

Epistole Enee siluſſ

w2 7098

Preconisatio Enee filii poete laureati

o Mnibus & singulis humanitatis studio deditis. sequētesq; eplās inspecturis nicolaus de vuile sacri lateranensis palatii auleq; imperialis consistorii comes .S.p.di. Eneas filius de senis ex nobili sanguine cretus oratorieq; ac poetice scientie admodum doctus . In concilio basilienſi cuidā prelato seruiuit pauper . Ibiq; dñs Caspar schlick diui friderici tertii protunc romauorū regis . ac austrie rē . ducis cancellarius . vir omnīū humanissimus & singulari prudentia pollēs : hunc Eneā in scribam & secretariū romane cancellarie conduxit . Rexq; illum ob eī scientiam & doctrinam excellentes : statim in poetam laureatum ci eaut . Qui exinde cancellarie annis cōpluribus non sine labore maximo inferuiens : diuersas itas & missiuas bincinde ad principes : prelatos : magnates : amicos & fautores suos latine arauit : adeo comptas ornatas & elegantes : vt magnā inde laudem consequeret . Demum vero post multos stinensem nactus est & ex eo loco in episcopum senensis ecclesie postulator . vnde per Nicolaum papam quintum ad fastigium cardinalatus est assumptus . Ac deinde statim post defuncto nicolao in summū pontificē canonice electus . & Pius secundus appellatus . Ita q; hic homo pauper breui tempore in ditissimum : & scriba modice reputatiōis in omnīū dignissimū virum & in caput vniuersalis ecclesie pperē creuit . Huius ego epistolas quas ipse (vt supra dixi) bincinde ad principes ac suos amicos & fautores obſignauit . in vnū collegi & impressum iri fideliter ordinauī . Et potius illas q; aliorum oratorū epistolas : quia etsi eorundē vt Tullii Petrarce : Leonardi aretini : Guarini : Pogii : Guileffi : Casperini : ceterorumq; epistole : elegātes compte & ornate existant . He tñ epistole Enee in stili claritate & latini familiaritate videntur antecellere . Quare illas du xi amplectendas & hominibus huius artis studiosis cōmunicādas fore vt ipsi his insudātes : ex earundē frequēti lectione habitū in seipsis hmoi latinitatis & ornatus adipisci queant vt vestigia Enee imitari . Attento quod Seneca dicit . Certis ingeniis immorari oportet si velis aliquid trahere quod fideliter sedeat . Stigit quis stilum huius hominis clarissimi imitatur : credo hunc citius euadere in virum ornatus stili scum q; si quibusuis aliorum ingeniis immoraret . aut sese traderet ducēdum . Valete

VLIANVS CARDINALISSANCTI ANGE

li apostolice sedis legatus. Doctissimo viro domino. Enee filio de senis amico charissimo regis romanorum secretario. Salutem dicit. Amantissime enea gaudeo te esse apud serenissimum dominum regem in loco bonorabili et te digno. Licet ut animi mei affectum fatear malle te esse in italia in loco etiam tua virtute digno. Congratulor cancellarie imperiali que talem virum sortita est: cuius ingenio non parum floreat. Jam locus ille latinam redolebit facundiam

Ego te propediem videbo & amplexabor: simulque redarguam quod iussisti me sub condicione salutari. Si scires quantum te semper dilexi & diligo: quantumque tuis afficior virtutibus: profecto misisses condicionem illam. Et cum per officium cui prees ad me como devenire non poteras: scripsisses saltem more tuo litteras suauissimas. Sed ignosco modestie tue: & quid quid facis ipse mecum in meliorem accipio partem. Sed deinceps velim te mecum confidentius agere: & non obliuisci eius: que inter nos semper fuit bene uolentie atque amicitie. Familiarem hunc meum ut celeriter expediat ad iuua. Cupio permaxime mox esse apud cesarem ut aliquid per quiete huius regni possim efficere quo melius faciliusque expeditio militaris contra turcos fidei catholice seuissimos hostes instituta parari possit. Ad hec enim duo sanctissima opera iuxta legationis apostolice mihi iniuncte officium. totus anbelo ac ferueo quemadmodum in rebus bohemicis olim me feruere conspexisti. Vale. Cilie comes imperatori reconciliatus est. EPISTOLA II

Neas filius. S. p. d. Reuerendissimo in christo patri domino Juliano cardinali sancti angeli apostolice sedis legato. Non cogit me necessitas: sed amor scribere. Litteris iamque vestris quas ex buda ad me designastis per magnificum cancellarium satis factum est. Nihil enim ex me ille petebat nisi ut creationem cuiusdam palatini comitis promouerem. In hoc quid factum sit. & quid non ex cancellario cognoscetis. Ego illud adiucio fecisse mihi verba super hac re nicolaum castellanum cum hac transiret. meque id respondisse quod nunc secutum est. Sic principes sunt fere omnes. cum opinionem aliquam induerunt: magna opus est arte ut sententiam mutant. Persuasum est regi inutilem esse hanc comitum creationem. Nec omnino errat. Quis enim non vituperaret usque ad mercatores sordidasque artes: hoc decus egregium descendisse. Rex tamen dum prohibere vult quod fieri non debet: id etiam vetat quod fuerat faciendum. Seruandus est in omnibus rebus modus: & quam philosophi ponunt mediocritas quedam tenenda. Sed hoc magnis autoribus persuaderi debet. Mihi non plus fidei est quam pecunie. Idque tolero pacenter. quando & me maiores eodem haberi modo tractarique video. Sed de his sine facio. nedum loqui. proponi videar oblocutus. Nouita

tes quoq; vix vlle sunt que per me scribi debeant: si quid erat cancellari-
os preoccupauit. Vnum tamen quod ille preterit ex me notum babe-
bitis. Comes em cille qui diu & vienne & hic fuit: petita errator; venia:
gratia regis meruit. omninoq; in cōcordia rediit. Nec aliquid regia ma-
iestas ex eo voluit: qd nō ex integro reportauerit. Senior comes nunc in
gracia venire debet regiq; se p̄sternere & oia filii facta cōprobare. Debe-
bat rex citius illuc p̄fiscisci: sed plures eū occupatōes detinere. Nūc scio
(sivera sunt q̄ ipsius ab ore cadunt) iturū ip̄m ante seprēdiū: quia reuerū
eum viennam ad res bohemicas infra mensem oportet. De cathelanis
mutatis gallicisq; variatis nihil scribam: q̄a ex aliis confluere ad vos no-
ua nō ambigo. Deus nobis vnionē cōcedat qualiscūq; ea fuerit tandem
quoniā si a deo erit: mala esse nō poterit. Ex ita illa minor nullā insignē p̄
bos dies nouitate missā. Frisigen. ep̄s qui vester amicus nō vulgaris fuit
preter opinatū omniū vita excessit. Rex successorē optat germanū esse
domini cācellariū. Res & in capitulo & apud eugenū & apud conciliū p̄
diuersos vētilat. nec certū ad huc nec verisimile habeo quis debeat voto
potiri. Ego desideris meis omnibus germano cācellariū maxime faueo.
Det deus illivt secūda sint vniuersa. Valete optime diuq; cōmēdatū bēte
Impator p̄lato suos reuocauit ex cōcilio basilien. p̄pter sedus euge-
nū pape aragonū & duce mediolanen.

EPISTOLA. III

Neas filius poeta. S. p. d. Reuerēdissimo in xpo patri dño iuli-
ano cardinali sancti angeli. Non opus est reuerēdissime pater &
domine mi colendissime multis in p̄sentia; agere: q̄a quod aliis
litteris eutrusco sermone: & mihi iam ob l̄rato scriptis optauerā: diligētī
opera p̄vestrā reuerendā paternitatē curatū est: si cut & maiestati regie &
domino cācellario: Tum p̄ vos: tū p̄ l̄renissimū dñm regē polonie scri-
ptum vidi: Solū aliqua scitu digna vestra reuerēdissime paternitati mo-
do tuleram. Scio nāq; q̄ apud hungaros nō quēadmodū apud vos ita-
lice nouitates sciunt: & tamē naturale ē de patria velle percrebro sentire.
Nec em̄ aut alpes iulie: aut danubius sicut arbitror amorem patrie exve-
stro pectore ademerūt. Sed puto idem cōtingere vestre reuerēdissime
paternitati quoq; mihi: quia quanto longius a paternis recedo laribus:
quantoq; diutius suauissimo ausonio celo priuor: tanto magis desidero
naturale solū videre. ibiq; viuere & mori. Sc̄ ibā igit̄ pauca de patria n̄ra
& magna & vera: si vera sūt que magni viri ad cesaris nostri deducūt no-
ticiam. Primū est bononiā more suo q̄ sup̄ mercurio fundata est motū fe-
cisse. Frācisq; p̄ piceniū in vīculis cōieciisse. Antea quoq; soror illius
ianua & sub eodē astro cōstructa: thomam vulgosū ducem suū de tribu
nali in carcere traxerat ei q; raphaelē ad vñū suffecerat. Sed hec paululū
antiquiora sūt. Credo recentiora cupitis nosse: nec ista desūt: vberē semp
materiam nouitatis habet italia. Eugeniū senis eē nō ignoratis. Is cū re-
ge aragonū & duce mediolani. ac nicolao piccinio: & cū tota factione illa

sedus percussit. Cuius rei vigore reuocaturus est rex suus ex basilicis concilio prelatos. Ea lege ut in eugeniana curia suis dignitatibus potiantur: quis antea gallici minati fuerunt: ulterius se non prestaturos obedientiam eugenio nisi is aperto bello regem illum impeteret. Veneti quoque florentini, Januenses & bononienses nouam inter se confederationem fecerunt. Jamque florentinorum & venetorum copie bononiam ingressae sunt. Nec spes est illam posse per piccinum recuperari: tametsi adhuc eius nomine arx defendatur. Marcbio ferrariensis: quoniam filiam regis aragonum desponsatam habet: armigeros venetorum per suum territorium transire prohibuit quod res eum suspectum valde reddit. Illi autem nauigio rauennam applicuerunt atque illinc in emiliam profecti sunt bononiamque ingressi. Circa quam solus aloysius de verme & dominus fauetie castrametabatur. Sed fauetinus iam ad sua turram reuersus est. ne se absente per florentinos qui agros fauetinos populabantur expugnari urbs posset. Nicolaus piccinus circa casteuellam & comes franciscus circa sanctum leuerinum castra tenent: quoniam sortiti prouincias deuastandas earumque lex sit ut iste una ille aliam exbaureat prouinciam. Et sic misera funditus italia laceratur: quae unica solum causa facit ut exilium quod mihi ad tempus delegeram breue diutius pertraham: quoniam minus graua sunt aliquantulum quam audiuntur quam videntur mala. Hec scripsi ne scribere nihil vestris humanissimis litteris puocatus. Non ut exinde mentem vestram perturbem: quae in viro sapiente quietissima est: sed ut mihi potius leuam auctupari narrando possem. Valeat optime vestra reuerenda prinitatis meae ut facit seruoque suo in numero se beat.

Las studere suadet quia maxie decorat.

EPÍSTOLA IIII

Neas siluius poeta Nepoti suo anthonio salutem. Retulit mihi nanes per tuus te dum puer adhuc fores miro scatur amore fuisse incensum postquam pro ex ephebis excessisti neminem esse qui tibi amplius ut studeas queat persuadere quae res non mira tamen mihi: sed stupenda fuit. Ceteri enim pueritiam sibi & stulticiam deponunt: virilem togam & prudentiam induentes. Tu contra sapiens puer: stultus vir cupis videri. Et barbam quasi umbraculum virtutis recipis. Doleo certe tui causa: nec quid de te facturum sit scio. Iubet cicero ut quilibet in adulescentia viam eligat & genus vite honestum quo uti debeat. Idem bercules factitauit. Nam cum per quietem duce sibi mulieres supra humanam formam venuste apparerent: & altera sibi voluptate: laborem altera promitteret hanc secutus est sciens quod post laborem premium certaminis datur. Nec coronatur (ut inquit apostolus) nisi qui legitime certauerit. Tu vero ut audio vagari vis: nec aliquid generis vite saltem honestum amplecti studes. Las quis puer amasti iam vir odio habes. pudet me tui causa. Nescio enim quid esse possis absque istis. nisi alius bipes. Quid enim bonum est absque doctrina quantumuis diues quantumuis potens. Quid inter boiema illatum & marmoream statuam inter est. Non dux non rex non impator aliquid pretii est ista ignarus. Videmus nostri seculi principes: quoniam rudes sunt: & nedum latinum. sed maternum quodammodo ignorantes simonem. quanto despectui sunt: quo negligunt: quo vitu-

A. iii

perant q̄ si quis eorū obediētiā in subditis habet: nō amor sed met⁹ id fa-
cit. Qui (vt cicerō ait) Non est diuturn⁹ mgi officiū. At vbi metus abest
mox deserūt. Interdū etiā neci danf. Quid ergo tu miser studia despicias
lram: q̄ paup es: q̄ nisi p magnā virtutē euadere in virū clarū non potes.
Quid facis obsecro: quid speras? Reris ne ip̄ iuuetutis florē tibi durare:
an nescis: quia tanq̄ flos agri iuuetus ē: q̄ mane nitet: vesp̄e vero arescit.
Nihil est velocius tpe: nihil qd̄ magis fugiat: volat ip̄ irremeabile tēpus
Tu tibi pulcer videris: dum etas robusta: dū iuuetus florida viret. Non
cogitas instare senectutē: nō vides quia dies q̄libet alig d̄ detrahit forme
tue. Aliqua forsitan formosa puella tuo capta nitore. te cepit: teq̄ q̄ si ca-
thenis ligatū retinet. Tu eius delicias seq̄ris. beatūq̄ te putas dū in am-
plexus venis illius. sed longe deceptus es. Nā dum formā istius miraris
formosiorē deseris adolēscē. Nō em̄ lucifer aut hesperus tā pulcer est:
q̄ sapiētia q̄ studiis acq̄ris lēarū: vñ & dicere plato solebat: q̄ si videri ei⁹
forma posset: mirabiles sui amores excitaret. Tu tñ hec oia deseruisti (vñ
tuus genitor dixit) vicit te (vt opinor) impet⁹ iuuentutis. Sed cogita mi
Anthoni: ga nō sp̄ iuuenes sum⁹. Redi obsecro in viā & tēp̄m vendica.
Linque ineptias iuuetutis: & virū te eē memēto. Oia hec p̄tereūt quib⁹
mō letaris: etas: valitudo: forma: deliciae: voluptates. Sola nos si semel re-
cepta fuerit. vsq̄ ad mortē sapiētia comit at: & post mortē vñ aliā beatit̄
simā p̄bet. Hāc igit̄ rogo mi Anthoni: vt oib⁹ reb⁹ aliis p̄ vrgū positis
adipisci studeas qd̄ tunc demū facies: si p̄bie dederis opam & qd̄ assidua
lectione didiceris in opus d̄ duxeris. Ad quā rem: iā tēpus est vt te accin-
gas: nec cum hodie possis bene viuere: cras dicas incipiam. Vale.

Agricoltura laudat̄.

EPISTOLA

V

Neas filius. S. p. d. Iohanni p̄bolomeo patruo suo. Elegisti vt
e audio senectuti tue cōueniētissimā vitā. Ortulis quidē rigandis
& rei rustice studes. Res ē te digna & senio tuo dulce hoc ocū ē:
honestū negociū modesta voluptas. Iam nō armis aptus est: grauis ga-
lea eēt: molesta lorica. Intolerabileq̄ scutū. Rursus quoq̄ in rerū ciuiliū
versari fluctib⁹. Carere somno: cib⁹ nō sumere in tpe: mortifera res ē senī
bus. At rusticatio vitā quālibet liberā: honestā & frugalitati cōuenientem
prebet. Nec tu primus ex sapiētib⁹ viris. In hoc viuēdi genus ex rebus
publicis cōuolasti. Nulla voluptas maior fuit boratio q̄ rure sese recipe-
re: quo cum venisset: vix illinc poterat octauiani cesaris. & totius mudi
domini iussibus euocari. Cum vō in vrbe foret. miro desiderio ruris assi-
due tenebat̄: hinc ad mecēnatē scribens. Orus inquit qñ ego te aspiciā.
Perlege epistolas senecae quid illic magis q̄ agroꝝ cultus collaudat̄. Plā-
tauit ille platanos sua manu piscinas fodit: aquas deduxit nullibi libet⁹
q̄ in agris erat. Quid in catbone maiore cicerō scribit. quas vtilitates ex
agricultura p̄cipi oñdit q̄ vberimos q̄stus: quātā illic voluptatē cōsiste-
re quantā metis quietā: quantā curarū remissionē quantā naturālē oble-

stationem. Hoc genus vite solum nature hominū vsuq; p̄cipue ē accō-
modatū: quod omīa ad victum cultūq; n̄m spectātia nobis suppeditat.
Sapis equidem q̄ banc vitam delegeris a tēpestatib⁹ ciuili infanie remo-
tissimā: hinc potes tanq̄ ex altissimo speculo nos curialib⁹ negociis im-
plicitos quasi naufragantes despicere hic potes tibi soli vacare: te colere:
te frui. Diocletianus cui orbis parebat: depositis impii fastib⁹. in villa sa-
lone agriculture studiis de se tradidit. Fecisset idē augustus vt quidā scri-
bit: nisi timuisset insidias. Cyrus psarū rex gl̄ari plimū solebat: cū venietū
bus ad se hortū oñderet suis manib⁹ cōsertū & arbores i ordinē positas.
Sed ne mortaliū tñ exempla scq̄mur. Deus ip̄e cum boiem prio creasset
vbi nam illum posuit: nisi i hortis deliciag. Et illū cum illinc expulit. quo
nā obsecro nisi i agros misit. Facis q̄ mī iobānes qd te deceat: qd & ego
si potero aliqñ facia. Nam degentē rure boiem cōmēdo. Curā laudo re-
rum rusticarū conferēdi plantandiq; solertiā p̄bo. Moneo tñ vt labor le-
uis sit: qui corp⁹ nō atterat. sed exercitio quodā corroboret. Ibi modeste
vives: integritatē vite seruabis. Non ibi curiositas supuacua & anxia te
tenebit sollicitudo: vt q̄cqd vbiq; gerat p̄noscat: nō tibi somnū adimere
poterunt cure: inuidie: p̄tilentia: & edaci carebis liuore. Nulli fraudi lo-
cus erit. Nulli scelerū officine patebit accessus. Sed dulcis securitas: qes:
tranquilla: otiū frugi: vita officio plena vrbani honoribus atq; diuitiis oī-
bus anteferenda te habebit. Sequere em̄ vt cepisti: & agrum sum⁹ & teipm
ita exculcum redde: vt cū egredi e vita oporteat: ad hortos illos puenias
quibus nec pluuia nocet nec estus. Vale.

Cōuersationem suam notificat.

EPISTOLA VI

Aspar nouariēsis. S. p. d. Enec filio poete preceptorī suo. Nihil
e lris meis preterq; singularē quandā dilectionē quā i te habeo si-
gnificare studeo. Intellexisti tñ p̄fecto vt opinor iādudū me tibi
illā h̄re tam etsi nullo effectu indicarim. Sed qd res mea atq; cōditio vsq;
hanc in diem effici passa fuit: vt effectu ipso voluntatē meā patefacere: so-
lū hoc mibi de te p̄missus fuit: vt ad te nūq; irē qn doctior abire. Idcirco
te accedere sepi⁹ sumope conabar: & id mibi op̄eciū fuit: tuosq; frui cōsi-
lio vsq; oblectat⁹ sū & me (vt ita dixerī) te mḡto v̄sificare puto Nec qdē
recessus tuū videre facile fuit: q̄ tñ & cōsilio & re ip̄a pderas: nēpe vt p̄is
mētis mee suauit̄ eras absens tristitia ipi⁹ fact⁹ es: atq; vt comici n̄t v̄bis
fruar: baud v̄x ē qd fulgo dici solet: diē adimē egritudine boim. Nā mī
bi q̄tidie n̄ de filio vt ip̄e ait: s̄ de te mḡto & p̄te itegressi dolor. Vnū tñ
est qd mentē meā lenit: tui vincet stat⁹ augmētū: qd incōmodo meo iter-
dū egparo: & ip̄e mee mētis archāo tibi statōnē facio meūq; taliter mā-
ducas & bibis. Et qm̄ de tuis v̄sib⁹ q̄s indices suauiores facis: null⁹ ad me
veit Expediet me qñq; q̄s fecer: singē & inde tāq; tuipe eos fecer: ill⁹ gau-
dē. Nouissime at vnā (& ego illā eglogā voco) feci. In q̄ martinū galliā
selcianū cōsecretariū tuū tecū altricitē mento qdē iu oduxi. illū qppe p⁹

A iiii

te in magis meū decreuerā me habiturū: illos pauculos dies potui sū
sed cōfessum cum felice nro ab hac vrbe decessit. Stephanū dein de auūcu-
lum meū altricatōnis nre iudicē statui. Et id duas ob cās factū est. Primū
euidē vt nec ipse arbitrarē mēoriā eius apud me prius peris̃se siue vi-
lem effectū esse. Altera vero vt illos versiculus nō tāq̃ a vobis sed a disci-
pulo vestro editos ipse corrigeret: priusq̃ in alias ptes diuulgant. Ha-
bes nūc oēm vsq̃ a principio cām quare bec cōdita sit egloga in hūc mo-
dum. Vale vt opto & me ama vt soles: atq̃ age vt nō diu nūsum expectē
Si quid tibi quod rei mēe cōuenire iudices euenerit: mei memineris q̃so
itidem & cesaris medico coitalico nro quē verbo meo saluere iubeas: ve-
lim supplico. Cupio quidē tecū esse. Iterum vale.

Represalia dissuadet.

EPISTOLA VII

Neas siluius poeta. S. p. d. Iobāni orlādo viro magnifico. Red-
didit mibi familiaris tuus: tum ex te: tū ex petro iuliani lras in eu
finē tēdētes: vt apud magnificū cancellariū rem tuā curarē: feci id
libenter. Sed mime opus erat curreti equo calcar ad mouere: sua etenim
sponte tantū ipse cancellariū inclināt⁹ erat. vt oēs apud eū pces sup̃tue vi-
derent & eēt. Diligit em̃ te sūmo corde: libēterq̃ se in his exercet q̃ tuū
respiciūt cōmodū. Itaq̃ adhibita ē in tuo negocio sūma diligētia. Factus
est cū rege & cū cācellariis de eo sūmo p̃lixus. Quid autē inde haberi po-
tuerit: ex lris cācellariū p̃cipies: puto bonū consiliū eē qd de plūbino dat⁹
& tu alias aperuisti. Nā ex illo recupares debitū tuū: & maiestatis regie
grām ad maiora nāscisceris. quāq̃ putē regū & principū grās tibi iā eē
fastidio: qui post martinū nullū es nisi onerosum exptus dnm. Intelligo
ex lris tuis te ad ius rep̃saliarū velle recurrere. Id est incertū & piculosum
remediū multūq̃ iniusticie secū defert: cū bi sepiissime luāt pena q̃ sunt ex
ptes peccati. Tū vero id incitamentū ē belloꝝ: qm̃ q̃ ledunt rursus se vl-
cilli volunt: totq̃ vndiq̃ rep̃salie: fiunt donec aptum exardescit bellū. Tu
tū quid tibi cōueniat magis scis. Ego dicā sicut ad curionē scribit dēcro
Aut te in meā sūiam ducā: aut certe testatū apud animū tuū relinqū qd
fenseri vt si qñ displicere tibi tuū consiliū cepit: possis meū imouer⁹ can-
cellariū recordari. Atq̃ de his satis. Respōdissem petro iuliani: nūi nūci⁹
tuus iterū illū ad regē aragonū ex parte ducis mediolanēsis significat et
Vbi cūq̃ tū sit: grās sibi refero. p̃ suis humanissimis lris: eiusq̃ filii tibi
efficio cōmendatū. Vale optime mei memor. Amicitia & dilectio-
nem notificat & se excusat q̃ raro scripsit.

EPISTOLA VIII

Neas siluius poeta. S. p. d. Nicolao amidano iuriscōsulto. Si nūc
rum eplārū vltro citroq̃ missarū p̃salamus: nihil est qd tibi debeā
Quippe cū lris vnīs dūtaxat vsitatū fuerim⁹ inuice. Rursus ve-
ro si verba cōputeim⁹ teneor tibi multa rescribere sicut multa significasti.
Accedit buc q̃ amicitia non est cōputatrix beneficiorū vt q̃ non ad nume-
rum vel qualitātē: sed ad effectū retribuit. Scribā igit̃ liue obligatus sūm

siue solutus. Respōdeboq̃ tuis lris q̃ potero breuiter & succincte: ne vel
tibi lecturo: vel mibi scribenti sum molestus. Congaudeo primū q̃ domū
grauissimi & oīm doctissimi iuriscōsultū reuerentissimi dñi cardinalis pa
normitanēsis intraueris. ibiq̃ magistratū susceperis. Nā id tibi admodū
pderit: q̃ ex illius vberatissimo sciārū fonte dicim potās doctior euades
& mibi utilis eris grām quā in sua. R. p. repi cōfirmās cōtinuāsq̃. Taceo
q̃ q̃ sub ei⁹ vmbra ad magnas tibi dignitates patebit accessus. Reliquū
est vt borter ad p̃seuerantiā quā demū adipisceris: si multe patiētie te tra
dideris: qđ vniciū est remediū cōtra inuidiā valentissimā. Vterer maiori
cobortatione si tua virtus mibi p̃specta non eēt. Sed noui q̃ sis aduersus
quoslibet fortune impet⁹ tuis doct⁹ & p̃bie institutis armat⁹. Qz vero
ad archiep̃sbyteratū electus fueris: id ita demū laudo si absq̃ desertiōe no
strarum partiū potes eo puenire qđ nisi possis: melius est officio q̃ fide
carere. Arbitror te sentire de autoritate ecclie non qđ multi sed qđ boni
doctiq̃ sentiunt. Ita mibi dum basilee fui de te cōcepta opinio est: & tum
ppter multas ṽtutes. tū ppter cōfortiū fidei: maxie te dilexi. ita q̃ nō puto
ep̃atū: ne dicā p̃sbyteratū posse te nobis auferre. Placet tñ qđ scripsisti te
viā inuenisse p̃ quā & fidē possis & dignitatē tenere. De tuo in me amo
re. nihil est qđ te scribere oporteat. Illum em̃ nō solum vidi oculis. sed pal
pauī & manib⁹ atq̃ bīne factū est vt te germani diligā loco qđ mibi q̃ ti
bi est longefacilius. Ego em̃ fratribus careo: tu fulcit⁹ es. Sed spero tuos
meos fore. Nihil plus de amicitia dicam ea em̃ nō verba sed facta cupit.
Aliud est in tuis lris qđ ad me scriptum de glicerio magne voluptati fuit
dum amoris p̃seuerantiā exprimis mirāq̃ fidē. Ea em̃ b̃mōi sunt vt etiā
si vera nō sint: titilationē tñ quondā p̃seuerant & pachos excitant. Es tu
quidē meo iudicio sapiens qui tibi talia facile p̃suades libētiusq̃ in bonā
q̃ in malā interpretaris partē: nam qđ p̃dest seipm affligere. Mea sp̃ opinio
fuit. bis in rebus q̃ multū fellis parūq̃ mellis habēt sapientissimi boīs eē:
qđ dulce est excerpere: & qđ malū foret lippis oculis p̃terire. Atq̃ idcirco
nuncq̃ q̃sitū ire placuit qđ inuentū molestiā afferret. Teq̃ exortatū volo
vt serues hanc cōsuetudinē: placita dātaxat queras. Acerba vero preter
mittas. Quibus obuiare nequirē & trīstari possem. De glicerio ista quā
tibi tueq̃ fidei q̃si animalā & corculū meū cōmēdatū scio. Si qñ Step̃ba
ni aut Francisci iuriscōsultorū scenas ingressa fuerit: finge te id nescire &
totū mibi claude: Nam etsi scio nihil ab īguine illorū eē tutū. decepi tñ
meipm volo & ignorātia potius delectabili q̃ scia molesta frui. Vltimū
est qđ de nouitatibus tetigisti. Ille etsi auditu grate fuerit: nō tñ faciet vt
tibi gr̃as agam: qđ est inter amicos absonū. Nihil em̃ amicus amico fece
re pot qđ non sit debitiū: atq̃ idcirco expers gr̃e. Rogo tñ vt sepe sic faci
as. Tu nunc audi ex nobis qđ noui sit. Ladislaus rex polonie quīs ado
lescēs hūgarīā habet: magnūq̃ conatū belli aduersus t̃burcos xpiani no
minis p̃peruos hostes fieri p̃curat inde fauorē suarū partiū q̃rens. Nam

cū sciat se regnū iniuste possidere: fauores hoīm sub colore bonorū opes-
querit. Sortitusq; ē hac ad rem optimū instrū cardinalē sancti āgeli: virū
& fama & eloquētia potentē. q sub colore passagii ptes suas tueri studet
Sed non cōsuevit hic hō fortunat? eē in bellis: sicut bohemia oñdit. De
us tamē opus nō finem spectet & xpianitati potius q; cupiditate hoīm.
Reliq; ex pigallo nostro qre. Reuerēdissimo dño cōmuni me dedi & amī
corum quicqd habeo meo noīe saluū dīcīto. Tu vale & amīcīe nre tan-
to tenacior esto quāto sumus remoti ores:

Excusatoria cor nō visitauerit amīcū.

EPISTOLA IX

Neas siliū? poeta. Reuerēdissimo in xpo pti dño Leonardo pa-
e tauienti epō. S. p. d. Q; me tuo cōspectui nō sepi? offero: q; tu-
as edes nō vīlito: nec supbie nec negligētie mibi debes ascribere
quarū alterā abominor: alterā ip̄ fūgi. Rursus quoq; nec occupatōibus
impedior meis: cui multū est oīi. Quid igit ē qd me retrahit: dicā si scire
vis. Nimiū magni dñi locū tenes: nō cōuenit mibi cū tāta dignitate. Ve-
niunt principes: cōmītes: barones: milites. illis patet ianua tua. Nil mea
toga inter tot aureas vestes momētū h̄. Pudet me illis admissis an ostiū
stare & expectare. Et fateor iustū eē illos pferri. Quid q̄ sup̄ est nīl ne te
cū cōicabo. Nō sic agā sed qā voce dicar? erā scriptis exprimā. Audio
abfuturū eē idq; breuiter paternitatē tuā reuerendā. Vñ dñdaxat ex il-
lis expeto: vt si qd sit in abntia tua: ei? qd mea cura possit absolui nec mī-
hi nec meis laborib; ignoscas: sed vt mācipio tuo me vtaris. Hoc dic u-
rus erā cum hodie ad tevenirē. Cūq; intrantib; aliis tetrocēdi ē. Sed nō
min? ē scriptū q; dictū. Cū illud fugiat hic maneat. illud negari hoc ppe-
tuo possit pbari. Suscipe igit cirographū hoc quasi me erga te fidei vadē
Et sicuti scribo: ita de mea mēte meoq; aio cōfide: quia & sum & eē volo
perpetuo tuus. Vale.

Quales magistratus esse debeant.

EPISTOLA X

Neas siliū? S. p. d. dño lupo de portugal legū doctori fratri opti-
mo. Eximie doctor & amice charissime: lris tuis q; basilice suce-
pi. iam ann? nō potui tūc rēdere: qā mox cesarē suū secut? ab eo
in secretariū recepi. Postea p quē scriberē nullus affuit tabellari? Sed re-
uertit nunc ad dñm suū Blas? alfonso in decretis baccalari? q apud regiā
maiestatē: infantis petri dñi cornubie fuit orator. is si valet hanc meam
eplam tibi reddet sibi em cōmissa est. Non tū nunc tangēda sunt q̄ dudū
scripsisti. illa em oīa imutata sūt. Tū volo scias. Me solide tua gaudia gau-
derē: magnāq; mibi leticiā attulisse nūciū: quo te pside olisbon. significa-
sti. Libuit em id mibi vebemēter. Tum q; amico bene cupio: tum q; in te
viro ex omī parte pbato q̄libet dignitas optime sedet. Scio namq; non
te ppter dignitatē: sed illā abs te illustrari. laudoq; ex hoc regii guberna-
toris circūspēctione: q; beneficia sua bene locare scit: & ad rem publicā gu-
bernandā viros aduocat sapiētie studiosos. Vtinā oībus principib; idē

anim⁹ eēt: qā nō sic om̄s ignorācie plene forēt puīcie: nec summi ma-
gistratus ppter iusticiā officialiū deturparent. Sed de hoc satis. Consiliū
basiliensis quis status sit: iā te arbitror audisse. Rex aragonū q more pri-
cipū nō regnū fidei: sed fidē regno seruare vult: platos suos ex basilea ius-
sit abire. in oībus rebus pclarus princeps: in hac mirabilis. Rursus gallici
veneti & florentini qui pontificē suū eugenū q̄si deū venerant ex dulo ex
apulia renato rege: fidē aliā iduerūt. Mira rerū mutatio q an fauebāt cōci-
lio iā impugnat. Et q impugnabāt: mō fauēt. Lusus iā ecclia ē. q̄le de pi-
la fieri videm⁹: dū huc atq; illud impellit lutorū ictib⁹ pculsa. Sed aspiciūt
illa ex alto de⁹: & q̄uis raro in terris expēdere boies digna supplicia co-
get. nullū tñ in sup̄mo ei⁹ iudicio malū impunitū relinquit. Liberū arbitriū
nobis dedit: viuere nos vt libet: sinit. laxas dimisit mortalibus habenas:
rōnē tñ rerū oīn dū iudicabit orbē exacturus est: tūq; videbūt principes
an ppter eos regna fuerūt insurta an ipi ppter regna: qui suis oīa fūire
libidinibus volunt. Spero tñ in hoc ecclie negotio p celerē nostrū & cle-
ctores impli bonos terminos inueniri q ad vniōnē & pacē eccliaſtici or-
dinis totis virib⁹ opas nauāt. Et puto in pximo nurebergēsi cōuentu: q
ad festū sancti martini indictus ē: nouū cōciliū cōuocari noiarūq; locū. de⁹
faxit vt cūctus habeat res ecclie salutare. Tu scis vbi terrarū sum & q̄tū
potestatis in me habeas non ignoras. nisi me vsus p arbitriū sum & q̄tū
mandatarū sed mandātis culpe ascribendū erit. Vale tam mei magis me
mor q̄ a me remotior. Ego p veteri familiaritate te colo obseruoq;.

De superbia gallicorum.

EPISTOLA XI

Neas silius poeta. S. p. d. Caspari nouariensi adoleſcētī prima-
rio. Recipio libēter sp̄ tuas lras: & ga te amo: gaudeo q̄ indies li-
mator fias & doctior. Expurgationē quā de gallo fecisti prono-
mio admitto: & vt scribis ita eē confido. Et q̄uis illū tibi eē humaniorē
velle tue vtilitatis causa: letor tamē opinionem de illo meam apud te re-
probatā fore. Cuius supbia nō ideo miror quia paternū vidum est
Mibi em̄ vt credas velim: nullam eē gentē que gallorū superet ambitio. *Gallic.*
nem: nostri preterea inimici sunt: nec vnq; nostri sanguinis hominē dili-
gunt. Nam cum sint ipsi pleni fastu: videriq; optimi velint potius q̄ esse
italos oderunt: maxime qui se precellunt. Et quia eos vītute nequeunt
imitari: inuidia psequuntur. Ex quibus ipsi potissimū abundant vitiis
ea generi nostro ascribunt. Sed de his satis que non scribo vt publices.
Nam hec scribere (q̄uis vera sunt) plenum discriminis est nobis qui pa-
pam habemus gallicum: alias loqueremur liberius. Nunc ista apud te
sepulta sint: sufficiatq; tibi soli scripsisse: aut Stephano viro & optimo &
doctissimo tantum cui vt me commendes peto. Te autem confidas mi-
bi esse charissimū: eamq; meā fore intentionē vt eo anio inter nos simus
absentes quo pñtes fuim⁹: quod de te semp sperare de me prestare pos-
sum vt ciceronis vtat verbis. Carmina habeo nulla nunc edenda: quia

orationi solite opam bis diebus prestiti. Vale & me reuerentissimo dño cardinali nostro effice cōmendatum.

De sicilia an sit duplex.

EPISTOLA XII

Neas filius poeta. S. p. d. Alberto malecte papienti comiti atq;
e doctori Magnifice comes ac doctor eximie. Serenissimi regis aragonū cuius p̄daras vtutes nō lolū hoies sed ip̄a facta loquūt: epl̄am quādā cesari n̄ro. N. Marchionis tabellarius reddidit: sicut & tu mihi futurū significasti. In ea titulus erat q̄ vtriusq; sicilie mētionē efficiebat: quā rē satis sum demiratus. Legi nāq; satis mltas hystorias. Cosmographiā quoq; p̄serutat⁹ sum: nec vnq; siciliā repperi nisi vnā q̄ tū sicania tū trinacria dicta est quā nōnulli ex veterib⁹ cōiunctā olim italie tradunt fuisse: sed impulsu cōtinuo sup̄i atq; inferi maris disiectā eē terrā q̄ regiū plerorūq; cōiūgebat moxq; scille atq; caribdis inter abrupta montiū & immania antra locū mōstris fabulose datū. Qz vero ea italie portio q̄ quōdam magna grecia dicebat: sicilie nomē habuerit. nec legi vnq; nec audī uī nisi nūc: qđ mihi absurdū videt: nec satis mihi cāc p̄bet q̄ reges sicilie q̄ neapolim tenuerūt duo regna fecerūt: alterū vltra farū: alterū citra. Nā hoc regnū apulie illud sicilie dicebat: n̄ vtrūq; sicilie. Hoc qđ ad lias regis Nūc ad tuas venio. Scribis te velle mihi r̄ndere duab⁹ epl̄is meis q̄s diuersis tp̄ibus suscepisti. Perlegi oīa q̄ scribis nībil inuenio q̄ meis petitis r̄ndear. De rebus nāq; eccl̄ie q̄s tibi cōmēdaui nullū facis verbū sed oīs fmo tu⁹ in marchionis cā versat. Plus amas vt video tuū principē q̄ putare. Cū em̄ sua ingrederis negocia: nībil est qđ ampli⁹ recorderis: vt nā ille sciret tuā fidelitatē. Nā cū sit in oēs bon⁹ in te optim⁹ eēt. Suades mihi vt rem suā cordi babeā: nō loq̄ris muto: sum tuī filis: nō min⁹ q̄ tu cupio marchioi cōsultū eē. Tū p̄pter mltas eius virtutes qbus nīm ornat seculū. Tū quia cū fauere ingenijs & scio & gaudio. Curā meā studiū & sollicitudinē vniuersam apud cācellariū & apud regē adhibui: si cām egissem meā: nec tam ardes fuissem nec tā facūdus. Cācellari⁹ nō indiguit si mulo: ipse sibi calcar erat. Qđ noui habitu est. hoc ē vt mille aurei q̄ venire quot annis incēsum petebant in pānos aureos: vt argentea vasa conuertant: ne sordida videat pecuniarū p̄statio. Nībil plus ē qđ p̄cibus sit cōcessum: vos nūc cōsultite qđ in rem vestrā sit Ego nō tātisfacere qđ mutari pōt. Qz mea deuotio. N. dño marchioi sit nota p̄charū ē si mō & sua erga me charitas extēdat. Cupit. n. oīs dilectio redāmari qđ tunc in me fieri scīā. cum mihi scripseris. Gaudēs silui: quia ex munificētia mei principis pingue nactus es bñficiū. Vale & iocis. vt iocis vttere. seria vt sunt recipe. Dominū danielē si quādo ad te veniat: aut si qñ ei scribis meis verbis saluum facito.

De la disflao rege.

EPISTOLA XIII

Neas filius poeta. S. p. d. Reuerētissimo in xpo patri Dyoniſio archiepo strigoniēsi sc̄te romāe eccl̄ie p̄ſyro cardinali. Res noua p̄:

colendissime & fortasse mira videbis q̄ ego tue p̄mitati scribā q̄ n̄bīl bā-
 beā tecū negociū: quicq̄ nec noīe nec corpe apud te sum not⁹. Sed post fa-
 cio ista dum me cōplaciturū tue reuerendissime paternitati non ambi gō
 Namq̄ cum ptes serenissimi dñi regis ladislaī inter primarios teneas de-
 fendatq̄: quis dubitat gratū tibi fore illius audire ospitatē: quē toto co-
 natu defendis. Ego quidē certus sum. p. t. r. n̄bīl in terris magis desidera-
 re q̄ puerū illum bñ optimeq̄ valere. De qua re cū dubia mes tua ex vie-
 na recesserit: nō est ab re meis lris scribi: qđ oculis vidi meis: vt cōfundā-
 tur qui passioni cōsultantes sue nō rei verba sed verbis rem aptare nitun-
 tur. Scribam igit̄ tue dignatōi. q̄ nup̄ in stiria respexi. Quod nisi verum
 fuere: subiticio me cuiusuis iudicio etiā inimici: meq̄ ascribo pene quam
 falsi testes merentē. Iamq̄ rem psequor. Stirie fluvius ē qui ex alpi⁹ pre-
 cipitatus dranū influit amnē: ac exinde p̄ bystrū fert̄ in pontū: quē murā
 incolē vocitāt. Prope hanc ripā oppidū iacet gentile noīe gretz dictum.
 Hic ex medio cāporū equore ingens cumulus surgit: pruptis vndiq̄ sco-
 pulis liber. Cuius cacumē arx tenet & natura loci & opis humane presi-
 dio munita ad regiā quoq̄ fastigiata magnificētiam. Hic spes austrie bñ-
 garie desiderū & bohemorū cura nutritus rex ladislaus puer quē idib⁹
 leptēbris in aula regiā coraz friderico cesare patruclē suo magna baronū
 stipante caterua sum contēplatus. Adhibe obsecro aures tibi: & puerū
 & mores describam: nec sine voluptate: (vt opinor) q̄ referā audies. An-
 nos natus tres erat puellus iamq̄ attigerat quartū. sed etatē maturiorē:
 tum p̄ceritas pueri: tum intellectus mentiebat̄. Tu em̄ aliqñ in vlnis ba-
 buisti qñ coronā regio imponēs capiti. Nunc dimittis dñe seruū tuū di-
 xisti: quia videt̄ oculi mei salutare tuū: Sed alia nūc pueri facies ē. Aspe-
 ctus eius oēs qui aderant: incredibili voluptate repleuit. Incedebat nāq̄
 p̄ aulā tanq̄ sciret se regē esse: deberiq̄ sibi ab oib⁹ reuerentiā: oculosq̄
 nunc huc nūc illuc non sine maiestate quadā deflectēs. Candidulā manū
 porrigebat astantib⁹: tantaq̄ lucebat in eo puero grauitas: vt sepe mino-
 rem grādeui reges p̄seuerāt. Anteq̄ patruclis adesset nutrice p̄contatus
 est sepe vbi nam esset. At vt veniente didicit: in honorātis modū suapte
 caput suum inflexit & tāq̄ sciret ducalis dignitas q̄tum ab impiali dista-
 ret. Aliter sigis mundo duci: aliter cesari se obuiā dedit. Dū hinc atq̄ hinc
 in circulo interpellaret̄ (ethiopē forte vidit) moxq̄ in cesaris fugies sinū
 beutq̄ inquit deformis. Demiratus est cesar cōfugiētis ad se pueri confi-
 dentiam: qui priori tpe nunq̄ in eū dirigere lumina voluisset: letusq̄ no-
 uitatem circūstantib⁹ exponebat. Tum magnificus cācellari⁹ caspar. Ne
 mirere inquit impator. Numē in puero ē: nec regius sanguis diuini sp̄s
 tutela caret. Matre habuit cū te antea spreuit. Nāc illa defuncta: preter te
 habet neminē. Ideoq̄ tibi tāq̄ p̄i alludit. Tu illi p̄i: tu mater tu auus es.
 In te illi spes: in te subsidium: in te salus est. Scit hoc puellus. Et quia pupil-
 lus est orphanusq̄. auxilium tuum implorat. Te sibi patronū petit: tutorē:

aduocatū: p̄fectorē. Ego desertus sum ait: huic poloni hūgarīā occupāti
huic bobemi nouas res moliri student. Etas mea contēnit. Et q̄a annos
non habeo nec ius credor habere. At si tu me cesar iuueris. maxima bec
duo regna mihi obediunt. Nec preter te maiorē regem q̄ ego ero euro-
pa videbit. Sin deferis. Ex rege coronato paruulus fiam dux. Ex quib⁹
rebus altera domū nostrā tollet in altum. altera in pfundam merget. Sed
obsecro vt curā mei habeas cesar vt familie nostre honori consulas & tuā
serues dignitatē: ne ius meum alieni vsurpent mea q̄ abutant etate. Hoc
vult puer o cesar: cum ad te venit. hoc ille blādicie postulant. Hoc est qđ
ad te con fugit: non sine aliqua diuinitatis instigatione. Tu pueri: tu pu-
pulli & orpbani & sanguinis tui miserere. Mouerunt cesarē: cum pupilli
blandimēta: tum casparis verba. At post morulā. Nō deferā inq̄ caspar
sanguinē meū: nec si romanū imperiū: aut austria quicquid poterit pidē
tari: iusticiā pueri sustinebo. Sicq̄ locutus patruelē brachiis eleuans me-
dia fronte suaniatus est. Erat puer vltra q̄ dici possit formosus. nasus aui
materni & frontē suscepit: oculus ex patre mutuatus fuerat pect⁹ & bu-
meros ex vtroq̄: cetera m̄is erant ore paruo malis ad grām tumescenti-
bus succi plenus: & plus lactis habens q̄ sanguinis. Capillis crispis & in
auri fulgorē nitētibus. Risu cum verecundia mixto. Nibū in puero emē-
da dignū. Si mundū solūq̄ in nemore quis reperisset regiū genus i pue-
ro cognisset. Nec aut illi canis aut lupa defuisset nutritrix. sicut de ciro re-
ferunt atq̄ romulo. O si puerū hunc viderent hungari tul: qui tecum in
fide manserūt. O si eum tangere aut audire possent: quos animos sume-
rent: quas acies ducerēt: q̄ bella gererēt: quas ederēt hostiū strages. Stu-
pebam olim ego cum legerem macedonas cum illirienſib⁹ preliātes: qm̄
prima pugna succubissent: sequētī die certamē instaurassē: infantēq̄ ob
cuius regnū certabāt ad bellum iacentē in cuius detulisse quo viso tant⁹
ardor inuasit milites q̄ hinc leones hic pecudes crediti fuerit preliātes
accendit nāq̄ virtutē cōmiseratio pueri. qm̄ indigne priuari regno cerne-
batur. Versi ḡ in fugam illiri victoriā hostibus reddiderūt. Recognoscē-
tes priori certamine non vires illis aut anios: sed regis auspicia defuisse.
Que cum mihi prius fabulosa viderent: ladiſlaus puer auitis regnis spo-
liatus credibilia prebuit. Nam si ego alienigena sub imperio natus roma-
no: cōmoueri viscera & omēs mutari affect⁹ ex aspectu pueri sensi. Quid
inquā facturi sunt illi gbus hunc natura dñm tradidit. quos p̄ ei⁹ & ma-
ter & auus rexere. qui eum inter se nasci viderūt qui caput eius adhuc in
fane dyademate cinxerūt. qui iureiurādo p̄miserunt obedientiā. Nēpe
si verū mea snia fert. non solum fideles p̄ntia pueri cōmiserationē traheret: imo &
etiam qui fidem cum fortuna mutarūt ad cōmiserationē traheret: imo &
ip̄os hostiū truces anios frangeret. nec telū esset tam asperū cuius acies
in puerū posset adeo generosum: nec vllius oratio tm̄ momenti haberet
in populos. quātū seipm puer in medio multitudinis erigens: siue is est

quē admirabant̃ arbene siue quem vniuersi sequebant̃ quirit̃es. Habet
 em̃ latentem quandā energiā regis facies. Nec vllus est tam durus: tam
 asper: tam ferus aut inanis: qui regibus indigna ferētib⁹ non cōpatiat̃.
 Sed nūc precipue misericordia crescit: cū is qui patit̃: suā calamitatē effa-
 ri per etatem nescit. atq; vbi flendum ēēt: risu diffundit vbi ridendū planctu
 qualem cernim⁹ ladiſlaum qui etſi maximā habeat plorandi materiā: se-
 pulcro patre orbat⁹ & mīre. ac regnīs nudatus alacritatē tñ ostēdit. equū
 ascendit lignēū. totamq; letabūdus obequitat aulam. O generosum pue-
 rum. quis est qui te spernit regem quis est qui tibi nolit lubellē. Que illi
 nobilitas satis erit: cui tua minor videt̃. Nemo est orbe toto. qui te gene-
 ris claritate pcellat: nemo par est: multūq; distet necesse ē: q tibi scāidus
 ponatur. Fabulant̃ gallici troianā pſapia: sed illa iam diu defecit: terq; p⁹
 francoꝝ in galliā trālitum regiā stirpē gallici variarūt. Aiunt anglici bru-
 tum quenda euerſo ilico ad se venisse vñ reges eoꝝ trabunt originē: qd
 nullus hystoricorū tradit preter anglicū quendā parū eruditū: q volens
 romano generi insularē equare sanguinē: qd liuius atq; salustius graues
 autores de enea narrant. finxit de bruto: quamq; & postea saxones brita-
 niam magna vi inuadētes pulsīs prioribus incolis: nouos cultores indu-
 xerunt: ac reges & linguā mutarūt. At tecū ladiſlae nihil oportet fingere
 vtinā veritatē satis faceret calamus: nraq; posset oſo fieri vero cōformis.
 Sed supat oēm simonē tua nobilitas. Nāq; vt pterea nobilissime austral̃
 dom⁹ originē ad altū vsq; iulii sanguinē repetēdā: genitorē tuū romanū:
 būgari atq; bobemi regē suū venerabant̃. Cui⁹ opa totū in orbē vulgata
 sūt. p tutela fidei & augmēto noīs xpiani gesta. Au⁹ tu⁹ isdē pſuit regnīs
 thurcos plūmos: plūmis plūis lacessiuit. Sircas plūmos domuit: oib⁹ iſide
 lib⁹ terrori fuit. Scīſſā eccliam tresq; colētē pōtiffices i cōſtātiēſi cōcilio tra-
 xit ad vnionē. Gallos anglicosq; iſenſiſſimos hostes cōposuit. Hispaniā
 pactauit. Italiā ter itrauit coronāq; cesareā suscepit. Cui⁹ frēs reges fuerūt.
 Pater illi karolus ōrtus fuit: Et illi an⁹ henric⁹ septim⁹ cesarū qui p⁹ theo-
 dosiū regnauere Tū sapiētissim⁹ tū gliosissim⁹ Sub q germāia & italia qī
 colābe sub aqla tremebūde tulerūt impiū Cui⁹ maiores loga serie romanā
 rēpub. gubernarūt: quā nūc & tu⁹ patruelis frederic⁹ administrat. O splē-
 didū genus pueri. O gloriā & laudē: vbi nā sanguis illustrior. vbi nā seri-
 es tante nobilitatis. Obscuritatē querūt q post tantā geuerositarē alium
 petunt regē. Mira res si tantū splēdorē būgari fugiat: quē nec macedo-
 nes nec babyloni nec rōani cōtēnerēt: s; vltro sibi regē deposcerēt. Cui⁹
 egregia idoles pſagiū facit paternā i eo fortitudinē: autā prudētiā & vni-
 usq; liberalitatē renatā. Nec tātā de se spē vt aſcani⁹ enee. aut bector priamo
 aut alexāder philippo p̄buit: quātū i hac etate ladiſla⁹ se videntib⁹ exhi-
 bet Hūc cesar p̄pediē i austrā secū adducet būgariēq; vicinū p̄bebit. vt vī-
 deri ab his possit q amāt: & timeri ab his q odiūt. Faxit de vīta ei⁹ vt illi
 lōgior sit: vt & nestor⁹ equet ānos: & augusti felicitatē supet. Hec būit q

de latissimā nūc scribere. que cum scirem tibi iocūda: filere nolui. Tu si visū fuerit & amicis & inimicis bec cōicare poteris. illis ad gaudium: istis ad penam. quorū tandē oculos diuina pietas adapiat. vt ad cor reuerſi dñm suum agnoscat eiusq; potius veniā q̃ ultionē expectēt. Tu vale feliciter bonoq; animo puelli regis etatē tolera: quo virilem togam sumēte: & tu & tui oēs plus inuenietis leticie q̃ sperare fas fuerit. Ex gressu.

Reppendit de mēdatio: fingēs se scripsisse.

EPISTOLA XIII

Neas filius poeta imperialisq; secretarius. S. p. d. Francisco de roma aduocato cōsistoriali. Queris mi francisce q̃ mibi pluries dederis lras & a me nullas suscepiſ. Sed solet esse ista negligētia cautela: q̃ quotiēs nihil scribūt. totiēs se iactant multū scripsisse. Ego tuas lras recepi nullas: vide an me vel te decipias. Non credo tuis lris magis q̃ aliis clausum esse iter. Ceteroq; em̃ ite ad me oēs deferunt. sed mē te obsecro hanc querelā apud me: qui calleo has versutias. Cū aliis bisce vtere: & me si vis scribere scribe & nūq; impune me visitabis. Dere quā nunc postulas hoc habere me velle & cōmodo & honori tuo sp̃ consulere. Sed causā minc occurrit nulla piagnis: bec pro qua nūc agis: nihil habet preter onus. Ideo te qui aliquid lucri quis: nolui facere grauātū. qm̃ materia se offert nō ero immemor tui. quia te amo & tibi cupio bñ esse. Va e.

De filio suo.

EPISTOLA XV

Neas filius poeta genitori suo filio salutē. Leteris an dolcas q̃ mibi sobolem dñs dederit: incertū te scribis pater. At ego leticie cām video doloris nō video. Quid em̃ dulcius in humanis ē q̃ gignere sibi simile tanq̃ extēdere sanguinē & habere quē post te relin quas. Quid in terris beatius q̃ natos vicine natorū. Mibi equidē ingēs voluptas est q̃ semen meū fetificauerit. quodq; añq; moriar aliqd de me superſit. gr̃asq; dño refero: qui partū femine figurauit in marem: vt apud te patrē meāq; matrē aliquis paruus ludat eneas & solacia preſtet auis q̃ debebat pater impendere. Qz si tibi genitor gaudio fuit meus ortus: cur filius meus mibi nō sit leticie. An ne te quoq; letificabit infantuli vultus cum meam videbis in illo effigiem. Nunquid tibi iocundū erit: cum paruulus pēdebit ex collo eneas: puerileſq; blandicias agitabit. Sed ais fortasse dolere meū crimen q̃ ex p̃ctō genuerim filium. Nescio quā de me finxeris tibi opinionē. Certe nec lapideū nec ferrēū genuisti filiū. cū cēs tu caraeus. Scis qualis tu gallus fueris. At nec ego caſtrat⁹ sum. neq; ex frigidorū numero. Nec sum hypocrita vt videri bonus q̃ esse velim. Fateor ingenuē meū erratum quia nec sanctior sum dauid rege: nec salomone sapientior. Antiquū & vetus est hoc delictū nec ſcio quis hoc careat. Late patet bec peſtis (si peſtis est naturalib⁹ vti) quāq; nō video cur tan tope dānari coitus debeat cum natura q̃ nihil pperam opatur oib⁹ in genuerit aiantibus hunc appetitū: vt genus cōtinueret humanū. Sed dīcis vt arbitror rectos eē līmites: intra q̃s hoc liceat: nec extra legitimos.

matrimonii faces p̄gredi debet hic appetitus. Ita est sane et sepe inter ipsa
nuptiarū claustra scelus admittit. Et bibēdi quoq; comedēdi & loquēdi
certi sunt termini: sed q̄s fuit illos q̄s tāuſtus vt septies in die nō cadat :
loquaſ hypocrīta: seq; nullius culpe ſciū dicat: ego nullū meritū i me ſcio
ſolaq; mibi diuina pietas ſpem facit miſericōdie q̄ nos labiles ſcit: & ad laſciuiā
p̄clines. Nec nobis q̄ patet oibus fontē venie claudet. Sed de hoc ſatis.
Nūc quia cōiecturas petis: ne alienū p̄ meo nutrias: quō res ſe babuerit
paucis exponā. Nondū anni duo effluerūt ex eo tpe quo argētie gere
bam orato rīs mun⁹. Quinquageſima tūc currebat q̄ añ proximā preteri
tam fluxit. Ibi cū ocioſus diebus eēm pluribus: mlier ex britania veniēs
diuerſorū meū petēs in vnīs edibus mecū fuit: non inueniſta: nec etate
cōfecta. Hec quia ſmonē italicū egregie norat: me verbis ſalutabat etru
ſcis: q̄ illa in regiōe tāto magis placuit q̄to rarius erat: oblectat⁹ ſum fa
centis ſemic: cuius i ore maxim⁹ lepor erat. Moxq; in mentem venit deo
patre ſacundia q̄ uō ſolū Anthoniū ſed Iuliū quoq; ceſarē eloquentia in
eſcauit. Mecūq; q̄s reprehendet in quā ſi ego homūcio faciā q̄d maximī
miviri nō ſunt alpnati. Interdū Moysen interdū areſtotelem. nōmūq; xpī
anos in exemplū ſumebā. Quid plā: viciit cupidō incalui: mulierem ariſ:
multiſq; blādīmētis adorſus ſum. Sed vt aſpis cātibus vnda repellit fre
ti. ſic verba mea ſi cōtēpſit: triduoq; ſuſpēdit. Erat illi filiola annorū qnq;
quā Milinthus p̄t hoſpiti nro cōmendauerat verebaturq; mulier ne qd
boſpes p̄ntiret: filiāq; poſtbac q̄ſi moris materni abdicaret. Inſtabat nox
ſequētisq; die mulier reſſura erat timeo ne abeat preda. Rogo in noctē
ne oſtio camere peſſulū obdet: dico me in tempeſta nocte ventur⁹: negat
nec ſpem vllā facit. Inſto ſp̄ idem rīſum eſt. I tur dormitū. Mecū ego qd
ſcio: an illa vt iuſſi fecerit: Recordor zime florēini forſitan illi⁹ amicā bec
imitabit. Tentādū ē inquā. Poſtq; ſilētii vndiq; ſentio: thalamū mlieris
accedo. Clauiſum oſtiū eſ: ſed nō obſcuratū: apio: ingredior: mliere potior
hinc natus ē fili⁹. Mulier Elīzabeth vocat. Ex idib⁹ februaryi vſq; ad ali
as idus nouēbris: meſes currūt q̄ partui danſ. Hec mibi dixerat mulier
dū baſilee poſtea erat. Ego q̄uis ipam nō pecunia vlla ſed maximis emiſ
ſem p̄ci⁹ (vt ē ars ſei⁹) credebā bec auri corrodedi cā dici. nec verbis
prebui fidē. Nūc quia eā hoc aſſerē q̄n nihil ſpare a me pōt q̄n nomē cō
uenit tempuſq; pueq; meū puto: teq; mi p̄t rogo vt nepotē ſuſcipias aleſ
q; donec grandiuſculus factus ad me valeat p̄ſciſci: meiſq; imbui diſci
plinis: nec puta ſeminā diuitē mentiri velle in filio. Nunc alia p̄ſequar.
Scribis te ſenio cū matre cōfectū: hoc mi pater tibi ſibi⁹ iocundū eē de
bet q; eos annos attigīſti: quos optabas iuuenis: iāq; libere & expedite
potes deo ſeruire oibus ſpeliatuſ paſſionibus que mētes iuuenū a deo
alienāt. Nec mibi dixeris: oīa ſert etas animūq; vt ex hoc animū perire:
putes qui diuinus eſt atq; immortalis: ſed voluit poeta ſignificare eta
ris curſū vigorem illum animi tepelſcere. qui eſt in iuuenibus ardēs: ſed

ille magis ad vitia q̄ ad virtutes inclināt. In senibus purgatus est anim⁹
nihil p̄ter honestū cupiēs. qualē tibi & m̄i mee spero esse: q̄uis illa nun-
q̄ mūdānis desideriis inbelerit: sed beroyca quadā virtute solū deo fui-
re beatū duxerit. hoc fit vt senio v̄ro min⁹ trīstet. Si em̄ iuuenes cētis: ti-
merē de vobis magis. Qd̄ de filiis sororis landomie scribis: certū est ap̄d
me gratūq̄: tuū ē curare vt lras discāt: que sole hoies extollunt sup̄ alios.
Ego cū statū meū firmiorē videro: alterq̄ mibi asciscā. Iacob⁹ ptolomeus
frater si ad me scripserit n̄iso nō carebit. puocari lris nō expectet: totiens
em̄ necessario scribo vt nihil ad libitū vacet. lectura eius ordinaria sola-
rioq̄ letatus sum: famāq̄ suā indies crescere cū leticia p̄cipio. Bartholo-
meo cū p̄ntib⁹ lras do: nec eius obliuiscor vnq̄ p̄ suis erga te mat̄ēq̄ me-
ritis. Et quia Karberinā m̄is mee sororē coniugē suā vnice amat: mat̄ē
q̄ tibi comendo tueq̄ fidei: deūq̄ rogo vt patrā petēs sup̄stites oēs in-
ueniam. Conuētū nāq̄ cū leticia celebrabimus. Et qm̄ id qd̄ restat viuā-
mus sp̄acium ex tuo trāfigemus arbitrio: nec mibi in te vlla erit contro-
uersia. Iohannem & Landoniam vxorem iube ex me saluas ēē. Filiolū
suscipe & quicquid egeris mibi rescribe. Vale.

Pena patienter ferenda est p̄ culpa.

EPISTOLA XVI

Neas filius poeta Caspari de sara adolescentuli primario salutē
c dicit. Oblectant me sp̄ lre tue q̄s & familiariter & ornate scribis.
He vero nouissime cū ornatu facecias qnoq̄ attulerūt atq̄ idcir-
co magis placere. Vnū tñ in illū sum demirat⁹ qd̄ triduanū ieiuniū: idq̄
interpellatū tātope exhorrueris: nec p̄fecto aliā cām interpretari possum:
nisi cardinalis nimis facilitatē q̄ tibi Iacoboq̄ nimis indulget: vosq̄ mu-
sopulā ex more q̄ntomagis demulcimini tanto alt⁹ caudā eleuatis: lo-
quor tecū libere: quia tute vis: dū me magist̄ vocitas: quō noie onera-
tū me sentio. Sed loquamur obsecro libere: recipiamusq̄ staterā delictū-
q̄ cū pena trutinātes. An cardinalis magis: an tu erraueris videam⁹. Du-
cīt mulier clanculū in edes vt amatori coicea t iacobo. Neq̄ exire vt in-
troiuit: occulte pandit tibi scelus. Tu cām amici suscipiēs emittēdi muli-
erculā studio vacas rēq̄ p̄ficis Cardinalē celas. Scio te illi⁹ ēē prudentie
ne te cōsulētē adduci potuerit mulier. Idq̄ em̄ graue delictū erat & p̄di-
tio qd̄ in dñm cui⁹ bonori multū poterat detrabi. post scelus cōmissum
amico cōsulere nō fuit erroris: nisi plus dño q̄ amico debuisses. Amici-
tia em̄ nullius iuri derogat. nec aliq̄d admittit turpe: sed dic te oīno decu-
līe amici delictū tegere. Sit ita: nepe vt tibi bonor amici sic cardinali pro-
prius cure ēē debet. Tu cardinali iacobū ptulisti. cur nō te cardinalis sibi
postponat: seq̄ p̄ponat tibi: Tu ei⁹ seruitor es ei⁹ pauē comedis vinūq̄
bibis. Cur si peccas in eū non puniaris. Sed ais penā duriorē & iudicem
aspeç ēē. Vide qm̄iq̄ agis q̄q̄ sinistre cardinale incusās. Sciuit p̄cōm eue-
fugio cardinalis: non tamen statim cognoscere causamq̄ punire voluit.
Cur hoc nepe nedum ira serueret: rationis tramitem iudicando preteri-

ret. Quid hoc inquit sororium est illi Platonis factor: quo aduersus de-
ditum ventri seruum ira partitus vocato sororis filio spensippo: abi ingt
hunc verberato: nam ego nimia exagitor ira. Architas tarentinus sum-
mus pbilozophus ex bello rediens cum agrum incultum squalentemq;
offendisset: accito illius villico: nisi iratus forem lugeres ait: timebat quip-
pe vir sapiens ne ira animū a cognitione vera reuocaret: vltionemq; diffe-
rendam in tempus duxit. Idem cardinalis factitauit qui comperto scele-
re noluit prius ad punitionem procedere q̃ ira triduo sedaretur. virum
certe quem prisca etas inter pbilozophos numerasset vidimus modum
q̃ procedendi ad iudiciū. Sententiā nunc vidcamus quid durum: quid
asperum: quid acerbum hic mandauit. Alius familiares suos huiusmodi
perpetrantes: aut domo expulisset aut virgis cedi mādasset. Cardinalis
sancti Eustachii sepe ob minores reatus copedes dedit. At hic vir man-
fuetus qui iuuentutis vitia nouit: & q̃ difficile sit aculeos carnis compri-
mere non ignorat: nihil horum. At tibi Caspar triduanū ieiuniū indixit.
Tu hoc graue & insupportabile iugum reris. Nepe si ita pergis Caspar
tu adeo ne curias sequare. Nam si hoc tāmte imperiū ferre non potes.
nullum poteris ferre. Non sunt (mibi crede) duriora castra q̃ curie prin-
cipū. vbi inuidie: simultates: detractiōes: odia: inimicitie: cōtumelie: iniu-
rie: pene infinite. Que res nullo modo q̃ p̃ patientiā vinci possunt. Hec
res in curiis principū ecclesiasticorū prelatorū tāto minores sunt: q̃nto que
in illis versant sunt doctiores: ingenioq; sua non in honū sed in malū ple-
nūq; vertūt cō si tu ieiunare nō n̄ potes: nec illa sufferre potes. Ego te scio
tamē virū robustū eē: qui & inediā & siti tolerare queas. Sed nihil apud
te difficilius est q̃ aim domare. Nā cū sis iuuenis facis vt iuuenis: cuius
propriū est semp velle vincere. At iuuenes nō possunt puenire quo vo-
lunt: nisi iuuenes eē defināt: seq; aliqñ vinci patiant. Ideo & ego tibi sua-
deo mī Caspar vt animū flectas tuū: cibiq; tuipē dñeris: & alios aliquan-
do dñari sinas: maxie viros pstantes q̃lis ē cardinalis & auunculus tu?
nec velis oīa ex tuo capite facere: sed ex aliōq; sensu aliqñ viuas. Nos em̄
maxie qñ iuuenes sumus parū nobis videmus: nihilq; ē tutius q̃ ex iu-
dicio amātis viuere: nec tu mibi famē tuā allegas. qui si hoc pseueraberis
agere: te dicā virū nō esse. q̃ ex vino panēq; nequeas triduo viuere. Ego
ea q̃ tu nūc etate es: dieb⁹ duodeci ex pane aquaq; vixi: & diutius vixi:
sem nisi voti fuisset finis. Nec de ille opifex rex nūq; sator & alitor: aliqd
ab initio nobis alimēti p̃buit: q̃ glādes & aquā qd si nra postmodū luxu-
ria alia iuenit cibaria: nō tñ nature bonitas p̃terit: qñ ad huc illis possim⁹
viuere cibis q̃ n̄os aluerunt parētēs. Tibi illud plus oblatū ē qd ante vi-
neam Noe non erat: ideo rogo vt querelā pones teq; cardinalis subici-
as snie: quā tāto iustiorē fatearis: q̃nto durior ē tibi visa: de aliis q̃ scribis
al's agemus. Tabellarius fugiens scribere plura nō sinīt. Cardinali me re-
cōmenda: & Iacobum saluum dicito. Vale.

Hortat amici vt p se possessionē bñfici accipiat. EPI XVII
Neas filius poeta. S. p. d. Iobanni anach canonico tridentino
et confratri suo. Qz tibi nō scribo sepi? cā ē tua in rebus meis dili-
gentia. Ita em̄ res meas curas vt nihil sit opus scribere. nisi velim
gras tibi agere: q̄ p factis nō ē digna recōpensatio. Nec uñc aliqd scribe
rem: nisi nouus casus submersisset: q̄ tuo indiget auxilio. Credo te scire
plebē sarātane vallis p dñm decanū nostrū meo nomie acceptatā esse. In
eius potēdia possessione vis sit: nec absq̄ timore sum: q̄ alius illic se in-
truserit. Tu pcuratoris mei officiū geris patronus meus es: aduocatus:
protector: sicut in prebēda secisti: ita in ecclesia facias rogo. Pater me? do-
minus Franciscus te admonebit: si qua in re opus sit adminiculo tuo: illi
obsecro ausculta: & in om̄i meo negocio ipm quasi me audi q̄ non solū in
rebus meis: sed in corpore & anima ius habet. Ego quia nihil pro te pos-
sum: nihil facio animus adesset si facultas preberet. Tu si scis emolūeto
aliquo bonori: voluptati: beneplacito tibi me esse posse iniuriam feceris
amico ni cōmonueris. Vale.

Exhortatoria ad vnionem ecclesie

EPISTOLA XVIII

Neas filius poeta. S. p. d. dño Ade de muli anglico aplice sedis
prothonotario pñi & amico optimo. Quo in statu sit respublica
xpianorū vides: lacerata ecclesia est: nec in populo nec i clero pax
est: dolet super bis inuicissimus imperator noster: & vt aduocatū decet
ecclesie operam nouare cepit vt subortum scisma possit eradicari. Ad hic
nullus aptior videt̄ modus q̄ generale cogi conciliū: būc tpe amplexus
est & sup eo ceteris regibus ac principibus scribit. Inter alios vero preci-
puam spem habet in serenissimo principe & dño tuo meoq̄ rege anglie
et francie: eūq̄ rogat vt secū ad vniendā ecclesiā velit concurrere sicut ex
lris ad cū missis perspicies: qđ iō ad te scribo: vt cū sis vir bonus & prela-
tus optimus adiuuare dñi nri imperatoris propositū velis & pacē eccle-
sie pmouere: ad quā rem hortarer te pluribus verbis: nisi zelus tuus ad
cōmune bonū eēt mibi p̄spectus. Scio nāq̄ volūtate optimā tibi neq̄q̄
decisse. Sed nec ptās abest. Intellego em̄ ex oib? q̄ ad nos veniūt ex anglia
teq̄ noscūt primū te virū eē aut primo pximū ex his qui regie serenitati
sunt chari qđ tū ppter priuā: ā q̄ tibi afficior amicitia. tū ppter cōem vti-
litatē tū mibi placet q̄ tuis necessariis debet placere. Mime nāq̄ dubito
quin eo loco sublimat? scē mri eccleie multū p̄sis: & nūc p̄feri cū via apta
est ad cōciliū p pace xpiani ppli celebrandū. Qđ si apd maiestātē regis si-
cut spero pmoueris: summā laudē cōsequis: nec pla. In hoc tantū hortor
ea pares mediteris. Cogites q̄ eē in eo plato debent q̄ scit afflictā ecclesiā
et oppressam miseris t̄pib? nris ac p̄dis hoim morib?: et cupit vt i pristi-
nā dignitatē & libertatē vendicari possit. Ego apud cesarē nīm secretariū
ocū teneo: qđ tibi sub significatū facio. vt si qđ sit qđ me velis. Enea tuo
confidenter vttere. q̄ cū etiā plus cōtēderim q̄ possim. min? tñ faciā q̄ de

beā. Qz te singulari numero cōpellauerim: scio tibi nō eē molestū quo & italorum morē & veterū oīm non ignoras cōsuetudinē. Vale & nullatenus id omitte vt p latorē pntiū de regia intētiōe mibi nō rescribas.

Accusat locoꝝ mutationem & amicitie officiū aperit.

Neas filius poeta impialisq; secretari⁹. **EPISTOLA XIX**

c .S.p.d. viro optio & fratri suo amantissimo Richardo de valētia scriptori aplico. Ex plurimis lris q̄s ad te mitto vne saltē ita felices erūt vt te cōueniāt. Nā qd ē mi richarde vt cū mediolani te qro: Basilee sis. Cū rursus tē Basilee peto. Mediolanū abisti: Credo more hoīm te agē: q̄ ea q̄ assunt: nibili curāt: q̄ absunt maxie: & nullibi min⁹ eē volūte q̄ vbi sūt italiā hñs: germaniā cupis. In germania vō italiā optas. et sic fit vt & tu nūq; q̄scas & ego te meis lris reperiri nullibi possim. Sed faciet forsitan de⁹ tui nūc copia: qñ aliena negocia tue cure cōmissa: mediolani te tenēt. Id sperās hāc eplāz dño Lauretio de rocella vtriusq; nīm amantissimo tibi obsignatā cōmisi: duas ob cās alterā vt scias nō eē me tui oblitū. cui⁹ memoria mibi sp̄ ē iocūdi ssima. Alterā vt in re mea prepositure p̄sonū te facerē. Res ē tibi nota: iō illā nō repeto. Scribit p me regia maiestas neruoseq; rogat vt mibi ecclia restituat: nescio qñtū pderūt regie preces: illā āt scio: nisi adiute fuerint nihil agerēt. Lrē semel tm loquuntē. aliqñ etiā nūq; maxie ī ducali curia vbi eplē vndicūq; veniāt p secretari⁹ os apiunt: etsi libet illi duci oñdūē: sin vero aut doctas icidūt: aut tabernas aromatū p̄p aut crocū cōtēture. Iō mibi op⁹ ē auxilio tuo vt lras iuues. boꝝ copia tibi oñdet dñs laurēti⁹. noti sunt tibi vniuersi & amici et inimici mei. Illi vter: bis resiste. et fac vt tui laborē sentiā fructū. Nisi scire quātū me ames: efficiat⁹ scriberē. S; nolo videri aicitie nre diffidere: quā rati facio vt te mibi borrestē et me tibi piladen arbitrer eē: nec cipiois aut lelii aut ficuloꝝ amicoꝝ q̄s alii pictagoricos vocāt nre beniuolētie pferā aicitias. Satis ē tibi nosse qd velim. In calce eplē illd subiūgendū ē: vt alioꝝ te philippū meum: meis verbis saluū dicas. Et nouariē. antistiti cōi dño me cōmēdes & cām meā: studiū meū ī tuis obsequiis offerre ius nre amicitie nō fert: quia nec oblatōes nec pces amicitie cācellas ingrediūt: quib⁹ in reb⁹ vtilitati possim tibi eē. Si scis & me nō vteris tua ē culpa & meū eēt detestabile vitii nisi morē tue volūtati gererē mibi note. Vale.

Que sit hoi p̄ia & petit p̄motōis auxiliū. **EPISTOLA XX**

c Neas filius poeta. S.p.d. dño Hieronymo cocini suo & amico percharo. Antiq sunt apd me hieronyme amātissime lre tue qb⁹ batten⁹ nō rñdi. Nā iturū te ī apuliā sensi. Nūc q̄a potes iā redisse: hec pauca ex me habere. nihil dubito mi hieronyme te fortunā oēz meā & bonores si q̄s habeo sp̄ oblectare. Scio em̄ q̄a me amas: & amātis ē amati p̄speritatē dicere suā. Idē ego erga te facio q̄cqd boni de te audio (sepe aut audio) mirūimmodum me letificat qd hortaris studio litarum vt sedulius incumbam: facio quoad possum: dum ocium permittit. Sed

B iii

distrahunt me: tum occupationes multe: tū cure diuerse: qđ supest totum
illis dedo: ne poete titulū inaniter videar suscepisse. De patria qđ ais me
morie teneo: sed mihi crede: oē solū forti p̄ficia ē. Ego qđ malo extra pa
triā bñ vincere. q̄ in patria male: nec nos in terra. sed in celo p̄fiam optet
inquirere. Socrates cū aliqñ interrogat⁹ fuisset: qđ & vñ eet. Mundanū
se dixit. Nos si melius rñdere velimus celestes nos dicem⁹ esse. quia illic
originē ducim⁹: & illuc si bñ vixerim⁹ reuertemur. Sed nimis verba ex
tendo. Vñ restat qđ ex te scire volo. Causa mee prepositure tibi notissī
ma est. in illa scribit pro me regia maiestas. Solicitator erit Laurēti⁹ de
rotella: que optime nosti. Ei precor vt assis etsi forte idem prepeditus
fuerit rem totam in te suscipias: & ad calcem deducas. Pauca amico suffi
ciunt: sat est te nosse desiderii meū. Vale.

Regem aragonum laudat.

EPISTOLA XXI

Neas lilui poeta imperialisq; secretarius dño Johāni capisio pbi.
e Iosopbo prestanti. S. p. d. Reddiderūt me certū lre tue. iā te senas
tutū & sospitem aduenisse. qđ voluptati mihi fuit timēt ne viag
discrimina incidisses. Cupiūt lre tue. de rebus q̄s Andree de merano cō
mendaſti scire qđ factū sit p̄cūctatus sum ex Matheo pisano sicut iussisti.
Is refert illas iādudū ligatas. put reliqras itineri cōmissas. Iāq; se reri ve
necias puenisse. & se tibi cōmendat. q̄ apđ infubres gessisti. oia facta esse
cū cōsilio nō ambigo q̄uis illa pte attigeris pollicitorū libros ex arenti
ni traductōe cōuerſa inuenisse te gaudeo: coemereq; institui. Et si mino
ri p̄cio q̄s scripseris hñ nequeūt: iubet id auri cōferre. Rogauī Matheum
apud ligberii galleranū vt iohannē hāc pecuniā p̄solui vt faceret q; mox
iras scripsit. Canitq; vt q̄ primū illuc librū miseris pecunia def. etiā cū so
lutōe vecture. Tuū est ḡ mi iohānes. mercatorē aliqñ in curia repire. q
onus mittēdi mediolanū. hos libros suscipiat: ibiq; aurū recipiat. Scio te
amicoꝝ tātibte vt facile hoc sit tibi. q̄ si iohes Tolner vir p̄stas et sūm⁹
aīc⁹ magnific⁹ cācellarij on⁹ mittēdi libꝝ suscipe vellet. p venecias mitterē
sibi pecuniā cū oī onere vecturarū. p primū de quo ipe cōsideret mibiq;
scriberet. iō si eū nosti ei⁹ auiū tenta idq; agito vt opa tua politici assē
quar ardēto. qm̄ id magnopere suasisſi & ne timor pecunie te afficiat. potes
si vis autēq; librum mittas expectare lras. vñ illorū mediolanensiu: qui
te certiorē reddat se tuo noie aurū possidere. Scis nūc desiderii meū &
quō tue indēnitati possis cōsulare. cura te vt amicū q; es oñdas. De Pe
tro nro noxetano nihil te scripsisse moſtri sile ē. cum scias me auidū eius
nosse fortunā. Rogo me instruas qđ illi obtigerit. quo animo beri mor
tem ferat. quo cū viuat. quid officiū gerat. qua spe sit & quo in me animo
quando nihil ad me scripsit. etiam meis lris prouocatus regem arago
num tantum extendisse alas suas. nescio an italie cōducatur quāq; illa tam
fessa est vt respirare sub quocunq; desideret. Videant tamen nostri ne ser
pentem in gremio nutriāt. alta est dominandi cupidō nec terminis clau

ditur vllis. Hanibali non satis affrica fuit. que pars orbis tertia creditur
Alexandro in modum carceris angusti fines mundi videbantur. Nemo
existimet generosa in animum vnus regni terminis conuiescere. Ego
tamen illi faueo qui fortune impetus: perseverantie dipeo domuit. conti-
nuandoq; id fecit vt aduersam expertus secutissimā iam sit adeptus for-
tunam. Faxit deus vita vt illi cornicis sit & qualem Theophrastus moriēs
exoptauit. Tu vale: & rescribe. nec amplius legem taciturnitatis inter
nos serua.

Commendat salutem anime.

EPISTOLA XXII

Neas filius poeta reuerendo in christo patri Bartholomeo epi-
scopo nouariensi & comiti. S. p. d. Magna & innumerabilia sunt
beneficia que a te recepi. nec ego illis condignam possem vicem
rependere. etiam si mille annorum mibi vita donaretur. quid tamē pos-
sum id facere nō obmittam. Nihil est anima prestantius. hanc colere: hanc
curare pre ceteris debemus alia caduca sunt: fluxa: mortalia bec in eternū
manet. cui si bene studuerimus. eterna gaudia: si mala vacauerimus. eter-
nos cruciatus per illam sentiemus. qua consideratione ductus. statui tibi
copiam litterarum destinare. que nūc ad curiam regiam ex orientalibus par-
tibus misse sunt. quorum tenorem velis animaduertere & monitiones
audire vt ea faciens que in illis suadentur: eterne vite beatitudinem asse-
quaris. Vale.

Quales scribe cancellarie.

EPISTOLA XXIII

Neas filius poeta Bertholdo Iunenburgen. viro liberali & se-
mi prodigo. scribe imperialis cancellarie Salutem plurimam dicit
Accepimus epistolam tuam qua nos cenatum vocas. accepta-
mus onus. ventresq; nostros paremus. tu videris ne vacuos eos remit-
tas. Hospitem abesse nihil cure est. si eius vicem predices caponesq; im-
plerint. Hospitam videbimus libenter amplexamurq;. si quid plus licue-
rit non erimus inertes. qui semp malum habemus & quasi muli & equi
ferimur in libidinem. Tu si quid iuris illic habes caue ne communices.
Quicquid enim in medium venerit: proprium esse desinet. Scis Micha-
elis manus q̄ sunt adunce. vultgangi linguam nosti. q̄ persuadere sciat
vuenessai cauda nihil furiosius est. Iacobus fingit se puerum. tu tamen
lardum ne commiseris. muscipule etiam si quadragesima fuerit. Ludoui-
cus nihil dicet. sed muris in modum omnia foramina pertentabit. si ergo
vis nos habere. aut omnia communicatu fac. aut nihil vnum tamen re-
medium est si vini tantum prebueris vt somni magis q̄ veneris cupidus
sit. nos tñ veniem? etiā si deficientib? reliqs te deuorare debeam? Vale.

Hortat vt snia impatoris eq̄ nō feras.

EPISTOLA XXIII

Neas filius poeta. S. p. d. iobāni frund indite ciuitatis colonien.
secreterario. Tabellari? tue insignis celebrisq; ciuitat? nō sicut opta-
bas. s; vt curie visum ē expeditus ad te redit. meo tamē presidio

B iiii

non caruit. quia libenter gero tibi in omnibus more. Vir quoq; doctus
dñs Hartūgus auxilio fuit. sed nō licet in republica plus boies contēde-
re q̃ probare possint rōnibus. Tuum ē qđ sup est ita regere: ne qua indi-
gnatione rubigo. aut hinc aut illic oriatur. quia nō facile extinguit vt ar-
cendit ignis. Cēsaria potestas nulli in tualibus subest. quicqd ab ea ma-
nat. decet tum reuerētia deuotiōeq; suscipi. etiā si durū videat̃. qm̃ calix
in manu ei⁹ plen⁹ mixto pōtq; illi dare. illi negare. nec oib⁹ pbas ē i pasto-
rē erigere cornua. Tu te ista scis: iō pedē retrabo. fac vt defenfurū cās i cu-
ria te q̃primū visam. qā & michael tu⁹ & ego tua suauī cōuersatiōe inuiti
crē⁹ nec te vult⁹ vlli⁹ teneat. nā & austria p̃t qđ placeat dare. Vale et veni

Dissoluit argumēta p pte Eugenii facta. **EPISTOLA XXV**

Neas silius poeta imperialisq; secretarius. S. p. d. reuerendo patri
e dño Iobāni caruāia oratori aplico atq; iuriconsulto. Erat anim⁹
me⁹ postq; ex basilea recessi sup rebus ecclīe perpetuo vti silētio
cū eas nō diuini spūs ductu regi. sed hoim gubernari passiōib⁹ viderem.
Tu nūc me cogis aliqđ dicere. qui armatū eneam imitari me suades: vellē
tacere potius q̃ loq qm̃ nulli p̃ciū sermo me⁹ placiturus est. sicut & nulla
pars mihi placet: tu vis vt dicā: parebo. sed vide ne audias qđ nō vis. tu
partis vn⁹ tueris ius. qđ ego placitū tibi dicā nullā partē laudans. obse-
quar tñ silentiūq; rumpā qm̃ id optare videris. Longū mihi misisti cir-
graphū vt cācellario legere. facturum sum qm̃ illi p oquum licebit. Mihi tñ
iam perspexi totū. rogas q̃ a te scripta sunt laudē tuearq; faciā id si modo
verū te dicere agnouero. vbi aliter videro. nō faciā parmenosum plenus
q; rimarū. non potero tacere si qđ nō verū audiā. tu mihi amicus es: fate-
or hoc. sed veritas p̃ferēda est. tu vera oia putas q̃ scribis hoc ego de tua
probitate credo. nō tñ ita ē vt reris qđ tibi paucis ondā. Dicis basileam
cepto cōcilio legationē pape exposuisse. nō eē spandū de illius sinodi p-
gressu ppter vicina bella & alias cās. hoc nūq; sinodus pape narrari iul-
lit. Dicis plus papā germanie principib⁹ cōcessisse & se humiliasse: q̃ vn-
q̃ sit de rōnis pontificibus auditū. Rusticis hec & bistoriarū ignaris nar-
randa sunt. Adriano papa & Leo romanis impatoribus ius ordinandi.
aplicam sedē et epos p impiū noiandi cōcesserūt. Leo ille sanct⁹ quē tu et
doctores euāgelii tubā appellatis. cū vellet i italia cōciliū b̃re. in quo plu-
res possent de occidētalib⁹ p̃tib⁹ cōuenire. marciano cesari cōciliū i oriētē
postulān: anuit. tuncq; sinodus calcidoneñ. bita ē. refers dñm scē crucis
missum eē vt papā purgaret. cōciliūq; germanis offerret. Nō didis p̃tātē
habuisse cardinālē illū tubeundi sniam postq; pbata fuissent crimia. Ais
romanos pōtēfices solutos eē dicere. Si qđ aliq volūt. ad aplicā sedē veni-
ant. Petr⁹ prim⁹ pōtēfex increpat⁹ q̃ ad getes introisset vltro se purgauit.
Leo grē⁹ scribit ludouico augusto. Nos si aliqd incōpetēter egim⁹ & in
subditis iuste legis tramitē nō seruam⁹. vīo ac missioꝝ vīo & cuncta volu-
m⁹ emēdare iudicio. hispanoꝝ legationē bortatu pape basileā venisse cō

tendis. verius poteras dicere plures ne illuc. irēt aplicis lris fuisse requi-
 tos. Vniuersos reges p cōsiliariū statutū phibuisse basileā ne papā depo-
 nerēt dū asseris: vide ne te decipias. Refers tres cās eē gbus ps minor p-
 inuita maiorī pte vniuersitatis aliqd agere. sed facta capituloꝝ & vniuer-
 sitatū ā supiore bñt nō sunt eēnda gestis cōcilioꝝ vbi solū deus ē supior.
 & a gb⁹ nō appellat. Dicis in costā. cōcilio plenā pātē datā eē rōnis pō-
 tificib⁹ locū eligēdi. in quo aliā cōciliū celebrari d3. In casu nō spālter re-
 seruata fuit electio loci cōcilio. sicut cōuentōes cū grecis habite manife-
 stant. Pretendis sancitū eē basilee. ne ppter locū oriri dñtia possit. inane
 argumētū ē. Narrat decretū nō placere grecis basileā. velleq; aliū locū di-
 cit sinodus nolle ppter locū. i. ppter basileā tātū bonū omittere. q aliter
 sentita a decreto recedit. tu vis me bis cōsentire nō possum. dicis me ex p-
 posito errare. mibi aduersus te magis opitūlabitur allegatio. nūbil ad me
 quis obtineat. Impatori fuio q vnionē pcurat. illā cupio. illā pmoueo.
 p hac magnis laborib⁹ me exponerem. tu q3 & ps tua vnionē velles: sed
 mō tuo. maneat papa tu⁹ pōtifex & vnio sit. Idē etiā ps altera cupit. nō
 pacē. nō vnionē aspnať. Nō tñ pacē amplectif q sibi detrabit. oēs vo-
 lunt vincere. nemo se flectit dure ceruicis boies. Est ne subiecta ecclia. vt
 ppter hūc vel illū boiem tā varīe vexari debeat. si nō potes pascere. sine
 aliū eē pastorē. sed nō est de pastu quī qō. sed de lana nō tñ lris erat dū
 paup ecclia erat. scio te mibi iā irasci. qm dicta tua expello qñ videar aliā
 tueri ptem. Ne rere hoc. dixi tibi vtrinq; mibi odiū esse. nō placet mibi.
 animoñ. electio. abborreo galloꝝ leuitatē. minime bis cōsentio: dū sedē
 aplici volūt auferre romanis. nō pbo cū decreta q faciunt: ipi nō fiant.
 Cardinalis scī Petri viri scī & Guisimī snia mibi placet: q neq; bos neq;
 illos laudare solebat: Vos cōciliū rome vultis. sed illa iā in angulo ē xpī.
 anis orbis. Hi basilee manere volūt at hec vrbs mltis odiosa ē. Tu tñ de
 liberari illic putas. an numerosi⁹ debeat cōciliū cōgregari sperasq; id ob-
 neri cōplacereq; cesari. alii aliud sentiūt. viderisq; putare nō eē absq; con-
 sensu regū alioꝝ cōciliū cōcedēdū qñ cesarē parē facias ceteris qd parem
 immo & minorē oñditis qñ regi frācie offertis cōciliū. cesariñ vultis cō-
 cedere. Nolite hec secreta putare. oēs hec sciūt. sic & alteri⁹ pps cōsilia no-
 ta sunt. ego oēs cōmēdare. si viderim pacē his atq; ill placere etiā cū incō-
 modo suo. qā nō nobis. sed reipublice nati sum⁹. nec plus velle debem⁹.
 cū sensus cōis nobis pmittat: nō q temere digitatē. sed q ponere vult ma-
 gis laudat. Prisci viri sanctiq; homies diff. cili⁹ ad pōtificatū vocabant q
 ex alio amouēt. bon⁹ anim⁹ ingeniūq; benignū nō quō dimitteret. sed
 q cito dimitteret studiū hñet. hec volui tibi dixisse cū venia tua. Quia at
 nō loquor: aut veꝝ loquor. hic ē armat⁹ eneus: hūc gerā. ille mibi anchi-
 ses erit. quē vniuersalis ecclie cōsensus dederit. dū germania q orbis xpī
 ani maior ps est beret. dubius sum parato tñ aio sum coi sine auscultare.
 nec mibi in rebus fidei soli a edam. Vale.

De noua ciuitate & aliqd de amicitia.

EPISTOLA XXVI

Neas filius poeta. S. p. d. magnifico dno suo Caspari schlick im
e periali cancellario. nihil noui post tuū recessum emerit qđ i eplam
cadere dignū sit. nisi qđ bodie vētur? ē Pangratius tu? quē aiunt
equites secū quinquaginta ductuꝝ. Rex tñ minime illū expectare voluit.
sed hoc mane añq; dies elucesceret ag ortos besperidū deliciaruꝝ padu-
sum iter arripuit. ignotis fortassis verbis vtor. ortus nāq; bespidū poete
vltra atlantē in affrica sitos finxere. sed hos nra etas bz i ciuitate noua sti-
rie vrbe. vbi ppetun; pbiatū autū? ē. & oē gen? pomi suapte gignit. iō
rex hūc vnū amat locū. Recte sane vbi tot aq; scaturigines. tot viridan-
tia prata. qđ verni tpe floꝝ splendore ridere vidē. hucle nūc rex cōtulit.
qn̄ illic abitur? sit. rā certū ē qđ antixpi aduēt?. qđ p bos dies oēs pplo suo
rumore deterruit. opa tñ tua qđ pcerib? curie. ipiq; regi rē fictā aut saltim
dubia p certa expoluisti. dū hec scribo allatū ē nūcū regē balnea petisse
vbi ad dies octo māsurus sit. nec nos ibi diuerforiū bñe possum?. i nouā
itaq; vrbe recta via migrauiꝝ. si tñ pangratiū ire ad balnea sensero. me
quoq; illuc cōferā vt de re tua possim curare. nec omittā ex mādatis tuis
vnū dū vires erūt. aiūt regē carniolā petiturū aut saltē carinthiā. p? vero
atbesim. exinde spes sit nurenbergā peti debere. qđ tñ ex mgio Thoma
plen? intelliges. cōsiliariū regii adhuc sunt hic. ipos cōsulā qđ facere nos
oporteat. de trisingen. ecclia nihil ē qđ nō fuerit pri? tibi notū. nēo ex cu-
ria venit. mgm Thomā cōmonui vt de pecuniis nureberge recipiēdis
instructione bñet. qui me pñte mgm curie pcontatus ē. nūsumq; habet.
Scripturas sibi cōsignā oēs qđ mibi dimisisti. Capitula veteruꝝ reperi ex-
traxiq; Dñs auditor ad nos iter facit. plen? qrimoniā. qđ in recessu tuo
te nō repit. Para aures tuas vt qđ hic auditurus fuisti. illic audies. Hō tu?
est & amic? vtilis. qđ solet plus bonesto placere. bec em amicitia bodie vi-
get cui vtilitas ē annexa. Stoicoꝝ illa sola virtute gaudēs. iādudū explo-
la ē. Nō puto bas lras cito ad te vēturas. quia nec tu ad eas festinabis. ipi
nurebergā vsq; pficiscēt. sed tu eo nō veniēs vti opimor. nisi vxoris pri?
aut licētia. aut facietas intercesserit pbiacus regi?. Ego inqt si meaz semel
vxorē attigero qñ illinc abdicet nescio. vide ne inde tibi contingat. regē
negocia curare babes. Nō bñ cōueniūt. nec in vna sede morant rerum-
publicaz cura & amor vxorius. Tu tñ illā ducere potes eo loci vbi pro-
pinque sit curie sepeq; possit in amplexus venire tuos. Ego ex bis sum
qui melius scio predicare qđ facere. si loco tuo eē m aliter sentirem. Vale
optime & disputationes domini auditoris ad magistrū Thomā remitte
vt equum sit vtrunq; certamen.

Regratiatoria & aliqd de studio bñanitatīs.

EPI. XXVII

Neas filius poeta. S. p. d. magnifico & generoso comiti Galeatio
e de arbo. Aggressus ē me nudius tertius vir suauis & tui amātis-
sim? Iacobus de ladrono miles. tuasq; & magnifici germani tui

comitis Franciscus aperuit. q̄ mibi magno testimonio fuerunt amoris
erga me vñ. Cū in vñsq̄ multa salute iussus eēt me Iacobus imp̄iri. qđ
etiā p̄sualum antea mibi foret. quia nosco animi vñ cōstantiā. iuuit me tñ
cernere qđ meditabar. Sed ne plurib⁹ immorer: scire vos volo nō trun-
cum a vobis coli q̄ nō sentit. neq̄ alinū q̄ nō intelligit. sed hominē q̄uis
pusillū. bñficiōq̄ tñ memorē & q̄ nunq̄ aio ē ingrato. Nō ē qđ scribam
nunc ampli⁹. ne pelagus ingrediar qđ nō facile egrediar. Nā cū affeceris
me dudū desiderio tuo nimis multa eēm scripturus si vellē aio satisface-
re q̄ oia melius corā exponā. Spero em̄ cesarē ad vos prope diē migratu-
rum quē sequar vt soleo. Et si de⁹ dabit: te cōueniā: rem tuā bñ ab solutā
eē. tum ex lñs Iacobī. tñ ip̄o facto intelliges. Plus em̄ grē in oculis regis
babes q̄ reris. Comiti francisco postq̄ me dederis dicito ei⁹ musq̄ q̄uis
suaue. scriinia regis icolere ibiq̄ delitescere. quia non sapit bec seges nec
scit toga barbara versus. Sepultū ē quicqđ hmoi buē porrigit. studia nā
q̄ bñanitatis eāz hñt extra italiā domiciliū scis qđ appellem studia bñā-
nitatis: Hoc em̄ noie volñt nñ oratorias & poeticas lras designari q̄ lati-
nū late patēt. apud alios plerūq̄ ignote. sed vale iam tandē. q̄uis manus
nūc cesset & calamus papiro bereat vt quem tecum loqui delectat. at mi-
bi non suppetit ocium. Et regi magis q̄ meo seruiendū est aio. quia non
sum liber dum alienū comedo panem. Itēq̄ vale. & tu cessa manus vt lin-
gue supersit quid dicat dom tridentī crimus.

Hortat̄ ad rescribendum.

EPISTOLA XXVIII

Necas filius poeta. S. p. d. Nicolao amidano canonico mantua-
no & amando fratri. Parum tecū negocii habui Nicolae amātissi-
me dū Basilee fui. sed nec plus habuisse voluerim. Nanq̄ si mo-
dice cōsuetudinis causa. tantū molestie sero te priuatus quid tandē face-
rem. si salis vt aiunt modū tecum consumpsissem. Mirūimmodū graui⁹
est mibi abñtia tua. atq̄ iō lōge quior. qā inter exteros sum meos modos
meūq̄ viuēdi morē peit⁹ abhorrētes. s; statui oia ferre. dū sperē in bñ eē
vt tñ facili⁹ tolerare possim. obsecro ne tibi calam⁹ plūbe⁹ sit neq̄ papir⁹
aurea quā dissipare formides. Mlta sūt q̄ mibi diecim posses scribere va-
litudine tuā pegalig nouitates passim illuc desuētes. Et quid in cōcilio
quidue i curia fiat. Et si desint cetera. gliceriu saltē materiā pōt dare. de q̄
nūq̄ tātū scribis q̄ntū audiā libenter. Effice igit̄ qđ cupio. ne aut affectū
tis scripturū tibi extimes. qđ intelligere potes ex eo quia prior do lras.
Nec plura mō. nos vlmā pgim⁹. deinde isbruck. post carinthiā petitori.
Incerdū ē an nurēbergā venturi sum⁹. Iam vela ventis solui. & in intīmū
mare deuoluor diecim a te ceteris meis charis remotior. Vale.

Redit in beniuolentiam.

EPISTOLA XXIX

Euerendissimo in xpo patri dño Francisco de pideo passis archi-
presuli mediolanen. Eneas filius poeta S. p. d. si cui vnq̄ libenter
scripsi. amplitudini quidē tue libentissimē. dū eēm basilee. nam

te domini & patris babeat loco. memineratque plurimū tuorum in me merito
rum. que sane mēte mea nūq̃ excidet. At cū viderim te līs meis non re-
spōdere. arbitrat⁹ sum id qđ erat te. s. offensam basilienſib⁹ reb⁹ nauſemq̃
inde cape. deſtiti. igiṛ diuq̃ ſilui. tū ne imprudēs diſplicerē: tum qđ graue
erat tot līas rīſo indignas mittere. Sed q̃uis ſcribere obmiſerim. amare
tū nō omiſi. cupiēs ſp in eū gradu res reſtitiui. ex quo viciffitudines līarū
concurrere pollent. idq̃ nūc arbitror eueniſſe qñ me neq̃ querentē neq̃
ſomniantē quidā ceſar nſ Fredericus auguſt⁹ in ſuū ſecretariū accerſiuit.
cui nā ſeruiō in ſtatu graduq̃ minime inhonorato. quo ex loco ſcribenti
mibi nō arbitror remiſionem negatur. nāq̃ ſi recte intelligo. idem ē ceſa-
ris qđ tuū deſideriū. nulli ex cōtēdetibus magis fauēs q̃ alteri. cupit em̃
vniſe & reintegrare laceratā eccleſiā atq̃ ad id operam dat. & ſpero coſo-
re vt voti cōpoſ exiſtat. & licet his diebus baſilee fuerit. & qđ tuā dignita-
tem arbitror audiuiſſe fecerit. nihil tū in hac magis q̃ illā pcedet prem. &
idipſum Florētie feciſſet ſi tam illic fuiſſet propinquus. Secuſuſq̃ eſt i giſ-
mūdi exemplū. & ſeq̃ in hac re vniūſ vſq̃ ad calcē. tu qđ p̃ optime ſcri-
be mibi aliqñ cū vnus ex indifferētib⁹ factus ſim. neq̃ qđ animi babeā q̃-
rito. dū verba & opa mea a volūtate principis mei nō diſcordēt. Ad cui⁹
intentionē captiuare volo ingeniū meū. repetemus igiṛ veterē cōſuetu-
dinē. emācipatūq̃ filiū iam readopta & vt ſolebas vtēre p tuo. ego iterū
ad patrē et dñm redeo qñ ex poſt lumie. deinde ſi vide me poeta ſubſcri-
ptum non mirere: qñ me talem ceſar eē voluit. Et ſi archiepiſhyter papienſ.
& Iſidorus de roſate totaq̃ illa nebulonū turba iuriſcōſulti nome ſibi ar-
rogant auroq̃ cingunt. Cur ego poete titulū verebor aſſumere. libet &
mibi inter alios inſanire. quāq̃ & hec dignitas maioris ad ſtudioſi vigi-
lantie cā erit. Nicolaus tu⁹ frater me⁹. libellū quendā meū nō limatū ne-
q̃ vt oportebat reuiſum. ſecū ad tuū examen detulit. neq̃ remiſit vnq̃.
opto illius cuſtos ſic fiduſq̃ neq̃ edat rem impfectā. Nouū em̃ opus vt i-
ſciſ: iubet oratiuſ in nō uū primiamū. vir matur⁹ & ſenſu & etate mathe-
de ~~vagrano~~ ſi quādo ad te venit meo nomie ſaluus eſto. id quoq̃ de can-
dido dixerim eloquentie ſtudio. ganiforti ducali ſecretario apprime me
rito. Cui ſuper re mee prepoſiture ſcribo. rogo vt me aliquando cōmiſ-
ſum facias quam prouinciā Nicolao delegaueris ſpero libenter faciat
Vale optime mei memor.

Commendat cauſam ſuam.

EPISTOLA XXX

Neas ſilui⁹ poeta. S. p. d. dño Guiniſorto vtriuſq̃ iuriſ doctori
e ducaliq̃ ſecretario amico precipuo. Ea ſublimatio ſtatns tui vir
ampliſſime quā nup mediolanenſ. principē feciſſe itellexi. tāto mi-
bi iocūdior fuit. qñto illā video tuis vtutib⁹ tuiſq̃ ſtudiis magis cōueni-
entē. Nāq̃ ſicut mibi videt. neq̃ ducal cācellaria aptiorē rectorē hīe po-
terat nec tibi paleſtra cōueniētior dari. quā qđ nō dubitē plus ūiam ex te
habiturā orñ mēti. q̃ te ex illa ſuſcepturum honoris. verū in hac tua ex-

altatione rogo ne idē facias & ex bñano ingenio pleriq; faciunt oēs post
 se dispiciētes cū ipi sublimati sunt. sua mihi oro aliquē locum in amicitia
 tua vbi me ponas. nō postulo in primis aut scdis. sed saltē in vicinis. Nā
 q; si cetera desunt q; amicitia inter nos cōflare debeat: illā sufficere debet
 officiorū. s. p̄fessio eadē. quia & ego cesaris n̄ri Friderici secretarius sum.
 quia longe indign⁹. bec tñ res facit vt beniuolentiā tuā obtinere nō de
 sperem. sed q̄si iam illam nact⁹ sum. statui amicorū more absq; p̄fatorib⁹. qđ
 mihi necessariū sit tibi ap̄ire: tuūq; cōsiliū & auxiliū exposcere. vacauit
 alias i basilien. cōcilio p̄positura sc̄ti Laurencii mediolan. eāq; mihi sancta
 sinod⁹. quā tunc oēs recognoscebant illico cōtulit. Princeps mediolan.
 aliū ex domo landrianorū elegi fecit et dari ei possessionē. Eugen⁹ cui dā
 Leonardo vertellen. de illa nuidit. veni ḡ mox mediolanū fauoreq; ami
 corū et ex gr̄a principis. excluso q; iā erat intrusus possessionē obtinui. so
 lūtis tñ ita vt fiebat todesbino qnāq;inta aureis: moxq; iussu ducali ba
 sileam repeti. Ab binc trienniu pestis magna cōciliū inuasi. dux suus re
 uocauit. Ego quia bonū officiū ibi habebam recedere nō potui. morbū in
 cidi. subitoq; orta fama ē me mortē obisse. Scitū ē id mediolani. Leonar
 dus cui Eugen⁹ p̄uiderat. sublatū me de medio gaudēs: possessionē p̄
 positurę postulat obtinetq;. Ego postmodū cōualescēs & audiēs me spo
 liatū scribo l̄ras ad amicos. faciā fidē me viuā eē: peto restitui. sed quia Ba
 silee erā nunq; obtinere potui Credoq; nūq; principi fuisse rē expositam.
 quare cū tu eo in loco sis quo te cupio & gaudeo. rogo obsecroq; vt ape
 rire ea principi velis supplicareq; vt ecclesiā meā mihi restitui faciat. & si
 aduersari⁹ dicat se ius habere. nō fugio iudicē mediolanū. archiep̄m virū
 sanctissimū. aut nouariē. pontifice integerrimū patrē dūmō qđ iuris est
 añ oia restituat in statū pristinū. iā aut non pōt dici quia de obedientia alia
 sum. quia regi suū q; est oino indifferēs. plura scriberē si mihi cū hominē
 min⁹ perito res eēt. tibi aut oē parū sufficit. me iā babes. Fecissem regem
 scribere. nisi rem parūā putarē. si tñ ita cōsulis neq; aliter fieri pōt nō vnus
 sed cētū habeo l̄ras. Tu obsecro mihi qđ speres & qđ facto sit op⁹ rescri
 be & iuuā vt potes Scies quia neq; ingtū pmouebis amicū. Vale: & me
 sic fruiere vt strē nuo milite et doctore eximio dño iacobo de castro roma
 no vteris. tāto tñ min⁹ q̄nto & scio & possum min⁹. & tanto plus quāto
 plura mihi q̄ illi licent. Iterum vale.

Gratulat beniuolentiā magni viri se nactū eē. **EPIST. XXXI**
 Euerendissimo in xpo p̄ri dño. N. cardinali tracouien. Eneas sil
 r uius poeta. S. p. d. Ep̄lam meā reuerēdissime p̄r & dñe colendiss
 me quā ex Franksfordia. p. v. transmissi. libētē audio in v̄ris ocu
 lis gr̄am inuenisse. si tñ ita ē vt spectat⁹ miles iacobus ap̄licus nūcius mi
 bi retulit. q; nō solū placuisse l̄ras meas. sed & me iā inter familiares viros
 admodū c̄baros eē cōfirmavit annueratū. qđ magni muneris recepi lo
 co. multūq; illi inc̄letat⁹ sum. Mea nāq; snia est. vt mihi inter mortales feli

flus sit. & predarorū boīm familiaritate potiri. ab hisq; diligi & obseruari
qd cū mibi intelligā apud. v. p. r. cōtigisse gaudeo me cū piepe. & qñ the
sa urum magnū receperim voluptate fruor ingenti. Nec ab re hac vt or
compatione. nam q thesaurū inuenit nisi potes sit. illū custodire sepe de
fraudaſ. & aut principis rapaces man? aut acutos furis vngues sp̄ timet
Idē mibi accidit quo nāq; pacto vřam suare beniuolentiā possim. non
plane video. Cōciliatrix nāq; beniuolētie virtus est & custos. neq; absq;
hac pot vllū amicitie vnculū perpetuū ēē. At bec in me aut nulla est aut
minima. qd igit faciā vt vřa erga me volūtas maneat. q̄ via in hac grā p
seuerabo. quo modo bec charitas alligabit. pītura ē breui vt video bec
mea voluptas si ad me em̄ respicio. At si vřam. r. p. intuear. spes ē mansue
diu et solidū ac firmū ēē bmoī gaudiū. benignitas em̄ vřa q̄ amare (vt au
dio) accepit māſura est q̄ diu vixeritis. Faxit autē de? vt longissimo ac no
storis eūo fruamī. ego vero curabo eundez me sp̄ exhibere qualis erā dñi
bec orta beniuolentia est. & si qd potero amplius p̄stare. nō subterfuga.
asseruit autē idem iacobus auidā ec. v. r. p. vt q̄s nollem nouitates sibi re
scriberem. parebo libens. & quecūq; emerſerit nouiter bis in partib? scri
ptu digna. eplari claudam breuitate. ne vel legēti tediū vel scribēti labo
rem nimīū pareat. narratiōis caput reditus regis dabit qui ex reni parti
bus februario mēse in austria remcauit. eius aduentū oēs accole admi
rati sunt. nec em̄ arbitrabūt fieri posse. vt regiū diadema tāfacile cōſeque
retur. sed admiratio bec reuerentiā pepit. more em̄ humano accidit vt il
los magis veneremur. quorū opa demiramur. baud alitar nūc actum est.
Albertus dux austria quāq; diu infensus fratri suo regi fuisset. bellumq;
secū a pte gessisset. vt eū audiuit a deſſe. ad sextum (vt romani dicebant)
lapidem obuiā pceſſit. vnaq; secū viennam ingressus est urbem. paucis
diebus itē regem adiens cū in noua ciuitate foret. reſectis oibus cōtro.
uerſis. in fraternā receptus est societatem. bec sunt que mibi scribenda
de nono occurrūt. omīſſis nugis & aliis leuib? rebus. de quib? in vni
go ſemp est rumor. Aſſert dñs iacobus elpam quandā ex meis. q̄s bis
diebus edidī. eam rogo vt videatis iudicetisq; qm̄ cum timore de rebus
fidei ſcribo. Librari? q̄ tranſſcripſit non erat valde pentus. itaq; plura vi
tia pūt in ea ēē. q̄ ego poſuerim. Iō velit. v. r. p. reprehensiones mibi pre
ſtand as cum eodem diuidere meq; ſemp habere cha? et in memoria.

Vocat cum deſiderio amicum.

EPISTOLA XXXII

Neas ſiluius Jobāni campisio. S. p. d. Ex liis plurib? reuerēdiſſi i
mi dñi cardinalis ſc̄i angeli ad regiam maiestātē directis. percepi
te fore apd̄ ipius reuerēdiſſimā prinitatē. Nā & tua manu ſcripte
erā. & tuā dicēdi ſuauitatē redoledāt. Id quoq; & poſtmōdū vir ſuauiſ
et tui amātīſſim? Nicola? de ciuitate caſtellis cōfirmauit. q̄ res mibi maxi
me voluptati ſuit. ſpanti te p̄pediem videre deoſculari atq; amplecti. qd
q; dulciſſimū inter nos ēē ſolebat. officiū inſtaurare ac de medicina nō ni

hū conferre. cuius te arbitror plures dietim lectiones audire. cū vbiq; me
dicorum sit copia. Expecto itaq; te mi rampisi magna cū animi alacritate
& gaudio. & quīs te pluribus annis priuat⁹ fuerim & absq; te viuere
didicerim. Nūc tñ nescio qd factū sit. vt postq; te ventur⁹ sensi. miserā mī
hī existimē vitā dū tu⁹ differt aduētus. quapropter si me amas vt soles:
cura vt venias. ego te veteri ex amore obfuo coloq;. nec ppter silentiū
qd inter nos diutiniū fuit amori meo detractū est alig d. Seruauī nāq; le-
gem inter nos dictā vt amicitia nram: quā aioꝝ cōformitas & moꝝ sili-
tudo cōflauerat: Irāꝝ omīssio nō aboleret. qd ita a me factū est vt putem
auctam potius q̃ diminutā eē beniuolentiam meā. nec aliter opinor de
tua charitate q̃ amicitia nō more pueruloꝝ variandā existimare solebas.
sed philozophorū legib⁹ immutabilē. Qz aut in his ptibus eē me audis:
nolo vt admireris. vocar⁹ em p regiā maiestātē fui. in secretariūq; recept⁹
et qd mibi grauissimo ē oneri laureatū poete titulis adornat⁹. qd nomen
licet mibi sic longe impar. nō tñ a rege datū debuit refutari. Apud hunc
igitur principem me reperies. ad quem cū in hac tempestate ecclesie ac-
cessirer. tanq; in titissimū portum libenter me contuli. vt procul ab hu-
iusmodi prelatorum dissensionibus agam vitam. & me ipo fruor. Vale.

Dolet de amici & patris absentia.

EPISTOLA XXXIII

Neas siluius poeta. S. p. d. Georio andrentio senensi amico pro
bo & cōstanti. Lris tuis q̃s plurimū accepi. vtor iocūdissime. q̃s
lectitalle millies ne gncq; lat est. scis em cū pntes eēmus nullā po-
tuisse diē pterire sine colloquio nō. nāq; aut ego te vel tu meipm q̃ita-
bas. quo magis tecū me viuere siebat: q̃ cum aliis oib⁹. In pntia vero
līe tue illo officio fungunt⁹ quo tu olim vtebare. cū eis vitā duco. be mī
hī Georiū: be mibi te primū inter oēs afferunt. his fruor. has amplector
deosculorq;. ex illis solaciū si qd habeo ad me puenit. Cū legi (deum te
stor) nō valui lachrymas cōtinere. fleui fateor. iterū atq; iterū fleui. En in
quam vbi amicus ille me⁹ dulcissimus. dimisisse ipm certe scio: si qñ reuī-
sam nescio. Urgebat nāq; ad lachrymādū pcipue qd de genitore meo sil-
uio narrabas. tūc ei visum est ignaro qd aculei corculū meū tetigisse. me
mineram paterni amoris. participabamq; cum patre amaritudinem. sed
de his omittamus. nam cum incido in hanc rem videor prorsus emori.
te autem patri meo adoptatum gratissime tuli vnde intelligo vt illius fu-
rorem diminutum & te germanū acquiuiisse. quibus rebus non potni
respondere plurimum. Alii nāq; ilico receptis lris. nunc mediolani me
scias cōmorari. presto q; germaniam postulabo. itaq; si quas lras ad me
vis dare. iubebis exponi Basilee. cetera non habeo que scribam. Adreo-
cio netrucio nostro lras dedo amplissimas. genuam eiusq; cunctos mo-
res pro ingenio comprehendō. quas tibi ostendi meo nomine exora-
bis. Vale atq; iterum vale omnesq; amicos nostros iubeto saluere. & si
quando genitorem meū offendam verbis tuis solabere quoad potes.

Magnificat beniuolentiam.

EPISTOLA XXXIII

Neas filius poeta. S. p. d. Iobāni aurispelliculo. Nescio qd cau
e se sit iohannes mi dulcissime. quo nequeā etiam paruo tempore
immo bruciissimo momento immemor esse tui. etq; in memoria
semper mea. Et ipsa recordatio gressissima est. q te absente nihil habeo dul
cius. Hoc dū sepius considero vnde procedat. multa cū enumerare pos
sim: humanitatē tamē tuā potissime ratus sum dedisse causam. Nā cum
be patauo redirem senas. subsisterēq; ferrarie nonnullis diebus. tantū in te
vrbauitatis eē cognoui tantū charitatis ac beniuolentie in omnes etiam
in infirmos. vt opiner te nullū fore benigniorē facilioremq; nā & me vo
luisti inter amicos tuos cōnumerare. hac de re tāto amore tibi afficior: vt
si quos ad te profecturos cōperiam: sine lris meis vacuos nō possum di
mittere. In presentia vero cum reperissem Nicolaum illustris marchi
onis nunciū de te diligenter interrogauī. & cum iocūda omnia retulisset
longe gaudisus sum letorq; vebemēter. Si quid est tibi cordi ac iocundi
tati. nihil est em qd magis affectem q te sanū hilarēq; eē. & me tibi chag
fore vt ex cōiectura capio. immo expresse intelligo. vnū itaq; oratū vo
lo. vt oīdas. s. tuā erga me beniuolentiā extinctā nō eē. quā rē scribēdo
sepi⁹ efficies. Vale & mgo hugoni & natis suis me cōmēdatū facito.

Nimbbplexim libellū se effecisse significat.

EPI. XXXV

Neas filius poeta. S. p. d. Sozimo medico pstanti et amico opti
e mo. quattuor iam mēsis ad te lras dedi. quas nō habueris cer
tū nihil habeo. Snia tamen eaz fuit. vt opusculū eē perfectum sci
res. quo me de baptista sepius rogaueras editurum. qd ideo feci. non vt
idoneū me fore existimarem condēdis operibus autorem. sed vt intelli
geres amoris erga te mei. tantam eē vim. ne quid tibi negare valeā. Ab
solui ergo libellum hunc tuo nomini dedicatū versuum vltra duo milia
quem appellauī nimbbplexim de laudibus baptiste tue. pfuse loquen
tem. Eum vidit Nicolaus nostraz lrarum lator. cui videndū tribui. quo
testis esset idoneus qui de visu referre possit vt nostre leges imperitant.
Libri autē memet latorē spero. qm istuc breui pfidiscar. habeo em multa
de baptista tua tibi recēdere. q nō erāt lris inferēda. Vale et geitori tuo et
iobāni me cōmēdato. verbisq; meis germanū tuū iubeto saluere. itez va.

Excusat yronice nō scribentem.

EPISTOLA XXXVI

Neas filius poeta. S. p. d. Petro de noxeto amico primario. Mi
e rabar dudum quid rei esset q ad me nihil scriberes. sed berētem
me iacturis atq; ancipitem vir suavis & vtriusq; nostrum aman
tissimus Nicolaus zē. ex dubio mouit. qui te diuitem factū retulit. quo
audito. Atac inqūa subito. hinc illa intermissio lrarum hinc illa mei ob
liuio longissima. More em hominū euenit vt ditiores effecti: pauperio
res negligant. sed non est mibi molesta hec taciturnitas tua: quando ex
causa tua vtili prouenit longe nāq; dulcius mibi est te locupletem eē ta

cendo q̄ scribendo inopem. Oro tñ si facultates tue ociū aliqd̄ prestant.
mei vt memor sis. Nam etsi diuitie occupationes dant maximas. tēpusq̄
auferant. pauperi tamē copiam subministrāt. Cuius si quolibet mense pa-
ginam vnā ad me tinxeris. magnā gratiam facies amico tuo. & duplū
recipies. Scriberē tibi harum partiū nouitates. nisi nicolaus instructus ve-
niret omnīū. quē libentius audias q̄ meas has leges. Accepi te vel patrē
factum vlt̄ breui facturum esse. quod mibi voluptati est. mirorq̄ noluisse
te huius gaudiū me fore participē. qui nībil significaueris tuo Enee. Ego
tamē cum filiolum in scocia suscepi. mox te reddidi certiorē. sed ille iam e-
vita decessit. deum oro vt tuū viuere sinat. patris similē. Verum ne oīno
existimes te meis carpi s̄monibus. Illud etiam te scire volo. quia tuarum
litterarū vnā suscepī. p̄ oratores regio qui florentie fuerunt. quas p̄ ma-
gno munere habuisti. etsi plurimum annorū parum sit vna eplā compensā-
re silentiū. Vale & me reuerēdissimo dño cōmuni & viro singularis do-
ctrine magistro Thome & ceteris amicis effice cōmendatum.

Preceptum bene viuendi.

EPISTOLA XXXVII

Neas siluius poeta iohāni perigallo scriptori apostolico. S. p. d.
c Rem longe maiorem q̄ polum prestare. quotidiano conitio ex
me petis. breuem vt tibi beneuiniēdi preceptionē conscribā. Ten-
tatio illa nō cōsultatio est. quid em̄ fieri pōt vt meis monitis tu indigeas.
qui studiosus pbie semp fuisse. Cui si aliqd̄ deest. presto assunt diuini atq̄
humani iuris doctores. qui basileam quasi atthenas ornatū reddūt. illos
consulere & facilius erat & utilius. in austria aut̄ dementis est querere ro-
mani. aut̄ platonē apud hungariam inuestigare. Non tamē p̄pterea tibi
non respōdebo. Tanta est em̄ tuorū erga me magnitudo meritorū. vt nō
solum petitionibus tuis quas serio. sed etiam quas ioco facis tentationi-
bus parere obnoxiiū me existimē. Satis faciam igitur breuiter petitiūcu-
le tue. nec philosophorū more p̄cepta dabo. sed vt paterfamilias cui filii
solent. agam tecum. Norma est succincta quā si seruaueris recta in celum
via transibis. Nescio si vnq̄ ingressus es mare. illic si vnq̄ fuisti. scio te cū
p̄cellis inflari pelagus & nauigiū impeti cōtrariis ventis cernebas. mul-
ta deo vouisse. Si ergo. vis fieri saluus. recteq̄ viuere. q̄ promissisti dum
tempestas in mari fuit. ea seruato. Qz si fretū nūq̄ ascēdisti. carcereq̄ ali-
quādo ptulisti. cura vt egressus talis sis. qualem te futurū si exires spon-
debas. in carcere. At si neq̄ hoc neq̄ illud exptus es. remediū tertium su-
perest. Nō dubito quin aliqñ egrotus fueris. Quis em̄ est. qui tricesimū.
annū absq̄ graui aliqñ valitudine attigerit. mltē pestes humano immi-
nent corpori. minimaq̄ res est q̄ nos vel tollitē vita vel morbis detenti-
mis afficit. Memēto igitur mi iohānes cum lectulo resupinus iaceres. cū
renes arderēt. cum illa rumperent. cum fauces arefcerent. dum te sitis in-
cenderet. dolor pulsaret. satietas tibi offenderet. quid tecum ip̄e diceret.
quid deo p̄mitteres. si tibi sanitas restitueret. Certus suz quia de modo

C

vinendi sepius cogitasti. & vicia dimittere. virtutes tō amplecti spon-
disti. Nunc igit quia diuino munere sospes es. stude vt impleas que p-
misisti egrotus. hec regula est bene vinendi brevis & certa banc seruato.
Sed accipe etiam aliam breuiorē. si vis recte agere vitam. nihil facias qđ
deum videre non putes. nihil secreto exoptes qđ p'sente populo optare
non audeas. iuuenalisq; nostri inemineris q ait. Optandū est vt sit mens
sana in corpore sano. Cetera ex aliis qre. Ego quid dicere possem breui?
non habui. Vale & me quādo id reciprocum est ama.

Significatio h⁹ dictiōis turpis p antithesim. **EPIS. XXXVIII**

Neas filius poeta. S. p. d. Iobāni campisio pbilosopbo prestati
e & ornatissimo. Demiratus es iobānes mi amātissime. versus me
os cum legeres. mulierē turpē p deformi positam eē. Cum vsur-
patissimū apud oms autores neque sit vt anime virum potius q corpis
turpitude demonstret. sicut est illud iuuenalis filiolā turpi vetule pduce
re turpem. & alibi. Breue sit qđ turpiter audes. & iterum. Nec sedam aliū
nec turpe putarēt. & horum exemploꝝ mille. Cicero quoq; in officiōꝝ
libris de turpi sic loquit vt de re q honesto opponit. Honestatē aut nō in
corpore sed in anima locauit. vnde & eius contrariū quod est turpitude
animū intuet: at ego nec rōne nec autoritate careo. Licere mihi videt vt
quēadmodū p pulcro honestum ponit. ita & turpe p deformi nōnunq;
recipiat. Virgilius em & corpore honesto inquit. qđ serui. i. pulcro ex-
ponit. Rursus apud ciceronē in iisdem officiōꝝ libris. quid significet de
corum scis. Iuuenalis tñ id ad corpus retulit. tñ est qrenda cura decoris
q si decorum ad corpus animūq; pducimus. cur non est eadē de turpi li-
centia. sed ne te mltis morer. autoritatem subiicio inter eximios poetas
Quidius non inferiori est loco. quē lactantius ingeniosum vocat. is in eo
qui de fastis libro inscribit. hos vsus ponit. Vtq; fere videt turpes in pe-
lice vultus. huius in amplexus iupiter inquit eat. loquit aut de calistone
que in vrsam cōuersa est cuius vultus turpes dicens nihil aliud significa-
re voluit q deformes. Nec virgiliū nobis autoritas abest. qui de apibus
loquens georgicis. & pulvere turpes dixit. nec tunc animū sed corpuscu-
lum denotauit. Hos ego secutus sum. q si aresto. inimicus culparet imi-
tari potius vellem nalonis atq; maronis doctam negligentia q illius ob-
scuram diligentiam. Vale.

Damnat verbosa volumina.

EPISTOLA XXXIX

Neas filius poeta. S. p. d. mariano sozino senensi. Attulit mihi
e vir canus & pbenignus ludouicens tuas lras. & q tibi cōmisisti se-
riose retulit. Vidi libēter ipsum tui causa. & tuas lras q vnice post
meum ex te recessum apud me sunt auide legi. quod mihi mandasti non
potui absoluerē vt forsitan cito voluisses. ppter recessum regis festinum
qui raro vno in loco moratur. indies tamē ero tui memor & quid facere
oporteat aliis lris tibi significabo. res em bñi longum habent tractum.

sed postq̃ cepte sunt. non facile dimittunt̃. nec t̃tam habet variationem
vt nostre. Tu tibi psuadere debes me tuum semp̃ esse cupeq; morem ti-
in omnibus gerere. & vtinam in lo co sices. quo te & tui doctrina vti se-
pius possem. Gaudeo te patrē familias factum. & rogo diuinam maiesta-
tem vt soboles ex tuis lumbis orta. similis sit tibi. Cōmentarios tuos su-
per decretalibus & si faciēdos arbitror miramq; sciēciam p̃seuerentes. Vi-
dere tamē non cupio quia terruit me laborū numerus cum eos in quat-
tuor & viginti volumina distincos scripseris. mos est legistarum vt lon-
gi sint. hinc Ouidius verbosas dicit leges. Et iuuenalis de causidicis scri-
bens libellos inquit eos infaste sequi. Tū tamen & oratoris & poete &
iuriconsulti locum impleas deberes ista metiri & modum pagine facere.
ne scriberes in imensum. quia & scribenti labor est. & legēti fastidium. tu
as sortes si quādo ad me miseris auide videbo. quia illorum codices nō
dixisti admodum eē numerosos. De rege aragonū que scripsisti ex aliis
quoq; audiui. deus illi iter faciat ad suū desiderium. qui avir est victoria
dignus. nec qui domineē par ē in orbe sibi. Ego illi aflictor propter suas
virtutes. nūq; tamē vidi eum. Si posset italia suo pacari sub domino. ma-
gis probarē q̃ sub cōmunitatibus. quia cor nobile regū virtutes pre-
miat. Tu vale & andream iuris interptem bugonis filium. quē apud te
esse audio meo nomine saluum dicito.

Promouet conducendum in officium. **EPISTOLA XL**
Neas filius poeta. S. p. d. domino Iohanni mayers cancellario
e austrie benefactori suo honorando. Alloquet̃ te vir bonus & ho-
norandus Iodouicus lator presentinm. in re quadam domini ma-
riani sozini seneñ. vtriusq; iuris doctoris excellentissimi: qui libenter in
hac temporis tribulatione ad germanie partes se transferret. & ius vuien-
ne legeret. quare si vides ad eam rem esse modum supplico vt me instru-
ctum facias & ego regi referam. Mibi em̃ res vester utilis & vniuersitati
& patrie & regi. Nam cum ille sit ex primis italie doctoribus. mlti rema-
neunt vuienne. qui nunc baduam studiū causa vel papiam pergunt. Et
omnis bauaria suenia francoia & bohemia ac etiam bungaria iuris edi-
scendi causa vuiennam petent. Rex vero in bis que iuris sunt consulere
ipsum poterit. & si quando opus fuerit: ducet eum quocunq; voluerit.
ideo si vides viam ad hoc patere. fac me certiore. & confide quia homi-
nem pliberalem promouebis: non doctum in iure solum sed omnis do-
ctrine peritum. Eius virtutes ex Iodouico prefato planius pernosces. me
plura dicere communis patria vetat & amicitia qua illi sum iunctus. ne
bas res preferre veritati videar. sed confido multos esse in germania qui
virum noscunt. qui eius discipuli fuerunt qui me succumbere non sinent
Tu cōmunis boni amator & regalis bonoris p̃motor es. qđ i hac re po-
tes ostende. Vale.

Dat fidem scriptis.

EPISTOLA XLII

Neas filius poeta Strēnuo militi dño p copio bobemo. S. p. d.
e suut mihi certa q scribis. nec vnq aliter ratus sum. Nosco. n. mo-
res militum inter qs magni sit fides. q ex ea ē dictavt cicero vult.
qm fiat vt dicē. Tu vō vltra militiam etiā lras es sortitus. quarū magna
pars fidem cōmendat: decipere aut inter vicia ponit. Scio igit de reteto
esse cum se pares pficisci. nec ego aliud ratus sum. sed cōmendo te qui re
scripsisti tām remissionis & felicem te puto. que neq mōtes neq lutum
neq glaciem aut niues expiri voluisti. quāq bec omnia tolerabilia existi
marem. si bachus apud has gentes tractabilis eēt. qui rudis est. asper. in-
domitus. amarus. nibil habens in se suauitatis. Vetustas bachus qui dul
cis eēt & hoīem affabilem redderet: in numero deorū collocauit. Hic vō
inter eumenides cum cerbero & ydra locādu eēt. Quid tibi de mulieri
bus dicam. cōprimo me ne sīam odiosus. ne aliqui ex nostris sociis q ruti
lam credunt lucresiam. me molestam arguant quasi eorum amorī dero-
gauim. sed amor cecus ē. ideo papi florētī? lucernā quandā adamauit
vt pendente ex cingulo quocūq iret ferret secum. & obuiātibus qbus-
cūq ostentans. nunquid pulcra lucerna eēt p cunctabat. Sic iuuetus ve
stra ethiopem quasi niue sit candidior colit. Facit hoc inopia. nam & mo
noculus rex ē inter cecos. satis dixi. tu vūienne degis vbi veneris chor?
late patet. Sed caue ne vincaris verbo aut blandiciis alicuius. quia postq
inescatus est homo. derelinquit estq derisui. nullam ames priusq pbaue
ris. De pecuniola mea laudo. illam apud cancellariū fratrem deponas.
Regi ero tuus fidelis nunciū. & hodie vt puto. nec mihi hoc erit pro te
facere arduum. Vtinā seruire tibi amplius possem. nam meritis es vt te
omnes pmoueant. Vale & intra bohemiā noli tamdiū eē vt obliuiscaris
nostri. Qd respōsum rex dederit p alias lras efficiā tibi notum. Iterū vale.

De incerto curialium statu.

EPISTOLA XLII

Neas filius dño Caspari schlick cancellario impiali. S. p. d. In lre
e teris aliis qs cum p sentibus mitto significauit tibi maiestātē regiā
diem sancti georii delegisse. in quo vellet petere nurēbergam. &
sic in consilio condulū est. Sed non est sibille folium. aut imutabile fatū
quod in cōcilio decernit. Viuimus nos indies qd heri placuit hodie dis
plicet. ita gestum nunc est. Terminus em qui erat ad sanctū georium re
ceptus. nunc in ascensionis diem cōmutatus est. mihi bec mutatio suspe
cta est vteorq ne derisui sit principibus. qui dictas almanorū infinitas
aiunt. Puto aut regem idcirco terminū hunc amplexū. qa mox instet ali?
cum bohemis receptus ad natiuitatem beati iohānis. quasi p hūc modū
intendet rex vnum mēsem nurēberge morari. imperiū & ecclie facta ter
minare. atq exinde pragam ire. nescio tamē an bene metiti sunt terminū
qui hunc excogitauerunt. Ego reor neq regē ad diem venturū. neq mē
sem ad tot negocia sufficere posse vteorq nedum vno itinere duo nego

cia volumus absoluere. negligam? utrūq. sed faciat me deus falsum vatē
 potius q̄ verū cum tāto dāno. Ex his video diete cōtinuationē nō habi
 turā locum. sicut apud vos erat statutū. ga nimis durū eēt tādū expecta
 re. exinde intelligo cōmēn. ep̄m huc vocari & te etiā accersiri. & quia ep̄s
 huc q̄cito vēturus ē. suadeo vt & tu nihil tardes. scis qd expedit ppter
 ecclesiam frisingē. tu potuisti sentire qd sit anim? cōmēns in hac re puto
 vtile fore vt nō sit tardius tuus q̄ su? accessus. credo me sane compēdis.
 Comes goricie iam triduo hic est. eiusq̄ cōfors. dispar cōiugium vna in
 gressi sunt. vnas edes incolūt. vna p opidū pgunt. si sic se amāt vt foris si
 gnificāt beata societas ē mirandūq̄ spectaculū. nup virū vxor captiuū ha
 buit in vinculaq̄ cōiecit. ac horrēdī criminis reū dixit. Nūc vnus lectus
 utrūq̄ recipit & vna pascit mensa. mira res si tantū odiū tācito poni pōt.
 inter alios si hoc accidisset. nec vir vxori fidē recōciliante daret. nec vxor
 viro iniuriarū vltionē verita. sed hic fortasse nō vt volum? sed vt quimus
 agendū est. Exitus q̄ sit vtriusq̄ mēs patefaciet. albertus regis frater tar
 dius spato venit. is em̄ nescio quā ob cām petrū cotrā suū cancellariū ap
 prehendit & coniectū in vinculis cōpedib? ferreis alligauit. sic vir infelix
 multoꝝ laboꝝ fert pmiū. nemo est q̄ speret ipm liberādū. Principes nāq̄
 hmoi fere oīs sunt vt quos capiūt. nunq̄ dimittāt. aut em̄ reus ē. qui ca
 ptus est & luere penā debet. aut inno cēs. & vt videat nocēs tenet ne pri
 ripis crimē pateat. ne vel ille dimissus iurias q̄stum eat & vlci scī studeat
 Beati qui pcul a curiarū tumultib? degunt. & contenti sunt q̄ adeest fortu
 na. nos anioꝝ impulsū cecaq̄ cupidine ducti. regum atria petim? prin
 cipum in oculis versari volum?. quib? si milies cum piculo capitis seruie
 ris modicū vō oberraueris mox peristi. nihil em̄ violētius ē aure tyrāni.
 suspiciosi oēs sunt. tum curiales inuidi p̄mptiq̄ nedū si assit. sed si absit q̄
 criminari delictū. Perierūt oīa seruitia si semel nō recte spueris. & sunt nō
 nulli. q̄ tunc citius seruū pdunt: cū maiora sunt obsequia. nā cū videāt se
 multa illi dedere. potius delictū cupiūt q̄ obsequiū p̄miare. Sunt tñ plu
 res qui ducis alberī factū pbant: & mibi quoq̄ ita psuasum est: nā prin
 ceps ille. tum sapiēs est. tum mitis. nec absq̄ magna cā in tantū virū inie
 cisset man?. sed cotre vtilius fuisse plebē suam curasse. Nūc queris quo
 pacto sibi illa auferat. & aiunt quidā irregularē eē hoīem priuandūq̄ ec
 desia in q̄ vellet nūc (vt existimo) petrus deo fuisse. sed quia dū facultas
 fuit volūtas defuit: nūc voluntatē facultas deserit. Nemo contentus viuit
 sorte. qui plus habem?. plus volumus. Ille beatus est q̄ cupiditati termi
 num ponit. q̄ vō nūmios optat honores & nimias poscit opes. is sibi ex
 celsae turris tabulatū erigit vñ altius cadat. maioreq̄ det ruinā q̄ opinio
 nem. Faxit deus vt sicut nūc nō habeo. sic ppetuo fugā. Tu vale & quā
 hec reditum tuum videant. dissuadere. q̄ primū redi. quia rex noster nihil
 tyranni habet. Et tu nō cum eo sed cum alio creuisti. nec nunc augere sed
 conseruare statum queris.

Rex aragonū se dngit i auxiliū rhodis ꝑ thurcū. **EPIS. XLIII**

Neas filius dñi Caspari schlik cancellario impiali. S. p. d. Aduerunt deniqꝫ lre aplice ꝑ guidonē allate. sicut ex curia scriptum erat bas apud me habeo. nouem numero. Sunt in forma plena & sufficienti. nunc opus est vt ꝓtotius reuertami quia vt spero possessionē assegni concupitā. nuncius qui attulit lras refert tba deū marchionem hestē. ꝑ Nicolau piceninū cum mille egꝑibus interceptū missumqꝫ regi aragonū. Qui rex venetis scripserit pacem. aut belli postens inducias. nā duas & qdraginta galeas armanit. intendēs saracenoz ꝑ cōtra rodū venerant insultatibus obuiare. nihil adhuc de responso scitum est. At bescini legatos hnt veneciis auxiliū postulātes. qđ ne fiat timor est. Libēter nāqꝫ veneti aliqd illis in motibus piscarent. ne venari cesār in mari eoz ꝑisset. Habebitis & vos lras de veneciis ꝑ qꝫ cognoscet somniū eē de pecuniis nisi alia incedatis via comes goricie hinc abcessit. abnegatis sibi feudis. Dicunt em̄ austruē dices id priuilegiū hñe. ne quis in territoris suis princeps degat vexillo inuestiēdus. vxor eius adhuc est hic. Manent vetera pacta qꝫ comes cilie ꝑcussit. omia vir tenet. vxor vnū castrū habet & ibi li bras centū. & rursus tricētas annuas ex viri camera susceptura est. sed cōiacere illi non tenet. hoc virū male habet. vxorē parua puigio grauat. Comes cilie & dux albertus ambo in cōsiliū regis sunt recepti. & his diebus iurarunt. itaqꝫ non oīno bicnibil est actum. Reliqꝫ ex lris dñi Heinrici sen cietis. ego maximo ꝑe cupio titum liuū vestri itineris eē comitē vt meus sit in curia aliquādo socius. Valet & me vestro ex amore cōmissum habeatis.

Novitates de thurcis.

EPISTOLA XLIIII

Neas filius poeta. S. p. d. summo ꝑso iohanni campisio. Alioz lras qꝫ ad me scribunt semel dūtaxat lego. idqꝫ cursim. Tuas cum recipio nunqꝫ satis legisse videor. Redeo iterū atqꝫ iterū nūc istā nunc illam particulam attingo. Egre illas e meis manibꝫ abire sino. facit hoc ornatus scribēdi & charitas tum ꝑ cum illis tanqꝫ cum te ꝑo loquor quo nemo mibi suauior est. Nunc cum guidio tabellarius tuas mibi lras redderet. qꝫtū voluptatis accepim nō possum cōiunctim expromere. sed partes eꝑle tue singulas referētem me magis intelligas. & qntū attulerꝫ gaudiū intueberis melius. ꝑtereo res insubres. nec em̄ mibi suauis est. te quicqꝫ absqꝫ cōsilio facere. tametū iocans magisqꝫ arguens de ꝑitate fecerim verbū. qđ de politicis scribis. admodū placet nec te mirari oportet si tibi librū empturo ꝑspicere volui. non ei diffidere est amicitiē sed consulerē. qñ viam ostēdimꝫ seruādi argentū: qđ vō ad nūmos me paulopost nimis affectum dicis qꝫ oporteat. facis amice. qui me admones ne quid auaricie in me sit te quoqꝫ in hoc ꝑhilosophū prebes. cuius est animū viciis purgare. sed scis om̄s nos cum senescimus (vt terentiū snia est) ad rem fieri attetiores: qꝫuis ab re sit. quo minus restat iūctis: eo plus (sicut dice

ro ait) queris vitiā parare. Credo id accidere. q̃a multas p̃pessi calamita-
 tes in iuuentute. illarum meminerimus timemusq̃ vt reuertamur in eas.
 animus iuuenis sanguine feruens. ebullit furit. insanit. nil pensi habet. nō
 pecuniam pendit qm se facile lucraturū sperat. nūc bella metit̃. nunc mer-
 caturam cogitat. nunc regales curias meditat̃. credit amari. credit sibi ab
 omnibus subueniri si opus fuerit. Vetulus spiritus scit. q̃rare sunt amici
 tie. q̃ fallaces amores. q̃ difficilia lucra. Scit temporalia bona (sine quib⁹
 negat aresto. plenam felicitatem) in manu esse fortune. que si amiserit. illa
 inuita recuperare non potest. ego mi iohannes satis multa probaui: pecu-
 nias quasi finem contēpsi. nunc cum illas vellem: null⁹ apparēt. Videq̃
 verum esse quod iuuenalis inquit. haud facile emergunt quorū virtuti-
 bus obstat res angusta domi. si mihi puer vt virgilio & tolerabile fuisset
 hospiciū potuissē & ego cantare sub antroperio. quod nunc potest
 sane paup̃as facere. mihi curandum est vt viuam atq; aui o non caream.
 quo nocte dieq; corpus eget. da igit̃ veniam si emptor q̃ minimū dare
 cupiam. Nam & qui vendit q̃ maximū optat vendere. age tamen vt vis
 fiat. nullibi ero tibi aduersus: tamen si disputare interdum placeat. Tuum
 est curare vt aresto. veniat. quouis precio emptus. nec doleat hic philoso-
 phus vendi. nam & platonem venūdatum legimus. quāq̃ venditio hec
 quam peto. etiam ciceroni & virgilio sit accepta. nam qui scribunt nil ali-
 ud volunt nisi vt post obitum q̃lepiissime vendant. tu tñ aliis hīs inuenis-
 se te aiebas: venalem philosophum. nunc te inuenturū dicis. sed ille forsi-
 tan senis mansit. ideo aui queris. Qz mihi scribis te vba ex summo pō-
 tifice audisse quibus spem concipis fortune melioris. magna leticia intel-
 lexi. scio em̃ bonore atq; bono quouis te dignum. Tu tamē scis diuitias
 plerūq; indignos comitari easq; (vt philosophi volunt) quo minus sunt
 digni possident. ideo tibi minus spero. sed potest summus pontifex fatū
 vincere. & prefertim si vt scribis adiutor tibi sit reuerēdissimus dominus
 tuus meusq;. dico meus quia vetus mihi apud illum noticia ē & putauī
 me aliquādo ab eo diligi. idēq; nūc puto. nisi vel suus mutatus sit anim⁹
 vel que intercederūt negocia me sibi alienarūt. Credo te meū sermonem
 capere. ego tamē quicquid sit illi afficior virtutemq; suam & miror & co-
 lo. nec ex eo aliud peto. nisi vt tuum bonum querat. qui vno verbo statū
 tuum pōt mutare. Ipse phus est nisi phm amat desinit ēē qd est. nec ego
 tantū eum faciam. oportet nōnunq; fortunā vincere ei⁹ resistere p̃ viris
 claris. De noxetano satis fecisti desiderio meo. nō solū em̃ quicqd officio
 rū gereret mihi exposuisti. sed ipm q̃ ad me scribere cōpulisti. Ago tibi
 p̃pterea gr̃as ingētes. Video tñ nō cōcordare q̃ scribis. his q̃ ab ipso ac-
 cepti. is se inopem scribit: cū eum diuitē dicis. sed credo te ad veritatē loq̃
 ipm ad opinionem. Nemo em̃ diues est cuius cupiditati non est satis. tu
 quod sufficere homini reris. id diuitias ais. is quia nō habet aurī mōtes
 paup̃erē se putat. Ego plus tuis hīs de eo. q̃ suis sum gauisus. Nam si te

non audiuissem prius, moleste tulissem eius scripta. Diligo namq[ue] ip[su]m & omnis acerbitalis sue sum princeps: sed tu leuas me magnis angustis, q[uam] bene esse illi dicis. Non dicam plura in hoc quia sibi scribo, & puto eum apud te risurū. q[uam] expuentes miseriam deambulatū itis meiq[ue] memores estis, siue coliseum pietatis siue pontem emillum vel cum terras visitatis dioclecianas aut illa fauētōrū templa, iacobū caluū resaluto & bene illi esse cupio. Nam mei aliq[ui]d amicus fuit, & nunc est nisi amicitia possit frāgi, multa mihi de Conte nostro senensi venerabili tubiculario ap[osto]lico scripsisti, q[uod] omnia iam dudū mihi viuennē retuleras, & ego vera esse scribam, qui virum illum nobilem cōterraneum meū a teneris annis noui. Puto tamē te illa presente ip[s]o scripsisse qui tamēfficax fuisti, sed quid dixi puto certa res est. Nam tu ip[s]e in duobus corporibus vnam esse animā dixisti, q[uod] igitur scribis nedum illo p[re]sente scribis: sed ip[s]e scribit. Non dicā ergo tibi vt aliud significes. Nam q[uod] de te dico, de ip[s]o dico: si tu me habes, & ip[s]e habet. Aristophanes tuus, regiū mihi salutes dicere voluptati est, nam & illius memor sum sed optassem que fortuna sit ei[us] sicut de petro scire, timeo nāq[ue] sibi, nam oēs poete iacent, surguntq[ue] theologi, quorum iusticia summa putat[ur] sciētia. Poeta v[er]o exurit intactam paridinē vendat aganem. Arbitror tamē quia pius est vir, deū illum respicere & aliq[uod] iam tribuisse qui sit sibi tuta senectus a tegete & baculo. Nihil mō plus esset scribendū nisi q[uod] te scire volo reuerēdissimū dñm cardinalem sancti angeli cum rege polonie atq[ue] dispoto iam intrasse hungariā, quo in loco bassa tburco[rum] cū viginti milibus equitū obuiam venit. Premissiq[ue] leuis armature militibus xpianor[um] exercitū infestabāt, tū iobānes trāsiliator[um] dux, qui vngarica lingua dicit[ur] vainoda receptis decē milibus equitū, Norauam flumē traiecit, relictiq[ue] imp[er]dimētis bassam petebat plium initurus. Timuit bassa recessitq[ue], iobānes v[er]o vrbem nisam p[er]fectus ē eamq[ue] militib[us] cinxit, nec magno negocio expugnauit. Exinde relatū ē bassam cū exercitū reuersum bellū p[er]scere, quo accepto: obuiā iobānes p[re]xit, atq[ue] vt in p[ro]p[ri]o fuit structis acieb[us] certamē inuit. Mira res: ex tburcis duo milia cesa dicunt[ur]: capta q[uatuor] milia. Ex xpianis solū decē cecidere, q[ui]bus p[er] xpi noie certatib[us] bñ putandū est obuēnisse. Signa militaria nouem intercepta sunt, m[ul]ta p[re]da asportata & spolia ditissima, reliq[ua] quot fusa morti eripuerat incolarū insultu peris[se] dicunt[ur]. Hec acta sunt ad diē tertiu[m] nouēbris sicut regi nostro p[er] ip[su]m cardinālē & regis lris scriptū est. Aiunt hoc magnū ēē initiū, & ip[s]am hinc suscep[er]i, q[uod] tburci ex europa pellant[ur], q[uod] faxit deus, tū p[ro]pter xpiani religiōis augmentū, tū p[ro]pter nomē & gl[ori]ā cardina[rum] ip[s]or[um], que dignū bonore quis deputo, cū fidē catholicā de fenisq[ue] tātis se discrimib[us] obiecta. Vale & amicor[um] q[uod]q[ue] d[omi]n[u]m b[ea]t[u]m saluū dicit[ur].

Quo vxor ducēda & principib[us] fuiendū sit.

EPIS.

XLV.

Neas filius poeta viro prestanti fratriq[ue] colendo petro noxeta,

c no. S. p. d. magnas habeo gratias campisio nostro, q[uod] te mihi scria

bere cōpulit. sed maiores tu illi habere debes. qui ei? opa ad te reuersus
es. Namq; cum soleres omnīū esse humanissimus. diu extra te fueras ni-
hil mibi scribēs. Qua re nescio que potuerit immanior esse. Sed viuat fe-
lix campisius qui te bñanitati reddens me vita donauit. Eram em̃ iā ex-
anguis mortiq; p̃ximus. nihil tuarū suscipiēs s̃as. sed iā rediui? sum fa-
ctus scriptis tuis. tamen nō nulla scribas rācia. nam quicqd tibi mole-
stum est. id mibi quoq; acerbū ēē debet. sed credo plus aliis q̃ tibi de te
Facis em̃yt virū prudentē decet. qui de se parce loquit & om̃ia sua immi-
nuīt. vt nō miles trāso auget. tu te paupere dicis. Campisius te diuītē as-
serit. nec castellanus negat. In hoc em̃ duplex ratio ēē pot. aut em̃ nimis ap-
petis. aut instantiā vitas. ne te diuītē scribens venari gloriā videaris.
ego siue paup siue diues sis tantūdem te facio. nō em̃ vnāq; fortunas tuas
sed te amaui. & illam quā in te sitam virtutē cognoui. Si diues es petrus
es & virtus tua est eadem. nec ista immutata sunt si paup es. quia nulla ex
virtute spolia casus ducit. qd vō patrē tibi ēē atq; sobolē dicis. credo vt
scribis. & pietatis est bis venire. qui hoc non facit is iam nec pius est nec
bonus nec homo. sed imamis belua. Quid em̃ imanius dici pot q̃ illi opē
negare a quo suscepis vitam. O mi petre nimis ē arctum patri quo sum
obnoxii vinculū. q̃uis aliquorū vesania eo pcedat vt non solum negare
parentibus victum audeant. sed eos etiā vinciāt. cedant atq; trucidēt sed
bec pretereo. Illud aut mibi risum excussit. qd de pbilordio scripsisti. siue
hanc volumus antipbolā dicere. Visus sum cum terētio loqui: dum tuas
plegi s̃as. nunc mibi p̃pbilus nūc es binus nūc c̃inia videbaris. sed ac-
cidit tibi credo non sinistre. q̃n bene moratā virgine fortitus es. q̃ tuis cō-
uenit moribus. q̃ non ad suā sed ad tuā sit victura cōsuetudinē. nec tu mi
hi de paupate dixeris: vxorē nāq; ducturus nō aurū sed feminā sibi ma-
ritat. vxorē castam. fornolam & secundā volo. bec si al̃ sint nobis plus exi-
go. Sunt (crede mibi) mi Petre. multa cu diuinis vicia. alie temulere sunt
alie supbe. cōtumaces. adultere maliloq. nuncq; viris pacem dant. alie de-
formes. egrote. steriles. bec tua non habet mala. Quid minimū quis vbi
sunt maxima. tute illam p̃bas. & solū acculas inopiā. supis sit laus q̃ tibi
satis est. q̃q; officiis lucrosis prees. Marcio saluciarū vt nobiliū & potē-
tum fastidia fugeret. porcariā puellā. quam in nemorib? venationi dans
opam repit. in monio sibi cōiunxit. cuius vita oēs illustres feminas s̃erio-
res se fore monstrauit. quid tu dicas. aut agas. q̃n principes nō verent pau-
peris domus amplecti cōubia. ego tibi mi Petre. si sic est vt dictis. u tibi
morigera est puella & tuo gustui conueniens. nō sua deo vt nuptias p̃tra-
has. tibi melius q̃ aliis euenit. qui periculū fecisti anq; nuberis. Alii sepe
decepi sunt. vxores ducunt anq; pbent. & esto viderint. & facie laudet.
multi sunt occulti defectus qui post primos bimeneos in lucē venientes
p̃petuis cruciatibus viros attingunt ego de me facio cōiecturā. plures vi-
di amauiq; feminas. quarū exinde potit? tediū magnū suscepi. nec si ma-

c̃inia

ricandus sit; vxori me iungā cuius cōsuetudinē nesciā. Loquor tecum
apte. scio quoq; ani tui partē. qui sepe mibi dixisti. eam te velle cōiugem
docere. q se tibi debere plurima fateret. ecce iam babes totū qd mente pe
tisti. vide vt tibi sis cōformis. Ego si qn dulces requisam lares & amenam
italiā repetā. quod mibi duobio est. nihil me fecisse putabo. nisi & te con
ueniam & vxorē & liberos & pueros & domū & equos tuāq; oēm sup
pellētilēm videā panisq; tui aliquid edam. Nec te terreat meus honor
ficus aduētus. nō ei is sum qui pompā ducere possim. non aridet tantū
mibi hera fortuna vt cum fastu & gloria sperem me patriā posse remeare
satis mibi fuerit nisi mēdicus redeā. Sat erit si mea pecunia viaticū coeme
ro. qd mibi sperem nihil est. & in hoc habeo supis grām. suasisi exinde vt
parti tue faueā si non alia ex causa saltē ppter te. hec est adiuratio qdam
que nō suadet tm. sed etiā cogit. Tu tm nosti me principi seruire. q nullaz
est partium. quicq; mediū tenēs vnioni studet. nec fas est suos aliud velle
q; dominū cupiant. mibi scdm videt regis ppositū. cui vt faueat deus sup
plex oro. nec si mens regia locus habuerit. fors tua deterior erit. sed que
adinodū puto lōgemelior. quia tunc diues est curia & officiales opulēti.
quādo est vnio quā si deus daret. posses & me & te vocatū facere. sed ne
scio quādo hoc erit interim me regi insinuabo regi parebo regē sequar.
quod is volet & ego volam. nulla in re aduersus ero. nec attingā aliquid
qd statum meū nō respiciat. quia piculosum est de aliena repu. curā gere
re. ego peregrinus sum. cōsultum mibi est generatōis officiū sulcipe. aut
ato. negāt nego. ipsi si fuerint sapiētes laude ferent. si stulti corz quoq; de
decus erit. nullius inuideo gloriā & nullius dolere infamia volo. qd man
datum fuerit scribā. nō addā quicq; nec videri volo prudens neq; stultus
tacebo & pebo libens. si secus agere non cēt mibi ex vsu nec te velle scio.
aliquid me agere qd possit obesse statui meq; ne qui est paruus fiat nullus.
non dicam plura nisi q te rogo de mgro thoma aliquid mibi scribas. &
quid de nuptiis sequat. Vale.

De monte veneris.

EPISTOLA XLVI

Neas filius poeta. S. p. d. Georgio iuriscōsulto fratri suo. Venit
e ad me bacchora lator presentū ex me q̄sitū. an veneris montē apd
italiā scirem: nā ibi magicas artes tradi dicebat. cuius audis ecē
beres su? qui saxo ē summ? astronim? Dixi me scire portū vener? qui est
ppe lunā inter lignsticos mōtes q in loco tres noctes egi dū basilēā pete
rē. inueni etiā apud siculos montē fore. q herix appellat. veneri faccr. sed
in his locis nihil accepi magicū tradī. Inter cōferendū aut venit in mentē
lacū esse in vmbra q puincia ducatus dict: non longe ab vrbe nuria vbi
preruptos mons ingentē speluncā facit p quā aque fluunt. illic memi au
disse me striges esse & demones: ac nocturnas vmbas vbi qui audaces
anio sunt. spūs vidēt allocutē q; & artes ediscūt magicas. hec nō vidi nec
vidisse curauī. nā qd pctō discit meli? ē ignorasse. sed sauinus iur? ciuillis

peritus q̄ apud camillam inter publica diuerforia domū habuit. hec mihi
vera ēē allueuerat: locū noīauit & locū descripsit. sed ista ex mēoria fu-
gerunt q̄ labilior ē anguillīs. iō te rogo. si sauinus uiuat. bunc virū vt ad
le ducas sibiq̄ eum comēdes. Nā & mihi ipse & tu in hoc rem gratissimā
facietis. is em̄ q̄ nūciū hūc mittit medicus est ducis saxonie: bo tū diues
tū potēs. post hoc opus ēēt me nō nihil scribere patri ceterisq̄ cōsanguī-
neis. sed tps non patit̄ & occupationes impediunt. Tu tñ mea eris lra: di-
cesq̄ oibus mihi bene esse & ospitem me ducere vitam. Rogabis etiam
patrem meum vt filiolum mihi florentie natum. de quo mihi scripsit tollat
alatq̄. nam multa cōcurrūt ex q̄bus meū puto. sicut patri scripsi. nescio an
lras meas suscepit. ideo hec tibi scripsisse volui vt meum animū sentiat
ille per te. Nouitates. quas mihi scripsisti intellexi ad summum. quod dī
cis papam fuisse senis dum scriptum est cesari in rebus ecclesie. scio quid
significet. sed id nō satis facit. quia nihil gerendū est quod postea sit excu-
sandum. Me puto plane babes. genitrici tue & patri scis qd velim meo
nomine dici. tibi arbitrium do. idq̄ de omnibus. maternus amor & foro-
ria dilectio quid petant vt̄ ego nosti. finge te ēē me. & quid tunc velles
id facito. Vale.

Refert grates q̄ cōmēdatū habet̄ negociū suū.

EPI. XLVII

Necas filius poeta. S. p. d. Nicolao de arzimboldis doct̄ori pre-
stanti ac ducali cōsiliario. Suscepi (non sunt multi dies) lras tuas
quibus mihi spem facis velle te curam suscipe vt̄ prepositura mea
mihi restituatur. que cōficta morte spoliatus sum id mihi charissimum
fuit. ne aliter de tua erga me charitate putabam memor noticie nostre flo-
rentie & alterius consuetudinis quam habui mediolani tecū. p̄inde cum
lis magnifico cancellario fratris loco. & ego illi nō nihil acceptus sim. cre-
didi hoc quoq̄ mihi p̄desse. Accedit illustrissimi principis ducis medio-
lani bonor. cui non potest ad laudem cedere me seruulum suum qui sibi
non vulgat̄ in multis rebus officiosus fui tā impie spoliari. & tunc prefer-
tim quādo tāto principi seruiō q̄ntus ē impator. apud quē possum non
nunq̄ eidē duci vtilis ēē si passeris ē aliquid officiū apud aglas. hoc credidi
& te aiaduere. nec deceptus sum q̄ntū video & q̄ntū mihi scribis. q̄ vel
le curare rem meā dicis. Ego magnā spem habeo in te. vt qd factō ē opus
p̄ tua suma prudētia p̄sequis. vtq̄ oīno studeas vt̄ p̄positura mea ad me
redeat. qd nisi opa tua fiat nullius alterius auxiliū spero. Scribit maiestas
regia in fauorē meū iuxta copiam quā bis induso mitto. cū hac poteris au-
daciū meū negociū aggredi. Scriberet tibi mei cā tpe cācellari? si adesset
sed iam mensibus tribus abest missus ad dietā nurebergeñ. meq̄ hic suo
loco dimisit. Is aut̄ infra mēsem reuertet̄. nam dieta illa progata ē ad diē
ascensionis. ad rursus cōuocati sunt principes p̄mittitq̄ rex oīni remota
exceptioe in eā diē p̄sonalē accessus. Noua aut̄ q̄ libet̄ cupis audire nō
habeo mltā. nisi q̄ reuerēdissim⁹ dñs cardinal̄ sc̄i angeli q̄ apd būgaros

militat. Iſas p hos dies maiestati regie miſit. quarū tibi copiam facio vt eas illuſtri principi cōmunices meq; ſibi cōmendes. Si quid vltcrius emerſe rit non negligā tibi ſignificare. & maxie vbi ſciuerim vel ipſi principi vel tibi me cōplaciturū. Vale.

De rebus tridentinis.

EPISTOLA XLVIII

e Neas ſiluius p. Frāciſco boſſio doctōri eximio. S. p. d. Accepi te mediolanū petiſſe: qm tridēti non erat tutū eſſe. Probo cōſilium tuum. licet mibi damno ſit. ſed maius fuiſſet cōmodū meum ſi qd illi tibi detrimenti cōtiguiſſet. fugiēdi rumores ſunt & maxime ciuitatis illius que tot habet voluntates quot homines. Nihil iam illi erat quod per te geri poſſet. quia non exaudiuntur leges inter arma. nec vox aduocati inter tubarum concētus reſonat. iam tibi claſſicum intōnuūt. Venerūt atbeſini ad tria milia hominum. & agros vaſtare tridētinos ceperunt. nō tamē abſq; quore iniuriati ſunt. Ceciderūt ex atbeſinis q̄ plures captiq; & vulnerati nōnulli dicuntur. Rex auxilium tridentinis mittit. ſpeſq; habetur nepbarios emulor conatus non tranſituros abſq; pena. quia nulla temeritas tuta eſt. & nulla iniuria ſtabilis. Sed de his ſatis. Ego vellem in ſtrui līs tuis cōmodo res meas dimiſeris. tum de plebe tum de prebēda. & quomodo huius anni redditus ſint expoſiti. vt ſciam. vxor domini Jaco. an debitum habuerit. vellem quoq; certiorari quid per me vltcrius ſit gerēdum dum babes. Exinde ſcribit rex illuſtri principi duci mediolanū in fauorem meum: petiq; prepoſituram mibi reſtitui. peto velis promotor rei eſſe. ſcribo domino Nicolao de N. qui ſua gratia me adiuturum ſe ſpōdicit. hunc adire velis. & in meam cauſam hortari. ſic & d. Gonifortū ſecretariū. cui alias ſcripſi. vt vel vna vlt alia via finis deſ. Ego tamen tibi cōmitto. quicquid feceris ratum apud me erit. Laurentius de rotella multa promiſit. ſed nunq; reſcripſit. Credo eū plus verborum habere q̄ factorum. Tua eſt alia conſuetudo. plus facis & minus dicis. ideo mibi ſatis eſt ſignificaffe quid velim pſuadere non eſt opus perſuaſo. Reuerendum patrem. d. ne uariēſem ſpero mibi auxilio futurum. Ipſi vt me cōmendes in ſpe habeo. Vale.

Leges dicit eſſe variabiles.

EPISTOLA XLIX

e Neas ſiluius poeta. S. p. d. Iobanni cāpiſſo p̄bo. Meas lras ad te iam arbitror veniſſe. q̄s p venetias (menſis eſt) ad te miſi. In illis te rogatū feci politici areſto. vt mibi cōmeres ſicut vniene inter locuti fueram? credo id tibi mēte eē. iō breuior ſum: tantū exſpecto cupide vt volumē veniat. Vidi bullas ecclē. friſingenſis cācellario miſſas. q̄ illo abſente mibi reddite ſunt. ea res multū pderit pti veſtre. Na; liberalitas inter ceteras virtutes maxime homines allicit. nō erit immemor cancellariū huius rei. Ita dicito reuerētiffimo. d. cardinali tarētino. cui etiam me cōmiſſum facito. Habebit pontifex maximas. & ipſe cardinalis in reditu cancellariū lras regratiatorias. quanq; magis ſint facta q̄ verba ſpectāda.

sed nec facta deerūt. Obligatus est cancellarius manibus pedibusq; recog-
noscere hoc beneficium. & nisi fallor id faciet. Ita velis tu suadere cardi-
nalibus & pape. exinde meis verbis poetam vegiū saluū dicito: & petriū
noxetū cui do līas. ac amicoꝝ quicquid me habere scis. tum p̄serim con-
terraneum meū contē. Et caue ne amplius legem taciturnitatis obserues
quia ipsi leges seruiunt & iuxta oportunitate mutant. Ego noio legem
meam maioris esse roboris q̄ synodales sunt sanctiones. q̄ dietim intrin-
gunt. Nulla ciuitas municipalia iura imp̄petuū suat. Et spartani & atbe-
nienſes & romani indies cōtrarias ediderunt leges. q̄d inter om̄s variat
inter nos non decet imutabile vt sit. Vale & q̄tum tacendo p̄termiſſum
est sermonis. tantū scribendo restitue.

Relegat cōtinentiam ad philoſophos. **EPISTOLA L**

c Neas filij? poeta. S. p. d. Petro de noxeto scriptori ap̄lico & fra-
tri amātiſſimo. Satis ad te ſup̄ioribus diebus ſcripſi. tum de mea
erga te voluntate. tum vxore quam eras ducturus. Nunc ad den-
dum nihil ē niſi q̄ terogo vt reſcribas ſucceſſum rerū. & an adhuc vir ſies
Nam ſi ſic eſt. dabo tibi onus vt me quoq; virum aliq̄n facias. ſi quid in-
ueneris in ee opinionioni cōueniens. ego non intendo vitam v̄em extra ita-
liam degere Et adhuc caui ne me ſacer ordo inuolueret. Timeo em̄ cōti-
nentiam q̄ licet laudanda ſit. verbis tamē q̄ factis p̄babilior eſt. & philo-
phis magis q̄ poetis cōueniēs: quicq; d ſit reſcribe petitionibus meis: &
me tui ſtatus ſcium facito. Et conſidera me nō tm̄ mei q̄ tui boni cupidū
eſſe & gaudere om̄i tua fortuna. Poſtremo inueſtiga om̄s vias ſi q̄ inue-
niri poſſint vt aliq̄n thetonicus eneaſ fiat italicus. Vale.

Laudat cōſtantia amicoꝝ & aretinū defunctū. **EPISTOLA LI**

c Neas filius poeta iohanni campisio inſigni philoſopho & ami-
co ſingulari. S. p. d. Vellem tibi p̄ ſingulos dies aliquid ſcribere:
nec mihi vel ſtilus grauis vel precioſa videt papirus. Jam em̄ pe-
nitet me legem taciturnitatis p̄mulgaſſe vt ſit quia nihil mundanū per-
petuo placet: ſed cogit me v̄i ſilentio raritas nundorū. Perpauci ſunt q̄
ex his oris ad te veniāt: aut ſi veniūt ignoti ſunt mihi. Vix q̄ter in anno
qui ad te p̄ſideant inuenio: hac re factū ē: vt lris tuis inuitus diſtulerim
reſpondere. nunc iam qa tabellarius certus romā petet: habebis ex me re-
ſponſum: eneaq; tuū loqui tecum accipies. Scribis te meis lris recreatū:
quas apud baſilicam ſancti petri noxetanus noſter tibi reſtituit. Placet te
cōſolationē recepisse: ſed indigniſſe cōſolationis non placet. Nollem em̄
aliquid tibi accidere q̄d moleſtū foret: egeretq; medico. Qd amicitia me
am cōmendat ſolidāq; dicis non audeo inuitus. Nam et ſi me nolim ali-
ter laudari quia non ſum laude dignus: hoc certe ſine rubore dicere poſ-
ſum. me poſtq; amare accepi p̄tinaciter cōtinuare. Non ſum in capiendis
amicitiis facilis: nec quēcunq; dignor accipe in amicū. Sup̄bus ſum faſti-
dioſiq; ſtomachi: niſi melior me ſit nemo me habebit amicū. Sed vt tar-

de in amicitiam venio: sic recedo sero: tenax sum amicoꝝ. Neminē adhuc
amaui quē nunc habeam odio. Sentio itaq; tecum dum me stabilem di-
cis amicum: tecq; certum facio nunq; me tuam beniuolentiā exiturum vel
noxetani: quos mihi piladis & horrestis loco delegi. Scio tamē tecū vē-
turum eē contē, qui pars est altera tui. Sed neq; hunc vitō: quia & cōter-
raneus meus est & virtute plenus & alter tu. Quod mea scripta phas ex
tollasq; facis amice. Ego qui omnia dico & scribo que vel in animā vñ in
buccam veniunt non arrogo mihi tantū: & quippe si alteri scriberē non
essem adeo verbosus. Tibi cum scribo nibil vereor: qā tu lima es & qd
etiā est: aut emendas aut tegis. Amicis omnia nuda sunt. Cum de pro-
phetia legerem que scribis cepi dolere & irasci fortune. que sp̄ cecis am-
bulat oculis & eos potissime facit locupletes: qui minus sunt digni dice-
bamq; in eam. En pfida: cur non aliquādo aperis oculos: virosq; bonos
prouebis. Campisius iam annis quattuordecim curias sequit: vir p̄stant
tum līarum peritiā. tum virtutis operibus: quid tu hunc preteris negli-
gisq;. An tibi dignus videt̄ quem semp paup̄tate premas: & vbi oro me
lius q̄ in hoc viro collocabis diuitias. Non hic aurum claudet: sed vteē
in vsusq; tum necessarios tum vilesq; exponet. Ad hec audiui vocē mi-
bi respondētē. Ne mirere filui: non fortuna est: que viros bonos pecu-
nias priuat: sed habentēq; nūmi nescio quid sensus. Sunt em̄ ambiciosi &
bonoris cupidini: non teneri sed tenere volunt. Hic tunc campisius nōvel
let auro subesse: neq; argētum venerare: sed eēnt apud eum pecunie q̄si
ancille. nunc huic rei nūc illi seruīctes. At ipse quietem amant: libenterq;
apud auaros sunt. qui eos scrinio claudentes: singulis boris visitant &
bonorant: nec alibi cor habent q̄ cum eis. Displicuit mihi vox q̄uis ve-
ra caneret. Sed vbi eplam tuam interius legi meliorem spem reperi. quā
impleri non minus q̄ tu cupio. Timor tamē nunq; aberit nisi postq̄ mi-
hi scripseris. Gaude mi enea: quia iam sum ex numero beatorū. Arestote-
lem vt habeam q̄ celerrime cura. Cognoui te librariū conduxisse iamq;
illum ad medium scriptū esse: qui vt in calcem finitus erit ex iudicio iobā-
nis tolner viri boni & amicissimi nostri ad me mitterē. Non laudabo dili-
gentiam tuam: que & si maxima est. non tamē maior est q̄ postulat ami-
cicia: libri autē maneo. Si mitti vniennā pōt id erit mihi acceptū? vt ex
uuremberga reuersus hic reperia quod diu quesitū est. Quantum sit no-
xetanus & nūc cognosco & alias audiui. Vellem tuam manere priorem
sententiam. quia nullo bono indignus est. Ipse me rogauit vestre vt faue-
rem parti. si non alia ex causa sua saltem qui ex officiis curie viuit. Sed mi-
ror illum iam me oblitum esse fortune. Nam q̄ vobiscum non sum ve-
stri causa facio vt secundior sit vobis fortuna: dum partem sequor aduer-
sam nibil aduersi tulistis. Si ad vos deficiam mox fortune impetū sentie-
tis. quia nō vult eē vbi ego su. Suade igit̄ petro ne petat qd sibi nociuū
sit. Ego precis meis essem rogādus inuicicias tenere. Nouit hoc petr?

dñ basilee fil' eēm⁹. Vegiū iuenisse pōtificis sūmi grām gaudeo ne cogat
 agamē paridivēdere q̄uis sua dīo sicut & mea caliope desertis aganippe
 fontib⁹ iā migrarit i atria. Sed respiciat illū oro mitiori lumie si nō fortu-
 na bis q̄ fortūe impat de⁹. Si q̄s gallus datari⁹ eēt: neq̄ pculsa; leuā gere-
 ret nec auro gemisq̄ careret. Que de cardinali scī āgeli scripsisti & andri-
 nopoli capta: cogui nō fuisse apud vos certa: sic em̄ dicebas. sed illa apud
 nos somnia reputant. nā & si magna fuerit nro⁹ victoria nūq̄ tñ andri-
 nopolim puentū ē: nec tñ insignis tūc triūphus fuit q̄ nūc ē metus ingēs.
 A iunt em̄ thurcos magna vi reuertī nec mō expectare sed īferre bellū de-
 crenisse. Qua re factū ē: vt hūgarī q̄ pri⁹ sup̄bissimī erāt: nūc paululū hūi-
 litati inducias biennales cū cēlare fecerūt: q̄ & illis viles sunt: nedū thurcis
 resistunt a tergo timeāt: & nobis accōmode: nedū petim⁹ nurēbergā tu-
 multib⁹ patrie reuocemur. In nurēberba qd̄ futu⁹ sit neq̄ dicē neq̄ cōie-
 ctari possum⁹: q̄a q̄t hoies tot snie. Rex infra decendiū itur⁹ putat. Albert⁹
 & sigismūdu⁹ austrie duces comes ciliacus & dñs de vualse pter familiā
 solitā regē sequent⁹. Ois germania illuc cōueniet: velint supi vt bonū sit
 qd̄ tāto conatu q̄rit. Soror regia hodie buc veit māsura apud vūienēses
 dū tex abest. Res athēsis ex placito partiū nurēberge cōponi debet idem
 & suitēses. Leonardū aretinū ex te primū sensi obiisse: dent ei⁹ vmbre te-
 nuem & sine pudore terrā supi: spirantesq̄ crocos & in vna ppetuū ver-
 q̄ latinū ornauit līs q̄ nemo post lactatiū ciceroni pximior fuit. Gaudeo
 pogiū ei⁹ locū apud florētinos tenere. Sed malluissem poti⁹ locū nō va-
 casse ne tāto spēdore caruisset betruria. Multos adhuc grecos nobis da-
 re latinos potuisset. Sed instat oib⁹ su⁹ dies nec doctū nec indoctū mors
 preterit felix q̄ sic viuit vt nihil timeat mori: vētus ē hec vita mi Iohānes
 iam me tedet mūdī bui⁹. Nec aliud opto nisi vt me mibi vindicē tecūq̄
 sim vt philosophemur inuicē q̄uis te neges philosophū. Credo si simul
 fuerimus aliqn̄ stoicos p̄ceteris imitari studerem⁹: q̄ sunt euāgelio ppin-
 quiores. Sed timeo ne p̄ quiete laborātes sp̄ labori subiciāmur. Reuerē
 dissimū berū tuū cardinalē tarētīnū me amare mibiq̄ bene cupe maximi
 facio: illiq̄ vt me dedas peto sibiq̄ dīcīto me tunc ab illo diligi cognitū
 cum te suis fauoribus vel dicatū vī extra mīserias positū sensero: quia qd̄
 tibi presterit & mibi datū putabo. Conti & iacobo caluo enā si tacuero
 salutes vt dicas volo: quia in medio cordis mei sedent. Tu vale & aresto
 telem cum tempus fuerit mittito nulla pecuniarū anxietate pturbatus.

Bello thurcorū & hungarorū rex polonie & cardinalis sancti angeli
 ceciderunt.

EPISTOLA LII

Illustissimo principi ac excellentissimo dño. d. Philippo maris
 i anglo duci mediolanensi papie anglarieq̄ comiti ac ianue domi-
 no. d. suo precipuo. Eneas siluius poeta imperialisq̄ secretarius
 humillime se commendatum facit. Et si fauoris mibi non multum baete-
 nus tua celsitudo impenderit que post traditam mibi ecclie scī laurentii

maioris mediolanen. possessionē spoliatorē meum p̄ter ius & cōtra litte-
ras regias in meū fauorē sepius scriptas tue: intantū tñ illustri celsitudi-
ni tue sum dedicus vt p̄termittere nullaten? possim qn nouitates ad nos
delatas eidem significem. Que tametsi non hmoi sint: vt audiri libenter
debeant: expedit tñ & secūda & aduersa cognoscere. Accipe igit ex fūo-
lo tuo. non tamē apud tuam illustrem dñationē p̄seruulo reputat o que
apud nos noua referunt. Quindecim aut eo plures sunt dies qbus buc-
fama delata est. Fama malum in q̄ quo non aliud velocius vllum mobili-
tate viget: & que vires (vt virgilius ait) acquirit eundo. Hec igit ladisla-
um polonie regem: qui regnū hungarie occupauerat ac serenissimū prin-
cipem ladislaū hungarie ac bohemie regem: paterno & auito regno spo-
liauerat. in bello cum toto exercitu p̄stratū vulgauit. Quia cum mille ve-
nerant hē nullusq̄ certus autor habebat ficta res credita est. Nec multo.
post ep̄le ex hungaria misse sunt. Regē polonie supatis conflictisq̄ thur-
cis victorē reuerti. Eratq̄ non parua trepidatio ne sicut est victoria sui na-
tura insolens & supba. Rex idem cū hungaris aduersus austriā & stiriam
castra moueret. Jamq̄ vir magni nois dionysius archiep̄s strigoniē. &
alii qui ladislaū regis partib? fauent: auxilia romanorū regis affragitabant.
Studuerūt em̄ qui regem polonie apud hungaros manutenebat. confi-
ctum eius tegere: Siue q̄ redimīti ex bello regi q̄uis fugato cōsulere vo-
lebant: siue q̄ statum suū eo melius interim putabant posse dirigere. sed
nihil est mendatio instabilius nihilq̄ vitate constātius. Aduenerūt enim
hodie (mirabile dictu ē) ex diuersissimis remorissimisq̄ regionib? vna i
hora diuersi nūci: nō tñ diuersa s; eadē noua portātes. Scripsit illustris ci-
lie comes. Scripserūt ex partibus trāsiluanis alii & rursus alii ex hūgaria
barones nouitates istas regie maiestati. q̄ licet xp̄iano populo lugubres
sint & admodū nocue. non tñ taceri debent. Sed tanto diligentius inter
xp̄icolas diuulgari: quāto catholice fidei maius iminet p̄iculum. nisi reli-
giosissimi principes in vnū cōueniētes de medio resistendi sancte crucis
inimicis & hostibus xp̄i cogitauerint. Noua igitur ista sunt. Aiunt om̄s
nuncii vno ore regem polonie cum cardinale sancti angeli multisq̄ hun-
garis & pluribus balachis & bulgaris atq̄ rutbenis in rumaniā vsq̄ p̄se-
ctos tot bellando succussus habuisse vt non longe ab andrinopoli castra
posuerint. qđ post q̄ thurcorū impator accepit collecto in asia exercitu q̄
draginta milia pugnatorū mare traiecit. Clauis nāq̄ in eis pontū ad p̄bi-
bendum ex asia in europā transitū: hac estate p̄terita missi aut isti referunt
iam retrocesserat: patronis eius pecunia & asiatica gaza corruptis quod
mibi non est verisimile: nec p̄suadei i mibi potuerit: tāta p̄dicia vius illos
fuisse vt xp̄ianū sanguinē machometistis auro vendiderint. Illud aut cre-
dibilius est deficiente cōmeatu classē vltius non potuisse p̄cedere: si-
cut iam suis istis timere se iulianus cardinalis significauerat vtiq̄ sit libe-
rum mare thurcis patuit: qui transeūtes in greciā iunctisq̄ suis cis mare:

manentibus cum magno exercitu xpianos aggressi sunt. Nec nostri de
 tractare certamen: sed in ipsa sancti Martini festiuitate bellū cōmissum
 est: qđ tamatrox & asperū fuit vt raro inter mortales tale fuisse putetur
 diu preliū anceps extitit: diuq; viribus vtriq; paribus est pugnātū. Atq;
 dum nostri p xpo & illi p machometo contendunt: tantū acies vtriusq;
 partis animi fuerūt: vt celis inter vtrūq; exercitū circiter. xv. milibus ho-
 minū cū pugna par eēt adhuc cessare noluerunt: sed quo plus sanguinis
 fundebat: eo ferotiores vtriq; acies turmeq; preliabant: defecerūt tamē
 vtrūq; vires: fessiq; brachiis nec verferi gladios amplius nec arcus tēde-
 re valebāt. Queres quiescere ambas partes ad magnā horā: coegit: do-
 nec resumptis viribus ac spiritibus redeuntibus instauratū est preliū. In
 quo vicit ad extremū thurcorū exercitus siue virtus fuerit siue factū siue
 q; numero plures erāt. Affirmātq; qui ex bello fugerūt patrū nostrorū
 memoria: nullū tota in europa tam cruentū bellū eē cōmissum. Nec pau-
 ciores ex thurcis q; ex xpianis cecidisse. Et rumor est. lxxx. milia virorū
 in hac pugna eē cesa. De rege polonie incerta vox ē. Quidā occubuisse
 eū ferūt: quidā captū putāt. Illud tamē inter omnes constat regē polonie
 ad hungaros non eē reuersum. Nec defunt q; eū in facie vulnus suscepisse
 inter preliandū asserāt: quo fit vt adolescētī tā nobili tantq; animi admo-
 dum cōdolendū sit q; nō suo iudicio (Nō em ppter etatē aliena regna cu-
 piebat) sed suoz suau: ex pacifico regno in alienū: nō ad pacē sed ad bel-
 lum: nō ad opes possidēdas: sed ad mortem vel captiuitatem est tractus.
 Murmur etiā in hoc prelio virū nostri tempis tum eo quētissimū tum
 prudētissimū Iulianū cardinālē scti angeli cecidisse: ac illū suū nobilissi-
 mū spiritū ad omnia quecūq; ageret diuinitus aptū exalasse. Quidā astru-
 unt eū cū Iobāne vainoda trāsiliuano: & nisi timiditate victus aufugerit
 animosissimo cū paucis euasisse: qđ magis optauerim. sed mors sua mihi
 probabilior ē. quia nō fuit in bello fortunatus: nā & aduersus bobemos
 cū exercitu profectus: fugatus est: nisi forsitan & idē sibi nūc accessisse ar-
 bitrari velimus. Sed assuevit fortuna quos vno ex bello fugatos sedit in
 alio interemptos reddere. Quecūq; fors eius fuerit: nō puto male actum
 cū eo: qui p xpi fide pugnavit p qua si mortuus est (vt isti ferunt) nulli
 dubiū eē debet quin ad eū tranierit cuius causam tutabat. occisi cum eo
 sunt agriē. & vuaridiē. epī. Stephanus de vader: Iobannes de lasimet.
 Nicolaus de perin. Henricus de thamassii. Multiq; alii barones: quorū
 nondū nomina sunt transcripta. Plures in hoc prelio illustres anime vel
 in celū vel ad inferos tranierūt. Insignis est hic annus multis cladib; nā
 & suiteses apud basilicā cesi sunt. Et delphinus q; plures alamanie ciuita-
 tes occupauit. Et rex francie Tullū Verdunū cepit. Nicolaus piceni-
 nus vita functus est. Et alii q; plures magni uiri mortui sunt. Qui vte illu-
 stri dominat: dī q; mihi sunt notiores. Hungari iam incipiūt Ladislaum
 regem repetere: res noua est & recens: nec magis explicāda q; tradita sit.

D

Noua certiora indies mittent que non omittam scribere. si sciuerio me
as lras in cōspectu celsitudinis tue acceptas eē. Et nō magis aduersarium
meum q̄ me in ecclesia sancti Laurēti: que mea ē cōsouere. Ex noua ciui
tate die tredecima decembris. Anno dñi. M. cccc. lxiij.

Lamētat ecclesiā suā alteri collatā ppter fictā sui mortē. EPI. LIII

Llustrissimo principi & domio: dño Pbilippo marie anglo duci
mediolanensi papie rē. dño suo p̄cipuo. Eneas siluius poeta im
perialisq; secretarius humilime sese cōmendatū facit. Si eē mor
tu⁹ sicut de me aduersarij mei tuā celsitudinē instruxerūt: mime bas lras
modo scriberem: nisi et mortui etiā scribāt. Ego tamē ex diuino munere
aduc aura fruor: sumq; serenissimi dñi nostri regis romanoꝝ secretari⁹
quo in loco si non cōmodo bonori certe magno eē possum tue claritatis:
meq; tota fere xpianitas in basilicē. concilio laudes tuas cōmemorātem
audiuit. Nunc mortuus fingor: qui etiā mortuus magis viuere q̄ ille
viuēs. & bonori eē tue sublimitati. Quo fit vt sue iusticiā sue expedi
entiam sequamini melior eē debeat conditio mea. quia & ius habeo luci
dum & prodesse magis possum. Qua res supplico vt tua demētia velit
considerare: mibiq; ecclesiā meā sancti Laurēti mandare restitui. vt ob
noxius sum manibus & pedibus p tuo bonore & statu sicut cor meū de
siderat laborare. Quod faciēs nō solū me emptū habebis. sed regi etiam
nostro qui p me scribit complacebis. Ego siue preposituram habēā meā
siue non: semper tuus ero: sed tanto magis si habeam quanto celsitudinē
tuam & iustiorē & mibi videro benigniorē. Datū rē.

Pacem ecclesie condilium & nouitates exponit. EPI. LIIII

Eneas siluius poeta. S. p. d. magnifico domio Caspari schlicks can
cellario impiali. Sex & decem dies apud nos est Caspar: quez tu
& college tui super rebus ecclesie ad regiū culmen destinastis. Is
regem in oppido Gretz cōuenit & quia illic absolui negociū suū nequi
uerat: vsq; huc secutus est curias: neq; adhuc finem vllum habet. Grauiā
nanq; negocia magnū habēt tractum & in vltimis reseruānt. ego p ipm.
Casparem epistolas tuas recepi quibus nūc responsurus breuis esse non
possum. Nam & referēda sunt gesta plura: & tu de multis instrui cupis:
que paucis verbis complecti non queo. Nec eē ego ille sum cuius bo
die festum colimus: qui apocalipsim scribēs tot verba posuit quot snias.
Sed accidit mibi q̄ oratio qui dum breuis esse laboro obscurus fio: atq;
idcirco prolixitatem in me reprehendit potius q̄ obscuritatem cupio.
Scribo eē vt intelligar: nec mibi soluz scribo: sed bis qui legunt. Et quia
plures sunt: dauī q̄ edippi sermonem apertum habeo quā longum. sed
iam veniendum est quo volumus. Binas litteras in re frisingen. ecclesie
scripsisti regie maiestati easq; ambas sibi reddidi resposum exigēs. In pri
mis quid accesserit rescripti. Secundas presente magistro Vlrico in regi
as manus dedi: que mox legēde Vlrico dedite fuerunt & vidi regem in

earum ditione satis attentum qui & hec verba subiunxit. Consiliarii mei
dicunt periculosum esse in hoc negotio quicquid agere: sed oportet non
nunquam etiam cum periculo res aggredi: quod dictum spem mihi fecit pos
sessionis habende. Ulricus quoque admodum letatus est. sperans opera sua
rem hanc conduci. Ultimo dixit rex velle se ad concilium hoc deduce
re. Sed quia in crastinum abiturus erat. nihil illic factum est. Scis per hos
montes non esse diuersoria ut in urbibus insignibus: nec escarum babe
ri copiam: cancellarieque nunc malum iter patere inter milites. Hoc fecit ut nunc
per dies post regem proficisci vellent. Ego vero timens ne interdures frisin
gensis tractaret: putansque bonum esse presentiam meam: ut ambirem consiliarios
& amicitie tue memoriam facere. accessit Iacobo & vno familiaris regia
castra secutus sum. Sed nihil in via gestum est: quam nullo rex quieuit. At cum
eemus in burgo iudeorum videmus quia concilium tenebatur: comonui regem
tui ut memor es. qui postquam inquit quieti erim? me comonescito. hoc
autem infra triduum erit: & sic usque huc producti sumus re infecta. Ego interim
ausameta nonnulla confeci: que Michael ex latino vertit in theutoniceum:
bericque regi obtuli petens ut in consilio legi iuberet. remque frisingensem. expedi
tioni daret. Conueneram antea consiliarios quosque singulatim & verbis que
mihi idonea videbantur sum allocutus. Sed vix est quod dici solet: bonos consi
lares malum collegium. Omnes vno se ore & tuos esse & eas tuas cordi habere
dixerunt. Consiliarii vero presentes hi sunt. Mgr camerarius: Iohannes de eber
storf. Vualther? zebinger. Leupoldus aspach. Ceteri absunt. Inter hos
res gesta elegitque mgr Ulricus instructiones quas feci & quas copiam cum
presentibus magnificentie tue transmitti. Relatus fuit etiam literarum tuarum tenor sed
omnia inuicem transierunt. Hoc enim mihi demum responsum est. Regem impetrari
certis ex causis velle supersedere: rogareque tuam magnificentiam ne egreferet.
quia boni respectus est: mandatumque est Ulrico ut literis regis te ad curiam ad
uocet. Hac in causa frisingensem. persuadeo mihi tuam absentiam his in rebus ad
admodum nocuisse: quia presentia datur: absenti detrahatur. Et verum est tricium ser
mone prouerbium. Facies hominis facies leonis. Omnis hodie simulati sumus
amici: amare fingimus non amamus. Atque idcirco ubi ades: subseruio tibi
obsequor: quicquid iubes facio ut videar te diligere: ubi absis nihil te
pendo: quia vel non redibis vel si remeaueris: dicam me fecisse omnem di
ligentiam & alios in culpa fuisse: quod res ex tua non sit expedita sententia.
Ita est certe adulatores sumus non amatores: nec fictus amor inter ab
sentes aliquid habet vigoris. Credo me plane intelligas. Sed fingendum
est postquam omnes fingunt. Nam & Hierus finxit se longius ire: ut homi
nes sunt ita utamur. Extrahendum est ex petra mel: & oleum ex sacco du
rissimo. Existimo in tuo reditu cuncta resarciri. Cum enim regius ani
mus bonus sit necesse est ut reliqui subsequantur: quia quod illum velle
sciunt: non audet dissuadere. Que autem causa sit propter quam rex dicat se
nunc supersedere non scio nisi propter mutationem thetis. forsitan inten

D u

dūt bauaros duces aduersus plebem illā in sui fauorez trahere: & ob eam rem nō vult nūc ipis displicere si tibi possessionē prebuerit. De bullis ap̄licis quas putabas iam eē in austria nihil subodoro. qđ si verū eēt iam Henricus me cōmonuisset. Sed videt mibi rursus instandū apud dñm Iohāne caruial vt lre veniāt. Ego feci vt rursus rex scripsit cōcilio vt circa cōfirmationē partis aduersē iupfederet. Idē ad ppositū venit. Obiit em̄ p hos dies Gregorius brixinēsis eps: & qui mane sospes erat in sero sepultus est. Genus mortis felicissimū si bñ illi cū deo fuerit. si minus miserimus trāsitus. Sed quis tāuustus ē vt cōfessioe non egeat. qđ mūdus a peccato est. Nihil mibi cōsciū sum apl's inquit: nō tamē in hoc iustificatus sum. Quid nos dicamus: absit a nobis mortis subitanee casus: det qđ spaciū penitētie tātomagis quāto plus delinquimus. ob hanc necem scriptū ē & cōcilio & pape metropolitanoq; ne circa puisionē brixinē. huius ecclie quicqd agāt: priusq; cognouerint in quē prelatū regi⁹ animus inclinet. Neue electū aut postulatū confirment aliquē. Ego putō ecclēsiā illā duos habiturā sponfos: nec tertius forsitan aberit. Iui em̄ canonici eligēt: nec papa carere suo iure volet. Et in eius inuidiā concilium dabit tertiu: felix vxor tot maritos habitura. Si mō id pōt fieri vt nō sint adulteri. Hoc malū facit ecclesiastica diuisio: ad quā tollendā nimis sum⁹ torpētes. Vidi quid reges scribunt ex copiis litarū. nec despero rem posse bñ cōduci si aggredi velimus negociū. Oibz em̄ vt vides displicet scisma: omnes abhorret. Viā aut sapiendi hoc malū Karolus rex francie nisi fallor & tutam & breuē ostendit vt fiat cōuentus principū vel eorum oratorū in cōmuni aliquo loco ibiq; vna recipiat conclusio per oēs. Ad hoc aut pagendū opus eēt rursus scribere cunctis regibus principibusq; vt oratores suos argentinā vel constantiā mitterēt pleno mādato suffultos ad pacē ecclēsie tractandā. Fienda eēt rursus expensā: que anno p̄terito facta est vix tricentorū anreorū. Paulo plus Constantinus in cōgregatione Niceni concilii exposuit. Hec via nō posset impediri: nec papa vel cōciliū reniti possent: tanq; hoc absq; ipis fieri nequiret. Licet em̄ principibus secularibus cōuenire inuito clero: & tñ illic vnio fieri posset. Nam ille papa indubitatus eēt cui omnes principes obedirēt. Nō video deri cos qui velint pro ista vel illa parte matryniū ferre. Omnes hanc fidem habemus quā nostri principes: qui si colerēt idola & nos etiā colerem⁹. Et non solū papā sed xpm etiā negaremus seculari potestate vrgente. qđ refriguit charitas & oīs interiit fides: vtcūq; sit pacē desiderarem⁹ que siue p aliud cōciliū vel p conuentū principū det nōnihil pēdo. Nō em̄ de nomine sed de re contendēdū est: voca panē si placet lapidē & da mibi dum famisco. Nō vocat conciliū vocet cōuentus vocet cōciliabulū cōgregatio synagoga nihil interest dū scisma depellat. iō mibi admodū placet qđ rex francie scribit eiusq; snie inbererem. Nā videt regi nro pmittere huius cōgregationis vocationē: nobilis ille qui secū fuit: cui & instructiones

dedisti reuersus est: sed nullas attulit lras. Nūc ad res atthesis reuortor: q̄
 turbulētissime sunt: & nescio an regem moueant. Nam semp vnus est
 vultus: licet res sua geratur incerte cuius minimū interest immo nihil: ni
 si regis cā maxime cōturbāt. Oratores ex atthesi gretziū venerūt. Eorū
 petitio fuit vt Sigismundus & thesaurus remitterentur: quia iam prete-
 risset inscriptionis tempus: postq̄ in atthesim venisset Sigismundus cō-
 siliarios dare sibi patria vellet & iureiurando astringere. Tumq̄ si cum
 eorum consilio Sigismundus vellet patriam suā regi cōmittere: vel duci
 Alberto: parituri eent: hec legatio eorū fuit. His r̄sum est. Regem nō te-
 neri ad hec: secūq̄ Sigismundum vnanimem fore: missos eē oratores in
 atthesim hac de causa quorum r̄sum expectaretur. Cupere tamē regem
 vt atthesim mitteret aliquos cū potestate tractandi concordia neres in ta-
 li disturbio perseverantes magni alicuius mali foret origo. Cūq̄ his re-
 missi sunt oratores: preuenerat eos constā. eps. qui si mediatorē inter-
 ponere cupiebat. Huic licet nō magna fides sit prebita propter fratrem
 qui nouādis rebus causam dedit. Multa tamē sunt cōmissa ei q̄ mādāta
 est cōcordie practica. Iamq̄ in atthesim se recepit: quid egerit non potest
 sciri. Oratores regii nō sunt admissi: sed expectāt i rubeoburgo vbi dau-
 sura est. Vuilhelmus illic numerat pisces qui p flumen transeunt. Multū
 em otii habet. Idipm & college faciūt: q̄q̄ & aliqñ ludū alea p noctem.
 Rustica illic plebs in armis est. Et aditū quasi sepulchrū dñi custodit: nō
 tamen dormit vt pylari satellites: sed die noctuq̄ bibit. Receperunt enim
 atthesim ducales redditus & cū his plebem in armis alunt: nullusq̄ aditū
 caret custode. Snia omnibus vna est aut Sigismundū recuperare: aut i li-
 bertatē se vendicare: qui si non satis sua sponte insaniunt fidentes insiga-
 tores habēt q̄ se adiutores nefandi propositi repromittūt. Tridentini ad
 buc in fide manent: q̄uis p alios dietim stimulent: dicūt se id acturos qd̄
 eps eorū iusserit. Ex cuius iussu ad buc regē vsq̄ ad menses quatuor sunt
 obnoxii. Rex tñ ad eos nō habet aditū nisi per dominia venetorū: & per
 viam hanc mittent nuuc oratores illuc. Dicūt aliqui comitem galeā euz
 cum peditibus quadringētis tridēti fore & partes regis tueri: qd̄ tamen
 mibi nō est lucidū. Sunt qui pntant obitū brixinensis ep̄i accōmodū esse
 qm̄ is occulta mala hec fuerit exorsus. Mc alia snia tenet. Arbitror enim
 cūestigio principes factionis accūisse brixinam. Ibiq̄ opam dedisse vt
 eorum snia fiat eps interea vero iam arces custodiri p eos. Sed licet cuili-
 bet opinari: variāari paucis: qm̄ futuroꝝ euentū sōlus deus nouit: bñ-
 ne metes in tenebris degūt: nec videre sed argumentari pnt ex preteritis
 & instātib⁹ qd̄ sit futurū in eo q̄ sepe fallunt: vt q̄ p vitrū vltra inspicunt
 aut in aq̄s iactāt visum. Hec scripsi ad. v. kalēdas ianuarii putās me statū
 m̄ illuz lras. Nūc quia sup̄est spaciū adiūciā reliq̄. Iunior comes cilie buc
 beri adueit. dux albert⁹ horatim expectat. Sistr & comes goricie eius
 vxore. Accepi gorique comitē feuda susceptū: qd̄ si sic erit: non nihil ad

cancellaria veniet: cū his vt coniecto vtq; pcepi tractabit de modo intrā
di atbesim. Aiunt em̄ quidā p terras goricie accessum patere atbesinosq;
timere comitē cilie. Ageť quoq; vt subodoro q; hic cileñ. in curia pseue-
ret. Sed his in rebus nemo vilior certū magnificētia. Nemo hicē qui
sciat qles sint habiti tractat? cū comite ipō & ad registrū recurrif. Comi-
tis goricie vxor: qre buc adueniat nescio: nisi questura iniurias viri: que;
aiūt vltra q; dici possit iniuriū. Qz si eo nimis licet quia vir etate cōfectus
& forma inept? consortē pene diuinā sortitus fuerat. Qua si bñ vsus fuis-
set nemo eēt beator eo. Inter būanas nāq; felicitates bec vel maxima est
vt coniugē qs pulchrā sortiat & bonam. Tum qd est tritū secundā sicut
hanc eē referūt. Quidā rentur eā oīno diuortiū petiturā: quia vite sue ti-
meat: q̄uis coniūx mirūimmodū sibi blandiat dū ambo hic erūt altius
rem inuestigabo. Hec satis ad res carintbianas. Nūc in hungariā pergo
Scipsi dudū tibi dietam certā indictam fuisse p hungaros vt ambe ptes
bude conuenirēt ac de regni comodo transigerent: quod mibi admodū
displicebat: propter locū quo nil agi posse cernebam nisi ex arbitrio re-
gis polonie. timebamq; nostrum infantium iure priuari suo. Sed respi-
cit illum deus: & quia humana destitutus est ope: ex alto reperit auxiliū
nondum perdita spes est. Nec tam felix est aduersarius q; fama predixit.
Cum eēmus nuper in via buc veniētes: obuio oratores hungaros apā
pruggam habuimus: qui vsq; in luben regiam secuti sunt maiestate. Hi
attulerūt litteras ex parte cōmunitatū quas optime nosti. Ac ex pte stri-
goniensis archiepiscope giste & Ladislai bani. Hi fuerunt etiam hoc an-
no apud vüennam: vnus est quem gischa tunc misit. Alter missus fuit p
cōmunitates caschonie quem nomine Philippum dicunt. Hi retulerunt
partem regni que obedit Ladislao nullatenus consentire voluisse in die
ta budensi. Sed contenti sunt omnes vt duo cōuentus fiant. Pars quidē
polonorum bude conueniat: & pars Ladisli apud strigoniū. Idq; in pu-
rificationis festo proximo. Petunt quoq; Ladislai te vt rex ad strigoniū
oratores in prefixa die transmittat nec velit res tantas negligere. Postu-
larunt etiam regem suum ad contermina regni deduci sicut eis promif-
sum esset. Orator giste retulit dominū suum q̄uis vxorem alterius ha-
beret stabili mēte Ladislai partem tueri: nec timere aliquē nec debere il-
lum sic esse vxoriū: vt propter feminā regē deferat. Sed viam sibi per
hoc patere qua sibi attrabat alienos. Mulieremq; viro subesse nō virum
mulieri. Et hoc coniugū non parū conducere Ladislao. Hoc nūsum est
regis. Ladislaum nondum missum: quia egrotus fuisset sed mittendum
esse q̄primū rex in austriam reuerteretur. oratores futuros in dieta vt
petitum esset: & super hoc rectoribus austrie scriptum est vt oratores ipi
mittant. Gratiē hęc sunt q; in budensi dieta non sit consensus prestitus.
Scriptum est castellano gretzensi: vt purum his oratoribus ostendat. &
hoc modo dimissi sunt hungari in vüenna. Conuentus habetur patrie:

com Iohannes niper missus est qui nondum rediit: nec quid sit gestus
scitur. Nūc tempus esset res italias ingredi: sed nihil habeo illinc scriptu
ra dignum. Fama est comitem Franciscum mille quingentos equites a
mississe quos Picenninus bello susceperit. Id tamen dubium ē. Eugeni
us Rome manet. Partes ille sic se habent vt nosti. Nihil innouatum au
dio. Nemo hic oratores mittit: et nos illuc neminem destinamus. Mon
tes niuosi & nimis alti intersecant aditus: nec tu me pendis: nec ego te
magnificatio: vt volunt principes sic existimantur. Vigilare: laborare:
currere plurima oportet: si quis velit haberi magnus: quidam modi
co sunt contenti & recte sane: si ad naturam viucentes deum respiciant &
quieti sunt animi. Ille non est laudandus qui multa cupit & aggreditur
pauca. Oportet namq; & animum & opera conuenire si quis commen
dari debeat. Miror veneros hic propinquos nullum misisse. Aut nos
contemnunt: aut maioribus sunt occupati negociis. Ego nostri causa
optassem maxime illorum aduentum. Sed transeo hec vt ad res ecclesie
reuertar que buculq; dilate finem hodie susceperunt. Res in concilio hec
gesta est: littere in primis tue perlecte sunt: tum oratorum tum regum.
Post alia scripta ordinē habitu apud vos referētia nihil aliud disceptatū
est nisi an veniendū eēt nurebergā. Sed postq; discrimen imminere osten
sum est nisi veniret: placuit aduetū polliceri: totaq; disputatio de tempe
mansit. Aliis purificationis diem: aliis mediū quadragesime: aliis festum
Martini: aliis sancti Georġi placebat eligere. obtinuitq; tandem vltima sen
tentia. Scribitq; rex tibi & principibus qbus alis scriptū est: velle se oīno
in die sancti Georġi apud nurebergā videri: sicut ex eis lris cognosces.
Roganturq; principes vt interim maneant in dēclarati de continuatione
dicere vsq; in tempus illud nihil est dictū. Sed apparet ex taciturnitate to
tum remitti ad vos qd dictū tenetis. Multa visa sunt placere tū regi tū con
siliariis via quā rex francie aperuit. & cō: mē. eps illā in quadā sua cedu
la plurimū comendauit. Mibi etiā vt supra dixi si quid video plibens est
ex quo principes germanie nō sunt vnus voti. Tibi autē seorsum scribit
vt oīno reuertaris: qd mibi his rōnibus psuasum est. Primū propter ec
clesiā frisingensem vt interim prouideas possessionē habere: quia sequa
tur postea quicquid velis: res tua in vado erit & qd nō video qd hec eccle
sia manus possit effugere tuas si velis instare. Nā vt lre regū canūt. oīs
Eugenio parēt. illiq; venerantur & colunt. Et impossibile est declaratio
nem aduersus eū fieri nisi maius scisma suboriat. Idcirco psuaueram i snia
debes: & hanc ecclesiam prosequi qmā ē: vel rex vt puro aduersus erit di
ctis suis. Solet em qd promittit ratū eē: nec verbū regiū facit irritū. Et ob
hanc rē venire oīno debes: ne ppter absentia tuā aliqd innouet p alijs
qui hic dieim veniūt ex bauaria. Rex pterea multū tui ē nūc indiges. &
tūc bonū est feruire principibus cū res pter sniam eunt. Te res atthesis: ci
lie: bungarie: bobemieq; deposcūt. Non dico italias: quia illarū nō est cu

ra. Sunt tamen & lucrica negocia siue alfacie vnde legacio huc venit au-
 xilium aduersus suiteses postulans: alioquin tacite interminant ducem
 burgundie fore accersendū vides quia necessarius est tuus aduētus: ve-
 tere occasione data: quia rebus tuis admodū conducit. Exinde cur sicut
 scribis necessariū sit regem ascendere nurēbergāq; petere: p̄necessarium
 est te penes regē eē: vt inltes cōmoneas p̄cula demōstres & p̄suadeas.
 Nāq; si tu ades: poterit rex illuc trahi: aliter vero timeo: ne qđ nunc scri-
 bitur euaneſcat: & sit error nouissimus peior priori. Scio nonnullos eē q
 libenterviderent te semp abesse: sed tuum est desiderium potius regium in-
 tueri & tuū cōmodum q̄ illoꝝ voluntatem. Non scripsi adhuc tibi q̄ ex
 altatus sit magister Vricus qui assecutus est plebeꝝ illam que pertinebat
 ad vniuersitatem viennensem que quingētos aureos annuatim p̄bet:
 sed dignus est hoc bono: vt nā nulli munus inconuenienter beneficia cō-
 mitterent. Edo q̄uis indignus sum bono: auidus sum tamē boni ita vt
 sit. Nam q̄ pauciora meret plura cupit: quia nemo se vt est extimat Hoc
 facit vt scribam qđ mibi obtigerit in plebe ſaratane vall. s: quam tuo be-
 neficio rex mibi concessit: vt si possibile sit & consiliū offeras & opem. Vi-
 carius tridētinus receptis liis quas a rege obtinuimus mei causa (nam
 me mutuo diligit) in vallem ſaratane se contulit possessionem petiit tū
 apud parochianos egit vt possessio sibi meo nō mie tradita sit. Sed opor-
 tuit eū p̄mittere cōsensum ducis Sigismūdi subsecutusq; fore: alioq; pos-
 sessio vim amitteret. ita scribit mibi vicari⁹ p̄latus p̄ tres lras: suadetq; vt
 babeā lras principis dñi ducis p̄ q̄s appareat eā fore contentus: de his q̄
 rex fecit. interim vero possessionē habet. Mibi res visa est impetrato gra-
 tiis in hac rex turbine. Sed expectabā reditū tuū. interea mgt Vricus q
 sua ſaratana nimis tuē meq; sui cā spernit: verbū ex parte regis hoc ad
 me habuit. Inquit eū regē cupe me ſaratane fratrem siue is nepos ē qui-
 etū dimittere: mibiq; p̄mittere ecclesiam primā q̄vel in austria vel in sue-
 uia vel in atheſi vacaret. Stiria: carinthia & carniolam excepit. Mibi res
 visa est admodū suspecta. tum p̄pter hanc exceptionē: tū q̄ ego possel-
 for sum habens ius reſeruacionis ius ordinari & ius patronat⁹. Aliter
 nullū ius nisi primariarū precū pre se fert. Durū itaq; putabā dimittere: &
 nō parere regi durius. Tandē considerans q̄ p̄ mediū tuū ius patronat⁹
 habueram indignū putauī aliqd agere: nisi te prius conſulerē. Respođi
 ergo me velle reditū tuū manere: q̄ me promouilles: & quicq; tu conſu-
 leres id agerem. Sic res se habet. Nūc precor vt velis regi ſuadere ne me
 destituat. ne velit alteri plus q̄ mibi affici: ne iusticiā meam illi⁹ iniusticie
 preferat. Nam & sua interest vt ius patronat⁹ in illa eccia maucat. nec de-
 cet bñficiū principis mutari. Ego vero etſi pui reddit⁹ illa eccia sit: tū cō-
 tentus sum canonicatūq; illic habeo: & velle aliqñ me ſeqſtrare ab huius
 mūdi turbinib⁹ deoq; ſeruire & mibi viuere: habere illic ducatos ducen-
 tos cum canonicatu annuatim: possemq; boneſte viuere. Ego iam sum

vesperum pretergressus: & nō semp potero huc atq̃ illuc discurrere: si sciam hoc per sex annos satis est: postea quiescere me oportet: & vtiā locū habeam vbi quietam honestū. Sum animi tuus plus mihi placet bo diernū ouum q̃ gallina crastina. Nescio quid vespere vebat: qd̃ habem⁹ tenendū est. Ideo tibi supplico in hac re vt me iuues vel scriptis vel verbis si redieris qd̃ omnino curare debes. Nō mei causa hoc dico. Ego em̃ parui momenti sum: sed propter rationes predictas. & vt tristes sint qui te abesse sunt leti. Nō potui adhuc scire per quam viā tibi redeundū sit. sed sciens mox scribam. Nam si rex rediret in austriam aliud iter est aliud si se superius transferret. De lris arelaten. alias tibi scripsi cum illarum videris copiam. Credo me non magnopere dices errasse: aut si error est veniam meretur. Tu vale optime cum liberis & cōiuge quibus relictis ad nos reuerti cura.

Remedit ad resarciendā ecclesie pacem.

EPISTOLA LV

Euerendo in xpo patri dño Siluestro epo chimeni domino suo
precipuo Eneas siluius poeta. S. p. d. Non miror q̃ ad me nibil scribis quia nibil me indiges. Illud mirandū eēt si ego ad te non scriberē: quia et gratia tua semp egco et beneficia plura ex te accepi. Vna res tamē in reddidit excusatiū: quia inaniter scribere hominis ē abutentis ocio & lris: hac de cā tacui hactenus. Nūc vero res se obtulit q̃ mihi scribendi materiā prebuit. vidi nuper litarū copias quas reges impatori nostro scribunt in rebus ecclesie: perpendiq̃ oēs egreſſe ſciſma: quo xpīanus populus imprefentiaꝝ corubaf: multūq̃ demiratus ſum regis francie iudiciū qd̃ cū tuo concurrere cognoui. Memini em̃ cū aſ ſimul eēm⁹ deq̃ hac ipā re ſererem⁹ ſermonē quo nam pacto pacari ecclesia quiret di xisse te. Ego ſi ceſaris eēm loco: vellem cunctos rogare principes: vnū vt in locū mitterent oratores qui plenā potestate haberēt res ecclesie cōponendi. Nam quod principes facerent & populus ſequeretur & clerus. Ecce quia rex francie viam bñmōi recipit quis dubiter reliquos oēs aſſen ſuros ſi natio germanica conſentiat. Iam pmittit rex francie ceſari noſtro congregatiōis bñmōi vocationē vos qui habetis rem in manibus ample ctū hoc debetis. Regiq̃ noſtro & electorib⁹ ſuadere ne oblatā negligent viā: q̃a ſalus hinc pedet maxia. Nec hic oportet vel papā regere vel cō ciliū: nolint velintq̃ illi cōuenire principes poſſunt ſeq̃ in hac vel in illā partē dedinare. At nō erit hoc cōciliū nō ſit quid ad nos. nō de nomine ſed de re queſtio eſt. Satis ē ſi ſciſma de medio auferat: vocet quocunq̃ noīe q̃ aufer. ſciſma. Stultus qd̃ ſenis debitorē in iudiciū traxit tanq̃ is negaret debitū qui ſolidū ſe ſuſcepisse fatebat. Cū ſtultus duo decim denarios peteret apud ſenē. cum idem ē ſolidus qd̃ & denarii duo decim. Sic in re nſa ſtultus eſt qui tolli ſciſma p cōuentū principū negauerit: quia cōciliū nō vocitet illa congregatio: vocet ſinagoga vel cōuētūculū nō curo dū pacis exinde ſequatur effectus. Sed tu & college tui in cam-

no estis vbi hoc geritur bellum: & in hac arca vbi hec palea teritur: vide-
te vt fabam bene eudatis nedū scisma ecclesie tollere curatis diuisionē in
imperio inducat. Hoc nō dico vestri causa. quia rectum scio propositū
vestrū: sed vt elaboretis q̄ germania vnius animi sit: vnūq; papam colat
& in vnius fidei sinceritate gradiat. Hec volui scripsisse quia gauisus suz
regis francie sniam conuenire cū tua: tu tñ stude vt illi sit locus: nisi quid
melius interim cogitasti. Vale oprime & me extra memorie sinum noli
abūcere quia tuus sum quantūtasenq; sum.

Prohibet ne de ep̄atu frisingen. sine cōsensu imp̄atoris cuiq; p̄uideat.

Neas filius poeta Iohān Tolner

EPISTOLA LVI

c romana curia procuratori viroq; bono. S. p. d. Veniet ad curiam
vestrā lator p̄ntium quē regia maiestas in factis ecclesie brixinen-
sis destinat. Rogo te situt soles regis desiderio vt faueas ne quis ad illam
ecclesiā pmoueat anteq; rex nominauerit quem voluerit: nec graueris
quō res transeat me instruere. Scribo tibi confidēter sciens amicitia que
inter dominū cancellariū & te viget. Et cū ego illius seruitor existam: nō
puto meas preces apud te incassum ire. Post hec scire te volo eundē can-
cellarium abesse: quia per regem destinatus est nurebergam. sed mox re-
uertetur. quia iam sibi vt redeat scriptum est. Is si nunc adesset scriberet
tibi quid opus sit in facto frisingensis ecclesie: sed quoniam ipse abest o-
pus est me omnia significare. Nam ille me in suo loco dimisit: & harum
rerum commisit curam. Res ergo sic se habet: Aduersarius qui fuit p̄ ca-
pitulum electus. Iam adeptus est possessionem omniū eorum que apud
bauaros sunt. & dietim instat vt castra que rex tenet sibi dentur: & omnes
bavarie duces eius causam tuentur: regi q; molestissimi sunt. Rex autē
dedit et iam castra domino Henrico si bulle venissent apostolice. sed q̄
non veniunt superfedet. Et timendum est ne bauarorum precibus in al-
terius partis fauorē mutetur. Ideo admodū miror has lras non eē ex co-
ria missas: quia non minus interest pape & curie vestre dominā benricū
banc forturi ecclesiam q̄ domini cancellariū. Ipse em̄ repetit bonorificā cō-
cordiam & promittit sibi aliū ep̄atus pro fratre. Sed omnia refutat intu-
itu pape qui sibi tam benignus fuit. Ego tamē timeo ne cogatur necessa-
rio ex quo bulle nō mittunt: quia tantū impetū sustinere nō potest. Rex
vero sibi promiserat possessionē castrorū que habet visis bullis. Nūc oia
propter bullas depereunt. Ideo velis supplicare cardinalibus (Nam ipi
sunt impedimēto sicut accepi) ne propter vnā annatam centū perdāt &
illam nō babeant. Et rogo dicas tarentino qui cancellariū diligit q̄ pri-
dentis est aliquādo scire perdere: nec dicatur spem precio nō eē emendā.
quia inescandi sunt nōnūq; homies sicut pisces & aues & ferarū genus
nectm̄ qd̄ ante pedes est respicere debemus sed futura etiam intueri. Te
etiam hec causa tangit qui propter hanc promotionē insignem ecclesiaz
p̄iucken: cōsequis: io laborat vt bulle mittat q̄s potes p̄ hūc nūciū mittere

qui est capellanus regis & fidus: nō dico plura. tu me plane habes: hic rē
amici: rē tuā: & rē gerēs cōm. Rescribe mibi quid in re sit q̄ spes babeat
vt cācellariū & fratrē q̄ tui sunt cūctoꝝ certiores efficiam ac vale optime.

Laudat legatū q̄ pecuniam rennuīt.

EPISTOLA LVII

c Neas filius poeta domino Thome baselbach sacre theologie
mgro. S. p. d. Lras quas ad me nup̄ misisti: regie maiestati osten-
sas feci vt que foret erga te mens illius p̄sentire. Placuit regi di-
ligentia tua dixitq̄ te melius fecisse q̄ hī qui dationē pecunie suspende-
runt. Is vt nosti pauca loquit̄. sed ex his paucis plura colligi queunt. na-
turam eius nosti & mores cogites quid hec verba importent: Tu tamē
nullatenus besitare debes: quin bene agendo gratus principi sis. Fecisti
enī vt virū decet bonū & cōmunis cōmodi zelatorē qui rem publicā sue
prefert. Potuisset scandalū grande cōtingere si remanissēs pecuniā expe-
ctādo. Cū oīa munimēta apud te foret q̄bus in cōuentu agēdū erat: nūc
res hī directā ē: & iā pecunie tibi misse sunt: & ampliores mittent̄. Quō
aut̄ in reliquū sit p̄cedēdum ex apicib⁹ regis cognosces. Vale & me tui
amoris participem facito: q̄q̄ non putem me fore illius expertem.

Laudat amicum quia diligenter rem cōmissam curauit.

Neas filius poeta Francisco bos-

EPISTOLA LVIII

e sio iurisperito. S. p. d. Accepi tres litarum tuarum vnus sen-
tentie. Exponebāt enī omnes rem gestam apud saratanos. Dein-
de suadebant vt consensum illustri principis domini Sigismundi circa
ius patronatus impetrarem: quia sic res mea in vado foret. Ego tuū erga
me animū qualis esset iam dudū habebam perspectum: sed tu dietim iu-
peras opinione: & nedum querele mibi locum eripis sed facultate
tem quoq̄ referendi gratias aufers. Gaudeo tñ ego me talem amicū esse
sortitum cuius plura sunt erga me beneficia q̄ nedum premiare possum:
sed etiam numerare. Tu autem conscientia tua letari debes quādo sic a-
mici negocium geris vt tuum putetur. Rata sunt apud me omnia per te
gesta: nec vllus grauat me sumptus. Mirorq̄ te non plura exposuisse. vo-
lui qd̄ suadebas a Sigismundo impetrare sed tenuit me nouitas ap̄d atbe-
sinos orta. Timuīq̄ ne rex egrefferet tanq̄ qd̄ eēt a se gestū rueret: puta-
uīq̄ differendū donec cancellarius reuerteret̄. Intertm ex pte regis roga-
tus sum hanc plebem vt aduersario dimitterem: quia de meliori vellet
sua maiestas mibi prouidere. Hoc rex ad preces aliquorū fecit. Respon-
di me velle cancellarium expectare qui me promouerat & facturum qd̄
ille iuberet. Sic nunc se res habet. Sed hoc sepultū esse oportet ne quid
parochiani p̄sentiant: quod stude in deuotiōe seruare. Ego adueniēte
cancellario quid successerit tibi scribam. Miseram lras ad te & ad parochi-
anos ac alios vt suasisti: sed audio nūcios regios qui illos deferbant non
eē admissos. Arbitrorq̄ lris meis trāsire nō patere. Iō bas cōferi vt scies
me tuas suscepiſſe & quo in statu ap̄d nos eēt negociū. Quid vero vites

rius expediat nibil dicam quia suis nō est minerva docere: vñs tibi nota volo vt scias res capitulares: melius dirigere dicta scilicet nurebergensem ad festū ascensiois progarū esse quo tpe iturū se psonaliter rex p suas lras significat. Ultra nō dicam plus: nec hoc dicere nisi iā hic publicatū esset. Vale & me canonicis cōmissum effice. Cū deus volet erimus simul & vī tam ducemus beatam extra curie clamores atq; miserias.

Diuitibus nō expedit cōdicere bellū.

EPISTOLA LIX

Neas filius poeta Nicolao veneto canonico tridentino. S.p.d.

c Scribo dño Francisco bossio lras q̄s cū his mitto. Sed accepi vīrum terrore pculsum tridento abiisse patavūq; petisse: quia non placet sibi vrbe incolere plenā tumultibus licet nūc tua diuitas est: que obsidionē expectat. Laudo ego cōsiliū suū. Nā qui pōt in pace viuere: is damnāndus ē si se ingerat bellis. Nemini bellū ē vtile: nisi cui status pns ē. grātis Frāsciscus vir diues ē: & sua fortuna contentus: sapit cerre rumores fugiēs et lites fugit. ex quibus nibil lucrari pōt. Scit aliud eē hoc iudiciū q̄ illud ex quo ditatus ē rote. i. Nā hic manibus eā defendit: ibidem lingua. Tu scis vbi est: ideo rogo meas lras sibi vt destines & in eius absentia me tuearis ne quid innouetur in canonicatu quez illuc habeo: & sic te in remea habebit sicut de tua probitate & amicitia spero. Nō puto has tribulationes diu mansuras quia intendit rex nobis auxilio esse atq; fauori. Vale & me tuum puta vbicunq; sum.

Cōmendat pugnante pro sanguine claro & pro iusticia.

Neas filius? poeta magnifico Galiazio

EPISTOLA LX

c comiti de archo. S.p.d. Accipio te venisse tridentū militariq; manu regis ptes tueri. id quoq; rex accepit ac propterea te amat colitq; maxime. Res hmodi tibi & domui tue honori ent & vilitati quantum sentio. Pei ge igitur & duz occasio adest virum qui es te demonstra. Multorum virtus iacet: quia campus deest vbi se ostentēt. Tibi sacultas est qua tum animū tum ingeniū patefacias tuū. Res quia tueris iusta est & pro sanguine claro aduersus plebem & incertum vulgus pugnam habes: vide vt piculum facias non tui monstresq; sanguis illustris quantus obscuro prestat. Si is qui credideris. Rex de te bene sperat opinionē suam imple & omnium qui apud se sunt. Sic cum sis magnus poteris fieri maximus. Hec scripsi quia te amo: & videns bonum tibi nomen eē. Cupio vt illud maneat augeaturq;. Fratri tuo me dede & mibi vt soles amorem tuum cōmunicatum fac. Vale.

Secretarius appellatur ideo multa scribendū obtinet.

Neas filius poeta Iobanni pere.

EPISTOLA LXI

c gallo scriptori apostolico fratriq; amantissimo Salutem plurimā dicit. Veteres sunt apud me littere tue: quibus non respondi: qm̄ nunc in stiria: nunc in carinthia: nunc in carniola inter medios barbaros seuasq; nationes constitutus. Nunc apud bistriam & super oras superi

maris cū tergefcinis verſatus nullū habui cui cōmittere lras poſſem ad te
perferendas. Nūc quia nūcius dat baſileā petiturus: ſtatui nō nibil ad te
ſcribere vt & me viuū ſcias & ſoſpitē ac tui memorē. Nec em poſſem ob
liſci tui ſempq; tua dulcis imago mēti beret mee. Habe igit̃ has ex me
lras: & illū timorē quē de aduentu familiaris tui indueras abiice. Nibil
eſt em qđ amplius illinc vereare: vidiq; eū & ſanū eē cognoui apud quē
tui cauſa viſus amice ſum. Vult eius ſocius quātū intelligo vos reuiſere:
ip̃e manere decreuit. Ego vtriq; abtū pſuaſi: ac vbi nō pſeci: libeꝝ dimi-
ſi arbitriū. Quia nibil iuuat calcibus murū tondere aut eos vētis dare. ſi
at qđ eis placet nibil eſt qđ in damnū vergat. Tuus ille ſrater cautus eſt:
biq; magis q̃ voluptati viuut: nec breue gaudiū lōge preponit vtilitati.
Tu te mirare ſi boiēm cerneret. Si qñ cōbibit nibil periculi eſt. Nemo
magñū eſt viuēne multeq; inter diuerſas quercus ad fontē ſunt vie. ob
loqui pōt aliquis eloqui non pōt. Hec tuis dictis amicitie & monitorū
plenis dicta eē volo: quātū ſamulo cōueniunt. De me aut tibi vt bñ pſua-
deas cupio. Nec em aut grā minor auc ſpes deterior eſt ſolito. qđ mibi
ſcripſiſti de abſolutōe cuiuſdā homicidiū ſicut Philippus nñ optabat: nō
pōt nunc impleri. Veniat homo nurēbergā: illic pſci res poterit. Nec iā
hic dubiū ſit quin rex vadat. Quo in loco ſpero res vniuerſalis ecclīe ſic
dirigi vt & tu & omnes qui bonū cōmune cupitis: ex ſinia vos iudicetis
exauditos. idq; mei nomie dici cupio reuerendiſſimo dño meo cardina-
li ſancti calixti viro bono & veri amantiſſimo: cui vt me cōmendas peto
& vna viris theologie plenis Franciſco & Andree minoris ordinis pro-
teſſoribz. Quibus ſi nō latius ſcribo: vt veniā dent oro quia officio meo
parere me couenit. Nec em alia de cauſa ſecretarius vocor niſi vt que au-
dio q; video digna ſilencio in abditiſ mei pectoris claudā. Sat eis ē q̃
bonā ſpem facio. Scriptorie officiū qđ illic habeo ſi emptorē repit: p̃cū
mibi reſcribe vt ſi fieri pōt vtiliter illo me leuem: quia nō ſum eius animi
vt ad vos redeam. De tridēto arbitror te audiſſe. Non nibil hic fama eſt
atbeſinos obtinuiſſe tridentū. Veritas adhuc nubilofa ē. Franciſcus no-
ſter decanus illinc abiit: qñ poſtq; vidit ſapiētī ſue ſine locū non eſſe: rece-
dere potius irriſus voluit q̃ manere damnificatus. Ego non ſpero illam
rem mibi vtilē eē nec vſq; in rebus eccleſiaſtiſ ſum fortunatus. Lauren-
tius de rotella nibil mei cauſa mediolani obtinuit: non ſua culpa. meā em
q̃m exacte pmouet. Sed noſtri patrie mores: nolo in illū dicere q̃ pōt pre-
ſcribere: longe ſunt manus principū atq; timēde. Sed etiā principes pri-
uatorū boim ſunt indigni. Ego nullū faciā pluris q̃ me putem teneri. Tu
vale & mibi ſepe ſcribe: meq; ſepe viſita. quia nibil eſt qđ tuis ſcriptis in
oculis meis extet acceptius. Andream de pauigallis & iacobum de ter-
uetiſ: ac omne bonum noſtrū tam affectuoſe meo nomine iube ſaluere
q̃ me ſcis illos amare. Caſparem nauariē. arbitror cū auunculo repatri-
alle: ſi tū iſtic ſit: ne mee ſalutatiois exp̃e ſ maneat ſactio. Itēq; vale.

Suadet moribus coaptare non iuris subtilitate vtendum esse.

Neas siluius poeta dño Stephano **EPISTOLA LXII**
e cacie nauarici iuriconsulto. S. p. d. Reuerfus ex vindeliis inue-
ni munera q in vniennā barbatus ex te detulerat: tam preciosa vt
mittēte magis q̄ recipiēte sint digna. Mos hic alexātri fuit qd dona sp̄ ex
se meriebat. Ago itaq̄ tibi gr̄as q̄q̄ ferre tale ornamētū vbi mos color
mare debemus. Ego tibi ad hoc versus mediolanū scripserā: quia te reli-
quisse conciliū rumor erat. Nūc vero admonit⁹ pegallū isis: basilē te fo-
re percepi: qd̄ mibi eo gr̄atius ē. quo te possum meis scriptis sepi⁹ visita-
re quoq̄ id tibi & honorabilius & vtilius puto quā frugifer illic cāpus
est & pauci messorēs. Et q̄q̄ p ures eēt: tibi tñ priores sp̄ debent ptes.
Obtulī me alīs curaturū vt regis aduocatus fieres lī res frisingē. apud
vestrā dimocratīā bene trāsiret: quā conditionē scis nō eē completam. te
quoq̄ fuisse patronū partis aduerse. Quo sit vt solutos promisso siem si
iuris apice velim frui. Sed scio qd summū ius summa ē iniuria. Ego pte-
rea tibi non verbis sed animis sum ligat⁹. Scioq̄ me nunq̄ tantū conari
tui cā posse quin vltra sim debitor. Quapropter etsi durū sit obtinere qd̄
spopodi: spero tñ me voti compotē fieri vt tibi gerat mos. Sed ē mode-
rator & arbiter oim tēpus. Rogo itaq̄ te vt parūper expectes mibi⁹ si-
dem habeas: quā aut Eneas eē desinā aut tue cupiditati parebo. nec me
gallico more loq̄ censeas: q̄ paruā morā quatuor & decē annos compu-
tāt. Credo pphetas imitari cupiūt: qui cito vētūz dicebāt q̄ annis post
quingētis venit. Ego nō annū sed paucos mēses petā vt rem tibi conte-
ctam donem. Vale & amicis salutes dicito: dñis vero me cōmenda.

Novitates hungarie & de conuentu
nurenbergē.

EPISTOLA LXIII

Neas siluius poeta domino Iobāni frund agrippine ciuitatis se-
cretario. S. p. d. Non habeo qd̄ tibi scribam & cupio scribere: vt
e inter meas epl̄as tuum quoq̄ nomē inueniatur. Mendicabo er-
go matriam & novitates que apud nos sunt tibi significabo: quas tamē
vti reor. non intitus audies. Conducit enim ad res nurenberge tractan-
das. Scis te sepe veritum esse non pestem aliquam hungaria pareret que
regem in his partibus detineret. Hic iam timor abest. Inducias nanq̄ bl
ennales habem⁹ quas quomodo sumus venati paucis aduerte docebo.
Miserat rex polonic līas quasdam cesari nostro formamq̄ dederat iuxta
quam pacem deposceret. non libuit cesari qd̄ petebatur. formamq̄ aliaq̄
dictauit per quam non solus austria: stiria atq̄ carintia cum carniola sed
omnis etiam obedientia regis Ladislai comprehendebatur: oratoresq̄
cum eadem misit: quibus regem polonie petentibus post expositionē
legationis certi deputati sunt viri cum quibus confertēt. Inter quos Ju-
lianus cardinalis. Nicolaus decanus cracouiensis & Laurentius palati-
nus h. ungarie fuere. Inter hos cum lecta esset forma per cesarem data ma-

gnis rumor exortus est: quoniam Ladislaus rex hungarie vocabatur.
 Ex hoc inquit decanus. Iam se cesar partialem facit: qui regnum hunga-
 rie attribuit Ladislao. Nos ergo nihil amplius detractabimus secum:
 quid cesar in hungarie regno manum extendit. Ad hec oratores vos in-
 quiunt nodum in cirpo queritis. Quid vestra interest si cesar suus patru-
 elem regalibus ornat titulis: Dominus vester se hungarie regem scribit:
 nec cesar suas respuit litteras: quoniam nec vestra scripta ius auferunt La-
 dislao: nec apices regii si quod habetis vobis ius adimunt. Ad hoc retru-
 lit palatinus. At Ladislaus verus est hungarorum rex non par ratio est.
 Tum oratores haud hic locus est de iure disputandi. Postquam vnita fuerit
 ecclesia: ius poterit in hac causa discuti. At ego palatinus inquit & coram
 summo pontifice & coram cardinalibus nihil negocii haberem hanc tu-
 eri causam: quia plana & perspicua res est. Nec tam inops sensus est quis-
 piam qui regniculis auferat eligendi regis potestatem. Non disputaturi
 venimus inouunt oratores sed de pace acturi. Si pacem vultis: pacem
 damus. si bellum plus placet: non detractemus certamen. Vestrum est eli-
 gere quid horum malitis. Hinc decanus non sic exhausti sumus inquit
 neque tam uecordes ut tam ignominiosam pacem velimus amplecti. Vi-
 res adhuc sunt nobis & animi nec quenquam timemus. Tum oratores nec
 nos aiunt aut inopes sumus aut exangues. Si aliena inuadere non pos-
 sumus at tueri nostra commode valemus. Idque bonis viris fat est. Nobis a-
 tergo tuta sunt omnia. In fronte vos habemus quibus potentes sumus
 resistere si malignari volueritis. Vos inter nos & thurcos estis medii: vi-
 dete ne retro & ante feriamini. Tum palatinus. Scimus cesarem vestrum
 opulentum esse: sed regnum etiam hoc plenum est. Nobis nemo terro-
 ri est: pacem vestram vobiscum referte. Referimus inquit oratores:
 abinuicemque discedere volunt. Exinde Iulianus cardinalis per deum oro-
 viri magnifici complectimini pacem: si progredi aduersus thurcos vo-
 lumus pax necessaria est. Sinite ut hoc pauper regnum respiret. Noli-
 te campos christiani sanguinis vnda commaculari. Sed frustra vociferatio
 eius fuit. Abitum est re infecta. In crastinum tamen nunciatum est orato-
 ribus ne discederent: quia non regis nomine responsum eius fuisset.
 Expectatum est iterumque disputatum. Postea res in camera regis truti-
 nata est. Tandem venit in publicum vox: & in hunc modum hunga-
 rica lingua locutus est. Reuertimini oratores ad cesarem: salutemque sibi no-
 mine meo dicite. Post referte. Nos pacem per eum missam quis non in-
 digeamus illa sui causa ut sibi complacemus libenter acceptasse. Et in
 omnibus eius articulis sicuti iacent esse complexos. Super qua re litte-
 ras nostras infra octiduum possit recipietis. ubi & cesarios apices ee-
 curabitis vobis esse tradendos: sic ergo conclusa res est. Et agunt hun-
 gari iam inter se quo pacto formidabiliores in thurcos perficiant. Vene-
 rus quinque & viginti milites armantur qui per mensem iunium in elephontum

Suadet moribus coaptare non in his subtilitate vtendum esse.

Neas filius poeta dño Stephano **EPISTOLA LXII**

e cacie nauariensis iuriconsulto. S. p. d. Reuerfus ex vindelicis inueni munera q̄ in vniennā barbatus ex te detulerat: tam preciosa vt mittēte magis q̄ recipiēte sint digna. Mos hic alexā dri fuit qd dona sp̄ ex se metiebat. Ago itaq; tibi gr̄as q̄q; ferre tale ornāmētū vbi mos cōformare debemus. Ego tibi ad hoc verius mediolanū scripserā: quia te reliquisse conciliū rumor erat. Nūc vero admonit⁹ pegalli lris: basilee te fore percepi: qd̄ mibi eo gratius ē. quo te possum meis scriptis sepi⁹ visitare quoq; id tibi & honorabilius & vtilius puto quia frugifer illie cāpus est & pauci mēsores. Et q̄q; p̄ ures eēnt: tibi tñ priores sp̄ debent ptes. Obtuli me alīs curaturū vt regis aduocatus fieres si res frisingē. apud vestrā dimocratīā bene trāsiret: quā conditionē scis nō eē completam. te quoq; fuisse patronū partis aduersē. Quo sit vt solutos promisso siem si iuris apice velim frui. Sed scio qā summū ius summa ē iniuria. Ego p̄ te rea tibi non verbis sed animis sum ligat⁹. Scioq; me nūq; tantū conari tui cā posse quin vltra sum debitor. Quapropter etsi durū sit obtinere qd̄ sp̄o didi: spero tñ me voti compotē fieri vt tibi gerat mos. Sed ē moderator & arbiter oim tēpus. Rogo itaq; te vt parūper expectes mibi⁹ si dem hab eas: quia aut Eneas eē desinā aut tue cupiditati parebo. nec me gallico more loq; censeas: q̄ parūā morā quatuor & decē annos computat. Credo p̄phetas imitari cupiūt: qui cito vētū⁹ dicebāt q̄ annis post quingētis venit. Ego nō annū sed paucos mēses petā vt rem tibi conferam donem. Vale & amicis salutes dicito: dñis vero me cōmenda.

Nouitates hungarie & de conuentu nurenbergen.

EPISTOLA LXIII

e Neas filius poeta domino Iobāni frund agrippine ciuitatis secretario. S. p. d. Non habeo qd̄ tibi scribam & cupio scribere: vt inter meas epl̄as tuum quoq; nomē inueniatur. Mendicabo ergo matriam & nouitates que apud nos sunt tibi significabo: quas tamē vt reor. non inuitus audies. Conducit enim ad res nurenberge tractandas. Scis te sepe veritum esse non pestem aliquam hungaria pareret que regem in his partibus detineret. Hic iam timor abest. Inducias nanq; biennales habem⁹ quas quomodo sumus venati paucis aduerte docebo. Miserat rex polonie has quasdam cesari nostro formamq; dederat iuxta quam pacem deposceret. non libuit cesari qd̄ petebatur. formamq; aliaz dictauit per quam non solus austria: stiria atq; carintia cum carniola sed omnis etiam obedientia regis Ladislat comprehendebatur: oratoresq; cum eadem misit: quibus regem polonie petentibus post expositionē legationis certi deputati sunt viri cum quibus conferret. Inter quos Iulianus cardinalis. Nicolaus decanus cracouienſis & Laurentius palatinus i. ungarię fuere. Inter hos cum lecta esset forma per cesarem data ma

gnus rumor exortus est: quoniam Ladisslaus rex hungarie vocabatur. Ex hoc inquit decanus. Iam se cesar partialem facit: qui regnum hungarie attribuit Ladisslao. Nos ergo nihil amplius detractabimus secum: quid cesar in hungarie regno manum extendit. Ad hec oratores vos inquit nodum in cirpo queritis. Quid vestra interest si cesar suus patru-
elem regalibus ornat titulis: Dominus vester se hungarie regem scribit: nec cesar suas respuit litteras: quoniam nec vestra scripta ius auferunt La-
disslao: nec apices regii si quod habetis vobis ius adimunt. Ad hoc retru-
lit palatinus. At Ladisslaus verus est bungarorum rex non par ratio est. Tum oratores baud hic locus est de iure disputandi. Postquam vnita fuerit
ecclesia: ius poterit in hac causa discuti. At ego palatinus inquit & coram
summo pontifice & coram cardinalibus nihil negotii haberem banc tu-
eri causam: quia plana & perspicua res est. Nec tam inops sensus est quis-
piam qui regniculis auferat eligendi regis potestatem. Non disputaturi
venimus inquit oratores sed de pace acturi. Si pacem vultis: pacem
damus. si bellum plus placet: non detractemus certamen. Vestrum est eli-
gere quid horum malitis. Hinc decanus non sic exhausti sumus inquit
neque tamuecordes ut tamignominiosam pacem velimus amplecti. Vi-
res adhuc sunt nobis & animi nec quencumque timemus. Tum oratores nec
nos adiunt aut inopes sumus aut exangues. Si aliena inuadere non pos-
sumus at tueri nostra comode valemus. Idque bonis viris sat est. Nobis a-
tergo tuta sunt omnia. In fronte vos habemus quibus potentes sumus
resistere si malignari volueritis. Vos inter nos & thurcos estis medii: vi-
dete ne retro & ante feriamini. Tum palatinus. Scimus cesarem vestrum
opulentum esse: sed regnum etiam hoc plenum est. Nobis nemo terro-
ri est: pacem vestram vobiscum referte. Referimus inquit oratores:
abinuicemque discedere volunt. Exinde Iulianus cardinalis per deum oro
viri magnifici complectimini pacem: si progredi aduersus thurcos vo-
lumus pax necessaria est. Sinite ut hoc pauper regnum respiret. Noli-
te campos christiani sanguinis vnda comaculati. Sed frustra vociferatio
eius fuit. Abitum est re infecta. In crastinum tamen nunciatum est orato-
ribus ne discederent: quia non regis nomine responsum eius fuisset.
Expectatum est iterumque disputatum. Postea res in camera regis truti-
nata est. Tandem venit in publicum vox: & in hunc modum hunga-
rica lingua locutus est. Reuertimini oratores ad cesarem: salutemque sibi no-
mine meo dicite. Post referte. Nos pacem per eum missam quousque non in-
digeamus illa sui causa ut sibi complacemus libenter acceptasse. Et in
omnibus eius articulis sicuti iacent esse complexos. Super qua re litte-
ras nostras infra octiduum possunt recipietis. ubi & cesarios apices esse
curabitis vobis esse tradendos: sic ergo conclusa res est. Et agunt bun-
gari iam inter se quo pacto formidabiliores in thurcos perficiant. Vene-
runt quinque & viginti naves armantur que per mensem iunium in elepsontum

traici debent. Cesari nulla est alia cura nisi vt q̄festināter & q̄honorifice
nurebergā petat. Puto ab hinc dies quindecim eius erit recessus. Alber
tus & Sigismundus duces sequent̄. & vti submurmurari sentio. Comes
cilie iunior & dñs de vualse vtcunq; sic bene actū putabo si eius tm̄ pso
na illuc venerit. qđ tā mibi nō est magni dubii nisi quia futuri nulla ē cer
tutudo. In causa tua multū verborum pdidi nil video qđ fieri queat: nisi
postq; Nureberge fuerimus: vbi artibus erit vtendum et nouis & maio
ribus. Aduersarius tuus ante diem obiit: filioq; nullā hereditatē preter li
res reliquit: deus illi misertus sit siue iusta fuit eius causa siue iniusta. Phi
lorciū quā hic amasti tumidū ventrē gerit. siue is ventus est siue cibus ni
mius. Iobānes secretarius nurebergen. vtrem putauit illius ventrē vino
plenū. Ascenditq; sup calcāuit pressit ouēq; nixus est vt vinum deprime
ret: sed nihil preter ventū exiuit. O si lacrymas cerneres & plactus au
dires quibus misera post tuū abitū se maceravit. Certe nisi Iobānes opē
misisset aiām exalasset misella: quia nesciūt muliercule vt viri flāmas amo
ris ferre. Sed abiit nūc quoq; Iobānes nescio quid actura sit infelix: mibi
si eēt theutonicus sermo: adire feminā solarer & blandis verbis recrearē.
Sed nihil mibi cū viris almanis pter tactū est. Ipe insipidus est nisi & ver
ba sunt. Subdelegabo igit̄ Michaelē nostrū qui & verbis vlixes est & fa
ctis achilles. Tu vale & mei memoriam getta.

Laudat eloquentiam: eamq; ad britanos vsq; profectam.

Nreas filius poeta reuereudo pa. **EPISTOLA LXIII**

e tri dño Adam de molin anglico & antice sedis protobonotario.

S. p. d. Regi⁹ tabellarius ex anglia dudum reuersus tuā mibi epi
stolam reddidit: cuius tot snie fuerūt quot vba. Legi cupide que scripsi
sti. miratusq; sum romanā facundiam in britaniā vsq; profectā eē. Sed su
erunt et alii apud anglos tuliane cultores eloquentie. Inter quos venera
biles Bedam nemo nō ponit. Petrus blesensis lōge inferior fuit: cui⁹ epi
stolis hanc tuā per breuē antepono. Cōgratulo tibi & anglie: quia iam
verum dicēdi ornatū suscepisti. Sed magne ob hanc cām referende sunt
grates clarissimo illi et doctissimo principi cleoestrie duci qui studia hu
manitatis summo studio in regnū vestrū recepit. Qui sicuti mibi relatus
est & poetas mirifice colit: & oratores magnopere venerat. Hoc nimi
rum fit vt plures anglorum eloquētes euadāt. Quia quales sunt princi
pes tales & ciues eē consueuerūt. & mutant̄ fui studio dominorū. Per
ge igit̄ mi Adam mi bere. Eloquentiā quā babes tene atq; amplificati
biq; honorificentissimū puta in ea re prestare boibus in q̄ ceteros animā
tes homies ipi precellunt. Magna res est faciētia & si verū fateri velim⁹.
Nihil est qđ tam regat orbem q̄ eloquētia. Qm̄ quicquid agimus in re
publica persuasi verbis agimus: & illius in populi snia manet qui melius
nouit psuadere. Tute ista scis ideo missa facio. In rebus ecclesie qualis sit
animus tuus & tabellarius idem vt voluisti mibi retulit. & ego frankfor

die prius senseram. Laudo te qui pacem pponis bello & pacatam videre
cupis eccliam. Audio te nurebergā petiturū. ibi latius inuicē colloqmur
Cesariam itineri se accingit. Infra futurū mensem illic vt spes est inuenie-
mur. Dux albertus frater & sigismūdu patruelis eo quoq; se conferent.
Vtinā pax vt optamus fiat finisq; tandē neutralitatē detur: vt sciam⁹ vbi
agnum comedere debeamus. Munus tuū q̄mibi gratissimū fuerit. nec
scribere nec dicere possem. quia nec os nec calā⁹ latis animi pōt expli-
care conceptū. Faxit deus vt bene sit illi virgini nepci tui prenobili q̄talif
est opis opifex cui nec penolpe nec arague fuerit coparandū. Eueniat illi
vir dignus tanta virtute & sobolē illa pgeneret matris imitatricē. Obla-
tionibus tuis vterer quotiens res expolceret: nec minus in ope q̄ in ver-
bis apud te inuenire putarem. Idem tibi vt de me psuadeas cupio. Vale
dignitate parens etate frater dilectioneq; socie: & me vt facis ama: sed nō
vt facis vtere. Tacitū nitatem excusat & neutralitatē difficulter tol-
lendā dicit.

EPISTOLA LXV

Vlano cardinali sancti angeli patri reuerendissimo Eneas siluius
i poeta. S. p. d. Nunq̄ veniret ad te nuncius meis lris nō onustus:
nisi magnificus cācellarius me pueniret: qui tamseriore & accura-
te tibi omnia refert vt nihil mibi relinquat scribendū. Quo fit vt tacere po-
tius q̄ scribere malim. Nam res notas iterū significare obtūdētis est. In-
ania vō attingere & nihil nisi vba dare demētis. Hoc oro vt & tua. R. p.
aia duerat mibiq; veniā det tacenti potius q̄ inutiliter scribenti. Satis est
si me tuū esse scitis mancipiū: si me babes ad omnia mandata voluntarium
& promptū. Scribe mibi quādo res exposcit & iube parato parere. No-
ui nil est qd scriptu arbitrer dignum. Nostra italia parumper respirat: sed
nescio quid paritura sit illa contentio senis habita que nō dum dissoluta:
vtinam martini aliquē ne dicam saturni redirent secula vellem & ego reui-
sere patriā & ossa parenti reddere. Nil plus timeo q̄ in pegrina terra ia-
cere q̄uis vndiq; tantūde est & ad inferos & ad supos vie. Sed h̄ min⁹
nescio quomō doloris inter vlnas fratru sororū filiorū atq; nepotū mori:
& licet ibiq; amici coparari possint nulle tamen familiaritates tam dulces
aut stabiles sunt q̄ in patria. Si pacē haberet ecclesia de pace italie magis
sperarem. Nescio quid allatura sit nurebergē. dieta: quia diuisi ani sunt
Neutralitas difficulter aboleri poterit quia plurib⁹ utilis est. Pauci sunt
qui verum sequant̄ om̄s fere qd suum est querūt. Placet hoc nouū neu-
tralitatis aucupiu: quia seu iuste seu iniuste quis teneat repelli non potest
Et ordinari p suo arbitrio conferūt beneficia. Nō est facile (crede mibi)
ex ore lupi predam eripe. Sed q̄ntum sentio tota christianitas eugenii se-
quit̄ partes. Germania tm diuisa est quam ego se vnitam videre vellem
neq; illi cōformare quia multum tribuo nationi huic: que non metu sed
suo libito suoq; iudicio ducit quocūq; rex cum electoribus se inflexerit
eo & animala mea sequēt̄: nec mibi plus q̄ aliis credā: bec volui scripsisse

ne oino nihil scriberē: & vt in futurū excusatioſum ſaciūrus. Vale ſecliter & me p tuo placito vt cre.

Suadet ſeruari aurū & priuata negocia cōmēdat. EPI. LXVI

Neas ſilui⁹ poeta Iobāni peregallo fratri amātiffimo. Sp. d. Re-
cepi duplices tuas eplās quas martinus regie cancellarie notari⁹
attulit: cognoui⁹ te bene valere: quīs inani marſupio: ſed illd qd
aliquādo implebit ſi ſperata vnio deſ. Cupis ſcire Anthonius luſcus in
meas ne manus venerit venit & apud me eſt mibi chariſſim⁹. Tu rogo
gratias meo nomine preſtanti & faciūdiſſimo theologo Franciſco de tu-
ſte dicas meq ſibi offeras: quia nō ero deſes in omnibus quibus poſſūm
morem ſibi gerere: magniq muneris loco recipiam ſi quid me poſſe co-
nari ſciam eius deſiderio gratum. Munus quoq Stephani mibi redditū
eſt: ſicut eidem reſcribo. Aureos illos quatuor quos velle p barbatū mī-
tere ſcribis: ſuadeo vt apud te babeas. qm multa poſſunt accurrere ppter
que illis in mea cauſa opus ſit. Scis quia tridentina p̄benda impetit: tuq
deſenſor es cauſe: nihil eſt qd abſq argēto romana curia dedat. Nameti
ipſe manus impoſitiones & ſubſancti dona vendunt. Nec peccatorum
venia niſi nūmaris impendit. Serua igit aurum vt cum opus ſit pſto re-
perias. De officio ſcriptone cognoui tuū cōſilium. Mitto procuratoriū
tibi vt illud quanti pluris potes vendas. Tu tamē id cautele babeas vt
exitum nurebergenſ diete maneas. Si parti noſtre bñ ſuccedit vt ſpero:
noli alienare officium qd vel mibi vel meis poſſit aliquando frugiferum
eſſe. Si aliter euenit & placitū ſupis ſit partem aduerſam obtinere: vende
vt tibi videt. Circa prepoſiturā mediolaneñ. quid ſuadeas plane percepi
laudoq ſententiā tuam. Sed neſcio an fieri poſſit: quia non habeo pmo-
tores. Si obediētia reſtitueret concilio: vellem te cauſam inchoare: quia
tua res erit ſi poterit obtineri. Qz reſeruatiōē expediet ſuper beneficiis
ecceſie tridentin. admodū probo. Cupio em vt illic ſis vt cum quieſcere
velimus vna illic ſenium pagamus cum Franciſco noſtro: qd qd illius ppo-
ſitum mutātū verear. qui bellum timens illinc abiit nec poſtea reuerſus ē
Et forſitan cū vxore potius qd cum ecceſia vīnere cupit. Qd ſi ſic ſit: vellē
ſuum pſentires anīmū. vt de ſuo decanatu aliquid inuicem conſultarem⁹
ſi quid tibi & mibi poſſet conducere. Laurentius de rotella noſter prepo-
ſituram pingue in adminiſtratiōē recepit in patriarchatu aquilegien. in-
tenditq illic religiōē pſiteri ſi poſſeſſionē nādiſci poſſit. Ego quia ſibi fa-
nore ſum pſuaſi ſibi vt ante canouicatū tridentum tibi reſignet. Mibi vō
ipſe ſuaſte vult ecceſiaꝝ parochialem reſignare. Si res atheſis in nureber-
ga ſicut credimus componant aliquid boni poterit nobis euenire. Ego
non deſinā ſic te pmouere vt meipſum: quia meritis es. Reuerēdiſſim⁹
dominus aquilegien. in extremis laborat: praua vite ſue ſpes eſt minor
ſanitatſ exanguis eſt: ſpiritus iam nō corpus videt. Cogitare patres de

hant quem sibi in patriarchatu sufficiant & in omnibus regum desideri
exequi ne frisingen. iniuriam innouent: In ecclesia brixinen. quid optet
rex scitis omnes. Rogo consulo supplico ne plus atbesinis q̃ maiestati re
gie auscultetis: quia in nureberga nulla vox est atbesinorum. Regis autē
nutu omnia fient. Hec vt reuerēdissimis dominis arelateñ. & sancti calixti
dicas posco me his facias commendatum. Nollem aliquid fieri qđ men
tem regiam pturbaret. Nos in breui ascendemus quia iam inducias biē
nales cum rege polonie & hungaris sibi obedientibus nacti sumus. nec
aliud impensiarum agim⁹ q̃ nos vie accingere. Mibi iohānes amantissi
me bene est bene habeo bñ spero: qđ mibi non tam mei causa iocūdū est
quia paucis eē contētus q̃ vt tibi & amicis ac necessariis ceteris pos
sim aliqn pdesse. Andream de panigaliis & ceteros amicos meo nomi
ne saluos dicito. Vale oprime.

Dolet de amici captura & morte cardinalis aquilegienfis.

Neas filius poeta. Iohanni pe- **EPISTOLA LXVII**
e regallo. S.p.d. Obſignauerā tibi has lras nuncioq̃ in crastinū cō-

mittere animus erat. Sed accidit inopinatus & acerbus casus qui
& epistolam retinuit & mentem affecit dolore. Laurentius nanq̃ noster
quem velle religionē ingredi scripseram non claustram sed carcerem in
gressus est. Poloni enim vt cardinalē moriturum viderunt manus in lau
rentium iniecerunt nulla penitus auctoritate freti. Tu inquit argentū
beri impignorasti: non exabis nisi luatur septuaginta & ducetorum mar
carum argentum est quod alberti habent basilee: hoc volunt vt lauren
tius redimat obligatum est pro septingentis aureis quos cardinalis acce
pit: indigna res est vt seruus es alienum exoluat. Sic lex barbara iubet.
Ego nitor hominem iuuare quia compatiō viro in aliena terra capto &
amico. Sed quid tu facias vbi nulla vox audiē nisi auri cum tu sis inops.
Ille adhuc deprehensus est nescio quid futurum sit: nulla excommunicatio
prodest nulla fideiussio dum tes sic stat. Anima illa q̃ in cardinalis aquile
gienfis corpore diū alligata filio vel cera detinebatur abruptis retinacu
culis carcerē euasit. Obiit ille quarto nonas iunij bora post meridiē quar
ta. Nullas extorsiones passus est nullus cruciatus sed tanq̃ dormiturus
animam exalauit. Viderat medicus mortem instare: suasiq̃ testamentū
fieri: sic & amici astantes. Ille vos me deficere censetis inquit: at ego ro
bustus sum nec in me quicquid sentio deficere nec post hec verba medi
am vixit boram. Eius corpus per alteram diem seruatum est ostensumq̃
omnibus. Tertia vero luce apud sanctum Stephanum & ad dexteram
altaris dextri sepultum est funus iuxta morem germanie magnum & bo
norificum fuit. Apud italos non fuissent tanto viro exequie digne. Pi
leus rubeus ob neutralitatē non est permissus mortuo qui viuo non ne
gabatur. Sermo añ funus habitus est: nescio q̃ vir fuit yba bois laudo. Est

E ii

bocanno bis in regionibus maxima siccatas: nescio an iterum seton cur-
rus pbebi du cere ceperit. Frumenta omnia sunt exusta magna caristia ti-
metur: nulle pluue sunt: calores preter solitum admirandi: dicebant ple-
bei non pluit quia excoicatus est cardinalis. Orator igit qui ante funus
verbum fecit. Vos inquit iudeis similes estis. qui cum xpm honorificen-
tissime recepissent aduenientē postea psecuti sunt: & cruce subire coege-
runt. Vos hunc legatū cupide recepistis & mirifice honorastis ingre-
tem: nunc quia peccatis vestris iratus deus non pluit: causam in ipm ver-
tebatis. Ecce iam triduum mortuus est cardinalis: cur nobis pluuia non
prebet scelerib⁹ vestris denegat humor non illi: & in hunc modū plura
locutus est. Ego cardinali epitaphiū feci qđ tibi cum pſentibus destino.
Iterum atq; iterum vale.

De morte cardinalis aquilegiensis & de rebus cōcilii. EPI. LXVIII
Euerēdissimo i xpo patri dño Iohāni cardinali sancti sexti Eneas
r filius. S. p. d. Pauci dies sunt quibus lre tue mihi fuerūt reddide-
que annū in via consumpserunt vel minus paulo. Illis g̃ nihil re-
spondebo: quia nil est iam in eo statu quo tunc fuit. Solum attingam no-
uitates aliquas ex quibus posset ad res cōsiliares vigilātius & vtilius in
Regio maiestas sedulo opam dat vt q̃ celeriter nureberga petat: nec pu-
to bis in partib⁹ diu manebit. Res ecclie aliquē finē nunc suscipiēt. Deus
illum det: nec sinat amplius tenebræ principē dominari. Cardinalis aq-
legien. die secunda iuniū migravit ex hac vita. Nullum testamentū cōdi-
dit. Verū est qđ dici solet. Sicut vivis ita morieris. Qualis vita talis mors
finis eius non tam dignitate q̃ vita dignum fuit. Non em̃ puto magno
detrimēto esse consilio mortē eius: quia non multum vtilis vita fuit. Sui
nanq; lagatione abutebant. Nec papa id agit quod hic faciebat: omnia em̃
plana erant. Itaq; murmur erat aduersus conciliū quale vix quēā dicere.
Tu scis qđ mundas manus habere oporteat qui aduersarios habet. Si ali-
quid deerrat. Supuenit marcus boni filii puidus dispensator: quē famosa
legatio apud poloniam gesta recōmendat. Is nunc lras ante obitum car-
dinalis obtinuerat cum omī potestate quā cardinalis habebat. itaq; lega-
tus legatum creabat. Ego vidi & legi bas lras reprehēdiq; quia non pot-
de latere facultates suas spūales super quibus industrie psona electa est al-
teri delegare. Sed frustra clamaui qđ nullū ē apud fatuos consiliū. Nescio
quid nunc facturū sit marcus. Aiunt em̃ adhuc velle poloniā petere. for-
sitan facultatibus vti vult etiam post mortē mandatis. Is laurentiū pdidit
captureq; sue structor fuit. Me nunc pro liberatione studere oportet. Ni-
hil formidabilius est qđ homo bilinguis nihil terribilius qđ hostis familia-
ris. At hic beneficia ex laurentio plura suscepat. neq; buc venisset nisi ex-
pensas ille fecisset. digne patit laurentius: quia benefacere malis malifacere
est. Vestrū est cogitare ne apud polonos marci loq̃citas atq; cupiditas
faurē conciliū obnubilet. Venerabili & doctissimo viro theologo fran-

cisco de fuste refero gratias: qui Athoniū luscum ad me misit. Andreā
cōbeologum & cōfratrē eius saluū dicito. Neuter eorū mereat si nō vo-
co dominos quia nemo dñs absq; domino. Mendicantibus aut nedum
dominium sed omnis proprietas est interdīcta. Valeant igitur ipsi & me
cōpauperem ament. Tu quoq; me vt soles dilige & inter famulos habe
fidos. Ex vienn.

Promotorialis litere.

EPISTOLA LXIX

Neas siluius poeta magnifico domino Caspari schlick cācellario
e .S.p.d. Cum recederes beri ex vienna putaui me hodie tuū iter
secuturum: quia in balneis me velle opiri dixeras. Hoc mihi vo-
luptati erat. tum q; in balneis recreor: tum q; tecum libentius q; vsq; gen-
tium sum. Sed aduenit beri circa meridiē bartūgus noster qui ait te ho-
die nouam ciuitatē petiturū: sicut bīemenf eps sibi dixerat. Nam regia
maiestas oīno te visere cupiebat, deq; nōnullis cōferre tecum. Quod vt
audiui ratus sum non expedire me balnea petere. q; sine te inutiles sum-
ptus facerem. Reddidit em me certū idem bartūgus me non inuenturū
tuam ibi magnificentiā. Deliberaui igit bīc manere donec aliud mihi si-
gnificares. Interim venit vlcus nescio qd. in sinistram tibiam quo maxie
crucior & ab heri vsq; hodie mirūmodum creuit. Crus ipsū sinistrum
a genu in femur rubeum est & sanie plenum. Oportet me vtī emplastris
nescio an infra triduum possum fieri robustus equitandiq; potens. nunc
nullatenus possum nisi supra dextrum pedem consistere. Mira res q; cele-
rior egritudo venit quāq; tarde recedit. Qui nunc san⁹ erat: in hora egro-
tabit. Nihil sub celo stabile nihil securū. Spero tamē me non esse nunc ex
bis qui diu iacent. Et quippe si meū ad te iter tam necessariū q; volunta-
rium putauiſsem: mox equū ascēdiſsem. etiam si vna priuatus tibia veni-
endum fuisset: quia libenti⁹ tecum cum vno pede forem q; cum duobus
sine te. Si ergo mea pſentia vlla in te opus ē rescribe: quia omī dubitatio-
ne posthabita curabo ad te pſicisci. Iterum sicut tibi dixi de simone pſhy-
tero misnef. vicario apud sc̄m Michaelem. supplico. vt causam eius reco-
missam babeas. verbumq; regi facias vt is possit illic pseuerare qd esset
illi ecclesie admodū vtile. Nam edes ruinam minant vinee inculte sunt:
quia cum rector non arbitrat se mansurū rapit qd potest & certa negligit.
Hic vult domū reparare iamq; ex amicorū subsidio in hoc opus pecuniā
compauit. Vult etiam vineas colere & agros reformare sicut iam cepit.
Itaq; multū expediret illi eccleie huius hominis confirmatio. Prepositus
sancti Stephani habet annuatim ex sancto Michaele libras octo. & qua-
draginta danē aliis quibusdam p vicario. Supſunt libre sexaginta vel cir-
ca. ex quibus tenet quatuor capellanos: vnum coralem: vnū clericū vnū
pcuratorem. & se nutrire. Itaq; maiores sunt expēse q; redditus. Sed hic
homo si continet intendit vineas sic meliorare vt fructus maiores sint.
Nec hoc bonū est hoc aliquis illic non ppetuet. Nam rex albertus ante

E iiii

cessorem illius vicarii perpetuū eē voluerat. rogo igit̃ & supplico vt fas p̃
bono illius ecclesie q̃ meo intuitu: quia virū illū diligo: velis efficaciter
regem orare vt hūc ppetuet. Qd si hoc nequeat obtineri saltē triennium
aut bienniu sibi impetres ne hō expensas q̃s p vincarū repatione fecit oi
no pdat: in hoc mihi grām q̃ maximā facis. Vale.

Fama non est contemenda.

EPISTOLA LXX

Neas filius poeta Iobāni tuskon secretario ciuitatis pragensis
e amico primario. S. p. d. Eplaz tuaz dum legi atq; relegi: modestiā
cum doctrina pugnante vidi. Namq; cum ornatissime scribas ve
reri te tñ ais ad meliās dare min⁹ cōptas. Sed obsecro te ne deinceps ta
li vtaris principio: ga nibil ad me potes nō elegāter scribere: etiā si ornat⁹
qui tuus in scriptis elucet maxim⁹ nullus foret. Amicia nāq; non elo
quentiā sed rem expetit. Tu vō & mihi amic⁹ es & ego te in paucis amo
ritaq; supplet amor quicqd facundia negat. Que excusatio nō minus mi
hi q̃ tibi couenit. Tu nāq; dum impitius videri vis: doctissimū te oñdis
Ego dū aliqd sape me iactito: impitiā prodo meā. Quo fit vt meis in lris
arrogantia cū iusticia certet. Nō tā boneſte q̃ in tuis certare dixi cum do
ctrina modestiā. sed ptereo iā bec: tuisq; optat⁹ m̃debo. Ais te cupes si qd
nouī ederim tibi vt comunicē. Gerere tuo desiderio morem si tā libēter
rescribere q̃ scribo. mihi tñ id viciū est vt plus q̃ semel nibil scribā. Plura
post tuū abitum cōpilauī. sigismūdo duci patrueliq; regis nr̃i: non parū
ep̃lām destināui: plurima illic bñ viuēdi pcepta tradēdo. De passione do
mini ymnū cōfedi regisq; dono dedi. lras nunc ad istum nūc ad illum misi.
Copias oimvuenessaus nr̃i habet. Is te pōt p̃cipē facere. Sibi plumbeus
mihi plumbeus est calamus. Manus illi velox mihi tardior. qd ex me cu
pis ex illo pete. Nibil nouī ex mea manat officina: qd ipe nō antea exem
platim retineat. Si g̃ ignorantias meas tātope cupis: satis habeto ex me
doceri quomō voti copos fias. Notum in bohemia eneam non inuitus
audio: quia melius est nomē bonū q̃ diuitie multe. Sed vtinam stabilis
sit quam de me famā p̃dicas. qd iā demū erit: si fundamentū bene iactū
est sub petra veritatis. Ego mihi cōsciū sum non me talem esse qualis p̃
dicor. vtcūq; est: laudari potius indigne q̃ vitupari digne cupio. Est em̃
laus virtutis excitamentū. Quis em̃ tā malus est qui virtutē illam nō asse
qui studeat de qua se p̃cipit laudari. mihi sane magnos stimulos ad elo
quentiā capeſcendā adhibet is quē de me dicis inter bohemos esse ru
mor. Et vtinā aliqn possim talis euadere q̃lis credor. Tu tñ vide ne van⁹
laudator inueniar. Sigs me casus pragā detulerit vbi mea p̃ntia nomen
obūbret in armorū tuorū descriptōe pbebo quā optas opam vuenessaoq;
p̃uincā demā dabo. Cui nibil ē tui cā dux facē. Frācisē regie cācellarie ve
tus mācipiū m̃lta m̃ de te cū laude retulit q̃ nō abs volūate cogui. Faxit
de? vt secūdi ora sint q̃ diuixer: tua tuorūq; fata tibi q̃ m̃q; medo & frā
cisco nunq; deficiat merū. vuenessā? & ego colmū bibem⁹ vbertim. Vale.

Promotoriales litére.

EPISTOLA LXXI

Neas filius poeta & michael de pfullendorff. S.p.d. & se fe de-
e dunt. Reuerēdo in christo patri & illustri principi domino bein-
rico epo constantiensi. Viros bonos & litarum amatores tue dile-
ctioni dilectos esse nequaquam ambigimus: quia similis est amare similem:
& omnis probus afficit probis. Nec virtus potest non placere virtuti. Hoc
facit ut iohannē alium q tuo indiget auxilio: non multis tibi verbis reco-
mendemus. Nam cum sit ille pbitare plenus & omni ex parte laudandus. Sa-
tis in se presidii habet ad tuū fauorē nascendū. nec recōmendatione nra
magnopere indiget. Ne tñ in suis necessitatib⁹ verba tibi nra defuisse arbi-
tret. Scire te volum⁹ magni bñficii loco nos suscepturos quicquid in eū te
boni cōtulisse pcepimus. amamus em̄ hūc: & in amicitia nra terciū habē-
mus. nec sibi quisq⁹ pdesse pōt quin & is nobis gratificet. Non tam pī-
lades horestē. aut peritiboum thesus dilexit quā nos in alterutrum suam⁹
amorē. Hinc regia munificentia primariarū pecunias p̄buit. Capitulūq⁹
zouingen. tue diocesis p̄ eo rogatū fecit. Iamq⁹ in canonicū est receptus
Prebendam autē assequi non potest: qm̄ alius sibi impedimento est. Ha-
bet igitur honorem absq⁹ cōmodo. Alius forsitan libentius cōmodum
absq⁹ honore suscepisset: quia vulgus vtilitatem p̄fert bonori. Vera tñ
philosophia nil vtile censet quod non sit honorificum. Ut cūq⁹ sit noster
iohannes optat bonori suo misceri cōmodum: quia caduca res est mun-
dialis honor nisi pecunia sustentetur. Tu ergo qui illic episcopus es: in
cuius manu calix ē multo plenus: quicq⁹ potes ex hoc in hoc miscere. In-
ua hunc amicū nostrum & fac ut nostras preces illi sentiamus fuisse p-
ficuas. Qd si feceris ut de tua humanitate confidimus: non solum illum &
nos tibi obligabis: sed impialis etiam vastigii erga te gratiam efficies p-
mereri. Vale.

De dietis germanicis.

EPISTOLA LXXII

Neas filius poeta. S.p.d. Reuerēdo patri dño Iohanni caruaial
e iuriscōsulto & apostolici palatii causarū auditori. Accepi cupide
te germaniā repetisse: quia & te reuifere spero. cum quo loquor
& cōuiuo libenter: quis inter nos sepe de rebus ecclesie cōcertatio sit. Il-
la namq⁹ non p̄tinax aut rancida est: sed qualis inter p̄bros esse cōsuevit. q
non vt appareant sed ut inueniāt verū disputant. Nec rursus ego is sum
qui me velim huiusce diuisionis participem facere. theologorum est hec
disputatio: mihi satis sentire fuerit quod plures senserint. Petis ex me de
cursu diete ut quid sperem tibi renunciem. Satis facit desiderio tuo qntū
potest cancellarius. Me nec scire neq⁹ significare plus eo p̄bas est. Si me
tamen diuinare vis: quia poetarum est p̄sagia scribere: pauca subiungā
Ego vt tibi verum fatear: non puto dietam hanc aliis esse steriliorem. scis
quid hoc verbo sentiam. Fecunde sunt omnes diete quelibet in ventre
alteram habet. Apud arabes auis est fenix: carminibus poetarū illustris.

Hec dum fatum sibi instare sentit: quingētis em̃ & xl. annis viuit rogos suos instruit cimiamis. Ex cuius cinerib⁹ mox altera surgit & semp vnica fenix est. Tu hoc vt vis accipe. annis iam pluribus dietas habem⁹ nec statim finis: res turbulente sunt: diuisi animi. quosdam delectat neutralitatē vigere: quia nouum est aucupium possessores vnionis sunt hostes: quia nulli ius reddi vellent. Serpentē qui tibi suspectus erat vidi audiuiq; nec alius fuit q̃ rebar: tu si morsus eius p̃senties p̃isti nisi antidotum habeas. Vix mitridates aduersus hoc attonitum tutus iret. Habes quid sperem quodq; possum preter iniuriam mei officiū dicere. Tu vale & si quem tibi non in omnibus consonantē amas me etiam ama.

Promotoriales litere.

EPISTOLA LXXIII

Neas filius poeta. S. p. d. magnifico dño Caspari schlick cācellario imperiali. Attulit tibi sicut opinor bartungus lras meas quibus magnope postulabam vt amicū meum simonē misneñ. regie maiestati recōmendares peciunculam suam sup vicariatu sancti Michae-
e lis pmouendo. Nihil exinde mihi respōdisti puto quia non suppedita-
bit tempus. Verum cum amici cā non sit deserēda nisi ad finem vsq; pdu-
cat. Iterum atq; iterū p̃cor vt mei desiderii memoriā habeas. & banc vnā
mibi grām impetres: quia p̃ magno munere suscipiā. Ego nūc oīonem
vnā edidi q̃ nouam papiri implet. quam cum videris dices me tum tibi
tum tuo germano officiosum esse. Itaq; rogo vt p̃ mercede illius mibi si
monē p̃motū reddas: quia digna est oro sic premiari. Meq; iudice mul-
tomagis. Ideo velis hāc postulationē mibi impetratā reddere: meq; sup
hoc certiorare. De me vō quicq; fieri iusseris id fiet. Intellexi tunc apud
te omnia esse precii grauioris: ideo hic manebo q̃ diu non vocabor: quia
semp mea sentētia fuit noue ciuitati vniennā esse p̃ponendā quāq; apud
vos iudeorū & monachorū plus sit: nec me nouus benedictinorū habitus
siue bernardini sunt oblectaret: quāuis fama est crucem auream fore adiun-
ctam que de collo cuiusq; monachi pendet. Vale optime & nisi nūrēber-
gen: cura diete nimis regem teq; grauat non nihil mihi rescribe.

Aduocatū nouū denunciat.

EPISTOLA LXXXIII

Neas filius poeta imperialisq; secretarius. S. p. d. Stephano de
e caziis nouariē iuris vtriusq; doctōri amico primario. Laurenti-
us de rotella vir probus & tibi notus vt fert bera fortuna p̃ fami-
liam patriarche aquilegiē. dum ille in vltimis ageret apprehēsus incar-
ceratusq; fuit. Ego tum p̃pter amicitia tum propter patriā tum qd̃ iuste
detineri eū vidi p̃ sua liberatiōe laboraui obtinuiq;. Cancellario tñ & me
p̃ ipso fideiubēte. Hac de causa oportuit me ire ad regē q̃ ē in noua ciui-
tate abbinē p̃ dietam semotus. Postq̃ illic fui. acta re Laurentii: tuam ag-
gressus sum. Iāq; impetraui te regium aduocatū fieri. nec aliud restat nisi
has cōfici: qd̃ faciā vt primū curia insimul erit. Nūc neq; quia sigillo ca-

remus. Tu te in scias aduocatum esse: & p regem libenti animo receptū
Nāq; vt is de tuis virtutibus certior factus est. Stephanus inquit me ro
gat qd eum rogari a me par fuerat. Cognosce g regis animū: & qā su
es: causas eius suscipe cōmēdas. Nūc de aquilegiē. & tridētine. age
tur ecclesiis. vide ne quid fiat quod preter regis sit mentē. Reuerendissi
mus dominus arelatē. cui rex scribit tibi aperiet quid sit opus. Ego tu
as lras curabo quātōtius expeditas ad te mittere. Vale.

Promotoriales litere.

EPISTOLA LXXV

Neas filius poeta. S.p.d. magnifico Caspari scblick impiali can
e cellario. Insignem litarum militem p copiu de rabenstein quātū fa
ciam quāq; amem multis signis potuisti intelligere. His nunc ec
clesiam budonicēse germano suo conferri petit. Epus alius bobemus
dicit eam sibi pmissam. Mibi constat hunc epm non vacante sed vacatu
rum imperasse. Et quia tunc non vacauit vana fuit eius impetratio. Po
testq; regia maiestas vt vult disponere. Mibi consultius videt p copii fra
trem q̄ illum epm pmoueri. Multa sentio q̄ scriptis nolo cōmittere. Tu
amas pro copium & ab eo amaris: ideo non expedit me multa dicere: si
quid tamē preces mee valere p eo possunt. scito me omni conatu & inte
gro corde ipsius commodū cupe. Hospes noster vellet ad te p fici tuoq;
auxilio presentia regis habere si saltem triduo in noua ciuitate rex sit mā
surus. Quod si buc venturus sit expectabit eius aduentus. Tu velis me
quid fieri debeat instructum facere. Dum tergesti preterita byeme forem
exposui potestati regie inanos fuisse. quas p medium tuū p meis familia
ribus regias pces impetrauerā. Quia non erant vere collationes. petitiq;
alias preces si locus vacans repiret. Annuit rex presenti vuilbelmo tacet
prothonotario. Nunc dicit mibi iacobus locum esse vacuū quem in ce
dula tibi significo. peto vt pmittas p Iobāni familiari meo ad collationē
istam preces expediri. quia ex hoc magnum me beneficiū recepisse puta
bo: quia tot sunt tua erga me merita vt silere potius q̄ ampli⁹ petere de
beam. Sed facio sicut rustici qui postq; vident se nō posse obligationib⁹
satisfacere. curant vt obligationes ipse q̄ maxime sint. domini quoq; id so
lent q̄rere vt seruos suos q̄ obligatissimos habeāt. Vale & me tuū tuissi
mum facito.

Litere promotoriales.

EPISTOLA LXXVI

Neas filius poeta. S.p.d. magnifico domino Caspari scblick cā
e cellario imperiali. Guido tabellarius ap̄licus ad me hodie venit:
Itaq; mibi ex roma reddidit Iobānis campisii & petri noxetani.
qui mibi ex tota humani generis societate sunt amicissimi. Hi venerabi
lem & ornatissimū viq; Bartholomeū renarellis secretariū & cubiculariū
apostolicū magnope comendant vtq; res suas inueni nō suadent tm sed
cogunt: quale negociū sit nō scio. Sed id magnificētie scribit tū p eundē
Bartholomeū tum p alios. Audio illum tui germani causam toto cona

tu promouisse: dum res ecclesie fringenti. rome tractabat. Atunt p̄terea
bunc esse apud summum pontificem magno loco: virumq; fore & lris &
virtutibus ornatum: quibus ex rebus si quid apud te roboris meis inest
precibus peto supplex oro vt rem huius viri expeditā reddas. si modus
est qui possit impetrari. Nam & gr̄as homini reddes bene merito & ami
cis meis: qui tui sunt serui p̄lis complacbis q̄ si montes auri tradideris
Sic eos in banc rem affectos video. tuū est morem seruare vetustum qui
felicitatē tuam soles in acquirendis amicitis collocare. Recessum regis
suumq; transitū sicut iussisti. Et haustumū & ceteris sociis significauī. Se
baldus in balneis est. Hospes dubius est. venturus ne a te sit. Ego diuasi
quia & tu venire intendis. Vale optime.

Probat verā scientiā discere mori.

EPISTOLA LXXVII

Necas filius poeta impialis secretari⁹ viro & amico cōstanti Fri.
derico tergestinorū cancellario. S. p. d. Questus es me tibi nō scri
bere q̄uis mibi scripseris aliquādo: dicens id esse signi nec cōstan
tis nec veri amici me fungi officio. Sic em̄ referunt qui ex te huc p̄fiscā
tur. Facis sicut mancipia solent: que vbi peccarunt prius clamare & voci
ferari incipiunt: q̄ domini. crimenq; aliquod excogitant qd̄ eis ascribē
res obliuionē p̄ctorū suorum inducant. sed erras: non patiar: tuam ne
gligentiam inultam. nec propterea excusatus eris quia prius cōsequaris
Scio ego has artes. noui has versutias: calleo has tegnas. Nihil agis mi
Friderice dum me accusas qui nūq; ad me scripsisti postq; abs te recessi
nisi paucula verba quibus amici tui causam cōmendabas. Ego vero ad te
sepius scripsi & anteq; irem romā & postq; reuersus sum. Si ergo me vin
cere vis. non querēdo sed scribēdo id facies melius. Nūc tamen missa hec
facio veniamq; do. si modo in futurum aliter agas. Ego nunc quod ad te
scribam non habeo aliud nisi me tuum dixerim. tibiq; velle complacere:
te tolerare. te amare & obseruare vnice. tuūq; bonum statum. valitudinem
optimam. & tuorū felicem successum optare. sed ista vetera sunt & tibi no
tissima & inter amicos minime repetenda: qui magis factis q̄ verbis co
gnoscunt. causa tuorum ciuium nōdum est terminata. Ego libenter vide
rem harum litium finem qui vrbi tergestine ac ciuibus omnibus sum affe
ctus. Nec placet mibi videre bonos illos viros ac sui reipublice amatores
torrens huc trahi. nec rursus libenter audio postponi negociariq; nostrō
principi que debent. quod si essent mediatores qui studio pacis intenti
essent que sunt pacis consulerent. non tam diu res ista pēderet. Melius est
(crede mibi) de suo iure aliquid tradere cum pace. q̄ totum litigando cō
sequi. At ista viderint qui plus sapiūt. Ego mibi viuere volo non semper
aliis. iam regia maiestas beneficia mibi largita est quibus possum bone
ste viuere: sequestrabo me tandē ab his curiarū miseris. Et quia senectus
adeo virgetq; mors: cogitabo quō bñ moriar. id em̄ ē deniq; recte p̄bari
i. scire. i. ē sapiētē. Nam qui iura nouit & astrorum cursus & pluuiarū

ventosūq; causas & argumētandi rōnes & mensurā terre & carminis &
orōnis vires & omnē armoniā. is tamē nihil scit: nisi mori sciat. Vltimus
humanorū actū mors est. Qui omīa recte fecit & in fine deficit: is frustra
opatus est. insulsus poeta est qui actum quintū negligit. sic qui mortē ne
scit bñ cōcludere: demēs est. Curandū est ergo mihi vt finē bonum faciā.
satis lusi: satis puer & iuuenis fui. satis mūdo seruiui: imo nimis. Iam bo-
ra me admonet: redeūdum est in viam: faciā nisi fallor. idem & tibi cen-
ses faciēdum. quīs in eam rem iamdudum accinctus fueris sed p̄sueua.
Confuge tuam pbam mulierē & honestissimas filias tuas atq; filium tuū
adhuc adolescentē & que iuuetus impitat faciētem iubeo saluere & inco-
lumes esse cupio. Idem iacobus facit: qui est iam plebanus insignis eccle-
sie. N. seq; tibi cōmendat. Vale & bononū vīm appiū vestri senatus
principem meis verbis salutato.

Hortat legatos regnī hungarie vt ladiſlaum absq; conditione regem
recipiant.

EPISTOLA LXXVIII

Yoniso sancte romane eccleie cardinali archiepiscopo strigoniē.
d patri & domino colēdissimo. Eneas silvius poeta. S. p. d. Siquis
me roget prestantissime pater. Cur ego natus in betruria de statu
regnī hungarie loqui presumam. Respondebo me hominē eē & vt tē-
tianus ille cremes dicebat. Humani nihil a me alienū putare. Dicam me
italum scire plures mei generis hoies in regno vestro & opibus & hono-
ribus auctos: ad magnam gloriā euasisse. Dicam me legisse bystorias ve-
stras. inuenisseq; hungaros multis victoriis claros nomē ad astra tulisse.
Atq; idcirco sicut natura iubet eorū me virtutib; amari. Quid plura chri-
stianum me dicā: sollicitudinēq; habere vt xpiana religio in tuto collocet
quod sane fieri non potest nisi & muris eius qui est hungaria sit incolum-
nis. sum igit; anxius nec aliud hoc tpe opto: q; vestre largitioni bonū fi-
nē imponi. Verū dū hoc mecū sepius anio reuoluo. multa hoc ex tua &
collegarū tuarū volūtate dispositioneq; pēdere repio. Nā cū ubiq; id eue-
niat vt tūc res bene cōcludant. cū nūci q; eas tractant volūtariū p̄nq; sunt
q̄nto hoc magis nūc speradū ē. si vos idinati & effecti sitis q; nō solū lega-
tis estis regnū: s; tōm qdā mō regnū in p̄tate habetis. qā qd p vos fieri co-
tiggerit. nemo dubitat ap̄ alios q̄rū noie venisse b̄re ratū. Sūt igit; be cāe
q; me tue. R. p. nō nulla scribere cōpulet: q; & in bonā ptem recipi p̄cor &
aliis collegis tuis cōicari. qā & si vīm acie iudiciū q; regno vō cōducant
optime videat: nō tñ qd exteri sentiūt negligēdū ē. Loqrāt cū tua digna-
tione tanq; ceteri ex collegis audiāt. In principioq; meorū verborū illud
fundamētū loco recipiam. Quicquid boies ex suo arbitrio faciāt: id sibi
utile iudicare. Nam quod sibi damno sit: nemo sciens volēs q; facit. Vos
igitur hungari viri clarissimi. qui buc venistis. in conuētū pestiensis prius
fuistis. ac cum ceteris regnī baronibus & accolis iadiſlaū reges expetere
decreuistis. nūc legatione explētes. dari vobis regem cum sancta corona

deposcitis. Coronari denique regē vult homagia sibi pberi: & ipm exinde
in aliquo regni loco sub tutela friderici cesaris sui patruelis constitui. Hec
est si recte teneo summavestre petitionis. qd minime condussissetis. nisi &
regno & vobis singulis id putaueritis expedire. Quid ad bec respōsur?
sit cesar non scio. Illud autē scio quia & suam qz vtilitatem & patruelis cō-
modum cesaria maiestas intuebit. Nec sciēter aliqd promittet. quod suo
ac patruelis statui possit obesse. Siquis g vult inter cesarem & vos ple-
nam fieri concordia: is ea media offerat que sint vtriqz parti accommoda.
Nemo em sermonis ornatu ac verborū lenocinio plus luadet qz vtilitas.
Cum ergo his in rebus que nunc agunt. & vos hungari vestrum cōmo-
dum sequamini & australes suum. libet mihi pauca de statu cōditioneqz
vestri regni in medium referre. Sic em q sunt vobis vilia melius intuebi-
mur. Nam & apud australes in eandē sniam sepe rōcinatus sum. Vos qd
ex pura mente sinceroqz corde pmiē. benigna fronte & letis animis au-
dite. & q vobis sint vsui (qz quis longemeliū qz ego pspicitis) me referen-
te notare non pigeat. Status regni hungarie procb dolor non sine gravi
damno totius cbristianitatis contractus. quatuor. laceratus. & omī splē-
dore nitoreqz pristino denudat est. tātaqz mutatio in regno vestro a pau-
cis annis citra facta est. vt si quis procerū antiquorū iam ab inferis resurge-
ret. būgariamqz intraret: nullatenus suam patriam recognosceret. Apud
byltoniacos veteres reperī vestrum regnū florentissimū quondā fuisse &
hominibus & opibus beatum. Cuius tanta latitudo longitudoqz fuit.
vt & a constātinopoli mariqz pontico vsqz ad austrā & a polonia vsqz ad
sinum adriaticū protēderet. In cuius vtre septem amplissima regna clau-
debant: que a corona hungarie tanqz feuda depēdebant. vt merito qui-
dam non tm regem sed archiregem būgariam habere dixerint. Nec sat
fuit tot gentibus hungaros impare: sed ex se quoqz pplōs emisert. qui
omnē illā italie partem que olim gallia transalpinavocata est. bodie vero
ab ipsis hungaris lōgas barbas ferētibus lombardia diciē occupare. Ex
vobis insup duces exierunt qui & almaniam & galliam & hispaniā inua-
serunt. Nec gens fuit orbe toto. q vestrū tunc regnū laceffere auderet. taz
venerabile & clarum erat vbiqz terrarū hungarorū nomē. At nunc qz la-
cerum sit vestrum regnū ipsi scitis: circūspicite totum. Veneti qui quon-
dam p fundo ciuitatis sue tributa pendebant. iam dalmaciā magna ex
parte tenent. thurci qui trans elespontū formidare vestros arcus solebāt
in ipis būgariē viscibus crassant. Poloni quodammodo regni vestri
cēlebant. moldaniā sui iuris fecerūt. nec thurci sine portione vroz dño-
rum sunt. nec bohemi nec theutonici. Quid scismaticos & berericos re-
feram. p būgariam debachantes. quid tristia bella. peros cum thurcis
gesta. qd animas pene infinitas ex regno vestro quotannis exportari.
Quig abigeri pecora & omnia in predam duci. quid monasteria magni
qz dei templa vbiqz apud vos ruere. O regnum olim opulentissimum.

o aurea prouincia. o terrarū decus. quō sic ex te nitor omīs abscessit. quā
 sic abiit color optimus. Vbi figor ille tuorū hominū. vbi reuerētia. quam
 tibi omīs gentes impendebant. vbi maiestas regis. vbi gloria. Quid ubi
 tot victorie pſuerunt si tam cito in triūphum duci debebas. Quid roma
 norum ducum restiſſe potētie iuuit. si nunc illoꝝ vicioꝝ ineptos ine
 ptus ferre potes. Heu fortuna. heu rerum vicissitudo. q̄ cito impia varia
 tur. q̄ cito mutant regna. q̄ repente dilabunt p̄tates. Regnum hungarie
 cui vix simile vidit sol. sic dissipatū est vt vix inter se partes vlle cobereāt.
 Que aut sit tante mutatiōis ac ruine causa. nō est intueri facile: q̄ occulta
 sunt iudicia dei. non minus bodie q̄ olim fertiles agri sunt. nō minus fe
 cunda pecora assunt vinearū prouentus: reddunt vsuram effose auri & ar
 genti minere. Sensati homines sunt industrii. magnanimes. multarū regū
 expti: sic tam vigent q̄ vnq̄. Non possum ego de ceteris loq̄ quos non
 vidi. de vobis qui hic estis. illud possum dicere qd̄ de quouis boim ge
 nere dici potest. Video em̄ vos forma p̄ceros corpore decoros. viribus
 robustos. smone gratos & in omni ope acceptos. Quid igitur est qd̄ te
 gnum vestrum tantope depressit. cum nec vires vestris bombis desint
 nec ingenia: sicut ex oibus audio qui vestram regionē pagrarūt. sunt for
 tasse nonnulla peccata q̄ deus punire vult. quēadmodū in veteri testamen
 to factum nonnunq̄ legim⁹. Ob quam rem considerandū est diligēter. vt
 si quid erratum est emendet. vt p̄ opera pietatis diuina maiestas mitige
 quam p̄per iniquitatē aliquā constat iratam esse. nec miremur si dixerim
 inter vos aliquid iniquitatis eē. Nam nulla est oīno p̄uincia iniquitatis
 expers. Ceterū cum his pie ac misericorditer deus agit. quorū delicta in
 hoc mūdo punit. Deus em̄ homines p̄ filiis habet & quos diligit arguit
 ac castigat vt p̄ multas aduersitates ad opa virtutis inducat quos autē ni
 bili facit. delicate & deliciose patē viuerē. quia nō illos emendatione sua
 dignos. Cum aut regnum vestrum deus multis plagis affixerit signum
 est quia vos amat & saluos esse desiderat. Nunc vestrū est vt emendetis
 in quibus cogitare potestis offensam esse maiestatem diuinam: inter alia
 vō que deus egre tulit. forsitan illud est. quod est regi lassitudo infanti or
 pbano sine crimine non vt par fuerat fauorabiles existitis. Nam q̄uis
 pleriq̄ vestrū ex magna cā spm̄ reliqrunt. qm̄ sibi quisq̄ consulere debet.
 regnum tñ totum excusari non pōt. qd̄ si vnitum p̄ iusticia pueri fuisset:
 nunq̄ polon⁹ ex aduer⁹ intrasset. vtcunq̄ sit. videndū est vt deus placeat
 vbi offensus est. vt inde medela prodeat vñ vulnus fuit illatum. Nempe
 quātum ego imaginari possum. ex deo datum est vt regnū hungarie qd̄
 sub adulterino rege perditatū est. iam ad suum verum & legitimū regē
 lassitudo reuertat. sub cuius auspiciis reintegrari possit & ad pristinū re
 duci nitorē. Bona est eq̄dem vestra deliberatio. p̄banda. recta salutifera.
 Verum quia & ante desertum lassitudo imo & diu ante sigismundi po
 testatem regnum vestrū dedinate cepit. nullam ergo causam vestre ruine

maio rem fuisse arbitror q̃ discordias vestras. Namq̃ sicut res vestre per concordiam creuerūt. sic p̃ discordiā sunt diminute. qm̃ nulla durare potestas valet vbi dissensio regnat. Romani tam diu magni & rerum domini fuerunt. q̃ diu in charitate vixerūt. vbi ṽo ciuilia & intestina bella suborta sunt. mox & maiestas romana deficit. Sic & atenas & spartā & cartaginem domestica deleuerunt odia. Ciuiles aut̃ dissensiones inuidia & ambitio alunt. que pestes in regno vestro transsantes. oim̃ intentionū vestrarum malorū & omniū causa fuere. Et vtinam etiā nō hodie inter vos bi eēnt morbi. nāq̃ si depositis simultatibus intestinisq̃ odiis cōcordes essetis & vnanimi voto ad cōmune regni bonum intēderetis. nihil ē qđ vestri vicini cōtra vos auderēt. nec em̃ prouincia vlla est. q̃ si viros habet & bi sunt vniū. suum nō tueri possit statum. Difficile monumētū ē amor ciuium. inexpugnabilis est ciuitas quam vnitas populi tuet. Qz si parua regna. sterilia. paupcula. p̃ concordiam sese timent. nec vicinorū impetus timeant. q̃nto magis gloriosum regnum vestrum amplissimū. ditissimū. & omniū rerum copia abundans. insultantibus resisteret hostibus si oēs in vnum barones regnicoleq̃ concurrerēt. sed sunt cōnexē inuicem nescio quomō iusticia atq̃ concordia. nec vsq̃ altera sine altera reperitur. nisi forsā ad modicū tempus etiam in malo quidam conspirauerint. Sed bi nō possunt esse diuturni. quia nullius criminis est longeva societas. qui diu concordia appetant. hos necesse est in virtute iacere fundamentū. Dicā plane qđ sentio. vos nec egrelaturos puto. qđ in bonū finem eloquor. Liquidum est apud me. idcirco vestrum regnū in magna parte vastatum esse. quia cōcordia caruistis. Concordia ṽo p̃pterea vos deseruit. quia iusticiam non amastis. Vosip̃i potestis reminisci multis in locis apud maiores vestros iusticiam fuisse neglectam. Nostreis ṽo tēporibus magnū illū fuit. quod iusticiam deseruistis infantē & nullum habentē qui suum ius tuere n̄si deum. Quis nōnulli vestrum necessitate magis q̃ volūtate ab eo defecerint. quibus nihil est imputandum si metu graui pcuissi vite consulere voluerunt. Nec em̃ bi hodie sumus qui p̃ iusticia capita nostra ponamus. Diximus iam causas aliquas. regno que ṽro obfuerunt q̃ntū nos opinari valemus. Apud deum fortasse motore omniū in cuius manu sunt omnia regna mundi. alie sunt quas ignoramus. Nunc de remediis trāsigēdum est. vt eam inueniamus quam q̃rimus vtilitatē. Nempe viri prestantissimi si regnū vestrum vultis instaurare (vultis em̃ nō ambigo) contrariis artibus euitandum est. querēda iusticia est. habenda concordia. iungēdus amor iadislao. qui verus rex est repetendus. iuuāndus. fouēdus. vt violata in eo iusticia resartiat. Dicitis forsā frustra sic loq̃ris cum iam ob eam causam hic simus. sed hoc haud satis ē. Nam & legatio vestra conditōes quasdam habet. quas possibile est cesarem nō admittēre. Quid tunc facietis. quid si non detur puer ad albam regalem. quia nō videt celsari faciundum. Quid si neget coronatio noua. an infecto nego-

Non recedatis. Hic hic deliberandum est. hic consulendum. hic videndum est. ne iusticia deferat. & ne quod expedit regno vestro negligat. Scitis quia iusgentium est. neque electione neque coronatione regnum dare sed successionem. quod si quibusdam in regnis electio regem facit. id certe apud vos non est. Nam & apostolice sedis sententia est successionem in regno vestro locum habere. sicut & bonifacius diffiniuit & vetus observatio docet. Est igitur vobis adiusticiam conservandam iadissimum in regem habendus. qui iugissimum di nepos. alberti & elizabeth filius. auctore paterno & materno iure regnum vendicat. Ninus patri viuo successit apud assyrios: apud macedones philippi successor alexander extitit. Apud hebreos salomo patris david solium tenuit. Apud romanos cum prole careret iulius. adoptivum filium augustum successorem habuit. Apud troyanos laomedontam patrem secutus est priamus. Apud francos pippini sedem post obitum karolus magnus accepit. Apud gothos autem qui & ipsi vestri generis fuere almal patri suo gapt successit. Sic & alberti regi vestro par est iadissimum successoris filium succedere. nisi & pietate & humanitate omnium populorum gentium nationumque iura velimus puertere. Verum ne propositi nostri metas egrediamur. cum iustum sit iadissimum apud vos regnare. videamus an etiam utile existat. Stoicorum sententia est nihil utile fore quod non sit idem honestum. nec ut mihi videtur false arbitrantur stoici: quia nihil est utile quod turpe sit. videri potest utile. esse autem non potest. Nam turpia & vitiosa caduca sunt mutabilia. fluxa. curas semper atque molestias afferentia. Que iusta sunt & honesta ea manent nec unquam mentem turbant. sed differamus hec alio modo. Sunt ut accepi nonnulli: qui nec vocandum iadissimum reus. nec cum cessare quicquam practicandum. Quidam vero honestum aiunt (ut iam factum est) vocari iadissimum. quod si non des per alium modum regno consulendum censent. Apud honeste homines minima est de iusticia mentio uti litatem solummodo sectantes. sed nesciunt quia nulla est sine virtute utilitatis possessio. Discutiamus ergo istorum opiniones respondemusque contrariis. Ego quidem tunc utile putare regno vestro negligi iadissimum: si sine ipso & concordem esse possitis & ab hostibus regnum tueri. Quod si hec absint. quid vobis utile esse queat. Examinemus ista. Si pacem in regno & concordiam vultis habere aut populare regimem aut regale habendum. Dimitto nunc illam aristotelis quam in politicis de modo regendi considerationem habuit. Nam ad hec duo prout omnia referri. quod vos obsecro inter hec eligetis. quis vestrum est qui populare regimem audeat suadere. Omnes vos qui bene estis nobiles estis. at in regimine populari omnis nobilitas suspecta. Surgunt plebei & equato iure rempublicam administrant quicquid excellit amittunt. Respiciat civitates que in communi gubernantur. nullus in atrio nobilis est. mercatorum sunt omnia. Ego non puto quemquam vestrum sub artificibus potius esse quam sub regibus. Ad hoc est quod vestrum regimem usque in hoc cui semper sub auspicio regum gubernatum est. Nec reor iniquitatem vos velle

nunc agere. que mater erroris esse consuevit. Exinde cum regnū vestrū
vndiq; bellis flagret: necessariū est regem habere ad quē omnia referunt.
Vbi pax est multitudo regnare pōt. vbi sunt bella nisi vnus sit q; dirigat:
omnia corruunt. Cum cimbrī cum tricentis milibus armatorū italiam pe-
terent. vrbes italīe que tunc erant libere. sponte sua romanū sibi populū
prefecerūt. Romani autē mariū ducem omnīū constituere. Nec em sine
principe fremētibus armis possunt puīcie defendi. Vos q; qui cū thur-
cis assidue bella geritis. necessariū est regem habere. Sed hic quoq; de re
ge liberandū est. Aiunt nonnulli multos eē in regno ex sanguine daros &
virtutibus p̄ditos. quos reges eē nequaquā dedecet. qd ego nō negaue-
rim. Nam & ex vobis qui hic estis nō trem inficias. corona dignū aliqū
fore. siue claritas generis. siue forme decus. siue animi magnitudo & pro-
bitas requirāt. Verum cum non possit nisi vnus rex fieri. Inter vos autē
plures sint dyademate digni. sitq; magna equalitas inter vos. quis nō vi-
deat magnam inuidiā nasci. si quis vestrū in regem sublime. inter pares
nunq; inuidia deest. nec equo animo sui simile sibi p̄ferri sinit. Sunt inter
vos diuerse volūtates. Et vt comicus ait. quot capita tot sentie. Quis vnq;
sibi suadeat tot platos. tot p̄ceres. tot ciuitates. tot incolas in vnū cōsentī-
re. qui ex hungaria preficiat in regem. Addite q; inimici vestri circūstan-
tes thurci. vires mox vestras contenerent audientes ex vobis esse creatū
regem. Cum propterea scirēt vos ab omnibus christicolis destitutos & a
germanis p̄sertim. quorū sanguinē iniuriā reliq̄setis. quid vltra. an pu-
tandum est regem hōsine dispotumq; rassiē & alios būgarie magnates.
qui vix sigisimundū ludouicumq; regem supra se ferebant. iam vnū ex
vobis equo anio sibi dominantē pati. Taceo domū austriae & comitē ci-
lie qui nunq; ab obedientia pueri recederēt: Quo circa non video quo
modo ex vobis eligi rex possit. qui & hostes repellat & regnicolis pacē
prebeat. Venio extra regnū nec quo pacto ex aliis gētibus regem habe-
re possitis video. nec em adeo deductos vos arbitror. vt ex infidelib; re-
ges accipiantis. qui multis nō dicam annis sed seculis fidem xpī proprio
sanguine contra infidelīū impetus defendistis. Polonia q; vobis regem
dare voluit. in eo iam statu est. vt vix sibi regem inueniat. In almania qui
cunq; sunt principes regio digni fastigio ladislao regi arc̄tissima iūcti sunt
cōsanguinitate. nec quisq; est tam regedi cupidus. vt ppriū sanguinem le-
dat. Bobemia ladislāū respicit. Ceterē nationes remotissime sunt. ex qui-
bus si regem velleris vocare. & si p̄sonam haberetis. auxilium tamē p tot
regiones tot gentes tot terrarū marisq; spacia nō possetis habere. sed cō-
cedamus eē aliqū vel in germania vel alibi qui vestro vocatu regnū ac-
cipiat. vt sit verum qd vsurpare cesar solebat ex euripide. si violandū ius
est. regnandi causa violandum est. in ceteris rebus pietatē colas. An pro-
pterea pacem habeatis. an thurcis resistere poteritis. an vtilitatē quā vul-
tis consequimini. Nunc hinc australes inde thurci regnū v̄m infestabūt.

Num partes in regno erūt que nūbil oclōse fieri pmitterent. Sane viri pru-
 dentissimi & alto sanguine nati. si pacē in regno vultis habere inimicos.
 q̃ thurcos procul arcere: nec populare habēdū est regimē. nec ex vobis
 rex assumēdus: nec in alia gēte querēdus. Qm̃ in austria hic ē de quo lo-
 cutus sum & quē vos accersistis Ladislaus Alberti filius in quo si nobi-
 litatē queritis. nemo ē eo in orbe toto nobilior. Cuius paternū gen⁹ ab
 ip̃a Iulii cesaris stirpe deriuat. Sic em̃ domus austriae initū habet. in qua
 plurimi romanoꝝ reges fuere. que & bobemie & polonie & alijs regnis
 persepe reges dedit. Maternū genus ex regibus ṽtis p̃dit. mater illa re-
 gina ṽsa Elizabeth fuit. auus Sigismūduſ impator. pauius karolus quar-
 tus. Exinde Iohānes rex bobemie ac Henricus septimus cesarū. q̃ post
 translationē imperiū apud germanos excellētissimi fuere. vbi nā tanta no-
 bilitas tantaq̃ sanguinis claritudo. Certe hic potissime ex oī xpianitate
 dignus est. qui vobis generis claritate pollētibus eē rex debeat. Hic in-
 ter vos natus ē & in ip̃a infācia coronā ṽsam adeptus. nemo in regno
 vestro ius habet nisi puerulus iste. Hic vobis theutonicos oēs amicos
 reddere pōt. atq̃ bobemos cōiungere. hic pacē vobis intrinsecā reddet.
 hic dispotum & comitē cillie in vñū vobiscū cōiunget. Hic vobis Frideri-
 cum cesarē patruele suū affectissimū faciet. Hic om̃ia dominia austriae. hic
 ducem burgū die cōsanguineū suū & francie dñm sibi coniūctū in vestrū
 auxiliū cū opus fuerit aduocabit. In hoc puero regia maiestas relucet. iā
 in puerili etate liberalitatē ostēdit ac prudentiā p̃ se fert singularē. For-
 ma illi egregia & plus q̃ dici possit decora. iā paternā magnanimitatem
 & auctā iagacitatē indicat. breui tempe grandiusculus erit ac p̃ seipm̃ log-
 equitare & gubernare poterit. Cum hoc extirpare scismaticos de regno
 poteritis. cū hoc thurcos repellere. dalmaciā vendicare. & quicquid alie
 natum est ad coronā reducere. paceq̃ sancta & optima frui. Quo circa cū
 tanta & tam euīdēs vtilitas appareat. si p̃seuerare cū Ladislao rege volu-
 eritis. quīs nō ṽputo vos ṽllo pactu abiq̃ desiderata cōdusionē recessu-
 ros. vt tamē oratiuncule mee destinātū finem imponā. circūspectiōes ve-
 stras oro: precor: obsecro & obtestor: vt hec tot tātaq̃ regni comoda cō-
 siderātes. cū cesare nostro oīno cōueniat. nec in eo vim faciatis. si quid
 est qd̃ vestris petitionib⁹ diminuat: dūmodo rex in regni vestri aliquo
 loco sit. maiestati cesarie accepto. Nam nec cesar ip̃e qd̃ iustū fuerit dene-
 gabit. quia etiā de sua vtilitate agit. cū regnū vestrum amicū habet. Nec
 moueat vos instructiōes iu peste facte. Nam & vos ip̃i potissimi autores
 earū fuistis. Nemo moleste accipiet si quid p̃ vos pro regni pace fuerit
 immutatū. Palatinus autē & qui cū eo sentiūt allegare pesthenses ordinati-
 ones nullo modo possunt. qui ab eisdem multis iam modis recesserunt.
 Sumite igit̃ animū viri prestantes. concludite cū rege quocūq̃ potestis.
 dicite demū. nullū vos regis nisi Ladislai dominatū passuros. Ample-
 ctimini iusticiā pueri. recipite que vobis vtilia eē ostendimus. Efficite vt

et hūgaria tota p vestrā opam se quietam & pacificam intelligat reddita
& puer ipse Ladislaus vester hungarus. suū regnū p manus vestras: vtrāq;
studia recuperasse cognoscat: & cū virilē togam accepit: te cardinalē qui
eū baptizasti. te vespriennē. ep̄m q patri suo seruiiisti. te Nicolāū vaino dā
qui militē eum fecisti. te Ladislaum banū qui sanguine sibi cōiūgeris. te
Griskona qui eius ptes indefesso animo semp dēdendisti. te Emericum
qui auo suo charissimus fuisti: & vos oēs legatos pntes tanq̄ suos tuto-
res suos defensores suos parētes veneret. ac bonoribus dignitatib⁹ opi-
bus & oibus officiis & bñficiis sup ceteros regni proceres singulari qua-
dam affectiōe & animi iocunditate prosequatur.

Congratulāf promotō in ep̄m & qualiter viuat admonet.

Euerendo patri & dāro principi **EPISTOLA LXXIX**

r dñō iobāni de aich. electo cystettenfī domino suo p̄cipuo Eneas
filius impialis cancellarius. S. p. d. seq̄ ipm totū exhibet. Fecisti
benigne pater optime. q in lris tuis quas bucad amicos misisti de tuo
successu mei quocq; memoriā habuisti. Necem Encam tuā que tibi ob-
uenerāt bona ignorare noluiſti. quē sciebas tua gaudia solide gauisurū.
Ego igit̄ vir prestantissime gratias in primis optimo & maximo deo re-
fero. qui te dignis honoribus extulit. Post hoc laudo magnope capitu-
lum tuū singulosq; canonicos qui sue prouisiū ecclesie. nō vt pleriq; faci-
unt indoctos: imperitos: inexpertos: inertesq; sibi assumūt. sed te virum
scientia iuris & omniū lrarū peritiā clarū. in rebus agendis diu versatum
apud principes & singulari solertia predictū elegerūt. vtinam horū exem-
plum et alii sequerent. Nempe non sic laicorū impressiōibus ecclesie po-
terentur: si eorū gubernacula apud eos eēnt quos studere sapientie conti-
gisset. Postremo tibi admodū regratior quī tactus maior nō despicis me
minores: vt plerūq; fieri solet. Mos em̄ hoīm est vt que infra se sunt semp
contemnāt. Hinc vulgo puerbiū est. Societate hominū dirimi. quoties
alius aliū dignitate vel opibus excedere cepit. sed ista inter plebeos con-
tingūt. qui nō in virtute sed in vtilitate omnē vite rōnem ponūt. viri aut̄
boni & virtutis amatores vt magis eleuant: eo magis amicorū memine-
runt. Nec em̄ africanus iunior lelii vnq; oblitus est. aut eum paruiſcit.
quis & ipse duos consulatus cū summo populi desiderio suscepisset. Ille
vero cādidatus ex petitione deiectus fuerit. Nec peritheus architam ne-
glexit. quis ipse fortunatus. Ille vero captiuus eēt sed libertate amico im-
petrauit. Amicitia namq; que inter virtuosos ē nec varietate fortune. nec
tempe diminuit. Ita et interesse video bonitate tua. qui licet iam inter an-
tistites ecclesiā & seculi principes sublimatus sis. qui modo priuat⁹ fu-
isti non tamē memoriā ponis. sed inter varias occupationes que in prin-
cipiis dignitatum adeptarum enuenire solent. inter magnas curas. interq;
diuerſos strepitus de me scribere non neglexisti. Iudicium est hoc mihi
maximum firmam esse stabilem perpetuam & immortalem beniuolent-

tiam tuam. Verū presul amātissime quis ego mibi cōgaudeo q̄ amicus
 bonoribus auctū & in sublimi positū video. tibi tamē an cōgaudere de-
 beam hereo. Nam tuā dignitatē tuasq; diuitias multe cure multe anxie-
 tates multi metus sequent. Nec em̄ augeri opes possunt: quin & labo-
 res crescant. ois potētia subiecta ē inuidie. Qui ep̄us est in speculo sedet:
 oimq; oculos in se cōuerfos habet. Si bñ facit. fecisse debitū dicē. si male
 linguis oim carpiť. Adde q̄ nemo tā sancte viuere pōt quin aliqui se of-
 fenfos reputet. Nihil est mibi crede in hac vita mortali durius q̄ pontifi-
 catum gerere: in quo si deo places hominibus displices: seruare mediū
 arduū est. Vtēq; sit nauigandū est hoc pelagus. pro salute cōmuni serui-
 endū est reipublice. Nec em̄ nobis nati sumus vt Plato dicebat. sed orō
 nostri partē amici partē patria vendicat. Ego autē addo partē quoq; debe-
 ri ecclesie: & si nos totos obligatos sibi dixerim. q̄ nos xp̄o regenerauit:
 nō errauerim. exinde cū te intus & in cute norim: moderationeq; tui ani-
 mi sciam. Nullū mibi dubiū est. quin tuus honor perpetuus sit. cum tua
 sit virtus eterna. Et quia magistratus virū ondit: vt Blas ait. in hoc bñfi-
 cio tuo prestātes animi dotes que latebāt manifestabis. Sed oia bec cum
 labore multo diuersisq; auxietatibus facies. in oimib; his tamē monea-
 te: precor: obtestorq; ne magis populo q̄ tibi viuere studeas. metire tem-
 pus tuū. & aliud reipublice tribue. aliud sibi retine. Relaxa nōnq; curas
 animūq; oblecta. scipio leliūsq; de q̄bus supra memini quis magni eēt
 viri. & reipublicā suis ingeniis ac studiis sustinerent. nonnq; tñ in lau-
 rentē agrū exeuntes sic se ocio quietiq; dabāt. vt conchas vmbilicosq; le-
 gātes ad magnā dici partē iactu lapillari oblererent. Oportet sic agere
 (mibi crede) p̄sul inūgnis. Nā qui semp̄ seria tractat quis nō ē mortu-
 us. tñ viuēs moriť. Tu ergo q̄ iam maximā dignitatē adeptus es: effice
 ne te magis dignitas q̄ tu illa in ptāte habeas. Multi sunt modi quibus
 anim⁹ relaxat. Interdū venatibus ac piscatiōibus. multi sunt mētis seces-
 sus. Cura vt fideles comites hēas. cū q̄bus non aliter q̄ tecū loq̄ris. inter
 oia hominū oblectamēta nulla maior voluptas ē: nulla iocūdiōr: nulla se-
 curior q̄ cū fideles amici inuicē coheūt. deniq; ita ē nullius boni (vt Se-
 neca dicit) sine socio iocūda possessio. Quāto q̄sq; maior est. quāto diu-
 or: quāto potētior. tāto fideli amico magis indiget. Tibi bec plurib⁹ ver-
 bis dico q̄ op⁹ sit. Tu hoc p̄tim legēdo p̄tim inter boies viuēdo didicisti
 Fac q̄ vti facto op⁹ scis. Ego mibi p̄i cōgratulor q̄ te sic sublimatū audio
 Scripserā tibi nup̄ de miseris curialiū logā eplam. sed tu iā eo in statu es
 vbis scriptis nō indigeas. Curabo tñ vt eplam videas. Nā quātomaio-
 res sunt illoꝝ anxietates q̄ principib⁹ seruiētes tedia subeūt curiarū: tāto
 magis letaberis cū te his liberatū videbis. Apud italos antonius mas-
 setanus ex ordine minorum magnus verbī dei predicator fuit. cuius ser-
 mo tam populo acceptus erat vt ad magnam dici partem absq; cibo au-
 directur. Callebatq; homo & in grecis & in latinis litteris. Hūc sua virtus

generalem ordinis magistrum fecit. post episcopū massetanū: non tamē
tot dignitatibus auctus: sermones deseruit. Me presente senis predicare
de paup̄tate cepit multaq; incōmoda pauperum multasq; misērias in me
diū adduxit. Exinde quid dicam inquit: tot sunt paupertatis tedia vt nī
bīl supra. Ego quidē grātiās deo refero qui p̄ episcopatū bis liberatū sum
Sic ergo & tu dicere potes. Nam ep̄atus ex misēriis curialiu; te extraxit
quod tam mibi iocundū est q̄ tibi vtile. Tu vide vt diues factus non sis
paup̄. iam tibi facultas est. quia potes q̄ multos dīcare. Cura vt hoīes di
gnos pmouēas. Nō tamē sic te hac lege astrinxeris. quia etiā pro mo
līto aliquibus beneficiās. Is cui scripsisti de tua promotione multū in te
sperat. vir bonus est & tui amarissimus. Fac vt eius noticia nō sit apud te
infructuosa. Inter alios aut̄ quos dignos & virtute p̄stantes ad b̄nficia ec
clesiastica pmoueris. Si vnū vel alterū indignū aliquādo aliquo b̄nficio
subleuaueris nō erit reprehendendū. quia nō vituperat qui semel errat
sed qui magis errat q̄ benefacit. Concedendū est aliquid amicitie atq; cō
suetudini. non tamen cum p̄iudicio veritatis: q̄uis Aristoteles Plato
ni veritatem pretulerit. meo iudicio magis fame q̄ veritatis amore. Va
le & mibi aliquando scribe.

Pet̄i insigne regis anglie pro amico.

EPISTOLA LXXX.

Neas filius poeta reuerēdo patrī Adam de mulin aplice sedis
e prothonotario & serenissimi regis anglie secretario. S. p. d. Tācū
est inter nos terrarū maris montū fluminūq; . vt raro inueniam
qui vel ad te vel abs te veniāt. Sic fit vt nectu meas lras vt vellē crebras
accipias. nec ego tuas videre possum est mibi hoc graue. Nam sumope
quid rerū agas: quid due fortunarū habeas scire cupio. Nunc cū lator pi e
sentium vir probus ad te venturus se diceret. statui hanc breuē eplām ad
te destinare: Ex qua si nō multa intelligeres tuū saltem Eneam bene va
lere cognosceres. Verū quia nulla petitio amici causā refutāda est. Cum
vir latus magnaq; virtute p̄ditus. N. secretarius imp̄ialis mibi aman
tissimus diuina serenissimi principis regē tui deferre cupiat. sitq; hoc mu
nere dignissimus. Te precor. hortor. obtestorq; vt hoc sibi apud regiam
maiestatē impetratū reddas: lrasq; mibi transmittes regias p̄ quas ei talē
diuini ferre liceat. qđ si feceris mibi singularē complacentiam grātiāq;
conferes & hominē dignissimū pmouebis qui diuine regie nō min⁹ bo
nori prestabit. q̄ ipa sibi diuina decus p̄beat. sōis em̄ tales res illis comi
ti deberi qui tueri earum bonorificentiam possint: sicut is est pro quo ti
bi scribo. Tu fac vt preces mee sicuti consueuerunt apud te bene recepte
efficacesq; sint. Vale mibiq; oīno rescribe. In rebus ecclesie breuē p̄ciples
quē maiestatis impatorie mens existat.

Hūgarī spreto ladislao regni bere de vero. regis polonie filiū intruserit
Euerēdissimo in xp̄o patrī & il. EPISTOLA LXXXI
r lūstri principi dño Leonardo ep̄o patauen. dño suo colēdissimo

Eneas filius secretarius Imperialis seipm recomendat ac. S. p. d. Quis res
 hūgaricas post obitū diuī Sigismundi ptim videris ptim audieris vsq;
 in hac diē quo pacto sint gesse. Scripturus tñ ego nūc aliqua de hūgaris
 cui magis q̃ tue dignationi talia durigā nō scio. Nam & si vera scripsero
 autoritatē ep̃le dabis: & si falsum aliqd intercederit lima tua eradet. Re-
 feram ergo breuissime quod menti sedet. vt sciant posteri & a quibus
 impugnatum Ladislai regis hungarie ius fuerit & a quibus defensum.
 ac ip̃e postea cū grandiusculus fuerit nra legēs scripta si qñ illa in manus
 suas deuenierit. qui de se bñ & qui male sint meriti sciat. vt illis premia &
 istis si se humiliauerint veniam tribuat. ptinaces aut in penam rapiat. Est
 em principis officiū parcere subiectis & debellare supbos. sed ne modus
 proposite breuitatis excedā: narratōis hoc principiu erit. in hūgaria mor-
 tuo Sigismūdo gener eius Albertus dux austrie regnū suscepit. qui duz
 variis belloꝝ strepitibus fatigatur. dūq; caloribus inlucris se miscet. con-
 tracto morbo relicta Elizabetha vxore p̃regnante breui temp̃e extinctus
 est. Hungari more hominū qui nouitatibus oblectantur reginā aduēnt:
 regnū amplissimū multisq; hostibus circūdatum rege carere nō posse di-
 cūt. Vidua quoq; nubere admonēt. Extorquet deniq; vladislau polo-
 nie regē: adhuc ephēbū vocari. illa et si partum expectare cuperet: vbi tñ
 precibus locū furor negat. oratores mitti annuit. qui vladislauum accer-
 sant. Eamq; legē adiciūt vt si marem interea p̃creauit illi legatōi vis ūsit.
 Dū legati viā faciūt priusq; vladislau cōueniāt: parietē regina Ladislai
 Alberti filius nascit. Scutulus infans & in orbe toto nobilissima progeni-
 es. Scribit legatis ne quid vltius attingāt. Ladislaus apud albam rega-
 lem ex Dionisii strigoniē. archiep̃i manibus coronā quā beati Stephā-
 ni fuisse sac̃āq; putat munctus recepit. Nicolaus aut vainoda transilua-
 nus militiā illi contulit eumq; gladio cūxit. Legati in poloniā missi sp̃et
 regine iussib⁹ siue corrupti auro (quis em nō munere vincit) siue theu-
 tonice noīs odio (Nā rara inter vicinos cōcordia ē) tanq; nihil de pue-
 ro scirēt vladislau accedūt p̃missoq; regno secū in hungariā ducūt. sibi
 q; budā in aduētū tradūt. scindit euestigio regnū. & hic regina puerum
 defendēte inde poloniis impugnātibus infinite rapine cedetq; fiunt. Ni-
 colaus vainoda transiluanus siue nouarū cupidus rex: siue regine lacer-
 situs iniuriis quā em nō fidē contēptus frangit ad polonū deficit. Et q̃a
 vbi fortuna fauet. illic & fauor hoim se inclinat. intra paucos dies maior
 proceꝝ pars vladislau sequit. Erat vladislau adolescēs q̃uis facie &
 corp̃e deformis. liberalitate tñ & animi magnitudie dign⁹ laude. Alloq;
 bat pplm absq; interpte: quos virtute prestates viros nouit. munerib⁹ si
 bi cōcilauit. Plura donauit q̃ sibi retinuit. itaq; diues in modū regis vi-
 deri tñ paup poterat. Nulli rei difficili atq; piculose seipm negauit: qbus
 artibus & vulgi & nobiliū aīos cōcilauit. Fit g̃ cōcētus regnicolaz apd
 budā: vocant vtriusq; ptis plati atq; barones. tanq; de cōmuni totius re-

gni utilitate sit transigendum. Et ne quis venire formidet: lre salui conductus
quibus libet accedebat exhibet: sub quaque fiducia & dionisi archieps
& ladissaus banus de gara budā pfecti sunt. S; nulla e regni societas (vt
ennius inqt) nulla pietas fidesq; locū h; vbi dominū qrit. Capiat igit
archieps banusq; 13 centū & ampli; sigillis sese tuos arbitrarent. Et nisi
morte subire velint: alter coronare nouū regē: alter iurare & fidelitatē po
lono pmittere cogit. Qd si neq; catbo fecisset neq; regulus q vitā sub
mittebāt honoris tñ improbandū hoc est nro tpe si propter vitā faci
mus q nō videntē faciēda. Nec em hī hodie sum? q p iusticia capita nra
ponam? quis & stultū ē propter iusticiā mori si nullū iusticie comodū
nullūq; iuuanū iuuanē mors ipsa cōtulerit. In regine ptibus Albertus
dux austrie: Vric; ciliē comes cōsilio maturus. Gilcra bohēm incōcussa
vir fidei cū nōnullis ciuitatib; & aliqub; baronibus pīnāserūt. Sed regi
na cū se debiliore vidit imparēq; polono: filiū parūm cū corona ad Fri
dericū cesarē trāsmittit: sibiq; patruele cōmēdat. Archieps aut banusq;
vt primū libertati redditi sunt ad reginā redeūt (qa nō pot ēē diuturnū
qd violentū ē: nec stabile fieri pōt qd animis pmittit inuitis) Interfecto
deinde tpe cū regia ad colloquiū cū polono veniss;: nōnullaq; pacē se de
ra pcessisset: ex matricis dolore q sibi familiaris erat vitā & regnū amisit.
Quidā eā veneno extinctā putauere: vt sunt homines in malas suspiciones
prompti & ad criminandū magis q̄ laudandū nati. Post hec cū iā fide
ricus ex reni ptibus: accepto dyademate: remeasset. Iulianus sancti ange
li cardinalis vir & ingenii & animi dotib; singularis: qui tūc aplice sedis
legat; pacē in regno cōponere: ac exercitū cōtra thurcos excitare iussus
erat: maiestātē cesarēā apd viennā cōuenit: quē secuti sunt vuarieñ eps
& decan; ciacouieñ. regis poloniē oratores: alter hūilitate pīcipua: aliter
fastu maxio mēorabilis. hortatiq; cesarē sunt: vt & cōtra thurcos auxilia
mitteret & vt de pace cū rege poloniē cōueniret: quē regē hūgarie appel
labāt. S; qa ne leges pacis offerebāt q Ladissao regi cōducerēt: nec tu
tum erat id bellū iuare in quo rex poloniē principatū tenebat: q post tri
umphū sicut insolentes hoies victoria facit. aduersus austriā signa verre
ret. infectis reb; Iulian; atq; college remissi sunt. Facte fuerūt tñ paulopost
ad biennū induciē. qbus cautū ē nec ptib; Ladissai reg; p vladissai su
osq; dari nocumētū: nec rursus turbari debere q polonū sequent. Sigs
violator fēderis ēēt hunc ambe ptes cōpescerēt. Rex aut poloniē Iuliani
suasu & instigatōe regnicolay: cū exercitū lthurcos trāscit. Cūq; ad flu
men venisset qd morauam incole vociat: auditū ē in pīpino exercitū
hostiū delitescere. Itū ē igit in plū ac cū battō cōflictatū. quo victo duo
milia hoīm cesa sunt. qtuor milia capta: inter quos ductores tredecim fu
ere. signa militaria nouem. Sic em Iulianus suis lris cesari qui tūc in carin
thia fuit significauit. quis vladissaus more polonorum qui de magnis
maiora loquunt trigintamilia hoīm cedisse suis epistolis annotauerit.

Tum quom & sophia vrbis bulgarorū nōnulla opida & castella hostium
 in deditionē recepta sunt. Exinde cū fame laboraret exercitus. nec angu-
 stias romanie trāfire liceret: Nā thurco milite custodiebant: dimissis co-
 piis budā reuentū est: quā vuladislauus cū magna totius ppli leticia qua-
 si triūpbator intrauit. Sed hui⁹ victorie pter auspicū nihil ad eū p̄tinuit.
 Nā solus Iohānes vainoda trāsiluanus rei militaris expressim⁹. cui⁹ de cē
 milibus expeditoꝝ militū hoc bellū cōfecit. Fractū hac pugna thurci: naꝝ
 & in asia cōfingere cogeabant. Inducias petūt q̄s traditis quibusdā artib⁹
 iureiurando firmatas obtinuerūt. Sed audito paulopost dāsis aduentu
 quā pontifex maxim⁹ Eugenius ac Philippus burgūdoꝝ dux in elepō
 tum trāsmiserat: tanq̄ ex alia in europā transire thurcos p̄bitura foret.
 Elati prioris victorie successib⁹ bugarū: suadēteq̄ Iuliano q̄ treugas nul-
 lus momēti fore dicebat in iussu sedis aplice: cū hostibus xpiani nomis
 factas: pacē ruperūt. Collecto q̄ grādi exercitū terras hostiū ingrediuntē
 vastatēq̄ ferro & igne quicq̄ obuiū fuit. Nō longe ab andrinopoli ca-
 stra locāt: quibus cognitis & ipse magnus thurcus ingētes copias cōgre-
 gat. At si vera est fama centū milia viroꝝ exercitum cōstituit: traiectoq̄
 mari vt quidā volunt circa bossos tracie (nō sine magna ianuentiū infa-
 mia) in europā venit. nā & qdā ianuentiū nanes p̄buisse trāfictū illis refe-
 rebant. Cuius tñ veri piculū ad me nō recipio. nec mihi p̄suasum ē tanta
 quēq̄ auaricia fore vt xpianū sanguinē pecunia vēdat nisi quē diabol⁹
 in modū iude sibi subiecerit. Aductus thurcoꝝ tāsibitus fuit: vt pri⁹ ve-
 nisse visi sint hostes q̄ auditi venire. Vbi ḡ in cōspectu fuere vīlq̄ mul-
 tudo ē pugnatōꝝ loge maior q̄ putaret. Ingens terror xpianons iua-
 sit (vt sit qñ ex inopinato pugnandū ē) nō tñ detrectauere certamē hun-
 garū: nec regio sanguini defuit anim⁹. sed structis ordinibus acē educūt:
 cōmittiturq̄ durū & atrox plū. At dū nū pro fide & illi p̄ p̄fida pugnāt
 tantū sanguis vtrinq̄ effundit (vt in modū lacus campi stagnarent) diu
 certatū est equis virib⁹: dū xpiani suas acies virtute sustētant: thurci vero
 numero supplēt. Cūq̄ p̄ plures horas nūc illi nūc isti cederēt: ad extremū
 inclinata xpianorū acie victores euadūt thurci. Iuramētāq̄ nō solū dome-
 sticis fidei sed etiā hostibus seruāda demonstrant. In hoc plūq̄ clarus ado-
 lescens aut captus est aut occisus rex polonie. nec enim adhuc equata est
 noticia veritati. Penas tamen certum est eum dedisse vsurpati alieni re-
 gni: qui dum spoliare paterno regno Ladislaum querit: suum amittit.
 Ceca est nimirum cupiditas hominū: qui non contenti ciuitatibus do-
 minari: prouincias querūt post regnū. nec sic expleti etiam regnis: regna
 cumulare nituntur. Nescientes quia parua res est que vitā eripit hominī
 & oibus pompis ac dominis nudū in momēto reddit. Corpūcula nra
 vbi sp̄s euolauit modico fartosago cōtentantē. Et tāleta sunt inter aurū
 geminasq̄ recondita q̄ inter feces hominū ferarūq̄ collocata. Quod si
 vuladislauus aniauerisset: quictus in regno suo (nā satis diuitiā possi-

debat) nunq̃ hungaria attigisset. Sed secuti sunt enī varadien. & agrien. epi qui regnū in diuisione adduxerāt: pluresq; alii p̃ceres dñiq; potētes. qui dū incōsultius q̃ audaciter pliant hostiū gladiis occubuerūt. Cesa ex ambabus p̃tib; circiter q̃draginta milia referūt. Nā & cruenta lugubrisq; victoria hostibus fuit. qui vt erant numero plures sic ēt ex suis plures ceciderūt. Iulianus cardinalis in bello vulneratus ē: ac dum fugit amisso sanguine deficiēs apud paludē quandā impiis būgaro & manib; non ex volutate nobilitatis sed ex furore plebis occisus ē. Clarūq; illū sp̃m emisit qui quondā suauis orōne generale cōciliū cūctosq; p̃tes Basilee cōgregatos ex arbitrio suo gubernauit. Paucissimi ex tāto exercitu sup̃fuerūt. eosq; nō tantū fuga liberauit quātū hostiū timorū qui dum se victos arbitrant p̃sequi fugientes negligūt. Diu post mors vladislai et Iuliani incredita fuerat: quidā nāq; vt inuicte virtutis illos sciebāt: sic & immortales eē rebant: que res p̃ plures mēses absq; nouitate regnū suspēdit. Laurentius p̃terea palatinus būgarie: ac vir ingenio: nouas indies istas cōfingebat: gbus ppli mētes palceret. Nūc vladislai in poloniā sospitem esse: nūc intra dies paucos venturū asserēs. At vbi demū compra mēdacia auctori abrogarūt fidē (sic enī plectif mēdax vt dū credi sibi falsa vult etiā in veris repellat) cōuentū regni habere placuit. Et q̃ palatinus budam clauferat in peste qui locus ps bude trans danubiū censet cōgregatio facta est. qd vt accipi loci noīe sum exterie. Sicut & pompeiū cū in ciprū venisset chato basilica peterruit qd mala regina interpretat. Mibi qdem in peste qd in malū sonat nihil boni videbat posse cōcludi. nec adhuc meliorē spem hēo. Illic plati baronesq; regni cōueniētes vnanimi voto Ladislaum Alberti filiū in regem eligūt: vicarios regni ordināt. decreta p̃ cōi pace faciūt: & oratores noiant: q̃ ad cesarē petitiuri pueri defunēt. Placet tñ in poloniā mitti inuestigariq; regē ac certo tpe noticiā expectari. Nūcius in poloniā missus matrē regis allocut; nihil certi repit. Labif expectatiōis termin;. Tū oratores iter arripiūt: sed interim gumzenfes būgari qui plura latrocinia in dominiis austrie cōmiserāt. crudeliores sese diutim oñdentes: mansuetudinē cesaris ad iracundiā puocarunt q̃ prepato exercitu intra paucos dies eos in muris clausit: obsidiōe cinxit: & ad deditionē cōpulit. Quo cognito: maturat oratorum aduētus. Interueni dū busq; tractatibus cesar qui budā vsq; cū exercitu p̃fecturus fuerat: audituros būgaros dimissa milicia vniennā rediit. Iam Giscra bobemus regis oim gnarus: anteq; cesar in campo foret: nouā ciuitatē intrauerat & q̃ facturi eēnt būgari p̃dixerat. Is p̃ntiam regis Ladislai desiderauit: ad quez cū venisset puerulūq; cōspexisset cōlacrimat; est. Et beu quātos ingit pro telabores subit: quot adiui picula: quantū sanguinis p̃didi. Sed tū bec p̃ceatē non intelligis: vtiā tantū mibi vite detur q̃ tu lenitate loqui possis et qui tibi cū fide seruauerūt cognoscere. Nonnullaq; munera puero cōtulit. Tum iobānes m̃dē camere impialis qui tūc forte aderat: bic ingit. Se.

renissime princeps diu tuas ptes in hūgaria tutatus ē. hic tuus dux tuus
tutor tuus defensor tuusq; rector est. Cur nō sibi stipēdiū pbes. Ad hec
puellius diuino quodā spū ductus aptis loculis q̄ iuxta filacterias ioban
nis pendebāt sex nūmos recepit Giscreeq; tradidit: quos ille filo aureo ad
collū supēdit: & vsq; in hāc diē ob memoriā puerilis liberalitatis secum
desert. Sed remeante ab obsidiōe cesare: ex his q̄ regni legati fuerant de
putati. Dionysius cardinalis archieps strigonien. venit magne prudētie
& integritatis p̄r: cū eo & Ladislaus bānus p̄fectus ē magni generis vir.
Nicolaus aut̄ vainoda palatini verbo retētus q̄tuor ex amicis suis trās
misit. cū istis & Giscra tanq̄ regnicolā se cōiunxit. Interea comes Geori
us. comes croacen. Osualdus de ros gen ad cesare; p̄fecti sunt scituri res
hungarie quē exitū fortirent. Petino legatorq; fuit: q̄a regnū in peste con
ueniens Ladislaū Alberti filiū in regē delegit. Oramus te cesar hūc ad al
bam regalē cum sancta corona nobis assignes. Nā & ibi coronare eū vo
lumus & sibi vt par est homagia prestare. post hec satis erit si eū in regno
coronāq; habuerimus. verba alia fuerūt snia tū ista. R̄sum est. q̄ corona
tus sit. eū non amplius coronandū ē: la distao & paterno & auito & ma
terno iure regnū deberi hūgarie. Bñ tū fecisse hūgaros qui v̄q; suū here
dem nō aliū elegerāt. Qd̄ in regno puer teneat nō ē inuitū cesari: q̄uis
& alia regna eū respiciant & alia dominia. Pluraq; alia dicta sunt vt est in
curiis principū mos. ad ostentationē magis q̄ ad veritate. Cū pluribus
vtrinq; tractantibus habitis: nulla concordia inueniri posset. Nicolaū vai
nodam accessiri placuit. Ad quē Ladislaus bannus & nonnulli alii missi
sunt. Sed is nescio qua diffidentia motus venire noluit nisi & aliq; ex cō
silio cesaris ad eū mitterēt. ob quam causam Viricus comes de sebaunen
burgk adolescens supra etatem prudens. cuius pater ob singularem sapi
entiam Alberto regi acceptissimus fuit. & modo apud Fridericū cesare;
percharus est. in quouis magno negotio cōsultus habet. Tū & Caspar
schlick cācellarius ingenio celer. consilio graui. & in hungaria notissim⁹
cū plerisq; aliis destinati sunt. Hi apud soproniū cōueniētes. Nicolaum
in quadā villa cōmorantē acceperunt. multis verbis ac p̄missionibus vt
vuiennā petet induxerūt. Nullius tū verba magis cū mouere q̄ Caspa
ris quē ipse cū Sigismūdo & Alberto cesaribus potentem viderat & in
primis acceptū. is ergo in celebritate diui Hieronimi vuiennā ingressus
est. Comites illi erāt Mathias episcopus vesprunc̄ antiquus regni can
cellarius vir corpe breuis. sed honesta facie atq; canitie venerabilis. Ade
rat & Emericus de marcellis. curie quondā regie mgt. antiquisq; regi
bus charus. plures etiā alii venerāt domi nobiles equitatus circiter q̄n
gentarū p̄sonarū. Fuerūt loricati ducēti quadrigē quattuor atq; viginti.
Cesar illi cum omni militia Sigismundoq; duci viuaci & animo o extra
portas obuiam iuit. in premisis que vainodam mouerent ne in conspe
ctu suo equum descenderet nescitur. Sic cū bodie imperiū dignitas atte

mutata est. vt vix illi comites caput inclinēt. cui maximi reges sese solebāt
ad terrā p̄sternere. Sed ē oīm potestati finis. Nec romanū imperium vt
virgilius credidit sine fine datū est. qđ liciam videt̃ egrotū vt de sepultu
ra magis qđ de medico sit cogitandū. Pomposius g̃ Nicolai aduētus fu
it. cui & cesar obuiā p̄cessit & ois ciuitas qđ ad spectaculū effusa est. Hun
garorū quoq; intuitu Ladisslaus puer qui tūc in arce sc̄badiuē. vbi stiria
austria terminat. tanq; in munitissimo loco tenebat vsq; in laschsenburg
deductus ē. Postq; finitis solēnitatib; ad tractatū reuentū ē. Nicola; eade
postulauit q; cardinalis atq; college pri; petierāt. Dū variē locutōes habē
tur: būgari q; cōsiliū regis intrabāt cū aliis būgaris vsq; ad probrū cōten
derunt. Cūq; Nicolaū iurgio aggressus est: q; is noua qđam corona
tione: se qui fidē mutauerat iustū ostendere vellet & alios qui fidē incon
cussam tenuerāt reprobare. Dolebat em̃ Cūscra q; amplius in cōsilio bū
garorū nō reciperet sed clam eo singula fierēt. Itaq; postea i cesarco cōsilio
recept; ē. Et quīs industria Casparis cācellarij & aliorū amicorū recōcilia
tus. Nicolao fuerit. hungarorū tñ cōsiliis noluit interesse. Post bec cū iay
būgari in cōuiuiū cū cesare fuissent: plurāq; tractata inuanū viderēt. Vlti
mū r̄sum postulati ē. qđ in bāc fere sniam cesar dedit. Coronationē no
uā qđuis necessaria nō eet vñctiōe omīssa p̄ pace & vñctiōe regni p̄missurū
se fore. Velle tñ publicis regni lris cauēri. p̄mā. p̄p̄ea nullaten; violari co
ronatōis. Securitatēq; dari & puerū et coronā post bec sibi restitui: q; i po
sonio q; ē regni locus insignis nutrire vellet. si noie pueri cuius ē arx sibi
cōtrasignaret. Obligationē quā būgari petebāt: absq; volūtate vicario
rū regni puerū nō abduci fieri nō decere. Quia cesari solū taq; p̄ximo cō
sanguineo & p̄ matrē & alios cōmēdat; ille fuisset. P̄ omītebat tñ lrisq;
firmatūq; cesar dicebat: deficiēte puero nec coronā nec castrū posonii alie
nari a regno. videriq; sibi bonū dicebat: p̄latos ac barones regni ap̄d bo
sonitū couenire vbi de mō celebrādeq; coronatōis cū securitate. deq; re
gno gubernādo concluderēt. Sup̄ gbus rebus si potestati būgari b̄rent
regni noie statim se cū eis determinationē facturū aiebat. Sin aut̃ hortat;
est talia ad cōitatem regni deduci: r̄sumq; mitti. Nouitates aut̃ fieri ma
gnope disuasit: p̄dicēs eis vix būgarie regē eē Ladisslāū: nec sine ip̄o pa
cem inuenire posse: cui; fundamētū est iusticia. Quo r̄sō cōturbati hun
garī mox se recessuros aiebāt. S; q; primū ad diuerforia redierūt. vocato
Vlrico alie comite viro cordato atq; sagaci: q; propter h̄mōi tractat; ad
uenerat. Caspar; q; cācellariū appellauere (nā & sibi magnā fidē hēbat)
Tum quia industriū virū cognoscebāt: tum q; eum cesari acceptū pu
tabāt. Ex r̄sionibus que ferri oēs ex ip̄ius ore pronunciebant. His aut̃
hungari r̄sum cesaris iniustū eē: futurūq; regno ingratū. Cōtra Caspar
atq; Vlricus omnia equa dicunt que cesar r̄nderit mirariq; se hungaros
tamaridos sterileq; venisse: vt neq; vnā regni arcem assignari Ladisslao
possent. in qua post coronationē iuxta decus regū habitaret. Quid mul

ta. Nolumus inquit hūgari sic nudi recedere. Sūt etiam alia si vults in
 quibus cōueniri pōt. Arx posonii in ptate nra nō est. Sed albā regalē ce-
 sari trademus q eam dū coronatio celebrat suo arbitrio munat: nec plu-
 res introire pmittat q velit. Nos q sumus hic ex hungaria & tu comes
 cilie cū Giscra fidē cesari demus pueꝝ celebrata coronatiōe ad bambur-
 gam qd est aūstrie oppidū restituere. Coronam in manibus vicarioꝝ re-
 gni seruari volum⁹. Aut si hoc non placet sub tua custodia pone. Vlrice
 Tum quoq; & alba regalis. Nicolao vainoda reddenda erit. Referūtur
 hec cesari. Quidā laudāt: quidā improbrāt. Comites croacie & hi quoꝝ
 longe diu ersa snia fuit: aiunt hungaros bñiles factos nōnulla iusta pmit-
 tere: multa tñ plura pmissuros si ppositū teneatur. Exinde qd semel re-
 sponsum est minime placet mutari. Nam qd reges dicāt fixum & solidū
 esse debere contēdit inconstantia cum in priuatis hominibus vitāda sit.
 in regibus detestabilez esse quoꝝ verba pro legibus recipiuntur. Rursus
 hungari que supra retulimus offerūt adiciūtq;. Coronā quoꝝ in man⁹
 cesaris se reddituros. Caueri tñ volūt ne vel pueri vel cesaris morte a re-
 gno possit alienari. Cesar in cōsilio postq; hoc audiuit. Graue est inqt vi-
 ri cōsulares. Si hūgaris nō cōfidimus regnū puero pdere. Sed grau⁹ est
 cōfido regno puerū amittere. Cōsultite in mediū mibi iura ti fidelesq;
 estis: Nā defuerūt qui dicerēt regnū manifeste perdendum esse nisi fides
 babeatur. de puero dubium ēē nec videri causam cur puerum regnicole
 perdituri crederent. Nihil tñ in cōsilio plus repiri potuit q prius. Sic re
 infecta hūgaris recesserūt. quos cesar extra urbē comitar⁹ est. Cū rogaret
 Nicolaus regē suū visere q suo pximus erat itineri. Nescio adhuc inqt
 quē regē sim habitur⁹. Nec pueꝝ hūc venerabor. nisi prius sciuerō meuz
 ēē dñm. Quidā ex hūgaris aiebāt Ladislāu se regē hūc nec sibi quicq; im-
 putandū q p etatē loqui nō posset. Ac propterea cōplures coꝝ suū regē
 adiuerūt. Muneraq; puero tradiderūt. & qsi diuinū aliqd numen intue-
 rent: genib⁹ flexis multas lachrymas ante ipm effunderūt. Vespriunensis
 antistes. O inqt generosissime puer: dabit ne vnq; deus ut prius te in re-
 gno videā q; hec senectus deficiat. Cresce puer cresce. Nemo te viuo re-
 gnum hūgarie tibi surripiet. Dionysius aut cardinalis magnā auri copiam
 in manus regis dedit. Osculatusq; puerū heu quot inquit labores pro te
 subiui: quot damna sustinui: quot me piculis subiecti: sed oia mibi dulcia
 foret si te semel in regno viderē. Māscq; triduo post apud cesarē. Sic res
 cū hungaris acta ē. Accepī exinde cōuentū regni apud albā regalē bi eni
 habendū esse: vbi rñsum cesaris ad noticiā regnicolarū deducatur. Faxit
 deus vt quod pestis reliquit infectus: alba ipā pficiat & p regni salute &
 p iure pueri de qua re nō despero: cū dispotus restie: comes cilie: Giscra:
 archieps strigoniē. comes Georius rosgoniē. tāfirmiter pueri ptes te-
 neant: vt nulla regnicolarū possint suasionē nullaq; violētia mutari. Nec
 video quē possint hungari regē habere nisi Ladislāu pueꝝ: qui & auito

et paterno atq; materno iure hūgaris imperare debet. Ex hungaria post
hec nouitates allate sunt Iohanne vainodam transiluanū aduersus rhu-
cos conflictasse & quibus felici bello quedam castella prius obtinuisset ad
extremū tamē mutata fortuna que nulli perpetuo bona est ingentē glo-
riam quam prioribus annis adeptus pugnādo fuerat: victum occisumq;
maculasse. Veritas tamē rei adhuc in obscuro est. Classis eugeniana quā
In ponto fuisse diximus: per hīstrum contra fluminis impetū nauigādo
xpianis dum hec fiebāt opitulabat. Nūc quid rerū agat incertum est. In
bobemia p̄ eos qui parum fidei habent noue res parant: que nisi prepe-
diantur in earū ortu postq; creuerint difficile poterint emēdari. Malū cū
na scitur cunq; recens est absq; negotio radit: cū adultum est difficile ex-
tinguit. In italia cōtra Franciscum comitem Eugenius armis regis ara-
gonum pugnat: estq; supior: sed omnis euētus belli dubius est. Sepe qui
victus videtur victor exurgit. Nemo vere vicit nisi qui domū reuerius
sibi suisq; subditis pacem fecit. Bononiē. post occisionē Hannibalis beu-
tinoliū & baptiste p̄ ducem multi obsidione cincti sunt veneti & florenti-
ni eos iunant. Si cesar cū aliquo exercitu italiam peteret: omnīū barū re-
rum moderator existeret: sed non sapiūt hec nobis: nec nos aliis sapiū?
vt homines imperare sciunt: sic subditos habēt obedientes. Nisi vos ger-
mani ad quos impiū translatū ē maiore reipublice curā habuerit: timeo
ne diues illa & insignis italoꝝ tellus: q̄ quodā impiū caput fuit & adhuc
sub impio se fore fateat: in alias deducta manus & nomē mutat & iugum
Hec fuerunt que nūc tue. R. p. scribenda putabam. Cetera que apud nos
aguntur ex consiliariis regiū qui nunc in sueuia mittuntur audire pote-
ris. Nam & per patauiam vt arbitror viam faciēt. Ego me tue. R. p. com-
missum do. Cui sum assidue parere pronus.

Fortune q̄litas cur nō oibz ē eq̄lis.

EPISTO. LXXXII

Necas silui? poeta Iohāni campisio prestanti pbilozopbo. S. p. d.

e Attulit mibi tandē lias tuas Guido tabellarius: sed illas pri⁹ secū
coloniam detulit totāq; belgicā regionē illis ondit. Itaq; si viarū
longitudinē penes miraberis tācito mibi restitutas fuisse. si picula itine-
ris cogites mōstri simile ē: eas me potuisse cōuenire. In altero igit̄ Gui-
donis diligētia. in altero celeritas cōmendanda ē. in vtroq; fides. Sed cre-
do eloquētia q̄ boīs adiūmēto fuisse: q̄ mollire latronū feroces aios po-
tuerit. multū q̄ sue vestes iuuerit inopiā p̄ se serētes. Cātat em̄ vacu⁹ co-
ram latrone viator: vtcunq; sit gr̄as illi habeo qui tua mibi scripta reddi-
dit: quicq; omnia que in italia gerebantur retulit. Idem faciet ad te reuer-
sus quicq; renenses agant: quicq; d̄ bauri: quicq; d̄ australes: bobemi: sa-
xones: poloni ex eo scies: immo & prutenoz & lituanoz ac⁹ tibi expo-
net. Qz si daciā: norbegiā & ipam barbarā gētū matrē. Scāciā insulā ex
q̄ gotbi digressi vniuersā terrā iuasere: voluer̄ noscere & qd illinc agat̄
scire Guidonē percōtare. Nō maior illi rōdendi q̄ tibi q̄rēdi labor erit.

Quis em̄ facilius & sciens dicēdo laborat. Magna huius est eloquētia
sciētia maior. Nihil interrogabis ex eo frustra sic ē imbutus p̄tūq; oīm.
Sūt p̄terea m̄se in eo rime. Itaq; fluūt ex eo nouitates passim & nō que
rentibus quoq; vltro se ingerūt. hoc de Guidone satis quē cum audies
vel amplius ex meis lris desiderabis. Video ex tuis lris meas epistolas
in quibus de summo p̄nariatū officio reuerēdissimo cōihero nō colla-
to cōgaudebam ad te minime puenisse. Nam plura in illis tetigi ad que
nō respondes: similiter et tuas aliquas mihi scriptas arbitror que manus
meas non attigerunt: quia non sunt omnes tabellarii Guidoni similes.
Agnoui te senas iturū visurūq; p̄bandi domū vicinā potuissē illic eē te
cum dulcemq; patriā visere & amicos veteres. O quales amplexus et q̄
verba inter nos fuissent dū veteris amicitie mēto incidisset: sed non sunt
hec ita nostra vt simul possimus viuere. Tu rānsiam arguis q̄ tibi non
multa largiē. tibiq; nō arridet vti plerisq; indoctis ignauisq; vitiis: sed vt
de an bene facias. Mihiq; sepius huius dee quas fortunam dicimus acta
consideranti aliorū quedā cogitatio nata est. vt illā non cecam sicut poete
finxerunt eē censeam: sed admodū oculatā. Nam q̄ aiunt eam iniquam
rerū huius seculi dispensatricem: non video verum eē: dicūt ei indutrios
homines paupertate grauari: ignaros autē fortune hūmilio maximas opes
possidere. Sed mihi nō sic videt: ponamq; in te exemplū. Ego te ditiores
puto: non dicā Cosmo medico: sed pluribus regibus. Diuitie nāq; maxi-
me sunt lege nature composita paup̄tas. Ego scio mi Iohannes: m̄to ti-
bi plus videri. xxx. aureos q̄ aliis quibusdā. xxx. milia. Fortuna igit nō
ignara conditiōis hūane: quos videt aptos modico viuere: non curat in
eos multa cōgerere: quia non indigēt. At ignaui nisi pecuniis abūdent:
despectui sunt: abiecti: miseri: quibus cur vitupetur fortuna subsidia pre-
bens haud scio: sed cui becipe dica. Nempe qui ea melius multo me no-
rit: qui nō p̄mutaret cū opibus Cresci sciētiā suā. Vnū hic addā tuum
q̄ iudiciū expetam. Cōmunis p̄hilosophorū (nī fallor) opinio est: ani-
mi bona extra fortune potestātē existere. Quero ego an hoc elidi quāpi-
am ratione queat: si tuū acumen adinoueris: scio dices nō eē absq; fortu-
ne benignitate quosdā magna intellectus luce vigere. Nam nisi talia si-
bi organa fortuna ministrasset & nisi bene alitus fuisset illis: q̄uis postea
sepe inuenit nunq; talis euasisset. Sint ergo contenti homines docti si absq;
magnis opibus magnā sciētiā sunt adepti. Namq; si eius duob; alteru;
dūtaxat hūm̄dum sit: nemo sapiēs doctrine diuitias anteponet. locus ē hic
altior q̄ ep̄laris breuitas queat amplecti: atq; idcirco taceo q̄uis tecum
pol paucissimis opus sit. Nemo cōtentus ē mi Iohannes nisi qui deo se
dedit: & in illo saccauit cogitatus suos que mūdo seruauit: quantūvis di-
uitiis: bonoribus: potentiisq; fruānt: semp tamē paupes sunt anxii: timi-
dū miserisq; insiniciis expositi. Delatorē illum si fugitas probo laudoq;.
Nam quid detur tibi aut quid apponat tibi ad linguā dolosā: venenū

aspidium sub labiis eorū: quo possunt omnīū beneficiorum merita vno momento extinguere. Inueniet ille tamen aliquando qui vicem reddat nec scio an mitridatis antidoto poterit vti: qui non solum priuata negocia sed etiam publica labefactat. De politicis aristotelis iamdiu tibi scripseram: sed quia non habuisti has. Sic res se habet. Volumen est vsq; ad octauū librum completū. Itaq; magnum mihi munus erit si finem mihi transmiseris. Petrum noxetanum laudo qui romanos calores & vxoris ignes fugiens florentiam prexit: quous & vxor secuta fuerit. Res em letifera est in augusto si rome sis vxori operam dare. At propterea bene fecerunt veteres qui sacerdotū curiam illic collocarunt vxoribus em carent. Curiam cesaris quā vxorati sequunt in septetionem transferri par fuit. Caluum tam comendo q; Iuuenalis vsficiū si mechorum notissimus olim stulta maricali iam porrigit ora capistro. Sapientius reuerēdus pater cōtes noster qui se religioni dedit: vbi & sibi & deo seruiat (Nam cetera vana sunt fluxa caduca) huic me comendes volo: simulq; Richardo nostro: cuius ni fallor manu tua epistola scripta fuit. De nouitatibus harum partium nihil est quod scribam nisi dux Ludouicus bauarie senior quem filius in carcerem coniecit mortuo crudeli nato sperauit seliberuz esse: sed incidit manus marchionis Alberti qui eum durius tenet. Nūc de sua liberatione tractatur. docet nos hec & armant ad patientiā: quando tam insignes principes ruere videmus & nunc exilium nunc carceres exilio peiores pati. Nullus hominum status firmus est: nemo sibi castitium repromittere potest. Quid nos mortem accusamus que nos mille pericula subituros liberat. Longa dies longas miseras parit. Ago ingentes grates reuerendissimo domino meo adriensi qui vt ais ob mei memoriam te conuiuio excepit: nam quous sibi ex teipso charissimus sis: facile tamē tibi do fidem meam ob causam quoq; pfuscum te amari. Sic em de sua erga me humanitate percepi dum rome forem. Ex eo precor sciteris an suas litteras perceperit & an grate fuerint. Nam si aliquid mutandum est id propere fiet neq; difficultas erit nec mora in me: sed in cesari minor qui libenter tanto patri morem gerit. Commenda me sibi & dede quantulus sum. Reuerendissimis dominis meis tarentino & cumano. Credo etiam si taceam me commendabis & que noua scribo cōmunicabis. quous parui momenti sint apud vos qui more boim solū q; prope sunt & que vel prodesse vel obesse possunt magnificitis. Vegio salutes dicito quas nosti oportere: nam vetus amicitia extincta non est: nec potest extingui dum viuimus. Nouariensem antistitem puto repatriasse: & eam ob rem non sibi litteres borestem quem misit non accepi. Nec latorem monachū vsq; vidi: quous in curia semp fuerim. Medicū illū nostrum credo dietum fieri me ditiozem donec vena incidat. Mira ē hec vena que tot flores facit & nunq; vuas. Iulianū ne pretereas quē in calce eple pono vt magis memorie incideat. Vale & scribe vt soles.

Consolat' amicū sup fuga amalie. **EPISTOLA LXXXIII**

c Neas filius poeta dño Iobāni frund secretario insignis ciuitatis Colonie. S. p. d. Plura tibi p hos dies scripsi: si lras meas suscepisti letus sum q si secus accidit egretero. Multa em ferit que alienas manus incidere noluisse: vtcūq sit pauca modo vt me recipias velim amiconū more qui tristia dolent & leta gaudēt que amicis accidunt. Iobānes secretarius nurebergen. vir bonus doctusq & tui amatissim⁹ ad nos iam reuersus est: aitq te mestū reliquisse. Nam & capitolina clades te quedā affecerat. Nescio quid ex capitolio fugerit qd animū conturbauit tuū. His retulit suo in recessu te adeo dolentē fuisse vt ne verbū effari posses. Nō intellexi ego virū. Dicebat enim in capitolio fuit. Illuc ibat Iobānes sepe delicias ibi habuit. Aufugerunt doluit: nō inueniunt: nimis perplexe locutus est. Non potui quid rex eet agnoscere solum te mestū pcepi nec consolationē recipe velle. Mi Iobānes ego te virum eē noui vbi iam mutatus es: quid est qd te queat sic alienare. Viri est sic suas rōnes constituere vt nihil notū possit accidere. Animaduertēda sunt oia futura & preparandus est animus ad ea ferēda si accidunt mala. Nam que preuisa sunt minus ferūt iacula. Si amicus mortuus est morturum scire debebas. Si perdit opes sunt: sciendum erat hoc fortune bona ad nutum fortune ponenda fore. Si amica recessit: consideranda fuit instabilitas mulierum quarum volūtas in boras mutatur. Nihil incertius animo femineo. Nullus amor femine diu durat. Fallax est animal mulier: varium: crudele: absq fide: plenum dolis. Verum cum omnibus infideles sunt femine: senibus quidem infidelissime sunt. Tu mi Iobānes in vesperum mecum pergis: nihil est quod vel tibi vel mihi cum feminis conueniat. derisui sumus & fabule. Nulla nos sequitur nisi questus causa ab sit hoc maledictū a nobis genus quod & bursam exbaurit & animā occidit. Nempe mi Iobannes si abiit femina non te lesit sed alium lesura recessit. Gaude quia fugit. Ego hec dico quia mihi sic videtur dictū Iobanē nū nurenbergen. iudicare. nescio an verū sit: si sit aliud teipm cura. Nihil est tā acerbū qd tepus nō minuat. Cōsule tibi mi Iobānes & merore pone. Nā qui tristet ob rem pditā seipm cruciat: & tñ qd pdidit nō recuperat & vt iusti dicūt. Centū libre mesticie vnciā debiti nō exoluūt. Vale.

Et si se indignū laudis dicat pfitetur tamen ex laude iocundari.

Neas filius poeta domi. **EPISTOLA LXXXIII**

c no Iobanni scindel singulari astronomo viroq probatissimo Salutem plurimam dicte. Reuersus nunc ad cesarem insignis miles Procopius de rabenstein: tui meiq amatissimus retulit quod mihi summe voluptati fuit me tibi dilectum esse: measq litteras quas sepe ad amicos scribo tuo iudicio admodū cōmendari: vtrunq apud me mirum est. Quid em in me est quod a te viro laudatissimo diligi debeat. Quid rursum eplē mee in se habet qd laude dignū videat. nihil ego vncq erga te

boni operatus sum. Mores mei communes sunt: viuo vt vulgus hominū facit: nulla singularitas in me est: nulla prestantia: nulla virtus que non aliis communis sit. Epistole mee plane sunt apertū stilum habēt: curreti calamo picti sunt: nihil his commissum est qđ in sermone vulgari nō cadat. nō est in illis ornatu nō lepos: nō grauitas. Nude sunt & solū animi mei indices. Cur ergo vel me colas vel illas magnificias non scio: nisi qđ homines sunt quidā tanta bonitate pređiti vt oīa cōmendent. Econtra quoq; malicia tanta quorundā est: vt oīa que vidēt queq; audiūt vituperet. Tu inter primos numerari vis & sapias certe: qui laudando potius qđ vituperando vis excedere. Verū tua laus quā mihi ascribis & si meritū excedit meū: mihi tamē iocunda est. Quis em̄ nō potius indignā laudē qđ indignum vituperiū ferat. At quā laus ea demū dulcis est que a laudato viro procedit magno me munere donatū arbitror dum tuis me verbis extolli audio. Sumus em̄ omnes cupidi laudis: & vt Cicero dicit. Optim⁹ quisq; cupiditate glorie tangit. Leniculus ille demoscenes etiā; susurro muliercule aquam ferētis oblectari se dicebat dum audirēt se transeunte hic est ille Demoscenes qui & senatū & theatrū sue orationis vi modera tur. Oblector ergo & ego dum me tuis verbis cōmēdari percipio: quis non sum is quem tu iudicas. Pleriq; hoc vituperant velleq; potius contemni qđ laudari. Verū ego has laudes tuas nō ad iactantiam quia mihi sum conscius: sed ad incrementa virtutū recipio daturus operā vt talis sim qualem me predicas: ne fama quam de me vulgo prebes omnino sit irrita. Plura in hanc sniam dicere possem: sed absit hoc loco disputatio facessant argumētā. Agamus inuicē vt amicorū est. Nunq; ego te vidi neq; tu me vti arbitror vidisti: sed tua fama facit vt te vnice obleruem. Na; seculi nostri precipuū decus censet. qui & siderū cursus & futuras tēpestates & pestes & steriles & fertiles annos vnicus vere predicere noris. Hinc te amo: colo: obseruo: sumq; tuus. Na; virtus hmoi est vt & quos nunq; vidimus amare nos faciat. Hinc veteres illos fabios Scipiones fabricios eorū canos ceterosq; virtute prestātes qui multis ante nos seclis vitā exuerunt etiā mortuos diligimus. Sicut fundatores nostre fidei vel apostolos vel martyres singulari deuotiōe & affectu veneramur. Virtus nanq; sui natura amabilis est. vitiū vero odibile. Tu ergo vir prestantissimē me iure a me ameris: qui tua singulari ac prestanti virtute nostrū; ornas seculū. Me cur tu diligas non scio: vt tamē diligere nō cesses oro & obsecro. Magnificatio nāq; tuū amorē & ornari me tua dilectiōe non ambigo. Perseuera igit nacti non sum quē reris is tamē sum qui diligētes me reciprocē diligo: totisq; viribus amo. Vale.

Refert grates de biblia compata.

EPISTOLA LXXXV

Neas siluius poeta imperialisq; secretarius dño Iohanni rustoni viro prestanti. S.p.d. Procopius eques bohemus cui de rabenstein cognomen est: vir singularis modestie bibliam quam ex te

concupiui ad me detulit. Ago tibi gr̃as ingentes: volumē nanq̃ id ē qđ
cicūferri cōmodo possit. Preciū vō minus fuit q̃ tanta scripta mererent̃.
Fecisti vt amicū decet. Rem meā quasi tuam curasti. Pecuniā ego statim
pro copio numeravi qui eam tibi restituet. Nihil plus qđ in hac re dicere
sit necessariū. Inter amicos nanq̃ p̃hibita est verboritas. Tu scis qui sim
Si quid est qđ me velis iubere potes: nunc tuis optatibus me repugnā-
tem inuenies. Vidi quam scripsisti cancellario cedulā in rebus publicis. Is
nūc abest in suuam missus. Summā scriptorū tuorū quatenus opus fuit
regie maiestati exposui. Sed nihil ad rem qđ mihi placeat responsum est.
Ego suadeo vt sibi quisq̃ cōsulat. Nemine tñ p̃secutio q̃uis maxima ex
recto fidei tramite depellat. Vuenceslaū nūm si qñ vides meis ṽbis saluū
iubeto: dicitoq̃ nullum sacerdotiū tanti eē vt calamū lumere dedigneē.
Vale & me vt soles ama.

Suadet pacem particulare vbi vñuersalis haberi non potest & p̃hibet
mendaciis vt.

EPISTOLA LXXXVI

Neas filius poeta magnifico & generoso viro Caspari seblick im-
periali cancellario. S. p. d. Leonardo equiti nobili qui in saxonā
missus est verbosas l̃ras cōmendauit: ex itinere vt tue magnificen-
tie transmitteret: tuncq̃ singula scripra digna recensui: siue rem publicam
siue priuatā tuam concerneret. Spero illas in manus tuas delatum iri nisi
iam delate fuerint. Non igit̃ q̃ tunc scripsi hoc loco repetā ne sim verbo-
sior: ne dicam tediosior. Post hec dum eē in aula regia casti: cōperi frā-
ciscum strasoldiū insignē equitē cuiq̃ obseruantiū. Percōtatus sum
ex eo quid cum p̃cratio gestū eēt. Is ait venturū se ad me relaturūq̃ oia
ex ordine. Sic actum est. Cōuenit me hō in cancellaria legationēq̃ suam
& pancrati r̃ationem exposuit: nec cōtentus bis vt est vir diligēs & ami-
cus amici suscepto calamo l̃rarū oim rerū indices ad te deferendas dista-
uit: mibiq̃ tradidit: quas cum p̃ntibus trāsmitto. Nec plura in hoc dico:
quia ex Frācisco plenissimā instructionē recipies. Solum cōsulo vt q̃ pa-
cis sunt amplectaris & cōsideres nequitia t̃pis. Nō eīm vt volum⁹ sed vt
possumus viuendū est. Coaptāda ē t̃pi vita ñra. Mibi ex integro non vi-
detur hūgaria ñris t̃pibus pacē habitura. Qz si q̃ via ē vt priuatim sit pax
in bonis tuis id p̃bo: cōmendo: suadeo. Tabellarius qui ex hūgaria ve-
nit ait. in festo diui nicolai cōuentū regni apud albam regalē eē habendū
venturūq̃ illuc polonie regem vt ē hōim audacia cōfirmauit. Mira res si
tanto t̃pe vel mors vel vita vñius boīs ignorari pōt. Quibusdā mentiri
vile est dum se sic exaltant. Florētinoz puerbiū est dum bella vigēt vt
dum eē mēdacis. Qđ palatinus noster nō negligit. Sed sunt oīs pusil-
lanimes viciosi p̃fidi scelesti qui mēdacio se potius q̃ veritate defendūt.
Socrates in iudicio reus mori potius voluit q̃ falsitatis plena escānis oīo-
ne liberari. Abiecte cōditionis est homo qui ne quid dignitatis vel fortu-
narū amittat ad mendacia cōfugit. Vir fortis & bon⁹ nunq̃ timet dicere

facienq̃ verum. Sed mitto ista. Viuiana nra in iudicio est cōtra bartholo-
meum veron. cuius causa plurimū vocillat. Et si refutato impiali iudicio
austrie tribunal naēta sit: qđ forſitan ſibi in damnū verget. Coſeſſa iam eſt
bona ſe plurima q̃ fuerūt dñi. B. obtinuiſſe. ſp̃uis illa ex mariti ſucceſſiōe
ad ſe veniſſe cōtēderit. Ego ſibi cōpatior quā video vndiq̃ ſpoliari. Sed
magis bartholomeo fauco quē ſuam amittere pecuniā iniquū eēt: cuiq̃
nihil omnino eſt & ſororē habet annis nubile: & forma pulchrā. Iudiciū
craftina die habendū eſt. Ego multū hortatus ſum ad concordia vt ſemia
inclinareſ ſed durior eſt adamāte. Credo ſpem victorie ſibi datū eē. ſed ſa-
ciat coacta qđ voluntarie recuſauit. Alia nunc ſcribenda nō occurrūt. Re-
cōmendo me tue magnificētie tuiſq̃ collegis. Iuſſibus tuis obedire pa-
ratus. Ex vnienna.

Delphin regis francie filius aſſatiā obſedit ſuitenſes apud baſileā miſe-
rabilī clade pſtrauit.

EPISTOLA LXXXVII

Neas filius poeta. S. p. d. dño Iohanni gers regio pthonorario
e viro preſtati & amici amico. Scio te optare ſſas meas: vt quid re-
rum agamus noſcas. Eſt em humanus anim⁹ ſemp nouitatē cu-
pidus. Ego autē ſcripſiſſem tibi iam diu ſi certos habuiſſem nūcios. Sed
cum aliqui a te veniūt quaſi de induſtria me ſugiunt ne ſciſculis ſſarum
onerent mearū: vt ſunt hodie poies ad complacendū tardiuſculi. Sed de
creui has ſſas fortune cōmittere: vt ſi poſſint te adeant: teq̃ nouarū que
nunc maxime ſunt efficiāt certiorē. Credo te voluci fama pcepſiſſe galli-
corum aduentū. Sed accipe nunc ex me certitudinē & qđ tibi ſciibo tāq̃
euangeliū potes referre. Si modo id affirmatū in mea inuenies epistoła.
Venit p hos dies Ludouicus Delphinus vniennē. ac primogenitus re-
gis francie cum magno exercitu infra limites imperii. Opidūq̃ obſidio-
ne cinxit: cui nomen eſt mons belligardi: qđ ab impio comites de vūrtē
berg habent in feudū. Ibi cum aliq̃ diu Delphinus maneret: cum caſtella-
nīs tandē conuenit: vt ſibi ad certū tps opidum tradereſ: quo lapſo id li-
bere reſtitueret. Nam aliter vi decreuerat expugnare vt locū haberet in
quo morari poſſet. quia non decebat regis filium in campis degere abſq̃
teſto. Poſtq̃ Delphinus biligardi potitus eſt ſaniam vndiq̃ ſui aduētus
publicauit: ſed non vno modo apud om̃s. Apud aliquos nanq̃ ſe in au-
xiliū nobilitatis veniſſe p̃dicabat tanq̃ in germania p cōmunitates eēt
oppreſſa. Apud alios vō vocatū ſe dicebat p romanoꝝ regem cōtra ſui-
tenſes. Nonnullis autē ſe vellevendicare iura domus francie aſſeuerabat: q̃
uſq̃ ad rhenum p̃tendi dicebat. Ex hac cauſa rbc̃m argentina obſeſſūq̃
ſe affirmabat. Dicebat em etia; & ppter ducem ſigismundū ſe veniſſe. Et
pas rumores ubiq̃ publicari ſtudebat non q̃ ita eſſet: ſed q̃ fauorē ob eā
cauſam ſeſe putabat habiturū. Dum hec fama ſic pcurrit. Nobiles aſſatie
quibus grauior videtur ſuitenſiū dñatus: oratores ad Delphinū mittūt:
cumq̃ rogant vt preſidia cōtra ſuitenſes prebeat. De Delphini exercitu

varia dicta sunt. qui maiora sequunt. lx. milia hominū in eius comitatu
 fantur haberi. Qui minora probat. v. & xx. milia. Medii vel. xxx. vel. vi.
 & xxx. milia censet esse. Concordatū inter Delphinū & alsatiē. v. & xx.
 milia hominū ex suo exercitu p̄ hanc hyemem in opidis alsatiē recipi de
 bere. ipseq; Delphinus & thuricē. & aliis obsessis ferre opem p̄mittunt
 Veniebant iam Delphini gentes q̄ vulgo vocant̄ armeniaci in subsidium
 cuiusdam castelli qd̄ sutenles p̄pe basileam obsidebant. Sutenles vt hoc
 senserunt: non expectatis hostibus ad viā pergunt primasq; armeniacorū
 turmas inuadunt stragem dant plurimosq; neci prebent armeniaci retro
 pedetentim fugientes ad maiore exercitum se recipiūt. Illi sanguinis cu
 pidi & auidi victorie: dum gloriam querunt p̄p̄iam: salutem amittunt.
 Ventum erat ad hospitale sancti iacobi quod vix quattuor stadiis a basi
 lea distat. ibi vniuersa multitudo armeniacorū in suten. irruit nonnullis
 ante portas basilien. positis: qui existentes obseruaret cederentq;. Com
 munit̄ atrox & miserabile prelium: cedunt q; ex vtraq; parte q; plurimi.
 Horrendū auditu est. Euellabant sanguinolētos ex corporib; suis sagit
 tas suicē. ac truncatis manib; in hostes irruerūt: nec prius animā exala
 bant q̄ occisorē ipi occidissent. Quidā bastis confossi & onusti telis inter
 armeniacos currentes necem suam vindicabāt. Erant quattuor armenia
 ci qui suten. vnū insequēbant. iāq; illi telū cōfossū strauerāt & sup̄ cor
 pus trahabant: tum eius comes arrepta bipennii in quattuor illos fertur
 Ex quib; duos obrutauit. Alios v̄o in fugā dedit ac deinde semianimū
 corp; sup̄ humeris recepit & inuitis hostib; portauit ad suos. Erat retro
 suten. murus quidā orti sancti iacobi qui illi se tutos ab vna pte rebant
 solumq; in fronte pugnabāt. Sed theutonici qui cū armenicis erāt intrā
 tes: ortum: murum p̄fodiunt: suten. q; a tergo serunt que res magna cau
 sa ruine sutenfium fuit. Pugnatur tum ante tum retro. iam viro vir im
 minet nec iam eminus sed eominus ferrum stringitur. Suten. quasi leo
 nes p̄ omnem exercitum in victores vagant̄ cedunt sternūtq; omnia: vt
 qui iam non in spem victorie: sed in mortis ultionem se pugnare sciunt.
 prelium a principio diei vsq; in finem tractum est. Ad extremum non vi
 cti suten. sed vincendo fatigati inter ingentes hostium cateruas cecide
 runt. Victoria lugubris atq; cruentissima armeniacorum fuit: campusq;
 liber eis mansit non virtute sed multitudine supantibus. Ex sutenfibus
 qui plures occidit e iurant quattuor milia: qui minus mille & quingen
 tos viros cecidisse aiunt. Ex armeniacis dicunt aliqui plures desideratos
 esse q̄ ex sutenfibus magna cedes equorū fuit. Plures theutonones dum
 vlscisci suten. volunt vitam amiserunt. Suten. autem nulla res magis ex
 tinxit q̄ magnanimitas siue illa temeritas fuit. Nam dum hostes paruū
 pendunt eo deducti sunt vnde exire non potuerunt. Qui sapit nec nimis ti
 met hostes nec contēnit nimis. Dū bec agunt rex romanorū oratores ad
 delphinū mittit ep̄m augustensem & ioh̄em de aich doctore in nullo sp̄

milites p̄curatum: quid cause sit q̄ imperiū cum exercitu sit ingressus.
 Redeunt oratores & cum his delphinus suos ad regem destinat quinque
 viros prestantes. Interim ex parte concilii basilien. cardinales duo arela-
 tensis & sc̄i calixti pluresq; alii doctores delphinū adeunt. & cum his ci-
 ues basilien. deprecantq; ne vel concilio vel ciuitati noceat. Is rursus suos
 basilien. cum his nuncios mittit: qui adhuc ibi sunt: habentq; diuersos cō-
 cordie tractatus. Nam & oratores pape felici ac ducis sabaudie totiusq;
 suitensiu factionis illic cōuenerunt. Rumor est potissime urbem basilien.
 tanq; regni francie sibi restitui. qđ si fiat magna priuilegia illi ciuitati pol-
 licetur. Oratores aut delphini qui hic sunt: aiunt delphinū vocatu regis
 contra suiten. venisse: dicuntq; se iam strauisse magnā inimicorū manū
 suaq; ope remotā ex tburego obsidione. Petuntq; firmari pacta cum no-
 bilibus alatie p̄cullam: stationesq; in hanc hyemē exigunt. q; sibi si negēt:
 nō posse se dicunt abstinere qn noceāt. Habet iam lauffenburg seegingē
 & alia q̄dam opida: sed illa non sufficere predicant. Brisacū & triburgū vo-
 lunt adiungi. Exinde Sigismūdum austrie ducem ad cōsumandū matrī-
 monium cum filia regis francie delphiniq; sorore transmitti querūt. Ni-
 bil adhuc responsi est datum. Ciuitates & principes non cōsultandi sunt
 Faxit deus vt finis sit bonus. Nam murē in pera nutrire q̄ tuū sit puer-
 bium docet. Anguis torpentē frigore hermaciū domi suscepit: qui cale-
 factus extensis pennis anguem domo pepulit. Videant nostri principes
 vt consulti faciant: ne post factum dicere habeant: nō putauimus. Habes
 ex me vir p̄batissime quid in rebus armeniacorū gerat. In factis ecclesie
 nulla adhuc est recepta conclusio. Sunt hic quatuor electores: mogunti-
 nus: treuerēsis: dux faxonie & marchio brādeburgēsis. Palatinus p̄pter
 armeniacos indultū habet ne veniat tueatq; patriā. Colonien. archieps
 in obsidione susatensiu occupatus venire buciūq; non potuit: sed nunc p
 oratores regis factis induciis vēturus dicit. Sunt hic ambarū partiu ora-
 tores & quisq; suam rem tueat. Eps virduū. ex parte ducis burgūdie buc
 venit: magnopere suadere nitit̄ vt maiestas regia cū tota natione p̄ papa
 eugenio se declararet qui hodie coram toto cetu magna oratione habuit.
 Hec sunt q̄ nunc scribere possum. Tu vale cum consorte tua magis bona
 q̄ fortasse prudente: q̄ inter feminas nō solet regnare prudētia. Iterum
 vale & me ama. Ex nureberga anno. M. cccc. xliiij.

Mori & si omnibus formidabile sit omnibus tamen necesse est.

Neas situius poe.

EPISTOLA

LXXXVIII

e ta. S. p. d. dño Iohanni gers regio p̄bonotario. Dedi ad te l̄ras
 ex nureberga scripsi q; tibi armeniacorū aduentū credēs tibi com-
 placuisse. Nam & sic mihi abs te dum descendisti p̄ceperas. Nunc autē
 rursus boc inueni nescio quare moleste tulisti q̄ in ep̄la calce scriptū erat
 cōboralē tuam vt iuberes saluere: adiūctis verbis quibus eam p̄biorem
 q̄ sapientē videbar sensisse. Hoc vt accipī tu egerulisti: nescio an credam

is qui mihi hec insinuarunt. Nā hoc non vniēne sed inter vniennā & no-
uam ciuitatē at inter equitandū mihi relatū est. qd si vniēne id cōtigher
verbis potius q̄ his apud te purgasset. Vt cūq̄ esset mihi non sit verisimi-
le te virum etate maturū & morib⁹ cōprobatū: verba q̄ nunc attingi nō bo-
no anio tulisse. Nam quid ego dixi: laudauī pbitatē dimīnuī sapientiā.
Scio quia non ignoras ecclenasticis verba. Virum de mille vnuū reperi
mulierē ex oībus non inueni. Sed quid ego de mulierib⁹ cum & in viris
laus sit pbiore eē q̄ sapientē. nāq̄ sicut ad corinthios inqt paulus. Stultā
facit deus sapientiā huius mūdi. Ac ideo in euangelio dñs. Nisi cōuersi
fueritis inquit & efficiamini sicut paruuli nō intrabitis regnū celoz. Nō
em̄ sapientiā hui⁹ mūdi sed cor simplex & mentē purā diligit dñs. Et his
dotibus pollere cōiugem tuā scripsi. Non em̄ eam corneliā graccoz ma-
trem oratrice dixi: aut calpurniā in causis patrocinantē sed talem predi-
caui quā deus ipse nō aspernaret: & qui stulta hui⁹ mūdi delegit & sapiē-
tiam pdidit sapientiā. Sed dixerit aliquis fortasse de vxorib⁹ qualescūq̄
fuerint tacendū eē. Hoc si apud vos moris est: fateor me vīe cōiuetudinī
inscium peccasse: dandaq̄ erranti veniā eē. Nam & paulus veniā meruit
ecclēsiā dei psequens qui se benefacere credidit. Prisci autē quos legi plu-
res solent ad amicos scribētes multa de cōiugibus scribere: lege hieroni-
mū: ciceronē: senecā: ovidiū de tristibus. Multa ibi de alienis vxorib⁹ etiā
cum gta maritorū scripta repies. Adducere plura in hunc effectum. Sed
nequeo arbitrari te virū: tum doctum tum prudentē animū induxille vt
ista pensites: simulq̄ pestis q̄ apud nos acerbe crassat facit: vt magis de
modo moriēdi cogite q̄ vt eplās dictare cure. Nāq̄ cum audio nūc illū
nunc istum efferni tradiq̄ sacerdotib⁹. Heus tu inq̄ enea nec tu scis quā-
do certator assit qui te ad tribunal vocet. vbi nec aduocato nec pcurato-
re tuen te possis sed tua te opa iudicabūt. Terribilis ē equidē mi lobes
huiusce rei recordatio. Debemus tñ gtas agere creatori qui nos vocatis
pluribus aliis pmonet: nec erga nos facit vt ad tessalonicē. scribit Paul⁹
q̄ venturū dñm sicut fur in nocte affirmat. Sed vti nobiscā illa demētia
de qua in apocalipsi meminit Iohānes. Ecce ego sto ante ostium & pulso
si quis audierit vocē meā: & aperuerit iauas introibo ad illū & cenabo
cum eo & ille mecū: vti nā deus adapiat oculos nros & det nobis hui⁹ se-
culi blandimēta: illecebrasq̄ cōtemnere & ad pbiā puenire p quā dica-
mus cum paulo cupio dissolui & eē cum xpo. Mira res vt boies pestis in
hac vita habēt eo difficilius egredimur. Durus forsitan hic sermo videbi-
tur: sed audi & cognosce me vera dixisse. Quis est obsecro qui misere vt-
uit nisi q̄ pccis est deditus: Hec snia ē theologoz & pborū. Nā Cicero in
paradoxis hoc ait oēm malū seruū: & apls q̄ pccī seruīs pccoz ac rui pccī
Hi sunt qui egerrime moriunt. Nā sp in pccis vellēt puolui. Et bi non
peccata dimittunt: sed a peccatis dimittunt quādo mors adest. Nos igit
si saperemus recōgilarēmus nos q̄ creatori nro qui nobis vitā dedit: illaq̄

sibi quicunque reposcēt libenti animo redderemus: sed tenet nos cecitas peccatorū que obuelauit oculos mentis nre. Deus nrī misereat & extendat erga nos pietatē suā detq; nobis animū vt quicunque nos vocet prompti simus & bilares. Nāq; siue sponte siue inuite moriendum ē tñ. Nec nos mors preteribit q̄ priscos reges atq; cesares non p̄terit q̄ nec ipi creatori oīm deo postq̄ humanitatē induit parcere voluit. Omīa nata occidūt & orta senescunt: stat sua cuiq; dies breue & irrecupabile tps. Nemo natus est cui non sit moriendū. Nos igit̄ ad hanc accingam⁹ mortē vt cum venerit tanta minus acerba sit q̄nto magis p̄cogitata. Mors quidē nō mala est: sed finis potius terribilis carceris. bis qui bene moriunt̄: hinc celestis vox a udit̄ Jobāni. Beati mortui qui in dño moriunt̄. Vtinā deus qui quos vult eligit & quos vult reprobat: bis nos iungat cum fati dies affuerit vtinā cor meū ad bec q̄ scribo sese disponat: vtinā non alia inueniat̄ mentis cogitatio quā signat barundo. Fateor me multa scribere in bonū que nō operor: sed in oībus misereat mibi dñs qui mundū pōt de imundo facere. Tu vale mei memor & amator vt solebas.

Spondet p̄mouere causam quo ad se vires sue extendunt.

Neas filius poe.

EPISTOLA

LXXXIX

e. ta. S. p. d. Iohanni frund secretario ciuitatis coloniensis. Fuit apud

me tuus familiaris qui bollādrinorū negociū multis mibi verbis cōmendauit. Ego vt sum tuus cupioq; tibi rebus in oībus morez gerere cepi curas ad mouere nitiq; vt ad metā qd̄ optabas ducere. Sed inueni p̄mo in limie magnas difficultates: quas cum vellem amouere pluriores offendi. Non possum scribere quid impedimētū fuerit. si vnq; te videro planius oīa dicā. Satis est tibi qd̄ in mediatoris locū vel traditoris nō sum vsus ydoneus. Nuncius ipse tibi plura dicet. Ego nihil magis cupio q̄ tuis optatib⁹ satisfacere. Sed tua humanitas nō exigat plūq; prestare queam. Rem minimā de cōmissione cause tuorū amicorū impetraui facile sum enī homo ad pauca natus & in minimis rebus benignos principes inuenio: si quid ponderis habere videat̄ in alias manus trāfert̄. De reb⁹ hungarie puto te iam audiuisse Iadislāū regē cum voto totius regni postulari. Credo te etiā audiuisse me romā p̄fectū: mirariq; idcirco. Sed scis parendū ēē principib⁹ aut cedendū curie. Nemo vt vult apud principes viuūt. Mancipia sumus & fortasse iumenta: qui alienū panem mordem⁹. Viuunt omēs infelicit̄ qui orbem incolunt: nullius tñ vita miserior ē: q̄ eorū qui ad alienū comedūt appetitū ad alienā sitim bibunt & ad alienū somnū dormiūt. Hac de re scripsi nup̄ eplā admodū longā. Ideo nunc hoc p̄tereo. Meus itus ad urbem bonestā ob cām fuit. p̄pter vniōnē. N. & p̄pter illa q̄ nureberge cōdusa fuerunt. Quid aut̄ reportauerim frāckfurdiē videbit̄. q̄uis & ipsa taciturnitas indicat quid allatus sit. Nunc in frāckfurdiā res trāigent. Ego nihil magis vereor q̄ nationis diuisione Valde nāq; turpe est ne dicam inutile germanos qui diuīsam ecclīā iam

quinque annis vnire latgebant: in se tandē reddi diuifos. Mea opinio fert
tanti ponderis tantiq; nomis eſſe germaniam: vt in quacūq; partem re
liquam xpianitatis portionē ad ſe trahat: dūmodo integra ſit. Non dicā
plura tu me commendatū fac reuerendiſſimo domino meo aiebipreſuli
coloniē. eiufq; germano domino traiectionſi antiſtiti. Et quia te audiunt
vnum ex me dicto: mibi ad huc nihil videri vtilius ad pacem eccleſie re
ſartiendam & auctoritatē eccleſie conſeruandā. q̃ viam illam tueri q̃ nu
remberge fuit apta: ſi modo iterum poſſit haberi: firmare hoc multis rō
nibus ſi coram eſſem: ſed abſentē me non decet nec expedire omnia com
mittere calamo. Vale.

Reſert grates de muneribus oblatiſ.

EPISTOLA XC

Neas filius poeta dñi Iohi tuſcboni ciui pragen. & amico pba
e to. S. p. d. Munera tua q̃ nup ad me trāſmiſiſti: ſuſcepi libeter. tū p
pter re q̃ mibi iocūda fuit: tū ppter mittentē cui? memoria ſp be
ret mētē mee: non ſine leticia ſingulari. Tum deniq; q̃ illoꝝ portator bo
neſtus adoleſcens maior corpe q̃ etate piberalis mibi viſus eſt & dign⁹
qui regi ſeruiret quēadmodū poſtea factum eſt. Nā & ad regiā cācallariā
ſuſceptus ē. In q̃ loco ſi pleuerauit vti ſpero: clarū i virū ſurget. Ego illi
quia virtute p̃ditus ē: & tu cū mibi cōmēdaſti nūq; deero vita comite: ſed
in me ſi quid ē artis: ſi qd eloquiū: ſi quid induſtrie totū ſibi cōicabo: quia
nō ſum auar⁹ bimōi regē. Nec vt pecunie ſic & ſcie cōſeruatrix ē auaritia: ſ;
q̃ ſas ſuas magis abſcōdit: eas magis adnubilat: q̃ vicio ſtudiū ſp carē.
Nec plus in ſecreto tenui q̃ in publico. Idē faciā qd ſpūs hos reget ar
tus. Atq; de hoc ſatis Frāciſcus vir mitis nulliq; noxi⁹ ſ; oibus qd ad pōc
frugi bohemiā repetit. Credo in patria cōtētari modico: q̃ mltō inter gē
tes exteras vult: & fortalſe plus ſibi pragēſis ceruiſia placet q̃ vinū vni
neſe. Habet em magnā vim ad retinēdos hoies natale ſolū. Verū cū mō
tium accole lacte tū nutriti & aq; neſciāt alibi viuere q̃ inter oues & bo
ues cū qbus ſunt nati. Frāciſcū mirari nō debem⁹: ſi nat⁹ in patria nobili
bohemoꝝ ſolo ſeraci & oim bonoꝝ copiam ſuppeditatū ad ſuos reuertī
vult: & illi terre q̃ dedit corp⁹ reddere. Quis em nō molli⁹ atq; ſuaui⁹ ia
cere boim corpa p⁹ mortē arbitret i humo natia q̃ aliena. Laudo ego
frāciſcū & nō ſi par cōditio foret: eēt nūc impar volūtas. Is ad te vciit boni
tatē viri tibi cōmēdo: humanū eſt boiem boi auxilio eē. De biblia emēda
hoc eſt deſideriū meū. Si papiria eſt octo florenos dabo. Si ē in p̃gamēto
duplā videto tū vt correctā ſit & digna precio. De libris aliis alio tpe tibi
ſcribā. vuenceſſaū nūm ſi vnq; vides meis ṽbis ſaluū dicito: cui facil⁹ erat
in ocio ātuor mibi ṽba ſcripſiſſe q̃ me in negotio ṽboſas eplās deſtina
re. Sed do veniā boi ſi ſcripturā iā odit in q̃ vitā cōſūpſit. Vellē ipm mei
cā repetere curiā vt eēt mibi cū quo nōnūq; miſerias ſpuere: ſibi in nō au
deo p̃uadere: ſed puto eū viā optimā delegiſſe. q̃ nō poſſit ab eo ineter
num auferri. Vale meq; vti conſueuiſt: dilige qd mutuū eſt. Ex vuenenna.

G iiii

Comēdat vitā aggressē & cōmoda iuris. EPISTOLA XCII

Neas filius poeta. S. p. d. Iohāni Iuterbach sacerdoti & viro p-
e bilissimo amicoq; optimo. Credo te quid agā & vbi sum ex multū
pcontari cum me apud regē nō eē cognoscis. Sed nemo tibi hoc
melius exponet q̄ meus calamus qui libēter desiderio tuo morē geret:
sciens quia me amas. Audi ḡ quid acciderit nobis in noua ciuitate per
prius: deinde quid faciā & vbi sum breuiter edoceberis. Eramus nup̄ in
curia cesaris apud viduā quandā fmonis gnarā italicā. Nam & in do-
mo illorū de scala seruiuerat dum virguncula fuit. Hic primū mango qui
ministrabat equis egrotare cepit ac septima die decessit e vita. Moxq; ali-
us ex familia vir robustus epedimiā p̄fessus est se ppeti. cuius morbi tan-
ta vis fuit vt eū triduo interfecerit. Exinde mox hospita dolere caput &
ancilla febricitare ceperūt. Germanus quoq; magnifici dñi Casparis can-
cellarii vtiginē patiebat pauere atq; de fuga om̄s cogitare cepimus. Ac-
cessit cācellarius regē licentiāq; fugiēdi mortiferā lucem suscepit. Atq; si-
cut hodie sunt octo dies huc puenimus: sumus hic in plebe reuerēdi pa-
tris dñi electi frifingē. opidū notū tibi arbitror prug nomine: inter duas
aquas muram atq; murzā q̄ hic ante opidū copulant & vnū facientes
flumen: in sauum ferunt. Hic nundine sunt que p octauā diui martini so-
lent p̄durare. Ego remissis oībus curis: nunc merces q̄ vndiq; huc afferū-
tur cōtemplor: nūc in agros egredior montesq; apricos & siluarū lutibu-
la ac lucidas fluminis limphas: non absq; singulari mentis oblectatione
intueor. Habes nunc & vbi loq; degam & quid rerū agam. Nunc illū
te volo scire: beatā mibi videri qui vitam ab negociis pcul publicis sibi
delegit: sicut prisca gens mortalium cōsuevit. Quis em̄ non felicē illū dicat:
qui nullo fenore aut ere alieno obligat? paterna rura suis bobus exercet.
Audi q̄ beatus sit. Nempe non truci excitat classico quo bellum petere
ac pugnam iubeat inire. Non horret iratū mare forum vitat & litigantiū
iurgia. Nō visitat supbia diuitū atria. Non fastidiosis curialib; ē supplex
Sed aut altas populos adultis vitium ppaginibus marcat aut in secreta
reductaq; valle errantes boues & armēta pascētia p̄spectat. Interdū ra-
mos inutiles falce refecat: at feliciores inserit. Interdū mella q̄ pressit: pur-
recondit amphorīs: aut oues tondet lanāq; recipit. At cum autūnus de-
corum caput mitibus pomis p agros extulit: magno afficit gaudio: pira
ex arborib; decerpēs quas sua manu iſeruit. Interdū & purpureas viuas
colligit & aut suspendit in vsum hyemis aut mustū exprimit. Libet illi ia-
cere mō sub antiqua ilice: mō in tenace gramine. Labunt aque ex altis ru-
pibus. Querunt aues in siluis. Obstreput fontes manātib; limphis: som-
nosq; leues inuiat. Vt vō bibernus aduenit annus & imbres niuesq; do-
minant. Aut apros multo cane inobstātas detrudit plagas. Aut rara ibe-
tia leni amitte seu furca cōtra edaces turdos suspendit: aut pauidū leporē
& aduenā grūe laqueo captat. Qz si pudica mulier illi fuerit quales olim

fuerūt fabine: seu de qb? sacra scriptura meminit. fara: rebecca: vel rachel q̄
solibus pusta domū seruet: & dulces nutriat liberos: mltō beator fiat cū
illa in aduentū lassī viri vetustis linguis sacrum extruat focum: claudē q̄
textis crabibus leuam pecus distēta sic abīt vbera: & dulcia vina dolio
mens dapes ineptas apparebit. Quis hanc non laudet ac desideret viā.
Non me amplius lucrina cōbilla aut rambi vel flari ex quouis mari vel
flumine quēsi pīces inuenerint q̄leta de pinguiſſimis ramis arborum
oliua decerpta aut agna quā pascalib? festis rustici maſtant: vel bedus ab
ore pruptus lupi. Nam quantū iuuat inter rusticales epulas micia poma
& castancas molles ac paruas & caseum. pastas oues videre cum domus
pperat intueriq; fessos boues inuersum vomerē collo trabētes lāguido.
Multa sunt ruris gaudia q̄ nunc singula prosequi nō est ep̄laris angustie.
Ideo vale & hec multa ex paucis notans amorē ruris aliqñ induc. Iterū
vale meī vt soles memor.

Increpat eum qui non bono pposito amicam nuptui dedit & suadet
castitatem.

EPISTOLA XCII

Neas filius poeta impialisq; secretarius. S. p. d. domino Iobāni
freund insignis ciuitatis agrippine pthonotario & amico suo p
caro. Pauci dies sunt quibus tuas recepi lras: oruatas quidem &
multa cōtinētes. Quibus resposurus nescio quid primū attingā: sed tuū
seruabo morē. De puella tua primo dicā quā viro tradidisti laudo in ea
re factum tuū. Quid em̄ melius ē q̄ nuptias cōiungere ex quib? soboles
fiunt & replent liberis ciuitates. Qz aut post factum doleas cōtra naturā
est. Nec em̄ solet alicui? opatio virtutis p̄niam habere qui virtuose agit
letus est: dolet qui crimē comisit. Quō ergo fit vt tu doleas qui actum feci
cisti virtutis. Nempe arbitror quia bonū fecisti: sed non bene fecisti. Ad
uerbia sunt mi Iobannes q̄ nos beant. non verba nomina vel participia.
Non quid homo faciat sed quō faciat querendū est: & in oībus rebus su
nis expectat. Si ideo puellā manifestasti vt probro leuaueris bene fecisti.
Si etiā ad rem illam timor accessit dei. at si solum quid hoīes loq̄ent cō
siderasti non satis est. Non em̄ hoībus em̄ sed deo placere debem?. Que
ris remedia nec poeticiū vis antbidotiū. Recipe enāgelīū. Quid est forni
catio aliud q̄ mors. Tu beatius es si te cognoscis qui materiā delinquen
diā te abiecasti. Quiesce obsecro neq; vltra memineris tue iuuetutis deli
cta. Scio dices ecce q̄ seuerus ē eneas: nunc mihi castitatē p̄dicat: in viuē
na & in noua ciuitate aliter mecū loquebat. Nō nego Iobānes mi aman
tissime: sed labit tps dietim: seniores sumus appropinquat mortis dies
cogitandū est iam non quō viuamus sed quō moriamur. Mīser homo ē
& gratie dei expers qui non aliqñ ad cor reuertit: qui nō se recognoscit:
qui vitā non emēdet suam: qui nō cogitat post hoc seculū quid in alio sit
Ego mi Iooānes satis erraui & nimīū satis. Iam me recognosco & vtinā
non sit tarde. Nunc quadragesimale adest tempus: nūc dies salutis: nūc

tempus misericordie. Pone extra mentē tuā puellā. Finge mortuā cē nūquid velles viuere. Quid est qđ cum ea possis habere solaciū qđ breuis est voluptas qđ cum mulierib⁹ haurit: qđ momentaneū gaudiū. An nō satis stultus est qui ppter tpalia & momentanea pdit eterna. Hec dico fm theologos quia nō vis qđ poete dicunt audire. Hoc est remediū qđ hic in apothecis inueniē vnienne. Tu obsecro vēdica te tibi: nec vna te puella vincat quē vix impator suparet. Turpe est in paruis succūbere qui in magnis victor fuit. Nec tu mibi de successore nouo verbū facias qđ fuit Ouidiū remediū. Nam quid est vna muliere relicta amare aliā: nisi ex igne in ignē saltare. Fuge obsecro omē femineū genus relinq bmoī pestem: cum feminā vides diabolū eē credito. Sed quid ego tecum bec serio scio frustra me fari verbis meis abesse fidem. Nam tu me pleno stomacho reris ieiuniū cōmendare. Fateor amācissime frater. Plenus sum stomachat⁹ sum. Nauseā mibi venus fecit. Tu quoq; & illud verū est lāguescere vires meas canis aspersus sum: aridi nerui sunt: ossa cariola: rugis corpus aratū est. Nec vli ego semie possum eē voluptati: nec voluptatē mibi afferre semia potest. Bacco magisq; veneri parebo vinū me alit me iuuat me oblectat me beat hic loquor suavis mibi erit vsq; ad mortē. Sed hic quoq; pctū est si ad incunditatē magisq; ad necessitatē biberim. Tu mi Iohāne s si fortis es si sanguine succoq; plen⁹: si neruis vales: nō miror te amare: qđuis pluriū te verborū eē credā qđ operū: si vel etates vel occupationes vires demūt. Sed esto vt ais robust⁹ calidus pmp⁹ intrepidus: tunc bonū est crimē abicere cum tu illud relinqs: nō teipm fugit. Mibi hercule parū meriti est in castitate. Nāq; vt verū fatcar magis me venus fugitat qđ ego illam horreo. Sed ago deo grās quia nō est maior appetitus qđ ptās. Dicis tñ de te nō esse an preliū deferēdū qđ hosti victoria cedat. Qđ verū nō ē in eis bellū in qđ vincit victor. Veneris plia qđ plura cōfecit is sese plurib⁹ affectit cladib⁹. Sed quid ego tā seuerus sum. Oēs quidē cū valem⁹ recta cōsilia egrotis dāmus. Sic mibi replicare potes: & illud terentianū obicere. Tu si hic sis aliter sentias. Sensi aliqn qđ nūc sentis. Sed & tu aliqn senties qđ ego sentio qđ huc eui venies. Qđ si nunc faceres tāto laudabilior eēs quāto difficilius nitereris: ciceronisq; tibi verbū illud cōueniret. Quo difficilius clarari⁹. Possem plura in hāc sniam discere. Sed neq; tu ista vis audire. Nec Iohānes noster nurebergen. pmittat scribere senia: qui vulturis in modū cadauerib⁹ nutritus in capitolino campo venari vellet: nec iam pip emere formidaret dū seras hñet quas posset cōdire. Is te amat vnice tuiq; sepe non sine laude mentionē habet: cupitq; vt huc venias. Qđ michael & ego maxime desideram vt loqmur aliqn simul rideam⁹ bibem⁹ canem⁹. Et qđ lie non pstant solamē inuicē recipiam⁹. Nimis remote a nobis vitam ducis. Raro exinde nfcii veniūt quib⁹ lras demus. Neq; omia committi pnt. De cōuentib⁹ qui sup rebus ecclie fiunt tuam sententiā probō. Nec em̄ dicta sit qđ dictā nō pariat. Credo quia semineū est nomē libēter

impregnari dietas ac p̄turire. Sed ne hec cōsuetudo piet: conciliū nurem
bergen: qđ erat in dñi neutri generis qđ nō poterat cōcipe quia fortasse
finem dedisset in rebus ecclie sublatū est. Et ad dietas reuentū p̄flicantes
vt in eternū fiant cōuentioes maneat neutralitas: dulce hac non nullorū
aucupiu. Mirū est tamparue cure teneri ecclia. Forsitan sic deo placitū
est cuius consilia humano nequeunt ingenio deprehēdi. Ille hinc aliquas
venatur utilitatē nobis incognitā. Res grandes & totius reipublice statū
concernētes: desursum ordinat. Nec quisq; est qui futura sciat. Cogitat
homines deus aut disponit. Vnū scimus beati Petri nauiculā quā ecclie
siam nūcupamus: & si fluctibus agiter: quatiat ventis innumeris: vexet
p̄cellis: submergi tamē nō posse: quia futurā secū eam saluator noster ie-
sus xps vsq; ad cōsumationē seculi repromisit. Qz de regis coronatiōe
apud te p̄dicari dicis: minime verū est neq; adhuc verbū fieri audiui in lo-
co autētico de tali coronatione: quod tñ me non fugeret. q̄uis & hic etiā
multi mltā loquant ex opinione magis q̄ ex snia. Noua hic alia nō sunt
nisi q̄ vlticus dñe comes post diutinā oblidionē castri attulit quod est in
ia hungaria: ac p̄ franconē germanū marchionis bani tenebat. tandem
victoria potius est: vnoq; illius occiso filio aliū cum vxore & omni gaza
secum in captiuitatē abduxit. Gislra in campo est cum magno exercitu
cōtra pancratū. Itaq; tota hungaria trepidat. Cōuentūq; b; apud albam
regale: spesq; optima est būgaros oēs ad obedientiā ladiſlai reuersuros
Cum michaele cōueni de mō quo res de q̄ scribis expedire pōt. Is ad te
latius scribit. Meā curā & diligentia nulla in re vnq; tua denegabo. Tu
mevterevt tuo vale optime. & si qñ facultas dat reuerēdissimo & L. prin-
cipi dño meo dño colonienſi eiusq; germani dño traieſſi commēdatū
me facito mibiq; scribe sepius. naz tuis lris iocūdisſime fruor iterum vale.

De rebus hungarie & ecclie aulſamētū. **EPISTOLA XXIII**

Near filius dñi lobāni cāpiso p̄piciaci p̄lio. S. p. d. Vrgēt me
res hungare tibi vt sepius scribā. Nam & tu illas nosse desideras
qui ladiſlai regi bene cupis & ego libenter illa cōscribo q̄ scio eē
vt sciant vilia. In meis autē scriptis plurimū interest cū vī aſirmo aliquid
factum vel refero qđ audiui. In altero nanq; verū piculum ad me recipio.
In altero fidē requiri apud autores volo. hoc autē iō dixi: q̄a rumore hic
fuisse tibi significauī regē boſſine p̄ quosdā vocatū eē vt būgarie potiret
regno. Queres minime secuta ē. Nec famā vritas adequit. Sed nūc q̄ pa-
cto inter būgaros cōuentū sit ex me audi. Nā certū est qđ nūc scribo. Tu
hec reuerēdissimo dño nro cardinali carētino cōicata facito: vt p̄ eū nō so-
lum sacri collegii aures s; ipius q; scitissimi sūmīq; sacerdotis adire p̄ntias
queat. Nam & sacerrimi illius senatus interest: qđ in regno gerat būga-
rie. p̄noscere: cū murus sit illa regia xpiane religionis & nostre fidelis
dus paries. Credo igit te accepisse p̄ceres illos būgarie: q̄ estate decursa
cū cardinali strigoniē, hic fuerit reb; infectis recessisse. Nā neq; regi cor;

oblationes satisfecerunt nec eis rursus regis responsum placuit. Significati
tunc omnia tibi. Post hec cum in hungaria redisset Nicolaus vainoda transil-
uanus prima petiuit. Sed regnicolis nullavia persuaderi potuit quod Ladislaus
excluderet. Covenit igitur alterum vainodam Iohannem Ladislausque ius tueri in-
simul pepererunt missi uero clacum ad cesarem nuncius confirmacionemque suam
officioque obtinuerunt: ac rursus facultate quandam cuius vigore ceteros re-
gnicolas ad obedienciam Ladislaus reducetes officia dignitateque possent illis
consummare. Covenitque regni apud albam regalem in hoc tempore induxerit. Iamque
plures illic finit relinques expectantes. Sed Lauretius palatinus non in memoriam suam
artium: ubi iam sibi figmentum polonicum mimes apud pdesse precipit. Nam
mors vuladislaus polonie regis oibus persuasa est: quia non potest diu latere nouum
deceptionis genus excogitauit. Rumore namque in populos diuulgat se iam cum
duce burgundie conuenisse ut eius filium in hungariam nauigio transmittat: eiusque
rei mediatorum quedam hispanum fuisse asserit: qui classis portice nomine Philippi
ducis perat & nup hac transiit romam petiturus. Sed nemo est qui palati-
no fide habeat. Nec enim post tot mendacia dignus cui credat est. Sciunt insu-
per omnes ducem burgundorum unicum duntaxat habere filium quem mimes ire precipit
vellet: cum sit diues ac potentissimus & regi Ladislaus sanguine iunctus. Cui
non est putandum nobile principem iniuriari & maxime cum eius dominio ab hungaria
remotissima sint: nulloque possint usus esse hungaris quod res palatinum nedum
mendacem sed delirum reddunt. Hinc ipse cum suos conat in casum ire precipit
deret: conuentumque apud albam teneri. Iam vainoda Iohannem illic pergere & ad
vicinum apud esse in vicinia: missis literis ac nunciis Iohannem indicat insidias si
bi apud albam stratas esse Nicolaumque velle in eius manus iniicere. Quod si velit
captiuitatem euadere aut mortem: albam ne petat instruit. Iohannes territus
hoc nuncio. minime ulterius pergit. Accipit hoc Nicolaus vocatusque pereri-
bus nimis multis inquit fraudibus utrumque palatinus sua est hec tegna quod ad nos
Iohannes venire timet. Sed adibo ego eum nec timebo eum quod me timet. Ex-
purgabo quod mihi ingerit crimine: nec de aliis cogitabo quod ipse in alios non
cogito: neque saluum conductum nec fide peto ullam. Satis tuta innocentia est. Si
quid tamen propter spem euenerit viros vos esse comoneo: meum ut vindicetis in-
iuriam atque sic Nicolaus cum paucis iohannis accessit. Interea gisera vir magnificus
nostrique seculi non parum decus: quod partes Ladislaus apud hungaros aut solus aut cer-
te cum paucis usque in hac die tutus est. Cum patriarchus statim inducus quod dedit sibi ca-
stellum per insidias eripuisse: ultor iurias exercitum coegit atque cum octo mili-
bus pugnatorum ingressus patriarchi territorium quod dedit multissimum eius opidum obsidi-
one cinxit. Accessito consite georgio sibi auxilio foret. Nam bis quod patriarchi
vicinus atque inimicus fuit. Georgius vero mox uenit. auxiliumque regis roma-
norum petiit: multisque vobis rogauit ut ante alexandrum quod est opidum magnifici caspa-
ris cellarium opidum ad nouum castrum pertinet sed a patriarcha occupat obsidio-
nem poneret australes. Que dum sic agunt patriarcha quod antea dum cum literis secu-
ritat accersit conuentum hungarorum accedere recusauerat nec eum sigillim credere

voluerat timore postposito hungarorum. Nam maior giscere instabat metus
 cum. vii. comitibus albam prexit in manusque procerum se tradens. Querit se
 giscere conatibus opprimi petique auxilium. Nam se regi ladislao fide da
 re promittit: nec se alium velle habere testatur quod ladislao postquam mortuus est
 rex polonie cui sese astrinxerat. Sili et oratores ad regem romanorum desti
 nat se pacem cum austria perpetuam habiturum nullique alteri quam ladislao in hun
 garia tanquam regi pariturum asserit. Rogaturque scribi giscere ne se infestet. Baro
 nes hungarie audito pancratio: sub tutela sua eum recipiunt. prestant Ni
 colaus vainoda & dionysius cardinalis strigoniensis. scribuntque cesari ne de
 inceptis giscere insultare permittat pancratium vexare: quem vigore mandati
 sui cum omnibus eius bonis ad gratiam & obedientiam ladislai suscepissent. Hic
 apud cesarem responsum est comiti georio australes non posse ante diem
 sancti georii castrametari: tum propter impedimenta pluuiarum: tum quod in cam
 pis nulle sunt herbe. Sed adueniente vere nisi interim quod debitum est pancra
 tius fecerit. patos esse austria proceres in campum exire temeritateque pancra
 ti compescere. Interim vero tricetos equites sibi ex austria in solacium ventu
 ros. Exinde rogati sunt oratores pancrati. Nunquid in mandatis haberent
 cum cancellario giscraque rem componere: quorum bona pancratius inuasisset.
 Cuncti negassent dictum est eis ad verum suum ut redirent: cui si opus esset
 maiestas regia per suos nuncios responderet. Proceribus autem hungarie re
 sponsum est placere cesari quod ad ladislai obedientiam pancrati venisset: quodque
 sibi venia sit data. Non tamen sic ei ignosci debet ut aliena cum iniuria teneat
 oppida bona que plurima: nec eam esse vnicuique facultate concessam: missurum tamen
 cesarem oratores suos ad eorum conventum. Ad tam super hoc quam super aliis regni ne
 gotiis responsum. Sic res hungarie usque in hunc diem actae sunt: quas pre
 cor ut singulari domino meo episcopo adrich. quem iam in raueuna assumptum esse au
 dio & gaudeo concitatus facias: sibi quoque me commendes qui sum perpetuo suus.
 In rebus ecclesie hec sunt chiemen. episcopus in rhenum iuxta electoresque convenit.
 Iamque hac die cum eis habiturus est in frackfordia conventum. bonamque fidem
 facit ad unionem & pacem ecclesie. Nescio quid sequatur. Hic magna est admi
 ratio de tarditate legati vestri. Nam si conventum iam pluribus diebus in hac
 cura se debebat ostendere. de quo nihil hic sentire monstrum est. Ingeritur quoque
 magna suspicio quod possit aliquid mali parere ut scire possunt qui conventio
 nes norunt hic habitas. Ex basilea fuerunt apud nos oratores quorum pe
 titio fuit quod cesar auctoritate ecclesie iuxta declarationem constantie factam
 & basilee renouatam teneret & manuteneret utque dietam nurebergen. man
 daret teneri: ad quam suos oratores basilien. concilio cum plena potestate
 mitteret super omnibus que ad pacem ecclesie pertinerent. Petierunt & saluum conductum
 cuius vigore dietam illam mittendi oratores tuto possent accedere sibi etiam re
 deundi securitatem postularunt. Ad primam petitionem data responsio est cesari sp
 curam fuisse & ad huc esse ut auctoritas ecclesie cum pace pro christiani sicut decla
 rata reperit in sacris litteris per sanctos doctores & concilia generalia una cum pace

sancte ledis aplice in suo vigore pmaneat. Ad scdm dictū est vrgentibus
causis dietam nurembergen. eē postpositā: sicut principibus electoribus
chemen. eps intimatur? erat. ac si de saluo cōductu illuc eundi nō eēt op?
verba facere: sed eis cum quo recederēt nullaten? eē negandū. Sic in effe-
ctu nūsum est q̄uis & ornatus & verbosius. Tantū est qd ex bis ptibus
tibi possum scribere. Vnū addo qd mirabere. iam ego subdiaconus sum
qd olim valde horrebā. Sed recessit a me illa ani leuitas qua inter laicos
crescere cupiebat. Iāq; nihil magis amo q̄ sacerdotiū siāq; deo dāte infra
ostendū diacon? & suo tpe sacerdotalē recipiā dignitatē. Hoc si noxeta-
no nro & iacobo caluo dixeris scio tecum mirabunt. Sed eligendū ē ali-
quando viuēdi gen? qd inter xpīcolas duplex ē laicoꝝ & clericoꝝ & illa
rursus vt nosti distinguunt. Mibi in ordine beati petri manere decretum
est. In quo gratia mibi deus elargiat vtq; sibi placent solum cupiam fa-
ciamq;. Vale.

Suitēses superbi non se iusticie coaptant sed ipsam iusticiam sibi famu-
lari volunt.

EPISTOLA XCIII

Neas filius poeta dñi tobāni de caruial iuris interpreti & orato-
ri aplico viro pstanti. S. p. d. Scripsisti mibi bis ex via sed qd scri-
psisti & tacuisse melius fuisset nam nihil mibi significasti nisi te vē-
to similem germaniā fugere. Vltime lre tue ex tenuisio misse fuerūt. De
te postea nihil accepi: vtinā q tibi incubebat plene absolueris. iam em tps
est viā retrometere. Nam te oēs expectam? veni qā birūdo recessisti re-
uenterisq; bñ tardior. Scribā tibi aliq q post tuū recessuz cōtigere neccā.
parcus verboꝝ ero tecū: q̄ tuipe meū. Audi q̄ q secuta sunt. Chiemē.
antistes iter suū absq; mora cōtinuauit. iāq; nūcios habem? qui eū ex ina-
guntia recedentē ire coloniā viderunt. itaq; puto eū iam eē in reditu. Cā-
cellarius scribit mibi ex cōstā. nullā spem eē concordie cū suitēlib?. Naz
supbi natura hoies nō se iusticie coaptant. sed ipsam sibi iusticiā famulari
volunt. iustūq; id putāt qd cor fantastis ē cōforme capitibus. Beneq;
inquit comicus hoie impito nihil quicq; iniustius est: q nihil rectū putat
nisi qd ipse facit. Hungari inter se dietā habuerūt nihil tñ cōti a Ladislasi
cōcludere potuerūt. Discordāt inter se admodū: atq; vt magis diuisi sūt
sic & paupiores & miseriore in diē reddūt: q̄uis ex iudeoꝝ more mes-
siam expectent. De basilea lras vidi quarū hic effectus est. Sperāt patres
illī tribus in rebus. Nam p & spm̄scm qui p̄idet in ecclia nō relinquo eā
cū se futurū dñs dixit cū ea vīq; ad cōsummationē seculi. Tum rex roma-
noꝝ qui p̄ector & aduocat? est ecclie: recordat? tandē officii sui accipiet
arma & scutū & veniet in auxiliū mī sue q est ecclia. Post hec in cōuētiōe
nurebergēli erunt viri & scī & līati qui iusticiā & auctoritatē ecclie tanq;
meridiē elucidabūt: nec amplius sinent caligimb? eē locū. Tu vide si quid
babes aduersus. Nā te vocat iste labor. Hec habui q tibi nūc scribere q vt
reuerendissimis dñis meis camerario & morien. cōices: peto si eos oble-

stat qđ meū fuit legere: quis nīl sit qđ gallicis atq; italicis ex me theu-
tonico posset placere. Si possem ita vt serenas eplās ad vos mittere for-
tan res almanicas nō dedignaremuni. Sed qđ mitti nō pōt iocū de tñ i eti-
nef. Vale & hunc virū egregiū doctorem qui has desert lras recipe intel-
tuos. Iuuat qđ scis me cupe non neglexeris qđ actum sit in eo scribe.

Hungari ladislaum quāto rēnuunt tanto inter se discordant vt eligāt
alium.

EPISTOLA XCV

Neas filius poeta. S. p. d. pstanti p̄ho dño Jobi cāpīso amicoq;
e optimo. Acepi ex tuis lris cardinalē virū excellentissimū cum anū
qui & tibi & nī fallor mihi erat affectus: grauib⁹ febribus exbau-
stum eē. pluribusq; timorē mort⁹ inieciisse: sed cōualuisset tandē singulos
amicos eē solatū. Mihi postea ex basilea scriptū ē iā eum obisse mortē: si-
mulq; cardinales alios tres qđ mihi sūme eēt molestie. Nam cum anū qđ
patrē dñm qđ dilexi. Ideo p̄cor te vt quātū⁹ veritatē rescribas quīs puto
magnā valitudinē rumorē mortis fecisse: sicut de me quondā basilee fa-
ctum est: qđ cōcatus atq; iunctus p̄ter spem oīm cōualui. Iāq; in annos
oīto vitā duco vtinā saluti mee cōducatur. vt spaciū vite ad meliorē degen-
dam vitā susceperim. De tuo bñficio & beri nři cōis ampliori dignitate
satis grarulatus sum. Aliis lris de politicis scripsi tibi defectum notauisq;
locum si non habuisti lras iterū scribam. In rethorica arestotelis p̄ trape-
sondam trāsata. inuenio in exemplis ciceronē notari. Nescio cur id ege-
rit trapesonda. Nam cū ad verbū fieri trāslationes soleāt vt si sine trāslerat
clanda ē opa vt ad verbū facte videant. Nescio cur cicerō noiet in aresto-
telis opibus quī nondū natus erat dum volumē editus est nisi cicerones
etiā an arestotelē fuerūt. Quid rei hic sit ex te scire cupio. Noua apđ nos
non sunt hungari sicut non cōcordarūt cum cesare nro ita inter se cōcor-
des non sunt: nec aliquid possunt cōdudere qđ ladislaū p̄iudicet. Sic em
infantulus ab hoībus desertus a deo iuuamē bz. Polon⁹ adhuc spem sui
redit⁹ facit quīs ē mortu⁹. Forsitan aligs polonoꝝ in modū orphei imi-
tes poterit flectere cautib⁹ vmbraū dños & p̄ces supplicū vt vuladislāū
reddāt. Sed videāt nedū reducēdū cernere p̄perat illum imp̄peruū p̄das
Nuncios ad inferos missus ē qui berculē reuocet. Audiemus an noctis
eternae cabos ap̄iat receptasq; semel vmbas remittat. Cum suis cōsibus al-
bertus dux austrie bella gerit magnisq; eos virib⁹ p̄mit: nō tñ eoz p̄tina-
cia vinci pōt vt iusticie viam amplectant. Cū athesinis magna spes ē cō-
cordie. Dux sabaudie in apto bello est contra domū austrie. Iuuatq; sui-
tenses qđ patri non p̄derit qui has lras defert. Alia noua tibi q̄ subriceo
referet. Ip̄uz velis dño nostro cōmuni & me cōmendare. Richardū vale
re iubeo dño comiti me dede. Julianū saluū cupio. Petro de noxetano &
iACOBO CALUO salutes ex me dicito. Dicerē vt. R. p. dño adriē. me cōmen-
dare nisi timorē multare illum cuius nō possum particeps eē. Sed
vale cū eo ac dño Francīscō suo & francīa librarioꝝ principe. Ex viēna.

Perfuadet legationis fungi officio.

EPISTOLA XCVI

Euerēdissimo in xpo patri ac dño dño Iohanni sancti angeli cardinali dño suo colendissimo. Eneas siluius poeta imperiali q̄ secretarius. S. p. d. Grauis mibi calamitas est grauius charorū absentia dñorū: grauissimū est nihil scribere precipuis patribus cum est odiū. Cum ergo venissem in affricam quam vos secū potestis interpretari remoratus sum plures dies. Nec enī sanctis diebus homini presertim rome sanctificatio videbat faciendū iter. Remāsi q̄ procopio florentiā misso duz hic sum. Quid in quā: nihil bero tuo cardinali tuo legato tuo scribes: victus sum scribere. Sed quid scribam nisi iocer: nihil est scriptu dignum: & iocari vel grauitas cui scribis eius vel tēpus vetat. Quid igit faciam data est inter equitandū mibi scribendi materia. Obuius fuit nobis apud sanctum. N. ex familia grunevaldi quidā. En ecce materiā. Cum noio grunevaldum magnū aliquid suspicamini: magnū est berde. is obuoluto capite facieq̄ more gentis concecta: interrogatus est p̄ iohannē meum cuius eēt & vnde veniret. Frisingen. sum inquit & ab epo meo frisingen. venio paulopost a mereptus itidemq̄ interrogatus: vbi me nouit: ex venedis inquit venio: & si vltierius queris ex nureberga nec quicq̄ vltier⁹ respondens vexato calcaribus equo: festino euasit. ingessit bō suspicionē cum aliud mibi aliud iohāni retulisset nec libenter mibi respōderet. Audiueram in via fratrē cancellariū mortē obisse atq̄ hinc cōiectatus sum venire hominē sui heri causā p̄moturū. Dicit bic aliquis quid tua interest illo mortuo sup̄ ecclia frisingen. Mea nihil sed regis interest. Ob quā causam rogo precor obsecro ne quid innouari p̄mittatis sine lris regis: nolite principē offendere: nolite etiā hominī inimico vestro plus credere q̄ expediat. Veteres amici semp̄ nouis sunt preponendi. Vana est amicitia quā metus facit non amor. Nescio si vera est mors frisingen. que dicitur cōtingi pot. Si vera est in oculis regē habere oportet. Sin conficta & regem & cancellariū. Hos ego. v. p. r. quo ad possum facio recomissos. Si adest cardinalis bononien. ibi quoq̄ rem banc comendare qui regē venerabat: cancellariū amabat: & me quoq̄ charū habebat sed nescio quō in assumptione pape illū amisimus: multū sup̄bi & insolēces eramus: cu3 duos in curia cardinales qui nos diligebant haberemus. Nec enī quicq̄ erat quod impetrare tantis p̄motoribus non possemus. Nam qd̄ vestra prudentia obmittebat. supplebat bononien. diligentia. Nūc sola est. v. r. p. vbi non proūcitis vos: nihil est qd̄ amplius sperare possumus. Ob quā rem vexabim⁹ amplius nos nec quiescere vnq̄ sinemus. Si vultis apud nos apud gerse nāmq̄ vniennā bñ recipi. curate ne qd̄ rome cōtra nos fiat: & omnia q̄ petimus fiant: ac deficiētis bononien. vices supplete. Sed intelligo vos cauebitis dicitis nec almanā reuidebimus. Nā q̄ legari fuerimus in germaniā designati: non eo tendit vñ veniam⁹ illuc: sed vt patiam⁹ vos verbis vtrq̄ vos hinc expellerem⁹ qui aū p̄nūciationē legati

molebatis abire. Quis velit in almaniam venire dietas innumeras adire: predones timere: semp pacem inter homines tractare qui saxo duriores sunt: & ab aliis iura ecclesie romane petere: quos faciare impossibile est apud qd nulla honestatis sed debonestatis maxima rō est. Bene atq; optime reuerēdisimus ille pater morineñ. deliberauit qui puinciam renuit: nec agrū illū sterilem colere vult neq; illuc ire. Vnde rarus est cū bonore reditus. Sed ille pronūciare noluit cautus & sapientissimus pater. Nos etsi nomiati sumus. nō ibimus tamē. Primus sapiētie gradus fuerat nō le nominari illū: quia nō tenuimus: a secundo nō excedimus q̄ est nō ire. Sic arbitror dicere. p. v. reuerendissimā. Sed nihil facitis: nā hoc est qd volunt almani. Nō em daturus sed recepturus est legati aduētus. Ideo & si nunq; fiat non dolebunt. Ipsis puissum est: tuti sunt: in securo sunt. Vos si vēdicare iura vultis aplice sedis vt veniatis oportet. Qz si labores fugitis nihil est quod iuuēt nō venire. Nā lris & petitionib; nris plus rome. p. vram obtūdemus q̄ in germania. Nulla die nulla hora nullo momento sinemus quiescere. p. vram. Semper causę rhetonice vos occupabūt. His accedēt hispani quibus vt morē geratis oportebit: atq; hi nō precibus sed minis vrgebunt. Nec veneti nec florentini nec genus vllum ita. lorum impulsatā relinquet. d. vram. Ibitis papā rogatū & nihil obtinebitis. Hoc tormentū est quo nullū sicilie tyrāni durius inuenerunt: In tenebris aulis cubiculisq; vitā inertem felicē ducetis. Qz si germaniam cito peteritis nosco naturā vestrā: ipi vos agri saltusq; ferarū intereundū flammā lacus montes oblectarēt & saluberrimus aer. Sed nolo plura dicere: ne cupiditatem nimiaz veniendi obiectem qui pro meo cōmodo nescio vbi magis. R. p. vestrā eē cupiam rome an in germania. Valet & me vt sum recognoscite vestrum. Ex sena.

Amicitie dissolute cām exponit.

EPISTOLA XCVII

Neas siluius poeta. S. p. d. Michaeli de phullendorff regie cācellarie p̄thonotario. Sequebar magnificū virum dñm Casparem cancellariū ex nurenberga recedente: cū inter equitandū rogasti me vt tibi patriā tuam reuisuro aliquid scriberē. Nā sic potissime reconciliatum me tibi censes. Ego tūc nō respōdi me scripturū nisi tue ad me lre prius deuenissent. Nunc cū diu expectarim scripta tua itaq; mibi satis persuadeā: inuanū me manere vt scribas. Deliberaui tuo desiderio morē gerere prioreseq; meas lras ad te dare q̄ si verū audire vis (debes aut. vel le) nō tantū tui causā faciā quantū mea. Veniunt ad me plures querūtq; diligēter ex me cum inter te meq; turba fuerit. Nota em oib; erat amicitia nra et quasi pictagoreos amicos nos oēs arbitrabant: cū & liberi & bona oia inter nos cōmunia viderent. At cum postea seorsum inceperimus viuere: sciscitant omnes: cur hoc discidium intercesserit et aliqui te aliqui me incusant: nōnulli vtrūq;. At ego cum mibi de re hac verbū sit: expurgo meipsum: & causā meā sine aduocato defendo: sic vt & te fa.

H.

ere non ambigo. Nā & procopius bobemus vir prestās nostriq; aman-
tissimns ita tuis verbis p̄suasus erat: vt oratōe magna opus fuerit anteq;
cuis opinionez mutare potuerim: quia tu eū imbueras. Existimabat em̄
homo me potius q; te peccauisse. Sed auditis tandē rōnibus meis sniam
uariat. Iamq; vt est nō me amicitie ius violasse: sed te sicut est putat. S;
est mibi p̄molestū vnicuiq; p̄scēti reddere rōnem. Nāq; vt diuturnior
nostraq; beniuolētia fuit eo notior oibus fuit. Sed venit in mentē quod
Papius florētinas fecit. Is cū pallium olei pauxillo maculasset. quia se p
urbem euntē singuli p̄cōtabant quidnā eēt q; palliū deturpasset. Cū gra-
uiter oibus r̄nderet: cedulā p̄gameui pallio consuit in qua scriptum erat
oleum. Nec post hac voce cuiusq; vexatus est. Occurrebat em̄ interroga-
tioni cuiuslibet cedula. Ita & mibi faciendū est. Scribā ad te causas cur ex
tua me subtraxerim amicitia. Si quis deinde me scrutatus fuerit ad eplāz
hanc remittā: ex qua poterit quisq; & causas dissolutōis amicitie nosse
& nō me culpandū sed te potius fuisse. Et satissaciaz tibi qui meas lras te
cupe significasti. Fateor em̄ me priorē fuisse in amicitia dimēda. cū vide-
rem nō elegisse me virum qui posset in amicitia mea eē diuturnus. Nec
propterea mirari quisq; debet q; beniuolētia n̄a biēnalis fuerit. Nec em̄
anni duo verā amicitia ostēdunt: sed vix etas hois satis comprobāt ami-
citiā. Plures sunt qui nobis ab initio placidi & humiles vident. sed bi
successu t̄pis quales sint appareant. Possunt em̄ aliqui nature vitia ad tē-
pus tegere imperpetuū tegere nō pnt. Necesse ē em̄ vt sese aliq; quales
sint demōstrent. qd cū sit soluit amicitia. ga p̄ditū est qd amabat. Jam te
arbitror quo pergā intelligere. Nō insimulo te alicuius vitii: sed aio te a-
liū eē q; rebar. Putarā te meorū eē cōformē morū: deoq; te amaui. Et cer-
te sinxisti te nature mee admodū similē. Nūc quia nō cōtinuas nec ille es
qui antea fuisti: nec amor meus erga te ille ē. ego vt vixi ab initio tecū sic
perseueraui sp. Itaq; si nūc non sum amādus nec in principio diligendus
fui. Nec ista dico q; me bonum te malū arguā: aut mores meos tinceros
dicam & tuos impuros. Potest eē vt tu bonns sis ego malus. vtcūq; est:
non potest amicitia perdurare: bi mores dissimiles sunt. Sed ne rem illā
faciamus longiusculam dicam tibi quid est qd me nō sinit eē amicū tuū.
Et quibus in rebus iniuriatus sis mibi exponam. Morum diuersitas est
in hoc q; tu multorum es ego paucorū: tu pecuniis studes: ego eas par-
uifacio. tu litteris aliquādo ad lucrum vacas: ego ad quietē animi sequor
eas. Tu rigidus & atrox ego lenis & facilis. tu cibis plusq; venere oble-
ctaris: ego plus venerem amo q; cibos. Tu nocte adueniete nūc dor-
mire & nūc mane surgere vis. Ego post cenam paululum postq; quie-
uī dormire vellem: & ante lucis aduentū surgere: tu darus: ego humilis.
Sunt be inter te meq; differentie. quod si fateri nolis eorum iudicio sta-
bo qui te meq; vsu cognoscunt. At certe cum primū inter nos sunt iacta
amicitie fundamenta: que certe male iacta fuerūt. tu baud talem te mon-

strabas: sed eras mihi admodum morigerus, ita ut quicquid mihi place-
ret: idem & tibi videretur. cordi talique arte me inuasisti. Sed mutasti postea
modum viuendi & ad priorē naturā tuam redisti. Quod si tu vitam mutas
deceat & me amorem mutare. Dicis quid est: quod tibi obfuerit. Multa
sunt michael ne vercare laceffisti me lingua: dixisti pluries inter comen-
sas leuē multosque vitis me insimulasti. Que si fortasse vera fuerint.
(Scio enim me miseris inuolutum) decebat te non inter alios, sed inter te
meque corripere & si me non emendassim sicut euangelu lex iubet, adbi-
bere vnum poteris vel duos ac postmodum ecclesie dicere. At tu me co-
ram semper laudasti: blanditusque mihi magnopere fuisti. post tergum ve-
ro monstrasti me digito atque subsanasti. Sunt noti tui meque ex quibus se-
pe audiui hec. Nec tu negare potes quin comediam meā carperis quas
de Criside feci nureberge. non est mihi cura quod mea scripta tuo iudicio re-
probent. Quis magnū est. Nec ego laudari musam meā ex te volui: quia
non est digna laus que ab homine ac rei impito venit. sed noto animā tuā
Preterea si quod vitii inerat decebat te me admonere ut limassim. at tu ne-
dum carmen sed autorem quoque irridebas: me leuē accusabas qui co-
mediam scripsissem tanquam non laudi Terentius & Plautus habitū sint qui
comedias scripserunt. Sed mitto hec. Alia sunt que fame me plus obsu-
erunt. Quinque & viginti aureos mutuo mihi dedisti: magnū officium &
amico dignum. Nam cuius tu fidem in pecunia cognoueris tuto illi oia
credas: argētum est alter sanguis. Subuenisti mihi latcor in re necessaria
nec ego vnquam inficias ibo me tibi propterea obligatum fore. Repetisti ex
me mutuū non comutauī verbum. Sed cum ipse pecunia vacuus essem
ex alio mutuatus sum quod tibi restituerem. Bene bucusque actū est post dies
exinde aliquos cum ex me non nihil peteres quod prestare non poterā:
dixisti me tibi succensere: ac propterea succensere quod tuus es repetisses. Ma-
gna profecto hec iniuria fuit. Nam quis post hoc mihi nummos credat
si repetenti irascar magno me crimine insimulasti tantoque meum animus
offendisti magis: quanto ab ea intentione eoque vitio magis abfueram. ve-
rius dicere poteras. Iō erga me alius ē Eneas quā non nihil tibi detraxi. aut
quia non affui tibi in persecutiōe bibaliū. Aut quā tibi detrahētes non redar-
gui. Hoc me michael mirū immodū turbauit. Quod si dicis antea quā me tibi
fuisse solito grauiorē non negabo. Sciebā namque me tuis moribus laceffitu.
Sed erāt illa vulnera quā non egre curari poterāt: si alia non supuenissent. Et
quippe quod tu dicebas me propter repetitoꝝ pecunie comotū. facile potest refutari.
Nā et antequam pecuniā repeteres cognitū quod de me dixeras clāculo. non erā tibi
ex consuetudine p̄sca p̄uictus paulatimque studebā me dissuadere meorūq; ciceronis
sine non rūpe beniuolentie vicio alū tibi soluere nitebar. Quod aut postea truci
amor: fuit tua culpa fuit. cū me corā aliis propter pecuniā tibi molestū asse-
reret. Feci igitur tūc ut naute faciūt. quod adueniente piculo non soluūt nauē si reci-
nacula icipiūt. Hec credo factū fuisse ad amicitia diuimēdā. nā quod cistā mihi

Hū

commodatā vēdideris Iacobo nostro. q̄q̄ tuos libros repetieris et me-
os retinueris nō vitio do sed indignationi iā suborte tribuo. Si quid me
hic mentiti putas redarguere potes mibiq̄ rescribere. Ego alienū poti⁹
cū meū iudiciū sequar. Et hanc eplam bonoris mei tutrice oib⁹ dabo q̄
de nostra sepatione quesierit. Inter me aut̄ & te primus amor parq̄ cha-
ritas reuincere nō poterit nec amicitia eē que fuit. nisi & mores & conul-
tus redeant quī ante fuerūt. Famāq̄ meā videam restitutā. Vale et si du-
rius scribo q̄ ferre queas memēto & te de me locutum fuisse acerbius q̄
inter amicos deceat. Ego te potius solū solusq̄ arguere volo q̄ inter ali-
os de te aliquid dicere qd̄ tuo possit honori vel vtilitati detrabere. Nas
& si soluta est amicitia. nō tamen que inter homines eē debet cū honesta
societas est extincta. Iterum vale. Ex vnienna.

Grates refert de plurimis beneficiis susceptis. **EPI XCVIII**

Euerēdissimo patri dño Leonardo epō patauē Eneas filius?c.
r Reuerendissime pater post humilē recomēdationē & obsequi-
orum meorū p̄ promptā exhibitionē. Speravi meo in reditu. P.
v. r. apud vniennā comperisse qd̄ mibi iocundissimū fuisset vt de rebus
ecclesie nōnullisq̄ aliis corulsem. Ac propterea familiarī meo Iohanni
quē ad ecclesiā destinaui meā nihil līarum cōmisi. v. r. p. consignandaz.
At nūc cum oratores regii patauā sint petitori: dignationēq̄ vestrā allo-
cuturi: statui pauca scribere. quibus memoriā vestri ex me nō posse dele-
ri sciatis. Nec em̄ is sum qui bñficiorū acceptorū vllō tempe valeā obliui-
sci. Scio nāq̄ non eē viros nec etiā homines: sed atroces immanesq̄ feras
qui non bis semp afficiunt a quibus bñficia receperūt. Stulti quidā fugi-
unt eos qui de se benemeriti sunt eorūq̄ conspectū horrēt quibus repē-
dere vices nequeūt. Quidā vero plus humanitatis habētes bñfactores
suos assidue comitant & gratitudinē quā in factis prestare nequeūt ver-
bis ostēdunt nec absurde. Nemo est em̄ tam paup vt bñfactori suo grat⁹
eē non possit: quia nec auro nec argēto ceterisq̄ rebus preciosis gratitu-
do prestat sed animo. Animus aut̄ tam mēdico q̄ opulēto bonus eē po-
test: hunc vt ex me suscipiat. v. r. p. supplex oro. Scio me plus debere q̄
possim p̄soluere. Sed hoc me scire spes ē quedam solutiōis mee. Faculta-
tes corpus meū: vita ac postremo animus in vestra potestate sunt. Nihil
in his ampli⁹ iuris habeo sic me vltis bñficiis deuinctus tenetis. Sed de
his alʳ. nūc pauca dicēda sunt de statu romane curie. Caput illius Euge-
nius fuit dum ad eū veni satis sospes si possunt senes eē sospites. In meo
recessu podagra: dragraḡ debili⁹ factus est: petitioni regie nō annuit.
Conciliū namq̄ in almanā nec dedit nec daturus est. Si quid aliud regia
maiestas cupiuisset optata retulisset: sed nihil postulatū est nisi q̄ pacem
ecclesie cōcernebat. Quis ille nō pacē sed maiorē queri seditionem dice-
ret. Rex aragonū simulates primo post aptum odiū cum Eugenio ba-
buit: & ne quid ex regno in vrbem veberef prohibuit. At hec ante meū

ex curia recessum cōposita sunt. Et in grām vtrūq; rursus ventū est. Pa-
normitanus apud ecclesiā suā cū tedio vitam expuit. Cardinales in curia
plures sunt: sed nō vt solebāt diuites. Nā & oīa officia diminuta sunt &
aduocatoꝝ presertim. Ac propterea ex his quidā aliis se rebus exercēt.
Genesius de la porta iā in legatōibus questū facit. Nec em̄ nūc rome fu-
it: quia tridentū missus erat. Forsitan nō sic ei succedit: mortua coniuge
sicut antea dū illa vixit. Multi em̄ hūc in aduocatū patronūq; habere vt
ipm domi cōuenirēt & mulierē honesta facie ac sermone blādo possent
alloqui. Fuit nāq; magni ingenii femina q̄ nūc modesto nūc molli nunc
procacē utebat̄ oratione. In cuius facetiis atq; salibus plurimis lepos ine-
rat. Sed bec dū ex nouiā romā petere festinat prius morbo absumpta ē.
q̄ itineri se cōmitteret. Vir eius & cōiugē simul & amicitias & eloquen-
tiam pdidit. Nec ex roma plus est qđ queam scribere de filio ducis vene-
tiarū noui ambigo vestrā. r.p. aliquid audiuisse: qui venecias fugiens: ter-
gestum venit. fama est eū reipublice cōsilia mediolanē. duci reuelasse ac
propterea lese maiestatis crimie damnatus est: Reliq; in aduētū. p.v. refer-
uo cui nō min⁹ auide parerē regisitus q̄ q̄ eidē. r.p. assidue astant. Valere

Vxorē pstitutā viro suo cōciliare conat̄ p media psonā mō cōgruo.

Neas situius poeta imperialisq; se. **EPISTOLA. XCIX**

c. cretarius dño Henrico scoter plebeno in plettenberg. S. p. d. In-
ter alia pietatis opa maxumū est vxorē viro suo coniungere ne se
parate viuāt. qui duo eē debēt in carne vna. Qui vero dissūgit matrimo-
nio iunctos is dei aduersat̄ preceptis. Scriptū est em̄: quos deus cōiūxit
homo nō separet. Verum mariti quidā adeo duri: asperi: crudeles: feriq;
reperiunt̄ vt non sociam diuine & humane domus vxorem suā putent:
sed etiā tanq̄ seruam et vile quoddā mancipiū teneāt. nūc iniuriātes ver-
bis nūc factis. Cedūt paupculas feminas: lacerāt: cruciant: mortemq; mi-
nant̄. Hinc plures suos viros deferunt. Cūq; victu careant: aliorū viro-
rum a quibus alantur cōmercia suscipiunt. Que res non tm̄ ipis mulieri-
bus (Nam lenes sunt fragiles timide) quantū ipis viris imputandū est:
quos oportet eē constantiores & in re qualibet meliores. Nunc cur bec
scribam paucis absolnam. Accepi nuper socium meū quez habui in fran-
conia. Cūq; in oppido quodam per aliquos dies fuisset occurrit mibi
mulier quedā forma egregia statura tamē breui. Hanc basilicē viderā se-
piusq; fueram allocutus. Nam cōtribulus quidā mens eam maxime de-
lexit. Interrogo quid faciat vti valeat quē habeat amatorem. Ait se arti-
ficio fericeo vitam ducere. bene sibi esse: amatorem nullū habere. Ducit
me domū ostendit vestes et opera que fecit: vnicamq; habet aucillam. Et
quantū suspicari possum vita est vtriq; pudica. Tum ego nam tu in quas
viriū babes: vtiā nō haberem respondit. Nam sic & ego animam & ille
perdimus. Cū interrogassem vbi nā eēt vir suus: dixit in basilica vocariq;
Hermanus aspel. cū quo iā pluribus annis nō fuerit. Nā vir seuus est in-

H iii

quit: qui me die noctuq; nūc pugnīs nūc fuisse cedebat. Ad extremū etiā
 aut mibi mortē minabatur quā ego fuga euasi. Tunc ego en bona muli-
 er. Si iam te illerecipe vellet tecūq; viuere vt virū cum vxore decet: an ad
 eū reuerti velles: vtinam inquit mulier: sed noui homines: quia nō faciet.
 Amat em̄ aliā feminā: eamq; domi concubinā habet: cui sunt ex illa plu-
 res filli. Quid tu scīs inquā ego: forsitan eū iam pcti penitet: & si te reperi-
 ret alacri suscipet aīo: vitāq; suā emendatā ageret tecū. Vis ne vt suscitē
 eius animū. Tū illa. Hic sepe ad me veit postq; ab eo fugi: nec me q̄rebat
 sed res meas itidē nūc timeo. Veniret em̄ vt puto: & que nūc habeo secū
 asportaret: mibi aut sola verbera & cicatrices aut liuores relinqueret. Non
 sic faciet inquā ego. Nā p mediā fidēq; personā scrutabor animū suū: &
 si bonus erit suadebo vt ad te veniat vtrq; te recipiat & sine peccatis po-
 nat. Ad hec mulier precor te inq; expiaris. Nā meo cū viro libēter viue-
 rem vt aīam lucrificerē suā meāq;. Hec ptim p me ptim p interpretē suū
 locutus. Nūc ḡ reuerēde p̄r in hoc ope pietatis vt ptes vras interponere
 velitis pcor: vt si fieri pōt viro suo restituat mulier. Velitis ergo infor-
 mār q; sit ipe Hermānus: an viuat: an cōcubinā habeat: an morate viuat an
 criminose. & si adhuc in pctō est & adulterā domi habet. Ingerite sibi cō-
 scientiā incutite timorē. exponite q̄ breuis sit bñana vita q̄ fallax q̄ incer-
 ta: q̄ certa mors instat. q̄ incerta mortis hora. vt bñ viuētib; pmissa sic
 eterna felicitas. male aut opantibus supplicii sempiternū. Ignis edax pe-
 nā sine fine. Exhortamī vt ad seipm reuertat & ad creatore suū deū q̄ eū
 proprio sanguine redemit suadete sibi vt dū viuīt memor sit dei. vt cum
 moriatur memoriā sui habeat deus. Inducite vt exclusa cōcubina quam
 eū peccato tenet: legitimā coniūgē recipiat domiq; teneat quā cū merce
 de habere poterit & de illi bñfaciet nec relinquet eū in tempe oportuno
 Humana res est peccare: angelica emēdare. dyabolica persequere. Reco-
 gnoscat se tandem & ad deū reuertus dicat. Errāui sicut quis que perit:
 require seruū tuum: quia mandata tua non sum oblitus. Misereatur ipsi
 us misereatur coniūgis exulantis. Parcat coniūgi peccata sua vt coniūx
 quoq; sibi ignoscat: sciat se ita obligatum vxori sicut & viro est vxor. nō
 supbiat & dicat ego vir sum. Nam ambo creature sunt dei tam vir q̄ fe-
 mina. Apud deū non est distinctio sexus: tam pro femina q̄ pro mare na-
 tus est: passus: crucifixus & mortuus dominus. Si prudentior est vxori:
 dignū est eos qui plus sapiunt imperfectū tolerare minus sapientis. Nam
 & apostolus Paulus iubet alterū alterius onera portare & oēs vnū cē in
 xpo. Qz si Hermānus ipe acquiescere vult vestris monitis vxorēq; pro-
 priam recipere: ac cum ea caste pie & sancte viuere: dimissis pristinis inu-
 riis atq; odiis: scribite mibi statim: & ego tunc significabo locum in quo
 est mulier: cui nomen est Katherina: & faciam q̄ ipsa veniet ad virū suum
 aut si vir voluerit poterit & ad eam venire & cum ea manere. Nam ipsa
 multum lucratur arte sua manuali & sericca: & si ambo erunt simul pote

runt vitam bonestā & hilarem ducere: & animas cum corporibus saluas
facere. In omnē aut̄ euentum scribite mibi q̄primū quid sit de ip̄o Her-
manno quid agat & quid intendat facere quod ego pro singulari mune-
re recipiam qui libet̄ vellem hoc apud deū p̄mereri vt dissoluti mati-
monii reintegrator forem vtq; duas personas in peccato viuētes ad fru-
gem vite laudabilis reduxerim. Nec em̄ ambigo rem fore deo acceptam
magnūq; sequi exinde premium. Cuius & vos participabitis si diligen-
ter proinde libenter & accurate rem banc aggrediamini. Et quia littere
semper suum non habent cursum postq̄ semel mibi scripseritis nō pige-
at iterum atq; iterum rescribere: vt prestet diligētie sedulitas qđ viarum
insecuritas auertit. Si em̄ vna tandem ex vestris epistolis ad me protieni-
et: exinde possum quod volo perdiscere. Valet̄ optime amate me vt so-
letis & causam istam totis viribus perficiendam suscipite. Cum aut̄ ad me
scribitis in curia regia reddi mibi lras iubete: nam illuc reuertor.

Grates refert defendenti honores suos.

EPISTOLA C

Neas filius poeta secretarius regius. S. p. d. ornato doctoq; vi-
ro Iohanni tuskoni prothonotario indyte ciuitatis pragenf̄ Vi-
deo semper legoq; voluppe tuas lras. Nam & amicitiam confir-
mant nostrā & prudentiam testantur tuā. Accepi nuper quē mibi scrips-
isti de Iohāne notario p̄buen. qui me mōstris compauit. vide que sibi re-
spoudisti grauer̄ amici causam defendisti: ineptiās increpasti: veritatem
iunxisti. viri boni functus officii es. Na; & absenti cōsulisti: nec amicū in
ultimis terrarum agentē indefensum reliquisti. Amicitia vera nō magis
presenti q̄ absenti fauet: qui amicus est etiā mortuū diligit: nō corpus a-
mici: nō res nō famam ledi patitur. Hoc abs te factum ēe amice gaudeo:
tantoq; tibi obnoxiorē me sentio quanto id t̄pis abs te eram remotior.
Rome vt opinor tūc fui cū meo nomi detractū ē. Sed q̄p̄ tibi refero gra-
tias illi tñ non irascor q̄ me carpit. Scio inspectum meū: ignorantie mee
su; p̄cius. Sapiētissimus Socrates & oraculo p̄bat̄ delphico vnū se scire
aiebat qm̄ sciret nihil: quid ergo inquam? Sentio cū tuo Iohāne nec scio
quicq; nec noie sum aliquo dignus. Scriba; tñ illi pauca ne se scire petet:
que tu atq; ego nescimus: lris his adiunctas habebis quas sibi dingo. si-
mul quoq; interpretationē epl̄e quam longo desiderasti tempe: parū
sem̄ antea tue cupidini nisi absens fuisset. Anni iā duo sunt quibus asti
due obsequio: nūc rome inuenior: nūc frandfordie: nūc vienne: nulla
mibi quies dat̄. Nūc etiā ad electores imperii deleger infra trimestre mi-
nime hic reperiar. Vale & me vt soles ama atq; obserua.

Persuadet polonos et australes concordari tali medio. EPIS. C

Euerendissimo in x̄no patri & dño dño thigneo ep̄o cracouien-
fctē roane eccl̄ie cardinali electo enecas filius poeta. S. p. d. Quis
ego reuerēdistime p̄ et dñe prestantissime iam dudū vre dignati
oni affectus fuerim: eiusq; statum felicem ac successus prosperos sedulo

H iiii

concupiuerim. Quia tñ indies virtutū vīrarū maiores laudes maiorāq;
preconia in meis aurib⁹ p̄strepunt. Cogor & ip̄e dictim magis ac magis
venerari nomē vīrū ac deuotōey; q̄ vīrū p̄nitatē reuerendissimā prole-
quor augere. Sic em̄ virtus exigit. Cui⁹ ea vis est vt q̄s nunq̄ vidim⁹ ho-
mines amare nos vr̄geat. Verū qđ ego de me loquor qđ nō sum dignus
inter boīes cōputari qđ maximi viri imo & regia sublimitas p̄stantiā ve-
stram & veneret & amēt. Est eqđ dē in hac regali curia p̄celebris fama ve-
strarum dotū: nec vnq̄ sine singulari laude vīrū nomē audiet. p̄cipue tñ
inter alios magnificus dñs cancellarius probitatē vīrū extollit & predi-
cat qđ nūc cōsiliū: nūc liberalitatē: nūc vīte mundiciā: nūc magnanimitatē
quibus p̄dita ē. v. r. p. enarrat. Nup̄ vero cuj in cōspectu regie maiestatis
magna baronū ac nobiliū stipatē cāterua de platis ac magnatib⁹ regnī ve-
stri mētio & ali⁹ aliū laudaret assurgēs cācellari⁹. Clari sunt inq̄ viri quo-
rum meministis: nec ego eorū virtuti detraxerim. Nemo tñ adhuc vīr
qui sint oculi regnī polonie mōstrauit: nec oīa illorū attigit qđ prestat oib⁹
Nā et si p̄stātes sunt hi quos cōmendatis. Vbi tñ cracouien. antistitē reli-
quistis: cui⁹ tāta ē p̄bitatis fama vt nec laudādo crescere nec vitupando
minui possit. Ego placū hūc noui aliqñ allocut⁹ sum & in plurib⁹ tractati.
bus sum exptus. Nihil tamgue ē tāq̄ arduū qđ is nō statim intelligat vi-
deatq̄ finē. Anim⁹ illi magnus ē sed rect⁹: nō solū qđ p̄ntia sunt disponere
nouit: sed futura lōge p̄meditat. Nec p̄digus ē vt indignis largiēdo fa-
cultates ecclīe dissipet: neq̄ avarus vt indigentib⁹ nō porrigat manū. Sed
est elemosyne dispensator domusq̄ sua claris hospitib⁹ sp̄ patet. Quicūq̄
poloniā ingrediūt oratores aut viri p̄stātes hūc adēūt hūc patronū hñt.
Ab hoc honorantē donantēq̄. In q̄bus reb⁹ vera liberalitas recognoscit
Est in eo clara faciēdia: multe in ore ei⁹ facieie. multusq̄ lepos: nō elat⁹ est:
nō iracūdis: nō exactor pecuniarū: nō vindictē cupidus. Sed benignus
māsuetus: piculi declinator atq̄ contēptor: amator patrie sue: & aliene nō
inimicus. Nihil est qđ illi melius pace cōi videat. oīa eius cōsilia quietis
sunt. Nō tñ bellū dissuadet cū p̄ tutela regnī suscipiendū est. S; arma nō
propter victoriā neq̄ propter iniuriā vindicādā sumēda dicit: s; propter
pacē obtinendā. Finē belli nō rapinā vel gl̄iam: sed quietem eē debere.
Scit p̄terea qđ artib⁹ curia regēda ē: q̄bulq̄ modis gubernāndus exercit⁹
Et quis plac⁹ sit sacrarū religionū gnarissim⁹: nō min⁹ militie qđ in senatu
est utilis: nec egreferas Caspar si hūc vnū tātisfacio. Nāq̄ si eius sp̄ cōsilia
ap̄d reges polonie valuisent: aut pax optia inter austriā poloniāq̄ vīgu-
iliet: aut i bellis qđ postea fuisset maior polonorū ip̄er⁹ fuisset. audiet. Que cū
magnific⁹ Caspar finiuisset fmonis finē oīm circūstātiū assensus cōproba-
uit. Caspar vō his auditis vtinā inq̄ talis dñs i cōsilio meo p̄sisteret. At
sic vario circūstantiū fmone. v. r. p. eas cōmēdatiōes accepit q̄s me audi-
uisse antea nō memini gauisus su; dū talia p̄cepi: moxq̄ in anim v̄it: bec
vt significarē vīte dignatōi nō vt p̄p̄ea gl̄ienx. Scio em̄ moderatiō; anī

mi vñ: qā nō patefaciās aures adulantib⁹ sed vt nomē bonū teneatis cu-
sto diatiscā & si possibile est augeatis. Nōc em̄ cū diuitiis cōmutanda est
fama celebris. Diuitie cū corpe sū p̄dunt. fama comes aie post obitū du-
rat quā q negligit crudelis ē. Et fortasse cū has lras audietis qd ē dicitis
in quo velit Eneas meū nomē augeri. Dicā breuiter q̄uis non ambigo
id vñam prudētia: p̄ se meli⁹ intueri. S; dicēdū ē ne frustra videar calamū
recepisse. Iner austria & poloniā. R. p. mltē hacten⁹ similitates: multa o-
dia & apta bella vīguerūt q res et australi dñio nocuēt & poloniē n̄ p̄fu-
erūt. Iā tps eēt bis discidiis imponi finē: & aliqñ in amicitia gr̄a; q̄ reuer-
ti. Nā qd p̄cius ē q̄ regnū aduersus regna insurgere: & regiū sanguines
insidiari regio sanguini. Cūq; vsus beat reges inter sē fr̄es vocari. Quid
absurdius ē q̄ fr̄atē insectari fr̄em ciuile bellū struere ac p̄cidū meditari
Facta sunt hec iādudā sed cū dāno ambax p̄tū. Itaq; iā tps eēt vt admo-
nite cladiū suax ptes inimicitias modū iponerēt. Sed ista moueri nequnt
nisi magni viri manū apponant: & quippe dū ego hec aio reuoluo: non
possum arbitrari q̄s ali⁹ sit inueniēdus huic rei idone⁹ q̄. v. r. p. Itaq; loqr
apte dicā q̄uid sentiā. Due sunt vie q̄b⁹ finiri discidia inter austria polo-
niāq; p̄nt. Vna ē si vel austria poloni deleāt ferroq; sibi subiiciāt vel econ-
tra poloniā bello superēt australes. Altera ē si reuētū fuerit i gr̄a; et vtrin-
q; renouata sit amicitia. Prior via admodū difficilis ē. Et i; in ea mult⁹ ias
annis elaboratū sit. Adhuc tñ & australes suū & poloni suum imperiū te-
nent: & alter alterius insidias conatusq; timet. Nec video quo pacto euo-
nro altera ps alterā possit exterminare: qā vtriq; magne sunt vires: & mul-
tum sanguinis effundēdū eēt: multa; hoim cetena mīla neci dāda: mul-
te ciuitates delēde multi agri cremādi & infinita mala faciēda eēt: anq;
vna p̄tū in p̄tatem alterius veniret. At via cōcordie vt salubrior est sic et
facilior. Querit qui modi cōcordie sint. Nepe facilius bñficio q̄ gladio
vincit inimicus. Nō iniurie adiciēde sunt iniuriis neq; mala malis cu-
mulāda sed purgāda primo cotumacia ē: post dāna refarciēda. exinde be-
neficia subiūgēda. Qui hoc egerit is iā nō inimicū sibi placabit solū: sed
recōciliabit incorpabitq; sibi & locū ex aduersario amicū ex inimico fra-
trem ex hoste faciet. In hac igiē re vidēdū ē vñ prior iniuria p̄perit: & il-
lic medela veniat vñ vuln⁹ illatū ē. Nō est q fert sed q infert iniuriā emē
dare debet. Hic ergo vidēdū ē q pacto iuice pueniam⁹ nedū ego lesas au-
strales cōtēderi. v. r. p. inficiat. Libet igiē mibi scribē qd sentiā vt corrige-
tis si falsum fuerit. Loqr ingenue dare apte vt inter amicos fieri dē. nō vt
regno vño qd ē nobilissimū detrahā: s; vt eo meli⁹ iueniri cā possit q vul-
nera mag⁹ detecta fuerit. vñ vo. r. p. libertati mee veniā dabit: si qd ē qd
offendat: qā in bonū loqr: nolo alti⁹ exordiri. S; rei p̄ncipiū Vuilhelm⁹
dux austria dedit huic filia reg⁹ Ludouici q hūgariā poloniāq; posside-
bat in m̄rimoniū cōiūcta fuit Regnūq; poloniē i dotē datū: nec diu post
poloni nulla iniuria laceffici: nisi q̄ impium theutonicorū ferre nolebāt:

viuilhelmū regno expulerunt: ac nō solum regnū: sed nuptam quoq; sibi
abstulerunt. Nec contenti hoc abominandū aggrelli facinus: memoria
q; nostra inauditiū scelus adorsū: reginā que alteri nupserat. nouo regi co-
iunxere quīs illa prioris mariti memor: nunq; volēs nouo nupto conia-
cuerit. In hoc non solū lesi sunt australes regno priuati qđ ex dote venie-
bat: sed in honore quoq; vexati sunt: dū nupta eorū in cōcubinatu tene-
bat. Post hec tanq; paru fuisse viuilhelmū abieciū. cū Albertus dux austrie
bobemicę & hungarie rex & imperator romanorū Sigismūdi regnum
quod sibi atq; vxori in bobemia obuenerat annis vendicaret: poloni pa-
trocinium taboritarū & sequaciū susceperunt iūdiq; ipis Alberto bellū
intulerunt. Et quīs presidū illorū in duerint magno tamē se crimie pol-
luerunt: dum aduersus iusticiā auxilia talibus prebuerunt. Polonoru er-
go opera factū est vt regnū suū Albertus consequi totum non potuerit.
neq; compesci taboritarū furor que ob tutelam polonorū vsq; in hanc di-
em in pertinacia manent. Aliquādo vero aut iam reducti eēnt aut exter-
minati: quīs & antea Sigismūdo impante cum bobemis nondū ecclesie
vnitis sedus per vīos bohemos percussū fuerit missusq; contra Sigis-
mūdū verū bohemie regem alter Sigismūdos horibui. In qua re non
solū austrie nocumēta illata sunt q; Sigismūdo successura noscebat: s; au-
toritas quoq; ecclesie & ipa fides catholica lesa est: totaq; res publica xpia-
norū: pte sic loquēti. Sic exponi em res debet vt gesta est. mibiq; sic re-
latum est. Post hec cū iam de medio sublatū eēt Albertus in eius filium
crassati sunt debachatiq; vīi poloni. Nāq; licet Elizabet regina filius La-
dislaum ex Alberto peperisset ac vti moris ē dyademate apud albam re-
galem decorasset. poloni vīi p quosdam hungaros incitati rursus noua
bella suscitarūt: mittentesq; vladislaum regē suū admodū iuuenē & in-
nocentē: regnū hungarie vsurpare conati sunt: cuius magnā ptez inuase-
runt: veri regis infantis pupilli & orphanū iuribus insultantes. Nesciētes
tū qđ dū alienū regnū querūt suū negligūt: ac gētib; & pecunia exhau-
riunt. Hincsecutū est qđ dū regno hungarie volūt diutius potiri. A dole-
scētē regē cōtra thurcos armāt quīs federa eēnt induciāq; iuramēto fir-
mate. Ite ad bellū cōmittit preliū. Ibi seu captus est seu occisus vladis-
laus penasq; nō sui criminis (Nam iōe per etatē nō erat accusandus) s;
suorū filiariorū delictū dat. Sic nobilissimū iuuenis regalēq; sanguis plus
mali icidit ex suorū iusu qđ australes sibi vnq; optauerit. Sic res acēte sunt
nisi fallor: qđ ppter nō australes sed poloni poti⁹ factū suū emēdare debet.
Queritis forsitan qđ possit mēda regiri. Nā tot illata sunt p polonos au-
stralib; dāna vt nec ipa polonia recopescere qat. Ita ē: nā & bobemiam &
būgariā vsq; in hāc diē adipisci australes nō poterāt ppter impedimēta
polonorū: imo & ipa polonia priuati sunt iniuria. Quid igit fiet nēpe sat
erit australibus si finis tandē nocēdi fiat: quātū sentio quātū capio quātū
viri hui⁹ curie magni me instruit: nō perūt australes magnū aliqd expo

lonis: s; vt nocere defināt. Sic em̄ reintegrari beniuolētia sepositis posset
odius. At b. r. p. nō min⁹ polonie pduceret q̄ austrie. scio q̄a ex vetust' bel
lis pax lucri polonia sensit. Nāq; ex hungaria nec ex bobemia q̄q; auri
vel argēti i poloniā delatū ē. Si ipa polonia vltro & pecūia & hoies (qui
sunt em̄ thesauro nobiliores) trāsmisit: & in hungaria nup suū regē pdi
dit. Accepi p̄terea introit⁹ regni vñ p maiori pte pignorat⁹ eē: intatūq;
p̄ne erariū defecisse vt vix repiri possit q̄ regnū vrm suscipe velit. Tātaq;
nūcreq; mutatio facta ē: vt q̄ regnis aliis dare reges volebat: iā nō facilo
possitis iueire q̄ rex int vos eē cupiat. Essent igit ista cōsiderāda q̄a non
sunt absq; iudicio dei q̄ supbis resistit & hūiles extollit. Qz si vñ poloni
antiqs odius postergat: salutē sui regni solūmō q̄rerēt: die noctūq; cogi
taret: q̄ pacto i australiū amicitia frānitatēq; reuerterēt. Ea q̄ sibi via non
min⁹ q̄ austrie cōsulerēt. Scriberēt bobemis vt suū regē peterēt: illiq; soli
seruiret Ladislao Alberti filio. Scriberēt hūgar: ne apli⁹ cū australib⁹ dis
sentiret s; regē suū repeterēt: q̄ ius b; successiōis nec de vuladislao cura
rent. q̄ vel mortuus ē: vel si viuit satis bēat in polonia vbi regnare possit
Exinde significarēt regi romanoꝝ se hactenus in bobemia & hūgaria re
stitisse australibus nō odiū causa sed vt suo regno cōsulerēt. Nunc vero
intueri se: quia non bñ fecerūt: velleq; factū corrigere prestādo auxilia si
opus sit: quibus Ladislao & hungariāz possit & bobemiam vendicare.
Sic posset optima pax inueniri. sic regnū vestrum tutissimū redderetur.
quia bis artibus extinguitur furor: ira vincitur: inimici placantur & ho
stes reddunt amici. Hec dixi latius fortasse q̄ expediret apud. v. r. p. que
omnia melius nouit. Ceterū nō ambigo quin pro defensione vñ iuris ve
striq; honoris multa possitis dicere. Hec que facta dixi nō tanq; interfu
erim retuli: sed tanq; audita recensui. Vestra insignis & reuerenda pater
nitas scit quomō res se habeat vtrūq; sit: certū illud est regna melius de
fendi beniuolētia & amore q̄ viribus. Mibi consultū videt: cum poloni
aliquādo cum australibus amici potius eē velint q̄ inimici: quia vbi est
odiū ibi metus est: vbi metus nulla trāquillitas nullaq; pax eē pōt. Sine
pace vero nullius regni status potest eē diuturnus. Nunc ergo tempus
est vt super his habeatur cogitatio. Verū nisi vestra reuerēda paternitas
ista curet: qui alius mentē adhibeat scio neminē. Vestri est igitur bec ag
gredi tum p salute cōmuni: quia non possunt be due domus sine domo
totius xpianitatis inuicē dissidere. Tum propter pacē & boni regni vñ.
tum deniq; propter augmētū nomis fameq; vestre: que me prius ad scri
bēdū impulit. Potissime aut vt ex hoc magis ac magis auctori pacis pla
ceatis: du; pacis studio intēditis. Plura possem dicere: sed eēnt in cassum
omnia apud vestram dignitatem que peritissima est. Ego me rēcōmen
datum do illi cupientem sibi in aliqua re morem gerere. Hieronymus ca
nonicus vratislauensis vir prudens vestriq; amantissimus hic fuit nec
vestram famam neglexit. Ille si illuc reuerteretur: quale sit apud nos

vestrum nomē multo melius referret q̄ ego scribere queam. Noui quid
hic sit non est scribendum. quia incertum est multa dicunt sine auctorita
te veraci. Hungari hic sunt & tractant de regno cū maiestate impiali no
mine Ladislai regis. Bohemi quoq; cōuentū in breui sunt habituri. Res
feliciter dirigunt. Nec ad Ladislai & cesaris statū & gloriā. Valeat opti
me v̄ra. r. p. cui me humiliter facio cōmendatū. Ex vienna.

Hoies variis vsibus delectant̄ differēti mō. **EPISTOLA CII**

Neas silius poeta impialisq; secretarius. S. p. d. magnifico viro
c domino Caspari schlick impialis aule cancellario. Diuersa hoim
studia sunt qbus et se principibus insinuant & vitā agant. Quos
dam iuuat in stadio currere & olimpicū colligere puluerē ac feruidis ro
tis curruū palmā nancisci nobile. Qui semel & in theatro clamore vulgi
sublatus. qui vel luctādo vel basta feriēdo vicit emulum: baud perducī
potest aliam vt vitam sumat. Attalus rex p̄gamenos qui romanū popu
lum sibi fecit humilem: de agricultura diligenter scripsit. Si quis enī secu
tus multum frumētī condidit borreo ac semel gauisus est fundere sarcula
paternos agros: nunq̄ dimoueri potest nec pluaderi vt nauta fiat & tra
be ciprica mirtoum secet pelagus. Verū cū aduersū aliquid suo in studio
quis q̄ perpeffus est. mox alteri vitā laudat: nectamē accipit illā. Merca
tor postq; luscātes vētos in medio mari expert' ē et instantē pcellā timer
ocium laudat & opidi rui a sui venturūq; se in patriam nūq̄ se exiturū
deiurat. At vbi cessauit tempestas mox quasas reficit naues et indocilis
pauperiē pati rursus se mari credit. Sunt qui diem totū bibēdo assument
& nūc mēbra sternūt sub. vinidit arbuto: nūc ad fluentē leniter aquā caput
collocant. Quosdā castra iuuāt & tube sonitus p̄mixtas lituo siue cornu
recurso ac bella detestabilia matribus venator cuius fideles catuli oerua
viderūt. Aut cuius teretes plagas validus aper vt est apud marfos rupit
nocte tota sub ioue fridido que nos aerem dicere possumus manet ime
mor domus & tenere cōiugis. Quid singula referā. Me nihil magis de
lectat q̄ hedera qd̄ premiū est doctarū frontū. Me gehidū nemus oble
ctat cū musis. ēē non cū populo placet mibi. Exhibeat mibi tibias. euter
pe quā bñ delectatē interpretamur & organū suū in modū lire cōpositum
qd̄ barbiton appellant polimīa nubi tradat q̄ vel multe laudis vel multe
memorie dicat musa nō erit in posteris meū nomē obscurum. Et potissī
me si tu mibi Caspar fauebis vite p̄sidū & dulce decus meū. Vale.

Inundatio danubii & grādo in quātitate oui. **EPIS CIII**

Neas silius poeta. S. p. d. Leonardo fisecher prestati militi ami
c cor̄ optimo. Annis pluribus inauditū est tot aquas inundauisse.
se quot his diebus nos ipsi vidim' apud houā ciuitatē excreuisse.
Tu res bellicas compabas vicienne qbus maiestas regia vsura erit in ca
stris: nos tuū reditū operiebamur vix duarū horarū tēpestas incubuit:
sed adeo ingēs fuit vt intra menia vrbis excurrere danubius crederet. Nā

neq; vicinus domū accedere vicini audebat. Grando e celo in modū oui
 cecidit vbiq; choruscationes videbant. Audiebaturq; tonitrua. p id tē-
 pus paruis torrens qui vnienna merita preterlabit intantū excreuit vt
 plerasq; domos cū patribus et familiis asportauerit. in bauaria circa strau-
 bing & armēta virosq; tēpestas occidit. Agri cōplures qui fluminib; cō-
 termini fuerāt frugibus atq; supficie inuelati sunt. Plurimū deus niuis et
 dire grandinis e celo misit. Ac rubēte dextera iaculatus summas tēploꝝ
 arces populos & vrbes terruit. Veriteq; sunt gētes ne redirēt graue secu-
 lum pirre atq; deualionis. Siue & nri volunt noue quādo sup oēs mon-
 tes diluuiū inundauit: quādo noua maris mōstra visa sunt in terris & qñ
 protheus deus pelagi vt gētiles voluerit omnes pecus pisciū altos egit
 mōtes visere: qñ in summa vltimo cetbe stetit vbi nota fuerat colūbarū se-
 des: ac quādo pauide dame in equore natabāt sup terras effuso imperan-
 te quondā augusto retortis flāmis tiber vndis supra litus etruscū creuit.
 atq; vsq; ad monmēta notum pompiliū regis templaq; veste profectus est
 sicut & postea sepius fecit. Sicut adhuc inscripti lapides apud fratres mi-
 nerue rome ostēdunt. Tūc arbitrabant romani fluuiū quasi numē habe-
 ret vlcisci velle Iulii mortē in consolatione; ille romuli atq; remi matris.
 ex quorū genere cesar descēdebat. Nec deerāt qui putaret iliam siue reā
 vescalem virginem ex compressu tiberis peperisse quīs de marie vulga-
 tior eēt fama: itaq; putabat amnis vxoris iniuriam vlcisci velle. Quidam
 vero excrementū ciuilia que post fuerūt bella protēdere opinabant. in-
 ter Antoniiū nāq; & augustū apud acciū pugnātū est: cū Bruto & Cas-
 sio in grecia. cū sexto Pompeio in sicilia. Nos autē Leonarde futuri specu-
 lator quidnā dicemus hec diluuiā sibi velle: nūq; rem insolite absq; ma-
 gni alicuius mali significatiōe pueniunt. Sed nūq; rursus malū est vni-
 uersale. Nam quod vni nocet alteri prodest. Fridericus cesar iam profe-
 ctus est cum exercitu aduersus hungaros: iam terrii hostes pacē petunt
 iam transigitur nisi cōueniat inter partes & hoc tecū arbitror tempestas
 illa designasse. Vale & me vt soles ama.

Triplicis problematis resolutio.

EPISTOLA CIII

a Derat nuper cesarēa maiestas multorū baronū ac nobiliū stipata
 catberus dum mihi hoc in loco vir prestantissime disputator ve-
 hemens atq; subtilis: inter alios tria si recte memini obtulisti p-
 bleumata. Fuitq; tūc auditoriū istud tam doctoribus q; discipulis fre-
 quentissimū. Ex illis primū fuit. Vtrum prudētia sit idem habitus cū sci-
 entia morali tradita i libro ethicoꝝ: politicoꝝ & iconomicoꝝ & in libris
 canonū & legū. Secundū. Cur poete nris tempibus sint adeo pauci cum
 vident multū viles & necessarii. Tertiū qd in cancellaria fottasse notas
 excogitatū est aut risus causa propositū. Cur viles cutes cadauerū & an-
 tique camisie cum cera in cancellariis vendunt pro optimis muneribus.
 Hec sunt nūi fallor que vestra singularis prudētia magister et disputator

inignis ex me percōtata est. Quēsierunt & alii duo qui illic assident que
dam alia vt moris est in disputatione que de re qualibet habetur: illa ego
memorie nō teneo. Neq; em cinceas sum ille pirrhi legatus: qui altera die
qua romā intrauerat vniuersum senatū & equestrem ordinem propriis
nominibus salutauit. tanta eū fuisse memoria tradit historie. Responde-
bo igit bis tm tribus que retuli probleumatibus. Nec verebor me dice-
re imperatū fuisse cū illa quērerent. Nam & Demosthenes qui omnium
grecoꝝ precipuus orator fuit: interrogatus iussusq; sniam in senatu dice-
re non erubuit imperatum venisse respondere. Quidā adeo cupidi glorie
sunt vt ex tempore velint cuilibet interrogatiuncule satisficere. Sed bis
sepe dum gloria queritur: ingens ignominia crescit. Neq; em humanū est
cuilibet interroganti bene respondere: sed est huius auditorū tanta mo-
lestia vt data sit vnicuiq; ad cogitandū mora qua nunc ipse vsus paratus
adueni vris petitionibus magister ornatissime ac huius vniuersitatis cla-
rissimū iubar non solum respondere sed etiam vt opiuor satisficere. Nihil
tamen dicam quasi vestrā doctrinam instruens: sed tanq; meam ignoran-
tiam erudiens: verbū babeo daboq; locum respōsis vestris quibus me
melius & rectius admonueritis. Cū igitur queritis vtrum prudentia sit
idem habitus sicut ante dixi. Negatiuā partem amplecto quā & vestrū
argumētū tuetur: quod secūdo loco posuistis. Prudentia nāq; viros bo-
nos facit. Scientia verbū illoꝝ librorū etiā malos comitatus: ergo non est
idem habitus. Aggrediamur tamē hoc altius diffiniamusq; scientiā atq;
prudentiā. Oēs em vt cicerō in libris officiōꝝ dicit que iōne suscipit de
aliqua re institutio: debet a diffinitōe pficisci: vt intelligat quid sit id de
quo disputetur. Scientia igit vt Isidorus tradit est cū res aliqua certa ra-
tione percipit. Prudentia est cū discernunt a bonis mala. Id si sic se habet
laudabilior est sciētia q̃ prudentia. Plura em complectit. Nec cicerō ob
hoc dissentit dū in rethoricis ait prudentiā eē rerum bonarum & malarū
ac vtrāq; scientiā. Sed aliter Augustinus in libro de moribꝝ ecclesie diffi-
nit. Sic em ait. Prudentia est amor eoꝝ quibus adiunat in deū ab his q̃bꝝ
impeditur sagaciter eligēs. Et alibi sic diffinit. Prudentia est rerū bonarū
malarūq; cū alterarum dilectione et reliquarū detestatione sciētia. fm has
diffinitiones qui prudens est. Idem quoq; vir bonus est cū bona diligit
malaq; detestetur. At scientia libroꝝ Aristoteles & iuris quis bona ma-
laq; noscat: non tamē hoc odire & illa diligere cogit. Plures em peritiā
illius habent qui sunt & auaritie & aliorū vitiorum serui: quia non mu-
tat affectum cognitio semp q̃uis instruat intellectū. Nam & Salomon q
sapientissimus fuit ac bonū & malum nouit: tanq; vilissimū pecus luxu-
rie se tradidit. inter vxores trecētas cōcubinasq; septuaginta marcēs.
Est enim scientia cognitio rerum mortuāq; voluntatem mutare non po-
test vt vel bonū cognitum amplectatur vel malum fugiat. At prudentia
radius vnus est a vero sole procedens: que non illuminat intellectū, sed

etiam calefacit affectum. Quod si quis neget probari potest. Certum est
em̄ Aristotelem. Tullium. Senecamq; ceterosq; philosophos inter vir-
tutes numerari prudentiā. Si virtus est que sunt virtutis facit. Virtus autē
virū bonū reddit: ergo & prudentia virū bonū reddit. Q; autē virtus bo-
minē bonū efficiat ex diffinitione liquet. Sic em̄ Augustinus eam in lib.
de quātitate anime diffinit. Virtus est equalitas quedā vite vndiq; con-
sonans rationi. Seneca quoq; sententia est beatos virtute fieri homines
q; si virtus beatos efficit homines & prudentiā que virtus est idem face-
re necessarium est. Sciētia vero iuris totiusq; moralis philosophie mini-
me opatur: ergo virtus nō est. Si nō est virtus nec prudentia est quā con-
stat esse virtutem. Querit fortassis aliquis aliquis quomō fieri potest vt
sciens bonum non pareat. Facilis responsio ē. Plurimi sunt qui in gimna-
siis musicas docent: qui cantare vel minimū versiculū in ecclesiis ignora-
rent: sicut apud atthenienses temistodes q; in conuiuio recusasset lira; ha-
bitus est indoctior. Nec oēs medici qui practicam legunt mederi sciunt.
At vsus cōmunis apud quē vt Flaccus ait arbitrium est & vis & norma
loquendi. Prudentes vero nō qui bonū a malo discernūt: sed qui bonum
opantur appellat. Erit igitur prudēs qui scit vult & agit que bona sunt.
Scioli autē moralis philosophie iurisq; periti eum aliquando sceleratissi-
mi sint: non possunt appellari prudentes. Plus inquam: nam & si operen-
tūque in eorum libris didicerit: nihil ultra querentes: extra tamen pru-
dentum numerū remanebunt. Prudentes nāq; nunq; errant: semp enim
que bona sunt opantur. Qui vero p omnia sequitur Aristotelem: cū is
semp deos nominet in errore manebit. In iure ciuili non desunt ineptie:
nam & eorū libri aiunt legem quāq; duram ēē seruandam. In iure ponti-
co dietim mutationes fiunt: vt sepe quod iustum est hodie cras fiat iniu-
stum. Nec possibile est vt iura & Aristotelis scripta precipiant simul vi-
uere: que sunt inuicem sepe cōtraria. Si quis igitur prudētē viuere vult:
eū plura scire oportet q; libris bmoī cōtineatur. Ex quo liquet periciam
illoz quos dixi libroz nedū prudentē hominem minime facere. sed nec
omnia docere que sunt prudentie necessaria. Aliud igitur est prudentia
& aliud rursus moralis scientia. Nec obstat argumentū vestrū loco prio-
ri positum. Quis em̄ prudentia circa ea versetur que sunt ad vitas huma-
nam bona: ac circa eadem sciētia moralis consistat. nō tamen idēptas se
quē: nā modis inuicē diuersis se habent. Sciētia em̄ solū intelligit qd est
bonū. prudentia vero postq; nouit etiā opat vt ante dixi. Astronomia de
celi conuerſiōe stellarumq; cursibus noticiam prebet. Idem facit astrolo-
gia. q; bec tñ supstitiosum quid habet dū syderū cursu necessitates hoīm
& mores p̄dicare conat. aliud astronomiā ēē & aliud astrologiā dicim?
Et hec ad primā positionē. Transeo autē q̄tum ad interrogationē secun-
dam. Cur tā pauci sunt nris tpib; poete cū videant multū vtilēs & neces-
sariū. In q; re vir doctissime ago vīe prudentie ingētes gr̄as q; mibi occasio

nem dedit de poetis publice loqui. Sunt enim plerique homines qui poeticam ignorantes inuidorum more poetas contemnunt: atque ut soli omnium satissimum reputent ea solum probata quae ipsi sciunt. Quod vitium late patet ubique terrarum. Istorum ergo iustitiam atque impudentiam contundere mihi erat meum: sed non ingererat se tempus commodum quod nunc mihi datum esse admodum leior. Verum ego magister darissime paucos esse nostris temporibus poetas non miror. Spem pauci rarissimique fuerunt: Quia non dat passim cuiuslibet divina poesis: sed eos despiciat: contemni nedum miror: sed indignor: stimulo: turbor et atque: nunc condoleo quae tam splendorum iubar tantumque decus humane atque diuine scientiae tan necessarium munus a deo datum nibili faciat. Nam praeteritis temporibus cum sapientia virtusque viguit: tantus honor huic doctrinae impendebatur: ut sicut post victoria impator: sic & post consummatum studium poeta laureatus per urbem triumphali curru sequentibus ciuilibus ac festis agentibus duceretur. Hinc & Iulius caesar romani fundator imperii et Augustus successor eius ad magnam sibi laudem reputarunt in collegio recipi poetarum. Nec egretulit Iulius cum sibi collegium intranti non assurgeret Accius quae poeta norat se esse prestantiorem. Scipio africanus maior poetam Ennium a deo dilexit ut eum viarium suarum omnium comitem habere voluit: eiusque statuam in suo sepulchro collocari mandauit. Lisander lacedaemoniorum impator dum obsideret athenas quia conperit poetam Sophoclem interisse corpusque suum adhuc inuenerat esse inducias dedit ut poete magne congrue fieret ex equis Alexander amice filius rex macedonum pindari poetam apprime dilexit Archilaus qui ei successit. Euripidi tragico consilio summam credidit. Alexander magnus cum transisset in asiam vidissetque tumulum bectoris O fortunata inquit adulescens quae talis tuba decantauit. Voluisset nepe & ipse Homerum alterum habuisse qui suas laudes cecinisset: sed non fuit adeo felix. Cheryllum tamen poeta: multis donauit muneribus & si fuit ineptus ut Flaccus inquit: cum ergo tales tantique viri poetas amarint & honori habuerint eosdem nostris temporibus contemni non indigne miror. Verum quae dicitis in questione vestra magister grauissime poetas videri utiles & necessarios constat ex hoc vestram prudentiam non nihil detraxisse dignitati poetice. Non enim ut sunt poetas utiles dicitis: sed videri utiles. Plura namque videntur utilia quae non sunt. Est igitur huic parti obuiandum. monstrandum quod poetas & utiles & necessarios fore. Quod paucis agam. Nempe omnis doctrina quae vitam erudit humanam utilis est: homo est poetica igitur utilis. Dubitabit fortasse queritque quonam pacto erudiat homines poesis. Sed audite obsecro patrem sanctissimum & omni reuerentia dignum Basilium. Ego inquit ille a quodam viro qui ad vestigandas poetarum mentes acutissimus babebatur audiui. Cum diceret totam Homerum poesim laudem esse virtutis & cum potissimum loco dum naufragum & nudum Vlixem refert quandoquidem per vestibus virtute illum dixit esse ornatum. Quid enim tunc aliud clamat Homerus quam o homines sit vobis cura virginitatis quae etiam cum naufragio simul enatat. Quid

sibi vult alius virgilius dum ait ascanto enneas. Disce puer virtutē ex me fortunā ex aliis. Et iterū: macte noua virtute puer: sicutur ad astra. Est igitur utilis poetica que laudādo virtutes in earum amorē allicit homines: hinc illud Iuuenalis. Nobilitas sola est atq; vnica virtus. Est & iterum utilis quia vicia detestat: arcetq; ab his homines. Quod tribus verbis Iuuenalis pulcherrime facit dū ait. Nemo malus felix. Est & aliter utilis poetica. Nā dei nostri laudes nullo pacto suauius aut melius decātari possunt q̃ versibus poetarū. Hinc om̃s apud bebreos psalmi vt inquit Isidorus metri- co carmine constant atq; in morē flacci romani & greci pindari. nunc iā bibi sunt versus: nūc alcaici: nunc sapphici. ob quā cām & Dauid regem sa- crum poetam appellamus. Salomon quoq; cuius sapienciā tam nostri q̃ iudei magnopere mirantur in numero poetarū fuit. Tres em̃ quos lingua sua cōposuit libros parabolas ecclesiasten & cantica canticorū: exa metris atq; penthametris versib; currere voluit: sicut Iosephus Hieronimūsq; restant. Ysaías quoq; canticū suum eadem metroq; quātitate conscripsit. Nec Hieremias poete nomē abhorruit qui sic Isidorus ait: pleraq; ex su- is opibus diuerso metro composuit. Que idcirco retuli: vt videat is etiā domesticos fidei. poetice nauasse operas: q̃s & xpiani secuti sunt vti Da- masus: Ambrosius: Gregorius: & alii qui postea diuersis poetarū mēsu- ris hymnos scripsere. Nam qui de Iohāne baptista canit hymnos sapphi- eum carmē habet. Vt queant laxis resonare fibris. Trāscō Boetiū secri- num qui licet philosophus sanctus fuerit: nullum tamē genus carminis neglexit. Duorū tantūmodo referam exempla quibus vtilem constat eē poetici. Inter atheniēses & megareses de pprietate salamine insule ppe- vsq; interitū armis dimicatū fuerat. Post multas dades capitalis eē apud atheniēses cepit. Si quis de iudicāda insula legem tulisset: quā rem solon- eum aliter non posset in suetis sibi versibus pturbanit atq; animos ciuū arte poetica sic cepit: vt exemplo bellum aduersus megareses decernere ē insulaq; deuictis hostib; atheniensū fieret. Refero aliud. Inter messenios atq; laedemonios bellū erat: dux laedemoniorū thirtheus. poeta athe- niē. claudus fuit. Cūq; multa sinistre ppeffi eēnt laedemoniū ne cōtra fortunā pugnando maiora detrimenta ciuitati inferret reducere exercitū voluerūt. sed interuenit thirtheus qui composita carmina exercitui pro- cutione recitauit. In quibus hortamēta virtutis dānorū solacia belli cō- silia scripsit. Itaq; tantū ardorē militibus iniecit vt cōmisso prelio mox vi- ctoriam obtinuerint. Sic due clarissime ciuitates sparta & athene q̃ duo totius grecie oculi putabant: consilio & ingenio poetarū releuati sunt. Nūc an sint poete necessarij videamus. Nempe dici necessarij debet illā sine quo bene non possum; viuere sed absq; poetica nulla res publica be- ne viuūt. q̃ necessaria est. Dicunt aliqui & sine poetica plures bene vixisse fuisseq; sanctos. Sed ego nō vniciq; necessariā possum dico: sed in cōi rei publice: quia nō bene viuūt ciuitates nisi sint qui bñ mores suadeāt & vi-

cia confutetur: quod proprium poetarum est: qui mille modis milleque artibus sciunt hoc probare & illud redarguere. Instabit rursus dicere quod melius hoc oratorum tacere: cui verborum milia suppeditabunt. Non nego. Nam qui sermones habent ad populum quis theologi sint: in ea tantum parte oratoris funguntur officio. Et nisi preceptis utantur oratorum quod quibusdam vel sine arte natura ministrat: parum proficiunt. Sed oratorum dicta non berent menti. Et quia soluta sunt facile dilabuntur. Poetice sententie breues sunt. ligataeque pedibus absque negotio retinentur. Hinc est quod in omni gente quaecumque barbara in humana fera poete repiunt si non latini saltem vulgares quod versibus sententiosis graues materias sub breuitate conducunt. Qui & si nomen poetarum illustre tantumque dignitatem ferre non valeat: poetica tamen utuntur. Adde quod elegancia sermonis lux expolitio: breuitas: grauitas: habere non possunt nisi ex poetarum fontibus hauriantur. Hinc Hieronymus. Lactantius. Augustinus. ambrosius. Ciprianus. Leo. & ceteri qui istas sacras ornatissime commutati sunt. studio si fuerunt poetice: sicut eorum scripta demonstrant poetarum dictis ubique repleta. In aristotelis voluminibus omnes scitis quod crebra & incultata sint testimonio poetarum. Quoniam moderni doctores non sine graui damno catholice fidei poeticam spernant: quod pauldubio necessaria est. Sed tibi ferre gratias deo suasque laudes pulchre cantare debemus. Nec enim alii sunt quam psalmodia dulcesque hymnos ac suauissima de deo suisque sanctis carmina recte componere non videntur nisi poete quos tantumque & ut monstratum est necessarios mirandum est dignis honoribus non offerri. Et maxime cum eorum doctrina (sicut Cicero tradit) & philosophiam & alias scientias vetustate precedat. Cuius retores musaeus atque orpheus reputantur: qui vicini fuerunt saturni temporibus. Nunc tempus est ut eorum argumenta dissoluam: quod poetice solent detrabere poetarum carpere. Sic enim aiunt poetarum libri deos esse plures affirmant eosque discordes. Plura quoque in his adulteria & nequam crimina continent ac nunc amore suadent illicitum: nunc alia vitia probant. Quod si beatus Hieronymus idcirco se cesum ab angelo narrat: quia ciceranus esset cum tantum Cicero totum moralis existat. quibus tandem verberibus afficiendus erit qui poetarum lenociniis oblectatur. Plato quoque in his quos edidit de re publica libris: poetas censuit ex sua quam odit ciuitate pellendos & blandis orationibus virum anios demolliret: sicut Cicero in tusculanis refert & probat. Hec sunt quod aduersus hominem contra dici solent. Quibus non erit mihi arduum respondere si vobis facile fuerit audire. Nam quod in poematibus de diis mentio fiat non poetarum culpa sed tempore fuit quibus idola colebantur. Nec enim soli poete de diis loquuntur sed philosophi & omnes scriptores illi seculi propter iudeos deos nuncupent & illos se venerari fatentur. Quod autem crimina referant non est reprehensibile: quoniam id agunt ut homines ab his deterreat. Nam & theologi idem faciunt. Qui pro vitia probant rarissimi sunt: nec quod duo tresue faciunt in communi trahendum est. Nec idcirco vituperanda est poesis. quia quidam poetarum errores tuentur. Nam si sic pergis nullam doctrinam sequemur sed

ipsam scientiarū matrē p̄biam cōtemnemus. Nam & ipsos cōstat errasse
 p̄bos. Quid em̄ mollius aut languidi⁹ dici pōt epicuri sententia q̄ oēm
 felicitatē in voluptatibus collocauit & animas negauit imortales existe-
 re. Pitagoras inferos eē negauit & aias hominū post mortē in alia putat
 animantia trāsire. Auerrois vnā in om̄ibus corporibus animā eē rebat.
 Quid theologi quos hodie pre ceteris veneramus. nunquid plures er-
 rauere. Quid arius: quid eutides: quid nestorius: quicqd̄ alii pene infini-
 ti vnitatē ecclesie diuifores. Quid euo nostro iohānes bus atq; Hiero-
 nymus qui constantie cremati sunt. Nec enim vnq; tot hereses seminare
 potuissent: nisi theologorum titulis se ornauissent. Verum sicut irrepre-
 hensibilis est theologia: quis multi theologorū oberent: sic incorrupta
 est poesis: licet poete nōnulli vicia tucant. Nec enim malum dici potest
 quo possemus vti bene. Alioquin nec liberales artes nec mechanice p̄-
 bande viderent: cum his vti male possum⁹. Qz aut̄ de Hieronymi p̄cussio-
 nibus obicit. Si quis Hieronymū attente puoluerit non ppter Cice-
 ronē lectionē accidisse comparet: sed quia sic Hieronimus eum legebat vt
 vt sacras lras fastidiret quod ego nec laudo nec probo. Sed ita legendos
 poetas dico vt eorū imbuti coloribus scripturā sacram ornatillime scia-
 mus proferre. Nec em̄ sequendi sunt aliqui qui ex floribus nihil sumunt
 preter odorē atq; colorē: sed imitāde sunt apes q̄ mel etiā exinde norunt
 excerpe. Ad Ciceronē venio q̄ sciam Platonis de poetarū exclusionē cō-
 mēdat. Quid hic dicem⁹: gbulue armis tuebimur. Magnus ē testis Cice-
 ro: sed is nō ex pposito locutus est: sed quasi p̄ trāsitum irritat⁹. Nā mox
 poetas excusauit dicēs ad ipm̄ philosophos facere de quo fuerat poetas
 insinulatus. Is alibi extēsius loquit̄ multisq; verbis nitit̄ vt architā poe-
 tam ciuitate doment: magnā eos propterea & laudem & vtilitatē conse-
 cuturos affirmās: vt extat eius oratio pulcentima. Plato v̄o cum poetas
 exclusit: etiam seipsum excludendū asseruit. Nam & ipse inter poetas lo-
 cum habuit: cuius apud macrobiū versus extant. Dum semibulcos amo-
 meum puellum sanior & alii plures. Atq; vt dicam quod sentio poetarū
 maxima laus est ex ciuitate Platonis excludi. Quis em̄ vir bonus in ciui-
 tate Platonis domiciliū velit: vbi sicut aristoteles in politicis tradit. Oēs
 femine in cōmuni habent: promiscui in ore bestiarū concubitus: incerti
 filii ignorati parētes. Atq; ista Platoni sufficiāt respondisse. Verum vt de
 poetarū lectione in cōmuni aliquid dicat. Beati Hieronymi epla: ad ora-
 torem verbis instructio seruanda est qui de litteris secularibus figuraz eē
 in deuteronomio dicit: dum captiue duci in matrimoniu per hebreos p̄-
 hibentur nisi capite raso & vnguibus amputatis que de diis verba fiunt:
 & abrafis amatoris blandimentis vbi laudantur virtutes sublimaturq;
 vicia sine scrupulo recipiātur. Cui & magnus basilius astipulatur qui si-
 militudinē de apibus posita. Nec enim inquit ille panter omnes flo-
 res adeunt. nec si quos adeunt totos absument. sed eo ablato quod

operi suo sit aptū: reliquum omne valere sinūt. Et nos quoq; si sapimus in poetarū libris cum receperimus qđ veritati amicū consentaneūq; sit cetera omnia trāsgrediamur. Cum igit ex testimonio magni basilii sanctissimiq; hieronymi etiam veteres gentilesq; poete recipiendi sint. Cum antiquissima disciplinarū sit poetica. Cum magni ex ea & necessarii fructus resultant. Cum philosophi sanctiq; doctores pleni sint auctoritatibus poetarum. Cum cesares atq; reges omnesq; maximi viri poetas suis tēpibus honorifice susceperūt. Cum diuine laudes a nullis melius q̃ a poetis decantari. Nō immerito sicut ab initio dixi mirandū est nostro tpe vilipēdi poetas. quis in italia iam resurgere ceperint & pariter cum theologis honorari. Nunc absoluēda ē questiuicula. Cur tam pauci sint nostris tēporibus poete quod non solum etate nostra sed omībus priscis temporib; contigit: plus tamē bodie q̃ vnq;. Idē cur sit nunc absoluam. Quattuor mibi huius rei videntur cause: si plures sunt nihil ē cur mouear. Prima causa est quia multa & varia scire oportet eum qui sit poeta. Nāq; cum bella gesta suum sit scribere: cum tempestates: cum tempora cum locorū situs: cum psonarum conditiones: cum maris stratus ante oculos hominū ponere habeat cum virtutes laudare viciaq; reprehendere debeat. Quis nō videt ad hec bene tractāda multis artibus opus eē: multas aut artes pauci sunt qui assequantur: idcirco & pauci sunt poete. Secunda causa est quia nemo poeta est. nisi cui hoc singulare munus ex alto tradidū est. vt autē & sententiolis versibus humanos actus cōscribat. Singularia aut muna excellētia paucis dantur: ideo pauci sunt poete. Poësis namq; vt Cicero in oratione n archita dicit. Munus est dei nec arte vel imitatione potē haberi nisi vera dicendi regula detur ex alto. Ex quo sit sicut idem Cicero asserit. vt non solum nostris sed oībus tēporibus rarissimi poete fuerūt. Tertia raritatis causa est: quia successu tēpū crescētibus hominū viciis virtutibusq; pereuntibus: sicut alie discipline diminute sunt: sic & poësis ad nihilū vixit redacta. Nam sicut nemo mibi vel Augustinū vel Hieronymū dabit sic vel Virgiliū vel Ouidiū dabit nemo. Quarta causa est in hoc vltimo loco: quia non redditur poësi suus honor: ideo pauci sunt poete. Namq; vt Cicero dicit honor alit artes omesq; incēdimur ad studia glorie. Vbi vnde est honor ibi & studiū deficit. Ac sic fit vt pauci nostris tēporibus poetam assequantur. quia nō putant hoīes honorari ex ea: atq; idcirco negligunt illam. Absolutis duabus priorib; q̃stionibus. Instant ridicula: tertia inquisitio cur viles cutes cadauerū atq; antiq; camise cum cera in cācellariis venduntur p optimis munerib;. Tangit me berde ista q̃stio qui vnus sum ex cācellaria. postq; diuus Fridericus cesar in secretariū suū me recepit. Soluā igit q̃stionē ex meo ingenio quo in loco vnū dicendū est iocofum. Viam solus asinus ibat: suasq; secum miseras querebat qui vinū portans aquā biberet: frumentūq; in borreis ponens fenū manderet: sed hec seculū reputasset nisi q̃ etia; post mortē ex ei; coreo cribri fierent atq;

timpana. Quem sic querulosum audiens varius parū animal. Tace in q̄
 asine: opus est post mortē labori. Nam isti qui dicunt homines cū aliq̄
 volunt sapientē facere: coreū meum adhuc pilosum recipiunt. frontemq̄
 illius adornāt quem volunt eē sapiētem. Doctores em creatēs meis eos
 pelibus vestiunt: meq̄ qd̄ est rerum oīm difficilimū ex magnis bestiis vi
 ros oportet sapiētes efficere. Sic em coreum meū fata disposuerūt. qd̄ est
 mihi grauissimū & molestissimū. Audierūt hēc rectores cancellari vi
 dentesq̄ in coriis cadauerū magnas esse virtutes: non censuerūt illa puo
 precio danda. Sed ea atq̄ camileas cum cera sicut equū erat magno p̄cio
 ceperūt vendere. Imitatiq̄ sacerdotes qui sonum campanarū & fumum
 & aquam & verba dantes magnis vtunt̄ emolimētis: coria sua non puta
 uerunt gratis dandis: ac vt om̄issis iocis ad seriā redeamus. Ante charte
 & mēbranarū vsum: in dolatis ex ligno codicillis epl̄arū alloquia scribe
 bant: sicut & Cicero & Damasus & Ysidorus attestant̄. Exinde tam gre
 ci q̄ tusci sup̄inducere ceras inceperūt. Illasq̄ graphiō ferreo inscripserūt.
 Post hēc carbarā vīus apud egyptū cepit que ex decerpto papiri tegmi
 ne conficiebant̄: ac postmodū ex lineis pannis iam ineptis aliis v̄sibus.
 Exinde reges p̄gamī mēbranarum vsum excogitauerūt q̄ ex membris
 pecudum detrahant̄: & adhuc propter memoriā loci p̄gamena dicunt̄.
 Oua igit̄ in chartis q̄ ex vetustis fiebant camisis & in cucibus pecorū
 ad vsum scribendi paratis res magne maximeq̄ notant̄: non est iniuriā
 hoc si magno precio vendunt̄. Non em res q̄ continet sed que contenta
 est in extimationē venit. At sic tribus q̄stionibus vestris excellentissime
 magister hēc respōdisse sufficiāt. Vestro graui & optimo iudicio nibilo
 minus saluo.

Tibizando poete scribat̄ ex rōne etiā principib⁹.

EPIS: CV

Llustrissimo principi ex sanguine cesarū facto dño Sigismūdo au
 i strie ꝛꝛ. duci Tirolisq̄ comiti domio suo secundario. Eneas siluius
 poeta regaliscq̄ secretarius. S. p. d. In cesaris curiā q̄ primū migra
 ni magna me cupido incescit tibi vt aliquid scriberē. Sed veritus sum mo
 derni seculi more: cui n̄b̄l placet nisi quod est sui simillimū. Om̄s hodie
 fere qui scribunt q̄uis vnū alloquant̄ numero vtunt̄ plurali tanq̄ multi
 plicando p̄sonas plus honoris adiūciant reuerētioresq̄ videant̄. Que cō
 suetudo late in germania patet. Et apud italos aliq̄d̄iū vīguit. Ac postq̄
 Frāsciscus petrarcha om̄isso temporis sui squalore. priscam cepit eloq̄
 tiam imitari. plerisq̄ sic loqui placuit vt castior etas locuta est veterū. Ve
 nit ex grecia post hēc Iohānes crisostolas qui constantie sepultus est vir
 plurimum litterarum. cuius maiores orti rome constantinū magnū post
 translationē imperii bizantiū q̄ nunc constātinopolis dicit̄ secuti fuerāt.
 Hic italos iam scabrosi & obuoluti sermonis penitētes: nō tñ plus h̄ntes
 luminis q̄ Frāsciscus attulerat: ad veram eloquentiā reduxit: ita vt similis
 videat̄ hodie italorū facundia illi que Octauiani temporibus vīguit. Si

l. iii.

quis Leonardū arentinū. Guarinū veronenſem. Poggiū florentinū. An-
riſpam ſiculum. Anthoniū vicentinū & alios legeret qui nunc viuentes
apud italos florēt: in quibus & Tuliane fluuius eloquētie & lacteus ti-
tiliuii patauini riuus elucet. Hi nūc eos ad quos ſcribunt ſingulari cōpel-
lunt numero: q̄a t̄aꝝ grecos q̄ latinos ſic locutos fuiſſe cōmemorāt. ſicut
Socratis & Demofcenis ac Ciceronis & Macenatis ep̄le ad maximos vi-
ros ſcripte teſtant̄. Nec gentiles ſolum ſed eos quos colimus quos vene-
ramur ſanctos viros imitari ſe dicunt. Hieronymū. Auguſtinū. Ambro-
ſium. Gregoriū. qui non ſolum boies ſed ipſam diuinā que omnia nutu
ſuo regit maiestātē ad orſi ſmonibus. preſta inquirunt: da: ſac: concede: mi-
ſerere: largire. Qui t̄n multo ornatius pluralitate vtī nouiſſent q̄ nos. S̄
viſum eſt illis recte loquendi ducibus ornatū oēm atq̄ leporē confundi:
ſi vt modo ſit locuti fuiſſent. His ego quoq̄ conſentio nec meo noie ſcri-
bens aliter quēpiam compello. At te t̄n daturus ſiſas quid agitam ſub du-
bito: veritus ne tuorū hominū plus cōſuetudini tribuas q̄ meo iudicio:
& arbitraris forſitan regibus atq̄ principibus nō aliter ſcribendum eē q̄
ipſi ſcripſerūt. Quibus mos eſt vtī pluralitate. Mādamus inquirūt volu-
mus facimus. Sed hoc quod ab hūilitate traxit originē nepbas eſt ad ia-
ctantiam ducere. Reges nanq̄ cū ſcribunt & ſi dñatū habeant vt quicq̄d
eis placet legis vigore habeat. Ea t̄n moderatione vtunt̄ cū ſcribūt vt p-
cipientes aliquid non ſe ſolos videri velint feciſſe ſed cum alioꝝ conſilio
Nec te moueat q̄ p̄icipes inferiores ſcribētes ſupioribus pluralē nume-
rum tanq̄ ſupbie ſomites abiciant: ſicut ad ceſarē imperiū principē miſſe
ſſe manifeſtant. Scribit em̄ dux mediolani. Supplico peto regii meveſtre
maieſtati cōmiſſus facio. Nā & hoc rōem habet aliā q̄ arbitrare. Et q̄a in
inferiores p̄tates a ſupioribus diriuant: non ab re eſt pluralitatē deponi cū
inferior ſcribit. t̄a q̄ dicat inferior ad te loquēs. O ſupior alioꝝ vice vtī nō
poſſum quia tu illos mihi cōmiſiſti. quos erga alios reſento: erga te mi-
nime: q̄a tu illos & me reſentas. Qz vō regibus ac magiſtratib⁹ cōſue-
tudo ſit pluralitatē offerre nihil te vigeat: Nā id eſt q̄d ſtomachabar mō.
Quis em̄ idcirco pluralitatē principib⁹ dedat q̄ ipſi ea propter modera-
tionem vtant̄. Non bonorare hoc eſt. ſed deprimere atq̄ contēnere t̄a q̄
nil ipſi ſine ſubditis queant. Quibus ſi vellemus reuerentiā impartiri q̄
ipſi modeſte faciunt nos honorifice fugeremus. Nec em̄ quia romanus
pontifex ſeruoꝝ dei ſe ſeruū appellat: idcirco nos ſibi ſcribētes eundē ſi-
bi reddimus titulū: ſed pro ſeruo ſeruoꝝ patrē dicimus patrum. Hec for-
taſſe nimīū longe ſunt repetita principio que me a ppoſito remotius ab-
duxerunt. Spero t̄n bis factum eſſe vt vel mecum ſentias vel ſequēti ma-
gnos autores mihi des veniam te ſingulariter alloquēti. Quod ſi aliā rō-
ne non facies: tua ſaltem ſingularis benignitas & innata te monebit hu-
manitas. Nunc quid ſit quod maluerim ſcribere abſoluendū eſt. Nanq̄
cum in banc patruelis tui ceſaris curiam veni: multa mihi de tua preſtāte

virtute sunt dicta. Alius benignitatem precipuā referebat. Ali⁹ mirificā
bonestatem atq; modestiā. Alius prudentem vltra q̄ etas ferret te predi-
cabat. Alius te liberalem & iusti amantissimū affirmat. Alius quod raro
inter huius etatis principes pepitur. te latinū sermonis obseruantissimū
commemorabat. Quibus ex rebus & mirari te simul & amare accepi &
tanq̄ monstrum putabam adolescentē principem tot virtutibus elucesce-
re. Non tamen statim credulus fui nec omnivoci prebui fidem accessi ali-
os percontatus sum vniversos. Reperi omnes vno ore loquentes. Nec
ista apud me satis adbesi lateri tuo & inter coronas nobiliū tanq̄ explo-
rator ingressus: mores tuos dum adhuc me ignorares sum speculat⁹: at-
tendi gestus: sermonē: vultum: nihil non perlustraui vidi modestum in-
cessum latinum incorruptum. Notavi famam res ipsa vicit: nō potui mī
hi non credere: sed oculos meos & aures tuarū virtutum testes admisi.
& earum factus sum predicator quarū antea fueram inquisitor. Nec me
ista in assentoris modum referre censeas. Ante omnia enim tibi suadeo
vt omne genus adulatorum quasi pestem teterrimā fugias. vt nullos ho-
mines magis detesteris q̄ eos qui tibi blandiunt qui te coram laudant.
qui omnia que facis probant qui vbi negas negant & vbi affirmas affir-
mant. Aut aio apud Terentiū inquit gnato: & Iuuenalis si dixerit est uo-
fudat. Nam hoc est genus hominum pessimum: quod principes maxi-
me deicit & precipitat. Timendum non solum adolescentie sed etiam se-
nectuti. Cur tamen te palam cōmendauerim non tacebo. Elucet sane in
te quas commendauī virtutes: sed illas non retuli vt glorieris non vt te
iacēs superbias vel inferis. Solum hec scribo vt custodias tantū bonū
vt serues & amplifies hunc thesaurum: vt sic te habeas q̄ virtutes tue
cum etate crescant: & fias indies virtuosior: ne in vitium aliquorum inci-
das qui boni fuerunt iuuenes & pessimi senes. Et vt est in prouerbio bo-
nus pullus mala gallina. Ego enim cupio vt ex bono adolescēte fias vir
optimus. Quod eo tibi facilius erit quo melius es nutritus. Et sane de-
bes ante omnia genitori tuo clarissimo principi grates referre. qui tuum
animum excolendum putauit: qui te sub disciplina tenuit & preceptores
tradidit eruditos. Hec enim amplissima ē suppellex & hereditas q̄ prin-
cipatus melior. Opes enim & potentatus & huius bonores seculi bona
fortune sunt: fluxa: mutabilia: caduca. Que vt fortuna vult bucatq; illuc
feruntur. Illa enim mortale genus quasi in ludo habet & hunc deprimat
hominem hunc extollit. Nec enim magnum est ex figulo regem & rur-
sus ex rege figulum facere. Hinc est Iuuenalis versus. Si fortuna volet fi-
es de consule rethor. Magnus Alexander subiecta india vt q̄ntum pos-
set ostenderet Ortulanū quendam ad regni fastidium erexit. Dyodetia-
nus vō cum orbis haberet imperium deposita purpura & fastibus: rigā-
dis ortoꝝ oleribus & plantandis arboribus operam pōuit. At animi bo-
na que sunt: cōtinentia: castitas: fortitudo: iusticia: moderatio: intellectus

ingeniū: memoria: stabili quodā nexu adherent hominī: nec auferri a nobis nisi cum vita possunt: hec vere nostra sunt bona: hec dum luce inter mortales fruimur vitam prestant suauiore. postq̃ migramus ex hoc seculo spem dant felicitatis eterne. Cum g̃ has dotes natura tibi cōcesserit & parentes cura in te illas auxierit. monitū te esse volo vt serues bonum quod est in te. Ad quā rem maxime necessariū cēseo harum studiū quod iam inītiatus existis. Quia tamē iam illas videris quasi aliq̃d iugum abiecisſe. Non erit ab re si te ad eas coner reducere. Non em̃ vt aliqui arbitrat̃ tur. idcirco principes discunt litteras vt latinum scientes participare cum alienigenis queant. Nam etsi hoc frangi est alia tamē nobilior rō est. Quoniam em̃ om̃is bene viuendi norma harū studio continet̃: ideo illas expectat nosse. Nec fat est imbuisse principia nisi & vltra p̃gressus fiat. Seculi tamē principes nostri plerunq̃ illas ad p̃hos relegant aut iuris interptes tanq̃ principes non deceat bene viuere. Oro igit̃ te ne his auscultes qm̃ nemo in darum virum aut famosum principem potest euadere nisi cum nature dotibus adiunctam habeat doctrinā. Omnes sane qui superioribul seculis claruerunt principes: studiosi harū fuerūt. Philippus macedo alexandro nato gauisus est q̃ eo tpe filiū habuisset quo florebat Aristoteles. Nec alexander hac qua tu nūc es etate litteras a se relegauit. Sed p̃fectus in Asiam Aristoteli & Calistenē magistros secum duxit: nec audire p̃hiam inter armorū strepitū ac tumultus cessauit. Felix nimirū si vitio violentie caruisset. Alcibiades & temistodes qui apud grecos illustres habent̃ studiosi fuerunt p̃hie. Epaminūdas theban⁹ qui grecie princeps est habitus: non minorē l̃ris q̃ armis operā tribuit. Trāseo ad romanos. Quid limatius quid eloquentius scribi pōt q̃ ea cōmentaria que iulius cesar de se cōdidit. Is em̃ cū in gallia bellū gereret diē armis: noctē l̃ris dedit. Heres ei⁹ august⁹ & orōne solutā & carnē optime dictauit. Extātq̃ ad huc eius elegāissime versus in eneyden laudē. Quid fabios cornelios aut catbones referā. Quid de pōpeio dicā qui tā affect⁹ l̃ris fuit vt egrotātē possidoniū p̃hm q̃uis cōsul ipe foret nō omiserit in chado visitare. Cato cui cēt latina plen⁹ doctrina l̃ras grecas diu cōtēpsit: postea p̃positi penitēs qd̃ iuuenis spreuit senes cōcupiuit. Nec dubitauit senū suū l̃ris peregrinis imbuere & ad grecā volubilitatē os cōtorquere. Recte hi qui dem qui & si principatū haberēt dñarent q̃ populis: seruire tñ l̃ris voluerunt. Sed norant illi Platonis vocem que dicta diuinitus: tum a Cicero: ne tum a Boetio refer̃. Beatas sc̃ fore respublicas si rectores earū studere sapientie cōtigisset: que sapientia baud dubiū ex p̃hie fontibus baurit. Tu tñ fortasse tabulolā reris que de antiquis sunt scripta q̃ & in ocio negocium & in negocio ocium diligenter referunt curasse. Sed hanc opinionem possunt tibi auferre nonnulli viuentes: qui etsi reipublice prefint & munera rogant arduissima. disciplinas tamē non negligūt. Leonellus marchio esten: tāelegant̃ scribit vt nūbil inter eius & Ciceronis litteras

putes distare. Sororia de marchione salutarum dicunt marchionis mā-
tue fili & arma tractant & litteras colunt. Alfonso rex aragonū: cui & ci-
lia pareat: & illa italie pars obedit que olim magna grecia dicebat: qui to-
tiens victus tandem vicit: & aduersam fortunā in fauorem sui conuertit:
nunq̃ in castris est sine libris quotiq̃ it: illuc & bibliotheca sequit̃. Siue
in tectis est siue in tentoriis manet. singulis diebus aut legit aliquid aut
audit. Egre dior italiā & penitus toto diuisus orbe britanos petam vbi
dux est deoestrie. qui regnat quod modo anglicum dicimus pluribus
annis gubernauit. huic tanta litarum est cura vt ex italia magistros ascie-
rit poetarum & oratorū interpretes. Vides ne quia & hoc seculum prin-
cipes litteratos admittit? Inter hos & tu poteris numerari si quod æpisti
studium fueris profecutus Nec enim ideo litteratū te diam q̃ latinū pro-
nuncies. Nam et si hoc pulcrum est: coruis & picis datur. Visto Antho-
nio cum rediret Octavianus: edoctus latinū coruus. salue inquit Augu-
guste cesar impator huic Persianū illud. Qui expediuit p̃lato suum the-
re p̃icasq̃ docuit nostra verba conari & addit causam magister at tis inge-
niū largitor neutri. Quid tamē tibi videt̃ cum venit hungarus aut ita-
lus aut gallicus latineq̃ satur: cum tu adolescens illos intelligas alii senes
tanq̃ surdi audiant. Pulcrius tamen erit & tunc te litteratū vocitabo: cum
oratores intelliges cum p̃hos nosces cum poetas tuapte pcurres. Hoc t̃i
bi fortasse grande videt̃ & arduū nimis baud sic est. Nolo te noctes dies
q̃ libros voluere. Sed vnā dūtaxat cuiuslibet diei horam exposco qnā
litteris prebeas. Illud aut̃ cure tibi eē volo: vt doctus sit quem audias &
prudens quem sumas magistrū: nec te vana tituloꝝ ambitio fallat. Non
enim propterea doctior est aliquis q̃ magisterii nomē aut parisius ē aut
athenis sortitus. Ille autē peritus est qui naturali p̃ditus ingenio vigili
cura perscrutatus est magistros artū autores: qui cum multa viderit atq̃
legerit librorum volumina. tum memorie plurima commendauerit. qui
non solum diuinis litteris sed etiam secularibus sit inbutus. Ex bis vnū
apud te vellem degere. quo cum pro tuo loquerer arbitrio qui tempus
docendi non ex se lumeret sed tua ex voluntate qui cum velis legat cum
nolis taceat. Sed tuum erit quot diebus velle aliquid. Nanq̃ postq̃ bi-
nio hunc modum seruaueris. nimirum plus te lucrī ex lēctione corrolisse
putabis q̃ si prouinciā aliquā sis adeptus. Ego quidē laudo edes tuas
militibus plenas esse. Hi em̃ sunt qui tutant̃ patriam & decorū est armo-
rum gloria principem enitere: sed nullum apud te fore virum doctū: nec
laudo nec probō. Sicut em̃ milites pascis ita & doctrinarum institutores
nutrice posses qui te iusti & iniusti differentias & limites edocent: vi-
rumq̃ redderent ex omni parte p̃fectum. Non decet te illos sequi qui vt
sumptus minuat doctores excludunt leones t̃n pascunt. sicut est illud iu-
uenalis. Non habet infelix minor quod mittit amico. Quintilie qd̃ do-
nec habet nec defuit illi vñ emeret multa pascendū carne leonē iā domitū.

Et ironice sublungit. Constat leuiora belua sumptu. Nimirū & capiunt plus intestina poete. Sume igit̃ tibi grandis doctrine aliquē virtutū nec parcas expensis vbi ingens redundat emolimentū. Queris fortasse qđ emolimentū. Edicam paucis ne litterarū vtilitatē contenas. Postq̃ enim viriles attigeris annos hoc tibi bonoris & cōmodi erit. vt te in consilio loquente ceteri sileant: cum tu vnus plus oibus sapias. Nemo te decipe poterit: nemo dicere audebit hoc equū & hoc infquū nisi verus id eē manifeste cognouerat. Si quis p̃sumpserit in honesti aliquid suadere presto eris rōnibus confutare. Si affari volueris populū quo pacto loquēdū sit littere te instituent. Si aut̃ laudare aliquē aut virupare volueris & quintilianus & Cicero te decebit. Si bellum suscipiendū erit & armis opa dāda vegetius modum ostendit & Linius & Quintus Curtius & Iulianus & Lucius Florius & Suetonius & Salustius Crispus. & historicoꝝ cunī? In quibus & Alexandri magni fortitudinē & Hanibalis calliditatē & Fabiū versucias. & Scipionis prudentiā & Iulii cesaris disciplinam militārē & Sertorii ac Marcelli audaciā. & Iugurte sagacitatem & omniū qui res bellicas gesserunt artes inuenies. Nunq̃ tam multa experiēdo videbis q̃ multa legendo perdisces. Si quō rempublicā gubernare scire volueris legendi erūt tibi politicoꝝ libri quos Aristoteles composuit & Leonardus arētinus latinos fecit. Vetere aut̃ translationē tibi nequaquā assumes quia & eloquentiā viciat & intellectum minus vocat. Ad regendā familiam & teipm: vtilis erit iconomica ethicaq̃ Aristoteles: tum de officiis Cicero & ep̃le seneca omnesq̃ libri ipsius. Quomodo regenda sit vxor scripsit Franciscus barbarus venetus. Quomodo liberi educandi plutarch⁹. Quomodo te cum amicis habere debeas & quomodo in senectute arpi nas Cicero. Idem quoq̃ de mortis contēptu & aliarū passionū scripsit in rufulanis: Morales virtutes quomō amplectende sint & hi quos modo retuli autores: & post eos macrobius facūde tradiderunt. Vis agriculturam cognoscere: Virgilius georgicorū te admonebit. Vis orbis sitū mēris oātus plustrari & diuersarū prouinciarū situs ac mores intueri. & qđ queq̃ regio ferat & quid queq̃ recuset: assit Plinius de naturali historia: assit Petrolomenis: Solinus: isidorus hispaleñ. Vis celi sydera & planeraz cursus & grandinis & pluiarū & fulminis causas scire: ad Aristotelē redito: Senecam Virgilium. Vis regum mores & fastidia principantiū p̃scrurari fm̃ Senecam in tragediis legito. Vis plebeos homines & milites gloriosos & leonū infidias & seruorū deceptiones vt euitare illas possis intelligere. Plautus tibi & Terentiū assumito. Vis quomō fulminanda sint vicia edoceri Oratius Iuuenalis & Persius in prompta sint. Vis pastorum cōsuetudinē cernere Bucolicon Virgiliū habeto. Vis fabulas gētium & fastos & tristium miseras & amātiū ep̃stolas & amoris remedia nosse: Naso te versibus erudiet. nec Stacius thebaidos ṽl archibaidos inutilis erit. sententiis grauib⁹ vbiq̃ refertus. Post hoc ṽo vt has p̃fectior

& cum derelictis cogites: tum de salute anie Hieronimi libros euoluas
Augustini. Ambrosii. Gregorii. Lactantii. Cipriani. Leonis. Scripturā sa-
crā ip̄s domi habebis: & nūc vetus nūc nouū intueberis. testamentū. Hec q̄
nūc scribo: si q̄s doctus extra italiā legeret me maxie argueret q̄ inter au-
tores legēdos nō numerauerim Hugonē de sctō victore: aut Alexandrū
de ales vi magnū albertū vel Petrū blesensem & Nicolaū de lyra & Ala-
num. et hāc nouarū turbā. Sed tu caue ne istos audias. Nā eti docti sunt
docere tū alios nequnt. Ego tibi id suadeo q̄ p̄ me rectū puto: nec som-
nio. Sed viros toti⁹ italie pitissimos in hāc suam habeo cōcurrētes. Cre-
de mihi nihil discendū ē q̄ de discere oporteat: s̄ illis in autorib⁹ te exer-
ce qui sunt pbatores. Suscipe nāq̄ ip̄s optima debem⁹ ad imitandū. Tu
ergo hos sequis hos audies hosq̄ leges q̄s tibi p̄nominaui. Si vis & mul-
tarum rerum sci⁹ & princeps toto in orbe secularis & mirā dus haberi.
Intervenientū tamē non suadeo vt cōiunctus hominū fugias. Nec te so-
litarium esse volo: nisi cum meditari aliquid volueris & in secessum mē-
tis progredi ad aliq̄d tempus: imo suadeo vt sis affabilis vt cōis omib⁹
vt te videndū pbeas. vt nūc hos nūc illos alloquaris: vt consilia ingredia-
ris vt cōciones adeas: vt populo te exhibeas & p̄ te loquaris. Scio nāq̄
frugi esse que homines litteris didicerunt experimento cōprobari. Nec
ego hos homines laudo qui sic se litteris dedunt vt res ceteras paruifaciāt
qualem fuisse democritū diogenēq̄ constat: qui sibi dum daxat vixerunt
illi sunt omī laude & preconio digni qui & reipublice seruiērūt & literarū
studia non amiserunt. vt & Platō & Aristotelē & Demostenē & Iuliū
& Ciceronē & Plinium & Macenatē et Augustinū fecisse comperimus.
Hi nāq̄ quod ex his hauserant in administranda republica exercebant.
Idem & tu facies si vir & princeps optimus eē volueris: his suū tēpus
& suū reipublice dabis. Nunc iudiciū facies nunc tenebis consiliū nūc
arma tractabis. nunc rem familiarem respicies: & in his omib⁹ quid tū
valeant experieris & oīū utilitatē cum negocii cōmodo cōiunges: mirā
oib⁹ de te spem facies & vel solus vel cū paucis orbe toto mirā dus ha-
beberis princeps. Nec tam splēdor forme tue qui ē egregius: nec vestes
auree aut ornatus crinū & equorū pompa tantū te bonetabit q̄ntū ipsa
rum decor litterarū & virtutum fama. Quorum facies si videri possit (vt
Aristoteles inquit) pulcrīor est q̄ Lucifer aut Hesper⁹: ad bea autē sicuti
mibi videt iam tu apte incēsus es. Cum em̄ subditi tui nup ex atthesi ve-
nientes maiestati regie supplicarūt vt te ad regendam puinciā mitteret.
Non sum dixi adhuc adeo matur⁹ vt gubernare patriā possim. Digna
vox que tuo progrediē ex ore & quā omnis laudatura sit etas. Couenit
em̄ quid ferre recusent & quid valeant humeri quēlibet meditari cui ali-
quid est gerendum: quia cui leta potenter erit res sic demum recte se ha-
bebit. Nam quod bias ait. Magistratus virum ostendit. Nos rectissi-
me de principatu dicemus. In quo qui moderationem seruat diis est q̄

hominibus similior. Nec enim arduum est in paupertate seruare continentiam
sed ut Marcialis ait. difficile est opibus non tradere mores. Magna peccati
facultas sequitur principatum: adest irritamentum gula: copia vini & que-
sitorum undique cibationum & laute gloria mense: ut verbis utamur Lucani.
Sunt mulieres formosae quae tum oculis tum verbis tum osculis tum am-
plexibus adulescentulorum mentes & oculos fastinant. assunt corruptores
adulatores ioculatores bistriones qui arcem adolescentie undique nituntur
expugnare. Ille auaritia cultor venalem iusticiam facit. Suscipe inquit hoc
& commendatum habe. Qui dat pliberalis est homo & habet multum quod
det: alius ad iram prouocat in te inquit peccauit: suscipe gladium vindica sce-
lus. Tu princeps iniuriam feres quam nec priuatus impunitam relinque-
ret. Mulier alius inquit formosa te amat & amore tuo moritur cur non
compateris & misereris adolescentule & gaudes cum ea. Eamus venati
ait vir robustus quid torpes ceruorum greges & aprorum clausi sunt. Spe-
ctaculum tibi pulcrum prebebo. Veni mitte hos senes respublicas tueri.
Tu letus esto dum tempus fert. At hi quibus in palatio viuendi est causa.
quid stas inquit princeps: iam epulae allatae sunt & frigescent: veni dum
accipenser calidus est & antequam fumare lepus desinat. Squilla est optima
& aper & poletus in mensa. quid stas & voluptatis tantum amittis. Multi
vicia suadent pauci virtutes. Quid faciat adolescens: cuius etas parum
se roboris habet & cuius animus a natura procliuus est in libidines. Vix
grandem homines resistere tot blanditiis potuerint ne dicam adolescen-
tes. Sed aiunt aliqui. Consilium habebit princeps: maiores natu astabunt:
quid sit agendum. Primo res patrie censebunt: scitum est: sed omnes qui
principem coronant facere illum amicum student & non quae sunt apta sed
quae iocunda putant in consilio dicunt & nititur per se quisque ut carior sit. nec
est qui libera proferat animi verba. Et quis pars bene consulat: liberum est
adolescenti quos vult sequi. Et quia inexptus est: parum pensi habet: non
quod expediat sed quod libet plerumque amplectitur. Et quippe quod admodum
mea fert opinio. Aut maturum esse principem oportet & suo consilio fretum.
Aut adeo rudem ut in modum trunci nihil per se disponat. sed quod maior pars
suadet executioni mandet. Nam qui aliquid scit minus tamen quam satis est: pe-
riculosus est rei publice & imperia sepe subuertit. cum non ad rationem sed
ad libidinem regat. Hinc est quod in libris regum puellum octo annorum
bene rexisse comperimus siue his septem annorum fuit ioas filius ochozie.
Non enim is rexit: sed eius satrape regnum administrarunt. Est autem principatus
irritamentum quoddam vitiorum: & admodum pauci reperiuntur qui non abierint.
Cum frenis omnibus sunt soluta Saulisque Sedechiam nouem & triginta reges
in iuda & israel fuerunt. inter quos solum octo boni connumerantur. reliqui
ignari: imperiti: indocti: impotentes: auari: superbi: iracundi: crudelis: libi-
dinosi: adulatorum & stulticie serui. qui ambitione nescio qua effrenata:
tamen ad pestem mortaliu nati idolis seruientes. bellis semper indulserunt:

paradisiq; oci hostes fuerunt. Et hi tamē in populo dei regnabāt: & boni
 pleriq; p̄ seruos dñi p̄phetas fuerūt vncti. Nec salamon quīs sciam & sa-
 pientiam a deo fuisset assecutus p̄seuerare potuit. sed ad amauit mulieres
 alienigenas. & his copulatus est ardētissimō amore. Fuerūtq; ei vxores
 quasi regine septuaginte & cōcubine trecente: & auerterūt mulieres cor-
 dies vt sequerēt deos alienos. Nec dauid quīs esset electus a deo vicis
 caruit: siquidē & homicidiū simul & adulteriū p̄petrauit: qđ non fecisset
 dum pastor erat: sed eum licētia regni puocauit. Quid aliud faciat cui mi-
 nus sit roboris: quid iuuenis quid adolescens an est aliquis qui annis ce-
 neris dñum cēseat cōmittendu: cum sepe robustior etas sub illo deficiat.
 Prudēter tu quidē qui patrueli & sanguini tuo potius q̄ aliis credidisti:
 nec dñatum prius suscipere q̄ peritiā voluisti. Aliq; fortasse aliter fecisset
 qui opinione inflatus sui: quid ad me dixisset obediētia ista: ego iam liber
 esse volo: iam scio bonum & malū: quid melius est q̄ impare dicā illi fac
 & faciet. Iam vt euolem tēpus est. Sic dedali filius vt est in fabulis. Nāq;
 cum pater alarū remigiū sibi & filio cera & pice coaptasset vt laborinib;
 carcerem fugeret: siquidū petiit aerā & seque me inquit icare: nec a me
 quocūq; recedas. Paruit ille tamdiu quo ad timor artis mansit ignote. vbi
 vō iam se volandi scdm putauit. ne se amplius rectore credidit indigere:
 iussu patris egressus: p̄cussis ampli⁹ alis vagari cepit & modo huc mō
 illic discurrens: ac cōtinuo altius euolans: regionē igniferam attigit vbi
 dissolutis alarū cōpaginibus & omni penna solis ardore pusta ruinā fecit
 & nudus in mari cecidit: qđ adhuc eius ex nomine vocat̄ icariū. Prose-
 iterum fabulas. Pheton filius p̄bebi patrē rogauit sibi vt quā peteret rē
 concederet. Iurauit p̄ stigem pater nihil se negaturū. Filius currū solis si-
 bi regendū cōmitti postulauit: penituit p̄bebum p̄missi: scientē tantū regi-
 minis impotentē natum: sed quia iurarat negare non potuit. (Quis Cice-
 ro in officiis hoc iuramentū potius rescindendū putasset.) Ascendit cur-
 rum pheton. gloriabū dusq; fora recepit tumq; & se regē & deo similē ar-
 biratus est: vbi vō ad mediū celi est ventū cum solis equos inbibere nō
 posset: illicq; vagarent & mundū omnē ignibus conflagraret iouis fulmi-
 ne ictus est & in heridanū p̄cipitatus. Hicce figmētis admonēt quēlibet
 poete: vt anteq; presit & dominet: vires suas regide mentiat̄ ne sub pon-
 dere ruat: qm̄ onus est non voluptas aliis imperare. Si modo id volum⁹
 cum rōne efficere & cum finem regere p̄pter quē reges sunt instituti. Le-
 ges romane que ab atheniensib; & spartanis quas tradiderūt liburgius
 & solon sunt orte pueros vsq; in annum quartūdecimū sub tutela eē vo-
 luerunt. Post hanc etatē in annū. xxiiii. curatores adolefcētibus dabant.
 Nam ante hoc eū infirmā censebant etatē. Eam ob causam cu; duo sci-
 piones a carthaginēsis in hispania fuerūt occisi: & banibal armis italiā
 premeret: iterū secum exercitū in hispaniā patrē & patrū vlturū. Scipio
 africanus maior repromittēs diu p̄ senatum reiectus est q̄ quartū & vi-

gesimū dumtaxat annū eēt natus. Tandem cum esset alius nemo qui se
diceret pfecturum puinciam: necessitate magisq̃ voluntate senatus obui
nuit. Carthaginenses eorum impatore defuncto amilcare imperiū filio q̃
iuuenes erat cōmittere recusarunt. Nec Hanibal prius dux penorū crea
tus est q̃ anno eēt occisus qui patri successerat: Rex numidie massinissa fi
lios suos moriēs quia iuuenes erant romano populo & presertim corne
lie familie cōmendauit. Quid tibi gentiliū gesta cōmemoro. Prohibēt sa
cri cañones ante. xxiii. annū fieri quenq̃ presbyterū aut pontificē añ tri
gesimum. Referamus aliquid ex veteri testamēto. Nam & ibi quoq̃ cō
silia iuuenū ad regimen patrie immatura vident. Mortuo salomone qui
sup. duodecim tribus regnabat: venit filius ei⁹ roboam in sicbem vbi cō
gregatus erat om̃is israel ad cōstituendū eum regem. Et dixit multitudo
pater tuus durissimū iugum imposuit nobis. Tu itaq̃ nunc iminue pau
lulum de imperio patris tui & de iugo durissimo & seruiemus tibi. Qui
ait ite ad terciū diem & reuertimini ad me. Cūq̃ abiisset populus inuit
consilium rex cum senioribus qui responderunt. Si obedieris hodie po
pulo huic: & petitioni eorū cesseris: locutusq̃ fueris ad eos lenia erunt ti
bi serui cunctis diebus. At ille reliquit consiliū senum & adhibuit adole
scentes qui nutriti fuerunt cum eo: qui dixerunt ei. Sic loqueris populo
huic. minimus digitus meus grossior est dorso patris mei: & nunc pater
meus posuit sup. vos iugum: ego autē addā sup. iugum vestrū: pater meus
cecidit vos flagellis: ego autē cedam vos scorpionibus. Fecitq̃ sic & irrita
to populo recesserunt ab eo decem tribus: qui constituerunt sibi regem
Jerobaā filium nabatb. Scissusq̃ ē israel impetum quia inextus rex cō
silia iuuenū recepit. Melius fuerat illum iuuenē infancē fuisse. Nam tunc
ochozias filius ioraz duos & viginti natus annos regnū accepit in israel
& afflixit populū domini & fecit qđ malum erat coram deo. Nec aliter se
habuit acbaꝝ filius ioatban qui viginti annorū erat cum regnare cepit in
iuda. Nemo peior q̃ manasses inter reges fuit qui. xii. etatis anno susce
pit imperiū. Similis ei fili⁹ amon fuit qui regnū. xxii. etatis anno inchoa
uit & a seruis suis ppter scelera quib⁹ implicatus erat occisus fuit. Quid
ioachīm referam & duos ioachīm patrē & filium. aut sedechiam nomine
qui p dita bicrofolyma captus a caldeis prius ante se natos suos occidivi
dit: postea priuatus est oculis. Hi om̃s infra. iiii. &. xx. annū regnare cepe
runt: & qm̃ inexti erant. malum coram deo gerētes: & se & luos popu
los pessundarūt. Quorū stulticie cōtraria est adolescēcia tua. q̃ licet q̃ntus
in hac etate pōt esse multū prudentie sortita sit. spemq̃ maximā de tua sa
pientia prebeat: non tñ prius ad regendā puinciam mitti voluit q̃ & ro
bur etatis & rerum assequeret experiētiā. Sciebas nāq̃ tuapte ingenio
qm̃ non rectui us sed regendus ires. quod sub patre tuo cesare nostro
sapiētissimo potius q̃ sub aliis tolerare voluisti: vt interim dum etas cre
scit regiam maiestātē secutus interis consilijs: iudicia noscas: res arduas

videas: viros sapientes audias: diutius fias rerū experiētia doctior. At cū
his seruandum est quod supra dixi vt temporis aliquod spacium conce
das litteris: que reliquas virtutes tuas condiant & illustrent: quibus si
fueris vt te spero futurum rite imbutus: cum ad regendū venies non par
aliis sed omnium principum eris soculum: teq; vicini omnes suarum licitū
moderatorē & arbitrum facient. Et quēadmodum ad videntiam sapientiā
Salomonis regina faba & alii orientales cōcurrerunt sic te totus occidēs
venerabit & septentrio: & ad famam tue prudentie infiniti visuri te ve
nient. Eris em̄ quasi iofias alius filius amon. populū tuū recte guber
nans nec ad dexterā neq; ad sinistram dedinans. Age igit. princeps opti
me & adolescens clarissime dum tempus babes incumbere litteris: edifice
sapientiā & studio te prebe. Nec sit tibi cure si res aliquę in atthesi sunt
innouate: illas enim patruelis tuus componet & pro sua eximia tum sa
pientiā tum bonitate pacabit: teq; cum tempus aderit & domino & vir
tutibus actum remittet in patriā. Interea regimen recte illi cōmissum est:
quia indiget atthesi regio fauore ppter finitimos plures qui tuis inbiāt
terris & apertis faucibus expectāt quomodo tuum possint patrimoniū
denotare. nec aliud verent̄ q̄ nomen regium imperialemq; dignitatem.
Et licet nonnulli aliqua inpresentiā temptent: melius tamē regio q̄ du
cali nomine compescēt: qui si tu regeres adolescentiam contemnentes
tuam acerbius affligerent terram. Sed mitto bec quia tu te scisti quid eēt
agendum & te regi commēdasti. Meum est te hortari vt litterarum quā
ta sit utilitas quantūq; fructus nosceris. Non nihil borarū studio tribuas
quod iam tibi satis arbitror psuasum. Non eloquentia mea que nulla est
sed bonitate tua qui ab ipsa natura sitire videris amorem scientie. Sed fa
cio iam finem. quia rumor vociferatio & strepitus in quo sum non fert vt
plura dicam. Venio enim inter damores qui tumperent somnum druso
vitulisq; marinis. Vnicum est toti cancellarie receptaculum. Complures
sumus vnīs in edibus commensantes & combibentes. Nec formice tam
presse in suis antris q̄ nos vna in auleola degimus. Apes distinge cellu
lis in aluearibus delitescūt: nos vno in condani velut oues in septicis alter
alterum premim⁹. nec spucere quilibet potest nisi alterius cōmaculet vestē.
Tantumq; inter nos seruamus silentium vt picas in nemoribus vel cor
nices aut in paludibus ranas audire censeas te. Miror mei qui tantū ex
primere tibi potuerim. Sed hoc forsitan nimis est tibi. qui iā litteras qua
si iugum aliquod abieciisti & nunc magis vocandus es ad studium q̄ tra
hendus. Illud mihi molestum est q̄ ad te scribens inter vexationes plu
rimas perpolire nō potui quod te legere speraui. At tu veniam dabis &
loco & ingenio meo. quod tam babes est vt nedum in tumultu sed vix
in quiete ornare queat quod scribit. Vale iam tādē & me quantū cesar
permittit tuum habeto. Ex grez.

Neas filius poeta Nicolao vuartenburgensi. S. p. d. Querebaris
 e mecum nocte pterita q̄ amorī operā dares: ne delibutū ac vincu-
 tum animū soluere posses. Dixisti te ne virginē nec nuptā nec vi-
 duam amare: sed mulierē quīs pulchram meretricē tñ quibullibet viris
 precii causa sese substernentē. Id tibi molestū eē aiebas libenterq̄ amorē
 hunc velle te postergare: sed viam modūq̄ nescire quo fieri liber & amo-
 re vacuus posses. Nam etsi plures sacerdotes cōsuleris. neminē tñ reme-
 dia q̄ tibi viderent efficacīa ptulisse dicebas. Rogasti igit̄ me magnisq̄ p-
 cibus efflagitasti egritudinē tue vt aliquā efferrē medelam ac iter ostēde-
 rem tibi quo posses ardentis amoris flāmas effugere. Parebo desiderio
 tuo. Salubria prebebo tibi remedia si ea amplecti volueris. Nec verebor
 medici culpam mibi ascribi: si tu obediētis egroti psonam susceperis: quīs
 arbitror quos cōsuluisti sacerdotes satis tibi fecisse si pcepta tenuisses que
 illi dederunt. Sed tibi visa fuerūt fortasse grauiā. Nam cum dicerent fuge
 illam: nihil sibi loquaris: nihil de illa audias: durum verbū visum est. Ac
 febricitās quoq̄ inuitus audit frigida pocula sibi negari. Si tñ sanari vult
 qd̄ medicus mandat diligēter obseruabit. Tu ḡ mi Nicolae si vis amorē
 euadere liberq̄ fieri: prepara te vt que precipia facias. Noscito egrotū te
 fore maximāq̄ ifirmitate detentū: & ppter sanitatē dura & aspera eē plu-
 ra subeunda. Nempe egrotus est mi Nicolae omīs em̄ qui amat. Ac ne-
 dum egrotus sed seruitute etiā captus atq̄ insanus & amens. De amore
 inquā illicito. Nam deū colere & amare parentes vxorem & liberos vir-
 tutis est non viciū: sanitatisq̄ non egritudinis. Ac tu amorē illicitū seq̄ris.
 Quid tu esse amorē illicitū de quo iam loquimur credis. Veteres puta-
 runt illum ex venere vulcanoq̄ natum puerū cecū alarum sagittā in mani-
 bus habentē. quibus viros ac mulieres feriens ardorē dilectionis insun-
 deret. Apud virgiliū legimus. Nunc scio quid sit amor duris in cantib⁹
 illum ifinatus aut rodope aut extremi garamātes nec generis nostri puē-
 rum: nec sanguinis edunt. Sed error hic mortalis populis fuit: qui verita-
 tem attingere nō potuit amor. vt in tragediis inquit seneca. Nihil aliud
 est nisi vis quedā magna mentis: blandusq̄ animi calor inuenta gignit
 luxu ocio & inter leta fortune bona nutrit. Hic mentē hominis eripit: iu-
 diciū omē puertit: sensum ebetat: animū extinguit. Nāq̄ cum mulierē
 diligis non in te sed in illa viuīs. Quid igit̄ peius est q̄ viuētē non vin-
 cere q̄ sensum habentē non sentire: q̄ oculis predictū non videre. Equidē
 qui amat in aliū mutat virū: nec loquit̄ nec facit que ante solebat. Hinc
 pmeno apud Therenitiū. Dii boni quid hoc morbi est adcon homines
 mutarier ex amore non cognoscas eundē eē. Putat Comicus morbū eē
 amorem: nec male putat: nam & apud Macrobiū: luxuriā que vel mater
 amoris est. vel filia deterrimi morbi partē Yporas eē dicit. Hic morbus
 plerūq̄ iuuenes aggredit̄: sed viros quoq̄ senesq̄ vexat. tantoq̄ perī-

nostri cura q̄ nobis a gadibus Herculis vsq; aurorā & gangen quid si-
bi sit vtile nouit nemo, nisi qui voluntatē suam dei voluntati submittit.
Ne cupiamus obsecro plurima mentem sanam distaxat optemus in cor-
pore sano. Forsitan & hoc ambitiosum est quod de corpe diximus. Naz
& filiola beati Petri in egritudine sedentē legimus: quoniam sanitati men-
tis aduersa erat corporis sanitas. Fac mi Caspar quod tuū ē de filiis enu-
tri eos & bonis imbue moribus, cetera deo committe. In omnibus q̄ agi-
mus queq; optamus nullum est consilium sanius q̄ dei ordinatōi bene-
placitoq; quiescere. Is filiorum loco nos habet: & vt filios compit atq;
castigat. Ille inuisus ē deo qui delicate atq; delidiose sinitur viuere. quia
nō putat hunc deus sua correctione dignū: veniet eius dies exactisq; vo-
luptatibus perpetuo cruciandus apud inferos sepelietur. Qui vero in an-
xietate viuūt in terris: & nunc hac nunc illac decoquūtur aduersitate: per-
patientiam sanamq; tolerantiam celum acquirūt. vbi cum angelis cūq;
ipso deo felices euo fruuntur sempiterno. Tu ergo mi Caspar in tot tan-
tisq; rebus aduersis. In iactura fortunarum in honoris damno: in lesione
corporis: inq; morte coniugis vt boni consulas rōgo. Naz & ego in bo-
nam recipio partem tuarū: particeps miseriarum q̄ in me belli impetum
labi video quo muletatus sum agro & omī priuādu ere. Idq; nec baete-
ous potui nec modo possum vitare. At sic tibi & mibi superintendere di-
uinam censeo pietatem nostre salutis cupidam & vires nostras in aduer-
sitate probantem. Hec habui modo que repente ad te consolatorie scri-
berem. Cetera ex teipso collige: qui vt es sapiētissimus: sic humanos fer-
re casus sapientissime nosti. Vale optime. Ex pisino hūstrie oppidō Idib⁹
septembris. M. ccccxlviii.

Poesim laudat & iuris sciētie prefert.

EPISTOLA CXI

Neas filius poeta domino Vuilbelmo de lapide militi lito &
c strēnuo. S. p. d. Venit ad me bodie tuus Michael meusq; imo nū
Et heus inquit Eneā: vir abhinc hora me aggressus est: q̄ se tantū
iuris peritiā iactat habere. vt nullius italici disputationem formidet: nec
Panormitano nec Ludouico romano si viueret palmam daret. Cinum:
Bartholum: Baldum: Iohannem andree: Imolensem: Butrium: Fulgo-
rium: omnesq; nouos legum interpretes post se facit. Et inter sceuolam
Vulpianum: Neruam: Pompeium: Paulum: Seruiumq; se locat: Mul-
torum verborum est. Sed quantum salis habeat non scio. Qui cum
sequuntur audire magis q̄ loqui possunt. Horis plus quattuor secum
sui: nūq̄ mibi vacuum tempus prebuit quo aliquid dicerem. Cica-
da est que vt tacta fuerit semel: nūq̄ silet. Scis qualem cicadam: non
vt in regnis sunt que iussu Herculis tacent: Sed vt locrenses sunt: que
vltra ceteras strepunt. Is poeticam contemnit: ne ti dii musas ei om-
nes infunderent gratias ageret: quia preter iuscuile nulla scientia est
nulla doctrina: omnes artes mancas preter legum peritiā predicat.

1689
1448

205

Poeticam vero prorsus inutile esse cōcedit: que nec panē lucratur nec vestitum. Solus Iustinianus & Ypocrates marsupiiū implent. Ieiunus cantat. Lucanus mortis & satur est cū dicit Oratius destomachatus sum. dū hec audio viulbelme militū decus nec me cōprimere possum qn sequendum sit agnoscat: edite leges sunt & ante hoim oculos posite tanq̃ cāceli quidam vltra q̃ trāsgredi nullus audeat. Legibus tñ nemo pfectus fiet nisi philozopbie studiis incubuerit: quia nō pnt omnē casum complecti leges. Ideo princeps moderator est legis epichaiamq̃ h; vt durā molliciet: laxam vero sanctionem restringet. Qd̃ nunq̃ recte princeps ageret nisi magistrā vite expultrice vicioꝝ secutus fuerit philozopbia. Sed hic noster monarcha vel bipes asellus potius inflatus opinione sui ciuile scientiam oibus p̃fert: matrē filie postponit & fluminibus mare. Is ē ex illis cecis et obtusis hoibus qui postq̃ leges quartuor aut decē memorie cōmendarūt. iam nō amplius hoies sed deos se putāt. legesq̃ diuina cēsent oracula que vel Appollo vel Appolline maior deus ipse p̃ Moysen tradiderit. aut qualia sunt xpi respõsa que nos enāgelia nūcupam⁹. Ac p̃terea si quid egisse cesarē audiūt quod iuri scripto cōtrariet̃ id irritū gariunt nulliusq̃ eē momēti. quasi obnoxius sit princeps terminis curie & stilū seruare ligatusq̃ legibus sit: qd̃ nec ipse leges volūt: que legis vigorem dicūt bre quicquid principi placuit. Sed nesciūt hi stulti atq̃ dementes equitatē plus in principe locū habere q̃ rigore. Qz si non iuri scripto cesar nō vnq̃ obtemperat satis est q̃a sequit̃ equitatē apud philozopbos late descriptā. quā nulli iuriste discernere possunt nisi ad fontē veniāt vbi leges scaturiūt: imitēturq̃ peritissimo s illis iuriscōsultos: quosq̃ scripta & philozopbiā & oratoriā redolēt. Sed nō panis questores & auri corrofores vix intelligūt ornatū iuriscōsultoꝝ sermonē: neq̃ quid illi velent quouis pacto scirēt nisi cōmentatores sniam textuū exponerēt hoc dicit ista lex hoc illa. quos isti sequūt vt ceci ductorē suum. Dicerē plura in banc partē sed vocat me defensio poetis. quā nō rabulus nō desiderat. Credo equidē: nam nec sues margaritas curant. Gallus elopi iaspide cōtempnit: elcāq̃ magis q̃ iacinctū inuenire voluisset. Cōtemnis asine poetis: spernis musas bos: fugis humanitatis studia caper. Cōtemnit & poetis: nec te choros suos intrare p̃mittet. In oibus ad sis fatuus: miror in hoc vno te eē sapientē: qui cū videas obferatā tibi atq̃ abditā poetis: nolle te suū cōmerciū dicis sapere hoc est. Nūc teipm philozopbū video: quia nō cupis qd̃ nō potes bre. Stultū ē desiderare qd̃ assequi nequeas. Tu tñ vltra p̃gredieris scientiarūq̃ oim splendorē vocas ineptias: Vidit pendētes aselli testiculos vulpecula & prope casuros credidit: secuta est predā sperans: at postq̃ diu frustrata est. quia nō cadebāt testes: o q̃: ingratū nigrī sunt: nunq̃ illos eē potuissē. Nigra est tibi poetis stulte: quia candore eius obnubilat̃ oculis nō vides. Nō sapit egroto vinū: quia leuis est gustus. Nō est de panē lucrādo dicis. Tibi nunq̃ panē lucrari poetis

hi amica: Nempe aut queritur: aut plorat: aut minatur: aut tibi inanes re-
fert fabulas. Dicit quid cum vicina fecerit: quid somniauerit: quot oua
gallina peperit: quibus floribus fecta componatur. Omnis sermo mult-
eris de re vana leuig est. In quo qui oblectatur: & ipm leuem eē oportet
Narrat tibi nōnunq̃ & cū alio amatore & quo pacto iacuerit: quid do-
mi receperit: quā cenam habuerit: quibus voluptatibus fuerit vīa. Que
res non gaudiū tibi: sed cruciatū afferunt. Sed accipe que velis gaudia in
sermone amice: eris ne amens rationisq; inops vt nō magis in alicui? do-
cti viri verbis sermonibusq; leteris. Resume oīa simul que in amore sunt
gaudia: rursumq; tedia: multa ista: pauca illa reperies. Veramq; illius sen-
tentiam dices qui parū mellis in multo felle mersum inquit amorē esse.
Cum ergo Nicolae totus amor de quo loquimur vanus: asper: amarus
damnosusq; sit: & hominē morbo grauissimo teneat: curandū est vt ab
eo libereris. Cura aut ea est vt menti tue persuadeas malū esse amorem.
Post hec dedines amice sermonē: ociū fugias: in negotio semp̃ sis: vi-
ros bonos qui te instruant sequaris. Nulli ludio: nulli conuiuio inter sis.
Si quid largita est amica abs te abiicias. Nihil penes te sit quod illius fu-
erit: puta illam esse nunciam diaboli: qui te perdere velit. Sint in memo-
ria christi beneficia que tibi impendit. Cogita quot benefacienti premia
in celestibus sedibus: & quot malefacienti supplicia apud inferos prepa-
rata sunt. Cogita dies tuos assidue fieri breuiores. Instareq; semper viti-
um Cogita quia irrisui est qui amat & presertim vir tuo maturus. Co-
gita instabilem mulieris animum: cogita perditionem temporis: quo ni-
hil est preciosius. Cogita dissipationem bonorum. Cogita vitam quam
vuiumus breuissimam in hoc seculo: quīs voluptatibus sit dedita: & in
alio mundo quem inquirimus nullum esse finem. Hec si tecum sedulo
cogitaueris: preceptaq; ista tenueris: amorē quo cruciaris a te breuē tem-
pore relegabis: virumq; te prestabis deo gratum celoq; dignum. Vale.

Frisingensis episcopatus desponsatur Henrico schlick.

Neas filius poeta Reueren.

EPISTOLA CVII

e do patri domino Henrico schlick electo frisingenſi Salutem plu-
rimam dicit. Heri dum casus nescio quis in curiam me duxisset.
Iohannes nieperg litteras quasdam ducis bauarie Alberti. sibi & vual-
tbro zebinger destinatos produxit. Vuolfgangosq; nostro legendas
dedit. In his scriptum erat Iohannem cardinalem sancti Martini in epi-
scopum frisingensem: electum ac nte confirmatum fuisse nec aliud sibi ob-
re ad possessionem adipiscendam nisi regem & Casparem schlick quod
sibi tum iniustum: tum inhumanum videretur: cum ille ius haberet Ca-
spar nihil tituli posset ostēdere. Rogabantur ergo illi duo magnisq; pre-
ciis orabantur: vt cardinali essent auxilia. regemq; hac infamia libera-
rent quem totus orbis iniuriari & vim facere Iohanni cardinali cogno-
sceret. Cardinalem vero iam esse propositi reges vifere. Sed cum hi duo

quasi regii currus aurige forent rotas voluere deberet: & obuiare ne cardinalem oporteret venire in iurias questu. Hec ergo partim intellexi dum legerent. Nam aurigo aures cum frisingen. ecclesia audio nominari. Partim vero exposuit mihi vuolfgangus. Nihil illi ad hoc responderunt. Sed id bonum in parte sum interpretatus quoniam lectura commissa est nostro. Si quid enim male mentis illi habuissent non permisissent nos hoc scire. Nam qui nocere vult eos fugitat quod possunt obistere: bene vero licet cur scripte sint & cuius iussu tanto magis exultare potestis quam ego: quanto iudicium vestrum est ad concordiam quam meum sagacius. Mihi non est verisimile quod fuisse scriptum nisi ex hac curia commotio processisset. Oportuit namque prius sciri esse qui foret & apud regem audire & vestre partis defensores. Ac mira res ut eadem dies res contrarias tulit & nunc mesticiam nunc letitiam dederit. Verum est quod dici solet. Multa dies variusque labor mutabilis eui. Retulit in melius nemo diem laudet aut damnet nisi si adueniente sero. Hec mane contigerunt. Sero autem ad me venit tabellarius apud quem qui te queritis asferre litteras tue promissionis se dixit. Suscepimus eum omnes gaudia pleni. Et in cena nobiscum habuimus. Is quia non reperit te statuerat se viennam venturum laturumque litteras. Sed amonui sibi hanc mentem retinere: quod apud me litteras provisionis que sunt numero novem, duas clausas ad te remittito & missivas omnes que tum tibi tum cancellario dirigunt. Non visum est mihi tutum principales litteras maiori dimitti periculo. Scitis quia insidie sunt: & iam notum erat pluribus in hac curia hunc aduenisse nuntium. Satis est tibi has litteras in cancellaria fore. Nam & huc rediture essent cum petenda possessio sit. Littere plene sunt providenturque tibi per reservationem. Et date sunt omnes senis ex die tibi noto. Ego hoc mane id regi dicam non petes possessionem, quia nihil proficere & stultum est petere quod impetrari non potest. Scio hoc reservari in adventum cancellarii. Sed volo regem sciri nihil falsi per cancellarium sibi scriptum fuisse de litteris. Nunc mihi consultum videtur ut cancellario mox scribam: & ut hanc meam epistolam sibi destines ne quod ignoret ne vel alium in curiam mittat nuntium: & ut quam festinanter veniat puto possessionem huius posse. Ego litteras diligenter asseruabo. Non est forsitan absque usu certum nuntium illi rursus mittere: tu tamen fac ut libet. Et me si quid amplius acturum vis scribe quia prona est obedientia mea. Vale optime.

Somnium de fortuna.

EPISTOLA CVIII

Nicas filius poeta. S. p. d. domino procopio de rabenstein militi et litterato & prestanti. Noctu preterita prius quam me quieti committerem: multa tecum de te locutus sum. Mirabar tuis virtutibus non dari locum convenientem: quia licet acceptus sis cesari: non tamen ut par esset offerri te video. Nam quam reluceat in te nobilitas & probitas non video cur inter primos ponere non debeas. Accusavi ergo fortunam quod tui honoris tum divitiarum creditur dispensatrix. pluraque tecum stomachabar dixi ut quod viros premeret bonos: extolleret malos: nec finem feci donec aliter me somnus oppressit. Inter dormiendum vero mira per quietem sum contemplantus: quod tibi nunc referre decreui.

Tu arripe aures resq; tum miras tum stupendas agnosce. Iam noctis de
 curso spacio syderibus dubiis postq; pigri boete frigida sarrata circuege
 rant visionē hanc habui. In locos letos & amena vireta deueni. gramine
 us cāpus in medio fortunati nemoris erat riuo cinctus & muro due illic
 porte: altera cornea: altera candidē nitens elephante. Muri altissimi ex a
 damante cōstructi. Riuus immēse profunditatis. Nulli accessus ad por
 tas nisi p pontes: qui tñ catbenis eleuati pauci adueniētibus dimittebāt
 In ripis e regione portarū existentibus: ingens viroꝝ & feminaꝝ turba
 conledebāt: tendētesq; manus orabāt transmitti. Territus hac nouitate:
 dū hac & illac circūcurso. Plures mibi obuti dant quorū facies agnosce
 bam. nescio tamē quare factū sic vt nemo mibi sermonis copiam laceret.
 Veni ad corneā portā: in cuius summo hec verba his antiquis inscripta
 conspexi. paucos admitto. seruo pauciores. Auidus nosse quid foret in
 terius. Iuuenē qui supra turrim erat magnis precibus obsecraui (incas
 sum tamen) mibi vt fores pāderet. Tum forte adolescens venit magna
 comitante catberua. Cognosco habitum ex reni partibus erat. Quisnam
 hic est inquam accedit me vir togatus credo me italū nouit italus: & Lu
 douicus est hic ait dux bauarie. princeps elector qui trans illū murū nos
 ducet: at ego mi vir impetra & mibi transitū: si quid iuris habet cōmūis
 inter nos patria. Faciam inquit ille: vixq; locuti eramus cum pōtib; di
 missis Ludouicus ingressus est & vna secum q̄plures alii quos ianitor
 nominatim appellauit. Ego vt explorator sub pallio principis qui Ludo
 uico habebat et vnus ex brandenburgen. marchionibus vilus est latitās
 intraui. Illic florīda prata riuū cum lacte tum vīno currentes: frigidī fon
 tes: lacus piscibus pleni: balnea suauissima: densū luci: vineta semper vuis
 onusta: arbores perpetui autumnī: quales ortus Hesperidū vel Pbeates
 habuisse credunt. Poma quoꝝ solo pastaris odore p siluas: fere māfuite
 captu faciles. Volucres & cūi & cāui nate. vnicus est apud ethiopes lo
 cus eliotrapeza nūcupatus: opiparis epulis semp refertus quibus indi
 scretim omnes vescuntur. apud quem lacus tenuis laticis haustu saluber
 rim⁹. Hic plurima sunt huiusmodi loca. mense sub arboribus parate gem
 matis vasculis paterisq; aureis onerate. Nullum valernum comparari vi
 no potest quod ex vīno saxo illic manat. Mella passim fluunt: arundine
 ta succaro plena. Omne genus aromātū ex arbore cadat. Auri & argen
 ti inexhauste minere. Lapilli preciosi tanq̄ cerusa in nemoribus pendent
 venuste puellę: elegantēq; iuuenes perpetuas ducunt corceas. quicquid
 musicum est illic resonat. Non tam voluptuosam suis sequacibus paradi
 sū machometus repromisit. q̄ hic vidisses. Dispensatores buc & illuc dis
 currebant bachus: ceres & venus. Silva mīrthea concubitus admittebat
 Iam ego ex palio prodieram cupidusq; videndi p medias letantium tur
 bas ibam securus. Tum Vegius poeta landensis me aggreditur. Et o in
 quit Enea quo buc pacto venisti. amplexus amicū exposui cāsum. Tum

ille voluissē te vocatū fuisse. Nam hic prēter iussū here nemo manere potest. Illa si te viderit mox iubebit expelli. Tum ego que nam est hec domina cuius expectatur vocatio. Hera fortuna respondit Vegius: cuius mūere oēs qui sumus hic feliciter viuimus illi totus obedit orbis quicquid hec iussit factū est. Tum ego ergo tu ex felicibus vnus es qui solebas esse q̄miser. Sum inquit Vegius: dilexit me tandē hec domina. sum miq̄ pontificis mibi grām conciliauit canonicūq̄ basilice sancti Petri fecit. Ha inquā ego iam incipiam colere tuam dominā si quos bonos euebit. Ego sepe ea inuectus sum q̄ malis bonā et malā bonis eā videbam. Scis q̄ bonus fuerit Socrates nūq̄ illi arripit. Platonē q̄ fuit philozopborum maximus in seruitutē redegit. Pittagoram semp vagari cōpulit. Ciceronē q̄uis ex rethore cōsulem fecerit: in manus tamē postmodū inimicorū dedit & Anthoni gladius interemit. Scipionē in exiliū misit. Fabricium in catino terreo seu ligneo comedere fecit. Primū cathonē paupertate grauauit: sibi vt manus cōsciret alterū iussit. Aspice viuentes. Quid Iuliano cardinali sancti angeli tot virtutib⁹ ornato repensū vides: quid Iobāni sancti Petri: Iobāni sc̄i Calixti: ac Iobāni taretino eiusdē ordinis viris: Quid ē his qd vel probitati vel scientie corospōdeat. Quis dicere pōt Casparē cancellariū q̄uis ducē sibi coniugem copularit. dignas laborū retributiones tulisse qui iam trium cesarum cācellarius fuit: vultetus de lapide miles insignit⁹: nō minus harū q̄ armorū sci⁹ qui mundū virtutis agnoscēde cupidus pagrauit: qd suis meritis dignū est allecur⁹. Campisius noster phia plenus. qui sedis aplice seruitutis etatē suā cōsecrauit pauperior Codro est. Vnicus miles ē aut si comites habet vix q̄tuor sunt. Procopius bobemus i curia cesaris qui licet lras amet colatq̄ indocti tñ atq̄ bebetes sibi preferunt. Nolo referre quos asinos viderim extalatos sup cedros libani: q̄ etiā bodie florēt boies sine lris: elingues sine sensu: vix manus dextra quot habeat digitos norūt. Securius est mortuos q̄ viuētes carpe. Quid deterius aut horribilius monstrū Nerone fuit: Quid Tyberio sceleratius: his tñ impia q̄ Vespasiano & Tito piis cesaribus diuturniora fuerūt. Quid Domiciano turpius: bestia tñ illā mūdi ceruicib⁹ imminētē plurib⁹ annis ptulit orbis. Iouinianū ga religio: sus clemensq̄ fuit oppressum fumo carbonū mox amissit. Quot Crispin⁹ villas crexit monstrū a viciis nulla virtute redēptū. Spado claudii Neronis popbides tot diuitias possedit vt edes suas ornatiores & ampliores capitolio cōstrueret. Fabrinus cremonen. vii. dños suos interemit qbus in fetida sepultis doaca dñatum suscepit. Nō possū viuētē aliquē nō t̄gere patrē Philippi ducis q̄ nūc burgundiā tenet: in pñtia regis trācie prepositus parisiē. securi percussit. Is nūc in puincia quietissimā b̄ vitam: pinguib⁹ agris donatus. Hic tñ & homicidiū fecit & publicā fidem fregit. q̄ miser ille secur⁹ fuerat. Hec mibi bilē sepius cōmouerūt. At postq̄ te virū probū et doctū iā fortune blādūmētis video delinūtū: nō mitior

illi: putoq; te nō solū ex bonoꝝ numero gratū esse huic matronæ: sed duc
me oro vt illā intuear. Ita est inquit Vegius plures boni sunt in hoc cō-
uentu cūis mibi non arrogo quod tu nomen das. Scio me peccati reū
esse: indignūq; gradu meo: sed ita placitū est tum fortune tum meo pon-
tifici: atq; vt agnoscas bonos quoq; huic domine gratos esse. Audi me
parumper nolo Constantino magno nerue troiano duobusq; theodosi-
is ipi quoq; primo augusto quanta felicitas arriserit quia probi fuerunt
nunc disputare. Ad viuos venio. Quid tuo cesari religiosissimo? Quid
meo pōtifici sanctissimo? Num blandā fortuna ostendit. Regem arago-
num quis eleuauit nisi fortuna? Quis ducē doestric magnū fecit? Quis
colonien. & treueren. antistites, magna est horum virtus: & tamē fortu-
ne flatu sunt sublimati. Diceret moguntinus: meū genus erexit me. Sic
& saxones & baurie duces dicere possent tanq̃ nihil in eis fortuna fue-
rit operata. Sed quis eos tāalte nasci fecit nisi fortuna? Poterat bec si vo-
luisse regis hispanie vel anglie me loco supponere. nulla virtute nostra
sed casu generis nanciscimur claritatem. Qz si plures sunt virtuosī quos
fortuna preterit nemo irasci debet. Potest enim bec domina que sua sunt
bona cui vult elargiri. Homines in mundum non ad opes possidendas
aut perfrundas delicias sed ad labores nascuntur. viuere in terris nō tan-
q̃ incolæ sed vt aduene peregriniq; debēt. futuramq; patriam per opera
virtutis inquirere: in magna vero fortuna nō facile virtus reperit. quod
animaduertens thebanus ille philozopbus ingens auri pondus in mari
coniecit vt expeditiorē se traderet pbilozophie. Xps saluator deusq; no-
ster diuitias tanq̃ spinas & tribulos docuit fugiendas: eius discipuli pau-
pertatis amatores fuerunt victū & vestitum habētes bis contenti erant.
Nec Hieronym⁹ quis doctissim⁹ in tenui gaza fortunā accusauit. qā nō
illā dñam: s; xpm dñm seq̃bat trāsitoria p ppetuis petnēs. Anthoni⁹ ab-
bas qđ fortuna dederat spōte reiecit. Qz si sane mētis eēmus odiū potī⁹
q̃ fauorē appeterem⁹ fortune. cuius blādicia maximū prestat impedimē-
tum ad eterne vite cōsecutionē. Rarusq; ē & coruo rarior albo: qui & for-
tunā simul & iter in celū sequi valeat. Sed cōprimo me ne huic dñe vide-
ar detraxisse cuius amplexib⁹ iā delector. Tu tñ caue ne procopiū vel ali-
os quos noiaſti virtutis amatores: dicas expertas fortune. Nec tñ vel
carnales vel milites eēnt vel generosi nisi fortuna iuu. Nec. Solus Cāpi⁹
est ex quo nihil suū pōt fortuna repetere. Sed eam⁹ si statim propius.
Videamusq; dñam istā regnoꝝ atq; imperiū mōstricē. Eamus inquā ego
& si forsitan hospes inuissus ero: vix quantū velox ex arcu sagitta volitās
currit vie cōfeteram⁹. Tū apprehēdes Vegi⁹ dextrā meā: respice inquit
dextrorsus Eneā. ibi Mirtia ē dña. Tērtoria illic purpurea erāt margari-
tis ornata: que centū iugera coop̃iebāt. In medio solū erat paltum: lu-
cens claris smaragdis: miri p̃tererea lapides ebur solū vestiebant. Saga-
da gemma que in profundo eufatis carine naui se solet adnētere iu-

cundissime virens. Mirchites coloris mirre qui p ad colorē attritus nar
 di odorem spirat. Miridas q̄ sole pertussa variis emicat coloribus. Tus
 pīrites qui se teneri nō sinit vebementius chalabias grandinis candorē
 preferens et bites vipereas habens maculas dionysias: qui sui natura su-
 stus est qui mixtus aqua si conteratur vinum flagrat. Solis gemma pēa-
 dida & specie fulgidi lyderis veneris orinis qui rufos crinū faciē p̄fert.
 Selenites fulgore candido translucens piropus qui flammās imitator.
 Mecenites papauera exprimēs. Mirmites reptantem formicam. Calco
 ptōgos vt era pulsata resonans. Siderites certis maleficiis incātatus dis-
 cornias excitans similis ferro. Flogites qui intra se quasi flāmas extuan-
 tes ostentant. Antracias vt stella choruscans. Enchidros exudās vt clau-
 sam in eo putes fontaneam scaturiginem. Melobites arabicus crassius
 smaragdo virens infantū periculis resistens. Iris in mari rubro reptā que
 aeris repulsa celestis arcus ex se specie iacit. Adradamas nitoris argen-
 rei animorū talentū impetus molliēs & tumētes refrenans iras. & contra
 molestias neruorū: vtilis pederos aspectu eburneo & gratiarū cōciliator
 achates. Incredibile est gēmarū que illic placent si quis referat multitudi-
 nem. Ipsa fortuna grandis matrona duplices aspectus blādo vultu nunc
 terrifico. Vestibus auratis gēmatīsque altiorē eborū tenebat oculis grandi-
 oribus. Sed plerūq; clausis in auribus ceras vidi illa de nauī petitas que-
 siculos cautus effugit remige furdo. Cadecen in manu tenebat. In dexte-
 ra eius dominatus sedebat honor: fauor: splendor: gaudiū: officiū: festus:
 risus: amor: coniugū: vigor: robur: decus: cantus: potus. Nec minori lo-
 co: fama: gloria: victoriā: nobilitas: reuerētia: pax: leticia: potentia: forma:
 laus: gratia: suauitas: iocūditas: hilaritas: dignitas: elatio: pompa: prestan-
 tia: familiaritas: clientela: rapina: vltio: supbia: libido: arrogantia: obliuio:
 nuptie: consultatio. Ad pedes eius quasi ancille siue pedisseque: diuitie:
 pecunie: delicie: blanditie: voluptatesque stabāt arrecte auribus si quid ius-
 sisset bere audire factūque. In gramine vero locoque declinū sisse pluri-
 me cernebantur orchestra tectē: vbi plurimas vmbas sedere & spexi. Per
 lucebant em̄ corpa sedentiū quibus palida erant: versusque ad regium. Qui
 sunt hi obsecro sedētes viri reuerētia digni subtristesque. Hi sunt inqt Ve-
 gius quos hec domina ab initio nascēns mūdi dignata est magnos face-
 re. Sed iā satis functi huc venerunt. & vt quisque maior fuit: sic fortune pro-
 ximior est. Nec hic ex virtutibus locus datur sed ex felicitate. Prim⁹ hic
 est Augustus cesar diuini genus: quia aurea condidit secula: quisque super
 garrantas & indos protulit imperium. Alexander secundus est. Tum
 Julius cesar. Post scipiones duo. Inde Pompeius. Alius quem luscum
 vides Hanibal est. Tum Fabius maximus. Emilius. Paulus. Marcellus.
 Alcibiades. Priamus. Hector. Agamenon. Ulixes. Darius. Xerxes.
 Ninus. p̄tereo multos. Ille quem vides signo crucis munitum Con-
 stantinus est. hunc sequitur Constantius. Constans. Constantinus. Va-

Ientiniānus. Theodosius. Sunt & iuniores Karolus magnus. Pippinus
 Arturus: mitto vetustiores. Sigismundum tuipse nosti & Albertum ge
 nerum. qui post socerum non diu regnauit: fortunam tum secundā tum
 aduersam expertus est. Hic Albertus ex duce rex factus hungariam bo
 hemiamq; recepit. Nec diu post imperiū est assecutus: vt tamen cito cre
 uit ita cecidit repente. vix annis tribus regnauerat: cum morbo absum
 ptus spiritum deo reddidit. Tum ego quo nam modo inquam felicitate
 recipis. Ego apud Iuuenalem legi. neminem malum esse felicem. ex
 bis quos nominasti pessimi plures fuerunt. Scis q̃ Hanibal seuus q̃ fal
 lax: q̃ cupidus fuerit: tu tamen hunc felicem dixti. Ad hec Vegius: nō vt
 sapientes nomen felicitatis suscepi: sed vulgi morem sum secutus: apud
 quos felix dicitur: cui plurima ex sententia veniunt siue bonum est siue
 malum quod optant. Iterum ego. Non est mihi vegi de mortuis cura:
 viuos rogo mihi ostēde. Respice inquit Vegius illam plagam: vides ne
 iuuenem albis comis planisq; nondum annos triginta natus est: rarus in
 ore risus: grauis incessus: viro verba pauca: pudor ante faciē: longo vul
 tu: statura plus q̃ medio cr: lato pectore. Video inquam sed quis est. be
 rus tuus Fridericus cesar inquit vegius. Tum ego agnosco dominum:
 sed cur is fortune refugit vultum: Quenam verba loquitur domina: au
 dio vocem: verba non teneo. Dicam tibi Enea refert Vegius. Non tam
 Venus Odonem dilexit q̃ mea domina tuum berum. Is tamen refugit
 neq; aspiranti annuit. Vultus fortune vt cernis blandus est. Friderici tor
 ui sunt oculi: vixq; fortunam intuentur. Nescio quid sibi sit menti. verba
 ba fortune hec sunt. Mane Friderice & te mihi crede. Nemo regum te fe
 licior erit. si mihi auscultaueris. Qz si tu fugeris ego etiam fugiam. Vides
 ne silui vt manus ad scapulas cesaris fortuna posuit: colliriūq; vult pren
 dere. Nescio an se capi sinat cesar quod superi faxint: si fauentem fortunā
 spreuerit fugeritq;. Scio morem domine nuncq; sibi blandior erit. Super
 bia est: rogari potius vult q̃ rogare. Nunq; vidi hanc beram tam seali
 cui blandam prestasse q̃ nunc est tuo domino. Felix ille si fortunam se
 quatur miser si fugiat. Tum ego quis ille proximus Friderico qui eleua
 ta ceruice graditur: passumq; maiorem facit: paululum fuscus. German⁹
 eius inquit Vegius Albertus dux liberalis: vastiq; animi eum sequitur
 patruelis Sigismundus incessu celer: ingenio promptus & manu. Post
 hos Vtricus cliaceus comes mortalis pugne magister: amator non tam
 fidelis q̃ felix. Ille maturus euo grandiq; corpore: si quis sit queris vide
 ad pedes ibi calcens dicit: dominus de vualse ego sum. Hos sequuntur
 viri prestantes bbiemen. & gurcen. episcopi. Cancellarius berus tuus Ca
 sper. qui vt dicis minus habet q̃ mereatur. Magister camere zebinger
 mare: calcus bi directe sunt nurenbergam petere: si petierint in patria re
 manebunt. Leonardus pataviensis episcopus: comes de schaunburg.
 Magister curie nirperg. Et alii plures qui omnes fortune sunt filii: q̃uis

singuli suam querantur sortem. Rursus ego que nam horum fortuna est
omniū bona: inquit Vegius. Si tuus herus fortune vocibus auscultauerit
varia si obaudierit. Dū sic famur video parua statura virum nigro vul-
tu letis oculis: qui manus in capillos fortune cōiecerat: arreptaq; coma:
Sta tandē domina meq; respice dicebat. quo me fugis iam annis duode-
cim capta es siue velis siue nolis vt me respicias oportet: satis mibi aduer-
sa fuisti. Nūc aliū vultū prebebis reor. aut mibi blanda eris: aut omnes tibi
crines euellā. Cur me fugis pusillanimelq; sectaris: Fortune quoq; in
eū vox erat: vicisti fateor. nec me amplius experieris aduersam. Tū ego
quis hic ē inquā Vegi. qui fortune vim facit: Alfontius refert ille rex a-
ragonū qui cū fratribus apud stantiam captus. Philippoq; ducis medio
anen. datus di missus deniq; nouis se piliis immiscuit. A duersamq; dñas
insecutus: tantū instādo pseuerandoq; fecit: vt victā pudore fortunā iam
in suum fauorem reuocauerit. Alius quem vix tribus a fortuna distante
passibus cernis burgundionū dux est. & cum eo coniunx cōdata. Lon-
gus ille & abdomine tardus qui vix vocem exprimit in subribus preest
huic bera sepius arripit. Sed non audiuit vt par erat domie vocem. ideo
minus agri possidet minusq; possideret nisi minas fortune nature libera-
litas confregisset. Ille in armis letus Iohannes est vainoda transiluanorū
cuius virtute fracti thurci hungariam reliquerunt. Hic niger Giscra est:
cuius armis defense sunt Ladislai partes. Hic caluus bobemus sisco est.
vir sensatus voluntate varia. Ante hūc picheninū videre potes cuius vir-
tutem mirari magis q̄ referre possumus. Apud eū Franciscus cotunala
stat magis fortune fauore q̄ suis virtutibus in hanc diem magnificatus.
Inter hos ego matrimonialem habitū cernens. Et quenam inquam illa
est femina que ante alias tribus passibus pergens tam fastuosa videtur:
Hec inquit Vegius. Venetia est que pecuniarū fortune clauēs habet: tar-
peiamq; custodit. Alia ē burgenſis ciuitas. Tertia colonſis ciuitas. nu-
renberga subinde. argentina sequit. vnienna quoq; inter has ē nō vltia.
Florentia ventis proximat. Sed timeo illi qui pluribus iam annis fauo-
rem fortune minore sentit: tua senas floret nūc. si minas nescio q̄s audio.
Bachinoua & valentia florēt. ludonie quoq; splēdide sunt vt vides. Tus
ego video togatos quosdā. qui nam sunt hi: Primus est meus pontifex
inquit Vegius: Num Eugeniū nosti: Proco inquam ego etiam res ec-
clesiasticas fortuna versat. Non minus q̄ tpales inquit Vegius. Ex quo
nostri sacerdotes dominari ceperūt & mundalia potius q̄ spūalia curare.
Felix post eū sex gradibus sedet imus: quia principes nō sequunt eum.
Illi cardinales sunt: tu omnes nosces si vultū intueberis. Tres electores
altiores accubunt choris. patriarche paupes sunt tam latini q̄ greci ideo
retro. Ille vidue pullatis indute vestibus que post Alexandrū Hercule-
q; iacent vrbes sunt que quondam splendide nunc solo equate sicut ius-
sio fortuna cernunt. Illa in montibus sita Carthago altera super cufratenu

babylon troia columen asie inter xantū & Simeonte diruta. Ille ambio
 nis thebe. Tū mater musarū cetropis & armis quōdā potens lacedemo
 nia. Post ego qui nam obsecro illi sunt q se nostris horrent miscere. Pri
 or ille Soldanus est inquit Vegius cui paret egyptus. Alius thurcis im
 perat. Tercius parthis. Quartus afiris. Ille nudus brachiis tū indutus &
 armillis cui diues ex collo torques pendet indorum habet dominatum.
 Post hec ad sinistram me verti. Ibi paupertas sedebat ignominia: derisus
 iniurie: morbi: senectus: tormenta: carceres: fames: dolor: stridor: timor:
 pudor: odium: inuidia: desperatio: charitas: bellum: pestis: solitudo: ver
 bera: cure & mille malorum nomina: campi sitientes nudi ac lapidibus
 tecti. Et quidnam rogo sibi vult hec vastitas Vegi? Hic habitat inquit il
 le qui ex alto gradu ceciderūt postq̃ fortune fauorem amiserunt. Vides
 ne sublimem illam matronam septem callibus quasi pedibus subsistentē
 Hec aurea quondam roma iam lutea. Capua eam sequitur siracuse pro
 xime. Tum genua: lune pisa: luca: parisiis. Inter germanos florēt ad huc
 vrbes: sola praga splendor terre declinat. Constantinopolis tracum ca
 put mortī propinquat. Omnia tempus domat: nec vlli fortia perpetuo
 bona est. Hic mestus submisso capite renatus est: quem fortuna ex apu
 lie finibus pepulit. Ille Thomas fulgosius est qui ex ducali folio tractus:
 in carceris iacet pedore. Hic Paneratus vnco tenet qui solebat cū oibus
 rum maxie cācellario tuo infestissimus eē. Borbonii dux ibi est q regno
 francie dicebat leges: nūc domini ptes mulctatus extra regiā eē iubetur
 Vides ne senem procerū cana & dimissa barba. hic Ludouicus dux ba
 uarie quē filius dominatu priuatū domi clausum seruat. Dū sic loquitur
 Vegius rursus in dextrā feror. Video campū nube cādida tectū: dūmq̃
 intropicio seu vera figura fuit seu ficta. ladiisai puellā diademate & vesti
 bus ornatū regis visus sum videre: pluresq̃ secū infantes ludere: petoq̃
 Vegiū. Qui nam sunt bi nube cana circūoluti? Hi sunt inqt Vegi? qui
 bus fortuna fauorē spondet: si fatorū munere vixerint. Vix ista locutus
 erat Vegius: cū dea in me oculos cōtorfit: cōtractisq̃ supciliis: q̃s te huc
 accersuit inquit Enea? Nemo inquam ego: sed audis te visendi intro
 gressus sum: noli mibi surcensere. Vidi regnū tuū iam abibo. Vnū tamē
 ex te peto supplex mibi vt paucis rogatib' rñdeas. Faciā inqt illa ppone
 Tū ego q̃diu es hoibus blāda. Nulli diu rñdit. Iterū ego quibus artib'
 pot tuus fauor acquiri? Nullis inqt illa: nisi solius importunitatis reme
 dio. Quis te plus aliis retinet? Qui meū imperiū maiori sustinet animo:
 Quis tibi odiosior? Pusillanimus. Quis te tute spernere pōt? Sapiens.
 Quādo mibi blandior eris? Cū te vocabo. Sū ne vocādus? Scies postea
 Quis tibi ex oibus viuētib' est acceptior? Qui me fugat non qui fugit
 Satis habeo vale. Et tu vale: nec te mei gregis eē negaueris inquit fortu
 na. q̃uis tibi non dederim aurī montes. Nā q̃ te pleriq̃ amant tibiq̃ be
 nefaciunt meum est. Retuli gratias atq̃ abii. Vegius ante portam me di

milit. Ibi inter porrigentium manus turbam peregrallum inueni amicitia
orem amico & parem sibi Michaelem sueuum tum Vuenceslaum & Ia-
cobum cancellarie glebis ascriptos. qui vt me viderunt circūfusi percon-
tabantur quid vidissem. Sed dum illis refero visum mox somno solutus
sum. Tu vale & quicquid hec sibi velint sagaci tuo ingenio discute. mihi
q̃ aperiri. Iterū vale mei meū: plus epicuri ac pictagore legumē. Ex vuien-
na. vi. kalendas Iulii. Anno. M. cccc. xliiii.

Prosperitatem sui status denunciat cū desiderio eiusmodi successus.

Neas filius poeta imperialis.

EPISTOLA CIX

e q̃ secretarius. Caspari nouariē. amico fido et docto. Salutes plu-
rimam dicit. Accepi volupetinas litteras quibus te sospitem co-
cognoui & mei memorem. Non possum vt vellem que mihi obtigerūt
postq̃ te dimisi offerre scires me multas passum miseras. vtcūq̃ sit eo-
iam in loco sum de quo deo gratias ago. scio id tibi iocundum esse. Naq̃
que mea fortuna est & amici est. Noui q̃ me amas: neq̃ impune amas.
Vt tuus eram basilee sic hodie sum. Vellem te sopibus atq̃ bonoribus
auctum audire. Sed non omnia vno tempore veniunt. Da operam vt a-
cis virtuti: dilige litteras: iunge te bonis: non deest auxilium dei. Et cū
minime putabis tunc maxime exalteris. Iacta cogitatum tuum in domi-
no & ipse te enutriet. Qz si neq̃ diuitie neq̃ bonores allinūt: non tamen
desperandum est. Nec enim ista sunt que beare homines possunt. Vir-
tus sola in celo prebet aditum. q̃ si eo anelamus. hec astruenda est scala.
Breue est quo in terris viuimus tempus: siue diuites sumus siue paupe-
res spernendum est. Si modo in celum domicilium preparamus: quod
te facere qui virtutem colis non ambigo. Hec nunc scribenda fuerunt.
Clarissimum virum patrum tuum siue is auunculus est. Stephanum
nouoriensem vt meis verbis saluere iubeas opto. Vale & vt facis per-
ge me amare.

Consolatur amicum merentem ex morte coniugis sue:

Neas filius episcopus ter.

EPISTOLA CX.

e gestinus domino Caspari schlick imperiali cancellario. Salutem
plurimam dicit. Eger est animus tuus & cor tuū vulnere grandi
vulneratum nec ab re. Lacerissimo nanq̃ & iocundissimo coniugio priua-
tus es: nec scio an operam medicantis expectes. Nam & ego quoq̃ qui
medicinā preparo medico sum indignus. Egroto te & tue suę particeps
calamitatis: nec sine me licet te miserū eē. scribūt mihi amici tui ex austria
feminae decus illustrē cōthoralem tuā dū partū vult in lucē edere. cū par-
tu diē obisse. O grauē iacturā. O inextimabile damnum. O dolorē acer-
bissimū. Expostuāt qui te diligūt meis vt te lris soler. Sic apud veteres
vsurpatū est: funebres ep̃le scribebant: multūq̃ p̃fuit amici scriptū amico
turbato. In euāgelio quoq̃ legimus ex hierosolimis cōplures venisse iu-
deorū q̃ Marthā atq̃ Mariā in bethania sup mortē Lazari cōsolarentē.

Conturbantur sepe homines ex coniugū: filiorū: parentū: ceterorumq; necessariorū mortibus & nisi vel verbis vel lris recreentur amicorū: plurimū sepe tabescentes doloribus interirēt. Arbitrantē igit q te saluū cupiūt epistolās meas vtilēs tibi fore. vtiq; te mestū & acerōo: casu cōsternatū verbis soler hortantē. At ego tecū: pator: tecū excurior: tecūq; consolatore indigeo. Nec em̄ tibi quicq; molestū est qd non sit idem mihi. Equo tuo vulnere vulneror: & quēcunq; doles pariter doleo. Nec quīq; est o tua damna q; ego melius norit. Sciebā coniugē tuā inter castas eē castissimā inter prudetes prudētissimā. & quīs alto sanguine natā: inter būiles būmilimā. Fuit illa delectatio: fuit vtilitas: fuit honestas vna tibi cū ea mensa: vnū marcupiū: vnus lectus. quicquid tibi placuit illi corde fuit: ex tuo vultu risum fietūq; sumpsit. Notū est mihi p multis quāta tibi ex ei⁹ obitu calamitas acciderit: & qā tibi afficior maxime: nō possum tecū nō dolere. Ceterē duz me animō magis magisq; recolligo: inuenio & huius q; doloris solamina: que tibi mihiq; simul cōmunicabo. Frustra tūc prosequimur lacrymis qd amissum recuperari non pōt: q ventura oīno mors est incassum timeē. Lex nature est certa atq; inēuitabilis mori oēs q nati sunt. Potuisset coniugis tue longius vita trahi: si plus staminis dedisset lacris. Mortalis tū erat: nec illi fortasse amplius viuere cōducebat. Inspicit ex alio deus boīm vitas: & nō que iocūda sed que sunt vtilia hominibus impit. Stulti sumus turba mortalis q rem dictū pariturā sic possideri posse quasi perpetua sit arbitramur. Sapientissimus ille q nuntiata filii morte nō lacrymas nō eiulatus emisit: sed sciebā inqt me genuisse mortalem. Alius cū dilectissimā sibi mors coniugē eripuisset: hac ait condicione accepi vt perderes. Multis modis amittit vxor: sed nullo melius q morte. Vnius cōiugē sic lōga validudo deturpat vt perisse potius sit expetendū. Alteri nuptā subtraxit adulter. Per has nouissime dies vxorem amantissimā illustri croacie comiti seuissima barbarorū manus abduxit. Quis numerare queat varios fortune casus. quibus ludens humanū effrigit fortuna genus. O beatū cui nullo cōiunx exilio: nulla fraude: nulla q manu boīm: sed diuino dūtaxat imperio subripit. Beatior quē vsq; in seniū casta secunda & placida psequit vxor: sed pauci quos equus amant iupiter huius sortis existūt. Tecū bene actum est Caspar qui etsi non es beatissimus: felicē tamē compellare te possumus. Tibi nobilissima coniunx nupsit ex generoso ducum stesie sanguine: formosa erat & honestatis specimē pre se tulit tuo fuit aio semp morigera: prolem tibi vtriusq; sexus pulcherrimā peperit. Sed abcessit ais nempe: decē aut viginti annis ante opinatum tempus esto ita. Moriendum tū illi erat & multe poterāt incidere calamitates que obitū eius optabilē reddidissent: nō que optat sed que timeē felicius mors venit. At vxorē dicis amisi. Nō amissi Caspar sed pmissi. sequeris em̄ cū tempus adert. Tria sunt oibis cōsignata boibus loca: vnū patrie: alterū pegrinatiōis: exiliū tertiu. Patria celum

est. Peregrinationē in terris agimus. Exiliū quia duplex est: alter perpe-
tūū temporaneū alterū. Hoc purgatorio illud inferno cedit. Insulsi ē ani-
mi manentē in terris exquirere ciuitatē. Si Paulū sequi volumus. si xpo
credere saluatori patrias in celo queramus. Vita brevis est homini quasi
somnia fugax. Nulli crastina dies certa est. Quid nos sumus nisi ventus
& vmbra? Vbi nūc indyti reges? Quere nūc Priamū & Agamenonem:
quere Iulium: quere Pompeium: apud inferos cruciātur. Vidi impium
super exaltatum super cedros libani & transiui: & ecce non erat quāta nu-
per gloria pollebat Pbilippus maria mediolanensium dux. quem captis
hispanie regibus terra mareq; formidabant. Is vbi mortem obiit vix ha-
bit qui corpus tumulandū ferrens fanebres abfuerūt pompe. Et quis
in modū idoli aut sancti alicuius corporis in sublimi loco maiori immi-
nens arcumuletur. fetidus tamē paulo post deponitur atq; inter illos col-
locatur quorū ad effigiem nō tm merere fas est. At charissima tua cōiūx
Caspar: quia nō in terra vbi fures effodiunt: sed in celo vbi neq; tinea est
neq; rubigo suū thesaurū collocat: peregrinatione finita nō exilio dam-
nata: sed celesti patria donata est: vbi te expectans multo lucidior: multo
q; formosior q̄ hic fuit: iam est immortalitate vestita & cū beatissimis spi-
ritibus glorie cōditoris assistit. Iamq; deo gratias agit: quia nō est diu-
pergrinari permissa. Quid tu reris Caspar. an nō est magna pars benefi-
ci cui peregrinatio est centū annorū si medio tempe reuocetur? Sic actū
est cum tua coniuge. Nam cū corpore in humano vitam duceret angeli-
cam: iam eo vocata est eius anima: vbi semp animus fuit. Illic omnia suo
desiderio consonant: quicquid optat presto est. At tu desiderio eius ta-
bescis. Inique agis congaudere illi debes que omnia que vult habet. Be-
atitudinē suā tu solus minuis. Ad plenam felicitatem vno te caret: nec te
semp carebit. Orat em alissimū dies noctesq; tuos vt gressus dirigat: te
q; in celum aduocet vbi secū perpetua leteris beatitudine: iam impetrauit:
vt opinor. Hinc em sunt adueritates tue. vixisti hactenus vbi nosti volu-
ptati deditus: totus fuisti carneus: totus terrestris: nihil habuisti celeste:
Tolerauit hoc equus & misericors deus. Nunc te sinistris admonet casi-
bus. Vnde vrtica bec: nisi vt conuertaris. Saluum te deus cupit. Hinc ec-
clesie frisingen. diu continuata conspectatio. binc manus lesio: binc impo-
site calumnie. binc ad extremū dulcissima coniunx mortua: vt te viuū
faciat. Precessit illa sequemur omnes atq; vtnam bene sequamur. Tede-
re iam te opinor vite huius quam tot molestiis plenam cernis. Inuidere
est non amare si vxorem in terris potius viuētem q̄ in celo regnantem
cupis. Filiorū fortasse curam geris. Ne dubita celi aues & bestie terre ali-
torem habent. Iacta cogitatum tuum in domino & ipe te atq; illos enu-
triet. Filii regum sine parentibus sepe exteres fuerunt. Cirro canem. con-
ditoribus vrbis lupam referunt vbera prebuisse. Antiquis aliquādo su-
it matribus caruisse humana mens sibi sepe noxia querit. Deo maior est

culosior & risu dignior est: quanto persona que capta est etate aut scien-
tia censeat prestantior. Cui ergo Ypolite captus sis amorisq; seruias: scias
te morbosum eē. Si morbosus es liberari stude. Nam quis morbum patie
qui curari nō velit? Sane ut morbus grauior est acerbior periculosior eo
morboli maior ē de sanitate cura. Tua infirmitas magna ē: sit & cure di-
ligentia magna. Cogita mi Nicolae quo i statu es. Tu nihil te existimas
quicqd tibi eueniat leue est. Solū super amicā anxius es. Nō parētes: nō
necessarios nō bñfactores magnifacis. Solus tuus animus in amica est.
Illam amas: illam promoues: illam somnias: de illa cogitas: de illa loqris
de illa suspiras: nihil agis quin memoriā eius habeas. En tu iticā: amen-
tiam morbumq; teterrimum. An nō est petēda cura. Quis nō hoc morbo
saluari velit? Ceterū ad salutē tuā h̄ sunt necessaria Nicolae q si feceris sa-
nus eris si neglexeris sepelierisq; in morbo tuo: nec te quis q̄ iuuari pote-
rit. Cogita primū q̄ remote a preceptis dei recessisti. qui cū debeas deus
ex toto corde diligere creaturā amasti: & in ea omnē tuā delectatiōem &
oblectatiōē posuisti: sic em factus es idolorū cultor. Nam qui creaturā
deo preponit idolatra est. Negabis te idolatrā eē quasi nō preponas cre-
atori creatū. At si verū fateri vis plus tuā amicā dīligis q̄ deū. Nam que
deus mādāt negligis: postergas: contemnis. Que vult amica summa cū
diligentia curas adimplere: & hoc nempe est preferre mulierē deo. Heu
q̄ magnū est malū q̄ periculosum & detestabile creaturā sic amare ut deū
paruiticias. Deus cū esies nihil te aliquid eē fecit ut posses scire diuina sa-
cramēta & viā qua itur in celū. Ipse quoq; deus cū ob culpā primī paren-
tis tu & ceteri homines paradīsum amiseris nasci pro te voluit fieri bō:
capri: cedi: vituperari: crucifigi: mori: ac suo te precioso redimere sanguine.
En q̄ magna ingratitude est iniquitas: inhumanitas: feritas: hunc q̄ tan-
ta p se fecerit propter vilem relinquere mulierculā: hoc satis te ceterosq;
xpianos mouere debet ab amoribus illicitis deo soli seruire. Sed cogita
ulterius quid agis Nicolae. Pulcra tibi videt amica tua: credis ne sic ip-
sū pulcra erit: Res est forma fugax ut inquit Tragedius: mulier que hodie
formosa est cras deformis erit. Quid tua bona perpetua & immutabilia
pro caducis mutabilibus q̄ pmutas? Sit ut putas spectabili forma mulier
leue hoc bonū est. Nihil forma mulieris est nisi moribus ad iuta. Castitas
est que feminā laudat nō forma. Tu nō castitatē sequi-
ris: formam solum
amas. Forma bec uti ut flos agri decidit. Rosa mane rubet: sero langue-
scit. Nihil formosius est virtute atq; honestate: si bāc intueris multo ti-
bi formosior videt q̄ tua sit amica. Etem nec Lucifer nec Hesperus tā
decorus est q̄ ipa facies honestatis: quam qui relinquit propter mulierē
extima oro q̄ sit delirus & amēs. Ceterū Nicolae ut tecum non multis
vtar. Hec quam amas mulier non tua sola est: sed cōplures eam habent.
Nec ipa te solum amat: sed alios quoq; diligit. Quid tu in turba vis face-
re: Cogita te iam esse in vespere iam senem iam meriti proximū. Vis ne

K

cum mulieribus contendere: vie cum robustis pugnare: Quid tibi in eo
prelio queris in quo victor succubus: Magna res est virum senem a iuue-
nibus extorquere muliere: Sis tamen potes ut extorqueas quod viciisti cum
prelium huiusmodi sit ut vincens succubat. Quid cum oro mulier: nisi iuuen-
tutis expilatrix: virorum rapina: senum mors: patrimonii deuoratrix: bono-
ris perniciēs: pabulum diaboli: ianua mortis: inferni supplementum. Cogita
Nicolae quot mala per mulierem obuenerint: cum Salomoni: cum Holofer-
nes: cum Sampson per mulierem decepti fuerint. Non te credas sic fortem
esse ut non illudaris. Sed quanto viris illis debilior es: incautior: impruden-
tior: tanto te ab eo loco semoue in quo potes decipi. Nihil est mulieris
amor qui cum peccato sit. Non est in muliere stabilitas que nunc te amat:
cras alium amabit. Quid tu hunc amore: extimes qui in plures diuisus
est: Nulla mulier tam fixę aliquem amauit: que veniente nouo proco no-
uisque precibus vel muneribus: non mutaret amorem. Mulier est animal im-
perfectum varium: fallax: multis morbis passionibusque subiectum: sine fide:
sine timore: sine constantia: sine pietate. De his loquor mulieribus que tur-
pes admittunt amores. Nunquam be stabiles sunt. Namque ut semel a recto
tramite recesserunt: iam se libera arbitrantur: ut quocumque velint vagen-
tur: nec amplius vel mariti vel amici timorem habet. Credo equidem illam
coendendi fetidam voluptatem tibi qui iam senio exhaustus es parum piace-
re. Nam quid nedom tibi antiquo & arido: sed iuueni humecto illa inepia
& spurcica voluptas conferre potest: quam mox penitudo consequitur. an
non magna res est ammonitio illa accitatio siue commutatio quedam que
post peccatum cuestigio mentem hominis cruciat: quoniam iniquus est homo qui
tociens ammonitus non quiescit qui punitus non emendatur: qui correctus
non efficitur melior. Quid ille actus carnalis operatur nisi carnis interitum:
Vtinam solam carnem interimeret: et non occideret animam. At duo cum inuicem
coeunt vir atque femina: quasi duo vasa testea tibi videntur: que inter se
confricentur donec rumpentur & ad nihilum redigantur. Tu tamen non in
coitu sed in visu sermonemque forsitan oblectaris. Quid obsecro in visu est
tampulchrum: ut non inuenias aliquid pulchrius: Pulchritudo quam debemus
querere in celo est: cui nulla potest res mundana comparari. In illa omnis
perfectio est: mundana semper diminuta sunt. Illa perpetua: hec caduca. Il-
la fixa: hec fluxa. Hanc quam tu miraris formam paulum quid febris eripiet.
aut si morbus absterget: senectus non deerit que illam teretem succi plenam
que faciem rugosam crispamque reddat. Sicut illa que nunc miraris membra
de cursu temporis arida: nigra: squalida: fetore ac spurcicia plena. Non ocu-
li splendorem vndeque seruabunt. Fetebit os: collum incuruabitur. Corpus
vndeque sicco & arido trunco fiet simile. Cogita hec & auerte spem prius
vndeque fuge quam priueris. Multo enim melius est rem contemnere quam perdere. Iam vero
de sermone sua dulci placido & mellifluo quo te dicis oblectari admo-
dum miror. Quid enim sermo muliebris in se dulce habet: Quid dicit ti

posset: quia crassis ingeniis nubilosisq; mentibus non pōt fructum p̄sta-
re. At virgilio frugifer fuit. Oratio admodū pinguis quī suū partis opta-
bat. Opianus qui nomina piscium naturalēq; descripsit magnas opes est
assecutus. Quid nouis Leonardus arentinus: Antrīpa panormitanus:
Anthonius luscus: Guarin⁹: pluresq; alii: his & patrimonia sunt amplia-
ta & opes accumulate q̄plures: quia p̄oesim & oratoria; sunt secuti. Nec
tibi vnq; tantū auri speculator prebebit q̄ntum Quintilian⁹ arentino tri-
buit. Qz si apud banc tuam germaniā non sunt in precio vates: non poe-
sim sed principes potius argue: quibus leuissimarū rerum maior est cura
q̄ litterarū. Apud italos aut̄ florent huiusmodi facultates: nec erubescūt
principes & audire & nosse poetriā. Ideo spero quāq; tu nolles & in ger-
mania futurū aliquando. quia & olim viros doctos hec terra tulit: & iam
plerosq; noui dicendi peritos qui te inuito. etiam si tibi rumpant̄ ilia elo-
quentiam inter germanos seminabūt. Nec enim inutilem rene vt tu asse-
ris p̄oesim. Sciunt ex hac maximū gigni fructum. Quomodo em̄ pacari
provincie & amicitie vel conflare vel integrari possent nisi sacundia foret
quam p̄oesis alit. An nescis quantus est epistolarū vsus: quātus bystoria-
rum: quātus orationū? Rex regi p̄ litteras conciliat̄ ciuitates federa p̄cu-
tiunt absentes cum absentibus fabulant̄. bystoria nobis res gestas refert:
que testis est temporū lux veritatis est vite magis oratores lenatū regūt
populos ducunt leges suadent. Sed quis bec bñ agat nisi poeticis & ora-
toris imbutus disciplinis? Quas preterea grates referre homero debēt
greci atq; troyani: qui iam duobus annoꝝ milibus mortui adhuc viuūt.
Nouit q̄nta sit utilitas poetarū Alexander magnus. Cui p̄ asiam iter fa-
cienti cum obuiam cumulus achillis fieret. O fortunate inquit adolescēs
quem tanta decantauit tuba homeri sc̄ musam designās. Alexander am-
mice filius. Rex macedonū pindarū poetam lirū apprime dilexit. Archi-
laus eius successor intātū poetas amauit vt curipidi tragico consiliorum
summa traderet cuius suprema non contētus p̄sequi sumptu funeris cri-
nes fonsus est & merorē quem animo concepat: vultu indicauit. Affrica-
nus prior quinti ennii statuam sepulcro suo iussit imponi. Lisander laced-
domorū dux cum obsederet athenas quia sōpboclis inhumatus corpus
iacebat: inducias dedit vt congrue & digne poete exequie fierēt. Iulius
ille cesar qui nobis romanū imperium peperit non solum poetas amauit
sed fieri etiā & dici poeta voluit. Idem & Augustus & Octavianus. Ac
preterea mortui viuūt: nec vlla istorum etas immemor erit. Qz si nōnulli
principes equos potius & canes alere q̄ poetas volūt & multa carne leo-
nes vrsosq; pascunt intestinis poetarū nihil prebētes: talis erit eorū obit⁹
qualis equorū & canum: nec post motē maius erit istorū nomen q̄ vrsi
atq; leonis. Integri morient̄ nec beneficia musarū famam sibi vendicabūt:
quos tuo ex amore nihil curauit. Antiquitas p̄uida tanti poeticā fecit vt
ta poetas post editū opus q̄ impatores post victoriā triūphare & curro

L

magnifico duci p̄rbes voluit. Cōmunēq̄ illis dignitatis insigne prebuit
laureā: qm̄ sicut ab hostibus impatores liberant ciues sic vicia fulminātes
& virtutes excellentes poete ciuitates custodiunt & amplificānt. At tu
maior Alexandro magno. lisandro victoriosior. melior Scipione. pru-
dētior Iulio. Augusto fortunatior. & omī antiquitate sapiētior: inutile poe-
tica dicis: q̄a nihil panis affert nil auri nil diuitiarū. Esto qd̄ ais nō tñ idcir-
co legibus tuis poetica cedit. Nanq̄ dum tu aurū petis auare fecis ama-
tor mundi cultor: poeta bonorē famamq̄ queritat. Et cantans superum
laudes virtutisq̄ excitās amorem iter sibi faciat in celum: tu cum auro &
diuitiis quas sequeris quasq̄ solas dare beatitudinē putas in terra mane-
bis & animā simul & vitam pdes. Non est (mibi crede) noscere leges q̄
poeticam maius. Scio quia non credis: sed stulti credulitas nec dat verus
nec aufert. Cicero qui fuit lingue latine princeps semp̄ poetas fuisse raros
testatur: quoniā hec facultas donum dei est: quod nō omībus dat. Artes
cetere studio diligentia preceptionibusq̄ possunt apprehēdi. hanc nemo
assequitur nisi diuino munere p̄ditus. Tu te vides iuistarē greges inter
quos plures excellunt: habentq̄ doctores & legum interpretes: quorū
mores nihil a brutis distant qui res humanas minus q̄ capre norunt. tu
non fateberis hoc quia fortasse caprior es capris. Ego polinum noui me-
diolan. qui lumen habitus est iuris ciuili. Is facturus edificiū: magistros
cōduxerat trabes in ediū medio erāt quibus laquear aule construi debe-
bat: tēpus cenādi fuit. Ite inquit polinus comedite: ego interim aliquid
operis faciam. Illis amotis trabes metis q̄longas vult ex pariete in pa-
rietem mensura recepta: nec q̄ intra murū ligni pars eē deberet ad aduer-
tit: scinditq̄ trabes & p̄didit edificiū. Is tamē iuris p̄ceptor erat: multisq̄
annis cathedram rexerat. Quid tu mibi hanc disciplinā iuris tantope lau-
das & oibus p̄fers. cuius asini possunt esse p̄ceptores. Orator atq̄ poeta
si Ciceroni plusq̄ tibi credere volumus nullus erit nisi & prudens & bo-
nus multarū scientiarū putā fuerit affectus. Atq̄ idcirco rari semp̄ poe-
te rariq̄ oratores fuere: in quorū numero facis sapiēter si nō desideras eē:
quia nō potes. Stulte si contēnis qd̄ tanti viri cōmendauerūt. Hec ad nō-
strum asellum sint dicta. Tu vultelme disciplinarū amator: si vnq̄ bosce
hoies audiueris: suscipe poetice partes: & ostende te hui⁹ diuini muneris
cultorē: vides q̄ facile sit has p̄cas cōvincere: bos tanq̄ pulices inter vn-
gues cōprime: nec sine vt diuinam poeticam que (vt Cicero tradit) oim̄
doctrinarum est prior inuenta. pollutis arguunt labiis. Defende hāc pul-
cerrimam dominā. Cui si presidio fueris nomen habebis eternum: & nō
solum inter meas epistolas: que tamen non sunt cito casure: sed inter scri-
pta potiorum vatum inueneris legendus. Vale & illustrissimo principi
domino duci Alberto me commendatum facito. Et quia consiliarius eius
es. adimone illum ne litterarum studia contemnat. Iterum atq̄ iterum
vale.

Magnifico ac generoso militi dño Caspari schlick dño noui castricelareo cācellario ac terrarū egre cubitiq; capitaneo dño suo pcpuo. Eneas filius poeta impialisq; secretarius. S.p.d. Marianus zozinus senensis eccleraneus me? vir tum mitis ingenii: tū litarū multaq; cuius adhuc similem visurus ne sim bereo. Duos amantes vt libi describerem: rogatum me bis diebus effecit. Nec referre dixit. rem veram age rem an more poetico fingerē. Scis quia vir fiet. Mirabere si tibi hominē expendam nihil ei preter formam natura inuidit. Homuntio est: nasci ex mea familia debuit cui paruorum hominum est cognomen. Vir est eloquens. Iuris vtriusq; consultus. Historias omnes nouit. poetice peritus est. Carmen facit & latinū & tuscum. Philosophiē tā sciū q; Plato Geometet quasi Boetius. In numeris Macrobio similis. Nullum instrumentum ignorat musicum. Agriculturam quasi Virgilius nouit. Nihil ciuile ignotum viro: dum iuueniles adhuc stabant in corpore vires: alter factelles erat luctandi magister: non cursu non saltu: non cestu poterat superari. Preciosiora sunt interdum parui corporis vascula vt gemme lapilliq; testantur. Nec ab re fuerit illud in hunc referri: quod de thideo scribit statius. Maior in exiguo regnabat corpore virtus. Dii formam huic homini: & immortalitatem si dedissent: is etiam erat deus. sed nemo sortitus ē omnia inter mortales. Nullum adhuc noui cui pauciora q; huic defuerit. Quid q; minutissima etiam didicit quasi alter apelles sic pingit. Nihil emendatius est: nihil lucidius q; sua manu scripti codices. Sculptis vt praxiteles: nec medicine ignarus est. Adde virtutes morales que alios regunt ducuntq;. Noui meis diebus plerosq; studiis litterarum deditos disciplinis: qui admodum abundabant: sed hi nihil ciuitatis habebant nec rem publicam nec domesticam regere norant. Stupuit paglaren is et furti villicum accusauit: qui suam fecam vndecim porcellos: asinam vnum dumtaxat enixam pullum retulerat. Gomicius mediolanen: grauidum se putauit: diuq; partum veritus est. quia se vxor ascendit. hi tamen iuris maximū lumen habiti sunt. In aliis preterea vel fastum vel auariciam inuenies. hic perliberalis est. plena illi semp domus est honestis hospitibus. Nulli aduersus ē: populos tuetur: egros solatur: pauperib? subuenit: vti duas inuat: nulli indigenti deest. Vultus eius quasi socraticus: semper est idem. In aduersis sortem animum prebet. Nulla fortuna inflatur veruscias non vt exerceat: sed vt caneat quasi bet nouit. Ciuib? dilectus ē peregrinis amatus. Nulli odiosus est nulli grauis. At homo tantarum virtutum cur nunc rem leuiusculam exigit non scio. Hoc scio nihil me illi negare phas est. Eum nanq; dum senis essem vnice dilexi: nec dimittus est amor: quis separatus sit. Is quoq; diu esset ceteris nature

dotibus predictis cum hoc maxime bono pollebat ut nullius erga se sterilem esse amorē sineret. Huius ergo rogatus non censui respondere. Scripsi quod duorum amantium casus nec finxi. Res acta senis est: dum si quis mundus impator illic degeret: tu etiam aderas: & si verū bis auribus ausi: operam amoris dedisti. Ciuitas veneris est. Aiunt qui te norant vehementer quod arseris: quoniam nemo te gallior fuerit. Nihil tibi amatorie gestum te infacio putat. Ideo bystoriā hanc ut legas precor: & an vera scripserim videas: nec reminiſci te pudeat si quid homini nonūquam euenit tibi homo enim fueras. Qui nunquam sensit amoris ignem: aut lapis est: aut bestia. Ille utique vel per deos medullas non lateat ignem fauillam. Vale.

Prologus in eundē tractatum.

EPISTOLA CXIII

Necas filius poeta imperialisq; secretarius. S. p. d. Mariano sozino
 e vtriusque iuris interpreti & concili suo. Rem petis haud conuenientem etati mee: tue vero & aduersam & repugnante. Quid est enim quod vel me iam pene quadragenarium scribere: vel te quinquagenarium de amore conueniat audire. Iuuenes animos res ista delectat & tenera corda depascit. Senes autem tam idonei sunt amoris auditores quam prudentie iuuenes. Nec quicquam est senectute deformius que venerē affectat sine viribus. Inuenies tamē & aliquos amantes senes: amatum nullum. Nam & matrimonium est & puellis despectum senium. Nullius amore tenet mulier nisi quem viderit etate florere. Si quid aliter audis deceptio iubeat. Ego vero cognosco amatorium scriptum mihi non conuenire qui iam meridiem pretergressus in vespere feror. Sed non minus me scribere quam te poscere de decet. Ego tibi debeo morigerus esse: tu vide quid postules. Nam quanto est nati maturior tanto equius est parere amicicie legibus: quas si tua iusticia non feret mandando infringere: nec stulticia mea transgredi timebit obediendo. Tua in me sunt tot beneficia ut nihil negare petitionum tuarum queam: etiam si admixtum sit aliquid turpitudinis. Parebo igitur petitioni tue iam decies multiplicatae: nec amplius negabo quod tanto conitio potius stulas. Non tamē ut ipse flagitas fictor ero: nec poete utemur tuba: dum licet vera referre. Quis enim tamenquam est: ut mentiri velit cum vero se potest tueri. quia tu sepe amator fuisti: nec adhuc igne cares. Vis tibi duorum amantium ut bystoriā texam. Nequitia est que te non sinit esse senem. Ero morigerus cupiditati tue: & hanc inguinis egrum canitiā prurire faciam: nec fingam quando tanta est copia veri. Quid enim est toto terrarum orbe amore communius: que ciuitas quam opidulum: que familia vacat exemplis. Quid trigessimū natus annus: amoris causa nullum pegit facinus. Ego de me factio coniecturam quem amor in mille pericula misit. Ago superis gratias quod structas insidias millies fugi: felinor astro martis que vulcanus cum venerere iacentem ferro illaqueauit ridiculo: deridendumque diis ceteris ostendit tauti. Sed alienos quam meos amores attingam nedum vetusti ignis cinerem euoluo: scintillam adhuc viuentem reperiam. Referam autem mihi amorem

penesq; incredibile: quo duo amantes: ne dicam amantes inuicem exarsere. Nec vetustis aut oblitteratis vt̃ar exemplis sed nostri temporis ardētes facies exponam. Nec troianos aut babylonios. sed nostre vr̃bis amores audies. Quis ex amantibus alter sub artheo natus fuerit celo. forsitan & hinc fugere aliquid vtilitatis licebit. Nam cum puella que in argumētum venit: amatore p̃dico inter plorandū mestam & indignitatē exalauerit animā: alter ṽo nunq̃ post vere leticie particeps fuerit. Commonitio quedā iuuenibus erit: his vt abstineāt nugis. Audiant rigiē adolescentule & hoc edocte casu: videant ne post amores iuuenum se eant perditū. Instruit hec bystoria iuuenes ne militie se accingant que plus filis habet q̃ mellis: sed obmissa lasciuia que homines reddit infanos: virtutis incūbant studiis. que possessorē sui sola beare pōt. In amore aut̃ quorū lateant mala: si quis aliunde nescit hinc poterit scire. Tu vale & bystorie quā me scribe re cogis attentus auditor esto.

Hystoria de Eurialo & Lucretia se amantibus. EPIS. CXIII

Rbem senas vnde tibi & mihi origo est: intranti Sigismūdo cesari quot honores impensi fuerint iam vbiq; vulgatum est. Palatiū illi apud sacellum sancte Marthe: super vicum qui ad chophoruz ducit poram structum fuit. Huc postq; ceremonie peracte sunt: cum venisset Sigismūds quartuor maritatas obuiam habuit: nobilitate: forma: etate: ornatuq; pene pares: non mortales sed deas quisq; putauit. Si tres dumtaxant fuissent illi videri poterant quas referunt paridem per quietem vidisse. Erat Sigismūds licet grādenus in libidinē pronus: matronarum alloquis admodum oblectabat & femineis blandimētis gaudebat: nec suauius illi quicq; fuit illustrataq; aspectu mulierum. Vt ergo has vidit desiliens equo: inter manus earum exceptus est: & ad comites versus. Similes ne his feminas vidistis. Ego dubius sum an facies būane sint angelici vultus sunt: celestes certe. Ille oculos bumi deiciētes vt verē diiores fiant. sic pulchiores reddunt. Sparso nanq; inter genas rubore: tales dabant ore colores. quales indicū ebur ostro violatū aut quales reddunt alba immixtis purpureis rosas lilia. Precipuo tamē inter eas nitore Lucretia fuit adolescentula non dum annos. xx. nata: in familia camillorum. Menelao prediūcti viro nupta: indigno tamē: cui tantū decus domi feriret: sed digno quē vxor deciperet. Et sic nos dicimus cornutū quasi ceruum redderet. Statura mulieris eminentior reliquis. Come illi copiose & aureis laminis similes: quas non more virginū retrofulas miserat: sed auro gemmisq; inluserat. Frons alta spaciq; decens: nulla infesta ruga. Supercilia in arcum tensa pilis paucis nigrisq; debito interuallo disticta. Oculi tanto splendore nitentes vt in solis modum respicientiū intuitus ebetarent. His illa & occidere quos voluit poterat: & mortuos cum libuisset in vitam resumere. Nasus in silum directus: roseas genas equali mensura discriminabat: nihil bis genis amabilius: nihilq; delectabilius.

L. iii.

visu. Que cum mulier risit in parua vtrinque debiscebant foueam. Nemo
has vidit qui non cupet osculari. Os parua decensque labia corallini colo-
ris ad morsum apertissima. dentes paruuli & in ordine positi ex cristallo vi-
debant: quis tremula lingua discurrens non sermonem sed armoniam suauis-
simam mouebat. Quid dicam menti speciem aut gule candorem: nihil illo
in corpe non laudabile. Interioris forme iudicium faciebat exterior. Ne-
mo hanc aspexit qui viro non inuideret. Erant insuper eius in ore multesca-
cetie. Sermo is fuit qualem rumor est grecorum: matrem habuisse corneliā
sive ortensiam filiam nec suauius aliquid eius oratione nec modestius fuit. Non
ut plerique tristi facie honestate ostendebat sed alacri vultu modestia. Non si-
mida non audax sed temperata verecundie metum. virilem animum semineo in
corde gerebat. Vestes illi multiplices erant. non monilia: non fibule: non
balthei: non armille decrant. Redimicula capitis mirifica: multe uniones
adamantesque: tum in digitis: tum in ferto fuere. Non Helenam pulchriorem
fuisse crediderim: quo die paridem in conuiuium Menelaus excepit: nec
ornatiorē andromachē cum sacris bectoris initiata est nuptiis. Inter has
& Katherina petrusci fuit: que paulopost die functa cesarē in funcribus
habuit: qui & natus eius militia ante sepulcrum donauit quibus infantem.
Huius quoque mirabiles forme decus elucebat. inferior tamen Lucretie erat.
omnis de lucretia sermo audiebat. Hanc cesar hanc ceteri commendabant
intuebantque. Quocumque illa vertebatur eo & oculi sequebantur astantium. Et
sicut orpheus sono citare siluas ac saxa secum ferre traxisse sic ista homi-
nes suo quocumque videbat intuitu ducebat. Vnus tamen inter omnes plus
equo in illam ferebat. Eurialus franco: quem nec amor forma nec diuitie
reddebant ineptum. Duorum & xxx. annorum erat non eminentis stature:
sed lecte gratesque habitudinis illustribus oculis magis ad gratiam tumescē-
tibus ceteris membris non sine quadam maiestate decoris nature correspon-
dentibus: reliqui curiales propter longinquam militiam omnes auro excus-
si erant. Hic quia domi abundabat & propter amicitiam cesaris magna mu-
nera recipiebat: indies ornatior conspectibus hominum reddebatur: longum
famulorum ordinem pene ducebat. Nunc auro illitis nunc muricis tiri san-
guine tinctis: nunc filis que vltimi legunt seres textis vestibus utebatur.
Tum equi tales illi erant: quales in fabulis est ad troiam venisse mēonīs.
Nihil huic ad excitandum illum blandum animi calorē: magnamque mentis vim
que vocant amorē propter odium decrat. Sed vicit iuuentas & luxus tam leta
fortune bona quibus ille nutritus. Nec potēs Eurialus fuisse lucretiam vidit:
ardere puellam cepit. heretque vultu nihil satis vidisse putabat: nec impu-
ne dilexit. Mira res multi egregia forma iuuenes: sed vnum hunc Lucretiam
plures honeste corporis mulieres: sed hanc vnam Eurialus sibi delegit. Non
tamen hac ipsa die vel in se flammam Lucretia cognouit Euriali vel ille Lucretie
sed amare se frustra vterque putauit. Vt igitur ceremoniis sacro cesaris capiti
paratis modus fuit: & illa domum reuerſa in Eurialum tota: & in Lucretiam

totus Eurialus ferebatur. Quis nunc Tibes & Pirami fabulā demiret in
 ter quos noticiam primosq; gradus vicinia fecit: & quia domos habue-
 re cōtiguas tpe creuit amor: hi nunq; se prius viderant: nec fama cogno-
 uerāt. Hic franco illa etrusca fuit: nec lingue cōmertiū intercessit: sed ocu-
 lis tñ res acta ē: cū alter alteri placuiss;: saucia g; graui cura lucretia & igne
 capta ceco. iaz se maritatā obliuiscit: utrū odit & alēs venerē vuln? infi-
 xos pectore tenet. Euriali vult? nec vllā mēbris suis getē pbet: secū (ne-
 scio qd obstat) ait vt amplius berere viro nequeā. nil me iuuat ei? ample-
 xus nil oblectat oscula fastidiū vba ingerūt. Peregrini semp añ oculos ē
 imago q; hodie pprior erat cesari. Excute cōceptas e calto hāmas pecto-
 re si potes. Infelix si possem nō essem egra vt sum. Noua mevis in vitam
 trahit. Aliud cupido suadet aliud mēs. Scio quid sit melius quid deter?
 est sequor. O cuius egregia ac nobilis quid tibi cum pegrino est: quid in
 extraneo vreris: qd thalamos alieni cōcupiscis orbis? Si viri fastidis: bec
 etiā dare pōt terra quē ames. Sed heu mibi q; nō illius est facies quā non
 moueat eius forma: etas: genus: virtus. Certe mea pectora mouet. Et nūi
 fert opem despero. Dū meliora dent. Vach pda in ego castos bimeneos
 meq; aduene: nescio cui credā qui vbi abusus me fuerit abeat virq; sit alte-
 rius & me pene relinqt. Sed non is est eius vultus: non ea nobilitas ani-
 mi videt: nec gta forme illa est vt timeā fraudes & amoris obliuia nostri
 & dabit ante fidem. Cur tuta timeā accīngar & oēm timorē pellem. Ego
 quoq; ita sum pulcra vt nō me minus ille velit q; ego ipm cupiam. Semp
 se mibi debebit. si semel ad oscula receptus fuerit mea. Quot me ambiūt
 proci quoquo pergo quot rurales ante fores excubant meas: dabo amo-
 ri opam aut hic manebit aut me secuz abiturus abducat. Ergo ego & ma-
 trem & virum & patriā relinquā. Seua est mater & meis semp infesta gau-
 diis viro carere q; potiri malo. Patria illic est vbi delectat viuere. At famā
 perdā quid mibi rumores hominū quos ipsa non audiam. Nihil audeat
 qui fame nimis studet: multe hoc fecerūt alie. Rapi voluit Helena non eā
 inuitam asportauit paris. Quid adrianā referā vel medeā. Nemo errantē
 arguit qui cum multis errat. Sic Lucretia nec intra pectus minora incen-
 dia nutriebat Eurialus: medias inter cesaris curiā & domū Lucretie edes
 habuit. Nec palaciū petere Eurialus poterat quin illam ex altis sese ostē-
 tationem fenestris haberet in oculis: sed erubuit semp Lucretia cum Eu-
 rialum vidit. que res cesarē dedit amoris cōscium. Nam cum ex sua con-
 suetudine nūc huc nūc illuc equitaret & hac sepe transiret aia duertit mu-
 tari seminā Euriali aduentu. qui sibi q; Octauiano macerates astabat.
 Ad quē versus. En Euriale sicine vris semias: mulier illa te ardet. Semel
 vero tanq; inuideret amāti vbi ad edes Lucretie ventū ē: Eurialo oculos
 pileo contexit nec videbis inquit quod amas. Ego hoc spectaculo fruar.
 Tum Eurialus. Quid hoc signi est cesar. nihil mibi cum illa est. Sed hoc
 facere incautum est ne circōstantes in suspicionem adducas. Erat Eurialo

spadix equus ardue ceruicis argutiq; capitis quē & breuis alius & ob-
cla terga spectabilem reddebant animoso pectore thoris luxuriante: qui
sonante tuba stare loco nesciebat. Nutabat auribus & collectum frenū vo-
luebat sub naribus igneꝝ densa iuba & dextro iactata recubebat in armis
& cauans tellurē solido cornu grauiter sonabat ungula. Similis illi fiebat
Eurialo viso Lucretia. que licet duꝝ sola fuit claudere via destinasset amo-
ri: vt tū illum aspexit: nec modum flammę nec sibi ponebat: sed vt sicus
ager qui admissio igne comburit: si chori pfluens altius flāmescit. sic infe-
lix Lucretia ex ardescebat. Ita est sane vt sapiētibus videtur. Humiles tū
gazas inhabitat castitas solaq; paupies affectu sano tenet. & que domo
se coheret modico. diuites edes nescit pudicitia. Quisquis secundis re-
bus exultat luxu fuit semper insolita appetit. Delicias eligit domos &
pennates magnos. dire fortune comes libido. Amans igitur Eurialum q̃
sepe transeuntē Lucretia. nec ardorē compescere potens: diu secum cogi-
tauit cui se patefaceret. Nam qui tacitus ardet. patet vix. Erat inter vi-
seruos sosias theutonicus senex herosq; fidus. iam diu seruiebat libe-
raliter. Hunc aggreditur amans plus nationi quam homini credens. Ibat ma-
gna procerū stipante chaterua per urbem cernens domū Lucretie pre-
teribat: que vbi adesse cognouit Eurialum. Quid esto inquit sosia pauidus te
volo. Respice deorsum ex fenestra vbi natiuentiū inuentus est huic simi-
lis. vides & omnes calamistrati sunt erecti amentibus humeris. Aspice
cefaries & madido tiro cōtortas crines: o quales facies omnes lactea col-
la ferūt quo sese ore ferunt q̃ forti pectore. Aliud est hoc hominū genus
q̃ terra nostra producat. Semen hoc deorū est: aut celo missa progenies. O si
mibi ex his virum fortuna dedisset: nisi testes oculi essent. nunq̃ tibi hoc
narrātū credidissē. Et si fama fuerit oibus gentibus prestare germanos
credo subiectam boreę plagam ex frigore magno albedine mutuari. Sed
nostri tu aliquos: q̃ plurimos inquit sosias. Tu Lucretia transeuntē Eurialu-
lum: nosco tanq̃ me ait sosias. Cur tamē hoc rogas. Dicaz inquit Lucretia
scio q̃ in aptum non ibit. hanc spem mibi tua bonitas facit. Ex his qui ce-
sari astant nemo mibi est Eurialo gratior. In hunc animus meus cōmotus
est. Nescio quibus exuror flāmis: nec illū obliuisci nec mibi pacē possum
dare nisi ei me facio notam. Perge oro sosia cōueni Eurialū dic me ipsum
amare: nil volo ex te amplius. Nec tu frustra hoc nunciū facies. Quid au-
dio refert sosias: beccine me flagicia facere aut cogitare. Hera prodam ne
ego dominū meum. Jamq; senex incipiā fallere quod iuuenis abhorui:
quī potius dara progenies huius orbis ex turba nephandas flāmas e ca-
sto pectore ne obsequre dire spei. Extingue ignem. Nō egre amorē pellit
qui primis obstat insultibus. Qui dulce malum blandiendo nutrit: dū &
insolentis dñi seruituti se dat: nec cum vult excutere iugum pot. Quid li-
bocrescent maritus. Heu quibus te ille laceraret modis. Nullus diu ia-
tere pōt amor. Tace inquit Lucretia: nihil loci terrori est. Nibu timet qui

non timeſt mori. Quęcunq; dederit exitum caſus feram. Quo miſera p-
gis ſolias retulit: domũ inſanem reddes: ſolaq; tui generis eris adultera.
Tutum eſſe facinus reris. Mille circa te oculi ſunt. Non ſinet genitrix oc-
cultum ſcelus: non vir nō cognati: non ancille ſerui vt taceant. Iumēta lo-
quent & canes & poſtes & marmora te accuſabũt: atq; ſicut cęles bec oĩa
q̃m videt omnia celare nō potes deũ: quid pena preſens conſciętie pauor
& animus culpa plenus ſeq; ip̃m timens negata ē magnis ſclerib⁹ fides:
cōpelce obſecro impiĩ amoris flāmas. Expelle facinus mente caſta horri-
dum metue cōcubitos nouos miſcere thalamis mariti. Scio reſtuꝝ eē qđ
dicis retulit Lucretia: ſed furor cogit ſequi peiora. Scit anim⁹ q̃tum pi-
cipium inſtat & ruit ſciens: vindit & regnat furor potēſq; mēte tota dñat
amor. Stat ſequi qđ regnũ amoris iubet. Nimis heu nimis reluētata ſuꝝ
frustra. Perfer ſi mei te miſeret nuncũ. Ingemuit ſup his ſolias p que bas
dixit canas ſenectute mee comas ſellumq; curis peſt⁹ & fida q prebui ge-
neri tuo ſeruicia: pcor ſupplex ſiſte furorem teq; ipſam adiua. Pars ſani-
tatis eſt velle ſanari. Tum lucretia. Non omis ait ingeniũ reliquit pudor
parebo tibi ſolia amorē qui me tegi nō vult: vnicti eſſugiu eſt huius ma-
li morte vt preueniā nephas. Exterritus hac ſolias voce: moderare inquit
bera mētis effrene impetus: coherce anĩos: nunc vita eſt digna: q̃ te nece
dignā putas: decretũ eſt ait Lucretia mori. Admiſſum ſcelus collatini vx-
or gladio vindicauit. Ego honeſtius morte preueniā cōmittendũ. Gen⁹
lecti quero ferro laq̃o precipitio veneno: vendicare caſtitate licet: vnũ horũ
aggrediar. Nō patiar inquit ſolias. At lucretia ſi quis mori cōſtituit pro-
hiberi nō pōt. At portia catbonis filia mortuo bruto cum ſeruũ ſibi ſub-
tractum eēt carbones ardētes ebibit. Sitam pteruus inquit ſolias incũ-
bat menti furor tue vite q̃ ſame conſulendũ eſt. Fallax ſepe fama eſt: que
malo melior bono peior nōnunq; dat. Tēptemus hũc eurialuꝝ & amorĩ
opam demus: meus erit iſte labor tibiq; ni fallor rem pfectam dabo. His
dictis incenſum animũ inflāmauit amore: ſpemq; dedit dubie menti: ſed
nō illi animus erat vt qđ dixerat eēt facturus. Differre animũ ſemie qre-
bat furoremq; minuere: vt ſepe tps extinguit flāmas & adimit egritudi-
nē. Exiſtimauit ſolias falſis gaudiis puellā pducere donec vñ ceſar abiret
vel mens illius mutareſ: ne ſi negaſſet alius nūcius qreret: aut in ſe man⁹
mulier iniiceret. Sepe igit̃ ire atq; redire ſe finxit & illum gaudere amore
ſuo: & tps idoneũ q̃rere quo inuicē aſſari poſſent. Dixit interdũ nō fuiſſe
loquēdi oportunitas: nōnunq; ſe mitti extra vr̃bem ſtudiit: atq; in redi-
tum gaudia diſtulit. Sic diebus multis egrotũ pauit animũ: & ne p omĩa
mētireſ: ſemel tandē adoruſ eurialũ. O q̃ hĩc dilectus es ait ſi ſcires: nec
illi qđ hoc eēt querēti vltra rñdit. At eurialus certo cupidinis arcu pcuſ-
ſus: nullā mēbris quietē dabat: igne furtiuo populāte venas: q̃ totas pe-
nitus vorabat medullas: nō tñ ſoliā nouit: nec lucretia miſſus putabat: vt
oēs minus ſpei habemus q̃ cupidoſitatis. Hic vbi ardere ſe vidit: diu pru-

dentia sua miratus est: sed multoties increpauit. Euriale quid sit amoris
 impium nosti: longi luctus breues rursus: noua gaudia magni meriti. Spem
 ritur & nunquam mortuus est qui amat: quod tibi bis nugis instas iterum. At cum se
 frustra niti videret quid tandem ait. Incallum miser amoris repugno nunc me
 licebit quod Iulium licuit: quod Alexandrum: quod Hannibalem: sed quod viros armatos
 refero. Aspicite poetas Virgilius per funem tractus ad media turrim pendit
 dum se muliercule sperat futurum amplexibus: excuset quis poetam laxioris
 vite cultorem. Quid de pluri dicemus disciplinarum magis & artis beneuolentia
 di preceptoribus? Aristoteli tanquam equum mulier ascendit freno cohercuit & cal-
 caribus pupugit diis equum pretiosus est cesaris. Non est verum quod vulgo dicitur. Non
 bene conueniunt nec in una sede morantur maiestas & amor. Quis maior est ama-
 tor quam noster cesar: quotiens hic amoris dedit opam. Hercule dicunt quod fuit for-
 tissimus & certa deorum soboles pharatri & leonis spolio positus colum-
 suscepisse passumque aptari digitis smaragdum & dari legum rudibus capillum
 & manu quod clauam gestare solebat perperam fuso duxisse fila: naturalis est hec
 passio. Sicut ignes genus aligerum. Nam niger a viridi turres amat aeneas: & va-
 rius albe iungunt sepe colubae. Si verborum meministi quod ad pharaonem seculum
 scribit sapienter. Quid quod nudipes referam mouet per coniugio bella iumentum: timidi
 cerui plura possunt & concepti furoris dant signa mugientes vrunt biter-
 cane tigrides. Vuluiculus aperit dentes acuit. Peni quotiens terga leones. Cum
 mouit amor ardent inane pontus beluae nihil immune est nihil amoris nega-
 tum: diu parit cum fuisse amor iuuenem feroces: citat flammam senibusque fessis
 rursus extinctos reuocat calores. Virginum ignoto ferit igne peccatum. Quid
 ego nature legibus renitar. Amor vincit omnia & nos cedamus amoris. Hec
 ubi firmata sunt. Iena quod erit cui ceras ad nuptiam ferendas committat. Nisus huius
 fidus comes erat harum rerum callidus: magis hic puincia suscipit mulierem: culamque
 conuenit cuius committunt in hac sententiam scripte.

Prima epistola Euriali.

Alutarce te Lucretia meis scriptis si qua mihi salutis copia foret.
 Sed omnis tum salus tum vite spes mee ex te dependet. Ego te ma-
 gis quam me amo: nec te puto latere meum ardorem lecti peccatoris. Iudex
 tibi fuisse potuit vultus meus sepe lacrimis madidus: & quod te vidente emissi
 suspiria. Fer benigne te precor si me tibi aperio. Cepit me decus tuum vin-
 ctumque tenet eximia qua omnibus prestas venustatis gratia. Quid esset
 amor antehac nesciui tu me cupidinis impio subiecisti. Pugnavi diu fate-
 or: violentum ut effugerem dominium. Sed vici meos conatus splendor tuus:
 vicerunt oculorum radii quibus es sole potentior. Captiuus sum tuus: nec
 iam mihi amplius copos sum. Tu mihi & somni & cibi usum abstulisti.
 Te dies noctesque amo: te desiderio: te voco: te expecto: de te cogito te spe-
 ro: de te me oblecto: tuus est animus tecum sum totus tu me sola suare potes
 solacium perdere. Elige bonorum alterum: & quid mentis habeas responde. Nec durior
 erga me vbi esto quam fueris oculis quibus me colligasti. Non peto rem gran-

dem vt alloquedi te copiam babeam postulo: hoc tamen volunt habere: vt quod nunc scribo dicere possim coram. Hoc si das vivo & felix vivo. Si negas extingui cor meum quod te magis quam me amat. Ego me tibi & tue comedo fidei. Vale anie mi & vite subsidium mee. Has ubi gemas signatas accepit lena festino gradu lucretiam posuit. Ea quoque sola inuenta: hanc inquit epistolam tibi tota caesarea nobilior & potentior curia mittit amator. & vt tu sui miserear magnis precibus rogat. Erat lena cinio notata mulier. nec illud Lucretiam latebat: pinolestem tulit infamem seiam ad se mitti: atque in eam versa quod te scelestam in hanc domum audacia duxit: quod te demetria mea adire praeterea suavit. Tu nobilium edes ingredi tu matronas temptare potentes & violare audes legitimas faces. Vix me contineo quin capillos inuoluam tuos: tu mihi des liras: tu me alloqueris tu me respicias. nisi plus quam me decet attendere: quam quod tibi conuenit efficere. hodie ne posthac vnum tabellas amatorias ferres: ocius venefica tuasque liras defer imo da vt lacerare potiusque igni dedam. Amplesque papirum in partes diuersas scidit & calcata sepe pedibus atque consputam in cinerem coniecit. At sic de te ait summi supplicium lena deberet: igne quam vivo dignior. Sed abi ocius ne te vir offendat meus & quod tibi remisi de te poscat penas: cauetoque admodum ne ante conspectum redeas meum. Timuisset alia mulier: sed hec consonantem nouerat mores & inter se inquit. nunc vis maxime quia te nolle ostendis. Moxque ad illam parce ait domina: putauim te benefacere tibi quoque complacitum iri. Si secus est da veniam imprudentie mee. si non vis vt redeam parebo. Tu quem despicias amatorum deris atque bis dictis e conspectu recessit Eurialoque inuento. Respira inquit felix amator plus amat mulier quam amat. Sed nunc non fuit rescribendi ociu. Inueni mestam Lucretiam: ac ubi te nomino tuasque liras dedo: bilarum vultum fecit: miliesque papirum basiauit. Ne dubita mox responsum dabit & abiens vetula cauit ne amplius inueniret ne per verba referret verba. Lucretia vero postquam anus euasit: fragmenta perquirens epistolae: particulas quasque suo loco reposuit & lacera verba con-textuit: iamque legibile cyrographum fecerat quod postquam milies legit milies quoque deosculata est: tandemque inuolutum sindone inter preciosa iocula collocauit. & nunc hoc repetens nunc illud verbum maiorem boratim bibebat amorem. Eurialoque rescribi statuit atque hunc in modum dictata epistolam misit.

Rescriptum Lucretiae.

Esine sperare quod assequi non licet Euriale. Parce nudis ac lris me vendicare nec me illarum ex grege credito quod se vendunt: non super quam putas nec cui submittere lenam debeas. quae aliam incestam da. Me nullus amor nisi pudicus sequatur cum aliis vt libet agito. Ex me nil postules temere atque indignum. Vale. Hecepsa quis durior vis est Eurialo & contra lenae dicta. Viam tamen ostedit vltro citroque liras missitandi. Nec dubitauit Eurialus credere cui fidem Lucretia prouideret sed agebat quia sermonis italici ne-ticius erat. Iamque seruati studio curabat addiscere. Et quia sedulum fagebat amor

brevi tpe doctus evasit solusq; dictavit eplas qui prius ab aliis mutuaba-
tur quicquid etrusco smone scribi oportuit. Respōdit g Lucretie nihil
succesum esse sibi q; in famē submiserit seiam: cum id se pegrinū lateret. q;
alio vti nuncio non potuerat. Missionis amorē fuisse eam qui nihil qre-
ret in honesti. Credere se fore ipam pudicā castissimāq; atq; idcirco maio-
ri dignā amore insolentē seiam honorisq; sui pdigam nedum se non dli-
gere sed maximo odio psequi. Pudicitia nanq; amissa nil eē q; in femina
comendet. Formā fore delectabile bonū sed fragile atq; caducum. Et cui
nisi pudor assit nihil precii det. q; pudicitia forme adiunxerit eam diuinā
esse mulierē. ipam vtraq; dote pollentē scire: ac ppter ea colā se qui nil ab
ea peteret libidinosum aut offensurū fame: optare se tm alloqui vt animū
suum qui scriptis plene ondī nequit verbis apiat. Cūq; bis lris munera
miserit non solum materia sed ope etiam pioīsa.

Ad hec lucretia sic rescripsit

Cepi lras tuas iāq; nil amplius de lena queror. Qz me amas nō
magnifacio quia nec primus es nec solus quem mea forma dece-
pit. Multi & amarūt & amāt me alii. sed vt illorū sic & tuus ent va-
cuis labor: Habere verba tecum nec possum nec volo: Inuenire me solā
ni has hirundo non potes. Alte sunt dom⁹ & aditus custodia clausi. Mu-
nera tua suscepi: qā oblectat me opus illorū. Sed ne quid tuū gratis apd
me sit: neue hoc pign⁹ videat amoris: remitto ad te anulum quem marī
mee vir dedit vt apud te pciū quasi sit venditor: iocaliū. Nec em mīno-
ris est gēma eius q; mun⁹ tuū. Vale. His euriālus sic replicauit.

Agnō mibi gaudio fuit eplā tua que finem querelis fecit de lena
m Sed angit me q; amorē paritēdas meū. Na & si plures te amāt
nullorū tamen ignis cōparandus est meo. At tu hoc non credis.
quia loqui nequeo tecum: id si daret non me contēneres. O vīnam fieri
possem irundo: sed libentius trāsfōrari in publicē vallem ne mibi sene-
stram clauderes. At ego non q; neqas. sed q; nolis doleo. Na; quid ego
nisi animū respicio. Adh mī Lucretia quid dixti te nolle. an si posses me
nolles alloqui qui tuus sum totus q; nihil cupio magis q; tibi gerere mo-
res. que si iubes in ignem ire citius obediā q; pciās. Mitte obsecro ver-
bum hoc. Si non dat facultas. assit tū voluntas ne me verbis eneca q; vitā
mibi oculis pbes. Si nō placet me alloqui petere: quā nō sit impetū adūz
obsequar. Sed muta sniam illā q; meū laborē vacuū dixisti futurū. Absit
hec crudelitas: mitior esto amātū tuo. Si pgis sic loqui fies homicidā. nec
dubita. Facilius tu me verbis interimes q; quivis alius gladio. Desino iā
plura poscere: vt redames tm postulo: nihil hic est quod abiicias. Nemo
potest hoc te prohibere. Dic te me amare & beatus sū. Munuscula mea
quouis modo apud te sint est gratum. Illa te aliquādo mei admonebūt
amoris. sed parua illa fuerunt & minora sunt que nunc mitto tu tamen
noli spernere quod amator donat. Maiora que indies ex patria mibi

debent afferri cum aderūt ex me recipies. Anulus tuus nunq̃ ex digito meo recedet & illum vice tua crebris osculis reddam madidum. Vale delicum meū & mihi qđ potes solatium dato.

Sic frequēter cū replicatū ēēt: in hūc tandē modū lucretia dedit eplā:

Ellem tibi euriale morem gerere teq̃ vt petis amoris mei partem facere. nam id tua nobilitas meret & mores tui deposcūt vt incassum nō ames: taceo quantū mihi placeat forma tua & plena benignitatis facies. Sed mihi nō vsui est vt diligam. Nosco me ipsam. Si amare incipiā nec modū nec regulam seruabo. Tu diu hic esse nō potes nec ego te postq̃ in ludum venerim possem carere. Tu me nolles abducere: & ego nollem manere. Monēt me multarum exempla que peregrinos amantes desertere sunt ne tuū amorem sequar. Iason medeam decepit cuius auxilio vigilem interemit draconem vt vellus aureum asportauit. Tradendus erat theseus in escam minotauri: sed adriano consilio fretus euasit. Illam tamē desertam apud insulam dimisit. Quid dido infelix que profugum recepit eneam. num illi peregrinus amor interitū dedit: Scio quantū periculi sit amorē extraneū admittere. nec me tātis obiciā discrimibus. Vos viri solidioris estis animi: furoremq̃ magis compescitis. Femina vbi furere incipit sola potest morte assequi terminū. Non amāt sed insaniunt mulieres. Et nisi correspondeat amor: nil est amāte femina terribilius. Postq̃ receptus est ignis nec famam curamus nec vitam: vnicum remedium est si copia sit amati. Nam quo magis carem? magis cupimus: nec discrimen timemus vllum: dum nostro libidini satisfiat. Mibi ergo nupte: nobili diuici cōsultū est amorī viam p̃ducere: & tuo p̃sertim qui nō potes ēē diurnus. Ne vel redopeia phyllis dicar vel altero sappho. Ideo te oratū volo ne vltra meū exposcas amorē & tuū vt paulatim comprimam extinguasq̃. Nam id est viris q̃ feminis multo facilius. Nec tu si me vt dicis amas. id ex me querere debes qđ mihi exitio sit. Pro tuis donis remitto auream crucem margaritis ornatam q̃ licet brevis sit: non tñ precio caret. Vale.

Non tacuit eurialus his acceptis. sed vt erat nouis scriptis incensus: calamum suscepit atq̃ sub hac forma dictauit eplā.

Euriali rescriptum.

Alue anime mi Lucretia que me tuis litteris saluū facis: & si non nihil vellis immisceas: sed hoc spero me audito detrahes. Venit meas in manus epistola tua clausa & tua gemma signata. Hanc & legi sepe & deosculatus sum sepius. Sed hec aliud suadet q̃ tuus videtur animus fuisse. Rogas me vt amare desinā: quia non expedit tibi peregrini flamas amoris sequi: & ponis exempla deceptarū. sed hoc tamen ornate culteq̃ scribis: vt mirari magis & amare tuū ingeniū debeam q̃ obliuisci. Quis ille est qui tunc amare desinat quando prudentiorē & sapientiorē anaductit amicam. Si meum minuere volebas amorem. non oportuit

ariadna

doctrinam tuam ostendere. Nam hoc non est incensum extinguere sed ignem maximum ex parua consilare fauilla. Ego dum legi magis extarsi videns forme tue preclare & honestati coniunctam esse doctrinam. Verba sunt tamen quibus rogas vt amare desistam. Roga montes vt in pladium deueniant vtq; fontes sua repetant flumina. tam possem te non amare q̃ suū relinquere p̃beus cursum. Si possunt carere niuib; sitbie montes: aut maria piscibus & feris silue: poterit & obliuisci eurialus tui. Non est pronū viris vt reris lucretia flāmas extinguere. Nam q̃ tu nostro sexui ascribis pleriq; vestro assignant. Sed nolo hoc certamen nunc ingredi. Ad ea me respondere oportet que in aduersum retulisti. Idcirco enim nolle te mihi correspondere amanti signif. cas quo modo multas peregrinus amor decepit: ex epla q; ponis. Sed possem ego quoq; plures referre quos femine relinquerūt troillum sicut nosti Priami filius: criseis decepit. de ip̃beum Helena prodidit. Amatores circe suos meditamentis vertebat in sues atq; aliarū terga ferarum. Sed iniquū est ex paucarū consuetudine totum vulgus censere. nam si sic peregrinus vt tu propter duos tresue malos aut etiā decem viros omnes accusabis horrebisq; & propter totidem feminas cetera omnes erunt odio mihi. Quin potius alia sit mamus exempla. Qualis amor anthonii deopatre q; fuit: & aliorū quos eplē breuitas referre non finit. Si tu ouidiū legisti inuenisti q; post troiam dirutā acbiuorū plurimos dum remeant peregrinis retentos amoribus nūq̃ in patriā reuertisse. Helerūt nāq; amatricibus suis carereq; potius necessariis domū regnīs & aliis que sunt in patria cuiq; gratissima voluerunt q̃ amicas relinquere. hec te rogo. mī Lucretia cogites: nō illa q̃ nō sint amoris aduersa & q̃ pauci fecerūt. Ego ea mēte te sequor vt ppetuo te amē simq; ppetuo tu. Nec tu me p̃grinū dixeris. Magis nāq; ciuis suū q̃ q̃ hic nascitur. Nam illum casus facit ciuem: me vō electio. Nulla mihi patria erit nisi vbi tu sis. Et q̃uis cōtingat me aliq̃n hinc abire: reditus tñ festinus erit. Nec ego in theutoniā reuertar nisi res meas cōpositurus ordinaturusq; vt tecum esse q̃ diu possim. Facile manendi apud te reperiet occasio. Multa bis in partib; negotia cesaris sunt: hec mihi cōmitti expectanda curabo. Nunc legatiōe fungar. Nunc unus exercebo. Vicariū in eutruria cesarem habere oportet: hāc ego puinciam impetrabo ne dubita suauit̃ meū Lucretia meū cor spes mea. Si viuere absq; corde possuz & te relinquere possum. Age iam tandē miserere amātis tui: qui tanq̃ ad solem nix eliquescit. Considera meos labores: & modus iam diuq; meis marciis statue. Quid me itā diu crucias. Viū or ego mei qui tot perpeti tormenta potuerim qui tot noctes insomnes duxi: qui tot ieiunia toleraui. Vide q̃ macer sum: q̃ pallidus sum. Parua res est q̃ spiritū corpori alligatum detinet. Si tibi aut parentes aut filios occidissē non poteras de me maius q̃ hoc supplicium sumere. Si sic me punis quia te amo: quid illi facies qui tibi damnum dederit aut malum. Ad mea Lucretia mea bera

mea salus meum refrigerium suscipe me in gratiam: demū rescribe me tibi carū esse: nihil aliud volo. Liceat me dicere seruus Lucretie sum: & reges & cesares amant seruos vbi fideles norunt. Nec dñi dedignant read-
amare qui amant. Vale spes mea mēsq; mer⁹. Vt turris q̄ fracta interit⁹
inexpugnabilis videt⁹ exterius. si admotus aries fuerit mox confringet⁹:
ita curiali verbis Lucretia victa est. Postq̄ enim sedulitatē amantis apte
cognouit: & ipsa dissimulatū patefecit amorem: atq; his litteris Eurialo
se aperuit.

On possum tibi vltra aduersari nec te amplius Euriale mei amo-
n ris exptem habere vicisti. Iamq; sum tua. Me miseram que tuas
suscepi litteras. nīmū multis exponenda sum periculis: nisi me
tua fides & prudentia iuuat. Vide q̄ serues que scripsisti. In amore; iam
tuum venio: si me deseris & crudelis & proditor & omnīū pessimus es.
Facile est femellā decipere: sed quāto facilius tāto turpius. Adhuc res inte-
gra est si putas me deferendā dicito: anteq̄ magis amor ardeat. Nec inci-
piamus quod postmodū incepisse peniteat. Omnīū rerum inspiciendus
est finis. Ego vt seminarū est parū video. Tu vir es te mei & tui curam ha-
bere oportet. Do me iam tibi: tuāq; psequor fidem. nec tua eē incipio ni-
sivt sim ppetua tua. Vale meū presi dū meeq; ductor vire. Post plures
epistole misse vtrinq; sunt. Nec tam ardentem Eurialus scripsit q̄ feruētē
Lucretia respōdit. Vnū iam vtriusq; desiderīū erat sīl cōueniendū. Sed ar-
duum ac pene impossibile videbat⁹: oīm oculis Lucretiā obseruantib⁹ q̄
nec sola vnq; egrediebāt nec vnq; custode carebat. Nec tā diligētē bo-
uem iunonis argus custodiuit q̄ Menelaus iusserat obſuari Lucretiam.
Viciū hoc apud italos late patet. sciam suā q̄si thezaur⁹ quisq; redudit.
meo iudicio min⁹ vtiliter. Sūt em̄ fere hmoi mulieres oēs vt id potissime
cupiāt qd maxime denegāt: que vbi velis nolunt: vbi nolis cupiūt vltro
be si liberas habent babenas min⁹ delinquūt. Exinde tāfacile est inuitā
custodire mulierē: q̄ in seruētī sole pulicū gregem obſuasse. Nisi suapte
casta sit mulier. frustra marit⁹ nitit⁹ ponere seram: cobibe. Sed quis custo-
diat istos custodes. Cauta est & ab illis incipit vxor. Indomitū est animal
mulier: nullisq; frenis retinēdū. Erat Lucretie spurius frater: huic tabellas
cōmiserat Eurialo deferendas & hunc enim sui amoris consciū fecerat.
Cum hoc igitur conuenit Eurialum vt clam domi suscipiat. Habitabat
hic apud nouercam suam Lucretie matrem quā Lucretia sepe visitabat:
& ab ea sepius visitabat⁹. Nec enim magno intervallo distabat. Ordo er-
go his erat vt dauso in conclauī Eurialo: postq̄ mater ecclēsiasticas aditu-
ra ceremonias exiisset. Lucretia superueniret tanq̄ matrem domi con-
uentura: qua non inuenta reditū expectaret. Interim vero apud Eurialū
esset. Post biduum statutus erat terminus: at bi dies tanq̄ anni vili
sunt amantibus longi vt bene sperantibus bore producte male timentibus
conrepte. Sed non amittit amantiū desiderii fortuna. Presens nancq;

insidias mater: at vt dies venit egressa domū priuignū exclusit. Qui mox euriālo trīste nunciū tulit. Cui non minus q̃ lucretie fuit molestus. Que postq̃ detectos agnouit dolos. Hac non successit inq̃t alia aggrediamur via. Nec potens erit mater meis obsistere voluptatibus. Pandalus viro affinis erat quem iam lucretia fecerat archanorū scium. Nec em̃ poterat ignitus animus quiescere. Significat igit̃ euriālo hunc vt alloquat̃. quia fidus sit & cōueniendi viam possit monstrare. At euriālo non videbat̃ tutum illi se credere: quē menelao semp̃ berentē intuebat̃ & subesse fallaciā verebat̃. Inter deliberandū aut̃ iussus est euriālus romā petere atq̃ cum pontifice maximo de coronatione trāssigere. Que res tum sibi tum amice molestissima fuit. Sed oportebat cesaris imperiū ferre. Iter ergo mora duorum mensium fit. Lucretiā interim domi manere. fenestras claudere mestas induere vestes nūq̃ exire. Mirari omnes: nec causam noscere. Seue ipse vidue videbant̃ & tanq̃ sol defecisset cūcti se putabāt in tenebris egere domestici qui eam sepe incubantē lectulo & nunq̃ letam videbāt egritudine imputabant & quicquid remediorū afferri poterāt pquirebāt. Sed nunq̃ illa vel risit vel thalamū exire voluit: nisi postq̃ redire euriālū & illi cesarē obuiam eē cognouit. Tunc quasi egra somno excitata. lugu bri veste posita. & ornamenti redimīta prioribus. fenestras aperuit. letabundaq̃ illum expectauit. Quam vt cesar vidit. Ne nega amplius inquit euriāle detecta res est. Nemo lucretiā te absente videre potuit. Nūc quia redisti auroram cernimus. Quis modus assit amorī. regi nunc nō potest amor nec abscondi tussis. Iocaris mecū vt soles cesar & me in risu ducis euriālus ait. Ego quid hoc sit non scio. Hinnitus equorū tuorū & plix barbe strepitus tue illam forsītā excitauit. Atq̃ sic effatus lucretiā furim aspexit & oculos cōiecit in oculos. Ea q̃ post reditū prima cōsultatio fuit. Paucis deinde interiectis diebus: nifus euriāli fidus seruus comes: dum anxius amice cause fauet tabernā speculatus est: que post menelai domū sita in lucretie camerā retrusum habebat intuitū. Cauponē igit̃ sibi conciliat: spectatoq̃ loco euriālum adducit. & hac inquit ex fenestra alloqui lucretiā poteris. Media inter vtrancq̃ domū cloaca fuit nec homini nec soli accessu triūq̃ vlnarū distantia fenestram lucretie determinat. Hic diu cōsedit amator expectans si quis casus lucretiā ostenderet. nec deceptus ē. Affuit tandē lucretia cum hac atq̃ illuc respiceret. Quid agis ait euriālus vite retri x mee: quo tendis lumina: cor meū. Huc buc dirige oculos p̃si dium meū: tuus hic euriālus est. Me me alsum me respice. Tu ne hic ades inquit lucretia. O mi euriāle iam te alloqui possum. vtrā & amplecti valerem. Ac istuc ait euriālus nō magno conatu faciam scālā huc admouebo. Tu obsere thalamū amoris nostris gaudia nimīū distulim⁹. Caue mi euriāle si me vis saluam fenestra hic ad dexterā: vicinūq̃ pessim⁹ nec cauponi credendum est: qui parua pecunia & te & me pderet: sed alia incedamus via: Satis est si huic sermoni nro patet accessus respondit lucretia. At

mibi Eurialus inquit mors ē bec visio: nū te simul amplector meisq; bra-
chijs teneo mediā. Diu ex hoc loco tractus est sermo missaq; huic p arū-
dinem sunt mūera. Nec Eurialus in donis q; lucretia liberalior fuit. Sen-
sit dolos Sosias: secūq; frustra inquit amantū conatib; obsto. nisi astu pro-
uideo & hera peribit & dñs infamiā subibit. Ex his malis satius ē vnum
auertere. Amet hera nihil nocebit si clam sit. Ipsa p amore ceca est: nec qd
agit prospicit. Si nō pōt custodiri pudicitia: satis est rumorem tollere. ne
domus infamis fiat: neue parricidiū cōmittat. Abibo igit & opam pre-
bebo meā. Restiti quoad potui ne cōmirtetē nephas id: quia non licuit
meū est curare vt qd peius agit occultū sit. Parū em refert nō agere & sic
agere vt nemo sciat: p mune bonū libido est. Nec homo ē quē pestis bec
non agitet: & ille castior habet qui cautius agit. Dūq; sic satur Lucretia;
egressā thalamo videt: aggressusq; seminā. Quidnā est inquit q; nihil
amoris mibi cōcas. Eurialus tibi nihilomin; dilectus ē: & me clam amas
vide cui des fidē. Primus sapie gradus ē nō amare: Secūdus vt sic amas
ne palam fiat. Sola hoc sine internūcio facere nō potes. Quāta mibi apd
te sit fides longo iam tpe didicisti. Si quid mibi cōmittere vis iube. Mi-
hi maxīma cura ē ne amor iste detegat: & tu penā luas & vir omnīū ob-
locutiones ferat. Ad bec Lucretia. Sic est vt ais Sosia inqt: & tibi magnā
habeo fidē: sed tu visus es nescio quomodo negligens & meis aduersus
desiderijs. Nūc ga sponte te offers vt ar obsequijs tuis: nec abs te decipi
timeo. Tu scis quantū ardeo diu ferre nō possum hāc flammā. Iuua me
vt simul eē possumus. Eurialus amore languet & ego morior. Nil pei;
est q; obflare cupidini nostre. Si semel inuicē conueniremus tempantius
amabim;: & tectus erit amor noster. Vale igit Eurialoq; viā vnicā me
accedēdi dicito. Si abhinc quadriduo dū rustici frumentū afferūt vecto-
ris personā induat opertusq; sacco triticū per scalas in borreum ferat. Tu
te scis thalamū meū ad scalas habere ostiū primū: atq; oīa Eurialo dicito
hic dñe manebo & dū erit tēpus sola in cubili ero ipse ostiū impellat dum
solus sit ad me ingrediat. Sosias q; uis arduū facinus eēt maiora veritus
mala prouinciā suscepit. Eurialoq; inuento cūcta ex ordine nūciat: que
ille iudicans leuia libēter amplectit: seq; paratis accingit: nec aliud que-
rit q; nimiam moram. O insensatū pectus amātis. O mentem cecam. O
animū audacem corq; intrepidūq;: quid est tānīmū quod tibi nō parū
videat. Quid tāardū quod planū non estimes. Quid tāclausū qd tibi
nō sit apertū. Tu oīe discrimē paruifacis: tu nihil difficile censes. Inanis
est apud te oīs custodia maritor. Nulle te leges tenēt: nulli metus: nulli
pudori obnoxius es. Oīs labor tibi est ludus: tibi nil obstat vsq;. O rerū
emor: domitor oīm. Tu virū primatē cesari acceptissimū diuitijs affluen-
tem: etate maturū: imbutū his prudentia clarū: eo pducis vt politica pur-
pura saccu; induat: vultū foco tegat: seruus ex domino fiat: & qui nutria-
tus in delicijs fuerat: iam bumeros gestandis onerib; aptet: seq; publi-

M

cum baiulū mercede locet. O rem mirandā penesq; incredibilē virum alī
quādo in consilio grauissimū inter catervas vectorū cernere atq; in col
uiuo illa fereq; hoim contuberniū habuisse. Quis transformationē qrat
maiorē? Hoc ē qd Ouidius metbamorpheosens vult duz fieri ex hoibus
aut bestias scribit aut lapides aut plātas. Hoc & poetæ eximius Maro
sensit dum circes amatores in terga feræ verti cātabat. Nā ista ē ex amo
ris flāma sic mēs alienat vt parū a bestiis differat. linquēs croceū titonis
aurora. Cubile iam diē referebat optatū: moxq; suū rebus colorē apollo
reddēs: expectantē recreat Eurialū. q tūc se fortunatū beatūq; censuit cū
admixtū se vilibus seruis nulli noscendū vidit. Pergit igit ingressusq; lu
cretie domū: sumētō se oneravit positoq; in borreū tritico. vltim⁹ delecte
dentiū fuit atq; vt erat pdoctus ostiū maritalis thalami qd in medio sca
larū clausum videbat impellit. seq; intro recepit & reclusis foribus. solam
Lucretiā serico intentā videt: atq; accedēs propius. Salue mi anime inqt
salue vnicū vite presidiū spesq; mee. Nūc te solam offendi: nūc qd semp
opeaui semotis arbitris te amplector. Nullus iā paries nulla distatīa me
is obstat osculis. Lucretia q̄uis ordinē ipa dedisset primo cōgressu stu
puit: nec Eurialū sed spiritū se videre putabat vt que virū tantū ad ea pe
ricula iturū sibi nō suadebat. At vbi inter amplexus & oscula suū cogno
uit Eurialū. Tu ne es inquit pauperculus: tu ne hic ades Euriale & rubore
per genas fuso cōplexa hominē est arcus: & media frōte dissaniata. mox
q̄ repetens sermonē. Heu quāto te ait discrimini subiecisti: quid ampli⁹
dicat: Iā me tibi charissimā scio. Iā tui amoris feci periculum. Sed neq; tu
me aliā inuenies. Dū tm fata secū dēt. & amoris nostro p̄sperū ventū dēt.
dū spūs hos reget artus: preter te nemo Lucretie potēs erit: nec maritus
quidē si rice maritū appello q mibi inuite datus est. & in quē nūq; anm⁹
cōsensit meus. Sed age mea voluptas meū delitiū. Abi cito saccū hūc te
q; mibi vt es ostēde. Exue vectoris speciē: bos funes mīos face: Eurialū
me videre credito. Iam ille depositis sordibus ostro fulgebat & auro &
amoris in officinā pronus ibat. Tum Sosias ante ostiū pulicans. Caue
inquit amātes nescio quid reꝝ querē Menelaus buc festinat: tegite furta
vestra dolisq; virūz fallite: mibi est qd egredi putetis. Tum Lucretia lati
bulum inqt paruū substrato est. illic preciose res sunt. Scis tibi quid scri
pserim: si te mecū existente vir aduentaret ingredere huc: tutus hic tene
bris es: neq; te moueris neq; screatum dederis. Anceps quid agat Euria
lus mulieris imperium subit. Illa foribus patefactis ad sericū redit. Tum
Menelaus & vna bertus assunt: cyrographa nonnulla ad rem publicā pti
nētia quesituri. Que postq; nullis inuēta sunt scriiniis. In latibulo nro in
quit Menelaus forsitan erūt Lucretia lumēq; affer: buc intus querendus
est. His exterritus Eurialus viribus exanguis fit. Iāq; odisse Lucretiam
incipit atq; intra se. Heu me fatū inqt. Quis me buc venire cōpuliit: nisi
leuitas mea: Nūc deprehēsus sum: nūc infamis fio: nūc celsaris grām pdo

quid gram: vtinā mibi vitā supsit. Quis me hinc viuū eripiet: Emori cer-
tum est. O me vanū & stultorū oīm stultissimū. In bāc iniam volēs cecidi.
Quid bec amoris gaudia si tāti emunt: Breuis illa voluptas est doloris
longissimū. O si nos bec p regno celorū subiremus. Mira ē boim inficitia.
Labores breues nolumus p longissimis tolerare gaudiis. Amoris causa
cuius leticia fumo compari pōt. infinitis nos oblectamus angustis. Ecce
meipm iā ego exemplū: iam fabula oīm ero: nec quis exitus pateat scio.
Hinc si me deorū traxerit auxiliū: nūq̃ me rursus amor illaqueabit. O
deus eripe me hinc: parce iuētuti mee: noli meas metiri ignorantias re-
serua me vt borū delictorū penitentiā agam: nō me amauit Lucretia: sed
quasi certum in casses voluit deprehēdere. Ecce venit dies meus: nemo
me adiunare pōt nisi tu deus meus. Audieram ego sepe mulierū fallaci-
as: nec dedinare scīui. At si nūc euasero nulla me vnq̃ mulieris tegna de-
ludet. Sed nec Lucretia minoribus vrgebatur molestiis: que non solum
sui: sed amantis quoq̃ saluti timebit. At vt est in periculis subitanis mu-
lierum q̃ virorum promptius ingeniū: excogitato remedio. Age inq̃
vir. Cistella illic super fenestra ē vbi te memini monimēta nōnulla recon-
disse: videamus an illic cyrographa sint reclusa: subitoq̃ decurrens tanq̃
vellet apire cistellaz. latenter illa deorsum depulit & quasi casu cecidisset.
Proch mi vir ait adesto ne quid damni sentiamus cistella ex fenestra cec-
dit: perge ocius ne iocalia vel scripture disperiant. Ite ite ambo qd statis:
Ego hic ne quis furtum faciat oculis obseruabo. Video audaciam mu-
lieris: nūc & feminis credito. Nemo tam oculatus est vt falli nō possit. Is
dumtaxat non fuit illusus quem coniunx fallere nō temptauit. Plus for-
tuna q̃ ingenio sum? felices. Motus hoc facto Menelaus bertusq̃ vna re
pente in viculum se precipitant. Domus erusco more altior fuit multiq̃
gradus descendendi erant: hinc datum est Eurialo spaciū mutādi locum
qui ex monitu Lucretie in nouas latebras se recepit. Illi collectis iocali-
bus atq̃ scripturis quia cyrographa quibus opus erant non repperant:
ad scrinia iuxta que latuerat Eurialus transeunt: ibiq̃ voti compotes fa-
cti. Consalutata Lucretia recesserunt. Illa obdueto foribus pessulo. Exi
mi Euriale. Exi mi anime inquit: veni gaudiorum sume meorum: veni
foras delectationum mearum scaturigo: leticie fauū mellis: veni dulce
do incomparabilis mea. Iam tuta sunt omnia: iam nostris sermonibus
libere campus patet. Iam locus est amplexibus tutus. Aduersari ocu-
lis nostris fortuna voluit: sed aspiciunt dii nostrum amorem: nec tam f-
dos amantes deferere voluerunt. Veni iam meas in vlnas: nihil est qd
amplius vereare: meum lilium: rosarumq̃ cumulus. Quid stas: quid ti-
mes: tua hic sum Lucretia. Quid cunctaris: Lucretiam amplexari. Euri-
alus vix tandem formidine posita seseq̃ recepit. Complexusq̃ mulie-
rem. Nunq̃ me inquit tantus inuasit timor: sed digna tu es cuius causa
tanta gerantur. Nec istec oscula & tādulces amplexus obuēre cuiquam

M u

gratis debent. Nec ego vt verū fateor satis emī tantū bonū. Si post mor-
tem rursus viuere possem teq; pfrui: mori milies vellē: si hoc precio tui
possent amplexus coemi. O mea felicitas. O mea bñtudo: visum video
an ita est: tenco te an somnis illudor vanis: tu certe hic es ego te habeo.
Erat Lucretia leni vestita palla: que mēbris absq; ruga hērebat: nec vlt̃ pe-
ctus vel dunes mentiebat. vt erāt arctus sic se ostentabāt: gule candor n̄
uale: oculorū lumē tanq̃ solis iubar: intuir̃ let̃ facies alacris gene sicut li-
līa purpureis admixta rosis: risus in ore suauis atq; modestus pectus am-
plum. papille quasi duo punica poma ex vtroq; latere tumescebāt: pruri-
tumq; palpitātes mouebāt. Nō potuit Eurialus vltra stimulū cohibere:
sed oblitus timoris: modestiā q̃ abs sese repulit. aggressusq; feminā. iam
inquit si uctū sumam? amoris: recq; verbis iūgebat. Obstabat mulier curā
q̃ sibi bonestāt? & fame fore dicebat nec aliud ei? amore q̃ verba & oscu-
la poscere. Ad q̃ subridēs Eurialus. Aut scitū est inqt me hic venisse aut
nescitū. Si scitū nemo ē qui cetera nō suspicet: & stultū est infamiā sine re
lubire. Si nescitū & hoc q̃ sciet nullus. hoc pignus amoris ē: morior pri-
us q̃ careā. Ach scelus est inqt Lucretia. Scelus ē inqt Eurialus bonis nō
vti cū possis: an ego occasione mibi cōcessa? tā q̃ sitā tā optatā amitterē.
Acceptaq; mulieris veste pugnātē sciam q̃ vincere nolebat abs nego cio
vicit. nec veneris hec facietatē vt Amonī cognita Thamar pepit: s; maio-
rē sitim exstauit amoris: Memor tñ discrimis Eurialus postq; vini cibi-
q; paulisp̃ bauit: repugnātē Lucretia recessit. Nec sinistre quispiā suspi-
cat: est nisi q̃ vñ ex baiulis putabat. Admirabat seipm̃ Eurial⁹ dū viam
pergeret. Secūq; O si nūc inqt obuīū mibi se daret cesar meq; agnosceret
q̃ illi habet? hic suspitione; faceret: q̃ me rideret: fabula oībus cern: & illi
iocus nunq̃ me missum faceret donec sciret qd sibi hec rustica vestis vel-
let. S; iūgerē nō hāc s; aliā me dicere adisse matronā. nā & ipe hāc amat
nec ex viū ē meū sibi amorē patere. Lucreiam pderē q̃ me suscepit serua-
uitq;. Dū sic loqt visum Achaten polinurū cernit: eosq; p̃it. nec prius ab
his cognit⁹ ē q̃ domi fuit vbi positis saccis p̃testa sumpta: ree p̃adit euen-
tum. Dū qs timor & qd gaudiū intercessit mēoriter sc; narrat: nūc timē-
ti iūlis nūc exultātī fit. Interueniēdū aut̃ heu me stultū inqt seie comisi ca-
put nō sic me p̃ admonuit dū me nulli⁹ seie fidez seq̃ debere dicebat. Ille
seiam aīal dicebat eē indomitū: infidū: mutabile: crudele: mille passiōib⁹
deditū. Ego p̃ine inemor discipline vitā meā muliercule tradidi. Quid
si me frumeto oneratū aliq; p̃gnouiss; qd dedec⁹ qnā ifamia in & meis
posteris euenisset? Alienū me cesar fecisset tanq̃ leuem & insanū. potuiss̃
set hec cōtemnere. Quid aut̃ si me vir dū sc̃inia versabat latens inueniss̃
set? Seu a lex iulīa mecbis. Exigit tñ dolor mariti maiores penas q̃ lex
illa concesserit. Necat hec ferro. necat ille cruentis verberibus quosdaz
mechos & mugilis intrat. Sed putemus virum p̃percisse vite mee. Nū
me in vinculis coniecisset. aut infamē cesari tradidisset. Dicamus & illius

me manus effugere: quia inermis erat: mibiq; fidus ensis berebat lateri.
 At viro comitatus erat & arma ex pariete p̄debant captu facilia. In do-
 mo lōgus famlōr̄ ordo: damores mox inualuissent & ostia fuissent clau-
 satū de me suppliciiū sumptū fuisset. Heu me dementē: nulla me pruden-
 tia liberauit hoc discrimine: sed casus tm̄. Quid casus imo & p̄mptū inge-
 niū Lucretie. O fidā feciam. O amatricē prudentē. O insignū & nobilissi-
 mū amorē. Cur me tibi nō credā: Cur tuā nō sequar fidem: Mille mibi ti-
 assint ceruices oēs tibi cōmittā. Tu fidelis es: tu cauta: tu prudēs scīs ama-
 re & amātē tueri. q̄s tūcito excogitare potuiss, viā q̄ me q̄rētes auerte-
 ret vt culpa excogitasti. Tu mibi hāc vitā seruasti eandē tibi deuoueo. nō
 meū est sed tuū qd̄ spiro. Nō erit mibi durū perdere propter te qd̄ per te
 tenco. Tu vite mee ius habes: tu necis imperiū. O candidum pectus. O
 dulcē linguā. O suauēs oculos. O ingeniū velox. O mēbra marmorea.
 succis plena: qn̄ ego vos reuisam: qn̄ iterū corallina labia mordebo: qn̄
 tremulā linguā ori meo murmurantē denuo sentiam: Papillas ne vnq̄
 illas retractabo. Parū est Achates qd̄ in muliere vidisti hac. Quo propi-
 or est femina eo formosior est: vtinā mecū vna fuisses. Non tam Tandai
 regis lidie formosa vxor fuit q̄ ista est. Nō miror illū voluisse nudā cōiu-
 gem facio demonstrare vt plenius sumeret gaudiū. Ego quoq; itidem fa-
 cerē si facultas eēt Lucretiā tibi nuda; oñderem. Aliter aut nec tibi effari
 quāta sit eius pulcritudo possum. nec tu q̄ solidū q̄q̄ plenum meū fuerit
 gaudiū potes cōsiderare. Sed cōgaude mibi: quia maior fuit mea volu-
 ptas q̄ verbis queat exponi. Sic Eurialus cū Achate. nec pauciora secus
 Lucretia dicebat. Ei⁹ tm̄ minor leticia fuit quo tacturnior aliis fidem nō
 habuit vt rē posset referre. Solle nō audebat pre verecūdia totū narrare.
 Baccarus interea pānomus eques domo nobilis qui cesarē sequebatur
 ardere Lucretiā cepit. Et quia formosus erat: redamari putabat: iolāq; fe-
 mine pudicitia obstare rebat. Illa sicut mos ē nris dñabus oēs vultu blā-
 do intuebat. Ars ē siue deceptio potius ne ver⁹ amor palam fiat. Insanit
 Baccarus nec cōsolari potest nisi Lucretie mētes p̄sentiat. Solēt matrone
 senē. ad primū lapidē sacellū diue Marie. qd̄ in bethleem nūcupant se-
 pius v̄sitare. Huc Lucretia duab⁹ comitata virginib⁹ & anu quadā p̄-
 discebat. Sequit̄ Baccarus violā in manu gestās deauratis follis in cuius
 collo eplam amatorīā subtilib⁹ inscriptā mēbris abscondērat: nec mire-
 retradidit em̄ Cicero illā iliadā oēm ita subtiliter scriptā sibi ostēda fuisse
 vt testa nucis clauderē. Offert violā Lucretie seq; comendat Baccarus.
 Respuic donū Lucretia. Instat pānoni⁹ magnis p̄cibus. Tu; anus recipe
 ingt̄ bera donatū florē: qd̄ times vbi nullū est piculū. Parua res est q̄ po-
 tes hūc milite placare. Secuta ē Lucretia anile suasionē violāq; suscepit.
 Parūq; vltra progressā violam alteri ex virginib⁹ tradidit. Nec diu post
 obuiā facti sunt duo studētes qui virgūculā vt sibi florē traderet nō ma-
 gno negotio induxerunt. aptoq; violē stipite carmen amatorīū inuene-

runt. Solebat hoc hominū genus pgratū cē nris matronis: sed postq̃ ce-
saris curia senas venit: irrideri despici & haberi odio cepit: quia armorū
sirepitus q̃ lartū lepor nras femias delectabat. Hic grādis linor et simul-
tas ingēs erat: querebātq; tegne vias oēs qbus nocerēt sagis. Vt g̃ vio-
le dolus patuit: ad Menclāū mox itur cplamq; vt legat rogāt. Ille mest⁹
domū pergit vxorē increpat: domūq; clamoribus implet: negat se ream
vxorē remq; gestā exponit & anus adducit testimoniū. Itur ad cesare: sit
querela: vocat Baccarus. Is crimen fatet: petensq; veniā nūq̃ se post
Lucretiā vexatur: iureiurādo cōfirmat. Scēs tñ Iouē nō irasci sed arride-
re piurīs amantū: sterile flammā vt magis p̃hibet erat: eo diligentius se
quebat. Venit hyems exclusiq; nothīs solū boreā admittebat. Cadunt
ex celo niues: soluitur in ludū ciuitas. Iactāt matrone in vicos iuuenes in
fenestras niuem. Hinc nactus occasione Baccarus: eplam altera cera iclu-
dit cerā niue cingit: factaq; palā in fenestrā Lucretie iacit. Quis nō omīa
regi fortuna dicat: q̃s nō fauorabile eius cupiat statum fati. Plus em̃ valet
bera benigni: q̃ si te veneris cōmendet eplā mariti. Dicit quidā nil cē q̃
in sapiēte queat fortuna: hoc ego his sapiētibus cōcedo qui sola virtute
gaudet: qui & paupes & egroti & in equo fallaris dūsi vitam se credunt
possidere beatā: qualē nullū adhuc vidi vel fuisse putarim. cōi vita hoīm
vita fauoris fortune indiget: bec quos vult eleuat: & quos vult dep̃mit.
Quis Baccarū perdit nisi fortuna: nunquid prudētis consiliū fuit in no-
dis viola clausisse tabellas: & nunc bñficio niuis epistolā transmississe. Di-
cet aliquis fieri cautius potuisse: qđ si hoc cōsiliū fortuna iuuisset: & cau-
tus hic & prudētissimus iudicatus fuisset. Sed obstans fatū pilam ex Lu-
cretie manibus lapsam apud ignē duxit vbi solutis calore niuib; lique-
factaq; cera tabellis manifestauit quas tñ vetule que se calefaciebant tum
Menelaus qui aderat perlegerunt: nouasq; lites excitarunt: quas Bacca-
rus non excusatione sed fuga vitauit. Hic amor ex vsu venit Eurialo. naz
dum vix gressus & actus Baccari speculatur insidiis Euriali locum facit:
verūq; est qđ dici solet. Non facile custodiri qđ a pluribus amatur vñ im-
pugnatur. Spectabāt amātes post primū cōcubitū. secūdas nuptias. Vi-
culus erat inter edes Lucretie atq; vicini artus per quē pedibus in vtrū-
q; parietem porrectis in fenestrā Lucretie baud difficilis prebebat ascē-
sus. Sed hac ascendere solum noctu licebat. Menelao petendum rus erat
ibiq; pmoctandum: qui dies ab amantibus tanq̃ saturnaliorum expe-
ctabatur. Fit recessus. Mutatis Eurialus vestibus in viculum se recepit:
stabilem illuc Menelaus habebat. quod Eurialus docente Sosia ingres-
sus est: ibiq; noctem manens sub feno latebat. Tum ecce dromo qui erat
menclai secundus famulus equis prepositus: impleturus presepia: fenus
ex Euriali latere suscipit. eratq; amplius suscepturus ac Eurialū furca per-
cussurus nī Sosias obuénisset qui vt discriminē agnouit: da mibi bāc ope-
ram frater bone. Ego hinc pabulū equis prebebo: tu interea loci vide an

nobis cena instructa sit. Gaudendū est dū berus abest. Melius ē nobis cū
 domina q̄ cū illo. Hec iocūda est & phiberalis: Ille iracūdus: damorofus:
 auarus: difficilis: nūq̄ nobis bñ est dū ille adest. Vides ne vt vētes, nōs
 iniquo castigat modio: qui semper esurit vt nos fame cruciet: nec sustinet
 muscida fructa cerulei panis consumi. sed besternū minutalem seruat in
 mensam. vniūsq̄ cene silurinos & anguillas salas in alterā desert & nume
 rata fila sectui porri ne quid tangamus signata recludit. miser qui p̄ hec
 tormenta querit diuicias. Nā quid stultius q̄ viuere pauperem vt locu
 riles moriaris. Quāto melius hera que nō cōtenta vitulis nos pascere &
 teneris bedis gallinas quoq̄ turdosq̄ ministrat & vini copiam melioris
 .ii. dromo cura vt q̄ vncta popina sit. Istud inquit dromo cure habebō:
 & mensam potius q̄ equos fricabo. Herū ego hodie in rus deduxi q̄ si
 bi male succedat nūq̄ mibi vbi dicit. nisi vesperi cū me remittit ad eqs
 renūciariq̄ domine iussit nō se rediturū hac nocte. Laudo te sofia qui tan
 dem odire cepisti dñi mores. ego iamdiu mutassem dñm: nisi me domia
 matutinis offellis retinuisset. O velles nihil dormiendū est hac nocte: bi
 bamus: voremusq̄ donec veniat dies. Nō tantū p̄ mensam lucrabit̄ be
 rus quantū nos vna cena sumemus. Audiebat hoc Eurialus libēs: t̄et̄
 mores seruoq̄ notabat: & idem sibi fieri non dubitaret cū domo abesset
 vtr̄ dromo recessit: assurgēs Eurialus. O q̄ inquit beatā noctem Sofia
 tuo bñficio sum habiturus qui me huc duxisti & ne patescierez p̄be cura.
 sti: vir bonus es meritoq̄ te amo. nec tibi nō gratus inueniar. Aderat ho
 ra p̄scripta letus Eurialus quīs duobus p̄fusus discriminib⁹: murum
 ascēdit & apta fenestra Lucretiaz iuxta foculū sedentē: paratissq̄ obsoniis
 expectantē reperit. Illa vt amantē agnouit: assurgēs mediū complexa est.
 Fuit blandicie: dant oscula: tur in venerē: tensis velis: fessamq̄ nauigio
 citbareā nūc ceres reficit nunc bachus. Heu q̄ breues voluptates sunt q̄
 lōge solitudines: vix horā Eurialus letā habuerat: tū ecce sofias q̄ redi
 tum menelai renūciat gaudiūq̄ p̄turbat. Timet Eurial⁹: fugere studet: lu
 cretia mēsis absconditis obuiam viro p̄git: reuersumq̄ salutat. Et o mi vir
 inqt q̄ bñ redisti: nā ego iā te villicā rusticatū rebar: qd tu tñ rure cādū e
 gisti: caue ne qd olfadā. Cur non domi manes: qd me cōtristari absentia
 studes: sp̄ dū abes timeo tibi: tū ne quā adeas sordo vt sunt inuidi vxori
 bus suis viri quo metu si vis me soluere nūq̄ extra dormias. Nec em̄ si
 ne te nox ē mibi vlla iocūda. Sed cena hiciā post cubatū ibim⁹. Erāt tūc
 in aula vbi familia prandere solet: ibiq̄ virū detinere Lucretia nitebatur.
 donec Eurialus abeundi spaciū suscepisset: cui necessaria ē morula que
 dam. Menelaus autē foris cenatus erat: iteq̄ in thalamū recipere festinabat
 Tum Lucretia parē me amas inqt cur nō potius domi apud me cenasti:
 Ego quia tu aberas nō comedi hodie nec bibi quicq̄. Venerunt tum vil
 lici ex rosalia nescio qd vini portantes optimū cē ferebāt trebeanū. Ego
 pre mesticia nihil gustauī: nunc quoniā ades camus si placet in cellarium

M iiii

Introsūm: gustemusq; vinū si vt illi dixerūt tā suauissimū sit. Hicq; dictis
lucernā dextra virū sinistra manu recipit & in intimū penu descendit: tā-
diu nūc hūc illū cadū terebrauit ac cū viro pitifauit. donec Eurialum
putabat abesse. At ita demū ad ingratos hiemenos cū viro trāsīit. Euri-
alus in tempesta nocte domū repeiit. Sequēti luce siue q; sic expediebat
cauere siue suspicio mala fuit muro fenestrā Menelaus obstruxit. Credo
vt sunt cōciues nū in cōiecturas acuti suspicionūq; plenī. timuisse mene-
laum loci comoditatē vtq; parū fidebat vxori: occasionē demere voluis-
se. Nā et si nībil cōsciū erat illi. vexatā tamen feminā multisq; dietim tem-
ptatam p̄cibus nō ignorabat: & animū cognoscebat mulieris instabilem
cui⁹ tot sunt voluntates quot sunt in arborib⁹ frondes. Sexus em̄ femine-
us nouitatis ē auidius: raroq; virū amat cuius copiā habet. Seq̄batur er-
go viā marit. & promulgatā quorū opinio ē infortunū bonis excludi cu-
stoditis. Erepti est hinc coueniēdi facultas: nec mittēdis his p̄missa liber-
tas est. Nam & caupouē qui post edes Lucretiā vinariā tabernam cōdu-
xerat: ex qua solebat Eurialus affari Lucretiā atq; lras p̄ arundinē mittere
sicuti Menelaus suasit magistratus expulit. Restabat solus oculoꝝ intui-
tus. nutuq; tm̄ se consultabāt amātes neq; istac amoris extrema linea cō-
mode p̄frui poterāt. Erat ingēs dolor vtriq; cruciatuq; mortī similis: qā
nec amoris poterāt obliuisci. nec in eo p̄seuerare. Dū sic anxius Eurialus
quid cōsiliū capiat meditat. Veit in mētē lucretie monitū qd sibi de pan-
dalo scripserat Menelai cōsobrino pitosq; medicos imitat⁹: qb⁹ mos est
in piculosis egritudinibus anceps adhibere medicamentū & vltia poti⁹
expiri q; sine cura morbū relinquere. Aggredi pandalū statuit remediū
q; lūstipe quod antea refutarat. Hinc igit accersito & in penitiorē do-
mus partē vocato. Sede inquit amice rem grandē tibi dicturus sum: in-
digentem his quas in te scio sitas diligentia: fide & taciturnitate. Volui
iā dudū hec tibi dixisse: sed nō eras mihi adhuc plene cognit⁹ nūc & te no-
sco. & qā p̄bitate fidei es amo & obseruo q; si aliud de te nescirē. satis est
quā oēs tui cōciues te laudāt: tamē comites mei qbus cū amicitia cōfla-
rit: & qui sis & quātū pendēdus me certū fecere. Ex quibus te cupe mea;
beniuolentiā didici: cui⁹ te iam facio particeps: qā nō minus illa es dign⁹
q; ego suz tua. Nūc qd velim: qm̄ inter amicos res agit pauc⁹ exponam
Tu scis mortale gen⁹ q; in amorē sit p̄nū seu vtut⁹ est seu viciū. late p; ista
calamitas: nec cor ē si mō carneū ē qd aliqñ nō sentiat stimulos. Scis quā
nec sanctissimū Dauid: nec sapientissimū Salomonē: nec Sampsonē for-
tissimū ista passio dimisit immunem. Incensi preterea pectoris & amoris
inibitū ea natura ē: vt si quis p̄hibeat magis ardeat: nulla re magis cura-
tur ista pestis q; dilecti copia. fuerūt plures tū viri tū mulieres tam nra q;
maiorū n̄orū memoria: qbus inhibitiō durissime necis fuit occasio. con-
tra vero plerosq; nouimus qui post cōcubitū & amplexus passim cōcel-
los mox furere destinerūt. Nihil consultius ē postq; amor ossibus besit q;

furori cedere. Nam qui aduersus tempestatē nititur sepe naufragiū facit
 & qui obtpat procelle supat: hec ideo dixi quia te amorē meū scire volo
 & quid mei causā sis facturus. Tamē qđ emolimentū hic sit oriturū nihil
 tibi tacebo: quia iā mei cordis alterā te reputo partē. Ego lucretiā diligo
 neq; hoc mi Pandale mea culpa est factū. sed regēte fortuna in cuius manu
 est totū quē colimus orbis: mibi nō erāt notī mores vñ nec bui? vrbis cō
 suetudines norā. Putabā ego feminas vras qđ oculis mōstrant in corde
 sentire: sed inescant boies vre matrone & nō amant. Hinc deceptus sum
 Credidi nāq; amatū me Lucretie fore dux me luminibus intuebat placi
 dis: cepitq; cotra diligere: nec tā elegantē dñam dignā putauī: cui vices nō
 redderentur amoris. Nōdū tenorā vel tuū genus: Amaui putās amari.
 Quis em tā faxeus est aut ferreus. qui nō amet amat? Sed postq; fraudes
 noui meq; dolis irretitū me? sterilis eet amor. nifus sum oībus artib?
 illā incendere: vt par pari referetur. Ardere nāq; nibilq; vrere cum rubor
 erat: cum anxietas animi que me die noctuq; mirū in modū cruciabat: &
 crām adeo introrsus vt egredi nullo pacto valerē. Factum est igit vt me
 continuante par sit amor amboꝝ. Illa incensa ē: ego ardeo: ambo perim?
 nec remediū protelāde vite nūc videmus: nisi tu sis adiūmēto. Vir eā cu
 stodit & frater. Non tā vellus aureū puigil draco seruabat: nec aditū ordi
 cerberus qđ illā diligēter reducit. Noui ego familiā vram. Scio quia no
 biles estis inter primores vrbis diuites: potentes: amati: vñ nūc no
 uissem hanc feminā. Sed quis est qui possit resistere fati? Non elegi hāc
 sed casus dedit amādā. Sic se res habet: tectus ad huc amor est. sed nisi bñ
 regat magnū aliqd quod supiauertant malū pariet: possem forsitan me
 cōpescere si hinc abire: qđ qđ eet mibi grauissimū: facere tamē vte fami
 lie grā: si hoc putarē ex vlu fore. Sed nolco illius furorē: aut me sequetur
 aut manere coacta manus sibi consciret qđ eet dedecus perpetuū vestre
 domus. Qz igit te volebā teq; vocauī: nūc causa est: vt obuēmus his ma
 lis: neq; alia via est nisi vt amoris nūc aurigā te pbeas: curesq; vt bene dis
 simulatus ignis nō fiat apertus: ego me tibi cōmendo: do: deuoueo: ob
 sequere furori: nedū obpugnat magis incendat. Cura vt simul conueni
 re possimus: quo facto mox humiliabitur ardor tolerabiliorq; reddet.
 Tu scis aditus domus: scis qñ vir abest: scis quomō me valeas introdu
 cere. Frater viri aduertēdus est qui est ad has res nimīū perspicax: Lucre
 tiamq; tanq; locum germani teneat magna cura custodit: vniuersaq; Lu
 cretie verba euerfas ceruices: gemitus: creatus: tussim: rīsus attente cōsi
 derat: hunc eludere snia est. nec sine te fieri pōt. Assis ergo & quando ab
 futuro sit vir me instrue: remanentemq; fratrē diuertere: ne custos affixus
 Lucretie sit: neue custodes adibeat alios tibi credet: & qđ dii faxint hāc
 fortasse prouisionē tibi cōmittet: quā si susceperis & me iuueris (vt spe
 ro) iuuada res ē. Poteris em me clam dū ceteri dormiēt intromittere &
 amorem lenire furem. Ex his qđ emergant vtilitates arbitror te p tua

prudētia palam cernere. Seruabis nāq; in primis honorē domus. amo-
rem teges qui non posset abs vīa infamia manifestari. Sobriam tuāq; in
vita tenebis: Menelao vxorē custodies: cui non tam obest vna nox mihi
cōcessa nesciis oib; q; si sciete populo illā pdiderit me sequētē nupta sena-
tori romano secuta ē ippiā libdū at pharon & nilū famosaq; menia lagi.
Quid si me domi nobilē atq; potentē Lucretia sequi statuat: qd dedecus
vestri generis quis populi risus que nondū vīa sed totius ciuitatis infā-
mia diceret forsitan aliquis absumēda potius ferro aut extinguēda vene-
nis est mulier q; id agat: Sed ve illi qui se humano sanguie polluit & ma-
iori scelere vindicat minus. Nō augēda sunt mala s; minuēda. Nos hoc
scimus ex duobus bonis melius eligendum. aut ex malo & bono qd sic
bonū: sed ex malis duobus quod minus obsit. Omnis via periculi plena
est: si hec quā mōstro minus habet discimis per quā neduz tuo sanguini
cōsules: sed mihi etiā pderis qui pene infanio dū mei causa Lucretiam vi-
deo cruciari. Cui potius esse odio vellem q; te rogare. Sed hic sumus: eo
deducta res est. vt nisi tuis artibus: tua cura: ingenio atq; sollicitudine na-
uis regat: nulla salutis spes maneat. Iuua igit & illā et me tuamq; domū
abs nota conserua: nec me putes ingratū. Scis apd cēsarē quāti sim: quic-
quid peteris impetratū tibi efficiam. Et hoc tibi ante omnia polliceor do-
q; fidē: palatinūq; comitem te futurū: oēm; tuā posterioritatē hoc titū.
No gauisuram. Ego tibi Lucretiam ineq; & nīm amorē & famā nostram
& tui gneris decus cōmitto: tueq; mādō fidei: tu arbiter es. oīa hec in-
sita sunt: vide qd agas: & seruare potes ista & perdere. Subiit bis audē-
tis Pandalus factaq; morula. norā hec Euriale dixit & vīnā non accidi-
lent: sed eum in locū sicut abs te dictū ē res rediit: vt necesse sit me quod
lubes efficere: nisi & nīm genus affici cōtumeliis: & scandalū ingens cu-
piam exoriri. Ardet mulier sicut dixit: & impotens sui ē: nisi occurro fer-
ro se fodit: aut ex fenestris se dabit precipitem: nec vite iam sibi nec ho-
noris est cura. Ipsa mihi suū ardorem patefecit. Restitui: nec paui. lenire
flammā studui: nihil profeci. omnia preter te parufaci: nihil nisi te curat.
tu illi semp in mente sedes: te petit: te desiderat: te solum cogitat: sepe me
vocitās. Audi pcor Euriale dixit sic mulier ex amore mutata est: vt iam
non eadē videatur. Hen pietas heu dolor: nulla prius in vrbe tota vī ca-
stior vel prudentior Lucretia fuit. Mira res si tantum iuris natura dedit
amori in mētes humanas. Medendū est huic egritudini nec alia cura est:
nisi quam tu monstrasti. Accingam me huic operi: teq; dum tempus erit
cōmonefaciam: nec ex te grām quero: quia non est officium boni viri cū
is nihil promereatur gratiam poscere. Ego vt vitam infāmiā nostre im-
minentē familie hoc ago quod si tibi cōducit. non propterea sum aman-
dus. At em Eurialus inqt. Ego vel sic tibi gratiam habeo & creari te co-
mitem vt dictū est curabo. modo tu dignitatē istam non spernas. Non
sperno inquit Pandalus: sed ne hinc profecta sit volo: si ventum est libe-

re veniat. nihil ego conditionale facio. Si potuisset hoc te nesciente fieri: mea vt opa apud Lucretia; ees libentius egissem. Vale & tu vale retulit Eurialus: postq; animū reddidit: fac finge inueni effice vt simul sumus.

Laudabilis Pandalus letusq; abiit: tum eo tanti viri gratiam inueniss;: tum q; se iam comitem esse sperabat: cuius dignitatis tanto erat audior: quāto se minus cupere demonstrabat. Sunt em homines quidam vt mulieres: que cum maxime nolle dicunt: tum maxime volūt. Hic lenociniū mercede sortitus est comitatū: & aureā bullam sue nobilitatis posteritas demonstrabit. In nobilitate multi sunt gradus mi Mariane: & iane si cui iussibet origine queras: sicut mea inia fert: aut nullas nobilitates inuenias: aut admodū paucas: que sceleratū non habuerunt ortum. Cū em hos dici nobiles videamus qui diuitiis abundant. diuitie vero raro virtutis sunt comites: quis non videt ortum eē nobilitatis degener est. Huc vltre ditatatum spolia: proditiones aliū. Hic veneficiis citatus est: ille aduersionibus. Huic adulteria lucrum prebent. Nonnullis mendacia prolunt: quidam faciunt ex coniuge questum: quidam ex natis: plerūq; homicidia inuuant. Rarus est qui iuste diuitias congregat. Nemo salū amplū nisi qui omnes metit herbas: congregant homines diuitias multas: nec vnde veniant sed q; multe veniant querunt. Omnibus is verus placet. Vnde has habere quis nemo: sed oportet habere. Postq; vero plena archa: tūc nobilitas possit: q; sic questita nihil est aliud q; premiū iniquitatis. Maiores mei nobiles habiti sunt: sed nolo mihi blandiri: no puto me istos fuisse proavos meos aliis quos sola excusat antiquitas. quia non sunt in memoria eorū vicia. Mea inia nemo est nobilis nisi virtutis amator. Nō miror aureas vestes: equos: canes: ordine famulorū: lautas mentas: marmoreas edes: villas: predia: piscinas: iurisdictiōes: siluas. Nā hec oia stultus assequi pōt: quē si q; nobilē dixerit ipse fiet stultus. Pādāl' nē leuocinio nobilitat' ē. Nō multis post dieb' rure inter menelai rusticos rixatum ē. & occisi nōnulli q; plus satis biberāt. opusq; fuit ad res cōponēdas menelaū pficisci. Tū Lucretia mi vir inqt quis es hō debilisq;. eq; tui grauiter icedūt qre g'dariū aliquē recipe cōmodatū. Cūq; pōcēt et vbi nā eēt aliquis: optimū inquit Pādalus ni fallor Eurialus habet: & tibi libens cōcedet si me vis petere. Pete inqt Menelaus. Rogat' Eurial' mox equū iussit adduci. Isq; sui gaudiū signū recepit. secumq; tacite dixit. Tu meū equū ascendēs menelae: ego vxorē tuā eq; rabo. Cōuētū erat vt notis ad horā qntā in vico Eurialus eēt: sparetq; bñ si cantātē Pādālū audiret. Abierat Menela' itaq; celū noctis obduxerāt tenebre. Mulier i cubili cēpus manebat. Eurialus ante fores erat signūq; morabat. nec cantū audiebat nec creatū. Iā pterierat hora. & vt abiret Eurial' suadebat achates delusumq; dicebat. Durū erat amāti recedere & nūc vñ nūc aliā cām manēdi q;rebat. Nō canebat Pandalus quia menela' frater domi māserat & oēs aditus scrutabat ne qd inūdiarū fieret: noctēq; trahabat in omnem

Cui Pandalus nunq̃ ne ingt hac nocte cubatū ibim⁹. Iā nox mediū poli
trāscendit axē & me gūis occupat somn⁹: miror te cū iuueis sis senis hīe
nā: q̃b⁹ siccitas somnū aufert. nec vnq̃ dormiūt nisi paululū p̃pe diē dū
cur⁹ voluit septētional elicos: cū iā tps eēt surgēdī: eam⁹ tādē dormitū:
qd sibi volūt he vigilie: Eam⁹ ingt agamenō si tibi sic videt: antea tū in
spiciēde sunt fores an fac⁹ firmate sint ne furib⁹ pateāt: veniēsq̃ ad ostiū
nūc vnā nūc aliā serā admouit & pessulū addidit. Erat illic ingens ferrū
qd vix duo poterāt leuare: quo nō nunq̃ ostiū claudebat: qd postq̃ aga
menō leuare nō potuit. Iuua me ingt pādale admoueam⁹ ferrū hoc ostiū
tū dormitū ibim⁹. Audiebat bos fmones Eurialus & actū est tacit⁹ ait.
Si hoc ferramentū adiungis. Tū Pādalus qd tu paras Agamenō tanq̃
dom⁹ obsidēda sit firmare ostiū paras an tuū sum⁹ in ciuitate. libertas hic
est & quies oibus eadē. tū hostes pcul sunt gbus cū bella gerim⁹ florētī:
nisi fures times sat⁹ clausus ē: si hostes nihil ē qd hacī domo te possit tu
eri. Ego hac nocte n̄ subibo s̄ on⁹: q̃a scapulas doleo & ifra suz fract⁹: nec
gestādīs onerib⁹ su: idone⁹: aut tu leua aut sine. Vab sat⁹ ē ingt agamenō
dormitūq̃ cessit. Tū Eurialus manebō adhuc hic horaz ait: si forte aliqs
adapiat. Tēdebat acbatē more: tacitusq̃ maledicebat Eurialo q se tādū
retineret insomnē. Nec diu māsū ē cū p rimulā vīsa Lucretia ē. parū qd
luminis secū ferēs vsus quā pgēs Eurialus. Salue miāie Lncretia dixit.
At illa exterrita fugere primū voluit: exinde recogitans q̃s tu es vir ait:
Eurialus tuus ingt Eurialus. Api mea voluptas iā mediā noctem te hic
opior. Agnouit Lucretia vocē sed q̃a simulationē timebat nō prius au
sa est apire q̃ secreta inter se tū nota pcepit. Post hec magno labore seras
remouit. Sed q̃a plurīma ferramēta fores retinebāt q̃ man⁹ femineā ferre
nō poterat ad semipedis dūtātaxat amplitudinē ostiū patuit nec s̄ ait ob
stabit Eurial⁹ extenuāsq̃ suū corp⁹ p dextē lat⁹ intro sese p̃iecit. mulierēq̃
mediā āplex⁹ ē. Achates extra i excubiis māsit. Tū Lucretia siue timore
nimio siue gaudio exaiata inter Euriali deficiens brachia pallida facta &
omīssio v̄bo ac oclīs clausis. p oīa s̄ilis mortue videbat: nisi q̃ adhuc ca
lor pulsusq̃ manebat. Exterrit⁹ Eurial⁹ subito casu qd ageret nesciebat se.
cūq̃. Si abeo more⁹ suz re⁹ q̃ se iam in tāto discrimie deseruerim. Si maneo
interuenerit agamenō aut ali⁹ ex familia & ego perierim. Heu amor infe
lix q̃ plus fellis q̃ mellis habes. Nōn tā absinthiū est amarū q̃ tu. Quot
iam discriminibus obiecisti: quot mortibus meuz caput deuouisti: Hoc
nunc restabat meis in brachiis vt feminā exanimares. Cur me nō potius
interemisti: Cur non me leonib⁹ obiecisti: Heu q̃ optabilius erat in hui⁹
me potius gremio q̃ istaz in meo sinu defecisse. Vicit amor virū abiecta
q̃ proprie cura salutis cū femia māsit: eleuāsq̃ altius mutū corp⁹ atq̃ de
osculans madidus lacrymis. Heu Lucretia ingt vbi nā gētū es vbi au
res tue: Cur nō rudes: Cur nō audis: api oculos obsecro meq̃ respice. at
vide mihi vt soles. tuus hic Eurialus assū: tuus te amplectit Eurialus.

maie. Cur me non cōtra basias miror obisti an dormis vbi te quā: Cur si
mori volebas non me monuisti vt me occidissē vna tecū: nisi me audis
en iā lat⁹ meū apiet gladius & ambos habebit exitus vn⁹. Ach vita mea
suauitū meū: delitē mee: spes vnica: integra quies. Siccine te Lucretia per
dor attolle oculos: eleua caput. Nondū mortua es video: ad huc cales: ad
huc spiras. Cur mihi non loqueris: Sic me recipis ad hec me gaudia vo
cas: hanc mihi das noctem. Assurge oro requies mea: respice tuū Eurial
lum. Assum Eurialus tuus. At sic fatus lachrymarū flumē supra frontem
& mulieris tempora fluit: quibus tanq̃ rosarū aquis excitata mulier q̃si
de graui somno surrexit: amantēq̃ vidēs. Heu me inquit Euriale vbi nā
fuit: Cur non me poti⁹ abire sinisti: beata iam moriebar in tuis manibus:
vtnā sic excedere anteq̃ tu hac vrbe decederes. Cū sic inuicem fantur in
thalamū pergunt vbi talem noctē babuerūt q̃lē credim⁹ inter duos amā
tes fuisse: postq̃ nauib⁹ altis raptā Helenā Paris abduxit: tāq̃ dulc⁹ nox
ista fuit vt ambo negarēt tā bñ inter martē venerētq̃ fuisse. Tu meus es
gaminides: tu me⁹ ypolitus dyamedesq̃ me⁹ dicebat Lucretia. Tu mihi
Polixena es Eurialus referebat: tu Emilia tu Venus ipa: & nāc os nunc
genas nūc oculos cōmendabat. Eleuataq̃ nōnunq̃ lo dice: secreta q̃ nō vi
derat antea cōteplabat: & plus dicebat iuenio q̃ putarā. Talē latuantē vi
dit Acheon in fonte dianā. Quid his mēbris formos⁹: qd cādid⁹: Iam
redempitacula. Quid ē qd propter te nō debeat sustineri: O pectus deco
rum. O papille premēde: vos ne tango: vos ne habeo: vos ne meas inci
distis man⁹. O teretes artus. O redolēs corp⁹: te ne ego possideo. Nūc
mori facilius est q̃n gaudiū hoc ē recens neq̃ interueniat calamitas. An
me mi teneo te an somnio: vera ne ista voluptas ē an extra mentē posita
sic reor. Non somnio: certe vera res agitur. O suauia basia. O dulces am
plexus. O melliflui morsus. Nemo me felicitas viuūt nemo beatius. Sed
heu q̃veloces bore: inuida nox: cur fugis: Mane Apollo: mane apd in
feros diu. Cur equos tā cito in iugū trabis: sine plus graminis edant. Da
mihi noctē vt Alcumene dedisti. Cur tu tārepente Citonī tui cubile re
linquis aurora: Si tāgrata illi cēs ē mihi Lucretia: baud tāmane surgere
te pmitteret. Nunq̃ mihi nox visa est hac breuior: q̃uis apud britanos
dacosq̃ fuerim. Sic Eurialus nec minora dicebat Lucretia. Nec osculum
nec verbū irrepensatū preterit. Stringebat hic stringebat illa: nec post ve
nerem lassī iacebāt. Sed vt Antheus ex terra validior resurgebāt: sic post
bellum alacriores illi robustioresq̃ fiebant. Noctē pacta cum crines suos
ex oceano tolleret aurora discessum est. Nec post multos dies redeundi
copia fuit. Crescentibus dietim custodiis. Sed omnia superauit amor. vi
amq̃ tandem cōueniendi reperit qua usi amantes sunt. Interea cesar qui
iam Eugenio reconciliatus erat: romā petere f. stinauerat. Sensit hec Lu
cretia. Quid em non sentit amor: aut quis fallere posset amātem: Sic igit
Lucretia scripsit Eurialo.

Lucretia scribit Eurialo.

I posset animus meus irasci tibi iam succenserē q̄ abiturū te dissi-
mulasti. sed amat te q̄ me magis spūs meus: nullaq; pot̄ ex causa
aduersus te moueri. Heu mi cor: quid ē q̄ mibi cesare nō dixisti
recessurum? Ille itineri se parat: nec tu hic manebis scio. Quid obsecro de
me fieri quid agā misera: ubi quiescā: si me relinquis nō uiuo biduū. Per-
ago has lras meis lachrymis madidas: p̄ tuā dexterā & datā fidē si de te
quicq; merui: aut fuit tibi quicq; dulce meum: miserere infelicitis amantis
Nō peto q̄ maneat: sed tolle me tecū. Fingam me vespe Bethleem pete-
re uelle. vnicamq; recipiam anū. Assint illic duo tresue famuli ex tuis me
q̄ recipiant: nihil negotiū est volentē eripere. Nec tibi dedecori puta. nā
& filius Priami coniugem sibi raptā parauit nō iniuriaberis viro meo. Is
em̄ omnino me perditurus est. Nam nisi me abducas: mors illi me aufe-
ret. Sed noli tu eē crudelis meq; moriturā relinquere que te pluris semp
q̄ me feci. Ad hec Eurialus in hūc modū scripsit.

Responsio Euriali.

Elauit te vsq; nūc mea Lucretia ne te nimis afflictares anteq̄ tem-
pus eēt. Scio mores tuos: noni te quia te nimis crucias. Nec ce-
sar sic recedet vt nō sit reuerſurus. Ex vrbe postq̄ reuerterimur.
hoc iter est nobis in patriā. Qz si cesar aliā viam fecerit: me certe si vixero
reducem videbis: negentq; mibi patriā supi: errabūdoq; silem q; reddēt
Vlixī nisi bucreuertat. Respira ergo mi anime sumeq; vires: noli te ma-
cerare: gn̄ viue potius leta. Quod dicis de raptu esset mibi tum gratum:
tum iocundissimū. Nec mibi maior voluptas prestari posset q̄ te semp
habere mecū. ac meo ex arbitrio potiri. Sed consulendū est magis bonori
tuo q̄ mee voluptati. Exigit nāq; fides tua qua me complexa es: tibi vt
cōsiliū fidele prebeam: & quod in rem sit tuam. Tu te scis prenobilez eē:
& in clara familia nuptam. Nomē babes tum pulcherrime: tum pudicissi-
me mulieris: nec apud italos solum tua fama claudis: sed & theutones &
pannonii & bohemi & omnes septētriones populi tuū nomē agnoscūt
Qz si ego te rapiam mitto dedecus meum quod tui causa floccificerem.
Qua ignominia tuos afficeret necessarios: quibus doloribus tuā matrē
pungeres: quid de te dicere? quis rumor exiret in urbem? Ecce Lucre-
tia que Bruti cōiuge castior menelopeq; melior dicebat: iaz mecbū seqē
immemor dom⁹ parentū & patrie. Nō Lucretia s; yppia ē vel Iasone le-
cuta medea: Heu me quātus meror cū de te talia dici sentirez. Nūc amor
amor nūc clam ē nemo te nō laudat. Rapia turbaret ora: nec vnq; tā lauda-
ta fuisti q̄ tunc vitu peris. Sed mittam famā: quicqd amore p̄fui ne stro
nō valerem? Ego cesari serui. Is me virū fecit potentē: diuitem: nec a co
recedere possum sine mei status ruina. qd si eū deserere nō quirem te de-
center habere: si curiā sequerer nulla quies eēt: omni die castra mouem?
Nusq; cesari tanta mora fuit: quātā nūc senis. Idq; belli necessitas fecit q̄

si te circūducere & quasi publicā feminā in castris haberem: vide q̄ eet
mibi & tibi dedecorū. His ex rebus obsecro te mea Lucretia mentē vt
exuas: boniq; consulas: nec furori magis q̄ tibi blandiaris. Alius fortas-
sis amator aliter suaderet & vltro te fugere precaretur: vt te q̄din posset
abuteretur: nil futuri prouidus dū presentis satisfāceret egritudini. Sed is
non esset amator verus qui libidini magis q̄ sane cōsuleret. Ego mea lu-
cretia quod frugi est non eo. Mane hic te rogo: nec me dubita rediturū.
Quicquid apud etruscos incūbet agendum cesari mibi cōmitti curabo:
daboq; operam vt te frui abs tuo incomodo possim. Vale viue ama nec
meum q̄ tuus est ignem putato minorem: aut me non inuitissimū hinc
abscedere. Iterum vale mea suauitas & anime cibus mee. Acquieuit
his mulier & imperata factura rescripsit. Paucis post diebus Eurialus cū
cesare romam perrexit: nec diu moratus illic febribus est incensus. Infe-
lix penitus qui cū arderet amore: febriū quoq; cepit ignib; estuari. Cūq;
iam vires amor extenuasset adiectionis morbi doloribus parū superat vites:
tenebaturq; spūs medicorū: remediis potius q̄ manebat. Cesar dietim
ad eū veniebat & quasi filiū solabat: oēsq; curas appollinis adhiberi iube-
bat. Sed nulla vaietior fuit medela q̄ Lucretie scriptū quo viuente illā &
sospitem cognouit. Que res febres aliquātisper iminuit Eurialūq; surge-
re in pedes fecit: qui & coronationi cesaris interfuit: ac ibi militiā suscepit
& aureū calcar. Post hec cum cesar parūsum peteret: is rome mansit non
dum ex integro sanus. Exin de senas venit quīs adhuc debilis extenua-
tusq; facie. Sed intueri potuit non alloqui Lucretiā. Epistole plures vtrū-
q; misse sunt rursusq; de fnga tractatum est. Tri duo illic mansit Eurialus
dum sibi aditus omnes videret ereptos: recessum eius amanti renuncia-
uit. Nunq̄ tanta dulcedo in conuersando fuit: quanta in recedendo me-
sticia. Erat in fenestris Lucretia per vicum iam Eurialus equitabat: buni-
dos oculos alter in alterū iacerat. Flebat vnus flebat alter: ambo dolori-
bus vrgebantur: vt qui suis ex sedib; cor auelli violenter sentiebāt. Si q̄s
in obitu quātus sit dolor ignorat duosq; amātū sepiationē cōsideret quīs
maior hic anxietas inest & cruciatus ingentior. Dolet animus in morte:
quia corpus relinquit amātū: corpus absente spū nec dolet nec sentit. At
cū duo inuicem conglutinati per amorē vnus sunt animi: tāto penosior
est sepiatio quāto sensibilibior est vtriusq; dilectio. Et hic sane iam non erāt
spūs duo s; quēadmodū inter amicos putat aristophanes vnus aie duo
corpa facta erāt. Itaq; nō recedebat anim; ab aio: sed vnicus amor scinde-
bat i duos. Tū cor in ptes diuidebat mētis ps ibat ps remanebat. & oēs
inuicem sensus disgregabantur & a seipsis discedere flebant. Nō mansit
in amantium faciebus sanguinibus gutta nisi lachryme fuissent & gēmi-
tus. Similimi mortuis videbantur. Quis scribere: quis referre: quis cogi-
tare posset illorum mentiū molestias: nisi qui aliquñ insaniuit. Laodomia
recedente Protheselao & ad sacras ylii pugnas exeūte exanguis cecidit.

Eadem postq̃ viri mortem agnouit: viuere amplius minime potuit: Di-
do phenisia post fatalem Enee recessus seipsa interemit. Nec porcia post
bruti necem voluit supesse. Hec n̄a postq̃ Eurialus ex visu recessit in ter-
ram collapsa p̄ famulos recepta est: cubiliq̃ data donec resumeret spiritū
Vt vero ad se rediit. vestes aureas purpureasq̃ & omnē leticie reclusit or-
natum: vilisq̃ tunicis vsa nunq̃ postbac cātare audita est: nunq̃ visa ride-
re: nullis facietis: nullo gaudio: nullisq̃ vnq̃ iocis in leticia: potuit reuo-
cari. Quo in statu dū aliquādiu pseuerat egreditur incidit. & quia cor
suū abierat: nulliq̃ mēti dari cōsolatio poterat: inter multū plorātis bra-
chia matris: ac collatibrymātis & frustra consolatoriis verbis vtentis ne-
cessario indignante animā exalauit. Eurialus postq̃ ex oculis nunq̃ se vi-
surum abiit: nulli intereundū locut⁹: solā in mente Lucretiam gerebat: &
an vnq̃ reuerti posset meditabatur: venitq̃ tandē ad cesarē parusū manen-
tem: quē deinde ferrariā: mantua: tridentū: constantiā & basileā secutus:
ac demū in hungariā atq̃ bohemiā: sed vt ipse cesarē sic eū Lucretia seque-
batur in somniis: nullaq̃ noctē sibi quietam p̄mittebat. Quā vt obiisse ve-
rus amator agnouit: magno dolore p̄motus: lugubrē vestez recepit. nec
consolationē admissit nisi postq̃ cesar ex ducale sanguine virginē sibi tum
formosam tū castissimā atq̃ prudentē matrimonio iūxit. Habes amo-
ris exitū Mariane mi amātissime: non ficti neq̃ felidis. Quē qui legerint
periculum ex aliis: faciant quod sibi ex vsu fiet. Nec amatorū bibere po-
culum studeant. quod longe plus aloes habet q̃ mellis. Vale. Ex viuen-
na. v. Nonas Iulii. Anno. M. cccxliiii.

Epitaphiū mittit ep̄o patauiē. sup̄ mire laudis lapidē tumbali.

Euerendissimo in xpo p̄ri & illustri. **EPISTOLA CXV**

r. principi dño Leonardo ep̄o patauiē. dño suo magno & futuro
maximo. Eneas siluius poeta impialisq̃ secretarius. S. p. d. Basili-
cam diuī Stephani p̄bomartyris cui p̄fides in vrbe tua patauiē. cū nup̄
intraſſet: miraretq̃ veteres sepulturas. Nihil inquit magnificus Caspar
cancellarius adhuc vidisti. Moderni ep̄i spectāduſ ē lapis. Sequētiq̃ die
cū viri p̄tates aduenissent. Silueſter cbimen. opus ac Iobānes mgt̄ regie
camere. Tu illos cū cācellario postq̃ solēni prādio recreaueras: vt lapidē
cerneret adduxisti. Nec dedignatus es me quoq̃ vna inter ſpectatores
vocare. Vidi ergo mirificū marmor qd̄ cāsubtili ingenio sculptus erat: vt
vel Phidie vel Praxitelis opus videri potuerit nec meo iudicio (qui ta-
men romanas statuas contēplatus ſum) altioris edificiū quicq̃ huc op̄i
poterat adiūgi. Vera tua illi iacebat imago. Iob in vtrunq̃ latus erat in-
sculptus. Sup̄ pedes tuū crucifixus reſidebat. In infulis quoq̃ circa bea-
tam virginē bis tua effigies cernebatur. Ad pedes tuos duo leones tamui-
uis ſimiles vt terrorem iniicerent aſpicientibus. Angeli vndiq̃ quaſi vo-
lantes aſtabant. Arina tum tua: tum eccleſie in plerisq̃ locis viſebantur.
Laudaui ergo te mirū in modū qui etſi alium tenes dignitatis gradum.

multasq; possides opes: non tamē esse te hominē obliuisceris. sed quod est hominis sapientis & mortalem te noscis & de morte sedulo cogitas. Quo fit vt te non nisi iustum iudicare possim. Nam qui viuēdo moriturum se continuo meditat: is proculdubio & vitam ducit meliorem & cum dies obitus adest minus augit. Quia preuisa iacula (sicut Gregorius inquit) minus nocent & facile continent huius mūdi blandicias & inquina menta refugit qui semp cogitat se moriturū. Vnum tamē in tuo sepulcro defuit. quia non erat ibi epitaphiū te ac tuis virtutibus dignum. Volui igitur supplere defectum ediditq; nōnullos elegos. qui si placebunt in alio quo ex lapidib; farrhophagi tui potuerunt insculpi & ad posteritatis deduci memoriam: vt nō solum presentes sed etiā futuri populi qualis prelati fueris & q̄ ecclesie vtilis recognoscant. Et qui tibi succedet non locum dumtaxat sed & virtutes tuas habere pcurēt. Vale optime & fac q̄ tuus Eneas si phas est dicere tuisissimus fiat.

Promotoriales littere.

EPISTOLA CXVI

r Euerēdo patri domino ep̄o constan. Eneas siluius & Michael de p̄bullendorff secretarii regii. S. p. d. Reuerende in christo pater & domie. Obtinuit superioribus diebus honorabilis Cuicius a maiestate regia primariarū precum lras: p̄ aliquo beneficio ecclesiastico sibi conferendo ad tuā collationē spectante. Nunc v̄o cum eisdem lris ad tue paternitatis presentia p̄ficiat: sperans in oculis tuis gratiam p̄motionē inuenire. Verum quia idem. Cuicius nobis p̄ plurimū cōuersatus est: nobisq; retroactis temporibus obsequiosum se prebuit & acceptus: & eum semp honestum & p̄bum inuenimus. Non indignū putauimus has nostras litteras in eius recōmēdationē tibi cōscribere. Quapropter licet nō dubitemus paternitatē tuam cum intuitu virtutū suarū tum maxime ob reuerentiā regie celsitudinis beniuolam sibi & affectam esse. Rogam⁹ tñ vt etiam nostro intuitu. Cuiciū ipm recipias cōmendatū. vt p̄ tui fanoris presidia q̄ primū regiarū precum sortiri possit effectum. In qua re reputabimus specialem gram a tua paternitate recepisse viceuersa in nobis possibilibus ad tua beneplacita nos offerentes.

Promotoriales littere.

EPISTOLA CXVII

n Otarii romane regie cancellarie. Reuerēdo patri ep̄o constan. domino suo. S. p. d. Licet merita nostra nulla precesserūt quorū vigore petere a te aliquid audere debeamus. Quia tamē res iusta est p̄ qua interueniamus & benignitatē tuam non ignoramus fiduciam habemus q̄ ea que querimus libenter audies & libetius adimplebis. Quod aut poscimus hoc est. Venit ad te Cuicius cum lris regii primarū precū sup̄ aliquo beneficio ecclesiastico sibi conferēdo ecclesie tue: qui cum sit vir lras & bonis imbutus moribus: facile apud te optimū patrē glam inueniet. Nos tamē cupimus vt nostre etiā sibi recōmendationes p̄ sint cum eū diligam⁹ & suis exigētibus meritis percarū habeam⁹. Rogamus

N

Itaq; vt nostro intuitu tuos sibi fauores impēdas & ipse sentiat istas nras
ad effectum sue regie grē consequendas nō modicū p̄suille quā rem nobis
ad precipuā cōplacentiā recipiemus. Parati ecōtra in oībus possibilibus
tibi & in cōmuni & ī p̄ticulari cōplacere. Datū in nouaciuitate Anno rē.

Ladislāus cōmendat summo pōtifici ne emulis suis regnum hunga-
rie confirmet.

EPISTOLA CXVIII

Vidēricus dei grā romanorū rex semp Augustus sc̄tissimo patri
fmo Eugenio pape q̄rto. S. p. d. Et si non dubitem⁹ apostoli cā se
dem tanq; veritatis doctricē: iustamq; vite magistrā: quorūlibet
iurib⁹ fauorabile ēē: nulliq; p̄sus iniuriā facere: qā quicquid ab ei⁹ folio
manat: iusticie laudib⁹ librat & equitatis. Nō tñ ab re fore putam⁹ aliq; p
nos scribi. b. tue qbus ius serenissimi principis Ladislāi hūgarie regis pa-
trudis n̄i cbarissimi pueri pupilli & orphani cōmēdatū efficiam⁹: & eorū
qui ficta p̄ veris referūt impiis resistam⁹ conatib⁹. Scit em̄ tua beatitudo
patruelē n̄m p̄fatū q post obitū vite diue memorie patruī & aīcessoris
n̄i Alberti romanoꝝ atq; hūgarie bohemicq; regis in vtero m̄mo post-
humus remāserat. Vt primū natus fuit & sacri fontis vnda renatus: adhi-
bitis ex amore solēnitatib⁹ verā hūgarie & sc̄tām suscepisse coronā. Nūc
autē sicut accepim⁹ magnopē qdam instant vt tua sc̄titas titulū regni hui⁹
in aliū trāsserat m̄lta illinc emolimēta: tū sc̄titati tue tū regno p̄fato pueni-
entia dicētes q licet nullaten⁹ aplicā mouere credam⁹: qā nullū cōmodū
est tāingens p q̄ bñ vendi iusticia possit. Mirādus tñ est eorū conat⁹ q ex
alieno incōmodo suū q̄rentes cōmodū: altissimi sanguinis puerū & p̄mo
& auito regno cupiūt spoliare. Iniquū p̄fecto & abhominabile scelus. Fe-
cerit em̄ ali⁹ quis magnalia sit potēs sit aptus regimini sit p alijs accēto
Nolum⁹ ista discutere nec cū iniuria volum⁹ loq; cuiusq;. Nulla tñ rō sua
det huic puero suū adimi regnū q si p̄pter se nō ēēt magniputādus ei tñ
p̄ter facta p̄na vniuersa xpianitas fauorabilē ēē deberet. Quis em̄ n̄i cp̄is
hō est q pris b⁹ gliosos cōsiliatus tū cōtra thurcos tū cōtra bussitas nō au-
diuerit. Debet p̄teea & huic puero fauorē p̄bere. Aui sui clarissima gēta
& illa eccl̄ie vniō stantie repata: tū rō & Karoli q̄rti & Henrici septimi
quorū vltim⁹ hic sanguis ē mēoria cesaꝝ. Tacem⁹ indite dom⁹ n̄re aultra-
lis opa. tā p̄ impio q̄ p eccl̄ia in fauorē fidei p n̄ros & b⁹ pueri p̄genito-
res edita. Quis tandē nō cōpati deberet innocētī puero parētibus orba-
to: vero hūgarie regi acheredi. In sane p̄fecto metis & animi trucis sunt
ac totius hostes iusticie q tāgenerosum puerū regno priuare & ius tāda-
rū cōculcare nitunt. Sciūt tñ & illi ipsi qui talia petunt. inhumanū ēē qd
optāt atq; idēico extingētū puerū & nūq; inueniri cōsingūt. vt vel hoc co-
lere regni titulus i aliū diriuēt. Sed aliud repit. Viuit em̄ rex ladislā⁹ ac
fausta & felici fruiē sospitate. Scitus at: puer formosus. Is est i nouaciuita-
te vicin⁹ hungarie adiriq; ab boib⁹ pōt q ei⁹ visendi sunt cupidi. Spes &
n̄ra & oīm est aīcessorū suorū: virtutes in hoc puero reuēturas. Que oīa

tue. B. recensemus: ne p sinistras suggestiones aliquid ex curia tua valeat
extorqueri: qd buic patrueli nro possit esse nociuū vtq; puerū istū oibus
impīi principib; sanguie iūctū; aplice sedis fauore tua sanctitas psequat.
Sicigit hic rex pupillus i tuo cōspectu recōmēdat. sit añ oculos tue mē-
tis sua generositas sua etas sua puritas: suorū mēoria pdecessorū & buius
iusticiā ex q nō inanis & ficta. sed vera & ampla vtilitas aplice sedi redun-
dare pot. amplecti atq; tueri velis. Datum vuienne.

Cosolat merens sup morte amici.

EPISTOLA CXIX

Oderati ac prestabilis ingenii viro Nicolao de vlm. insignis ciui-
m tatis esselingensis secretario. Eneas ep̄s senen. S. p. d. Ludouicus
impialis cācellarie notarius homo frugi & nostri amans tuas ad
me litteras attulit quas Michaeli de phullendorff impiali pthonotario
dum viueret olim scripseras. Ex his redit in memoriā obitus amicissimi
hois qui me admodū turbauit. Quis em naturale & cōmune sit omnib;
mori neq; vitari necessitas mortis queat. humanū tamē est dolere & cō-
risciari amicos ex amicorū morte: fateor imbecillitatē meā cum Michae-
lis mentionē in tuis lris reperi. non potui non affici merore charissimi &
dulcissimi amici: dum me consuetudine priuatum esse meminerā. Consu-
lor tamen meipm qū vt christianū decet obisse illum scio. Nihil est quod
illi inorienti defuerit ab ecclesia requisitū. Vixit cum virtute mortuus est
cum pietate. Nusq; mala mors inuenit vbi bona vita precessit. Illud etiā
ad felicitatē sibi: & mihi ad cōsolationē cedit. quia in ecclia mea senens se
pultus est. Cuius manib; quotānis parētari curabo. Faxit deus cum il-
lo apud xp̄m saluatores in pmissa patria reperiamur: vbi vere sunt opes:
vera gaudia. Hic in terris nihil ē solidū nihil ppetuo bonū: oia senescunt
omia occidūt: Michael noster vt mihi psuadeo illuc reuersus est vnde ve-
nit: magnumq; illum diem letus prestolat: in quo surgentibus omnibus
corpus suum ex puluere tollat. & gloria vestiāt immortalē: hec me scribe-
re epistola tua coegit. In qua nec grauitas deest neq; ornatus deferatur.
Sed vidi etiā picturam tuam qua diuum Michaelem expressisti. Due
in teres elucet eloquētia & pictura. Sed hac magis in qua vel appelli vt
zeusi potes equari In altera si perseuerabis gregem exibis & ad singula
res venies. Aamant enim se artes be adinuicem. Ingenium pictura expe-
tit. Ingeniū eloquentia cupit non vulgare sed altum & summum. Mira-
bile dictū est dum vīguit eloquentia vīguit pictura sicut Demoscenis &
Ciceronis tempora docent. Postq; cecidit facundia iacuit & pictura. Cū
illa reuixit hec quoq; caput extulit. Videmus picturas ducentorū anni
rum nulla prorsus arte politas. Scripta illius etatis rudia sunt inepta in-
compta. Post petrarcham emerferunt littere. Post totum surrexere picto-
rum man; vtrūq; ad summā iam videm; artē puenisse. Laudo te quē pi-
ctura sumū: eloqntia mediocrē h; Et hortor vt qlis es pictor talē te velis
oratorē prestare vt dicendi facultas que olim apud alamanos non vtilis

N 15

fuit postea in exilium acta est te duce priorē locum vēdicet. Deniq̃ quia
meam videris amicitia petere concedo petenti libeter: qđ recusanti vltro
obtulissem in eo iam tecum his lris amicitie sedus: meq̃ non vulgarem
amicum do tibi vt me postbac ex arbitrio vtare. Sciens quia non minus
amaberis q̃ amabis. Vale ex nouaciuitate. Anno 77.

Oratoria ars ex grecis in italos & modo ex italīs in alamonos theu-
tonosq̃ venit.

EPISTOLA CXX

e Neas eps tergestinus iuriscōsultissimo viro dño Gregorio bam-
burgenſi. S. p. d. Cicero cum adhuc iuuenis apud grecos mirificā
orationē habuisset admirabant̃ qui aderant oēs: mirisq̃ laudib⁹
nomini oratores efferebāt. Senex aut̃ quidā amātissim⁹ patrie. inter oim
leticiam atq̃ tripudiū solus flebat. mirati circūstātes. Quid est inquit
qđ te letātib⁹ ceteris merore conficit. Tum ille om̃s inquit grecorū ar-
tes in latinū migrarūt. vnica nobis & familiāris & charissīma remanserat
eloquētia. Sed hanc etiam Cicero nobis aufert atq̃ in italiā secum ducit
nūquid iusta est causa lacrimarū. Sic mihi hodie de te visum est cum in re-
gia de studiis que vocāt humanitatis dissertares. Nam & legistā & theu-
tonem supabas & italicā redolebas oratoriāq̃ sacundiā. Sed qđ fuit me-
rori greco: mihi leticiā prebuit. Neq̃ em̃s theutonia lris claret: que illas
tradit italia: minus habet litarū. Sunt scientie sicut & lumina qui de suo lu-
mine lumen accendit: sed sibi retinet lucem & accipienti tenebras aufert.
Inueni apud sanctū Gallum qđ sueuorū est opidū in veteri monasterio
bibliothecā puctustam vbi & libros reperi ornatissime cōscriptos: quoq̃
autores fuerunt theutones mirabar. Cur hodie nihil eloquētie his in re-
gionib⁹ eluceret. S; venit in mentē apđ italos q̃ ipsi fuisse q̃ sepulta dicē
di facultate barbarorū iusticia dñabat. Ante centū ferme annos & antea
tricentis qđringētisq̃ non inuenies qui p̃ italiam sermonē habuerit ter-
sum & lucidum. Sic pingēdi sculpediq̃ accidit arti. Si ducentorū tricēto-
rumq̃ annorū aut sculpturas intueberis aut picturas inuenies nō homi-
nem sed monstrorū portētorūq̃ facies. Priscis vō seculis appellem atq̃
zeusim pollicretū: phidiā: & praxitelē: magnos fuisse cōperimus. Et de
statuariis quidē ipsi videmus: & Virgilio fidem habemus dū ait. Credo
equidē viuos faciēt de marmore vultus. De pictoribus vero testimonia
sunt clarissimorū viroꝝ qui p̃fecto minime tātis eos p̃conis extulissent
si picturā non aspexissent sculpture vel similē vltilla pulciorē. Sed ecce iā
reuixerūt sculpedi pingēdiq̃ discipline. Reuixit etiā eloquētia & nostro
quidē seculo apud italos maxime floret. Spero idem in theutonia futu-
re. Si tu tuq̃ similes cōtinuare & amplecti totis conatibus oratoriā decre-
ueritis. Accepi apud nurēbergā plebanū sancti Sebalđi virū grauē tua
p̃motū suāstione: multis lucubrationib⁹ hystoriam atq̃ rethoricā p̃sequi.
Diligo ego vos ambos qui patriā moribus ornātes etiam litteris muni-
re studetis. Ceterūq̃ de nilo fuit hodie nobis fmo: nō video quo pacto

ex paradisi monti p̄gredi possit. Paradisum nanq̃ terrestrē quā delitijs
vocat in oriente positā volūt. atq̃ ex ipsa eufraten fluere quē scriptura
tigrim appellat: quīs & tigris alius in armenie regione caput tollat: quī
solino teste eufraten fluuiū in persicū desert sinū. Nilus v̄o a monte infe
rioris mauritanie qui occiano p̄pinquat originē habet. Sic affirmare fe
runt p̄nici libri & iube regis scripta. Si solino credimus & hic nunc la
tens nunc apparens diuersis argumentis deprehendit is esse qui irrigat
egyptum & terminus est affrice atq̃ asie. Licet Lucano hui⁹ origo flumi
nis incognita videat̃ dum ait. Egens si qua iacet nascenti cōscia nilo. Va
le & qđ verbis fieri debuisset scriptis accipe. Ex nouacuitate pridie kl's
februarium.

Grates refert de multis beneficijs specialiter de equo veloci p̄pinato.

Plendido & magnifico vi- **EPISTOLA CXXI**

s ro dño Caspari schlick imp̄iali cancellario. Eneas ep̄s tergestinus

S. p. d. Cogor sequi regez quocūq̃ ierit dum me poscit. Si manit̃
retrabit longe fugiendū est. Ago tibi gratias idoneū qui fuge equū mi
nistrasti. Tua sunt innumerabilia in me beneficia. Expectare vicem ex me
non debes qui vix possem numerare quot me beneficijs cumulasti. bene
ficia ante premiata sunt q̃ exhibita. In animo quisq̃ suo benefactor pre
mium tulit. Quecūq̃ possidemus viuētes: heres nobis morientibus
vel inuitis auferit: sola fugiunt heredis manus auaricq̃ amico dispenlāte
animo. Redclusus in archa thezauros fures expilāt: predia latronibus pa
tent. Nihil tam rigide seruari p̄t quod fortune non subiaceat. Extra for
tunā est quicquid donat̃ amicis. quas dederis solas semp habebis opes
Sic Marcialis ait. Tua munificentia digna est laudū p̄conis sempiternis
ignorant te tpa nostra. Sic est inuidia: viuētes vrit: calcit̃ exterminat. Ra
ri viuētes laudati sunt. Recte noster Oratius virtutē incolumē odimus
sublatam ex oculis querimus inuidi. Sed viue tu diu inuitis emulis: lau
dabere viuēs. Et si tacuerint alii: nostra loquax non tacebit musa. Inuidia
cessabunt fata. Non semp glacies geticis borret in agris. Nec semp ma
re vexant in equales procelle. Iam diffugere niues: iam campis gramina
redeunt & arboribus come crescunt: mutant om̄ia vices q̃ sub luna sunt.
Nec felicia nec aduersa sunt immortalia: pruinē succedit ver. Pomifer esta
tem sequit̃ autūnus. Quis beatus es te ipso & tua virtute contētus: spe
ramus tamen beatiorē te cernere: soli & stellis acceptiorē. Vincet inuidiā
virtus p̄pauci imo nulli sunt tui similes. In bonorātā esse oportet curiam
nisi tu quoq̃ bonoreris. Mittimus ista modo Laurētius meus ex terge
sto reuersus. Ait se in foro iulii rumore excepisse. Iam mediolani potit̃
esse Frānciscum fortiani. Venetijs esse oratores galliarū & magni presby
teri legatos. In regem aragonum cūditur faba. Post Laurentiū alius ve
nit ab italia qui mediolani nouitatē cōfirmat. Nescio credere priusq̃ no
stros audio nuncios. Timeo tamē & dari nostris verba. Comiti facta su.

N. iiii

spicor. Sic sunt hominū ingenia. p̄p̄inioribus fauent p̄sentia pericula formidant. Auxilia longinquā parū habent sp̄ei. Rex noster b̄nc abiturus cras existimat: nouamq; ciuitatē repetitur⁹: & inde post triduum ingressurus st̄riam. faustum sit illi p̄cor iter. Cōmendo re meam vestre magnificēcie: tuisq; me p̄sidiis fauoribusq; cōmitto. Fuit hic magister bubarū ne dicam nugarū: verba secum nulla feci: nec ipse mibi mutus an- nuit. Noui nihil actum esse sic silentiū iudicauit. Vale optime. Certumq; me tuarum reddito operarum. Ex balneis austrie. xv. Kalendas Martii Anno r̄c.

Assentit p̄cibus & spondet efficere rogatū. **EPIS. CXXII**

i Lultrissimo principi dño Sigismundo duci austrie domino suo
i Eneas silui⁹ poeta. S.p.d. Estigitaſti modeste a me pridie tibi vt
amatoriā alicuius eplam mittere: qua suadere posses virgini quā diligis vt amare te sineret. Alius fortasse tibi hoc negasset t̄nens ne pia bereris. Ego annuendū duxi. Scio nanq; humane vite cōditionē. Nam qui non amat in adoleſcēcia in senio postmodum amat quo tēpore deri- sui est & vulgi fit fabula: quoniā etas illa amorī inepta est. Nosco p̄terea amoris consuetudinē qui in iuvene torpentes virtutes excitat. Hunc in armis exercet illum in lris. Et studet quisq; id agere p̄pter qd amice pla- ceat. Et quia virtutes nomē bonū faciunt: virtute dat operā qui amat: vt ante puelle faciem laudet. Et quāq; hoc ineptū virtutis premiū sit. p̄ba- bile tamē est quacūq; ratione virtutes adipiscaris. Adoleſcētes inluper non sunt nimū cobibendi ne languidi & inertes fiant: p̄mittendūq; his est aliquis ludus: indulgendū est aliquā t̄p̄e voluptati eorū vt animum & carsumant vt ſciant bonū & malum. vt verſutias mūdi noscant: illasq; cum viri facti fuerint euitare ſciant. Hac de causa gelli morem voluntati tue & optatā eplam hac conditione tibi transmittō: vt amās nō negligas studia l̄rarum. Sed quēadmodū apes ex floribus mella decerpūt: sic tu ex amoris blandiciis virtutem veneris. Vale.

Epistola plus audet viue vocis oraculo referre mentis conceptum de pulcra puella.

EPISTOLA CXXIII

b Anibal dux numidie. S.p.d. & seipsum dat singulari domine sue
b insigni & formosissime virgini Lucretie regis epirotharum filie.

Volui te sepius alloqui amoremq; meū tibi notum efficere: sed etas mea nimis adhuc verēcūda est. quē non pat̄. quod intra me sentio foras exire p̄primū incipio loqui mox rubor adest: timor impedit & me diuis vox in faucibus beret: nec cogitata possum effari. Timeo modestiam tuam ne me arguat. Vereor astātes ne me derideāt. Horresco meipm ne balbuciens fiam. Hac de re quod statuerā dicere decreui litteris cōmitte- re. Quia epistola non erubescit: nō suspirat nō timet quemq;. Forſitan arduum aliquid & p̄difficile postulaturū me putas: parum est quod volo hoc si mibi cōcesseris multū existimabo. Ego cū modestissima virgo fa-

teor me tui amantem esse captūq; tui vultus splendore: nec aliud die no-
 ctuq; cogito q̄ te: tu mihi semp es in mēte te in corde & in anio gero: tu
 meum desiderū es: tu spes mea: tu quies: tu refrigerium. Cum te video
 quiescit animus meus & se oblectat: at cū abes ne te cernere possim: ma-
 gnis vrgeor stimulis. nec aliud meditor nisi vt q̄primuz te reuisam: hoc
 multiplici causa factum est. Nam & forma & honestas in te cōcurrūt. Lau-
 dāt belenā poete. At ego illā nō existimo tibi fuisse similē. Nec polixenā
 tibi comparauerim. aut eam quā dilexit: hercules deianirā: tu om̄s vinctis
 & pulcritudine & moribus quasi altera philomena. A calce vsq; ad verti-
 cem nulla est in te menda. Crines tui splendorē auri supant. Frons alta &
 spaciōsa ē. Supercilia in arcum tensa debitis spaciis distinguunt. Oculi tui
 tanq; duo emicant sydera. inde sagittas emittis & vulneras iuuenes: hinc
 quos vis occidis & quos vis viuificas. Nasus suis cōueniens partib; sa-
 clem mirifice honestat. Genas candore niuio resperfas modestus rubor
 interfecat. Quid labia corallina & cristallinas referam dentes & om̄s oris
 tui partes vnde mellisua manant verba: hinc risus ille progredit̄ qui me
 sepe ad intima penetrat. O virum felicem. qui labia illa mordebit: qui ta-
 les osculabit̄ genas qui mentū tuum & candidiorē sūbica niue gulā tuā
 poterit tangere. Nolo pectoris tui & illorū pomorū que ibi latet mētio-
 nem efficere: ne referēs nimis ardeam. Tñ te scis q̄ intra & extra formosa
 es. Ego mirari magis q̄ digne cōmēdare te possim. Hoc tñ quia mores
 tui regio fastigio digni. & forma plus q̄ dici possit honesta: ex duce me
 seruū tuum fecerunt Tuus em̄ sum nihilq; magis cupio q̄ rem gratā tibi
 efficere. Nec miror. Nam & phebū (vt inquit fabule) h̄ esset iouis re-
 gis crete (quē vetustas p̄ deo coluit) filius. Admeti tñ regis filiā amans.
 pastore se fecit & gregem pauit. Ego igit̄ libens seruio tibi: nec aliud a te
 postulo: nisi vt amare me sinas: & anio equo feras. si mei dicaris amatu.
 hoc est quod volo peto exigo nil postulo plus. Fer tuus vt amator dicat
 Nam & amator ero & seruus tu modo annuas. Confitere dignā te fore
 quā meliores q̄ ego sum amēt. Esset vix paris aut ypolitus dignus amo-
 re tuo. Tu tamen noli querere formam. Nam & qui pulcri sunt superbi
 etiam sunt: nec stabilem habent amorem. In me erit amor ppetuus: q̄ na-
 tus in adolescentie mee flore cum etate crescens ad senii pducet̄ dū mo-
 do tu mihi faueas & me adiuues quem tamē non debes despiciere. Nam
 & mihi non negauit deus mediocrē formam. Sunt mihi pręterea opes
 multe que omnes erunt tue si vicem amoris rependeris. Ach quid dixi
 nimis errauī. non vt amas peto sed vt amare sinas: hoc si tua ex gratia im-
 petrauerō beatus sum. Tu quid factura sis rescribe. Et vale animalia mea
 delicie mee corculum meum.

Redarguit cōsanguineū auxiliū a se petentē. **EPIS. CXXIII**
 Encestaus regie cancellarie scribe. S. p. d. Iohāni de buchau fratri
 v̄ charissimo. Pullas me crebris litteris vt hospitii tuo panem soluā
 N. iiii.

quem comedisti quasi tuus cibus mea pinguedo sit. At ego non inebrior vino quod bibis nec me tua pulmentaria iuuant. Tu da pecuniā quia cōsumpsisti cibaria. Ego meū aurum cur dem. quia vix tantū scribendo atq̃ ro quantū sufficit. Thagus hispaniā p̃terfluit: pactolus asiā: qui duo fluiui barenas dicunt aureas habere: bunc tibi eundū est si aurū petis. Can- cellaria regia inops est vixq̃ suos ascripticios nutrit. Ego plus tibi feci q̃ deberem: quia vestem quā emerā nouam dedi vt te ab hospite quasi cap- tiuum redimerē. Martinus quē pannoniā genuit: italia nutriuit gallia pastorē habuit. & om̃s xp̃iana venerat religio. nudo pauperi mediū pa- ludementū prebuit. Ego solidā dedi pallam. Nunc quereris non satis ēē hanc: quid ad me tu videris. Quod potui hoc feci nisi sufficit: querere ali- unde quod sufficiat. Vir maturus es etate longeuus: non tibi honori est alienū subsidium q̃rere cum possis ex tuo officio viuere quod si tenue est quid ad me. Proximus sum egomet mihi: ego mihi pui debo non curo quid hospes dicat. Vestem sibi non me dedi: vtatur vt libet si satis est ha- beat q̃t̃iuum est. Si minus in te actio est. Me satis est vestem amisisse. Ni- bil ad me vxoris Job ṽba nihil maledictio. Nemo ledit nisi a seipso. Cu- piat mihi mala quicunq̃ vult nisi opa faciam malo digna: inanū maledi- citur mihi. Ego te rogo & alios om̃s mei sanguinis homines. me vt iam missum faciatis: quia non sum in spem natus oib̃us qui vix mihi sum sa- tis. Viuite vos vt potestis & me nunq̃ fuisse natū credite. Cogitate oēs quomodo lucrifacere aiam possitis. Id quoq̃ id curabo. Reliqua vana ca- duca nulla sunt. Hodie sumus cras nō erimus. Ideo edificemus illic vbi neq̃ tinea neq̃ erugo est vbi nec fur nocet neq̃ latro. Illuc meus fertur co- gitatus. Illic vt me queras volo & vtinā inuenias. De libris aliisq̃ rebus tuis fac qd̃ iusti est. & aliquādo cogita sine me posse viuere. qui possum statim mori & multum viuere. sed om̃ia in manu dei sunt: ideo illi seruien- dum est. Tu vale & desine me amplius lacerare iniuriis. Datum vniue-
ne.

Captat beniuolentiam & petit sibi aliquos libros accommodari.

Neas filius poeta impia

EPISTOLA CXXV

e liscq̃ secretari⁹. Magnifico & generoso domino dño Heinricho co-
miti de lupfen dño suo. S. p. d. In scriptis veterū tria inuenio que
nostri partim negligūt. partim assequi non valent. Elegantiā em̃ & graui-
tatem sentētiarum quibus vetusti codices redolent. nequeūt nostri seculi
homines imitari. qd̃ vsitatissimū euo priori fuit. Allocutiōes singulares
enūciare: & si in epistolaꝝ capite ponere possent nostri. Sed supina q̃dam
ignorantia decepti. Dum blandiri volunt. oēm orōnis textum cōfundūt
Vos precor inquit: vobis supplico cesar vestram maiestātē appello. ve-
strum officiū imploro vestraz clementiā obtestor. reddite iudiciū inopi
iudicate potentē meam calamitatē inspicite: nemo vos magis q̃ iusticia
mouet cesar. Et in hūc modum infinita. Hoc & mihi facere liceret: sed ve-
terem morem magis cōmendo. Et cum summos illos imitari sapientes

170

in eloquētie atq; philosophiē studiū nequeam. In hac certe parte ipsoꝝ
 vestigiū inherēbo. Ideo te quīuis dāro sanguine cretus & multa doctrina
 sis fretus singulari appellatione saluto. Et sicut Iulio cesari scribens Cice
 ro se anteponebat: sic & tu equo animo feres Eneam tuū in ipso primo
 epistole angulo intueri quia non arrogātis est sed veteres imitantis: quorū
 ignorantia modernorū sciētie prefero. Nunc quid ex te velū paucis ac
 cipere. Retulit mibi vir mitis & mibi amicissim⁹: imo alter ego. Michael
 de pfullendorff notarius impialis te pluribus libris abundare. quorū no
 mina etiā mibi pscriptit. Inter illos nonnulli sunt quos visere cupio non
 q̃ antea nō plegerim: sed q̃ diu illis carui. Et sicut amicus post magnam
 tps̃ intercapedinē avidus est amici videndi: sic mibi cupiditas est contu
 bernalis illos meos quibus nimis priuatus fui: in domū recipe & p ali
 quod tps̃ eē cum eis. Hoc pōt mibi p̃stare humanitas tuā vt me Michael
 instruxit. Est em̃ apud te Ouidius de tristibus de arte amandi & amoris
 remedio. Therētius q̃q; Comicus & Hieronym⁹ in epistolis quos tam ex
 peto relegere q̃ nunc pascalem adesse diem. vt piscibus atq; oleribus &
 oleo semotis: vesci carnibus possim qd̃ desiderū si tua benignitas imple
 ret: magno me tibi nexu retinebis obnoxium. Erubesco dum sic scribo.
 Namq; cum nulla inter nos vsura p̃cesserit nullaq; notio: temerariū quo
 dāmodo videt me beneficiū ex te petere. Quisquis em̃ p̃scere aliqd̃ cu
 pit ante om̃ia se se debet metiri & an impetratu sit dignus rigida trutina
 re censura: ne postulatīs carēs & dāno & irrisione mulctet. Sed neq; ego
 hoc pretermisi. Sunt em̃ nonnullē rōnes que mibi spem faciunt te meis vo
 tis annuiturū: quas breuiter tibi exponā ne me temere atq; incōsulte mo
 tum iudices. Om̃s qui libros cumulāt aut oblectari illis & fieri legendo
 peritiores cupiunt. Aut videre amatores sapientie volunt vt trāseuntes
 p viā digitulis mōstrent. Hi sunt q magnas & p̃ciosas hnt̃ bibliothecas.
 In quorū plateis Aristoteles. Plato. Cicero. Seneca Virgilius. Liuius. &
 ois vetustas delitescit. Priores quidē vt gaudiū p̃fectū habeāt: opuscula
 comunicāt: comodant & in comodatū recipiūt: transcribi pmittunt. & tā
 tomagis exultant quāto vulgaciōra sapientū virorū volumina cōspican
 tur. Alii vō tanq; thesaurum libros recondūt & corrodi potius tinea &
 opizis muribus ferunt q̃ in apertū dari velint. Nec tam diligētē vellus
 aureum draco custodiebat. aut aditū ordi cerber⁹ q̃ isti suos libros: quorū
 dumtaxat marginibus & aureis oblectant: nunq; quid interius sit aut le
 gentes aut intelligentes. Qz si tu ex his esses nunq; vel tibi scribere vel te
 alloqui tēptāsem. Sed aiūt om̃s qui te norunt: similē priorib⁹ esse q̃ poe
 tas & oratores non vt in tetto carcere claudas. sed vt ad tuam & cōmūc
 vtilitatē publices emere cōgregareq; studeas. Aiunt preterea te fore in
 omnibus rebus liberalem: benignū: munificū: & tum in om̃s homies.
 tum in eos qui tuorū studeorū amatores sunt largum atq; beneficiū. His
 ergo allectus morib⁹ decreui has meas litteras ad te dare teq; hortari ro

gare obsecrariq; vt p aliquod tēpus in vsum meū oratores & poetas q̄
prescripsi venire pmittas : qm̄ ad te nibilo peiores reuertent̄ : sed potius
p̄ ridētia prata & floridos agros verni tpe transeuntes mecū postq; cō-
fabulari aliquātisp̄ fuerit tanq; recreati alacriores te repetēt. Quia nullus
est tāgratus locus: nulla societas tāiocūda: cuius non aliqñ emergat satie-
tas. Missos igit̄ illos fac vt nō solū mibi sed vt ipsis etiā geras morē. Ad
bec accedit Michaelis q̄ apud te est familiaritas : huic etiā placebis. Et is
vadem cū dño vvilhelmo racz p̄bonotario regio & tui obseruātissimo
lē dabit. libros nō iturus esse sinistrorsum: sed a te pura fide remeatu-
ros. Addo & tertiū qm̄ mibi etiā libri sunt q̄rū te potero cū volēs p̄cipē face-
re & sic vicissim tumeis vteris opuscul' & ego p̄suar tuis. Vt ḡ finē eple
donē. Credo me nō eē stulta petitiōe vsū. si id postulo qđ morib' tuis est
cōsentaneū cōcedere. Si tute n̄ potes annuere: si tua etiā in eo versat̄ vt i-
litas: si nō solū meā s; etiā Michael' amātissimi tui cōmoditatē pmoueo.
Tu fac vt rōne poti⁹ obtineā q̄ ceca fortuna repellar: mibiq; vti māc pio
impera. Datū in nouaciuitate austrie qnto idus aprilis. Anno. M. cccxli.

Heraldorū nomē & officiū vnde exortū sit. EPIS. CXXVI

Neas dei gra eps senen. dño Jobāni binderbach secretario regio-
e & amātissimo fratri. S. p. d. Querē multi solēt vnde sit heraldorū
nomen exortū Quis beraldos primos instituit: & quid offici ge-
nus bochoim̄ inter mortales habeat. Que res mibi quoq; aliqñ fuerunt
dubie. Sed cupiēti plurima nollevt est humanū ingeniū. qrentiq; certior
fieri. apud angliam que olim britania dicebat̄. in sacratio nobilis edis san-
cti Pauli londonienē. vetus bistoria in manus venit. añ annos sexcentos
vt signatū erat conscripta q̄ si vera est & mee pot̄ & aliorū satisfacere cupi-
ditati. In ea quid inuenerim tibi scribere decreui vt acri tuo iudicio cum
viro primario & doctissimo domino Vlrico de monte solis quid tenen-
dum sit censeas mibiq; rescribas. Aut bystorie tuthides grecus annotat⁹
erat: quē fama celebrē darumq; nouimus: trāslatoris nomen nullum in-
ueni. Constat tñ peritum fuisse qui magnū illum & facundissimū autore
latine lingue non minorē q̄ grecus est reddidit. Non teneo verba bysto-
rie vt erant contexta. Sententiē memini in ea ad hunc fere tenorē scriptum
erat. Heraldī sunt qui apud maiores nostros heroes vocitabant: quos
maiores hoibus: diis minores fuisse tradunt. Nam que pristi rebus ge-
stis inf gnē videbant gratū populis virtute sublimē in deorū cetū collige-
bant. Si modo miracula extabant quibus eam supra naturā aliquid ope-
ratum fuisse constaret. At si miraculi nihil erat virtus tamē admirabilis vi-
debatur: hūc neq; deum neq; hominē compellare phas putabāt. sed me-
dium inter vtrunq; sortiti vocabulum heroem vocabant quasi semideū:
sic heroes introducti a quibus corrupto vocabulo beraldi sunt appellati
Illos aut̄ instituit primus omniū Dyonisius qui etiā primus armatus
& cum exercitu inuasit indiam ac rudes illos & agrestes homines corti-

abus arborum & crudis ferarum carnibus vtētes in vrbes legit: boues
 aratro iungere: frumenta serere: deos colere: nutrire comam: mitrā ferre
 & vnctiones docuit vngentorū. Fuitq; bis dator vini sicut & grecis: ar-
 mauit eos armis martialibus & ad vsum vite cultioris erexit. Quibus cō-
 positis cum vellet abire atq; alias lustrare regiones fuerunt complures in
 eius comitatu qui iam senio confecti & assiduis attriti laboribus neq; re-
 manere volebant sine rege neq; sequi ducem volebant. Recellumq; prin-
 cipem lacrimis & fletibus obsecrabant vt sui miseretur. Ad quos liber pa-
 ter. ponite curas inquit cōmilitiones fratresq; mei diu pugnastis diu me
 secuti estis. ego alia ex aliis in fata vocor: vobis iam parata quies & hinc
 premia laboris vos manent. Sinite hic & urbem hanc terrā quam vestri
 mihi lacerti quesiuērunt possidete. Ego vos bodie militie laboribus ab-
 soluo. veteranes milites esse volo heroasq; vocari. Munus vestrum erit
 reipublice consulere fontes arguere: laudare probos: ceteris muneribus
 vacabitis: quocunq; gentium terrarumq; veneritis. victumq; veneritis. Xenia vobis prin-
 cipes offerent. suasq; vestes cōdonabunt. Stabit fides dicto vestro: men-
 datia horrebitis: proditores indicabitis. qui seminas male habent os in-
 fames alleuerabitis. In omī terra libertas vobis esto: securusq; vobis trā-
 situs & incolatus. Si quis vos vestrūq; verbo factione angariauerit quē-
 piam gladio feriet. Ceterum ex amicis meis bacchissimū. Spartebam
 vobis regem indiscq; constituo. qui volis alimenta prebeat & annuas sti-
 pes. Qui custodiat priuilegia vestra: & honoratos vos habeat ex grege
 vestro ad regni fastigium euocatus: vos illi consuleat & posteris. Cuius si
 genus defuerit ex vobis vestrisq; liberis reges indorū finito. Atq; sic ad-
 hortatus heroas Dionysius ex india duxit exercitum. Spartēbas autē re-
 gnauit sup indos quinq; ginta & duos annos. Budāq; filiū successorē reli-
 quit qui cū regnasset annos viginti instituto filio cradenavitā finiuit. Ac
 post eū p duodecim generationes herou soboles vsq; ad herculē reguit in
 india. Hercules at cū domitis terrarū mōstris ac seuiicia tyrānorū deleta pe-
 netrasset. Indiā regnū herou in se recepit. Priuilegia tñ his nō ademittis
 auxit eorū numerū cōscriptis inter eos qui secū ad hispania & mauritania
 militauerāt & cōtra gerionē triplicis aie & antea terre filiū arma tulerant
 longis itineribus & senecta etate defunctis. Sed cum venisset ad mortē
 multosq; filios hiet. (Multis em mulierib; mōimonio iūctus fuit) vnica
 autē filiā sustulisset pandeā noie huic regnū cōmisit. Et vt ostēderet heroas
 qntū faceret p ceteris liberis vnū ex nūero herou noie iobarē virū filie de-
 dit. qui regē gereret quingētosq; huic elepbātes q̄ttuor milia equitū &
 centū triginta milia peditū cōstituit qbus regnū tueret. Ex hoc nate po-
 limbotras a q̄ dicta est vrbs maxia polimbotra. Cui? posterioritas vsq; ad
 alexādrū magnū p centū & triginta octo reges indiā gubernauit. Ex qui-
 bus ortus ē porr? cui? virtutē mirat? ē alexāder atq; adeo duxit vt victor

uictō regnū dignitatēq; restituerit. Tum quoq; Alexander ex suis mili-
tibus herodas legit senes quingētos. longa & laboriosa nimis militia cō-
tritos. q̄s porro cōmendauit. quibus singulis annis in singula capita vi-
ginti argēti talēta daret: adiectq; priuilegijs herodū vt auro & purpureis
coccineisq; vestib; & paludamēto vti possent. quā & arma regia & insi-
gne deferre quis gentiū terrarūq; loco fuerint. Si q̄s hos manu pulsasset
aut verbo lesisset. eum capitis reū eē bonaq; sua fisco deberi. Sic tūtibides
vt ille refert qui trāstulit q; filia herodotū & didimū & magastē & xene-
fontē sentire p̄tēdit. Additq; demū ex p̄sona sua auctor ignot⁹. Habem⁹
igit heraldosq; nomē idē significare qd apud veteres herodū significabat.
Dyonisiūq; primū hoc gen⁹ hoīm ap̄d indos instituisse. Officiū eorū esse
vt regib⁹ assistant vt p̄solāt reipublice vt virtutes extollāt vicia fulminēt
Nec aliud sunt q̄ milites veterani q; post multa egregia facinora multaq;
bella mirifice confecta & amplissimos triūpbos exbauisist viribus fessiq;
senio a labore militari remittunt & in curiā cōsulturi accerfunt. Traditū
quoq; apud maiores est b̄mōi hoīes semp bonoratos fuisse actum saulis
tum Dauidis tū Salomonis tū ceterorū regū hebreorū latera cōstipasse
quā & inter machabeos hec dignitas locū obtinuit. Legim⁹ & Iuliu ce-
sarem cū vīto pompeio in egyptū prexisset hoc noīe & hoc honore ple-
rosq; suos cōmilitationes donauisse q; secū & in gallia & in britania & i ger-
mania & i grecia: forti pectore militauerāt. tāq; torpēte senecta lāguebāt
Nec Octauian⁹ August⁹ hoc p̄clarissimū gen⁹ hoīm neglexit: q; supato
ap̄d acciū Marco Anthonio extincta leopatra. cū parthorū supbia timo-
re posito veniā postulasset: ablatoq; Marco Crasso cū p̄ciōs munerib⁹ si-
gna remisisset. tū reges indorū ad samā tāti noīs moti vsq; ad hispaniā le-
gatos misissent. ac vltro parere se romano impatori obtulissent. Cū sub-
merso cātastro terra mariq; patē roman⁹ pp̄lis b̄iet: clausissetq; denuo ias
portas b̄mōi: fert legē tulisse. Om̄s idcirco mortales exercere se solent &
obiectare piculis & aliqñ pace frui quiete possint. Nec labor est vllus qui
premia nō expectet. Itapropter maiores n̄i militibus qui bñ pugnaui-
sent: non solum stipēdia q̄bus se suāq; possent nutrire familiam: sed hono-
res amplissimos p̄stituerāt vt coronas: armillas: bastas: & alia virtutis in-
signia q̄n solamē & premiū laboris exacti. Silt & nos facere decet q; diis
fauētibus & magna virtute militū rē romanā restituim⁹ & altā pace toto
reformaui⁹ orbe ne milites q; longa & durissima nobiscū bella pegerūt
a c̄ plurimū sanguinis tū sui tū hostiū effuderūt sine mercede tāti laboris
euadant. Quisq; ḡp decennii nobiscū militaueris. Si mō q̄dragenarius
fueris siue pedes siue eques stipēdia merueris. militia post hac & om̄i la-
bore vocato herodes esto veteranusq; miles. Nemo te ciuitate foro tēplo
bospcio domo prohibeat. Nemo tibi crimen ascribat. onus imponat.
pecunia ex te querat. Si quid peccaueris solam cesaris vindictam expe-
ctato. Quicq; d turpitudinis admiseris hoīes: te iudicē p̄palatorēq; time-

ant seu priuati seu principes fuerint. Quod dixeris affirmaueris. nemo
 falsum arguat. Libera & apta tibi oia itinera locaq; sunt. In edibus prin
 cipantū mensa tibi potusq; esto. Sūpēdia quibus te tuāq; domū serues
 ex publico quotānis habeto: quā legitima face duxeris vxor. ceteris fe
 minis preferat. quem exprobaueris infamēq; dixeris. hic reprobat' bo
 mo & infamis esto. Arma insignia noia & ornāmēta heros ferto q; reges
 decent. Que dicere aut facere velis vbiuis gentiū locorū nationūq; faci
 to. Si quis tibi iniurius fuerit ceruice careto utq; senectuti tue quietius
 cremonensiu qui contra vos anthonii ptes fouerunt agros tibi tuiq; fili
 bus viritim diuidendos assignamus. qui si pauci fuerint addimus & mā
 tuanos ut bona fide & alta v̄tute p̄fuisse te reipublice gaudeas. Sic Octa
 uianura veteranos suos honorasse confirmāt decreuerat idē penus Ha
 nibal facē nisi fortuna fractus aduersa Anthiochi regis & prunice coactus
 fuisset. supplex tribunalia petere comperimus. Arbilam hunorū regem
 quis efferatū & inanem gloriā. similia suis veteranis priuilegia cōtulisse
 Neq; Theodericus gotorū maximus & audētissimus rex heroas inho
 noratos reliquit quibus & ciuitates & puīcias tributarias fecit. Caro
 lus aut magnus qui primus post grecos apud romanos suscepit imperi
 um: germanus homo ex antiqua francorū p̄lapia natus postq; saxones
 sepius rebellātes multa vi domuit: ac feces hunorū longobardos ab in
 festatione romani p̄sulis exterruit. suscepto cēsaris nomine & Augustus
 appellatus: milites om̄s qui tanti laboris comites fuerāt: in bunc mo dū
 honore fert & libertate donasse. Ite inquit milites mei vos heroes voca
 bimini: socii regum & iudices criminū. Viuite postea labores expertes
 consulite regibus & publico nomini turpia corripite: faucte feminis: iu
 uate pupillos cōsilio circūdate p̄incipes. ab his victū vestitū stipendiūq;
 petite. Si qs negauerit in gloriā infamīq; esto. Si quis iniuriā vobis intū
 lerit reū se maiestatis agnoscat. Vos aut caueritis ne tantū decus tantūq;
 priuilegium iusto bellorū labore partū aut ebrietatis: aut scurrilitatis aut
 alio quouis vicio maculetis. Ne qd vobis largimur ad gloriā: redundet
 ad penam quā devobis sumendā si forsitan excesseritis nobis & successo
 ribus nostris romanorū regibus p̄petuo reservamus. Hec sunt q; de no
 mine & institutione heraldorū quos heroas fuisse cōstat apud antiquos
 scripta cōperimus: Cur aut nostris diebus qui nūq; militarunt & abiecti
 quidā homines hoc nomē assequunt. nescio causam nisi quia om̄ia dege
 nerant: nec est hoim genus qd stet suis legibus. Nam & indocti doctio
 ris insignia recipiūt: & qui nuduz nūq; ensē viderunt militiā p̄sentē
 nitentq; calcaribus aureis atq; ut de nostra dignitate dicamus: absq; lris
 absq; moribus sermone lenes atq; vita cathedrā pontificālē audem' ascē
 dere. Quere religiones p̄curre mechanicas artes: om̄s oberrant nibi est
 quod suis legibus puris inuolatisq; p̄seueret. Vale & si quid habes qd
 bis consonet auctoritate dignū & fide scribito nobis: nūi memor & amās

Cuius rei Michaelē pfullēdorffiu cōsecrariū tuū & nri diligētē doctrina plenū aut iudicē aut arbitriū expiēmur. Ex viēna Kls Junii. Anno domini. M. cccdi.

Passagiū q̄ difficile conduci possit in effectum arguit pluribus ex rōnibus.

EPISOLA CXXVII

1 Ittere ad me tue amātissime Leonarde duplitate & triplicate peruenērūt. In hōidus hortaris me magnopere ad rem bellicāz institutendā p mea virili q̄n apud cesarē seruiō operas nauē facis vt xpianum decet & hōiem senis natus cuius est (nescio q̄re id fiat) q̄ minus potē eomagis de cōi bono anxiū esse. Laudo tuū cogitatū: tuas curas probō. Vtinā tui similes rebus maximis pēssent. Credo multo melius xpianitati esse consultū. Nāq̄ sic verū dicere libet: nimia ē inter orbis nri rectores somnolētia aut aduersus officiū aut pter officiū om̄s intēti sunt. Arbitror te iam cognouisse q̄ sunt apud ratispānā gesta & q̄ negligētē eo conuentum est. Ex italia nulli cōparuere. Nam legatū venetorū prius solutū aut diuere conciliū quā bauariā ingrederent. Vnus mihi videt sup om̄s laudandus princeps Philippus burgundie dux. qui etsi eēt britanico bello implicatus vocatus tñ ad cōuentū qui p salute ppli xpiani erat inditus noluit excusari: noluit reipublice deesse. Cōgregationē q̄ cōmune bonū tractare videbat sua presentia noluit eē priuatā. Venit igit ratispānā iurumq̄ se contra thurcos in psona ppria pollicitus est. Si vel cesar vel rex hungarie vel alius magnus princeps exercitū duceret. Siminim? missurum se quas posset copias: neq̄ bis in rebus excusatū se habere voluit: nisi tale sibi supueniret impedimētū q̄ tota xpianitas legitimū reputaret. Quis hūc satis cōmēdare pncipē posset. Nemo ē inter xpianos cui min? timendi sunt thurci & infideles ceteri q̄ duci burgūdie: Nemo tñ est qui p depulsandis atq̄ cōprimēdis hostibus fidei sollicitior eo reperiāt. Vnde ista mens homini. Non cupido rapiēdi hunc trahit: cui sunt opes infinite: non spes vlla voluptatū quib? frui victores putant: qui est iam euopfectior. Et si delicias amet nūq̄ maiores q̄ domi reperiāt. Non augendi dominiū ratio qui se nouit in grexia aut in asia nequa q̄ regnare posse. Sed est hiereligiosus princeps amat eccliam matrē suam. Cupit fidei noistre consultū eē: dolet cum aude xpianū nomen blasphemari. Misere in felicibus aiabus q̄ diētenus in captiuitatē a barbaris rapiunt. Pudet eum ignomie quam thurci nobis inferunt. Est em̄ nobilis animus: non potest mens alto sanguine nata non alta meditari. Nihil turpe ferre potest generosus spīritus. Videt se dono dei amplissimis & populosissimis regionibus pfectum: multisq̄ beneficiis cumulātū. Non vult ingratus videri. Recognoscit munera in se diuina esse q̄ plurima vult pro sua facultate vices reddere. Meminit Iohannis patris sui: quem thurci pugnātē pro fide catholica captiuarunt. Cupit vlcisci paternū vulnus: imitariq̄ maiorū suorum vestigia: quos pro fide orthodoxa constat fuisse ardentissimos.

Huius igitur opera factum est q̄ in conuentu ratifpanēsi nonnulli articu-
li conciperent quorū ego copiam rectoribus nostre vr̄bis feci. Nec me
dubium tenet quin tu illorum noticiā habeas. Nam & illustri dominio
venetorū. apud quod nunc moram trabis articuli per suos legatos bu-
iusemodi missi sunt quorū si fiet executio nihil erit nostre religioni ti-
mēdum. Cesar eiusce rei cupidus nouū apud franksfurdiam cōcilium in-
dixit. Id futurū est tertio kalēdas octobris. Cesar aut eo securiamq; suā
transferret aut presidētes plena potestate suffultos mittet: neq; negliget
quātum in se erit conuentus. Nunc quoniā de me multa dicis: reuerbo
tibi que mihi incūbunt. Optaui domum reuerti visere amicos: consolari
ac pascere quocunq; tandem pastu valerem meas oues supplicauī cesari
benignam mihi vt licentiā preberet: qua patrios lares peterem: non ob-
tinui. Ait enī sua serenitas necessaria sibi esse seruicia mea dum instat apā
franksfurdia dicta dies. Eam ob rem fero moleste meū exilium: vereorq;
quod nuper sum expertus. Etenim cum ratifpanā pgerem inuasit me do-
lor pedū quem podagram medici dicunt: que res mihi intereundū acer-
bissima fuit. Non tamē neglexi cōmissum onus. Iter cum magno labo-
re peregi: adeo vt pede ad sellam suspensio vnius diei viam fecerim cum
inter asperrimas alpes non esset quadrigis locus. Idē timeo ne mihi nūc
accidat: si vt mentem intelligo cesaris vel mittar inter legatos: vel suam se
qui serenitatem subeam. Sed quid agam quis ego sum qui tantū imperiū
effugere possim. Video insup res maximas eē ad quas teneor & vniuer-
se christianitati viles. Quid in laborem pro facultate mea statui manere
& ad meam exilium paucos menses addere: donec franksfurdii cōsiliū
finiatur. Impatiam meas operas in cōmune bonum. Et si nequeo grādes
manipulos in aream ferre dominicā at saltem spiculas aliquot in borreū
ecclesie referam. Neq; enim deus noster tam facta hominū q̄ mentes in-
spicit. Et laudatā iu euangelio mulierculam legimus que duo era minu-
ta in gazophilaciū obtulit. Illud autem oro Leonarde amatissime ne vel
passagium contra thurcos instituedum italice pace compares. vel me mo-
nachō qui illam conduxit equiparādum putes. Nāq; si pulcherrime & ve-
re dices nullam esse psonam adeo tenuē per cuius manus nequeat sive lit
diuina maiestas res maximas conficere. Et addis exemplum nostri t̄pis.
Nam pacis italice humilis & quodāmodo despectus heremitarū sancti
Augustini monacellus auctor habet. Nō est t̄n equa rerū & psonarū pro-
portio. Pax. n. italica et̄ vt ais rome ad maturitate p̄duci nō potuit: adeo
t̄n in alto illo sumi p̄sulis igne cōsistoriali decocta fuit vt p̄uo postmodū
sole potuerit maturescere. Erāt et̄ p̄tes q̄ p̄tē debāt lōge defesse bello cōtri-
te atq; exhaurite: intelligebātq; nisi concordia amplecterent vtrinq; fun-
ditus eē peundū. Nec plurima erāt capita quorū sensus cōbinādi ad cōfi-
ciendam italice pacem viderent. At negociū hoc gerendi cōtra thurcos
belli: rude ad huc indigestū & pene intactū est. Nec germanie aut gallic

principes quoq; potissime mentes excitade sunt satis intelligere possunt
 quid sua non intersit: contra tiburcos arma mouere qui sunt ab eis remo-
 tissimi. Quis insup galliam aut germaniã armet nisi cerebra pene infini-
 ta coniugat. Adde q; om̃s italice vires ad maritimã classem sunt vniende
 Qualis deinde inter me & monachũ italice pacis inuentorẽ cõparatio ca-
 dit. Fateor quia nihil ẽ repertori ac rectori orbis factũ difficile velle illi &
 posse vnum est. Nec inficias eo spirare vbi velit spiritũ dei: qui & aliquã
 do infima mundi eligit vt fortia q;q; cõfundat. Sed audi psonas q; dispa-
 res adnectis. Ego illum monachũ qui partes italie dissidentes composuit
 crimie mundũ: longa vite sanctimonia cõprobatũ doctrina plenũ. Nihil
 miror si deus instrumentũ elegit p qd pacaret italiam. At istic q;uis tur-
 pitudinem pdo meam longe a me absunt. Habet in me deus multa que
 puniat: nulla q; premiet. Quo igit pacto me velut organo magnis in re-
 bus vtaẽ. Vereor vereor vt tevera non celem. nedũ me grãdibus ingero
 negociis: impedimẽto magis q; p̃motioni repcriar. Tu desine de me ti-
 bi multa pmittere: ac me domi q; foris malis cimbã fortasse nõ inutiliter
 regam. Nauis magne si clauem tenuero & me simul & nautas perdam.
 Frackfurdie si fuero nauderos inuentã optimos: atq; ipe remigis officio
 fungens peccatorũ meorum partem delebo: bectibi de me volui dixisse.
 Nunc de ordine dato pauca disserã. Scripsisti vocãdos ẽẽ multos ex ita-
 lia ad conciliũ ratispanesẽ putasti id futurũ constã. simile ne dicã basiliẽ.
 quod in annos viginti p̃tensum est. At nostrũ exacto mense finẽ accepit
 Indictum ẽẽ aliud bucrursus vocantẽ ex italia rex aragonũ: veneti: ianuẽ-
 ses: florentini: senẽ. lucani. Comes quoq; Franciscus: q;uis non est inue-
 nitus de ducatu mediolanẽ. accersit & dux mutine: marchiones insup
 mantue: mōtisserrati & saluclariũ. Videbim⁹ quãtus erit nostrorũ feruor
 itatorũ. Regibus quoq; francie anglie bohẽmie hungarie polonie dacie
 suecie norvnie scotie lre dantur vt ad conuentũ mittant. Principes ala-
 manie adesse: comitates mittere legatos iubent. Si erit cõuẽtio grandis
 spem bene gerende rei summã. Si pauci conueuerint obrigestam. Dices.
 Quid sentis: quid putes futurũ. Mallem tacere. Mallem op̃inionẽ meam
 esse falsissimã ac mendacis q; veri p̃pbete nomen. Dicam tamẽ q; meus
 presagit animus. Non spero q; opto. nil boni mēti mee psuadere possũ.
 Quare inquis. Quare inquã. Ego bene sperem xpianitas nullum habet
 caput cui parere om̃s velint. Neq; summo sacerdoti: neq; impatori que
 sua sunt danẽ. Nulla reuerẽtia: nulla obedientia est. Tanq; ficta nomina:
 picta capita sint: ita papã impatoremq; respicimus. Suum queq; ciuitas
 regem habet. Tot sunt principes quot domus. Quomodo tot capitib⁹
 quot regunt xpianũ orbem arma sumere suadebis. Age dicito cõcurrere
 in bellum cunctos reges. Cui ducatu dabis. Quis ordo in exercitu erit: q;
 disciplina militaris: que obediẽtia: quis pascet tantũ populũ: quis intelli-
 get varias linguas: quis reget diuerfos mores: quis anglicos amicabit.

gallicis: quibus ianuenſes cōiungēt aragonēſibus: quis theutones hun-
garis bohemiſq; conciliabit: Si paucos cōtra thurcos ducis facile ſuccū-
bis. Si multos cōfunderis. Vndiq; ſunt anguſtie. Perge vltra atq; inſpice
xpianitatis vultum. Pacata inquis italia eſt facile aduerſus exteros arma
ſumēt domi quieta. Neſcio q̄ quieta. Inter regem aragonū & ianuenſes
ad bucellū reliquie manēt. Nec ianuenſes bi ſunt qui cōtra thurcos pu-
gnaturi credant quib; tributa pendere dicunt. Veneti cū thurcis ſedus
percuſſere. Et quis aut ſe ſumpturos arma p nra fide: ſi ceteri xpiani bel-
lum thurcis indicāt. Quis hanc cōditionē implebit? Vocare nūc rogare
atq; excitare venatos oportebit: qui ceteros imitati eēt ſi pax eis cum
thurco nō eēt. Quid cū italiciſ facies q̄ due nauales potētie & quidē ma-
iores deſunt. Rex aragonū q̄uis eſt potētiffimus & ad cōe bonū ardēs:
baud q̄q; ſolus bellū nauale cōtra thurcos agitabit. Sūmī pōtifficiſ quan-
ta ſit claſſis non ignoras. Deſicit igiſ nobis altera belli pars. Nā cū terra
maritimo bello ſperem? Patebit aſianiſ elleſpontus. Et ſi cetera bellū ge-
rat: infinitas ex aſia copias in greciā thurci traducēt. In hiſpania uoſti q̄
multi ſunt reges potētia regimine volūtate & opinione diſpares. Neq;
illi in extremo iacētēs occidenti ad ſeptentrionē trabēdi ſunt. Eſtq; quod
agunt cū granatenſib; domi. Rex francie & ſi toto regno pepulit hoſtē:
marinas tamē horas inquietas habet: nec militem extra regnū audebit
mittere: dū claſſes ex anglia repetinas timet. Anglici nil aliud animo ge-
runt q̄ vt repulſam ex franciā vindicent. Scoti: dani: ſueti: noruegi in vlti-
mis orbis oris ſiti: nihil ē qd extra domū queant. Theutones inter ſe di-
uiſi nulla in pte coherēt. Ciuitates cū principibus diſſident. Et ipſi inter ſe
principes nullo concordie vinculo tenent. Suiſenſes cū duobus aſtrie
vetus odiū tenent. Comes palatinus archiepo mogūtino inſeſt. Duc-
tus lutzelburgenſis inter regē bohemię & ducem burgundie litigioſus
pendet q̄uis ſunt ad kl's vic; nouēbris in eam em inducie. Duces ſaxo-
nię de ſexaginta caſtellis cū bohemiſ litem habent. viraſiſſauienſes re-
ſiti p bohemię regem. homagiū facere recuſarūt: niſi ad ſe rex pſificatur.
Pruteni qui religioſ ſancſe Marie theutonicor; ſubieſti fuerunt: excuſſo
priori iugo ad regē polonię defecerūt. Iſq; nūc regionē ingreſſus cū con-
iuge ſacramenta fidelitatis accipit. Lignicenſes quos Ladiflaus rex gu-
bernatori bohemię dederat ſubire iugū recuſant. Nec puduicenſes pare-
re domino de roſſis volūtarii ſunt q̄uis dono regis ad eū pertineant. In
aſtria nihil quieti eſt. Baronem eyeninger dominantem ſpernūt. Ciuita-
tes amant ſeditiones frequentes aguntur: vuancho bohemiſ cum dua-
bus milibus latronum regionem longe lateq; vexat. In vnienna crebra
ſiunt incendia: nec actores in ſama; veniunt. In hungaria prelati & baro-
nes inſenſi ſunt Iobanni vainode: qui quondam gubernator fuit: nūc ca-
pitani nomen tenet regniq; maximā partem occupat. Giſſra bohemiſ

inuestitus a rege de territorio sepulion in bŭgaria ad possessionē venire
per Iohannē impeditur. Disputus rastiē q̄uis thurcis vnitus putet: at-
xilia tamen regis bŭgarie petit & thurcos asserit bello paratos. Nihil tñ
ad hec hungari mouent: sed habituri potius indutias siue cōcordiā cum
hoste q̄ moturi bellū credunt. Ede nūc in tanta rerū varietate quid sperā
dum aut timendū sit. Intuere deinde mors boīm ac nostrorū principū fa-
cta cōsidera quātus auaritiē sinus patet. quanta inertia quāta voracitas.
Nemo litteris aut bonarū artium studiū intentus est. Et tu cū hīce mo-
ribus deleri posse thurcorū exercitus putas: vtinam tu verax inueniaris:
ego fallax. Vt cunq; res sese habet: manebo ad dictā diē frankfurdiē. &
si nō prodero reipublice xp̄iane. macerabo tñ meipm & in vindictā meo-
rum delictorū affligam corpus & mentē. Si quid in cōmuni redundabit
boni tāto id libētius videbo. q̄to magis preter spem eueniet. Tu vale &
me vt soles ama: & si amasti parū amores auge: qm̄ ego te p̄ tua virtute
vehemētē amo. Ex nouaciuitate die. v. Iulii. Anno. M. ccccxxliii.

Excusatio regis dacie quare ad dietam non venit.

Euerendissimo principi

EPISTOLA CXXVIII

r dño. F. diuina fauēte clementia: romanorum imperatori semper
augusto duci aŭtrie ꝛc. Cristernus dei gratia regnorū dacie hor-
uegie sclauorum gothorum rex: comes in aldenborch & delmanborst.
Salutem & triumphantis victorie continuū incrementum. Perlectis no-
uissimis imperialibus litteris nobis directis: merore cordis & mentis an-
xietate indicibili vrgebamur. Cum videamus tandem virus pestiferum
in christianam fidem dudum congestū: viperam illam balymamech thur-
corum tyrannum feraliter euomisse: & quod in sue impietatis contenta-
culis fabricauit incentiuum sue iam crudelitatis detexit. Hunc non am-
bigimus imaginem bestie illius gestare. quam Iohānes euangelicus va-
tes ascendente de mari preuidit. tertiam partem stellarum ad ima tra-
hentem. immo asiam & african: & iam suis execrabilibus spui citius eu-
rope terminos defedantem videre videmur. serenissime imperator & fra-
ter charissime quod cum singulari mesticia referimus statuum omnium
& sexuum omnium religionem fidem & vrbano mores in populo chri-
stiano adeo a iusticie tramite declinasse q̄ diuinam non cessent irritare &
prouocare vindictam. In illos precipue qui aliorum vita & exemplo de-
berent merito esse ductores: vnde vltione condigna hoc nostro tempo-
re quo peccata magis & vicia subrepunt: flagellis & plagis grauioribus
exciabrāt ur. Nullos enim christianorum fines per vniuersi orbis machi-
nam a peste dadibus vel incurſibus hostiū eximi videre aut cognoscere
valeamus: omne quoq; solum vbi christi nomen colitur: crebris agitari
& oppugnare contrariis. Neq; propterea vllam diuine miserationis &
pietatis recuperande: maiorem adesse fiduciam q̄ q̄ incipientes a capiti

bus diuinis institutis & bonis moribus fm euangelicam legem resum-
 ptis: priorem culpam & noxas emendemus in melius: quatenus placa-
 ta diuinitas suorum calcorum felicibus propitia nō desit optatibus. Hec
 sunt inuictissime cesar arma fortissima: propugnacula munitissima & se-
 cura presidia quibus aptius & facilius: immo felicius & fructuosius bo-
 stium vires & frontem superbie demoliri conueniat q̄ militari-
 bus q̄ bellicis munimentis. Hoc quidem exemplariter pbisicis traditioni-
 bus comparatur q̄ medici satagētes noxiales a corporibus chymos re-
 pellere per prius anthidotis & cathaplasmate congruentibus prepara-
 tas ad exitum superfluitates deinde formato expellunt. Sic ergo imperi-
 alis maiestas erga deum celi deuota superioribus & inferioribus sugges-
 rat melioris vite feruorem. Interioris em̄ conscientie penitētia cilicio fac-
 co & cinere: non auro vel argento: non exquisitis monilibus nec in arcu
 fortium: aut robore potentatus niniuite diuinam contra se concitātam
 placuere furorem: tunc augustalis maiestas superno adiutorio comite
 cum exelcitibus christianis hostium castra penetrabit secura: omnesq̄
 barbarorum constringet conatus ausus armis & potentia vindicabit.
 Eruntq̄ hostium vires angelo domini cobortante: sicut stipula ante fa-
 ciem venti & titubunt pauore & timore sordescēt. O saluberrimum &
 iocundissimū omen: si fata prestassent. q̄ regnorum nostrorū rebus com-
 positis que variis impresentiarum contrariorum detinentur amfracti-
 bus cum proceribus nostris quos numero & solertia militari ornatissi-
 mos obtinemus: cum vestre serenitatis contubernio pro fide catholi-
 ca: pro gloria immortalī: pro illius nomine qui nos suo sacro cruore re-
 demit: pro fidelium ibidem a thurcis oppressorum tutela: in cesarea co-
 mitiua adesse possemus. Testamur deū nihil nobis gratius nobilq̄ opta-
 bilius q̄ in tam sancto opere adesse liceret. Condolentes ex ipsis cor-
 dis visceribus imperiali constantinopolitanē. vrbi: & venerande patri-
 archali ecclesie quam Constantinum magnum primum post Philippum
 orthodoxorum cesarem predecessorem vestrum fortissimis menis ob-
 firmatam suo nomine que prius bisancium dicta est: & presentia legitur
 decorasse. Vbi summa ecclesiastice & imperialis maiestatis viguit san-
 ctio. Ibi fuerat legum sacrarium: fidei viguit norma & religionis speci-
 men institutis & obseruātis religiosissimis preornata. Licet & ibi quan-
 doq̄ sathan non absuit: qui Arium: Sabellium: Manicheos: Nestori-
 um: Macedonum: Dipstorum: Euticem & ceteros suscitauit hereseos: &
 qui in agro domini in tritico fidei zizania seminauit. Verumq̄ impe-
 rialis huic nostro sincero proposito prestitit q̄ vestras imperiales lit-
 teras dumtaxat decem diebus festum sancti Gregorii precedentes pre-
 sentate recepimus baiulo. Cum vero regnum nostrum dacie vbi resi-
 demus ad presens insulis interfecetur diuersis vadis pontia se distan-
 tibus inuicem & primo tempore parlamentum regni nostri predi-

et: cuius cōsultatione in rebus grauioribus affectare solemus ab his pro-
 lixi temporis interuallis cōgregare minime poteramus. Tum etiā quia
 sumus in prodictu ad regnū nostrū nauigandi noruegie cum expediti-
 one contra hostiū nostrorū incursum quos frequentius sustinemus. Quo
 propterea cesariis vestris desideris & hortatibus pronūc satisfacere mi-
 nime potuimus. Si vero in prefata dieta pro sancto isto & pio ope cele-
 branda aliqua salubria & vtilia concludent de quibus nos certiorari du-
 xeritis quantū nobis possibile fuerit: saluis regnorum nostrorum negotiis
 animo gratissimo faciemus. Ceterum in causa ordinis prutenorum beate
 Marie ierosolymitan. hīs vestre serenitatis plenius intelleximus. Cū ve-
 ro talis inter ordinem militiā & patriā sit exorta discordia vt peiora ma-
 gis indies nocitura verisimiliter formidamus. Quo p̄terea indies tracta-
 tus cōcordie magis difficultari verisimiliter timeamus. in quo ordini &
 patrie ex intimis condolemus: si tamē fuerimus requisiti obtentu vestra-
 rum imperialiū litterarum omnē ad ordinis profectū & patrie concordiam
 q̄ & pacem efficacē opam libenti animo impendimus. Valete serenissi-
 me princeps & frater charissime in illo qui habitat in celis & imperat: cū
 etiā sua ordinatione gubernas feliciter & longē cui nos offerimus gra-
 tissimo animo preparamus: affectates a celsitudine fraternarū charitate ve-
 stra hanc presentē excusationē nostrā corā illustribus principibus & se-
 renissimorū regū oratoribus & legatorū aplice sedis. qui diete cōstitute pre-
 sentes extiterit legi & recitari. Datus in nouaciuitate nostra rostilden. die
 clivica palmarū. Anno a natiuitate domini. M. ccccliiii. nostro regali sub
 secreto.

A rege aragonū ad sacrum collegiū cardinaliū spōte contra thurcos ire.
 Euerēdissimi in xpo patres **EPISTOLA CXXIX**
 & dñi amici nobis singulares post memoriā nostrā. Nihil profe-
 cto cecidisse recordamur qđ nos adeo cōmouerit aut tantā indi-
 gnationem animo iniecerit: quantā constantinopolitane vrbis casus &
 grecorū miseranda atq; inaudita calamitas: neq; vero ob id solū indigna-
 mur qđ grecia: que magna pars est xpiane gētis amissa libertate oppres-
 sam ac in manū & seruitutē infidelium: p xpianorū negligentiam redactam
 et xpiano corpe distractam atq; dissiccam videmus. Quāq; est id grauissi-
 mū qđ & omniū mētes atq; animos magnopere cōmouere atq; excitare
 in vltionē dñi sed etia: quia turpissimā & indignissimā notā noi xpiano
 ob eam rem iniustā cognoscimus: & que vix vnq; vllis consiliis piculis
 aut laboribus aboleri posse videat. Quid em tā indecens tā turpe tam pu-
 dendū xpianis: qđ pati xpianos a barbaris opprimi & acerbissimo serui-
 tutis iugo subiici: fidē nostrā labifacere atq; funditus eueri. Pro qua
 tuenda atq; conseruanda dubitare debet nemo qui xpianus re sit mortē
 impigre appetere. Sed hec cōis culpa sit. Dū em alii alios intuemur ante
 constantinopolis calamitatē si quis in eius defensionem arma capiat et

obſiſtere iniuriæ conetur: illa ciuitas interim capta eſt: & illa omnis grecia
concidit. Capite em̃ confracto & cetera mēbra caſſata ſunt. Cū aut̃ quoti
die intelligamus ex multoꝝ ſermonibus ac lris ipm̃ thurcoꝝ principem
in eam inſolentiam ac furorem prouectum eē: ob res ſecundas que ſolent
animos extollere atq; inflāmare: eumq; nō contentū greciæ captiuitati ce
teris xpianis atq; e greciæ clauſtris in italiam velle eripere. Imperium or
bis terrarum ſibi promittentem & xpianam fidem euertere molientem.
Inſtituimus animo illius furori pro viribus noſtris obſiſtere: conatuſq;
eius nepharios quantū in nobis fuerit reprimere atq; infringere. Sperā
tes xpō deo noſtro autori atq; fautori pro cuius fide defendēda hāc ex
peditionē glorioſam ſuſcepturi ſumus: vt & alii principes & populi xpi
ani vna nobiſcum ad ſalutē ſacroſanctę romane ecclēſie exemplo nro ex
citant̃ ac fore: illum atrociffimū fidei hoſteꝝ nō ſolum vlciſcamur & intra
greciæ terminos cobibeamus: ſed etiā recuperata omni grecia ipſum & to
ta europa depellam⁹: ac ne in aſia quidē ſua quietū eē lineam⁹. Que cū ita
ſint. R. p. vras oratas eē volum⁹ primū vt voſipſi qui fidei xpiane duces
eſtis in eā tuendā & conſeruandā oēs vires & ſtudia vra cōſeratis. nec eā
ruere patiamini: cui⁹ ptectores acerrimi merito eſſe debeatis: vt aliis ex
emplo ſitis q ad vos oculos referūt quicqd agitis intuent̃ cū ad vos pri
mū qui eſtis religiōis capita accepti iniuriā & cladem hāc ptinere exiſti
ment. Deinde vt cōctos populos principes ac reges xpianos p legatos
ac lias quoad fieri poſſit exhortemini atq; excitetis: vt & ipſi exēplo vto
noſtroq; hoc & neceſſariū & maxime glorioſum bellum ſuſcipiant: & p
eo gerendo quas poſſint copias claſſes arma & comeatus parēt. Si pro fi
denā tuendā in qua eſt ſalus noſtra reſoſita nō depugnamus: p qua di
micare ſuſtinebimus. Si feramus iniurias xpō deo noſtro factas: cuius il
le imagines deleuit ſanctoꝝ ac martyꝝ ſtatuis euerſis: reliquiis luto pro
uolutis: ſacris virginibus inceſtatis: filiabus e cōplexu parentum ad ſtu
prum raptis parentibus ipſis crudeliſſime necatis. Si has inquam feram⁹
cuius tandem iniurias vlciſcimur. Si religionem noſtram per negligē
tiam ruere patimur: vt omittamus ignominias vincula cedes que xpia
nis impendent. Quidnam ſperare amplius de animarū ſalute poſſumus:
Multis ſane ac ſummis principibus vt Conſtantiū & Iuſtinianū omit
tamus: tum domus noſtra que barbarorum ſemp oppugnatrix fuit: tuꝝ
aliarum nationum ac gentiū maximo honore ac glorioſum fuiſſe ſcim⁹:
xpianum nomen auxiſſe ac diffidiſſe. Quāto igitur nobis omnibus ho
neſtius & glorioſius fiet illud ab ruina & manifeſto interitu vindicaſſe.
Qz ſi nulli nobis adiutores fuerint ad tantam iniuriā vindicandā ma
lumq; propullandū. quod exiſtimare non poſſumus. Nos tamē propo
ſitū nrm̃ exequi contēdemus ſperantes in xpō deo noſtro rem proſpere
ſuccelluram. In qua eſti mori cōtigerit leto & cōſtanti aio moriemur. Da
tum in caſtro noſtro neapolis prima aprilis. Anno. liiii.

O iij

Dialogus cōtra bohemos & thaboritas de sacra cōione sub vna spē.
Euerē dissimō in xpo & colen.

EPISTOLA CXXX

r dissimō patri dño Iobāni de caruial: sacrosancte romane ecclesie
sancti angeli diacono cardinali. Eneas eps senensis. S. p. d. Quie
apud bohemos aplice sedis legatione; abieris & oēs illius getis mores
opinionesq; noscas: tñ quia pueri quidā bomies nouos indies errores
cudunt. Et ego nuper iussu cesaris in bohemia fui: cognoui q; bonos &
malos: & multa cū eis contuli: & audiui multa que sedes aplicam intelli
gere non ē inutile. Deceui que hac in via mibi contigerūt tue dignatōi
prescribere. Qz si magnā papirū impleuero: non tamē erit arguenda nar
ratio: quia res plurimas nō pōt breuis eplā cōmpbendere: & cauendum
est ne fiam obscurus: dū breuis eē laboro. Pretermittam nīlominus lo
cos illustriores. Adhibeat mibi benignas aures tua modestia boniq; cō
sulat si liberior scribēro q̄ tue dignitati par sit. Nā vetus noticia & vsu
ra que inter nos olim fuit audacē me facit. Sed incipiā iam narrare: quia
nulla est mibi de tua benignitate dubitatio: que solet oīa in partē recipere
meliorē. Cū ergo per hos dies de noua domo versus pragā iter age
rēm: eēntq; mibi college nobiles: Albertus de eberstorff baro. Procopi
us de rabenstein & Henricus truchses: equestris ordinis milites. Ex vsu
nobis visum ē (quia raptores & insidias timebamus) ad thaboritas po
tius q̄ in aptis villis pnoctare ac luposq; magis q̄ leporū sequi fides. Pre
missimus igit̄ qui thaboritas accederēt: atq; ab his ius hospitalitatis ex
peterent. Acceperunt hec letis animis thaborite: dederuntq; fidem: atq;
obuiam venerunt. Res spectaculo digna fuit: rusticānū et inpositum
vulgus: q̄uis vrbani videri velint. Frigus erat pluuiiale tempus. Nā bo
hemia sepe miscet estati hyemē. Ex illis aliqui nudi erant solis tecti carni
ssis. Alii pelliceas tunicas induerant. Alii sella carebant: alii freno: alii cal
caribus. Alteri crus ocreatum fuit: alteri nudum. Huic oculus defuit: il
li manus. Et vt virgilianis vtamur verbis. Fedum videre fuit populata
q; tempora raptis auribus & truncas in bonesto vulnere nares. Inceden
di nullus ordo. loquēdi nulla modestia: barbaro & rusticano ritu nos ex
ceperunt. Obtulerunt tamen xenia: pisces: vinum: ceruissiam. Sic opiduz
ingressi locum vidimus. Quem nisi bereticorum arcem aut asilum vo
cem nescio quo appellem nomine. Nam quecūq; deteguntur inter xpīa
nos impietatis ac blasphemiarum monstra buc confugiunt: tutamentū
q; habet: vbi tot sunt hereses quot capita: & libertas est que velis crede
re. In exteriori ciuitatis porta duo fuerunt scuta. In altero pictura erat an
geli calicē tenentis quasi cōmunionē sub specie vini suaderet populo. In
altera zisca pictus fuit homo senex & vtroq; lumie caesus. Hic olim dux
thaboritarū fuerat & alterū oculū in puericia pdiderat: alter hostili sagi
ta confixus amisit. Ab hoc sepe victos fideles aiūt. Sepe xpīa norum ee
des factas. Cōplures ciuitates exustas diruta monasteria sacras edes in

census profuturas virgines sacerdotes occisos. Quē thaborite non solū
 monoculū sed cecū quoq; secuti sunt ducē: neq; absurde. Nā tali populo
 qui nihil diuinitatis intelligit: nihil religionis tenet: nihil equi rectiq; vi-
 det: quis ducatū prebere debuit nisi cecus? Impletū est illud saluatoris in
 eis. Si cecus ceco ducatū prebeat ambo in foueam cadunt. Hic dū mortū
 proximus ēet: consularētq; thaborite quem post se principē designaret
 Postq; inquit animus a me fugerit: excoriate corpus meū & carnes date
 volucribus: Ex corio vero timpanū facite atq; hoc in prelio ducē habete
 Nam quouis locorū theutones sonū eius audierit: mox terga dabant
 zischam in timpano formidātes. Hic postq; obiit thaboritarū alii Proco-
 pium sibi ducem legerunt. Alii intantū illius memoriā dilexerunt vt ne
 minē dignū existimarent: qui tāto duci succederet: aspernatiq; princeps
 orphanos sese vocabāt quasi patre carentes atq; orbatos: vt qui cecitate
 nō viuam tūc: sed mortuā quoq; colendā censebant: & ad inferos vsq; se
 quendā. Hunc autē veluti numen thaborenses habent. Et quīs picturas
 oēs abhominent: huius tamē picturā religiose colunt: & honorem quē
 xpo negāt contendunt zische. Horū secta pestifera & abhominabilis est:
 ac summo digna supplicio. Romanam ecclesiam nolunt habere primum
 m. Aut proprii dei hēc quicq;. Imagines xpi scōrūq; delēt. Ignē pur-
 gatorij inficiant. Nihil scōrū pces iā cū xpo regnandū pdesse mortali-
 bus asseuerāt. Festū diē pter dñicā & pascale nō agūt: ieiunia spernūt: ho-
 ras canonicas abiiciūt. Eucharistia sub spē panis & vini & puulis & de-
 metib; p̄bent. Cōficiētes nihil pter orōnem dñicā & yba cōsecratiōis di-
 cunt: neq; vestimēta mutāt: neq; ornatū assumūt aliq;. Quidā vō eousq;
 desipiūt: vt nō verū xpi corp; in sacramēto altaris: h̄rōp̄sentationē quan-
 dam ēē cōrēdāt: terrāis berengariū nō cōuersi seq̄ces. Ex sacris ecclie ba-
 ptismū: eucharistiā: matrimonij: ordinēq; recipiūt. De penitētiā paen-
 tiunt. De cōfirmatiōe & extrema vñctiōe nihil. Monachorū religiōib; in-
 festissimī sunt: inuēctionesq; diabolicas asserūt ēē. Baptisma simplicis vi-
 de volūt. Nullā aquā benedicūt. Cimiteria nō hnt consecrata. Cadauera
 mortuorū in cāpis & vt digna sunt cum bestiis sepeliunt: vanūq; censent
 orare pro mortuis. Ecclesiarum cōsecratiōes derident: & in omnibus
 locis passim cōficiūt sacramentū. Nulla maior his cura est q̄ sermonis au-
 diendi. Si quis negligens est: domiq; torpet: aut negotio ludib; vacat
 dum sermo est: virgīs ceditur: & intrare vt verbum dei audiat compelli-
 tur. Est illis domus quedā lignea similis borreo cui is: hanc templum ap-
 pellant. Hic populo predicant: hic legem per omnes dies exponunt. hic
 altare vñctū habēt: neq; consecratū neq; consecrandū ex quo sacm̄ plebi
 bus exhibēt. Sacerdotes neq; coronas ferūt neq; barbas tōdēt. His tha-
 borite frumēto: ceruisia: lardo: leguminibus lignis & omni suppellectili
 necessaria publice domū cōplent & addūt in ungula capita singulis mē-
 sib; sexagenā. Ex quo pisces carnes recentes etsi velint viā emant: in al-

tari nihil offerūt. Decimas oēs damnant primitiaq; necq; nomē necq; rem
 tenent. Nō tamē concordēs sunt in vna fide. Sed aliter isti: aliter isti senti
 unt. velle suū cuiq; ē. Nec voto viuūt vno. Hos tamē sacrilegos & scele
 ratissimos boies. Sigismūdu cēsar ciuitate donauit & quos extermina
 re decebat. aut in vltimas terras ad fodiendos secundosq; lapides huma
 ni generis oī commercio priuatos relegare liberos fecit minimo ebuto cō
 tentus. Que res nō sibi tm sed regno quoq; maximo dedecori fuit. quia
 sicut modicū fermētū totā massā corrūpit: sic sex illa boīm totū nomen
 gētis bobemiē fedat. Sed accipe nunc vrbis situm: quia fuisti locū proxi
 mus. Intueri menia potuisti que duplicata cingūt vndiq; ciuitatē: muni
 ta turribus & propugnaculis. Collis est in occidentē extensus: nulla ex
 parte vicinis altior cāpis sed pręruptis hinc atq; inde rupibus tutus: hūc
 vno ex latere fluius aluit: quē accole luznize vocitant. Ex altero riuus
 est tenuis aque sed profundus & aditu difficilis: is quasi vellet ante opi
 dum ingredi maiore fluiū: in angustias viginti passuū collem restrinxit
 & penetrasset vt arbitror montē nisi saxis durioribus impeditus iter fle
 etere coactus fuisset. Vertit ergo ad dexterā riuus & ambiens opidi ma
 gnam partem: tandē fluiū qui reliquā portione cūcedit finito collo
 miscetur. Sic ciuitas ex omni parte rupibus & aquis munita: vno tm lo
 co per planum habet accessum: sed artus & ingenti fossa & latiori muro
 defensum. Tres hic porte sunt prius q̄ vrbes ingredieris. In priori vero
 propugnaculum est: cuius muri viginti pedes latitudinis habent: altitu
 dinis duplū. Machinas bellī plurimas victis hostibus excisq; ciuitati
 bus obtinuerunt. Quas in foro ad terrōre vicine plebis ostentāt domo
 rum parietes aut lignei sunt aut lutē: aut nullo platearū ordine distin
 ctē: sed ad casum posite. Nam sicut olim tentoria passim locarunt: sic po
 stea domos erexerunt. Multa illa & preciosa supellex est: & diuitie inter
 eos plurime sunt. Multarū em̄ gentium spolia in vnū locum congersere
 voluerūt bi quondam ecclesie primitiue in omnibus viuere & in cōmu
 ni tenebant omnia. Fratres seinuicem appellabant: & quod vni defuit al
 ter subministravit. Nunc sibi quisq; viuūt & alius quidē esurit: alius autē
 ebrius est. Brevis feruor charitatis: brevis imitatio fuit. sed priores chri
 sti discipuli: & qui nascētis ecclesie fundamēta iecerunt: que propria pri
 us habebant fratribus cōmunicabant: nihil alieni recipiebant nisi spōnte
 & amore Christi donatum. Taborite vero hereditates alienas expila
 bant: & que violēta manu rapuerunt: hec tm in cōmune dederunt. Nec
 sic pleuerare potuerunt. Reuersi ad ingeniū auaricie iam oēs student. Et
 quia rapere vt olim nequeunt. Nam languidiōres facti vicinos timent.
 lucris inbiāt mercature: sordidosq; sequuntur questus. Sunt in ciuitate
 ad quattuor milia virorū qui possent educere gladium: sed artifices fa
 cti lana ac tela ex magna parte victum querētes: inutiles bello credunt:
 predia nulla bis erāt: sed nobiliū & monasteriorū villas inuasunt: quas

tibi postea Sigismundus: nescio an diuine legis & humane peruersor id
 circo dici posset: perpetuo iure possidendas ascripsit. Intellexisti que sit
 hec ciuitas: qui mores huius populi: qui situs opidi: qualis bereticorum
 senatus: qualis nequitie synagoga: quale domiciliū sacbane: qđ templū
 belial: qđ regnū luciferi. Hic ergo cum pnoctassem & ab hospite meo
 cuncta que iam scripsi vera eē didicissem: hortabar hominē tantis vt er-
 roribus renunciret. Nō erat bicoīno durus: neq; monitiones asperna-
 batur: & habebat in penitiori thalamo beate virginis & xpī saluatoris ima-
 gines quas occulte colebat. Credo nisi timeret amissionē bonorū (Nas-
 giues est) publice ab illa infania resiliret. Sed malunt animam pleriq; q̃
 opes perdere: & multi propter pecunias perire. Idcirco saluatoris vo-
 ce facilius dicit camelum per foramē acus transire. q̃ diuites adipisci re-
 gna celorum. In crastinū cū venissent ad nos tamfordide ciuitatis magi-
 stratus & gratias agerent: quia visitassemus eos: & urbani magis verbo
 q̃ mēte viderent. Dico ego ad collegas meos: peccauimus fratres gen-
 ti peccatrici & inimice dei cōmunicauimus. Non putauī tantis hic esse
 quantos errores inuenio. Credebā solius rite cōionis hunc populū a no-
 bis eē secretū: sed nūc expertū habeo: bereticū eē populū hunc infideles:
 deo rebellē: nihil pensī nihil religionis habentē. Quapropter si volum⁹
 conscientie satisficere: necessariū est bis aliq̃ dicere ne sua nobis facta pla-
 cere putēt & apud vicinos gloriētur. Romani regis sibi legatos comuni-
 casse. Assentiebatur mihi procopius & vtile consiliū dicebat. Sed austrā-
 libus terrore plenis & leporino corde p̃ditis: persuadere snia mea nō po-
 tuit: q̃uis verba sic efferre proposuissem vt nulla irritatio populi timēda
 esset. Recessimus ergo & licet dies dominicus eēt: diuina tñ officia negle-
 ximus ne cōicarem bereticis. Erat animus mihi pragā videre urbem
 fama celebrem regniq; caput. Sed pestis illic vicens craniabat: nec min⁹
 q̃ ducēta capita p̃ singulos dies auferre dicebat. Ob quā rē terrefacti p-
 ceres qui conuenerant: congregationē soluunt: & ad villam benedicti se
 se transferunt: quinq; & viginti milibus passuum a praga distantem. Intra
 rea & Barbara imperatrix que fuit Sigismundi coniunx. Friderici comi-
 tis elie soror diem obiit. Cuius corpus pragam delatum in castro sepul-
 tum ē. Cordata mulier fuit: sed future vite vt aiunt parū credula. Nunc
 si pie vixit mercedē habet. Sunt qui defunctam bene & vt xpiauā decu-
 it supremū spm̃ emisisse dicunt. Cū venissemus ad villam bñdicti regni
 conuentū illic reperimus. Barones aut̃ erant Georius de constat & bod-
 ebrat. Henricus de rosenberg. Alschö & zdenko: & petr⁹ de sternberg:
 zdenko bas. Iobānes de zimris. Iobānes de cbiabelis: zdenko koffka.
 Iobannes de malouicz. Iobānes de radoeb: & barones alii q̃ plures ciui-
 tatum oratores aderant. Ex praga: ex cutbnis: ex pilzna: ex luna: ex colo-
 nia: ex glatobia: ex gretz: ex litobirtzitz: ex slana: ex satz: ex budbeis: ex
 ttabor: & erāt beretici & catholici simul mixti. Vidisses illud ysate com-

pletum illic vitulus & vrsus pascuntur: simul requiescent catuli eorum. Proceres regni ex magna parte sequuntur romanam ecclesiam. Ciuitates vt plurimum aut thaboritas aut rochezana sequuntur. Venerunt ad nos plurimi ex ambabus partibus: & alteri alteros accusabant. Quia vero conuentus ille nostri causa tenebatur vt audiret que cesar ad petitionem regni responderet. Fuimus tribus diebus in tractatu cum eis. Quartaque demum die & illi nostram intentionem ad vltimum intellexerunt: & nos illos propositum cognouimus: dimissumque consilium est. Prius tamen allate fuerant marchionum brandenburgensium littere: que conuentum inter regni peeres & legatum apostolicum sancti Petri cardinale petebant ad res ecclesie componendas. Placuit id nobis & apud ambas partes verba fecimus: quibus conuentionem suadebamus. Accepta adytum est. dies ad festum diui Martini. Locus conuentionis in lito meritia dictus: Mediatores inter cardinalem & regnum marchiones recepti. Faxit deus vt finis discordiarum fieret: vt reflorcat in bohemia fides. & errorum plena religio veritatis ignara: iam tandem ad vere religionis candidam lucem de profundo tenebrose superstitionis emergat. Ad quam rem vt nos quoque pro virili nostra iuuamur aduiceremus: rogauimus Procopium inter me atque Georgium fidelis vt interpreter esset. Nam magnus illuz & potentis virum: quem regni pars maxima sequitur. Si concordie cupidum inuenissem: adduci ceteros facile posse credebam. Fuimus diu simul. Quelocuti fuimus adinuicem nunc referas. Vtque sum breuior neque opus sit verbis inquam: & inquit sepius vti proponam verbis meis nomen meum. & verbis illius nomen suum: sicut & ciceronem & plerisque factitasse reperio: qui collocutores in suis opusculis introducunt. Sic enim me iudice breuior & dilucidior oratio reddidit. Sed audiam dialogum. Eneas. Quae te alloqui volui vir magnifice neque priuata res est neque parua. sed regni huius quietem tuamque magnam bonum concernit: quam si vis audire mox tibi exponam.

Georgius. Cupio audire dicito quaecumque libet. Eneas. At ego in ciuitate non ficta loqui volo quod nihil reticet: & summa vti libertate. Georgius. Hoc expeto loquere. Eneas. Regnum hoc olim florissimum fuit: & inter occidentalia regna ditissimum. Viguerunt hic religiones: & omnium bonarum artium studia daruerunt. Nunc inops regio est concussa lacera. Cur hoc sanet: quia non potest veritas nostra mentiri dum apud euangelistam dicit. Omne regnum in se diuisum desolabitur: & domus supra domum cadet. Vos bohemi non solum inuicem diuisi estis: verumetiam ab ipsa christianitatis maiori parte secreti. Nea romanam auditis ecclesiam: cuius mater est & magistra fidelium: neque mandata consiliorum recipitis: quod si vnitatem ecclesie amplecteremini & in domo domini ambularetis cum consensu. facile regnum vestrum pristinum nam dignitateque splendorumque suum resumeret. Tu ergo qui regni populos quouis triabis: fac tibi nomen grande: fac vt te sedes apostolica diligat: reddet tibi filios quos sathan abduxit. Hauriat ex fonte riuus aquas suas ne praeclusus arefeat. Redibunt omnes & romanam ecclesiam venerabunt: si volueris te ro-

manus pontifex: te cesar in primis charum habebit. Cūq; Ladislaus in re-
gnum venerit: te tutorē: te patrem appellabit: tibi maximas gratiasaget
qui sibi pacatā provinciā restitueris. erroribus expurgatā: pace quietā
ornatā moribus: fide feruentē. Consequerisq; nō tu solus gloriam: sed &
posterū tuū & nati & natoq; & qui nascent ab illis: ob eam rem semp habe-
bunt bonori. Eritq; memoria nominis tui sempiterna: & fixus tue fami-
lie status: qui vera virtute creuerit. Transiturus ex hac vita ad meliorem
migrabis: lucidas sedes accipies: beatitudinēq; perbennem immortalita-
te vestitus. Omnibus em̄ qui patriam ornauerint: auxierint: iuuerint: de-
fenderint: certū est eē in celo diffinitū locum quo beati euo fruant semp
terno. Qz si viam nosti quo rectus ad vnionē trames ducat edoctum me
redde: Nam sedē aplicam certiorē reddam. Vos iam legato conuētum
promissistis & recte quidem. Nam boni cupidus est: & industrius pater:
doctrināq; plenus. Inueniat (nisi fallor) conuenientes ad vnionem mo-
dos. nescio tamen qua facultate predictus est. Qz si scirem desideria vestra
scribere pontifici maximo: isq; prius q̄ dies conuentionis adesset de sua
mēte legatum cōmoueret. Georgius. Ago tibi gratias pater: quia no-
stri regni curam geris. Regnū vt ais quassatum compilatūq; est. Nouit
deus quorum culpa est. Nos cupidi pacis sumus: neq; bellamus vt bel-
lemus: sed vt pacem habeamus. Coacti gerimus arma: coacti versamur
in preliis. Minus olim legatos nostros ad basilien. concilium: nonnul-
laq; cum patribus qui tunc ibi presidebant pacta percussimus: que si ser-
uata fuissent: & cum sede apostolica & cum ceteris christianis pacem ha-
beremus: & in regeō nulla diuisio esset. Sed violantur federa nobis. He-
retici & scismatici vocitamus. Si qui ex nostris apud vos moriuntur: cur
a suis sepulturam accipiūt. Clerici nostri quis docti modestiq; sint: nus-
q; consecrari possunt. Deridentur qui de calice bibūt. Fuit apud nos car-
dinalis sancti angeli legatus: adiuuerunt eum nostri sacerdotes: fui & ego
cum eo. Petiuimus innouari firmariq; priscū fedus: si nobis auscultasset:
non secuta fuissent scandala q̄ postea emerferunt: obaudiuit pces nostras
de cōpactatis: sic loquebat̄ quasi nihil vnq; accepisset de illis. Nos tamē
illa valida scim⁹ & autētica q̄ generale cōciliū nobis admisit prius q̄ dis-
solueretur ab Eugenio quarto. Qz si Nicolaus pōtifex maximus nostri
memor: nosq; sibi obsequentes cupit iubet seruari conuenta & venerabi-
mur eis. Hic breuīs ē et vnica pacis vnionisq; via: hac gradiendū est hac
iter ad concordia patet. Eneas. Mos boim est vt paribus paria referat
Cur violari fedus cōquerimini qd̄ priores rupistis? Neq; em̄ sufficit vo-
bis sub duplici spē cōicare: nisi & sub vna sola cōicantes damnetis. Ge-
orgius. Vbi damnamus? Eneas. Cū dicitis. neminē saluari nisi cōmu-
nicet sub duplici specie. Nos omnes damnatis: hereticos perditosq; di-
citis. Quod mirū si viciū heresis in vos retorquemus. Tu cōuentiones
cum cōcilio factas refers & autēticas dicis auctoritate cōciliū probas:

audio libenter. Sed conciliū de cōione vtriusq; speciei loquens: opiniō vestre contrariū est: quia neq; ad salutē necessariā eē dicit: neq; xpī preceptum eē sub duplici specie cōicari populū. Georgius. Si non ē sub duplici specie mādāta cōmuniō sub vna quidē. Nā qui sub specie panis cōmunicari plebē iussit: & sub specie vini iussit & in vsum deduxit. Eneas. Nāq; xp̄s apl̄s nō plebi sacramētum p̄buit. Sed non refert tēpus ista discutere sine me dicere qđ institui. Georgius. Perge ausculto. Eneas. Si voluerit legatus innouare pactiōes vras qđ miri est: Vobis indulta est sub vtraq; specie cōicatio. Iussi tñ sacerdotes vñ sunt: quotienscūq; ministrant populo sacramētū: cōmonere atq; instruere oēs ne sub duplici tñ specie sed sub qualibet totū et integrū eē xp̄m intelligāt. Nihil faciunt. Prohibiti sunt infantib; atq; demētibus eucharistiā porrigere: porrigunt tñ. Neminē cōicare sub duplici specie debēt compellūt. Sepultura; negātes nī cōicent qui prius nō habuit hui; cōionis vsum: repellī ab his debet. Ipsi aut̄ inuitat̄ prouocant vrgēt. Debēt vniuersalis ecclesie ritus tenere postponūt. Diuinis officiis vulgaris carmini cōmiscētes: pulcra obediētia: pulcra federis obseruatio: q̄ prohibētur facere faciunt: que iubentur oīno postponunt. Cum ergo abutamini priuilegio & transgrediamini leges patrū: preuaricantes mandata concilii: haud iure legatum accusatis cōpactata firmare nolentē: quia priuilegiū amissistis male videntes. Georgius. In conuēctionibus nostris cautum est q̄uis aliqui ritus qui generaliter obseruatur non statim reciperēt: non tamē pacis & vniōnis impediri fedus. Eneas. Vera dicis non si oēs sed si aliqui dicunt feda ritum ecclesie non reciperent cōpactata manere. Qz si omnes abiicerent ritus vt oēs abiicitis vigor conuēctionibus aufertur. Rursus quoq; de ritu sit mentio nō de fide. Nā si fidem violatis que possunt inter vos nosq; feda robur habere. At vos qđ pace tua sit dictū fidem nostram abiicitis dum necessariam populis sub duplici specie cōmunionem astruitis. Georgius. Ignota sunt ista mibi: sed hoc dico tibi nisi pacta seruetur neq; paci locus erit neq; concordie mentio. Qz si rursus arma sumpturimus offeretis vltra pactiōes veteres neq; recipientur. Non sumus vt creditis pauci: multi sunt in vicinatu qui nobiscum sapiunt. Nec aliud expectāt nisi vt exercitum educamus. Scitis que superioribus acta sunt annis: papa si sapiet non disputabit: an perdidimus priuilegia ne ven dicemus qui maiora. Arma tenentī omnia dat que iuste negat. Sunt fortasse qui magna promittant: qui grandes pollicentur exercitus: qui viam ad nos ense facturos se iactant. Nos vicinorū mores virescere nouimus. Ego si pape consiliū dederim compactata seruauerim. Eneas. Vt video spem ponis in armis & animum tibi priores victorie congeminat. Sed vincūt sepe mali vt boni probent. Nō sp̄ veritati victoria comes est. Alta nimis & incōprehensibilia sunt iudicia dēi: vicistis diu. Quid scitis si vester dēs adest: Varius est euentus belli: neq; tentanda

sepius est fortuna. Nō is vobis fauor est qui prius fuit. Multi a vobis de fecerūt qui si exurgant cōtra vos pugna & fronte ferient & a tergo. Nā vestra fidem irritā vident: quā prius euangelicā sanctissimāq; rebant: & quā tunc fauore nūc odio insequunt. Sed mittamus hec: tu pacis sola se derum obseruātia stare putas. Mibi tribus ex rebus concordia pendere videat ex cōpactatis vt ais: ex bonis ecclesiasticis que occupant: ex archi epi cōstitutione que nec parua sunt nec leuiter cōponēda. Nā cōpactata postq; violata sunt: rursus innouare magnū est. Qui bona ecclesiarū occupant inuite restituent. In archiepo vossi vim facitis: qui rochezanam petitis neq; aliā vultis quē nisi me fallat opinio: nunq; sedes aplica ad id fastigiū pmouebit. Georgius. De cōpactatis dixi tibi tūti que sentio: si durus erit papa durius regnū inueniet: nescio quis vincet. Scripturas scio que dicūt. Si fortis in fortē impigerit: ambo corruent: neq; nobis neq; vobis vtilitati contentio erit. De bonis ecclesiasticis non est apud me grande pondus. Nā qui occupat nullo se iure defendūt: neq; bis regnū fauet. Verū quia nōnullis prescripta sunt hec bona. & mltā pro paucis ia cent pignori: cui regni mos sit q̄ bona singulis annis quinq; sexagenas habet census: ea centū sexagenis emi. bi aut pro centū sexagenis & decē & viginti & amplius impignoratas habent. Compelli poterūt quos tu pra consuetudinē census occupant: hos vt euestigio restituant: reliquos teneāt donec redimant. Sic mox ecclesie restaurabunt breueq; post tempus oia vendicabant. Vel si placuerit melior modus inueniret. De archi epo vero nescio cur nobis tanto papa sit aduersus. Cur nobis rochezanā rennuat cōfirmare: quē Sigismūdo consentiente delegimus. & assistere sibi pmisimus oēs. Eneas. Sepius ante questus es cōpactata conuelli nūc tu solus es qui federa rumpis. Georgius. Quonam pacto?

Eneas. In cōpactatis pmisistis omnes seruare ritus vniuersalis ecclesie preterq; in cōmunionē calicis. Ritus aut latine ecclesie cuius vos mēbrū estis hoc habet: archiepos aut eligūt capitula ecclesiarū auctoritate aplica cōfirmandos. Aut vacātibz ecclesiis romanus pontifex solus preficit. Vos aliū ritū nouūq; modū inducitis. Postq; deuoluta est pūisio electio nem populariter facitis. Cūq; ritus ecclesie sit examinare electionē electi q; meritū romani pōtificis iudicio cōprobari. Vos nisi rochezanā habueritis nullū vultis seruare: Hoc ē aut violare pactiōnes. Georgius. Si priuilegiū regno est archiepū sibi eligere cur nō illud papa seruauerit. Eneas. Seruaret si qd ēet. Sed vobis nulla est bñoi facultas. Georgi⁹. Vetus cōsuetudo regni est: eligūt archiepū rogante rege capitulū. papa cōfirmat. Eneas. Nō inficior: sed nūc neq; capitulū eligūt neq; potestas eligēdi fuit: postq; diutinā vacationē prouisione deuoluta & plona quā vocatis electā grauibz testimoniis infamat. Georgius. Me iudice si papa rochezanā confirmaret bonū opus efficeret. Multū em hic homo & aplice sedi & regno & regi Ladislao sua p̄dicationē cōsulcret. Eneas.

Potest fieri vt dicis: sed neq; mibi neq; vt arbitror pape suade n da res est
 Aliud tuū est aliud nrm de hoc homine iudiciū. Georgius. Veracē te
 iudico. Tot em sunt qui rochezanam quis iniuria criminant: vt nedum
 mibi negare fidem arbitrer: sed neq; beatū petrū audire rome putauerim
 rochezane fauentē. Eneas. Admonet apls neopbiciū ne quis ep̄m assu
 mat: ne in superbiam elatus in iudiciū incidat diaboli. At tuus rocheza
 na nō nouus in fide sed nullus est qui sedē aplicam suis sermonibus car
 nit: errareq; totā ecclesiā dicit dum necessarium omnibus fidelibus vtri
 usq; speciei cōionem affirmat: & aliquas veritates se h̄e contestat quib;
 romana ecclesia cōtradicit. Sed fallax est: & veritas nō est cū eo qui vltra
 apud temerarios cōuenasq; pragen. sine diuina dispensatiōe se preticit q
 se prepositū sine vlla ordinatiōis lege cōstituit. Qui negante xpi vicario
 ep̄i sibi nomē assumit atq; vsurpat officiū: cuius sermo vt cancer serpit et
 auditorq; cordibus mortale virus infundit. Sed nō pōtiffalis sed petitiē
 tie cathedra est quā tuus occupat rochezana mgt̄ erroris & artifex corrū
 pte virtutis egregius. q dereliquit fontē aque viue & effudit sibi lac
 detritos qui nō pnt aquā portare lo quar aperte qd̄ sentio nihil reticeo.
 Quo pacto romanus pōtiffex buic tantā ecclesiā cōmendare pōt qui cō
 fundit aplicam sedem. Qui maledicit toti ecclesie qui nouos ritus indu
 cit. Qui nullo se subicere vult examini qui pacē dñi discordie furore cor
 rūpit. Qui cū velit preesse q̄ multis: nulli vult ip̄e subesse. Sic tne lupo cō
 mittemus oues: quid dicāt ceteri de regno qui romanā ecclesiā forti pe
 ctore & immobili corde nunc vsq; secuti sunt. An nō sic aggredi summū
 pontificē possent si rochezanā pmoueat. Cui nos pater sancte cōmittis
 Cui nos credis. Qui tibi fideles fuimus hosti n̄as aias occidendas pbes
 Nūquid apud nos est quem possis ecclesie n̄e perficere: Nos plures fu
 mus siue nobilitate; regni siue plebē aduertis. Quid iuuat n̄a fides: qd
 cōstātia meliori loco apud te sunt: qui tibi aduersi fuerūt hec tne tuis fi
 delibus p̄mia reddis. Archiep̄m illi habebūt qui consonē sub duplici spe
 cie tueat. Nos qui sub vna cōicam? orphani relinquemur. Nō arbitror
 Georgii fieri posse qd̄ petis. vana rochezane: vana spes v̄ra est. Qz si pa
 cem queritis iunite illū. Nec sigillū vos teneat: quia pmisistis assistere: sa
 tis est diligentia impendisse. Impossibile nulla obligatio est. Nec vestre
 est papam cogere segmini ritū ecclesie & aliorū xp̄ianoꝝ vos moribus co
 aptate: sic benignū papam: sic oēs vobis affectos inuenietis. Sic trāquil
 li felicisq; regni bonis in pace frui poteritis. Georgius. Places mibi qa
 neq; fictus neq; testis es: sed que corde geris ore p̄fers. Ego tibi prope
 modū babeo fides. Neq; de rochezana sperandū ēē amplius arbitror: in
 alios cura vertēda est. Quia tñ regni voto electus est ille cōmouēdus &
 inducendus erit electioni renūciare: tunc aliū ex apostolice sedis clemen
 tia postulabimus. Eneas. Facite vt libet dū rochezana desistat qui se re
 spuerit & humilitatē induerit: gratiam inueniet et apostolici culminis be

nignitatem experietur: quia nō est abbreviata manus ei: et si tu rem banc
ad optatū perduceres finē vt ante dixisti: & honoribus p̄mio cumulaberis.
Mea tamē snia est ne vnū solū: sed pape plures viros nominetis ex quibz
vnū doctrina & vita probacū possit eligere. Ceterū quia de cōione
duarū specierū deq; precepto dñi sermo incidit: neq; oīū ē tantī sacramēti
mysteriū nūc exponere q̄uis disputata basilēe declarataq; tibi & omī xpī
ano sufficere debēat. Quia tñ vestri sacerdotes nondū cōuersi sunt suarū
malū prudēter ingerere q̄ nostra patiēter audire. Cōsulo tibi aduenien
te Iohāne de capistrano docto sanctoq; viro: q̄ sunt apud te dubia sibi ex
ponito: & oīa tue mētis archana patefacito. Nā si operā medicātis expe
ctas detegenda sunt vulnera: inuenies si volueris sanitatē. Georgius.
De rochezana cogitabimus q̄ paci regnoq; cōtēniant. De Iohāne capi
strano q̄ primū ad nos rumor venit decreui que nūc dixisti & si nulli mo
nes facere. Neq; em̄ alta sentio & timeo ne offendam neq; mihi confido:
neq; nostris sacerdotibus habeo fidem sed vale. Nā tēpus est alia in ma
nus recipere. Eneas. Et tu vale nostri sermonis memor. Sic facto ver
bis sine disiuncti sumus. Cōplura fuerūt inter nos dicta sed hic sensus
eorū est que de rebus ecclesie disputauimus. Et q̄uis verba nō eadem fu
erint: sniam tñ immutata inuariatāq; refero. intellexisti que cū Georgio
de bodiebrat cōtuli. Non sunt vt mea fert opinio parui ponderis. Nam
Georgius apud bohemos magnū nomen habet et potēs ē: & illius p̄tis
que sub duplici specie cōicat: et multi ex alia parte in rebus bellicis iuncti
sunt ei. Si quis est qui ciuitates ad vniones trahere possit Georgius ē. S;̄
transeamus nūc ad alia. Postq; soluta cōgregatio ē. Accessit nos Hen
ricus de rosenberg: dixitq; se patris scripto monitū: ne quo pacto domū
redeat nisi & nos secū adducat. Onerauitq; nos multis p̄cibus extorūt
q; tandē vt secū iremus. Cū prope t̄haber iter facerem: essetq; hora pran
dendi exeuntes t̄aborite Henrico & ad se diuertat secūq; prandeat pre
ces accumulāt. Is querit ex me iturus ne sim. Dico nolle me ampli⁹ apud
hostes fidei relinquere. Tristat Henricus. Nā & visere ciuitatē cupiebat:
& me solū relinquere non audebat & accusabant me omnes durumq; dē
cebāt & inurbanū & agrestē qui nollem nobili domino morem gerere.
Tum procopius. Quin tu inquit ingrederis ciuitatem. Nūc ea facultas
erit dicere que prius voluisti. Nunc tue conscientie satisfacere poteris.
Monuerunt me verba Procopii: intrauiq; ciuitatem: & neq; comedi
quicq; illic neq; bibi. Repetiui tamen vetus hospitium: ibiq; manū:
dum ceteri prandeabant: vixq; cūtu descenderam cum sacerdotibus op̄
di ad me venerant. Nicolaus quē dicūt episcopū plenus duē malorum
Iohānes galeth qui nup ex polonia fugeret ignē timēs: & venceslaus
torāda vetus diaboli mancipiū. qui sacramētū altaris solam figurā signi
ficationēq; eē contēdit. Cū bis fuerunt scholares & ciues plurimi latinū
edocti sermonē. Nam p̄sūm genus illud hominū hoc solū boni habet.

quia litteras amat. Hoc cōsultatio in hūc fere modum fuit qui p̄scriptus
est. Gaudeamus pater quia ciuitatē nostrā introisti: nosq; visere dignat⁹
es: suscipimus te libētius animis vtq; n̄ris bonis vtaris cupim⁹. Cū prius
hic fuisti nō te accessimus: quia nō eramus p̄ntes. Nūc cū te videm⁹ p̄ca-
mur aliquid nobis cōsolationis edisseras fructūq; vt nobis aliquē tu⁹ ad
uentus pariat. Tūc ego datam mibi occasionē loquēdi letus arripui dixi
q; illis. Qz me voluisti accedere. Resq; v̄as obtulisti vrbana res ē & di-
gna suscipiendi. Sūt em̄ hospites & om̄i humanitate fouendi: sicut apl⁹
ait. Hospitalitatē aut̄ p̄sequentes: neq; sine causā verbū p̄secuti adiecit.
vt non leui & v̄sitato sermone atq; vt ita loquar. summis labiis hospites
inuitemus: sed toto mētis ardore teneamus tanq; auferentes se de lucro
nostro atq; cōpendio. At ego hic nō facio prandiū neq; cibū ad noctem
vsq; recipiā. Quia vero cōsolationē ex me queritis: loquor vobis q; mibi
cōsolatoria videbunt̄ ieritq; sermo meus nō in sublimibus humane sa-
pientie verbis: sed in sinceritate cordis puroq; mētis affectu: sobrietatis
& veritatis sensū depromā: vtinā recipiant̄ verba mea sicut a me p̄ferent̄
animo bono. Quibus dicētib⁹ et audire libētē et audiri velle. Iussi eos
cōsidere. Cupiens certare fortiter: sacramenti mei memori & fidei. Cetera
que sequunt̄ quia dialogi formā habent seruabo quē supra oi dīnē cepi.
Tu si aures adbibueris & ineptias nostras audies & inter audaces senes
puerilē pugnam spectabis. Eneas. Optatis ex me v̄ri t̄baborite cōso-
lationē audire. Est igit̄ aliquid qd̄ vos p̄mit. Nā miseros tristesq; cōsola-
ri nō beatos solemus. At cū video vos in ciuitate munita bonis t̄palib⁹
abundare: pacē cum vicinis habere: fructūq; sanitatē. Nescio cur vobis cōso-
latione sit opus nisi fortasse in his q; fidei sunt vacillatis: & affligit sp̄m ve-
strū dubitatio. Qd̄ satis mibi verū simile est. Nāq; cū mltis in reb⁹ ab vni-
uersali ecclesia discordetis: necessariū est mutare credulitatē vestrā & ani-
mos trīstari vestros. Qz si cōsolatoria propterea verba desideratis obsequi
petitōi vestre: certūq; solamē ostendā. Dubia q; vos cruciant ex sacris li-
tens oriunt̄: neq; em̄ scriptura vnq; vlla sic aperta claraq; fuit: vt in diuer-
sos flecti sensus nequiret: traxerūtq; sacris ex codicibus ortuz oīa que ab
initio surgētis ecclesie vsq; nūc fuerūt cōsmata. Sed norat hoc futurū de⁹.
Idcirco cū per famulū suū Moysen israheliticō populo legē dedisset. &
quid sectandū: quidue fugiendū eēt manifesta serie scripsisset. Sciēs tamē
futuros esse qui legi sue dissonos sensus accommodarent. Consulturus
futuro seculo & obicem positurus b̄resibus supremum tribunal in terra
constituit ad qd̄ maiores causē & oēs afferri dubitationes de lege debe-
rent. At em̄ in Deuto. dñs. Si difficile & ambiguū apud te iudiciū eē.
prospexeris inter sanguinē & sanguinem: causā & causā: lepram & le-
pram: & iudiciū inter portas videris verba variare: surge & ascende ad
locū quem elegerit dñs deus tuus veniensq; ad sacerdotes leuitici gene-
ris: & ad iudicem qui fuerit illo tempore: & queres ab eis qui iudicabūt

sub iudicii veritatem: & facies quecumq; dixerint qui presunt loco quem
elegerit dñs & docuerint te iuxta legem eius: sequerisq; siniam eorū. nec
declinabis ad dexterā vel sinistram. Qui aut supbierit nolens obedire sa-
cerdotis imperio qui eo tēpore ministrat dño deo tuo: et decreto iudic-
moriet homo ille: & auferes malum de israel. Sic veteris testamēti sequa-
cibus dominus impauit: ne quis sua seductus opinione scindere populū
peregrinasq; religiones introducere posset. Nam qui ambulant in erro-
re cordis sui venient sup eos mala. Sed nec xps dñs noue legis conditor.
veritatis magister & salutis inuētor superni refugium tribunalis omisit.
Elegit em petrū & in petro ceteros romane sedis antistites. qui post eius
in celum ascensionē vicariātū tenuerunt & in ecclesia primū locum. Cum
claves regni celorū illi promissit ac ligandi solvendiq; potestātē. & tandem
pasturam gregis cōmisit dicens. Pascue oues meas. Cur hoc. Quid tunc
opus erat petrū fieri pastorem claves regni tenere: principatū accipe. xpi
vicariatū gerere. nisi vt errantes reduceret. ignaros instrueret. timidos
roboraret. pertinaces eliminaret. fidelibus subueniret. hereticis repugna-
ret. Si iusti essemus ac nostro ingenio verum videremus & sequeremur
omnes. neq; lege neq; principe opus esset. Sed q̃a insurgunt ingenia pñ-
tiosa que doctrinas pestiferas seminant. funduntq; venena letalia & occi-
dunt credulas anias. necessaria fuit supmi tribunalis erectio q̃ inter leprā
& lepram iudicaret. Hoc aut est apud apostolicā sedē q̃ cardo & caput v-
t factum est a dño. & non ab alio est constituta fidelium. Et sicut cardine osti-
um regit ecclesie domino disponēte regunt. atq; vt calixti pape sanctissi-
mi verbis vtamur. Nullū dubium est q̃ apostolica sedes mater sit omnium
ecclesiarum: a cui⁹ nos regulis nullatenus conuenit deuiare. Vos igitur
thaborite si qua vos fidei dubitatio tenet consulite romanā ecclesiam. au-
dite vicariū christi. Facite quecumq; dixerint vobis qui presunt loco quē
dominus elegit. Dicite cum ysaia. Venite ascendamus ad montē domini
& ad domū dei iacob. & docebit nos vias & ambulabimus in semitis ei⁹.
Quis est mons dñi nisi aplica sedes. Que dom⁹ dei nisi ecclesia. Quis lo-
cus electus a dño nisi roma. quam beatorū Petri & Pauli martyriū conse-
cravit. Fugiebat Petrus ex vrbe mortē timens. sed cum obuiū habuisset
in via dominū. dixit ad eum. domine quovadis. & dñs sibi. Vado romā
iterum crucifigi. Sic reuersus Petrus cathedram summi pontificatus ere-
xit vbi crucis patibulum subiit. Huc ergo recurrēdum est. hinc doctrina
sumenda est. hinc veritatis bauriendi latices. Hic fons aque viue signat⁹
scaturit. hic hortus cōdusus: hic archa domini extra quā omnis salus resi-
lit. Non pudeat vos thaborite que de fide sentitis apostolice sedi referre.
Nam Paulus vocatus e celo segregatus in euāgelium christi. securitatē
non habuit euāgelium predicandi. nisi Petri & ceterorū apostolorū qui
cum eo erant fuisse sententiā roboratū. Ea propter ad galatbas scribens.
Iterum inquit ascendi Hierosolymā cum barnaba assumpto tito. A scēdū

P

autem fm reuelationem & contuli cum eis euangelium. scorum autē eū
 bis qui credebant aliquid esse. ne forte inuacuum currerēt aut occurrisset
 Et diuus Hieronymus doctrina plenus & oēm scientiam callens. cum fi
 dei scripta didisset ad Damasum. hec ē inquit fides papa beatissime quā
 dididi in ecclesia quamq; semp tenui. In qua minus perite aut parum cau
 te forte aliquid positū est emendare a te volo qui fidē Petri tenes & meri
 tum. Sic & vos facere cōaboritas exhortor. Ostendite vos & doctrinam
 uestram romano pontifici. facite que iusserit neq; ad dextram neq; ad si
 nistram dedinātes. Sic consolationē spiritus. sic anime uestre quietē asse
 quentur & salutē. Nicolaus. Obediremus apostolice maiestati & oī
 deuotione subiecti essemus. nisi legi diuine contraria iuberet. Eneas.
 In his que sunt fidei nūq; repta est apostolica sedes errasse aut adulteri
 nis acquieuisse dogmatibus. Galetb. At fuit in agnec manifestus er
 ror. Eneas. Quam tu mihi agnetaz cōmemoras. Galetb. Quam ro
 mana sedes seminam pro mare coluit. & in apostolatus apice collocauit.
 Eneas. Istic neq; fidei neq; iuris error. sed ignorātia facti fuit. Neq; cer
 ta bystoria est. Nicolaus. At plures romani pontifices criminosi fue
 runt qui nunc dant apud inferos penam. Eneas. Nescio si quis tamen
 peccasse comptus est. fragilitate deceptus. more hominū lapsus est. Sed
 hoc ausim dicere romanus presul indubitatus nemo vnq; inuētus est fal
 se doctrine publicus assertor. Nicolaus. Sepe romanus pontifex le
 gem precessoris euertit: aut vnus ergo aut alter errauit. Eneas. Inanis
 argumētatio tua est. Licet em̄ vetus decretum. nouus papa deturbet: nō
 tamē primi conditoris sniam reprobat. qm̄ fm tpa leges variant huma
 ne. Neq; em̄ q; semel uile fuit decretū: semp uile pseuerat. Non errauit
 ecclesia primitiua que sacerdotibus pmisit vxores. Nec erat moderna q;
 subtrahit. Et vos quis multis in rebus romanam impugnatis ecclesiam.
 Coniugia tamen presbyterorū abiicientes neq; primitiua ecclesiam neq;
 grecam sed nostram sequimini. Quia vō mores hominū tpe variant. de
 creta que sup his pmulganē ppetua esse non possunt: sed uiliter sepe cō
 scripta lapsui temporis vertunt ad noxam: ex quo fit vt alteruter sit com
 mendandus. & qui prius edidit. & q; postea decretū abrogauit. Moysen
 nouimus mādato domini serpētem eneam fabricasse. que christi figurā
 fuisse doctores nostri testant. Hunc tamē ezechias lōgopost tempore si
 ne culpa destruxit. Sic & romanus presul antecessoris sui legem sup mo
 ribus editam & absq; suo potest & absq; illius erratu cassare. Qz si lex fidē
 respicit & aliquid in fide declarat immutabilis est. Nam verū fidei semp
 est vnum: nec vllō potest vel loco vel tempore variari. Ideo decreta que
 sunt de fide a sanctis patribus instituta: summa veneratione recepta sunt
 & immutata: atq; inuiolata pdurant. Galetb. Pergis romanā ecclesiaz
 ab errore defendere. In cassum laboras. Nam contra euangelium christi
 predicat atq; agit. Eneas. Vbi nanq; quib; in rebus. Galetb. Vbiq;

gentium & in altaris sacramento: Eneas quo pacto effare. Galeth.
 Porrigi calicem populo vetat christus iussit. Eneas. Ostende vbi iussit
 Galeth. Apud Iohannē inquit dominus. Nisi māducaueritis carnem
 filii hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.
 Qui manducat carnē meam & bibit meū sanguinē habet vitam eternam
 Magna est audacia ne dicam temeritas aplice sedis que potius sanguinis
 populo subtrahit: sine quo negat dominus habere vitam eternā. Sed ac
 cipe nunc in natali magni huius sacramēti que fuerūt xpi verba. Mathe⁹
 sic rem gestam exponit. Ceuātibz aut illis accepit Iesus panem & bene
 dixit & fregit deditq; discipulis suis & ait. Accipite & comedite hoc est
 corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit & dedit illis dicens. Bi
 bite ex hoc omēs. hic est em sanguis meus noui testamēti qui pro multis
 effundet in remissionē peccatorū. Videf vt impat omēs bibere. Sed audi
 Marcum & manducatibus illis ait. Accepit Iesus panem & benedicens
 fregit & dedit eis & ait. Sumite hoc ē corpus meū. Et accepto calice gra
 tias agens dedit eis & biberunt ex illo omnes: & ait illis. hic est sanguis
 meus noui testamēti qui p vobis effundet. Lucas primo vo sic ait. Et ac
 cepto pane gratias egit fregit & dedit eis dicens. hoc est corpus meū qd
 pro vobis datur. hoc facite in meam cōmemorationē. Similiter ad calicē
 postq; cenauit dicens. Hic est calix nouū testamētū in meo sanguine qui
 pro vobis effundet. Ostendūt euāgeliste vt vides: quia iussit dñs facere
 qd ipse fecit: verbo vsus impatiue facite. Qz si quis existimat circa priorē
 dumtaxat specie stare pceptum dñi: sicut Lucas testari videtur. audiat ad
 chorin. Paulum. quid ille. Ego em accepi a dño qd & tradidi vobis: qm
 dñs noster Iesus xps in qua nocte tradebat: accepit panē & grārias agēs
 fregit & dixit. Accipite & manducate. hoc est corpus meū qd pro vobis
 tradet. hoc facite in meam cōmemorationē. Similiter & calicē postq; ce
 nauit dicēs. Hic calix nouum testamētū est in meo sanguine: hoc facite
 quotienscunq; biberitis in meā cōmemorationē. Supplet aplus Paulus
 quod euāgelistis defuisse videf. pceptūq; non panis solum sed calicis
 quoq; subiunxit. & Matheus circa panē. Comedite inquit & circa calicē
 bibite que sunt verba preceptionis. Cum ergo Paulus & euangeliste si
 mul iunctā mādicationis pceptū & bibitionis ostendunt. Quis roma
 nā huius mādati violatricē non videt. que pplo xpi sanguinē interdicat.
 vnamq; salutis cōcludit. His accedit sanctorū apolorū & aliorū obseruantia
 discipulorū. qui noue legis sensum non ab hoīe: sed ab ore dñi didicerūt.
 Quorū actio nostra instructio est: quos errasse neq;bas ē opinari. Grecia
 quoq; itarū mater & omīs discipline magistra traditionē Pauli imutilatā
 bucuq; seruauit: qui panis edendi bibendiq; calicis auctor illi fuit. Sicut
 eius ad corinthios scripta manifestant. Sunt preterea nonnulli doctores
 qui Iohannis textum ad nostrum sensum accipiunt. & Leonem papam
 statuisse tradunt: vt qui sacramenti suscipiat vnam speciem, a calice non

abstineat. Quomodo igitur romanam ecclesiam consulere & vocem eius au-
dire seruareque legem possumus. que tam manifeste diuinis contradicit ora-
culis. Nunquid deo magis obedire oportet quam hominibus: christo quam pa-
pe euangelio quam decretalibus. Eneas. Multa & magna sunt que dixisti.
Nam & fucum veritatis habet & multos decipere possunt. qui sacre scri-
pture sonum audientes sensum negligant cuius mysteria non verbo do-
centur: sed spiritu reuelantur. Idcirco reuela inquit dauid oculos meos &
considerabo mirabilia de lege tua. Nemo scripturam nisi spiritu sancto do-
cente cognoscat. Hinc Paulus ministros ait: fecit nos deus noui testamē-
ti non littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem uiuificat. Est ergo ne-
cessarium si volumus euangelium intelligere ut spiritu ambulemus. sicut
ad galathas doctor gentium scribit. Verum ego quia peccator sum & ini-
quitate circumdatus. non credo mihi neque me puto sacra eloquia intelli-
gere & altos percipere sensus. Ea propter responsurus tibi nihil de meo. sed
sancti doctores diuino afflati spiritu tradunt. & quod docet ecclesia dicam.
Nam sibi assistit christus & suggerit omnia spiritus sanctus. Cuius maxima
dignitas est summa potentia immensurabilis auctoritas. que neque fallit neque
fallitur. Quam si quis docentem corripientemque contempserit ut ethnicus
& publicanus habendus est. Atque ut Cipriani clarissimi & doctissimi mar-
tyris sententie consonemus. Alienus est populus est hostis est. Habere
iam non potest deum patrem qui ecclesiam non habet matrem. Plurima
sunt sacri codicis verba: que diuersis accommodari sensibus possunt. Qua
propter non alienum aut extraneum foris sensum querere debemus quod
scripture testimonio confirmemus. Sed ab ipsa scriptura recipiendus est
sensus veritatis quem sola nouit & suis filiis exponit ecclesia: teneo te for-
tassis nimis perstringo sermonem & ad rem propero. Accusasti romanam ec-
clesiam que dum comunione calicis plebi denegat. euangelium viciat.
christum negat. salutem adimit. Quattuor sunt ut video que non te solum
sed omnes mouent. quos huiusmodi opinio ne dicas rabies ab ecclesia ro-
mana se iunxit. Primum est Iohannis testimonium. Secundum est institutio sa-
cramenti per tres euangelistas relata cum Paulo. Tertium est ecclesie pri-
mitiue grecorumque praxis. Quartum est nonnullorum doctorum ac romano-
rum pontificum auctoritas. Sunt ad hec omnia nobis parata ac clara re-
sponsa. que de penu spiritus sancti recipit & ministrat mater ecclesia. Negat
Iohannes ut ait imo negat apud Iohannem dominus vitam esse cupiam: nisi car-
nem suam comederit & sanguinem eius biberit. Quibus verbis non inin-
vtriusque speciei comunione quam baptismatis vnde mandata censet. vetus
hec armenorum insania fuit. qui natos ut in lucem veniebant. mox baptis-
mos mox altaris sacramento reficiebant quod & vos aiunt facere. qui de-
mentes atque infantes ad eucharistie libamenta vocatis: in bonorantes di-
uinissimum sacramentum comunioneque Pauli despicientes. qui ad Co-
rinthios scribens ait. Probet se ipsum homo & sic de pane illo edat & de

calice bibat. Quomodo se paruuli & dementes probare possunt: quibus nec certus nec verus rōnis est vsus. Sed non est in euāgelio Iobānis quē sibi sensus ascribitis. Non bibitio sacramentalis illic precipit sed spūalis insinuat. Nam sanguis xpi triplicē potum Alberti magni sentētia tradidit. in eo sermone quē de xpi corpe non minus subtiliter q̄ veraciter edidit. Est em̄ potus sacramētalīs quē soli sacerdotes accipiūt. Est intellectūalis qui plebibus xpianis sub specie panis ministrat. Et est spūalis quo saluandi om̄s vtunt̄ incarnationem passionēq̄ domini pia & assidua meditatione recolentes. Et hac bibitione dñs apud Iobannem precipit. Sicut verborū euangeliste series luculenter ostendit. Nam cum dixisset dominus. Caro mea vere est cibus & sanguis meus vere est potus. Qui māducat meā carnē & bibit meū sanguinē in me manet & ego in eo. Multi audientes ex discipulis eius dixerunt. durus est hic sermo quis pot eum audire. Sciens autē Iesus apud semetipm̄ quia murmurauerant de hoc discipuli eius dixit eis: hoc vos scādalizat. Si q̄ videritis filium hoīs ascendētem vbi erat prius. Spūs est qui viuificat. caro non pdest quicq̄. Verba que ego locutus sum vobis spūs & vita sunt. Sed sunt ex vobis qui non credunt. Dedarat dñs his verbis non carnalis esus aut potus illic. sed spūritualis archana mysteriū contineri. dum ait spūs est qui viuificat. caro nō prodest quicq̄. Et iterū verba q̄ locutus sum vobis spūs & vita sunt. Vis aperte cognoscere qm̄ de spūali māducatione q̄ fit p̄ fidem loquit̄ euangelista aduerte q̄ dicit dñs. Qui māducat & bibit instantis non futuri temporis sunt verba. Erant igit̄ dum sic loqueret̄ dñs. qui manducabant & qui bibebāt eum. Nondū passus dñs erat nec adhuc institutū fuit sacram̄. Quō ergo manducabāt bibātq̄ xpm̄ nisi spūaliter p̄ fidē & charitatē credentes in eū & facientes opa eius. Nam & prius dixerat ego sum panis vite qui venit ad me non esuriet. & qui credit in me non sitiet vnq̄. Qui credebūt in eū & opa sectabant̄. ius: bī carnē edebant eius bī potabant sanguinē. Atq̄ hic verior est euangelii sensus. q̄a aliter edic̄ caro. aut bibi xpi sanguis nō poterat. Fuit em̄ figurata locutio dñi: sicut & samaritane & in cruce sitire se dixit. quia fidē illi & nram salutē sitiebat. Sic glosator intelligit hoc euāgelium. Sic magn⁹ Augustinus doctrina & verecūdia iusta nobilis: cuius tāta gloria est. vt nullus laudib⁹ crescat: vitupatione minuat̄ quo postposito. si q̄s videret̄ rochezanāq̄ sequit̄. luci tenebras veritati mendaciū p̄fert qd̄ plura. Nōne dñs in textu euāgelii dicit. Ego sum panis vite q̄ veniet ad me nō esuriet. & q̄ credit in me nō sitiet vnq̄. Ecce tibi panem cib⁹ et potus est qui esuriet tollit et sitim. Cui tollit et quō. Credeti tollit p̄ charitatē tollit. Nā qui fidē rectāz habet: et opa facit digna fide. hic ē qui carnē dñi māducat et sanguinē bibit et acquirit vitā eternam: mūdo mortuus xpo viuēs. Sic qd̄ de Iobāne vobis assumitis: nostre sentētie non vestre confert. Nunc ad reliquos euāgelistas transeamus bīsq̄ Paulum adiugamus. Nam simul omnes integrā referūt cenā

xpi & quis in vna plus q̃ in altero sit. Nulla tñ discordia nlla dislonācia
 est. Sed qđ vnus obmisit alter admisit. Et quis euāgelistarū nullus dicat
 hoc facite in meā cōmemorationē nisi solus Lucas: qui post panē bene
 dictum hec verba ponit. Nec post calicē geminat. Tñ qā Paulus hoc ad
 vtrāq; spēm repetit tenendū est: & post panē & post calicē dixisse dñm.
 hoc facite in meā cōmemorationē. Ex quibus verbis precepta tibi vtri-
 usq; speciei cōicatio videt̃. Et quia p̃cepta xpi seruanda sunt. bis qui salui
 esse volunt. Quicunq; sub specie panis & vini non acceperit sacramentū
 damnationē incidit & iniusta est aplicā sedes hui⁹ inimica p̃cepti. Sed au-
 di responsionē fateor sic locutos vt dicis euangelistas: neq; verbis Pauli
 quicq; demo. Nō tñ idarco eē p̃ceptū intelligo sub specie panis & vi-
 ni cōicari plebes. Nam verba q̃ retulisti non oibus fidelib⁹ sed aplīs solū
 dicta fuerūt. Quia vt est cōis snia doctorū aut iam sacerdotes. aut tunc sa-
 cerdotiū acceperūt. Qz si p̃ceptū id est hoc facite in meā cōmemoratio-
 nem. p̃ceptū hoc nō sacerdotes nō plebē obligat eccliamq; simul colectā
 nō quodlibet ecclie mēbrū respicit: atq; vt tecū neruosus agā & argumē-
 tationibus fortioribus vtar: aut sacerdotes erant aplī oīī mādatur hoc
 acceperunt. & ad id soli sunt obnoxii sacerdotes: aut adhuc erant laici. &
 tunc nō sumere tñ sed cōficere quocq; sacm laicis est p̃ceptū. Sed hoc tñ
 vobis q̃ nobis absurdum est. Ergo sacerdotes erāt aplī & sacerdotes tñ
 p̃ceptio ligat. Galetb. At Paulus ad choz. nō sacerdotib⁹ solū sed vni-
 uerse plebi dericis laicis maribus feminis scribit. Encas. Non mandat
 illic Paulus. sed dñi mādatur refert & rem gestā. & quō sacm instituit do-
 minus exponit. Cūq; nullus euāgelistarū verba illa hoc facite in meā cō-
 memoracionē post cōionē calicis ponat. notadū est quō Paulus loquat̃.
 Quid ille post panē sacm inquit hoc facite in meā cōmemorationē. post
 calicē aut. hoc facite q̃tienscūq; biberitis in meā cōmemorationē. Addit hic
 quotiescūq; biberitis. Quid sibi vult hoc quotiescūq; biberitis inquit
 facite. hoc est qñ necessariū erit de calice bibere. Qñ conficietis qñ sacrifi-
 cium offertis hoc facite in meā cōmemorationē. Qñ solis sacerdotib⁹ cō-
 uenit. Duobus namq; modis hoc diuinissimū sacm consideramus. vt sa-
 cramentū solum vt sacrificiū & sacramentū. In sacrificio vtrāq; species ex-
 igitur. quia imago est illius sacrificii. in quo xps assistens potifex futuro-
 rum honorū p̃mptius & perfectius. tabernaculū nō manufactum. id est
 non huius creationis seipm p nobis sacrificiū obtulit deo patri in ara cru-
 cis. Ideoq; non solus rep̃ntari dicit̃ xps passus. sed etiā quocq; passio xpi
 in q̃ sanguis fuit a corpe sepatus referenda. In puro aut sacramēto qđ ad
 sanctificationē nrām requirim⁹. vt inuisibilis grā sub visibili specie nobis
 tradat̃ sufficit rep̃ntatio xpi passi queq; panis species abunde refert. Quia
 & dñs grauo tritū se comparauit qui mortuus est: vt multū fructum af-
 ferret. Atq; vt altius de tanto sacramento loquamur. Triplex est (vt ait
 noster aquinas sanctus & pfundissimus doctor) huius excellentissimi

rei significatio tria q̄ tempora respicit. Ex p̄terito significat nobis dominicam passionem vocaturq̄ sacrificium. Ex presenti refert ecclesiasticam unitatem & cōmunio dicit. Ex futuro presignat dei fruitionē quam preestolamur in celis: & appellat viaticum: quia viam prebet ad patriam: & s̄m hoc etiam eucharistia id est bona gratia nuncupat. Et sacerdotib⁹ quidem sacrificium conuenit: ceteris v̄o cōmunio atq̄ viaticū in quibus species panis est sufficiens signum. quia ex multis granis conficit & pulcre denotat ecclesiasticam unitatē: & illum panem angelorū quo fruemur in celesti hierusalem. Galeth. Multa puoluis & a p̄posite questionis statu longe recedis. Hoc facite inquit dominus id est conficite vt ego sacramentū sumite vobis: bibite & aliis date hic nodus est hic vis. Eneas Pulcre de nodo locutus es. Nam tu nodum in sirpo queris. sed non est hic nodus quem ferunt Alexandrū in curru gordii reperisse. quem cum soluere manu nō posset ense recidit. Facilis est huius solutio nodi. Nec enim inquit dominus quomodo ego feci: sic vos facite. Sed hoc facite. id est hoc sacramentum conficite in meam cōmemorationem. Q̄ si notā precepti sub illis latere verbis affirmas. Accipite & comedite & bibite. Dico q̄ prius ad sacerdotes mandata referri: quia tunc apostoli sacerdotium susceperunt. Ceterum sicut mandatum illud. Euntes predicate euāgelium omni creature. Sic est istud. Suscepit ecclesia nō ab omnibus: sed ab electis ministris ac sacerdotibus exequēdum. Sic doctores intelligūt verba domini: sic sancta ecclesia docet. Q̄ si christus his verbis communionem calicis etiā laicis imperasset. non solum bohemi sed alii quoq̄ gentibus per tot annorū curricula reuelatum fuisset. Sed nulla scola hoc sentit nulla ciuitas probat: nulla extra bohemiā collegia tenent. Mirabile dictū est: si multa fercula & mixte ceruise vina & longissimi somni melius vobis scripturam exponunt q̄ ceteris abstinentie atq̄ vigilie.

Galeth. Male nos arguis. Non enim nostram sed apostolorū doctrinam grecorūq̄ sequimur. Eneas. At illi non dixerunt damnatos esse populos qui de calice non acciperent. Nec nos ad omnia tenemur que in ecclesia primitiua patres egerunt. Complurima illi que ad perfectionis statum pertinebant tanq̄ perfecti obseruabant. Nec enim quicq̄ propriū possidebant. Sed vt in actibus eorum Lucas ait. Omnes qui credebant erant pariter & habebant omnia cōmunia possessiones & substantias v̄debant & diuidebant illa omnibus prout cuiq̄ opus erat. Nos autē non cogimur omnia vendere: & tamen saluamur. Illi carnem cum sanguine nō edebant nos comedimus & non damnamur. Illis vxores fuerunt nobis desunt & magis meremur. Illi populum a cōmunionē calicis non prohibebant: nos arcemus & meritum inde recipimus obediētes ecclesie que communionē sub specie vini subtrahēt dam multitudini monente spiritu sancto decreuit: dicente apud Iohannē domino. Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia &

P iiii.

suggerat vobis omnia quecumq; dixerō vobis: Cum em̃ ex precepto cbr̃i
fi non sit cōio calicis in populo. Quis non videt in hoc sicut in ceteris q̃
dominus expresse non iussit ecclesie standum eē iudicio. Cuncta enim q̃
sub precepto diuino non cadunt regentis ecclesie sunt dispositioni com-
missa. Cuius mandata tanq; diuina recipiēda sunt & omni deuotione cō-
plenda: quādo precepto dei non sunt aduersa: vel vtrum sint aduersa nō
est certa cognitio. Sed nec tu tibi de grecia blandiaris: quīs em̃ non errāt
greci vetulam consuetudinē obseruantes: non tamē vobis excusatio est
qui sub latinis nati educatiq; moribus laudatū: securum: purum ecclesie
romane ritum: a uictoritate propria reiectis: quīs ordinationē eius siue
consuetudinē longo vsu probatam infringere peccatum transgressionis
existat. Nec scio quid vos in hac re grecam magis q̃ latinam ecclesiā imi-
tari compellat. Latinus certe senatus & mundus & rōnabilius & cauti⁹
agit q̃ grecus. Nam tribus de causis calicis potum plebibus interdixit.
Prima ne rudis populus sub duplici solum specie contineri xpm̃ putaret
Altera ne quod est liquidū multum attrētatum manibus effunderet in
terram. Quēadmodum nup̃ in praga factum referunt vbi puerulus vix
anniculus ab vberē matris ad sanguinē domini raptus calicem ex manu
min⁹ cōsideranti sacerdoti arripies: sacramentū sparsit in humū. Tertia
vt impleret figura veteris legis. Que licet populo ministrari de sacrificio
iuberet: libamina tñ solis sacerdotibus leuitiq; reseruat. Quid est grecam
ecclesiā tantopere laudatis. An non latinā ecclesiam multo florentiorē esse
q̃ grecam cernitis: & nostram longe lateq; dominantē. Illam machome-
ti cultoribus seruientē. hanc vno sub capite gubernatā: illam multis scis-
matibus implicatā: hanc templis sublimioribus exornatā: illam om̃i splē-
dore nudatā: hanc semp̃ recta dogmata p̃dicantē: illam sepius errori cō-
sentiētē. Nolo cū Cicerone dicere. Romanis aut nibil a grecis suscepisse:
aut ab eis recepta fecisse meliora. Laudo & magnificatio grecos ex q̃rum
fontibus nostri maiores hausere doctrinā. Sed p̃senuit grecia. frigida est
& non habet qui calefaciat eas. Facta est sub tributo domina gentiū & q̃
fuit asianorū magistra: nunc ē discipula latinorū. Quid est qd̃ vos bohe-
mos sub norma latina nutritos in cōmuniōe calicis grecari cōpellit. Cur
non ceteras quoq; grecorū obseruācias amplectimini. Cur non panē fer-
mentatū cōsecratis. Cur religiones monachorū quas illi recipiūt alperna-
namini. Cur vestis ornatus vt illi sacrificātes non recipitis. Cur nō coniū-
gio copulamini q̃ cum graca potestis & cum primitiua ecclesia facere nō
debet. Vos partim grecos partim latinos esse: aut calidū fieri oportet aut
frigidū. Sed agite qd̃ in rem vestram est. Nolite plus sapere q̃ oportet
Audite docente matrē. Amplectimini leges ecclesie q̃ sancta est & bone-
ste condita. Nolite putare semp̃ ap̃los aliosq; xpĩ discipulos cōionē cali-
cis accepisse: quia post xpĩ passionē de calice rarus: de pane frequēs habe-
tur sermo. vt est illud. Cognouerūt eum in fractione panis: & in actibus

apostolorum. Frangētes circa domos panem. Et iterū pseuerantes in fractione panis. Quibus in locis nullam repimus de vino mentionē. Sed nec moueri debetis q̄ nonnulli doctores de cōmunionē sacramentali loquētes illamq̄ populo suadētes Iohannis verba recipiunt. Neq̄ enim p̄pterea illius loci vel talis verus est & proprius intellectus. Sed ex qua dam similitudine consonantiq̄ rōne trahit inde sensus magisq̄ ducitur. Et licet doctoribus oratorio more loquētibus nunc figuris: nūc translationibus vti: ex quo fit: vt sepe de signo loquētes trāseant ad signatum. Sed plurimū interest an determinādo docentes an p̄suadendo cōmouētes loquantur. Et aduertendum est & si pleriq̄ doctores incidenter verba Iohannis ad sacramentū altaris referant: in cōtinua tamē expositione nullus id agit. sicut in libro quē de textura euāgeliorū scripsit zacharias chrisopoleranus affirmat. Quod autē de leonis decreto cōmemorasti. nihil impedit nostri p̄positi cursum. Namq̄ cum manichei leone sedende xpm̄ non vero corpe sed fantastico & sine sanguine vestitum p̄dicarent: neq̄ resurrectionē eius crederēt: neq̄ diem dñicum sanctificaret. Sumen tesq̄ xpi corpus sub specie panis vt iuū palliarēt errorē. potū calicis renuerunt. Obuiaturus tante nequitie pontifex statuit vt qui sub vna specie cōicasset ab altera non abstineret. Sic plurima sepe statuta sūt ex cā: ex p̄sona: ex loco: ex tpe q̄ cōsiderare oportet qui de illis iudicant ne prius inculpent q̄ intelligant: prius arguant q̄ senti p̄quirant. At cū hodie aliq̄ sit rerum status. Cum vti nūq̄ p̄genitores sub vna specie cōicauerint. cū multi doctores ab ecclesia recepti & in cathalogo sctorū conscripti miraculis choruscātes retinendū plebi calicē dicant. Cum latina ecclesia id feruet doceat mandat. Suadeo vt vos illi obtempetis: custodiatq̄ legē matris. vt addat grā capiti v̄ro & torques collo v̄ro. Sicut Salamonis v̄ba p̄mittant his que sunt matribus obsequētes. Nicolaus. Est ne vllum aplice sedis aut generalis concilii decretū q̄ laicos sub vtraq̄ specie cōicare p̄hibeat. Eneas. Vultis obtemperare si decretū ostendo. Nicolaus. Obtemperabimus si nō erit legi diuine contrariū. Eneas. Lex diuina nulla est cui talis sanctio possit esse contraria. Nicolaus. Tibi sic videt nobis longe alia sentētia est. Eneas. Vos cōmunionē duplicis sp̄ei de p̄cepto dñi dicitis. Nos cōtra. Cui magis credendū est: vobis an sedi romane. Nicolaus. Ei credendū est cui scriptura diuina suffragat. Eneas. At vos dicitis legem diuinā sentire vobiscum. Nos contra quid mō. Nicolaus. Qui verbis diuinis legis p̄pinq̄ior est: bāc fidem digniorem puto. Eneas. Quid si est hoc dubiū. Quis obtinebit. Nicolaus. Christus dñs iudicabit. Eneas. Nullum ergo vt intelligo iudicē nullū in terra supiorē vultis qui res dubias diffiniat. Sic neq̄ romanū pōtificē caput esse xp̄iani populi creditis. neq̄ militante ecclesiaq̄ honoratis: quis est magistra fidelium: doctor veritatis: inimica mendacii: mater nostra que nos christo regenerauit & alit atq̄ nutrit in fide. Qz si vos aliud non mo-

ueret: vestra vos paucitas exterrere deberet. Quot enim estis qui aduersus
vivos innumerabiles & mortuos infinitos linguas acutis. Tota xpiani-
tas contra vos est. & tamen a sententia non receditis. Quae li vera esset omnes
nostri progenitores cum diabolo & eius angelis arderent: qui calidis exp-
tes fuerunt. Nam regnum hoc postquam sacramentis ecclesie relictis idolis ini-
ciatum est: semper apostolice sedis ritu comunicauit: exceptis paucis annis cui
nostri in quo monitore Iobane huius atque Hieronymo ab ecclesie unitate
recessistis. Galeth. Arguis paucitatem nostram: sed christus aduersus mul-
titudinem iudeorum paucis discipulis circumdatus predicare non timuit nec
multi erant iudei considerata gentilium multitudine quando legem accepe-
runt mosaica. Eneas. Christus deus & homo dominus & magister: nouam
daturus legem in mundum venit redeptumque populum. Qualis compatio
lucis ad tenebras. Terre ad celum. Christi ad belial. Non tamen dominus
sine miraculis creditus est: neque Moyses absque signis legem tulit. Ad vos
que signa facitis ut vestre paucitati credamus: vobiscum sumus. Galeth.
Generatio praua & adultera signum querit. Nos paucitatis nostre tuto-
rem christum habemus: qui apud euangelium dicit. Vbi cumque fuerint duo aut
tres collecti in nomine meo: ego cum eis sum. Non indigemus humano fa-
uore qui ducimur celesti ductore. Eneas. Apud ciprianum martyrem his
sororia verbis nonnulli iactabant. Quibus ille sic respondit. Corruptores
euangelii atque interpretes falsi extrema ponunt & superiora pretereunt. par-
tim memores partim subdole comprimentes ut ipsi ab ecclesia scissi sunt. Ita
capituli vnius sententiam scindunt. Dominus enim cum discipulis suis vna-
nimitate suaderet & pacem. Dico inquit vobis: quoniam si duo ex vobis
conuenerint in terra de omni re quamcumque petieritis continget vobis a pa-
tre meo qui in celis est. Vbi cumque enim fuerint duo vel tres collecti in no-
mine meo ego cum eis sum. Ostendens non multitudinem sed vnanimitatem
deprecantium plurimum tribui. Si duo inquit ex vobis conuenerint in ter-
ra vnanimitate prius posuit. concordiam pacis ante premisit: ut conueniat
vobis fideliter & firmiter docuit. Quod uero autem potest ei cum aliquo conuenire
qui cum corne ipsius ecclesie & cum vniuersa si aternitate nouus venit.
Notate verba & signate mysteria. Non est cum eis christus qui ab ecclesia re-
cedunt. In vna ecclesia fuimus omnes: prius vna fides: vnus deus: vnus ri-
tus & vobis & nobis erat. Non nos a vobis: sed vos a nobis recessistis:
facientesque vobis conuenticula diuersa: pegrina dogmata recipietes. quod non
audiuerat patres nostri veritatis caput atque originem reliquistis. Quod si christi
praesentiam cupitis ad sponsum eius redeundum est. Galeth. Nos in ecclesia
sumus neque ab illa recessimus vnumque. Transire autem ad vos dum christi legem violatis
nulla ratio suadet. Quia nunc mystico christi corpori ingit. qui ab eis euange-
lio sepat. sed cur nobis retices. si qua est constitutio quod sumere calicem veritatis.
Eneas. Quia nouistis obedientiam polliceri. Sed dicam tamen. ego ita vos
pitos arbitror ut consuetudinem vniuersae ecclesie non minoris efficacie celestem

q̄ scripta lege quia vis legis ex cōsensu resultat. Cōsensu aut minor non
inest cōsuetudini q̄ legi cōscripte. Nā cōsuetudinē lōgus & approbatus
v̄sus inducit. Que noliū impediētā clamore: diuio magis q̄ humano
videt recepra cōsilio. leges aut q̄uis dei nutu decerni credant: sepe tñ vī
populi vel senatus magna parte dissentiente tradunt. Ob quā rem non
minus plectendus ē vetuste cōsuetudinis q̄ scripte legis p̄uicator. Cā
igitur iam pluribus seculis obseruauit ecclia ne plebes de calice biberenti
decebat & vos bobemos huius obseruatiōe tanq̄ parerne legis emulato
res existere: q̄ sicut ante dictū est: neq̄ noui neq̄ veteris testamēti codici-
bus aduersat sed rōne magna in bonestate subnixā est. Verum quia scri-
pti decreti sanctiorē requiritis: non frustrabor expectatiōē v̄ram. Euol-
uite constantiē. conciliū atq̄ eius acta perquirite. Consuetudinē quam
modo exposui & approbatam & pro lege rectam & scripto firmam repe-
riētis. In basilea quoq̄ dum generalis synodus illic erat: postq̄ exacte vi-
sa sunt & diligēter excussa sacrarum testimonia litterarū: magnorū conci-
liorum decretis: ac sanctorū patrum & illustrium doctorū traditiōibus
enucleate pensatis: decretū pmulgatum est: quod aperte declarat fideles
laicos siue clericos cōmunicātes & nō conficiētes ad suscipiendū sub spe-
cie panis & vini diuinū eucharistie sacramentū ex p̄cepto domini nō esse
astrictos. In cuius fine subiungit. Laudabilis quoq̄ cōsuetudo cōicandi
laicalem populu sub vna specie ac ecclia & sanctis p̄sibus introducta: ac
hactenus diutissime obseruata & a doctoribus diuine legis sanctaq̄ scri-
pturarū atq̄ canonū multā p̄riciā h̄ntibus: iā lōgo tpe cōmēdata p̄ lege
habēda ē. Nec alicui licitū ē eā reprobare: aut sine auctoritate ecclie ip̄as
immutare. Sic q̄ & scripta cōciliorū habetis decreta & vetustū ecclie ritū

Galeth. Pōt ecclia vel conciliū q̄ christus instituit sacramēta puer-
re. Eneas. Non potest. Galeth. At sacramentū hoc sub specie panis
& vini xps instituit. Cur puerit ecclia q̄ panem solum ad laicos defert.

Eneas. Nō puerit ecclia sacm sed ritum mutat. Que sunt em̄ de ne-
cessitate sacramentorū imutabilia p̄seuerāt. Que circa ritum sunt immuta-
re ecclia pōt. Cuius potestas nō minor est bodie q̄ sub aplis erat. Pote-
stas aut & administratio ecclie sicut doctores tradunt: tribus in rebus cō-
sistit. In ordinibus diuersorū p̄latorū. In administrationib⁹ sacramētorū
In diuersis p̄ceptis subditorū. Ob quā rem non sine rōne putauit do-
ctor insignis aquinas. In arbitrio esse ecclie diuersos gradus p̄latorū
instituire & institutos pro rerū diuersitate vel tēporū amouere. Sic sub
diaconi sunt ordinati: quos ecclia primitiua nesciuit. Sic prelati p̄sbyte-
ris ep̄i quos olim Hieronymus equalis fuisse potestatis affirmat. Sic car-
dinalium sacer senatus inuentus: ecclie magnum decus & stabile firma-
mentū. Potest etiam ecclia in administratione factorū abolitis priorib⁹
nouos ritus inducere & cerimonias nouas. Qua de re licet dñs discipu-
los suos facta cena cōicauit: ecclia tamē neq̄ pransos neq̄ cenatos fr-

fres: nisi necessitatis causa tantū sacramentū pmittit assumere. Rursus q̄s
q̄uis amictus linthea x̄ps: quotidianaq̄ veste indutus. hoc sacramentū
instituerit: dixitq̄ paucissima verba. ecclesia tamē ob eius reuerentiam &
ornamenta vestimentorū sacerdotibus dedit: & missarum solennia pro-
phetarum & apostolorum lectionibus & deuotis orationibus adorna-
uit. Sic em̄ in veteri lege rubricatas pelles & rudia tabernaculi sacra subli-
mis gloria templi secuta est. Sic & in nouo testamēto post illa ecclesie pri-
mitiue rudimenta pedetentim splendor in cultu diuino & ritus sacramē-
torum expolitor & maiestas sacerdotii maior successit. Tercio loco po-
test ecclesia statuta & ordinationes patrum que de moribus agūt: prout
loco tempori & personis viderit couenire immutare & abrogare: sicut &
prius diximus. Sed q̄tum ad sacramentū pertinet quod necessarium est
tollī nō pōt. q̄d necessitati nō subest & variari pōt & tollī. In eucharistia
vō sicut ante prolatū est non est vsus vtriusq̄ speciei pplo necessarius:
adimi ergo altera spēs nō inepte potuit: q̄a non est hoc sacm variare sed
vsū. Galeb. Sacramentū est sub specie vini quis neget: ergo qui vini
speciem tollit: sacramentū tollit. Eneas. Haud recte infers. Septē sunt
ecclesie sacramenta & si vos quādoq̄ tū recipitis. ex his vnū est eucharis-
tia ptellētissimū & maximū hoc semp integrum: & vnū est sine sub vna
specie sumit siue sub duabus: & licet mille particule panis fiant viniq̄ to-
tidem: vnus tamen est vbīq̄ totus & integer christus. Nec subtrahit vini
specie subtrahit sacramentū. quia totum in altera sumit. Recte igitur &
sanctissime romana ecclesia in hui⁹ obseruatiā sacramenti sese habet. Qui-
bus ex rebus si consolatione spiritus cupitis: si quietem amatis: si verita-
tem queritis: si lucrificare animas vultis: sedem apostolicam audite: sequi
mini traditiones eius: honorate illam quoniā sancta est immaculata spon-
sa christi: colūba pura & albissima: ex cuius ore felicitis ramus oliue depen-
det: qui pacem hominibus pollicet: supbis bello minatur. Finitis ser-
monibus istis assurrexit vnus de primoribus thaboritatū et animo satis
inflato. Quid tu nobis inquit apostolicam sedem tot verbis amplificas.
Nos papam et cardinales auaricie seruos nouimus: impatiētes: inflatos
tumidos: ventri ac libidini deditos: ministros scelerum dyaboli sacerdo-
tes & anti x̄pi precursores quorū deus venter est pecunia celum. Erat hic
homo vētrosus crassus & multo abdomine pinguis: quē cū aspexissem
admonī venter eius leuiter manus ac subridēs. Vnde inquā tumor bicvē-
tris est. Cur te ieiunio maceras & affligis inedia. Riserunt om̄s magnisq̄
illum cabinationibus exceperūt. At ego cum aiaduēterē sacerdotes il-
los magis studio cōtradicens q̄ voto discendi ad me venisse. posui mo-
dum verbis meis subtraxiq̄ disputationi pedem. Intellexi enim quia fa-
cilius & leuius esset turbulenti maris conditos fluctus clamoribus retun-
dere: q̄ illorum rabiē sermonibus cohercere. Nam labor irritus & nulli⁹
effectus est offerre lumē ceco: s̄ rmonē surdo: sapiam pruto. Cōuersus tū

ad eos dixi. College mei pransi sunt: & itinere se accingunt. bora est ut a vobis recedam satis diu simul disputauimus. Vos tamen ut video nec meis vrbis fidem prebetis: nec ego vestris argumentationibus moueor: remaneamus omnes quod ante fuimus. Existimaui hoc priusquam inciperem: nolui transilire ut mea taciturnitas opinionum vestrarum fieret auctoritas. Nec quis post hac diceret: fuit apud thaboritas senen. episcopus nec quicquam aduersus illum sententiam dixit. aut eos vera sentire putauit. aut eorum argumenta posse superare diffusus est. Quod si nihil aliud verba nostra fecerunt: hoc tamen prestant quod me vestris opinionibus aduersante omnes qui astant intellexerunt. Vos tamen amplius & fortasse melius cogitabitis. Tunc illi si tempus esset afferemus huc libros ostenderemusque tibi: quia christi sequaces & legis dei zelatores sumus. Sed vale. Ad quos ego. Nec vobis nec mihi ocium est: valete. Atque hoc modo a me eos dimisi & exeunte domino de rosenberg cum eo soboslaniam veni atque inde curiam insulam & seniore de rosenberg dominum petiui. videbam mihi ultra sauro matbas & glaciale oceanum fuisse. inter barbaros. inter antropofagos. aut inter monstruosas indie libieque gentes nec sane in omni terra quam circuit ambitrites. gens nulla est monstruosa. Ethiope enim quosdam & scitas & trapobanas corporis vicio monstruosos aiunt. Thaboritas vero deprauate mentis vicia & innumera biles anime macule monstruosos efficiunt. Ad quos omnes hereses migrare. quos ab initio nascentis ecclesie usque in hunc diem pestifera ingenia seminarunt. Sunt ibi nicolaite. sunt arriani: sunt manichei: sunt armeni: sunt nestoriani: sunt heretici: sunt pauperes de lugduno. Precipui tamen apud eos vualdenses habent unius christi vicarii & apostolice sedis inimici. qui dum frena superioritatis abiiciunt: libertatemque predicant. necessarium est ut omnes errores admittant. A quibus dum exiissem. ex inferiori videbar inferno reuersus. Nec me prius ad superiores recepisse putauit quam budviseos atque vlrucum de rosenberg conueni. Nam & budvisei nullis heresibus inquinati sunt. & Vlrucus acerrimus hostis hereticorum: verus ecclesie filius inter alios bobemie principes qui fide catholicam vobis armisque tuent: anterior est dignus que sedes apostolica inter caros habeat & inter primos honoret. Scripsi hec tue stabilitati festino & curreti calamo. Propante namque roma iohanne meo quem probe nosti: malui te quam mihi in hac via contigerant ut cum narrata cognoscere quam penitus ignorare. Res altas de fide disputantes et archanos scripture sensus attingere presumimus. Scio quia non defuerunt ineptie. Nam rudem et inexpertum tyronem hec me pugna suscepit. Sed nolui latrones impune lupos abire: nolui deferere veritate: nolui ecclesie decere et quam imperitie mee tenebras non ignoravi: supne caritatis lumen intrepidus expectavi: iactavi super dominum curam meam et ipse adiunxit: sensi diuinitus assistentiam. nam verba nescio quo suapte fluebant. quibus miseri thaborite miserabiliter premebant benignus et misericors dominus: qui nec peccatorum voces obaudit. Credo et certum sum quia non mea vita: sed mea fides meruit

1653
1451
202
audiri: ne thaboritarū elenchis inuolueret aut sophismatibus caperer: vt
cunq; res acta est. Scio me plura tunc dixisse & minimo scripsisse digna
correctione. Sed que tunc dixi corripere nequeunt. quia semel emissum vo-
lat irrevocabile verbum. Que nunc scribo facile poterūt emedari priusq;
edant. Ideo te p veterē beniuolentiā & quā mibi sp ostendisti charitatē pre-
cor te & oro huic opusculo vt tuā limā summāq; manū admoueas Neq;
prius in lucē sinas exire q̃ tuo fuerit acri & grani iudicio comprobatum.
Vale nostri memor & amans. O uādo deus & fata volent veniemus ad
te. Ex noua ciuitate duodecimo Kalēdas Septembris. Sub anno domi-
ni. M. ccccli.

Oratio Eenee de cōstantinopolitana clade & bello contra thurcos cō-
gregando.

EPISTOLA CXXXI

Q uantā nopolitana clades reuerēdissimi patres. Illustrissimi prin-
cipes: ceteriq; viri genere & doctrina p̃stabiles: q̃ thurcorū gran-
dis victoria. Grecorū extrema ruina. Latinorū summa infamia fu-
it: vnūquemq; vestrū vt arbitror tantomagis angit magisq; cruciat: quā-
to & nobiliores estis & meliores. Quid em̃ viro bono & nobili magis cō-
gruit: q̃ curam gerere fidei orthodoxe: fauere religioni xpi nomē salua-
toris pro sua virili magnificere atq; extollere. Sed amissa nūc cōstātino-
poli tanta vrbe in potestate hostiū redacta: tanto xpianorū sanguine fuso
tot animabus in seruitutē abductis: vulnerata est miserabiliter catholica
fides. Confusa turpiter nostra religio: xpi nomē dānificatū nimis atq; op-
pressum. Neq; si verum fateri volumus: multis ante seculis maiorē igno-
miniā passa est q̃ modo xpiana societas. Retroactis nāq; temporibus in
asia atq; in aphyrica: hoc est in alienis terris vulnerati sumus: nunc vō
in europa id est in patria in domo propria. In sede nostra percussi celsiq; su-
mus Et licet dicat aliquis ante plurimos annos: ex asia thurcos in greciā
transiuisse. Thartaros citra thanaīm in europā confedisse. Saracenos ber-
culeo mari traicēto hispanie portione occupasse. nunq; tamen aut urbem
aut locū amissū? i europa. q̃ cōstātinopoli possit equari. Est em̃ ciuitas
illa toti? terre q̃ cōmode colit̃ pene centrū. Portūq; habet & amplissimū
& tutissimū: in quo non dicam naues sed numeroſe classes armari sustēta-
riq; possunt. atq; inde per bosforū: hinc per belepontū ad om̃ia mediter-
rāniū maris siue tuenda siue vexanda littora transmittit. At hic locus tam
cōmodus tā vtilis tā necessarius nobis tacētibus: ne dicā dormientibus
amissus xpo saluatori: lucrifact? machometo seductori ē. Quid q̃ ibi ex
duobus impatorib? xpianis alter occisus ē. Nōne ex duob? xpianitatis
oculis alterū erutū: ex duab? manib? alterā amputatā dicē possum? Ad-
dite q̃ ex q̃tuor sedib? illis p̃arcbalib? primis & principalib?: qbus ve-
luti solidissimis basibus xpiana subnixa fides i oēm terrā ramos suos ex-
tendit. Maiores nostri duas simul cum hierosolymitana per ignauiā atq;
secordiā pdiderunt: nos terciā & illam quideq; cui om̃es pruteni: mlti ad

boreā multi ad orientē: thanaim iacentes populi seruebāt. non minori desi-
dia: maiori tñ infamia prius amissimus. Nimirū principes si doletis oēs
de tanto xpianitatis vulnere: quo cecidisse grecos: supasse thurcos: co-
fufos esse latinos aīduertitis: consternati atq; attoniti estis. Sed non est
minor diui cesaris Friderici dñi nostri gloriosissimi q̃ vester meror. Vi-
dilectis eum cum tanti mali factus est primū certior: in cubiculo flentem:
in aula mestum: in consilio sollicitū: in ecclesia supplicē: in quouis loco tur-
batum & anxīū. Verū cum res xpiane nō tam dolorem & lacrimas: q̃ vi-
gorē & arma requirent. (Nam thurci maiora indies mala minant) ope-
precium existimauiē sua serenitas: tum principū: tum ciuitatū accersiri cō-
uentū. in quo de tuēda xpiana republica consilia cuperent. Nam priusq̃
indicias consulta & vbi consulueris mature facto opus est. Fuit itaq; con-
cilium apud ratispānā cōuocatū. que ibi gesta sunt om̃s tenetis. Ex auctori-
tate illius cōgregationis hic nunc cōuentus habet. Cur non fuerit apud
nurebergam indicta cōuentia: & cur nequiverit ad hec negocia cesar ascē-
dere. satis his diebus expositum est. Ille quidē pro tanta xpianitatis ne-
cessitate in hoc cōuentu minime defuisset: si domū tuam relinquere po-
tuisset. Sed cum eius desiderū ab his impēdiret. quibus non tam pax &
odum q̃ contētionēs & bella sunt vsui misit hosce prestantissimos & ce-
lebrerrimos legatos: qui suum locum tenerēt: suasq; vices implerēt cum
plena & ampla ptāte. siue res imperiū siue cōmune fidei tuēde negotium
tractare libet presto erunt. Ceterū quia sup articulis ratispāne meditatīs:
hec potissimū cōgregatio cōsultura est. vosq; cesaris animū circa illos co-
gnoscere cupitis. que sit eius mens: que sentētia: que voluntas. apperire
me nunc collegarū meorū auctoritas iubet. Ego qui malo p obedientiam
parum: prudens q̃ p cōtumaciā videri sapiens. onus meis bumeris pene
intolerandū subiui confusus in eius auxilio qui victimis obedientia pre-
tulit. Nec timeo sub tanto fasce deficere: quando presto sunt qui cadenti
mibi manū porrigant. Parco quoq; in hac re tanto libentius: quanto &
conspectum vestruz frequētiorem intueor: & mibi benigniorē autumo.
Nec ego de oībus articulis verba faciam: sed illum qui est principalissi-
mus aggredior: hoc est an cōtra thurcos: qui constantinopolim p iniuriā
inuaferunt: nobilitatē cum principe grecorū occiderunt: sacra nostra oīa
polluerunt. & vltra vincula verbera cedes xpianis om̃ibus minitant: sit
bellum suscipiendū. Quo p suo quātas habere copias necesse: quō legē
di. milites. que stipēdia danda. que priuilegia cōcedenda: vnde cōmeat
habendi: que bellica instrumenta paranda. quo tpe qua via sit eundū faci-
le cōcordabimus. Capitaneū quoq; seu belli ducem quem pristi romano-
rum imperatorem appellare consueverunt: non erit arduum nominare.
Neq; dubitabitis illum eligere in quo sit scientia rei militaris eximia: vir
tus excellens: autoritas euidentis: presumpta felicitas qui sit laborio-
sus in negociis. fortis in periculis. industrius in agendo. celer in con-

faciendo: cōsultus in prouidendo: qualem reperiri apud vos minime dubitauerim. Nec de pace domi tuēda multum laborabitis. si foris bellum gerere decreueritis vt postea suo loco dicemus. Intelligitis iam principes oro mea quibus in rebus radices agat. & que sit causa in manibus videtis de bello gerēdo tota consultatio est. Ego qui nomine cesaris bellum venio suaturus: nequaquā hoc oneris accepissem. nisi rem dignam vestra virtute. vīa nobilitate. vestraque natione. manifestissime prius intellexissem. Agite igitur audite & cognoscite an bellum hoc p̄ fide vestra xp̄iana suscipere debeatis. Omnis senatus omnisque populus cui bello gerendo cōsultatio est: clarissimi principes tria diligenter ac rigide & presse discutere debetis. ne quid agat cuius denique penitudo sequatur. Turpe est enim vt Scipionis puerbium fuit: postquam erratum est dicere nō putare. Bellum ergo gesturus primo querat an sit iustum. secundo an vtile. tertio an facile. Nisi enim hec tria concurrant. non est cur bonis atque prudētibus viris belligerendum sit. Discutiamus & nos hec ex ordine principes. Ac primū de belli iusticia cognoscamus. Bellum quā pro tuenda religione pro saluanda patria: pro conseruandis sociis: ex auctoritate superioris gereret nemo vnquam veterum reputauit iniustum. Hinc moysi. hinc ioseph. hinc saulis. hinc dauidis. hinc machabeorum plura cōmendant. Hinc illi demoscenis clamores quibus plenū exultabat apud athenas theatrum in marathone in artembasio in salamina p̄ patria defunctos cōmendantis. Hinc ex romanis Orazi. Decii. Fabii. & alii pene innumerabiles celebrant. qui p̄ salute suorum ciuium se deuouere. Hinc ex vestris germanis Karoli. Rolandi. Raynaldi. Conradi. Ottonis. Heinrici. Friderici. eternis p̄coniis extollunt. Qui pro tutandis xp̄ianorum finibus: maximis se piculis obieciarunt. Nunquam tamen vestris progenitoribus cā iusta pugnandi causa. quam vobis obiecta est. Nunquam illi tam atroce in iuriā tam insigne contumeliā ab infidelibus acceperunt quēadmodum p̄pessa est hec nostro tpe xp̄iana cōmunitas. Repetenda ē breuiter hoc loco cōstantinopolitana calamitas. Si enim & iniurie magnitudo nocior & belli iusticia manifestior erit. nulla pulsatus iniuria machometus. Sic enim vocat qui thurcis impat. Bellum grecis indixit. Constantinopolim obsedit. ac male defensam expugnauit. Vbi cōstantinus grecorum impator intrantibus urbem thurcis in extremo patrie sue piculo fortissime pugnans obtruncat. Caput eius lancea infixum spectaculo fert. Fit miseranda grecorum cedes. occidunt non solū qui se tueri conant. verum etiam qui p̄tectis armis sese dedunt. Nec ego hoc magni duco in ipso furore primi introitus trocidatos esse quam plurimos. Illud borreo illā abbat minor illud omnino detestor. Capta ciuitate depositis armis. cōiectis in vinculis ciuibus. tum maxime seuitū est. tum filii ante ora parentum occisi tum viri nobiles velut bestie macerati. tum sacerdotes laniati: tum monachi ex carnificati. tum sancte virgines incestate. tum matres ac nurus ludibrio habite. O miseram urbis faciem. O infelicem populū. O sceleratū machometū.

Quis talia fando temperet a lachrymis: oia luctu plena cede cruore cada
ueribus erat cernere. Machometus ipe terribili facie: tetrīs oculis: terribi
li voce: crudelibus verbis: nephandis nutibus hominū mandata: nunc
istum nūc illū ad cede poscit: manus in sanguine xpianorū lauat. Omnia
sedat: oia polluit. Tēpla dei nostri pseudo prophete tradunt: diuina alta
ria pterunt. Ossa martyru & aliorū sanctorū iam cū xpō regnantium. aut
porcis aut canibus obiciunt: frangunt statue: picture delent. Nec ma
tris dñi regine celorū gloriose Marie virginis imagini parditur: quin &
ipm saluatoris xpī crucifixi simulacrū cū magno clamore: maiori inuioe
precedētibz tympanis ac tubis in castra deferret: buc atq; illic rapit: con
spuitur: luto puoluit. O neptas in xpianū. O ignominia xpiane gen
tis. O dedecus nrī nomis sempiternū. Huic signo in quo redēpti & sal
uati sumus: thurcorū fetidū genus illudit: & quasi nos signū non signa
tum colamus. Hic ē inquit xpianorū deus. Sentio quia comouemī prin
cipes dū saluatoris iniuriā refero: dū tante ciuitatis damna comemoro: s;
quis cladez illius vrbis: quis funera fando explicet: aut possit lachrymis
equare labores: bonū anīm? talia meminisse luctūq; refugit. O nobilis
greca. Ecce nūc tuaz finē: nūc demū mortua es. Heu q̄t olim vrbes fama
rebusq; potētes sunt extincte. Vbi nūc thebe: vbi athene: vbi nicene: vbi
larissa: vbi lacedemon: vbi corintbioz ciuitas: vbi alia memorāda opida:
quorū si muros q̄ras nec ruinas inuenias. Nemo solum in quo iacuerūt
queat ostendere greciā sepe nostri in ipa grecia requirūt: sola ex tot cada
ueribus ciuitatum constantinopolis supat: quē paruo ambitu bizantiū a
paufonia quondā edita. per Constantinū primū impatorez eius nomis
in emulatioe romane vrbis erecta: tantū opeq; mirabiliū: tantū armorum
tantū lēarum: tantum glorie habuit: vt omnīū ciuitatum damna bec sola
vrbs recōpensare ac resarcire videret: binc post pacē cum Gratiano factā
& a theodosio confirmatā veniens constantinopolim: rex gotborū Athe
narius: cū regie vrbis amplitudinez splendoreq; contēplatus ēet veluti
stupens dixisse fert. Vere deus terrenus ē impator hic habitās. Et quis
quis aduersus eū manus mouerit: ipe sui sanguinis reus existit. Et quis
post imperiū ad vos o germani translatū: sepe constantinopolis capta di
reptaq; fuerit: nūq; tamē in potestate xpī hostiū: nisi modo deuenit: nū
q; basilice sanctorū dirute: nūq; bibliothecē cōbuste: nūq; monasteria de
solata: nūq; sacra nrā ex toto nisi nūc deleta fuere. Itaq; mansit apud con
stantinopolim vsq; ad nrām tēpus vetuste sapientie monumentus: ac velut
ibi domiciliū lēarum esset: & arx summe pbilozophie. Nemo latinoz sa
tis doctus videri poterat: nisi constantinopoli aliquādiū studuisset: qd q;
florēte roma doctrinae nomē habuerūt athene. hoc tēpestate nrā constan
tinopolis obtinebat: vñ & multa veterū sapientū volumina susceperam?
& in futurū suscipere sperabamus. At nūc vincētibz thurcis & oia pos
sidentibz q greca potētia tenuit: vereor ne de his grecis omnino sit actū.

Neq; em vt pleriq; arbitrant; afiani funt ab origine thurci: quos vocant
 theucros: ex quib; est romanor; origo quib; lic nō cēt odio. Scitarum
 genus est ex media barbaria pfectū. qđ vltra ex euxinū pirichioſq; mō-
 res vt ethico philozopbo placet ad ſeptētrionalē oceanū ſedes habuit:
 gens immūda & ignominioſa: fornicaria in cūctis ſtupror; generib; que
 vt tradit veſter otto friſingen. ep̃s: nō futulis auctor: regnante apud fran-
 cos pipino mōtes caſpios exiuit: ac longo itinere in aſiam ſe recepit: ibi
 q; poſt hac morata ē. Et q̃uis ſubmitti celo & mundi ori terra p tot ſecula
 parūper excultam ſe pbuerit. ſapit em ad huc multū priſtine deformitatis
 neq; oēm barbariē deterſit. Carnes adhuc equor; veſonciū vulturūq; co-
 medic libidini ſeruūt: crudelitati ſuccūbit: ſras odit: humanitatis ſtudia p-
 ſequit. In cuius manus veniſſe nāc doctam eloquētēq; greciā: neſcio. q̃s
 ſatis deſlere queat. Sed dicitis milites. quid tu nobis līarum deſtimētus
 comemoras: quid nobis de līs: nos baſtas gladioſq; verſamus. Vos ge-
 nus ignauū teſto gaudetis & vmbra. Immo vero fortiſſimi equites nul-
 lius q̃ veſtri magis intereſt ſtudia litterarum eē q̃ ſtorentiſſima. quid em
 vos viri excellentes aliud queritis: cū preſtanti animo & alto corde pre-
 lium cōmittitis: q̃ ſame dulcedinem laudare vultis ſciot et gaudetis cum
 de vobis bonos eſſe rumores auditis. Trabimur omnes ſtudio laudis;
 & optimus quiſq; gloria ducitur: inquit Cicerō. Sed que laus veſtra di-
 uturna eē poteſt niſi litteris cōſecretur. Breniſſima eſt ſama que humane
 vite ſpacio terminatur. Viſunt nomine phemii quos littere inſertos ha-
 bent fortunati ambo ſi quid mea carmina poſſunt: nulla dies vnq; memo-
 ri vos extimet euo. In curiali & niſum inquit Maro. Nec nos aut Sami-
 ſonis aut Gedeonis aut Iepte aut aliorū iudiciū fortitudinem: regumq;
 magnifica geſta ſciremus: niſi litteris edocti eēmus. Quanto ergo quiſq;
 veſtrū nobiliſſimi equites aut induſtrior eſt aut fortior animoſior: tan-
 to ſauere ingeniis ac litteris magis debet. Hec ſunt em que progenito-
 res veſtros virtute preſtantes: quīs iam dudū mortuos: memorie tamen
 hominū quaſi viuētes exhibēt: & que veſtrū nomē ſi viriles fueritis ad
 poſteros deferre cum laude queant. Senſerat hec Alexander macedo. q
 cū in ſigeo ſepulcrū: vidiffet Achillis. O fortunate inquit adoleſcens q
 tue virtutis preconē Homerū inueneris. Et vere inquit orator. Nam ni
 ſi illi ars illa fuiſſet: idem tumulus qui corpus cōtexerat nomen etiā ob-
 ruiffet. Themocenes autē ille ſummus athenis vir: cum ex eo querere
 cuius vocē libētiffime audiret. A quo ſumma virtus inquit optime lau-
 datur: quo dicto nimirū humanitatis & eloquentie ſtudia magnope cō-
 mendauit. At nunc cōrita deletaq; grecia quanta ſit facta līarum ſactura
 cūcti cognoscitis: qui latinor; omnē doctrinā ex grecor; fontibus diri-
 uatam nō ignoratis. Quid ergo in tāto dāno in tāta iniuria dicem; prin-
 cipes. An de iuſti cia belli aduerſus hec mōſtra hoīm dubitabimus q̃ nul-
 la b̃uanitatis ſtudia colūt: q̃ ſedera nulla cuſtodiūt: qui ſanguinē noſtrum

fiunt: qui cedibus saturari nō pnt: qui sacra dei nri omnia pollunt & ex
termināt. Fortitudo inquit Ambrosius in officiis q bello tuef a barba
ris patriā vel domū defendit infirmos vel a latronib⁹ socios plena iusticia
est. Qz si ordo ille naturalis paci accōmodatus Augustino teste id poscit
vt suscipiēdi belli autoritas atqz piliū penes principes sit: neqz bellū alio
quin iustū existimet videte quāta est huius belli iusticia: cui nō solū pa
pa & impator duo maxima luminaria: duo primi in terra peincipes: sed
ipe rector orbis mūdiqz fabricator deus ē autor: qui spōsam suā ecclesiā
matrē nram vt pupillam oculi nobis tuendā cōmendat. Mōstrauim⁹ bel
li iusticiā fortasse pluribus verbis qz necesse fuit: sed traxit me iniuriarū
acerbitas. Parcite subirato. Date veniā leso. Nūc ex bello que sequat⁹ vti
litas breuiter exponendū est. Cū em se bello quis qz immisceat: nisi & bel
lo se iuuat. Vos igit⁹ principes si fructū huius belli cōtra thurcos suscipi
endi cognoscere cupitis: damna q toti xpianismo imminet: nisi thurcoz
frangat impetus pensitate. Audiuitis que passi sunt constantinopolitani
Idem nūc multe ciuitates expectant: nisi dū tempus est opitulāmini. Ser
pit indies hoc virus magis ac magis: nūc vna puincia: nūc alia nobis de
ficit. Rascia iam nouissime occupata est. Dispotus eius puincie cū coniū
ge & liberis in būgariam se recepit: būgari qui hactenus nū fidei dipeus
nre religiōis murus fuere: his victi bello post mortem Alberti regis: bis
capti a thurcis sunt centū millia hoīm: aut eo plus duobus plis amiserē.
Nō tulerūt integri thurcoz vires quō fracti ferent. Succubuerūt auxili
antibus polonis quō vincent soli. Magna ē thurcoz potētia & in asia &
in grecia. Tbartarorū ferocē gentē sedere iunctam habēt. Dūcenta & ter
centa millia pugnatorū ne dicam plura in armis cogere pnt. Quis sint
bungari strenui & potētes viri atqz omni laude digni: nō tū tātis virib⁹
pares habentur. Siue vincitur hungaria siue coacta iungitur thurcis: ne
qz italia neqz germania tuta erit: neqz satis rebus gallos securos reddet.
At nōnulli quia suis diebus non videre similia nec fieri posse confidunt.
Nos autē sepe thartaros protrita hungaria germanie fines ingressos ad
renum vsqz debachatos nouimus. Hungari prius qz Christū colerēt: sepe
austriam: bauariā: sueuiam: franconiā: saxoniam pcurrerūt. Attila rex bu
norum ab hungaria que tūc pannonia dicebat⁹ digressus: quantas italiā:
quantas germanie: quantas remotiori gallie atqz hispanie turbas intolē
rit: nō ignoramus. quid gothos: quid vāandalos: quid gepidas: qd he
rulos: quid longobardos: quid burgūdiones referat. Omnes hi popu
li p bungariam ab vteriori scēbia venietes: hanc nram christianitatē mi
ris aflixerūt modis. Expectabim⁹ igit⁹ & nūc venire thurcos: atqz accer
sitis thartaris nobilē atqz potētē hungariā sui iuris efficere: ac deinde re
liquam christianitatem locustarum more corrodere. Pugnandum est vo
bis omnino principes: liberi. si christiani vitam ducere cupitis. Existi
matote nunc: an saluis & integris sociis: an fractis atqz dimissis id agere

suos floribus coronat eternis palmis. In facie celsus est qui veras palmas
 mundū vincentib⁹ tribuit. Spoliatus est terrena & caduca veste: q̄ celesti
 atq; immarcescibili candidate aīas vestit. Cibatus est felle qui se cibū boī
 prebuit. Potat⁹ ē aceto: q̄ pplo suo nectaria pocula repromittit. Agnus
 ille innocēs: imo ipa innocentia: ipa iusticia inter facinorosos cōputata est.
 Pepēdit inter latrones de⁹ nī: viderūt facie eius: & nō erat spēs neq; de-
 cor. A vertice capitis vsq; ad plantā pedis nō erat in eo sanitas. sed passus
 est vt nos redderet impassibiles. Mortu⁹ est vt nos redderet imortales.
 Passus quia ipe voluit. Et iniquitates nras ipe portauit. O bonitatē. O
 clementiā magni dei: miseratioēs diuine pietatis incredibiles: q̄ maxima
 & inextimabilia sint xpīano populo p̄stita bñficia. Sed coram sunt hec in
 oēs fideles dona dei. Vos autē o germani peculiarior quedam bonoris rō
 reddit obnoxiores. Nā qui vobis imperiū dedit. Is vos oībus populis
 gentibus: natiōibus p̄tulit. Hec est em̄ prima in seculo dignitas: cui oēs
 principes: oēs reges cedūt. Quā saluator fm carnē nascēdo: pegrinando
 moriendo dignā censuit quouis honore. Que in p̄phetis p̄missa in euā-
 gelio cōprobata in aploꝝ scriptis magnifice cōmendata existit. Hec est
 illa excellentissima dignitas qua stante nō est cur antixpi formidem⁹ a d-
 uentū quēadmodū & Terculianus & Ciprianus & Augustinus & mul-
 ti veterū ex verbis doctoris gentiū Pauli colligere vidēt. Hinc antiqui
 nī spūsancto pleni: q̄uis adhuc idola colerēt impatores p̄sequerēturq;
 xpīanos. Vitā tñ illis p̄lixam imperiū securū: domū tutā: exercitū fortē:
 senatū fidelē: populū probū: orbē quietē optabāt. Vos igit̄ magni: vos
 incliti o germani quibus tāta dignitas credita est: curare p̄ ceteris debet̄
 ne vobis imperantib⁹ xpīane religionis maiestas intereat. Sed quid vos
 ad hec deo repēditis: imo quid nos oēs xpīani p̄ tantis bñficiis agimus
 vbi tantorū bonorū memoria ē. Principes vbi gratitudo est viri potētes
 terrā sacratissimā in qua visus ē deus nī: & annis supra triginta bō cum
 boibus cōuersatus agarenī occupāt: officinas nre salutis Machometus
 obtinet sacrosanctū dñi sepulchrū: lectūq; illum veneratū dignissimū in
 quo p̄pter nos vita nra obdormiuit in dño saracenoꝝ impurate manus
 obrectant. loca illa sancta: loca bñ dicta: loca p̄ciōsa & agni imaculati pur-
 purata cruore: dū nos silem⁹ hostes fidei nre cōculcāt. Et qd ad hec aīcis
 principes: Cur hec accidisse putatis: Abbreniatā ne manu dñi creditis:
 aut impotentē factū qui ē oīpotens: Nunqd nō pōt mittere plus q̄ du-
 odecim legiōes angeloꝝ q̄ saracenos: t̄burcos & thartaros se blasphemā-
 res exterminent. Aut certe tñ verbo dicere & fiat qd voluerit. An qui
 ferocitatem Sennacherib angelo dimicante contrīnit: qui furibundum
 Holofernem in manū mulieris vidue dedit: qui percussit reges magnos
 & occidit reges fortes: qui clausit egyptis mare: qui sodomitis sulphur
 piuit & ignem: qui ventis imperat & mari: qui fecit celos in intellectu:
 Machometi superbiam frenare non poterit: omne subest ei cum voluerit

Q.iii

posse. Quid igitur opinamini: quid creditis principes: Tentat vos domi-
nus deus noster: experiri vult an se diligatis: an virtute prestetis: an religiosi.
an grati sitis: quid inter nos si sit aliquis qui sapiat & intelligat ac requi-
rat bec & indoleat vicem eis. Quid ergo moramini: quid statis: an non est
hic maximus bellandi fructus: maxima utilitas vestra: si plura aduersus inimici
eos crucis committetis: vos beneficii memores ostenditis: deo nostro placetis:
animas vestras sacrificatis & habitaturi cum angelis: triumphaturi cum sanctis
martyribus: regnaturi cum christo celum acquiritis. Omitto hic principes id e-
molimēti quod plerique omnes milites nostri temporis ex bello querunt aurum & argen-
tum: teuromata: pictas tabulas: equos: vestes: seruos: ancillas. Nam quod
uis multa hominibus bec expeditio repromittit: nolo tamen vos christi milites
bec ambire: nolo vos rapinas querere: nolo vos spoliis gaudere. Pusilli est
animi lucris inbiare terrenis. Mēs generosa & alta celestes aspirat in the-
sauros. Brevis est vita hominis super terram. Fugiant animi nostri licium vi-
te nostre sunt aranearum tela: cito dissipantur. Festinat enim decurrere velox flo-
sculus: anguste misereque breuissime vite precio: dum vna cibos somniaque
poscimus obrepit non intellecta senectus. Nemo scit quid vespere vebat.
Curriculum enim nostri incertum est. Peregrini in terra sumus: spes nostra
in celum tendenda est: vbi euangelio teste nec fures fodiunt: nec tinea rodunt.
Iuvult sunt vie que nos eo deducunt. Si hoc profecto tempore principes nul-
lum iter certius: nullum securius: nullum expeditius: nullum gloriosius
est: quo possumus celum scandere: quod si per aethurcos celestis patrie nostre
ciuitatis superne hierusalem perfidos inimicos arma sumētes puris & constan-
tibus animis bellum geramus. Cognoscitis ut arbitror iam principes bu-
lus belli quod suademus non honestate modo: verum etiam utilitate. Nunc de sa-
cilitate gerendi belli pauca subnectam. Hoc est enim de quo tertio loco dictu-
rum me promisi: Frustra enim iustum bellum: frustra commodosum probaueri-
mus: nisi etiam factu facileue dicam possibile demonstremus. In hac parte
illud meo iudicio aduertendum est: optimi preceres: ne maior hostibus quam
nobis sit scientia militaris: ne frequentior usus: ne pecunia: ne copiosior po-
tentia: superior ne deus ipse fauentior: quinimmo neque si pares utrinque vi-
res fuerint bellum suaserim. Nam teste Octauiano celare qui prelium sine
certa prerogativa committit similis est ei qui hamo piscatur aureos: facile
namque plus amittere quam lucrari potest. At mihi seu noua consideranti seu vete-
ra mente repetenti: inter omnes nationes quas bello idoneas iudicant:
nulla expeditior: nulla fortior: nulla peritior: nulla audetior quam vestra videtur.
Vobis homines: vobis equi: vobis arma: vobis pecunie sunt. Nulla na-
tio tam grandis sub celo est que habeat deos appropinquantes sibi sicut
adest nobis dominus deus noster. Et vbi obsecro tot clarissimi principes: tot
generosi preceres: tot fortissimi equites: tot potētes ciuitates: tot diuitie:
tot auri: tot argenti: tot ferri minere: vbi tanta populi multitudo: tanta iuuen-
tus: tantum animi: tantum roboris. Germanie fines ut veteres tradunt ab ori-

ente vltcella fluius & búgarie limes fuere. Ab occidēte renus. A meri-
 die danubius. A septētrione oceanus & mare balteū qđ prutenicū vo-
 care possumus. Nūc quantū extra hos terminos possideatis ipi vidētis
 vos angliam pulsīs britānis occupastis: vos belgarū beluedorūq; fines
 eiectis gallis obtinuistis. Vos reiciam & norciā inuasistis. vos vsq; in ita-
 liam pedē extēdistis: vos bulmerigos qui nūc pruteni vocantur ex ma-
 nibus infidelīū detraxistis. soli ex alienis in vto solo bobemi sedēt poten-
 tissimī & nobilissimī populi. Sed & illi vto imperio parere se aiunt. Regē
 qđ habēt vestri sanguinis nobilissimū Ladissau. Vos igitur magni: vos
 bellicosī: vos potentissimī: vos fortunatissimī ac deo accepti germani estis
 quibus adeo fines extēdisse licuit: & super omnes mortales romane po-
 tentie datum fuit obistere. Nam terrarū ille calcator omnium: & orbis do-
 mitor Iulius cesar q̄uis subactis gallis sepe renū transuerit resq; maxias
 in germania gesserit: bellicosam tamē & asperā suenōq; gentē dimisit in-
 domitam. Augustus Octavianus cui & partiborum & indorum reges
 munera miserunt qui vnus oim romanorū fortunatissimus creditus est
 de quo illa sunt metra. Augustus cesar diuom genus aurea condet Secu-
 la qui reuerfus latio regnata per arua. Saturno quondam superat gara-
 mantas & indos proferet. Imperium iacet extra sydera tellus extra anni
 solisq; vias: vbi celi fert atlas: axem humero premit stellis ardentib; aptū
 Ille inquam felicissimus imperator nullibi vnq; nisi apud germanos suc-
 cubuit. Nam lollianā & varianā cladem in germania perpeffus est. Lolli-
 anam maioris infamie qđ detrimenti: varianam pene exitialem: tribus le-
 gionibus cum duce legatis & auxiliis omnibus cesis. Longum eēt refer-
 re quas intulerunt romane reipublice molestias germani. qui & si roma-
 norū fortune aliquando cesserunt: postea tamē & ipi daromanis de gal-
 lis de hispanis de hungaris deq; aliis diuersis gētibus sepenumero triū-
 pharunt. Nec romani cum rerū potirētur res magnas sine germanis au-
 xiliantibus pegerūt: quorū tanta in bello virtus: tanta in domo fides fuit
 vt cesarei corporis custos cohors ex germanis potissime legeretur. Confe-
 ramus nūc thurcos ac vos inuicē & quid sperandū sit. Si cū illis pugne-
 tis examinemus vos nati ad arma illi tracti. Vos armati illi inermes. vos
 gladios versatis: illi cultris vtunt. vos balistas tenditis: illi arcus trabūt.
 vos lorice thoraceq; ptegunt: illos calcitra tegit. Vos equos regitis: illi
 ab equis reguntur. Vos nobiles in bellum ducitis. illi seruos aut artifil-
 ces cogunt. Vestri milites nati atq; nutriti in armis sunt: illi copias suas
 exceptis quindecim milibus pugnatorum quos expeditos habent ex
 agris atq; offidiis erunt. Vobis flectere iudos equos. & tendere spicu-
 la cornu. Vos omne euum ferore teritis: vestra iuuentus torneamentis.
 intenta est: aut quatit opida bello: nec tarda senectus vestras vires de-
 bilitat: mutatq; vigorem caniciem galea premitis: semperq; recentes
 bellorum habere causas cupitis: & viuere in armis: illis pētis croco-

et fulgenti mirice vestis desidię cordi sunt. Sūma volūtas est indulgere
 corcis. Solus machometus & quos dixi quindecim milia expediti sunt
 quos sonus delectat armorū: & animus i bella paratus exhibet audaces.
 Ceteros inextptos timidos effrenatos nullius precii iudicetis. Qz si ma-
 nus cū illis cōferatis nihil est qđ de victoria dubitetis. Si modo quā ge-
 sturi estis pro deo pugnam: aduersus deum nō cōuertatis mala mēte p-
 cedentes. Cū ergo maiores vestri principes omnes vicinos ac longe po-
 sitos populos armorum gloria supauerint cum timentes ipi nullos omi-
 bus terrori fuerint. Cum vos ipsi nibilo minores vestris! progenitoribus
 sitis: cum omnibus his rebus abundetis quas bello necessarias putant:
 cum vobis fortissimi milites: peritissimi duces: ac satis fortunati sint: cum
 deum in causa sua ppitium spare par sit: cū vñ hostes lōge inferiores vo-
 bis existant nō est cur tambonesti tamq; vtile bellum pro deo vestro ge-
 rendū detractare quo quo mō debeatis. Dicat hic fortasse quispiā. Rem
 nō esse cum thurcis tū sed cum thartaris simul & saracenis: cūq; omnib;
 gentibus quas illi subiectas habēt. Hinc ego cōtra insto: nec ego vos so-
 li theutones inquam pugnabitis. Ex italia: ex gallia: ex hispania mlti cō-
 current: nec hungari deerunt: nec bohemi fortissime gētes. Rastiani bul-
 gari omnes illienses: oēs greci sumpta occasiōe cōsurgēt. Vicini quoq;
 in asia dabunt manus. Nolite existimare principes: ita omnē asiam Ma-
 chometo parere vt non multi sint Christo seruientes: multi in cilicia: bithi-
 nia: capadocia: ponto: siria christiani sunt: quis iugo seruitutis oppressi:
 byberi qui & georgiani vocantur. Trapefundii: armeni xpm colunt: nec
 cunctabuntur arma sumere si vos viderint audētes. Veneti quoq; & ia-
 nuenses potētes populi quis pacē cum thurcis habēt: partes tamen ve-
 stras dassibus adiuuabunt. Coacti nāq; ne ciuitates orientis admitterēt
 pacē facere. At qđ homines inuiti ac necessario faciūt neq; diu neq; dili-
 gēter facere pnt. Veneti certe fidē impatori dedere facturos se qđ deceat
 xpianos si bellū cōi fidelīū cōsilio cōtra thurcos decernat. Ego & si certe
 scio pceres vobis arma sumētib; ex tota xpianitate affutura p̄sidia. nihil
 omin? & illis domi manētib;: huic bello solā germania sufficere nō dubi-
 tauerim. Scio enī Gotfridū q fuit lotharinge dux: cui; solis transkenanis
 theutonib; & aliquibus gallicis paucis italis hūgariā pcussisse greciā pene-
 trasse: belespontū trāssisse: asiā pmeasse. Ierosolimā ex ptate infidelīū vē-
 dicasse. victis ac pstrat' oib; q occurrerēt in medio gentib; quis & thur-
 ci & saraceni numerosi resistere conarent. In ei; exercitu ducēta milia pu-
 gnatorū fuisse tradunt: atq; multo maiores copias sola germania cogere
 pōt. Sed dicitis vt existimo quō foris bellū geremus qui domi contēdi-
 mus: nec portio est germanie vlla quieta. Sic pax intus nō recusabimus
 extra bellare. Prius thurci renū attingant q; lites oēs extirpent. Idcirco
 sapiētes illi qui ratīspāne fuerūt: indicēdas in tota germania quinquen-
 nales inducias putauerūt: id nūc explendum est. Oēs q cōtendūt impe-

rii principes: ac vasalli aut subditi sunt. nisi cesaris mādāta custo diāt: fides
frangūt. honorē maculāt: rem publicā ledunt: sibiūpis no cēt. Q d ego de
tanta nobilitate minime purauerim. Nā quis erit adeo durus: adeo ob
stinatus bonis. adeo aduersus moribus vt treugas p cōi xpianorū salute
indictas psumat infringere. Est hic legatus aplicus q censuras ecclesiasti
cas interponet. Legati cesarū impiale bannū et alias penas adimēt. Proch
germani nobiles: gens bellicosa: gens alti cordis: an mō in tāta & vestra
& omniū xpianorū necessitate deficientis: eritis ne adeo incauti adeo cecī:
vt rane murisq; fabulā in vobis impleri sinatis: q dum inuicē se mordēt:
preda milui fuere. Nōne cernitis dū simul cōtēditis venientes: thurcū &
omnia rapientē: que vos litigare cōpellūt. Expellite prius cōem hostem
tū si pacē tenere nequitis de terra: de dominio: de ceteris bonis pugna
te q nō thurcis sed vris filiis relinquere valeatis. Equidē si bas inducias
amplectimini principes: nō est mihi dubiū quā validissimū & copiosū
exercitū cōparare possitis: quo educto pace in almania necessario relin
quetis: latrones em & raptores oēs exhibūt agricola & artifices domi ma
nebunt: paratū genus boim quēadmodū tpe Cōradi cesaris euenisse cō
stat. cuz ille copias aduersus saracenos & thurcos eduxit. Et fortasse bec
vna ē pacē germanie via: nescio an vos al's babeatis. Sed dicitis: quid
cū prutenis agem?: qui rebellātes suis dominis relicta religiōe theutoni
ca: ad magnū regē polonie destinerēt: Tria hic remedia sunt: duo dicam
tertiū in aliud tēpus retinebo. Aut seruentur hic inducie: sicut in ceteris
germanielitibus. Aut si hoc durū religiōi videt: finite fratres religiosos
cū saxonibus bohēmis & aliis quos pnt allicere: suam puinciam vēdica
re. Neq; em ppter ea vester exercitus magnopē impediēt. Nam & im
perāte Cōrado de quo paulo ante dixi: cum tertius Eugenius romanus
pōtifex xpianos excitaret pro tutela terre sancte: quam saraceni euertere
conabant pruteni cum ceteris vltioribus idola colebant: ac crebris ex
cursiōibus: nūc saxonīā: nūc alios vicinos xpī cultores infestabāt. Cōra
dus autē dimissis saxonibus aut ceteris vicinis qui domi cū prutenis ac
reliquis barbaris decertarēt: tpe cū renensibus: sueuis: franconib?: baua
ris: biero solimā penetrauit. Idez & nūc vobis agere licet. Ceterū quia
nōnullos esse audio qui Machometū deinceps quieturū existimant.
neq; vt ego dico tantopē festinandū cessent. Referabo vobis aliqua de
cōsuetudine & natura huius hominis: que mihi per eos nota sunt: qui se
cum aliquādiu cōuersati fuere: vt quid sperandum: quidue timendū sit
eo certius habeatis. Est autē Machometus adolescēs annos natus quat
tuor & viginti: animo trucī & glorie cupido: robusto corpore ac laboris
patiēte: neq; vino neq; cenis indiget: & quīs more gētis libidinofus nō
tamē inter vxores ritu languescit: coreas fugitat: vnguenta deuittat: raro
induitur mollibus: nō cantu nō sono delinitur: nō canes alit: nō aues nu
trit: vna ei voluptas est arma tractare. Honorat milites: equos amat: na

nes: curros: machinas bellicas: formosis mulieribus pferat. Et quis ē natura barbarus: abhorretq; lras: gesta tñ maiorꝝ cupide audit. ac Iulii cesarem & Alexandrū magnū oibus antepōnit: quorū illustria facta superare posse cōfīdit atq; cōtendit: nec se minus aptū ad subiendū orbē dicit: q̃ illi fuerunt: cū sua sint loge maiora principia q̃ illorū referant. Et qm̃ falso pphete suo machometo ex quo Cōstantino subiectū: nō dubitat qñ ad romanū submittere possit barbara temeritate & asiana supbia plenus. Hic ē vester hostis: pceres existimate nunc: an talē naturam quiescere sit verisimile. Sed quid cōiecturis aut argumētis in rebus vtimur manifestis. Nōne hic victa cōstantinopoli mox peram deleuit: p̃p̃inuas ciuitates oppressit. Cidades insulas maris egei magnā ex pte diripuit. Dispotū ex rōstia pepulit. Et quis ēnt cū hungaris inducie: eorum tamē tines ingressus: nonnullos agros depopulatus ē. Ecce pacē thurcoꝝ optimi principes. Ecce quietē quam sperare potestis. Nolite cōfīdere: nolite differre. Cōsulite vobisip̃is & vtilitati libertatiq; ṽre dum tēpus habetis. Causa belli vt intelligitis & iusta ē & necessaria & maxima vobis ad pugnam oia q̃ thurcis meliora supersunt. Orat vos cesar ne xp̃iane reipublice ne vobisip̃is hoc tpe desitis: sed quēadmodū ratīpane cōdictum est: quos potestis milites: quos: arma: currus. instrumenta bellica cōmeatus: preparetis. Nam & ip̃e q̃ sunt in sua potestate ad hoc opus omnia p̃mittit: quēcūq; sibi vt imperatori romanorū: vt austrie duci: vt religioso principi: vt homini xp̃iano incēbunt exequi: p̃sto ē & valens: tñ vos principes in hoc loco de bello gerendo cōcordes sitis. Nam si vnq; pugnandi tēpus fuit: profecto nunc ē: qñ nō solum bonor & status vester: sed ip̃a libertas vestra: ip̃a fides: ip̃a vita in dubio ponit. Neq; em̃ si thurcos progredi ad vos sinitis: quēdum erit in quo statu: in qua fide viuere s; viuere debeat. Memtore patrum ṽrorum generosi pceres: ponite ante oculos illustria facta maiorum: recolite quotiēs pgenitores ṽri cum magnis exercitiis alpes italie transire. Alonsium logobardorū regē Stephanano pape molestū Pipinus cohercuit desiderium eius puincie regem. Adriāno insulcāntē karolus magnus cōpescuit. Romanos formoso pontifici rebelles Arnolfus edomuit. Berēgariū qui se regē italie factitabat: vocatu Iohannis pape Otto primus magno bello cōtriuuit. Referre qdē grauius fuerit quotiēs vestri antecessores p romana ecclesia: pro fide catholica: p salute cōmuni decertauerunt. Illi quidē dum pato & fortī animo xp̃ianā religiōē tuerentur romanū imperiū ad se traxere. Videte nūc quē vobis animū suscipiendū cē putetis: patres ṽri p suis nō dicam ciuibz sed agricolis paulo cōtumeliosius tractatis sepe bella gesserunt. vos vno impatore cum tota grecia nobilitate crudellissime necato: nō putabitis eē pugnandum. Illi frequēter suis ministris parū reuerēter cōpelatis nō dubitarūt arma recipe: vos deo ṽro probro cōtēpto non armabimini. Illi pro amplectendis christīanorum finibus durissimis se preliis.

comiserunt. vos p̄ tuenda religioe fideq̄ vestra recusabitis arma capesse.
re. Nō ē de rebus leuioribus hoc bellum: p̄ patria: p̄ liberts: p̄ vxorib⁹
pro sociis: p̄ libertate: p̄ vita: p̄ fide: p̄ religioe: p̄ sanctis martyribus: pro
magnis aplis: p̄ gloriosa matre dei aduocata nostra regina celi Maria: p̄
filio dei: p̄ redemptore: pro saluatore: p̄ maximo & certissimo deo v̄ro:
pro spiritus sancto direttore: p̄ patre eterno: pro diuinissima trinitate: quā
spurcidus ille Machometus persequitur: committendum est prelium. Co-
gitate principes quo redacta est christiana religio: quantum in oriente:
quantum in meridie diminuta est nostra fides: Sumite alta corda: indui-
te fortes animos: defendite matrē vestram ecclesiam que vos christo re-
generauit. Accingimini gladio supra femora vestra potentissimi: occur-
rite inimicis christi. Nolite esse vitimi: quos impij dignitas iubet exire
priores. Karolus rex francorum & nobilissimus & potentissimus pugna-
tarum se dicit si vos armemini. Que sit mēs inditi Ladislaus regis hunga-
rie & bohemi ex suis oratoribus audietis. Regis dacie suecie ac norue-
gie feras habemus: que mentē illius optimā exponunt. Alphonsum rex ara-
gonum & sicilie n̄ri seculi clarissimū fidus: etiam silentibus ceteris hoc ma-
gnificū bellum hanc gloriosam expeditionē p̄ xpi nomie vltro susceptu-
rum se pollicet. Philippus burgundie dux nō minus animo q̄ sanguine
clarus: potētatu ac dominatu par magnis regibus nō mō se iturum ad
hoc bellum promittit: sed alios quoq̄ vt se accingant magnopere adhor-
tatur. Intueamini hos duos principes Alphonsum & Philippum maxi-
mos dominos terra mariq̄ potentes: ambo etate profecti sunt: ambo se-
xagesimum annū transiere. Ambo tamen certamini sese offerunt: neq̄ in
propriis personis pro deo suo pugnare recusant. Quid vos faciatis ele-
ctissimi principes: quibus etas florida est: quibus ebullit sanguis: quibus
marcius labor iocundus quidem ludus videri debet. En milites: en du-
ces: en robustissimi iuuenes: sinitis ne senibus maiorē q̄ vobis animum
eē: dormietis ne domi cum illi foris militent: marcebitis ne ocio dum illi
in negotio vigēt. Minime de vobis talia suspicor: degeneres animos ti-
mor arguit. Vos autem erecto animo alacres intueor. Incipio bene spe-
rare. Sentio iā titillare pectora vestra ac flagrare amore bellandi. Nec mi-
ror vos etate integra milicie sectatores huius belli cupidos eē. Nam &
ego ipse quis sentio grauis: quis ecclesie deditus: incendor & estuo ni-
mio seruiore talis visende pugne. Veteribus illis ex quibus vobis origo
est principes: cum essent adhuc gentiles: nullum fuit graue bellus quod
pro patria suscepissent. Nullam illi mortem miseram putauere: que pro
republica subiretur. Sed que respublica maior aut melior q̄ nostra xpia-
na q̄ patria dulcior aut nobilior q̄ n̄ra: illa celestis ad quā cuncti aspiram⁹
formosa iherusalem. Illi cum pro patria morerentur tamen maxime exu-
labant. Nos cum morimur tum finimus exilium: tum patriam ingredi-
mur. O felix mors que vitā premit tēporale: cōcedit eternā. O sanctum

ac desiderabile bellum in quo si vincis in terra siue vinceris in celo trium-
 phas. quid nunc ergo ardenti pugnemus animo quibus tanta promittun-
 tur emolumenta. Ecce dominus noster sanctissimus christianorum sum-
 mus pater Nicolaus papa quintus: ouium Christi pastor. romanorum
 pontifex: successor beati Petri Christi dei nostri vicarius: omnibus qui
 hanc expeditionem sequentem delicta remittit: culpas abluat: veniam prebet:
 celum promittit. Nec de promisso est dubium quando is est qui potestatem habet
 ligandi ac soluendi: qui locum illius tenet cui date sunt clauis regni celorum.
 Ecce nunc celi aperti sunt: ecce nunc iter in patriam: ecce scalam qua super omnes
 planetarum orbis scandere valeatis: atque ad ipsam galaxiam peruenire quam nos
 ad regiam magni dei recto tramite ducat. Quod si omnibus ut inquit Ora-
 tor qui patriam alexerint: iuuerint: defenderint: certum est in celo esse defini-
 tum locum in quo beati leui eterno fruuntur. Quid de vobis putandum
 est principes: non qui per terrena sed per celestem patriam pugnaturi estis: Quid
 dicam: Multa dicere possum: sed hoc tempore apostoli Pauli doctoris gentium
 verba commemorasse satis erit. Quia neque oculus vidit: nec auris audiuit.
 neque in cor hominis ascendit quod promissit dominus diligenteribus se. quales vos futuros
 esse o germani nobiles nemo dubitauerit: si hoc bellum ut impator admo-
 net papa petit: christus iubet per diuino honore atque amore suscipietis.

Gaudet beneuolere amicis & se incolumem scribit.

Neas Bartholomeo massa. **EPISTOLA CXXXII**
 c. no. Eximie doctor fili amantissime: inuentis tandem alis iste tue ad
 nos conuolarunt. Credimus solas timuisse tam longum iter. Nam
 simul epistole tue reddite sunt. Conuenere apud venetias ut arbitramur
 siue alio in loco italie simul prius quam germanie montes penetrarent. Inde
 facto cuneo fortiores: audacioresque transierunt. Intelleximus te: nostrosque
 omnes beneuolere. quod nobis voluptati est. Quod vero nostrum redi-
 tum suades esse celerem. consulis que nobis in animo sunt. stat sententia
 medio mense Octobris omnino iter arripere. Sic enim licentiam cesaris
 non sine labore obtinuimus. Vicarium nostrum speramus non recede-
 re priusquam reuertamur: tuam prudentiam non dubitamus ad id officii suf-
 ficientem. Sed nosti dextrarum morem: qui non equo animo ferunt: la-
 cos sibi iudices dari. De hoc reuersi latius colloquemur. Anthoniam ti-
 bi gratam & morigeram esse gaudemus. Matrem & sorores nostras tue
 fidei commendamus. Bartholomeum cognatum nostrum tuum socerum opti-
 mum virum & Franciscum eius filium saluere iubemus. De calculo cum procuratore
 facto intelleximus: quia redire intendimus cito non plura dicimus. Valete
 optime. Ex grezio die. x. Augusti. Anno. M. ccc. lii.

Hortat genitricem suam fouere & amicum studio harum conducere.

enerabilis dilecte noster. Co. **EPISTOLA CXXXIII**
 v. questi sumus te non scribere: neque sine causa. Nam littere tue no-
 bis mime reddebant. Nunc vero intelligimus te scripsisse: sed litteras in-

via mansisse. Nūc em̄ aliquas ex his accepimus: quibus te plurimū facis excusatū. Suscipimus verba tua bono animo: & ita cōfidimus eē vt scribis. Multa haberemus tibi rescribere: sed quia mense octobris pximio ad vos iter arripere cōstituimus: sic em̄ cesar nobis annuit: non est cur multa modo dicamus: de cunctis tūc transigemus. Cōtentamur tibi & vicario nostro insimul bñ eē ac facessere discordias. De frumento quoq; que acta sunt cōprobamus. Cura vt facis diligēter negocia domus: vt redeuntes tuā sollicitudinē atq; solertiam cōmendare babeamus. d. mariano sizino vt nos facias cōmendatos cupimus. Nauē cognatū nostrū vt officio suo accurate det opam nostro nomine bortare: de notario apud vilas nostras tenēdo pro reddenda iusticia placet: vt que nobis scripsisti. d. Gregorio & dño Bartholomeo de massa dicas vel alteri eorū: & vt ipi cōfuluerint nauim vt faciat nro nomine impabis. Matri nre que vult q̄q; petit: nulla rōne neget. Scimus em̄ eaz nihil optare: nisi que cōsona sunt rōni. Anthonius nisi studiosus erit: nullam apud nos grām inueniet & penitebit eū negligēcie sue: si redeuntes indoctū inuenerimus. Thomas capellanus noster tibi reconciliatus erit ex nro iussu. Vale ex grezio stirie die. x. Augusti. Anno. M. ccclii.

Hortat vices suas paulo longius cōplere aduentū suū citius spōdēs.

Enerabilis & eximie doctor **EPISTOLA CXXXIII**

v dilecte noster. Scimus nō sine labore locum nrm teneri a vobis.

Tamen ga cito redituri sumus fauēte dño. Rogamus breue hoc tempus equo zio feratis. Ac secūdū annū officiū vti velitis implere. Nos em̄ ad mediū mensis octobris hinc recedere cōstituimus: domū reuersuri. Sic em̄ cesaris licentiam nō sine labore obtinuimus. In rebus que iusticiam concernunt: scitis quia vobis plenū imperiū cōmisi mus: bortamur ita faciatis: sicut de vīa & doctrina & p̄bitate cōfidimus. Nec plura imp̄sentiaq;. Redeuntes aut̄ plura vobiscū cōferemus. Valete in xpō optime. Ex grezio stirie. x. die augusti. Anno quo supra.

Scribit nouitates & aliis referre iubet.

EPIS. CXXXV

r Euerēdissime in xpō p̄r & dñe mi colēdissime post humilē recōmendationē. Magno merore conlectam esse dignationē vīam: ex clade cōstantinopolitana nō ambigo. Quis em̄ xpianus non doleat tantū vulnus illatū eē catholice fidei: Tristor & ego vobiscum cōtendissime pater: & quidez si aliquid possem: studerem p̄ mea virili que xpiane reipublice putarem eē salubria. Sed sum ego priuatus homo: nihil ad me magna ptinent. Vt vīa dignatio que inter senatores orbis locum habet summoq; sacerdoti & assistit & cōsultat. Nō dubito quin modo summo studio ad ea nitatur per q̄ thurcorū furor ne vltierius ad nos pergrediat̄ reprimi possit atq; retundi. Nosco em̄ & zelū & fauorez animi vīi. Quia nō potestis quiescere dū respublica xpiana collidit̄. Noui quoq; sanctūmī dñi nū mentē ad cōe bonū & solidāz & ardentē. Itaq;

non sum omnino spe vacuus. Cōfido ad huc aliquid fieri: p qd̄ crudeli & enormi vulneri: nup apud grecos accepto medeatur. Sane qui sit anim⁹ impatoris in ea re tuis ex litteris quas aplico culmini scribit plen⁹ intel- ligetis. Nō est cur multa scribam. Hoc solū dico. Nunq̄ de villa re cesarē aut frequentius loqui: aut attentius audire postq̄ sibi annis seruiō decez animaduerti: actū in hoc negocio. De bobemla misse sunt mibi lre p ca- pitulū pragenſe. Illas dignationi vſe remitto: vt de his dño nro sanctissi- mo verbū faciatis: & si vſum ex vſu fuerit ad consolationē illoz aliqd re- scribatis. Res prutenorū cum suis ciuitatibus. ad .xv. dies post festū san- cti Michaelis suspensa est: propter capturā legatorū ciuitatis. Ego statue- ram hoc mēse domū petere: & dignationē vram rome vſere. Sed tenuit inuitū me Caspar ad eam diē. Exinde pmisit mibi licentiā ad tēpus dare qua domū repeterem: videremq; res ecclesie atq; paternas. Legati predi- cti iam redditū libertati feruntur. Axamit qui hungaros pmit dicitur in- dies maiores clades regno inferre. Recomendo me dignationi vestre colendissime: cui seruire paratus sum. Ex gretz die. x. Augusti. Anno. Mccccliii.

Ladisslaum bobemiam in throno coronam suscepturus significat.

Agnosce & generose comes **EPISTOLA CXXXVI**
m maior honorande. Nō est mibi dubiū quin res grecoz magnas & tibi & toti romano curie occupationes pbeat. Ideo te paucis tenebo. Scripsisti mibi pridem vti suaderem cesari ne rem pataviē. eccle- siē amplius suspensam teneret: sineretq; promoueri electum. Id feci ma- gno conatu & multis vicibus. S; nihil profuit mea sollicitudo. Cesar in suo proposito perseverat: neq; passurus est quantum in se electum ipsum promoueri nisi humiliatum. Ille vero nescio qd̄ secreti habeat supbus ē: neq; dignatur principi se submittere. Habes quō res se habeat. Nūc ve- strum est cogitare & facere quod magis ex vſu sit. Neq; aliud circa hoc. Nos hic neq; pa- cem habemus neq; bellum: pendet utrūq;. In hūgaria magnos motus: axamit excitauit: neq; adhuc repressus est. Constantino politana clades hungari terrori est. Rex Ladisslaus ad festum Michaelis ingressurus est bobemiam: coronē suscipiende causa. Vale atq; his pau- cis esto contētus. Veniam ad te cito: & si per curas tuas licebit agā ver- bis qd̄ scripto deest: cupio. S. dñi nri pedibus cōmendatū me facias. Ex greizio sine. x. die Augusti. Anno. M. ccccliii.

Expetit sibi statum italie scriptis notificari.

Enerabilis vir amice ho- **EPISTOLA CXXXVII**
v norande. Magna mibi consolatio est: quia mibi sepe de rebue cu- rie scribitis: quibus aliquando que nolim audiam. Sed significare oportet & bona & mala quod vos accurate facere gaudeo. Qz nō succe- dit de annuata nō miror. Est enim necesse pauperem vt agam vitam: sic mea natura vult. Forsitan propter res grecorū statuet papa ex omni de-

ro decimam colligere id deerit: duplici malo plectar duz vno cupio liberari. Verū puto me vt pridē scripsi breuī ad vos venturum tūc videbo: quid nam eē debeat de annuatā & omnē fortunam tolerabo fortiter. Cesar annuit mibi post festū Michaelis expedita te prutenica vt domū ad tempus repetā. Acceptaui temporaneā licentiā: ac cū domi fuero p litte ras aliam manēdi facultatē: vel impetrabo vel extorquebo: ne semp curialem seruitutem seruiā. De patauie. ecclesia nō video q̄ ex hoc loco vn q̄ possit haberi cōclusio. Si tū papa p se aliquid ageret: cupio & dñi Vlrici sonnenberger & mei memoriā habeatis. Sed puto mei infortunū augendī causa nunq̄ ecclesia patauie. expediet. De pace olim tractata vt res se habeat scriptū est a me: pendēt ad huc oīa. Putschbaim qui nobiscū prius fuit iam hostis est: propter stipendia que vel nimia petit: vel pauca offerunt. Tractat tamē de concordia secū: de qua nō est magna spes. Sic semp aut bellū est: aut belli metus. Inquieta est hec terra: & assiduus vexatūr turbinibus. Rex Ladislaus adhuc est in pposito petendi bohemiā in festo Michaelis corone suscipiende causa. Scribo aliqua reuerendissimō domino meo sancti angeli de facto capituli prage. scripsi & pri^o domino firmano. Rogo petatis vt aliquid respondeat. De bello italie quomodo sese habeat cupio. d. Stephani nris instrui. Valitis eum vt scribat cōmonfacere. Alias dixi me habere lras doctoratus. p amico dñi assislini. eas mecu3 asseram sic ei meo noīe dicere nō grauemini. & valete optime. Ex gretz die. x. augusti. Anno vt supra.

Iterum hoc expetit & quid papa & cardinales de dade constantinopolitana sentiant.

EPISTOLA CXXXVIII

Enerabilis & eximie dōctor amice honorande. Que nuper scripsisti mibi de rebus italie cupide legi: notaq̄ cesari feci: expecto ex te plura. Puto nunc de pace apud italos agi: commonitos dade grecorum. Apud nos enim fama est constantinopolim expugnatam esse a thurcis. Peram captam. Naues pluris receptas magnam christianorum factam cedem. Nisi ergo nunc inuicem pacificamur: ac de modo resistendi thurcorum furori cogitamus: actum de nobis est. Quippe cesar ad eam rem q̄seruentissimus est. Si modo papa & alii reges concurrere velint. Oro igitur te ne pigriteris mibi de omni statu italie scribere quid agat in tanta nouitate sacer orbis senatus. Que mens sit summo sacerdoti: quid prudentes italie viri de tali concussione christianorum sermocinentur. Et si res ipsa quo gesta sit ordine scitur apud vos: cupio id mibi communicatum facias. Nos bis in regionibus nihil aliud noui habem⁹ q̄ ista de grecia allata nouiter horrenda atq̄ dolenda cuncto populo christiano. Que utinam tam falsa essent q̄ vera timeo fore. Vale: & me ama vt soles. Ex grezio die decima Augusti. Anno domini. M. ccccliii.

Congratulatur prosperitati successus & petit certior fieri de clade constantinopolitana.

EPISTOLA CXXXIX

ruerende in xpo pater & amore frater. Fecisti probe quod te possessio nem habiturum ecclesie significasti. Jam enim scripta nonnullorum ad me venerunt qui se male tibi sperare aiebant. Que res mihi gratissima. Congratulor igitur tibi & gaudeo mihi: quia te pontifice non titulari audio. Tua fortuna omnis mea est: neque sine me vel tristiari vel gaudere potes. Videbo te ut spero propediem. Nam cesaris voluntati domum ad dies aliquot repetam. Et si deus annuet curabo in ecclesia perseverare: vivereque mihi & populo meo. Interdum & romam veniens te conveniam: & dulcis nostre consuetudinis fructum capiam. Quis talia iam ex grecia nova ferunt: que nulum christianum bonam habere mentem promissura videntur. Apud vos non putabo illa esse quoniam notissima. Quare mihi feceris rem acceptam si ut negocia constantinopolitana rome dicuntur gesta me docueris. Vale optime & reverendissimo domino nostro communi commendatum me facito. Ex grege die. x. Augusti. Anno. M. ccccliii.

Hortatur papam ut christianos contra thurcos defendat: & innotescit que pre manibus sunt inter hungaros & australes.

EPIS. CXL

beatissime pater & demetissime domine: post deuota pedum oscula beatorum & humile mei recommendationem. Scripseram nuper. S. vite de perditione constantinopolis. Deinde noua hic fuerunt que ciuitatem illam adhuc per christianos teneri dicebant. Id mihi ad tempus consolatio fuit. Sed nunc inuenio primum nuntium nimis verum fuisse. Quibus ex rebus est mihi aliter non conuenit de tanta re loqui: tamen ut christianus tacere non possim. Multa cum cesare de hac calamitate reipublice christiane sum locutus. Inuenio mentem eius bonam: sed impossibile est preclare agere eum cui defuncta cultates. Quod si vestra sanctitas cui principes auscultant ad hoc nauarum operas. Non est mihi dubium quin furor thurcorum comprimere possit: & christiano populo bene consuli. Tanquam igitur vermiculus scripsi nuper & modo scribo uti ad rem hanc vestra pietas viriliter assurgat oro velut & toto pectore negotium fidei suscipiat: scribatque cesari suum propositum qui profecto volens est: & apostolica mandata totis conatibus exequatur: quemadmodum ex suis litteris cognoscetis. De rebus harum partium hec referre possum. Hungari ad festum sancti Bartholomei proximum conuentum habituri sunt apud possessionem cum rege suo. Ibi tria dicunt agenda. Primum danda est opera ut pax cum cesare tractata ratificetur ad id australes cupientissimi sunt. Comes cilicie alium animum habet. Plus tamen valituri quam mali creduntur. Secundum est ut axamit ex hungaria eliminari possit qui multas strages hungaris dedit. Ferturque iam. xlii. milia hominum in armis et habere ad eos iam confugisse Giscram nonnulli tradunt: sed hoc non dum certum est: quis recessisse eum mali animi a rege Ladislao constet. Tertium est ut de facto thurcorum consilium capiat. Hec de hungaris. De austria hec sunt. Veniunt nunc ad sanctitatem vestram legati regis dicunt acturi de censu

ris & de ecclesia pataniensi. De hoc ultimo scit vestra pietas quid cesari p
missum sit. Durum est offendere tantum principem & ecclesiam semper vaca
re fortasse durius. Nescio quid dicam vestra sanctitas meliorem eli
get. Aiunt aliqui legatos illos etiam de compactatis bobemorum cum ve
stra sanctitate acturos. Nam rex illa bobemais promississe fertur. Male ut in
telligo res apud bobemos se habent: quando heretici dominantur. Comes
etiam parum de fide curat. Rex puer tantum cupit quantum sapit. Nunc apud
cracovia iam condusum. Hec habui que modo pietati vestre scribere. Com
mendando me precibus vestre. S. qua diuina pietas diu sospite nobis pbeat.
Ex grezio stirie die. xi. augusti. Anno quo supra.

Constantinopolitana ciuitas veridice refert.

EPIS. CXLII

Euerendissime in christo pater & dñe mi colendissime. post humi
lem recommendationem. Dedi nup dignationi vestre litteras p quas
aiebam noua huc delata esse: q calamitate constantinopolitanam de
negarent. Ita equidem factum est. Nam de venetiis illa vana leticia venit.
Sed nunc ex pluribus locis habemus nimis verum fuisse primū nuntiū.
Nam & constantinopolis capta p thurcos in seruitutē redacta est: homi
num magna cedes facta anie multe abducte sunt: & alia pleraq loca oc
cupata. Quibus ex rebus verisimile est supbum & crudelem hostem nō
quietorum: neq per ignauiam & socordiam: tantā victoriā neglecturā. Incū
bit ergo apostolico culmini: de tāti periculi auersione cogitare: admone
re principes ac populos instare: vigilare: festinare: nihil omittere ex his q
ad reipublice salutem ptineant. Ad quam rem licet sacrum orbis senatū
ardentē non ambigo. Tamē dignationē vestram p veteri seruitute mea
bis paucis honorare psumpsi. Quibus me veluti xpianū de talibus noui
tibus anxium esse: catholice religioni timere & puiſione optare. Neq
alia sup hoc modo: de rebus bobemicis aliqua nup dignationi vestre ſi
gnificavi: si p occupationes vestras licet: cupio responſum habere. Meq
vestre. P. reuerendissime quoad possum me facio commendatum: qua
cumq in re possum illi seruiturus. Ex grezio stirie die vndecima augusti.
Anno. M. ccccdiij.

Auctoritate absoluēdi impetrat vicario.

EPIS. CXLII

Euerendissimo in xpo pater & dñe mi colendissime post humilem
recommendationē. Assumpsit alias vestra reuerendissima. P. ad pre
ces imperatoris in suum vicarium honorabile & modestum vie
dominū iacobum plebanū in staim: qui & cesari charus est & oibus acce
ptus. Verum in litteris vicariatus nulla ei facultas commissā est: aut conse
rendi beneficia: aut in casibus referuatis absoluēdi delinquentes. Sed hāc
facultatem habere dicitur episcopus pectineñ. que res domino iacobo
grauis est. Audire enim causas & corrigere excessus odiosum est. nisi &
potestas sit absoluēdi & gratias concedēdi. Credit autē ipse & mihi sa

R

tis verisimile videtur dignationē vestram id inaduēdēter obmisisse. Ea propter multum desiderat vt officium suum ampliare dignemini & potestatem sup̄ premissis sibi cōcedere. Ad quam rem quia cesar scribit: nō est opus multa me verba facere. Tm̄ testificor id futurū cesari charissimū & dominū Iacobum pro sua virtute hoc honoris mereri. Cupiens etiam meas preces apud vestram dignationē sibi viles ēē. In partibus istis nō habemus alia noua nisi illa horribilia & dolenda de constantinopoli p̄dicta. Quae nos hic conturbant: sic & dominū nostrum & sacrum collegiū merore afficere nō ambigo. Velit autem pietas diuina oibus christianis regibus mentē dare: vt sup̄ his cogitent: & ad obuiandū thurcorū potētie festinent: de qua re parū spero: nisi dominus noster sanctissimus eius rei se principem pbens dormientia hominū pectora exdtauerit. Recomendo me reuerendissimē paternitati vestre: ad cuius mandata paratissimū me semp habebitis. Ex grezio die. x. augusti. Anno. M. ccccliii.

Excusat se cur patriā vt dixit reuifat.

EPISTOLA CXLIII

Ximie doctor amice colēdissime. Qz ad me nō scripsisti per oratorem regis tui id arbitror cause fuisse: quia nō putasti me iam re disse in patriam. Nam q̄ mei oblitus sis nō cadit in mentē. Noui enim quia tenaciter amas neq̄ puerorū more variaris. Miraberis ergo cum scripta hec recipies in quibus me intelliges adhuc germanū esse ac vitam in exilio ducere: cum tibi me breui domum velle repetere dum penas nos aderas affirmauerim. At causa remansionis mee fuit bellum tu. scie quod rex aragonū florentinis intulit. Id em̄ patriam meam in turbine multo tenuit qua de re fuit mibi antiquius abesse. Nunc vō quando obnixē sumus: potifex paci faciunde operas nauat. Spero me breui ecclesiam meam repetiturū: ac dulcibus amicis & proximis vlturum: quibus iam duobus & viginti annis carui: quibus aliquando paucis diebus domi fuerim. Hec volui tibi velut amico scripsisse: cui omnia cōsilia cōmunicanda sunt. Que apud nos agantur ex oratore regio plenius intelliges. Cesarea cōiunx bene valet scitq̄ hominibus vti sunt vt: magnūq̄ tota germania pulcritudinis nomen habet. sed maius prudentie atq̄ modestie: vtinam & soror vna ex suis ad partes has nuberet. Sicut enim soror sorori consolationi esset: ad id ego quantū valeo tantū nitor & cōsilio. Rogo te serenissimo regi tuo quem nostri seculi decus magnū esse confirmāt: commendatum & deditum me facias. Dominū lupum si redierit. saluum dicas meo nomine: & similiter alterum lupum qui quondā basilicē mibi beniuolus & singularis amicus. Vale cum coniuge & liberis si qui tibi adnati sunt. Ex grezio stirie die. xxiiii. Augusti.

Promouet. D. pirckamer contra. D. pe. knorren de ecclesia sancti Laurentii in muremberga.

EPISTOLA.

CXLIII

Estissime pater & clementissime domine post deuota pedū oscula beatorum & humilem mei rēcomendationē. Qz uis meis litteris.

ris iam pridē spectatum & doctum virum dominū Thomam pirckamer
in iure canonico licentiatum. vestre beatitudini cōmendauerim: super li-
te quam habet de ecclesia sancti Laurēti nurembergē. cum aduersario
suo. Tamē quia lis ipsa nōdum decisa est. non ab re puto eundem vestre
pietati de nouo facere recommissum: vt in suo iure confoueat. Neq; em̃
aliud is petit q̃ iusticie completum: quod etsi sperare omnes de sum-
ma vestre sanctitatis equitate possint: hunc tamen nōnullę prerogatiue
certum reddere videtur. Nam etsi ambo collitigantes boni viri sunt do-
cti: & beneficio de quo litigant digni. quia tamen vnus esse debet. non
duorum hic merito preferendus est: qui & possessor est: & ciuis & acce-
ptus populo. Quodq; magis ponderādum arbitror. etiam cesarea mai-
estas huic affecta est: cumq; in sua ciuitate hoc beneficium obtinere appri-
me cupit: quēadmodum ex suis litteris vestra clemētia plenius intelliget.
Quibus ex rebus valde vtile putarem si fieri posset q̃ in hac ecclesia pre-
dictus Thomas quietus dimitteret & aduersario suo de aliquo alio be-
neficio per modum concordie pvideretur. Sic enim vestra sanctitas illis
ciuib; nurebergensibus de sede apostolica benemeritis specialissimam
gratiam faceret: ecclesie bene consuleret: virum bonum promoueret: &
cesario culmini cui res cordi est cōplaceret. Hec pro debito meo erga pie-
tatem vestram volui scribere: cui me iterū atq; iterum facio cōmendatum.
Ex grezio die. xiiii. Augusti. Anno. M. cccclii.

Impetrat cuidam gratiam cesaris.

EPISTOLA CXLV

Neas episcopus senē. docto & prudenti sacerdoti domino Io-
hanni forstel amico suo salutē plurimā dicit. Binas epistolas tuas
per hos dies accepi. In primis commendatū amici tui causam. In
alterius tuum negocium. Primis vt te latere non arbitror abunde satisse-
ci. Alteris quoq; gessi vt potui morem. Fui cum cesare de tuo casu locu-
tus. Ostendi tuam innocentiam: monstraui tuam fidem: de tua doctrina
sum locutus. Supplicam te in gratiam reciperet. velletq; te suis in domi-
niis tuto esse. Presentes fuerunt Vricus sonnēberger & Iohannes bin-
derbachius viri boni & tui amantes. Respondit cesar nihil se habere ad-
uersum te fauereq; tibi quando velles & vbi velles in suis territoriis mo-
ram faceres. Dominus Iacobus tunc egrotus fuit neq; potuit sermoni in-
teresse. Quantū tamē ad banc partem res tua absoluta est: potesq; cui vo-
les tuto venire. De seruitio autem nescio vbi nunc id tibi patere possit.
Si venerit salt; burgen. antistes: ero tui memor studeboq; tuam condicio-
nem efficere meliorem: apud me non vacat locus. Familia mihi equo ma-
ior est: & ego indies dispono domum repetere seruilemq; banc vitam re-
linquere. Hec ad causam dicta sint: tuas litteras probo & commendo &
suadeo vt perseueres. Doctus est fies breui doctissimus: neq; virtuti tue
locus deerit. Vale ex grezio stirie. die. xxv. Augusti. Anno. M. ccccliii.

R. in

Significat amico infirmitates suas.

EPISTOLA CXLVI

1 Iteras tuas amantissime frater sanus accepi quibus egrotatus respondere que res valitudinis genus neque ab re a deo nullum mihi ignotum est. Nulla sunt corporis aut incommoda aut picula que non pertulerim. Febrium mille species sum expertus in usu veluti quotidiano morbo assignatus sum. Calculi passio familiaris est mihi. Dolores vltiorum rome duodecim diebus me vexarunt. Oculos pegi perdidici. Dolui dentes in vltima britanie parte quam nunc appellant scotiam. non sine cruciatu podagra quocumque terrarum pergo me sequitur. Quid stomachi debilitatem aut ventris torsiones referam. Nulla mihi molestia corporis non est nota. Vnum erat incommodum quod nondum attigeram. Vrinarum profluuium ac vesice lassitudo veluti quedam paralysis. Id nunc experior. non sine corrosione carnis & fluxu sanguinis. Credo te cum hec audies credenturum me magnopere afflictum esse neque falleris si ita credis. Crudior enim & torqueor non corpore solum sed etiam mente. Cuius enim tam ferreus animus est ut dolente corpore non doceat. Coniuncta sunt hec duo corpus & animus. Neque dum gerunt hominem alterque alterius non turbari molestia potest. Verum ego etiam angor non tamen ita consternatus sum ut non animum ad mentem reuocare cogitemque dolores istos aliquando vel sanitati finire vel morte. Medicus mihi vir bonus & mei amantissimus quem optime nosti. Nobilis eques iacobus de ladrona spem salutis proximam facit: cui ego multum tribuo. & propter doctrinam & propter fidem quam scio in eo summam esse. Itaque spero me breui conualesciturum. Quod si deus dederit mox equo conscendo. ad te veniam domi quod superest vite consumpturus. Cogito tamen & in alteram partem res posse deflecti. Namque cum dubia vita sit beneuolentes que non potest in egrotante certitudo respiri. Existimo fieri posse ut vel hoc augescere morbo: vel alio superueniente: vitam ei qui dedit reddam. Neque in hoc mihi consolatio deest. Namque etsi mori extra patriam longe a necessariis nonnulli miserum putent. ego quoque libentius inter meos quam inter externos morerer. Nescio enim quomodo mollius ossa cubent manibus tumultuata suorum. Teneo tamen menti quod ille ait: non incelebratus philosophus: vndeque tantumdem esse ad inferos via. imo etiam ad superos ad quos me transiturum non despero. Nam etsi magna peccatorum sarcina premor: maiorem tamen esse diuinam misericordiam quam meam iniquitatem non dubito. In hac confido: in hac me totum resoluo. Nec ego cum illis sentio qui post hanc vitam extinguunt animos putant. Ac propterea mortem timeo negant in qua nihil sit mali: mortemque dicunt esse totum quod ante nos fuit: & quod nobis desinentibus est futurum. Nam quid homini molestius dici potest: quam cum ita desinere morientem ut nihil omnino post mortem sentiat. Sitque velut extincta lucerna que neque priusquam accenderetur lumen habuit. neque cum extincta est habet. Hec enim si credere terrere: ne perfectio moriturum. Sed persuadeo mihi verum esse quod magni

philosophi tradiderunt. quod xps saluator pdicauit quod mater ecclesia docet. Exutis corpore animabus vitam esse alterā in qua bona a malis seorsum habitent & alii beatam & alii miseram vitam prout in corpe gesserunt recipientes. Hec mihi vera consolatio videtur: cum vita excedendum sit sperare in concilium migrare sanctorum ascendere super sydera: intueri celum: cōiungi beatissimis angelis: diuinitatis infinitatem intelligere cognoscere trinitatem: & omnium que nobis in terra manētibz obscura videntur tenere causas: rationes inspicere: atq; mihi ita nedum in morte nihil mali: sed multū boni esse persuadeo. His tñ quos christus ad se vocat: vocat autē oēs qui cū vocantē libēter eū comitant. Talibz ego inter egrotandū exhortationibz vtor. Preparo me si vocer ad exitū: vt si forte vitapellar seculi huius: non tñ hinc eiectus q̄ desup citatus videar. Hec tibi p egrotatione mea sint dicta. Verum quia tibi nihil tacendum est Non me solum validudo mea cōmouet: sed etiam Petri nepotis qui febribz acutissimis detinet. Iam tamē meliuscule se habet: extra periculum positus fuit: non sine discrimine liberatur: nō sine tēpore. Libratim vt aiunt morbi veniunt: vinceatim abeunt. Sed ista parētibus suis occultanda sunt curandumq; est vt filium prius sanum intelligāt q̄ egrotū fuisse cognoscāt. Nunc ad id venio in quo me vehemēter accusas: velut patrie parentum & amicorū penitus oblitum: qui nolim domum redire. Non sum Gregori vt estimas meorū immemor. Dies noctesq; dulce solum patrie ante oculos habeo. Nunc matrē nunc sorores: nunc nepotes: nunc te mente reuoloo. Neq; aliud cupio q̄ domum q̄ primū expetere. Miror te posse opinari de me. Scribis etenim vbi ego vel dulcius: vel suauius eē possūz q̄ ea in terra q̄ me produxit: & vsq; in virum aluit vbi amicorū copiā habeo & propinquoꝝ. Et quod maximū est cum auctoritate & bonore inter meos esse possum. An non putas me cupide ad ea colloquia reuersurum q̄ aliquādo simul amici consueuimus. Vbi nunc marianus zosinus. Nunc Franciscus patricius: nunc georgius andrentius sermonē habeat. An non me delectabit: modo Franciscum Ptholomeum: modo Iohannem campaniū: iam mihi episcopali dignitate equatū audire loquentem. Preterea dulces cognatos & affines. Festino sane: neq; aliud cogito: nisi vt quantotius ad vos radeam. Sed curo ne dum tuo meorū desiderio satisfacere conor. Cesaris animū offendam. Decimū sibi iam annum seruiō: inueni gratiam in oculis eius. Creui sub eius vmbra multū me sua benignitas extulit. do opam cum bona gratia: ab eo recedam ne malus sit finis: vbi principium bonum meliusq; mediū fuit. Omniumq; rerū exitus extimari solet. Petiui p hos dies licētiā visendi domus: eamq; cesar ita mihi concessit: si prius inter prutenos iudiciū agerē: cui dies. xii. kal. nouembris dicta est. Illam ergo expectare non cesarea solum voluntas: sed etiam egritudo me cogit. Tunc autē si sanitas adierit: itinēri me statim committam. Interea te rogo mearum rerum curā geras. matrē meam

R III.

commendatam habeas. Bartbolomeus cognatum quem senio grauem
accepi: meo nomine visites: vicarium hortens officium ad reditum conti-
nuare. Bartbolomeu procuratorē domesticē cure solerter intēdere. Ami-
cis omnibus ex me multas salutes dicas. Senatui ciuitatis me cōmēdes:
cui ex his regionibus paucas nouitates referre possum. Nam dolendū
illud & acerbissimā constantinopolitanū nouum: iam vetus apud nos ē.
Stulte christiani principes egerint: nisi furentibus thurcis occurrere stu-
derint. Germani modo pacati sunt: & si quis eos ad eam rem excitaret:
non apti modo: sed etiam voluntarii reperirentur. Rex hungarie in po-
ssio conuētum regni habet. Tria ibi tractant. De modo expellendi la-
trones qui regnum infestant. De pace cui cesare firmanda. Ac de modis
inueniendis per quos thurcorum conatus ne ulterius serpat comprimi
possit. Vale ex gretz stirie. iiii. die septēbris. Anno. M. ccccliii.

Sperat Ladislaum regem hungarie cum cesare pacem confirmare.

Neas. x. Henrico senfilebe. Ve

EPIS. CXLVII

enerabilis amice charissime. Grate sunt mihi semper littere vestre:
ex quibus non mea solum negocia quē cursum habeant: sed etiā
de statu curie: ac etiam totius italie certus fio. Pro quibus rebus ingētes
vobis gratias habeo. Intellexi que nuper egestis i recessu cardinalis san-
cti angeli circa remissionē annate: obligatis me dictis magis: sicut deus
vt aliquando vices rependere possim. De constantinopoli cognoui que
scripsistis. Ego quoq; prius in ea re vobis litteras dederam. Calamitosa
& deploranda res est. Sic nostre nequitię flagitant discordamus omnes
vulneramus nos ipsos intus cedimus: & exterius flagellamur: vltio pecca-
torum est: res male sunt: spes vō multo peior: nam que tanto vulnere me-
dela paretur non intelligo: dormiunt nostri principes de salute cōmuni ne-
mo cogitat nisi pontifex maximus quem de pacanda italia sollicitum eē
accipio. Nescio qntum eius votibus itali pareant. Sed & tanta res quan-
ta est thurcorum potentia non italos solum: sed omnes contra se christia-
nos exposcit. Nos istis in partib⁹ quieti sumus. Gregorius de puchaim
cesari reconciliatus est. Rex Ladislaus in possio conuentum habet re-
gni hūgarie: speratur confirmaturus cum cesare pacem. Nam satis habet
per se negotiū aduersus Axamit: qui cum magna multitudine latronum
sepulchros vexat. Cogitare quoq; de thurcis vltra omnes xpianos reges
habet: qui eis vicinus est. Promisit etiam bobemis ad festum Michaelis
proximum bobemiam ingredi coronam recepturus: que res forsitan fa-
cient pacem cum cesare vt libentius amplectat. Hec habui que nunc ad
vos scriberem. Finito negotio pruthenorum cuius causa manere me ce-
sar voluit. domum repetam: tumq; vos visere curabo. Eius rei dies est
duodecima Kalendas Nouembriis. Valet ex gretz die. iiii. Septembris.
Anno. M. ccccliii.

Patauiē. episcopus electus prepeditur confirmari propter cesaris in
dignationem.

EPISTOLA. CXLVIII

Neas senensis episcopus. D. Petro de noxeto. Magnifice comes
maior bonorande post recomendationem. Susceptis litteris tuis
vna cum breuibus. S. domini nostri mox cesaream maiestate adi-
ui que tunc forte in mēsa sedebat. Expectaui finem prandii: deinde semo-
tis arbitris: reddidi sibi apostolica scripta: fingens me nescire quid illa cō-
tinerent. Cesar vt aperire vtrq; legere iussit: quo facto remansit aliquantu-
lum territus: dixitq; alia ista scripta sunt. q̃ q̃ nuper accepimus. Cui ego
noua inquam cesar impedimenta. noua remedia querunt. Deinde ple-
cutus multa in eam partem locutus sum vt mentem cesaream ad volun-
tatem domini nostri sanctissimi perducere: petui quoq; dari responsum.
Sed multū animus eius turbatus erat: duo potissime considerans. Vnū q̃
electus contra voluntatē suam in ciuitate impialis feudi obtineret epatū.
Alterū q̃ tām manifeste & publice p̃ oratores electi diffamar⁹ isset. Quib⁹
cum mederi verbis studere: n̄sumq; tandē deposcere. Ait se velle reliq;
consiliarios hūc atq; cum bis plenius deliberare: iussitq; vt cum illis veni-
rem ad se. Res est dilata p̃ aliquos dies vt est modus curie n̄re: q̃ nihil ab-
soluit sine mora. Cum reuentū esset ad consiliū: magister Vlricus sonnē-
berger & ego soli fuimus qui partes electi inuimus: conatq; magnope-
sumus cesaris: mentes ad illum inclinare. Sed neq; cesar flecti potuit neq;
reliqui cōsiliarij ei⁹ p̃positi erant vt electo mos gerere^t. Sic res impedita
est: eo tñ deductū negociū est vt placet cesari ecclie patauiē. puideri da-
quacūq; p̃sona excepto electo quēadmodū ex lris impialibus plene per-
cipies. Neq; plus hac vice obtinere potui. Facit sibi hoc incōmodū ele-
ctus ip̃e: qui nimis nilus est cesarē paruifacere. Misit em̄ huc ex suis vnū
secretissimū marescallū. N. curie sue p̃ eumq; nō decē milia vt mētiti sunt
oratores sui rome: sed duo milia tñ florenorū obtulit si cesar sibi iniurias
remittens p̃ eo pape scriberet. Visum fuit cesari graue tantā iniuriā p̃ tā
parua pecunia remittere. Ille autē dixit se ad suum dñm iturū: reuersurūq;
post dies aliquot cum maiori potestate: sperareq; bene posse negociū ter-
minari. Sic ille abiit: neq; vnq; reuersus est. Scripsimus magister Vlricus
& ego ipi electo sperabamusq; negociū p̃ minori summa posse cōponi:
q̃ sex milium florenorū. Neq; putabamus rem illi: itam q̃ ille pecuniam
daret pro offensa domino suo facta: si gratiā mereri vellet. Est enim mo-
dus omniū gentiū vt damna pecuniis resarciant. Ille autē electus qui plu-
ries mibi scripserat & magistro Vlrico vt causam suam adiuuarem⁹: neq;
nunciū ad cesarem remisit neq; ad nos rescripsit. Nescimus q̃ causa eum
retinuit: nisi quia putabamus habuisse eum scripta de curia: p̃ que certifi-
catus sit etiā inuito cesare papam sibi p̃uisurū. Sic bonus vir sibi ipi tur-
bas facit. Et nunc pcuratores sui cesarē publice diffamant. Qd̄ q̃ moleste
sublimitas impatoria tulerit nequeo exprimere. Vtcunq; sit cesar ad id

R. iiii.

deuenit vt placeat ei ecclie patauieſi. de quibz pſona puideri: dūmodo ele-
ctus excludat: per hanc viam poterit dñs noſter eccliam illam pacificare.
Neq; em difficile erit alium repire q ſuam eccliaz electo tradat & accipiat
patauieſi. vel friſingieſi. vel brixinen. ve cyleſtentis vel auguſteſi. vel alius
quibz requirā. Mibi tñ hoc mediū videt̃ magis qd ſubſidiā videlicet:
Qz dñs noſter ſciſimus onus hoc cōcordādi electū cum cefare in ſe ſuſci-
peret: & faceret q electus ratū ſe bre pmitteret: quicqd p ſuam ſanctitatē
determinaret dandū cefari n ſatiffactione iniuriarū. Putarē em hoc impa-
torem nō recuſaturū: & ſic ille eccliam obtineret: alioquin nō intelligo q
papa poſſit ſine indignatione cefaris hunc electum pmouere: & poſſent
in hac re naſci multa mala. Nec expediret inter papā & impatorē quī mo-
do ſe ſumme amant naſci rubigine ppter hāc eccliam. Qz ſras meas legis
& ſummo pontifici quatenus opus eſt exponis: maxime mibi voluptatī
eſt: multumq; idcirco tibi ſum obnoxius. Neq; expeto vt reſcribas ſemp
qui tuas occupationes innumeras eſſe ſcio: ſatis ſuperq; ſatis eſt: li ſcripta
mea dignaris reſpicere. tua tamē bñanitas oēm laborē vincit: & mibi vel
manu ppria reſcribere nō refugit. Eſt in te conſtans amicitia neq; deſluit
amor tuus. Aduhuc te baſilienſem recognoſcis & vſure veteris memorā
tenes. Scis quātas ſimul duximus noctes: pauci ex achademia ſupſunt:
multi ex amicis veteribus periire. Quāto numerus amicorū reſtrictior
eſt: tanto decet amorē eſſe frequētiore. Quē te preſtare in me ſummū ne-
ſcio dicere quātū me delectat. Tu te ipſe meli⁹ cogitabis: qui meos mo-
res egregie calles. De patria que ſcripſiſti plene apd me nota ſunt: doleo
terrā illam torcladibus affici. Spero tamē ſapienciā ſummi pōtificis id
curare: vt noſtris ſaltem diebus vltimis pacē habeam⁹. Qz ſi xpiani prin-
cipes non tñ ſapuerint vt inter ſelites ſiniant. Inueniēt qui eos docebit
thurcoꝝ impatorē. Et illa de nobis fabula decantabit: quā de rana & mu-
re ſcibit Elopus. Deus tantū facinus auertat. Verum vt de domo mea
dicam: quibz hoc tempore non fuiſſem illic quieto anio vt ais: tamē illi ci-
ues ſi equētibus me litteris vocitant: meamq; mora: tāditiuā egerrime
ferre vident. Nunq; ex tuſcia nunciuſ venit abſq; citatoriis litteris. Sūt
modo preces modo mine quibus ad reditū vocor. Non video me poſſe
amplius obſiſtere. Cognoſco me ſenem & morbis qpluribus grauem.
Itaq; ſtatuo ſi deo placuerit in patria mori. Rogauſq; cefarē vt indulgeret
me domum viſere. Conceſſa eſt mibi licētia circa feſtum Martini quin-
decim ante diebus: eo tamē pacto vt redeam in curiam. Dico me reuerſu-
rū ſi cōmoditas affuerit. At cum domi fuero per litteras me abſoluam.
Neq; em meum eſt ſemp exulem eſſe: ſcio non multos mibi annos ſup-
eſſe: ne dicam dies eos dignū puto inter dulces cognatos & affines con-
ſumere: quorū mibi & magna & boneſta copia eſt. Hic puto multos eſſe
qui ppoſitum meum damnabunt: & illos potiſſime qui me maiorem cu-
piunt. Dicent. Si manſiſſet Eneas apud cefarem: hoc illi & hoc eueniſſet.

Fateor Petre amantissime: me pluri fieri dum cesari seruo: q̃ dum ma-
ne domi. Sed quid ad me falsa hominū existimatio. Nolo ex alieno p̃e-
dere. In me tibi stabilitatē quero. Nolo semp̃ seruire: tibi viuere aliquā
deceui. Quis preterea nouit si apud germanos manens melius habitu-
rus sim. Ego de meipso iudico quod in aliis inspicio: & que peiora sunt
posse tibi accidere non dubito. Preparoq; pectus meū aduersus omnes
fortune cōtumelias: si contra me velit irasci: quis in bancvq; diem nō ha-
beo q̃ fortune accusarem. Nam siue honores siue opes siue alia hui⁹ secu-
li bona inter homines eque distribuant: scio me plus virili parte assecutū.
Itaq; nihil mi Petre cur nō bono aio esse debeam. Facio q̃ suades letus
sum. Gaudeo bis q̃ possideo bonis: gaudeo in amicis: gaudio in meipso.
Vtinam in alio seculo tibi secūda sint omnia quantū in p̃nti fuere. Quis
em̃ me miserū dicere possit: qui & summi p̃cificis & impatoris gratiam
reperi. Magna cōsecutus sum tuo fauore: & sanctissimi domini n̄i beni-
gnitate: neq; despero quin alia etiā maiora ex vestra beneficentia suscipiā.
Non tamē id apud me firmū est: scio posse mutari aplicam mentē & alia
multa cōtingere propter que fallat opinio mea: imo vt verū fatear: plua
deo tibi nihil futurū ex his que magna voce vel tibi vel cesari sunt p̃-
missa. Non q̃ verba reputem data: sed quia mortales intelligo mores: ne
uertat atq; domum vt his qui velit inter suos mori & iam se muneribus
huius seculi defunctum putet: si quid preter spem euenerit: id cum The-
rentio nostro deputabo eē in lucro. Forsitan aliquis erit qui cum turbini-
bus seculi exemptum me viderit. O Enea dicat solus scis viuere. sicut de
vaccia dictus scribit Seneca: & si illud nō pbat. Hec volui apud te dixisse
ne mentē me putes grauē habere: qui iubes & bene iubes: vt animo bo-
no sim: sum no bono solum: sed etiā iocūdo: atq; eo magis leto q̃ te cito
visurum me arbitror. De litteris militie tue c̃primū cesari verbū feci: mox
cōmissa res fuit. Amat em̃ te sua maiestas tibiq; gratā rem facere cupit: ac
de tua virtute grauius & magnifice loquit̃. Titulus litterarū erit ille quē
denotasti. Neq; deinceps tibi magnifico scribet. Gubernatorē cancella-
rie nolui in hac re tua onerare: queq; neq; in meis nunq̃ negociis accedo:
neq; em̃ tibi amicus est. Sed habet cesar duas cancellarias: impialem & au-
stralem. Qui australem regant adynū oēs tibi beniuoli sunt. Ibi ego oia
expedio. Illic est magister Iohānes binderbachius decretorū doctor sin-
gulari beniuolentia tibi cōiunctus: huic puinciam cōmissi. Is rem tuam
libet̃ absoluit & anio volenti. Itaq; l̄te tue p̃latorē p̃ntium expedite ad
te veniet. Cum hec scripsissem. placuit Iohāni binderbach qui intra de-
cendium ad curiam venturus est: litteras tuas retinere & illas secum affer-
re: vt cum aliquo munere ad te p̃ficisceret. Nec ego id tibi negare volui
quando nullum exinde p̃iudiciū fieri tibi cognoscerē: nisi decem dierū
moram interuenire. De beneficiis parauim. Ad eum modum distribuen-
dis vt scribis: habeo tibi ingētes gratias: p̃corq; id solidum esse p̃cures:

si confirmari et aut puideri sibi cōtingat. Post hec iā scripta. Captata hora
magis felici allocutus sum iterū cesarē sup facto p̄fati electi. dixi q̄ sibi me
timere ne tandē papa cogere electo puidere: quia nō facile repiret: qui
pmouēdus eēt ad eccliam quā alius possideret: durūq̄ eēt romano pōti
fici insignē eccliam diutius vacante dimittere & multosq̄ principū p̄ ele
cto rogantiū spernē p̄ces. Qz si ille pmoueret inuita sua maiestate nimis
sibi dedecorōsū eēt. Ex alia pte p̄siderare me aiebā graue eē sue serenitati
p̄sentire q̄ suus inimic⁹ nō recōciliat⁹ & q̄ nullā sup dānis & iniuriis satif
factionē impēdisset ad eccliam insignē sui seudi pmoueret. Ob quā rē re
tuli me reperisse vnū mediū p̄ qd̄ & scissimo dño nro pape & sue maiesta
ti mos gerere. Id aut̄ h̄mōi p̄posui scissimo q̄ sua maiestas remitteret
ad dñm nrm. S. plenū arbitriū cōponēdi secū ipm electū: & inducendū eū
ad satisfactionē p̄ dānis & cōtumacia impediētē: & quicquid dñs noster
in hoc facto ordinaret: maiestas impatoria ratū haberet. p̄uiso q̄ similiter
electus ipse dñi nri arbitrio acquiesceret. Confirmabā: em̄ sperare me. S.
dominū nrm inducturū illum electū ad cōuenientē recōpensationē & tñc il
le sine cōtrouersia posset pmoueri. Ad hec dixit cesar se de dño nro de
mentissimo plene cōsidere. Iussit tamē in concilio rem p̄poni. quo facto
omnes consiliarij hoc mediū cōmendarunt: & ita cōmissum mihi fuit: vt
beatitudini dñi nri scriberē. Sic ergo dñs noster digne hoc negociū i se
assumere & inducere electū ad humilitatē & satisfactionē qm̄ cesar de suo
arbitrio cōtentus remanebit. Alioquin vō stante illo cōtumace nunq̄ cō
sentiret eū pmoueri quēadmodū plenius & aptius sup hoc de mandato
cesareo apostolico culmini scribo. Nō fuit visum certis de causis q̄ impa
tor hoc scriberet: sed veniet intra paucos dies ad curiā romanā sup vno
alio satis magno negocio. dominus Iohannes p̄fatus & ipse de hoc ple
nam habebit potestātē. Tamē ex nunc cesar contentū sese dicit in eo futu
rum esse qd̄. S. dñi nri inter ipm & electum duxerit ordinandū: ita tñ q̄
ille de dānis & iniuriis illatis aliquā faciat emendā: tātis excessibus cōue
nientē. Habes quid in re patauien. p me factum sit: nō potui plus sed per
hunc modū existimo negociū iōm bñ cōsummari posse. Vocet pietas do
mini nri pcuratores electi qui dicūt multa impatori oblata & dicat eis se
velle negociū cōponere. & si hñt p̄ratē subeat eos scribere dño suo & fa
cultatē q̄rere eo mō aut res votuā habebit expeditionē aut honesti⁹ illis
resistē. Pot̄ aut̄. S. dñs nr scribere cesari se h̄mōi mediū a me sibi transcri
ptum eē de mēte & voluntate sue maiestatis & dicere q̄ id velit arbitrium
acceptare & tñc res erit planissima: & si videt bonū eēt q̄ sup hoc lre apli
ce ad me mitterent̄ anq̄ binc discederē. Sic em̄ magis instructus ad vos
venirē. nec alia modo. Vale optime & me summo p̄suli cōmendato cura
toq̄ vt sua erga me benignitas augeat̄ potius q̄ minuat̄. Idē ego p te
apud cesarē facio sedulo de tuis familiarib⁹ teneo q̄ scribis. Vale ex gretz
die. xviij. Septembris. Anno. M. ccccliii.

Gratulatur de promotione amici in episcopum.

EPISTOLA CXLIX

r Euerendissimo in christo patri dño Iohanni de agazia ecclesie
grossetane pñfici. Eneas eps senensis. S. p. d. Fuerunt mihi gra-
tissime lre tue ex quibus factus sum certior non solum de tua di-
gnitate: verum etia de summa felicitate: q̄ in hac p̄mōtione es vñs. Qui
celerrime atq; vno impetu ad summū euasisti. Sedo me piopt̄a deo gra-
tum qñ & amici mei sue pietati sunt chari. Tres vno anno ex bis quos
in primis amaui exaltati sunt Nicolaus amidauius ecclesiaz mediolanen-
fortitus est. Iohannes campisius ad placentinā vocatus est: tibi grosseta-
na obuenit. Quis non me felicem dixerit cuius amici sunt fortunatissimi
Verum Iohannes amantissime: duobus illis longe a me positis vñ non
possum nisi litteris. Te frui etia presente potero festinoq; vt q̄ celerrime
ad te veniam teq; complectar & vna viuam tecum. Nec scio quid hoc tē-
pore ex diuino munere magis optare potuerim: q̄ q̄ diuina pietas in te
mihi presciuit. Ago sedulo superis gratias: qui me respiciunt: dum meos
amicos extollunt. Intelligo ex tuis scriptis q̄q; necessarius sit meus re-
ditus ecclesie mee. Idem quoq; ceteri scribunt: omēs me vocant amici ne-
cessarii noti: vincor veniendū est. Nam etsi cesari molestā rem facio: neq;
summo pontifici morem gero ex almania recedēs: satis est quod ecclesie
quod patri ipsi satisfacio. Facessant omnes alie species mihi viuere cu3 Iō-
hanne grossetano pontifice cum mariano sozino: cum Francisco ptolo-
meo: cum Gregorio lollio: cum patricio. Cum ceteris amāttissimis patrie
mee ciuibus: maius duco q̄ pape aut impatoris gratiaz. diu curialem ser-
uitutem seruiui. diu miliciā secutus sum: mitti tandem debeo & inter ve-
tera nos computari. Queris quando hoc erit. Ante Martini festiuitate3
hinc abire decreni q̄uis scribis nō esse timendum bellum: quia romanus
pontifex paci opam nauat. Ego tamē maxime anxius sum neq; de pace
magnam spem habeo: nisi deus oculo mitiori italiā intueat. Accipiam ta-
men iter etiam cum discrimine. Raro enim res mee sine periculo fiunt:
habeo deo grates quia superare soleo quasuis difficultates. Idē nunc mi-
bi suadeo: & si frequēter obiectare sese periculis q̄periculosissimū sit. Qā
sponte offers in agendis ecclesie mee tuum auxilium accipio admodum
libenter. Nam id erit non vñle solum sed etiam necessariū. Germanū tuū
cupio benevalere & tu optime vale. Ex gretz die. xxv. Septembris. An-
no quo supra.

Promouit quendā in consiliariū cesaris.

EPISTOLA CL

c Ximie doctor amice charissime. Nō habui dudum ex te lras: ne-
scio quo pacto: vales cupio tibi bene esse te memoriā mei babe-
re tui ergo nisi fortasse dormiens immemor eē non posse: bo die
de te cesari verba feci qui libetī animo in consiliariū suum te accepit. Litteras
eius rei i tua paucos dies accipies: per dominū Iohannē binderbach

qui ad curiā vēturus est orator imperialis ei suis in rebus assistere te oratū volo: interea viue nři amans & q̄ gerunt in italia tuis lris me scire curato Vale ex gretz die. xxix. Aprilis. Anno quo supra.

Baro de puchaim cesari conciliaf.

EPISTOLA CLI

m Agnifice vir maior honorāde. Scio te magnis vrgeri curis. tum ppter negocia italica. tū ppter cladē constantinopolitanā. iō te multis vrbis tenere nō audeo: ga tñ necesse ē pontificē maximū q̄ apd nos gerunt incelligere. Scribas tibi q̄ breuissime baq̄ partiū statum. Tu deinde sue scitati put dignū putabis scripta mea referes. Cesar baronem quēdā quē vocāt de puchaim supioribus diebus aduersantē habuit. Is modo recōciliatus est accepta quadā pecunie quātitate sup ceteris cōtentionibus arbitrio cesaris se submisit. In hungaria vt aī apostolico culmini scripsit surrexit quidam latro noīe Axamit: qui cum magna predonū manu regnum vexat: neq̄ gubernator potens est cum regno depellere. Ob eam causam habet p hos dies rex Ladislaus oēs regni pceres: apud possessionum cōgregatos. Cūq̄ his consultat: quonā pacto regnū expiare latronibus possit. vualachi quoq̄ cōtra gubernatōrē arma mouerunt quē dñari sibi egreferebant. Est etiā quod de thurcis in eo conuētū cogitet: quos p̄ximos habet. & iā noua elatos victoria plurimū timet. Queres compulsiua hungaros credi: vt pacē quā diu cum cesarē refutarunt vltro depulsant: nisi malicia boim magis ac magis excreuerit. Idem rex Ladislaus in kl. Octobris p̄ximis bohemiā intrare p̄misit: ibi coronam recepturus: magni ob eam rem apparatus fiunt. Ituri cum eo ferunt Albertus austrie. Ludouicus bauarie duces: ac Albertus marchio brandeburgen. Bohemi offerunt qcunq̄ bona ad coronā spectāt regi restituere partēq̄ rerū ecclesiasticarū redimere ab his & qui eas possidet & p̄ regis arbitrio ecclesiis satisfacere. Credo res aliquāto minores futuras q̄ fama ferunt. In partibus rheni qui dissidebāt principes compositi sunt pacēq̄ tenēt. Ludouicus bauarie dux ei⁹ concordie ductor noīe: re aut marchio brandeburgen. Albertus fuit: qui iam principum auctor est. Res prutenicas arbitror te nō ignorare in nostro cōsistorio pendētes eē. Ciuitates tamē q̄ contra religionē sedus iniere non putant iudiciū subiture. Nam reges polonie vires sibi accedere sperant: & armis magis q̄ iuribus fidūt Rex ille iam magistro prussie litteras dedi q̄ suum animū in cōitatū fauorem erectum significant. Cardinales q̄ cracouiē mibi scripta dixerit: p que comphendo polonos ipsos cōitatū partē adiuuare: hec habui que ad te scribere hoc tēpore: credo consultū eē: ne festinet in processu cōtra ciuitates prussie qui modo apud nos agitādus dici: ne cēsure apostolice sicut in austria factum ē cōtemnant. Nisi em spūale gladiū materiale seq̄tur: parum est q̄d populi formidēt. Vale & aplice sanctitatis pedibus me cōmēdato. Post res prutenicas absolutas te visam. Sic em licentia cesaris habeo. Ex gretz die. iiii. Septēbris. Anno. M. ccccliii.

Spondet ad patriam suam redire etiam multis periculis obiectis dño
Francisco ptolomeo.

EPISTOLA CLII

Ximie doctor frater amantissime. Que per nos gesta sunt in facto
e clari viri Iobannis Petri: cōduls nostri ex ipso cognosces. Noua
italie que scripsisti molesto feruus anio: quis frustra augimur.
Ex his que sine culpa nostra sunt sperauimus pacem pcurante summo
pōtifice non defuturam italie. Nunc accipimus ardentius feruescere bel
la: neq; spem eē cōcordie. Cupiebamus domum reuerti & cupimus. Ne
scimus tamē qua via penetrem: vndiq; bella tonant. Peregrinū inducere
nō possum. Prelatum agere periculosum est. Statuimus tamē ad vos ire
quādo vocibus citamur omniū. neq; lra vlla ad nos venit nisi reditu sua
dens. Quid dicamus tantis precibus nisi vincite etiam cum nostro peri
culo. Scimus cum quāto incomodo reuertimur offendimus cesāres qui
licentiā prebet inuitus. Pape rem ingratam facimus. Mille nos hoc tpe
viarum piculis obiectamus. Ad patriam redeamus suspitionū plenā. In
ancipiti diu fuimus. At cum videremus tot pces & aliqñ minas cogna
tarum expirētur: succūbere necesse fuit. Veniem? igit ita sua detis om̃s
Scimus tamē te cum nos audieris dicturū. Hec si sciuilem nuncq; de re
ditu ad te scripsissem p hoc tempus. De nostro epō seneñ. Nos em̃ extra
senas episcopatū habemus. Intelleximus q scribis. Redētes de causā co
gnosceamus: videbimuscq; sibi an nobis mitia debeatur. Interea bonum
babe animū & vicarium nostrum bortare vt viri cor se habere demōstret
Nos etiam sibi ad eam rem lras damus. Vale Ex gretj die. xxv. septem
bris. Anno quo supra.

Nouitates almanie notificat.

EPISTOLA CLIII

Neas rē. Cardinali sancti angeli. Reuerēdissimo in christo pater
e & domine mi colendissime: post humilem recōmendationē. Re
uocillatus sum aliquātiſper lris vestris ex quibus romanū ponti
ficem dare opam intellexi vt & nobis italia pacem recipiat & insulcātib;
thurcis xpiane vires resistant. Nam me quidem cōstantinopolitana da
des magnope angit. Spero autē si vocem aplicam orthodoxi principes
audiuerint: thurcorū rabiem retrocessurā futurūq; vt nedum cōstantino
polis recuperetur: verū etiam vt in suis sedibus: thurcorū pñdia cōprimat.
Ostendi cesari que scripsisti qui vestre dignationi gr̃as agit: oratq; vt ad
pacem italie feruenti anio intendatis: qđ in rem fidei sua lerenitas p̃stare
poterit id nō negabit. Pax illa olim cōdusa inter maiestātē suam & regez
ladissauū nōdum ratificata est: modo in posonio bungari sunt magnūq;
cōuentum habēt. Agitur ibi de hac pace firmanda: de latronibus regno
pellendis. ac de modis p quos thurcorum conatus reprimi possint. Ex
inde rex iturus in bobemiā serf: coronā susceperit: mita de bonis ecclie
restituēdis dicunt: q silia somno vident. Dux est veteres possessores ex
pellere. Res prutenica apd nos adhuc pēdet. Timendū tñ ē: ne rex polo

nīe contra religionē ciuitatū partes tucatur. Principes reni cōpositi sunt. Alia ex his partibus scripto digna non occurrunt. Si dābitis pacem italie quā speramus: domū euestigio repetā & aliquādo dignationē vram videbo. qđ pietas diuina cito faxit. Lras reuerēdissimī p̄ris dñi assissinēsis expeditas penes me habeo. quas p certū nunciū ad eum mittā cōprimū occurrerit. Recōmendo me dignationi vestre reuerēdissime ad cuius mandata paratissimus sum. Ex grez die .iij. Septembris. Anno quo supra.

Offerret se patronum voluntarium in gerēdis rebus dño vuilbelmo episcopo tullen.

EPISTOLA CLIII

r Euerēdissime in xpo pater & dñe mi colēdissime post recōmēdationē. Gratissimē mibi fuerūt lre vestre q̄s ex vima ad me scripsistis. Intellexi nanq̄ dñationē vram. R. bene valere & me veteri ex more diligere. Cognoui q̄z in vrbe roma p me dicta cē a vobis que oportuit. Cōtentorq̄ dato respo. Circa nias res hic pendētes nihil innouatū est: neq̄ innouabit donec dicta dies assit. Vestri aduersarii nunq̄ hic fuerunt postq̄ recessistis: neq̄ quicq̄ eorū noīe hic cōparuit. Ideo nihil est cur vereri nouitates oporteat. Nam etsi venissent: nihil in vrm p̄iudiciū sine vocatione fieret. Ita cesarē dispositū & inclinatos cōsiliarios inuenio. De me certe potestis vobis psuadere: quia ad vrm cōmodus vgilantissimus eē. Lre salui cōductus p familiārē vestrum. d. vīe. R. afferrentur. Scribit etiam cesar comiti tullenfi quēadmodū desiderastis q̄uis apud homines obstinatos parum valitura scripta putē: p verbis verbera essent offerēda. Fiet tamē spero laudabilis finis p vobis & ecclesia vestra si aduersarii iudiciū subituri comparuerint. Alia nō occurrūt. Recōmēdo me dignationi vīe reuerēdissime cui seruire paratus sum quoad possum.

Passagium persuadet contra thurcos ex clade constantinopolitana.

Euerēdissimo in xpo patri & do.

EPISTOLA CLV

r mino dño. N. sacrosancte romane ecclesie. ff. sancti Petri ad vincula presbytero cardinali ac pontifici brixien. domino suo colēdissimo. Reuerēdissime in christo pater & domine mi colēdissime. Venit ad me hac ipsa hora q̄ scribo vir bonus & vestri obseruatissimus. Herne stus p̄tbonotarius impialis: ostendēs mibi litteras vestras in quibus sibi de quodā theolonio ecclesie vestre transmutādo facitis mentionē. De qua re non nihil simul locuti sumus. Nam & meam quoq̄ operā vestra dignatio requirere videbitur. Non est quod nunc ad hoc respondeam. quia nondum cesari verbum feci. Decreni cum ceteris scruatoribus vris quos in hac curia plures habetis: rem ipsam cesareo cultui exponere et cōmendare. Quid responsi habebō: illud vestre dignitati quātorius notum efficiam cui seruire in omnibus sum obnoxius: atq̄ vīnam possem quantū vellem. Nec plura de hoc. Propero ad alia reuerēdissimus pater archiepiscopus saltzburgen. quandam pridie capelle foundationem cōfir-

matuit in valle murze in loco non remoto a sancto Laurentio. vbi per in-
 uocationem diuini nominis & per merita sancti Leonardi plurima die-
 tur fieri miracula. Cōfirmaui & ego fundatiōē ipsam ex auctoritate cō-
 missionis mee. vt qui populi deuotiōē augēdam magis ac magis existi-
 maui. Deinde accepi dignatiōē vestram cum per id locorum transitum
 faceret prohibuisse capella vltius edificaret nec diuina illic officia cele-
 brarent. Itaq; cum rustici & incole loci ad me rediret atq; remediū pe-
 terent. Dixi non decere me neq; posse cōtra tanti patris decretū aliquid
 agere remisiq; illos a me vacuos. Ipsi aut post aliquot dies p nobiles de
 stubenberg ad pntiam cesaris introducti. Grauius questi sunt piū opus:
 diuinū sanctūq; apud eos ceptum impediri: dixeruntq; murmur esse ma-
 gnum in plebe: cuius deuotiōi obuiam iret. Vocauit igit me cesar ad
 lepetiuitq; votis vt annuerē & nobilium & populariū indulgētē capel-
 lam edificari & diuina ibi celebrari officia addens se magnū bre in sanctū
 Leonardū deuotiōē. At cum ego nō esse mei muneris affirmare vestre
 reuerēdissime paternitatis facta rescindere: petiuit salte; pmittere ad tres
 mēses celebratiōē ibi diuinorū bñi. vt interim vīa dignatio cōsuii possit
 & ita feci: nescio an illi rustici adhuc miserūt ad vīam pntiā. Quocūq; aut
 sit precor rescribere mibi dignemini: que causa mouerit vīam mentē ad
 bñiōi interdictum: vt fm illud ego quoq; excusare me possim: quia non
 auerē neq; vellē quis pacto vīs aduersari sentētis. Mibi tñ in valle illa
 dictū est & affirmatū: nihil illic eē mali & oīa ad laudē dei fieri & bonā eē
 ppli rectāq; deuotiōē. Sed plebanū scti Laurēti ecclīe vīe canonici p
 suo priuato iure aduersari. Vtūq; sit meū nō ē de vīs actibus iudicare
 qui sequi debeo nō preire: nec alia de tā certitudine peto nisi vt excusare
 me cesari & aliis supplicatibus efficacior possim. Nūc ad nouitates venio.
 Pruteni de ordine sancte Marie theutonicorū sunt apud nos in curia: pe-
 runtq; iudiciū aduersus cōitates: que ligam cōtra se fecerunt. Pars aduer-
 sa oratores miserat: sed illi apud morauia latronū patrias intercepti sunt:
 spoliatiq; bonis omnibus in vincula cōiecti propter quam causam dicta
 dies iudicii necessario cōducit. Nescio an illi noterunt in breui reddi
 libertati. Rex enim Ladislaus sub cuius saluocōductu capti sunt: ad eorū
 liberationē obnixē operam dat. Petiuitq; iam brūnam psonaliter ppin-
 quusq; est ei latroni qui illos detinet. Puto in curia sua multos esse qui
 scelus hoc ne puniatur adiutant: vt sunt mores hominum. Alii amicitia
 alii pecunia muneribusq; delinunt. Quemcūq; autē finem captiui ha-
 beat: non video hac vice terminum causę pruthenorum imponi posse.
 Rex Ladislaus in bobemiam iturum se ad festū Michaelis promisit q;
 uis bobemi id citius expetuerint. Georgius ibi plenā gubernationem
 habet. multumq; rochezane fauet. Catholici oppressi sunt heretici domi-
 nantur. Minores monachi qui tpe Sigismūdi pragaz redierant: instante
 rochezane denuo pulsi sunt. Dñs de rosenberg & alii qui fideles credūt

parum votis habet. Temporalia regni Georgius. spūalia rochezana gubernat. Nescio quid fiet in aduentu regis. Puto quia tenentes tenebunt. Nam puer nō poterit mutare regimē. In hungaria quomodo Iohānes vainoda gubernat. Sed ibi latro quidā axamit nomine homo bobemus cum quattuor milibus hominū infestare patriam cepit. Castella quedā expugnauit munitiōes erexit: spolia multa abduxit: resistētes hungaros aliquot conflixit. Nunc aduersus eum totum regnū est occupatum. atq; hinc factum est vt nos pacem babeamus. Nam licet hungari tenere conuenta nolint. Non tamē audent aliis implicati bellis nos inuadere. Australes autē libenter pacem ratificarent: sed non audent innitis hungaris. Quibus ex rebus eo deducta res est vt pacē sine pace babeamus. Depertauit enī ecclesia silentium est: Timeo ne diuturniorē vacationē eius cōtingat: quādo electus humiliare se cesari penitus respuit. Ego quid ibi dicā nescio: malo silere q̃ male loqui. Accepi regē la distat in ea re atq; aliis legatos suos romani missos. Trāseo ad maiora q̃ magis virgēt. Quis res oriētis satis notas & nimis heu nimis notas dignationi vīe non dubitē. Nō enī ab re arbitror de illis cū vestra pietate & colloq; & cōdolere. Qui ptes illas vidistis & quantū inde xpīane religiōi possit emergere preiudiciū optime nostis. Quō se habeat Grecia ad reliquā europam nō ignoratis. Tracie situm scitis constantinopolitane vr̃bis magnitudinē murorum molem adiacentis maris & terre qualitatem pulcre tenetis. Que sit thurcorū potētia: que latinorū negligētia: non latet vestram dignationē. Sed cur hec tam longius psequor. Nempe quia infelix: infauitū: durū: horrendum ad nos delatū est nunciū. Constantinopolim expugnatā: peram thurcis deditā. Classē xpianorū que opem sūre obsessis ibat victā interceptāq; esse. Aiūt enī q̃ de rascia ad nos veniūt imperatorē thurcorū pridie kalendas ianuarii ad vr̃bem cōstatinopolitanā machinas bellicas admouisse: insultusq; trinos dedisse. Primis duob; succubuisse: multosq; suorū amisisse. Deinde iratū omne militū robur. Ducenta enī & amplius milia virorum in exercitu fertur habuisse. Muros adire atq; conscendere scalas fuisse. Ipsumq; inter pugnatores pfectum aliis minatū: aliis premia pollicitum. Tertiū insultum magna vi summoq; conatu aggressum: tādem fatigatis magis q̃ victis opidanis rupto cuiusdam veteris portemuro vr̃bem introisse: datis edictis vt a sex annis supra omēs vtriusq; sexus persone necarent. Imperator noue rome captus: mox capite truncatus asserit. Sacerdotes & vniuersi monachi: diuersis tormentorū generibus lacerati necatiq; sunt. Reliquū omē vulgus gladio datum: tanta sanguis effusio facta vtriusq; cruoris p vr̃bem current. Sic nobilissima vr̃bs p cōstantinū primū condita in manus infidelū venit. Ab eius condicione anno. M. cxxx. vel circa. Tantoq; tpe paulo pluri senior roma steterat: quando primū a gothis capta est. At balarius enī anno ab vr̃be cōdita. M. dxiij. romam irrupit. At hic ne basilice sanctorū effringeret edixit.

Quid autē factura sit thurcorum rabies in vrbe regia non scio: suspicari
 facile est. Inimica gens nre religioni: nū ibi sanctum: nil mundū relinquet.
 Aut destruet nobilia tampla: aut certe propbanabit. Heu templū istud
 Sopbie toto orbe famosissimū: non ingētis quondam sacerdotibus: c. le
 bratum: mirabili opere: preciosa materia cōstructū: vel ruine iam patet
 vel Machometi spurcitie subiacet. Monachorum abdita sanctorum san-
 cta lupanaribus seruiēt. Aut delebitur ciuitas nobilis aut in manus xpī-
 ani populi detrimētū thurcorū sedes efficietur. **O** insignis greda: ecce
 iam tuum finem. Quis nō tuam indoleat vicem: Plurime olim vrbes in
 grecia fuerunt fama rebusq; potentes. Legimus thebanorum res gestas
 lacedemoniorum & atheniensium illustria facta. Fuit corintheiorū nō cō-
 temnenda respublica. Clare olim micene. Larissa potēs: pluresq; memo-
 rabiles vrbes: quorū si nunc requiras muros nec ruinas inuenias. Nemo
 solum in quo iacuerit queat ostēdere. Sola ex tanta ruina vetustatis cōn-
 stantinopolis supabat. Que de paruo bizanci ambitu a pausania quon-
 dam cōstructa: p Constantinū cesarē in emulatiōe vrbis rome ad incredi-
 bile fastigiū erecta. Tantū mirabiliū operum: tantū armorū: tantū littera-
 rum: tantū glorie habuit: vt omniū ciuitatū damna hec vrbs sola recom-
 pensare videretur. Hinc post pacē cum Gratiano factam & a Theodosio
 cōfirmatam veniēs cōstantinopolim rex gothorū Achanaricus: mirat⁹
 vrbis regie splendore ac magnitudine velut stupens dixisse fertur. De⁹
 terrenus est imperator: & quisquis aduersus eum manū mouerit ipse sui
 sanguinis reus existit. Et licet post diuisum imperiū siue translātū ad frā-
 cos vt melius loquamur: sepe cōstantinopolis in manus hostiū venerit.
 Vt tamē vram dignationē dicere solitam memini: nunq̃ illa vrbe xpīa-
 ni nominis hostes potiti sunt: neq; basilice sanctorū destructe: neq; bibli-
 othece cōbuste: neq; despoliata penitus monasteria. Itaq; mansit vsq; in
 hunc diē vetuste sapientie apud cōstantinopolim mouimentū: ac velut
 ibi domicilium lrarum eet. Nemo latinorū satis videri doctus poterat:
 nisi per tēpus cōstantinopoli studisset. Qd̃q; florente roma doctrinarū
 nomē habuerunt atbene: id nra tēpestate videbatur cōstantinopolis ob-
 tinere. Inde nobis Plato redditus: inde Aristotelis: Demostenis: Xeno-
 phontis: Thucididis: Basilii: Dionysii: Origenis: & aliorū multa latinis
 opa diebus nris manifestata sunt. Multa quoq; in futurū manifestanda
 sperabamus. Nunc vero vincētibz thurcis: & omnia possidētibz: q
 greca potentia tenuit: actum esse de lris grecis arbitror. Nunq̃ mea sen-
 tentia maior greco nomini iactura q̃ modo cōtigic. Xerxes & Darius q
 quondam magnis dadibus greciam asilixerē: bellum viris nō litteris in-
 tulerunt. Romani quis greciam in potestatem suam redigissent: non so-
 lum grecas litteras aspernati non sunt sed vltro amplexi veneratq; refe-
 runtur: adeo vt cū quisq; doctissimus haberetur cū grecissimū se ostēde-
 ret: nūc sub thurcorū impio secus cueniet: leuissimorū boim bonorū mox:

3

S

atq; litterarū hostiū. Non em̄ vt quidam rentur theucrorū sunt soboles
neq; perlarū qui nunc thurci dicuntur. Scitbarū ex media barbarie gen⁹
profectū est. Quod vltra eulinū pirichiosq; montes ad oceanū sepretri
onale sedes prius habuisse traditur vt etrico philozopbo placet. Gens
ignominiola & incognita fornicaria in cūctis stuprorū generibus: lupa
nariū cultrix que abominabilia queq; comedit. Ignara vini frumeti atq;
solis. Nullū diē festū agēs: nisi Augusto mēse quo cesari Octauiano cen
sum dedit in auro littorico: nō coacte sed sponte sua: vidēs ceteras regio
nes censum p̄bere. Sapiunt igit̄ adhuc aliqui originis: licet in asia mul
tis morati t̄pibus aliquid pristine deformitatis amiserint: seq; non nibil
excultos reddiderit: deuitant em̄ adhuc vinū: carnes equorū: vescuntū:
vulturūq; comedunt. In libidinē prouoluti sunt: litterarū studia paruita
ciunt. Incredibili fastu supbiunt. In quorum manus venisse grecam elo
quentiam non scio quis bene mentis non doleat: vbi enim modo facun
da ingenia requiremus: Prescisus est fluius omniū doctrinarum. Mu
sarum desiccatus fons. Nunc poesis: nunc philozophia sepulta videtur
Fateor multis locis apud latinos studia litterarum esse illustria: vt rome:
parisiis: bononiē: padue: senis: perusii: colonie: vniene: salamāticę: oxi
nie: papie: lipiti: & erfordie. Sed rioli sunt omnes isti ex grecorum fonti
bus derivati. A fonte precide riuum: precisus arefcit. Quo pacto in riuo
reperias aquam cum fontem ipsum inuenias aridum. Nō possum non
dolere sancte pater: cū talem fieri iacturam video litterarum maiores nū
putabant ā lris mandarent: eorū eternam eē memoriā. Inde poeta quidā
nō insulse dixerat. Eripiunt quēuis a mortis dente camene. Et nū Naso
nūq; se moriturū ope predaro putauit dicēs. Iāq; opus exegi qd nō io
uis ira nec ignes. Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas. Et infra
Nomēq; erit indelibile nūm. Virgilius quoq; Eurialo & niso suis versib;
bus eternitatē elargiri posse putauit. Dū ait. Fortunati ambo si qd mea
carmina p̄nt. Nulla dies vnq; me mori nos extimet euo. Nec Flaccus a
liter sensit: cū de seipso dicit. Exegi monumētū ere pennius regaliqu sitū
piramidū altius. Quod nō imber edax nō aquilo impotēs possit dirue
re: aut innumerabilis annorū series & fuga t̄pis non ois moriar. Decepti
oēs sunt. Moriunt̄ etia; muse: labunt̄ ē memoriā poetarū scriptorumq;
oim queuis egregia opa. Quot iā poetas cū tēpore nomē amisisse putā
dū est. Nihil ē sub luna perpetuū. Que principū bñt: his quoq; finis su⁹
est. Diu viuūt qui lris cōsecrant̄: nō tū imortales fiūt. Surgāt noue fectes:
fiūt noui l̄sarū caracteres: emergunt ingenia diuersa: q oia tollūt: qd
aū se se sunt ineptū putant. Ecce nūc thurci l̄sarū & grecarū & latinarū bo
stes: vt suis lris locum faciant: nullū librū alienū eē sinūt. Hī nūc cōstanti
nopoly capta quis dubitet incēdio queuis scriptorū monimēta cōcedēt
Nūc ergo & Homero & Pīndaro Menandro & oibus illustrionib; poe
tis secūda mors erit. Nūc grecoꝝ philozopboꝝ vltim⁹ patebit interitus.

Restabit aliquid lucis apud latinos. At fateor neq; id erit diuturnū: nisi
mitiori nos oculo deus ex alto respexerit: fortunāq; vel impio romano
vel aplici sedi p̄buerit meliorē. Cū sede romana viuunt: moriunt latine lit
tere. Sed hanc quo in statu videam? sup̄sedeo dicere de constantinopoli
nō de roma sermonē inchoauimus. Cū qua cadēte grecas interisse lras
& dolemus & angimur. Magnū est hoc detrimentū: sed multo maius il
lud q; fidē xp̄ianā cōminui & in angulū coartari videm? Nā que totum
olim orbē occupauerat: iā ex asia h̄biaq; profligata: neq; in europa qui
elcere p̄mittit. Multū est q; thartari thurciq; tenēt: citra thanaym & ele
pontū. Saraceni quoq; apud hispanos regnū occupant: parū est qd in or
be xp̄iani nomen obūbrat. Terram in qua vīsus ē deus n̄r & annis: xxx.
& amplius hō cū hominibus cōuersatus: quā miraculis illustrauit: quā
proprio sanguine dedicauit: in qua primū resurrectionis flores apparue
rūt iā diu propter peccata n̄ra crucis inimici cōculcāt. Terra b̄ndicta: ter
ra p̄missiois: terra lac fluens & mel: scelerate gētis impio parat. En ipsa
dei viuētis ciuitatē officinasq; n̄re redēptiois: sanctaq; loca agni immacu
lati purpurata cruore saracenosq; iā diu manus pedesq; polluerit. An non
ipm xp̄iane religiōis sacrariū sanctūq; lectū cōculcant Machometi satelli
tes: in quo propter nos vita n̄ra obdormiuit in morte. Karolus magn⁹
multo sudore primū terrā illā vindicauit: deinde perditā recupauit Got
fridus. Ad quā retinendā etiā Conradus cēsar Ludouicusq; rex franco
rū nō dubitarūt: coactis exercitiis in asiā proficisci. Accū postea nostri
principes desidie se dederūt: neq; hierosolima: neq; antiochia: neq; acca
ron in p̄tate n̄ra remanere. Quicqd in asia tenuimus turpiter amissim⁹
Fugiētes victoriā Machometo reliquim⁹. Ingēs iactura: maximū dede
cuis. Verū tolerabilius fuit ciuitates quas inter hostes habuimus amitte
re q̄ his expelli vrbibus: que n̄ro in solo fundate xp̄ianisq; cinctē fuerint.
Quid est qd modo amissim⁹? Quippe regiam ciuitatem orientalis impe
rii sedem. Grece gentis columna. Secūdi patriarche folium. Heu late pa
tens christiana quondam religiō quomodo coartatis & deficiis ex quat
tuor maximis patriarchis: & solus tibi romanus supat. Quo pacto iam
scire potes: ex quattuor columnis quibus omne stetit ecclesiasticum edi
ficiū tribus ademptis. Ex duobus oculis alterū amissisti. Nisi diuina te
misericordia respicit: parum est quod de tua salute speremus. Quippe thur
coꝝ impator cōstantinopolitana potius victoriā: nō vt plerosq; veteres
fecisse legimus desidie sese tradidit. Sed peram mox aggressus vicinam
vrbem: & a liguribus longo tpe possessam in deditione accepit. Classē
quam summus pontifex Nicolaus cū venetis ac ianuensibus & catela
nis in auxiliū grece struxerat. siue tēpestatib⁹ actū: siue p̄ ignorantia loco
rū inclausam: siue alio quouis infortunio male defensam vt rumor est in
tercepit: maximas ibi opes bellicoꝝ instrumētōꝝ vim summā armorum
omnis generis ingens pondus adept⁹ est. Puberes omnes occidit. Tan

S. ii.

titos nunc cladibus christianum populum affecit: quantis antehac multis seculis in
audium arbitror. Triplicem ille sub vno tempore gerit triumphus: nos triplici
conflictu consternati iacemus. Ferunt qui de venetiis ad nos veniunt: omnia
luctibus plena esse: nullamque domum vacare merore. Hinc matrone inde vi
ri lugent. Alie maritos alie filios alie fratres deflet: nulli non propinquus
adeptus est. Priuatim & publice lamenta audiuntur. Consternatus senatus
iam non ponticam aut siriacam seu creticam solum: sed adriaticam quoque
navigationem amisisse videntur. Neque ab re albanie partem thurci tenent.
Quid si nunc victoriam persequantur: quo pacto thurcorum potentie dura
obulum resistet? Cui constantinopolis pax esse non potuit. Inde brundisium
ex parte italie vicinum. Quis tuebitur? Claudent adriaticum sinum. Magna
iacutura veneti nominis: sed maior christianitatis: que superatis venetis: non
habet amplius maris imperium. Neque carbelani aut genuenses quis poten
tissimi sunt: sine venetis pares poterunt esse thurcis. Satis erit illis affrica
norum molestias & assiduos contempnere impetus: quibus cum perpetuis
contentionibus agitantur. Hec mihi pie pater & acerba & miserima vide
tur: ex quibus habemus de preterito que doleamus: & de futuro que ti
meamus. Ideo dolenti condoleo. Res mala est: spes multo deterior. Vide
mus eadem grecorum: nunc latinorum ruinas expectamus. Exusta est
vicina domus: nunc nostra preestolatur incendium. Qui sunt iam medi inter
nos & thurcos parum terre: parumque nos hinc atque inde disiungit aquarum.
Imminet iam nostris ceruicibus thurcorum gladius & nos interim inte
stina gerimus bella: fratres persequimur: & hostes crudis in nos crassari
sinimus. Theutonones cum theutonibus irati furunt. Italum sanguinem
manus itala fundit. Neque galli neque hispani inter se conveniunt. Inter fi
nitimos viget ubique simultas: immortale odium & male sanabile vulnus.
Oportunum thurcorum ductor sibi tempus elegit. Tuto grecos inua
sit: dum latinos inter se divisos accepit. Auferat sibi mentem deus vaden
di in nos ulterius: dum sumus discordes. Neque frater fratri: neque filio pa
ter fidit. Actum de nobis est: nisi diuina pietas adiumento fuerit. Sed vi
gilantibus atque agentibus superi fauent: ignaros fugiunt. Nisi se quisque
iuuet frustra diuinam petiuerit opem. Audentes fortuna iuuat: timetes
negligentesque procul abigit. Ob quas res licet sanctissimum dominum no
strum vniuersumque sacri senatus ordinem ad reipublice christiane salutem
summo nunc studio intentum fore confidam: magnopere tamen opta
rem hoc tempore vestram prudentissimam dignitatem esse romae. Scio
currentem equum calcaribus urgeretis: neque ullam in tanto negotio ne
gligentiam pateremini. Nunc istum nunc illum cardinalem alloqueremi
ni. Neque apostolicas aures sineretis esse quietas. Sperarem vestra sollici
tudine breui provisionem fieri: qua non solum aduersus infideles chri
stiana res defendi: sed suis in sedibus thurci quesiti: ceteri atque deleri pos
sent. Puto autem in tanto negotio aut reuocabitur ad urbem vestra di

gnatio cōmuni vtilitatī cōsultura: aut certe iubebit. suscepta legatōe ger-
manicam gentē ad succurrendū labētī fidei excitare. Qz si neutrū horum
fieret licet ego minervam instruere presumam. optimū tamē factū puta-
rem vltro dignitates vřam summo pontifici ac sacro collegio sřas dare:
vt nunc in tanta rerum asperitate totis assurgant animis. Neq; pecuniis
neq; personis ignoscant. Dum noua sunt vulnera remediū querant: neq;
putrescere per incuriam sinant vulnus. Vocent reges & principes incer-
tum aliq̃ locū: dicant cōueniendi diem: mittant legatos de latere sum-
mi pontificis: exponant mala q̃ passa est modo christiana respublica: mō-
strent que futura timētur pericula: prouidēdi modos aperiant: inter xpī-
anos aut pacem aut inducias belli cōponant. Crucem p̃dicent: remissio-
nem peccatorū polliceantur. Intonet apostolica tuba: nihil negligat: ni-
hil hoc tēpore omitat. Nō est mibi dubium si locus rebus accomodus
nōminetur: quā reges aut veniant aut mittāt: bonisq; animis hoc fidei
negocium amplectantur. Ego quidem iam cesari nō danculū: sed in pub-
lico consilio de bacipa re nō pauca verba feci. Inueni mentē eius & volū-
tatem & apprimē ardentē. Sane multi ex senatoribus qui a derant dum
me hortantē. Cesaremq; respondētē audiuerint: vberes lachrymas emi-
serunt. Vidissetis senes veneranda canicie suas manus in hanc expediti-
onem prompto corde offerētes. Et qui se mori beatos dicebant si militā-
tes aduersus impiam barbariē caderent. Taceo robustos viros & feruē-
ti sanguine iuuenes. Quibus vnus diei mora in tali negotio annus esse
videt. Arbitror & in aliorū principum curiis idē inueniri. Neq; re-
nensium nobilitatem neq; gallorū magnanimitatē: neq; prudentiā italo-
rum: neq; hispanorū fortitudinē: aut anglorū audaciam in tali necessitate
desuturam: vel ratio suadet vel animus timet. Quippe bohemos: būga-
ros: polonos: ipa loci propinquitas admonēbit: fiet mibi credite: fiet cō-
muni omniū xpianorū passagiū: si romani pontificis hoc tpe surrexit au-
ctoritas ac bonorū predicatorū. Inter quos esse vřam pietatem cōmune
iudiciū: habet: fideles ac diserte voces in fines orbis terre sonuerint. ne-
q; necessariū erit de Matatbia vel aliis exempla proponere: qui pro pa-
ternis legibus cum paucis aduersus hostiū innumerabiles copias pu-
gnando vicerunt. Est terra nostra secunda virorum fortiū: exercitum in-
numerabilē cōponere pōt. Robusta iuuenū pectora in armis bñe: siue vi-
ros siue equos siue arma requiras: supiores xpiani sunt tburcis: nihil est
qđ nobis obstat: nisi vel negligentia vel dissensio nřa. Siue mari siue terra
pugnandū est: velimus solū victores erim⁹. Sola quondā italia greciam
aliam: libiam: egyptūq; armis vicit. Quid nūc adiunctis germanie galliēq;
vřib⁹ agat. Scim⁹ maioꝝ nřorū memoria quotiēscūq; latinoꝝ vires con-
uenerunt orientaliū populos cōtreinuisse: sempq; nřos exercit⁹ remeasse
victōres: nisi forsitan aliqñ pctis ppli de⁹ irat⁹ vel pestilētia nřos vel fame
cōtriiuit. Nā Marte manifesto sp̃ victoria penes latinos fuit. Qz si nūc bo-

S. iii.

nīs animīs xp̄ianus populus: nō tēte ataricie causa: nō inanis gl̄ie cupi-
dus: sed dei solū zelo accēsus: p̄ fratrū salute: p̄ lege xp̄i: p̄ augmento ca-
tholice fidei sumpserit arma respiciet nō ē dubiū ex alto dñs plebē suam
letusq; sup filiis boīm hereditate suā tuebit: ac nō solū de thurcis si pseue-
rātes erimus: sed de saracenis q̄s ceterisq; barbaris gētib; victorici dextera
sua triumphū nobis elargiet. Hec habui q̄ nūc dignatōi v̄re cōscribere
nimis fortasse p̄sumptuose: sed traxit me feruor animi simulq; putauī dī-
gnitatē v̄ram q̄cūq; a me dicunt in partē accipe meliorē. Valete in xp̄o
meiq; nōnunq; veluti fidelis mācipiū memoriā habete. Ex grezio surie
qd̄ bauaricū vocāt. xii. Kl. Augusti. Anno. M. ccccliii.

Littere promotoriales.

EPISTOLA CLVI

Neas zc. domio cardinali firmiano. Reuerēdissime in chr̄isto pa-
ter & domine mi colendissime post humilē recomendationē. Ve-
nit ad me lator p̄ntium Georgi⁹ mayer: frater ordinis beate Ma-
rie theutonicorū: exponens mihi q̄ ipse al̄s cupiens dictum ordinem in-
trare ac profiteri falso fratribus ipius ordinis accolitum se eē dixit. Dein
de receptus in religiōe: neglectis minoribus ad subdyaconatum: dyaco-
natum: & presbyteratus ordines p̄moueri se fecit diuq; ministravit in il-
lis. Suscepit tamen postea minores vt ait ordines ab episcopo gurcenī.
Nec dispensationē super p̄missis obtinuit. Super quibus rebus nūc tri-
stis & dolens: vt sibi de remedio dispensatiōis oportune p̄viderē lacry-
mando me rogauit: qd̄ cum sibi denegare quia facultas mea ad id se non
extēdit: Petiuit vlt̄ius sibi vt cōsiliū quid acturus eēt p̄berem. Suauiter
ergo ei vt ad romanā curiam se cōferret: ibiq; peccatū suū detrans m̄leri
cordiam peteret. Ait id se libenti animo facturū: sed cū de licētia supiorū
suorū id agere nō posset: petiuit vt sibi auctoritate legatiōis mee illā sibi
cōcederē. Interrogauī cur licētiā nō possit a suis maioribus h̄re: dixit
quia vellent p̄fectionis causā agnoscere: quāz si ois aperiret: certus eēt
quia ab eis ex ordine repelleretur: cogereturq; deinde perpetuo mendi-
care. Motus hac rōne dixi me sibi licētiā ei dare quātū possem: quātūq;
mea sese facultas extēderet: atq; has l̄ras in ei⁹ rei testimoniū sibi cōcessi.
Supplicō igit v̄ra dignatio eū recomissum habeat: sueq; necessitati sub-
ueniat. Ex quo dolēs ad cor reuersus pctā sua desset: pia m̄ ecclesia non
claudit redeuntibus gremiū: neq; mortē peccātis sed cōuersionē querit
Cupio p̄ces mee sibi apud dignationē v̄ram p̄ficue sint. Nec alia super
hoc mō. De nouitatib; barū partiū nibil habeo qd̄ scriptura dignū putē.
Nā silere cūcta vident. Pacē habemus sed incertam de thurcis. Fuerūt
hic nup̄ horrēda noua ex rāstia atq; etiā ex venetiis missa. Fuitq; vehe-
mens rumor cōstantinopolim perditā clāsem xp̄ianorū amissam: per am-
thurco traditā. Id cesari & omī curie sue molestissimū erat. Quēadmodū
sanctissimo dño n̄ro sup eo negotio nō breuē eplām scripserim. Nūc scilicet
ciora relata sunt: aut nō tam al̄pera noua. Dicūt em̄ plidū dñi n̄ri intrasse

constantino pulim. ac regiã vrbē defensam eē. Perditas tñ nonnullas na-
ues. Itaq̃ mēte quietiori sumus. Cesar ad inquirēdū verū nūcios misit:
quos prope dies expectamus. De bobemia hec sunt que cupio sanctissi-
mo dño nro fieri nota. Rex Ladislaus ad festū Michaelis co se iturū rece-
pturūq̃ regni dyadema pmiit. Georgiconē regni gubernatorē vsq̃ in
diē coronatiōis & vltra ad annū recepit. Cōpactata vt aiūt cum basilien.
olim cōcilio facta cōfirmavit. Catholici in regno male mētis sunt: dolent
q̃ se georgicani vtriusq̃ speciei fautori cōmillos. Canonici capituli pra-
gen. ad me scripserūt vocatos se ad coronationē dicētes: dicūtq̃ se nesci-
re quid agat. Si nō eunt timēt regis indignationē: si p̃gant formidat inui-
dias gubernatoris & rochezane. Verēturq̃ ne cogant cōpactata recipere:
& rochezanā in archiep̃m admittere: petūtq̃ cōsiliū meū: quia tēpus ad-
buclongum est. Scripsi eis velle me de tali re. S. d. nrm cōsuere. Ideo hec
supplico dignemini pietate aplice nota efficere: vt sua sapiētia p suo arbi-
trio pvideat. Putarē bonuz eē capitulo ecclesie pragen: in pilzina cōmo-
ranti: vnū breue scribi: p. d. n. in quo mandareſ illis ne quid in facto cōpa-
ctatorū ad cuiusvis instantiã attētarent. Id sufficeret eis pro excusatione.
Posset aut hoc breue dirigi Reuerēdissimo dño meo sancti Petri & is vi-
terius facili inō ad pilzina trāsmitteret. Hec cū fiducia scribo. R. dignatōi
vestre quam rebus piis affectam non ambigo. Cupio me semper esse in
mente dignationis vestre reuerēdissime & illi seruire. Ex gretz die. xxvii.
Iulii. Anno. M. ccccliii.

Consiliatur capitulo pragen. ecclesie quomodo se habeant.

Neas r. Decano & capitulo ec. **EPISTOLA CLVII**

c. desie pragen. Venerabiles viri amici honorādi. Litteras vestras
accepimus: magnasq̃ illas mentium vestrarum fluctuationes co-
gnouimus: que nos impresentiarū non sine causa exagitant & super qui-
bus nostrum consiliū petitis. Respondebimus breuiter prudentie vte:
que multa ex paucis comprehendere nouit. Affecti fuimus semper ec-
clesie vestre: vtinam potuissemus aliquando vt optauimus illi prodesse.
Certe missi ad partes istas per sanctissimū dominū nostrum anno proxi-
me p̃terito: sperauimus & bobemiam intrare: ad quam regionem legati
de latere sancte sedis apostolice auctoritatem habuimus & adhuc babe-
mus: sed interciderūt aliqua impedimēta: propter que nostro desiderio
locus eē nō potuit: neq̃ nūc in his terminis sumus: vt cū serenissimo re-
ge Ladislao ad coronationē eius trāsire possum: nisi aliud sanctitas dñi
nri nobis iniūgeret: cuius mādatis parere cogeremur. Optarem autē
vñ causā id itinēris assumere vt vobis assistere & vñs rebus p̃sulare pos-
semus. At si nos non veniemus de qua re nulluz mandata habemus: for-
sitā alius veniet ex dispositione romane sedis cuius directio & auctori-
tas vobis vtilior erit q̃ nostra esse potuisset. Atq̃ hec ad ea dicimus que
nostrum in bobemiam transitum respiciunt. Nunc ad cōsiliū qđ petitis:
S. iiii.

respondere pergimus. Grauis res & ardua que nobis imminet & maior
q̃ per nos dirigi possit. Scim⁹ vos eē prudētes nec dubitam⁹: ex duob⁹
malis quā id recipiatis qđ minus possit nocere. Tñ aliqua p̃ captu nro
bona fide & sincera dicem⁹ aio. Sane p̃cipimus in utrāq; partē vobis im
minere picula. Siue pragā intretis vocati siue recusetis ire. Si p̃gitis duo
pericula instāt. Vnū ne p̃ insidias aduersantiū in mortis aut carceris incō
modū rapiamini. Alterū ne cōpactatis cōsentire ac rochezane electōi sub
scribere cogamini. Magna sunt hec & animi corpisq; discrimen in se bñt
At si vocati nolitis ire: cōtēptus regius opponi vobis poterit: multa cō
tra vos dicent. Forsitan & in locu vrm alii ponent: & implebit nobilis
ecclesia scismaticis & hereticis ministris. Quid hic cōsulamus: sane bere
mus timemusq; ne cille voraginibus immergēdū cupiger euitare carib
dim. Vt cunq; sit illud nobis prima fronte suadēdū videt. Si vocat vos
regia sublimitas nō existimam⁹ declinandū imperiū: sed petendū saluum
cōductū ad tēpus nō breue: quo recepto poterūt aliq vrm intrare pragā
semp aliquibus extra manentibus inuenietis apud regē multos bonos
viros q̃ cause vre assisēt: informabitis cōsiliarios eius ius vestrū dicetis.
Credimus equidē plures erūt cause vre effecti: q̃ rochezane. Neq; puta
mus vos cōpelli ad rem aliquā iniustam: & cōtra statū ecclesiasticū dum
publice securitatis lras habebitis. Qz si vobis aut de rochezana in archi
episcopū recipiendo: aut de cōpactatis amplectēdis verba fiant: poterit
tis vos semp ad dñm nrm papā referre dicetes. Qz sine eius speciali man
dato nihil in talibus vos agere liceat & ita vobis cōsulimus. Neq; nunc
aliud dicendū videt nisi. quia rogamus vt forti animo tēptationes perfe
ratis: qm̃ virtus in aduersitate pficitur. Nos tamē hec que ad nos scripsi
tis sanctissimo domio nostro cūcta scripsimus. Supplicauimusq; sue san
ctitati vt de vobis vra p̃ fidelitate paterno more cogitet. sp̃am⁹ aliquid
sua sanctitas meditabit: qđ ad vestrum ac regni vri cōsolationē pertineat
Nam etsi nūc sup rebus grecoꝝ afflictis multa disponere habet: nō tamē
orthodox qui sunt in bohemia oblitus ē. Xps dñs nř vos tueat. Vale
te & in diuina sp̃ate misericordia q̃ presto ē cū sinceritate ad eā recurrenti
bus. Datū in gretz stirie die. xxvii. Iulii. Anno quo supra.

Hortat⁹ fortiter aduersa ecclie tolerare. **EPISTOLA CLVIII**
Neas domino vuenesslao de crumnau decretorum doctori: de
cano & administratori ecclesie pragen. Venerabilis & eximie do
ctor amice honorande: q̃uis litteras vestras libenter accipimus:
que vestram memoriam recentiore in nobis fecerint: contenta tamē ear
inuiā audiui⁹: quippe dolemus ecclesie vestre insignis negocia non
bene ac votie succedere. simulq; vobiscum timemus ne peiora emergāt
Hortamur autēz vos: quando vocati estis in arcem sollicitudinis: vt for
ti pectore cunctis procellis resistatis: vt vrm omnem aduersantis inimicū
solido scuto fidei repellatis: assistat vobis dominus: & q̃uis vrgeri vēto.

rum turbinibus suam nauem patiatur: non tamen sinit submergi. Cum magis tribulatur ecclesia: tunc fortior assurgit. Confidite in domino & viriliter pugnate pro causa dei. Dabitur victoria legitime pugnātibus. Scribimus venerabili capitulo vestro: quid nobis in rebus vestris ex usu videatur. Quia legetis vnicuius capitulo nostras litteras: non est cur verba repetamus. Compatimur vestris laboribus: vellemus & consilio & auxilio esse: sed tantum facimus quantum possumus. Scripsimus domino nostro speramus sanctitatem suam res vestras minime neglecturas. Que nobis rescribentur curabimus vestre prudentie nota facere: & ubicumque poterimus tam vestre persone quam memorabili ecclesie praeferentiam. Vbi studebimus esse. Rogamus nos magnificis dominis de rosenberg: patri & filiis quorum memoriam colimus & obseruamus commendatos faciatis: & ad vota eorum offeratis. Valete in christo optime. Ex gretz die. xxvii. Iulii. Anno quo supra.

Dux venetum reddit certum impatori romanum de dade constantino politana.

EPISTOLA CLIX

Erenissimo & excellentissimo domino domino Friderico diuina fauente demetia romanorum impatori semper augusto ac austrie stirieque duci etc. illustrissimo. Franciscus foscari dei gratia dux venetiarum etc. Recommendatione & prosperorum successuum incrementa. Nihil nobis attulerunt noui serenissime princeps littere vestre cesarie maiestatis si quoad modum ipsa scribit: graui molestia ac merore commota preterit cum primum innotuerit sibi acerbum & horredum nouum urbis constantinopolis quam praefati dissimili theueri magna christianorum strage suo impio submiserunt. Est siquidem casus iste infelix: tantum magnificandus: ut nihil supra temporibus nostris contingere potuisset. At quoniam vestra serenitas neque enim indigne cupere videtur eiusce nefande rei seriem a nobis certius ac particularius intelligere: & si hec referentes dolore & amaritudinem renouemus: ut tamen maiestati vestre more geramus nunciamus eidem impatori thurcorum qui cum maxima potentia incredibilique apparatu terra mari contra urbem constantinopolitanam castrametatus erat: die. xxix. Maii peritici: ciuitati ipsi quam circumquaque obsessam tenebat omnique tormentorum bellicorum genere debellauerat: maximum & acerrimum bellum intulit. Tandemque eadem die ipsa innumerabili christianorum dade subegit: remque utique obscuram: calamitosam ac christiano noisum immo immo periculosa. Hec siquidem noua: utinam tam falsa essent quam nuntium vera sunt. Nam ea accepimus a capitaneo galearum nostrarum nup huc regresso qui ad illud viagium constantinopolis & romanie cum nonnullis nostris triribus: more mercatorio profectus erat. Quiue cum eisdem galeis ad tutandam urbem illam usque ad ultimum eius excidium constans permansit: ita ut magna pars hominum tririum earundem male perierit. Nam primum trucidati primum in miserabile captiuitate abducti sunt. Multi quoque nobiles ciues & mercatores nostri qui in ea urbe aderant cum facultatibus & bonis suis magni valoris: aut

gladio perierunt: aut ad seruitutē ipsam crudelissimā deuenerunt: nec absq; magno ere redimi poterunt. Preterea subinde nunciatus est: tuncrum ipm occupasse ciuitatē pere. & qdam alia loco finitima cum magno xpianorum excidio. De qua tamē re aliam certiorē noticiam nondum accepimus. Enimvero princeps excellentissime: hostis iste truculentissimus adeptus est urbē precipue constantinopolis nobilissimam: & tam rōne sit: q̃ ex aliis dignis conditiōibus aptissimam & mirrūimodū accommodatū ad potetiā suam augēdam: ita ut ubiq; terra & mari de hoc potentissimo hoste sit plurimū dubitandum. Et pfecto nisi christiane potentie aliter excitetur: & huic morbo validis pmissionibus occurrant: anteq; ulterius plabatur: videre videmur magna picula incūbere toti xpiane religioni. Quibus nō facile erit christianis principibus posse resistere. Datus in nostro ducali palatio die. xxvii. mensis Julii. Inditione prima. Anno. .M. ccccliii.

Super intendens iconomo instruitur quid agendum.

Ximie doctor fili charissime. Sex **EPISTOLA CLX**

c mēsis postq; senis scripte fuerant: restitute sunt nobis lre tue: quas licet veteres: tamē auide legimus. cū loqui tecū quē habemus charissimū videmur. Est nobis voluptati q̃ anthonium tibi placere: suisq; mores laudas: spamus indies acceptiorē tibi futurā: si mō vestigia parentū secuta fuerit. Nāq; ut de sorore nra taceamus in qua commendāda posset nos fillere sanguis. Quis Bartholomeo patre modestior: quis suauior: q̃s amātor: vti nā iuuenesceret hō ille. Sed nimis iam senio cōfectus est. Oia p etatē labunt: animus quoq; sit tpe debilior. Iuuenescat tñ in filiis & qdam mō renascunt hoies: qñ pater nos habet sepe liberi referrāt. Tenes qd dicere velim: anthoniā sua virtus & imitatio paterna nō sinet nō eē grātā. Nec plura de hac. De vicario cognouim⁹ que scripta sunt a te & a dño Gregorio: qm breui⁹ ad vos redire studem⁹ nō ē cur multa sup eo dicamus. Habet dñs Gregorius mentē nra: Multa tolerare oportet hoies cōpati q̃ alterutrū cōuenit. Cuiq; snū viciū est viuēdū sine socio fuerit q̃ viciū habētī noluerint cōuersari. Neq; corpora sine macula: neq; animi sine mēda repiri facile pnt. Cū dño Bartholomeo pcuratore cupim⁹ cōputū fieri: ne cū venerimus eius rei curā habeamus: nouimus eū bonū eē virū. Sed nemo ē qui nō egeat adiutore. Idō te hortamur cū p occupatiōes licet supintēdas domui nre. De frumento sepe mentē nram intellexisti: credim⁹ vos q̃ meliora sunt agere. viuimus: q̃ animo quīetiori dū te curare simul cū manna res nras intelligimus. Cōmendamus tue fidei matres & sorores nepotesq; ac neptes nostras. Bartholomeo focero ut nō nomie multes salutes dicas bonūq; animū facias optamus: quem loco patris habemus plurimūq; videri optamus. Franciscum eius filium saluere iubemus. Anthoniū nepotem si quādo errata acriter corripito & ad studiū incēdito. Amicis nostris. d. Mariano.

bozino: Georgio andrentio: Frãcisco patricio: Thomaffio & Anthonio
ac Guidoni picolomibus ne tediat nra vice salutes dicere & vale optime
Ex grezio die. xiii. Iulii. Anno quo supra.

Rata habet facta ab amico nomine suo. **EPISTOLA CLXI**

Neas senensis episcopus domino Francisco de tholomeis cano
nico senensi. Venerabilis & eximie doctor amice & frater aman
tissime. Tuas litteras postq̃ senis date sunt: Sex mensibus acce
pimus. In quibus de collatione cuiusdam ecclesie mentionē facis: cupis
q̃ tuum probari factum. Quid nī probemus: aut quid a te fieri potest nō
probata dignū placent nobis omnia que facis: laudamus pbamusq̃ sin
gula. Nā et lī rōnem facti nullā afferas: vides quantum virtuti tue tribui
mus: ipa nos auctoritate moueres. Habeto bonū animū: non est cur tua
gesta rescindere cupiamus. Viuerem⁹ quippe securiores: si te vices nras
semp̃ ducere scirem⁹: tibi nāq̃ nīl honestate & aliarum salute nouimus
ēē antiquius. Sed mittim⁹ bec qm̃ prope diē te visere atq̃ amplecti spera
mus. Interea cupim⁹ reuerēdo p̃ri nouello ep̃o grossetano comendatos
nos facias: cui⁹ p̃motionez auide intellexim⁹: etsi nemo ex nris de re illa
nobis scripserit. Vicariū nrm̃ tue charitati acceptū ēē cōmēdatūq̃ cupi
mus. Cui cū nouissime scripserim⁹: nō fuit mō necessariū lras multiplica
re. Vale & nos ama & nra cura vt soles: scitoq̃ te nobis ēē charissimum.
Ex grezio stirienſi die. xiii. Iulii. Anno. M. ccccliii.

Ad Nicolaum quintū pontificem summū de clade vniuersalis ecclē
sie orthodoxe & de situ & fertilitate bŭgarie & de aduersis pruteno
rum cōtra cruciferos ordīs t̃betonicorū. **EPISTOLA CLXII**

Nnitus quidē beatissime pater que aduersa sunt scribo: sed com
pellit me debitum officii mei: qui iussu pietatis vestre germaniā
incolens: quēcunq̃ accidunt siue secunde siue aduerſe sortis no
uitates. Apostolico teneor culmini notas facere. Sane per hos dies no
ua res in bungaria exorta est: cuius mala & aduersa paci bonisq̃ morib⁹
tamen scitu digna & admirabilis. Quam vestre sanctitati referre hac ep̃i
stola breuiter institui. Hungaria sicuti vestre beatitudini constare nō am
bigō: & vltra & circa danubiū latissimas terras occupat. Quod citra da
nubium est: olim pannonia fuit: que ab oriēte moesiā: ab occidenti no
ricum habuit septentrionē ei danubius austrū illirici mōtes excepe. Quo
līsdorus magno errore vt mihi videt̃ deceptus apēninos vocitat. Que
trans danubiū bŭgaria iacet: ps scitbie prius erat: dualq̃ gētes habuit ge
pidas qui contermini germanis fuerunt & dacos. Non qui nūc daci vo
cantē: quorū rex ad oceanū germanicū inter sueciā & saxonias latissimo
regno: sed palustri potit̃. Nā bī dani melius appellant. Sed q̃ ea loca re
nuerūt q̃ nūc trāssiluanī occupāt vicina thartaris in corone speciem mō
tibus cincta. In hac parte bŭgarie: que gippidarū fuit adhuc territorium
est: quod sepulſū appellant pro gepudio: vbi aque riuus habet: in quo

mersa ferri materia in cuprū vertit: gleba illic frumētī ferax. Auri & argē
ti diuites vene multū pecoris: aer salubris: terra optimis cōparanda tūsi
sua se vbertate corrāperet. Verū latrones ex oibus puincis p circuitum
depulsos: ipa soli inuitat fecūditas. Illic em velut asilū impunitatis babe
ant: oēs qui domo vel propter flagiciū vel propter seditiōes exulant: ar
mati sese recipiūt. Censualesq; sibi accolae reddūt. Sepe illic dū Sigismun
dus impauit latronib; receptacula patuere. Neq; Alberto cesare rapto
ribus ea regio caruit: sub rege polonie pax miseris incolis ignota fuit.
Hiscbra bobemus nō alto loco natus: multa vī animi & corporis eam pro
uinciam: magna sibi ex parte subegit: multa ibi plia varia fortuna cōfecit.
Sepe cū paucis magnas hostium suoz copias fudit. sepe victor raro vī
ctus. Tandē hungarie procures ipsūq; regnī gubernatorē mortuo re
ge polonie pacē ex se petere compulit. Ciuitatesq; regiōis illius diutine
ac miserande seruitutis iugo cōtrixit. Nouissime aut cum Ladislaus Al
berti filius paternū regnū suscepisset. Giscbramq; data pecunia sepulsinis
opidis cedere suassit: spes erat quieturā terrā: atq; post lōgas belli cala
mitates dulcis tandē oculi suauitatē fruiturā. Sed minime ita visum est su
peris. Nouus latro noua plia miscet. Nempe inter mōtes & siluas: q po
loniam hungariamq; distēmināt: diu latrocinatus est bobemus quidā
obscura domo vilibusq; parētibus ortus: sed audax homo manu atq; in
genio promptus laboris paties. piculūq; cōtēpto: cuius multa facinora
referuntur. Qui cū sericeam dyplōidem dño cui seruiebat olim fura? eēt
cognomēto Axamitū appellatus est: qd latine villosū sericū sonat. Hic
postq; Giscbram sepulsiō amotū audiuit: terramq; milite vacuā agnouit:
cōgregata nō parua latronum manu: quasi in eius locum suffectus regio
nem inuasit: duabusq; arcibus natura & arte munitis: partim vī: partim
dolo receptis: mox ruriculos in apertis villis cōmorātes: ferro atq; igne
deterritos: mīstrare victui necessaria pecunias dare mēstruas ad omnem
q; nutrū psto eē coegit. Cūq; municiōes aliquot locis oportunis constru
xisset atq; in his p̄sidia collocasset: ciuitates quoq; munitas sibi tributari
as reddidit. Deinde astutus hō quā in potētī regno diu trassari sine ma
gnis copiis se nō posse intellexit. Ad ingeniū bohemicū rediens: pulcrā
tallaciam cōmentatus est: q latrones vniuersos ex proximis regionibus
ad se traheret. Omnibus em qui sub eo militare vellent: stipēdia publica
uit: homi equestri in ebdomadā aureū nummū: pedestri mediā partē:
ac tributorū & spoliōrū oim equam cuiq; distributionē. Quicqd em ex
tributis rapinisq; corradit in comuni reponit. Cūq; p̄sinitū diuisiōis ad
est tēpus: emerita cuiq; stipendia persoluuntur. Quod supat viritim di
uidit: atq; vt mos bohēmorū ē ad euangelii corticē cūcta referre. Tantū
cōsequunt g vltima die mēlis in societate belli veniūt: quātū qui mēsem
integrū arma tulerūt. Sic em euangelii velle ait in quo vltimi venientes
qui prima hora venerant oparū cōparantur. Qua re cognita omēs quos:

flagitium egestas: cōfcius animus domo protulit ad axamit cōfugiunt.
Ex quibus ille iam quinq; milia pugnatorū cōflauit exercitū: ac iam nō
sepulcris tñ sed vniuersis hungaris terribilē formidabilemq; se prebet
Neq; Iohannes bimad gubernator huius homis impetū cōpescere po
test. Qui et si maiores sepe motus sedauerit: maioresq; hostes regnū in
gressos deleuerit: nō tamē mō latronis huius obuiare conatibus audet.
Cui & nōnulli regni barones clam manus porrigere phibent: quib; gu
bernatio Iohānis diuturnior grauiorq; videtur. Ob quaz rem interpel
latus est Ladislaus rex: vt in hungariam aduersus latrones pficiat nisi
regni magnos motus: subditorūq; varias dades audire velit. Hic autē et
si bobemis iturū se pragam pmiserit: tñ quia maiori piculo prius occur
rendū putauit: exercitū tota austria atq; morauia congregari mandauit.
Publice dictitans aduersus axamit psonaliter se velle pficisci. Persuaderi
tamē populo nō poterat regē puerū aduersus latronē ductare exercitū.
Sed opinabant nōnulli hanc eē comitis cilie & Iohannis gubernatoris
hungarie tēgnā: qui pacē cū cesare tractatam habere ratam nequaq; vo
lunt. Nec milite cogregare pnt cupiētibus ociū australibus. ideo qñ axa
mit exterminaturū: ingētes hē copias studebant. quas cōgregatas in ce
sarem verterēt. Quidā vero altiori consilio rem pensitantes in caput Io
hannis eudendam sibiā existimabant. qui parū regi parer. nec amplius
q̃ viginti quattuor milia florenorū vt aiunt in annos singulos regali era
rio cotribuit: qd supat sibi retinet: regnumq; p suo arbitrio gubernat.
Hunc extollēs: illū humilians: vt imperiū apud eum regni titulus apud
Ladislaum eē videat. Iudicabant igit aliqui comitē cilie locum eius ap
petere: neq; posse ad eū puenire nisi Iohannē fraude circūueniat. Eū igit
tur cōuentū eē vt cōuocetur omnes ex hūgaria: austria: morauiaq; baro
nes in exercitum ad pntiam regis causam cōuocatiōis Axamit abunde
prebere nō posse. Iohannē nō cōparere. Cōparentē autē in vincula reci
pi cōpelliq; regni quecunq; bonā sibi vsurpauerit: regi reddere. Tumq;
comitē voti cōpotē fieri. Que res mihi haud vero similis eē visa ē. Ne
q; em facile decipi gubernator pōt oculatus hō & amicis prudētibus cir
cūdatus. Frustra quippe iaciē recte an oculos pennatorum. Vtq; fo
ret australes insidias veriti sine cōuētū terrigenarum delectum hē mili
tum negauerunt. Comes aut qui multis nō ignorat inuisum se eē: cōgre
gatione multitudinis veluti pestē vitauit: ne vt an cesaris: sic & tunc suū
iugum excuteret. Itaq; carere exercitu maluit q̃ cōuocādo populum re
gimen suum in dubio ponere. Ne tamē nihil omnino fecisse videretur:
mercēnarios milites erē publico mille cōduxit atq; in hungariam misit:
qui se copiis gubernatoris adiungētes in Axamit vaderēt. Quō aut res
acta inter illos sit nōdum exploratum habeo: timendū est ne fortuna la
tronibus faueat: vt sepe malis q̃ bonis ē melior. Interea bobemor lega
ti viennā venire: petiuerūtq; regē ad eos q̃ primū iter facere: coronāq;

regni accipe. Nisi hoc ageret: mutationes in bobemia timēdas dicentes.
His responsū ē regē ad festū sancti Michaelis iturū: prius et si maxie ve-
lit nō posse: multis in austria morauiaq; negociis occupatū & auro excus-
sum: nō hīc comitatū regi cōuenientes. Cūpe fieri oīa. Legati quī rīsi
eos tederet: illud tū in bobemiā relatuos se pmissere. Interea fratres san-
cti Francisci: q; p Sigismundū cesarē post multas bullitarū clades ad pra-
gam reducti fuerant: conāte rochezana repulsi sunt. Sacerdotes si qui bñ
de fide sapiunt infinitis contumeliis afficiuntur: oīa in manu beretico-
rum habentur: neq; illie christiana religio postq; bobemi baptismū susce-
perunt magis vnq; oppressa fuit q; modo: neq; predia: neq; corpora tue-
ri possunt. Qui fidem orthodoxam sequunt ex arbitrio perfidi & homi-
num qui viuunt sceleratissimi rochezane cuncta geruntur. Ladislaus em
rex Georgio gubernatori potestātē regni in clericos laicosq; cōcessit. Is
vero quia cōmunionis labem induit. Rochezane quē maxime timet ni-
hil contradicit. Tēporalia solum curat. Spiritualia rochezane permittit.
Sic regnū illud nobile & olim opulentissimū ab hereticis ex integro gu-
bernatur: quod ante hunc diem inauditū est. Quis em bullitarū rabies
primas in regno partes aliquādo possederit: semp tamen aliquot ciuita-
tes atq; barones ecclesie romane ritū seruātes: extra imperiū illorū man-
sere. Nunc omnis nobilitas oīisq; plebs Georgio paret. Hic princeps
hic caput habetur. Nec dubiū est quin mores dominantis imitari serui-
entes studeant. Inde malū ingens regno imminet & vicinis regionibus
immissa calamitas nisi rex Ladislaus cito bobemiā ingreditur: rebusq;
modū adhibeat meliorē: qd futurū multi sperant. Ego cū videro tūc cre-
dam. Dolēda sunt hec q; modo narro. Sed ptestatus sum ab initio de re-
bus aduersis me verba facturū. Pergam vltra non vt molestus sim vestre
sanctitati: sed vt vestrū solū quantum valeo nihil ignorare sinam q; germa-
nos inter agant. Dum bobemi atq; hungari q; dicta sunt gerunt. Prute-
ni qui aduersum magistrū ordinis sancte Marie theutonice certū inter
se nō laudandum fedus pepigerant. Vocati ad iudiciū cesaris: legatos
ex se primarios boies delegerant: qui maiestātē cesarēā accedētes causas
suam tuerent. Sed fuit his iter per morauia latronibus inhabitatā terrā:
vbi tāto quisq; nobilior ducitur: quanto spolia maiora cōmisit: ibi homi-
nes intercepti: excusq; rebus omnibus aliquibus eorū occisis: in capti-
uitate deducti: quī & cesaris & Ladislai regis publice fidei litteras ha-
berent. Sicq; dicta iudicii dies circūducitur: neq; spes est iusticie locum fi-
eri. Procedere namq; aduersus absentes q; cōparere non possunt nulla ra-
tio patitur. Proferri dies sine consensu partiū nō potest: quando ex com-
promisso res agitur. Neq; procuratores magni magistri consensum pro-
rogationi adhibent: quo attamen cesar potest ad concordiam nauat ope-
ras. Sunt em aliqui ex parte ciuitatum: qui & iuri stare non possunt. Cō-
positionis tamen admittende potestatem habent. Neq; in hac re magna

spes est ciuitates sedes dimittere: religiosi permittere nolunt. Qz si reb⁹ infectis hinc partes abeant: magnū discidium magnumq; malum instat. Religio potēs est armis amicis auro abundans: neq; ciuitates nude sunt. Quinq; & quinquaginta simul opida iuncta sunt. Ciuitates imperi q̄s vocant stagnales: cum his sentiunt: opemq; pollicentur. Rex quoq; polonie vicinus ciuitatum partes adiuturus timetur: qui sepe religioni & magno magistro fuit infestus. Viri seniores cum vetera mente reuoluūt admodum verentur: ne bobemis pruteni similes fiant. Inde q; magn⁹ ille & clarissimus theutonicorū ordo pellatur. Hec ad extrema germanie pertinent & ad oceanum versa: parum mediterraneos mouent homines. Sed quid illud horribile nouum modo allatum de constantinopoli tremis manus dum hec scribo: borret animus: neq; tacere indignatio sinis: neq; dolor loqui permittit. Heu miseram christianitatem. Pudet iāq; vices: feliciter vtiā ante hunc casum obissemus ita lia: germania: gallia & hispania magna ex parte salua: procbpudor ab effeminatis thuris inditam urbem constantinopolim capi permittimus. Credo hec iam vestre pietatis aures accepisse: egredior germaniam & ad greciam pergo: thurcorum imperator magnis militum copiis constantinopolim proximis his diebus obsidione terra mariq; cinxit. Atq; ad motis machinis & insultu ter facto expugnauit: populum omnem gladio extinxit. Sacerdotes diuersis tormentorum generibus excarnificauit: neq; sexui neq; etati pepercit: quadraginta & amplius milia personarum illic occisa referuntur. Queres gestas ad nos ex rastia veniētes enarrāt. Paleogolū q; apud eos impauit capite multatū: filiū ei⁹ reptū fuga in pera mō obsessū autē. Nolo ista sigillatim psequi: q; p alios & meli⁹ & veri⁹ sanctitati v're pscripta eē nō ambigo. Satis ē mihi cū vīa pietate de tāta xpianitaris ruina dolere. Vrbs q; post constantinū in annos. M.c. & ultra durauerat: neq; vnq; in p̄tate venerat infidelīū spurcissimorū thurcorū b̄ infelici anno directior patuit. Roma q; post suā cōditionē in anno. M.dxiij. p gothorū regem Atblaricū direpta refertur. Sed hic ne tēpla sanctorū violarentur edixit Thurcos autē in ecclesia dei seuituros quis dubitet: Doleo tēplū illud toto terrarū orbe famosissimū Sopbie: vel destrui vel pollui. Doleo infinitas sanctorū basilicas ope mirando cōstructas: vel ruine vel spurcitie Machometi subiacere. Quid de libris dicam: qui illic erant innumerabiles: nondum latinis cogniti. Heu quot nunc magnorū noia virorū peribūt. Secunda mors ista Homero est. secundus Platonis obitus. Vbi nūc philozophorū aut poetarū ingenia requirem⁹? Extinctus ē fons musarū. Vti nam tantū nobis suparet ingenii vt hāc calamitatē dignis vocib⁹ deplorare possemus. Adinodū ista cor meū vrgēt atq; expūgūt sanctissime p̄r. Video simul & fides & doctrinam deleri. Idq; nostra desidia accidit qui solū p̄ntia respicimus. Qz si seruētiores ad rē xpi publicam animos adhiberem⁹: hec p̄fecto nefanda clades inferri nobis minime potuisset. Certeus

sum quia merore magno v̄ra sanctitas est affecta: multumq; rei huius de-
 plorat euentū. Neq; ab re quidē. Nemo ē em̄ cui magis tanti mali fama:
 q̄ v̄re pietati sit obfutura. Nam scriptores om̄es qui apud latinos roma-
 norū p̄tificum gesta referēt: cum ad v̄m tēpus fuerit ventū in hanc sen-
 rentiam de v̄ra gloria scribēt. Nicolaus papa quintus natione tuscus. se-
 dit annis tot. Patrimoniu ecclesie ex tyrannorū manibus v̄dicauit: diui-
 sam ecclesiam vniōi reddidit. Bernardinū senensem in cathologo sancto-
 rum annumerauit. Palatiū sancti Petri cōstruxit. Basilicā eius mīrifice re-
 parauit. Iubileū celebrauit. Fridericum tertiū coronauit. Pulcra bec & de
 cora de v̄ro nomine p̄dicabunt: sed illud oīa funestabit: cū in fine claudie-
 tur. At huius tempe vrbs regia cōstantinopolis a t̄burdis capta direpta:
 q̄ est: nescio an diruta incensae dici poterit: quis in manu hostium data
 minus exulta nobis q̄ integra possit obesse. Itaq; luet v̄ra fama sine v̄ra
 culpa. Qui et si totis conatibus opem ferre misere ciuitati studuissis: nō
 tamē xp̄ianis regibus persuadere potuissis vt arma simul capescētes cō-
 mune fidei negociū adiuuaret. Negabant tantū esse piculū quantū dice-
 batur: mētiri grecos: mendicareq; pecunias arbitrabant: oīa ficta vanaq;
 reputabant. Fecit v̄ra beatitudo qd̄ potuit. Nihil est qd̄ vestre clementie
 possit impingi: sed tñ impinget hoc v̄ro nomī posteritas rerū ignara: cuꝫ
 vestro tempe constantinopolim amissam didicerit. Timui semper boni
 beatissime pater: cū multa ex scientia vestre glorie succedere animadu-
 terem: ne sinistrum aliquid emergeret: quod felicitatis cursum impedi-
 ens: lacrimabilem afferret materiam. Ecce quod timui ex duobus cbr̄isti-
 anitatis luminibus alterū iam videmus erutum. Orientalis imperii euer-
 sam sedem. Grecam omnē gloriam extinctam cernimus. Maiores nostri
 hierosolimam: accaron: antiochiam p̄diderunt fateor: ingens malum:
 sed nulla clades moderne ruine comparanda est. In asia & in aliena pos-
 sessione nostri veteres vrbes amisere: nos in europa in nostro solo: inter
 cbr̄istianos potentissimā vr̄bem: orientalis imperii caput: grece: columē
 litterarū domiciliū ab hostili manu sinimus expugnari. Iam regnat inter
 nos Machometus. Iam nostris ceruicibus imminet t̄burcorum gladius.
 Iam nobis clausus est eufinus & thanays inaccessibilis factus. Iam vua-
 lachos t̄burco parere necesse est. Inde ad bungaros: inde ad germanos
 t̄burcorū gladius penetrabit. Et nos interim domesticis quatimur odi-
 is. Reges francie & anglie inter se litigant. Germani principes inuicē bel-
 la gerunt. Raro hispania tota quiescit. Italia nostra pacis expers de alie-
 no iure cōten dit. O quanto melius tantū armorū tantumq; militie in ho-
 stes fidei verteremus. Verū beatissime pater nō scio cui magis q̄ v̄re san-
 ctitati bec cura debeat. Vestrū est iam assurgere: scribere regibus: mitte-
 re legatos: monere: hortari principes atq; cōmunitates in aliquē cōmu-
 nē locū: aut veniant aut mittant. Nuncq; dum malū est recens cbr̄istiane
 reipublice consulere festinent: pacē aut inducias inter socios fidei cōpo-

nanti: atq; iunctis virib; aduersus salutifere crucis inimicos arma moueat
Spero equidem si vestra sanctitas suo ex more hoc negotium feruido &
ardenti animo toto corde pmouendum accepit. & deum & homines
assensuros: futurūq; breui v; insolentie sue thurcos peniteat atq; in altus
xpiana fides emergat. Hec habui que nunc ad vestram pietatē scripture
digna putarem Et quīs de tanto & tam arduo negotio maiores viros q̃
ego sim loqui deceat. quia tamen xpianus sum: nihil a me alienum puto
qd xpiane religionis vtilitatē concernat. Nec ambigo que p me scribun
tur: cuncta pietatē vestram in partem accipe meliore nec alia modo. Re
cōmendo me vestre pietati: quā pius & optimus deus felicem ecclesieq;
sue statum diu ac viciue sospite & letam cōseruet. Ex gretzio stirienſi die
xlii. Iulii. Anno. M. ccccliii.

Impator summo pontifici spondet auxilio esse contra thurcos.

Facillime pater & dñe reue.

EPISTOLA CLXIII

b rendissime. Cum nobis renunciatū esset his diebus cōstantino
polim grece caput & oriētalīs imperii quōdam sedē p thurcorū
dñm expugnatā & in seruitutē redactam: multumq; ibi xpiani sanguinis
fusus esse. Grauius quidē vt debuimus & molestissime tulimus cōmu
nem xpiane religionis calamitatē atq; iacturam: intelligentes nō de pre
terito solum qd doleamus: sed de futuro quoq; qd timeamus tātē vrbis
amissionē fidelibus xpianis habunde pbere. Nāq; si verus est rumor ad
nos delatus: hominū quadraginta milia cesa sunt. Aie plures in seruitiū
miserabile ducte. Tempa diuino nomini dedicata funditus diruta. Na
ues non paucē capte. Amissa ciuitas famosissima & rōne situs & aliis cō
ditionibus ad tutelam xpianitatis admodū necessaria. In qua p multa se
cula & patriarchalis dignitas clauit & impialis maiestatis insignia flo
ruerunt: taceamus de litteris ac bonarū omniū artium studiis: que veluti
domiciliū pprium ex tota grece cōstantinopolim habuere. Quibus mō
cum ciuitate cadētibus nullum pfecto credimus esse xpiano nomine in
signitum: qui de tante vrbis ruina supra modum non angat & doleat.
Maximū certe atq; horribile vulnus illatum est ecclesie catholice nostro
tempore. ac maiulq; scriptis possit aut verbis exprimi. At cū potētissim;
hostis crudelissim; immanissimūq; in manu victoriā hāc. locūq; nactus sit:
ex q̃ fidei xpiane quā psequit p sua libidine possit officere: quis non eū
indies plura conatus existimet quibus xpianorū gentem in pnicem de
solationēq; ducat. Quippe victoria sui natura insolens. etiam si ad mites
venit: feroces eos impudentesq; reddit. Quid cum his agat qui suapte
ingenio soliti sunt seruire: an putare quisq; pot iratorū hominū cupidōq;
atq; acerbissimorū quieturā ēē victoriā. Enimvero qui ex illis partibus
ad nos veniunt: & peram aiunt xpianis pditam & alia pleraq; loca vicina
cōstantinopoli p thurcos occupata q̃ proximā quāq; victoriā nō desi
die aut socordie ducunt. sed instrumentū sequitis habent: ita diuisq; oibus

T

entantur vt christianum nomen ad intermitiones dedigant. nescimus an
vera sint que auctore non certo dicuntur. Timere tamē q̄ sperare multe
nos vident rōnes. Fama que de venturis thurcorū exercitiis erat ciui
tas regia pro magnitudine sua parum populosa: hostium ppinquitas: au
xilii spes remotior. & infelix ac dolorosum nunciū optato & fausto semp
credibilius. Quibus ex rebus & si non dubitemus. S. vestram bis cogni
tis excitatam esse ad cogitandum inueniendumq; modos quibus tam pe
rico & potenti hosti ne amplius noceat oportune resistat. Tamen quia
nos quoq; velut impatorem & aduocatū ecclesie res ista concernit: haud
ab re credimus eē. Si clementiā vestram pro cōmuni fidelium salute accē
sam: magis ac magis inflāmare nitamur. Neq; enim res est que vel negli
gi debeat vel deferri: occurrere oportet priusq; vulnus altius intigatur
aut veneni labes in corda decedat. Ceterū cum tanto negotio nō vnus
provincie, aut paucorū principum. sed omniū christianorū regum seu cer
te magne partis eorum necessarie vires existant. Dicemus confidēter qd
nobis ex vso videt: neq; dubitamus quin dicta nostra vestra sanctitas in
partem recipiet meliorem. Sane pro tanto & cānecessario ope optimum
factū censemus: clementiam vestram que locum tenet in terris saluatoris
nostri iesu christi: cui⁹ res agitur: nūc exurgere: scribere regibus: legatos
mittere: monere. hortari principes ac cōmunitates in aliquem cōmunez
locum: aut veniant aut mittant. Nunc dum malum est recens: christiane
rei consulere festinent. Pacem aut inducias inter socios fidei componant
atq; iunctis viribus aduersus salutifere crucis inimicos arma pmoueāt.
Qz si vestra. S. toto pectore suoq; more ad rem hanc tampiā & vilem in
tenderit: non est nobis dubium quin plures & reges & principes; in qui
bus zelus domus dei & ardor fidei orthodoxe non est exinctus: ad mā
datum vestrum voluntarios & obsequentes se prebeant. Nos certe pie
tati vestre vt libuerit: & assistere & cooperari pro nostri officii debito mi
nime omitemus. Solum precamur vt vestrum in hoc negotio consiliū
& intentū cōmunicare dignemini. Nanq; si fuerit opus nostreratiōis &
imperii sacri principes ad hoc ipm vocare: & alia q̄ iuxta consiliū vestrū
putauerimus oportuna implere nō negligem⁹. Quia vō ad hmoi nego
cium maxime elucere arbitramur. Italica bella q̄primū sopiri q̄uis bea
titudinē vestrā ad hoc conari & p se sufficere nō ambigam⁹. Tamē q̄a an
no pxime decurso & rome & neapoli & ferrarie & venetijs: de hoc plu
rimū egimus: licet frustra si pietati vŕe impiatū quouisimō expedire vi
detur q̄ oratores aut ad. S. vŕam aut ad ptes cōtendētes mittamus. siue
alio mō p pace celerius cōficienda laboremus. vt vŕe sanctitati fuerit vi
sum: eo modo faciemus omniq; cura & studio proni erimus ad ea inten
dere. p que pace italica q̄ ceter⁹ xpianis data: & furori thurcorū resistat
& christiana religio in suo statu cōquiescere possit & debito sub splendor
re foueri. Datum 26.

Spondet se citius patriā visurum.

EPISTOLA CLXIII

Neas senesh. episcopus dño Georgio Nicolai eximie doctor frater amantissime. Scripsimus tibi nuper de receptione tuarum litterarum que nobis cumulatiim reddite sunt. Ex quibus ingratiū illum & dolendum tue matris amice nostre sanctissime femine cognouimus obitum. Respondimus ad omnia que significasti. Non est cur multa dicamus modo. Solum illud te scire volumus: supplicauimus cesari paucis añ bunc diebus: repetendi domum ad tēpus facultatem vt nobis daret. His autē cūvis iubendi imperiū habeat: tum rogauit ad. xv. diē post festum diui Michaelis apud se maneremus. Instat enim eo tempore corā sua maiestate grande iudiciū: inter ciuitates quinq; & quinquaginta prussie & fratres ordinis beate Marie theutonicorum. In quo non vult nos abesse. Necesse est igitur ad illam diem vt pscueremus. Exinde mox consensu equis ad vos veniemus: & anteq; intret aduentus domini si deus dabit vobiscum erimus: deq; rebus singulis transigemus. Fortasse medio tempore calamitas constantinopolitana nostros italos de pace cogitare magisq; hacten? admouebit. Ex grezio stirie. v. idus augusti. Anno. M. ccclii.

Descriptio vrbis vuiennensis per poetam Eneam filium edita.

EPISTOLA CLXV

Ienna ambitu murorū cingit̃ duosq; miliū passuū: sed b; suburbia maxia & ambiciosa fossa & vallo cincta. Vrbs autē fossatū magnū habet: inde aggerem palatij. Menia deinde spissa & sublimia: fretasq; turres & propugnacula ad bellum p̃mpta. Edes ciuium ample & ornate: structura solida & firma: vbiq; fornices aule late. Verū b; estuaria sunt loco tridiniōrū q̃ ab his stube vocitant̃. Nam hyemis asperitatē hoc domitat̃ modo. Fenestre vndiq; vitree plucēt & ostia plerūq; ferrea. In his plurime aues cantāt. In domib; multa & mūda suppellex. Equosq; iumentosq; & ois generis capacia stabula: alte domosq; facies magnificeq; visunt̃. Vnū id dedecori ē: q; testa plerūq; ligna cōtegūt: pauca latē. Cetera edificia muro lapides cōsistunt. Piēte dom? & interius & exterius splēdent. Ingressus cuiusq; domū in edes te principis venisse putabis. Nobilium platosq; dom? libere sunt neq; ciuitatis magisstrat? in his ius habēt. Celle vinarie adeo p̃funde & spaciose sunt vt sub terra nō min? q̃ sup̃ terrā edificiosq; apud vuenā esse feras. Platearū solū stratū lapide duro: vt neq; plaustrorū rotis facile cōterat̃. Sctis celū tenētib; ip̃isq; maximo deo tepla dicata & ampla & splēdida: secto lapide cōstructa: plucida & cōlūnarū ordinibus admirāda. Sanctosq; plurime & p̃ciosos reliquias argēto: auro: gemis vestite. Templosq; ingens ornatus: diuesq; suppellex. Sacerdotes abundātes bonis pluribus. Qui clero preest apud sanctū Stephanum solo romano principi subest. Ciuitas in paucis patanēsi ē maior filia mare. Plures in ciuitate domus consecratas ecclias habet & priores

T II

sacerdotes. Quattuor ordines mendicantiū procul a mendicitate ibi ab-
 sunt. Scoti & canonici regulares sancti Augustini admodum diuites ha-
 bent. Monialesq; sacre & sancte virgines. Ibi quoq; monasterium est ad
 sanctum Hieronymū nuncupatū. in quo meretrices cōuerse recipiuntur
 que die ac nocte hymnos lingua theutonica decantant: quarū si quare-
 dire ad peccatū comprehēsa fuerit. in danubiū precipitat. Sed agunt ibi
 pudicam sanctāq; vitam. Rarus de his sermo malus audit. Scola quoq;
 hic est liberaliū artium ac theologie & iuris pontifici. Noua tñ & ab ur-
 bano sexto papa concessa. Magnus studentium numerus eo confluit ex
 hungaria & almanie partibus lupioribus. Duos hic daruisse cōpertū ha-
 beo pstantes theologos. Henricū de bassia: qui parisiis edoctus huc in
 principio vniuersitatis aduolauit: primusq; cathedrā rexit: ac plurimavo-
 lumina notatū digna conscripsit. Alter fuit Nicolaus de dinkelspubel
 sueuus vita bona & doctrina multa darus. Cuius sermones hodie auide
 a doctis legunt. Est & ille hodie Thomas baselbach nō incelebrat? theo-
 logus: quem scribere bystorias non inutiles aiunt: cuius ego doctrinam
 laudarem: nisi duos & viginti annos ysaie primū capitulum legisset: neq;
 adhuc ad calcem venisset. Maximū autē buius gimnasii vitium est q; ni-
 mis diutiuam operam in dyaletica: nimīūq; tēporis in re non magni fru-
 ctus terunt. Qui magisterii artium titulo decorantur hac vna in arte maxi-
 me examinant. Ceterum neq; musice neq; rethorice neq; arismetice cu-
 ram gerunt: quīs metra quedam & eplās ab aliis editas imperite magi-
 strandum compellant. Oratoria & poetica apud eos penitus incognita:
 quibus omne studium in elenchis est vanisq; cauillationibus solidi haud
 q̄q; multū qui libros Aristotelis alioq; philosophorū habeant raros in-
 uenies: cōmentariis plerūq; vtunt. Ceterū studentes ipi voluptati ope-
 ram prebent: vini cibiq; auidi. Pauci emergunt docti: neq; sub censura te-
 nent: die noctuq; vagant: magnasq; ciuibus molestias inferunt. Ad hec
 mulierum pccitas mentes eorum alienat. Ciuitatis populus quinqua-
 ginta milia comunicantiū credit. Consulatus octo & decem virorum eli-
 gitur. Tum iudex qui iure reddundo preest. Deinde magister ciuiū qui
 curam ciuitatis gerit. hos principes assumit. Quos in ciuitate sibi fidelio-
 res arbitrat: atq; ab eis iusiurandū exigat. Magistratus alii nulli sunt ni-
 si qui vini exigunt vectigal ad illos omnia referunt: quorū potestas an-
 nua est. Incredibile videri potest quot p dies singulos in ciuitatē victua-
 lia ingerunt. Quorū atq; cancrorū multe quadrigę adueniūt. pisces pa-
 nis: carnes: pisces: volatilia sine numero afferunt: vbi ad uesperas citi nihil
 venale ex his inuenies. Vendemia his ad quadraginta dies ptendit: intil-
 lo non die trecenti currus onusti vino bis terq; inferuntur. Ducentos &
 mille equos indies ad opus vindemiarū exercet. Ex villis pte rea ad festū
 vsq; Martini libertas oibus est vinū in urbē redigere. Incredibile dictū ē
 q̄nta vis inducat vini. Qd vel viuēne bibit: vel ad extraneos p danubiū

cōtra cursuꝝ aque magno labore mittit. Ex vino qđ vulēc vēdit mīn-
tim decim⁹ denar⁹ principi cedit. Ea res auri duodecim milia quotān-
ad camerā defert: in reliquū parum oneris ciuib⁹ inest. Ceterū in tāta &
tānobili ciuitate multa enormia sunt: die noctuq; rixe admodū plū gerū-
tur. Nūc artifices aduersus studētes. Nunc curiales in artifices: nunc isti
opifices aduersus alios arma sumunt. Rara celebritas absq; homicidio p-
agit. Frequētes cedes cōmittunt. Vbi rixa est non sunt qui diuidāt con-
cedētes. Neq; magistratus neq; princeps custodiā (vt par esset) ad tanta
mala adhibēt. Vinū domi vēdere nihil extimatiōi officit. Oēs fere ciues
vinarias tabernas colunt: stūbas calefaciūt: coquinā instruunt: bibulos &
meretrices accersiūt: bisq; cibi aliquid cocti gratis p̄bēt vr ampli⁹ bibant.
sed minorē mensurā bis dant. Plebs vētri dedita vorax quicq; ebdoma-
da manu q̄siuit: id festo die totum absūmit: lacerū & in copositū vulgus.
Meretriciū maxim⁹ numer⁹. Raro mulier est vno contēta viro. Nobiles
vbi ad ciues veniūt: vxores eorū ad colloquiū secretū trahunt: viri allato
vino: domo abeunt cedūtq; nobilib⁹. Plurimēq; puelle patrib⁹ infētis vi-
ros sibi delegūt. Vidue intra tpa luctus ex arbitrio suo nubunt. Pauci in
ciuitate sunt quorū pauos vicinia norit: rare familie vetuste. aduene aut
inglini fere oēs. Mercatorrs diuites senio cōsecti puellas in mīmonium
ducūt. easq; breuī dimittūt viduas. Ille inter familiares domesticos cum
quib⁹ sepe cōsuetudinē adulteriū habuerūt iuuenes viros accipiūt. ita q;
beri paup⁹ bodie diues inuenit. Cōtra q; bi supuiuetes: vxores alias acci-
piunt resq; p circulus ducit. Raro fili⁹ patri succedit. Lex apđ eos ē q; sup-
uiueti iugi p̄tē defuncti bonorū mediā tribuit. Testamēta libera sūt. Icti
& viri vxorib⁹ & vxores viris bona testant. Captatores hereditatū mul-
ti qui senib⁹ blādiētes scribi beredes se se curāt. Aiunt & mulieres eē ad-
modū multas q; viros graues vxorib⁹ veneno auferūt. Cōstat sepe a no-
bilib⁹ celos eē ciues: q; vxores suas vbo terruerūt: quib⁹ amatores in cur-
ria fuerunt. Viuūt p̄te rea sine vlla scripta lege. Mores autē se tenere vetu-
stos. q; sepe ad suū sensum vel adducūt vel interpretant. Ius admodū ve-
nale est qui pnt sine pena peccāt. Paupes atq; amicos nudos iudicia pie-
tunt. Iuramēta q; publica sunt tenaciter obseruāt qđ negari iuratus pōt:
nullam vim h. Mutuū dātes ad tps siquid detrimētū tulerint. elapso ter-
mino iureiurādo quā summā volūt extimāt: maximoq; dāno debitores
afficiunt. Pignora q; mutui cā dant: si quid afferūt nō extimāt vsuras. Ex
cōcations tantū timēt quātūz infamāt aut dāno tpali sunt. Furta q; apđ
furē inueniunt iudici cedūt. Ad bec festa parū religiose colūt. Carnes oī
festo vendunt. Aurige nulli vacāt die. In austria reliq; multa opida sunt:
nullū aut magni nois. Barones multi potētes & nobiles. Inter q; primū
dignitatis locū obtinet schaumburgen. & maithurgēses comites: oppi-
bus aut supare credunt de vualse: de liechtenstain: de puchau. Nec parū
habēt nomē putēdorffer stareberger eberstorffer eckertzauer hochēber

ger & alii complures. Eytzinger licet nouissimi sint: potētia tñ hodie & auctoritate inter primos habent. Monasteria complurima sunt & magna & ditata. Ecclesie preterea cathedrales salt; burgensis: patauiensis: ratilpanensis: frisingen. latissimas possessiones in austria castellaq; plura possident ac domos egregias quas inhabitant. Sunt em omnes consiliari ducum austriae bosq; veluti maiores bonorāt. Siue bellum gerere siue curiam letabundi habere velint austriae duces & prelatos & proceres veluti reges in comitatu habent.

Tractatus pulcherrimus Enee siluii de curialium miseris.

EPISTOLA CLXVI

Neas filius picolomineus. S. p. d. Dno Iohanni aich perspicaci
 e & claro iuriconsulto. Stultos esse qui regibus seruiunt vitamq;
 tum infelicē tum miserrimā ducere curiales: vereor ne qui me arguant mibiq; maledicant: si hac epistola quā tibi sum scripturus oñdero. Nec ei deerunt qui me principibus deserant & hostē reddere curēt: qm videar homines ab eorū obsequiis arcere. Nam quis post hac inquit illi regū atria frequētābūt: si se futuros illic miseros intellexerint. At ego nō id ago vt principib; derogem: sed illos potius magn; leno molestis. Instant illidie complurimi & nobiles & magniviri: q regū aures obtundūt dum in curiā p̄cibus recipi postulant: quos cum nequeunt reges aut vtiliter recipere: aut honeste repellere: in magnaq; ppter ea sint anxietate: grā mibi non odiū haberi debebit si quē ex his monuero: curie regis vt suapte renūciat. Nec timendū ē meis scriptis id fieri vt regū aule deserant: erit em semp stultorū numer; infinitus: qui vitam beatā apud reges solū modo iudicent inueniri. Sed caue dicunt alii ne diuinis aduersere preceptis dum regū suades euitari seruitia: cum Petrus aplos princeps & caput ecclesie subiecti estote dicat omni creature humane ppter deum: siue regi quasi precellēti siue ducib; quasi ab eo missis. Absit aut a me scelus hoc vt apostolo cōtradicam vel regibus dicā non eē parendū. cum & veritas in euangelio reddi q sunt cesaris cesari iusserit & q dei sunt deo: cūq; ad romanos Paulus doctōr gentiū dicat. Omnis ania potestatib; sublimiorib; subdita sit: non est em potestas nisi a deo. Clamo & ego obedite principibus vestris oēs populi. Subiicite vos sublimioribus p̄tīb; oēs gentes. Sed memineritis quia Petrus propter deum vt subiciamini iubet. non ppter opes potētias vel honores. At ista nō sunt cōtraria meis scriptis si cum ppheta dixerim nolite cōfidere in principibus in filiis hominū in quib; non est salus. Preterea complures obiectiones alias quib; te responforem cōstituo. si qui sint qui velint me amplius impugnare. Ego ad rem ipsā inueniam si prius quid hoc me disputare cōpulerit paucis ab soluero. Genitor meus filius q mortuo pte posthum; natus paternūq; nomē tulit: adolescētie sue florem apud antiquū ducem mediolanensem: huius Philippi ducis patrem peregit: affectulq; tandē curie sedūs: domū

rediit uxore duxit: filios genuit & usq; in hanc diem vitam quietam lau-
 dat amq; degit. Is cum ad se duo senenses iuuenes admodum nobiles ac-
 cessissent: & an regi seruire pduceret punctati fuissent: sic respondit. Me-
 nippus cum adolescens apud homeri hesioduq; diuersa deorū scelera le-
 gisset: ea licita eē atq; honesta credebat. nam quod dū faciant quis nō ar-
 bitretur honestum? Hic vir postea factus: cum illa tanq; turpia phiberi le-
 gibus ania duerteret. incertus animi phos adiit: scissitaturus ab eis q̄ nāz
 esset optima vita: sed neq; phī fatissacerunt: cum inter se dissentirēt. & alii
 voluptatē: alii vacuitatē doloris: virtutē alii. quidaz vō animi corporisq;
 & fortune bona simul iuncta vitam dicerent prestare beatam. Incertior
 igitur ille multo q̄ antea. vt verbis vtat Terentii: consulere mortuos de-
 creuit: & ad inferos penetrauit: ac ex thiresia qui & ipe vates diuinatōrū
 fuit: vbi vita beata esset pquisiuit. Cui cum vates diu rēdere negasset. in
 aures tandē insusurrans: apud priuatos inquit optimā vitam. hec est feli-
 citatem inuenies. Gyles quoq; lyddorū rex: qui se pre ceteris fortunatissi-
 mum reputabat. Appollinē consuluit quis suo tpe felix esset. contēpse-
 oraculum regias opes & apparatus: atq; aglaū quēdaz arcadē modici ru-
 ris cultorē: qui metas agelli sui cupiditate nūq; excesserat: felicem esse re-
 spondit. Vos igitur o iuuenes si quo modo viuatis optime queritis: mi-
 nime reges adibitis. nam cum ipi felicitatis expertes sint: felices qui sibi
 dicati sunt nullo pacto possunt efficere: quippe q̄ principibus seruiētes
 nihil sibi libertatis relinquūt. vt ea cōsequi possint quibus potiti multo
 sint q̄ antea miseres. Virtutes em̄ o iuuenes felicitis vite sūt effectrices
 que a principū domiciliis exduse: si quādo casu aut errore limē ingrediū-
 tur: euestigio cogunt fugere: pterrite sinistris morib⁹ quibus in altis pa-
 latii viuūt: q̄ si tepus differendi daret monstrare vobis om̄s hoies stul-
 tos esse: qui vitam habentes aliā in qua possint honeste versari in curiis
 principum se precipitant. Sed abest ociū. Ideo vos tm̄ moneo: vt agrum
 hunc bistriones & adulatores & alios nebulones metere sinatis: qui ni-
 grum in cādida vertunt: nullus est viris bonis apud principes locus: nul-
 la emolumenta laborū & vt iuuenalis verba resumā. Minor ē hodie res be-
 ri q̄ fuit: hec eadem cras detrabet exiguis aliquid. Sic filius genitor. Illi
 vero ab infano proposito reuocati domi manere & sibi & musis viuere
 decreuerūt. At paterna vox minus in filio q̄ in extraneis potuit: nec em̄
 me pater ab obsequiis curie valuīt auocare: q̄uis sepe multi ne me post
 principum vesanias ire perditum admonuerit. Sed expertus sum quod
 prius non credidi: veramq; patris sententiam inuenio: de qualibet me
 nunc in hac epistola discutere: grauiq; tuo iudicio remittere cuncta. nam
 & tu annis cōpluribus inter aulicos canes latraui. Vidi te apud Alber-
 tum cesarem honorato in loco: & cum te primū noui: orator suus in ba-
 silicā cōcilio bñ dictionē sibi ex patrū cetū petebas: cum is regni hūgarie
 diadema mortuo socero suo Sigismundo cesare suscepisset: atq; postq; is

quoq; vita functus est. nō em̄ triennio toto impanit: ad nepotē eius Al-
 bertum austriae ducē te cōtulisti cuius es ad huc cōsiliarius. Quā rem nō
 sum nescius apud ignaros rerū mee sine plurimū detrabere. quis em̄ in se
 licite vivere curiales crediderit: cum tu qui viri baberis bonus & sapiens
 solutus semel curie vinculis. iterū te vincieris sed sum ego quoq; in eadē
 qua tu es causa. qui annis iam. xv. curialem seruitutē seruui. & nūc eccle-
 siasticos nūc seculares secutus sum principes. & quis liber nō nunq; eua-
 ferim. mox tamē in vincula me apte redii. Itaq; posset aliquis opinari: vt
 solus vel cum paucis curie voluptatib; fruatur: idcirco memor es curie co-
 ram aliis detestari sic apud mediolanū qui bernardino predicatori cōtra-
 ctus vsurarios accusabat: vt p̄biberis ab his reliquis solus ipse feneraret.
 Sed longe aliter est: non em̄ quia placeat mihi curia ideo verfor in curia.
 sed ne leuitatis accuser: qui genus vite receptū nesciuerim prosequi: ideo
 & te arbitror retinere. Accidit em̄ nobis sicut cōiugatis. Sunt em̄ admo-
 dum multi qui viuentē cōiuge matrimoniu damnat: & vxoris obitu cu-
 piunt libertatis amore. sempq; illius ad corinthios Pauli mandati memi-
 nerint. Solutus es ab vxore noli querere vxorem. At bi postq; libertatē
 sunt assecuti. mox alterā ducunt cōiugem vt vix quidā exequias defun-
 ctē valeant expectare. Sic em̄ est hoim calamitas: vt vitam quā viuūt diu
 q; vixerunt etsi malam sciunt. mutare tñ aut nequeant aut nesciant: hinc
 oratus adeos qui suam vitā damnātes alienā laudant. Iam faciā qd vultis
 inquit. eris tu qui mō miles mercator: tu consultus mō rusticus. hinc
 vos hic mutatis discedite partib; eya quid statis volūt. Plurima sunt mi-
 Iohannes q nos cogunt pseuerare sed nulla est rō prior q̄ ambitio. q̄ tāq;
 emula cbaritatis omnia fert onera q̄uis grauissima vt honoribus seculi ac
 p̄p̄ariis laudibus efferat. Qz si bumiles essemus & aiam potius lucra-
 ri q̄ vanam venari gl̄iam studeremus: baud multi p̄fecto in hec tedia sese
 recipient. Ad eos igit̄ qui p̄pterea sequi reges volunt quia platos & do-
 ctos in curiis eē spiciūt. saluatoris nr̄i Iesu vocē obiciā. Sup cathedram
 moysi sederūt scribe & p̄barisei q dicunt facite s̄m opa eorū nolite facere.
 Non igit̄ qd insignes viri ac maḡi vite faciūt. sed qd facere debent imi-
 tari oportet. Expedat prius seipm q se dicare vult regibus an tolerare la-
 bores fame p̄peti: si tñ sufferre: cōtumeliaq; valeat iustinare. Deinde p̄
 spiciat diligēter vtrū ex curia cōsequi possit qd suus desiderat anim;: mi-
 bi & angustie apud principes infinite intolerabiles eē vident̄: & q boies
 optant illic nullatenus inueniri q sit vt veram p̄ris s̄niam arbiter de q nūc
 trasigemus. Repetēda est igit̄ paternavox. quid ille stultos esse autumat
 singulos qui nō coacte principib; seruiūt. Clara vox dura tñ fortasse nō
 nūius videt̄. Sed audiāt quo pacto p̄be. Stulti quo ad p̄positū nīm trī-
 bus modis dicunt boies. Stultus ē qui q̄ritat qd neq; inuenire. Stultus
 & qui q̄rit qd nocet inuentū. Stultus q; & ille ē qui sine p̄posito ad quē
 tendit. cū plures habeat calles. deteriorē deligit & piculiosiorē. vt si romā

petiturus cū due sibi pateāt vie: altera breuis atq; secunda: altera lōgior ple-
na latronibus p̄gere vltimā velit. Curiales igit̃ boies aut primā stulticiā
incidunt aut alterā aut tertiā. Aut em̃ qđ assequi nequeūt inuestigāt. aut
qđ inuentū detrimēto sit q̄runt. aut semitā p̄iorē deligūt q̄s res melius
longe cognoscem⁹ si q̄ sint curialiū desideria & quos sibi cōstituant fines
preuiderimus. Mibi vident̃ oēs qui regū vel principū latera stipant: aut
bonores q̄rere. famamq; seculi: aut potentiā aut diuitias aut voluptates.
Nec inficias eo nōnullos esse qui se apđ p̄cipes lucrari anias arbitrent̃:
vt meritū tāto maius nāciscant̃ quāto cū maiore piculo militauerint. De
bis igit̃ quinq; generibus boim dicendū est nobis q̄s tantū distare vt sa-
pientes sint ostendemus: vt facile quīuis eosdē deliros: amentes insanos ac
stultissimus queat cognoscere. Prius tñ q̄ hoc aggrediar: oēs oratos vo-
lo ne me quepiam principū carpe censeat: aut quouis pacto serenissimo
diuoq; principi meo Friderico cesari detrahere. Nam et si dicturus inter
disputandū fuerim viciosos principes esse. & libidinū ac stulticie seruos:
nō tñ id oibus ascripserim. nec em̃ me latet inueniri nōnullos virtutū ac
sanctionis cultores qui a principatu vicia diuino quodā munere sepe-
nt. quēadmodū boni apud gētiles principes Augustus Vespasian⁹ Titus
Traianus & Antonin⁹ pii sunt habiti & apud xpianos Cōstantinus Ar-
cadius Honorius Theodosius Carolus magn⁹ & quē bamberga vene-
ratur Henricus sanctus in quibus si vel pietatē vel mansuetudinē vel pa-
cis amorē vel iusticie zelum vel religiōis affectū requiris. Fridericū nīm
nulla in re minorē inuenies. Tantūq; abest vt meis sibi scriptis velim de-
tractatū: vt eius laudes illustrare. & versibus quoad possim & orōne so-
luta decreuerim: nec me nūc eius curia detineret nisi sua me bonitas alle-
xisset. Sed me quāta sit curialiū ifelicitas ostensus: nō quid ipe & alii pau-
ci q̄s equos amauit iupiter sed quid cōter principes agant referre opor-
tuit: q̄ si om̄ia que inferius mala recensent̃ in nū principis inueniri curia
dixerim: apte mentiar nec minus mētiar. si nihil illoq; bice cōtēderim
nec ego quēq; momorderim. quia sic est boim vita vt plus mali vbiq; q̄
boni repiat. Nōstra intētio est factuos esse qui principib⁹ berent dispu-
tando monstrare. iam igit̃ illos aggrediamur qui tanq; appetiētes bono
rem principibus seruiūt. Aduersus quos cum Iuuenali libet exdāmare.
O medici media pertundite venam: delirant em̃ qui p̄pter bonorē prin-
cipibus famulant̃: ad quorū purgandas mentes non meis scriptis sed el-
leboro potius esset opus. quis em̃ in aulis principū verum bonorē dixe-
rit inueniri. Dant̃ honores in curiis non fm̄ mores atq; virtutes. Sed vt
quisq; ditior est atq; potentior eo magis honorat̃. Nam quez vñq; pau-
perem tāet si prestanti virtute predictū: regum aliquis sublimauit. Audio
quod obiciis fuerūt nōnulli dicis obscuro nati loco atq; inopes quondā
qui nunc om̄ibus sunt prelati: sic enim principes voluerūt. sed quos oro
sic prelatos ais nempe quos suis moribus conformes inuenerūt. quibus

moribus auaritie: libidinis: luxurie: crapule: crudelitati. Sic est sane. Placeat auaro regi qui pecunias vnde cunq; refert. Gratus est libidinoso q virgines atq; maritatus sibi conciliet. Carus est ebrio qui cōbibit. Crudeli iocundus est qui sanguinē q̄ multum effundit humanū. Nemo acceptus est nemoq; ex paruo statu prefertur aliis. nisi magno aliquo facinore sese principi conciliauerit. At hic non est verus honor & stabilis. qui ex radice venit non bona. Vera gloria vt inquit Cicero: est illustris ac puagata multorūq; & magnorū: vel in suos ciues. vel in patriam vel in omē genus hominum fama meritorū: quam nec principes assequuntur nec qui seruiūt eis. Cum viciis omnes fere sint dediti. nec bonum aliquid agant nisi fortuito. At transeūti per urbem tibi inclinabunt homines. denudabunt capita: cedent loco: salutes dicent. manus osculabuntur. Ita est certe. At vbi transigeris digitos retrotendunt: subsannabuntq; tibi. Et ille est inquiet: qui principem nostrum seducit. qui bellum suadet: qui vestigalia auget. qui onera nobis importabilia cumulare facit. & etia; qui verito pollice quos vult ex nobis occidit quem dii deeq; omnes perdant. ne sub eius tyrannide diutius simus. Huiusmodi est honor curialium. qui si te quisquis es oblectat. non verebor te stultum atq; insanum affirmare: qui oblectationes tuas in re fallaci varia atq; omnino falsa reponas. Ac parafitorum vocibus qui te cenarū gratia laudāt. quantū tribui debeat tuipe nosti. Preterea histiones atq; ioculatores & toti? vulgi laudes. quas vir prudēs pro nibilo reputabit. quia nulla est vera laus. nisi a veris pueniat laudatis Adde q̄ omnes curie sequaces non quibus presint. sed a quib; precedant inspiciunt & altius semp euolare nitunt. atq; cum reliqui precesserint ipis etiam regibus incipiunt inuidere. quia inexplēbilis est humane glorie appetitus. Cui postq; te dedideris semper illud Ciceronis in ore habebis. Quicquid est enim q̄uis amplum sit: id certe parum est: cum est aliquid amplius. Est insuper philosophorū sentētia ac presertim Aristotelis in honoribus non esse finem ponēdum: quia & res incerta ē & in potestate alterius. & qui seruit honori & huius seculi fame necesse est vt multa faciat inuitus. Interdum plus hominibus q̄ deo seruire cogitur. Duo enim cum sint honores: alter virorū bonorum: alter multitudinis. Stultus est qui primū apud regem venatur: quia inueniri verus honor non potest vbi virtutes non regnant. Qui vō alterum multo stultior est: quia & rem pnciosam sequitur: & viciōsam & instabilem & incertam. Atq; hi quidem perpetuis cruciatibus affliguntur: cum sibi preferri plurimos & sepe indignissimos videant. nec qui bonorum est audius vq; magisq; in curiis angitur atq; iam satis de honore sit dictum. Nūc ad potentiam eamus: pulchrum videtur apud principem esse potentem. tuto rem vocari regis: precipere aliis bellum indicere. pacem componere: posse obesse & prodesse q̄ pluribus. Sed multi decepti sunt. dum posse apud reges plurimum quesiuērunt: apud Tiberium. Neronem Claudium tā

potens Seianus fuit vt imperator apud capreas cum rege caldeo sedente: solus hic imperium administraret. secundumq; illud totius orbis caput veneretur. Et quippe si ante ipsum oppressa cæsar's senectus fuisset. hunc vnum populus augustum vocasset. Sed nulla est apud principes diuturna potestas. nullusq; status debilior. nullius incertior. nullius infirmior est. q̃ ei⁹ qui apud principem videtur esse potentior. Sunt emuli multi: simulates: odia. Omnis potentia magne inuidie subiecta est. Incidunt suspensiones: parantur insidie: perstreperunt vndiq; delatores. Atq; vt oculus parua festuca turbatur. sic principum gratia offensiuncula vel minima cadit. Interdum etiam nullo crimine perditur. tantum apud principes subdola lingua potest. apud adrianum imperatorem delatorum voces adeo valuerūt: vt amicos quos ad summum prouexerat: post hostium loco habuerit. Sed ad seianum redeo: vis ne saluari sicut seianus: & tam esse potens vt ille fuit. At hic vnica principis epistola captus est: per urbem vnco ductus ad spectaculum: & in tiberidis ripa truncatus. Omnesq; ipsius statue ex capitolio delecte sunt: perlege sacras litteras: quot Saul: quot David: quot Salomon ex his qui apud se potentes erant occidi iusserunt Abimelech quia potentem vidit apud se Isaac ex regno repulit forsitan: & interfici iussit. nisi dignus dei cum illo fuisset. Clitonem sue nutriticis filium Philippi patris laurdes comparare fuisset: Alexander macedo sua manu interemit. Extant nostri temporis admodum multa exempla: que consulto fugio ne cui videar detraxisse. De magno regni appulie senescalpo nemo me dicere probibet. quia tuta est in mortuos reprehensio. Hinc apud reginam Ioannam primo in loco fuit. potentiamq; suam firmiorem putabat. quia & stupris sese insinuauerat. At regina conuerso in alium amore: percussores ad illum noctu transmisit: quo mortuo alios sibi concubinos substituit. Parati sunt qui apud reges perpetuo sint potentes. Sepe qui beri placuit hodie displicet. nullum est in atriis principum malus studium q̃ vt alios de gradu precipient & se erigant. potentum quilibet appetit. nulla inter curiales habitat fides: non frater a fratre tutus inuenitur: nec patri filius fidus est. nec filius patrem seruat. quilibet sibi studet. omnes preferri volunt. omnes mandare. Si quis potens est. mille circa se oculos habet & totidem linguas ad ruinam eius aspirantes: & vnus hinc alius illinc premit. Nimum multos timere habet qui multum potest. & illum omnes oppugnant qui principi gratior existimatur. Ruunt turres que iuxta flumen site perpetuum in se aque cursum recipiunt: quid tu facias qui ex vnius voluntate dependes. in cuius amore nec ferro nec plumbo sed cera fixus teneris: quam vel infigidatus amor excutiet vel ire seruator eliquabit. Non omnibus tantum arridet fortuna (vti vides) quantum cæcellario nostri cæsar's Caspari schlick. quem vel miranda faci clementia: vel singularis virtus atq;

prestantia (que in paucissimis hominibus reperitur) apud tres cæsares inter primores potestatem reddidit. Alios vero vix viderimus in curia successores tales esse quales apud antecessores fuere. Sed precipitari complurimos ex gradu cernimus. ita ut quanto prius honoratiores & potentiores censebantur; tanto exinde debiliores & inonoratiores fiant & sint inimicis gaudio. amicis vero & propinquis & sibi dolori. molestie atque dedecori. Est autem vulgarissimus eorum finis qui apud principes vel honorem vel potentiam querunt: quos in errore manifeste comprehensos stultissimos esse nemo negauerit. nec plura de potentia. Nunc diuitias persequamur quas minime dubium est complures mortales in curiales carceres attraxisse qui cum Oratio se laborem ferre dicunt senes: ut in otia tuta recedant: quidam vero Iuuenalis referunt verba: quando ego figam aliquid quo sit mihi tuta senectus a tegete & baculo. Aduersus quos possum saluatoris nostri sermonem referre: qui tam difficile dicit diuitem intrare regna celorum: quam per foramen acus transire camelum: quo fit ut stultum sit diuitias querere: & spem patrie celestis amittere: nec mihi quicquam timorem famis adducat: quasi non habeat christus unde alat pauperes suos. Apostoli nauim & retia reliquerunt inquit Hieronymus: nec tamen illis quicquam defuit. Libertas christi pauperum & olera. Cresci diuitias preferunt: sed ista fortasse nimium religiose dicunt: nec talia sunt que vulgo probari queant. Agathus igitur pingui munerua: consentiamusque Iuuenali & Aristoteli ad felicem vitam opus esse diuitiis: quia non facile emergunt quorum virtutibus obstat res augusta domi. Sunt qui se posse putant diuitias cumulare principibus seruientes: at hi ut diuitias coparent libertatem vendunt: nec tamen diuitias assequuntur: nam si tibi princeps vel beneficia contulit vel feuda concessit: vel res alias: tantomagis seruire teneris quanto maiora sunt dona. Quod si aliunde nescis ex Gregorio discito. Cum enim inquit ille augere dona: rationes etiam crescunt donorum. Quod si tunc ex curia velis abire cum diues es factus: mox omnia perdidisti. Inuenisse causa. Submittitur accusator: convinceris reus: etiam non commissi criminis auferunt bona: & ne conqueri videri possis eripitur & vita. Si vero in curia perseueraueris: oportet ad queuis imperia regis esse paratum: ire in bellum: per latrones transire: nauigare in mari: manere in peste: mille capitis adire pericula. Iustum & iniustum exequi mandatum: ridere & flere cum rege: laudare quem laudat. vituperare quem vituperat: nulla tibi in verbis aut in operibus libertas supererit. Quid igitur stultius est quam diuitias per tot tormenta cogere: cum sit manifesta frenesis: teste satiro: ut locuples moriarius egenti viuere fato. Nonne preterea deliramentum est cum duo vel tres cumlauerint opes: omnes huius liberalitatis munificentiam expectare: & non potius infinitos respicere: qui dum regibus seruiunt: ad extremam inopiam sunt deducti. iam dabitur inquit Persius iamiam donec deceptus & expers ne quicquam fundo suspirat munus. in imo diuitibus non

nuncq̃ dari solent diuitie: sicut in mare feruntur aque. Nemo paup̃ quib̃
diu & admoduꝝ vtiliter seruiuerit: tantuꝝ premii reportabit quantuꝝ diues
ex obsequio paruo. Non em̃ seruicia in curiis principuꝝ: sed p̃one pode-
rant. Nam & paruos parua decent & magnos munera magna. Nec do-
nare reges solent: qđ nequeat cum libido fuerit auferre: itaq̃ nec rem do-
natam si velis alienare poteris: nec in aliud regnum transſerre: nec ex ea
quicq̃ disponere quod regi non placeat. Non sunt igit̃ tue b̃mōi diuitie
quibus nō potes vti p̃ arbitrio. Quid q̃ neq̃ testandi facultatē habebis
nāq̃ si liberis careas nemo tibi nō princeps erit heres: si adsunt filii: nūi
& ipi principi seruiant nō succedēt tibi. Taceo quot diuites necati iussu
eorū sint qui eos ditauerint. Solent em̃ principes si nonnullis largiri mul-
ta: sicut & nos ſues pascim⁹ vt eos postq̃ impinguatī fuerint deuorem⁹.
Sic de Seneca. Longinoq̃ legimus quos propter diuitias interemptos.
Iuuenalis affirmat his versibus. Temporibus diris igit̃ iussuq̃ neronis
Longinū & magnos senece prediuitis ortos. Clausit & egregias latera-
norū obsidet edes. Tota cohors perierūt em̃ & lateranī propter diuitias
Sancte igit̃ scriptū est & vere qui amat diuitias fructum nō capiet ex eis
Adde q̃ paucissimi reges que sua sunt donant: rapiunt em̃ vt donent: q̃
nec vera sunt dona nec iusta possident. Cum vix regnū vllum inueniat
quod nō sit vel partū vel cōtinuatū fraude quid est qđ largire iuste prin-
cipes possint vnde pecunie vnde locatia veniunt q̃ apud principes sunt
nili ex rapto vel venditione iusticie: aut ex spoliis ecclesiarū. At ista sunt
iniquitatis premia: que nec regi prodesse neq̃ tibi vtilitati si donata fue-
rint esse possint. Relinquamus igit̃ hanc diuitiarū cupiditatē quia nō im-
pletur auarus pecunia. & auaro vt inquit Hieronymus & Seneca prius
dixerat: tam deest qđ habet: q̃ qđ non habet. Scimus scripturā dicentem
quia non proderunt diuitie in tpe vltionis. diues em̃ cum interierit non
sumet omnia & nō descendet cum eo gloria domus eius. Viuamus obse-
cro tanq̃ nihil habētes & omnia possidentes victus atq̃ vestitus vt iteq̃
Hieronymi verbis vtat: diuitie xpianorū sunt: & has est potēs nobis do-
minus absq̃ ministerio principū tradere: diuitias veras apud reges vel nō
inuenimus: vel tales inuenimus quas longe melius fuerat nō inuenisse.
At hoc de diuitiis libasse sufficiat. Ex quibus ni fallor monstratū est stul-
titie opam dare. qui ob opes principibus famulant. Nunc tēpus admo-
net vt de voluptatibus differamus in quibus multi mortales beatitudi-
nem posuerūt: Atq̃ in patris epicurus vir aliqñ magnus quē p̃bi nostri
tpis magis verbis q̃ factis reprobant. nam quottus est obsecro vel theo-
logorū qui voluptatibus nō inserviat. Qz obrem forte inueueris q̃ asper-
netur oculis pulcritudinē rerū: nō odore villo nō tactu non sapore capiat
sed udatq̃ auribus oēm suauitatē: huic boies & fortasse pauci deos p̃pi-
tios pleriq̃ aut iratos putabūt. In orōne p̃ marcello Ciceronē dñantem.
inuenim⁹ quibus in verbis oēs quinq̃ sensus tetigit quibus voluptates

baurimē. Cūq; due vie sūt quib; hūana vita cōtinet: altera virtutū: al-
tera voluptatū: illa deserta inculta atq; interclusa frondibus & virgultis
hec s; boim frēntia terit. nec quisq; ē q; voluptati nō obseqt. Sūtq; ad-
modū multi q; tanq; voluptatib; fruituri obsega principū amplectunt:
q; tūq; stultissimū sit opeprecū fuerit ostendisse: ac de voluptate q; primū
oculis pēpīt primū dicam. Oblectant nōnulli dū splēdidos egtes con-
spiciūt. dū bella geri exercitusq; pcurrere vidēt: dū formosas cultasq; mu-
lieres intuent. dū cetus boim ornatoꝝ: dū ludos: dū iocos: dū pulcbros
equos: dū pēcturas: dū sericeos pānos: purpureos: aureos: dūz minificas
vestes: insignes vrbes: egregias domos: alta palatia: marmorea templa:
testudines: viridātia prata: lucos: fontes. flumia: feras serenū acē: motes
apricos: amenas valles: armēta: canes: & hmoi cetera ptemplant. ad hec
oia multo iocūdiora sunt priuat; hoibus q; curie obligatis. nā q; seruicio
regū mācipat; ē in bello nō vt spectator. sed vt miles aderit. & huc atq;
illuc cōcursabit. ac hostē ferire seq; tueri magisq; oblectare oculos cogita-
bit. Mulieres nō intuebit nisi cū regi placuerit. tūq; illas videbit q; aliis
grate sibi molestissime sint. ornatiuestib; boies plus inuidie q; voluptatē
pbeāt. & alienos eqs & meliores & nitidiores q; sui nō letabit īspexisse
iocis atq; ludis praro intererit: lateri regio sp assistēs. palatia vō tēpla pi-
cturas facilius spectare mercatores atq; priuari boies q; curiales possunt
Cūq; reges praro suoz regnoz limites exeat: vrbes īspicere nō nisi
vnius regni poteris. nec quid apd alias gētes sit pēciosum vidēdi tibi co-
pia dabit: ea q; que in cāpis sunt visu delectabilia rarissime īspicies: do-
mo clausus q; si captius nec vnq; exhibis. nisi cū rex vel venari voluerit: vl
aliter animū relaxare: qd cum fiet cū maxime velles domi manere cūz ni-
ues agros cooperuerint: vel cū solis seruore mūdus ardebit. Sed marcet
plerunq; sub tecto squalida pulueribus pars maior curialiū. nec in cho-
reis atq; tripudiis seminarū delectatio datur: cum tu illam respicias que
in aliam fert: & te nedū spernit: sed etiā odit. Nulla dies est in q; es mille
non videas q; tuā cōturbent animū. Semp tibi ante oculos inimici sunt:
osculariq; manū pēpe cogeris quā velles trūcatam videre: facileq; plus
amaritudinis q; dulcedinis visus tuus ex curia repositabit. At in auditu
dices magna est curialiū delectatio dum nouitates totius vrbis viros sa-
pientissimos loquētes: dum gesta virorū magnorū: dum cantus sonosq;
audiunt musicorū. Credo & hoc plerosq; decipe. Sed medēduz est etiam
huic parti: ne quis oblectaturus aures curie se astringat ac molestiā p vo-
luptate pēpīat: naz qd tu mihi de nouitatibus ais abs negotio confuto:
cum plura illic displicētia q; grata audiant. Cum nunc ciuitates capte: vi-
ri prestātē occisi: spolia facta rapine cōmisse: victores mali: victi boni se-
pius referant. Viros atit sapiētes qui de morib; ac secretis nature dispu-
tant. quib; bystorias referunt. non nisi p adulationes apud principes acci-
pies: q; si nonnunq; oratores atq; pbi dūcti curias adeunt. oronēsq; corā

principibus habent. non tam dulce est eos illic audire. vbi cum metu magis loquuntur quam in scholis vbi sunt liberi: & ad veritatem non complacentiam sane. Hinc est quod Athenis dum libera ciuitas fuit & Rome dum consules reipublicam gubernabant: ita studia maxime floruerunt. In curiis vero quilibet sermo per adulationem habet. nihil ad verum dicit. Comedant mali bonique vitupant. Sunt qui veterum narrat historias: sed mendose atque puerilem auctoribus non credit: sed fabellis inanibus fides adhibet. Plus Guidoni de columna quod bellum troianum magis poetice quam historicie scripsit. Vel marcellio de padua quod translationes impium quod nunquam fuerat ponit vel vincetio morcho quam liuius salustio: iustino: quinto gurtio: plutarcho: ac suetonio prestatissimam auctoribus credit. Citharistas vero ac cantores: quibus curia solet optimos bene plus enim hoc genus hominum quam philosophorum vel poetarum principibus placet: non ad tuam sed regis audies voluptatem. Cum dormire aut aliud opus agere velles: tamen potissime istorum sonis aut cantibus ingetaberis. Omnibus hoc vicium est cantoribus inquit. Oratius inter amicos ut nunquam inducant animum cantare rogati: iniussu nunquam desistant. Quo fit ut cum nolis audias. cum velis nusquam appeant. Et tamen his singulis rebus aliquid cogere elargiri. Quid quod omnia iurgiorum atque rixarum sunt plena: vnde alteri maledicit: increpant se iniuncte. Blasphemie indeus sanctosque iaciunt: omnes in confuso loquuntur. tot clamores sunt: ut vix socium qui prope te est valeas audire. quilibet sua facinora narrat cum derogatione alterius. Illi suam patriam laudant & alienam vitupant. Spurcissima vndeque verba personant: nulla in vobis modestia: nulla reuerentia nullus pudor. Scurrerunt audiunt vel detrahentes vel ructantes. Nam his solis libertas est: quicquid vel facere velint vel dicere. At hec si quis sapiat sordus potius esse velit quam audire. Iam de tactu pergamus in qua venus potissime dominatur qua nonnulli reque ignari blandissimam in curiis esse credunt. Ex eo errantes quod mulieres eos amare consueverunt: qui vestibus sunt ornati qui crines ventilant: qui cornuamentis interfunt: qui canunt: qui choreas ducunt: qui se leti atque hilares inueniunt: sicut curiales esse vident. Sed mime ita est ut grata sit hic venus: nam si quod est mulier quod hos amat: non tamen eis se credit: quod loquaces agnoscit iactatores instabiles plurimum amatores: nisi forsitan aliqua est que famam parui faciat: tuncque multi circa vnam concurrunt: nec ullam sine rivali diliges. hinc rixae: contumeliosae: odio sae verba: interdus verbera & homicidia: nullam nutrire modico poteris: cui adsint qui multa permittant. veniet alter te pulchrior & acceptior: nulla tamen fides est quod vno contenta sit viro sepe cum amica petes aut alium cum ea inuenies. aut ille illa: ad alium repies. Quod si tibi grata obtigerit & fida puella. non poteris nisi raptum. & per furtum esse cum illa: neque enim fuisse regi & amori poteris nisi uterque insolens dominus est: & qui boiem totum vult sibi. Adde quod nesci amica sed nec coniugem in curia pudicam suabis: tot sunt vndeque proci. tot formosi iuvenes. tot promissores: tot lene. ut nec castissima coniunx resistere tot impugnationibus possit. Quod si probissima fuerit: deserenda est tamen: cum indices curie principum moueant. Siue prius sit siue

concubina tunc anxietates mentisq; dolor: quia nec cum amica remanere nec illam ducere tecum potes: & instabilitate femine remanentis cuius est in horas mutari semper suspecta habebis. Iunge irrationes ac detractiones que sunt amantibus. Dinumerata discrimina: potera suspensiones: omnia beccum sint priuatis graui: curialibus importabilia. nec usque in atrijs regum tactus oblectat. Sequuntur alii duo sensus odorandi & gustandi qui partim coniuncti sunt partim disiuncti: namque dum ferula redolentia sapidaque comedimus uterque sensus letat. Si quis aut flos aut vnguetorum sequatur fragrantia non gustum sed odoratum iuuabit. & officium suum odoratus amittet cum in palato cibum masticabit. At hi quibus in solo palato est causa viuendi stulti sunt & pecudum vitam non hominum sectantur. Nam & apostolus eos vituperat quorum deus venter est. rem namque dannatam sequuntur: quibus plurimi propterea velint regibus obsequi: ut bibere atque edere maxime possint: & quia principes optimis utantur vinis atque cibariis vesci quod se eisdem sperant: potaturosque cum regibus se confidunt: ac sicut musce pingues melas sic isti vinctas domorum popinas infectant: quibus regalibus epulis magis musce potantur. Videamus igitur apud fastigium regale quanta sit curialium edendi atque bibendi voluptas: que sane tunc optima est. cum fames adest atque sitis: cum nec illa nec ista pertrahit. At in curia prae meridiem cibaria distribuantur: quo tempore non famelici sed rabidi sunt homines. quibusdam vero expectatio longo debilitatis spiritibus appetitum subripuit: alii modico pane vel caseo pregustato officium stomachi claustrum: quo fit ut alii vorarent quicquid apponeretur & ad crapulam impleantur. Alii vel minimum fumere ne queant. Interdum in ortu dei & ante lucem ferula posita sunt. que nisi comederis usque in noctem ieiunabis. nec tamen stomachus officium suum fecit nec appetitus adest cum post meridiem praesens fueris rursus post horam cena ponitur. nunquam in suo tempore cibum affert: hinc subite mortes atque intestata senectus: & orexis & vomitus & aliorum dolor & calculus: & morborum omnia genera viuunt: qualis cena tamen vinum quod sicca non letet lana pati. ut Iuuenalis ait affert: quod cum biberis infans has acetosus: aquaticus: corruptus: pendulum: acerbum: aut frigidum: aut nimis tepidum: colore saporeque malo. Taceo illos principes qui tamen ceruisiam in potu praebent: quae cum ubique amara sit in curiis tamen & amarissima est. Nec tibi aut in argento aut in vitro dari pocula credas namque in vno furtum timeas: in altero fractura. Potabis igitur ex ligneo cypho: nigro antiquo: fetido: in cuius fundo sex coacta est: in quibus sepe minxisse domini consueuerunt. nec tibi vni cyphus dabitur ut si velis vel aquam misceas vel purum bibas: sed in comitatu potabis: atque ibi mordebis ubi nunc vel pediculosa barba vel saluosum labium: vel immundissimi dentes fuerunt. Interea vinum antiquum in tua praesentia regi propinabis: cuius tanta fragrantia est: ut eius odore tota domus repleatur. Bibetis muscatellum: maluiticum: ex gallis: ex matrigali: ex riparia genuellum: ex hungaria: atque ex ipsa grecia sibi afferri vina iubebit: nec vnum tibi vel minimum cyathum continebit

quis cardiaca passione crucieris q̄ si bonū vinum ante te sit nō tñ iocūde
 sapiet: cū melioris fragrantia tue bauerint nares. Velles nōnunq̄ bibere
 sed nō audes nisi maiores incipiant: nec famuli vinum apponūt nisi post
 mediā mense: q̄ si ante petieris & importunus & petulās & ebriosus iu-
 dicaberis: nec sine ignominia qd postulas obtinebis: nec ad tuam sed ad
 maiorū sitim potabis. Vinū postq̄ in mēsa fuerit p̄ multas manus transi-
 bit anteq̄ ad te veniat: nec speres mūdari ciphū dū pinerne remiscēt: q̄-
 uis in fundo sex bereat vel intus aliq̄s ructauerit: nā si cut in tēplis aque
 bñdīte suū infunditur: sic in atris principū vinaria vasa quibus familie
 potāt in anno semel euacuata mundant. Nec in vino tm̄: sed in aqua q̄
 cruciatus inest. Nam si stomachus dñi vt Iuuenalis inquit feruet: potu-
 q̄ cibo p̄ frigidior geticis petiit decocta pruinis. Quibuscū in estate ser-
 uatur glacies atq̄ hac in feruoribus vina frigesunt: nec tibi minima por-
 tio dabit maioriq̄ siti cruciaberis: quia videdo nibil gustabis. Quid ti-
 bi de mappis dicam: nigris lacens vntis: q̄ nedum tibi fastidiū mqueāt
 sed manibus applicant teq̄ sequunt: si qñ te volueris tergere q̄ plures
 veriti madidas pingui iure manus in propriis desiccāt vestib: hinc est il-
 lud abdomē q̄ in pectoralib⁹ curialiū cernis: vt satius sit in stabulis por-
 corum q̄ in curiis comedere dominorū: nā mensalia illa mūda: sericia du-
 plicata: solis principib⁹ seruiūt: & indies mutāt: tua trūcis affixa tam diu
 discerni a mēsa possint. Audi nūc cibaria & sume voluptatē si potes: nul-
 la tibi alia mactant aialia q̄ boues: capre: porci: vī vrsi. nec ista recētia vel
 paululū trita: sed postq̄ fetere ceperūt dispēsatores emere solēt: nā q̄ mi-
 noris emūt eo magis furant. Carnes tue frigide bis cocte immūde: infu-
 pide: fetētes sumo & carbonib⁹ plene: nullis cōdimētis: nullis salsamētis
 speciebusq̄ nullis apparate. Caules putridi: rape marcētes & mūdē: le-
 gumina semicocta: ciceraq̄: pisces: fabis: lētib⁹ inter dū puluerib⁹ atq̄ cine-
 ribus mixta. Caseus raro ad te venit: aut si veit viuus ē plenus vermib⁹:
 vndiq̄ pforat⁹ situ squalidus: saxo durior: butyrū fetidum lardūq̄ ranci-
 dū tua fercula condit. Qua tunc apponunt tibi cū iā pullos alūt. Pira &
 poma marcida q̄ nisi tu comederis porcorū esca fuissent. oleū quo tibi ex-
 coquunt fercula de lāpadib⁹ sumit vel lucernis: cuius fetore fugari serpē-
 tes possent: q̄le illud fuisse credendū ē propter qd rome cū bochare ne-
 mo lauari volebat. Ego magnifico hero meo caspari cācellario gr̄as ago
 q̄ me hac ex sentina imūdicarū detraxit: & ad lautā ei⁹ mēsa deduxit: q̄-
 uis nisi ipse fuisset iā curiarū tediis renūcialsem. Sed psequar ceptū iter: pi-
 scēs tui vel lucū parui vel carpones vel allecia. Si natalicius fuerit poteris
 & renkam gustare luti in quo iacuit odore fetentem: & anguillā colubre
 cognatā: aut bosce pisces q̄ apd doctas vrbū nutrit. Si q̄s tibi nobi-
 lior piscis apponet qdriduan⁹ erit. Panis tuus niger & adeo dur⁹ vt vix
 genuinis dentibus frangi queat. Et quis eodem pcio se pe niger & alb⁹
 panis emat: ne tamē alluēcas semp nigro pascris. Volūtq̄ dñi assidue

inter se ac seruos disparitatem notari: quis neque voluptati nonnunquam neque
 vsui lucrit. Tua insuper feruicia eadem sunt: facites in annum quod tibi edendum
 sis scire poteris: quod res admodum voluptatem diminuit: que solet varietatibus
 irritari. Posset forsitan aliquis hoc tolerare: nisi meliora pre se ferri conti-
 nuo cerneret: sicuti curialibus accidit: quod dum sordidum panem terunt: dumque
 in morem equorum vel ordeum vel speltam vorant: aut quas vocant casea-
 tas. Interca domini piscem quem corsica misit vel thaurum in itane rupes. seu i-
 entia namque guttura satiare non sufficiunt nostra flumina nec maria: dum piscato-
 res proxima queque scrutantur retibus: nec pisces sinunt in vicinia crescere: ecce
 mox alium qui longi latius pectoris: necnon squillam desert asparagus vnde
 septem: cuius cauda nedum familia sed hospites quoque si qui affuerunt com-
 uivales despiciat ille murenam adducit ex sicilia quam inter scyllam & caribdim
 cepit: dum auster se contineret: quid accipenseris: turtures temulas aut alios
 pisces enumerare: quicquid in aquis suavius alit: ante principem atque id vel
 asium vel oleo velle frango vel vino coctum optio inter odoriferas herbas
 intueberis. Maxima inter pisces tibi invidia accrescit: nec minor inter car-
 nes. Cum ceruicem: leporem: aprum: capream: castora: falcianum: perdicem: gruem:
 pavonem: oricem: gallinam: turdos: merulas: ficedulos: ardeas: anseres be-
 dulos: agnuculos: cuniculos: asperiolos & quicquid volat & quadrupedit
 saporis egregii vorantem principem videas: atque hec egregie coacta pulme-
 tariisque preparata suauissimis: quod cum respicias nihil ex his que ante te sunt
 mordere potes: Sed expectas & ad comitem dicis ecce iam dabit nobis se-
 mifum leporem aut aliquid de dunibus aprum: iam piscem asium: iam conge-
 latum aromatico iure ad nos mittet: iam pullum gallicum iam duas au-
 culas destinabit: sed evanescit omnis cogitatio tua: nam curialibus nihil
 horum porrigitur: nisi fortasse ad cruciatum tuum aliquid socio tibi assidem mittere-
 re: quo scires illum te principi cariorum: nonnunquam & tibi tantillum dabit non
 quo te satieris: sed quo magis afficiaris tedio quam suaves sint epule princi-
 pis: sciens panem autem dominum niuem ac molli saligine factum aspicias ad quem pi-
 standum proprius eligitur & magno stipendio retinetur artocopus: quem si
 tangere volueris increpatus percutieris: qui panem tui canistri non receperis:
 nec intactum beri dimiseris: quod si verum fuerit & optata conitrua cenas maio-
 res reddiderunt: radunt tubera terre & usque a libya deferunt. Boleti opti-
 mi: quales edere solebat Claudius aut illum in quo venenum vxor sibi pone-
 rit. Curialibus autem viles & accipites fungi ponunt: & in quibus sepe mors
 edit. Poma principis talia sunt quod sorores dicunt Hesperides habuisse:
 & his solum oblectari potes: tam enim odorifera sunt: ut non solum propin-
 quos: sed longe etiam itantes odore suo perfundit: tangere tamen illa non
 poteris aut quouis pacto gustare. Caseus ex parma placetiaque deducit:
 sudans cecus: pinguis ex ouibus factus: quod solum serpyllum cum suauissimis her-
 bis depaste sunt. Structorem interea saltantem per domum & chiromata volan-
 tem cultello ante dominum diuersis gestibus leporem atque gallinam secantem specta-

his: & qui te nihil horum p̄mittit t̄gere q̄bus oblectareis. Quis ē qui
rebus in istis voluptatē cū curialibus credat: quis nō potius penā ingen-
tem cruciatūq; maximū recognoscat: an nō similitū est hoc tormentū
illī qđ poete finxerūt de Tantalō: qui nec in aquis bibere nec in pomis
edere potest: q̄uis ad mentū vsq; vtrāq; sibi p̄tingant. Quid q; in mensa
princeps assidue fabulā atq; tacenda dicēdaq; satur: cū tu nec loqui nec
biscere audeas: nam si forte nutrire p̄sumpseris aut nutu aliquid signifi-
care: quasi casus per plantas educeris foras: ac vel latro vel fur vocaberis
vel adulter. Maxima queq; domus (vt Iuuenalis ait) seruis ē plena sup-
bis. Ille panem magno cum murmure porrigit: ille indignatur q; se ali-
quid poscas: & qđ se stante recumbas: aut non vident famuli defectum
mense: aut si vident negligunt emendare. Sepe tibi vinū vel panis deerit
nec tamen aliqđ istorum poscere audebis. Si vel aqua; vt vinum dones
vel acetum vt piscem mergas vel sal vt carnes aspergas vnq; petieris im-
portunus diceris. Enumero tibi sedentium tedia: sed maiora illorū sunt
qui stantes seruiunt: & quotiens aliquid mordet ipi tecum biant: & aerē
solum capiunt: qui solis pascuntur cenarum reliquiis. Sed accipe molesti-
as alias. Sunt in curia diuerse dapes: nam raro minus quattuor ferculis
cena paratur: at ista nunq; vt optares ex ordine dabuntur: semper quod
vltimum velles erit primum cum pane satur & vsi plenus dorto fueris:
tunc cibaria meliora porrigentur: vt vel stomachatus renuas: vel ad tra-
pulam cū tuo maximo damno comedas: q; si quis casus meliores epu-
las initio mēse cōcesserit: mox ille ex oculis auferent. Est em magna mi-
nistris diligētia ne diutius res p̄ciosiores cū in mēsa p̄mittant. nā & in po-
nendo tardiusculo: & in leuando celerrimi sunt. Aspicie insup in parapsi-
de quot man⁹ enatant circa carnes: quot cultelli festinant: q̄le piculus illic
manū apponere nisi q; cirotbecā ferreā recepit. Sicut apud strigoniēses
archiepm illū qui an p̄ntem secūsus fuit florentinū quendā fecisse cōme-
morant. Cōtiguit em vt nōnunq; alienū q; digitū vel portiunculā man⁹
accepit atq; momorderit: vituli carnē vel bouis existimans. Mense in cu-
riis vndiq; circūdant edentibus. Cibaria supra caput tuū & humeros af-
ferunt: lepeq; sup te ius totū effunditur. Hic te premit is raptat & in faci-
em tuā vomit: inter ferculū & ferculū magna fit mora: tempusq; longum
expectando cōsumit: cū interim nec spūere nec scireare potes: nisi scurrare
numero velis haberi. Nunq; certa comedendi est hora. Si tñ in ipso mēse
initio nō affueris: cena multaberis aut iurgiis afficeris acerbis. Inter bec
nec porros: nec cepe: nec allium: quia venenum ab Oratio dicitur co-
medere poteris. Nec igitur que principes edunt: nam illa tuus ventrem
dedignantur: nec que rustici vorant: quia vetorē dominis gustare p̄mit-
teris. Crassis igit illis & nullo sapore cōditis vteris dapibus. In quib⁹
i voluptas ē: aliqua cessaret tamen: quia cōtinue sunt & immutabiles.
nam voluptates vt Iuuenalis affirmat rarior vsus cōmendat. At in his

rebns tantū deest vt gaudiū aliqd intercedat: vt male iudicare non existi-
 mē: q summā in eis miseriā summāq cordis afflictioēz posuerit. S; stulti
 atq imperitū vulgus hec ted la nō animaduertit: solūq suspēlas auro ve-
 stes ac sublimes respicit in eq uis milites. Et cū opes argentū: aurū: famu-
 lorū cateruas & ornatū exteriorē intuet. miseriās interiores nequaq cō-
 siderat. At Seneca summa prudentia vtr. Isti inquit quos p felicib? aspi-
 citis: si nō quā cernunt sed q latēt videritis miseri sunt sordidi: turpes: ad
 similitudinē suoz paritū extrinsecus culti: quo fit vt curialib? q propter
 irritamētā gule principibus seruiūt: nedū ciues priuatos qui cū iocunda
 cōiuge inter dulces liberos caste ac parce comedūt: vel rutilcolas q medi-
 as inter oues castaneas molles & mitia poma cū lacte vorantes nitidi flu-
 minis vndas exhauriunt. Sed ipos quoq q in crepidinib? petraz vel in
 pontib? v? ad ecclesiāz valuas medicāt: sine cūctationē preponā. Cū ill' nec
 ex snia succedat qd appetunt: nec si successerit meliores propterea beati-
 oresue fiāt. Sūt igit oēs stulti qui ob has causas in regiū famulatū sese re-
 cipiunt. Ceteru cū ab initio dixerim? quosdā eē qui tanq aīc cōsulturi re-
 galib? se dedūt obsequiis: extimāt em cōsulendo regibus vtilitate; rei
 publice promouēdo: pupillī & viduarū tuendo causas afflictis & inopi-
 bus succurrēdo: tanto magis deo placere quanto maiore tedio ista per-
 agunt. Respondendū est etiam his me qui stultiores sunt aliis: sapientio-
 res oibus videant: quib? neminē ad huc cognouerim qui nō suum aliqd
 temporale cōmodum apud reges insectaretur. Fingamus tamen aliquē
 fore quem sola salūtis anime ratio mouerit. An ita est vt hoc in curia sibi
 possit obtinere: cōsulemus ne nos viro bono in obsequio vt se regis im-
 mergat. Putabimus ne sic animam lucre fieri. Mibi hercule non sit verisi-
 mile in curiis principū vbi tot vicia regnant: vbi tot irritamenta ab exer-
 citio virtutū subducunt vi virum aliquem bonū posse perseverare. Nan-
 q vt sessor bonus in equo retrogrado vel calcitroso excutietur: dilabe-
 q tandem: sic vir bonus & iustus apud reges diffluet: vel immunitus re-
 rum licentia ac fluxu: & tot immundiciis tum viciorum tum hominū cir-
 cūuentus dedinabit a via: & in scopulos ruet ventorum viribus actus &
 rempestatū: q cum Plato in atheniensī curia perspexisset: fugere potius
 statuit q inter tot viciorum inquinamenta morari. Cognoscito igitur te
 ipsum qui sequi curiam statuis: & an Platone sis maior; animaduertito
 an virū plus tibi q illi sit ad resistendū male consuetudini: oportet in cu-
 riis obsequi oibus cōicare qd habes: seruire tempibus: versare naturam
 & regere. Nec non te ipsum hūc & illuc torquere & flectere; cum tristib?
 seuerē: cum remissis iocunde; cum senibus grauiter; cum iuuenibus co-
 miter: cum facinorosis audacter: cū libidinosi luxuriose viuere. Quod
 nisi feceris: nec magnus in curia nec diuturnus esse poteris. Sed replica-
 bis mibi forte illū ipsum Platonem: quem fugisse curiam superius
 scripsi. Posterius tamen ad Dionysium sicile tyrannū peruenisse illiq ser

nisse. Sic est vt ais. Sed vide quid obtigerit: nanq; vocatus ab illo per doctrinæ speciem: cū tyranni vicia corripuisset: tyranni fraude venundatus est. Nec is solus ex sapiētibus iram principis exptus est: nam & Zenonem plūm senem admodū pbararis tyrannus omni cruciatus genere dilacerauit. Anaxagoras nobilis philozophus ab Anacreonte cyprioz rege occisus ē. Boetius iussu Theoderici regis interijt. Longa mora eēt si quos viros bonos necari principes iusserint enumerare voluerim. Nec mihi quispiam vel Moylen vel Helyseum vel aliū quēpiam philozophoz commemorauerit: quasi & sibi liceat qđ viris diuinis pmissum extitit: nec em̄ cum regibus illi manserunt: sed functi legatione quā deus eis mandauerat abierunt. Solus Ioseph apud Pbaraonē moratus est: quę ordinatio diuina pro salute populi illuc transmiserat & venundatio fraterna: faterbor & Mauriciū & Martinum militasse ac principibus seruiisse: sed ille q̄primū christianus cognitus est cū tota mox legiōe thebea truncat⁹ est capite: hic vt vir factus ē & regia castra dimisit: & in obsequium dei se sequestrauit. Sciebat em̄ vir sanctus quia pupilloz & viduarū cause ad pncipes nō egrediunt: quia nunq; apud reges causa pauperū defendit: quia venalis est omnis iusticia: quia impudicus est omnis sermo: quia nulla misericordia: nullus religionis zelus: nulla charitas: sed inuidia & ambitio tñmodo dominatur. Quibus obsistere fortissimi fuerit: & plus diuina q̄ humana sapiētia. Et q̄uis eēt Martinus ipse sanctissimus: possetq; sua virtute supare miliciam: amplius tamē maliciam nec per se voluit sequi nec aliis imitandam suo exēplo demonstrare. Nec saluator noster xps interrogatus quid faciendū eēt ad vitam consequēdam: vade dixit & regib⁹ seruito: sed vade inquit & vēde omnia q̄ habes & seque me: nō princeps nō regē: sed me: nō curiā s; me inquā seque. Videas igit tibi vir bone qui propter animā seqris curia: ne propter curiam illā pauperas: quia multi sunt ibi laquei: multa offendicula: multe insidie demonū. Durum est ambitionem frenare: auariciam compescere: inuidiam domare: iram cōbiberere: luxuriam coartare: dum semp inter ista verferis. Si quis tamē a deo sibi creditū talentū nouit vincere: vt ista possit & tanq; sol immaculatus in luto versari: si potest picem tangere & ab ea nō inquinari. Si pōt ignem ingredi & nō vri: non illum curiam sequi prohibeo: nam meritū tāto grādius assequetur: quanto piculosius militauit. Sed persuasum est mihi neminē eē: qui curie seruiendo nō potius vincat a viciis q̄ vicia vincet. Dociles imitandis vt Iuuenalis verba recenscam turpib⁹ ac prauis omnes sum⁹. In genesi quoq; diuinū oraculū est in hūc modū. Sensus em̄ & cogitatio humani cordis in malū prona sunt ab adolescētia: nō suaserim igit vlli in curiis iminorandū: nā & aia vt dixi discriminē magno supponit: & vita sepe an̄ tempus amittitur: quoniam vel principis desiderio fauebis ac vltro suis viciis arridebis: & animam perdidisti: vel increpabis malos mores: accusabisq; scelera & in re iram principis expetieris. Cyrus per la rum

rex Arpalo familiari suo admodum ante charo: ob deprehensum in se ut
 cium: filios epulandos in conuiuio dedit. Cambises eiusdem ex charissi-
 mis qui se de ebrietate corripuerat: filium sagitta transfixit. Nec tu mihi
 Aristotilem obicias summū philozophum Alexandri magni castra se-
 quentem: nescis em̄ qua volupte hoc egerit: & an sibi libertas fuerit ali-
 ter faciendi. At secuti sunt Alexandrum cōplures alii. Calisthenes philo-
 sophus critus frater collactaneus Lysimachus miles & philozophus in-
 signis. Calisthenes dum adorari more persico Alexandrū prohibet: trun-
 catis manibus & pedibus: effossis oculis & auribus amputatis: miseram
 vitam in carcere ducere cogebatur. Cui cum Lysimachus in remedium
 erumnarum venenum obtulisset leoni obiectus est. Crito cum Alexan-
 drum Philippi patris laudibus detrahentem redarguisset: ab eodem ut
 supra retuli in conuiuio est occisus. Sunt igitur stulti meo iudicio: & ut
 arbitror tuo Iobannes amantissime: & qui propter superiores causas &
 qui propter anime lucrum seruitia principis amplectuntur quoniam vel
 quod querūt nō inueniunt: vel per viam spinosam & ancipite pergunt:
 cū ad finē quē cupiunt tutissimis possint & quietissimis itineribus profi-
 cisci. Eset ergo iam satisfactus his que ab initio proposuimus: possemus
 iam epistolam claudere: sed sunt adhuc alie complures molestie curialiū: de
 quibus nō erit ab re breuiter meminisse. Plurima inter dormiendum
 sunt tedia. Sepe in asseribus dormiendū est: in paleis: in lapidibus: nudo
 q̄ solo: in vēto: in pluuiā: in frigoribus. Si plumas fueris allecutus: ad pe-
 diculos: culices: & alias infinitas vel mordentes vel deterrence se
 tentes bestiolas te prepara: nunq̄ solus dormies: nisi cum sociū cuperes.
 Lintheamina immunda: fetida: lacerata: & quibus nuperrime pestilentia
 sunt mortui tibi dabunt. Comes adiungetur scabiosus: qui se tota nocte
 fricabit: alius tussitabit: alius fetido flatu te purgebit. Interdum & lepro-
 sus tibi coniacebit. Alius frigidus est & vestimenta ad se rapit: alius febre
 calidus: & lodicem cum omni tegmēto supra te iacit. Semper vel ille tibi
 molestus erit: vel tu illi videberis tediosus: dormis frequenter in cōi: ubi
 vel. x. vel. xx. ubi vn̄ sterit: alter pedit: alius calces iactat. nūq̄ ante me-
 dium noctis ē silentiū. Veniūt ebrii dormitū: cōfabulant: garrūt: raptat
 rixant: pugnat: & seinuicē cedūt: Surgunt mingentes: sepe apud stabula
 sunt cubacula tua: & equos fremitantes vel se mordētes audis: nūq̄ scies
 ubi iacere debeas: nisi dñi dormitū iuerint. Sunt in diuerforiis multi ad-
 uene: multi ignoti: & vita curialiū plerūq̄ in hōspiciis publicis statuitur:
 ubi cōtinuo fures timēdi vel formidandi sicarii sunt: neq̄ res tuas vnq̄
 tam diligētē custodies quin aliqd detractū repias: nā & ipsi fures in tha-
 lamo tuo dormiēt: & te sopito assurgēt: res tuas sub te q̄ iacētes eripi-
 ent. Ad sunt meretrices: ancille: lenones: ioculatores: lusores: pasiti: g iur-
 gia cōtinuo pludunt. tantusq̄ clamor exorīt ut nedū dormire sed nec q̄
 prope te est loquentē sociū intelligere queas. Adde loquacitatē eorum

qui nocte plonza est nunq̃ quiescūt. Absentē cantat amica; vt Flaccus
 ait: multa prolutus vappa nauta atq; viator. Nulla dormiēti quies dat.
 q̃ si vnq̃ rumores & alia mala somnus vinceret: ac oculos claudere cepe-
 ris: euectigio reuocaberis: & aliquo casu surgere cōpelleris: credo te ista
 millies expertū: ideoq; sum breuior. Sed alia accipe q̃ inter hospitādum
 sunt tedia. Marescallus orandus ē ac p̃cio cōducēdus: rogādūq; serui ei⁹
 & alliciendi munerib⁹: vt hospiticiū tolerabile tibi p̃beant: q̃ si promiserit
 non tñ implebūt. teq; vel in remotissimis locis vel in fetidissimis ganeis
 collocabūt. Interdū & honestū locū que; dedit vt deferas & alteri cedas
 minis & vi coget. Sed eēt tolerabile fortasse marescallo caput infestēre
 cuius est officiū nō inonestū: at sordidos homines sequi atq; his suppli-
 care & offerre pecuniā grauissimū est. Nec tñ hoc potes effugere: nam et
 coquis & pistoribus et frumētariis & bladī viniq; distributorib⁹ humi-
 liarē te cōuenit: & ip̃orum beniuolentiā emere. Quid ostiariū referam?
 Hēu quotiens ille vlnas in pectus detrudet tuum: quoties te pugno vel
 calce repellet: quoties vbi te viderit venientes portam q̃ patebat statim
 recludet. Quoties te exduso quis aurū dederis: vel mimū vel scurrā vel
 e mulum tuum intromitter: quoties tibi vel dormire principem vel in cō-
 filio eē vel egrotare mēditur. Quid de motu castrorū dicam: quis tormē-
 ta que nunc incidunt possit enumerare: Quanta equorū est cura: quan-
 ta armorū: quot vrgant angustie. Transeunda sunt alta flumina: pontes
 ancipites ascendendi. Equitandum in tenebris: in pluuiā: in vento: in ni-
 uibus: in luto: in glacie: in fluminibus: in spinis: in nemoribus: in saxis: in
 precipitiis: in abruptis collium: inter latrones: inter hostes: nunq̃ certus
 est principis recessus: fama nonnūq; vagatur in crastinū esse castra remo-
 uenda: cūq; accinctus es vie mutatur opinio: q̃ si forte impatus fueris re-
 pente fiet recessus: ibitq; cum paucis: & sequi pene festinātur omnes iu-
 bebit: idq; tunc potissime cum vel egrotabis vel medicinam sumpseris:
 vel sanguines diminueris: aut equi aut famuli tui minus dispositi fuerint
 Si quis & standi vel recedendi certitudinem habere voluerit: ex caupo-
 uibus vel meretricibus melius instruetur q̃ ex aliis: nunq̃ quo sit eun-
 dum scies: nisi postq; perueneris. Creditur summa luce rex abiturus: tūc
 q; omnes in equis expectant: & ad meridiem vsq; tā muli q̃ equi & cur-
 rus onerati manent: sepeq; oneratam q̃ decepti deponūt. cum vero iter
 arreptum est in his locis potissime mansio fit: vbi nec vina sunt nec ciba-
 ria: nec in quibus recipi queas diuersoria: vbi vero vbertim omia suppe-
 tūt: nunq̃ post biduum castra manebunt. Est cām regibus tedium quoti-
 ens multitudinē letam audiunt: contra vero ex angustis afflictioeq; ple-
 bis solatia suscipiūt: ideo nonnūq; mille passus pficiunt. Interdū quin-
 quaginta milia passus obambulabūt. Gaudebūtq; cū te vel familiare p-
 didisse vel equū accipier: vel cū te p̃cipitatū in flumina vel frigore obrigu-
 isse: vel estu defecisse cognouerint: cū ipsi & contra frigus & contra calo-

rem armati exierint. In castris præterea processu. quot pressure sunt: quot
calces: quot trusiones: quot casus: quot irrisiones: quot blasphemie: nūc
tuus equus aliu cedit: & in te culpa refertur: nūc tuus leditur & afficietis
damno. Litigant inuicem famuli & in bellū descendūt dñi: interdū serua
re ordinē oportet: nusq̃ cedere loco licet: festinandū est cum alii festinant
ta rdandūq̃ dum alii tardant: nec prope te erit quē velis amicum nec ad
eū vbi sit poteris ire. Si quo casu cecideris nemo te colliget: sed vniuerso
exercitu calcaberis: & tam tu q̃ equus in puluere redigeris: nūc in locis
palustrib⁹ & in luto castra ponunt: nūc in arena locoq̃ sterili: ex quo nec
lignatū nec aquatū absq̃ magno discrimine p̃gredi queas: tūc aut estas
erit & caloribus exureris: cicadis obtunderis: culicibus mordeberis: ser
penibus intoxicaberis: fetoribus ac exalationibus pessimis cruciaberis.
Aut est byems & tecto atq̃ vestib⁹ nudus pibis: q̃ si tu forsan euaseris:
famuli tamē & equi supesse nō poterūt. Adde cū prope sunt hostes ma
iores molestias: nunc vitandas lapides: nūc sagittas timendas: nūc fures
formidandos: nūc latrones: nūc insultus ē faciendus in hostes: nūc cauē
dum est ne hostes ipsi officiant insultātes. In armis edendū est: in armis
dormiendū semper in vallo castrorum in portis excubie sunt habēde:
nūq̃ hora quieta est: nūq̃ in pace manere licet: nūq̃ tube: nūq̃ cor
nua tacent: nūq̃ insidie cessant. Quotiens itur ad muros vel cū duo con
currunt exercitus: quāta trepidatio est. quot clamores nūc erigunt ma
chine: nūc ferunt tribuli: cōcurrunt iacula fodunt missilibus scuta. Coru
scant enses: sub illo equus occidit: hic fossus telo ruinam minat. Illi ca
put auferit: huic manus amputat: quidā calcant inter equos: quidam in
foueis iacent exangues: mille facies mortis vbiq̃ vident: non hic miseri
cordia est: nō benignitas: nō humanitas. Si ille vir bonus: ille miles egre
gius: ille fortissimus credit impator qui plures sua manu necauit: quisq̃
cruentū gladiū ex pluriū virorum iugulis eduxit. Sūt equestres pugne
sunt pedestres sunt nauales: sunt murales vbiq̃ res sunt horrende & faci
es inferni similis: nihil ibi lucrari absq̃ iniuria p̃ximī potes: nec tua sunt
que bellis queruntur iniustis: vt fere sunt omnia bella q̃ inter domesticos
fidei cōmittuntur. Perdere autem illic nedum res sed vitam & animam
potes: nec tute vitare bellum confidas in quo tuus rex interfuerit: nemo
se mare vitaturum speret cum rex nauigauerit aut comitandus rex ē. aut
amittendus inter tot tantasq̃ difficultates: aut iuuenis es & sufficere insoli
tas res non potes: aut antiquus & deficientibus viribus nec in ediam nec
sistim nec laborem sustinere vales. Prætereo morbos qui dū sic angimur
nos aggrediunt: quib⁹ coacti vel in via deserimur: vel inter ignotos ple
rūq̃ die claudūt: qui domi manentes p̃ multis annos viuere potuissent.
Sed redeamus iam in vrbes: simus in amplo spacio: locoq̃ quiescat cu
ria: deerūt ne propterea cruciatus: an nō fient indies noua edicta & con
stitutiones noue: quibus vt te coaptēs: singulis diebus de nouo incipi

es viuere. Siue rex sedeat siue stet: tibi tamen semp erit standū: nec vllam
tuis tibiis poteris dare quietem. Sed nō nunq̃ sedes temerarius iudica-
beris. Quid vero in stipendiis exigēdis: quāta morositas: quantaq̃ di-
minutio est: nunq̃ in tpe dat: nunq̃ integrū: nūc ad istū nūc ad illū remit-
teris: diuersisq̃ mendaciis eluderis: multa sunt propter q̃ magnifico Ca-
spari cancellario teneor: sed in hoc quoq̃ sue magnificēcie sum obnoxio-
quia me nō patit̃ solario meo frustrari si cut alios video: qui suū gemunt
fraudari salariū. Nunq̃ stipendia recipiunt nisi distributorem donaue-
rint: nec vllus est qui tam dara conuētionis sue capitula faciat: & ad volū-
tatem officialium nō recipiant int̃pretationē qui sunt omnes auri cor-
rosores. Sed iam de necessariis alig d dicamus: qui & ipsi curialiū tormē-
ta exaugent: nūc hoc nūc illud impetrari sibi petētes & siue durū sit siue
absurdū qd̃ optant: tamē impetrare te volūt. Quidā potētes sunt qui ex
grā principis pmouere propinquos possent: sed tales sunt eius consan-
guinei: vt vel eis benefacere nō audeat: vel si audeat ifamiā populi & in-
dignationē supra se dei sustineat. Quid q̃ amorē in se principis nemo ve-
rum assequit̃: nanq̃ vt socrates in eo quē de regno scripsit libro testatur
Principes neminē nisi incon sulto quodam impetu diligūt: q̃ si quem
amant: nō vt amicū diligūt. Inter pares em̃ amicitia versat̃: sed eo modo
amant quo & canes & equos diligūt: fructus vt exinde suscipiant. Quid
dixi errauit: certe multo plus equus aut canis q̃ homo diligitur: mortuo
quippe viro mox vir alius adest qui locuz defuncti magnis p̃ciis sibi da-
mū postulat: at canis vel equi mortui vice non supplebit alius nisi vel
emptus precio vel grā. Parū ad huc dixi: cū nedū nō dolenda sed optan-
da mors tua principi sit: qui diutius seruiisti: aut em̃ pro lōgis obsequiis
nō te remunerauerit: & solui obligatio morte tua: dulcecq̃ suo ex ore so-
nabit. Ach si mortuus nō fuisset homo ille: magnis eum muneribus do-
nassem. Aut largitus est tibi plurima q̃ te mortuo recupare se sperat: vix
enim hodie diues aliquis moritur: cui principes nō succedant. Sed audi
iam quot immiuent tibi molestie propter personas principis: raro nedū
inter principes sed inter priuatos quoq̃ vir bon⁹ reperitur. Cicero in di-
uinationū libris. Si que rarissime fiunt monstra putanda sunt: inquit ma-
gis monstrū est vir bonus q̃ partus mule. Astipulatur huic sentēcie Iu-
uenalis: qui licet prius dixisset. Rari quippe boni: vix numero sunt toti-
dem quot t̃bebarū porte vel diuitis hostia nili. Postea tamen quasi sepe
reperiri nō possent amplius se restrinxit dicens. Egregium sanctūmq̃ vi-
rum si cerno bīmembrī vt monstrū puero & miranti sub aratro piscibus
inuentis & fete comparo mule. Nec diuina scriptura remissior est. Siqui-
dem apud paulum prop̃bete verba relata sunt. Est aut̃ deus verax: omis
homo mendax. Et iterum scriptū est: quia nō iustus quisq̃ non est intel-
ligens: non est requirens deum. Ac rursus: non est qui faciat bonum nō
est vsq̃ ad vnum. Vides vt oratores ac poete cum sacra scriptura concor-

dant: vides ne vt rari boni: mali vero infiniti sunt. Si ergo rex tuus ma-
lus fuerit dolebis eius infamiam eiusq; viciis cruciaberis. Si avarus e an-
geris: quia nec te premiat: nec alios benemeritos & quia plurima negli-
git ne sumptum faciat. Si liberalior est: times ne profusione nimia oblini-
et erarium. Si crudelis vereris ne in te tuosq; seuiat. Si pius egrefers: qz
non vldscitur iniurias. Si audax pericula reformidas. Si vecors hostib;
inuides qui sibi semper insultant. Si loquax multiloquium esse non abs-
q; peccato cognosces. Si tacitus: dicis qz nec amicos nec seruitores ver-
bis scit retinere. Si vinolentus: accusas ebrietatem. Si vino non vtitur:
quia parum sit letus grauaris. Si luxurie cultor est doles: quia plurimis
iniuriatur. Si feminas fugit: dicis non esse virum. Si paucos ad se admit-
tit: displicet tibi inter illos non esse. Si comunis est omnibus: irasceris qz
tam reliquis qz tibi sit familiaris. Si omni ex parte bonus est quod mon-
strum fuerit: cum tu sis malus doles quia tuis viciis non alludit. Aut si tu
quoq; sis bonus quemadmodum est difficile: dolebis principi bono nō
arridere fortunam: semperq; anxius eris suo statui: egrotabis cum eo:
quoniam non tam filio suo pater afficitur: qz bono principi bonus ser-
uus. Cui etsi fortuna fauerit nunc mutationem: nunc insidias times: nec
dormies vnq; nec vigilabis in pace. Est insuper magna virorum recreatio
mētis secessus: cum se aliquis retrahit in solitarium locum ac vel medita-
tur vel legit vel scribit: totūq; se musis prebet. Et nūc Platonem: nūc Are-
stotilem: nūc Tullium: nūc Virgilium: nūc alios doctores iam dudū
mortuos: sed fama viuentes & scriptis alloquitur. Sed hac voluptate pri-
uati sunt curiales qui semper in ocio sunt: in clamoribus: in tumultibus:
si tibi nonnunq; particulam mēse delegeris in qua vel legas aliquid vel
scribis: mox aliquis instabit qui te vexet. Et si alii cessauerint: non aberit
dispensator: qui prope te computum faciat: eraq; moueat: nusq; tibi an-
gulus patebit quietus: in quo possis cum Scipione dicere. Nunq; min?
solus qz cum solus. Oportet te priscis illis sanctisq; viris carere: atq; inter
homines vinere quos rectius bestias omni virtute carentes appellaue-
ris. Sunt qui dicunt filios suos idcirco principibus tradere vt mores edi-
scant: fiantq; virtute prestantes. Melius dicerent ad intelligendam mali-
ciam: turpitudinemq; discendam se filios transmisisse. Sunt enim in cu-
riis viciosissimi iuuenes: sermones inbonesti: ille luxuriam cōmendat. il-
le voracitatem: nemo de virtute se iactat: sed aut virgines violasse aut stu-
prasse nuptam: aut emulum occidisse aut rapina sese aliquid nactum glo-
riabitur: que scelera sic adolēcentes imitantur atq; imbibunt: vt nunq;
postea dimittant. Nec te putes adolēcentem pudicum: sobriū: verecun-
dum & bene morigeratum apud principes inuenire: omnes huiusmo-
di sunt quales magistri. Verum est enim qd Terentius ait. Ad peiorem
plurūq; partem animū applicari: si quis ad eam rem magistrum sortitus
sit improbum: sic natura iubet: velocius & citius eos corrumpunt exera

pla mala cum animus magnis auctoribus subeunt. Refero maximas deo
grates qui mihi iam viro sequendi principes animum tradidit: cum iam
a parentibus virtutes aliquas sic acceperas: vt amplius amittere nō pos-
sem: q̄ si aliud non est: hoc saltem habeo: quia nonnullas didici litteras:
quarum essem omnino ignarus: si pueritiam meam curia suscepisset.
Est enim in curiis principum viciosum litteras nosse: & probri loco du-
citur disertus. Est itaq; magna litteratorū molestia cum se contemui per
omnia viderint: & res maximas ab istis dirigi: ne dicam ego negligi:
qui vix inter manus & pedes quot habent digitos norunt. Sed est enā
illiteratis sua turbatio cū viros in curiam doctos a latine loquentes ve-
nisse vident: quos ipsi nequeunt intelligere. Quid preterea de consci-
entia tua dicam que semper inquieta est semperq; te mordet: cum tu te sci-
as multis viciorum illecebris inquinatum: nullum grauius supplicium
vt Seneca scribit q̄ conscientiam hinc Inuenalis cum tamen hos tu eua-
sisse putas: quos diri conscia facti mens habet attonitos: & surdo ver-
bere cedit. Occultum quotiens animo tortore flagellum: penaq; tam
vehemens ac multo scior illis: quos & cedius grauius inuenit & rbo-
damantus: nocte dieq; suū gestare in pectore testem. Sed audi obsecro
Ciceronē pro sexto rosio: cuius hec si bene memini verba sunt: sua quē-
q; fraus & suus terror maxime vexat: suum quēq; scelus agitat: amentia
q̄ afficit male cogitationes conscientieq; animi terrent. Hec sunt impiis
assidue domesticq; furie que diesq; noctesq; penas parentum a conce-
ratissimis filiis repetant. Quaq; te vertis: oblocutiones de rege: de con-
siliariis: de teipso fiunt: cum vel nimis subditi grauiamur: vel hostes in-
stant dum curia in choreis est: aut in venationibus occupata. Nullum
inter res mundanas maius: munus est hominibus a deo concessum: vt
Cicero dicit q̄ amicitia. At hoc bono tam luau tam vtili tam necessario
priuati sunt curiales: namq; viciosissimi fere sint omnes non amicitia in-
ter eos esse: sed factio quedam & conspiratio potest. Inueniuntur non-
nulli industri laboriosi curiales: at in his adumbrata non expressa sunt
signa virtutum. Videntur quidam liberales: sed rapinam sequuntur. Si
sunt casti ambiciosos inuenies eos atq; superbos. Si bumiles ebrii sunt
& nebulones. In nullo virtus est aliqua: quem mille vicia non comi-
tentur. Arduum est in hac hominum colluue: virum amicitia dignum
reperire: q̄ si quis inuentus fuerit bonus: vel repi non placebit vel ma-
gnatibus: nec eius vti beniuolentia poteris: quia non licet in curiis ha-
bere cōmerciū inter illos qui non sunt accepti: videbisq; nonnuncq; illos
quos diligis: et qui tibi sanguine sunt coniuncti ad suppliciu rapi: et quis
difficile sit tacere cum doleas nec cōqueri poteris neq; bisecere. Sepeq; cū
illo cōuersari cogeris qui tibi vel patrem vel matrem occiderit. Si eius
conditionis fueris vt famulatum possis tenere: inuenieris seruitores tu-
os ebrios: gulosos: rixososq; insolentes: immemores: negligentes: in-

erres: adulteros: homicidas. Si rursus tu alteri famuleris: dominū auarū
 querulosum: nuidū: temulentū: loquacē repies. Discurre p omnes curie
 fratus q̄ cōtēti cōsiliari sunt: suis cōsiliis nō acquiescere principes. Quid
 aiūt cancellari cū eorū līe ad honorem regis & vtilitatez scripte transire
 nō pnt: nisi correpte & ex bono in malū mutate. Quid magistri curie &
 marescalli: dū obedientiam non inueniūt: qd magistri camere dū eorum
 cōputa corripunt: qd capellani dū in celebratione diuinorū officiorū
 suspendunt: quid medici dū negligi sana & nocua recipi cernunt: quid
 milites. quid cubicularii: quid tubicines dū stipendia sibi negantur: qd
 coqui qui nil parare sine reprehensione pnt: Nullus est cui non sint infi-
 nite molestie. Atq; vt breuiter dicam: p multas tribulationes intrant in-
 sti in gloriam dei: curiales vero cum multis cruciatibus acquirere sibi ge-
 bennam student. Nihil de clericis & religiosis dixerim qui cum sama-
 ritanā cupiditatis ydriam iussi sunt relinquere. Taceo & illos qui necessa-
 rio & inuiti sequuntur curiam. Nam vt Cicero pro sexto Roscio dicit: qd
 ego inuitus & necessario facio: nec diu nec diligenter facere possum. Cre-
 do iam me promissioni mee satisfecisse: quia stultos eē probaturum dixi.
 omnes qui aliam vitam habentes in qua possint se boneste traducere: cu-
 riarum molestias sequuntur. Quod cū ita sit relinquamus hoc pelagus
 inquietum: nosq; in aliam vitam redigamus. Namq; si pacem cupimus:
 si odium diligimus: si nobis viuere volumus: si salutem anime querimus:
 fugienda sunt nobis atria regum & aulici tumultus: in quibus nec requi-
 es nec bonarum artium exercitatio: nec virtutis amor aliquis regnat: sed
 auaricia em̄ libido: crudelitas: crapula: inuidia & ambitio dominatur. qui-
 bus viciis qui sit deditus: nullo se poterit argumento tueri: quin apud
 viros doctos & malus esse conuincatur & stultus. Vale vir nisi ex curia-
 libus vnus esses meo iudicio prudens. Prīdie kl. Februarii. Anno salu-
 tis. M. cccc. xlv. Ex pruch.

Gaudet de reditu amici.

EPISTOLA CLXVII.

Aspar schlick cancellarius imperialis. S. p. d. Reuerēdo patri do-
 mino Johāui carnal iuriscōulto & apostolici palatii causarū au-
 ditori. Venit ad me nuncius tuus cū lris quib; mibi significas te
 iterū nurebergā repetere. In q̄ re pphetā me reddis: scis em̄ hūc creditus
 tuum me tibi predixisse: quia dietas nostras pretermittere non potes.
 Et sicut arbitror inter nos libenter viuīs: nam & nos letis animis te intu-
 emur. Sed vellem ego aliam ob causam te inter germanos commorari:
 nec semper hoc ecclesie negociū in manibus nostris nunq; expediendus
 penderet. Longe namq; plus mali secū affert hec diuisio christianorū q̄
 inuicem ligam: q̄ thurcorū impugnatio aduersus quos cūcti sentim;
 idem. Sed dabit deus his quoq; finem. Quod de diete cursu deposcis:
 non possum cū certitudine scribere: hoc scio & hoc tibi notū facio nostrū

regem indies se instruere vt ad dietam ascēdat. Diē certam recessus pre-
scribere nequeo: sed omnis apparitio sit vt q̄ totius iter sumat. quid autē
impedierit celeriorē recessum dicā tibi cū p̄sentialiter verba seremus. nā
& bohemoꝝ & hungaroꝝ res innouate sunt: quas me referēte plenius
agnosces. Tum etiā quomō in reffisingen. successerit tibi aperiā q̄q̄ iā
audiuisti germanū meū castrosum & aduersariū meū castratū eē. cui iam
adēpta sunt q̄ inuaserat castra. Sed multe nobis p̄ basilienſes inferunt mī
ne aduersus quos opus erit armis tuis ne iuri nro & aplice sedi fiat iniu-
ria. Noua bona q̄ scribis de afferre leto corde intelligā vt illinc fructū ali-
quis emergere possit qui te nosq̄ leticia compleat. Vale optime. Ex vui-
enna. xx. Maii.

Reprehendit cardinalem non scribentem. Et iterum cesarem scribit ad
vniōem ecclesie tractaturum. **EPISTOLA CLXVIII**

Aspar schlick cancellarius impialis. S. p. d. Reuerēdissimo i xpo
c patri dño Iuliano cardinali sancti angeli. Accedūt nos indies ex
buda diuersi nūciū nec vllus est qui me tuis lris cōsoleat. Quid cē-
sit nō scio: solūq̄ mirari me restat interdū etiam cōiecturis vtor sepeq̄ me
cum dico. Aut nimis secūde sunt res cardinalis q̄ fuitoꝝ obliuionē pre-
stant: aut nimis aduerſe quas scribere non vult ne me cōtristet. Sed neq̄
hic quiesco. Nā cū tuam prudētiam & summā sapiētiam mēti reuoluo:
scio quia nec p̄speris rebus inflaris: nec cōtrariis succubis: sed quēadmo-
dum de Socrate suo dicere xantippe solebat: in omni fortuna vultū eun-
dem geris: nec vultū dumtaxat vt ille sed animū quocq̄. Cur ergo aut vn-
de sit hec taciturnitas nō possum agnoscere. Is nuncius qui mō palatini
lras ad me detulit: eplam meaz inquit se tue paternitati reddidisse. Possz
aliquis dicere latere tecū aliqui buc veniūt: id sit quia nō ē inquisitio fa-
cta. Nō admitto expurgatioꝝ: aut altior causa q̄ quiescere faciet: quā nec
cogitare possum nec somnare. Vt cūq̄ sit pcor tuaz dignitatē ne me des-
obliuioni neue me tuis scriptis priuatū facias. Cupio scire sospitatē tuaꝝ
regni būgarie statū: & quid aduersus pfidiam Machometi sectam parēt
Scis itaq̄ nos eē cōdictos: vt & tu mibi būgarica & ego tibi theutonica
facta renunciē. Inter oēs boies seruanda sunt pacta: & hinc fides dicitur:
ga sit qd̄ dictū est. Si nō est apud te papius: scribe more vetusto in cere-
is tabulis. & ego abhinc nauē nō papiro tm̄ sed etiam pgameno p̄ hylstrū
tibi onustā mittere curabo. Nūc me qd̄ repbēdo ipe faciam: signif. cabo
q̄ hic fiat. Dilatū est vsq̄ in hanc diē iter ad cōuentū nurnbergen. nō si-
ne magnis & arduis causis possum dicere nō esse itum. Sed cur nō sit itū
& si sic causas nō possum dici. Tu scis regibus quāte sint cure. Nō tam
facile rex mouet castra q̄ miles equū ascēdit. Nūciā sumus ad iter accē-
dēti. Nō puto me amplius ex his locis tue reuerēdissime paternitatē scri-
pturū. Ex nureberga meas fortasse lras recipies. Illuc sequunt regē Al-
bertus & Sigismūduſ austriae duces. Vltic^{us} clic comes & dñs de vualſee

principes thentonie & oratores cōitatum nōs adērūt. Quid secuturum sit in reb⁹ ecclesie: nedū scribere sed cogitare difficilimū ē. Sūt em̄ inter se principes admodū discordes: & alii buc trabunt. Iohānes carnaial vir tū doctus: tū sensatus: & Nicolaus cusanus nri sanguinis oculatissim⁹ illic sunt: & alterius partis oratores. Iā tonitrua & choruscatōes incepterunt. Utinā pluuiā nō grandinē habeam⁹. Sunt nōnulli qui iudicia sua pluris faciūt q̄ totius orbis sniam. Voluissē in hoc cōuentu tuā reuerendissimam paternitatē vt vidisse ouale bellū apud eos verbis gestū sit. In quo certamine scio quantū valuissēs. Preliū cōtra infideles: etsi milim⁹ cohorationes desideret: & cōcilia matura manibus tū q̄ verbis magis gerendum est: nec p̄terea minus ē vtile vnionē in ciuitate tueri q̄ hostes pelle-
re. Quid em̄ p̄dest eos qui extra ecclesiā sunt p̄primere si ab his q̄ intus sunt laceramur. Sed dixi iā satis. Ex italia nihil noui habeo nisi q̄ ille cōtus qui senis p̄ cōi totius ausonie pace diutius sedet: rebus infectis dissolutus est: nec animi principū cōiūctiores sunt q̄ ante fuerūt. Tibi forsitan certius illius terre noua scribunt vnde tua origo est: mibi q̄a solo materno genere sum italie cōiunctus nō tam diligēter singula patefuit. Vale optime & me q̄ sp̄ tuus fui & ero vīta comite noli scriptoꝝ tuoꝝ expertem facere. Datū viuēne die. xxiiii. Iunii. Anno. M. cccc. xliiii.

Laudat treugas in regno bŭgarie fieri & aliqua de vnione ecclesie ac de passagio cōtra tburcos inserit.

EPISTOLA CLXIX

Aspar scblick cancellari⁹ impialis. S. p. d. Reuerendissimo in christo patri domino Iuliano cardinali sancti angeli apostolice sedis legato. Eram dubius qd cause foret q̄ ad me diu non scripsisses. Verebar nāq̄ neue mei eēs oblitus vel alia tibi molestia cōtigisset q̄ scribere nō pmitteret: cū litteras tuas accepi in die ascensionis ex budā missas que mibi non solum dubietatē ademerūt sed magnam quippe voluptatem & leticiam prebuere. Ex illis nāq̄ sospitatē tuam intellexi: & memoriam mei semp̄ menti tue berem. Agnouī quoq̄ quo animo litteras certis meas: qd̄ certe ex amicitia prouenit vt scribis: quis aliqui inter seruū & dominū non amicitiam sed tū dicant dilectionē vigere: nō est tamē de re sed de nomine disputatio: mibi tam serui qui p̄ salute dominoꝝ q̄ domini qui pro seruorum capite magnis sese obiectant periculis veri videtur amici. Quis em̄ seruū illum non vere amicū iudicet: qui ob vindictā necati amici: penoꝝ imperatorem interemit: captus ridēs crucem sicut et Liuius scribit & Cicero: nisi fortasse dicere volumus seruū eē desinere qui domini nanciscitur amicitiam cui amicus sit alter ego: & amicitia nihil sit aliud q̄ diuinarum & humanarū rerum cū summa charitate cōsensio. Inter cuius pomeria nec seruū intrat nec dominus: sed siue hoc siue illud sentim⁹: mibi palam est ex amore fieri q̄ epistolīs meis benign⁹ est auditus tuus. Et quia sic confido scribo sepius tue dignationi: nec vereor ineptias meas ostendere: & nunc res leues nunc irrisione dignas si

gnificare: dum tui non videar oblitus qui semper tum memor. Sed ut
nam reuerendissima paternitas tua quo vultu quo animo: quaq; iocun-
ditate & alacritate tuas suscipiam litteras: certe non semestre sed omis di-
mibi scripta tua differret: cum me scribere possis ipse potius scriberes.
Sed mitto hoc: sperans deinceps frequentiores epistolas ex te me rece-
pturum. Quod de treugis refers cognoui libenter. nam & ego in hac pte
magnam operam prebui vt reciperent: vt qui hūgarie tanq; patrie mee
bene eē cupio. & illius videre quietem toti affecto precordiis: nec exerci-
tui cōtra thurcos ituro vellem aliqd obstare: tum q; subditos meos pa-
cis cōmoditate potiri desidero. Sed timeo ne meū desiderū euanescat &
plus aliis q; mibi mea stulticia proffit bene sit q; aliis conserimus agros.
Nam Pancracii satellites qui casili sunt: non abstinent boldis meoq; ru-
sticos non sinūt quiescere: sed grauiore indies exactiōe agitāt. Vt iam
videre videar treugas ipas q; omnib; sunt accōmode: mibi tmmō noxi-
as fore nisi aliter pvideat. Ego certe apud cesarē nrm summo studio ni-
xus: vt in agris magnifici palatini boldæ cessat exactio. In qua rescriptū
est capitaneo iaurini quantū opus ē: nec illius agricole amplius vexabū-
tur. Cōsido igit palatinū ipm mibi vicissitudinē redditurū sicuti sibi scri-
bo. Sed proderit etiā mibi diligētia tua cū ipso palatino si apud regē po-
lonie & alios put res desiderauerit meā causam pmoueris. Ad quā rem
nō porrigo multas pces: quonia; viris prudentibus & amantibus satis
est indigentiam denudasse: vulnusq; medico detexisse. Solum peto vt
treuge que publice sunt vtiles priuatim quoq; frugifere sint: ga nec pub-
lica sine priuatis sunt: nec sat est erarium ciuitatis vel principis abundare
nisi & domus priuate sint opulente: scrinia diuim plena. Magnope cu-
randum est vt be biennales inducie rate sint & stabiles: quonia sicut exi-
stimas aliquid pariet hec tēporanea pax: vt melior possit haberi & logi-
or. Nam sicut ex puo bello maius sequit: sic ex breui pace gigni diutur-
nior pōt. Mollificabunt hoc biennio sicut putandū est truces animi: sub-
ibit iniuriarū obliuio: cōmercia inuicem habita familiaritates parient ex
quibus facile si sic diuine pietate placuerit vniuersalis concordia poterit
inueniri qd de cōcedat. Nūc res ecclesiasticas ingredior. Laudas me q;
in nurebergen. conuentu labores meos pro pace ecclesie & veritatis de-
fensione sim positurus. Hoc non me dignum laude sed indignū repre-
bensione facit: quia obnoxii sumus omnes qui christiano censetur no-
mine: matrē nrām ecclesiam consolari: veritatem tueri: christi vicariū bo-
norare: apostolice sedis reuerētiam atq; obedientiā impertiri. Qui secus
agit dignus ē obprobrio & anathemate: ac ecclesiā labefactat: hos decet
potissime insurgere qui maiori auctoritate & pte fruat. Et hi maxime
arguedi sunt: si negligētes aut desides crescere malū sinūt & virus effun-
di amplius. Me quide; & mei similes oportet hortari: rogare: instare: &
incessabili vocis tuba damitare vt principes euigilēt: manūq; opponāt.

Quod ego p mea virili nō negligo: spero q si res nō bene iuerit mibi ni-
hil eē imputandū: quia nec clauus nec temo in manu ē mea. Iam ibimus
nurēbergam. Nam rex & sui fratres germani & patruelis itinere se accin-
gunt. Puto quia circa iobānis festū exhibim⁹ austria. Quid securum sit
nec dicere possum nec opinari. Tot em capita sunt vt nihil difficultas sit.
q vaticinari quo illa diuertant: quot homines tot finē. Audio plura q me
conturbant. Vtinā sicut alī scripsi tua reuerēdissima paternitas in diēta fu-
isset: q & cōcilio & auctoritate multū ad pacē valuisset. Quicqd sequet
forti aio tolerandū erit: quis nō putē id obtinere qd paucorū puidia &
ambitio qrit: sed tñ aduersus hos tua paternitas pfuisset & cū regia maie-
state & principib⁹ electorib⁹ de passagio tractare potuisset. Res ardua &
magna. magnos pmoiores desiderat: nec tot principes in vnū cōuenire
quēt: nisi faciūdia boni viri moneant. Ipi p se principes nūq ista somni-
ant: nec fidē pbent si q nō maxime auctoritatis velit psuadere. Ego cer-
te reuerēdissime p egregie qd scribis cupio. nec derideo cogitatus tuos
vt suspicaris: sed probō laudo: nec scio in qua re possis vili q in bacin-
sudare. Quid em vel honesti⁹ vel sanctius ē q nomē xp̄ianū ampliāre: q
fidē seminare catholicā: q aias dyabolica fraude deceptas ad lumē verita-
tis reducere. Hoc ē sane qd cardines decet ecclesie: hoc ē opus ecclesiasti-
ci viri: hoc dignitati tue p̄cipue puenit: sed mibi reuerēdissime p impos-
sibile videt tantū op⁹ p lras fieri. Cū arben. bello pmouerent: Demoste-
nes q tūc exul erat nō lris q̄uis scribere faciūdissime sciret: sed lingua vni-
uersas grece ciuitates in fauorē patrie nouit. Idē mibi tue reuerēdissime
p̄nitati gerendū videt. Suscipiēda legatio foret ad germanie gallic &
britanie principes: rogādus rex n̄ vt sicuti regū prim⁹ ē ita & belli prin-
cipē se constitueret. Scio q a mineruā doceo sed nō obeſt. Magna res hun-
garia ē. multos viros habet: multasq vires: sed ad pellendū tburcos: eu-
ropamq vindicandā maiori potētia opus ē: nec tu id inficiaris: q & ger-
manos cōcurrere cupis & italorū classez. Sed mibi nō psuadeo tantā rem
per lras posse moueri. Ideo videre vellē reuerēdissimā p̄nitatē tuā prin-
cipes n̄ros apire cū mādatis & bullis ap̄licis & eorū q cōsentiūt lris: q ca-
su nedū de passagio greciā ex vnguib⁹ Machometi: sed asiā quoq liberā
dā sperarē. Hec volui dixisse cu venia. Cōmendo me tue p̄nitati reuerē-
dissime. Celar tibi & virtuti tue mirūmmodū ē affect⁹. De⁹ secundū iter
tuū & qd paras opus. Datū viciēne. xxiiii. Maii.

Exponit quo pacto eps pataviē. Fridericū cesarē honorauit.

Neas filui⁹ impialis secretari⁹.

EPISTOLA CLXX

c .S. p. d. Iobāni cāp̄isio p̄stanti p̄bo & amico veraci. Iubet lex ami-
citie omnia inter amicos esse comunia: siue modestia: siue iocūda
que contigerunt. Te hec philozophia iam dudū & a teneris vt aiunt vn-
guiculis edocuit. Ideo non agam hoc pluribus sed ad rem veniam. Ma-
gna mibi per hos dies oblata voluptas est: ad cuius plenitudinem sola

fui pñcia defuit que mihi omne gaudiū solidius reddidisset. Sed cōmu-
 nicabo tibi litteris qđ verbis nequeo: q̄uis & calamus impotens est oīa
 referare. Audi tamē & voluptans ihēe porciunculam recipe. Fui nuper
 apud vniennā plurimū mētus quia cesarē nostrum res tum ecclē tū im-
 perii timebā negligere. Nam qđ dictum & scriptum fuerat de cōuentu
 nurēbergen. videbam quodāmodo postergari. Sed aduenerūt mox re-
 gia mandata que nos sequi regem iubebant quoniā is die iouis. ix. iulii
 ex nouaciuitate recesserat iter suum versus nurēbergam cōtinuatur. Le-
 tati omnes hoc nūcio sumus. Ego cum magnifico cancellario Caspare tui
 amante regiam maiestātē biduo sum secutus. Post cum rex opidum suū
 quoddam extra viam possum visere vellet. nos anasum preximus vbi
 olim ecclesiā metropolitana floruit laureacēsis dicta. Fuit. n. laureata vrbis
 admodum insignis in ampla campoꝝ planicie & super flumen qđ etiam
 anasum vocitant. Sed postq̄ achilla rex hunorū vrbem hanc deleuit vbi
 arx erat opidum ex nomine fluminis restructum est. Sedes vo metropo-
 litica in salceburgam translata. Hic vna nocte consedimus. Postera die cū
 duo miliaria teuthonica cōfecissemus nemus supra collem transiimus:
 castellum conspiciamus ecclesię patauiēsi. qđ alii aporum planiciēri mon-
 tem appellant. Ibi prelatus insignis residebat Leonardus episcopus pa-
 tauicensis. qui suscepturus regem illic obuiam venerat. Tu hominē nosti.
 Nam & hic vniennē fuit cum tu cardinalem sancti angeli secutus regiā
 maiestātē iam annus est visitasti. vir elegantis stature: blandi colloqui: in-
 genii prudētis ac liberalis: qui primū in concilio regio locum tenet. Hic
 vbi ex alta specula cancellariū vidit aduenientē: marescallus. suum obuiā
 destinauit qui nos ad secretam viam deduceret. In publicis autē diuerso-
 riis preceptū erat ne quid nobis venundaret vel ad hominū vel equorū
 vsum. Et quia dispensator cancellariū preuenerat iamq̄ popinam armaue-
 rat oīa iussit eripi. nec vnum ex familia nostra passus est extra arcem eē
 sed equis etiam pabula ministravit qđ vbertim triduo factum est. Veni-
 mus igitur ab eius conspectum: postq̄ hic diuina pegerat non tam letus
 herculem suscepit euander aut abestes anchisen. q̄ hic nostrum cancella-
 rium. Nam & illum & nos singulos blando vultu & alacribus oculis ad
 se recepit. modestoq̄ risu quolibet amplexabat ac dulcissimis verbis cō-
 salutabat & vt quilibet valeret p̄cunctabat. nec nos vti seruos q̄ nō erat
 impar. sed vt filios vel fratres p̄tractabat: nemo crede mihi est Iohannes
 amantissime quem vnq̄ viderim tā benignus atq̄ humanus in suos ho-
 spites. tam magnificus in edificiis tāsplenditus in cōuiuīs. tam largus erga
 personas miserabiles tam equus in subditos. tam iustus in omnes: q̄ istū
 prelatum accepi. Hospitalitatē magnificentiā ac liberalitatē ego ipse sum
 contemplatus. Neq̄ hic sicut pleriq̄ bona ecclesię inter necessarios parti-
 tur. aut in alios illaudabiles vsus cōuertit: sed elargitur paupibus christi
 q̄ plurima. Nec princeps ē his in partibus añ cuius ostiū plures pascant

X

inopes. Taceo elemosynas quas clanculū facit. Nam & comitibus & ba-
 ronibus nōnullis occulte subuenit: quos rota fortune instabilis p̄cipita-
 uit. Patet p̄terea dom⁹ eius p̄claris semp̄ hospitib⁹. Et l⁹ ea resistentia quā
 tibi Albertus austrie dux fecit: qui postea rex bŭgarie bohēmie ac roma-
 norum fuit: in octuaginta milibus aureorū suam eccliam dānificauit: hic
 tamē postea q̄ pacem nactus est: in edificiis tum castrorū tū eccliarū repa-
 randis septē & viginti milia florenorū exposuit. In redimēdis autē censu-
 bus ac prediis pignore datis tria & viginti milia. Vtinā tales platos tri-
 dētina sortita fuisset ecclia. Sed quid ego ista cōmemoro: sequar qđ cepi.
 Erat iam prādium opiparis epulis appositū. Ascēdimus aulam ibiq; iu-
 xta fenestrā quā leuis aura p̄flabat cōsedimus. Primus erat eps. secūdus
 cancellari⁹. tertius illustris comes ottenbergē. q̄rtus p̄positus frisingē.
 vir & nobili loco natus & iuris interpres. Sed nec mihi vltimus locus in
 tam sublimi mēsa negatus est. Credo me alienigenā honorare voluerūt.
 Nihil laut⁹ illa quacra fuit. nec tā florētes epulas metellus q̄stor hispa-
 ni dicē habuisse: nec tā exquisita fercula crispinus aut apici⁹ & alii roma-
 ni vorabant. Postq; abrogatis cibariorū legib⁹ p̄feca seueritas luxu cessit
 maligno: mos germanorū est pisces carnibus admiscere nec felix putat qđ
 tū carnibus veldit. Suauissimi igit̄ fuerūt pisces apppositi: q̄s tū danubi⁹
 p̄pinquus tum trauna p̄terlabens administrabat. Nescio quē accipēserē
 laudāt antiqui q̄sue murenas. Ego inter edendū sepe recordatus sum ei⁹
 quē Arestoriles dicit collum gruis optauisse. vt q̄ maxima ciboꝝ volu-
 ptate p̄frueret̄ inter carnes aut ardeā comedim⁹ turdos altilles orices cer-
 uum aprū leporē: omitto reliq;. Nec dum bec legis saluaz in labra dedu-
 cas mūdatosq; dentes lactuca fatiges. Inter alias autē voluptates iocun-
 dissimū erat vuatas p̄ hyemē glacies in seruētū estu mense apponi: vinaq;
 illis reddi frigidiora. Quid tibi de vrbānitate faciedis mīroq; dicēdi lepo-
 re huius prelati satis potuerim dicere. Sunt nōnulli qui hospites q̄si ve-
 recūdia coacti vocitant oēmq; morsum dinumerāt: ac cum agnū lacerari
 dentibus cernunt nōminus tristant q̄ si p̄pria mēbra mādarent. At hic
 p̄sul tunc dolebat tunc increpabat hospites cū cesare videbat nec qđ edi-
 lia ponerent sed qđ nō ea fuissent q̄rebat. Qz si vt dicimus nobilitat mul-
 tū frons generosa dapes: quid tunc dicemus cum laute mense copiosisq;
 apparatibus & vultus leti & verba gratissima adiūgunť. Postq; vō exē-
 pta fames epulis menseq; remote sunt: ducit nos potifex p̄ castrū. locaq;
 singula monstat: sitū ostendit & quicqđ est laudabile in apto facit. Prebe
 aures paululū: locū tibi describā vt cum legeris exhyllari etiā possis. Ca-
 stellum hoc in ea terra est q̄ inter bauariā & austriā iacet marchionat⁹ ana-
 si: Quidam volunt hanc esse portionē austrie postq; ibi ducatus erectus
 est. Sedet autē castellū in rupe tramie cui ab oriente austria: & ab occidente
 bauaria. Boreā sibi bohemia prebet austrū siria. Trauna fluuius est mīre
 p̄spicuitatis qui ex alpibus sirie p̄cipitatus quodam lacus efficit. Exin

de per quinquaginta milia passuum discurrēs: planicieq; per amenā secans
non longe ab hoc castello fert in histrum. Habet hic annis miri saporis
pisces. Nec scio an alius feratior sit. Scripsi iam tibi cursum eius qui ad
modum brevis est. Ius in eo piscandi multoq; est. Pataviēsis ecclesia. xii.
habet piscatores: quorū quilibet tres ministros secum ducit. Dux austrie
quattuor. Comes de schaumberg totidem. Dominus vualse prepositus
sancti floriani. Domini de trauna & de lichtenstein totidem: qui pro libi-
tu suo piscant ac familias suas nutriūt. Preter hos tamē qui in borū ma-
nus pisces adueniūt: ad teloneū huius oppidi quadraginta pisciū modii
quotānis dicunt ex his qui ad mensurā veniūt. Nam grādiusculi nu-
meratim vendunt. Modius autē p magna mensura est & vltraq; reputes
capax. Quid plura. Nulq; terrā aut arenā iuxta hoc flumen effodies qn
aqua interrescente mox pisces inuenias. Hoc quāadmodū vides ad or-
namentū castelli lociq; voluptatē plurimū cōducit. Sed adhibe ampli⁹ te
mibi totūq; intuerē meli⁹. Mibi si castrū aliqd detur inhabitandū vbi ad re-
creationē viuere velim: hoc potissimū placeret. Quid em̄ est ad plenā leti-
ciam necessariū qd hic desiderare. Fateor nō esse hic vineta seu oliueta:
non ficus: nō cedros: nō poma punica & alia qdam q apud italos habentur
cōplurima. Sed vina hic ex austria qgratissima pferunt amica nature
gustuiq; suauia que nos in pradio asatim bibimus. Nec ex atthesi desunt
aut ex tergesto: quia vbi pecunia est illuc & vina vebunt. Qd si desunt
racemī & cuz sicubus: melones sunt pira & poma admodū gustui sapida
sunt cerusa multimodi generis. Est aer saluberrimus. Vetus suauis. Si
nudus incesseris si os aperueris: si ventrem oñderis & quātūvis flantis
aure pceperis: nihil exinde lederis. Cum estus ē quātūvis alibi maxim⁹:
semp in castro flatus respirat amenus. Prospectus illinc ad nouē decēue-
teuthonica militaria ptendit. Vident montes nemora flumī cāpi colles
cultri vireta iocunda. Hinc trauna currit: illic hystor plabit. Prata qpluri-
ma ridentia cum tēpus fert circūspiciunt. Pomeria circa castella tria sunt.
Duo altissimis cōmunita foueis: nec actibus oīno nuda vbi stationes ba-
bent vmbacula cōtra solē aptissima. Si piscare velis aque in oculis sunt
Si aucupari sepes qplurime auculis referte circūstant. Si tibi venatio pla-
cet vix ad mille passus silue distant: quātūvis ferarū genere plene. Est in
colle pximo nem⁹ vmbrosū altissimis quercub⁹ septū qd fouea septq;
cingit in modū porci seu leporariū. Vbi qplurime fere conduse sunt. Illic
etiam nisi sunt qlures: qd in arboribus humana diligētia ad ordeoq; vsū
custodit: que ibi porrectis cibis nutriunt. In planicie feraces sunt agri tā-
cum frumenti siliginisq; reddētes: vt ex eo qd superest castro munito fa-
cile possit vinum compari. Hec foris sunt. Nunc arcem ipsam interius cō-
spice. Est vt dixi super alta rupe cōstructū castellū ex tribus partibus ex
planicie sursum erectū ac sua natura defensū. Pars q̄rta duplicē h3 fone-
am: pontemq; duplicē. Profunditas fouearū altissima ē. In hac pte turris ē

in celum tendens vndiqꝫ pꝑugnaculis cōmunīta. In cuius summitate cū
stos residet qui cornu tuba pꝑetue damitat. Interdū & rusticā musam ex
agitat. Murus cancelli vndiqꝫ duplex est: & in plerisqꝫ locis triplex. In me
dio vꝝo platea est arcularis. Ibiqꝫ fons amenissimus scaturit ac per fistulas
ereas bis sex: aquā pꝑinat. Fontis ambitꝫ marmoreus est. Inter colūnas
mediū est tabernaculū quod desupꝫ eminet ereū mirifice structū: vt elcha
noris opus diuidices aut polices cuiꝫ fabrica trecētis & mille aureis em
pta est: septem circum pꝑere ac frondose vlmī tendunt in celum qꝫ vmbꝫ
grauissimā reddunt. Cena dum estus est in cancellis apud hunc fontē pa
ratur. Pisces ex fluminibus in fonte tanqꝫ in viuario reseruānt ac dum se
des in prādio capi pisces & in coquinā deferri cernis: quos e vestigio co
ctos manducas. Est & alius fons lapideus dulces & plucidas aqꝫ effun
dens. Tercius in coquina est cuiꝫ canule limphas in quālibet ollas igni
admotas inferūt. Est preterea buiꝫ castrī mirū priuilegiū siue consuetudo
ruricole qui circūhabitāt obnoxii sunt queuis necessaria ad vsum castrī
prebere. exceptis his que maiorꝫ habent sumpꝫ. dant caseum butyrum
lac lignū & fenū ad cloacas oportunū: gratis mūdant domū: ligna scin
dunt: discos mensarū exhibent scutellus & cacabos lauant. Post hec ca
pellam vidimus ad diuinū cultum nornatā vbi tres are consecrate sunt in
ambitu supiori post aulam maiorē habitatio regi parara erat vbi hec loca
notaui: stuba vna tapetibus ornata & attrebatēlibus pānis camera pam
plavbi & lectus aureis ornāmētis & apparatu regio relucebat. Ex qua &
fenestra qdam in capellam pꝑebant intuitū: erat & studioli pꝑulcrū. Rur
susqꝫ alia camera pꝑinqua post habitaculum extra murū castrī pontibus
sustentatū vndiqꝫ patulū in occiduū & septentrionē meridianūqꝫ solem re
spiciens vbi sempꝫ aura suavis respirat cum alibi feruidus estus sentit. Ex
inde aditus pꝫ pontes in alterā ferē camerā qꝫ extra murū trabibus susten
tata est: & orientē arctoū & occiduū solem intuef: quā marescallus regiꝫ
inhabitat. Scdm locum dux Sigismūdu obtinuit qui & aulam & stubā
& thalamū in minori cultu qꝫ rex habuit ipꝫ sibi pontifex cancellariū sua
uit: vbi rursus alia mansio suis membris ad vsum principis erat ornata cā
cellario pꝫ pulchrū thalamū in alta turri & sub eo vultero regis cōciliario:
locum castrī qui respicit orientē meridianūqꝫ solem prefectus arcis cum
cōiuge ac nōnullis nobilibus dominabꝫ occupauit. Nam & ibi māsiōes
qꝫ plures fuere tum ample tū decore cellaria sub castro pampa & stabula
multa. Inter castellū & flumen traunā villa qdam fuit apta quā hic ponti
fex breui tpe cōxit & ad incolentū tutelā armauit: atqꝫ bis in locis roma
noꝫ regē & Sigismūdū austrie ducē suscepit: honorauit pauit: atqꝫ oēm
equitatū peditatūqꝫ recreauit. Neqꝫ pꝫtentꝫ his supꝫtibus rursus cū rex lin
chiā prexisset: cū cancellario viā pꝫpuit ac patauiē apꝫd regiā maiestātē mā
sit. Est aut pataunia pꝫlara diuesqꝫ ciuitas inf danubiū enūqꝫ sita quā pꝫfici
cesares ecclie tradiderūt. Danubiꝫ ex mōtibꝫ sueuie venit ynus ex alpibꝫ

que germaniā ab italia diffiniat: atq; hoc in loco mixt⁹ danubio nomē
amittit: vrbs ipa in longū tendit nec magno negotio formā insule susci-
peret: si quis ab eno foueā in danubiū duceret. Nec yni quingēti passus
sunt ex vna in alterā aquā. Sup yno pons est ligne⁹ q sexdecim hz arc⁹ &
ciuitatis partē q trās flumē ē ciuitati maiori iungit. Est & alius pos sup
danubiū p quē viā ē ad montes q bohemiā respiciūt: post hos mōtes flu-
uius ali⁹ niger admodū plabit: qui ex bohemia venies oppidulū iudeo-
rum & tertiā potauiē ptē diuides sub castro pfulis danubio quasi ex op-
pido yno se immiscet. Itaq; tria flumina vno in loco cōiungunt. Ac ppte
rea locum istū quidā verbo italico passum hoc ē transitū vocitant. Nam
& p hunc locū merces italīe in bohemiā ferebant. Et supiores theutonici
autiliā vel būgariā petebāt sicut & bodie fieri videm⁹: in medio vrbis tē-
plum est diui Stephani primi martyris hui⁹ epatus pñoni: egregie ceptū
sed nōdum pfectū: chorus hic admodū pulcher edificat: sed quia parce ni-
mis tum ciuitas tū capitulū ad fabricā cōferebat. Leonardus eps magnā
pecuniā ad hoc opus dedit. Adeoq; iam celeriter edificat: vt quadrien-
nio putet ex integro pfici posse. Apud hoc tēplum edes epī sunt ad eam
partē q respicit ynu tūz capacissime tū splendidissime. In quib⁹ Fridericū
cesarē ac Sigismundū ducē aptissime collocauit: cēt iam admodū longa
epī si tibi omīs ediū ptes vellē describere: si vel capelle reliquias sanctas
vel aureos pānos quib⁹ vndiq; muri vestiti erāt ostendere ptenderē nescio
quis princeps nō se is edibus egregie habitare putaret: ego & regib⁹ &
cesarib⁹ atq; ipīs ecclīe romane summis pastorib⁹ cōmēdatissima vel con-
ueniētissima hec palacia iudicauerim nisi quis forsitan bussitarū more ni-
miū sumptuosā hec sacerdotib⁹ exiistimauerit: sed nec hoc solū habitacula
regibus digna sunt. Trās danubiū due qz sunt arces epī: altera in summo
motis cacumie: altera in radicib⁹ apd aqz vbi danubi⁹ & niger bohemię
fluui⁹ qui etiā fert vnioēs cōiūgunt: est ad sublimiorē arcē grādis ascen-
sus atq; difficilis q tm ex vno āgulo pōt oppugnari. Sed tot ibi munitio-
nes addite sunt: tā muroz qz fouearū: vt expugnari posse nulla vi boim
videat: ibi & aule sunt & camere splēdidissime qz qui viderit nec ornatū
aliquid nec muniti⁹ vsq; ēē putauerit. At vbi descēderis in arcē q infra iā-
cet: ornatū maiorem videbis: testudinatas cameras & aulas qplures: le-
ctos ad regiū cultū stratos. Mirari g potius q cōmēdari potui. Sūt meo
iudicio theutonici mirabiles mathematici: oēs q gētes in architectura su-
perant. At hic epus pñipus est siue suapte natura in hoc inclinatus: siue
peritissimis magistris edoctus Vidi ego qplurimas arces tū apud italos
tum apd alias getes. Sed & ille vel ad bellū sustinēdū cōstruēt vel ad vo-
luptatē parate fuerūt. Has vō Leonardus eps ad utrāq; rem miro arti-
ficio coaptauit: ita vt nec ad iocūditatē nec ad tutelā vltērius quicq; desi-
derent q omīa cancellario & mihi ostēsa fuerunt dū pataviē regē oppre-
rēmur. Venit at rex die lune cū Sigismūdo ducē. xii. id. iulias: triduūq;

Manſit quē patauienſ. epi cum omī familia ſaꝝ copioſe q̄ ſplendide pauit:
nec aliquē vel principi vel priuatū boiem qui curiaꝝ ſequeretꝝ paſſus eſt
patauie obulum exponere: cunctis ipe ſumpꝝ q̄ liberaliſſime ꝑbuit. Sed
qui fuerūt qui verecundia ducti nolient ſercula petere illis vſqꝫ in domū
vherum edilia mittebantꝝ & vina nec potuit aliquis cibum mordere qui
nō ex epi cogna veniſſet. Cū rex moueret eꝑm ne tantis ſe ſumptibꝫ one
raret. tace inqꝫ rex nolo cū hac vita migrāuero ꝑſonus meꝫ me arguat ſte
phanꝫ: qꝫ ſcit bec bona ſibi ꝑ tuos aꝛceſſores elargita digneꝫ tibi ex illis
honore impēdi. Miniſtri ꝑterea eſculēta & poculēta: equorūꝫ ꝑabula
tā volūtariē exhibebāt: vt tūc ſe q̄ maxime lucrari putarēt: cū eſſuſius di
ſꝑēſarēt. Ego mi lobānes nō potui dū iſta cernere nō letari. Videbar vi
dere priſcos illos & admirabiles viros q̄s tātoꝑe cōmēdat antiqꝫtas: ſicut
de Seneca ſcribit ꝑſoneꝫ gneo & coſta quibꝫ & titulis & falſibꝫ maior
fuit donādi gloria. Fortunet deus hunc ꝑreſulē: vitāꝫ cornicis ꝑbeat &
annos neſtoris: ſapientiā aut eazꝫ ſibi vſqꝫ in finē vite ꝑſtet. quā mo habet.
Nā eſi miltoſ ſub ſe ꝑꝑloſ tenet & caſtella vltra triginta poſſidet: & dio
ceſim ad trecēta milia paſſuū extēſam a ratiſpana ꝑꝑe vſqꝫ in poſoniū qđ
eſt hūgarie oppidū regnat. Tanta eiꝫ tñ eſt ꝑrudētia ſingulariꝫ virtꝫ: vt
nihil dubiū ſit ſub eius gubernatiōe ꝑſtantiſſimā hāc eccliam tā in ſꝑūali
bus q̄ in ꝫꝑalibus ꝑſperari. Vale campiti optime & huius clariſſimi viri
laudes reuerēdiſſimo dño tuo meoꝫ cardinali tarentino & ceteris roma
ne curie ſenatoribꝫ expone: q̄uis tarētinus ipe ꝑrelatū hunc & noſcat &
amet. Ex pataula. x. kl. Iulias. Anno. M. cccclxiij. Conſulit que
ſunt agenda in cauſa friſingenſ. ecclieſie. **EPISTOLA CLXXI**

Neas ſiluius Caſpari ſchlick cancellario impiali. S. ꝑ. d. Pau. ad
e modum ſunt dies quibus ꝑer Caſparem ſecerdotē nunciū tuum
de ſingulis quoad potui ꝑlene ſcripſi: nec rem friſingenſ. aut aliam
ſcriptura dignam ꝑretermiſi. Volui nanꝫ ꝑotius ſcriptis oibꝫ longitu
dine tedioſus: q̄ ꝑꝫermiſſis quibusdam breuitate odioſus eſſe. Sed adue
nit mox germanus tuus Henricus friſingenſ. electus: & cum eo ſimul re
uerſus nyeperg. Ipſe aut electus idcirco huc ꝑfectus eſt: quia iſis tuis in
ſtructus erat vt ꝑꝫo oppidoꝫ ꝑoſſeſſione inſtaret. Nam & tu regi ad eam
rem ſcripſeras: ſed erat adhuc neſcius eorū que geſta erant nondū em iſte
mee ad eū ꝑuenerāt quas ſibi ſupꝫ bis ſcripſerā. Retuli aut ei ſeriē rerūꝫ &
regis reſpoſum mihi datum & ſibi ſcriptū quo ꝑꝫcepto agnouit electus ſe
frustra ꝑfectum huc. Acceſſit tamen nyeperg tanꝫꝫ ſingularē amicū: quo
cum in via ſepe cōtulerat de negotio: narrauit ſibi que in cauſa eſſent acta
conciliūꝫ ꝑetiit. Is dixit ſe velle regē alloqui & cuius mētis eēt ꝑſcrutari
an mutari inia poſſet. Acceſſitꝫ illum heri cū iam nox ruiſſet celo: ꝑetiꝫ
vtrum in re friſingenſ. vellet aliquid agere cū ſrater cancellarii adeſſet. Rex
aut iuſſit mox electū: accerſiri: quo veniēte ſurrexit ex cubili & nonnullis
paſſibus obuiam ꝑceſſit. Tum electus dixit ſe huc veniſſe regratiaturꝫ

maiestati regie ex cuius munere p̄motus esset: supplicaturūq; vt posses-
 sio daretur in plenitudine gratie & ad hoc se monitum tuis litteris ingt.
 Rex v̄o habito conceito dixit se iam tibi in hac re rescripsisse teq; vocasse
 & postq; reuerteris rem banc absoluenda. Gratias pro responso electus
 egit: subiunxitq; se scire nonnullos venturos esse etiam viros magnos
 qui partem alteram p̄mouerēt. Ideoq; se supplicē petere ne quid in eius
 preiudicium illis responderet. Ad hec dictum est regiam maiestatem cā-
 cellarium expectare nec se velle in eius absentia aut illo inscio de hac re ad
 cuiusvis instātiā aliquid agere. Dixeruntq; consiliariū Henrice licet scri-
 ptum sit cancellariū vt veniat: tu tamen sibi rescribito & mittito p̄prium
 nuncium omninoq; ipsum adhorteris vt p̄festināter veniat: tum pro re-
 bus huius ecclesie frisingen. tum pro negociis regiis in quib⁹ sua presen-
 tia est necessaria. Nam multi casus possunt accidere qui primū nuncium
 impedirēt. Annuit Henricus mibi⁹ dixit bonum esse vt lator presentū
 anderlimus hunc se itinere accingeret: quod mibi quoq; ex vsu visum est
 admodum necessarium: quia nescio quam diligētiam habebunt college
 tui admittendū litteras. Dum hec agerent venit ex romana curia osilien.
 episcopus prutenus quē nosti: per hunc putabat Henricus bullas sue p̄-
 missionis trāsmittas sicut Iohannes tolner sibi pantea scripserat. Accessi-
 mus ergo diuersorū eius p̄contati sumus an bullas auferret. Is retulit se
 fuisse ordinatū vt ipse afferret sed cū expeditio eius longior videret pla-
 cuisse romano pontifici vt tabellari⁹ suus guido noīe ad te illas deferret:
 qui cū quindē diebus eum p̄cessisset mirat⁹ est nō esse nobis traditas
 bullas deditq; Henrico lras sibi & tibi directas ex roma bononiāq; trās-
 missas. Quibus aptis cognouimus verbum ei⁹ verū fuisse: sicut & tu ex
 ipsis lris agnosces. Nam ipsas tibi cū p̄ntibus destinam⁹. Nos v̄o opina-
 mur bullas easdē ad te vel dñm Iohannē carnaia cōuolasse. Nam guido
 ille vt accepimus ad aplicos nuncios lras habuit. Quod si sic non est aut
 venetiis sunt apud mercatores: aut guido corruptus aduersariis eas ven-
 didit: vel sinistri aliud accidit. Tuū est p̄cunctari diligēter nā maxime ex-
 pedit has lras haberi in quibus fundat⁹ ius. Nec putat Henricus austra-
 les moueri posse vt castra tradant nisi oñdeban⁹ bulle. Ideo curet tua ma-
 gnificētia eas oīno secus afferre si apud nurebergā inueniri p̄nt: alioquin
 opus erit iterū eas ex curia suscipe. Nunc aut ne mireris q; nunciū p̄priū
 destinam⁹ cās subiūgemus. Nā prima ē q; rex sic desiderauit & consiliariū
 p̄suaserunt. Scda est q; videm⁹ regi necessariū eē reditū tuū in multis ar-
 duis negociis qui egreferet sibi te deesse cū opus ē. Exinde q; vult princi-
 pis gr̄a is in aduersis fuit. Nā in scdis plures inueniūt fuitores q; sit ne-
 cesse. Post hec videm⁹ instare piculū in ecclia frisingen. nisi vener⁹ cito. Qz
 si veneris bñ oia dirigi posse cōfidim⁹. nā & rex bñ affectus ē & nyeperg
 adiutor. Magister aut curie scripsit in fauorē tuū: & sicut sepe dicē p̄ntia
 recipit: absentia p̄dit. Vltērius scim⁹ dñm treueren. vēturū: q; cū sit ali bñ

q̄ solebat nec multū tibi afficiat: timem⁹ ne quid in hac re sicut p̄ certo in-
 telleximus aggrediat: & in alijs q̄z possit tibi obesse. Scis quid velim⁹ di-
 cere & q̄ alij tepeata sunt. Dñs etiā alius vocat⁹ est vt nosti p̄ alias has q̄s
 neutralitatē amator & bauarorū fautor nō suadebit tibi dare possessionē.
 Dicit piculus eē & qd̄ nō poterit publice clam tractabit: nisi fortasse p̄ te
 sit nureberge p̄suasus. Accedit ad hec alius tibi notus qui & ip̄e clanculū
 electo suo fauet & quīs nūc absit cito tñ reuertet: nam in puinciā nō pa-
 tuie sibi & suis collegis accessus. Itaq̄ oib⁹ bis ex causis duximus mit-
 tendum esse nunciū vt si alie lte negligant he saltē te cōperiāt teq̄ ad ve-
 niendū inducant quia nullatenus lapsidendū est. Intuere aliud qd̄ inge-
 rit ad scribendū. Allocutus est Henricus quēdam regiū cōsiliariū qui se
 ondit sibi affectū. Sed q̄atū ex eius dictis cōprehēdim⁹ is magno impe-
 dimento fuit ad possessionē habendā. Inquit em̄ nullatenus se regi con-
 sulturū possessionē dare qui parcalis videret: sed suadere vellet vt om̄es
 custodirent introitus bui⁹ ecclie & exinde clam subueniret. Henrico ad-
 litem ducendā donec p̄ iusticiā terminaret cā. Sed cōsiliū q̄pnitiosus sit
 cernis: q̄si honestius sit principi seculari bona eccliarum absq̄ vllō titulo
 detinere q̄ ius hñti cōcedere. Sed non videt oculus bō q̄ntus dedecus
 rei resuleret & q̄ntū infamie & vt p̄ hunc modū magis se odiosum bava-
 ris redderet quise hostē faceret & quātis molestiis se subiiceret. Nam ca-
 stritenens nūc p̄ conciliū: nūc p̄ electum: nūc per principes rogaret resti-
 tuere & interim quoq̄ bona ecclie disparent. Sed addidit homo p̄siliū
 magis insulsum. Ait em̄ si castra in manu sint regis: p̄ quacūq̄ parte de-
 claratio fiet impetraturū regē vt Henrico ecclia conferat. Quare nescio
 an aliqua dici stultior possit: nam hoc manifestū est in cōtranū agere. So-
 let em̄ qñ sunt declarationes obediētiarū illis cōsuli qui sunt in possessio-
 ne. Et cum aduersari⁹ iam corpus ecclie & diocesis in possessione habeat
 henricus vō nihil: quis dubitat meliorē futurā partis aduersē cōditiones
 cum iura semp̄ possessionib⁹ faueāt. Voluit insup̄ ille cōparationē facere
 buius ecclie ad patauen. p̄pter quas Albertus multas expensas subiuit
 & tandē succubuit. Sed nō aduertit vir meo iudicio nō imprudēs & suo
 valde sapiēs ibi Albertū ei fauisse qui nullū ius habuit: & se pape oppo-
 suisse. Nunc rex habentē ius tuetur & papā secū habet cōcurrentē. Post
 hoc intelligo quosdā eē qui tractare cōcordiā vellēt vt cederet henricus
 parti aduersē cum aliquib⁹ emolimētis & spe alterius ecclie: qd̄ taz decet
 te facere q̄ samā & nomē p̄dere. Nam cū grato anio erga te fuerit euge-
 ni⁹ ac domū tuā hac puisione decorauerit: & p̄ter oēm p̄suetudinē bul-
 las absq̄ obligatione miserit: quid tñ dicere poterit si eius grā relicta cu⁹
 eius hoste durissimo recōciliaris. Plus hic ignominie redūdaret q̄ ex p̄-
 uisione receptū sit honoris. Hec nō attingo p̄fund⁹ q̄a melius me nosti:
 & cum hic eris latius hec agitabim⁹. Post hec mittit tibi henricus p̄cura-
 torium ad resignādū p̄bendā suā ratifpanen. Itaq̄ rogat vt qñ illac redeū

do trāsis capitulū accedas: rogesq; vt aliū germanū tuū eligat in canoni-
cum & liberās Henricū absolutiōe statutorū q̄scere velit vt solū Frāncisci
noīe de pecuniā: qd̄ existimat p te nō egere impetrari posse: q apud eos
dilectioni es & reuerētie. De via vō p quā tibi rex cōueniēdus sit nō pos-
sumus aliquid certi scribere: sed nobis expediētius videt vniennā vt pfi-
ciscaris ad regē de nouitatib; scripsi in aliis lris oia. Post illa venerūt ex fi-
nibus būgarie regis polonie & dñi cardinalis ep̄le: magnas & felices no-
uitates referētes: sed aliud rex aliud cardinalis scr̄bit: plus ille hic castius
Exemplū earū tibi cū his mitto. De italia nihil est plus noui nisi qd̄ refert
osiliē. quētū bñdū eē inī oēs p̄ncipes & cōitates italie papa & aragonū
rege inter futuris: sed nōdum ē de loco cōuentū. Id si fiat nō parūi momē-
ti erit. Nos illis de rebus nihil olfacimus. Vale feliciter & reuerrere absq;
mora viarū discriminā vt nosti astute cauēdo. Suadet nyeperg vt oīno ve-
nias cito si tuum honorē & exaltationē optas. Henricus bodie vniennā
versus p̄gens a nobis est abiturus. Ex sancto vito die .v. Januarii. Anno
domini. M. cccc. xliii. De coemendis politicis & aliquid de Petro
noxtano.

EPISTOLA CLXXII

Obannes cāpilius Enee siluio impiali secretario. S. p. d. Lras de-
disti pridie idus octobris ex vnienna ad me p̄ferendas ego illas
rome idib; nouēbris Iohāne nro tolner restituēte accepi: habeo
gr̄as būanitati tue de tua erga me beniuolētia qui vti salutē mee timuisti
istinc patriā & meas repetētis: ita & sospitati mee gratulatus es cū primū
ex meis ad te lris accepisti: scias me sospitē scias aduenis: res meas fuisse
itineri cōmissas qd̄ non nisi tua diligētia & Marbei nri opa pactū estimo
imo certū mibi p̄sueo me cogit vt ingentes tibi & illi gr̄as & q̄ntas ex
an̄o possū agam: et si ex venecis nōdū de illis quicq; senserim. Scripsisti
me parceres tuas apud iusubres attigisse in quo nōnihil accusari a te vi-
deor: scripsi causas cur mediolanū non accesserim: qppe qui scūi gūfortū
apud romanā curiā cū englino abesse: & itē cū nauariā nō ierim: ro apud
me fuit & conciliū nō condēnandū: si mibi credis me excusatū habebis: si
minus doleo te ex mea quam mibi ascribis negligētia molestiā vllam ac-
cepisse. Tue tñ būanitatis fuerit & nostre inter nos veteris beniuolētie &
familiaritatis venias mibi cōcedere: etiā si minus vtī vis in re tua ociosus
fui desiderū tuū & politica Aristotilis cōuerſa q̄primū in tāta locoꝝ di-
stantia licuerit alleq̄ris curabo ipsa alia aut alia via vt iubes explere. Nec
me pecunie timor afficiet. Vtinā nō me magis mea q̄ tibi vtinā soli nota
esset: nō me magis inq; sollicitaret aut afficeret egestas. A q̄ tñ si me sumi
pōtūcis dicta & heri mei amor & gr̄a nō fallūc magna ex pte leuari puto
Et fortallis ipe de hoc aliquid ex me senties priusq; be lre hic ad me ascē-
dāt. Sed ad rē nr̄am venio. Credidi bñ & qd̄ amici & mei officii eēt face-
re si te prius de p̄cio libri admonerē: vt & ipe diligētia meā in p̄quirendo
libro agnosceres & ego p̄stācis anī tui liberalitatē cernerē. Si quidē istū

modi librū q̄ mens fuisset habuisset; ita dudū dono ad te mittere curasset.)
Proinde ne credideris voluisse me aut velle in eo qd̄ mibi tecū sit nego-
cio indēnitati mee cōsulere. Sed qd̄ ais si minori p̄cio q̄ scripseris b̄ti ne-
quit libet id auri cōferre: minus te q̄ voluisse liberalē ostēdis: nā v̄bis illis
admoneor librū illū q̄nti minoris emā qd̄ argumentū ē anī paulo plus ad
nūmos q̄ oporteat affecti: ego v̄o vt scias q̄ libere in re tua p̄ vsu n̄re fa-
miliaritatis agere possuz: curabo p̄ virib⁹ & ingenio meo vt librū p̄opti-
mū habeas: ita tñ vt me nō imprudētez emptorē iudicare possis. Tolner
nē ita mibi not⁹ ē vt nota magis nulli dom⁹ sit sua: & ita cū eo ea de re lo-
cutus sum libro repto & empto consiliū capiem⁹: & qd̄ meli⁹ visū fuerit
vt desiderio tuo satisfiat seqmur De petro noxetano n̄ro nisi me fallat me-
moriam: scripsi ad te aliqd̄ posteriorib⁹ q̄s nōdū accepas: q̄sq̄ nūc p̄ matthiā
cāpsorē accepisse debūisti: q̄ ad reuerendū dñm meū legatū ias diu reuer-
sus est q̄ si nihil scripsi fise certe vt scribis mōstri ē: nisi forte debilitas oca-
lorū meorū id effecerit. Noxetan⁹ n̄ optime valet: indies ditior & tñ vir
melior & magis amicitie cultor euadēs. Heri moitē quaz̄ certe hūane &
grauiter tulit fert sapiētis. Solus viuit vt idē corpe & anio liber. E des cō-
ductas nō supbas sed liberales h̄: pueros q̄ & eq̄s quib⁹ eū rome vti ne-
cesse ē. Quid autē officiū gerat me rogas: imo quid officiorū rogare opor-
tuit. Et scriptor aplicus est & abbreviator: est lector contradictarū: causas
nōnūq̄ sollicitat. Vñ lucra ex his oībus capit. Est p̄terea in amicos libera-
ralis & ociosus & adeo officiosus: vt inde me cōscio plura iam damna &
incōmoda receperit: que tamen idem nibilipēdit. In te v̄o me teste eo p̄-
seuerat anio quo semp̄ fuit: fortunis tuisq̄ honoribus tam letus q̄ dici a
me non potest. Sepe de te est inter nos amicus sermo: sepe te presentē &
cōciliorū n̄roꝝ p̄cipem fieri optamus. Sepe dum a laboribus laxare iu-
uat animos quantū inter nostras occupationes licet fiunt nobis ob tuaz̄
absentiam quam continuo recolimus iocunda solacia. Quod ad te nibil
scripserit tuis eplis vt scribis puocatus: miror admodū & apud illā maxi-
mā de hoc querelā p̄ponā: etū forte in n̄ra taciturnitatis lege cōfidit. De
inde adueri que grauitas de generoso anio: scripsisti qualis fuit Alexan-
dri tui exitus. Itē que de Hanibale quoq̄ breuiter scite tñ ad te dicta sūt.
Vale feliciter & tibi felicē ac corniciā vitam (qualem theofrastus moriēs
& naturam accusans optauit que homibus taz̄ breuē dedisset) tribuat
omnipotēs deus. Post hec noxetan⁹ noster cum apud frat̄ Petruz̄ q̄-
relam quā dixi ex me p̄positā audisset: multa bilaritate fufus a risu vix fi-
nē faciēs ac verba tua iterū atq̄ iterū relegens (ostendit em̄ illi tuas ad me
lras) excusatum apud me fecit scripturūq̄ oīno ad te pollutus est: cōfes-
sus palam binas domtaxat ex te lras accepisse. Vegius tuis p̄speris reb⁹
exultans saluū te ex animo iubet. Idem facit & iacobus caluus venerabi-
lis vir centes ciq̄s & canonicus seneñ. homo: quo natura neq̄ meliores
genuit neq̄ suauiorē: in cuius pectus animaz̄ credo p̄siisse meam: et ita

Et aristophanes poeta ait ex duobus corporib⁹ vnā factā esse inter nos
aiam. Is inq³ salutes tot tibi mittit (placet em̄ mibi sic apd te loqui) quot
sunt aui in corpe plume. Hec ad te scripsi: mō rebus sic exigētib⁹: & vt
tibi parerē qui iussisti ne legē taciturnitatis nre seruarē: & qntum licuerit
scribam ad te crebrius eo tū pacto vt lex ipa taciturnitatis firma maneat:
que est vt liceat nobis adinuicē non scribere. Vale iterum & me sine fine
qd etiā atq³ etiā rogo atq³ obsecro cōmendatū fac magnifico Caspari in
ei⁹q³ amore & grā ppetua conserua. Romē idibus Nouembris. Anno
domini. M. ccccxlii.

c Dubitat an vxorē ducat cū sit inops.

EPIS. CLXXIII

Etrus noxetan⁹ scriptor aplicus Enee siluio poete & amātissimo
p fratri. S. p. d. Cognoui ex lris q³s estate decursa p Nicolaū castella
nū ad me dedisti: & itē ex his q³s nē cāpisi⁹ ex te nup recepit: admi
ratum te fore q³ tecu; diu tacuerim idq³ ppterea factū putare videris q³a
vir magn⁹ & diues euaserim: sic em̄ scribis: ego vō irrideri scriptis bmoi
mererer: nisi tu⁹ erga me singulari⁹: amor mibi foret exploratissim⁹. na; p
tua i me beniuolētiā & charitate maxia quicqd ad me scribis i bonā i ec
pio ptē si tū vt tibi psuasus est vir magn⁹ & diues eē: nō solū tis sed do
nis q³ te sp visitarē nec quēq³ spernere: & pfertim quē plurimi facio atq³
vt incipm colo amo & obseruo: sed quia cōditio mea tam tenuis ē vt nec
amicis nec mibi pdesse valeā: taceo nec amicoꝝ aures obtundere audeo
nil pter verba offerre valens dū vixit cardinalis scē crucis cui⁹ memoria
nūq³ aui me debell⁹: spes erat mibi nō mediocris: q³ tota cū illo cecidit: scri
ptoria sicut nosti: & itē officiū pdictarū pecuniis emi: q³rū ps amicoꝝ fuit
mutuo mibi cōcessa: & eā cu; iā restituissem & sperare aliqd ex is officiis
cūmulare: ecce infelix & inopinat⁹ cardinalis obitus quo bumi pstratus
sum: oportet nāq³ ppriis sumptib⁹ me viuere & ex sudore manū meaz
& p deū immortalē Enea mi suauissime hodierna lucravix alimonia pbent
Nosti fluctuatōes curie. Si pacata foret ecclia & integ⁹ dñs nē bñet obe
dientiā: viuere ex his officiis posset. Scribēs tñ ab ortu ad sol occasū tāq³
copiūta: Incubūt pterea mltā onera q³ nō oēs norūt. Pat ad huc viuūt grā
deus & paup: qui a me nullo pacto ē deferēdus. Est & filia q³ mibi florē
tie nata est ex puella: quā nūq³ cognoscere potui cū eēt virgo: & optiorū
moz nisi pmissione data mñimonii. Et lz nec testis adesset nec anim⁹ oc
curreret: vrget me tñ psciētiā: & pfertim cū iterū grauida sit & ppe partū
inhumanū puto eam deferere. Est em̄ bene nata: honeste nutrita: & om̄s
bonas ptes bñet si adesset opes: sed paup ē. Existima nūc bñanissime fra
ter qbus implicer curis. Equidē valeo respirare. Que oia ad te scribere di
miseram ne te dolore afficerē. Vtuncq³ est non despero tñ nec desperabo
vnq³: quia inuat deus in se cōfidentes. Ego te oro saltē mei causa qui & aio
& corpe sum tuus: & ero dum viuā: parti et nre faueas qntuz potes. Po
teris autē si voles plurimū: nec te penitebit in posterū. Quo anio erga te

sum capilius nū tibi scribit. Ego tuū tūc obliuisci potero dū moriar: si sen-
sus cū morte pereunt. Senis vidi nobilē & clarissimū patrē tuū optimū &
tibi hūanitate & ceteris nature atq; ani dotibus silem: multaq; tū ipse tuq;
ceteri necessariū quibus abūdas obtulerūt quia me tibi amicū sciebant:
fuisse mēq; is vsus si necessitas incubuissent tu si vnq; has ptes repetas qd
dii faciant: etia; si vir maximus sis causulā meā intrare dignaberis: & qd
fuerit appositū comedes siue vxorē ducā siue ipā careā. Interea si quid ad
me scribis in mensa medicorū exponi lras iube & vale optime ex roma
die. xviii. nonēbris. Anno. M. cccxliii. Pollicē suam diligentia
in rebus apud senatū venetū.

EPISTOLA CLXXIII

Ndreas donatus eques venetus Enee siluio poete doctissimo.
a Salutē plurimā dicit. Nuprime lre tue mibi obsignate fuere q̄s
libenter plegi: & eo libētius quo clarius salutē magnifici Caspa-
ris cōcepi: q̄ mibi npe domū clarissima ē: vidi pterea ex ipis lris qd de re
pecuniaria quā cū hoc senatu agere h; ad me scribis: qd ue nūci vñ huc
pfecti lapiēter attulerint luculeti pcepi: deus quidē mibi testis ē: quē
animū quā mentē quā diligētiā in oib; cōmodis eius sp̄ babuerim: ba-
beā & habiturus sim: cetera ptermittēs modo satisfacere & inferuire pos-
sem siue magnificētie: cui p̄ eius summa in me beniuolentia quā magnifi-
cio obnoxius sum: nec me vllus labor grauaret aut pōderis quātitas aut
verborū platio q̄ passim maxima est in repu. ex quibus qnq; aures aliene
obūdunt. Omnia nā in me cōcurrūt ad rem ipam bene & optime cōficiē-
dam: quia nisi a me ita magnū fieri possit q̄ beniuolentia & dignitati sue
gerere morē mibi satis eēt: sed sicut scit eius magnificētia q̄ nouit morēs
huius rei pu. cuius volūtati maiores & minores succubunt sum cuius b;
ciuitatis & q̄q; & auctoritatē & dignitatis locū aliquē teneā: tñ deest mī-
bi p̄tās aliqd faciēdi sine auctoritate & mādato bui? senatus qui regimi-
ni oīm p̄sidet: indulgeat q̄ magnificētia sua si ita sufficiēter votis ei? non
fatilfit: cognoscit em rerū cās qbus res ipa deferē: qd tñ differē nō aufer-
tur: sp̄ aut in ea re & ceteris me p̄mptissimū hēbit: qui oēm opaz curā &
studiū adhibere nūq; desistā: qd reliquū qd ē a nūciis vñs sniaz: & opi-
nionē meā clar? viue vocis oraculo senties quā eius magnificētie referre
poteris: cui me obnoxii cōmēdatu; facies. Vale felix ex venetiis die. xii.
Januarii. Anno. M. cccxliiii.

De politicis arestotelis & de ve-
gio poeta & Leonardi aretini morte.

EPISTOLA CLXXV

i Obānes capilius Enee siluio poete doctissimo ac serenissimi dñi
regis secretario. S. p. d. Eram anio nimis pturbato cū mibi bodie
mane ad scolas basilice principis ap̄lorū noxetanus noster lras tu-
as restituerit: p̄nte conte nostro senen. vnico vite mee & angustiarū mea-
rum solacio atq; p̄refugio. Illis lectis nō potui bilaris p̄ id t̄pis nō fieri: tu;
q̄ ex aliis tuis ex sancto Vito ad vice simū sextū decemb̄ris ad me lris du-
bius factus extiterā: ne mee & noxetani ad te lre minime puenissent: tum

Propter scripta tua cum te mihi attulerunt quae semper optime nouissima & amicitiam tuam solidam esse ostendisti & libertatem loquendi inter nos ut libet constituta esse probe atque egregie declarasti. Ex ipsa quoque verborum tuorum copia & facilitate de rerum pondere quas nescio an dicam grauius an ornatius an potius modo utroque attigisti. Exhibitus es mihi rhetor & poeta nobilissimus: dehinc quidem grauis doctissimusque philosophus. Cum iterum atque iterum epistolam tuam relegissem: quinimo & unum dico quod forte redebis: prophetam te certis in locis epistolae tuae de meipso affirmare possem quoniam locorum prophetiam libenter aperire: sed omnia tam tuis mandare quam coram explicare licebit. Habeo enim quae ut verbo tuo utar mihi expuenda essent quae tamen apud noxetanum non expuere non potero: quo cum officium & omnes bonas dicere & licet & iuuat. Nosti enim quod sit in celebrando officio & libens & religiosus. Librum politicorum ut alius ad te scripsi senis inueneram: sed rome nondum inuenire venalem potui: & sic non illi inueniendo exactissima diligentia intendere quod mihi credas velim. Non est certe rome illa librorum venalium copia quam thetiae gentiliu plerumque & horum maxime quorum est noua aetini traditio. Tu tamen certe habere me voti tui implendi gramo quietum: nisi faxim ut librum hunc quamprimum licuerit habeas. Et quia difficillimum expior inuenire venditorum: nec etiam facile est habere qui illum mihi nisi ad breue commodet statui scriptorem inuenire qui librum ipsum veloci manu bona cum ista transcribat. Et transcriptum mediolanum mittam ad sigberium vel anthonium ut iubes: aut per aliam viam illum ad te deferri curabo: quemadmodum iohanni tolner melius videbitur. Habeo gratias humanitati tuae qui magna leticia intellexisti ut scribis concepisse me spem fortune melioris. Verum nimis poeta in postremo sermone fuisti: plerumque cum dixisti te mihi minus sperare. De noxetano nostro sic est ut scripsi: non muto sententiam: quod non illis est fortunis aut honoribus quibus eum dignum censeo. Tu recte potissime locum illum de ipso facetissimeque attigisti. Verum ut verius de homine amicissimo nostro accipias: ego & si dixerim me non mutare volo tamen moderare sententiam: nam non est res sua tam ampla quam forte ipse superioribus ad te tuis scripsi: vel tu ex eis deus accepisti: et si ut affirmavi pueros & equos pascit: nam neque sunt hoc tempore in curia hominum lucra: sed abundantia ut aiunt cordis locutus sum. Caluum nomen tuum noie resalutavi ut fuisti. Fuit illi resolutio iocundissima & gratias habet ingentes & tuum se esse perfectus est. Contes namque quod iocunde istas tuas totas legerit & de te pauide audiuerit: quatenus in sermone de te fuerim? non est ut ultra tibi aperiam quoniam quidem iam tibi per me cognitum extat una esse illius & mea more aristophanis aiaz vexillum fortuna si ad eum spectes aut admodum tenuis est aut nulla: si ad tempora nostra quibus vere ut scribis dicere possumus: exurit intacta paridi non vedat agamenonem. Ea vel magnam dices vel minimam. Nam preter id quod sacras summi pontificis edes & quod dicitur colit datarius est: quod minus tamen baud est illi lucrosus volenti se: quod constanter facit bonum virum conseruare. Quae res facit ut ex eo officio neque

ditior neq̃ diues fiat: emolimenti tamē aliquid habet q̃ abbreviator est
& nouissime sancti Petri in vrbe canonicus factus exiit. Hecvt dixi ad
bominē parua sunt. Verum tamē vt maiora sint q̃ que ipse post tot & tā
tos tanq̃ varios tot annorū labores mereri potuerim qui nihil certe p̃ter
dedecus & rerum omniū quibus reliquam vitam tueri possim tenuitatē
ne dicam indigentiam possideo. Quo nemo certe est philosophior si mo
do phi est bonorū externorum oīno nihil habere. Ex his & ex principio
epistole vbi me fuisse anio nimis ptu bato affirmavi: scio negaueris me
p̃m & recte. Nam etsi sapientū amator sim & mihi placeat ipa sapientia
& philosophorū studia me aliquando delectarint ac delectarent si mihi
adessent facultates: tantū tamē abest vt me p̃m censi ab illo abs te etiā
velim vt nihil a me magis sit alienum. Neq̃ illam stoycorum aut pipate
ticorum sapiētiam attigisse me vlla ex parte expio: vt vel nulla qd̃ stoi
corum est: vel moderata quod pipateticorū animi perturbatio mentem
attingat. Sum em̃ de numero mortalitū: quorū vt quidā poeta apud Cice
ronem inquit. Nemo est quē non attigat egestas morbusq̃: de rebus le
gati & exercitus p̃anonū in thurcos locūdisime legi. Tam etsi illa vobis
iam diu vetera sunt: que de euerfione sopbie ciuitatē in cineres: noua cer
ta accepimus: apud q̃s & fama ē sed nō diu certa captā esse andrinopolim
primā citra mare magni iburci sedē: captā q̃z & ei⁹ filius: ac ipos thurcos
adeo in fugā eē cōuersos vt finē nondū faciēt fugiendi. De quib⁹ reb⁹ iā
apud vos nūc fortassis idē rumor vt ita dicā volitat. Noxitan⁹ ad te scri
bit. Vale rome die septima Februarii. Anno. M. cccc. lxiij. hec iā diu scri
pta & ad te ferenda fuerūt. Verum cōperi ex Iobanne tolner nundū iam
reuertisse. Vnde effectum est vt postea vsq̃ in hanc diem tabellariū nō ha
buerim cui bas cōmittere potuerim. Interea vō tēporis cum librū politi
corum venalem nullomō reperirē: tamen multorū & maxime librarioꝝ
aures obtulerim. Vix iuenire licuit qui librū mihi cōmodatū faceret nisi
ad valde paucos dies: decreui vt librū ipm politicorū potius habeas qua
lemcunq̃ ipm h̃re possum & id exco: q̃ nimīū differendo expectatōnē
tuā vehementē & bonestissimā offendere. Itaq̃ a cardinali de colōna exē
plar habui & scriptorē satis eruditū inueni qui celeriter vt fidē dedit hoc
opus absoluet: absolutū citabo ad initorio tolner qui nūcios patrie nouit
& mores vt cōprimū illud habeas. Erit aut̃ liber hic in papiro p̃pterea q̃
scriptorē nōdum h̃re potui qui in p̃gamēto ipm scriberet ea lra & eo tpe
quo cōueniret & oporteret. Nam vt dixi nō possum diu exemplar tene
re. Scriptū ē m̃i & deinde si malueris aliū pulc̃ forē h̃re q̃ mun⁹ meū
exiguū tenet faciat iusseris. Si reuera nihil m̃etior dū tibi q̃s dixi in hac
re difficultates p̃dico. Vt aut̃ nō ignores quib⁹ in finib⁹ me mea teneat fa
cta: fui baeten⁹ nauigās inter spem & metū fortune melioris. Verū nunc
q̃driduo spes redire cepit: & quidē paulo maior q̃ adhuc ap̃d me fuerit.
Nam cum p̃ me fortuna rogaret̃ audiui amotas esse seras & talia sunt re

sponsa vt credi possit me posse tertius q̃ antea sperare. Sed valē. nāz dum
 tecum libēter loquor inepte ineptius ineptissime tibi homini aptissimo
 scribo. Verum dabis familiaritati nostre & mee de te fidētie veniam. Ro-
 me secūdu marci scriptor iam dimidiū librū politicoꝝ scripsit. Cum ab-
 solutus fuerit tolner noster vir certe bonus curā habebit illum ad te p nū-
 cium fidum trālmittēdi. Vale datū vtsup. Clausis iam lris meis & illis iaz
 nostro tolner destinatis qui illas ad te deferri curaret: reddite fuerūt mibi
 lre tue date in labaco vindelico vt scribis opido. xviii. february. Qd de li-
 bris politicoꝝ Aristotilis scrire optas ex lris meis pntib⁹ intelliges. Ex
 hac cedula morte; Leonardi accipies aretini & in eius officiū locuz fuisse.
 etum esse pogiū apud illaz florētinoꝝ democraciā. Placuit mibi & bene
 a te factū est: q̃ de receptis bullis ecclie fnsingen. & de futuro optimo im-
 perialis cācellarii animo cum id rediens rescierit aliqd grauter certe scri-
 psisti: laudata etiam summi pontificis & sacri senat⁹ liberalitate. Fui itaqz
 in ea apud dñm meū. Is te vebemēter de multis laudauit & cupe se dixit
 re ipsa ostendere q̃ sit plurimū virtuti tue affectus: & q̃grato erat anio q̃
 illum cōstanter amas. Quare si quicquid ex eo cupis fac vt scias: inuenies
 te apud eum non parū neqz postremū locū tenere. Et qm iubes cauebo
 summope p viribus ne legē nre taciturnitatis obseruē: pserim cu3 sciam
 te multum banc abieciisse cura me seruare non debeat. Vale. Datūz rome
 feria tertia post diem palmarū qua die lras tuas accepi. Ex conte nro infi-
 nitas & gratias & salutes babe. Apud vegiū nōdum fui. Ad noxetanuz
 nostrum nuuc pgo vt ab eo lras ad te capiam si paratas habuerit: quas cū
 bis meis ad te mittam, Vale iterum. Nō potest non pdesse mibi cum ad
 me scripseris vt in lris tuis aliqd adicias verboꝝ quibus veluti calcarī
 bus quibusdam herus meus ad mibi hñfaciendū vrgeri a te velle videat
 & si optimo sit erga me anio. Vale vtsupra. Fedus inter venetos
 & ducē mediolani factū esse.

EPISTOLA CLXXVI

i Acob⁹ de arzimboldus doct̃or. Enee siluio poete singlari⁹ ami-
 co. S. p. d. Gratissimū fuit nup ex tuis intellexisse lris te esse sospi-
 tem: & eo dignitatis gradu prouectum esse quo serenissimus do-
 minus noster romanorū rex dignū te officio secretarij iudicauit. Et recte
 quidem vt cetera omnia p summa sua prudentia siue fidem siue doctrinā
 siue multarū & maximarū rerum experientiam fuerit cōtemplatus. Ego
 certe ita hoc augmento tue dignitatis gaudeo: ac si eodem mecum paren-
 te genitus esses: quando quidem ex iplo presertim tēpore vna viuentes
 familiaritatē & beniuolentiaz diutina consuetudine & honestis autorib⁹
 bausimus. Te semp germani fratris loco dilexi. Potes igitur summa cō-
 fidentia omni opera mea vbicunqz sensurā illam cognoueris ad augmē-
 tum aut cōseruationē rei vl' bonoris tui nō minus vti q̃ fratre & optimo
 amico faceres. Ego qd de ppositura mibi addidisti onus libens & ample-
 ctor & ad exēqz vltqz pduca vires aut ingenij mō non defuerint. Interim

curabo ea sarcina que reliquias quasdam mee legationis habet me expli-
care. Debinc quicqd fieri poterit quidue factu fuerit: opus te meis red-
dam certiore m lris. Vale & ubi aliquid ocii fuerit si res digne occurrerint
quas dictum cumulationes euerturas confido fac me participē. Ego quid
scribam nūc nihil aliud dignū habeo q̄ esse deo iuuāte inter illustrissimū
dominū meum & ducem illustrē ligas factam: nō recōciliationis mō oim
preteritarū iniuriarū rubiginē extergentē: sed societate amicitia: & quod
ipse ego desperabam talem anioꝝ unitatē vt vnus incōmoda ab alteri⁹
damnis secerni non possunt. Vale ex mediolano die. xiii. Octobris. An-
no. M. cccc. llii.

Epistola iocosa.

EPISTOLA CLXXVII

i **I**ohannes pegallus scriptor apostolicus, Petro gemigero. S. p. d.
Philorciū quā bicamanti tumidū ventrem gerit: siue is ventus ē
siue cibus nimius Iohannes nurēbergen. secretarius vtrē putauit
illius ventrē vino plenū: ascēditq; sup calcauit pressit omiq; studio nixus
est vt vinū deprimeret: sed nibil preter ventū exiuit. O si lacrimas cerne-
res & planctus audires quibus misera post tuū abitum se macerauit. Cer-
te nisi Iobānes opem tulisset aiām exalasset misella: quia nesciunt mulier
cule vt viri flāmas amoris ferre. Sed abiit nunc q̄ Iobānes: nescio quid
actura sit infelix: mibi si esset teuthonicus sermo adire se ias: solare & blā-
dis verbis recreare. Sed nibil mibi cum viris alemanis preter tactum est:
ipse insipidus est nisi & verba sint. Subdelegabo igit̄ Michaelē nostrum
qui & verbis vlixes & factis achilles. Tu vale & mei memoriā gesta. Ex
basilea. Anno dñi. M. ccccliii.

Petie confirmari priuilegia heremi camaldulen. EPIS. CLXXVII

a **M**brosius camaldulen. serenissimo ac sacratissimo impatori Si-
gismundo semp Augusto: felicitate & subiectionē. Qz ferraria tā
repente discessi: ne queso negligentie ascribat aut cōtēptui maie-
stas tua. Fuit enī rōnabilis pfecto causa q̄ me vrgeret ad exitum: latisq; se-
disse & officio & affectui meo visus sum: qui & augustā faciē tuam videre
& mitti illo tuo ac suauissimo eloquio frui meruissem. Accedebat & sin-
gularis amoris tui vadem acceperā: cum priuilegiū auguste memoriē ka-
roli patris tui sumptus ex manibus meis quo tantus ille vir camaldulen.
heremū & ordinē sub ptectionis sue cura suscepit iunitatus maioresq; su-
os cōfirmare: atq; innouare velle tua sponte benignissime pollicet̄ eras:
cum vicissim dulce amoris nostri pignus Crisostomi vitam a me cōuer-
sam ex greco benigna suauitate suscepisses: nihil dedignatus exigui mu-
nus quod pro dignitate materie maximū existimares. His ergo rōnib⁹
Auguste cesar inductus: cūctatus non sum necessitate repellente matura
re ad reditum. Litteras tamē dare ad dementiā tuam cōsiliū fuit quib⁹ &
officiosissimū in te animū meū tueq; maiestati deditū & penit⁹ obnoxii
dedarare: & postulare supplex vt innouationē illā paternū priuilegii quā

tanta liberalitate promiseras accelerari gratiſq; expedire iuberet: neq; eſſi
vt coram excuſauit argentū aut aurū mibi eſt emulo apoſtoice paupertatis
quo ſas illas tamgratis indultas queam redimere ſi p̄cio taxet ea gra.
Abs te igit̃ p̄ ſerēitatē tuam dulcemq; demētiam peto ceſar inuiſte: vt
id q̄cūq; eſt muneris imperii tui famulo digneris elargiri: quo fit et pie
tas notior & vberior. Decet em̄ regiam maiestatē dono ſingularis liber
tatis excellere: id te inſtitutū p̄ter ceteros maiores tuos imitari ſolitum:
atq; amplexari magna cōſtantia p̄gere: q̄a mibi perſuaſum eſt: ne agā plu
ribus: vt q̄a cupio impetrē ne diſſuſus videar eximie pietati tue. ſerenti
ſimū dñm meū tranquilla romani imp̄ii pace fruente & barbarice ſerita
tis domitorē x̄ps dñs n̄r oīpotēs ſeruare diutiſſime dignet̃ incolumem
& euo donare felici: & ex corde petim⁹ & oram⁹. Bononie. xiii. Septēbr⁹

Lie p̄motoriales & p̄mēdatiōe. **EPISTOLA CLXXXIX**

Enceſlaus bobemus. S. p. d. canonicis v̄ratilſſauien. eccleſie. Ni
v bil dubiū apud nos arbitror q̄n Iohannes ploſo vir bon⁹ et ſuagi
plenū ius & certū babeat in altari q̄a ſibi reſignauit. Sūt tñ quidā
adeo ſitibūdī bñficiōz: adeo ambicioſi atq; nepharīi: vt nībil pacificū ve
lint dimittere: ſed nūc hos nūc illos moleſtēt quoz conatibus tanto diſi
gētius ē reſiſtendū: quāto iniurias fieri ab eis noſcimus inigores. Idem
agere vos ſentio circa eccleſie v̄re bñficiatos: quos aduerſus moleſtato
res cōſueuiſtis: ſemp tueri. Si tñ aliqd p̄ces mee apud vos valēt oro: pre
cor: obſecro: vt Iobānis iuribus faueatis: eūq; defendaris ne opprimī in
iuste queat: qua in re & ipm & me cōſolabimini et in immēſum obligabi
tis. Nametſi teneor vobis p̄ v̄ris in me q̄ plurimis bñficiis: placitū tamē
eſt vt etiā Iobānis cauſa vobis obnoxius maneā: quē veluti patrē opti
mū diligo ainoq; & cuius intuitu q̄cūq; poſſem facere. Nec plura circa
hoc. Noua q̄ hic ſunt libētē vobis cōſco. Hic ē vn⁹ legat⁹ ſacri baſilien.
cōciliū Alexāder dux mazonie in cardinalē p̄ felicē creatus. Intra nō mul
tos dies v̄turus ē alius ex pte Eugenii cardinalis ſancti Angeli. Deber
em̄ in feſto aſcēſionis dñice de pace regni hūgarie tranſigi. Eugenius ſe
nis eſt reſeſſitq; ex florētia cū magna venetoz et florentinoz indignati
one: intantū vt platos ab eius curia reuocarint. Bobemi hic ſunt vt ſcitis.
quid egerint ab eis poſtmodū redeuntibus p̄noſcetis. Rex n̄r ad vnio
nem eccleſie reintegrandā paratus eſt: totis conatibus laborare. Valetē
optime me vt ſeruitorem v̄m cōmēdatū ſuſcipietes ex v̄nienna:

Dolet de amiciſſima ſentia.

EPISTOLA CLXXX

Asparnouariē. S. p. d. Enec ſilui p̄ceptorī ſuo. Nihil ſcis meis
c preterq; ſingularē quandā dilectiōē: quā in te habeo ſignificare
in te. Intellexi tñ p̄fecto vt opinor iadūdū me obī illa habere:
tameſi nullo effectū indicauerim. Sed quid res mea atq; cōditio vſq; in
hāc diē effici paſſa ſuit: vt effectū ip̄o volutatē meā patefacere. Solū hoc
mibi de te p̄miſſū ſuit: vt ad te nūq; venire quin doctior abierem. Idcir

Y

eo te summo pe accedere sepius conabar: & id mibi ope precium fuit: tuo quoq; fruor consilio vsq; oblectatus sum: & me vt ita dixerim te magistro versificatorē putē. Nec quidē recessum tuū videre mibi facile fuit qd & cōcilio & re ipa pderas. Nepe vt pns mētis mee suauium eras: ita absens tristitia factus es. Atq; vt comici nūi verbis vtar. Haud verus est qd vulgo dici solet: diem adimere egritudinē homini. Nam mibi quotidie non de filio vt ipse ait: sed de te magistro ac pte integrascit dolor. Vnum tamē est qd mentē meam letatur: tui videlicet status augmentū: qd in cō modo meo interdū equiparo & in ipso mee mētis archano tibi stationes facio. Mecū taliter manducas & bibis. Et quoniā de tuis versibus quos indies suauiores facis: nullus ad me venit: expedit me qnq; quos feceris fingere: & inde tanq; tuiple eos feceris gaudere. Nouissime aut vnam et illam voco eglogam sed: in qua Martinū gallū felicianū cōsecretariū tuū tecū altercantē merito quidē introduxi. Illū quidē post te in magistrum meū assumpserā: illoq; pauculos dies post^o sum qui confestim cū felice nostro ab hac vrbe decessit. Stephanū deinde auunculū meū altercatiōis nostre iudicem statui. Et id duas ob causas factū ē. Prima equidē vt nec ipse arbitraret memoriā eius apud me prorsus perisse siue vilem effectū ēē. Alteram vero vt illos versiculos nō tanq; a me sed a discipulo tuo edictos ēē corrigeret prius qm in alienas partes diuulgarent. Habes nūc oēm vsq; a principio causas: quare hec cōdita sit in hunc modū. Vale & opto & me ama vt soles: atq; age vt non diu respōsum expectem. Si quid tibi qd rei mee euenire iudices euenierit: mei memineris queso. Cupio qdē tecum ēē. Iterum vale ex bassilea.

Grates refert de promotione & reddit certiore de munere & litteris non presentatis.

EPISTOLA CLXXXI

Artholomeus episcopus cornetanus. S. p. d. Ence siluio protbo notario. Locū dissimis lris tuis vir clarissime quibus generosi mīlitis ac tua opa me assumptū ēē ad cōciliariatū cesaris nūciabas: a duobus mēlibus responderā p alias superiores meas lras quas si habueris letor. Cognosces cū quantā ex eo mibi iocunditates attuleris: videbis & gratias quas huiusce rei nobis coopatoribus offerebā ob hoc insigne munus qd nosti: quāto ego cū studio flagitarim: dum vna eēmus in germania apud regē. Post hoc nullis alteris tuis lris quicq; de te concepi: nisi quēadmodū enūciat peregrallus noster te valere & apud cū cesarem indies pluris existimari & ad vtranq; cancellariam in pbonotariū iussu regio assumptū. Quo gratulor cupioq; vt indies feliciores successus de te sentiam. Vnde ne hoc meū desideriu frustra sit: stude pcor semp vt cesarei rebus intētus sis ac illi cōtinuo morem geras. Qd si effeceris crede mibi melius fecūdaberis: & eos omnes quos tibi amicos habes letos & piocundos efficies. Verū vt ad rem meā regrediar: vereor ne lras super cōciliariatu quas ex litteris Iacobi ad me nuperrime obsignatis in

telligo: fuisse traditis vultelmo de constantia: vt illas aut ad me mitteret
aut daret: ob ipsius amiserim fortasse portitoris inuidia: cum nuq̃ eas ad
me miserit: & quod me magis ex cruciat nec mittet ex causis quas tu te:
cum ipse coestaberis. Nam ipse apud constantien episcopus & nos abne-
gauit. Intelligis iam quid in ea re actū sit: & nisi tu iterū iuueris priuabor
munere hoc ingeti. Quare velim sicq̃ oro te: vt eas litteras vnacum Ia-
cobo cui scribo renouari cui es: quod facile impetrabis. Et cum donū ad
me mittes secretiori modo ad manus hominis boni assignari mandabis
nec vsq̃ hoc ingēs obsequiū obliterabūt tpa nec etates. Nulla ex regio-
nibus italicis altera noua apud nos sunt que ad te scribā: nisi venetos &
florētinos pare maritimas & terrestres copias q̃ ingētes. Rursus apud
pontifices maximū due practice sunt serenissimi regis aragonū p quo ad
mensē hic fuit reuerēdissimus nicenus ac illustris comitis Fracisci nun-
cius: quo missus ē Thomas reatinus quē noscis & cū vidisti apud ce-
sarem: quos tractatus & practicas pontifex n̄r ex animo & corde cōple-
ctit: vt ex vtrauis harū q̃bū sperē & quē admodū res ipa succedit etiam
post intelliges. Rei Iacobi nō secus q̃ mee intētus sum & ei scribo vberē
A quo scire valebis oia: aspicietq̃ ex bullis desup cōfectus. Scito tū pere-
gallum nostrū: p minuta & grossa prime lre dedisse pecunias. Sepius ac
ac sepius me cōmendatum facias cesari: & iterato gratias pro consiliaria-
tu sue maiestati reddes nomine meo cui ero obseruantissimus: & gene-
rosissimi nominis sui predicator indefessus. Idē & facies apud reueren-
dum patrē meum dñm. Et tu vale ac amorē nostrum & amicitiaz ob-
serua in corde. Vale iterum ex clausano.

Gratulat de scripto smone etrusco: & pollicet pmonere ipsum.

Vlianus cardinalis sancti an. **EPISTOLA CLXXXII**

i geli aplice sedis legatus doctissimo viro domino Enea siluio de
senis amico charissimo serenissimi domini regis romanorum se-
cretario. S. p. d. Optime Enea non minus iuuat me videre epistolā tuam
etrusco sermone conscriptam q̃ si latina fuisset. Et cum rara sepe delectet
quia diu huiusmodi litteras nō vidi delectatus sum in eis non parum.
Multū p diligēter cōmissa mibi facis negocia magnifici cancellarij. Recte
agis & debito tuo facis satis. Dignus est em̄ pro meritis suis vt & tu &
oēs alij res eius cordi habeatis & eas totis promoueatīs viribus. Q̃tus
aut ad personam meam attinet id minime necesse erat. Cum em̄ vt fratē
diligam: negocia sua mea eē existimo: & mea sponte sine bortatu cu ius-
piam illa curare merito debeo. Qz si huius regni negocia in meliori eēnt
statu: & maior eēt obedientia erga illos quibus seruitur: plus ipi cancel-
lario facere possem. Et quia sibi super his plene scribo: & tibi innotescūt
omnia: non est opus ea repetam. Certum enim facito q̃ nihil ē tam gran-
de quod pro ipso & eius honore non facerem: non secus q̃ si meus ger-
manus essem. Vale fideliter. Datum bude.

Nouitates & iocos scribit.

EPISTOLA CLXXXIII

Aspar schlick cācellari⁹ imperialis. S. p. d. dñō Iuliano cardinali sc̃i
c angeli aplice sedis legato. Scripsit mibi crebro tua dignitas & in
oib⁹ qdē lñs būanis nūc seria nūc iocos interierdo qd⁹ ita oble-
lector vt sepe fastidus curie stomachat⁹ ear⁹ lectōe recreer & illar⁹ dīserim
que penultime apd me sunt qb⁹ nūc paucis mundebo. Primūq⁹ res graues
attingā post si videbi⁹ satisfactiā salib⁹. Tria sunt q⁹ pōdus hñt mai⁹. Pri-
mū ē q⁹ in factis meis actū scribis: tū de donatōe scolareuocata: tū de ver-
bis Pācratio factis. Pro qb⁹ rebus grās agerē tibi ex cuius bec officina
pdisse nō ambigo nisi ius beniuolētie violare videar q⁹ grās nō v̄bis sed
factis repēdi vult. Scio p̄terea tuā dignitatē altiorē expectare mercedem
q̄ ego possum referre. Nā cū rem dei agas in eo q̄s spem tuā iactā eē q̄s
dubiter: Hoc sapiētes faciūt quoq⁹ extra nume⁹ nemo te ponit. Agno-
sco ego q̄a prudēter cogitas faci⁹ spem in dño reponēdo. Ille nāq⁹ abū-
dere trit uit nec v̄llo frustra⁹ p̄mū v̄tutis. Nō tñ dicitur imemorē me eē
deceat erga tuā p̄nitatē: cui⁹ affectū mag⁹ p̄do q̄ rem. Scdm ē qd lre tue
deposcūt vt apd regiā maiestātē supplex lras impetrē apd capitaneū iau-
rineñ: ne molestiā comiti palatino in suis possessiōib⁹ inferat. Ip̄m⁹ fuisse
& eē amicū meū significas. Et p̄mo loco apd serenissimū polonie regem
hñ. Multūq⁹ expedire putas ad pacē būgaricā p̄tractādā tibi cōplaceri:
cū nauis bec clauū regat & q⁹ velit ratē impellat. Cōsona his v̄bis maiesta-
ti regie scribis. Ego tibi fateor postq̄ noui palatinū (q̄ res iā est vetusta)
me sp̄ ei⁹ v̄tute fuisse affectū illūq⁹ fratris loco & amasse & cōplexū fuisse.
Nec ab hoc aio sui alien⁹: memor & suoz erga me meritoq⁹: nec meoz
erga ip̄m oblit⁹. Itaq⁹ p̄nus suz desiderii ei⁹ quoad possū parere. Accā
ob cām regiā maiestātē sup re sua nō cōib⁹ v̄bis s; qb⁹ pmoueri res ami-
ci solet suz allocut⁹. Nec maiestātē ip̄az abhorrentē inueni s; anidā: tū pa-
latini cōmodis subuenire tū p̄cib⁹ tuis annuere. Iōq⁹ accersitis mox iau-
rineñib⁹ qbusdā q forte aderāt: scrutiniū sup negotio illo habuit: repitq⁹
nō posse se de reb⁹ q̄s poscis ad p̄ns intrōmittere. Possessiōes nāq⁹ palati-
ni antea tibi sublate fuerāt q̄ regiā maiestas pupilli noīe de regno se itro-
mitteret: q̄ tpe p̄misit būgaris & theutonicis ad suā obediētia veniētib⁹
tueri eos i possessiōib⁹ vniuersis q̄s tūc tenerēt. Nec aliqd innouare velle
qd vel eis vel pupilli iurib⁹ p̄iudiciū afferret. Nō poss; itē rex p̄missis su-
is cōtrari⁹ eē. Verbū em̄ regiū q̄l oraculū hñ: firmūq⁹ sp̄ & cōstans d; eē.
Nā cām h; palatin⁹ aduersus regē q̄rele de gest⁹ añ regimē suū. S; d; po-
ti⁹ tolerare donec illa p̄uēctio fiat interreges quā tuā p̄nitās excogitauit
Tūc em̄ aderit ip̄e: aderūt alii & ad cōcordiā nouabif opa. et si pax regni
cōcludi poterit nō deerit mōi qb⁹ ip̄e palatin⁹ reddat cōmētus. Intēfū
maiestas regiā nihil inouare: s; cum fratre suo rege polonie bonaz tenere
amiciā deposita ē nisi fuerit (vt sc̄p⁹ dictū ē) puocata. Q⁹ si rē meā cum
pac parificare velles equūq⁹ dīceres: itidē mibi fieri m̄derē nō eē parem

causam eius qui bellis interfuit ut alteram partem secutus alteram impugnauit
cum illo qui ciuili bello frangenti se subduxit: nec videre voluit igne qui regnum
incendere studio pacis ipse intectus. Tercio loco tuarum litterarum poscebas com-
mitatum palatinum Alberto de bonacossis ferrariensi ex regio concedi mune-
re. Summe preces tuo nomine serenitati regie facte sunt. Sed nihil est quod ab ea diffi-
cilius impetretur. Nemo adhuc dignitate istam obtinuit nisi viri magne
nobilitatis regibus visus & hi non dum quattuor fuere. Vult in hac re persulam
(ut opinor) Sigismundi cesaris cedere. Hic restricta & parca donatioe compe-
sare. Nec sane indigne. Nam si verum fateri volumus nimis passim hec
bonesta & ampla dignitas repitur concessa. Non tamen propterea desperandum
amico tuo dixerim. Nam si contingerit te rursus esse apud hunc principem non
negabit (ut estimo) tibi quod illis tu is non est concessum. Idcirco rem hanc
in aliud tempus differas: quia non est quod episcopis tuis valeat impetrari aut per
domesticos obtineri. Itaque de feriis sat quoque scopulis intromisset planius
pelagus ingredimur facietiarum. Locat mecum tua paternitas. Audio libenter
iocos idque non improbari a patris didici: quod medios inter rusticitatem & scur-
rilitatem iocos posuere ac damnatis extremis media prestant. Locemur igitur
audacter. Exercitus inquit indies struitur sed adeo lente ut verear ne ad-
ueniente Michaelis festo improperes mihi quod alius viuere dixisti ut cum tem-
pus venerit memineris eorum quod dixi tibi quid ego dixi tibi. Nempe non
exiturum hac estate aduersus thurcos exercitum. Tu contra tanta spe ducabe-
ris: ut vix crederes tam cito budam attingere quin prius in armis ois hun-
garia surrexisset hec tibi improperari times. Queris an potius mendax
velim quam verus inueniri propheta. Vtiliusque hic medacium quam veritatem pu-
tas. Nec ego alterius sum opinionis. Namque (ut animi mei nucleum pan-
dam) cur ego non potius falsus cum christianitatis utilitate & honore velim
videri quam verus cum damno & dedecore nominis christiani. Non sum tam au-
rus fame mee nec rumores pono an salutem publicam. Utinam falsus vates:
utinam falsus predicator huius rei comperiar. Sed noui ego mores quorundam
Scio me multos habere amicos: quibus carior quam mihi sum. Vereor ne illi
plus mee quam sue cupidi fame sint: timeo ne ut meum nomen illesum seruent
suum commaculet. Ego illis afficior & illi mihi quasi pilades & orestes. Ita
seu seruire orestem pilades a pilade mallebat orestes cum alterum occube-
re oporteret. Inter nos non fame: non vite certamen est. Et alter alterius ma-
gis caripendit honorem: & sane magis me obtinere expediret: tum regno
hungarie tum christiane reipublice. Quam latissima sit: nec ego qui sepe in expeditio-
nibus bellicis aduersus thurcos pro salute hungarie & facultates & corpus
cum effusione sanguinis presto fui exponere: nunc parcere fame dum res a-
gitur eadem. Sed cogor inuicem ut video videre & vates bene & predicator ve-
ritatis admirandus quod ne in hac re fiat dum supplex iterum atque iterum po-
sco. Subiungis magnificum Iohannem vaynodam et si omnes deficient
solum velle cum transiluanis aggredi hostes. Illi quoque iam equites currusque

bobemico more instructos hñe: p quorū expeditiōe q̄draginta milia flo
renoꝝ exposuerit. Ad quē iā inter fecisses nisi peditū cōparandoꝝ curas
tibi mādasset. Quos nō facile ap̄d nos dicis repiri. Subdelegare q̄q̄ mibi
diligentiā hāc nisi breuitas t̄pis ipediret: q̄a stat snia q̄scelerit castra moue
re. Nec rursus i me fidē habes q̄ in rē eē m̄pnus. Tu viuēnē. times qui
tres galeas & loricas totidē dū ab eis recederes egre aspari tulerūt. De
meo aio iā dictum ē nihil ē q̄d inde dubitare te oporteat. Crede mibi q̄
nemo poloꝝ q̄ ego in eā rem p̄rior eēt. Nec viuēnē. obstarēt q̄n pecu
nias vberim afferri viderēt. S; noluerūt p̄remo dica se intromittere. Hi
em̄ iō tuis armis molesti fuerāt: q̄a videbat trib⁹ loricis nō posse europā
tutari⁹ aduersus australes arcus tres hungaros reddituros. Q̄d vō de
tpe interferis: id ego in cōtrariū fuscipio: q̄a meā sollicitudinē & affectu⁹
quo ducor in hoc op⁹ nosti. Nō audes mibi mādare vt pedites cōduca⁹:
times nāq̄ ne pri⁹ veniret q̄ ceteri eēnt instructi exercit⁹: excusari⁹ po
tissim⁹ peditib⁹ nō inuētis q̄ impatis arguivis. Libet iocari: lib⁹ ridere et
aim bis comitatib⁹ relaxare. Nec int̄ sales intēpestiue nouitates erūt: tu
lris q̄b⁹ p̄ sup̄iora satis rōsum ē narras cardinalē venetiāꝝ aplice sedis le
gatum p̄ dāssē maritima venetias applicuissē nāq̄ nauare sue cōmissiōi
opam mibi ex romana curia hñe missē sunt quib⁹ significat parū spei so
re in venetis. Eaꝝ exēplū cū p̄ntibus mātū vt plene oīa nōderes. Vide
em̄ in regē aragonū spes cōuersa nauigii ducēq̄ burgūdie ex nicia missu
rum dāssē putāt. Ante cuius aduētū satis spaciū erit ad inueniēdos pe
dites siue apud nos eos velis q̄rere siue apud polonos. Oportet nanq̄
ex nicia ituros in belespontū inferū mare p̄transire scilleis se gurgitibus
credere: tum creticū: tum ionū: tuz egenū p̄currere pelagus. Multi scopu
li vitādi: cerania fugiēda: radēda epyrus: circuēda peloponesus: tuz ply
ades byadesq̄ timēde & sydus belene p̄niciōsi finū nauigātib⁹. Et nihil
in byeme formidab⁹: ius mari q̄d qui ingressus nō est: nescit quid est sic
periculū. Et frustra. Nepi unū accusat q̄ naufragiū patit̄. Vides q̄ntū tem
poris ad cōducēdos pedites tibi clargior. Mitte aurū mibi si nō ante ad
uētū classis ingentē misero peditariū cruci me obnoxiiū dedo. Ex bai
lea q̄ nobis nō deest materia loci. Illi em̄ cardinales qui tāto tpe autori
tatē ecclē ac generaliū p̄dicabant cōciliorū vt mori p̄ illa velle viderent:
vnis sui regis lris q̄b⁹ nō mors sed priuatio bñficioꝝ mandabat. Baileā
dimisere. Sapiūt q̄ppe fide potius q̄ plebe volūt carere. Nō tñ p̄cul abie
runt sed apud solortū residēt secūdos ius Tus expectātes. Recedūt em̄ in
uita sed magis stringit bursa q̄ honor. Quid enim saluis infamia numis.
Credo iaz satis lusum eē ideo & nouitatibus & iocis facio finem: suppli
cans omnia salibus ascribi nihil scō matibus: quia procul ab his sum: nec
mibi animus nisi sale conditus est. Cōmendo me paternitati tue reueren
dissime ad cuius mandata sum meo ex corde atq̄ debito prompissim⁹.
Datum in noua ciuitate. M. ccccxlīi.

Acceptat Antonium luscum dono mittendum. EPIS. CLXXXIII
Neas filius. S. p. d. Francisco de fuste theologo & oratori opti-
mo Antonium luscum super orationes Ciceronis scriptum; deinde auerim
basilee dum eum intellexisti quem etiam manu mea transcribere
statueram si oculi mihi rescribere. Id quod negatur est quia liberarius noster apud
nos peritus inuentus est qui hoc opus recte absolueret posset. Nunc vero
scripsit ad me pegallus velle te mee auiditati satisfacere librumque mihi do-
no mittere. Quam oblationem si coram te eum non audent suscipere: graue est enim
hominem prudentem ab his donari de quibus nihil se meritum putet. Verum quia
epistola ut Cicero dicit non erubescit absens acceptabo quod tenuissem pre-
sens. Nec verebor a te preces recipere quod maxime cupio & aliter hoc non pos-
sum. Nec timebo ne sustinere tua vel innumera in me beneficia possim
Et quia animi est ingenui cui multum debeas eidem plurimum velle debere: am-
plector libere tuum munus quod apud me pignus erit perpetuum amicitie cha-
ritatisque nostre. Tu si ex me aliquid volueris quod possem prestare nunquam fru-
stra postulabis. Noua que apud nos sunt ex pegallo cognosces quem vo-
lo tibi omnia committere. Vale optime & reuerendissimo domino nostro carissimo Andree
si quando mei memor es me totum dedec. Ex viciena kal. iulii. anno. M. ccccx. liii.

De transitu imperatoris in italiam. EPISTOLA CLXXXV
Aspar scbliek. S. p. d. Nicolao de azimboldis amico optimo. Re-
cepisti tuas quas super facto plumbini ad me misisti petendo ut
viderem quod aliquod fundamentum haberet quo media nocte tractare de
fendo plumbini posses: ne inuani inciperes. Offendi litteras tuas regie sublimi-
tati: obtinuique ut tibi scriberet quemadmodum ex litteris regis intelliges quas
tibi cum presentibus mitto: suadens ut rem istam inchoes videasque an ve-
sinus velit summam quam rex petit exbursare: cui hoc persuadere potes
pluribus modis. Nam cum dominum illud ad imperium deuolutum sit: non
est dubium quin omnes redditus regie maiestati debeantur. Itaque reueret pro
pluribus annis. Exinde debet ipse considerare quod & senen. & florentini &
alii illud dominum petunt: non paruam pecuniarum summam offerentes. Et
si rex illis complaceret bene sciret ipsi possessionem adipisci. Et plura alia dice-
re potes que animi eius mouere habeant: cum nulla potestas sit diuturna
que iuris careat fundamento. Si tamen omnino vides summam per regem petita obti-
neri non posse. videas an. xvi. vel. xv. milia ad minus possint haberi: quia
ego modum reperi quod regia maiestas quiescat: & curabo quod tibi exinge sa-
tis fiat pro tuis tribus milibus floren. sicut alii tibi scripserunt. Ideoque velis
in hac re tuas operas & solitam diligentiam impertiri: quia & regi compla-
cebis & tue utilitati consulere. Nec desperes regiam maiestatem in italia ve-
turam: quia hoc sibi multum cordi est: nec res italicas spernit sed videbis quod primus
res ecclesie propolite fuerint. Et licet tu putes germanicos non curare italia
& propterea italos germaniam nihil impedere debere. Aliter res se habent. Nos ger

mani tardiores sumus ad motū q̄ itali: sed vbi incipimus non tam facile
desistimus quēadmodū itali. Hec nostra natura est. Vt homines sunt sic
vbi eis debemus. Mihi spes ē magna in rege nostro nec ambigo ipm ita-
liam petiturū: & iura vēdicaturū impiū & totius xpianitatis p̄pitatē. Tu
vale & me vt soles ama. Datū vniēne. xvi. octobris. Anno. M. cccc. xlii.

Excusatoria ducem mediolanum non vocatum ad congregationem
pro concilio decernendo.

EPISTOLA CLXXXVI

Alpar scblick imperialis cancellarius Magnifico vnguetoni de cō-
c trariis ducatus mediolani gubernanti amico p̄cipuo. S. p. d. Nō
putabam me nunc tuas lras suscepturū. Nam cū regimini ducali
pressis innumerisq; curis detinearis satis eē sup̄q; satis censēbā inter tot
occupatōes rem meā tibi fuisse studio: quas licet ex lris de azimboldis
agnouī egregie absolulisti: ita vt post illustrissimū meū principē dominū
meū ducē nulli magis q̄ tue magnificētie gr̄as debeam. Sed sup̄at omnē
humanitatē tua benignitas: q̄ nō contēta est desiderū meū impleſſe: nisi
etiā suauissimis lris suis me vīſitet: quas cū magno munere penes me ha-
beo tanq̄ tui erga me amoris p̄petuos testes. Illud tamē in his mihi mo-
lestum ē: q̄ tue magnificētie digne regratiari nō possum. Nāq; vt omī-
tam facta: vix verba repio q̄ mihi ad reddendam gratiā idonea videantē.
Sed scio tuam prudētia animā magis q̄ vīres intueri: q̄ certe talis ē vt ni-
hil possibile sit neglecturus qd̄ tibi eē nouerit cōmodo vel bonori. Idē
q̄ velim semper de me tue magnificētie persuasum fore. Nunc eam par-
tem epistole tue attingam qua mirari videris serenissimū regem nostrū
ceteris christianitatis principibus scripsisse: pro conuētiōe in festo sancti
Martini iam proximo tenēda & solum principē ducē mediolani negle-
xisse: circa quam rem ego quoq; miratus sum illū esse neglectū qui inter
primos & nominatos & apud regiam maiestatem dilectus ē. Sed stupui
regios apices sibi non eē redditos. Namq; cum ille in orbē mittende ſcri-
beret: nāq; p̄ceptum eēt potissime prefato duci scribi: affuit Laurētius
de rotella canonicus tridentinus qui se laturū regia scripta spopōdit: &
intra dies. xv. mediolani futurū: respōsumq; remissurū. Qui si lras nō red-
didit aut malo cōsilio fecit aut aliquo impedimēto puenitus fuit. Et certe
nos hic valde turbati sumus r̄sum non eē habitum: cū ille illinc circa vi-
cesimū diem Iulii receſſerit. Effectus autē lrarum erat: q̄ & dñs dux preſa-
tus ad tollendū scisma quod nūc vīget per viam concilii generalis noui-
ter congregandi cum maiestate regia et principibus et electoribus con-
curreret: tāq; imperiū principis et comunis vtilitatis zelator de sua inten-
tione ante festum predictum respondendo. Quod si postea non habue-
rit prefatus dux rogo vt ista sue celsitudini referes: ne se vel neglectas pu-
ter vel sp̄etam cum regia maiestas sibi vltra oēs imperiū principes tanq̄
consanguineo et imperii fidelissimo afficiat. Eūq; adhortari velis vt ora-
tores quos p̄celegerat transmittat et in facto ecclesie cuiq; voto regie ma-

iestatis quod purū & sincerū est ad vnionē ecclīe pcurandum cōcurrat. Exinde cum videam tuam magnificētiā rogatibus meis pmissimā: non erubescam postq̃ meā rem p̃fecisti vti humanitate tua regios seruitores & amicos eidē recomēdando. Est enī in cancellaria nra regius secretarius Eneas siluius seneh. mibi admodū dilect⁹ & regie maiestati pcarus: quē Leonardus de lassarrata clericus vercellen. ppositure sci Laurēci maioris mediolani spoliavit ipm basilēe figēdo. Scripsit p̃ p̃fām Laurētius regia serenitas duci: & eidē Enee sua ppositura restituere. Nescio qd secutum sit. Nanq̃ si iste alie reddite nō sunt: neq̃ iste verissimilius p̃tate. Ideo p̃cor tuā magnificētiā vt Eneā ipm recomēdatū suscipiēs ducalē excellētiā informare de hac re velit & regie maiestatis intuitu: q̃ iam p̃ Enea scripsit: & meū ob respectū rogare vt ppositura restituat. Nouitates vero harū partiū alīs in p̃ntiarum scribere nequeo: nisi q̃ hic bohemi sunt in magno numero: perētes q̃ maiestas regia administrationē regni nomine regis Ladislai pupilli sumiciat: cū quibus in tractatib⁹ sumus cōclusionē bonā auctore dño p̃stolātes. Vale optime & me ducali amplitudini facias recomēssum: qui ad ei⁹ & tua mādata p̃nus sum & ero quoad vixero. Datū viuēne die. xii. decēbris. Anno. M. cccc. xlii.

Suadet regni bungarie pacē. **EPISTOLA CLXXXVII**

Aspar scblck cancellarius imperialis. Magnifico viro Laurēcio palatino bungarie: veteri & p̃stanti amico ac fratri. S. p. d. Intellexi tum ex lris tuis mibi directis: tum ex bis q̃ regie maiestati scribis querimoniā tuā quā facis de damnis tibi p̃ capitaneos laurinen. illatis. Et pro iure veteris amicitie nre que in me nunq̃ extinguet viuo. Regie serenitati supplicauī vt sup̃ bis vellet puidere magnificētiā tuā cōmēdatam suscipiēdo. Displicuit regi audiuisse damnū tuum summeq̃ sibi bec genera iniuriarum hincinde facta molesta ēē m̃diti: doletq̃ se nō posse vt vellet puidere. At tñ in facto tuo velle se scrutiniū h̃re. Et quicquid boni p̃ te possit libet animo facere. Ego aut̃ sicut alīs scripsi se me meminisse: video si res illius inclyti bungarie regni se habere: vt impossibile putes singulares homines pace gaudere nisi cū vniuerso regno: qm̃ hoc tēpore dū iste diuisiones sunt: mādata regū contēnunt. Nulla obediētiā ē: sed quilibet sibi vult ēē dñs. Quod ego quoq̃ cū magna factura experior. Licet enī serenitas regis polonie Pancratio & scole mādauerit: vt a reb⁹ meis manus retraherent ego tamen per illos maiora indies patior detrimenta: nec aliquis ē bis in partibus superioribus: quē illi magis vexent q̃ me: quasi mandata regis in cōtrarium interpretent̃ iussiq̃ sint me vnū impetere molestare: p̃sequi: extirpare. Ego tñ sup̃ bis nō regi polonie succēleo sed cōditiōibus tēporis. Sic & magnificētiā tuā hortor facere: qm̃ alia via nō est p̃ quam possumus quiescere nisi per pacē vniuersalē toti⁹ regni: quam procurare & pro nostro priuato & pro cōmuni bono teneamus. Ad quam rem tantomagis terogo quanto scio cōsiliū tuum pre

ceteris magis audiri. Ego idipsum ex hac parte faciam semper ad tua promptam beneplacita. Datum vienes die. xx. Octobris. Anno. M. cccc. xliii.

Consolat principem infirmum. **EPISTOLA CLXXXVIII**

Aspar schlick. S. p. d. Illustri Iohāni Francisco marchioni matue
c dño & affini charissimo. Afferis mihi lris tuis singulare gaudium
quoties ad me scribis: quia & amor erga me tuum & humanitatem
qua me prosequis quasi vides in illis lego. Velle tamen letiora audisse de
sospitate tua. Nam cum scribis te superioribus diebus egrotasse nec adhuc pri-
stinam recuperasse sanitatem: non leuē molestiam capio: qui omne tuum incom-
modum meum dico. Scio tamen necessarium esse oēs qui viuunt nunc validos nunc debi-
les fieri: nec status hominis firmus est: nec vili datur perpetua frui alacritate.
Nostrum itaque est armare mentem contra omnem fortune impetum: scireque & sa-
nitatem ferre & egritudinem. Et cum patitur corpus adiuueta quod possumus illi
conferre. Quod maxime decet principes facere ex quoque vita salus multorum pen-
det. Et quod non dubitare terribiliter omittere ex necessarii: hortor tamen quia amor
impellit ut conualescentie tue tanto amplius studeas quanto plures sunt in pro-
nam tuam qui dirigunt oculos: quos tua sospitate velis reddere consolatos.
Inter quos me leri effices qui optimam tuam validitatem non minus libenter
audiam quam sentio meam. Vide preter hoc quam diligentiam facis ut regia maie-
stas de nominibus italie reddat certior: in qua re plurimum sibi iocundus: quod
tuo statui tuoque honoris admodum afficiat. Recepi enim capitula federum inter
Ludovicum mediolanensem ac venetos florentinos. Ea quod serenissimo domino nostro ple-
gi: qui tibi gratias agit ex instructione huiusmodi. Cupide namque agnoscit res ita-
lias: ut quod suo tempore sperat iura impleri vendicare. Cur autem dux mediolani ad
hoc condescenderit nec scire possum nec imaginari quod causas virgates nullas
intueor nisi ad beatam palam veniant. Ille tamen sapientissimus habet: nec putandus
est eius prudentiam absque rome moueri. Aliquid latet alios quod est illi no-
tum. Sed velit deus ut bene omnia cedant. Nos hic non habemus aliam no-
nam nisi quod his diebus magni tractatus habiti sunt cum bohemiis qui huc ve-
nerunt. Res optime absoluta est: ita ut maiestas regia tutoris nomine dominus
illius regni censeatur. Super factus ecclesie mittitur oratores ad nurembergam
inter quos etiam sum vnus designatus. Ero quod ibidem deo dante cum aliis
in festo sancti Martini proximo. Quid sequetur sciri adhuc non potest: quia va-
rie sunt voluntates. Ibi tamen aliqua conclusio reperietur que vti nam salubris
sit. Regie maiestati facio sepe de te mentionem sed tibi illam affectum inuenio.
Me non expedit ut offeram: quia iam dudum sum tuus. Mandare potes in omnibus
parato parere. Comedo me tibi supplicans ut me sepe de occurrentibus in-
firmitatibus efficias. Ex vienna die. xxiiii. Octobris. Anno. M. cccc. xliii.

Hortatur ad pacem hungarie. **EPISTOLA CLXXXIX**

Aspar schlick impialis cancellarius. S. p. d. Marikombano sclauo
c nie & Laurencio palatino hungarie magnificis fratribus & ami-
cis charissimis. Gaudius sum non modice vestris ex litteris mihi

nouissime redditis internam illam & vetustam cognouisse beniuolenti-
am qua me prosequi solebatis nondum eē extinctam: sed potius tempo-
re auctam. Nam id quod ex parte mea contigit qui vobis indies magis
ac magis afficior & ardētissimi amoris erga vos repēdo vicissitudine sin-
gulares virtutes vestras tantū amans quantū demu or. Hinc certissimus
sum statū & locum quē apud serenissimū dñm romanorū regē teneo vo-
bis cōplacere ac fore gratissimū: cū optimorū sit fratru & amicorū frater,
nos optare & libēter videre successus. Nec dubitare debēt magnificētie
vr̄e me in quocūq; statu ad indyti regni hūgarie pacē & cōmodum inui-
gilare & omne meū studiū ad eius vtilitatē cōuētere. Nanq; cū diu illo
in regno fuerim multaq; beneficia illic suscepim ingrati viri officij fo-
ret nō eē ad ipsius cōmoda studiosum: & p̄cipue cū regnū illud xp̄anita-
tis dipeus ac murus aduersus fidei hostes exstat. Ex quo sicut cū bene-
babet: omnia christianorū regna fructū p̄cipiūt: sic cum opprimūt detri-
mentū cōmune eē videt. Hoc & maiestas nr̄i regis apte cognoscit: atq;
idcirco operam dat: vt dissensiones & intestina bella ex regno tollantur
Quod maxime possit fieri confidit si ad dietas illam p̄ suam serenitatē in
cōfinibus hungarie aut austrie institutam vtriusq; partis barones ac pre-
lati cōuenerint prout & vocati sunt per regias litteras: que iam erant ex-
pedite & transmissæ anteq̃ ego ad regiam curiam de domo mea redirem.
Itaq; deliberatōib; illis nequaquā interfui: sed cū rem vniuersam intellexi
iustissimā illā sanctissimāq; iudicari. Quid em̄ vtilis: qd rectius: qd ue-
nestius fieri pōt q̃ pacē inter xp̄icolas p̄curare. Nō latēt vos quot rapi-
ne tumultus incēdia vastitatesq; in hūgaria fiant propter hanc q̃ p̄chdo-
lor orta est de regno discordiā. Palā ē quō oppidū cōtra oppidū & nobi-
les cōtra nobiles insurrexerunt: q̃q; mō inimicitiarū gladiū crassent vbiq;
Quib; malis obuiatur? rex cōuentū indixit. vt q̃ scit lē ex debito. Roma-
ne regie dignitatis orphanos ac pupillos debere p̄tegere: & vniuersorū
regnorū paci & trāquillitati cōsulare: sp̄ans p̄ cōuentionē ea oīa fieri pos-
se ad q̃ bono aio magnificēcias vr̄as audio exhortari vt p̄sonaliter veni-
re velitis: vobiscūq; potestis q̃ plurimos platos nobilesq; trahere vt tan-
to illic melius firmissq; hungarie vnio: perfici possit vt vnusquisq; in iu-
sticia sua manuteneri quo plures dignioresq; cōsenserint. Vos p̄sertim
qui vnam cum ab auo & patre domini nr̄i regis Ladislai & honores &
bñficia immēsa suscepistis. Hec em̄ cōuētio ē p̄ quā pōt regnū illud paca-
ri & ad pristinā reduci fortunam. Vt nō solum resistere thurcis: sed eos la-
cessere queat. Nec ego vobiscum sentio qui propter conuentū bmoi tur-
bari passagiu aduersus thurcos inchoatū dicitis. Nā longe aliter ē: cū nō
si cōuentio hec fuisset indicta iam maximus ignis arderet in hūgaria. Iam
q; nō latrocina: singularesq; cedēs sed grauissima prelia cū seuissimis stra-
gibus exarsissent. Sunt em̄ plurimi germanie barones & principes: qui
videntes serenissimū regē Ladislai propterea quia puellus & pupillus

et orphanus in suo iure opprimi: miseratione commoti & tam amore iusti-
cie q̃ sanguinis propinquitate excitati: cuꝫ validissimis auxiliis hūgari-
am petere disposuerant. Similiter quoq̃ & bohemi qui iam in maximo
numero barones & nobiles ad maiestatem regiā in legatione miserūt: que
nūc viuēte ē ab illo pposito nō dissentiunt. Quos oēs cōuentionis no-
men retinuit & vsq̃ in eius exitu retinebit: quia cū rex romanoꝝ (vt di-
ctis & veritas est) totius xpianitatis sit caput: & ad eū potissime ptineat
xpianoꝝ iniurias propulsare: vidēs sua maiestas thurcoꝝ insolētiā non
posse cōpesci: nisi xpiani prius vniti extiterint: ad pacē vt p̃dictū ē in hū-
garia reintegrandā p̃dictā cōuentionē indixit. rem iudicio omni q̃ absq̃
partialitate existit passagio de quo facis mētionē nō uelē tm̃ sed penitē
necessariā: cū nulla potētie resistere hostibus possit nisi munita fuerit vni-
tate. Pulchresquidē apud Crispū legimus p̃cordia pueres crescūt: discor-
dia maxime dilabunt. Verū de mantina classe p̃ sanctissimū Eugenium
parāda facitis mētionē. Ego ita illius mētē fuisse dispositā cōcedere pos-
sum: sed duleo quā modū executionis nō video. Clasis em̃ si fieri d̃s ve-
netis parāda est: sed iam inimicidie inter Eugenium & venetos orte sunt:
propter recessum ex florētia factū. Instantū vt phibēti sunt plati venetorū
curia sequi. Queres maritimā expeditionē: p̃culdubio pturbatura est.
Exercitū autē fieri vt scribis maximū in hūgaria contra thurcos apprime
laudo: cupioq̃ vt felice sortiat̃ euētū. Qd̃ si fieri posset itē: atq̃ itē: vos
oro & obsecro vt de pace hūgarie prius cogitātes cōuentū accedatis pre-
dictum intestinas discordias vnacū aliis qui aderunt sublatū. Ad quā
rem & ad passagiū postea peragēdum maiestatem regiā animataꝫ & me-
pulsillum paratissimū semper habebitis. Datum in noua ciuitate. xvi. .kl.
decēbris. Anno. M. cccc. xlii.

Hortatur ad rescribendum.

EPISTOLA CXC

Johannes Valentinus scriptor ap̃licus Enee siluio amico optimo.
r .S. p. d. Tanta ē vis amoris in te mei vt iterū ad te scribere cogar
Quod tamā p̃libet̃ facio q̃p̃ tu ad me nunq̃ scripseris ṽl meīs
lris p̃pulsatus ṽl tuo nutu motus postq̃ & honore & dignitate & emoli-
mētis amplius decoratus. Cui nō equidē inuideo: sed congratulor poti⁹
felicitati tue. Precor autē si aliquādo p̃ ociū licet saltē tua manu ad me scri-
bas ne inter nos p̃bari videat̃ qd̃ nostra in patria vulgatū est. Remotus
ab oculis remotus a corde. Reuerēdissimus patriarcha aquilēsi q̃ me
suū cōmēsalē & secretariū fecit hinc breui ē recessur⁹ ad serenitatē roma-
noꝝ regis rectā viā primo: ac deinde in regnū polonis achūgarie p̃fectu-
rus: functurusq̃ ibidēq̃ legatione sua. Requirītq̃ me aut vnāsecū a beam
aut pro quibuscūq̃ eius negotiis mediolanū accedam. Quam profectio-
nem arripiam nondum decretum est. Cum dominatione eius libentius
irem vt in tuum complexum veniam. Attamē vbiuis gētium fuero tibi
penitus deditus sum: Ex basilēa. xxi. Aprilis. Anno dñi. M. cccc. lii.

De utilitate litterarum

EPISTOLA CXCI

Regorius Iollius Senen. S. p. d. Enee Silio patrui suo. Hierony-
mi vetus admodum inia ē pbatissima: itaq; inter ceteras hāc ē uti-
litate: vt absentes pntes faciāt. Predare qdē Nā absentes bis lo-
quimur videm? trāsmarinos: animiq; nri cogitatio sine voce: notari pi-
auris atq; lineamētis denūciat q̄ certe vili? q̄ aut bñano generi anti-
qui? nō facile iuestigari posset. Vex cū bñmō vicissim p̄fui possum? vili-
tati aut alteri? fortune cōscii letaret: altero tñ satis habes te. s. virū bui? pro-
gatū participē. Est id qdē mibi carū. Se d multo carius si alternas mutu-
alq; exaraueris vt & tuas du; legerē te alloqrer: tuisq; pictas notulas di-
gitis parentū oculis offerre q̄ tantope obseruauī vt filiū tum vt pium de-
cet. De his bastenus. Vale ex senis.

Laudat Fridericum cesarem.

EPISTOLA CXCLII

Ranciscus de picciolpasis dei grā scē mediolanen. ecclē p̄sul. Or-
natissimo viro dō Enee Silio poete laureato. S. p. d. Ingēti vo-
luptate & gaudio eloquētissime Enea mi i xpi charitate dilectis-
sime afficit me ep̄la tua data in feldkirchen nonis decēbris: mibi reddita
idib? eiulde cū recessione veterū tū p more inter nos mutuae scriptionū.
tū ipa serie cōtētor. Cūq; p lepore tili serie ac facultate dicēdi & extima-
tione quā de te facim? p q̄ cordiali erga te amore nro tua scripta sp̄ lege-
rim: nō min? auidē q̄libetere vbi fortasse nō q̄q; rñderi. Hic maxie nūc
q̄nquidē intelligā opante diuina grā eo te loci euectū: vbi sicut v̄tute con-
scēdisti: ita poteris ipa v̄tutis via p̄ficere plurimū ad rei publice ecclēq;
pacē gliosissimo p̄ncipi nō mō tuū vex & vniuersorū: ac plurimis tibi q;
ipī & bonori tuo cōferre nō modicū. Atq; qm te nouim? tuūq; ingenius
desideriūq; nō te sup̄uacuo exhortamur ac p̄ ista trāslatōe tua & ai dispo-
sitōe cōgratulamur. Itē atq; itē colletemur tibi cui cōcessus ē ex loco
et officii dignitate vt te valeas deinōstrare: si quā dabis opam fideliter et
prudēter spero expeto & expecto. Aio em rōne disposito & diligēter ad
bona vadēti oia p̄spe cedūt. Iusta nāq; desideria diuina sp̄ pietas comitat.
Age itaq; & p̄seuera feliciter vt magno cepisti p̄ncipio. Exerce ad pieta-
te q̄ fm aplm ad oia vtilis p̄missioes b; vite q̄ nūc ē & future: vt assequis
laureā verā. s. coronā iusticie & eternitatis. Dicas & cū aplō ad fēltū. Nō
infansio optie feste s; v̄tutis & sobrietatis verba eloqr. Ad q̄ maximū in-
citamētū tibi & hoi xpiano & l̄tato corona laurea quā assumpsisti v̄ ac-
cepisti. Ego v̄o deinceps crebriores expecto l̄ras tuas rerū iudices tuisq;
successus: neq; tardus ero in reddēdo meas: dūmō intelligā: ad te posse
deseri. Nūc em ad fortunā scribo: itēq; tardiq; debuerā. Nō facile em p̄-
ducunē incerta & fortassis etiā multo sen? ad te pueniūt. I; variis & m̄ti-
plicatis l̄ris enitamur: vt vel saltē bñmōi rescriptionū n̄rarū q̄q; reddatur
q̄q; tibi. Nā sicut ambiguitas frustrā di laboris reddit boies pigriorem
ita p diligētia sup̄e necētia sit. Et qdē libetē scribo & scriptitabo intelli

gens & considerans tum ex epistola tua tum ex alia conditionem dotis
tam nature q̃ virtutis & sacratissimam angustissimamq̃ intentionem ce
saris nostri presentis qui velut nouū quoddam sydus emicuit: hac tem
pestate necessariū vt speremus: velut Augustus illi suo seculo pacem red
didit & fundauit: sic istum suo. Ego quidem ita tibi suadeo non incerta
spei ratione. Est em̃ vt in primis audio princeps iste catholicus & pius:
etate florida: quam sapientia grauitas & vite integritas comittant. Cui
sunt em̃ sensus hominis & etas senectutis vita immaculata. Corpe stren
nuus vegetusq̃ & robustus aptus & patiens ad labores: fortis confidensq̃
animi: sobrietatis cultor precipuus. Cum vt scribitur in sapientia sobrieta
tem em̃ docere prudentiam & iusticiam & virtutes: quibus vtilius nihil
est in vita hominibus. Attēde quia premittit sobrietatē que huic princi
pi maxime insita ē: ceteræ subnexe sunt virtutes. Et Carbo in quiesbat nō
legisse se nec vidisse hominē sobriū inuadentē rempublicam preter cesa
rem. Audio & hunc nostrum principem obseruantissimū ac parcissimū
ita esse temporis & vilem locatorem: vt ne quide punctum terat quod
potissime parat sobrietas. Estq̃ memor sapientis. Nihil em̃ pretiosius
tempore: quod nec auro nec vlla potētia redimi potest elapsū. Solusq̃
sapientis eo scit vti & in suam redigere potestatem: & efficere quęcumq̃ ma
gna: etiam atq̃ etiam cū vulgo seu indoctis ociosus apparet. Est p̃terea li
beralis iuxta exigentiam rerū & tēporū & cōsequēter promissorū suorū
tum in re dapsilum ceteris: & obseruantissimus & vtilis dispēsator. q̃ā
vtrunq̃ requiritur p̃cipue in principe. Nam bñ facta male locata Cice
rone probate malefacta arbitrantur ennius. Quid est em̃ violari p̃dari
oneribus intolerabilibus subditos torquere: q̃ effusione splēdeas sper
gas & dissipēs nisi glorieris in malis: & Roboaz filii & regis successoris
Salomonis more pares ipse tui ruinam. Mēdax vero omnis cum impro
betur vt scribitur execrabilior multo princeps. Iusti & magnatū & prin
cipis est verbū tenere suū vt scriptū est. Verbū regis verbum veritatis sub
ditos regere confouere ac tueri velut bonus paterfamilias: vectigaliaq̃
eo ordine dispensare ne cogatur iniicere manus in aliena: quod semper
euitauit Traianus cesar ille augustissimus atq̃ piissimus: gratissq̃ seruire
in proprios vt facile gloriosus apud alienos efficiatur. In malis seseq̃ si
mul condemnet deo & mundo magis inglorius & impotens ad omnia
factus. Impossibile nanq̃ est vt inquit Aristotiles in ethicis aut certe nō
facile: preclara ab eo agi cui desunt facultates. Nec dubium quin magno
sint adiumento diuitie in gerēdis grauib; ei qui liberaliter & probe sci
uerit vti: suisq̃ locis & temporibus exinde dispēsare. Quinimo secus ab
omī conatu & gloria inchoatorū cogēs cū ignominia resilire. Qā si qdē
prudēs & magnanimus n̄ cesar euitabit vt pessē tam proprio consilio q̃
inor: quibus vt audio cōmuniter & ecclesiasticorū & seculariū excellen
tiū insigniū & liatorū quos venerat & lateri cōgregat suo iuxta morem

cesarū & priorū principum p̄decessorū suorū: ne sibi obiciat̃ euangelicū
illud. Ecce homo qui cepit edificare & nō potuit cōsumare: cū sit iſe pro-
nidētissimus atq; ordinatissimus in vita & in oibus gētis suis. Que cuſ
ita sint suauissime mi Enea: cesarq; opibus abūdāt: potētiaq; numero bo-
minū & copia gentiū: etasq; prudētia & magnanimitas pueniat: que p̄ci-
pua sunt ad res arduas capescēdas: cōditioq; tēporē & plurima se offerāt
que suffragentur: non dubito si voluerit dūmodo duret superstes iuxta
dies nature futurum in potestate sua vt pacē det ecclīe: & pponat nō mo-
do principatus & omne populū xpianū sed & vniuersum orbē ad vnicā
veram fidē xpianam & sanctā deducat ecclesia ad altissimi dei gloriam &
bonorē sublimitationēq; throni sui cum laude perpetua & eterna salute.
Qd vt diebus nostris cōspicere valeamus pietas diuina concedat. Sicq;
culmē diuine maiestatis exhortare nomine meo & me nimis cōmēdatū
fac sue demētie: deuotissimū quidē seruulū virtutū suarū & effice tante:
tamq; sancte sp̄ei audissimū expectatorē. Preterea de re tua cum serenissi-
mo ac doctissimo Gūforto nostro secretario ducali: verbū habuit Nico-
laus tuus n̄q;. Cōuenies eū domi q; subsequēter nobiscū fuit. Agitau-
musq; qua eēt incedēdū via: p honesti tui desiderii cōplemēto: qui ita se
promptū vt in re p̄pria offert. Deindeq; arbitramur simulq; arbitrati su-
mus vt lras cesaris q; ei pponis impetres ad illustrissimū principē n̄m:
nec tua cōlectas manu nec scriptoe n̄ræ: & mittere studeas ad manū ip̄s
Gūforti q; cōmodi materiā ingrediat̃. Meq; v̄ Nicolau cōmonefacito
cū lras ip̄as deder̃ q; sollicitatoe nō desit nec diligētia. Ea em ē q; adēpta
prara ipetrari queſit. Lib̄ demū tuū dvalogorū hūm̄ et penes nos p̄ser-
uam̄. De reb̄ italie accipe q; ad p̄ns sic se bnt: roman̄ p̄t̄ifex nō obſtāt
b̄ publicis edict̄ seu enūciatōib̄ cōscrip̄ de trāslatōe ad vr̄bē romanā q;
debuic eē. vii. ianuarii p̄xie lapsi ēt florētie sedet: nec motui suo fīse videt̃
quicq;. Rex aragonū victor i regno neapolitano copias congregat tam
egtes q; pedestres: lōgo vt de nūero viginti miliū equitū et peditū in co-
pia. Idē et hic illustrissimū p̄nceps n̄r etia p̄ victoriā p̄cusserāt inuicē fed̄
seu pot̄ renouarūt. Et manēt veneti iuxta cōsuetā mḡti militie: relig vt
prītā iuxta insubriā seu p̄ lōgobardiā q; p̄ picenū et tusciā. Duo t̄i mili-
tie p̄ncipes absunt vt diu ex p̄lia ista adinuicē cōtēates seu male p̄cordes
ap̄d picenū et patriā pusinā p̄xio vere detegenē ea q; p̄ducere cōsuevit.
Duz ap̄d nos interi bella cessant: et p̄ria ista italie flos respirat: ciuitas tua
quiescit. Reuerētissimū cardinalis placētū v̄l montē obit v̄l p̄tope febr̄i
b̄ et etate decrepita corrept̄ ap̄d castellionē suū desideratū immo heri vt
ordinatū xpianū decet obdormiuit in dño. Vale felix in dño amatissime
in xpo fili. Datum mediolani. iiii. Februarii. M. ccccxliii.

Petit rescribere litteras.

EPISTOLA CXCIII

Obānes de bogonia cardinalis s̄i Calixti. S. p. d. Enece filio v̄l
i ro clarissimo. Trīnas supioribus diebus tum ad nos tum ad d̄le

Dum nostrū Iohannē peregrallū vidim⁹ lras tuas: que nobis put sp con-
 fueuerunt scripta tua gratissime fuerūt: et rei quā dirigi feliciter vterq; no-
 strum exoptat nō parū pficue. Quare ppter diligētia atq; virtutes tuam
 summo pe cōmēdātes: p cordiales tibi agim⁹ grās qui sp vt cōsuecisti me-
 mor es nri. Nec distātia locoꝝ aut vllis occupatōib⁹ seu laborib⁹ ascribē-
 do retrahere: sed assidue intimare pcuras qd ad rē conducere possit de q
 nūc agit. Vñ clarissimū de illa quā in te ee nūq; dubitauim⁹ fide capim⁹
 expimentū. Rogamusq; vt quēadmodū cepisti ita in postea agere pgas.
 Neq; te retrahat ab assumpto ope multitudo imēsa laborū: quos subire
 indies & pati te oportet: qm ad hoc oēs nati sum⁹: & eoꝝ p cupue virtus
 extollit q pectore firmo p sūt. Sed ne inter maximas occupatōes tuas
 nos hic ee ociosos existimes mittimus cū pntib⁹ glosaz aurelianē. q cōi
 prouerbio cōtradicit textui ad rñsionē Eugenii datā regis oratoribus
 atq; aliis p nos editā: q iudicio nro nō modicū ad rem facit: et p quā emu-
 lis rñdere ptesq; nras tui i acals put expediens fuerit te iuuare poteris:
 publicādo & cōicādo eā si cut videbis. Alia hic occurrētia p nūc reticēda
 cēsem⁹: cū nudiusquart⁹ ex mediis vt ita loquamur reb⁹ ad te accesserit re-
 uerēdissim⁹ cardinalis aq legiē: p illas ptes legat⁹ de latere: & cū eo plu-
 res de his oib⁹ informatissimi. ex qb⁹ intelligere poter⁹ qd apd nos agat⁹
 quidue de reb⁹ spandū sit. Vale feliciter. Ex basilea. Anno. M. ccccxlii.

Excusat se q non scribat.

EPISTOLA CXCIII

v Encella⁹ bobem⁹ Iohanni canonico vratissauieñ. amico pcaro.
 S. p. d. Debes veniam dare occupatōib⁹ meis si ad te vt cupis &
 ego optare nō sepe scribo: vix em spacū somni cibiq; sumēdi ba-
 beo. Ita me supm⁹ cācellari⁹ fatigatū reddit. Inter oēs tā la bores suz me-
 mor sp tui: nec vnq; ex corde recedis meo. Et si posset in aliquo tibi pro-
 desse ambab⁹ mamb⁹ facerē: nouitates aut & ista leuia scribere nec ocium
 habeo nec curo. Si qd eet qd te vellē mei cā facere: stat reb⁹ omīssis aliis
 tibi significarē. Idē & facere te vellē erga me. S; sumere calamū gtis cū to-
 ta die inuitis sit in manib⁹ nō video cur me debeas adhortari: nec tñ hac
 vice retrogradus tibi sum hec de nouo ad te deducā: bobemos. f. cū mate
 state regia diuerfos habuisse tractat⁹: tandēq; cōuenisse vt in festo scti Mi-
 chaelis alia bicteneat conuentio cū eis: vt res oēs pficiant ga vt spes est
 omnia bene terminabuntur. Oratores regis polonie hic sunt: & cū eis
 cardinalis sancti angeli. Ianq; tractari de rebus hungarie hic debet. Vale
 ex vnienna. Anno dñi. M. ccccxlii.

Excusatoria taciturnitatis.

EPISTOLA CXCV

n Icolaus amidanus. S. p. d. Enee siliuo poete pstanti & amico sin-
 gulari. Credo te vehemēter admirari Enea dulcissime: q postq;
 istinc abiisti lras meaz nibil suscepis: psercim cū & ego antea pol-
 lictus sepe fuerim me crebro ad te scripturū de his que apud nos indies
 agerent: & tu iam pridem vnas ad me lras dederis. Ego qm reuerēdissi-

mus cardinalis sancti Laurēti in damasco ad serenissimos romanorū & polonie reges legatus p̄ hāc sacra synodū destinatus crastino mane a nobis est recessurus & vna secū Laurētius noster cui p̄ntes cōmisi. Iāq; maxima pars noctis effluxit nō possum excusationes meas & silentiū cās ad te scribere: p̄cipue cum multarū rerum plenus sum q̄s p̄ has tecū cōicare libenter vellē. Sed quia p̄hibēte angustia t̄p̄is id efficere villo mō nō possum: malo hoc modicū t̄p̄is qd̄ mibi supeſt in alijs scribēdi q̄ in excusatione mea cōsumere. Scio em̄ q̄ tu oibus in rebus grauissimo semp iudicio vsus es: silentiū meū in bonā partē accipias. Qd̄ si forsitan & culpabilem & punitionē aliqua me dignū iudicaueris paratus iam & p̄mpt⁹ suz correctionē tuā oēm subire. Quā etsi asperrimā anio tuo forsitan p̄cepturus sis: eam vnica pegalli intercessionē leniri posse confido. Quare non est qd̄ serenitatē tuā multū formidē: qñ quidē certissimus sum arma mibi parata quibus supare te facillime possim accipe igit̄ ex multis hec pauca Vale ex basilea. M. ccccxlīi.

Cōmēdat causam frisingē. eccl̄ie.

EPISTOLA CXCVI

Neas filius. S. p. d. Reuerēdissimo in xpo patri et dño colēdissimo
e mo Ludouico cardinali arelateñ. Recepi nup̄ lras tuas admoduz longas: et cum bis fuerunt capla pacis et lige inter eugeniū et regem aragonū cōcordate. Post hec significabas recessum illorū cardinaliū ex basilea quos abiisse inuitos asseruisti. Cupiebasq; vt oia maiestati regie referarē. Sed iam omia ex italia erāt sibi nota: nec latet regē nīm plerorūq; principes eē: qui magis sua q̄runt q̄ illa q̄ sunt iesu xpi: nonnulli tñ mirant̄ in quorū numero meipm pono: qm̄ gallici qui p̄pter regimē sicilie ptē alteram seqbant̄. nunc illa pdita in pristina sua pseuerāt. Cum dici solet effectum tolli cessante cā sensissem⁹ nos gallicorū mētē si Jobānes offenburgē. lras in franciā deferēdas diligēter misisset. Sed timeo ne fuerit piger in republica qui solet in priuata diligentissimus eē. Scripsit nup̄ serenitas cesarea sacro concilio in fauorē Henrici viri optimi et frati: vt eu frisingē. eccl̄ie pficeret ep̄m. existimaui tantū principē exauditū iri p̄ter spem accidit vt p̄ces eius reiecte fuerint. Interim electus est p̄ capitulū: siue iure siue iniuria cardinalis sc̄i Martini. Is recursū ad vōs habebit cōfirmationis causa: rursus scribit cesarēū culmē vt sup̄federe velit cōfirmationēq; differatis. Ego itidē suadeo et p̄cor itidē p̄pter bonum sacri concilii: ne spernatis hanc petitionē sicuti primā: debetis em̄ hunc tantū principē ad quē ceteri oēs oculos dirigunt: quicq; nec munerib⁹ nec p̄ciibus ad aliquā iniusticiā mouet̄: vobis et concilio fauorabilē facere. Ne irritantes suam clementiam cogatis cum iter flectere. Scis p̄terita quantū apud eu pos sit magnificus Caspar cancellarius qui si vobis fauerit: nihil est q̄ alios timere babeatis. Allicite igitur hunc virum et beneficiis deuincite: maxime hoc tēpore quādo cōuentus nurēbergen. instat qui p̄ totam xpianitatem est vulgatus: quando et carnaia et alii instant vt rex se p̄ altera pte

Z

dedaret. Et cardinalis sancti angeli apud hungaria p viribus dñm suum
tuef: qñ eugenius nec cōgregari aliud cōciliū nec fieri dedarationē vult
nisi p se fiat: nec em ambigo quin rex aragonū aliter rñdisset i factis eccle
sie nūi q ipm fuisset pturbatus. Videbitis in breui cōuentū fieri ad quem
si rex non fuerit put timef saltē mittet plenū mandatū sicut eius lre in or
bem misse decantant. Etsi vota venientiū cōsonauerint ad cōgregationē
indubitati cōciliū pcedet. Id si neqat obtineri: dedaratio fiet quā deus bo
nam det. Sed ad hoc oportet nos principē hunc affectū habere: eius p
ces exaudire & seruitores suos pmouere. Maximeq vobis est opus can
cellarii votis annuere: vt eius frater obtineat ecclesiam frisingē. nā si cō
firmatio cardinalis nō maturet: aderunt vie q vřam partē iuuabūt pluri
me: & vos postea in cōuentu nurēbergen. maiorē fauorē habebitis. Et p
sertim si eo miseritis oratores qui potestate habeant regie maiestati com
placere non aut verba dare q ventrē non implent. Quā aut suades vt facta
ecclesie regi cōmendē: ego non sum tanti. In eo tñ gaudeo q hunc prin
cipem religiosū video & nullius malī auidū. Electores eēt in hanc rem
hortadi qui cōsultores sunt & membra impiū: non eneeas qui vermiculus
est & cuius verba ia fumū transeant. Vale & me vt soles inter seruitores
ama. Ex gretz.

Offert opas suas in causa frisingē. eccle.

EPI. CXCVII

Ranciscus q dratius aduocatus consistorialis Enee siluio. S. p. d.

F Recepi mi Enea lras tuas longo tpe expectatas quib⁹ plectis ex
earum principio pcepi nil aliud nisi te credere me falsa psuasionē
vřum. versuciusq vacare. Ha mi enea si ceteros versutos appellas qui cū
veritate nituat versutus ero & in hanc partē versucias traxi. In pñtiarū
aut cū & vatū nūero aggregatus sis non versucias sed delle sciam me ca
ptas se excogitare debes: qñtū ego illa ipsa poemata q mīme repire qui.
Credo deliam omīa traxisse q vt primū affuerit lyra: reassumā tuāq glo
riam lauree immortalē reddaz. Ceterū mi Enea licet tua epla in causa quā
nostri nihil lucri assereret: ego tamen qprimū vidi lras regis serenissimi a
nemine pnotas: expeditionēq rei pro cardinali futurā: ac tres sacras di
sputationes pro eo in vnum cōcurrisse pro serenissimo rege memet licet
irrequisitus opposui causamq sic porauit ibi effectum sit: vt expeditio
que celeris credebatur retardationē sortiret indies & post factū totaliter
hic impedimentū est vsq ad aduentū lřarū cōfirmatiōis facte p metro
politicū. Si rōnes assignate in lřis regis vere sunt: electio & cōfirmatio ni
hil opitulatur omīa ruunt. Quā rem copiosius & seriosius scribo Caspari
cuius negociū agit. Idcirco mi Enea etsi indiēta causa nullū lucrū est: tñ
restiti sine lucro quia non omīa lucrum petunt. Sed illud vetus puerbiū
te mibi excusatū reddit: neptunū nayades petunt in futurū. Sis memor
tui Francisci qui te ad animā diligit. Deum testor qprimū ingenīū reali
sumam: tibi insultum dabo. Recōmissum me velim regie maiestati sere

nissime cui me vt romanū indies offer & strenuo militi caspari cui ad plenum scripsi necnō eximio artium medicine doctōri Jacobo cesareo me dico vale & me ama vt soles. Ex basilea. Anno. M. cccc. xlii.

Cōmemorat opas suas & italas nouitates.

EPI. CXCVIII

Arianus sozinus Enee siluio. S. p. d. Olim nullas ad te dedisti
quia nec intellexi aliquem de te rectavia venientē. Tuas tamē
gregorio frequētes salutationes accepi a quo etiam intellexi felices
successus tuos qui mihi gratissimi & iocūdisimi extitere: felicioresq;
milis expecto. Ceterū hic Ludouicus qui serenissimū impatorem accedit: tui cognitionē asseruit habere: quare qdam tibi exponenda cum eo contuli. Tu igitur fidem adbibebis: meiq; amore & cōtemplatione si illi officiosus esse potes id agas exoro Ego isto anno lecture renunciaui: qm aliquādo viuere non semper degere institui: tu vō cogitabis & operam dabis bis que ab isto Ludouico mei ex parte erunt exposita. Post tui vltimum discessum tres filii masculi mihi nati sunt. Ex quibus duos habeo & indies alium expecto. Sup decretalibus cōmentarios edidi: &. xxiii: tractatus composui: & nouissime opusculum de sortibus ad reuerendissimu & cardinalem nicenū transfusi que omnia si tempus cōcessum fuisset ad te dedissem: sed dabo qprimū potero. Postremo nil aliud supest nisi vt valeas & nostri memor existas: noueris clarissimū regem aragonū & victoriosissimū ducem Nicolaum picinimū pro sacratissimo domino nostro Eugenio totam marchiam & patrimonium recupasse. firmo atq; esculo diuitatū exceptis: partemq; romadiole: plures enim ab eo conductores defecerunt ex his quos fidelissimos arbitrabar: sanctissim⁹ dominus noster. xvi. kl. octobris hinc iocūdisimus & letissim⁹ abiit: eritq; rome infra paucos dies. Vale ex senis.

Exhortat ad respōsum rescribēdū.

EPISTOLA CXCIX

Dam de mulin anglicus apostolice sedis pbonotarius Enee siluio poete. Salutē plurimū dicit. Amantissime socie modico iam superiori parte delatas ad me presentū p latorē dulcissimas epistolas tuas libentissime recepi: earūq; exigentiam pro virili mea sum secut⁹ ita q; regia cellitudo impūtiarū bene inclinata est: habitoq; auisamento sui magni conciliū id plene spero fiet de quo animus tuus cōtētus erit. Aperui mentem meam latori huius: cuius grauitas & industria plenam vendicāt adbiberi sibi fidē: quā mei ex parte sibi queso dare velis & noie meo ab eo dignanter recipere bursulam parulam quā tibi mittit de manu sua laboratam virgo nobilis neptis mea. Optime mi Enea significare queso digneris mihi ade tuo: si quid in anglia tibi gratum fiendum erit & ante omia accommoda mihi sepe epistolas tuas quas potero ad tui memoriam in conspectu principis ostendere qm talī adiutorio digne sunt. Rogo & iterū rogo mihi sepe scribe & vale felix optime & antike socie Ex londonis. Anno dñi. M. cccc. xlii.

Agit gratias p consiliariatu.

EPISTOLA CC

b Art holomeus eps conetanus. S. p. d. Enee siluio senen. poete da
rissimo & amico prestanti. Dulce mihi admodum & suaue est vir
clarissime q valeas dumodo recte valeas: qn te apud tuu cesarem
honore primu & comodis no carere existime. sed apud eum indies te ob
ingetes virtutes tuas & doctri na magnipendi sciam & intelliga. Scripsis
sem ad te crebrius nisi puolutus visitationi epatus gebenen. qua ob gra
uem meam penuria vt viuerē sumpsi inuitus. Cum em vt solent visitato
res ipo in exercitio p eam diocesim currere discolor: no potui nec crebri
nec plus scribere ad te cui in scribendo ac oibus ferme more ferreo strin
gor. Scias itaq me valere cum omi familia qm misere: suscepisseq concilia
riatus regii ad qs tu tatope laborasti: mihi quide caras & gratas & inter
res alteras cariores. Et ea ppter cesari tuo primu qui tata in me humani
tate vltus est: tibi q ac iacobo qui & initiu & incepte rei finem pbuisti ago
gras indefessas: no recusans si modo possim vtis: bonori & comodo pre
bere vices. Restat aliud vt comuni rei nre tractade nuc ad motis calcarib
totis viribus te exhibeas in mediu p veritate nemine extimesces. Potes
em nunc quo gratulor rei nre apprime fauere: & vales ad cesare & omes
suos. Idcirca tanq fortis atbleta ac certator in mediu campu occurras: &
vt res successerit: ne certu reddas. Etsi vt gliscim? successerint apud regē
& suos rem mea q tua ē singulari affectu comedata suscipies vt lic videā
te alteru ēē in re mea queadmo du & in tuis agere indefessus. Vale & me
ama vt cepas licet absentem & infudes gratificari tuo humanissimo cesa
ri. Ex gebennis tertia die octobris. Anno. M. cccxlii.

Refert quo ab imis ad altiora cōscendit.

EPISTOLA CCI

e Neas dei gra eps senen. dno Petro noxetano equiti & comiti pa
latino amico singulari. S. p. d. Pupugerūt cor meuz lte tue qs nu
dius quart? ex Oratore florētino accepi lacrimasq meis ex oculis
no paucas excusserūt. Nam & tristes videbent miseria quada pse feretes
& manu tua scripte nescio quid latentis energie ad comiserationē puo
canda amplius attulerūt. Videbar cum illas legerē teipm videre & alloq
cui pfero nemine & ante sex annos no vidissem. Legi g scripta tua no si
ne lacrimis: quas partim iocunda recordatio mutui amoris p tim comise
ratio tuaru aduersitatu puocauit. Lacrimas nobis aliqn insperatu gaudi
um aliqn inopinatu meror extorquet. vtrūq in ca fuit. Nam suavis epla
tua no spanti mihi reddita est q absentē charissimu amicū pntez reddidit:
sed te ppter opinionē mestu atq afflictuz ostendit. Itaq cu primu tuema
nus characteres inspexi aborte lacrimae testimoniu leticie pbuerūt. Cū tuā
cognoui calamitatē merori meo astipulate sunt neq em cum flente ami
co non flere & cum dolente non dolere fas fuit. At postq melius ad me
redii cum aiaduenterē te respōsum exigere statui satisfacere desiderio tuo
imo verius meo. Nam quomō fieri potest vt ego scribenti amico no re

scribā qui neq; bis respōsiōne soleo negare qui me oderūt. Multa fun
Petre amantissime in tuis lris rñsiōne egentia quib; capitulatim annota
tis: & tibi & mibi q̄breuius poterō morē geram. Ais g̃ in primis pmo
lestum tibi fuisse q̄ me alloqui florentie nequiveris. Credo equidē & eo
mibi acerbius fuit quo magis p̄ter spem tuo colloquio sum priuat. Ac
peram nanq; bononie te roma reuersum florentie morā agere: atq; ideo
spe plenus iter acceleravi. Cum veni florentiā didici ex roberto martello
cōmuni amico te valitudinis cā in villa lanari. Scripsi ad te si cōmodo tuo
posses in urbem redires dum mandata cesaris apud magistratū ciuitatis
exequerer. Demorat? sum illic biduo sed neq; tu aduenisti neq; rescripsi
sti quicq;. Venissem ad te in villa nisi putasse onerī me futurū hominī q
cum cōiuge ac liberis secessisset. Abii g̃ rursum. Postea cognoui martellū
cuius credidi non fuisse in reddendis illis vt p̄miserat diligētē. Senis
aut̄ mansi apud necessarios meos dies octo: neq; me tuus homo cōuenit
quē dicis a te missum qui me alloq̄ret. Cum essem rome paucis q̄ ad me
scripsisti abunde respōdi. Et iterū post rñsum alteras ad te lras dedi q̄s cō
iectio tibi fuisse nō redditas qui nullam earū mentionē facis. Existimaui
deniq; cum redire in germaniā te mibi nullo mō eripi posse quin florētie
cōueniremus. Vale dixi romane curie & collectis sarcinulis: senas repeti
eo anio vt ordinatis ecclesie mee rebus ad impatorē qui me reuocauerat
q̄primū redire teq; in transitu florentie visere. Sed q̄ cōsilia hoim certa q̄
cogitationes rate: obstitit votis mei charitas patrie q̄ diuino afflicta bel
lo: pacis egena: quietis auida alphōsum regē aragonū me petere bortata
est ab eo vt salutē sibi impetrarē. Fridericus quoq; impator qui cum nō
uisset iniusto bello senen. circūuentos eē mutato reuocationis mee p̄po
sito de cōponendis tuscie rebus mibi mandatū dedit. vtq; romam & nea
pollin me conferrē ea de cā iussit. Ego q̄uis in me nullum eēt in tanto ne
gocio momentū. patrie tñ nō misereri non potui: neq; impatori nō obe
dire licebat. Rediī romā ibiq; mensibus q̄ttuor sum retētus anq̄ binc da
retur exeundi facultas: nunc hic menses duos ago. Nescio quis erit rerū
finis scio: quid vellem: video qd̄ nollem. Semp illā virgilianū an̄ oculos
mentis mee versat: bella borrida bella & tybrim multo spumātē sangui
ne cerno. At q̄ iā vis bec syderū tam iniq̄ q̄ fatorū diritas cum quiesceret
ois italia patria mea getē bñe nō potuit: quinq; male bellū senen. ducunt.
Et q̄ ciuitas cā opulēta est q̄ nō exhauriant exinaniat cā diutino belli ma
lo. Nemo tñ robustus est quē nō atterat p̄tinua febris. Dicat aliq; Dabit
deus bis q̄ finē. Scio em̄ neq; tēpestas ē quā nō sequit̄ trāq̄litas. At mī
ti pereūt prius q̄ positis v̄etis sternať eqr. Oim rerū vicissitudo ē. Fateor
sed nos interea patimur. Verū bec mora nō solū patrie cā mibi molestissi
ma ē sed ea q̄ rone q̄ tñ pacē q̄ro neq; illā neq; te iuenire possim: fero tñ
patiēter q̄ sine mea culpa accidit te q̄ p̄ sapia tua idē facere velim. Sed p̄
go vltērius. In tuis lris dicis te oibus in rebus erga me vere amicitia offi

cio functū. Confiteor istud. Neq̃ ego me amicū habuisse vnq̃ scio qui te
 verior aut sincerior fuerit. Nam et si solent res scde immutare hoies te tñ
 nulla fortūe amplitudo mutauit. Fuiſti Enee tuo semp idē. Nescio quid
 de te alii dicant: ego te mibi alterū Scipionē alterū Piladē atq̃ vt nris vta
 mur exēplis alterū ionatbā sum exptus. Quēcūq̃ volui ex romano pon
 tifice te adiuuante sum consecutus. Fores tue que pre magnitudine ne
 gociorum quibus destinabantur sepe cardinalibus oblerate fuerunt: nō
 mibi tñ verum & internunciis meis omni tēpore patuerūt. Cūq̃ ego
 me satis a Nicolao papa euectum superq̃ satis existimarem nibilq̃ vltra
 peterē: tibi nullus in me collat⁹ honor sufficiēs videbat̃ q̃uis ep̃s ab illo
 creatus eē & inter principes eccl̃ie sederē. Cardinalatū quem ego mibi
 neq̃ arrogabā neq̃ optabā quidē Enee tuo cepisti q̃rere. Cum tu ipse cre
 do cōiugio alligatus id consequi nō posses me vnū a te dilectū eē qui eo
 pueberet q̃ tua te virtus extulisset nisi m̃imoniu cōtraxisses. Arbitraba
 ris igit̃ quantū sentio bonorē q̃ ego fungerer tuū eē: & te dici cardinalē
 si tu⁹ Encas rubeo pileo donaret. Effectū ē igit̃ tua opavt impatori a Ni
 colao pmissum sit. Nā & is me pmoueri optabat inter primos qui creā
 di cardinales essent Eneā nullo pacto pteritū iri. Idq̃ Nicolaus ipse cesari
 affirmavit & mibi. Idē quoq̃ duo vberrimi testes impatori suis lris asse
 ruerūt sc̃i Petri & sc̃i āgeli cardinales quorū scripta & qdē signata impa
 tor ipse mibi restituit. Sed obiit ille pmissi plenus. Credidit plus si bi vite
 supesse vt aiunt poete plus statuim⁹. Deceptus ē nō decepit pius & opti
 mus pf. Quē p sua integritate non ambigo celicolaz choris annūeratū.
 Iāq̃ nō cū ioue illo quē sūmū ceca dixit antiq̃tas. sed cū xp̃o maxio & sin
 gulari deo nectaria pocula siccare & de genimine vitis i regno p̃fis bibe
 re: sessorū in iudicio. cū. xii. apl̃s. xii. tribus isrl̃ iudicatur. At q̃uis p̃mis
 sa irrita sint inuanūq̃ tui conat⁹ ierint: nō sum tñ min⁹ obnoxio⁹. Volūta
 tē nō factus metior. Teq̃ vt ipse dicis amicitie sc̃te legib⁹ omi tpe satisfecis
 se nō eā insicias. Sed q̃rsuz boc mi Petre: nūq̃ te accusavi nūq̃ de te male
 sensi. Quid igit̃ an tu forte ingratū me iudicas qui nō sum tui mēor: qui
 cū fortuna a te recesserim. Nā; cur te ius amicitie fuasse dixeris nisi illud
 me violasse contēdas. Nolim Petre ita de me opineris: & ipse leges ami
 citie inuiolatas custodio. Sed times fortasse ne mō in vram beniuolentiā
 peccare incipiā: nec se q̃r alios q̃ tua ope magni potentesq̃ facti nūc te pse
 quunt. Pessimū genus boim genimīa viparū: semen diaboli. Sed late p̃s
 viciū. In deū xp̃m qui nos creauit ingrati sum⁹: quid miri ē si hoies falli
 mus. Ferre nos o3 q̃s deus ipse sustinet. Nō sunt oēs accepti b̃nficii mēo
 res. Magna ps boim eos perūsse expetunt ex quib⁹ b̃nficia cōsecuti sunt
 Sic em̃ se vinculo solui quo tenereē. Neq̃ id falsum oino est qd Sigismū
 dū impatorē frequēti smone vsurpasse ferunt. Pecunie vel gratuitū mu
 tuū multos immeritos fecere. Pauci quos equāmauit iupiter aut ardēs
 cuexit ad ethera virtus b̃nficii mēores extitere. Inter q̃s ego meū nomē

dare aut dubitò. Nā et si mīta me vicia occuparūt diua tñ mibi coopante
 grā ingēritudinē tñ sp̄ odūi: bilq; totū me dedi q̄s mei amātes noui. Nūc
 tu me illis annūeres q̄ te post caluz reliq̄re. Dispar ē illoꝝ & mea rō. Illi tñ
 primū te colere atq; obseruare ceperūt cū prim⁹ eēs in ap̄lico palatio: pin
 guedinē mellis tāq; musce seq̄bant amicu pōtificis nō Petrū amauere of
 ficio nō hoi alludebant. Mutati sunt te mutus abierūt vbi cessauit stillare
 fauū nō sunt iniuriū nihil est qd̄ illis imputes. Q̄ ueluerūt in te magnū se
 cretariū & cū nō inuenissent alia de nocte. Ludus hic fortune ē & b̄mun
 di p̄suetudo. At ego te dilexi anq̄ palatiū ingrederis. Dilexi pauperē dī
 lexi diuitē: quō nō diligā ad priora reuersuz: q̄q; nec ista priora sunt nec
 tu paup̄ es. Cur me tu? casus alienauerit cū tu? ascēsus te minime trāsinu
 tauerit. Nihil ap̄d te Petre variatū ē. Solida & incorrupta charitas q̄ tibi
 me semel cōiūxit: nūq; dissoluta beniuolētia est. Sum hodie qd̄ olim fui:
 nihil est imminuē? amor nihil ignoro: nihil inmemori de tuis erga me offi
 ciis narras. Omīa sunt an̄ oculos veterē cōuersationis illius cū e plūbino
 soluētes corsicā circūuim⁹: cū nos pene in affricano tēpestas lictore illisit
 Subit̄ adhuc recordatio q̄ tedio inter nautas apud spedā & in portu ve
 neti p̄noctauim⁹ cui sentine correpti sub dūmo dormire maluim⁹ q̄ sub
 tecto q̄uis horrida seruiret byems. Vidimus vna genuā ligurū metropo
 lim. Supauimus appēninū ac trāsmisso pado Philippū illum inelytū lon
 gobardoz ducē apud mediolanū ducē adiuimus Transmissim⁹ celo vici
 nas alpes & formidabilē pontē & lucrinū lacū & campos eluetioꝝ. Veni
 mus basilēā & sub dñio cardinalis tui q̄ tunc scē Marie inuolante cogno
 mine fuit: nunc scē crucis appellat̄. In p̄cilio magno fuim⁹: q̄q; dulcis con
 uersatio nostra fuit q̄suauis in omni fortuna societas: nihil mibi graue te
 comite videbat̄. Memini memini adhuc Petre cum simul vno cubiculo
 dormiremus quotiēs mibi ad multā noctē vigilantī ac nūc vnū nūc alte
 rum poetā legenti subridēs dixeris. Quid te maceras Enea: doctis eque
 ac indoctis fortuna cōsulit. At cū dñico q̄uis eēt is benignus & optim⁹
 patercum paup̄tate eo tpe p̄mere p̄seuerare minime potum⁹. d. i. iuncti
 aliquot annis fuimus: sed iterū nos fortuna cōiunxit apud Nicolāū san
 ctē crucis venerandū patrē & omniū opinione sanctissimū. Qui cū e flo
 rētia rursus mediolanū petiim⁹ & supato iouis mōte p locū lemānū to
 nomū venim⁹: memorādāmq; illā repallie beremū introiim⁹. In q̄ dux
 sabaudie amede⁹ detulit: habitu cultoz scēo cuiq; beremite sil⁹ quē viri
 decet eq̄stri ordine seq̄bant q̄ seculo renūciās pmissāz barbā & bospiduz
 palliū & retortū bacillā mūdānis opibus ptulerat. Inde basilēā rediim⁹
 coloniā agrippinā petētes p belgas atrebatū venim⁹ ibi cōuētus ille ma
 ximus celebrat⁹ est In q̄ pace galliarū cōstituta Philipp⁹ burgundie dux
 a britānis qui nunc auglici appellant̄ ad regem francie defecit. Viximus
 ibi sicuti & alibi concordibus anis: nec nos lucelli cupido disiunxit: q̄uis
 ambo idē officiū idē luez sectaremur. Inde ego i vltimā britāniā q̄ hodie

scocia didicē missus sum: quo in itinere multa pericula aduersa quippe qui
duodecim diebus in profundo oceani sui terris nusq̃ apparētibus acvi tē
pestatis in vltimā ad septētrionē norvuegiā actus vix tandē bonitate dei
destinatū iter tenere potui. Sed nihil mihi grauius videbat̃ q̃ q̃ carebam
cuius consolatione in omī aduersitate leuari solebā. Reuersus ex britāniā
te basileę cōueni neq̃ ibi diu māsimus p̃ sueuoñ rbenos lacū brigantīnū
& tridētinas alpes bononiā indeq̃ mediolanū repetiui⁹ cardinalē no-
strum sicuti q̃ de pace italīe inter senatū venetū & mediolanēsem princi-
pem acturus erat. Illic tertio disuncti sumus & tu quidē romanā curiam
secutus es: ego basileā reuersus in cōcilio pluribus annis p̃seueraui. Et li-
cet inī romanū pontificē & basiliē: synodū graues inimicitie maligneq̃
lites intercidissent & tu pōtificis & ego synodi partes seq̃remur: nihil tū
beniuolētie n̄re detractū est publicā illaz finim⁹. Cuius rei eplē n̄re vltro
citroq̃ misse testes sunt in quibus noster amor exp̃ssus est. Itaq̃ nō dubi-
bito te cōfessum h̄re dum latuim⁹ dur fuimus ambo paupes incōcussam
stetisse amicitia n̄ram. Tolerāt em̄ se facile tenues neq̃ miseriā cognoscit
inuidia. Cum vō ditatus es atq̃ in te vnū quantū pōt fortuna ostendere
voluit vnusq̃ palaciū aplicū gubernasti: scio nō arguis me leges amicitie
reliquisse. Quis em̄ letam amici fortunā deseruit. Illud vereor ne me tibi
cum multa posses obsequentē adulari crederes. Est em̄ ois beniuolentia
suspecta potētibus. Minime igit̃ oblitū me tui fuisse dices cum felix ba-
bebaris. Sed accusas me forsitan quia post euersaz potētia tuā te obfua-
re desierim: imo vō nihil est em̄ a me p̃termissum qd̃ boni amici cēt: qui
vt primū cognoui nicolaū papā quo cū creueras nature debitū p̃soluisse
mox ex nouaciuitate austria ad te scripsi bonoq̃ vt eēs anio iussi. Nā et si
pōtificē maximū fortunā tibi abstulisset. Fredericū tū impatorē reliq̃set
apud quē si velles locum te dignū inuenires qm̄ is te maximum faceret.
Idq̃ non ex meipso sed ex ore cesaris astruebā receptū esse qui ita me scri-
bere iussisset cum te illi cōmēdassē. Nescio an b̄mōi l̄re tibi red dite tue
rint: nam de illis nihil significas. Cum veni florentiā q̃sui de te diligēter
vt supra relatum est. In roma vō b̄tissimo Calixto pape de te dixi que de
viro bono & amico optimo dicenda fuerunt. Et vbicūq̃ de te sermo ha-
bitus est tuas p̄tes egregie defendi: quis pauci me coram te accusarint: si
ue quia g̃ue est innocentē criminari siue quia sciunt om̄s tuū bonorē ad
me tangi: tuāq̃ ledi quoquo mō famā: me minime passurus ēē. Persuade
igit̃ tibi Petre amātissime dum spūs hos regit artus animū erga te meū
immutare non posse. Nāq̃ neq̃ tu cōmittes vt mutari oporteat: neq̃ is
sum qui quinq̃ & viginti annorū amicitia sine cā dissoluā. Nec me turba-
tū fugientē videbis quocunq̃ me in statu fortune tenuerit. Is ero erga te
qui fui cū eēmus basileę. Neq̃ tu dū Petrus eris: Eneas esse desieri. Neq̃
plura in accusationē tuā dixerim. Seq̃r alias eplē tue p̄ticulas. Ais te pu-
tare q̃ cū Nicolao pōtifice de me cepta sunt apud calixtū p̄fici debere. in

cardinalat⁹ ordinē me susceptū iri. Idē cupis & qā futurū speras gaudes
meā rogas postq̃ id factū sit vnū ex tuis necessariis vtī capellanū admit
tā. Fortasse oīa q̃ scribis hunc tēdunt. Amico voluisti satisfacere. Et qā nō
es ea potentia qua olim fuisti scribis multa & impetres pauca. Opinaris
em̃ q̃ prius vno vbo obtinuisses nūc vix plurib⁹ obtineri posse. Hoc for
tassis apud alios ita vsui euenit: apud me tua tanta ē auctoritas quāta oī
tpe fuit. Rñdebo tñ ad hec aliquid. Cardinalatus ego nō qro nō expecto
q̃uis cesar mei cā solicit⁹ sit. Si em̃ qd neq̃q̃ opinor id honoris fors aliq̃
ad me detulerit: nō est q̃ roges hoc aut illud. Nō min⁹ tibi q̃ mibi mea
domus obediet. Qd̃ aut arbitraris in fudamētis apd̃ Nicolau^m factis edi
ficium supducēdū cē faller⁹ mea snia. Lōge em̃ aliter pterita docēt. Nou⁹
rex vt in puerbio nouā legē edit. Nā quotus successor inuētus ē q̃ pde
cessoris amicos dilexerit quippe adeo nros aīcessores odimus vt certis
simū argumentū putet⁹. Hunc pōtifex amauit qui nouissime mortu⁹ est
igīe huius odio ē qui viuūt. Et creasset hūc cardinalē ille si ampli⁹ vixisset:
nō igī inter eos noiabit⁹ qui mō creādi sunt. Qd̃ si fuisset aliq̃ cā q̃ me in
eū ordinē aīsumēdū suaderet: hec satis ē ne assumat qm̃ ex illoq̃ nūero fui
quoq̃ dignitas apd̃ Nicolau^m āplificāda credebāt. Qd̃ aut mei honoris
augmētū cupias baud ē apud me dubiū. Quis em̃ amicus ē & amici glo
riam nō expetit. At ego mi petre si hanc dignitatē expectē demēs suz q̃
maiora meis būeris imponi onera exoptē q̃ illi ferri queāt. Videarq̃ nō
dico erga fortunā sed erga magnificentiā dei ingratus qui longe magis
bonorat⁹ q̃ par sit nō quiescā. Etem̃ mi Petre supos oro vt fileā de maxi
mo deo a q̃ est oē datū optimū & oē donū pfectū: quid ē qd̃ ego de lege
fortune aut fatorū q̃rar. Nā quē domū egredientē meliori statu q̃ me for
tuna psecuta est. Nā q̃uis annos sex & .xx. natus cū darē iuriciuii opam
exorto bello patriā & studiū coactus sum relinq̃re. Accessi tñ grāde illud
basiliē. pōliū inueniq̃ grām in oculis patrū. Scriba in synodo fui & līarū
abbreviator: & vn⁹ de duodecim viris q̃ mgtatus illic q̃si cēsorius babe
bat. Neq̃ em̃ sine duodecim viris ad colulādū de rebus cōsiliarib⁹ q̃s q̃
admittebat & admissi qui nō inuenirent idonei bis iubētib⁹ cōmoueabā
tur. Erant in cōcilio q̃tuor pūctus qui deputatiōes appellabant de fide
& pace: de reformatorio: de cōibus p̃fidētes. He suos singule singul⁹ men
sibus elegerūt. In deputatione fidei in q̃ erā inscriptus sepe p̃seāt. Int̃ col
latores quoq̃ beneficioz bis sum electus. Legatus ab ipso cōcilio ad cō
plures principes missus. Cum pōtificatū amede⁹ dux sabaudie suscepis
set felix nūcupatus in secretariū sum ab eo accitus. Nec diu post vocatus
ad Fredericū impatorē p̃bonotariat⁹ officiū ab eo sum adeptus (sic ger
manī secretariatū appellat) dū legatiōes cesar⁹ ab eo vniuersaz ferme ger
maniam circuiui. Dissidebāt theutones cum eugenio maximo pontifice
At neq̃ illi neq̃ felici obediētes neutrales vocabant⁹. Concordia plurib⁹
in conuētibus agitata est quibus iubente cesare semper interfui. Bis cum

tractatu pacis ad eugenium veni: tertio nationis illius apostolice sedi obedientiam attuli. Secretariat⁹ & subdiaconatus honore ab eugenio & mox illo defuncto a Nicolao suscepi. Cuius conclavis cum eligeret cum ceteris principum legationibus custodie prefui. Lapsum est postea breue tempus in quo me Nicolaus tergestine ecclesie nihil tale merentem prefecit episcopum: quadriennioq; abinde decurso senensis urbis unde mihi origo est pontificatus ad me detulit. Cesar⁹ o a quo in consiliariorum ordine suscept⁹ essem neapolim me petere iussit. Quo in loco testimonium inter ipsius cesarem & leonora portugalie regis: sororem alphonsoq; nepotem contraxi: eademq; impatricis anno post nauigio vectas & pisas ad impatorem senis agerem conduxit. Cum id mihi vni committeret. In coronatione cesaris quo me celebrata est nosti que mee partes fuerint. Quippe qui me sepius imperatorio nomine apud romanum pontificem & publice & priuatim loquentem audiui. Reuerso in germaniam legatio mihi apostolice sedis per bohemiam & omnes punicias austrie ducum commissa est. In conuentu germanorum qui ratisbone habitus est: quo & Philippus burgundie & ludouicus bavarie duces & alii complures principes & reguli conuenerunt de salute christiane reipublice agentes: impatorias vices tenui. Simili modo & in frackforden concilio ubi & germanos aduersus thurcos decernere bellum dicta oratione suafimus quibus postea negligentia & infamia eorum qui cuncta sibi decere putant germani repuerunt. Mortuo Nicolao calixtus successorem eius quem nunc impatorio nomine tanquam successorum christi vicarium cognouimus. In hisce nos honoribus Petre versati sumus. Nec tamen intelligimus cur adeo diuina pietas nostra prauitate extulerit: non doctrina: non vite bonitas hec meruit. Cognoscimus imperfectum nostrum & nos ipsos sepe cogitantes non extollimus quidem: sed magis erubescimus & confundimur: qui per tantis beneficiis non sumus grati. Respicimus aliquando rectorem: & quam multi viri nobilibus ortu natalibus: virtute & doctrina prestantes abiecti & incogniti iaceant consideramus. Fateor complurimi sunt qui opibus & honoribus antecedunt sed multo plures sequuntur. Pluribus commiseri quam inuideri possum. Et illi quidem qui me dignitate precedunt etiam virtute superant. Ego bis quod sequuntur nulla ratione sum melior. O quot viri sunt qui non centum aureos annuis ex beneficiis ecclesiasticis haurire possunt. Iur⁹ diuini atque humani interpretes: quorum non eodem dignus corrigiam calceamenti soluere. Atque ego ignarus hebes atque vitiorum mole pressus atque iniquitate circumdatus: qui aliquo beneficiolo contentus extitisssem: vel minimo: iam annos mille aureos possideo: quodque magis mirere dum germaniam petiti episcopatum in patria consequor. Magna bec mihi Petre in quibus non mea solum paruitas sed magna virtus quiescere possit. Apud tres episcopos & totidem cardinales dictanda: epistolarum officium exercui. Hi tres quoque pontifices maximi secretarioque collegio me ascripserunt: eugenius: nicolaus & felix. Quis hunc adulterum dixerint. Apud cesarem non secretariat⁹ modo sed

consiliarius & principatus honore auctus sum. Neque ego ista fortune
imputo quibus nescio causam: sed ipsius rectori & dñatori oim deo cuius
est in quęcunq; voluerit vsum vala formare. Neque humane corruptioni
subiiciunt q̄ libera sunt eiusq; libertati gr̄as agere decet qui dat omnibus
abundanter & non improperat. An nos igit̄ tāta miseratione puenti car
dinalatū anxii expectauimus. atq; hunc quoq; nobis honore deberi pu
tabimus. Vtinā dignitati quā consecuti sumus pares inueniamur: & ita
qd̄ superest enī traducam⁹: ne q̄ possit in nobis ingratitudo notari. Porro
cardinalatus fastigiū maius existimam⁹ q̄ nris humeris cōmitti debeat.
Vtinā ea dignatio bis credat̄ qui afferre illi potius q̄ ab ea recipe gl̄iam
possint: quales nos esse nullo pacto cognoscimus. Restat vltimo loco
de cōsolatione aliquid dicere. qñ & te illius egentē ostendis. Duo fuerūt
vt scripta tua edocet q̄ te cōturbauerūt: mala valitudo tua: & obitus Ni
colai pontificis: quo cū ipse cecidiit: qua in calamitate cōstituto nemo ti
bi amicorū affuit. Egritudine corporis & onerosam tibi & molestissimā
fuisse non miror. Vix em̄ quisq; reperitur qui non morbo succūbat dolori
busq; vincat: belle quidē tū multi cū valent recta cōsilia egrotis p̄bent:
ac ipsi si dolant mente excidant. Ita natura cōparatū est vbo q̄ multi phi
losophant̄: re ipsa admodū pauci. Vtcunq; sit nō oportuit vitam optare
diuturnā nisi & senescere vellemus. Cum senio autē circūsilat agmine fa
cto morborū om̄e genus: quorū si noia queras: p̄mptius expedias quot
amaritippia mechos. Parati ergo ad hec esse debemus: & nūc yliū & nūc
capitis dolore expectare: & ad oia mala nos ipsos armare quibus cōtribu
les nostros affligi cernimus. Si quid min⁹ accidat in lucro deputare. Cuz
vō dolor incipit. nō ab amicis sed a nobis ipsis solatia expetere. Nihil h̄
bent certi qui sunt in aliena ptate: q̄ nos ipsi possumus mutui nō nūc
desunt: Tibi ergo cum egrotares a teipso & consiliū expetendū & au
xilium requirendū fuit q̄ te video non neglexisse cum deum tibi affuisse
cōsolatorē dicas. Optimus hic p̄culdubio & certissimus in om̄i egritu
dine medicus qui nō corporis tñ sed mētis morbos expellit. Estq; deus si
senece credimus quisq; sibi. Namq; dū nobis ipsis recte cōsulimus mentē
nrām diuinitas incolit. At tu quāq; corpe vales nō tñ adhuc mētis egrit
udine posuisti. Est vulnus adbut ani recēs & amissi regi fortuna merens
Monstri sille mibi est: te virū qui multa legeris & mundi vices sis contē
platus: idcirco angī quia blandus fortune vultus tibi mutatus sit. Cogi
tare te oportuit q̄ primū ascenderes. Neq; em̄ fortuna quęq; extollit: de
quo reiiciendi potestate non sibi reseruet. Hac cōdicionē ascendimus vt
cum illa velit e vestigio descēdamus. Nunc longū tenet vna comas nūc
p̄plus vmbra inquit ille. Caduca omnia sub luna: quāto altius extolli
mur: tāto piculoser cadimus. Volubilis rota fortune est: nemo illi clauū
affixit. Inconstans & infidelis hera fortuna nulli p̄petuo bona est. Alexan
druū illū macedonē quē mūdi dñm fecerat: in ipso iuuētutē florecveneno

extinxit. Pōpeius magn⁹ cēties vices semel octuagintatria hoīm milia
fudit: fugauit: occidit: in deditiōē accepit. Naues octingētas q̄draginta
sex piratarū dep̄ssit aut cepit. Castella aut oppida mille & quingēta trigi-
taocto in fidem recepit. Terras oēs a meoti ad rubrū mare subegit. Sed
huic quoq; fortuna (q̄uis senī) abstulit caput. Cesare dictatōrē in senatu
trucidauit q̄uis eius ductu vndecies centena nonaginta duo milia viro-
rum in preliis interis̄sent non cōputatis illis qui bellis ciuilibus interie-
runt. In gayo mario quantū fortuna luserit non ignoras: quē mōviētum
apud minotaurōs expectare suppliciū: mō victorē truci vultu quātū ne-
ces imparet legisti. Magna de lucio marcello est opinio quasi fortuna bu-
ic vni semp arripserit. Fuit em̄ bis consul: dictator: magister equitū: elephā-
tes primus ex primo punico bello duxit. In triūpho primarius bellator
habitus: optimus orator: fortissimus impator: auspicio suo maxime res
geste: magno honore vsus summa sapiēcia: summus senator pecuniā ma-
gnam bono mō inuenit: liberos mltos reliquit: clarissim⁹ in ciuitate fuit.
At is orbā luminib⁹ egit senectā amissis incēdio cū paladiū rapet ex ede
feste: memorabili casu sed euentu misero: vt Plinius ait. Huius q; nepos
metellus macedonicus fortunati nomē habuit qui a quattuor filiis illat⁹
est rogo: vno p̄tore: tribus cōsularibus: duobus triūphalib⁹ vno cēsorio.
At bi in flore dignatiōis sue a catino labione tribuno plebis quēz senatu
censor eiecerat e capitolio ad tarpeciā raptus ē vt inde p̄cipitare ē. Sed in-
tercedēte altero tribuno alūne erept⁹ alieno bñficio postea vixit. S; octa-
uianū augustū fortasse obliueres q̄ victor orbis ānis sex & gn̄ginta im-
pauit: q̄ lup garamātas & indos ptulit impiū. Exēplū bic vniciū būane fe-
licitatis esse vidē. his qui ei⁹ secreta ignorāt. Sed mltā huic aduersa ap̄d
auūculū in magisterio equitū: repulsam tulit p̄petiōē ei⁹ plato lepidō in
prelio filipeo fuga notatus est: & in palude triduo latuit. Vita ei⁹ sepe in
sidiis petita est: luxit liberorū mortes: & adulteriū nept⁹ ac filie: afflixit em̄
rebellio illirici: pestilētia vrbis: varia clades: fames italic: q̄driduā inedi-
am sustinuit: moriēdi cupidus berede non suo filio vix excelsit. Et vt ad
nostra redeamus saul regno potitus: victoriis clarus: ad extremū infanie
& in prelio victus serui manū q̄ pcutiāt supplex orat. Ab ouiu; custodia
vocatus ad regnū Dauid: post claras ex hoste victorias a filio pellit: con-
tra quē sumptis armis nō satis intelligit vincere velit an vinci. Dicat ali-
quis Salomonē sapientē ac pacificū regē p̄petuo fortune afflatu beatū: q̄
vix ad mortē quieto trāgilloq; regno petir⁹ ē. Sed neq; bic regnare sine
fratricidio potuit & amicorū sepe neces impauit ac postremūq; p̄cubino
seruicio p̄sus: diis alienis atq; ipsis demonib⁹ sacrificauit. In q̄ re miseri-
mū eum vel suo iudicio nemo dubitauerit. Euo nfo vnū oēs felicem phil-
lippum mariā mediolanē. ducem iudicauim⁹ qui nō florētinos modo
sed venetos & vniuersas italiā cōtriuuit & regē alpbōsum fr̄esq; cū vniuer-
so p̄cerū comitatu: nauali p̄lio supatos captosq; domi sue vidit. Verū bic

ante obitum ianuā amisit: agri magna pte multatus: adeoq; venetoꝝ ar-
 mis attritus est vt vix mediolani sese tuere. Et quīs vltra citraq; mōtes
 regum auxilia imploraret nullius tñ opem sensit: amisso visurege quem
 captiuū habuerat: herede instituto decessit. Francisco fuscato duci vene-
 tiarum diu adulata fortuna est: sub quo supra quinꝫ & viginti annos se-
 natus ille pꝑulꝫ venetus mirū modū auctus brixeam bergamū & ma-
 ximā parte galliæ trāspadane in suam ditionē redegit. Sed gliam eiꝫ ob-
 fuscauit: felicitatēq; obrupit filius ob turpem cām bis in exiliū actus. Hec
 cū tibi notissima eēnt Petre non debuisti vel dolere vel admirari & si te
 cum suā cōsuetudinē fortuna seruauit q̄ iure suo veteri & in oēs etates p̄-
 scripto vsa est. Nihil de tuo tibi abstulit: qđ suum erat repetiit: potentiaꝝ
 quā ad tēpus cōcesserat: in eo quē statuerat termino subtraxit. Quid ob-
 secro est qđ de fortuna cōgraris? Quid tecū illa dure egit? Nicolao pape
 vitā enpuit. At moriturū enī iā pridē noueras. Illo mortuo & tua potētia
 mortua est. At Nicolao cadēte sciebas te stare nō posse. Nihil tibi aduer-
 si accidit qđ nō pvideris. Preter spem vō si recte iudicas nō pauca bona
 tibi fortune bñficio: siue vt melius loq̄mur diuina miseratione relicta sunt
 Ex palatio saluus existiisti collegisti sarcinas tuas. Secretariarꝫ officiū cū cō-
 iuge cum liberis absq; vlla cōtumelia dimissus es. Hoc tu bñficiū nō pon-
 deras: qđ tanto maius est q̄nto rarius accidit. Eetē q̄t mēoranē qui po-
 tētes in palatio post obituꝫ pōtificis nō maximas calamitates inciderint.
 Nepotē Bonifaciū noni medicare panē nra etas vidit: quē vt editus in lu-
 cem fuerat in calatis rosarū obtulerāt patruo Martino q̄nto satis functo
 qui fuerūt apđ eū potētes: alii bonis oibus excussi sūt: alii in carcerē rapti
 alii in exilio missi: alii in crucē sublati: alii alio mō necati. Neq; ego credi-
 deri oēs qui Martino placuēnt pena fuisse dignos. Sed ita mos inoleuit
 odio habet successoris quisq; aīcessori acceptꝫ fuit. At te calixti clemētia
 cōseruauit: q̄ de te sinistre credere noluit: q̄uis eēnt q̄ te accusarēt: nō pau-
 ci hostes. i. minūmi tui corona tua & qđ p̄ciosissima. Hoc ē Petre q̄ inte-
 ger creditꝫ intactꝫ abiisti. Hāc tu laudē ad posteros pene solꝫ trāsmittes:
 nomēq; tui miōres ex te dāz habebūt. Vnꝫ em̄ ex palatio pōtificis oī tu-
 dicio existimatꝫ es q̄ saluꝫ euaderes. Fateor nō tanta tibi erūt lucra quāta
 fuerūt Nicolao viuēte. Neq; iā tibi assurgēt boies q̄cūq; ieris. Sed ego ti-
 bi satis pecuniarū eē arbitror si ad vitatē nō ad opinionē vitā ducē volue-
 ris. Querēde pecūie nullus ē finis bis q̄ vulgo viuāt. Crescit amor nūmi
 quantū ip̄a pecunia crescit. Si volumꝫ eē diuites nō pecunie adiciēdū est
 sed cupiditati detrahendū. Cum pꝑha dicēdū ē. Diuitias et paup̄tates
 ne dederis mibi sed tñ vīctui meo tribue necessaria. Nō habes opes col-
 mi: at marcelli hēs. Nō eris florētē primꝫ: at v̄l luce v̄l senis eē potes tu o-
 q; cū Oratio. At p̄cor integra cū mēte nō turpē senectā degere nūc ciba-
 ra carentē. Nec vō tu tibi subtractos bonores dixeris. Adulatōes ille nō
 bonores suēt. Potētie tue non tibi detexit turba caput: sepe manū tuaz

osculata est que tunicam illam optauit. Fumus ille ac ventus fuit qui cum
 fortuna non cum virtute decurrit. Ach quid illa tua potentia miserabilius
 fuit quam te tanto pe amississe doles? Recogita obsecro qui ex loco sis dela-
 psus: non tu ex paradiso deliciarum cum primo parere in terram erinosam
 descendisti: sed verius ex pcelloso mari tranquillū portū enauigasti. Nam
 quid est romana curia bis qui summā tenet: nisi turpissimū pelagus ven-
 tis vndiq; durissimisq; tēpestatibus agitātū. Auaricie ibi atq; inuidie pro-
 cellavix quēq; intactus pterit: laudat in faciē: a tergo ciconia pinfit. Quis
 tela enumeret q in potentes iaciunt. Tot tibi rhetia mi Petre: tot insidie
 tendebant: vt mortuo Nicolao iure dicere posses. Laqus cōtritus est &
 nos liberati sumus. Nam obitu illius carcere exiisti. Nam curiā miserā
 reliquisti non potentiā: seruitutē posuisti nō gloriā: bellum effugisti non
 pacē. Eras em mancipiū Nicolai: nulla tibi edendi nulla dormiendi certa
 hora fuit. Nō comites allog nō exire in lucē poteras. In aere tetro in pul-
 vere in calore in fetore latebas. Nunc quis libertate donatus ex tuo ar-
 bitrio viuis. In hac vita nemo mortaliū felix. Bene atq; indulgēter cum eo
 agit qui vere dici nō infelix pōt. Nam q̄tus ē cuius nō plura mala q̄ bo-
 na inuenias: cuius leticiā nō supauit meror: nemo viuit qui feliciter optet
 Q̄ multos affixere impia q̄ multos pdidit diuitie & vltimis iniecere sup-
 plicis. Moriendū est tandē nobis vel inuitis. Duo nobis ex hac luce mi-
 grantibus itinera occurrūt: altero celū petim⁹: altero inferos. Illic cum diis
 hic cum sceleratis deputamur. Illic regnū: hic suppliciū expectamus. Iter
 eligere licet dum viuimus. Ex vite merito p̄ via: post mortē nulla merē-
 di facultas. Et nos ḡ amatissime Petre dum vita comes ē ad opa pietatis
 exerceamur. Absint voluptates: illecebra odia simultates. Absit avaricia
 & bonorū immēsa cupido. satis nobis deus ipse: supq; satis elargitus est.
 Nec tu mibi cardinalatū cupias: nec ego tibi optē potentiā curialē. Ni-
 mis em potentes & honorati fuimus: tu apud romanū p̄sulem: ego apud
 impatorē. Nā si virtutū ex equo q vocant bona distribuāt: nō tu mediū
 eius qd obtinuisti accipias: nec ego q̄rtā partē eius qd mibi diuina boni-
 tas elargita est p̄seq̄r. Vale ex neapoli nonas maii. Anno dñi. M. cccclvi.
 Indictione q̄rta Pontificatus sc̄ssimi in xpo p̄ris & dñi n̄ri dñi calixti pa-
 pe tercii anno secundo.

Ene Senen. tituli sc̄te Sabine cardinalis ep̄le feliciter incipiūt. Grates
 refert de p̄motione ad cardinalatū.

EPISTOLA CCII

Iuo impatori Friderico augusto dño suo. Eneas sacrosancte rō-
 ne ecclesie tituli sancte Sabine p̄sbyter cardinalis & ep̄s senen. Sa-
 lutē. p. d. Qd iam dudū optasti p̄curasti q̄ cesar in p̄sona mea nūc
 demū cōpletū est. Habes tota qd mente petisti. Nam qd sc̄re mēorie Ni-
 colaus papa quint⁹ tue māsuetudini sepe pollicit⁹ est: b̄tissimus pontifex
 maximus calixtus terci⁹ impleuit. Qui nō meis meritis: nulla em me vir-
 tus honore dignū effecit: sed sua incredibili bonitate q vsq; ad indignos

ntendit: & tua potissimū intercessione his diebus ad cardinalatū ordinē cū
quinque aliis venerabilibus & magne auctoritatē episcopis me puenxit. Intelligo
quantū debeo tue sublimitati: & vñ p̄soluere possim debitū nō intelligo.
Conabor tñ dū spūs hos regit artus: ita me gerere vt omīs intelligāt ad
banc me dignitatē tuo fauore & ex tua curia puenisse: meq; theutonicū
magistru italicū cardinalē eē. Tuū erit nībil meū remissius agere q̄ prius
Nam ego p̄ tua maiestate: p̄ sacro impio: p̄ indyta domo austrie: p̄ tuis
quibuscūq; caris nīlos vsq; labores: nullas curas effugiā. Nībil em̄ vnq̄
tue mansuetudini negabit: quod mea opa effici possit. Vale ex vrbe die
xxii. decembris. M. cccclvii.

De eodem.

EPISTOLA CCIII

Erenissime imperatrici Leonore auguste dñe sue. Eneas sacrosanctē
s romane ecclēe tituli sancte sabine p̄sbyter cardinalis & ep̄s seneñ.
.S.p.d. Nō meis meritis q̄ nulla sunt sed tua ac p̄sortis tui diuī fī
derici romanorū impatoris augusti intercessione ad cardinalatū honorē
superioribus diebus pietas aplica me puenxit. Multa extāt tua in me bñti
cia: sed hoc maxīmū ē: q̄ hac dignitate me dignū iudicasti: & vt illa cōse
querer nībil omīssisti. Qñ & summo pontifici & sacro collegio & auūculo
tuo regi aragonū potentissimo me sepius comēdasti. Habes igit apud se
dem aplicā boiem tue magnitudini deditissimū: qui p̄ te tuoq; splēdore
gloria amplitudine oī tpe curiosus erit. Neq; em̄ vllus me vnq; grauabit
labor: quē tua cā susceperim. Tue maiestatis deinceps erit ita me vti: quē
admodum ingētia q̄ mibi cōtulisti bñficia deposcunt. Vale ex vrbe roma
na die quo supra.

De eodem.

EPISTOLA CCIII

Erenissimo & potentissimo principi Ladislao hungarie atq; bo
s hemie regi Enas cardinalis seneñ. Salutem plurimā dicit. Qz me
summus pontifex his diebus ad cardinalatus ordinē accersuerit
tua intercessione magna ex parte factum eē nō ambigo: cum sepe nume
ro & litteris & nunciis apostolice pietati me cōmendaueris. Scio igitur
me obnoxium quo ad viuam & facultas adsit: tuis oībus desiderijs morez
gerere. Neq; id negligam quidē. Nam si quid est qd̄ noua dignitas mi
bi credita: vel tue amplitudini: vel subditorū tuorū utilitati cōferre possit:
ad tantā negabit quantū ip̄e requirere postposueris. Nec mibi res vlla
iocundior fuerit q̄ tue voluptati complacuisse. Tuisq; regnis & reliquis
principibus vsū aliquando fuisse. Ex vrbe roma. die. xxii. Decēbris. An
no domini. M. cccclvii.

Promotionē suam amico notificat.

EPISTOLA CCV

Eneas cardinalis seneñ. Jacobo piccolomeo. S.p.d. Diuine boni
e tati cuius cōsilia nobis imp̄scrutabilia sunt vñsum est honores au
gere n̄fos: atq; in corde summi pontificis ponere vt nos ad card
inalatus ordinē assumeret: & ita factum est. Scimus tibi id futurū gratum.

Illud nobis tñ molestū est q̄ nos impares tanto muneri cernim⁹. Vt cūq̄ sit fratrē ista latere nolumus. Tu deū rogabis vt qui dignitatē tribuit id quoq̄ prestat p qd̄ dignitati satisficiam⁹. Insup qm̄ illustris dux mutine semp nobis amicus fuit singularis vt nos sibi cōmendes rogamus. Et q̄ possumus aut in futurū poterim⁹ excellentie sue pleno offeras ore: quia nos sibi pleno corde cupimus cōplacere. Et hanc cardinalatus dignitatē si quid habet vtilitatis magis suam eē volumus q̄ nřam. Vale cum p̄sorte & liberis. Ex vrbe roma die. xxii. decēbris.

De eodem & se totū offert.

EPISTOLA CCVI

Neas cardinalis Iobāni cardinali sancti angeli. S. p. d. Q d̄ annis
c tam plurimis reuerendissime pater tuo filio cōcupiisti q̄suisitq̄
nunc demū completū est: summa cum cōcordia sacri collegii calixtus pontifex maximus ad cardinalatus ordinē me vocauit atq̄ assumpsit. Scio quāto altius euectus sum q̄ merui. Sed ita suasiones tue p̄cesq̄ cesaris effecerūt. Nō sum ego qui gratias agere possum tue erga me charitati. nam quid p̄stare tanto dño leuius possit voluntas mea iam dudus tua est: q̄cūq̄ postmodū accessere illam sequunt. Fui tu? cum eē paup̄ presbyter: neq̄ me manu tua ep̄atus eripuit. Sum tuus etiam cardinalis. Habes in collegio cōplures amicos & me seruū: nisi me veluti m̄cipio vtaris nihil in me culpe fuit. sed velut em̄cipatus filius aut manumissus seruus non minus agā q̄ par fuerit. Vale optime ex vrbe roma. die. xxii. decēbris. Anno. M. cccclvii.

De eodem.

EPISTOLA CCVII

Neas cardinalis Alphonso regi aragonū. S. p. d. Serui q̄ modo
c quocūq̄ peculiū augent rex serenissime ac potētissime infideles dānandiq̄ fuerit: nisi dñs suis rōnē lucri reddiderit. Eam ob cām cum hodie maximus pōtifex Calixtus tertius me vel minus merentē ad cardinalatus honorē p̄uexit: peculiūq̄ meū adauxerit. Officiūq̄ mei esse putauī id tue maiestati cuius sum mandpiū q̄uis inutile tñ fidele notum efficere. Vt si quid est in ea dignitate mibi credita vel decoris vel vtilitatē id totū tuū eē noueris. Ad me labor tñ molestiaq̄ suscepti officii p̄tinebit. In quo tanto magis affligēdum me scio: quāto indignior hoc munere: sum consecutus. Ex vrbe roma die. xxiii. Decēbris. M. cccclvi.

Auxilio amici sperat on⁹ impositū cōgrui⁹ ferre. EPI. CCVIII

Neas cardinalis Iobāni cardinali papien. S. p. d. Si q̄ mibi voluptas est ad cardinalatus honorē eē assumptū. Inde tñ est q̄ tua dignatio mibi collega & pater & dñs traditus est quo cum viuere dulcissimū erat. Nunc tui labores p̄mia suscepērūt: nūc tue virtuti qd̄ suū erat creditū. Scio qd̄ lucri accepit sacer senat⁹ ex tua p̄motiōe. Magnū lumē romana suscepit ecclia. Tua nobilitas tua doctrina meā ignorantia & ignobilitate obteget. Sub scuto tuo indignus ego secur⁹ militabo. Veni igit: il t̄ budi expectem⁹ oēs reditū tuū. Iā satis alemania galliaq̄ & bñ

garia te tenuit. Italia nūc & ipsa mater orbis roma te p̄rui vult. Nisi redieris cito & ipse tybris maledicet absentie tue. Nō fuisti in bello & vicisti. Scies que pugna facta ē cū redieris. Nulli vnq; cardinales egrius q̄ nos collegiū intrauere. Iaz em̄ rubigo cardines ita obduxerat vt veri ostium & apiri nō posset. Arietib⁹ & omni machināq; genere vsus ē Calixt⁹ pōtīfex vt valuas apiret domūq; arte nō modica belli seratas postes portasq; refregit. Vale ex vrbe romana. xxvi. die decēbris. Anno. M. cccclv.

Promotionē suā notificat amico singulari.

EPISTOLA CCIX

Neas cardinalis Nicolao listio legum doctori. S. p. d. Quis cognoscimus nos ipsos impares dignitati cardinalatus ad quā vocati sumus. Quā tñ amicis oīa cōicere solemus q̄ nobis accidunt siue secūda siue aduerſa sint. Et nos te inter amicos habemus p̄cipuum hoc te latere nolumus. Vt si qd est in ea dignitate nobis credita vel honoris vel vtilitatis. Itēq; dedecoris vel damni id tibi nobiscū cōe eē non nescias. Nā nos legē amicitie quīs alius euecti nullatenus p̄terire intendimus. Nec nobis cardinalatus aut tuaz aut alterius cuiuspiam beniuolentia minorabit. Datū rome. xxviii. die decēbris. Anno. M. cccclvii.

De eodem.

EPISTOLA CCX

Neas cardinalis Nicolao cardinali scī petri ad vīcula. S. p. d. Placuit altissimo & dño nō pape Calixto p̄ bos dies me longe itineri ad cardinalatus ordinē assumere. Vestroq; sacro cetui aggrogare. Scio quantū pōderis subiui. Nec video quo pacto credite mihi dignitati satisfaciā nisi fortasse tua reuerendissima paternitas ad curiā rediret. Tūc em̄ instructus ab ea securius in hoc procelloso mari nauigarem. Precor igit si p̄ces seruitoris audiēde sunt vt iam demū in patriā redeas. Nā cardinali sola roma patria ē. Etiā si apud indos is natus fuerit: aut recusasse pilleū oportuit aut certe receptū rome gestare: & matri oīm sedi cōsulare. Neq; illa excusatio idonea ē. Nō audior recta monēs. Mutantē em̄ tpa: & qui olim cōtēptui fuit nūc p̄cipue bonorat. Veni igit obsecro veni. Neq; em̄ tua virtus ē que inter niues & vmbrosas clauſa valles languescere debeat. Scio cōplures eē q̄ te videre audire & sequi cupiunt inter quos me semp̄ auditorē discipulumq; obsequentē inuenies. Ex vrbe romana die. xxviii. decembris. M. cccclvii.

Promotionē suam amico notificat.

EPISTOLA CCXI

Neas cardinalis senen. Iobāni varadiensi ep̄o. S. p. d. Quod ex Nicolao pontifice maximo magnopere efflagitasti ad nri bonoris augmentū iam nūc Calixtus successor eius executus ē. Is em̄ p̄ximis quattuor tēporibus exactis ad cardinalatus ordinē nos assumſit. Quā de re longemagis tuaz paternitatē letari q̄ nos ipsos nō dubitamus. Neq; ab re quidem. Nam nos parum gauisi sumus ex hac promotione. Cum intelligamus bonore non merenti creditum ignominiam potius eē q̄ decus. Tua vero dignatio que me pluris existimat longe q̄ valeo.

Non mirū si amicum libenter audit subleuatū. Vt cū sit id sibi per-
suadeat tua amicitia volumus qđ re ipsa comperiet nos luos esse. Nec
aliam ob causam magis cupide hanc dignitatē cardinalatus accepisse qđ
vt sibi aliquādo in aliqua re digna in prem gerere possimus. Datū rome
die. xxvii. decembris. Anno. M. cccclvii.

Nouitates.

EPISTOLA CCXII

Neas cardinalis senensis senatui senensi. S. p. d. Que credim⁹ ex-
pedire vt vester senatus intelligat nō tacebimus dum poterim⁹
boneste lris aur nūciis cōmētere. Nunc quod significemus hoc
est. Rex aragonū grauiter egrotauit deinde cōualuit. Nobis relatum est
eum recidiuasse nescimus an verū sit id. Comes tolocenus pridē mortē
obit: queres nō nihil nouitatis paritura videt. Nā comes euersus bere-
ditatem petit. Abbas vr̄inus cōtra nititur. Comes vr̄inas bellū fertur
indixisse malatestis. Hec ad alios prinēt. In rebus vr̄is hec sunt. Orator
ducis mediolani cōmunicato nobiscū consilio euixē cōmunitatē vestraz
summo pontifici cōmendauit. Quod habuerit ab eo responsum scietis.
Dominus ribias p custodia motis acuti petit aureos trecētos. Dicit em
se tenuisse famulos plures p custodia. Cui cum diceremus non fuisse ne-
cessariū. Replicauit penitus oportuisse p securitate pascuorū at quid si-
gnificet ipsi intelligitis. Nunc de nouo reuerēdissimus cardinalis de vr̄-
inis petit a sanctissimo domino nro aureos trecētos quos mutuauit si-
bi tēpore exercitus. Papa vero respōdit illos prinere ad ratiōes vestras.
Scitis quid in hac re agere debeatis: nobis consultissimū videt vt orato-
res vestros hic habeatis qui loqui apte valeant: nobis non licent omnia
Inuabim⁹ tñ oratores ipsos cū fuerint summa fide vtr̄q; reipublice qntus
facultas tulerit nūq; deerim⁹. Datū rome die. xxix. decēbr. M. cccclvii.

Refert grates & agere spōdet.

EPISTOLA CCXIII

Neas cardinalis senen. Iobāni bichio senensi. S. p. d. Sciētes qn-
tum p nobis conatus es in magistratu tuo illo capitaneatus po-
puli: rephensibiles fuerimus nisi nos ipsos gratos ostēdamus. S
hoc modo prestare nō possumus. Quippe qui nō verbis sed rebus red-
dendas eē gratias nō ignoramus. At si quando facultas se obtulerit co-
gnosces nos tui amātes esse & accepti bñficii memores. Nūc nō est aliud
quod scribamus nisi qđ p republica vestra cēsemus expediens apđ hūc
pontificē oratores vr̄os comorari. Quia multa indies occurrūt podero-
sa & vr̄am ciuitatē tangētia. Scis quia non omnia nobis licent sed ora-
toribus vestris fideliter assistemus. Ex vrbe romana die. xxiiii. decēbris.
M. cccclvii.

Indignū officii se agnoscens exora deum pro vīta que tante dignitatē
par sit.

EPISTOLA CCXIII

Neas cardinalis senensis. A. bīndio senensi. S. p. d. Credimus vt
scribis promotionem nostram tibi iocūditati fuisse. Ita em expo-

seebat vetus amicitia nostra. Nos autem ex hac dignitate nescimus tri-
stari an letari debeamus. Nam sublime decus non merenti traditū oneri
potius q̄ bonori est. Venit in mentem illud apolinis preceptum quo iu-
bet vt nos ipsos cognoscamus. Consideramus imperfectum nostrum. Et
dum hinc paruitatem nostram inde altitudinem dignitatis adepti meti-
mur horrescimus & trepidamus. Nam quanto altior est ascensus: tanto
periculo sit casus. Inter hec tam anxie mentis dubia nullum occurrit no-
bis aliud remedium nisi ad deum ip̄m recurramus: & ei supplicemus vt
qui dedit honorem & ip̄e cōseruet: & nos eam vitam ducere donet que
tante dignitati par sit. Tu vero de nobis persuadeto tibi quoniam illi er-
ga te sumus qui semper fuimus & amicitie iura in cōminuta seruabimus
Vale & amicos illos nostros metropolitanos nostro nomine saluere iu-
beto. Anthonium panormitam. Matheum malseritum. Bartholomeus
facium. Matheum iobānem & reliquos quibus nos offero & dato. Ex
vrbe romana die. xxviii. decēbris. Anno. M. cccclvii.

Amicitiam nō abstulit dignitas adepta. sed aucta constans est.

Neas cardinalis senensis Le.

EPISTOLA CCXV

e onardo beneuolenti senen. S. p. d. Si quicq̄ amicitie nostre detra-
ctum arbitraris qm̄ aucti bonore videmur lōge falleris. Nam ve-
ram amicitiam nulla dignitas tollit. Sumus qui fuimus dū pedib⁹ simul
peteremus romā. Si potuisset adici beneuolentie nostre aliquid cardina-
latus noster pfecto addidisset. Sed plena que sunt vascula nihil amplius
admittūt. Nos igitur erga te idem erimus vita comite. Nec de te aliter
arbitramur. De dño dñico pposito nepote tuo sum⁹ memores. et q̄a bre-
ui senis venire nō possum⁹ cogitabim⁹ quō rem illā hic diffiniam⁹. Eri-
musq̄ illi fauētes q̄ntū fert equitas q̄ comes amicitie inseparabilis ē. Vos
viri senenses more v̄ro puidi fueritis si hac in curia sedulo habebitis ora-
tores. Quib⁹ & nos magna fide assistem⁹. Vale Laurentius n̄m iube sal-
uere. & nos sibi offero & dñm Galganū parī mō: quia scribere nō pos-
sumus oib⁹. Ex roma die. xxix. decēbris. M. cccclvii.

De eodem & seruatum locum pro suo aduentu pollicetur.

Neas cardinalis senen. Nico-

EPISTOLA CCXVI

e lao pistoriensi doctōri vtriusq̄ iuris. S. p. d. Nihil nobis est du-
bii te vt scribis nostra promotione letatum esse. Quis em̄ amicus
amici bonorē non libēter intuetur. Scis quo te loco habem⁹: & quāti te
facimus. Quid nī ergo leteris nos auctos dignitati esse. Cum & tu vna
creueris: si modo creuimus: etem̄ nobis nōdum liquet an letari an flere
potius debeamus ad tante dignitatis culmen euecti. Nam quid miser⁹
est q̄ id officii gerere cui neq̄as satisfacere. Onus grauissimū & bumeris
n̄is oīno impar subiūimus nisi miserator dominus qui dedit honorem
& retinendi facultatem prebeat. Intelligimus quantū imminet precipi-
cū: atq̄ idcirco de nobiliss̄ nescimus iudiciū: vt cūq̄ sit nostra erga

te beniuolentia nunq̃ minuet. nam q̃ te dileximus in episcopatu in car-
dinalatu magis ac magis amabimus. Famulos quos polliceris recipere
nō possum? supra q̃ nostra ferat facultas onerari. Tibi vero sp̃ erit in do-
mo nra seruatus locus: si saltē dignaberis apud nos eē: & nos illi sumus
qui tibi vsui possumus eē. Optamus mulam aliquam pquiras p nobis:
& requiras preciū anteq̃ emas: vt tibi p bancum de miraballis pecuniā
mittamus. Vale & dñm Ambrosiū ac dñm Alexiū nostrū iubeto salue-
re: nosq̃ illis offerro & dato. Sileucio amplius dicito ne omnino fidei re-
nūciat q̃uis indies indignos ad maiores assumi dignitates aduertit. vt
nobis modo factū est: nam diuina potētia tūc potissime demonstra-
tūz subleuāt q̃ sunt minima & cōsilia eius nra nō pnt ingenia attingere. Ite-
rum vale. Datū rome die. xxiij. decēbris. Anno dñi. M. cccdvi.

Offert se p motorem quantū possit.

EPISTOLA CCXVII

Neas cardinalis senen. Alexio ep̃o dufino. S. p. d. Cognoscim⁹

e ex his qui senas ad nos venerūt p motionē nram tibi iocundam
fuisse: idq̃ multis signis monstratū eē. Multa baetenus tibi debu-
imus pro tua erga nos solita charitate sed nunc magis ac magis obliga-
mur. Erim⁹ itaq̃ tui semp memores: & q̃uis dignitas nobis credita pa-
rum merentibus oneri potius q̃ bonori sit. Si tamen in ea boni aliquid
erit id cōmune nobis cū tua dignatiōe futurum est atq̃ ita cupimus per-
suasum eē. Vale ex vrbe die. xxiii. decēbris. M. cccdv.

Confidit in deo qui dignitatem dedit: insufficienti vires tribuat.

Neas cardinalis senen. Io.

EPISTOLA CCXVIII

e banni ep̃o grossetano. S. p. d. Si cui p motionē nostram placuisse
credimus: id pfecto de tua reuerēda paternitate nō dubitamus.

Scimus em̃ quia nos solide amas. At propterea nū honoris augmentū
velut tuā gloriā ducis: neq̃ falleris. Minime em̃ honorari possumus qn
particeps nobiscū sis: nos tñ ignoramus an hec dignitas nobis credita
cardinalatus decori sit cū impares sumus tanto muneri. cōfidim⁹ in deo
qui dedit vt vires tribuat ad cōseruationē huius status. vtcūq̃ sit tibi pss
persuadere volum⁹ nos erga te eē qui olim fuimus ad emolimēta & ho-
nores tuos omni tēpore volētes. Tñ rogamus vt si qui sint qui episco-
patum senensem desiderēt id ex capite coneris detrahēre: qm̃ viui non
intendimus ecclesie senensi dulcissime matri & spōse nre renūciare. Vale
ex roma die. xxix. decēbris. Anno. M. cccdv.

Cobibet vltiorem promotionem quia mauult pauper amari q̃ di-
ues odiri.

EPISTOLA CCXIX

Neas cardinalis senensis Petro cardinali sancti Marci. Salutem

e plurimam dicit. Refero gratias humanitati tue: que se tamben-
gne obtulit in materia comerariatus sacri collegii. Voluntatem
pro facto suscipio. At cum intelligam id alteri officium haberi. supplico:
ne vltius rem promoueas quia nulli reuerendissimorum dominorum

meorum vel grauis vel iniuriōsus esse volo. Maloq; pauper amari q̄ di
ues ogiri. Speio tamen tuo auxilio et sanctissimi domini nostri clemētia
ita mihi aliquādo p̄sum iri vt honeste vitam traducere possim. Ex vr
be die. xxix. decēbris. Anno dñi. M. cccclvii.

Nouitates de terremoto cometa & thurcis.

Neas cardinalis senen. Diuo Fri. **EPISTOLA CCXX**
e derico cesari. Salutē plurimam dicit. Audies ex latore p̄ntium q̄
mirabilia & incredibilia damna ferebat terremoto in regno apu
lie. Nam multa oppida funditus corruerunt. Alia magna ex parte colla
psa sunt. In neapoli omēs fere ecclesie & maxima palatia ceciderūt plus
q̄ triginta milia corpora oppressa ruinis tradunt: populus omnis habitat
in tētoris. Rex aragonū qui aberat audito nouo incidit in febrem & co
licam passionē ferebatur curatus: nunc dicitur recidiuasse: & vita eius in
periculo eē creditur. Qz si moriatur tantus rex (quod absit) non frustra
cometam vidimus: cum thurci fugati & magna ex parte celi fuerunt gu
bernator hūgane & frater Jobānes obierūt. Comes dñe inrersctus oc
cubuerit. Et p̄fectus vr̄bis comes taglotonus vita finctus sit. Sed velit
pietas diuina tantum regē adhuc diutius terris concedere: cuius obitus
magnam italie & byspanie partē conturbaret. Datū rome die. xxviii. de
cembris. Anno. M. cccclvii.

Pollicetur se p̄motorē in requisitis.

Neas cardinalis senensis Mariano zozino senen. S. p. d. Promo
e tionem nostram ad cardinalatus ordinē iam te accepisse nō ambi
gim: aucti honore p̄ter merita sumus. Pondus longemaius im
positum nobis est q̄ ferre possumus. Siquid tamen est in hac dignitate
nobis credita quod tibi tuisq; cōducere queat: nisi libere nos requisue
ris amicitie n̄re veteri iniuriam feceris. Nam beniuolētia que vera ē sup
ueniēte quouis honorū cumulo plus augeri q̄ minui cōsueuit. Nos te
tuisq; rebus deinceps ita vtemur quēadmodū olim soliti sumus. Tu si
erga nos secus feceris boīs officio fungens haud recte de amicitia senti
entis. Vale ex vrbe die. xxx. decēbris. Anno. M. cccclvii.

Promotionē suam notificat.

Neas cardinalis senensis Magistratui Balie. S. p. d. Nō mea vir
e tus que scio q̄tenuis est: sed bonitas summi p̄sulis Calixti & in
tercessio diui cesaris Friderici ad cardinalatus honores hodie me
prouexit. Non est cur ex hoc meus turgeat animus. Nam dignitas mi
nus merenti credita oneri potius est q̄ honori. Itaq; nō veluti iactabun
dus collegio v̄ro p̄motiones meam significo. Sed quia dignū existimo
quēcūq; mihi obueniūt vobis nota efficere. Naz siquid erit in hac noua
dignitate mea vel honoris vel emolimēti id totū desugat dulcissima pa
tria volo. Ad me nihil nisi labores molestieq; p̄tinebūt. Datū rome die
.xxvii. decēbris. Anno. M. cccclvii.

Congratulatur promotioni.

EPISTOLA CCXXIII

Ranciscus pychoninus Enee cardinali senensi. S.p.d. Gratulor
f italie & reipublice xpianorū & nr̄e ciuitatis quibus ob tuam pro-
motionē bñ euenisse putauī. Cōmune est bonū & communis de
te est omnibus leticia nunc fuit hic ciuitati tantus animorū cōsensus in
idem gaudium. Hec diuinitus instituta credendum est. Nā de sua eccle-
sia deo cura est. Videt quanta est hominis id est tue reuerendissime paterni-
tatis prestantia: cui benigna est mens hominū deorūq;. Ego quāto gau-
dio afficiar nō possum litteris explicare: quādoquidē vincit gaudium; ma-
gnitudinē omniū epistolarū. Domini de balia elegerūt me oratorē: nec-
dū me mittunt. Spero tamē ante festa natalis iter arripe. Interea rogo tu
am reuerendissimam dignitatē digneris me auditore tuū eligere. Potes
apud te boiem me peritiorē inuenire: hominē vero dedissimū tue reue-
rendissime paternitati vt ego sum: qui te tuaq; omnia diligat inuenire:
nec in italia nec in germania poteris. Recōmendo me tue reuerēdissime
p̄nitati. Ex senis. die. xxii. decēbr̄. M. cccdv.

Notabiliter de eodem.

EPISTOLA CCXXIII

Eorgius lollius doctor Enee cardinali senensi. S.p.d. Gaudeo re-
g uerēdissime pater domine mi sacrolancte romane ecclesie q̄ tales
virum in sacro admisit senatu per quē res sua summa in agēdo in-
dustria & optimo in puidendo cōcilio gubernet. Gaudeo reuerendissi-
me dominiōi tue: cui maximis in negociis labor & summis in piculis
fortitudo: innumereq; ac ingētes virtutes partim debitis honestanē pre-
miis: etsi nō ignorē labores cū gloria augeri: letor patrie que tantū glo-
rie assecuta est quantū ferre petere decuit. Qd etiā ad summū reipublice
maxime pfuturū nō dubitat: p̄sertim in hac tām maxia tēporē difficultate.
Gaudeo letorq; omnibus bonis quibus uehemētius adauctam eē bene-
agendi auiditatē quis non putet. Cum virtutes extolli premiis adoma-
ri vident: precipue litterarū studiis dediti cum talē pre se studiorū suorum
ducem intueantur. Lector summopere mihi ipsi. Cui tota ciuitas gaudet:
vniuersus populus letatur: singuli ciues cōgratulantur. Cateruatim do-
mum ventitant: quasi hec omnia ipse sim adeptus. Et id quidem iure.
Quid em̄ maius hoc in seculo assequi possim q̄ summa gloria extolli eū
qui me ab incunabulis vsq; seu a teneris vnguiculis semp atq; vnice dile-
xit. Cui magis q̄ genitori sum obnoxius nisi reus sim summe ingratitu-
dinis: quo crimine apud persas nū olim detestabilis. Etsi non ignorem
fortem & constantem reuerendissime dominationis tue animū: huiusmo-
di rebus minime efferrī: sed inconcussam geri vt magnanimum decet.
Onus autem quodcunq; pro Christi religioe: & sacrolancte ecclesie sta-
tu equo animo ac libenti subire. Hoc tamen totum vt tibi bonum felix
faustumq; sit deum immortalē oro obsecroq;. Sitq; reuerendissime do-
minationi tue semper propitius. Ego aut & sibi & reuerēdissime domi-

nationi tue cōmendatus optime ac feliciter valeo. Ex senis die. xx. decēbris. Anno domini. M. cccclvii.

Promotionem suam notificat.

EPISTOLA CCXXV

e Neas cardinalis senensis Petro noxetano. S. p. d. Quod cepisti apud Nicolau pōtifice maximū nunc diuus Calixtus cōsummauit sacro collegio cardinalium sumus aggregati immeriti & indigni quidem. Sed tunc ostentant principes suam potentiam cum ex infimis sublimes faciunt. Quod a duertēs Alexander macedo. in assia ortulanum quandā ad regni fastigiū euexit. Et nos igitur summus dominus noster erexit ex puluere: fecitq; cum principibus ecclesie sedere. In qua resiquid boni est id cōe tibi nobiscū eē volumus. Nā si quando te basilee dileximus nunc maxime amamus: hoc te scire volumus. Vale ex vrbe roma die. xxviii. decēbris. M. cccclvii.

Se offert vsui tanq; frater.

EPISTOLA CCXXVI

e Neas cardinalis senensis Iohanni cōpissio episcopo placentino. S. p. d. Audisti ex aliis opinamur nos cardinalatus ordinē adēptos. Et q̄uis indigni hoc honore sumus: id tamē tibi gratū esse cōfidimus. Quis em̄ amicus est & amici exaltationē non querit? At promeritis dices amicum amici dignitatē expetere. Istam amicitia p̄coruz fortasse sententia dictauit. Amicitia nostra ex mera philozophia est: & pingui quadā minerva res metitur suas. Vt cūq; nobiscū actū est: istam promotionē tibi dulcissimā fuisse cōfidim⁹. Cū ad nos nūciū eius delatus est: vellem⁹ id primū enūciasse p̄ri amātissimo. S; nulla harū velocitas est que famā imitari possit. Audisti ex aliis nobis cardinalat⁹ creditā dignitatē audi & nūc ex nobis. Et psuade tibi nos eos eē erga te q; papie mediolani basilee romeq; fuim⁹. Et nobis p̄ veteri amicitia tanq; fratre amātissimo vtē. Ex roma die. xxviii. decēbris. Anno. M. cccclvii.

Refer grates congratulatori.

EPISTOLA CCXXVII

e Neas cardinal' senensis Comiti Iacobo piccinino. S. p. d. Illustris & magnifice comes amice charissime. accepimus humanissimas litteras tuas quibus de p̄mōtione nostra ad cardinalatū congratularis. Offers officia & operas tuas ad bñ placita nra & teipm efficis nobis cōmendatū: rogans vt negocia tua cū frequentius requiramus gracioso fauore exequamur. Respondimus breuiter huiusmodi argumenta tractanti qui facta magis q̄ verba requirit. De gratulatione quaz sincero ex animo prodire nō ambigimus gr̄as agimus idēq; p̄ tuis oblatis onibus dicimus sentiētes nos propterea tue magnificētie plurimū obligatos. Honori tuo & cōmodo vbi per nos aliquid agendū occurrat bono aio fauebimus. Vellemus inter te & senen. eā vigere beniuolentiam que inter eos clareq; memorie genitorē tuū olim vixit. Sic em̄ liberiori & promptiori animo & loqui & scribere & subuenire alter alteri valeamus. Datū rome die. xvi. Januārii. M. cccclvii.

De consolatione super morte.

EPISTOLA CCXXVIII

Neas cardinalis senensis Iobanni Miraballio equiti neapolitano

e S. p. d. Nō scripsimus tibi statim cū audiuius dilectissimū filiū tuū mortē obuisse. Neq; em̄ cōsolari magnificētiā tuā poteram⁹: ipsi cōsolatōe indigētes. Nihil em̄ minus me afflixit prudentis & ornatiſsimi viri raptus q̄ te eius parentē: quippe tu filiū mortē (vt natura iubet) grauiter et acerbe tulisti nos & illius obitus & tuus meror nō mediocri dolore affectit. At nūc paululū ad nos reuerſi: & humanarū rerū cōditiōes animo reuoluētes arbitramur te p̄ tua sapientia finē luctui posuisse: neq; amplius velle augi sup̄ bis que mutari non p̄nt. Omnibus vna cōditio posita est tandē mori lex nature immutabilis & inuitabiū: que licet vnū q̄ alterū seriū apprehendit: bono tamē viro nunq̄ tēpestiuor putanda est qui ex tenebris transit ad lucē: & ex laboribus ad quietem: ex miseria ad felicitatē. Cū ergo filius tuus vitam mundā atq; optimam duxit: cōgaudere illi debemus: quia terrena & transitoria p̄ celestib⁹ atq; eternis pmutauit. Oramus igit̄ vt questibus & lachrymīs modū pones tibi & reliquis filiis tuis hilaritatē sumens cōsulas: neq; em̄ nobis & ipsi proli tue quicq; gratius aut acceptius prestare potes q̄ tuā vitam cū iocunditate & leticia traducere: quod certe facies cū cogitabis diuinā pietatē de donis innumerabilibus cumulasse. Nam & vitam lōgā & opes amplissimas & regū ḡtam & sobolē electissimā & nomē bonum: & inter omnes italos atq; externos maximā reputationē deus ip̄e magn⁹ & misericors cū sapiam ante donasset liberaliter elargitus est. Datus rome die .xviii. Ianuarii. Anno dñi. M. cccclvii.

Cōgratulatio sup̄ p̄motiōe amici.

EPISTOLA CCXXIX

Ogus florecinus Enee cardinali senensi. S. p. d. Cū audissem pa-

p ter mi reuerēdissime te factū ēē sancte romane ecclesie cardinale: gauisus sum. Sane maiorē immodū put amor in me tuus & mea erga te obseruantia postulabat. Id vero maxime mihi fuit voluptati cernere eam dignitatē (que maxima est) in te collocatam: que non ambitu vel ḡta sed virtutū studiis quesita ēē videre. Accedit ad cōsolationem meam & summam iocunditatem q̄ vir eloquentissimus optimisq; artibus eruditus fructum eloquētie & doctrine sit (quod perraro accidit) consecutus. In quo gloriari quodāmodo mihi merito videor posse nostri quondam ordinis virum: hoc est eloquētie studiis & dicendi exercitio prestantē eo in statu ēē collocatum: vt sue doctrine emulos extollere & eis presidio atq; ornāmēto ēē possit. Magnum p̄fecto eloquentibus viris suffragium ex hac tua dignitate propositum ēē videtur: cū sint habituri velut certum refugium in quo illorū desideria cōquiescant. Ego quidem primum tua tum vero mea: tum eloquentium omniū causa gratulor & exulto te tam in insigni loco positum non secus ac si aliqua mihi prospera fortuna acceſſet & illum mihi dicm̄ illuxisse felicē puto q̄ de-

claratus es cardinalis cum palam factum sit locum eē probitati & doctri-
ne & nō semp neglectā iacere virtutē. Quod vero ad me attinet magnū
rebus meis existimo eē fructū. Scio em̄ te maiori animo ac p̄mptiori di-
ligētia curaturū que ad me p̄tinent: q̄ hī quoq; mens & volūtas remissi-
or est in doctis viris subleuādis. Sentiant aliī qđ velint: virū doctissimū
& ornatū virtutibus necesse ē doctos diligere ac bonos. Nō mihi tamē
tū arrogo vt p̄fitear me doctrina & virtute predictū eē. Id dicam dedis-
se me opam quoad facultas tulit vt nō in p̄ostremos eēm reiciēdus. no-
lo (vt plures solent) cōmorari in tuis laudibus aut meritis enumerādis
Ne videar (qđ viciū p̄cul abest a meis moribus) adulatoris officium
assumpsisse. Hoc tamē p̄fitear tante dignitatis tibi gradum tanq̄ tuarū
virtutum premium fuisse tributum. Vale & Pogii tui memor. Florentie
die. iiii. Iannarii. M. cccclvii.

Suadet sedus inire cū summo pōtifice. **EPISTOLA CCXXX**

Neas cardinalis senēsi. Magistratui balie. S. p. d. Decreuerat per
c hos dies sanctissimus dñs n̄r certum oratorē suū ad vos trāsmi-
tere. qui vobiscū ad ea intercedat: p̄ que pax vestre ciuitatis & se-
curitas libertatis & regiminis v̄ri solidari posset. Et quantū eius mentē
cape potuimus: sua sanctitas aliena nō eēt ad certam vobiscū intelligētiā
habendam: per quam & v̄ra erga eum deuotio & sua in vos p̄tectio confir-
maref̄ augetur. Ad quā rem etiā nos suam pietatē hortati sum⁹. Ve-
retur tñ ip̄e pōtifex maximus: ne suus orator frustra de bis apđ vos age-
ret: que res nō eēt aplici sedi honorifica: atq; ideo suspendit illius missio-
nem. Qz si v̄re magnificētie ad hoc animate sint cupiantq; verā & effica-
cem habere intelligētiā cum ip̄o summo pastore: idq; nobis significa-
uerint: speramus ita efficere qđ orator predictus ad uos transmittetur: &
ad effectus predictos operas suas interponat. Nos autē aduertētes ani-
mo quantas superioribus diebus vestra respublica passa est calamitates:
& ad ea sedulo intendentes: per que vestrum regimen patrie vestre (vt
quidem putamus) saluberrimū confouetur & stabiliatur: nihil arbitra-
mur vtilius q̄ hoc tēpore ciuitatem vestram cum omnibus bonam ami-
citiā & viciniam cum summo vero pontifice specialem habere intel-
ligentiam qua illa vos vt filios tueatur & vos eum vt patres reuereami-
ni. Super qua re vestrum responsū prestolamur. Datum rome. xxii. Ia-
nuarii. Anno. M. cccclvii.

De eodem & credita reposcit.

EPISTOLA CCXXXI

Neas cardinalis senensis Iohanni bicbio cui senēsi Salute; plu-
c rimam dicit. Videbis que scribimus magistratui balie cogita su-
per illis & nobis rescribe. Nos salute; vestri regiminis in eo con-
sistere arbitramur: vt cum vicinis omnibus bonam amicitiam tenentes:
cum summo pontifice specialem intelligentiam habeatis. etem̄ vos cum
papa patre omniū specialiter colligatos nemo infestabit. De aliis autem

vestrum sit cogitare. Preterea non habebunt locum rebelles vestri unde
quouis pacto vos offendant si pape vniti eritis. Verū hec cogitari nul-
lo modo queūt nisi res pecuniaria a vobis absoluaatur. Suademus ne cū
illo qui vobis libertatem tutatus est & in futurum tueri potest: & vult si
vos volueritis de pecunia modica contendatis. Nos insuper scientes ti-
bi commissam esse expeditionem crediti nostri comendamus eam rem
amico optimo & singulari quez scimus nobis non defuturum. Ex vrbe
.xxii. ianuarii. M. cccdvii.

De eodem.

EPISTOLA CCXXXII

Neas cardinalis senen. Crisoforo gabrielis ciui senensi. Salutem
e plurimā dicit. Scribimus magistratui balie aliqua que credimus
ad vtilitatem reipublice pertinere. Ea videbis & intelliges. Sci-
mus magistratus vestros omnia melius intelligere per sese q̃ nos cogi-
tare possumus. Tamen vt bi qui patrie nostre tenemur consulere cogi-
tauius que credimus esse salubria eidem. Rogamus examines omnia
& que vobis meliora videntur nobis significes. Nos em̃ vbi videmus
patrie vestre & presenti eius regimini posse bene cōsulere non deerim⁹.
Insuper quia tibi cōmissa est & aliquibus aliis expeditio nostri crediti pe-
rimus vt tanq̃ amicis noster (de quo plurimū confidimus) opas tuas
impartiaris cum effectu nobis fiat satis: quia multis vrgemur oneribus.
Datum rome. xxii. ianuarii. M. cccdvii.

De eodem & petit responsum.

EPISTOLA CCXXXIII

Neas cardinalis senensis Leonardo de bñuolentibus ciui senen-
e si. S. p. d. Sepe simul locuti sumus de republica senensi. Fuitq̃ no-
stra (si recte meminimus) sententia expedire ciuitati senensi cu3
vicinis omnibus pacem habere illisq̃ morem gerere: vbi sine detrimen-
to magno id fieri possit: cum papa vero omnī cōmuni patre amplius at-
q̃ amplius sese intelligere. Nam pape collegatos nullus italie potentat⁹
vexare audebit. Secus si alterius principis aut populi vestra respublica fe-
deribus implicetur perseveramus nos eo ipso in proposito atq̃ ideo do-
minis balie sup̃ ea re scribimus. Fac rogamus vt responsum detur. Nam
q̃ si vestros animos ad eam rem volentes inuenerimus arbitramur salu-
brem rem procuratum iri ciuitati & patrie vestre: & potissime regimini
presenti: aufereturq̃ vestris hostibus nocendi facultas. Verum difficile
est de his aliquid tractare: nisi res pecuniaria componatur: & que pape
& que piccinino debet. Nec nobis aut honorificū aut vtile videf̃ vñs
magistratibus cū eo de pecunia cōtendere qui ciuitatē ipsaz vñs de mor-
te renouauit ad vitā. De proposito tuo curabim⁹ ea fieri que digna sunt.
Iamq̃ capitulo vestro scripsimus responsumq̃ prestolamur. Datū rome
die. xvi. ianuarii. M. cccdvii.

Congratulatur promotio optans salutem plurimam confisus de pa-
trocinio.

EPISTOLA CCXXXIII

Orcius dux mutine Enee cardinali senensi. S. p. d. Cū primū nobis nunciatū est cardinalatus dignitatē ad te reuerendissime pater esse delatā maximū in modū gratulati & gauisi sumus. Nam cū tua virtus: doctrina: morū elegantia: & vite sanctimonia nobis in pridem cognita & perspecta esset: eam tibi iure optimo deferri cupiebam. Augebat huiusmodi desiderium nostrum mutua charitas & singularis benivolentia qua inuicē obstringimur. Itaque certo teneas maiore etiā quā declarare possumus ex tanto munere voluptate cepisse. Sic ipse deus noster a quo omnia bona procedunt longeuū te faciat prestetque ut eo bene teque semper usque ad extremū perfrui possis. Referente clarissimo iuriconsulto dño Iacobo nō intelleximus quod pleno cordis affectu tua reuerendissima dominatio nobis afficiatur. Et quod de ea de quod statu suo oim quantum amplissimo non minus quā de nobis ipsis ac nostro disporre possimus. Et ita hac spe & fiducia freti decetero in his que nobis rome semper tractanda erunt ad tuam reuerendissimam dominationem: ut ad dominū & presulem in quo summā fidem & spem locauimus audacter recurremus. Quod vero reliquū est tue reuerendissime dominationi nos nostraque omnia plenissimis manibus offerimus: ita ut eis uti & abuti possit per tua voluntate & arbitrio. quod quāto liberius id fecerit reuerendissima dominatio tua sciat nobis tanto gratius esse futurū. Datū die. xvi. ianuarii. M. cccclvii.

Denūciat promotio vtrorūque amici. **EPISTLOA CCXXXV**
Riores & gubernatores ciuitatis senarum Borcio duci Mutine.
P Salutem plurimam dicit. Nūcius hodierna die nobis allatus est quosdam nuper cardinales esse designatos immortalis dei gratia: inter quos vnum esse reuerendissimū in Christo patrem & dominū: dominū Eneam ciuē & episcopū nostrū dignissimū. Quē virū iam dudum cognouimus integerrimis moribus: summa probitate: mirificisque virtutibus & doctrina predictū: natūque claris parentibus & ex modestia & antiquissima familia nostre ciuitatis. Quod quidem non modo urbi nostre verū vniuerse reipublice salutare admodū faustumque fore existimauimus. Idcirco cū oīa que accidant cōmunia nobis esse cū tua illustrissima dominatione arbitremur: significandū duximus congratulandū quoque ei dem dominationi tue quā perpetuo felicē esse vebementer cupimus. Ex senis die. xix. decēbris. Anno. M. cccclvii.

Polliceſ diligētia sup cōmēdatis. **EPISTOLA CCXXXVI**
Neas cardinalis senensis Iobanni frundi prothonotario colonienſi. Salutē plurimā dicit. Accepimus litteras tuas quibus rem tue prepositure nobis efficias cōmēdatam. Amamus te & semper loco fratris amauimus. Nec modo de nostra mente decidisti nec decidere potes dum fruimur aura: obtulimus procuratori vestro nostras operas. Sigd erit quā ille nobis expetierit baud quicquid frustrabit si modo res

erit que vires nostras non superet. Cupimus te videre atq; amplecti al-
quando (si deus dederit) anteq; hac luce migremus. Ex veterib; em ve-
ris ac solidis amicis quos basilie dileximus pauci tecum supersunt. & vita
nra instar fluminis rapidi abit. Nō possumus tenere lacrymas cū prīse
beniuolētie nre mētio incidit. Itaq; iā vale & reuertēdissimo dño coloni-
ensi cōmēdatos nos effice: nā sui sumus. Tilmāno preposito sancti Flo-
rini & Iobāni polart nro noie salutes dicito: simulq; Iobāni vniūderos
nosq; illis ad queuis bñplacita offerro. Iterū vale.

Grates refert de cōgratulatione promotionis sue.

Neas cardinalis senensis **EPISTOLA CCXXXVII**

c Anthonio petri colleh. S. p. d. Tāo cunde fuerunt nobis līte tue
quibus de suscepto cardinalatus honore cōgratularis q; tibi gra-
tam respōsiōnē nra; esse cōfidimus. Nihil nobis dubii est & Anthonio
& tibi nīm omīe decus sumope acceptū eē. Sed vtinā dignitati satisfācere
possimus & ita nobis deus agere vitā tribuat ne munus qd nobis splē-
dori est ex nobis polluat qñ quidē impares sumus qui hoc gradu poti-
ri debeamus. Spamus (si deus annuerit) estate p̄xima patriam reuifere.
Tumq; & Anthoniū & te illic cōuenire & amplecti. Quos amamus &
amabimus dū p̄nti fruimur aura: neq; vera beniuolētia supuentu digni-
tatis auferet. Rogasti vt rescriberemus fecimus non inuiti et manu pro-
pria qd iā nobis prarū est breuē banceplām exarauimus. Sumus in scri-
bēdo breues: in loquēdo lōgiores erim;. Vale & noie nro Anthonium
valere iubeto. Ex vrbe die. xxii. Februarii. Anno. M. cccclvii.

Petit moniales pro se deum exorare vt collato honore digne preesse
possit. **EPISTOLA CCXXXVIII**

Neas cardinalis senen. Dorothee sanctemonioli sue consobrīne

c S. p. d. Cbarissima soror & filia in xpō amātissima. Letati sum; in
tuis lris quas tua vice videmus. Cōsolatur nos tua vita deo (vt
cōfidimus) accepta. Perge & seruito deo qui seruos suos sui regni con-
fortes facit. Cōgratularis nobis p dignitate cardinalatus. Graue pōdus
accepimus & magis q; nri queant humeri ferre. Tu ancilla dei fac qd di-
cis roga deū p nobis. Idē q; vt relique sorores tue faciāt exhortare: nisi
em diuina opitulef gratia nō est q; tantā ferre sarcinā valeamus. Cōfidi-
mus in tuis orationibus & aliarum psonarū deo dedicatarū. Priorissām
tuam vt nostro nomine salutatam reddas volumus: quam sanctam esse
virginem & matrem accepimus & optime filias suas in monasterio gu-
bernare. Placet deo: placet ciuitati & nobis perseuerate. Omnis breuis
est vita. Et quis est labor esse inclusum: non sunt tamen passiones hui;
seculi que comparari possent ad futuram gloriā: que reuelabitur in no-
bis. Gregorius lollius frater tuus & noster nobiscum est: & bene habet:
noli eius causa te afflictare. Bene vale. Ex roma die. xxii. Februarii. An-
no. M. cccclvii.

Expedire scribit oratorem apud sanctissimū haberi: & incarcerationem emancipare.

EPISTOLA CCXXXIX

Neas cardinalis senens. Magistratui balie. Salutē plurimam dicit
e Retinuimus tabellariū vestrū in banc vsq; diē vt (si possemus)
rei v're melius cōsuleremus: & circa negocia tritici et circa monte
acutum: sed nō potuimus aliud obtinere q̃ pridē nūc nescimus vnde p
cedat sanctissimus dñs noster qui prius ait velle pecunias ex pascuis p
uenientes cōverti in solutionē castri custodie: nūc mutatus est: neq; audi
re vult verbum. Itaq; (sicut in aliis lris vobis scripsimus) vtile videtur
nobis mitti hac aliq̃ue oratore; laicū qui audacter loqui possit. Nā sua
sanctitas statim nos tacere iubet cum de bacre loquimur. Et dignum est
nobis obedire. Oratori vestro aliter eueniet cui nos etiā assistem⁹. Et p
fecto quāto plus bec materia mōtis acuti differtur tanto peius est. Speta
mus si mittetis oratorē fortasse dominus de vrsinis cōtentabitur de pa
scuis si tamē proueniat solutio eorū. Alioquin de burla pape nihil extra
betur: in mora periculū est multis respectibus. Videbitis que scribit do
minus noster in breui suo & de pascuis mutatū est vt prefertur. De triti
co non est mirū si haberi nequit. Nam nec per vsum subditi ecclesie triti
cum (vt petebāt) habere potuerunt. Et Franciscus venerio ob rem fru
mentariam male administratam in carcerem coniectus est: itaq; despera
ta est huiusmodi materia. Scripsimus nuper de domino Gregorio. Faci
etis nobis rem gratissimā si eum absoluatīs ab impositis sibi calumniis:
neq; dignum est vt ad relationē nepharī hominis & in tortura loquen
tis ac de auditu asferentis: non de visu vir bone fame doctor insignis &
cuius non ex vltimis debonefetur. Cum si ceteri deessent illud sumragari
deberet q̃ noster frater est & viuūt nobiscum qui vere reipublice: nō vul
gariter seruiuimus & in futurū (si vita comes fuerit) possumus aliquādo
prodesse: quod fecimus & faciemus omni tēpore animo volenti. Mitti
mus vobis quitantiā pape per suū breue nobis directū & comitis Ia
cobi p publicū instrumentū. Superest vt de futuris solutionibus in tpe p
uideatis. Datū rome die. xxii. Februarii. Anno dñi. M. cccc. vii.

Notificat suam promotionē & offert se ad beneplacita obsequiosum.

Neas cardinalis senensis The.

EPISTOLA CCXL

e odorico archiepiscopo colonienſi. Salutem plurimam dicit. Scio
semper me charum ac acceptum fuisse dignationi tue postq̃ ger
maniam incolui: a quo tempore iam quattuor & viginti anni decurre
runt. Plurima em̃ beneficia plurimosq; fauores impendisti mibi: sed non
valui rependere vicem. Quid em̃ ego vermiculus cōtra tantum princi
pem prestare poteram. Non fui tamen ingratus (siquidem gratia etiam
solo animo impenditur) colui ego dignationem tuā amari obseruari
supra ceteros nostri seculi principes & cum aliud nihil possem nomē tuū
quocunq; diuertebam: etiā non paribus virtuti tue at saltem quibus po

feram laudibus extollebam. Nihil est quod ultra tunc principi de me optime merito exhibere quirem. Nunc fortasse etsi minimū est quod valeo aliquid tamen plus dignationi tue conferre: quā prius licebit quando cardinalatus honorē non meis ullis meritis: sed diuina charitate & summi presulis beneficia sum obsecutus. Atque hoc est quod his litteris tue dignationi notificare libuit: nam ego qui tuus dericus: presbyter & episcopus fui: tuus quoque cardinalis esse non desinam. Vtatur me igitur dignatio tua neque mihi vllō in tempore vllō in labore ignoscat. Nam tunc me viuere iuuabit cum pro te tuis consanguineis: amicis: beniuolis exercebor. Datū rome. xxiii. Februarii. Anno. M. cccclvii.

Consiliatur amico quomodo consequatur notabile commendatum monasteriū.

EPISTOLA CCXLI

Neas cardinalis senēsis Roderico cardinali sancti Nicolai. S. p.
e .d. Trine iam mihi reddite sunt littere tue suo more suauissime et ab amantissimo pectore prodeuntes: prioribus respondi nō vt debui sed vt potui. Quis enim tam euiscerate charitati satisfacere possit? Scio quid debeo: facio quod valeo. Ad vltima scripta propere non repeto quā de beniuolentia vltro citroque dici posset: meus animus tuus est: dabunt aliquādo testimonia nō verba sed opera. Summo pontifici non desino. de charissimo sibi nepote cui se offert occasio loqui: nec pretereo intactam cancellariam: nihil adhuc solidi est manet arbitror alta mente repositum concilium. Non omnia prodit senex que facturus est: cū negat tunc maxime cupit. Non cessabo cum licebit iterum atque iterum perloqui: fama hic est vacasse episcoporum tulensem. Episcopus eius loci monasterium commendatū habuit: cuius animus valor mille & quingentorum aureorum esse fertur sub ditione ducis burgundie. Dominus noster id tibi commendaturum se ait: rothomagensis eius rei promotor fuit. Ex vsu erit illi scribere & rogare eum: vt rem peragat. Quod si feceris noli me quoquo modo nominare atque hec secreta sint. Ita enim expedit. Intellexi que scribis de presidatu fabriani. Sogo velis hortari ciues eius oppidi vt ex nunc eligant Bartholomeum massanū illum doctorem & affinem meus neptis mee virum pro sex mensibus sequentibus amicum magistri Symonis. Electio enim solet fieri post introitū potestatis noui inter duos menses. Itaque vtile fuerit preuenire. Scio illos complacituros dignationi tue: Summus pontifex bene valet. Datarius (vt fama est) thesaurarius creabitur: & Bartholomeus regnatus prothonotarius dignitatem assequetur: cardinalis papiensis infans a biduū aduenturus fertur. De neapolitano nihil est certi cum rex ille non omnino cum pietate apostolica consonet. Florentini arbitrali domini nostri sententia in. xviii. milibus aureorum dampnati sunt domini de gabatritis ob certa que illis oppida abstulerunt nihil plus noui est. Comendamus nos tibi cui seruire presto sumus. Ex vrbe die. xxiii. Februarii. Anno dñi. M. cccclvii.

Refert grates clero suo per procuratorem suū de charitatiuo subsidio et
precipue fatagere vt decet emācipet. **EPISTOLA CCXLII**
Neas cardinalis senensis Francisco picholomeo. Salutem pluri
e mā dicit. Accepimus tuas litteras triplicatas. Ad priores respon
dimus quibus de locatiōe episcopatus mirari videris. Nibi est
q̄ inde cōmouearis. Nos clero nostro nunq̄ oneri fuimus: nec volum⁹
esse. Quippe qui plebem non modo derum affectu colimus singulari.
Non disponemus vt putamus de illo regimine ante aduentum vestrū.
Et tunc faciemus vt bonum pastorem decet: qui non commendat oues
lupis. Placet quod fecisti cum clero. Sumusq̄ de ducentis ducatis cōten
tissimi scientes inopiam in qua estis. Placet quoq̄ differre ad tempus ex
actionem medie partis. Volumus vt nostro nomine ipsi clero gratias a
gas & dicas nos semper futuros ad ea que illis conducant paratos. Mi
ramur capitulum in facto prepositi non aliter de nobis q̄ scribat fidē ad
bibuisse: nec scimus an velimus hoc onus iudiciale accipere & strepitum
illum audire. Cupimus Leonardo beniuolenti becipsa referas. In facto
Gregorii laudamus diligentiam tuam vtq̄ continues hortamur donec
bonus alit exitus. Nam Gregorius vt vidimus ex copia citatiōis pror
sus est innocens. Ait em̄ qui eum criminatur Anno domini. M. cccc. liii.
mense aprili locutum ēē Gregorium cum aliquibus in sancto desiderio
Iterum eodem mēse paulopost fuisse in domo omnimode bellantibus.
Iterum eodem mēse paulopost fuisse: vt audiuit accusator ipsum Gre
gorium in domo oratoris veneti: & ibi scripsisse cum aliis cum Iacobo
piccino. Vides cum non ponatur dies mensis rem protendi verissimi.
liter ad quindecimū & vicēsimū diē Aprilis anteq̄ scriberetur piccino
no. At Gregorius quarta mensis die ex senis abiit ad regem aragonū:
accusator insuper de audito loquitur. Ista non coherent. Preterea vells
hominem innocentem iuuare: & potissime nostro intuitu immo iussu.
Tibi enī precipimus vt prelatus tuus ne quo pacto hanc defensionē
pretereas. Scimus viros magnificos Iohannem gucci & Franciscum lu
ctium & Cristoferum nantis amicos ēē nostros nobisq̄ fauere. Hos autē
alios adito & cura hanc causam p̄ nostro desiderio terminari quādoquē
dem nos semp ad ea tēdimus que sunt illi regimini vtilia & bonorifica.
Vale ex roma die. xxiii. february. Anno. M. cccc. vii. De nepte nostra di
cito cū parētibus nos manus lauimus.

Gratanter suscipit carmen de eius preconiiis compositum.
Neas cardinal sench. Lodussio cre **EPISTOLA CCXLIII**
e bello mediolanensi. S. p. d. Accepimus carmē tuū Lodulū nobis
amatissime nō sine animi singulari voluptate: quibus nobis plura
tribui vis q̄ debita sunt. Scimus imperfectum nostrū: & q̄ procul ab eo
sim⁹ hoīe quē describis nō ignoram⁹. at si peccari erga nos aliquē oportet:
maius laudādo q̄ vituperādo metas ab illo transgredi. Fecisti qd

amantes consuevere. Dixisti de nobis non que modo sciebas: verū etiā
que voluisses eē vera. Permittimus omnia dilectioni tue. Nesciebamus
ante hos dies vbi locorum eēs vel que te fortuna teneret: nūc certiorati
sumus & tuis scriptis & ducalis oratoris verbis. eē te optimo loco apud
illustrissimū & magnanimū ducem mediolanī ab eoq; diligī. Id est supra
modū nobis gratissimū. Videmus em̄ tue virtuti quam semp magnifici
mus suū locū eē tributum. Dignus est ille cui seruias. Nam cui hoc tēpo
re honestius famuleris q̄ ei qui totius italie splendor eē & decus singula
re oim iudicio existimat. Perge oramus & illi vt tua probitas te hortat
indefesse tuos prebe labores. Neq; em̄ sinet ille tuam virtutez iacere. Cū
aut facultas aderit nos illius excellēcie cōmēdatos efficies. qui p̄ singula
rimunere feremus siq̄ aliquid accidat in quo sibi seruire ac p̄desse pos
simus. Vale ex vrbe die. xviij. Februarii. Anno. M. cccclv.

Amicitiam suam notificat & se cōmendari exorat principi.

Neas cardinalis senensis. Ste. **EPISTOLA CCXLIII**

e phano de curte. S. p. d. Expectauimus insignis eques post nra
ad cardinalatū assumptionē duos menses si forte aliquid nobis
scriberes. Videbatur em̄ nobis a te scribēdi initiū sumendū. ne gloriabū
de nouā dignitatē nobis creditā significare videremur: nescimus quid
factū sit: nulle ad nos tue lre allate sunt: nec de te quicq; audiuius. Fate
mur nos victos eē silentio tu o: neq; posse tam diu tacere q̄ diu ipe taces.
Fortasse tibi equius videt̄ nos ante scribere debuisse. Credim⁹ tibi & ab
optimo singulariq; amico nō egre vincimur. Habeto igitur has litteras
quibus non promotionē nra (quā per multorū cognouisti lras) s; aim
nōm erga te illū eē scias q̄ sp̄ fuit. Amauim⁹ te vnice i e patu. Ama m⁹ & i
cardinalatu non minus: tu nosti naturam & mores nostros: nō tumem⁹
nouis honoribus quos nobis oneri cognoscimus: horrescimus: cum eo
loco nōs euectos cernimus quem viris clarissimis debitum intelligim⁹.
Veremurq; ne gradus nostra virtute altior ad ruīnam nobis sit atq; ideo
si vnq; amicis eguimus nūc potissime illorum nobis copia necessaria est.
Et quoniam te veracem & amantissimū experti sumus: non possumus
te pro veteri consuetudine non colere & obseruare. Cupimusq; idem er
ga nos te agere & eundem eē modo qui fuisti actenus. Expectamus tu
as lras quibus de tua fortuna & tui principis optima valitudine atq; fe
licitate certiores nos efficias. Gratum autem nobis fuerit si nostros do
mino duci cōmendaueris: & quanta sit nostra in eum deuotio demōstra
ueris. Est em̄ si quis principum & italici nominis cuius prosperitati fauea
mus: is vnus est cuius ingenti virtute & clarissimis rebus gestis nostruz
seculū illustrabitur. Cūq; ille in hac curia plurimos habeat seruitores no
bis quidē circūspēctioe: doctrina: autoritace p̄stantiores. At fide & effe
ctu qui nos erga eū supet neminē. Atq; hoc te illi noie nō dicere & affir
mare optamus. Vale ex vrbe die. iij. Februarii. Anno. M. cccclviij.

Congratulatur promotio ex virtutibus enarratis emerito.

EPISTOLA CCXLV

Ndreas cōtrarius venetus Enee cardinali senen. Salutē plurimū
e dicit. Postq̃ mibi neapoli allatum est reuerendissime pater & do-
mine sacrosancto collegio te associatū. Sane (vt debui) cōgratula-
tus sum ecclesie dei. Dehinc vt tui amantissimus atq; obseruatissim⁹ ma-
ximo gaudio ita me deusamet atq; incredibili leticia affect⁹ sum. Tu em̃
reuerēdissime pater cū p virib⁹ de sacrosancta romana ecclesia nunc publice
nūc priuatim semp benemeritis sis pfecto nunc egregie tue virtutis pre-
mia cum ingenti laude & gloria pulcerrime es consecutus. Presertim cū
semper ea de te omnīū esset opinio pro tuis amplissimis atq; maximis in
republicam xpiana meritis & officiis pro gloria rerum ad te gestarum
pro tua summa integritate: cōstantia: religione: sanctimonia: prudentia:
doctrina: eloquentia: & (vt vno verbo pstringam) diuinarū atq; huma-
narum scientia vt ab omnibus summo sacerdotio dignissim⁹ habereris.
Non scribo hec temere: noui animū: noui ingeniū: noui cōsiliū tuum:
nempe quanti te fecerit vir ille diuinus Nicolaus quintus pontifex ma-
ximus qui quidem cum esset (vt ita dicam) spectator personarū vt omī-
bus notum est. mū in modum delectatur suauitate ingeniū tui: pbitate:
virtute: innocentia atq; incredibili sapientia. vt te non solum dilexerit ve-
rum etiā amauerit ardentius. Argumento sunt suis in rebus maximis &
grauissimis ad mūdi reges & principes tot clarissime legationes quib⁹
quidem p repu. pro ecclesia dei ac pro totius xpiani populi pulcerrime. in-
tegrissime atq; sanctissime functus es. Quid dicam de illustrissimis atq;
inuietissimis orbis principibus scj Friderico cesare augusto romanorū
impatore: atq; aragonū rege inclito alphonso: quorū alteri tuis pitantili-
mis rebus gestis q̃carus q̃iocundus q̃q; gratissimus fueris. quippe am-
plissima atq; maxima ista tua fortuna atq; dignitas declarat. Alter vo se-
penumero multis audietib⁹. ita regie: ita bonorifice: ita generose: ita ma-
gnifice atq; splēdide de te loquitur: & quidē cum summo omnīū fauore
atq; assensu vt & mibi dictu fortassis & tibi suasu difficile esset. Sed quid
ago respu. sane cum impensiarum cōgratulatione vtendum esset abun-
dantia quedā amoris mei erga te vt tibi animus meus multo notior atq;
illustrior esset hoc tempore facere non potui quin parum de tuis laudi-
bus scriberem. Verum consultius eas in aliud tempus differamus. Dein-
deq; ne longior sim excellētiā tuā oro. vt postq; fauente deo immor-
tali ad tante dignitatis culmen euectus es. hoc est ad apicem cardinalat⁹
q̃ humanissime quēadmodum superiori parte solebas me animo cōple-
ctare. Is enim sum reuerēdissime pater & domine qui pro mea vice: inde:
charitate ac beniuolentia vebementer cupio excellentiā: videre tuā &
alloqui quod breui spero me cōsecuturū. Valeat excellentia tua. Ex nea-
poli pridie idus Ianuarij. Anno. M. cccclvij.

De eodem.

EPISTOLA CCXLVI

Artholomeus factus Enee cardinali senensi. S. p. dicit. Et litteras
b meas reuerendissime pater dominationi tue a legato senensi red
ditas & congratulationē meam tibi gratam extitisse letor. Teq;
existimare magne mihi voluptati fuisse dignitatis tue ascensionem. Ego
enim nullum meum in te officium sine magna reprehensione video me
hi posse pretere. Tāta est enim tui erga me amoris magnitudo vt que
nis maxima tibi optare atq; amplitudini tue seruire debeam. Habere te
multos existimo qui dignitati tue faueāt: quib; te in amplissimo statu cu
piant. Sed certe non cōcedam vt eorum quisq; tibi aut vebementius af
fectus aut honoris tui cupidior sit. De quo plura ad te scribere vereor. ne
dubitare videar animū in te meum dominationi tue non satis exploratū
esse. Pollicitationes tuas mihi gratissimas fuisse scito presertim q̃ eas ab
optimo animo profectas scio ac pro bis dominationi tue gratias ago.
Vbi opus fuerit & opera tua libenter vtar & quid a te agi velim prescri
bam. Expectamus regem breui ex apulia beneuentū iam profectus. Ego
ad urbem rediī quīs de terremotu nonnulla adhuc suspitio sit. Librum
quem de viris illustribus scripsi regi dedicaui ac tradidi. In quo ope vt
aliquando videbis si non quātum virtutum tuarum magnitudo postu
laret. At quātum ingenii mei paruitas potuit quātumcunq; res ipa pas
sa est tibi a me tributum cognosces. Si quid vero est quod a me agi domi
natio tua cupiat iube. Vale pater reuerendissime & domine mi precipue
Ex neapoli die.

Iniuste damnatum excusat.

EPISTOLA CCXLVII

Neas cardinalis senensis Bartholomeo massano. Salutem plu
e rimam dicit. Intelleximus eximie doctor & fili noster amantissi
me que ad nos scribis de fratre nostro Gregorio. non tuo ex indi
cio prodisse sed alium quempiam vt ad nos ea scriberes suasisse. Respon
debimus tamen tibi breuiter. Gregorium nos iniuste damnatum: non ar
bitramur modo sed scimus. Si tamen pena ea esset que tolerari ab eo pos
set suaderemus collum summitteret & fortune nouercanti cederet. Sed
quid tibi vt vides ducētos aureos soluere & viginti ānis relegari. Quo
argenteo papiam Gregorius petet omni ere vacuus & nihilominus au
ro multatus. faciet quod sibi libuerit impossibilia non suadebimus. Qd
si patria idcirco nobis indignabitur si populi senēsis fauore priuabimur
si maledictis & obprobriis subiidemur. Non erit hoc primum. Sufficie
nobis conscientia nostra. Scimus indigna nos esse passuros. Et id quidē
verum est. Omnes qui pie ac iuste viuere volunt persecutionē patiunt.
Seruiuimus hactenus patrie magnis in rebus & fideliter & vtiliter. non
meremur hec premia fratrem nostrum in domo nostra manentem virū
bonum atq; innocentissimum de re publica optime meritum tam atroci
sententia opprimi. Putabamus etiam si noxius idem fuisset ob nostra tū

in patria merita eundem nobis condonari. & tu bone vir times ne popu-
larem auram & plebis rumulos admittamus. Vtetur arbitrio suo se-
nensi. Nunquid in nobis causam inuenient cur nos oderint? Si grego-
rius ius suum apud romanum pontificem prosequatur & auxilium petat.
oppressus vir est. etatem habet pro se respondebit. Nos nihil male eum
agere arbitramur que iudiciali via suam innocentiam ostendere conatur
Scripsimus balie & ciuibus pluribus. nihil valere preces nostre. patimur
nec propterea populo indignamur. At si populus contra nos ipse moue-
tur: deus inter nos disiudicabit. tu (vt videris) senis perseuerare vis pro-
cul a proposito de quo olim locuti sumus. & ad Stephanum scribis. Vin-
cat tuus sensus & tibi habe delicias feneñ. nos rome etiam sine te tuisque
viuemus. nunc p̄ficiatur ad vos episcopus aretinus legatus pape. Iube
eum in domo nostra recipi & sibi cuncta ministrari pro persona ac iu-
mentis dum ibi manserit. Vale ex roma die. iiii. Marcii. Anno. M. cccdviii.

Demandat procuratori vt legatus summi pontificis primum recipiat &
audacter illi assistat.

EPISTOLA CCXLVIII

Neas cardinalis senensis Bartholomeo procuratori suo. Salutes
e plurimas dicit. Venit impresentiarum ad ciuitatem feneñ. reueren-
dus pater dominus Angelus episcopus Aretinus sanctissimi do-
mini nostri nostri legatus pro nonnullis rebus arduis. Et inter cetera etiam
de Gregorio nostro verba faciet. Volumus igitur vt eum in domo no-
stra recipias sibi & familie sue iumentisque honestas ac decentes ministra-
re studeas expensas dum ibi manserit. & ita secum te & cum suis habeas
vt in reditu eius optimam de te relationem babeamus. Tu quoque & vica-
rius noster sibi in agendis assisteris. ita tamen vt non meticuloſe (vt sole-
tis) sed ardenti animo. & audaci mente causam iustissimam Gregorii tuea-
mini & ita nostro nomine ipsi vicario dicas. Scripturas insuper de quibus
scripsisti nostras per ipsum episcopum ad nos remittere poteris. cogita-
uimus de tritico sonitille. vtile videtur id adhuc non alienari nisi aliud scri-
pserimus & ita illi presbytero iubebis. Datum rome die. iiii. Marcii. An-
no. M. cccdvii.

Scribit ne affectionem taciturnitatis diminuat.

EPISTOLA CCLIX

Neas cardinalis senensis. Ludouico cardinali sanctorum quatuor
e coronatorum legato bononie. Salutem plurimam dicit. Nihil
scripsi reuerendissime paternitati tue ab ea die de qua hinc re-
cessisti vsque hunc. Nihil enim erat scriptione dignum. Fuit tamen ani-
mus meus erga dominationem tuam semper intentus memorque sua-
uissime conuersationis nostre. nec modo quicquam est quod magnopere
memorandum sit. Sed vincendum fuit silentium ne taciturnitas affe-
ctionem diminutam significaret. cupio nosse qui sint tue reuerendissime
dominationis successus. Neque ego quicquam audiam libentius quam provoto

cuncta tibi succedere. Hinc qđ scribam nihil aliud est nisi sanctissimū dō-
minum nostrum bene optimeq; valere & reipublice p̄ sua consuetudine
vtiliter preesse. Si qua sint in quibus dignationi tue aut voluntati vtilis
esse possem. cupio p̄ impio tuo me vtaris ad mandata paratissimū ami-
cum ambrosii nostri Io. de spannochiis digneris cōmendatū habere qui
ambo tui sunt. nec plura. Recōmendo me iterum atq; iterū tibi. Ex roma
die. viii. Marci. Anno. M. cccclv.

Novitates refert & dire cū captiuo egisse repbēdit. EPIS. CCL

e Neas cardinalis senesi. Magistratui balie senesis. S. p. d. Que de
Iacobo piccinio scribitis accepimus etiam aliunde. sed absq; fun-
damento neq; putauimus dignā rem esse quam scriberemus. nūc
quoq; non arbitramur futurum hoc cōp̄m sed accepimus aliquos ex comi-
tū illius venturos in auxilium comitis euersi cōtra vrsinos q̄primum
berba vireat pazalia & nescimus. quis alium peditū ductores multi sunt.
dies cassi sunt nō a capitaneo sed ab ipso dñō nfo cum nimis multa pete-
rent. An bī sunt qui cum luca sclauo territoria vestrum inuadere conentē
ignoramus. Vtile est oportune puidere & reipu. bene cōsulare. nos pa-
pam alloqmur (vt petitis) & resposum significabim⁹. Gaudemus de ad-
uentu Leonardi oratoris vestri quē virum & solertē & circūspēctum no-
uimus. Vtilis erit eius mora in hoc loco. De gregorio nfo lōge aliter q̄
nos sentitis. Nō enim misericorditer sed seuerē & dire secum egistis. nec
satisfacit qđ dicetis: mēsem datum ad purgationē si qui velint se innocen-
tes ostendere nisi id fieret in loco tuto. Videbimus tamē quō respōdebi-
tis oratori aplico. Et si quid valent dicta pape & preces nre. Datū rome
viii. die Marci. M. cccclv.

Cōmendatoria cum clausula credētie.

EPISTOLA CCLI

e Neas cardinalis senensis sacre impiali maiestati. S. p. d. Reuertitē
ad maiestātē tuā vir bonus & honore dign⁹ Henricus sensilebē
sublimitati tue & impio sacro deditissim⁹. mibi autem singularis
amicus. Et qui insū tuo p̄motionē meam magna fide extracta ac singula-
ri prudentia p̄secutus est. Nō est cur eum tuo culmini cōmendem quem
scio acceptissimū. His referet que apud nos agunt omia & habet in man-
datis exhortari vice oratoris serenitatē tuam in expeditione cōtra thur-
cos. Persuadeo mibi eā rem tue glorie p̄suasam eē. Nam p̄fecto nihil est
qđ nomini tuo autoritatisq; augustali magis cōueniat q̄ p̄ defensione fi-
dei catholice & xp̄iana salute arma & scutum sumere. Cum om̄s in tuam
maiestatē oculos ita intentos babeant vt ea p̄ficiscente p̄fecturi. ea qui-
escenti quieturi videant. Scribo hec p̄ fide qđ tuo solio sum astrictus. nihil
hesitans om̄ia in partē recipi meliorē. Verū serenissime cesar cū ego tuo
munere ad cardinalatus honore assumpt⁹ sim. nihilq; magis mibi in hoc
officio incumbant q̄ ea regere qđ putem gl̄ie tue conducere. Reliquū est
vt de meo statu cogitare digneris vt babeam vnde viuam. Nam ego ha-

Stenus fui diues satis & quāq̃ pauca possideam erant tamē illa dignitati mee sufficientia. Nunc vō pauprimus sum & iam primū quid sit miseria experior. Tua sublimitas absq̃ damno suo inopie mee consulere potest si patitur aliqua beneficia ex suis territoriis me impetrare quemadmodū presatus Henricus latius mansuetudinē tuam alloquetur. Cui precor in his que nomine meo direxerit plenā digneris fidē & benignas aures ad bibere. Ex roma die. viiij. Marci. M. cccclvii.

Decima & indulgentia p̃dicat̃ cōtra thurcos. **EPIS. CCLII**

Neas cardinalis senensis. Iohanni cardinali sancti Angeli. Salutē plurimā dicit. Persuaves (& vt optaui) per longas epistolas tuas redditas nobis. xi. ianuarii die cognoui quas p̃scribis de cōflictū thurcorū. illum. s. non sine cura & diligentia tua diuinitus datū. Nec ego secus quid arbitrabar. Quis scripserim dignationem tuam mea opinio ne egresferre q̃vbi gesta res est non interfuisti: non est q̃ his addam aliqd doleo obīisse illum xpiani exercitus ducem vaynodaz siue (vt aiunt) bu niatē. Nam morte illius spes quoq̃ nostra interiisse videt̃. Nil enī reli qui xpianorū principes cogitate vident̃. nemo opponit p̃ nostra salute manū. Pontifex maximus clamat & non audit. minat̃ & non timef. Et quod sua. b. pōt non sufficit tante bellorū moli. Rex portugalie aduenturus fertur. Sed timeo ne aliorū desidia illius diligentia impediat. Quid enim solus agat ex vltimis terrarū & occidētis finibus in greciā asiamq̃ profecturus. nisi data opera vt theutones bohemi hungari cōmuni animo copias parent. Nō intelligo quid alii acturi sunt. Hec dixi patri optimo. Papien. cardinalis ex alemania decretaq̃ sibi prouincia reuersus ait theutones ad expeditionē indinatos esse sua opa si modo cōuentus age re p̃mittant sine cōuentibus nihil putat eos acturos. Cardinalis neapolitanus prope diem ingressurus credit̃. cum rege aragonū non est ea sinceritas quam negocia nostra requirerent. Ex francia multa referunt. que mihi pro nugis sunt. Rex vester castele in granatā ducturus copias dicif Patitur & decimas & indulgentias in suis regnis predicari. medietatem pecuniarū inde proueniente si in id bellum recipit. Alterā medietatē cōtra thurcos pape largit̃. Dño sancti Marci cardinali cōmissum est vt de vacatione ecclesie pragen. se informet vt ille presiciat̃ in archiep̃m datariū pape. Hec habe ex nobis & dilige tuū Eneam vt soles. tuam omnem familiam cum dignatione tua optime cupio valere. Ex vrbe. viiij. die Mar. cii. M. cccclvii.

Se offert p̃motorem.

EPISTOLA CCLIII

Neas cardinalis senen. Vlrico ep̃o Burcen. Salutē plurimā dicit. Reuertit̃ ad te Henricus sensleben vtriusq̃ n̄m amantissimus. Non est cur multa scribamus. ipse nostra erit epistola qui nouit animi nostri secreta. Qui fuimus olim erga te. illi idem semp erimus. nec obliuiscemur vnq̃ suauissime consuetudinis n̄re nec immemores erim⁹

b iij

tuorum erga nos meritorum. Cupimus si qua sunt que tibi grata possu-
mus ne nobis ignoscas. Confide in hac curia nullum habes quod maiori affectu
tua negocia sit acturus quam nos quibus plurimi sint tui amatores qui plura quam
nos possunt. Sed quid agimus. Iniuriam Henrico facimus dum tot scribimus.
ipsi omnia committimus. illud tamen addimus ut nos diuo cesari & mō & ipse comē-
dare velis. cui omnia debemus cum ab eo omnia habeamus. Datum rome die. iiii.
Martii. Anno domini. M. cccclvii.

Se gratum refert obsequia prestare.

EPISTOLA CCLIII

Neas cardinalis senensis Diue leonore impatrici. S. p. d. Nihil est fere
c. nissima Augusta quod nunc aliud velim: nisi mansuetudinem tuam bene
valere: & per suo desiderio felicitate potiri. Ego qui consortis tui di-
ui cesaris rogatibus ad cardinalatum nil meritis sum vocatus: debeo tantum do-
ni tantique boni omni tempore memoriā tenere: & ita facio quidem atque idcirco et
sibi & tibi sepius scripsi & nunc scribo: scribamque frequenter ut opera mea fide-
lissimi mancipii oibus in rebus utamini. Nam beatum tunc me existimabo cum
vris negotiis exercebor. Nil aliud bis literis volui commendando me sublimita-
ri tue: quas ut diuina pietas ad vota dirigat feliciter obsecro. Ex urbe ro-
ma die. x. Martii. M. cccclvii.

Hortatur bono christianitatis consulere & impatorem ad id inducere.

Neas cardinalis senensis. Iohanni

EPISTOLA CCLV

e. vnguardio impiali camerario. S. p. d. Reuertere ad cesarem venerabi-
lis vir Henricus sensleben. Cui papa nonnulla commisit cesareo
culmini referenda super expeditione contra thurcos ducenda. Velis suadere ce-
sari ut circa rem illam animus intendat suus: quam ita glorie sue cōpetit. Omnes enim in su-
am maiestatem oculos direxere & nisi sua maiestas aliquid agat: timendum
est ne christiani plaga affligantur. Insuper aliquando nomine dicit tibi Henricus. Ve-
lis ei benignas aures & fauores ut speramus gratos impertiri. Datum ro-
ma die. x. Martii. M. cccclvii.

Cupit scire quomodo valeat.

EPISTOLA CCLVI

Neas cardinalis senensis Iohanni nibili astronomo bobemie. Sa-
e. lutem plurimam dicit. Ex Henrico sensleben intelliges que apud
nos aguntur. Et quid roratus somniet in ecclesia pragensi: & que
in tua dispensatione acta sunt: nos tui comodi semper erimus auidi eque
ac tulpse. Perge ut nos ama & ut soles. Si quid Henricus nostro nomine
ex te petierit assensito sibi & facito per nobis ut consueuisti. Vale ex roma
die. x. Martii. M. cccclvii.

Promotionem suam notificat & se commendatum haberi exorat.

Neas cardinalis senensis Dionysio

EPISTOLA CCLVII

e. suo cardinali Strigoniensi. Salutem plurimam dicit. Que fuerit
mens mea quis antebac animus erga te non ignoras: nam semper
dignationem tuam optimi patris & benignissimi domini loco venera-

tus sum. Ita tua bonitas merebatur. Verum si vnq̃ fui tuus vt filius vel
seruus: nunc me potissimū id prestare oportet quando ad eum ordinem
sine meritis sum vocatus: in quo tu iure optimo iam dudum sedes. Pla-
cuit apostolice pietati me cardinalium collegio nil merentem aggrega-
re. Sentio quantum & tue dignationi & ceteris reuerēdissimis patribus
debeo. Precor igitur meam voluntatē amplectaris. Et me veterem serui-
torem iam factum nouum mancipium tuum intelligas. Imperes mihi
omni tēpore si quid est in quo tibi obsequi possim. nam mihi voluptas
erit quotiens videro in tuis aut in tuorum amicorum negociis me pos-
se exerceri. Cupio insup serenisimo regi & domino communi aliquādo
me cōmendes. vt sit memor sua maiestas: que deuotio fidei erga se mee
quia oibus meis scriptis & verbis vbicunq̃ fui ius suum in regno bun-
garie contra polonos tueri sum conatus. Valeat optime dignatio tua
Cui me humilime cōmendo. Ex roma die. x. Marcii. Anno domini. M.
.ccccvii.

Pollicet gratitudinē p̃motionis sue. **EPISTOLA CCLVIII**

Neas cardinalis senensis Varadiensi episcopo Salutem plurimā
c dicit. Scripsimus nuper de nostra ad cardinalatum assumptione
quam tua promotione factam non ambigimus quantum tibi te-
neamur id etiam tunc diximus. Non est cur modo iam dicta repetam?
Nos in hac dignitate constituti quantum bugarie regno quantum re-
gie persone quantum dignationi tue debeamus ante oculos semper ha-
bebimus. Tuum erit opera voluntari hominis vt: nobis in tuis nego-
ciis exerceri voluptas. Interea rogamus regie sublimitati nos commen-
des: studeatq̃ vt de nostra promotioe summo pontifice & sacro collegio
gratias agat: cum pro nobis sepius scripserit. Vale optime: & nos vt so-
les ama. nam nos dignationem tuam vt patrem colimus & obseruabi-
mus. Ex vrberomana die. x. Marcii. Anno. M. cccclvii.

Hortatur vt rex bohemic grates referat summo pontifici & cardina-
libus de sua promotione. **EPISTOLA CCLIX**

Neas cardinalis senensis Nicolao listio Salutes plurimam dicit.
c Gratissime fuerūt nobis littere tue quas de nece comitis cilie ad
nos scripsisti: nō q̃ mors illius nos letificaret: neq̃ em̃ alicui? ma-
lo gaudemus: sed q̃ rem gestam ex ordine narraſti quas prius confusam
accipiebamus. Ecce quana est huius seculi pompa: quē aduca gloria: quē
breuis potentia. Cecidit qui suo nutu maxima regna rexit. At qui san-
guinem sitiuit: in sanguine periit. Percussit gladio alios & ipse gla-
dio percussus interiit. Non potest veritas nostra mentiri que ait: gla-
dio ferientes: gladio perituros. Sed ignoscat illius anime deus: & re-
gno bugarie cōsulat ne discidiis agitetur. Scribimus dño procopio aliq̃
de archiep̃atu pragensi fac vt ipse ad nos rescribat. Res em̃ in periculo est
insup cupimus des operam vt regia maiestas sanctissimo domino nostro
b iii

& sacro collegio gratias agat de nostra promotione q̄ ad suas p̄ces nos
extulerint. Cupimus etiā aduertat vt quādo scribitur de negociis bun-
garicis domino nostro & cardinalibus ita efficiat vt videamur q̄ sumus
ipsi sc̄ regi etiā affectuissimi. nam sunt quidā qui nos sup̄are nitunt̄ tanq̄
magis regii sint q̄ nos. Putamus tamē suam maiestātē non esse oblitam
noīre erga se deuotionis ac fidelitatis. & eorū que sibi puero scripsim⁹.
& quomodo contra polonos omni tempore ius suum defendimus. Im-
par fuerit si noui recentescq̄ locum nostrū inuaserint. Hec rogamus agu-
tes cum reuerendissimis dominis nostris strigoniē. cardinali & episco-
po varadiē. quibus nos cōmendatos reddas. In ecclesia colocenſi feci-
mus quecūq̄ potuimus: vt plane referre poterit nuncius ad cām missus.
Iterū vale. Ex roma die. x. Marcii. Anno dñi. M. cccdvii.

Postulat eccl̄ie pragenſis sponſus dari.

EPISTOLA CCLX

Neas cardinalis senensis Procopio cancellario bohemię. S. p. d.

c Perraro sunt littere ad nos tue: vellemus frequentius scriberes q̄
te vnice amamus & tuas epistolas veluti appollonis oracula du-
cimus. scripsimus tibi quid egerimus in re bohémica neq̄ a te respōsum
habem⁹. Interea tu⁹ roratus: bō multiuolus & magniuolus ex bohemia
procurauit offerri postulationē ad pragenſem ecclesiam cuiusdā datarij
ap̄lici boni quidē viri sed cathelani & sermonis bohémici prorsus ignari
Postulationē attulit lucas tibi notus monachus quez lucifasium appel-
lare soles. impediuius bucuscq̄ promotionē huius rei: ne rei nostre no-
cumentū inferret. Timemus ne diutius impedire possimus. Nam data-
rius plurimos fauētes habet. Et roratus die nocteq̄ hos illos addit: sua-
dens nil regno esse vtilius q̄ promotionē banc fieri. Velis de his & re-
gem & gubernatorē cōmonefacere vt sciāt quibus in terminis res sunt.
Et an ista placent eis nos certiores facito. Nam regi & regno vestro ser-
uire preſto sumus. Cupimus deo opam vt rex de nostra p̄motione sum-
mo pontifici & sacro collegio gratias agat. Idq̄ p̄imum. Et quotiens
aliquid emergit vt nobis scribatur quia maiestati sue semper erimus ad
seruiendum proni & voluntarij. Ex roma die. x. Marcii. Anno domini
.M. cccdvii.

Spondet facile obtinere qđ prestare pōt.

EPIS. CCLXI

Neas cardinalis senensis Iohanni troster theutonico. Salutē plu-

c rimam dicit. Ingrata est nobis eque ac tibi que te fortuna exagi-
tat. Vellemus tibi quietuz esse locum in quo tibi & musis viuere
posses: & aliquando nobis: nūc tamē quod apud archiep̄m saltzburgenſi.
diuertisti: speramus rem tuam meliorē futuram. neq̄ em̄ ille est qui suos
amicos iacere sinat. Dabit tui virtuti premium. & post tenebras sequit̄
aliquando lux. Cupimus ipsi archiep̄scopo cōmendatos nos efficias &
offerat quecūq̄ possumus ad eius nutū parata. Tu vero siquid vides
posse nos tibi p̄stare. scito illud facile obtentū. & psuade tibi te nobis cha-

riſſimū eſſe. Iobannē quonq; Lauterbachē. noſtro noīe ſaluū eſſe iubeto
Ex roma die. xiii. Marcii. Anno. M. cccclvii.

Littere credentiarum.

EPISTOLA CCLXII

C Neas cardinalis ſeneſ. Ladislo hungarie atq; bobemie regi ſere-
niſſimo. Salutes plurimā dicit. Nōnulla meo nomine referet ma-
ieſtati tue venerabilis Henricus ſenſleben decanus vratiſlauiēſ.
que cōcernūt partim regnū tuum bobemie partim meipſum. Rogo vt il-
li plenam credentie fidem pteſtare digneris: & in agendis eum fauorem
de tua ſublimitate mihi pſuadeo. Poſtremo meipſm regie manſuetudini
& do & cōmendo. Ex roma die. x. menſis Marcii. lvii.

Cogratulaf p̄motioni ſue in cardinalē.

EPIS. CCLXIII

F Rodericus diuina fauente clementia Romanoꝝ impator ſemper
auguſtus & auſtrie ſtirie carintie & cariole dux & comes tiro-
lis Ence ſancte romane eccleſie cardinali. Ep̄ſcopo ſeneſ. principi
ac conſiliario nro cariſſimo. Salutem ex litteris Henrici ſenſleben con-
ſiliarii noſtri Vlrico ep̄ſcopo Gurcen. etiam principi ac conſiliario noſtro
p̄idem ex vrbe deſtinatis accepimus paternitatē veſtram nuper in pro-
ximis quattuor temporibus p̄ ſanctiſſimū dominū noſtrum papam ad
dignitatem cardinalatus p̄motā extitiſſe: de quo proſecto lenitiam & cō-
ſolationem habuimus valde ſingularē. preſertim cum id multo iam tem-
pore deſiderauimus & ſummope expectauim⁹. Gaudemus em̄ nos vo-
ti noſtri compotes effectos. at tot preces & ſcripra noſtra non vſq; quaq;
incallum porrecta fuiſſe. Qzq; paternitas veſtra b̄mōi gradum in eccleſia
ſuis etia; meritis & laboribus pro ſede apoſtolica multipliciter p̄ſpectis
digne fuerit cōſecuta. Optamus itaq; vt ea dignitas vobis felix fauſta ac
longo tempore duratura exiſtat. Sperantes per hanc apertā eſſe viam pa-
ternitati veſtre ad maius aliquod ſaſtigiū domino cōcedente cōſcenden-
di quēadmodum & ſepius ſumus auguriati. Nec dubitam⁹ eam quide;
dignitatē in primis ſancte romane eccleſie & vobis plurimū decoris &
ornamenti. nobis vō & ſacro romano impio ac p̄dyte domui noſtre au-
ſtrie (cui in minoribus ſemp̄ fructuoſe & vtiliter preſuiſtis) nō mediocri-
ter comodum & vtilitatē allaturam. cum id longemagis efficere poterit.
Conſidimus em̄ ac pro certo tenemus paternitatē veſtram in ea dignita-
te & loco ea que perſonā noſtrā ſtatim atq; dignitatē noſtram & ſacri im-
perii necnon dicte iam domui noſtre ac noſtrū ac noſtroꝝ honorē cōmo-
dum atq; vtilitatē reſpicē videbunt. pro ſua ſolita in nos fidelitate & con-
ſuetudine: necnō ſingulari prudentia veſtra tam apud ſanctiſſimū domi-
uum noſtrū: q̄ etiam ſacrum collegium cui modo ſcripta eſt: diligenter p̄-
moturam & vbicunq; opus fuerit optime deſenſuram. Rogamus autē &
hortamur paternitatē veſtrā quatenus nos ſuis lris nobis ſemp̄ iocūdiſſi-
mis crebro viſitare nec ſuum circa nos officiu; intermittere velit. Et nos
pro occurrētib; ſingulis ad vos tanq; patronū & p̄motorē negotiorū

apud sedē apostolicam agendorū continuo recurremus. Paternitatē vestrā bene valere & optimis successibus prosperare desiderantes. Datum in Gletz die dñico. xxx. mensis Ianuarii. Anno. M. cccclvii.

Constantiā suę amicitie refert.

EPISTOLA CCLXIII

Neas cardinalis senen. Bartholomeo factio genuensi. S. p. d. Io. cū dissimile fuerūt nobis lre tue quib⁹ amicitia inter nos apud neapolim contracta ex tuo latere affirmas incōcussam solidāq; permanere. Idem tibi psuadeas volumus ex parte nostra fieri. Neq; em sumus qui more adolescentulorū nūc amemus nūc odio habeamus. nō sum⁹ in contrabēda amicitia faciles. at neq; postq; cōtracta est illā leuiter dissoluimus. Dileximus te postq; nouimus q̄nti eēs neq; decepti sum⁹ in eo qđ de te iudiciū fecim⁹. Itaq; par est. amorē erga te nrm dum vixerim⁹ duraturum qñ & tuā virtus te minime relictura est. Qđ scribis in eo quē de viris illustribus cui nri cōposuisti libro datū nobis esse locū nō meritis nostris sed tue cbaritati ascribim⁹. Et in hoc quidē cōfitemur imbecillitates nram non tam inuiti supra meritū laudamur q̄ vitopamur. Ita em natura cōparatū est vt nulli laus onerosa videat⁹: nos em librū cum volueris cupi de videbimus legemusq;. Nunc qđ tibi aliud scribam⁹ nībil se offert. Cupimus Anthoniū panormitā illustrē poetā & matheū malfericū Iuriscōsultum egregiū. et si qñ candidū oratorē p̄stabilem offenderis nro nomie saluos dicas. Charissimū quoq; fuerit si quādo maiestati regie nos commēdaueris. quā p ceteris nri seculi potestatibus & veneramur & colim⁹. Ex vrbe ro. die. xxv. Martii. M. cccclvii.

Gratissimus est de amicitia regis adeptus.

EPIS. CCLXV

Neas cardinalis senensis Ludouico putio magistro de mōtesio. S. p. d. Quis ex vulgato smone & rebus hispanicis ad nos scribis. plurimū tñ oblectant nos lre tue: multū em salis in illis multū beniuolentie ad nos ostendit. Scimus nos amari a te. & id quidē nobis est iocundissimū. diligimur em a magno & p̄bato viro. Et ab ipso quem nos pro sua ingenti virtute proq; suis in nos meritis & amam⁹ & obseruamus vnice: qđ refers de cbaritate erga nos regia quīs respōso egeat. respōsum tñ non inuenit: nam quid nos vermiculi dicam⁹ cur tanti regis grām adepti sumus. Supat hoc non verba solum verū etiā cogitationes. Vtinā possimus aliquādo vna saltē in re mōstrare quantū nos illi excellentissimo regi debere fatemur. Verū cuz sciam⁹ nībil eē in nobis cur ab eo culmine diligamur. petimus rogamusq; vt tu banc nobis grām cōserua restudeas. Et si em indigni sum⁹ quos primus nri seculi rex amet: nolle mus tñ nō amari: & tantū bonū p̄dere. Qz suades eius maiestati sepi⁹ scribamus: parebimus consilio tuo. Et nūc quidē cum bis lras nostras habebis: quas regie mansuetudini nostro nomie restituas. Eiq; nos & cōmendes simul & des: nam mancipiū loco nos semp habebit nepoti tuo nobili & modestissimo viro q̄tiens ab eo requisiti fuerimus nūcq; decrimus

nec minus in eis curiosi erimus q̃ tuipse. Vale optime. Ex vrberomana die. xxv. Marcii. Anno. M. cccdvii.

De morte comitis Cilie & p̃stigio cometes. EPIS. CCLXVI

Neas cardinalis senensis Alphonso aragonū cecilie regi. Salutē plurimam dicit. Si maiestati tue rarius scribo. nihil obsecro vel negligencie vel aduerse voluntati ascribatur. Cupio siquidē frequētes lras meas in manus tuas dari. nam sic potētissime memoriā mei tua mansuetudo tenatius apud se haberet. Verū materia quam ego scribere vellem non occurrit: que occurrit hanc scribere nolo: neq̃ enim tutum est omnia mandare litteris & hoc presertim tempore quo nec quī via reeta incedunt careant suspicionē. Ceterum que hac in curia geruntur sunt q̃plures qui tue sublimitati ea conscribunt. Et nonnulli quidē multo plura & secretiora q̃ ego nouerunt. De germania tantū est sic arbitror q̃ emulante nullo significare possum. Curabo igit̃ quotiens illis ex regionibus ad me aliqua referant̃ nota digna: ne p̃ me tuaz maiestātē lateāt: nūc ṽo que habeam paucis explicabo. Vtricum cilie comitē apud albā grecā quam vocant alii albam occisum: iam pridem accepisti hoc oppidū nostrī belgradum vocitant: apud veteres taurinū dictum inteno. qui saū flumen misceri danubio apud tharinū tradunt. In quo loco nunc belgradum iacere constant. Occisorem comitis nō est ambiguum ladislāi fuisse filium iohannis humatis: eius qui sepe thurcos debellauit. Et hoc anno superbiam machometis apud eundem locum confregit. Creditus est non minus filius p̃fuisse rei publice christiane in occisione comitis q̃ patrem in profligatione machometis: cum machometes & comes hostes religionis essent. Ille externus iste domesticus. Memorabilis hic annus est quo thurci debellati sunt & magnus comes magni regis gubernator obtruncatus est. Cometes quīvisus hoc anno est: opinioni que de se fuit abunde satisfecit. Apud thaurinū namq̃ que dicta sunt patrauit. Terram in regno tuo supra auditū antea sic horribiliter mouit. Impletisq̃ ciuitatibus seditiones excitauit. maxime apud senam urbem. vnde non parua ciuium pars exclusa est. Pestis multis in locis debachata magnaz populi partem & presertim in hungaria deleuit. Caritas annone non italiam modo sed germaniā greciā & orientis plurimas regiones afflixit. Sed maiora sunt que astrorum periti vel vates timenda predicant. Quos vt deus ipse mendaces arguat optandum est. Sed vt ad germaniā redcam: morte comitis apud austriam cognita: non parua de bereditate eius controuersia suborta est. Que fuerunt illi bona sub corona hungarie ad regē Ladislāum sine contentione pertinent. Que sub impio iacent multi libi pertinere asserunt: alii ab intestato: alii ex testamento heredes se dicant: vt Albertus & Sigismūduß austrie duces: tum Michael comes magdeburge. & Vlricus comitis georgie filius. Sed potissimum ius ad imperatorem spectare visum est. Concilium prelatorū baronūq̃ & ciuitatū

& illarū terrarū picula. Ego tamē gaudeo q̄ in aduersis & arduis rebus
tua virtus elucet. nam qui ex agro piceno veniūt: tua cura: diligentia: stu-
dio & singularissimo ingenio ex grauissimo discrimine seruata puincia
aiunt. In senatu ap̄lico magnifice summi sacerdotis verbis tua dignatio
cōmendata est. Senatus ipse omnis se obnoxium p̄bitati tue fatet. cum
tua opera ciuitas esculana saluata sit: qua perdita: non marchia solum sed
omne patrimoniu beati Petri ibat p̄ssum. Perge igitur incūbe cōmuni
cure: intēde neruos pro cōseruatione rerum ecclesiaticarū vt facis. Hinc
em gloria binc sempiternū decus. non tue solum dignationi sed vniuersa
burgiorū familie redundabit. Proth: notarius tuus allocutus me est tuū
q̄ erga me charitatē mibi quideꝫ notissimā conatus est amplius atq̄ am-
plius inculcare. Sed ita mibi p̄suasus est amor tuus vt persuaderi magis
non possit: ait ille cupere dignationem tuam buc reuertī. vtinam id detur
& q̄celerius. Etenim vtilissimus esset redditus tuus. Cōsulareris grande-
uum illum summū pontificem patrum tuum: qui assiduīs curis intētus
nullum habet leuamen. Presentia autē tua in primis letificaret eum: neq̄
enim sine dulcedine quadam mentis & anime: suo sanguine sanguis be-
ret. Exinde partem curarum susciperes nec oporteret illum omnia solū
subire onera. Curia quoq̄ vniuersa tuo aduentu exultaret habens homi-
nem ad quem posset vrgente necessitate recurrere: nam modo multi fru-
strantur nō valentes aditū habere pontificis: quīs audientie die nocteq̄
sua sanctitas sine intermissione intenta est. Nescio quid deliberabitur de
tuo redditu. Ego quidem si quid in eam rem potero non ero deses. Scri-
pseram vsq̄ buc cum tue nihil littere redcite sunt eloquio plene suauissi-
mo. Mirabar prius non te scribere: nunc demiror in tanta rerū mole qua
premeris id ociū fuisse vt ad me dare litteras potueris. Sed nihil est aman-
ti difficile. Omnia vincit amor: nullus grauis labor qui nō leuissimus ei
videat̄ qui ex amore opat̄. Intellico igit̄ esse nō vanam opinionē meam
qui me amari a te arbitror & mibi p̄ prius suadeo: sed de hoc fortasse ni-
mis inter veros amātes. Queris q̄ apud nos nouitates eas rescribā & di-
cam breuiter qd̄ audeo. Iacobus piccininus ad pontificē nūsit qui se pur-
garent in esculanis insidiis nihil a se p̄diisse. Pontifex respōdit id magno
regi aragonū suadēdum esse qui eius expromissor fuit. Sunt qui putant
comitē Iacobū velut indignabundū (nam ei stipēdia negata sunt) aliqd̄
nouī patraturū incēdii. Alii referūt eum ad maiestātē regiā p̄fecturū: siue
vt se expurget siue vt aliqua expūrat in rem suam. Vtūq̄ sit vigilandū
est ne qd̄ detrimētū ager ecclesie patiat̄. Inter comitē euerfū & vrsinorū
dñm feruet discordia. Cōcordia sepius agitata in lucem nō p̄diit. Nocte
ante banc diem tertia trāsiuerūt copie comitis euerfī p̄ banc urbem decem-
ptis portarū custodibus. Premiserūt enim quattuor viros qui se germa-
ni tu illustres capitanei famulos dicerent: sumptis vestibus que fidem fa-
cerent admorē eorū qui capitaneo seruiūt: & bi intrōmissi captis custodi

bus ianuas aperuere uehementi exercitui comitis euerſi. He autē copie
pfeſte ſunt ad oppidum cui monticello nomen eſt illud cum arce ſerunt
occupaſſe. Non habemus rem comptam. Sepe em̄ plura referunt in hac
vrbe que ab ipſo vero ocul ſunt. Et id quidē victum late patet apud oēs
gentes. De tburcis becerunt diſpotus ralcie ſenior mortē obiit: filii ei⁹
ad tburcos deſecere: tburci magnas parant copias rursus hungariam in-
uaſuri. In hungaria nō eſt paratus exercitus: nec auxilia expectant ex ale
manis qui cito illuc pergere poſſint: In gallia & ſuper rhdanū trirēmes
ſiunt breui⁹ armande credunt vt in tburcos eant. Rex portugalie in p.
poſito pſeuerat: neſcio tamen quid faſturus ſit vbi viderit paucos ſecum
principes ituros. Dominus noſter p ſuo more ſeruet deſiderio exterminandi
machometicā ſupſtitionē: & que ab eo pendent ſumma cura pſe-
quitur. De beneficiis ſum curioſus & tibi & mibi conſulam. Sed decipi-
mur & fallimur falſis rumorib⁹. His qui nup apud nurembergā obuiſſe
ſerebatur: proximis diebus hic fuit & meū prauſus fuit. Similiter & tui-
leñ. epi⁹ qui apud nouam ciuitatē aſtrie deſunctus vita affirmabatur. ad
ducem burgundie incolumis rediit. Ero tamē attentus ſi quid vacet: ſed
tua dignatio habet optimū pcuratorē dominū noſtrum ſanctiſſimū. Et
puto iam tibi aliqua monaſteria cōmendanda eſſe per curatorē cuiuſdā
protbonotarii de monte ferrato ad quandam abbatiam diſtillimā. Spero
etiam cum rege aragonum ſi vera ſint que ſerunt concordia fiet digna-
tioni tue admodū vtilis. Nec plura modo. Cōmendo me dignationi tue
cui cupio cōplacere omni tpe. Ex roma die .i. Aprilis. M. cccc. vii.

Reſert ſummū pontificē bñ valere. **EPIſTOLA CCLXXI**

Neas cardinalis ſenentis Iobanni cardinali ſancti angeli. Salutes
e plurimam dicit. Quis nihil modo ſcriptione dignum offeratur.
ne tamen ſine meis litteris ad te nunci ex hoc loco pertingant:
ſcribam pauca ex his que apud nos agunt. Summos ſacerdos corpore
& mēte ita valet vt ante complures annos. Animus illi ad exterminatio-
nem machometice ſecte magnus eſt & ardens. Nihil ab eo pretermittit
ex his que ſuo arbitrio pendent. Vtinam principes eius deſiderio ſan-
facerent. Sed quid germani: galli: hispani: hungari: poloni: faciant tu me-
lius q̄ ego nouiſti. italia ipſa pace fruſtur duobus tm̄ in locis fremunt:
apud genuam liguriſ caput. Et circa nos inter comitem euerſum & ſa-
miliam vrlinorum. Queſita concordia nondum eſt inuenta. Summi tm̄
pontificis ſapientia hanc rem optimo ſedabit termino. Comes iacobus
piccininus his diebus delatus eſt ad pontificem tanq̄ eſculum furto vo-
luerit occupare. Is ſeſe multis argumentis purgat nodum tamen pontifi-
ci fidem fecit. Timor ē ne quies icalica turbet: nimis em̄ diu quieuiſmus:
& a noſtro more procul ſumus. Hec eſt italia. Cupio dignationi tue ita
bene eſſe vt cupis. Scio durum eſſe prouiſciā tuam neq̄ aliud ab initio
putau: nunq̄ iudicio meo res hungarica bene a tburcis defendet niſi &

impator vñ sapiat. Percant qui discidi sunt auctores. Hec volui scripsisse. Vale optime ex vrbe ro. kl. aprilis. Anno. M. cccclvii.

Suadet regem bohemię postulare vt cācellarius suus ecclesie pragen. episcopus preficiat.

EPISTOLA CCLXXII

Neas cardinalis senensis Nicolao liscio volaterano. S. p. d. Scripsimus ad te iam pridē. Idēdē procopio cancellario de re bohemicā: exinde sperauimus nōnihil in eo negotio fieri posse. nihil audiuius. Miramur & feremus molesto animo tot nos incassum subiisse labores: periūsq; salutiferū & necessariū opus. Fortasse ita deo placitū est. De pragen. ecclesia: multi sermones habiti sunt: admittenteq; roratu nostro causa cōmissa fuit cardinali sancti Marci: vt plebi bohemicę data: rursus pape preficeret episcopus. Et ille quidē vir bonus & doctus & quē dignū hoc bonore putamus: nobis tamē nō est visum ad talem ecclesiā quēq; pmoueri nisi cōsulto rege. Ideoq; quoad potuimus differri p̄motionem conati sumus. Tu bec p̄copio dicito & curato vt respōsū habeamus: vellemus regia sublimitas p̄ ipso cancellario instaret. Arbitramur em̄ nō frustra conaret. Que nobis de comite cille scripsisti cognouimus & cōmunicauimus non sine tua laude. Plurimum optamus sepe ad nos scribas & nihil subiceas de thurcis & de rebus aliis cognitione dignis. Apud nos timor belli est futuri. Credimus tamen summi presulis sapientia obuiam ibit. Rogamus p̄copium regie maiestati nos efficiat cōmendatos. Tu vō reuerendissimis dominis Strigonen. cardinali & varadiensi episcopo commendabis. Ex vrbe roma Kalendas. Aprilis. Anno domini. M. cccclvii.

Adinouet cōmissa diligēter exequi.

EPIS. CCLXXIII

Neas cardinalis senensis Henrico senfleben. Salutem plurimāz dicit. Credimus te ad curiam cesaris incolumen puenisse. Idq; cupimus. Rogamus igitur imperatorie maiestati nos cōmendatos efficias. Cesar enim est quem in terra vnice colimus. & illi pre ceteris qui viuunt obligati sumus: loquere secum de rebus cōmissis diligentie tue. Maxime autē horteri suam excellentiam ad bellum contra thurcos gerendū. Excitādosq; germanie populos quoniā ipse primus est quē xpiani respiciunt. Hic enim rumor est non sine auctore certo: magnas apparatus copias thurcorū dominū vt rursus hungariā inuadat. Quod nisi theutonibus presidio fuerint: actum de regno illo nō dubitatur. Hec agito cum reuerendissimo patre nro episcopo Gurcensi & singularissimo amico p̄posito frisingensi quos nostro nomine iube beneualere. Rem variniensem curabis p̄ tua prudentia expedire: nescimus quomodo ad aures p̄curatoris dilata est prutenorū: illi tamen nō ostendit se credere: mora periculosa est. Nos si difficultas eēt in reseruatiōe p̄pterea quia in cardinalatu sumus offerimus apostolicas litteras obtinere quibus reseruatio aufertur: quēadmodum & plures alii fecere cardinales in gallia & alemania

Reliqua cōmittimus prudentie tue. Vale optime. Ex roma. iiii. Aprilis.
M. cccclvii.

Offert opam suam quoad potest.

EPIS. CCLXXIII

Neas cardinalis senensis Vlrico episcopo gurcēsi. Saluteꝝ pluri-
e mā dicit. Que sunt apud nos nouitates scribimus cesari: nō repe-
timus que illis in litteris videbis. Precamur nos cesareo culmi-
ni cōmendes: eiꝝ contra thurcos expeditionem suadeas. Ita enim expo-
scit christiane religionis necessitas. Dilationem a creditoribus tui prede-
cessoris obtinuit Henricus senfleben sicut ab eo relatum tibi non ambi-
gimus. Siqua amplius sunt que cupias ex nobis: tantum aderit volun-
tas: quantum sinet potestas. Scimus enim nos tibi esse obnoxios: & cu-
pimus aliquando partem debiti perfoluere. Vale ex roma die. iiii. Apri-
lis. Anno domini. M. cccclvii.

Petit cesarē induci ad bellū cōtra thurcos.

EPIS. CCLXXV.

Neas cardinalis senen. Vlrico ridrer Salute plurimā dicit. Hen-
e ricus senfleben tuus & nō apud te est: & que sunt apud nos sci-
tu digna tibi exposuit. Nō ē cur fatigem⁹ aures tuas: cū post ie⁹
abitū nihil noui emerferit scitu dignū. Rogamus vt exhorteris cesareꝝ
maiestatē ad bellū cōtra thurcos. Ita enī suus honor et reipublice xpiane
alus exposcit. Nā thurci vt fama nō vana est proxima estate rursus hun-
gariā sunt inuasuri. Siqua sunt que cupias ex nobis scis nō eē tui aman-
tes & cupere voluntati tue more gerere. Velis nos magistro camere cō-
mēdatis facere. Et Arthongū nō nomie saluū dicere. Ex vrbe die. iiii.
Aprilis. Anno dñi. M. cccclvii.

Nouitates italie scribit.

EPISTOLA CCLXXVI

Neas cardinalis senensis Diuo Friderico impatori Salute pluri-
e ma m dicit. Que nunc scribam pauca sunt: fama hic est: dispo-
rascie seniolem obiisse mortem: filios eius ad thurcos defecisse.
Iamꝝ christianis insidiari: si ita est: credimus non latere maiestatem tuā.
Accipio illorum sororem esse in castro cilie que fuit vxor comitis. Ca-
uendum est ne mulier fraternam labem sequatur. At puto sublimitatem
tuam id non negligere. Quia tamen aliqui iusserint me hoc scribere: non
fuit consilium vt reticerem. In partibus motus est futuri belli. Et multa
eius rei signa sunt: deus melius consulat. Ciuitas senensis discordiis
ciuilibus agitur. Rex aragonum suo more venationibus operā dat:
fuitꝝ (vt aiunt) in periculo proximis diebus ne per aprum interficere
tur: cum cecidisset in quo sedebat equus. Rex portulagie venturus cum
dasse affirmatur menie proximo: quod mihi non sit verisimile: cum nec
terrestris per hungariam paretur exercitus: nec ex italia classis alia paran-
da putes nisi aplica. Indigemus dei auxilio si bñ optamus nostras res di-
rigi. Cōmendo me tue sublimitati ad eius mādata promptissimū. Ex ro-
ma die. iiii. Aprilis. Anno. M. cccclvii.

Informat amicū de gestis i reb⁹ suis. **EPISTOLA CCLXXVII**

Neas cardinalis senen. Iohanni binderbach. S.p.d. Et fratre tuo
e credimus te nosse que hic agunt: nos rem tue prepositure accepimus apud dñm nrm: de pbenda ratifpanen. faciemus q̄ poterimus. Sed durus est aduersarius tuus: & fauorem habet cardinalis zome ren. quē nosti dñm cē immutabilē nos tñ vt amicū decet tuas pces iuuabimus: nouitates q̄ apud nos sunt scribimus cesari: videbis lras nras: nō est cur laborē sumamus inanem. Vtinā annus iste pterito & quietior lib & melior: mendacesq; vates & astrologos faciat: quorū iudicia raro aliquid boni pſagiunt: nos ea tpa optauerimus q̄ aduersa sint prophetarū & astrologorū iudiciis. Cupimus amicos nros Iacobū de lodrano nobi lem equitem: Iohannē nibili astronomū pstablez nro noie saluos dicas. impatrici aut̄ auguste nos humilime commendatos facias: cui parere & voluntarij & acconcti sumus quoties nobis aliquid impauerit quod in nra fuerit facultate. Vale ex roma die. v. Aprilis. Anno. M. cccclvii.

Preconia regis aragonū enumerat.

EPIS. CCLXXVIII

Neas cardinalis senensis. iohāni soletio. S.p.d. Pergrate fuerunt e nobis lre tue quibus bonā valitudinē tuā & animū tuū erga nos eū esse qui prius fuit abunde intelleximus. illud quoq; nobis iocundissimū fuit q̄ regiam maiestātē paruitatis nre memoriam tenere: & nos amare asseueras. Nihil est em̄ qd̄ magis cupiam⁹: q̄ inter seruitores suos cōnumarari: qñ quidē ipse rex vnus ē qui nrm exornat seculū. Vn⁹ aut̄ inter principes doctus ē: & terrarū cultor: vnus liberalissimus: vnus in armis pitissimus. Vn⁹ qui domi belliq; magnus euo nro videri possit. Vnus deniq; qui religioni indefesse seruiat. Qz si animū ad perdēdū tburcorū pfidiā intenderet: vt sepe pſessus est: nō modo qui nūc viuunt regibus pſerēdus erit: s; oēs pculdubio antecedit quos prisca secula indyos cōmemorant viros. Est igit̄ nobis dulcissimū cū tāti regis seruitores sumus & credimur. Dere tua nō minus cupidī sum⁹ q̄ tuipse: immo vel tantomagis quāto tu p hūilitatē tuas virtutes extenuas nos p veritatē illas magnificamus. Scimus em̄ q̄ sunt merita tua & q̄ tibi debeant̄ premia & que pnt tibi dignitates cōmitti. Qz si aliquando vt spam⁹ res tua in mediū adducet: audiēt cardinales quale de te iudiciū faciam⁹. nulus tñ est qui pbitate ac doctrine tue nō sit affectus. illud solū impedimēto est pmoitiōi tue: q̄ alia negocia nō cōponunt. Atq; ita sit vt vtile per inutile viciet̄ qd̄ leges abhorrere solēt. Putamus tñ his rebus breui modum imponi & honori tuo consultum iri. Suadendum est sublimitati regie vt in pmoitiōib⁹ ecclesiarū ea mediā cōplectat̄ que tolerari possunt Valde autem conuincit chrisiane rei hos duos principes esse charitate conuictos. Et qui diffidiū querunt neutrum amant: Audimus libenter que scribis de voluntate regia erga senenses. Alterū vero quod sub pectis vt senenses ipsi cauti sint neq; seipsos implicent malis: quibus cū

velint explicare nequeant: salubre consilium est. Sed nos multum illi rei publice tuemus: tum q̄ civilis discordia populū exagitat: tum q̄ pressoria querunt qualia fugienda eēnt. Sed ipsi viderint nos parie & si bene volumus illi tamen consulere non possumus: quia nobis non creditur. Cardinalis sancti angeli scribit thurcum proxima estate in hungariā maiori conatu q̄ prius venerit rediturum. Non esse hungaros ad resistendum potentes: nisi externa habeant auxilia. Petit clāsem apostolicam augeri & infestare maritimas thurcorum oras: nostro iudicio regis opus hoc magis q̄ pape fuerit: nec plura modo. Rogamus sublimitati regie iterum atq̄ iterum nos comendes. Et dominum de montesia singularem amicū nostris verbis saluere iubeas. Ex roma die. v. Aprilis Anno domini. M. cccclvii.

Recitat metū de thurcorū feritate. **EPISTOLA CCLXXIX**

Neas cardinalis senensis Alphonso aragonū regi cecilięq̄ Salu
e tem plurimam dicit. Hacipsa die rex inclite ac potentissime alla
te sunt littere ex hungaria summo pontifici: omnesq̄ curiam con
turbarunt. Referunt em̄ Machometē thurcorum dominū cum Soldano
egypti: cum Caramāno cilicie: cum Tarcaro scithie inito federe coactis
ingentibus copiis rursū ad hungariā properare albam: quod alii ca
strum belgradum vocant summis viribus obsessurum. Iamq̄ iter acce
pisse: nec dubium est quin diebus quindecim cū toto exercitu ante op
pidum sese collocat. Ferunt quoq̄ iurasse eum etiam si alie maiores par
tem amissam audierit non sese retro abiturum. Hec albenſes legato apo
stolico scribunt pleni metu. Quippe quibus sola spes de celo est: neq̄ em̄
tam securi homines dei: quin humanū expectant auxilium. incredulum
est mortale genus neq̄ illud ponderat quod scriptū est in sacris eloquiis
Naledictus homo qui confidit in homine. Sed miserandus illis est: si se
mel diuinitus liberati: rursū pietatem diuinā tentare verentur. Per
cussit de celo deus hoc anno thurcos: neq̄ enim humana victoria fuit.
que apud albam parta est. Voluit experiri deus quidnam reges agerēt:
ceteriq̄ christiani populi rectores profligauit hostes: occidit qui ferocio
res videbantur. Abstulit innumerabiles machinas: spaciū dedit quo si
vellent christiani populi sese accingerēt: redituroq̄ thurco armati occur
rerent. Sed quātomagis indulget deus: tantonegligentiores sumus ab
utentes ocio. Ecce redit hostis & nemo est qui laboranti hungarie opem
ferat: & vereor ne hungaria pessumeat: & nobile illud regnum hostilis
gladius euertat. Quod si deus tulerit cadit murus nostre religiōis: & isti
nere plano plano per carnos & forum Iulii in italiā thurcorū turme de
current. Ad hec accedit filiorum olim gubernatores hungarie captura:
qui p̄ regē in arce budensi dephensi custodiunt. Cūq̄ is nō parui no
minis (vt ita dixerim) prelatus interceptus est Iohannes varadiensis
episcopus. Feruntq̄ & aliis plerisq̄ nobilibus inclita vincula. Incōper

ta est adhuc causa: sed vero simile est necē comitis cilie hoc peperisse. In felices xpiani quos tanta cecitas exagitat: vt nec premētibus hostib⁹ domestica deponant odia. Surgat igit⁹ tua serenitas: & qđ potuerit huic periculo remediū adhibeat. Ceteri principes in tuā sublimitatem cūcti fere cōtorquent oculos: eāpsam quicquid egerit secuturi. Neq; em rex ē in orbexpiāno apud quē plus auctoritatis q̃ apud te sit: qui regnorū potentia: rei militaris pericia: experientia rerū multarū: & incredibili sapientia ceteros europē principes antecellit. Hec per me ad tuā māsuetudinez fide dicta sint. Datū rome die. vii. Aprilis. M. cccclvii.

Refert noua regi scripsisse.

EPISTOLA CCLXXX

Neas cardinalis senensis Iohāni soletio. S.p.d. Scribim⁹ aliqua
e de tburcis sublimitati regie: que cupim⁹ sibi offeras legasq;. Nisi em ipse laboranti xpiane religioi opem ferat: id imminet discrimē ex quo vir alius liberare nō possit. Nunc opus est arte ingenio & virib⁹ vti. Nec apud eū nisi inueniamus vbi perquirēda sint ignoramus. Vale ex rome die. vii. Aprilis. M. cccclvii.

Equo aio fert fortune ludum.

EPISTOLA CCLXXXI

Neas cardinalis senen. Iohāni binderbach. S.p.d. Ad nos de statu curie cesaris nouitas puenit. Ita se hūane res bñt: nūc iacemus nūc in alto sumus: deo laus qui cesarē omī piculo liberauit. Dolemus vicē gurcen. epi nri amici optimi: cōmiserati sum⁹ & vnguodio cui nō dubitam⁹ admodū nocere diuitias. Facta sunt hec q̃ fieri potuere ex ecutoriales misse sūt: & mō nūcius aplicus eo pergit sacre theologie professor Laurētius rauarella: quē tibi comendamus si eū videris. Ambrosio nro diximus quem misisti. Expectabit adhuc aliquantulū. Et si molestū fert tādū suspensum teneri de preposito bartescaden. expectabimus qđ agas. Cupim⁹ si qđ monasterioꝝ vacare cōtingit id nobis signifiees: vt tandem aliquid consequi possimus: quo leuior fiat nostra paupertas. In causa prebende tue vexamur maxime ob dñm zamoresi. qui tuū aduersariū tuē. Iuuamus tamē te quoad possumus. Vale & senatui tergesti. no epōq; ac preposito pisini nro noie salutes dicito. Ex vrbe romana die. viii. Iulii. Anno dñi. M. cccclvii.

Nonitates italie.

EPISTOLA CCLXXXII

Neas cardinalis senensis Iohanni cardinali sancti angeli Salutes
e plurimam dicit. Scripsi nuper reuerēdissime pater & domine mi colendissime non paucas litteras dignationi tue: nescio an potuerint ad te penetrare cū audiuerim: & te postea dimissa hungaria bosnaz petuisse: nunc pauca subiiciam: & casui mea scripta committam: naz que littere tot montes: tot flumina: tot barbaras nationes: nisi casus inopinatus pertransire iubebat. Scripsisti mihi de pragensi ecclesia tuo more paucissima verba: sed preter consuetudinem mordentia. Didis em nos p̃c omnia bene expedituros: nec dubium est quin sermo tuus ironicus

fuerit: non dicam amplius: etsi opinor quorsum ea verba tendant me nō
 ignorare. Et pro mei animi libertate semper aperte cum dignatione tua
 sum locutus. Et ita faciam si quando redieris quod deus breuissime co-
 cedat cum sospitate & honore. Tunc si quid erit quod mihi velit tua pa-
 ternitas obicere: audiam patienter. Et vel obiecta purgabo: vel petam
 veniam: nisi quod plerique agunt alta mente archanum tuum inducere vo-
 lueris. Et de hoc satis. Audiui vt dictum est de tuo transitu: credo fuisse
 vrgentem causam. Sed doleo armis plenaz esse hungariam quibus non
 in tburcos sed in sese barones eius terre depugnent. Illud quoq; mole-
 stissimū est q̄ inter imperatorem & hungarie regem vetuste contentio-
 nes reuirescut. Mallem tua studia huic morbo mederi: & que sunt in vi-
 scribis nostris auferre mala conari potius q̄ que cutem attingunt. Sed
 cuncta optime nouit prudentia tua: cuius iudicium nunq̄ meo postpo-
 fuerim. Venio ad res italicas. Dominus noster bene valet ad cruciatam
 totis intentus animis. Apud esculum latrones cum Iosia & Octauiano
 arcem munitissimam ecclesie occupauere. Legatus adductis eo copiis
 omnes in deditionem accepit. Vrsini cum comite euerfo cōtendunt: &
 colūnenses qui hactenus quievere: nouissime se bello miscuerunt. Rex
 aragonum cum genuenlibus bellum gerit. De pace nulluz verbū. Dux
 mediolani quiescit & veneti: quibus nuper nonnulli ciues in exilium acti
 sunt: & aliqui manus amiserint. Senenses intestino morbo laborant: pie-
 cininus regis homo est nec putatur hoc anno arma sumpturus. Ex reno
 audiuius aliqua que non placent: nescio an erunt vera: papa nuper in-
 terrogauit cur non impediresset: respondi vt soleo libere suam sanctitatem
 cui m esset in hispania: italica negocia curare uon potuisset: tuam reueren-
 tissimam paternitatem in bolnaualde reno distare. Camerarius legatus
 orientis duos pape nepotes in vincula coniecit qui cyprum populati fu-
 erant. Que scribam alia non habeo. Ex vrbe die. iiii. Iulii. Anno domini.
 .Mcccclvii.

Pollicetur rogatu operam dare. **EPISTOLA CCLXXXIII**
 Neas cardinalis senēsis. Illustri principi Ludouico duci bavarie
 c Salute: plurimam dicit. Reddite sunt nobis littere tue humanita-
 tis & beniuolētie plene: quibus rogas vt illustri principi Ruper-
 to nepoti tuo ad consequendam ecclesiam ratspanensem: nostros fauo-
 res impertiamur. Reduciſq; nobis ad memoriam dare memorie genito-
 ris tui erga nos charitatem: & tuam illam quam simul habuimus in no-
 ua ciuitate consuetudinem. Vidimus libenti animo epistolam tuam: &
 mirati sumus subscriptionem proprie manus. Scribis em̄ optime quod
 est in tanto principe valde laudabile. Recordamur quotiens in curia ce-
 saris suauis habuimus sermones in simul & cu; de lapide inuisibilitatis
 inquisitione; faceres. Tenemus memorie in ditione tua possedisse nos
 ecclesiam bispacensem. & fuisse a genitore tuo benigne tractato s. Scim⁹

q̄nobilissima est indyta domus bauarie: & q̄ illi sedes apostolica teneat. Intelligis vti confidimus nos non eē ingratos: de nepote tuo sunt egregia testimonia quia tamen commissarii sumus in causa huius ecclesie ratificationem. nō possumus aliud dicere nisi q̄ inuenies nos veram relationem fecisse & paratos eē nūc & in futurū vt tue volūtati morē geramus. Datum in vrbe romana die. v. Iulii.

Refert bella italie.

EPISTOLA CCLXXXIII

Neas cardinalis senensis Nicolao missio vollatriano Salutē plurimā dicit. Audiuimus vario relatū indyrum hungarie regem vniennam rediisse. Et nobis placet pro quiete illius regis: vt sic extra turbinem hungarie. Dolemus tamen regnū illud inter se diuisum eē: veremurq̄ nec christiani inter dissentiones thurcis aperiant ianuas: deus meliora permittat. Nos in italia magnis etiam afflictamur malis. Rex aragonum cum genuensibus bello implicatus est. Magnam romanū agri partem vsini & comes euersus vastant. Senens. discidium indies augent: nouisq̄ indies ciues aut plectunt aut in exilium aguntur: nec videmus quo pacto quiescere possint. Aiunt cancellarium ad vos ex bohemia rediisse dicito illi multas nostro nomine salutes. Comendamus tibi Laurencium rouarellam nunciū apostolicū qui has tibi restituat: nō fuit in austria prius. Comonito eū atq̄ instructo in agendis. Si nō est dimissus epus varadiens. pro eo verbū faciet & litteras affert: quarū nos promotores fuimus p̄ veteri amicitia & quia innocentē eē confidimus. Vale ex vrbe die. iiii. Iulii. M. cccdvii.

Commendatur nundus pape captos redimendos.

Neas cardinalis senensis

EPISTOLA CCLXXXV

e Henrico senleben Salutem plurimā dicit. Dominus noster sanctissimus mittit Laurencium rouarellam: qui has litteras secum affert ad serenissimum hungarie regem. Non fuit homo alius in austria. Necessaria erit ei instructio & directio tua. Comendamus eum tibi. bonus vir est: doctus theologus. Cura eius erit vt captiui imperatoris dimittantur: varadiens. relaxetur. Et pax si fieri potest illas demum partes inspiciat. Ab eo intelliges italicarum rerū & huius vrbis statum: plus mali q̄ boni audies. Neq̄ em italia quiescere consuevit: vosq̄ germani didicistis mores nostros: & non modo vicinos sed fratres atq̄ ipsos parentes bello premitis. Nihil est vsq̄ tutum. Damnosissimū est q̄ austria indyta domus in seipsa discidium habet. Deus illos principes aliquando meliori respiciat oculo. Et quos fecit maximos faciat amicissimos. In causa varinensi. expectamus quid sequatur: quia ibi multum spei collocamus: alioquin ad mendicitatem redacti sumus. Sed si quid in partibus illis vacat quod obtineri posse confidas: velis nobis significare: gratias agito regie maiestati pro litteris missis pape regradādo de mea promotione. Bene vale. Ex roma die. iiii. Iulii. Anno. M. cccdvii.

De eodem.

EPISTOLA CCLXXXVI

c Neas cardinalis senensis Iohanni nihili Salutem plurimam dicit. Que scripsisti de curia nostri cesaris iam pridem noneramus. Fuit nobis res permolesta agimus deo gratias qui personam cesaris custodiuit. Credimus imperatricem animo conturbatam esse: eiusque compatimur adolescentie: que ad calamitates in germaniam venit perferendas. Putamus tamen eamipsam sibi conuulere: & consolationes querere. Constrictiones hungarie didicimus: omnia sunt ad thurcorum potentiam augendam: ferenda sunt que deo volente fiunt. Ille ex malo bonum elicit. Si dabitur aliquando facultas: cogitabimus de te non aliter quam de nostro fideli & singulari amico. Laurencium rouarellam qui cum presentibus ad te venit: nuncium apostolicum tibi commendamus ut assistas ei & consulas si qua ex te quesierit. Tu quoque si aliquod monasterium vel preposituram bonam vacare perceperis: fac nos quamprimum certos. Potes per venetias mittere litteras. Illinc enim frequentes ad nos currunt tabellarii mercatorum: querenda suffragia sunt. Vale ex roma die .iiii. Iulii. Anno dñi. M. cccclvii.

De eodem & consolatur super morte amici:

EPISTOLA CCLXXXVII

c Procopio rabensteyno Salutem plurimam dicit. Ex vienna tuas accepimus litteras cum bobemiam peteres. Nescimus an redieris. Audiuimus insignem fratrem tuum & amicum nostrum singularem Iohannem equitem extremo die functum. Credimus te turbido & amarulento esse animo. Nam & nos tali socio priuati non dolere vehementer non possumus. Sed quid agamus trita est hec via: aut non nasci oportet: aut natum mori. Nos parentes preires: fratres: sorores: amici: pauci admodum sunt cum quibus iam viuere delectet. Nam etate graues: parare nouos amicos nescimus. Et veteres paucis demptis mors abstulit. Nec modo aliud expectamus: nisi aut eripi nobis eos quos amamus: reliquos aut nos auferri ab illis. Atque quandoque dies illa venerit non erimus inuiti ut olim: quibus ad maiorem amicorum cumulum erit eundem. Credimus te ista etiam meditari nec egere consolatione: ideo preterimus hec. Accepimus turbulentas esse res germanie neque imperatori bene esse cum rege hungarie. Dolemus. Nam res pessima est & noxia: non modo austrie sed vniuerse reipublice christiane. Deus in meliora permittat. Cupimus de rebus bobemicis fieri certiores: sed & quid sperandum sit Laurencium rouarellam qui bas ad te desert. Cupimus tibi commendatum esse frater est archiepiscopi rauennatis tibi amicissimi consilium tuum optabit in rebus agendis. Ne desit sibi rogamus prudentia tua. Vale & Nicolaum nostrum pro tua consuetudine commendatum babe. Ex vrbe die .iiii. Iulii. Anno. M. cccclvii.

Petit ad possessionem epatus varimen. p. procuratores suos induci ple
 riq; captas beniuolentiā reg? **EPISTOLA CCLXXXVIII**
 Neas cardinalis senensis Casimiro regi polonie. S. p. d. Cū vaca
 e ret nuper ecclesia varimen. cōuenientes canonici ei⁹ in glagonia
 maiori: & cogitantes de futuro pontifice: vota sua in me direxerūt
 postulātes a summo pōtifice vt ecclesiā illā mibi cōmiteret. Idēq; fecerūt
 serenissimi principes dñi impator & rex hungarie atq; bobemie consan
 guinei & affines tui. Annuit beatissimus pōtifex p̄cibus eorū: & summo
 cardinaliū cōsensu ecclesiā illā mibi cōmendauit. Mittā prope diē pcura
 tores meos ad serenitatē tuā cū lris aplicis: quibus precor vt ad posses
 sionem capiendā necessarios vel imptiri fauores. Scio em̄ quia sine tua opa
 pari proficerēt: cu; iam pruscia in manu tua pene tota ee ferat. Intelligo
 me magno munere donatū a tua mansuetudine: si mei pcuratores vt nō
 ambigo tuis adiuti presidii ecclesie possessionē cōsequant. Facies rem
 gratissimā summo pōtifici & sacro collegio: simulq; impatori & regi hun
 garie quos nō dubito maiestati tue p me scripturos ee. Ego vero cona
 dor nocte dieq; omni studio & diligentia tue serenitati me gratū ostende
 re: atq; itā efficere vt mibi p̄fuisse tuā clementiā nō peniteat. Ianq; p mea
 virili in sacro collegio bonorē tuū tutare cepi. Nanq; cū ageretur de cul
 mine ecclesie pro qua scripseras: erantq; qui omnino illā cōmittendā esse
 dicerēt pcuratori magni magistri ordinis beate Marie teutonicorum.
 Ego prorsus restiti: meaq; suasiōe factū est vt res suspensa sit: cū tue maie
 statis p̄conia: simulq; genitoris tui & germani qui pro fide catholica in
 bello cōtra t̄burcos obiit darissimas virtutes retulisses. Quibus auditis
 sedes apostolica que prius inclinata erat ad promouendū procuratores
 ordinis: mox sententiam mutauit: decreuitq; sup̄federē: vt interea tēpo
 ris aliquid de cōcordia & pace illarū partiū tractari possit: & medio tēpo
 re rectorem aliquem siue administratores illi ecclesie dare: qui tue sereni
 tati merito displicere nō debeat. Verū ego pro ea qua tuo culmini deuo
 tione afficior: audeo suadere: idēq; vtile arbitror: vt tua serenitas simul cu;
 illis de terra pruscie oratores suos ad sedem aplicam mittere q̄totius stu
 deat: viros prestabiles & autoritate insignes: qui offerētes viam iuris ac
 cōcordie cum aduersariis corā sanctissimo domio nostro censuras eccle
 siasticas in terra pruscie quomodolibet fulminatas aut tolli aut suspendi
 petant. Spero em̄ eo modo res magnifice ad bonorem tue sublimitatis
 & illarū partiū tranquillitatem cōduci posse: cum sanctissimus dominus
 noster ad bec optime sit inclinatus. Et multi sunt in sacro collegio card
 nales reuerendissimi qui maiestati tue sunt affectissimi. Inter quos est re
 uerendissimus dominus rothomagen. Ego vero minimus inter omes
 nihil omittam ex his que ad augmentū status & glorie p̄tineāt tue subli
 mitatis. Cui me humillime recomendo. Ex roma die vltima augusti.
 Anno domini. M. cccc. vii.

Recommendaſt illis eccleſie ratiſpanenſi. pronentus.

Neas cardinalis ſeneſi.

EPISTOLA CCLXXXIX

c Ottoni & Ludonico bauarie ducibus. S. p. d. Obtinuistis tandē eccleſiā ratiſpanenſi. reuerēdo patri Ruperto filio & nepoti vſo cōmendari. Satiſfactū eſt deſiderio vſo. Merebat indyta domus vſa exauſari in ſuis precibus. Nec talis eſt eccleſia ratiſpanenſi. que vel pbitati vel nobilitati eiūſdē Ruperti ſatiſfaciat. Duo tñ obſtabant petitionibus vſis etas ſcē pmouēdi minor & capituli ipſius eccleſie deſideriū a quo erat alius electus nō indignus neq; ignobilis. Sed cū reperiſſet pietas dñi nſi electionē ipſam minus canonicam eē & binc Rupti merita libraret pretu lic nobiliore. Nec putauit in etate momentū eē faciendū; quā tante domus claritas cōmunifſet. Eſt igit vſtrū recognoscere hoc bñficiū ab ipſo dño nſo ſanctiſſimo. Qui etſi fecit qđ debuit: nonorāduſ eſt tñ iuandū & extollendū qui hoc tempore nobilitatis cultor & cōſeruator exiſtit. Verū cū eccleſiā ratiſpanenſi. que olim florētiſſima fuit: & a pgenitoribus vſis fundata: magnis opibus abūdauit: iam pauperem: ac pene ruentem & vndicō laceram eē intelligamus: nobilitatē vſtrā rogamus obnixē vt poſtq; ad manus vſtras rediit & caro vſtra illi peſt: ita efficere velitis vt palā oībus fiat vos nō verbo ſed ope ipſius eccleſie pteſtores & aduocatos exiſtere. Sit vobis cōmendata cleri libertas: date opam vt diſtracta et impignorata bona ipſius eccleſie abſq; grauamine cleri recuperent. Sit ipſe Ruptus oīū ſuarū nō lupus ſed paſtor: ſit canonicorū & aliorū clericorū nō tyrannus ſed pater. Meminerit quia iubet apſus vt nō domine mur in clero: ſed tanq; forma facti gregis eccleſie preſideamus. Nouerit nō ſe eccleſie ſed eccleſiā ſibi cōmendatā eē. Cōmendamus deniq; etiam excellēti vſe venerabilē Henricū de habſperg. cuius electio nō ſuis de meritis: ſed propter omiſſas turis ſolemnitates reiecta eſt: dignus eſt certe cui Rupertus & qui res ſuas gerunt non inſultēt ſed cōpatiantur: non iniurientur ſed faueant potius & ipm ament. Eſt em vir bonus cuius nobilitati ingenui correſpondent mores. Etem manifesta eſt nobis eius probitas. Nam licet multa in eū queſita ſunt teſtimouia ad eius famam denigranda: nemo tamē repertus teſtis eſt qui eius bonori detraxerit. Paſſus eſt vir bonus nō modicā iacturā. Venit romā cū grauibus expenſis fuit hic ea parte anni quādo eſt ardentior & piculoſior aer: & perpeſſus eſt complures labores: & tandem ſuccubuit. Proſequēbatur cauſam ſuā queſierat honorem quē ſibi debitū exiſtimabat. Fecit quod ceteri mortales agunt. Nam quis eſt qui electus in epiſcopum alicuius eccleſie nō conetur electionem ſuam tueri: & a ſummo pontifice confirmationem ſuam obtinere? Qui epiſcopatum querit inquit apoſtolus bonus opus querit. Verum ea vſus eſt modēſtia: ea grauitate in ſuo iure proſequēdo vt nullius vnq; bonori detraxerit: nullius fame preiudicauerit: nullius perſonam in diſcrimen adduxerit. Idem fecere & qui cum eo miſſi ſunt a

capitulo. Testes nos sumus corā quibus causa agitata. Tantum ē quīs in electum ipsum & eligentes nōnulla crimina obicerentur per procura-
tores Ruperti. Ipse tamen electus & sequaces nihil aliud quesiuere q̄ se
purgatos atq; innocentes ostendere. De Ruperto nihil vnq; reprehen-
sione dignum dixerunt. Sed tam ipsum q̄ progenitores suos & excellenti-
as vestras: ipsamq; bauarie domum cum magna veneratione cum sum-
ma reuerentia: & singulari quadam maiestate nominauerunt. Quibus
ex rebus iustum & supra q̄ iustum eē putamus: vt eundem Henricum
& qui cum eo venere cōmendatissimos suscipiatis: eisq; fauentes ac con-
siliis assistentes & auxiliis quod est vere nobilitatis erga eos ostendatis
que vicisse contenta nō insultat victo sed victū sepe iacentes eleuat & in
partem felicitatis assumit. Hec pro nostra erga vos charitate & indytam
domū vram affectione dixisse volumus: quīs sciremus nobilitatē vram
quod scripsimus p̄ seipsam id fuisse facturam. Datū rome die. iiii. septem-
bris. Anno dñi. M. cccclvii.

De eodem.

EPISTOLA CCXC

Neas cardinalis senensis Ottoni & Ludouico bauarie ducibus
c Salutē plurimam dicit. Annuit sanctissimus dominus noster pre-
cibus vestris: ac ratilpanē eccliam reuerendo patri domino Ru-
perto filio & nepoti vestro commendauit. Voluisset apostolica pietas
eam eccliam multo maiorem & ditiores fuisse: & talem que nobilitati
& moribus ipsius Ruperti satisfaceret. Sed qualiscunq; est recipi debet
alacri animo: & habende sunt ingētes gratie eidem domino nostro: qui
valde libere desiderio vestro studuit complacere. Cōmendamus igitur
excellencie vestre eccliam ipsam & clerum eius: quīs certi sumus fun-
dationem progenitorum vestrorum in manibus vestri sanguinis confi-
tutam felicibus incrementis augendam esse. Insuper quia venerabilis
vir Henricus de habspurg qui fuit electus a capitulo in prosecutione iu-
ris sui modestissime se habuit: idemq; fecerunt qui cum eo missi fuerunt
ad confirmationem electionis petendam: dignum censemus vt eos be-
nigne recipere & tractare velitis: non permittentes eis aliquam inferri
molestiam vel iniuriam. Nam cum ipsi tam de pfato Ruperto q̄ de vo-
bis & indyta domo bauarie cum summa semper veneratione locuti sint
& prosequendi ius suum honestam modestiam habuerunt. Non esset
propterea iustum eos iacture aliquid ferre. Scimus hec per se nota esse
prudentie vŕe: ideo non plura scribimus. Tm̄ rogamus vt si qui sint qui
eos in conspectu vestro criminari voluerint tanq; litigando in hac curia
honori vestro detraxerint: nolite illis credere: sed nobis potius fidē pre-
bere coram quibus ē causa agitata & qui vobis scripsimus. Datū rome
die. vii. septēbris. Anno dñi. M. cccclvii.

Grates refert de promotione & efflagitat iterum promoueri. Refert
etiā nouitates vrbis.

EPISTOLA CCXCI

Neas cardinalis senensis Imperatori Friderico Salutē plurimā
e dicit. Accepi supioribus diebus litteras tuas super negocio con
cernente reuerendum patrem episcopum lauriensem. Introduxi
ad sanctissimū dominum nostrum nuncium tuum: obtinui litteras fieri
fm desiderium maiestatis tue: quas idem nuncius apportabit. Suppli
co serenitati tue digneris ita facere: vt capitaneus in vordteniteyn non
sit nimis onerosus illi ecclesie laurien. quia reuera multum exorbitat &
grauat derum: tua maiestas semper pia fuit & sacre religiōi affecta. Con
tinuetur in hac sua gloria tua pietas nec patiatur a suis officialibus vexa
ri derum quem semper misericorditer tractauisti. Hec dico: quia cupio
semper bonori tuo bene consultum esse. Accepi & alias litteras quas in
facto ratispanen. ecclesie transmisisti Ruperto fauētes iam ille promotus
erat ad ipsam ecclesiam quia reperta fuerat electio capituli inualida. Cau
sa mihi comissa erat. Et ego in cōsistorio relationē feceram. Postq̃ domi
nus noster cōsiderauit scripta q̃ prius tua maiestas miserat fundata super
electiōe canonica: nō dubitauit quin ea reperta inualida p̃motionē Ru
perti cōmendaris qd̃ ego etiam ita putauī futurū. Et ita copiacitū est illi
nobilissime domui. Insup gr̃as ago maiestati tue p̃ lris sanctissimo do
mino nro & sacro collegio sup facto variē. eccleie in meū fauorē missis.
Nūc cū idez dñs n̄r ecclia: illā mihi cōmēdauit: supplex oro vt digneris
llas oportunas in bona forma scribere ad serenissimū polonie rege: sub
scribēdo illas manu propria: vt maior videat affectio: rogātes en vt pro
curatoribus meis possessionē ipius ecclesie assignari faciat. Veniet enim
infra paucos dies vnus ex pcuratoribus ipis ad serenitatez tuam p̃ lris
accipiendis quē cupio celeriter expediri. De nouitatibus harum partiū
hoc t̃mmodo scribere possum. Rex aragonum in maximam et potētissimā
babet in mari classem minatur genuensibus. Sed & aliis q̃ pluribus ter
rorem incutit. Comes Iacobus piccininus cum exercitu regnum apulie
exiturus est prope diem. Dicit se cōtra Sigismundū malefētā arma sum
pturū: sunt tamē qui senensibus & qui ecclesie romane timēdum putāt.
Vrsini & comes euersus inter se contēdunt: nec finis pōt inueniri discor
die. Cardinalis de vrsinis quasi papā timeret ex vrbe iam pridem recel
sit: & inde simultates nō pauce exorte sunt inter ipsum & romanū p̃sulē
Missus ē t̃n modo p̃ collegiū cardinalis sancti Marci qui eū aplice pieta
ti recōciliet. Nescio quis fructus sequetur. Nō sumus sine periculo inte
stini belli si vrsinorum domus implicata remanserit. Ex oriente nouitas
allata est fratrem cardinalis portugaliē. veneno peris̃se in cypro: qui re
gnaturus eo profectus erat ac filiam regis duxerat. Thurcorum classis
mithelenē insulā conatu vexatura fert: s; auxilio illi erit legatus ap̃licus
cū trēremibus suis & rbodiēsi manu. Alia q̃ scribā nō habeo. Comendo
me humillime sublimitati tue: ad cuius mādāta semp ero paratus. Ex ro
ma die. xi. septēbris. Anno dñi. M. ccc. vii.

De eodem.

EPISTOLA CCXCII

Neas cardinalis senensis. Ladislaw regi bugarie Salutē plurimā
e di. Que scripisti mihi sup negotio vuratislauien. electi: curavi
atq; diligēter pegi: quib; res esset difficilis & pecuniaria. Gestus
est mos tue serenitati & remissa est electo magna pecunie pars. Labora-
ui vt satisficeret desiderio tuo circa ratispanen: ecclesiam & obtenta ē tua
volūtas. Prefectus ē em illi ecclesie illustris princeps Rupertus bavarie
dux cōsanguineus tuus: fuit ego in ea causa cōmissarius: & quēadmodū
debui conatus sum eam relationē facere que cū veritate eidē Rupto vti-
lis eēt. Feci id libēter quia intelligebam me sublimitati tue: simul & indy-
te domui bavarie cōplacere: & ecclesie illi bñ consulere: nec de hoc plura.
Verū serenissime rex cū tua pietas dignata fuerit dño nro pape pro me
scribere atq; iustanter supplicare: vt ecclesia varimeñ. mihi cōmendaret:
idq; iam factū est rōgo & supplico vt ceptū continuans bñficiū: serenissi-
mo regi polnie fororio tuo vrgēt scribere digneris. p possessiōe ipsius
ecclesie meis pcuratoribus danda quēadmodū Henricus senfisleben de
canns vuratislauien. tue sublimitati latius declarabit necessariū eē. Idem
etiam celsitudini tue nouitates harū partū quas sibi scribo seriosius ex-
ponet. Nec aliud impresentiarū nisi qd me tue sublimitati iterum atq; ite-
rum cōmendo ad eius semper mandata paratum. Ex roma die .xi. septē-
bris. Anno domini. M. cccclvii.

Hortatur vice sua promotiones principū ad regē polonie impetrare.

Neas cardinalis senensis. Hen.

EPISTOLA CCXCIII

e rico senfisleben Salutē plurimā dicit. Scripsisti nobis his diebus
frequētes litteras p quibus gratias agimus tibi: qui veri & opti-
mi amici officium imples. Intelleximus illarum disturbia partium. Dole-
mus principes vestros non tam se beniuolentia q̃ sanguine contingere
Cuius rei causam non ipsis ascribimus sed illis quarum voces pre cete-
ris audiuntur. Infortunium est hoc nostri temporis vt tunc potissime di-
uisi simus cum expediret maxime esse vnitos: sed dabit deus his quo-
q; finem. Pro electo vuratislauien. laborauimus diligenter: & tandem
consecimus quod petebatur. Nam tria milia ferme ducatorum remissa
sunt. in qua re intelliges ex vuenceslao que fuerint partes nostre. Roga-
mus velis esse cum maiestate regia: & ab ea litteras oportunas impetra-
re ad serenissimū polonie regē & alios vt opus esse putabis duplicatas.
Nam ipse vuenceslaus offert se iturum nomine suorum dominorum in
poloniam: & nos statim mittemus Bartholomeū canonicū varimeñ. cū
litteris & procuratoriis oportunis: & necessarium est qd ambo habeant
litteras regias. Nam nos eisdem ducibus per hos dies non parū ob-
sequium fecimus: qui pugnātibus fere ceteris cardinalibus: sanctissimo
domino nostro suauissimus consanguineus eorum Rupertum ad ratispa-
nen ecclesiā pmouendū eē: cū essemus cōmissarij & alterius electionem

inuenissemus non valere. Mittimus tibi litteras credenciales quarum vigore poteris eis supplicare ut tibi assistant ad regias litteras impetrandas Procopio & Nicolao scribimus quos arbitramur suos fauores non negaturos. Cardinales sancti Angeli vellemus apud se esse ut eius summa prudentia lites australice componeretur. Rogamus ut nostras litteras sibi transmittas. Et denique cures ut venientibus dictis venceslao & Bartholomeo littere que necessarie sunt in promptu habeantur. De nouitatibus harum partium pauca sunt que scribere possumus. Eaque sunt huiusmodi ut supra in littera imperatoris. Vale optime ex roma die septima septembris. Anno. M. cccclvii.

Petit patrocinari ut promotio regis impetretur. EPIS. CCXCIII

Neas cardinalis senensis Procopio cancellario bohemic. S. p. d.

e Quis raro nobis scribis. Ex Nicolao tamen simulque Henrico senense ben intelligimus te veterem erga nos beniuolentiam retinere & omni officio veri amici satisfacere: non repetimus que pro nobis fecisti. Sunt enim plurima: nec nos hi sumus qui referre gratias valeamus. Illud tamen quod possumus facimus: redamamus magnificentiam tuam: & animum habemus paratum omnia facere que tibi grata sunt & nobis possibilia. Id ostendemus si quando per venerabilem germano tuo preposito vice grandem aliquid acciderit quod tibi utile futurum putemus & in nostra potestate consistat. Interea rogamus te ut perseueres in officio charitatis & cui Enee semper memineris. Insuper quia mittimus propediem procuratores nostros cum litteris apostolicis ad capiendam possessionem varinensem ecclesie si saltem haberi poterit. Rogamus amicitiam tuam ut eas litteras impetrare velis a regia maiestate quas Henricus predictus dixerit oportunas. Nam tantum pondus huiusce rei consequere in serenissimo rege ipso hungarie atque bohemic consistit: & qui cepit perficit. Erimus in eternum sue maiestati & tibi obligati. Quippe qui ecclesiarum eam suo & tuo fauore obtinuerimus. Conati inquam semper sumus nos gratos ostendere. Credimus cardinali sancti Angeli iam apud vos constitutum esse. Quod si ita est commenda nos sue dignitati tanquam patri venerati dignissimo. Que sunt apud nos noua scribimus ipsi Henrico tibi communicanda. Feruet apostolica mens desiderio exterminandi turcos sed principes christiani inter se discordantes piuum propositum prorsus deserunt. Deus meliora prebeat: quod speramus. Vale optime. Ex roma die .xi. Septembris. Anno domini .M. cccclvii.

Hortatur concordie imperatoris & regis hungarie intendere.

Neas cardinalis senensis. Ioban.

EPISTOLA CCXCV

e ni cardinali sancti angeli. Salutem plurimam dicit. Breues more tuo scripsisti ad me nuper epistolas. Vidi eas libenter quia significabant te ex hostia reuersum prope hungariam degere: ac benevalere quod preceteris mihi iocundissimum fuit. Spero hec scripta mea repertura esse in au-

Aria personam tuam: inter mitiores gentes. Vtinam ita fiat. Nam presentia tua futurum opinor vt principes illarum partium prorsus componant. Ait em cardinalis papien se cum anno superiori ageret in austria omnes lites inter imperatorem & regem hungarie adeo attenuasse: vt parum ad integram concordiam superfuit. Composuisset omnino partes ipsas vt est opinio: nisi coactus fuisset nurebergam ascendere. Existimo igitur haud dubie dignationem tuam fide debito terminaturam quod ille infectum reliquit: si tamen ita est vt compositioni tam parua vt referunt res defuerit. Vt cumq; sit elaborandum est eo negotio. Nec minus erit composuisse imperatorem & regem q; thurcum deluisse. Et ego quidem hanc coronam tue dignationi auguror & opto. Nouitates harum partium non dubito intelligis ex aliorum litteris. Ex me tamen hec pauca babe. Rex aragonum maximam habet in mari classem galearum supra. xxx. magnarum onerariarum septem: minorum nauigiorum plurimum. Dicit se iturum in cathaloniam vt inde fortior redeat contra thurcos. inde factus est vt rex portulagie aduentum suum suspendere. Genuenses hanc regis classem contra se armata putant: simulq; cum eis florentini & senenses timent: certitudo nulla est quid tandem rex intendat. Comes Jacobus piccininus cum exercitu circiter duorum milium bellatorum exiturus bellum fertur. Territat ecclesiam simulq; senenses: cum se contra Sigismundum malefesta profecturum minatur. Vrsini & comes euerlus adhuc inter se litigant. Cardinalis de vrsinis iam pluribus diebus e curia recessit: veritus ne quid sibi sinistri accideret: cum papa exercitum misisset aduersus fratres eius. Nunc rex aragonum vrsinorum familiam in suam protectionem recepisse fertur. Timor est ne romanus ager nouis inuoluatur litibus. Missus est cardinalis sancti Marci ex parte collegii ad ipsum dominum de vrsinis vt si possibile est controuersie componantur. Dominus noster sanctissimus iterum duas galeas cum pecunia ad legatum mittit in orientem facit pius pater quod potest: sed relinquitur a principibus nec solus potest tanti belli molem sustinere. Imperator thurcorum contra mitbelenam missurus classem fertur non modicam: sed dominus insule spe legati fretus & auxilio genuensium nauale bellum instipidus manet. in albania dicunt scanderberchium magnalia perpetrasse contra thurcos. Quod si verum est melius tua paternitas reuerendissima que per id temporis prope fuit exploratum habuit. Cupio vt tandem redcas nec velis triennium complere nisi principes contra thurcos excitari posse confidis. Recomendam te dignationi tue ad eius mandata semper paratum. Ex roma die. xi. septembris Anno. M. cccc. vii.

Petit auxilio esse vt promotiones impetrentur.

Neas cardinalis senensis Ni. **EPISTOLA CCXCVI**
colao listio Salutem plurimam dicit. Grate fuerunt nobis littere tue quibus germanica negotia nobis significasti vtinam melius

seres haberent. Sed ferēda sunt que nobis tempora dantur. Faxit deus
vt principes illi vestri aliquādo cocordes sint: ne qui sunt sanguine pro-
ximi odio dissungantur. Gaudemus procopium conualuisse: & nostri
memorem esse. cupimus nos sue magnificēcie sepius efficias comēdatos
Scribimus regie maiestati & sibi de litteris necessariis: ad obtinendam
ecclesiam variniensem. Rogamus in ea re tuo more sis vigil. Et ita effici-
as quemadmodum Henricus senfleben expetierit qui conditiones il-
lius patrie nouit: & noster est fidelissimus amicus. Ab eo scies que sunt
hic noua. Fluctuamus & nos more hominū nauigantium. Frater tuus
vulterras repetiit italia multis in locis peste laborat: sed potissime sena.
Nam que bello afflicta fuit & caritate annone: nunc quod tertium erat
morbo languescit. Vale & nobis sepius scribe. Datum rome die. xi. Se-
ptembris. Anno dñi. M. cccclvii.

Pollicetur pecuniam concedere pro redimendis litteris.

Neas cardinalis senensis

EPISTOLA

CCXCVII

Ulrico ridrer Salutem plurimam dicit. Recepimus litteras tuas
quas reddidit nobis Iacobus imperatorie maiestatis nuncius.

Agimus tibi gratias pro litteris scriptis in facto ecclesie varinienfis. Sci-
mus enim te eas dictasse & expediri fecisse. Nunc opus est vt alias iterū
expediri facias ad serenissimum regem polonie & alios prout opus fue-
rit. latius te admonebit procurator noster que statim mittemus ad pos-
sessionē capiendam. Super facto laurionē. expediuimus litteras iuxta
desiderium maiestatis imperatorie: quas ipse Iacobus secum apportabit
Rogauit enim nos vt concederemus sibi pecunias. Cōcessimus primo
sex aureos. Et deinde iterum rogauit nos vt alias sibi pecunias mutua-
remus pro reditu necessarias. fecimus sibi illas per bancum concedi. Et
obligauimus nos pro eo intuitu maiestatis imperatorie: cui debemus
omnia. Voluissimus q̄ ipse habuisset aliqua scripta vel maiestatis eiusdē
vel tua. Libentius sibi subuenissemus: tamen quia nuncius imperatoris:
noluimus eum derelinquere sicut ab eo intelliges. Rogamus des operā
cum eo postq̄ redierit vt nobis satisficiat. Intelleximus de dispensatio-
ne tua: erimus cum rectore: & videbimus quid faciendū sit: scito q̄
littere nulle possunt obtineri gratis ab isto papa: nisi pro persona impe-
ratoris. Si vis q̄ exponamus pecunias pro te scribe nobis & libenter id
faciemus: quis pauperes simus: adhuc tamen pro te inueniemus centū
aureos cum opus fuerit. Habebis cum presentibus litteras ad Iohannē
binderbachium. Rogamus eas sibi mittas vbicūq̄ fuerit. Et nos subli-
miati impatorie comēdes ad cuius mandata paratissimi sumus. Ex vr-
be die. xi. septembris. Anno dñi. M. cccclvii.

Significat concordiam factam: & exorat auxilio esse & rāposēione
ecclesie assequenda.

EPISTOLA

CCXCVIII

Neas cardinalis senensis Iohanni binderbachio. Salutem plurimam dicit. Laborauimus diu tui causa aduersariū tuū super prebenda ratispanē. & deinde peperimus tibi pacem. Obtinuimus namq; prebendam prouisi ratispanē. dari domino humanorē tibi quies esset. Et ita factum est. Hoc scribimus ad consolationem tuam. Rogamus vt nos imperatorie maiestati cōmendes & iuues nos ad possessionē habendam ecclesie varinie. Vale optime. Ex roma die. xi. septēbris. Anno. M. cccclvii.

Credentiariū littere.

EPSTOLA CCXCIX

Neas cardinalis senēsis Ludouico bauarie duci. Salutē plurimā dicit. Veniet ad excellentiā tam venerabilis vir Henricus & alii qua nostro nomine referet. Cui rogamus vt plenam credentiē fidem prestare velis. Et in bis que vice nostra petierit benignus impertiri fauorem quēadmodum de tua erga nos charitate plene confidimus. Ab eo etiam scies negociū ecclesie ratispanē. pro tuo desiderio expeditū esse. In quare fecimus quod vires nostre potuere vt bonori tuo satisfieret. Ex roma die vndecima septēbris. Anno domini. M. cccclvii.

Littere cōmendatorie.

EPISTOLA CCC

Neas cardinalis senē. Ludouico duci bauarie. Salutē plurimam dicit. Sigismundus schretel bone indolis adolescēs primus huc venit in causa ecclesie ratispanē. Primusq; lras tuas nobis reddidit. Institit die noctuq; diligentissime laborans vt desiderio tuo satisficeret. Cum res sit ad votum expedita dignus est qui digno fauore tractetur. Rogamus igitur vt ruperto administratori ratispanē. cōsanguineo tuo eum commendare velis: atq; ita efficere vt de primo beneficio vacaturo & cōuenienti sibi omnino prouideat. Reddes enim mercedē condignā suis laboribus: & nobis singularē complacentiā facies: qui eum iam pridem nouimus: & pro sua virtute dileximus. Datū rome die. xi. septēbris. Anno dñi. M. cccclvii.

Contra negantes auctoritatē summi pontificis a xpo institutam esse.

Neas cardinalis senensis Marti.

EPISTOLA CCCI

no mayer. Salutē plurimā dicit. Sunt nōnulli nationis tue homines parum pensī habentes: quibus romani pontificis auctoritas neq; necessaria esse videt neq; a christo instituta. Contra quos hanc epistolam scribere & tibi transmittere decreuimus: vt si quando tales homines te adierint: babeas ex nobis quo gladio eorū temeritatē confodias. Nam quando eos non solum scripta iura reuellunt & auctoritas ecclesie longe lateq; diffusa: sed ipsa quoq; naturalis ratio eis aduersa est: que lex nature immobilis & inuariabilis adeo fixa est: vt neq; epicheiā ferat. Audi ergo quo modo istos reuincimus: reuellimus: pferimus: cum xpianis nobis questio est qui euangelium recipiunt & christum filium dei p nostra salute incarnatū & passum fatent. Hi nobis baud quāq; negabūt

sacramenta in ecclesia ab ipso filio dei instituta: quibus ad salutē nostram
utimur: baptismi cōfirmationis: eucharistie: penitentie: ordinis: matrimo-
nii & vñctionis extreme: quorū vnū quod est principalissimū scz ordinis
aliorū duorū que potissima esse vident: eucharistie ac penitētie mysteriū
in se continet. Nam sacerdotes hac potissimū causa sunt instituti. vt pur-
gantes p penitētiā homines a peccatis suis & in gratiā dei redeūtes:
idoneos faciāt ad corpus xpi participandū. Deinde corpus xpi consecrā-
tes illud eis administrent. Videmus aut natura ita compatum esse vt oīs
potestas que ad principalem aliquē ordinata est effectum: inferiores or-
dines sibi subseruientes habeat qđ maxime in artibus apparet. Nam ar-
ti que formam materiale inducit alie subseruiūt que materiam disponūt:
Et rursus ars illa que formam inducit alteri seruit ad quā pertinet finis p-
fecti operis. Nam qui ligna cedit arti nauifaciue deseruit. Et becrursus
gubernatorie illa vō militari vel iconomice quēadmodū ad diuersos or-
dinantē fines. Cum ergo potestas ordinis in eum finem constituta sit vt
purgatis hominib⁹ corpus xpi ministret palam est inferiores ordines ei
deseruere: ea pparantes que ad hoc opus necessaria sunt. Et infimi quidē
ordines sacerdotali deseruiunt populū pparantes. Ostiarii quidē arcē-
do infideles a cetu fidelium. Lectores instruēdo cathecuminos elemēta
fidei tradentes: propter quod eis scriptura veteris testamēti legenda cō-
mittit. Exorciste vō eos purgant qui per demoniorū vexationes a sacra-
mentorū perceptione impediunt. Atq; ita bi tres ordines disponēdi po-
puli curam habent. Est & quartus accolitorū ordo: cui vasa non sacra cre-
dita sunt in quibus sacramenti materia pparat. Subdiaconi vō ministe-
rium habent supervasa sacra & sup dispositione materie nondū cōsecrate
Diaconi vō vterius procedunt: administrant em atq; contingunt mate-
riam iam consecratā xpi sanguinē populo dispensantes. Subseruiunt autē
bi ordines sacerdotali etiam pparatione populi. Nam dyaconibus com-
mittit euangelica doctrina pparanda populo. Subdiaconibus epistola:
Accolitis luminis cōmissa est cura. quod ad solennitatē doctrine procul
dubio pertinet. Atq; ita bi sex ordines ad septimū referunt qui sacramē-
talis appellat. At cum ordinū borū collatio cum sacramento quodā pfi-
ciatur. sacramenta aut ecclesie dispensatores requirunt idoneos: necessa-
rium est supiorē aliquā potestate esse in ecclesia altioris ministerii que or-
dinis sacramenta dispensent. Hanc aut maiores nostri epalem appellave-
re: que quīs in cōsecratione corpis xpi sacerdotalē non excedat: superat
tamē in his que ad regimē populi ptinent. Nam & ipsa sacerdotalis po-
testas ab epali diriuat. Et que sunt ardua circa populi curam epis referuā-
tur. Nec sacerdotes ipi dum corpus xpi conficiunt rebus aliis vtunt q̃
per ep̃m consecratis vt altari calice vestibus. Est igitur manifestū summā
regiminis quod in populo xpiano gerit ad epalem pertinere potestatē.
Verum quīs populi per diuersas dioceles ac ciuitates distinguat: sicut

Si una est ecclesia sponsa christi: ita & unum oportet esse populum christianum. Et sicut in
vno populo spali vnus requiritur episcopus ad quem summa rei deferatur: ita & in toto
populo christiano precessarium est vnum esse totius ecclesie caput: vnum preceptorum atque
magistrum ad quem maxime queque & difficilia referant. Cumque ad unitatem ecclesie
conseruanda illud potissimum requiratur vt vna sit oim fides: circa ea vero que fi-
dei sunt questiones varias suboriri contingat: vnum esse principem vnumque caput
oportet & supremum iudicem qui questiones ipsas dissoluat. Alioquin siuarum di-
uersitas ecclesiam ipsam diuideret atque solueret unitatem. Quoadmodum factum
esse videmus? an consiliu nycenum dum sibi quisque viuebat & ad romanam eccle-
siam pius habebat respectus. Et nos quidem palam videmus omnes qui cepesta-
te nostra pegrina inuenerint dogmata: & errores predicant illud in primis sibi
vsurpare romanam ecclesie auctoritatem & principatum diffiteantur. At cum christus
deus non sponfam suam ecclesiam conseruanti amore dilexerit vt sanguine suorum pro
ea effuderit crucis tormentum pressus. Nequaquam credendum est eum in his que
necessaria sunt ecclesie non oportune consuluisse: cum de synagoga per ysaiam
dicat quid ultra facere debui vinee mee & non feci. Itaque cum necesse sit ad
perfectum regimen vnum preesse a quo ceteri dependant: minime dubitandum
est quin ex ordinatione christi vnus ecclesie presit. Et nos hunc romanum pre-
iulem appellamus: vulgus papam nominat. Insup cum ecclesie regimen
ab eo institutum sit per quem reges regnant & legis conditores iusta decer-
nunt: non est ambigendum quin ecclesie regimen optime sit ordinatum. Opti-
mum aut multitudinis regimen illud est quod ab vno regitur. Id aut ex fine
patet. Nam finis optimi regiminis pax est & vnitas subditorum. Unitatem
autem que pacis est nutritrix nemo dubitauerit longe melius ab vno seruari
quam a pluribus. Vnus enim dignitati congruit. Ob quam rem non est ambiguum
quin ecclesie regimini tanquam optimo presit vnus. Huc accedit quod in apo-
calypsi Iohannes ait se se vidisse hierusalem descendente de celo. Et moysi
mandatum est vt omnia faceret secundum exemplar ei monstratum in monte. Quibus
ex verbis quid aliud colligimus quam militantem in terris ecclesiam: instar esse
triumphantis ecclesie in celo. At cum in illa vnus sit dominus dicente eodem Ioh-
anne rursus in apocalypsi: ipsi populus eius erunt: & ipse deus cum eis erit
eorum deus. Quis non intelligit ecclesie militantis vnum esse principem oportere.
Recte igitur osee primo scriptum est. Congregabunt filii iuda & filii israel
pariter & ponent sibi met caput vnum. Dominus quoque apud Iohannem ait
Fiet vnum ouile & vnus pastor. Et ad ephesios doctor gentium Paulus. So-
liciti inquit sitis seruire unitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus &
vnus spiritus sicut vocati estis vna spe vocationis vestre. Vnus dominus: vna
fides: vnum baptisma: vnus deus. Sed dices fortasse vnum caput: & vnus pa-
stor ecclesie christus est qui est vnus & vnus ecclesie sponsus: & hic cuncta
gubernat: nec opus est alium addibere pastorem. Vana est argumentatio
tua. Nam cum omnia ecclesiastica sacramenta christus ipse perficiat. Ipse enim
qui baptizat & peccata dimittat: ipse est enim verus sacerdos qui se se ob

tulit in ara crucis: & cuius virtute corpus eius quotidie consecrat: posse
 mus dicere minime necessarios sacerdotes quod quate sit absurditatē ne
 quaquē telatet. Scimus enī xpm cum ex hoc mundo trāsiturus eēt ad pa-
 trem: cum corpore affuturus erat: elegisse ministros p quos sacramēta tū-
 delibus dispensaret. Eadē enim ratione necessarius fuit aliqū eligere cui
 vniuersalis ecclesie curā cōmitteret qd fecit. Dixit enim Petro ante ascē-
 sionem suam. Paſce oues meas & ante passionē tu interim confirma fra-
 tres tuos. Et rurſus Petro ait. Tibi dabo clauēs regnī celorum. Quibus
 verbis palam ostendit potestates clauium per Petru ad alios diriuidas
 vt ecclesie seruariet vnitas. Nec vas est dicere banc dignitatē Petro datā
 ad successores eius non diriuari. Nam xps ecclesiam vsq; ad finem seculi
 duraturā instituit fm illud Isaie. ix. capitulo Super solium dauid et super
 regnū eius sedebit & confirmet & corroboret in iudicio & iusticia amo-
 do & vsq; in sempiternū. Nam potestas apud eos qui cu; xpo vixere: ita
 instituta est vt ad posteros diriuariet p vnitate ecclesie vsq; ad finem secu-
 li. Et hoc est qd ipse Saluator ait Math. ultimo. Ego vobiscū sum vsq; ad
 cōsummationē seculi. Itaq; liquet vnum esse pontificē qui presit ecclesie
 vniuerſe. Et hic post xpm Petrus fuit: illo aut vita functo successores ei⁹
 vsq; ad calixtum tertium xpi vicariatū tenuere. Nec pot dici aliā quēpiā
 ecclesiam hoc prerogatiuo gaudere. Nec ipsa quidē hierosolomica in
 qua fuit officina nostre salutis: & cui Iacobus frater domini magnus pre-
 fuit apl's. Nam xps cum vicariū suū Petru elegit: ei loco banc dignitates
 concessit quem Petrus ipse suo sanguine conſecraret. Hierosolomica
 autē ecclesiam quāuis nycena synodus ab omnibus honorandā esse volue-
 rit saluū tamē esse decreuit ius cesaree palestine: que tunc eius erat metro-
 polis. Romana igitur ecclia vt sacri conones aiunt caput omniū ē: q prin-
 cipis aplorum & doctōris gentiū sanguine dedicata ibi apud se celeſte re-
 gnum habere meruit: vbi terrenū vsq; ad summū creuerat imperiū. Nam
 ſicut romulus & rem'iniū ibi mortalīs imperiū fecerunt: ita Petrus & Pau-
 lus celeſte regnū fundauerunt.

Preconizat scripta eius.

EPISTOLA CCCII

Neas cardinalis senensis. Episcopo oneten. Salutē plurimā dicite
 c Litteris tuis & letati & oblectati sumus. Letati quidē q tempo-
 ra nostra clavis florere ingenis & vim eloquentie paſſim cresce-
 re atq; ad exterās penetrare nationes animaduertimus. Oblectati au-
 tem q in epistola tua multum leporis: multumq; ſalis inuenimus. Et
 cum omnia que ſcribis grauiā dignaq; philoſopbo proculdubio ſint:
 tum nobis illud precipuam quandam exhibuit voluptatem: q in ex-
 emplis Ietro & Moysē quibus impugnabaris: quaſi armaturis tuis qui-
 bus & defendereris & aduerſarium tuum ferires vti nouiſti. Est enim ſi-
 mile hoc illi quod de Virgilio legimus: qui cum crimini ſibi daretur: q
 bomeri verſus operi infereret ſuo. At hoc inquit quod vituperat laude

precepta dignū est: tū ego clauam ex manu Herculis arripuerim. Hoc
itidem & nos de tuo ingenio dicimus. Perge igit̃ & florētes eloqui tui
vires sepe exerce. Sic em̃ erit inter disertos oratores nō vulgare nomē tu
um. Vale quāti es. Ex vrbe tertio octobris. Anno dñi. M. cccclvii.

Ex humilitate se indignū cardinalatu cōfert. **EPIS. CCCIII**

Neas cardinalis senen. Leodrisio cribello. S. p. d. Affecerūt nos
e baud modica voluptate prestans vir & amice singulari littere tue
quas ex mediolano. xvii. kl. septēbris ad nos scripsisti: legim⁹ Io
hannis crisostomi eplām: quam ex atbica romanā fecisti. Nesciebam⁹ te
ante greci smonis gnarum esse: prius translationē hāc vidimus q̃ te gre
ce doctum audirem⁹. Tanto te magis extimamus quāto magis est duas
linguas q̃ vnā nosse. Non ē nobis iudiciū de grecis. At qđ latine scriptū
est ex greco versum: si quid est qđ sentim⁹ admodū laudabile est: tersum:
suaue: nitidum. Gaudemus de huic doctrine p̃fectum vt laudari ab omi
bus tua scripta debeant. At qđ de nobis iudicium facis. Lōge maius est
q̃ nostra exigant merita: noscimes nos ipsos nec fallimur cum laudamur.
Qz ad cardinalatū euecti sumus diuine miserationis est nōn nostre virtu
tis. Nec oia consilia dei humana pōt inuestigare cogitatio. Sepe ad nra
ruinam tendunt que nos quasi felicia vel cupimus vel admiramur. Neq̃
dignitas cardinaliū tantū in se boni habet quantū p̃ se ferre videt̃: & qui
dem nobis qui tante glorie impares sumus instar est potius miserie q̃ fe
licitatis. Itaq̃ probe ad nos epistolam de exilio militis misisti vt solamē
nostre calamitati afferres aliqđ: egemus em̃ p̃solatione nō parua. Nam si
cut p̃stantissimi p̃res inter viles exulant boies: itaq̃ & ignari nostriq̃ si
miles quasi a patria fugati sunt cum cetui admiscēt p̃batissimoru. Idq̃
nobis accidit in sacri collegiū accersitis in quo tremētes viuimus. Faxit
deus vt si nō implemus opinionēs hominū: at saltē ne cōfundamus eos
qui de nobis bona predicant. Viri p̃stantes & euo nostro singulares Ni
colaus arcemboldus & scenacortēsis dum nos cōmendāt faciunt magis
quod se decet q̃ quod meremur. Stephanus cacia nouariē. ad quē scri
bebas diē obiit. Nos loco suo tuas legimus lras. Amauit te ille & amat
p̃culdubio in paradiso viuens. Non em̃ perit ania cum a corpe abit: neq̃
viri boni & Stephano pares ad inferos migrant: dum satis fungunt̃: sed
rectavia celum petunt ei seruituri: eoq̃ fruituri a quo receperunt esse. Ex
vrbe romana die. xxii. octobris. Anno. M. cccclvii.

Sondet cōmendato p̃ficere.

EPISTOLA CCCIII

Neas cardinalis senen. Nicolao arimboldo. Salutē plurimā di
e cit. Mille annis si tacuisses nihil ad me aut de me scribens: nihil ta
men de nostro erga te amore diminuissēmus. Neq̃ em̃ nos latet
quocunq̃ in statu simus nos caros esse & amatos in mente tua. Accepī
mus modo litteras tuas quibus amicum comariū nobis cōmedas. Erit
nobis cure causa sua: & intelliget si opus fuerit tuas cōmendationes sibi

9 = 94
3.2
97

fuisse vtilis. Hic cardinalatus quē sine vllis meritis cōsecuti sumus: nulla in re nobis voluptati est: nisi vt aliquādo prodesse possumus amicis nostris inter quos tua probitas precipuum habet locum. Tuum est igitur vt op̄ra nostra confidenter vtaris. Cupimus tibi consortiꝝ & liberis bene esse. Vale optime: & nos quando facultas sese exhibet domino duci commendatos effice. Ex roma die. xxii. Octobris. Anno. M. cccclvii.

Leodrisius crebellus ad Eneam filium cardinalem senen. in epistolā Iohannis crisostomi prologus.

EPISTOLA CCCV

1 D patrem reuerētia cultuꝝ dignissimū dominū Eneam filium episcopum senensem & sacralancte romane ecclesie presbyterum cardinalem benemeritissimū leodrisius crebellus. Salutem plurimam dicit. Existimo dignissime presul ingentem iam esse litterarū acrum: carum que ex omni italia germaniaꝝ & ab optimo quoꝝ viro studio congratulandi per hos menses ad tuam dignitatem sunt conscripte. Et quīs virtutes alias: alia merita: spes etiam in futurū vberiores singulātum & facile & vere: ex magna copia vt cuiusꝝ animus tulit (et si non iisdem verbis) annotauerit: eandem tamen seriem eandemꝝ voluntates videre videor omnes imitatos esse. Quo numero cum & ipse fuerim ab amplitudine tua non ab ingenio meo vires capiens. statui impresentiarū nouo ac diuerso scemate felicitatem tibi tuam & diuine maiestatis proprium numen ante oculos ponere. Hec est epistola Iohannis crisostomi: qui cum ex pontificali throno suo pulsus & exilio damnatus esset amicꝝ exinde suis: & sanctitatis & eloquiū diuini cultores merore & cruciatibus afficerent: ad ciriacum episcopum & ipsum exilio damnatum: hanc epistolam luctus & miseriarū primo: deinde consolationis plenā scripsit. Quam ego dum e greca latinam fecissem statui pstantissime dignitati tue ea potissimū causa dari vt intelligas quāto meliore conditione te cum diuina pietas agat. Illum enim virum sapientia & sanctitate primarium: inimicorum fraus potentia: pessum dedit: tu omnium aduersantium inuidiam mirabili ingenio & vite candore superasti. Ille ex patria crudeliter pulsus est: tu a remotis regionibus quibꝝ ibi etiam feliciter degeres felicius tamē in patriam es reuocatus. Ille de throno suo eiectus est: tu ad maiorem sublimatus es. Illius ruina suos omnes miserabili calamitate inuoluit: tua vero felicitas cum ceteris omnibus amicis & diētibꝝ tuis: tum mihi maxime perbennis leticie materia: prebuit. Itaqꝝ leges hec diui crisostomi scripta non ingratis oculis. Sed ita tamen vt scribentis grauitas interpretis nouitate non ledatur. Tuam vero reuerendissimā paternitatē diutissimo bene valere precibus precor: cuius grauiissimi precones: nicolaus archemboldus & scenacurtensis non in hoc clarissimo senatu tm̄ sed in omni italia primarii viri eidem sese summo affectu comendant. Mediolani. xvi. kalendas septembris.

Iohannis crisostomi archiepi constantinopolitani in exilio constituti
ad ciriacum epm & ipm exulem. Epistola e greco in latinu traducta a leo
disio crebello.

EPISTOLA CCCVI

Gerulus exauria merorem tui vultus & dissipabo cogitatio-
nes que hac nubem efficiant. Quid em est q contristaris & meres:
quia grauis est pcella & acerbū naufragiū quibus ecclia pturbat.
Hec & ego scio nec quisq inficiabit. Sed si velis barū tibi rerū imagines
tingam: mare cum vides ab ymo fundo ventis conuelli: nautas vō ipsos
& clauis & remis manus genib? complicare: & ppter tempestatē despe-
ratione deficere: nō celum aspiciētes: nō pelagus: non aridā: sed p trāstra
iacentes lamentari & flere: atq; hec quidē in mari pueniunt. Nunc aut in
pto mari peior tumultus peiores etiā fluctus: sed tu roga dñm nostrum
ielum xpm qui nō arte supat tempestatē: sed spūscō ncellaz dissoluit. Et
q̄uis rogaueris neq; exauditus sis ne deficias anio. Hmōi em cōsuetudi-
nem seruat benignus deus: nec em ille tres pueros liberare nō poterat ne
in fornacē ignis mitterent: sed cū captiui facti eēt & in barbarorū regio-
nē deportati: nudati insup paterna hereditate: & ab omibus derelicti: ni-
hilq; eis reliquū supesset: tum subito xps verus deus repētino miraculo
q̄ illi ipauit ignē. Cum em scōrū virtutes ignis nō pferret: exiliit foras: &
quotquot circa fornacē inuenit chaldeorū absumpsit. Ecclia igit illis fuit
fornax: xpi vō creaturā oēm inuocabāt visibiliaq; angelos & ptates atq;
ita omia colligētes dicebant. Bndicite oia opa dñi dñm. Vides vt scōrū
patiētia & ignē & rorē mutauit: & tyrannū couertit. Lūis em in vniuersū
orbem dimissis: magn? inquit sydrach misit & ab denago. Quātā insup
q̄q; acerbā penā imposuit si quis verbū aduersus eos ptulisset: publicē
eius domus oisq; substantia diripiat. Ne igit deiecto atq; pusillo aio esto.
Nam & ego cū a diuitate expellebar nihil horū non cogitabā sed mecum
ipse dicebam. Si quidē voluerit: impatrix me exilio dñare dānet. Dñi ē
terra & plenitudo eius: si mediū secari voluerit. Secet. Isaiā habeo in exē-
plum. Si in pelagus me pici iubeat: ionā reminiscor. Si me velit in forna-
cē mitti: tres pueros habeo hoc ppassos. Si me vult feris obicere: Da-
nielem in fouea leonibus appositū recordor. Si me lapidare voluerit: lapi-
dat it: Stephanus mecum est pthomartyr. Si caput auerre auferat: habeo
Iohannē baptistam. Si faculetes arripe arripiat: nudus exiui de ventre
matris mee & nudus reuertar. Hortat me apls dicens. Personā homis
deus non accipit: sed si hoibus placere xpi seruus non essem. Annat me
David in quēns. Loquebar in cōspectu regū & non cōfundebar. Multa
aduersu me cōmmerunt dicētes me in cōionē quasdā accepisse postq; iā
comedissent. Qd si quidē a me factus ē: delect nomē meū de libro aplo-
rum: neq; scribat in libro fidei orthodoxe. Naz si hmōi quippiā a me fa-
ctum sit eūceret me xps de regno suo. Si vō maxie hec dicētes cōtendūt:
cōdēnet & paulū qui cena facta integrā domū baptizauit: p dēnet & ipm

xpm q postq cenasset aplis coione dedit: dicunt me cu muliere lauisse nu-
date corp meū & inueniet mebroz meoz mortificationē. Verū hec oia
fluore impulsū fecerūt. Tu aut valde tristis carissime frater ppter ea q bi
quibus auctoribz in exiliū pulli sum? summa fiducia p for ambulat sti-
pati satellitū turba. Verū & tu rursus diuitē & lazari meoria repete: vtri
eorū in presenti seculo afflictionis vtri gaudia cōtinget. Quid illi nocuit
paupertas nunquid velut athleta & victor in sinu abrahe deportatus est:
Quid aut illi pfuere diuitie in purpura & bysso supbiēti vbi liētores. vbi
satellites: vbi in aureis frenis equi: vbi parasiti & regalis mensa: Nūquid
tanqz latro ducebat ad monumentū nudā aiā de mundo efferens & ex-
clamat inani voce. Pater abraham mitte lazari vt irriget extremū digiti
& refrigeret mibi linguam. Vror enim vebementer. Quid patrem vocas
abraham cuius vitam non es imitatus: Ille domus ve cunctis hominibz
hospiciū prebuit: tu autē nullius paupis vnqz curam egisti. Non est q
lugeamus aut defleamus. Nam qui tantarū erat diuitiarū dñs: aque gut-
ta dignus non fuit. Cum particeps micarū non faceret pauperē: guttam
aque nō recepit. In byeme nō semiauit miscēdā veit estas & nō messuit.
Et hec dñi ē dispēratio q ex aduerso statuit pditionē impiis & iustis retrī-
butionē. vt sese respiciāt & inuicē cognoscant. Tūc etenim qlibet martyr
pprium tyrannū cognoscat: & tyrannus pprium martyrem quez afflixit
sed nequaqz hec mea verba sunt. Tu audi sapiētiam dicentē. Tūc in mul-
ta fiducia stabit iustus in conspectu tribulantū se. Quēadmodum em vi-
tor in estu pambulans sitiqz ardens si limpidissimū inuenerit fontem: &
multa correptus fame si ad mēsam omnibus repletam cibariis cōsederit:
prohibeat autē a potentiore aliquo mensaz attingere aut cibis vesci tor-
quebit vebementi animi dolore: & affligetur quoniā iuxta fontem con-
sederit aque vltus negetur. Sic in die iudicii videbunt impii exultantes
sanctos: a regalis autem mense fruitione acerbunt & bona tantūmodo
videntes eorum vltu carebunt. Etenim cum vellet deus vlcisci adam: se-
dit e regione paradisi terram: vt per singulas horas ad illam respiciens
optatam regionem vnde exierat animi dolore torqueretur. Sic & nos
hic inuicem non congregimur: illic enim nullus nos a mutua conuersa-
tione prohibebit. Videbimus autem illos qui nos in exiliū dede-
runt quēadmodū lazarus diuitem & martyres tyrannos suos. Ne igit
desperaueris sed recordare pphete dicētis: subfannationē hominū ne ti-
mueritis & eorum contēptu ne vincamini. Sicut em lana a tinea sic corro-
dent & tanqz vestis inueterascent. Anaduerte autē & ipm dominū quē-
admodum statim ab incunabulis psecutionē patit: & in barbarā terram
eicitur is qui mundū continet: exemplū nobis factus ne moleste aduer-
sa feramus. Memoria repete saluatoris passionē quāta obprobria ppter
nos sustinuit. Quidam enim eum samaritanū vocabant: quidam vō de-
moniacū & gulosum & pseudo pphetā. Dicunt em. Ecce hō edax & vini

potator & qui in principe demoniorū demonia eiicit. Quid aut cum es
ad pabulum ducerent, Quid etiam cum aceto & felle potaret eū. Quid
cum caput eius arundine pcuterent. Quid insup cum damidē induerēt
& spinis eum coronarēt & pidentes eum illuderēt. oēmque in illum cōtu
melie speciem exercētes. Cūque circūducerēt illum sanguinariū illi canesc
tunc cum nudus ad passionis locum cōduceret. Cūque illum omīs dese
rissent discipuli: & vnus quidē ipm negauit: alius vō eum pdidit: ceteri
iuga sese occultarēt: & solus stetit in medio turbe illius: dies em festus tūc
omnes cōgregauerat. tanq̃ maleficū in medio sceleratorū eum crucifixe
runt. Cūque insepultus penderet. non ante eū a cruce deposuerūt q̃ ipm
quidē expectit: qm sepultura cum ceteris dignus nō videbat: cum tamē
nullā in eum culpā adinuenissent. Et dixerūt q̃ non resurrexit sed furati
sunt eum discipuli eius. Recordare rursus & aplos quēadmodū omībus
ex locis psecutiones patiebant abscondēbantq̃ p ciuitates cū nō possent
in publicū prodire quēadmodū Petrus apud Simonē coriariū latuit &
Paulus apud venditricē purpure mulierem. Nec em diuitibus fidebant
Postmodū aut omnia plana facta sunt eis. Tu quoque non tristeris. Audi
ui em & ego de illo delirante nectario: quē constituit imperatrix in thro
no q̃ fratres & virgines afflixit: qui cōmunicare secum noluerint: multi
etiam eorū ppter me i carcere mortui sunt. Etenim sub specie ouis lupus
illie figurā ostendit epi. Mechus aut existit. Sicut em mulier adultera est q̃
viuente marito alteri iungit: sic & ipse adulter est nō carnis sed spūs: viuē
te me ecclesie mee thronū inuasit. Hec em tibi scripsi a syracuso cecilie vbi
nos regina mandauit exulare. Multe vō tribulationes in via nobis acci
derunt: at nos nullius curam fecimus. Cum aut venissemus in regiones
capadocū & in thaura ceciliā: coree inq̃ nobis obitū fuerunt patrū scō
rum virorū: nec solum hi sed & multitudines monachorū & virginū im
mortales lacrimarū fontes effudentiū. Flebant cum viderent nos exiliū
abeuntes dicebantq̃ secū vtilius solis radios obscurari q̃ a Iohannis ore
silentiū agi. Hec me pturbauerūt & afflixerunt cum viderē omēs flentes
circa me qui cetera omia paruifecerā. Valde autē benigne nos suscepit ep̃s
ciuitatis huius multaq̃ in nos charitatē ostendit vt etiam si possibile eēt
thronū suum nobis concessisset nisi nos lege teneremur. Obsecro & tua
genua tangendo obtestor abiice huius mesticie luctum p nobis memo
riam habens ad deū. Vt hec nobis scribas obsecramus.

Preconizat scripture ornatū.

EPISTOLA CCCVII

Necas cardinalis senen. Pogio florentino. S. p. d. Rure datas po
e gi amantissime lras tuas accepimus q̃ nobis & iocunditati & vo
luptati fuerunt. Neq̃ em est alius quisq̃ hominū cuius scripta li
bentius q̃ tua legamus. Est em in eis & dicendi ornatu & sine quo sa
crificiū veteres fieri noluerunt debiti salis condimentū. Gaudemus te
bene valere. Et inter rusticandū philosophari. Vinam & nos par vita te.

neret. Sunt qui egreferūt inter rusticos vitā agere ex quibus nihil queat
discere. Nobis aut molestum est inter eos versari quos nihil docere pos-
sumus. Tedet semper discere & magistri voces omnibus bonis auribus
inculcari nostris. Qz si alterū eligeridū est: auditores libentius q̄ docto-
res feremus. Nam si pueris molestū est semp̄ audire: quid senes agant.
Poeta insignis in opis sui initio. Semp̄ ego inquit auditor tū nunq̄ ne
reponam vexatus toties ranci theseide codri. Multi sunt bodie & codri
& trasones q̄s audire inuite cogimur & nihil discētes discere. Nos igit̄
te felicē dicimus qui apud eos eum traducis qui te plane sapientē faten-
tur & audiunt p̄cupide. Q̄uis alio in loco fuer̄ idem tibi accidat necesse
est: cuius etiam apud patres nostros nomē laudatissimū fuit. Ad oblatio-
nes tuas nihil modo respōdemus. Cum prioribus lris & quo te loco ba-
beamus & quales erga te sumus abunde a nobis scriptū fuerit. Credim⁹
te arbitrari nos & tibi & tuis esse deditissimos q̄ ti eo es anio nihil falle-
ris. Nos omnia de te nobis p̄suademus. Vale ex vrbe. xv. kl. decembris
Anno domini. M. cccclvii.

Refert nouitates italie.

EPISTOLA CCCVIII

e Neas cardinalis seneñ. Iohāni cardinali sancti angeli. Salutē plu-
rimā dicit. Ex buda iterum lras tuas accepi pater colēdissime. Ex
quibus didici non cōperto cōuentu australes reges dignationē
tuam cum iaurinū venisset retrocessisse. Non est mihi dubiū quodcunq̄
facis optimo consilio fieri. Turbines illarū partiū nondū esse sedatos: &
publica & priuata causa moleste fero. Sed nouit deus (sine cuius nutu ni-
bil agitur) quid rei christiane expediat q̄ā redeas in germaniā pragamq̄
petes & probo & laudo. Quod times in re bohēmica: credito nihil ego
temptabo: sileo & silebo q̄diu volueris nō ramen adulabor. Non sum in
opinione tua vt scandalizari teutones illa in re putem. Sed q̄uis mihi
non p̄sueas. Non tamē plus mihi q̄ tibi credo. Cedo & cautius inge-
nium meum: & vbi non est ratio auct̄ oritati consentio. Illud tū vaticinor
Nunq̄ vel tua dignatio vl̄ mea paruitas bohēmi ī ex integro apostolice
fedi vnitam videbit. Atq̄ ego vtinam fallax sim vates & inueniar in hac
prophetia ignauus. De rebus nostris nihil est quod scribam memoratu
dignum. Vrsini cum comite euerso, sicut heri & nudius tertius bello sese
agitant. Concordia sepe quesita nunq̄ inuenta est. Cardinalis eius fami-
lie abest neq̄ se tutum rome arbitrat̄. Apostolica pietas eo est vultu qui
fuit dum abiisti. Prefectus vr̄bis e grauissima febre cōualuit. Piccininus
e regno neapolitano cum copiis suis in agrum picenū p̄fectus Sigismū
do malateste bellū intulit: castellaq̄ nōnulla ei ademit. Genuēsē a regis
classe admodū opprimunt. Legatus marchie indies expectat̄ cācellariā
intratur⁹. Que scribā nō habeo plura. Cōmēdo me reuerēdissime digna-
tioni tue rogans vt si regem hungarie adeas. Apud eū causā ecclie mee
variāciā adiues. Nam is cum rege polonie plurimū pōt.

Refert grates de rescriptis materiā scribendi quæres. **EPIS. CCCIX**

Ogius florentinus Enee cardinali senen. S.p.d. Cum quererem
p aliquod epistolæ argumentū pater & domine mi reuerentiissime
nihil sane occurrebat quā aut mea scribere aut tua scire maxie in-
teresset. Et tamē cum scribere cupiam recurrā ad illud quod tempus crede-
re arbitror: me penitus tuum esse tibiq; satisfaciendi cupidum: si qua in re
mea tibi cura studio ope diligentia opus esset: quis hec mea pollicitatio
inanis esse videt? cum rure habitē ubi nec mihi quidem videor satisfacere
posse: nedum aliis meam operā polliceri. Recessi iam dudus cum familia
ab vrbe: dedinandi morbi gratia. Vbi suffultus libris inter hos rusticos
aliquid mihi sapere videor: legens tamē sepius mitigo solitudinē q̄ hoc
tempore videt? esse salubris: sed legendo assequor vt minime videar eē so-
lus sed in prestantissimorū virorū cetū quorum vocibus melior fio: & ab
inani appetitu remotior. Verum quod in primis scribi oportuit: postre-
mum erit. Ago tibi gratias quātas possum maximas pro lris quib; mee
epistole t̄aeleganter t̄a humaniter t̄a amicē respōdisti atq; adeo suauiter & be-
niuoletie vt ne filio quidē parens aliquis tāta cbaritate ac beniuolentia scri-
bere potuisset. Hec scripsi paucis tecū loquēdi materiā querēs. Ne forte
mea taciturnitate antiā erga me beniuolētie obliuiscaris. Vale diu & fe-
lix & me vt soles ama. Die tertia. Nouēbris rure.

Cōquerit de odio cancellarij imperialis & petit p̄motiones p̄ cancella-
rium austrie cōmitti.

EPISTOLA CCCX

Neas cardinalis senen. Friderico impatori. S.p.d. Accepi litte-
c ras a Bartholomeo canonico varinien. pcuratore meo: qui scri-
bit mihi se circa negociū meum benignissimū & hūanissimū ha-
buisse responsum. Nam vt retulit sibi Henricus riedrer: tua maiestas lit-
teras requisitas ad serenissimū regem polonie mei causa scribi iussit. Fe-
cit tua elementia vt consuevit erga me seruulum suum cuius auxilio atq;
fauore ad cardinalatū eleuatus sum. Sed seruauit etiam suam in me cōsue-
tudinē cancellarius Vlricus qui rogatus & interpellatus multis vici-
bus quas iussus erat litteras expedire cōtempnit. Expectauit procurator
meus sex diebus & tandem sine litteris tue maiestatis recessit. Ob quam
rem negocium meum magnū patiet? detrimentū cum videbor tuo fauo-
re priuatus. Nescio cur me ille adeo psequat. Nam si ego illam ecclesiam
non obtinuero non tamen aliquis amicus suus eam adipiscet. Supplico
igitur vt tua clementia per aliam cancellariam litteras requisitas expedi-
ri iubeat. Et deinceps si quid occurrat mea causa scribēdum: in cancellaria
austrie digne manifestudo tua id cōmittere expediendū. Nam ego vlrī-
ci gratiam inuenire non possum nescio sua an mea culpa. Ego his diebus
suam consanguineā apud pontificem maxime adiui & cum illi deesset
pecunia in domo mea alui donec expediret. Deus sibi meliōrē mentem
prebeat. Noua istarū partium hec sunt. Vrsini & comes euerfius adhuc

bello se vexat. Comes iacobus piccininus Sigismundū malatestā armis
laceffit. Rex aragonū genuēles classe premit: & in riparia genue plura op
pida vi & tactatu cepit. Papa iospes est & in rem cōtra thurcū feruentior
indies assurgit. Ex oriente certū est nunciū allatum thurcos apud mitele
nam bello victos fugatosq; ēē. Alia non occurrunt. Facio me comendatū
sublimitati tue ad eius semper mandata paratum. Ex vrbe. xxii. decēbris
Anno. M. cccclvii.

Excusatoria q̄ ppositurā non impetrauerit.

EPIS. CCCXI

Neas cardinalis senensis Iohanni nihili. S. p. d. Accepimus lras
e tuas quibus rogas ppositurā brumen tibi impetrem? Voluisse
mus non preuentā amicitia tuam. Fecissemus p te qd nre vires
potuissent. Nam te sincere amamus & fratris habem? loco. Sed iam cir
citer menses tres elapsi sunt: q̄ dñs viceflaus bobemus: cum hic ēēt ora
tor dñog; de rosis: eā in nostra pſentia a dño nro petiuit & papa nobis cō
misi vt adueniente tpe sibi ad mentē deduceremus. Itaq; nō poteram?
fidem nō seruare. Hec ea ppositura viceflao collata est q̄uis maiestas re
gia referuari illā postulato cuperet. Rogamus igit vt equo anio seras qd
factum est. Nos deinceps curabimus p viribus tue voluntati morē ge
rere: si quid occurrat in quo possim? tibi adiuuēto ēē. Nam certe auxi
sumus p tua virtute tibi nō esse puiſum. Si obtinerem? varinieſ, ecclia
ibi aliquid pingue tibi cōcederemus. Sed res longa est atq; pplexa. Agi
mus tibi grās q̄ nouitates illarū partiū nobis sepe nūero scribis. Idq; vt
sedulo facias rogam? Datū rome. xxii. die nouēbris. Anno. M. cccclvii.

Arguit de negligentia.

EPISTOLA CCCXII

Neas cardinalis senensis Iohanni binderbachio. Salutē plurimam
e dicit. Accepimus ex litteris Bartholomei canonici varinieſ. pcur
ratoris nostri litteras in causā nostra petitas q̄uis a cesarea maie
state cōcessas: non tamē obtentas fuisse: qm cancellarius eas expedire suo
modo neglexisset. Ob quā causam Bartholomeus q̄uis sex diebus ex
pectasset sine illis recessit. Et licet artongus illas ad nouā ciuitatē deferre
debuisset nihil tamē factum est. Non miramur te passus esse res nostras
in manus illius peruenisse qui nosti: & nos & illum. Poteras insup cum
eius pcrastinationem videbas cesarē accedere & rei nostre alio modo cō
sulere. Nos bienullam habemus curam aliarū q̄ cesari & suis morē gere
re: & scimus nos id obnoxios facere nec cessabim? vita comite. Equi tñ
putam? aliter nos in curia cesarea tractari. Et cum nō dubitem? principis
grām nos habere: nō possumus nō vebemēter admirari rem ica nram ēē
neglectam. Ceterū cum pterita reprobandi facilius q̄ corrigi queat. Rogā
mus deinceps nō patiaris: qd nos tangit ad imperialē deferri cācellaria
& cum nos hic vestri sim? vos illic nō sids nobis alieni. Si videt aliq; via
q̄ ad buclittere mitti ad regē polonie possint: facito q̄ amico credis esse

reut nihil in sinistra pte recipiat. Comedo me iteru atq iteq pinitati tue
ad ei? mādata patissimū. Ex vrbe die. xxvi. mēsis nouebri. M. cccclvii.

Cōsolat cōquerētib? guamia vrbis palamanos. EPI. CCCXIX

Neas cardinalis seneñ. Tbcoderiro archiepo colonieñ. S. p. d. Ex

e Iris quas mibi quasq sanctissimo dño nro scripsisti serenitatē tu-
am erga sanctas romanā primā sedem plane cognoui: neq am-
bigō vbi tua dignatio sit: ibi nihil concludi posse non iustum sanctumq
Ago gratias benignitati tue que palam mibi dignata est aperire qd sen-
tit. Verum quia certificatus est dñs noster in cōventionibus que in ger-
mania fiunt aliqua tractari que hanc sedem cōcernūt. Oro ne tua circum-
spectio bis aures adhibeat qui nouitates efficere cupiunt vt vel sic emer-
gant. Nanq si romane sedis autoritas deprimeret credito quia nec tua
nec aliorū epōꝝ salua manebit. Audito tñ que cōsulis vt hic quoq ea re-
formēt q odiū tue nationis pariūt: & ego si mea vox audiet ad id ope-
ram dabo. Nā & hic aliq cōmittunt: que nō laudo omnia. Verū illud salu-
bre puto vt sup grauaminibus q vestri allegant ad romanā pontificē re-
curfus habeat: qui non negabit assensum iusta petētibus. Mibi ea cura
est vt ea semp agā q nationi tue de qua quodāmodo vnū me puto & bo-
nori & vtilitati sint. In rebus aut q tue pprie sūt ita me habeo & habeo
quoad vixerim tanq mee sint. Scio em qntum dignatiōi tue debeo cui?
hūanitas multis me affecit beneficiis. Ceterū quia ppositura santensis q
nunc mibi cōmendata est in diocef. ac dominus tuis sita est: placeat pate-
tibus lris mandare vt officialibus meis quatin? consuetū est absq cōtro-
uersia pareant ita vt gaudeat ea dignitas se mibi cōmissam esse. Et card-
nalē seneñ. apud psulem: colonieñ. intelligat non esse in vltimo loco. Nec
alia modo. Comendo me tibi ex romana vrbe quarto nonas decembris
Anno. M. cccclvii.

Petit se cesari cōmendatum fieri ob neglectas litteras p̄motoriales.

Neas cardinalis seneñ. Vlri.

EPISTOLA CCCXX

e eo epō gurgeñ. S. p. d. Susceptis lris tuis vocauim? ad nos euesti-
gio p̄curatorē berfordensiū cum quo plura locuti sumus. Illud
ab eo tandē obtinuimus vt in cā illa testamētaria nō pcedat nobis insticiis
Et putamus eum quieturū iuxta desiderū tuum donec adueniet noster
senfdeben. Est enim hic procurator vir bonus & infortunio tuo cōpati-
tur. Solum timet ne principales sui eum tergiuersari suspicent. Nec alia
modo rogamus vt nos maiestati cesaree cōmendes & nos in gratia eius
retineas quia ipse est cui pre ceteris qui viuunt obligati sumus Displicet
nobis non habuisse nos illam fortunā vt pro nobis cesarea maiestas regi
polonie scripserit in cā varinieñ. ecclesie. Fecit bec vetus Vlrici consuetu-
do qui gratiam cesaris nobis impediuit. Id nobis est non damno solum
sed etiam infamie. Nam qui nos annis. xv. seruisse cesari sciunt nostram
paruifaciunt existimationē: cum litteras cōmēdaticias ex curia eius obti-

here nequiverimus. Deinde rogamus aliter agatur nobiscum qui dies noctesq; cesari seruire & suis curialib; morē gerere studemus. Vale optime. Ex vrbe romana die sexto decēbris. Anno. M. cccclvii.

Denegatam dispensationem vt in sacris constitutus nubat significat.

EPISTOLA CCCXXI

Neas cardinalis senen. Iobanni frunt. Salutē plurimā dicit. Affe
cerunt nos littere tue nō paruo gaudio vir prestans & amice singularis: quando nude scribis & interna animi tui pandis. Credit
mus te vt nō insulso consilio si cum nequeas continere coniugium queris quīs id prius cogitandū fuerat anteq; initiareris sacris ordinib;. Sed non sumus dii omnes qui futura pspicere valeamus. Quādo huc ventū est vt legi carnis resistere nequeas melius est nubere q; vri: non tamē bec pontificis snia vt dispensandus censeat: stat in sua serenitate: nec putat vni concedendū qd multos in noxiū vertat malū: & vnū pati p multis non inōueniens arbitrat. Expectandus est q; vt tute agas alteri? apitatus qui mitior sit. Nescimus tñ an vita tādū comes erit. Nam sepius agni pmo riunt ouib;. Tu quā de nobis geris opinionē vt deponas rogam;: neq; em nos hī sumus q; arbitraris. Vtinā ita viuam; ne cardinalatū indigne videamur adepti. Cupimus nos sepe reuerēdissimo patri dño nro coloniensi facias comendatos cuius vitam diuturnā cupimus & sue dignationi rem gratā facere optamus. Preposito sancti Florini & tilmāno vt nos offeras petimus quos inter amicos obseruamus. Nec secus de Iobanno polart dicimus. Sumus enim omnibus obligati. Vale & procuratores nostros vt aliquid cōsequamur adiuua. Datum rome die. vii. decembris Anno domini. M. cccclvi.

Committit diligentiam profectus sui & indulgentias impetrauit.

EPISTOLA CCCXXII

Neas cardinalis senensis Iobanni tolner. S. p. d. Que scribis oia
cum voluptate legim; aduertētes q; nos ani sinceritate & amore psequis. Tua nobis & fides & pfidentia magno emolumento est. Circa rem ppositure expectamus decanuz ncuratorē. Sed ille fortasse iō tardior est quia sperat nouis q; eudunt legibus sese magnū fieri. Vtinam magnus sit cū reipublice vtilitate xpiane. Intelligimus eccēiam quā nobis p ppositura dimittere intēdit domū hīe ruinosam quā Palatin; comes eccleie sumptibus repari vult. Qd si forte reddat; plurū annor; in eā cōferant; id nobis eēt onerosum. Rogamus igit; attente ista penſes & cū eā nobis rescribas. Pro eccleia collegiata impetrauimus septē annor; indulgētijs plures obtinere nequiuim; & illas ad .x. annos duraturas. Si volunt expedire poterunt hī quib; ea cura cōmissa est. Nos q; possumus cum honestate p eccleia variniē. efficere voluntariū sumus. Comēda nos epō & decano ac Iobanni de pakenstein amicis optimis. Et vale in dño semp. Ex roma die. vii. septembris. M. cccclvii.

Notificat animū de se sententiū.

EPIS. CCCXXIII

Neas cardinalis senen. Iohanni cardinali sancti angeli. S.p.d. Ac
cepi ex Laurino lras tuas. Scripsisti nos hic omnia bene agere. Pu
taui id yronice dictum esse: nunc yronia oem abfuisse contendis.
Cedo vinctisq; do manū. De re altera bobemica non est q; modo dispu
temus: libris non lris eet agenda & tandē sua cuiq; snia remaneret. Vellē
dignatio tua in germania potiusq; in hungaria degeret. Idq; putare vti
lius. Res pniciose agitant: qui contra nos sunt gallicanā appetūt sanctio
nem qui nobiscū sentiunt papatū ex aplica sede requirūt. Tua prudentia
multū vtilis est ad obuiandū prius q; vulnus infligat. Sunt quidā de hic
stantibus qui se omnia vno verbo modificaturos aiunt si cū impio ad par
tes illas emitterent. Sed ita est būana cōditio omis pluris apud nos ipsos
q; apud alios sumus. Cum verba fiunt de tua puisione apud pontificē
maximū abunde se sua sanctitas tue dignationi necessaria ministrare affir
mat. De būiciis hispanicis scis non dubito meaz vocē esse tenuissimā q;
nec senensia impetrare valeo. Noua sunt apd nos si tuscos territat. Iaco
bus piccininus obsidionē tenere fertur cōtra ppgulam sigismūdi oppidū
Sed metus est maximus ne Sigismūdu & ipe simul cōueniētes iussu re
gis cōtra senā pficiscant diuisionibus laborantē. Nam finito octobri nō
est iacobus amplius senensibus obligat. Nec alia modo. Cōmēdo me re
uerēdissime paternitati tue ad eius mandata paratū. Ex roma die. ii. nouē
bris. Anno. M. cccclvii.

Excitat ad satagēdū tpe cōgrue & instanti. EPS. CCCXXIII

Neas cardinalis senensis Procopio de rabenstein. S.p.d. Presu
ptio nra fortasse est q; tibi in patria inter necessarios inter dulces
amicos constituto lras dantes ab illis te vertere ad scripta nra cō
fidimus. Sed nos sumus etiā amici & timemus ne inter delicias tuas ob
liuioni demur: q; si presumimus nimis: psumptionē charitas pepit. Tibi
certe non erit facultas quin viso epigramate nro ad interiora trāseas in
quirēda. Scis em quia non frustra solemus scribere. Sed quidē dicis ma
gnū est. Scis quāto labore cōclusionē in re bobemica deduximus: scis
quot sint aduerlantes & magni & rubri capitis. Nunc tēpus ē nervos in
tendas tuos & opam naues dum rex apud te est: cudito ferrā dum calet
& nobis q; celerrime scribito qui nunq; in facto illo deerimus. Nescim
an cardinalis scī angeli p; optim⁹ ad te vēturus sit quēudmodū papa si
bi mandauit: crederem⁹ dignationē tuā vtilē eē in tāto cōuētū qd deus
cōcedat. Rogam⁹ te vt in ca varinieñ. eos fauores nobis pbeas q; spera
mus. Nā luko tibi not⁹ nobis aduersat & b; fauorē regis polonie: italia
fatis gescit. Sed metus maxim⁹ ē ne finito mense octobri: rex aragonum
etruriā infestis signis terra mariq; petat. Nā & dāsem b; ingentē: & iaco
bū piccinū cum exercitū misit in marchia. Deus meliora pmittat. In cā

olomunerenſi faciemus cōtēplatiōe tui quēcūq; poterimus. Tu autē deſi-
ceps curato vt iſte regie ad papā dirigēde in caulis epalibus ad nos trāſ-
mittant. Et ſic poterimus magis pdeſſe. Nā cauſe illis comitti ſolent q
iſtas regias pntant. Et ita nūc factus eſt cū dñs papien. illas habuiſſet. Ex-
pedit igit poſt bec cōſiderare qui ſint illi quib? iſte cōmittatur afferēde.
Cupimus vt nos maiſtati regie & magnifico gubernatori ſepius cōmē-
des. Vale optime. Ex roma die .ii. nouēbris. Anno domini. M. cccclvii.

Hortatur vt rex cōuerſet fidēs bis quos lōga expientia nouit.

Neas cardinalis ſenenſ. Hen. **EPISTOLA CCCXXV**

c rico ſenſleben. S.p.d. Iſte tue. xxvii. ſeptēbris ſcripte bodie no-
bis reddite ſunt. Cognouimus rem geſtarū apud vos ordinem.

Omnia placēt preterq; diſcordia q principes exagitat. Sed poſt bellum
erit aliqui paci locus. Rouarella ſi cōmēdauit amicū non miramur: ambo
gallizant: ardet homo incredibili deſiderio: vt thetonicus videat & theu-
tonice rector. Rex ſi ſapiat bis vtet cū quibus ſalis comedit modū. Car-
dinalē ſancti angeli pbatiffimū patrē cupimus albanā reuiſere & cōſule-
re rebus agendis: mitto ſibi iſtas aplicas ſup facto varinien. eccleſie in fa-
uorē noſtrū & cōtra lutikonē curato vt ſibi q̄celerrime tradant: ne no-
ſtri procuratores impediāt circa poſſeſſionē ſi quis p mēdacia regē deti-
neret: ſcribēdo q papa ſpem daret p lutikone: cōmendamus tibi Paulū
lengendorff vt iuues eum in adipiſcenda poſſeſſione decanatus glo-
uie maioris quam ſibi conferri fecimus: bonus vir eſt & oī fauore dign⁹.
Si placuiſſet tibi olomunzen. eccleſia: idq; tuis iſtis intellexiſſem? omiſiſ-
ſem? ad honorē tuum procurandum: ſed uſum eſt reuerētiam tuam nō
habere in ea re animū: ideo ſuperſedimus: ne credētes placere diſplicere-
mus. Hic non ſunt noua memoratu digna: niſi q Piccininus iam eſt in
marchia & obſidet locum cui nomen eſt pergula Sigifmundi malateſte.
Prefectus vrbiſ egrotat ſed cōualiturus creditur. Vale optime. Ex vrbe
romana die. ii. nouēbris. Anno. M. cccclvii.

De eodem & petit regis nuptias eſſe fauſtas.

Neas cardinalis ſenenſis Io. **EPISTOLA CCCXXVI**

c banni rhode ſecretario regio. S.p.d. Facis pbe q ad nos ſepe ſcri-
bis. Oſtendis em te nrī amicū: & voluptate nos afficis ornatiffi-
mo dicēdi genere regiam maiſtatē nībil credimus non iuſte nō pruden-
ter agere. Tum quia ſua natura in bonum fertur. Tum quia ſtipatus eſt
conſiliariis optimis. Cupimus eius nuptias fauſtas eſſe & orbī futuras:
quales ſperantur. Cōmēdaſſe rouarellam in ſuo reſeſſu hominē de quo
ſcribis nībil miramur ambo pariſius ſtuduere: ambo gallizant: ſ; maior
ille rectorē ſe germanie & patrē regis videri vult. Regia vō maiſtas ſi
more patrio vtetur illis ſe credet quibus cū ſalis modium edidit & amī-
citas veteres preponet nouis. Gaudemus te cōſecutū eſſe beneficium:
& iam deniq; obligatum eccleſie: videbimus te procul dubio magnum

si vixerimus. Es em apud cum regem qui tue virtuti debita nō denega-
bit premia: tñ perge vt cepisti & ab optimo regis latere nunq̃ discedito
Cui si nos aliquādo cōmendaueris facies: qđ de tua erga nos cbaritate
nō dubitam⁹. Datū die. iiii. nouēbris. Anno. M. cccclvii.

Commendat se foueri in causa variniē. episcopat⁹.

Neas cardinalis senensis EPISTOLA CCCXXVII

e Nicolao listio Salutē plurimam dicit. Credimus te miro perfrui
gaudio in bobemiam reuerfum. Rogamus ne diuitie pragenses
memoriam tibi nostri auferant: sed cures potius quomodo res inchoa-
ta concordie suę teneat curiū: & nobis rescribas persepe: Cām quoq̃
variniē. ecclesie tanq̃ tuam tibi commendamus: neq̃ em nobis sine te
frugifera erit: stude vt frequētib⁹ litteris ex curia regis pcuratores no-
stri ad possessionē capiendam missi iuuamen babeant: & confundantur
tuo patrociniū qui nobis aduersi sunt: videbis que scribimus magnifi-
co cancellario. Cura ita fieri vt cupimus ne plus apud regem videant va-
lere qui iuniores sunt: in eius gratia: Credimus te plane intelligere que
dicimus. Nostra italia nūc quiescit: soli genuenses cū rege aragonū lites
habent & Sigismundus malatesta contra quē missus ē Iacobus piccni-
nus sed magnus timor est ne Sigismūdu ipse cū comite Iacobo cōueni-
ens aduersus etruscos nostros incendiū vertat: & regia classis tbelamo-
nem aggrediatur. Nam id iā; homies augurari videntur. Cetera apud
nos quiescunt. Vale optime & serenitati regie simulq̃ gubernatori nos
aliquando cōmenda. Ex roma.

Petit creditum restitui.

EPISTOLA CCCXXVIII

e Neas cardinalis senensis Vlrico riedrer Salutem plurimam di-
cit. Miramur nō eē reuerfum eum cui mutuas dedimus pecuni-
as cū in causa laurimen. ab impatoria maiestate fuisset missus. Si
quid de eo audiueris velis pcurare vt nobis fiat satisfactio. De tua dispē-
satione faciemus curā domio cor rectore quantū erit nobis possibile. quia
cognoscimus nos esse obligatos in omib⁹ morē gerere voluntati tue
quantum facultas adest. Fuisset tamē necesse vt alias cum de prioribus
dispensationibus noticiam non habeamus. In causa variniē. credimus
iām te expediuisse nunciū nostrum: si quid fiendu; deinceps est causam
illam amicitie tue cōmendamus. Gaudemus reuerēdū patre; dñm gur-
ceñ. libertati restitutū eē. Sed dolemus grauiē pecunia mulctatum: sue
sapientie fuit equo aio tolerare huius mūdi consuetudinē in quo nihil est
ceri cupimus tandē pacē esse inter ccsarē & regē quam deus ipse largiat̃.
Nos hic alia nō habemus noua: nisi qđ rex aragonū comitē Iacobū pic-
ciniū contra Sigismundū malatestā missi: sed multorū opinio est illos
duos duces inter se concordiam habituros: iunctis viribus cōtra senam
ituros. Nescimus de futuris iudicare. Classis magna regis: tyrenū naui-
gat equor: & dū genuēsibus minat: genuen. & fiorētinos simul tenitati.

reliqua omnia quiescunt. Hec imperatorie maiestati significare poteris nosq; sibi comendare ad eius semp mandata paratū. Datum rome die. ii. nouēbris. Anno dñi. M. cccclvii.

Creditum repetit vt fideiussoria liberetur.

Neas cardinalis senensis Io. **EPISTOLA CCCXXIX**
e hanni binderbach Salutem plurimam dicit. Accepimus litteras tuas que nobis gratissime fuerūt. Cōgaudem^r tibi bñ succedere: vtinā & pacē in cōi haberes. Expectam^r fratre tuū vt cito redeat & am brofio satisfaciāt: qui nos sepe in causā pecuniaria molestat. Expectamus tandē aliquid grati audire. Comendam^r tibi ecclesias nras in gretz: & in birninge vt tuo fauore iuuent & nobis deniq; viles eē possint. Simili ter & iacobū nrm sucher tibi comēdamus in agēdis suis. cupim^r vt no bis sepe scribas & nos impatorie maiestati comēdes. In prepositura tua vsq; mō nihil sentim^r aduersi: si quid senserimus erit nobis amici curavt dicē. Alia nō occurrūt. Vale optie. Ex rome die. ii. nouēbr. M. cccclvii.

Cōgaudet redēpto ex vinculis & se totum pollicetur.

Neas cardinalis senē. Vlrico **EPISTOLA CCCXXX**
e epo gurcen. S. p. d. quīs pmolesū nobis est q; audiuius de ma gna pecunia tibi imposita: gaudemus tamē q; carcerē euasisti: & tandē libertas parta ē. Siq; sunt q; tui cā facere possum^r babes nos in ome desiderū tuū & pnos & volūtarios: & illi sum^r in amicitia q; sp fuim^r Ro gam^r vt equo aio feras fortune nouercātis impetū: qā hic ē mūdi cursus & is recte vti^r eo qui min^r mouet aduersis. Vale optie. Ex rome vsup.

Pollicetur promotionem.

Neas cardinalis senēsis Iohi nibili. S. p. d. Iocūda sunt nobis oia scripta tua qbus garmanica negotia patefacis: quīs nō ea sunt q; vellemus. Deus aliquādo finē imponet diutine calamitati & con sanguineos reges non sinet inter se odiis amplioribus deflagrare. Italia nostra nō minus q; germania discors est: vbi semp aut viger bellū aut bel li metus instat. De beneficiis postulati olomunzen. non videmus quid pro te fieri posset cum postulato reseruata petantur ob ecclesie tenuitatē Curauim^r cōferri tibi iam pridē canonicatū vuratisslauiē. qā tibi vuen cesslaus exposuisse debuit. Si variniē: consequimur ecclesiā erim^r tui in primis memores & dices nos te pculdubio amauisse. Vale & serenissi me impatrici comēdatos nos facito. Datum rome die. ii. nouēbris.

Excusat se de gestis cōtra varadiē. **EPISTOLA CCCXXXII**

Neas cardinalis senēsis Iohanni ti oester. S. p. d. Scripsimus tibi e per Nicolaum creul quid fecerimus in re varadiēsi patris opti mi. Respondisti nobis oia bñ se habuisse fuit nobis id gratū. Sed accepimus postea rouarellā verbis suis oia in honorē alterius trāstulisse que nos ipsi feceramus & pomposum illū ventosum ac fumo plenū quē optime nosti omniū rerū auctorē dixisse credimus patrē illuz sapientem

non plus credere q̄ necesse sit: & optime nosse q̄ sit natura gallorū quos
necesse ē cacumina petere: vt inde clamātes melius audiant. S; ista quor
sum velint prūpant dilabanturq;. Nos qđ fuimus id erimus erga vari
dien. Tu cura vt valeas & nobis q̄sepiissime scribas cuius lras scimus ve
races eē. Datū rome eodē die quo superiores.

Comiseretur cōpatitur merenti super morte amici.

Neas cardinalis senen. **EPISTOLA CCCXXXIII**

e Andree vicecomiti. S. p. d. Accepimus bodie lras tuas antea vō
nullas. Obītum reuerendi patris episcopi nouariē. vnatecū de
ploramus: deus illi misertus sit & locū pacis dederit. Vellem⁹ audire de
re meliora & omnia tibi ad votum succedere. Nam te loco fratris ama
mus: cuius nobis amicitia quondam dulcissima fuit: & nūc gratissima re
cordatio. Miramur magnificū scaraumā non te fraternis oculis intueri.
Scribemus tibi & p virili nra hortabimur ne carnē suam deferat. Lauda
mus magnificum Alexandrum qui tibi nō deest & nomini suo satisfacit
cuius est eē liberalē. Nos si quādo pinguior fortuna respexerit: nō dabi
mus obliuioi Andream nrm cui & p sua virtute tenemur. Et quia ex illa
domo natus ē qui debemus oia p bñficiis q̄ inde accepimus. Vale.

Dispensationem super bigamia obtinere non potuit.

Neas cardinalis senensis **EPISTOLA CCCXXXIIII**

e Iohanni de lisura Salutē plurimā dicite. Nō potuimus dispen
sationem pro amico tuo obtinere sup bigamia. Difficilē hanc rem
summus pontifex arbitratus est: pro eo quia contra cōcordata vexari di
cebat. Fecimus verbum domino nostro mandauit sua sanctitas vt voca
eo iudice cause precipere ne vltius procederetur. Iudex erat Ber
nardus de busco quem nosti: vocauimus eum & volūtatē summi pon
tificis notā sibi fecimus. Is pariturum se ait: vbi cōstiterit illum contra
concordata vexari: & nunc id discutitur. Quantum nostre facultatis erit
nō violabitur cōcordia nationis pro cuius bonore semper pugnabim⁹
Per vigandum secretarium moguntini misimus tibi alphabetū & nunc
duplicamus si forsitan illud nō recepisti: poteris scribere mentis tue con
ceptum: & consulere ecclesie necessitati. Notum est nobis acumen inge
nii tui multumq; tuo iudicio deferimus. Labore tuo nostroq; quietam
consecuta est ecclesia nostris diebus apud germanos. Faxit deus ne lace
rari videamus quod aliquando refarciuimus. Multa rumor affert & ger
manos fieri gallos imitatione contendit. Nobis illa via salubrior eē vi
detur qua patres nostri ambulauere. Si noua tentabuntur itinera noua
q; pericula inuenientur. Nec facile sua in dyocesi quisq; pontifex papa
tum habebit: & sunt qui querunt & eius rei causa nigrum in candida
vertunt. Sed tu bene vale. Audies vocationem oratoris principum
que hic facta est. Vtinam ea aliquid boni pariat. Datum Rome. iiii. die
Nouembris.

Pollicetur se germanice perficere. **EPISTOLA CCCXXXV**

Neas cardinalis senen. Iohāni tolner. S.p.d. Accepimus lras tuas pro quibus gratias tibi agimus qui nostris in rebus fidei sollicitudine vteris: grauam⁹ te sed nō potest fieri quin amicoꝝ vtmur opa. Et nos aliqñ si deus dabit aliquid p te faciemus. Expectamus cyriacu qui veniet in facto prepositore & quantū in nobis erit concordabimus cū decano: quia postq̃ pmissus est nolumus retrocedere. De prebēda vuormacien. scripsimus vt Petro morē gereres. habita aliqua recōpensā: nescimus quid ille fecerit tecū. Idem quoq; de p̃benda collegiata sentire cupimus quō se habuerit ille cui promissimus cedere. Qd nouissi me accepta sit alia prebēda noie nro non placet. Volumus eē in pace cū istis paruis bñficiis: nec intēdimus si possumus cuipiam eē molesti: bñficio quoq; cōtra cōcordata nolumus acceptare id est monasteria: & vti nā possemus facere etiā sine prepositura: quia nolumus illi nationi quouis modo displicere: sed necessitas vrget si statū tenere debemus cōueniēte: & reputamus nos eē germanos qui tanto tēpore illi nationi seruiuimus. Qd si natio illa nos prorsus excludere vult: equo feremus aio: nec minū bñficiū ampliū in illa queremus. Qd de benignitate illoꝝ platorū nō arbitramur eē. Vale ex roma. iiii. nouēbris.

Magnificat xenia ex amore mittentis: & mallet facto q̃ verbo gratus esse.

EPISTOLA CCCXXXVI

Neas cardinalis senensis Ludouico beatoꝝ quattuor coronatorum cardinali legato bononien. S.p.d. Et oliuas tutera quib; me honorare voluisti cupidissime accepi: tū q̃ hoc genus alimēti bicariū & p̃ciosum est. tū q̃ id gen⁹ alimēti ex amantissimo & mihi p̃cipuo & bñfactori singulari venerit. A quo quecūq; venerint non possint mihi nō eē gratissima & xenia quidē tanto acceptiora sunt quāto is qui mittit amantior ē. Qua rōnō potuissent munera tua apud me eē iocūdiōra q̃ sunt quā & me amari a dignatiōe tua nō vulgariter sum exptus & ego tue reuerēdissime paternitatē q̃ patri optimo & dñō benignissimo suꝝ affectus. Vellē autē ea in me facultas eēt q̃ possem me gratū ostēdere nō verbo sed facto. Scio tamen prudentiā & māsuetudinē tuā ex me nihil ampli⁹ expectare q̃ possum & in redditiōe bñficioꝝ animi tm̃ inspicere p̃mptitudinē. Sed ne multis dignatiōe tuā morer qd semel dictū ē id nūq; indictū erit. Nosti q̃ fuerūt inter nos verba dū agere⁹ de me ad cardinalatū p̃motiōe: nūq; ex aio meo illa cadet: nec vnq; id committā vt tāti bñficiū immemor dici possim. Qd si nō scribo ad tuam benignitatē nō minor est mea deuotio nec minus amo. Id tua reuerēdissima p̃nitās experire⁹ si qua in re mihi possibili mea n̄pa vti dignabit. Nec plura mō. Datū rome die. viii. marcii. Anno. M. cccclvii.

Excusat q̃ contra commendatum sententiā protulit iusticia extingente.

EPISTOLA CCCXXXVII

Neas cardinalis senen. latino cardinali vestino. S. p. d. Reddite fu-
 erunt nobis sic tue: quibus gundissalui familiaris tui causam cō-
 mendas. Legi tua scripta nō sine iocūditate cū plena eēnt charita-
 tis & benivolētie. Illud aut̃ molestū fuit q̃ desiderio tuo morē gerere nō
 potui: Nā iudex in causa cōstitutus solū verum sequi debui: neq̃ fas fuit
 ad dexterā vel ad sinistrā declinare quoad cū licuit partē familiaris tui iu-
 uare nō destiti. Accessiui ad discūssionē negocii tres ex rota viros presta-
 biles quos partes ipe delegerūt cū his fuit & auditor meus & Iohānes
 de cesarinis nō indoctus legū interpret: viderūt hi registra: & pluribus
 inter se diebus de meritis cause cōsultarūt. Postea corā constituti retule-
 runt familiari tuo baud quoq̃ ius copetere. Idq̃ preter vnū oēs affirma-
 uere. Volui & ipse cognoscere causam nelippis oculis iudicarem. Ne-
 q̃ his cōtentus seorsum aduocaui aliquos inrisicōsultos & deniq̃ nemo
 fuit qui gundissalui partes tuendas diceret. Eapropter interpellatus pro
 sententia feci quod iudicis fuit. Si tua reuerēdissima paternitas iudex fu-
 isset: baud aliter sese habuisset q̃ ego. Vnum quod potui non omisi. In-
 duxi aut̃ partē aduersam ad expensarū dimissionē: si familiaris tuus non
 appellauerit. Hec acta sunt per me in causa gundissalui. Doleo nō fuisse
 ius pro eo: secutus sum iudicia collectorū auditorum. Scio dignationē
 tuam non plus ex me velle q̃ ferat honestas. De reliquis que apud nos
 agunt nō scribo paternitati tue quia nihil hic sit quod te fugiat. De ger-
 mania credo audiisti Mathiam vaynode filiū in regem electū hungarie
 annis. xviii. natū quīs in bohemia eēt captiuus: sed quinquaginta mili-
 bus aureis redimit. Bohemię regnum adhuc pendet & status austrie ad
 bohemiā aspirat simulac dux saxonie vuilhelmus: & gubernator regni
 Georgius dispotus rascie mortuus est. Cardinalis aninionen. reuertur⁹
 breui crediē. Vtinā idem faceres cū tuo bonore & cōmodo tuipse pos-
 ses. Ex roma die. ix. Marcii. Anno. M. ccc. vii.

De morte diui Ladislai regis. **EPISTOLA CCCXXXVIII**

Neas cardinalis senensis Iohanni roet Salutem plurimam dicit.
 Calamitatē illam lugubrem deplorandāq̃ regis Ladislai mortē
 aliorum officio tue dignationi innotuisse auctum o. Ob quas rem
 pro tua erga ipm deuotione iam plene inueterata: incredibili te dolore
 affectum esse certum scio. Nunc autē te praga ad quam infausito toti or-
 bis auspicio cum regia celsitudine concessi vuiennam remigrassem pu-
 tauī mibi de hac re ad te aliquid scribendū eē: conantē tamen id facere su-
 spira la bryme & singultus ita impediunt: vt mibi ex ea morte cōcept⁹
 dolor non modo renouari: sed augēri videtur. Quid autem potissimū in
 hac publica clade explicem nescio. Magna est varietas sermonū quo ge-
 nere mortis fatum obierit. Ego verō etsi scio nemini prorsus me cedere
 oportere habitudine noticię huiusce rei: qui q̃ creberrime apud rege; eē
 egrotantē sīm versat⁹: cū siliendū potius esse dico hoc tpe q̃ loquendū:

sciam rem illā indies magis darefcere. An adolescentē regē robustissimū nullū prorsus vel doloris indicium sentientē: cum quo die lune ptereunte morte: vsq; ad noctis boraz terciā summa postrema & facili leticia fui. .xxxvii. borarū interuallo aliqđ genus mortis naturalis pternere potuisset ante quē vel minimus quisp; ex eius familia neq; post eū vllus: etiā eorū qui ei egrotātī quodidie aſterimus: aut aliorū qui piā minime ſortē hoc genere mortis interitū. Sed reprimā ego me ne dolori nimium indulgere videar. Scio p. opitiū & Nicolai tū aliter ad te scripſiſſe quib; certe nihil cedo huius rei noticiā. Nam neuter eorū regē egrotantē aliſ vidit. Et vt quisp; optime de bohemiſ ſentit: ita hanc rem maxime diſſimulat. De hoc ſat ego hic ago dies admodū moleſtos: ita & legati illi q omnē franciā petierūt pro regiō thalamo. Legati illi q infelici boi franciā petierūt p regiō thalamo ad nuptiās ſepulchrū cōperirēt. Q inanes n̄tas cogitationes. O caducā fallacēq; ſpem extēto & tam magnifico nuptiarū apparatu & ſplēdore: tā incredibilē inerorē ſubito interuenire poſſe qſ crede- re quiuiſſet: S; illā dadē qua totus orbis pculſus ē in ſalutē mutare nequimus. Et tantū de publico detrimētō. De priuatīs reb; nihil ē qđ māgnope tue pietati ſcribere queā. Ea q mibi nūc ſcribis de electo olomun- zen. curare vt mibi mos gerat: magna voluptate pcepi. De ſaxit vt ſedulitas tua voto potiaſ. Dux Albert; hic agit expectās portionē hereditatis ex regia morte ad ſe deuolute: ſatis modēſt; ē in petitione ſua quātūq; ad ſe ptinet. Ceſar in noua ciuitate expectat. Poſt hec de ipiſ cōponēdis cardinalis ſancti angeliaget & meditabitur. Qm Sigismūduſ dux in itinere eē dicūt: ego rationibus meiſ ita perſpiciam vt regia morte nō omni no attenuatus aut fractus videar. Que dū cōfecero non patior id tuā dignationē diu latere quam immortalis deus diutiffime incolumē conſeruare dignet: in quā etiā ſpes mea nitit. Ego ad eccleſiā meā me recipiāz donec turbationū australiū euentūz ſerenitas illuxerit ego quoq; emergam viuēne die. xx. decēbris. Anno dñi. M. ccc. vii.

Hortat; circa plura de diligētia & ſollicitudie. **EPIS. CCCXXIX**
 Neas cardinalis ſenenſis. Henrico ſenſleben. Salutē plurimam
 e dicit. Gratiſſime fuerunt nobiſ littere tue quibus regiū in bohemiā tranſitum ſignificasti: & nuptiās excellētes in praga ſuturas. Retulimus ſingula ſanctiſſimo domino qui mox litteras ſcribi iuſſit ad cardinalē ſancti angeli legatum mādans ei vt euſtigio hūgaria poſt habita ad regiā maieltatem ſe conferat eiꝯ nuptiās honoraturus. Mittimus tibi iſtas ipſas ſiue breuia ſunt rogantes ne graueriſ q; totius ea ſibi tranſmittere: quia pondus habent in ſe non modicum deroram noſtro fecimus verbū apoſtolice pietati negat ipſe dñs n̄r decimarū aliquas bul- las illi cōceſſas eſſe. Laurentio rouarelle bñ a te conſilia & auxilia preſtita ſunt: eum charitati tue magis magiſq; cōmēdamus. Rem vuraſſi lauiē. epī oportune abſoluimus ſicut ex vūceſſa cognosceſ: reſtat epīſcopū
 c iiii

ipsum nobis in agendis nostris fauorabilem fore. Audies ex Bartholo-
meo canonico nostro quid actū sit in ecclesia varinieſ. Rem totā ſuis cō-
miſimus humeris vt ab eo ſinis babeat qui dedit initū. Gaudem⁹ te de
reſitu cogitare. Sed prius cupimus negociū nſm epatus abſolui q̄ rede-
as: qđ facile fiet ſi quēadmo dū fama ē rex polonie ad pragam ſe cōtulit.
Cura inter cetera vt ea obligatio habeat in qua magn⁹ magiſter prufcie
anteceſſori nſo in quinꝰ milib⁹ florenorū quos mutuo receperat ſeſe ob-
noxiiū fecit quēadmodū Bartholomeus pſatus plene inſtructus eſt. No-
ua alia hic nō ſunt niſi q̄ inter vſinos et comitē euerſuz beri treuge vſq̄
ad annū pmāſure indiſſe fuerūt & ab vtraꝰ pte recepte qđ ſaluberrimū
& rebus agēdis apprime ꝑducit. Inter aragonū & Sigismūdu malateſtā
cōcordia tractat⁹: q̄ ſi querereſ vt ſpes ē res italicas admodū quietabit.
Vale. Ex roma die. i. octobris.

Amonet promotionē regis ſponſi exigere ad regem polonie vt epi-
ſcopatum varinieſ. cōſequat⁹.

EPISTOLA CCCXL

Neas cardinalis ſeneſ. Nicolao liſcio. S. p. d. locūde fuerunt no-
bis iſte tue quibus regiā maiestate in bohemiā tranſituram eē co-
gnouimus pclaras ibi nuptias pacturā. Vtinā oia piſſimo illi &
ſereniſſimo regi ex ſinia cedant. Credimus cōueniēte ſecū potētiſſimo re-
ge polonie & aduenientib⁹ principibus vt fama eſt cōpluribus: in eo cō-
uentu aliquid tractari debere qđ religioni xpiane ſaluberrimū fiat. Lega-
tus aplicus ſicut ſibi mandatū eſt ad vos ſi cōualebit prori⁹ ſe cōferet:
quo cū ſapiēter erit de re tibi nota tractandū nam ei nō omnia q̄ aliis pla-
cent. Rogamus rem noſtri epatus varinieſ. ſi rex polonie affuerit curan-
dam ſuſcipias: nā verbo vno ſublimitas nſi regis eam abſoluet. Stude vt
magniſicus cācellarius bocipm cordi habeat: nībil ē em qđ dubitemus
fieri nō poſſe: in quo ſua magnificētia neruos intenderit ſuos. Cōmēda
nos probitati ſue: ei⁹q̄ bone valitudinē cōſule. Nam ei⁹ ſanitas & no-
ſtra & multorū proſperitas eſt. Cōmenda nos etiam veteribus amicis &
preſertim varidieſ. ſi affuerit gubernatori dominis de roſenberg & do-
minis de cleua: ſimiliterq̄ ſelenboni & aliis illius regni ꝑceribus quorū
cōmoditatibus ſemp ſtudere & prori erimus & volūcari. Bellū qđ i fo-
ribus vrbis hui⁹ accusabas tādū māſiſſe: beri ꝑ inducias annales ſubla-
tum eſt interea pax integra cōponet⁹. Turbide fuerunt res noſtre baſte-
nus nūclereneſcūt & vie ſecure fiunt Jacobus piccininus in marchiā ꝑe-
tit tranſitū Sigismūdo malateſta illaturus bellū. Sed hoc quorūq̄ incēdiū
extinguere amittit⁹ pōtiſex maxim⁹ qđ ſi ꝑ ſpe fecerit tota ferme italia cō-
quieſcet: & ad tutandū cōtra thurcorū ꝑſidiā vā xpī religionē liberius
intēdere poterit. Hec Procopio & cardinali ſi aſſit cōicata eē cupimus.
Tu vale ꝑ tua cōſuetudine noſtri memor. Ex vrbe tertio kl. octobris.

Indignatur papa epiſcopo herbipoleſ. propter pecuniā ſublatam: &
beſſer iniuriatum.

EPISTOLA CCXLI

Alixus eps seruus seruorum dei Theoderico archiepo moga-
c tino Salutē & apostolicā bñdictionē. Ex istis tuis quas in fauorē
venerabilis fratris nostri Iohānis epi herbipolen. nup ad nos mī-
sisti: plane pcepimus fraternitatē tuā de gestis ipis epi aliter instructā esse
q̃ veritas ipa requirit: nunq̃ em̃ tua moderationis integritas tameffica-
ces apud nos p̃ces p̃ eo porrexisset: si facta ipius apta tibi cognitaq̃ fau-
sent. Intolerāda nāq̃ & detestanda prorsus est eius p̃sumptio: qui pecu-
nias auctoritate aplica collectas & apud fideles man⁹ reconditas: aucto-
ritate propria violenter eripe & in vsus suos cōuertere nō erubuit. Et cū
nro nomine ad restitutionē iparū pecuniarū requireret: nō solū mādāta
nostra cōtempnit: sed in nos quoq̃ probra iacere & maledicta cōferre nō
dubitauit: nūciis quoq̃ nris quos honorare tenebat minas inferēs eos
ex territorio suo nō tam recedere q̃ fugere cōpulsit: cū nra & aplice sedis
iura requirerēt. Nec ē cur sub colore charissimi in xpo filii nri regis cipri
illustri excultationē protendant: tanq̃ ad illū ex ordinatione nri p̃deces-
soris dicte pecunie p̃tineant. Scimus em̃ abūde quid cū ipo rege sit agē-
dum: nec quisq̃ est tam parū habēs ingenii qui romanū pontificē de ta-
libus pecuniis liberā habere dispositionē ignoret que cū ita sint: tolera-
uimus tamē iam septē mensibus epi contumaciā & rebellionē: expectan-
tes nō sine māsuetudine si forsitan ad cor reuersus cū debita humilitate
errorē suū recognoscens oportune satisfaceret: sed quanto mitius secum
agimus: tanto auriorē eius contumaciā experimur. Miraremur certe si
quis q̃ alius eps eo mō erga nos se haberet. Sed multo magis in isto mi-
ramur quē nos ipsi p̃mouimus. Et nisi fallimur primus eps est quē nos
in pontificatu nro pronūciauerimus. Dolemus tales eē primitias nras:
cum potissime nobis infestū esse quem nostri honoris p̃ ceteris cupidissi-
mū eē decebat. Omittimus iuramentū ab eo nobis prestitū et verba que
sui p̃curatores nobis de eo fecerūt: cū presulatū cōmisimus: lōge aliter se
se habet q̃ vt putauimus vel nobis de ipo persuasum fuit. Verū quis p̃
tanta & tam notoria dicti epi rebellionē merito ad vltiora procedere &
cōuenientis animaduersionis in eū censuram extēdere deberemus: vt ta-
men p̃cibus tuis quantū cū deo possumus deferamus: & quanto maior
est dicti epi contumacia: tanto clemētia nra lucidi⁹ ostēdat: mādauim⁹
in causa ipa sic pedetentim procedi: vt posset interim: si velit tua fraterni-
tas dictū ep̃m ad debitā satisfactiōē inducere: ipse vero sese corrigēs cū
camera nostra sicut tenet cōcordare. Qz autē causam aliam dilectum filiu
Iohannez befler: & liberos eius concernentē ad partes alemanie remitti
petis: non est q̃ tuo desiderio concedere valeamus: nosti em̃ vt arbitra-
mur q̃ dure q̃q̃ acerbe seuitum esse dicitur per dictū episcopū in scul-
tetum vxorem & liberos. Quos postq̃ diris carcerib⁹ mancipauit: & ali-
q̃ diu grauioribus afflixit molestiis: vix tandem cum promissione vt ad
mandatum suum redirent extra territorium suum dimisit: bonis omni-

bus excussos paupes & miserōs: nulloq; nisi amicorum leuamie susten-
tandos: quibus q̄ difficile sit in partibus illis cum tali episcopo iudiciali-
ter contendere non ignoras. Sed agitur causa ipsa coram iudicibus rōre
nostre inter graues & optimos iuris interpretes: qui tam pauperi q̄ di-
uiti iusticiam ministrare consueuerunt: apud quos non potentia vel gra-
tia sed solum veritas valet. Si iusta est episcopi causa poterit per procura-
torem idoneum se defendere: si minus tolerandum erit iudicium quod
rite proculdubio in hoc negocio statuetur. Nos aut̄ fraternitatē tuā ex-
hortamur: vt pmissis cōsideratis ip̄i ep̄o ea suadeas q̄ tibi ad salutē & bo-
norē cedant: nec velis eius opa qualiacūq; sint ita tueri vt illi magis, errā-
ti q̄ nobis & aplice sedi recta monēti fauere videaris. Datū rome die. xv.
octobris. Anno. M. cccclvii. Dictata p̄ Encam.

Littere credentiarum.

EPISTOLA CCCXLII

Neas cardinalis feneñ. Io doco clecto vurarist lauiñ. Salutē pluri-
c mam dicit. Commisimus aliqua paternitati tue referēda nostro
nomine Bartholomeo canonico ecclesie nostre variniensis. su-
per rebz ecclesiam ipsam & antecessoris nostri bona concernentibus.
Rogamus igitur vt sibi in his que nostro nomine dixerit plena; creden-
tie fidem & in agendis oportunū fauorem prestare velis: sicut de tua er-
ga nos singulari charitate plene cōfidim⁹. Nos ad bñplacita tua oī tpe
parati & volūtarij sumus. Ex roma die. xv. octobris.

Laudat diligentiam legati & mandat concordiam inter impatorem et
regem hungarie conari.

EPISTOLA CCCXLIII

Alixus episcopus seruus seruorū dei. Dilecto filio Iohanni car-
c dinali sancti angeli apostolice sedis legato. Salutē & apostolicam
benedictionem. Ex litteris tuis diaci. xvii. Iulij datis intellexim⁹
te in partibus illis moraturum per aliquot tempus: vt quid thurci agāt
quidue parent facilius intelligas: ac nobis & filio charissimo nostri regi
hungarie q̄ celerrime significes. Intelleximus & antea que gesseris in re-
gno hose. Laudamus opera tua & omnia per te gesta prudēter & accu-
rate recognoscimus. Comendamus quoq; circūspēctionem tuam & ani-
mi cōstatiā ac bonitatē que dū xp̄i dei nri negociū agit: nec labore fran-
gī nec timore deiici: neq; periculo vllō a seō pposito detineē. Multa
tibi debet apostolica sedes: & quidē p̄ singulari virtute tua: proq; graui-
bus laboribus quos perpeesus es scimus nos plurimū tibi obligatos: co-
nabimurq; vita comite p̄ tuis meritis psonā tuā honorare: nūc tamē ne-
cesse ē vt p̄seueres in sancto ope: psonāq; tuā a labore cepto nō retrabas:
sed pro tua excellēti prudētia in his cōtinues q̄ salus ecclesie ex te depo-
scit. Cūq; ad res fidei cōtra thurcos p̄spēcte dirigendas maxime necessa-
riū sit. vt charissimi in christo filij nostri Fridericus imperator romanorū.
& Ladislaus hungarie atq; bohēmie rex inter se conciliati: in thurcos ar-
ma conuertant: sitq; modo quedam dicta inter eos indicta ad pacem tra-

Etandam: in qua dilectus filius nobilis vir Ludouicus Bauarie dux fati-
 q̃ mediator futurus asseritur: vtile nobis videtur & quodammodo ne-
 cessarium: vt & tu quoq; eo te conferas in tam sancto opere nostro nomi-
 ne tuas partes adhibiturus. Eapropter mandamus tibi vt nisi alia causa
 magis necessaria in hungaria te retineat ad imperatorem & regem prefa-
 tos gressus tuos q̃tocius dirigas eos ad pacem ducere coneris: & omnia
 facias que tibi videbuntur ad reconciliationem ipsorum principum ne-
 cessaria. Etenim videtur rebus agendis omnino conducere q̃ tu dictos
 principes adeas: siue per ipsum ducem ante tuum aduentum pax cōdu-
 datur ituc non: nanq; si pacem factam inueneris quod deus pro sua mi-
 sericordia largiatur: habebis expeditam viam qua principes ipsos ad du-
 cendū contra thurcos exercitum efficaciter inuitare possis: & alia multa
 sunt in alomania gerenda que tuam presentiam exposcunt. Sin vero qd̃
 ab sit concordiam nondum factam inueneris: laborandum tibi erit totis
 viribus vt eam perficere possis. Nisi enim principes ipsi depositis inter
 se discordiis ad cōmune bonū vniuerimes fiant: non videmus quid p̃ bun-
 gariam contra thurcos patrari possit laude dignum aut existimatione.
 Verum quia sepe occurrunt in quibus personaliter adesse non vales &
 tamen tuam diligentiam exposcunt: misimus ad te dilectum filium Lau-
 rentium rouarellam sacre theologie professorem & subdiaconum no-
 strum: quem mittere possis ad ea loca que tu ipse adire non vales. Is em̃
 sicut in mandatis a nobis habet quicquid iusseris exequetur: & a tua vo-
 luntate nullatenus deuiabit. Insuper vt intelligas que nunc in partibus
 rheni per electores imperii tractātur: facimus tibi copiam litterarum no-
 strarum quas imperatori transmittimus: vt fm̃ scripta nostra & tua; sin-
 gularem prudentiam eo te melius gerere vales: quo fueris de singulis
 occurrentibus plenius informatus. Datum rome die. xvi. octobris. An-
 no. M. cccclvii. Dictata per Eneā.

Deliberatioe hita rādere polliceē. **EPISTOLA CCCXLIII**

Alxtus eps seruus seruorū dei. Charissimo in xpo filio nro Ka-
 c rolo regi francie illustri Salutē & apostolicā bñdictionē. Audiui
 mus ea q̃ dilectus filius Nicolaus parui secretarius tuus ex parte
 tua seriose nobis exposuit: sup̃ nōnullis negociis venerabilē fratrem no-
 strum vūlhelmū ep̃m ratenē. & quendam Iohannē de albiest militem
 nouatē. diocelis ac nōnullos officiales tuos p̃cernētibus. Intelleximus
 q̃ plane desiderū tuū eo intēdere vt p̃fatus miles simulq; dicti officiales
 tui a nōnullis excōicatiōis & aliis cēsuris ecclesiasticis p̃ dilectū filiū Jo-
 hannem tinetoris causarum sacri palatii nostri auditorem & capellanum
 nostrum: ad instantiam dicti ep̃isopi fulminatis absoluantur: & nibilo-
 minus aduersū dictū ep̃m causa cōmittat sup̃ nōnullis excessibus: q̃ ab
 eo siue eius p̃curatore in psonis exēcutorē quarundā itarū n̄rarū ad pe-
 ritionē tuā venerabili fratri nro archiepo turonē. dū cētaz p̃missi et per

petrati dicuntur: voluimus pro nostra informatione etiam ipsius episcopi procuratores quid diceret intelligere & consideratis oibus hinc inde relatis: quis causa nobis perplexa videat ac difficilis: serenitati tue que de nobis & apostolica sede plurimum merita est complacendum duximus quemadmodum secretario tuo prefato plene respondimus. Datū rome. iiii. kl. decembris Anno. M. cccclvii. Dictamen Enee.

Hortatur rationibus notabilibus ad concordiam cum imperatore & excusat se de rumoribus aggrauationis germanice nationis.

EPISTOLA CCCXLV

Alixus episcopus seruus seruorum dei. charissimo in christo filio Ladislao regi hugarie illustri. Salutem & apostolicam benedictionem. intelleximus non sine gravi displicentia mentis nostre & amaritudine cordis: quod adhuc inter charissimum in christo filium nostrum Fridericum romanorum imperatorem augustum & tuam serenitatem: non solum discordia sed apertum bellum perduret: & hinc inde subditi vestri vexantur & lacerantur. Queres tanto molestior nobis est quanto maius exinde christiane reipublice detrimentum resultat. Est profecto res detestabilis quod vos qui vna ex familia nati estis proximi sanguine: fratresque patriales: tantis adinuicem odiis feruetis: ut etiam armis decertetis. Dolendum est quod opulentam & nobilem patriam vestram nunc ferro nunc igne dissensio vestra deuastat: & illas vires inter vos consumitis quas deberetis in hostes fidei pro tutela christiane religionis effundere. Et quis imperatori prefato tanquam primo inter seculi principes aduocato ecclesie & protectori fidei catholice potissime incubat: pace in suo imperio procurat: totis conatibus in eos militaria signa transferre qui nomini christiano insultare nituntur. Tibi tamen non minor cura esse debet ad hostes fidei propulsandos: & maxime thurcos qui regno tuo hungarie latissimo & quondam florantissimo non solum vicini sunt: illique molestias indies inferunt: sed etiam non paruas eius provincias sibi usurpauerunt. Dolemus certe & angimur vehementer: cum indies ex illo regno christianos capi & in barbaricam deduci captiuitatem accepimus: miramurque te non maiori studio teneri pro defensione ipsius regni quam videamus: qui dum in austria cum patruale tuo contendis prefati regni curam postposuisse videris: tanquam plus doleas vnam tibi per christianos villam auferri quam si per thurcos vna provincia sumptat. Certe illud palam est quod cum tu & dictus imperator inuicem discordes estis: & domestico bello impliciti non solum hungaria sed tota fere christianitas in periculo ponitur. Nam quomodo gallici & hispani vel anglici contra thurcos exercitum ducere curabunt in remotis agentibus: quando vos qui prope estis: & quorum potissime res agitur: inter vos dissidentes nihil cogitare videmini: super his que thurcorum perfidia gens aduersus christianos indies molitur. Est igitur super quod dicere possumus periculosa hec vestra discordia: nec vidimus quin mala infinita prorumpant: nisi quam celerrime tu & imperator prefatus simul conciliemini. Audiuimus tamen vnum quod nobis con-

solationi est: dilectum filium nobile virū Ludouicū bauarie ducem in austriam descendisse: concordiam inter vos tanq̃ comūne amicum practurum: nos aut̃ dilecto filio nostro Iohanni cardinali sancti angeli aplice sedis legato: qui iam dudum p̃ salute regni tui hungarie: proq̃ comūni christianorum vtilitate nō sine magnis laboribus & expensis ibidez commoratus est: litteras dedimus vt ad imperatorē & tuam serenitatē confestim se conferens: omne studiū suū ad id conuertat vt tandem lites vestre tollant̃ & penitus sopiantur: redeatq̃ ea inter vos beniuolentia quā propinquitās vestra requirit: & nos desideramus. Interea dilectus filius Laurētius rouarella sacre theologie professor nunciū & subdiaconū noster: simul cum dilecto duce ad eam pacē pro viribus se agitabit. Vel itigitur tua serenitas ad ea que pacis sunt animū inclinando ita se habere: vt iam deniq̃ finis imponatur domestice dissensionis vestre: nec velis audire eos qui fomenta suggerunt dissensionum: sed modos quoslibet idoneos perquire: vt in austria ceterisq̃ tuis dominis pacificatus ad defensionem hungarie predictorūq̃ thurcorum exiciū insurgere possis & ita efficias vt imperator tuam erga se charitatem intelligens vnatecū vocatis ex alemania subsidiis exercitum pro tutela fidei & regni tui salute ducere inuitetur. Insuper quia nōnullos p̃ germaniā rumores eē audiūmus tanq̃ nos nationem ip̃am diuersis modis aggrauemus. mittimus copiam litterarum nostrarū quas imperatori dirigimus tam super pace tecum habēda q̃ sup̃ rumoribus bmoī: vt si forte ad aures tuas oblocutiones istiusmodi puenerint: habeas ex nobis vnde fereuitatem & innocentiam n̄ram tueri atq̃ ostēdere possis: hec scribimus tibi pro ea charitate qua p̃ onas tuā prosequimur: qui postq̃ te hic rome in minoribus cōstituti vidimus: & tuā indolem adhuc in etate tenera considerauimus ab illo tēpore personā tuā tam singulari quodam affectu dilexim⁹: & ex istimantes te pro magno aliquo christianitatis bono ad maxima referuari. de bona valitudine tua ac felici statu semp̃ curiosi fuimus. Tuū nūc est que a nobis scribūtur bona mēte recipe: & spem quā de tua p̃bitate concepimus adimplere. Datū rome. Anno. M. cccclvii. Dictamen Enee.

Consulatur meliorem eē pacē certam q̃ desperatam victoriam.

Neas cardinalis senensis

EPISTOLA CCCXLVI

c Sigismūdo malatesta Salutē plurimam dicit. Fuimus hoc mane cū sanctissimo domino nostro dum cancellarius tuus audiretur: & intelleximus que dicta sunt tam p̃ sanctitatē domini nostri q̃ p̃ ipsum cancellariū sup̃ cōtrouersia que inter serenissimū regē aragonum & te ē. circa quam rem etiā seorsum dñs n̄r nobiscū locutus est. In summa videmus ip̃m dñm n̄m affectū eē statui tuo: velleq̃ ei sp̃ bene consultū esse. Oportet tamē suā sanctitatē habere respectū nō modicū ad p̃fatū regem aragonū & h̄re oculū ad terras ecclesie: & iō necesse ē vt prudēter se habeat: nec pōt̃ semp̃ oīa facere que vellet. Quib⁹ ex reb⁹ cōsideratis oībus

pro directione rerum tuarum ad euitandum pericula que possunt emergere videtur nobis consultum esse quod tu de summa pecuniarum quas regia maiestas a te petit offeras illam quantitatem sine ulla dilatione persolvere que liquida est. De parte autem alia super qua prendis non teneri: prebeas mentes in qua dicta pecunia parata sit ad requisitionem regis casu quo sanctissimus dominus noster decerneret te obligatum esse: & affirmes te velle stare determinationi domini nostri. Et hec videtur nobis via rationabilis: nec putamus alio modo rem bene sopiri posse. Rogamus ut consideres omnia: & recipias consilia eorum qui te amant: nec velis pro modica pecunia te in periculo ponere: quia non est parvus aduersarius tuus: nec res bellice semper ex opinione succedunt. Melior est multo certa pax quam desperata victoria. Scimus te non libenter audire consilia. Quia tamen periculum prouincie timemus: non possumus facere quin ea que nobis videtur utilia significemus. Tuum est in bona parte recipere que a nobis sincera mente scribuntur. Datum rome sexto kalendas decembris.

Petit adiuari ad consecutionem episcopatus varinien.

Neas cardinalis senensis.

EPISTOLA CCCXLVII

e Jacobo lodouico medico. S. p. d. Habuimus ex ferraria litteras tuas libentius te vidissemus pro charitate quam sumus tibi affecti. Deo deus ut aliquando simul reperiamur. Faceremus libenter omnia que possemus pro tuo honore & utilitate: sed non videmus modo commoditatem: tempora enim mala sunt: sed si quid occurrat non erimus tui immemores. Rogamus ut comendes nos imperatorie maiestati & iunior latorem presentium ad expeditionem suam in facto nostre ecclesie varinien. quam si obtinere poterimus: non erit quin utilitas tibi redundet. Salutes ex parte nostra Ulrichi ridder & ualterum zebinger ac cancellarium imperialem & alios amicos nostros. Dolemus multum de captura episcopi gurgien. & Iobannis vngari & aliorum utinam possemus eorum liberationem procurare: nihil omitteremus ex nobis possibilibus. Iobannem binderbach cupimus nostro nomine saluari: simulque dilectum filium nostrum Fridericum cum coniuge tua honestissima. Vale in christo optime nostri memor & amans ut soles. Datum rome vii. kalendas decembris.

Emittuntur plura apostolica scripta contra murmurantes de gravamine nationis germanice.

EPISTOLA CCCXLVIII

Neas cardinalis senensis. Laurentio rouarelle. Salutem plurimam dicit

A latore presentium recipies quattuor bullas apostolicas & unum officium transfigurationis. Ex bullis unam reddes imperatori simul cum officio & breui sibi directo. Alias bullas curabis mittere tribus principibus electoribus simul cum breuib. Extant & alie tres bulle apostolice simul cum duobus officiis ac tribus breuib. Officia diriguntur regi hungarie ac domino legato: bulle quoque eisdem: tertia vero strigoni. sed hec o a mittimus. et alium nuncium qui post biduum recedet. Si te inueniat in

curia regis hungarie assignabit tibi ea: sin autē tradit per seipsum regie
maiestati que tibi diriguntur. Alia vero curabit trāsmitti archiepiscopo
& legato. Nec alia circa hec. De negotiis rheni multa referunt nō bona:
propter que necessariū erit vt cōprimū cū consilio impatoris & cū litte-
ris suis ad partes illas te trāstēras & labores iuxta cōmissionē tibi tradi-
tam. Interea bonū est vt pēires q̄ imperatoria maiestas scribat archiepī-
scopo magdenburgen. simulq; rigensi: & in primis treueren. & saltzbur-
gen. vt si quant ad aliquā conventionē in factis ecclesie non cōsentiant:
sed ad seipsam omnia referant que queruntur. Et suadeat vt si qui sunt qui
nouitates querant illis nō assentiant quia periculū est in mora. Habebis
mox alias litteras domini nostri qui plenius de hac materia ad te scribet
& intelliges rei grauitatē ac periculū bonū est etiā laborare apud ducē
bauarie Ludouicū: vt scribat palatino rheni consanguineo suo ne se im-
plicit conuentionibus eorū qui contra sedem apostolicā aliquo modo
moliunt: persuadendū sibi q̄ multo facilius filii principū promouebun-
tur per sedem apostolicā q̄ per capitula vel ordinarios. Et hoc bñ cu-
ra in auribus principū cōculcare quia veritas ē. Vale & scribe sepi⁹ quo-
modo tibi succedat. Datū rome. viii. kl. decēbris.

Hortatur ad excusationem grauaminis germanice nationis.

EPISTOLA CCCXLIX
c Alixtus episcopus seruus ser. uorum dei. Dilecto filio Henrico leubing notario nōstro. Salu-
tem & apostolicam benedictionem. Intelleximus veridico rela-
tu nonnullos esse principes germanie nationis ecclesiasticos & secularē
res qui de nobis & de nostra curia murmurantes nationem germanicā
quāmiū per nos grauari pretendūt. Id faciunt more hominū qui sepe bo-
nū qd habēt nō cognoscūt: nec sub alicuius regimie quātūcūq; optimo
quiescere pnt. Scimus te deuotū esse sancte sedi aplice: & nostri bonoris
cupidū: nec placere tibi ea que pter ordinē fiūt. Eapropter mittimus tibi
copiam nōnullarū litterarū quas charissimo in christo filio nostro Fride-
rico romanorū impatori semp augusto sup hac materia dixerimus vt in-
telligas plenissime mentē nostrā. Et habeas ex nobis quō bis respōdere
possis qui nobis detrahūt. Hortamur etiā pro zelo quem geris ad ro-
manā ecclesiā: vt sumpta oportunitate venerabili fratri nostro archiepī-
scopo magdebur. qui sicut accepimus ad nouitates mutat. que imperz
tori prefato scribimus: aut litteris aut verbo cōmunicēs: ipsumq; horte-
ris ne peregrinas sequat opinioniones: sed more pdecessorū suorū in solida
sancte sedis aplice doctrina conquiescat. Idem etiā facies apud dilectū fi-
liū nobilē virū: Fridericum marchionē brandeburgen. sacri romani im-
perii electorē & apud alios vbi videris esse necessarius. In qua re non so-
lum nobis sed ipsi deo cuius res agitur plurimū complacebis. Datū ro-
me. Dictata p Eneā.

Hortatur audire suo noie loquentē.

EPISTOLA CCCL

1512
1467
50

Alixus eps seruus seruorum dei. **Charissimo** in Christo filio **La-**
c **dislao** regi **hūgarie** illustri. **Salutē & apostolicā bñdictionē.** **Au-**
diuim⁹ ea que dilectus filius **vuenceſlaus** canonicus **vuratiſlaui**
ensis tuo nomine nobis exposuit: & quantū cū deo potuimus & vt sem
per in animo gerimus: desiderio tuo satisfecim⁹. Diximus eidē quanto
desiderio cupiamus te cū charissimo filio nro **Friderico** romanorū impe
ratore reconciliatū ad ea tendere que pro defensiōe fidei catholice & tui
regni **hungarie** tutela necessaria ee vident⁹. Et quanto cū ardore cupim⁹
regnū illud **bohemię** sub tuo regimine extirpatis heresum dogmatibus
ad vnionē veraz sanctę matris ecclesie reuerti: super quib⁹s rebus velis
ipm **vuenceſlaum** nro noīe loquētē audire: & sicut de tua in cōe bonum
affectiōe cōfidim⁹: nos tandē in pmissis cōsolari. **Datū rome kl. decēbris**
.M. cccxvii. Per Eneā dictata.

Excusatoria grauaminis **germanice** natiōis.

EPIS. CCCLI

Alixus eps seruus seruorum dei. **Dilecto** filio **Nicolao** cardinali
c **sancti Petri** ad vincula **Salutē & aplicam bñdictionē.** **Cōsidera-**
uimus diligēter ea que nobis scripsisti sup practicis quas nō nul
li principes ac prelati in partibus **rheni** tenere dicuntur in negociis eccle
sie: perpēdimus quoq; consiliū tuū salubre & optimū eē. Eapropter scri
psimus charissimo filio nostro **Friderico** romanorū imperatori semper
Augusto: sicut per copiam presentibus insertam videbis: cuius tenore
perfecto habebis ex nobis quomodo bis obuiare possis: qui nostruz &
apostolice sedis honorē confundere nituntur. **Hortamur** igit⁹ vt scripta
nostra vbicūq; necessariū esse videris publicari & mentis nostre serenita
tem sicut teneris & de tua in cōe bonū affectiōe non dubitamus manife
stari procures. **Datū rome. Per Eneā dictata.**

Murmur grauaminis **germanice** nationis reseratur: & notabilibus ra
tionibus enervatur.

EPISTOLA CCCLII

Neas cardinalis **seneñ.** **Martino** cancellario archiep̄i **moguntini**

c **.S.p.d.** **Fuit** nobis epistola tua nō minus iocūda & grata: ex qua
valitudinē tuā simulq; cōiugis tue bonā eē cognouimus. & na
tum tibi esse filiū quē archiep̄s **mogūtinus** pro sua benignitate de sacro
fonte leuauit: quod tibi & bonori eē & vtilitati nō dubitamus. **Faxit** de
us vt filius superstes sit: & tue virtutis heres atq; doctrine. **Audiuimus**
deinde que vir probus & modestus vigandus eiusdeꝝ archiep̄is scopi se
cretarius tuo nomine nobis exposuit: que duo principaliter fuere. **Pri-**
mo em̄ que fiunt apud **moguntinuz** de sanctissimo domino nro & ipius
corā iudicis querele narrauit ex ordine. **Secundo** retulit quo animo sit
idē **mogūtinus** contra romanā ecclesiam & ipm sanctissimū dominū no
strum: & quomodo ad obuandū peruersorū hominū machinationibus
necessariū tibi videtur intelligētiam quandam fieri inter sanctissimū do
minū nostrum & ipm archiep̄iscopū. **Intelleximus** etiam per que media

eandem intelligentiā recipiendas esse putas. Sunt non parua que nobis
 significas neq; illotis attingēda manibus. Facis nobiscum vt amici cum
 amicis solent: libere atq; apte loqueris & confidenter que geris in anio
 patefacis. Id vō ex amore fieri cognoscimus tem veteris amicitie memo
 rem antiquū seruare morē aduertimus. Cum simul in nouacuitate de
 geremus nihil tunc tā arduum fuit: nihil tā abditū atq; secretū quod alter
 nūn non cōicaret alteri: facis probe qui longo licet locorū intervallo dis
 iunctus nobis nihil putas reticendū esse. Faciemus & nos idē erga te.
 Aperiem⁹ tibi omī ex parte animū nūm atq; (vt amicitie nostre cōuenit)
 summa cum libertate loqmur. Considerauimus igit in primis que dicun
 tur cōtra summū pontifice apud germanos fieri murmura. Nec miramur
 siquidē nullus vnq; locum beati Petri tenuit qui non latrantius dentib⁹
 impeteret. Nec magnū putamus si quis detrahit calixto cum magis ei⁹
 sciamus detractum fuisse xpō. Verax est em saluator ipse nec poterit veri
 tas nostra mentiri quia non est discipulus sup magm nec seruus maior
 domino germani tñ (si verū fateri velint) similiterq; reliqui xpiani nihil
 habent cur de calixto murmurare possint. nisi q; eū pontificē tradidit no
 bis deus quo digni nō fuimus. Neq; em huius sanctissimi presulis mo
 res plebi sue conformes existunt: qui cum diuinā in terris agat vitam: an
 gelis potius debuit prefici q; hoibus. Nihil pius pater quod suum est q
 rit. cogitatus suos oēs iactauit in dño. bonorē xpi saluator⁹ nostri: defen
 sionem fidei: decus ecclie: salutē plebis toto conato: toto studio: tota mē
 te pquirat. Nisi fuisset exacta ipsius solertia & incredibilis ad cōe bonus
 iam thurcorū feritas nō hungariā modo ptriuisset: sed ipsam quoq; ale
 mania in fests armis petens: xpianis omnibus terrorē simul ac laborē in
 cussisset. Nam si victi apud hungariā & pstrati sunt magni thurcorū ex
 ercitus: non est cui post deum alteri gratias q; calixto xpiani debeant. Ipse
 em solus fuit qui torpentibus ac pene dormientibus xpiani orbis princ
 pibus legatum in hungariā misit hungaros cum thurcorū induciarū fede
 ra querētes prohibuit: labentes animos erexit: copias congregauit: bel
 lumq; illud comittere suauit in quo primū etate nostra thurcorū domin⁹
 turpissime fugere visus est: & salus xpiano populo parta. Tacemus que
 gesta sunt in oriente p classem aplicā: & que in albania & aliis q pluribus
 locis ipsius domini nostri pecuniis p tutela fidei indies geruntur. Nihil
 aliud tua sanctitas in anio gerit q; suo tpe ita inimicos salutare cūcis bu
 miliare. vt tandē vocatus a dño credita sibi eccliam in statu securo ac trā
 quillio relinquat. Ob quā rem nescimus pfecto quid sibi velint qui tam
 sanctum prelulē & tñ de cōmuni vtilitate sollicitum calūniari psumunt.
 Nam q; aurum a vobis extorqueat iniqua est ppsus accusatio. Nihil em
 preter consueta iura recipit nisi fortasse sponte sua nōnulli in classem con
 tra thurcos offerat q; paucissimos eē constat. Vtinā tot eēnt qui tāte rei
 ac necessarīe optime subuenirēt. Ecclesiarū electiōes canonicas qui dicūt

a sua sanctitate p̄tēni. aut ecclesias metropolitanas seu cathedrales in ale-
mania referuari longe a veritate recedunt. Nulla electio reiecta est quam
cōstitit fuisse canonicā pōtifficalis ecclia in alemania nulla referuata ē: spe-
cialiter a dño nro cōtra cōcordata v̄sa. nec est eius p̄positū neq; fuit hactē-
nus quicq; agere. Et quīs nemo imputare possit si sua sanctitas dignita-
tes principales in collegiatis ecclesiis siue primas post pontificiales refer-
uauerit: neq; enim cōcordata in hoc aduerfant non tñ inuenient facile re-
seruationes beneficiorū nisi p cardinalibus aut aliquibus fortasse maxi-
mis viris ab eadē sanctitate emanasse. Itaq; nescimus quo vultu quo ore
qua deniq; audacia p̄sumant aliqui sanctissimo p̄suli nostro detrabe-
re. tanq; nationi vestre onerosus existat. qui p̄fecto non tantum nationi
hispanie vnde sibi origo est: quantū germanice affectus eē videt: & qui
diuinitus nobis datus est vt hoc piculoso tempore ab infidelium incur-
sione maximeq; thurcorū impetu orthodoxam xp̄i religionē non soluz
tueret sed etiam eleuaret & ppagaret. Laudamus igit & omī honore di-
gnum reputam⁹ archiep̄m moguntinū: qui reiectis malignantiū insidiis
apud ip̄m dñm nostrā sanctamq; sedem aplicaz omniū fidelīū matrē atq;
magistrā pmanere decreuit. Facit qđ doctum quod prudentē qđ bonuz
prelatū decet: qui peregrinas respuens opiniones: in solida sancte roma-
ne ecclesie doctrina: & in ipsa xp̄i petra pedes figit. Facit modo qđ fecit
dum alīs eadē qucerent que modo tentant. Nunq; em̄ Eugenio sancte
memorie summo pontifici defuit: quīs multi ex germanis in illuz dese-
uient. nouit oīa noster pontifex. eiusq; p̄bitati miro mō afficē: nec vnq;
eius noīs absq; singulari laude meminī: ita vt certissimi sumus nūq; ip̄i
petitiones in conspectu huius p̄sulis vanas fore: que digne audire vī-
deant. Ceterū quod secūdo loco secretarius antedictus exposuit: nobis
alienuz vīsum est qđ ex viro docto ex iuris interprete & magnis versato
causis prodire debet: nouisti em̄ romanū p̄sulem vnicū eē principem cui
oēs obedire tenent: petri & Pauli locū tenere qui sedet in aplico throno
xp̄i vicarius est qui romane p̄sudet vrbi. non est igit cur se cuipiā intelli-
gentie nomie vel federis obliget neq; subditorū est cum dñis suis federa
querere: nec tamen fortasse ita loqueris vt romanoꝝ p̄sulem ex intelli-
gentia queras obligare quod nosti quantū iura p̄mittant. Sed aduer-
timus que petis intelligēt iam magna p̄fecto & que nos aliquantulus
de tua compulerint admirari. Scimus quia cum amico omīa confidēt
agis. Idem & nos facimus. Vtimur respondendo ea fiducia qua tu inter-
rogādo es vsus. Equidem indigna putauimus que nomine archiep̄i pe-
terent. nec arbitramur eos bene agere qui archiep̄o ea petenda suadent:
quīs nec sue menti que semper modestissima fuit talia credimus eē p̄sua-
sa. Sue nanq; dignationi id satis esse debet vt añcessorib⁹ suis equalis exi-
stat. Neq; illa querit que ante centum annos nullus obtinuit archiep̄us.
Rectum & laudabile fuit p̄positum eius: si neq; romanū pontificem mi-

norem nec se maiorem suis antecessoribus esse velit. Illud quoque attente considerabit quisque ecclesie moguntine presuerit ut neque romana sedes conculcetur aut quouis modo damnetur. Certum est enim quia languente capite nequeunt membra consistere: neque possunt riuuli non arescere fonte siccato. Salus ecclesiarum omnium profecto ex romane sedis precellencia & summa auctoritate dependet. Quibus ex rebus non essemus ausi ea quoquo modo aperire domino nostro que nobis pro intelligentia contrahenda significasti. Sunt enim enervatiua apostolici iuris & non minus profecto preiudicii preferentia. Et illa presertim que de confirmationibus pontificalium ecclesiarum attigisti: non ignoras ut credimus qualis sit ipse dominus noster: quanta est in eo circumspectio. quanta omnium rerum notitia: quanta grauitas atque constantia. Et si enim omnes laudandi sunt quos nouimus romani presules: hunc tamen omnibus preferendum putamus qui cum vite mundissime sit & omnia gerat commendatione digna: tum pro his conditionibus predictus est ut falli non queat. Est enim etate grauatus. Versatus est in arduis & magnis negociis. Doctrina ea perfuset cui similis nemo est qui audierit in antecessore suo. Itaque non facile decipiendus qui tum multa per etatem viderit: tum conscientie lumen cum rerum magnarum experientia coniunxerit. Rideret nos sua sanctitas siquidem ei preponeremus doctissimis eius aurbus quoquo modo indignis: atque ob hanc causam non presumpsimus ea sibi referre que tuo nomine exposita sunt. Neque enim sua pietas eos probare solet qui res minus iustas sibi preponunt. Verum ut ad grauamina nationis vestre redeamus: si quid est quod commendatione egeat laudamus id sanctissimo domino nostro significari. Nec dubitamus quin sua sanctitas debito modo prouideat. Illud autem nobis exploratissimum est. archiepiscopum. scilicet prefatum in optima reputatione apud sanctissimum dominum nostrum esse: fauoremque sibi & oportunum presidium ab eo nunquam defuturum. Certo scimus aduersus omnes qui sibi molesti fuerint: quod si eorum oratores huc venerint recipientes profecto benigne & humaniter tractabunt. nec duras inuenient applicas aures in his que concessu digna petierint. Quod propterea dicis serenissimus imperator & ipse archiepiscopus si se cum sancta sede applica intellexerint facile impedituros aduersantiam machinamenta. Id quidem credimus & ita factum esse nouimus in superioribus annis. At cum imperator prefatus cum sanctissimo domino vnanimis sit: nec unquam ab beate sedis deuotione declinauerit: curandum est ut ipse archiepiscopus idem agat. In quare cum multa tua consilia possint: rogamus ut in hoc tuos intendas neruos velisque doctrine tue nomen in defendenda romane ecclesie auctoritate potius quam impugnanda clarum facere. sic enim & moguntine ecclesie recte consulens: & tibi & tuis amicis utilitates crescent & accumulabuntur honores.

Datum rome. xii. kl. octobris. Anno domini. M. cccc. vii.

Destinat legatus apud nuptias ladiisai regis, EPIS. CCCLIII

Alixus eps seruus seruorum dei. Dilecto Iohanni filio cardinali
 c sancti angeli. S. & a. b. Ex litteris que de partibus austrie ad curiam
 nostram indies deferunt: intelligimus dilectionem tuam cum li-
 tere ille scriberent adhuc fuisse in hungaria: de qua re plurimus admirati
 sumus: cum iam pridem tibi scripsimus vt ad partes alemanie te confer-
 res: eam discordiam pro tua facultate sedaturum: que inter charissimos filios
 nostros fredericum romanorum imperatorem: & ladislaum hungarie & bo-
 mie regem versat: que quantum periculosa sit & quantum reipublice xpia-
 ne damnoſa pro tua singulari prudentia non ignoras. Nescimus que te
 res tam diu retardauerit: cum non lateat non minus utile fore dictos prin-
 cipes adinuicem reconciliare quam turborum perniciosos obuiare conatibus.
 Si quidem noxia multa sunt intestina bella quam externa: & frustra bis g-
 foris sunt resistimus si alius qui intus sunt vulneramur. Itaque voluissimus
 te quamprimum recepisti litteras nostras ad imperatorem & regem prelatos iter
 arripuisse. quod quidem fuisse nostro iudicio expeditissimum. Verum cum
 nouissime nobis relatum sit dictum hungarie ac bobemie regem circa fe-
 stum sancti Martini proxime futurum decreuisse bobemiam petere: vt sibi
 sponsam suam charissimi filii nostri Karoli regis francie natam conducere fa-
 ciat: & cum eadem ibidem solenes nuptias celebret: pro qua iam fertur
 oratores misisse. Committimus tibi & harum serie mandamus: vt omnibus
 aliis post habitis ad ipsum regem quam celerissime te conferas: eiusque nuptias
 tam sui quam dicti regis francie consideratione nostro & apostolice sedis nomi-
 ne vt dignum est tua presentia honores. Erunt enim vt fama est be nuptie plu-
 rimum excellentes ac magnifice tam respectu personarum inuicem contrahentium
 quam principum qui conuenturi eo dicunt: cum non solum dilecti filii nobiles
 viri bauarie & saxonie: duces marchionesque brandeburgensi. cum coniugi-
 bus. Etiam charissimus filius noster casimirus rex polonie: simulque con-
 sors eius regina earundem nuptiarum celebrationi asserant interfuturi. Con-
 sideramus autem quod in tantorum conuentu principum multa tractabunt: in qui-
 bus erit tua presentia nedum utilis sed etiam necessaria: per quos religio
 nostra contra turborum impetus defendat commode tractare. Et cum sint
 ibi nonnulli male de fide catholica sentientes eorum malicia ne quid in tanta
 congregatione nocere possit oportune obuiabis. Quibus ex rebus ne-
 cesse est vt eidem congregationi prorsus interesse cures: & ita nos dilectioni
 tue iterum atque iterum committimus & mandamus: responsum tuum super
 his quam celerimum expectantes. Datu rome die prima octobris Per Ene-
 am dictata. 1456

Mortatur legatum quam celeriter nuptias regis adire.

Neas cardinalis senensis Jo-

EPISTOLA CCCLIII

c banni cardinali sancti angeli. S. p. d. Cognosces ex litteris sanctis-
 simi domini nostri quam necessaria sit presentia tua in nuptiis. quas sepe
 nissimis rex hungarie celebraturos est in praga. Ob quam rem quis non

puto necessariū dignationem tuam adhortari vt celerime eo se cōferat
 quia tamē eius rei utilitatē non solum animo percipio sed manibus quo
 damodo vti ita loquar palpare videor: non possum facere quin tanq̃ ser-
 uitor & filius tuus ea scribam que bonorē tuum cōcernere aiaduero. Sa-
 ne q̃uis pietas dñi nostri id iudiciū de tua dignatione faciat. quod de vi-
 ro prudētissimo & optimo habēdum est: q̃uisq̃ om̃ia que p te facta sunt
 miro modo cōmēdet. Illud tamē plurimū admirat q̃ dissidētibz inter
 se serenissimis principibz romanorū impatore & hungarie rege nō statim
 te ad sedandas eorū discordias sepositis aliis negociis pparauisti. cū cer-
 tum sit illis inter se contēdentibus non solum nobilē illam austrie prin-
 ciā cōturbari: sed etiam thurcis viam pberi qua facilius ad xpianitatis
 inuasionem prumpere possint. Videt igit mibi admodū expediens q̃
 tua dignitas ad p̃stas nuptias iter suum accederet. que vt extimat men-
 se ianuario aut tardio februario celebrabūt. Erit cōuetus ille celeberrim⁹
 in quo duo reges & tot principes cōparebunt. Nō dubito quin magna
 ibi tractent: & vt arbitror quin principaliter agitant in eo loco nego-
 cia. nanq̃ cum lites impatoris & regis nōdum cōposite sint: erit cura illo-
 rum principum in primis illas sedare. Inter polonie regem & fratres sc̃te
 Marie theutonicorū age de p̃cordia. Bobemi de suis articulis curiosi erūt
 Illi qui sunt in rheno & res nouas cōtra sedem apostolicā praticare nitū-
 tur nō omittent p oratores suos ex cōuentu aliquid attētare. Postremo
 etiā de defensione fidei cōtra thurcos vt mea fert opinio inter tātos pro-
 ceres sermo fiet. Magna sunt hec & p̃fecto tuaj presentia merito exigunt
 Itaq̃ tanq̃ seruitor tuus suadeo ne quo pacto ei cōgregationi absis: qd̃
 esset & inonestū & incōmodū aplice sedi. q̃ si interfueris cōplacebis p-
 culdubio non solū regi hungarie: sed etiam regi frācie cuius filie nuptias
 honorabis: obuiabis malis que per nonnullos pcurant. Et multa bona
 opera pcurare poteris tam pro pace xpianorū q̃ p defensione fidei con-
 tra inimicos crucis xpi. Piumq̃ sanctissimi dñi nostri desiderū hoc po-
 tissimū modo adimplebis. Et rem facies tua virtute dignam. Duabusq̃
 maximis nationibus gallice & germanie simulq̃ duobus maximis prin-
 cipibus hoc est impatori & patruelis sui: & regi francie in filie sue hono-
 ratione rem gratam faciens demulcebis capita. Datū rome die prima octo-
 bris. Anno. M. cccclvii.

Scribit se bene valere nec superfluis curis angi velle.

Neas cardinalis senen. Petro **EPISTOLA CCCLV**
 e noxetano. S. p. d. Si non scribimus ad te sepius id facit negotiorū
 multitudo quibus destinamur: simulq̃ tua humanitas qua non
 veremur abuti. Extant apud nos scripta tua quibus satis esse dicis si qua-
 ter tibi scribamus in anno. Hoc nos pigros reddidit: dabimus & sex &
 octo epistolas in annos singulos amicitie tue: nunc hac prima sit anni bu-
 ius q̃ nos bene valere & animo & corpore intelligas q̃uis multa indices
 f iii

emergunt q̄ cōturbare cuiusvis boīs mentē queant: sed nolumus affige-
re eor nostrum quādo nihil est quod mesticia nostra reipublice p̄sit. Fa-
ciemus quod nostris subest viribus reliquū deo relinquimus: cuius est
& nos perdere si velit: & saluare bancipam mundi machinā quam de nō
esse in esse p̄duxit: cum dubiū nō est ei curam esse operum que sue fece-
runt manus. Hec tibi pauca scripsisse voluimus rogantes vt tu quoq̄ le-
to animo id vite traducas quod supest. Optam⁹ te aliquando vīcere atq̄
amplecti. Benevale. Ex vrbe romana octobris.

Negat se altiorē gradum ambire & collaudat poetice metrificantem.

Neas cardinalis senen. Fran. **EPISTOLA CCCLVI**

e cisco pbilelpho militi & poete. S. p. d. Carmen tuum insignis eās
& optime poetarum accepimus simulq̄ līas maturo scriptas elo-
quio. Fuerūt vtraq̄ iocunda ab amico missa & condita salibus. In carmi-
ne plus aliq̄d est q̄ nobis cōueniat: nunq̄ id somniamus qd tibi de
nobis polliceris: neq̄ gaudia hec sine presagio vel fatum vel somniorū
solent euenire. nra fors maior est virtute nostra. stulti sumus si volare alti⁹
ambigamus. Sed inest tuis versibus incredibilis suauitas que nos etiā
adulando delectauit. Quod queris de paratellis plutarci: vanum est pe-
rierunt omnia. nemo est qui de his loqui norit naufragiū passe sunt litte-
re: & quidem apud rhodum vbi neq̄ reliquias relegere nautas licet. Tu
si more tuo sapias amisso libro non adiciēs vt animū crucies. Apud re-
uerendissimū cardinālē de colūna vidimus & legimus forsiadam tuum:
opus tersum & dignū quod priscis poematibus annumeret. Et tu Fran-
cisci ducis gestas res decantare dignus eras: vt illius virtuti tua mūla de-
beatur. Si tamen dignis ille te premiis prosequit & egere vetat. si secus
hortamur fistule vt ceram amoueas: nam magis illi tua taciturnitas q̄ si-
bi tenacitas detrimentū prestabit. Vale & nos ama vt soles. Ex vrbe die
xxv. octobris.

Mestus ex morte amici p̄solat bis mediis. **EPIS. CCCLVII**

Neas cardinalis senen. Iobanni ep̄sio episcopo placentino. Sa-

e lutem plurimā dicit. Si non scribimus sepe dignationi tue das ve-
niam nō ambigimus. nam & nos vegio poete ignoscimus quis
nunq̄ nos adierit nec nobis quicq̄ scripserit postq̄ cardinalatus suscepi-
mus. Sumus memores legis nostre quando cōmendas nobis aliq̄s buc-
venientes: & si non respondemus operas tamen nostras illis offerimus:
estq̄ nobis iocundissimū litteras tuas legere & illas audire que a te veniē-
tes bonam valitudinē tuam nobis enunciant. Cupimus te aliquādo hic
videre etsi parum spei super aduētū tuo habemus quādo iam sedem ele-
gisti & vite simul & mortī. Nos modo quod scribamus non habem⁹ ni-
si obisse Stephanū catiam nouariē. communē amicū: quo cum magna
pars amicitie a nobis abiit. Afficit nos incredibili merore suus obitus:
illud tamen consolationi nobis fuit q̄ fortē eum in transitu cognouim⁹

nuncq̃ em̃ eiulauit: nuncq̃ verbum admisit non xp̃iano nam sapiente viro
dignum ecclesiasticis sacramentis deuotissima mente susceptis. ad exire
mum vsq̃ anbelitū intellectum & verba prudentis hominis retinuit. Se
pultus est apud hospitale sancte Marie teuthonicorū die. xi. huius men
sis. Vale optime & amici aniam in orationibus tuis recomēdatā habe.
Datum rome. xx. octobris. Anno. M. cccclvii.

Mortē amici denunciat.

EPISTOLA CCCLVIII

Neas cardinalis seneñ. scene. Salutem plurimā dicit. Stephan⁹
e noster catia nouariensis. cōmunis amicus animāz creatori reddi
dit. Hec scribimus vt non doleas amici obitum qui more t̃bri
stiano & vt sapienteꝝ decuit ordinatis rebus ex hac luce migrāuit. sed vt
congaudeas illi ad meliorem vitam profecto: nobisq̃ compatiaris tali or
bati societate: cogitesq̃ aliquādo de nobis qui hoc in pelago sine velis
remisq̃ nauigamus. & fluctuantes ab ipso naufragio non longe absum⁹.
Vellemus hic esses & rerum nostrarum cursus intuereris. Sed quid que
rimur ferenda est fortuna quam deus mittit: neq̃ enim dubitandum est
quin deo sit cura huius mundi quem sue condidere manus si curat igit̃
quecunq̃ accidunt aut volente illo aut permittente fiunt. hoc nos conso
latur & equo iubet animo expectare tempus in quo & ad Stephanus &
ad reliquos qui nos precesserunt amicos euocemur. De re tua audiuiſti
que sit pontificis sententia: non est que modo alia queras. deus ipse op̃e
ram ferat Iohanni caimo optimo viro & amico tuo nostroq̃ diximus de
scutifero nos esse facturos quod tua iuberet amicitia nec mutauim⁹ opi
nionem: rogamus te principi simulq̃ Nicolao azimboldo nos cōmen
des: cuius benignas litteras his diebus accepimus: nec dubitamus eum
pro veteri consuetudine nos amare. Vale optime. Ex romana die. xx.
octobris. M. cccclvii.

Pollicetur operas suas amico & concordatis minime derogare.

EPISTOLA CCCLIX

e Neas cardinalis senensis Martino mayer. Salutem plurimā dicit
Scribimus tibi non sine fiducia singulari litteras breues. non ſci
mus dare inania verba. Amamus ex corde amicos & his adulari nescim⁹
Crede optimo corde loquimur: si facultas assit nuncq̃ deerimus votis tu
is & id certo certius habere quia vetus amicitia nostra solida est. In facto ec
desie romane illud tibi dicimus quia non ledit caput sine membris: nos
hic curabimus ne concordatis deroget. Deinceps non credimus natio
nem vestram habere causam querele si pacta seruent. De gratia nostra si
ue reservatione scripsimus & nunc repetimus: non est animus noster ve
xare quēq̃ occasione illa nec intendimus cōcordatis per gratias nostras
in aliquo derogare. Vale & nos vt soles ama. Er vrbe die. xx. octobris.

f iiii

Denunciat desiderijs amici satisfactum: EPISTOLA CCCLX

e Neas cardinalis senensis Theoderico archiepo maguntino. Salutē plurimā dicit. Ex vigando secretario tuo accepimus litteras dignationis tue. Cognitis bis que cupiebas mox audiui⁹ sanctissimum dominū nostrum qui leto animo votis tuis annuit. Nouit sua pietas quo animo quauē opera tua dignitas superioribus annis romanas adiuuerit ecclesiam: & ubi occasio detur monstrabit se diligere tuam virtutem. nos autē in quacūq; re poterimus erimus semper & voluntarij & prouisi desiderijs tuis morem gerere. Datum rome die vicesima octobris.

Pollicetur sexingentos florenos amice pro dote aut ingressi religionis.

EPISTOLA CCCLXI

e Neas cardinalis senens. Jacobo piccolomeo. Salutē plurimā dicit. Litteris tuis quas de montania & Audrea filiis tuis nepotibus nostris ad nos scripsisti: respondimus semel & iterum: nescimus an nostra scripta in manus puenerint tuas. Ideo hec pauca reperimus vt non putes mēte nostra excidisse quod illic immobiliter sedet. De montania ob res que geste sunt difficile est rectum ferre consilium. Intelligimus em̄ eam monasteriū abhorrere: matrimoniū autē reperire sua conditione dignum difficile est: nos igit̄ relinquimus tibi hanc prouinciā vt si bi persuadeas q̄ in rem suam sit prudens. Si essemus pecuniosi: & more quorundā cardinaliū abundaremus: daremus illi & virum & dotem. At cum tenuis sit conditio nostra: voluntatem potestas impedit: utcūq; sit ex paupertate nostra sexingentos illi aureos spondemus quancūq; viā ingredias. Scriptoriā apostolicā Andree tuo & si optamus acquirere tamē nō valemus: nemo enim est qui absq; mille aureis eam consequi potest. Oportet igit̄ illas ingredi vias: nos ubi poterimus non decrim⁹ necessitati tue. Et si deus dabit vt possessionē varinieñ. ecclesie psequi possimus: ita nos geremus vt intelligas nos amātissimi fratris locum tenere. Datum rome vicesima octobris.

Refert mortē amici & se cōmendari orat. EPIST. CCCLXII

e Neas cardinalis senens. Latino equiti ciprio. Salutem plurimā dicit. Duabus epistolis tuis gratias nobis egisti sup̄ bis que tui causę fecimus. Cognoscimus nos nec pro debito: nec pro voluntate satisfecisse: sed tua benignitas parua pro magnis accipit. Gaudemus obligasse tibi desiderium tuum: nam & tua virtus maiora meret̄. Afficit tibi summ⁹ pontifex & desiderijs tuis vbi cūq; poterit faciet satis. Amicus tuus & noster Stephanus cacia: cuius sine lachrymis non possumus meminisse creatori deo animam reddidit: rogamus te vt eius nepotes apud illustrissimū ducē cōmendatos habeas quibus beneficia sua collata sunt: Et nos etiā vnā prepositurā tenuē obtineamus: velis nos principi & consorti eius cōmendare qui ad eorū bñplacita semp inueniemur attentissimi. Datum rome. xx. die octobris.

Concordatis ecclesie operam dare promittente violentur.

Neas cardinalis senen. Jobā. **EPISTOLA CCCLXIII**
e ni lesure. Salutem plurimam dicit. Amauimus probitatem tuam
ante promotionem nostram & nunc potissime colimus obserua-
musq;. Inuenimus enim in te & veritatem & prudentiā. Credimus ple-
ne illud esse scz aliquos qui vulnerent: vt medendo lucrent: sed nō patie-
tur caput sine dolore dānoq; mēbroq;. Mittimus tibi cum p̄sentibus al-
phabetum quod optasti: quod signatū recipies: poteris illo vti & nobis
que grauiora erunt significare: habebisq; responsa ex nobis que res ipse
exiget. Decet bonos viros curare ne vnitas ecclesie magno parta labore
iterum scindatur. De cōcordatorū obseruatione solliciti sumus. damusq;
operam ne violent. Amideus pro quo scribis si inueniet fuisse in posses-
sione tempore concordatorū habebit pacem: idq; dñs noster nobis com-
misit inquirere: vale optime & scribe nobis frequēter. nam lris tuis qua-
si p̄sona tua tuemur. Ex roma. xx. octobris.

Excuiat se contra concordata ecclesie fecisse. **EPIS: CCCLXIII**

Neas cardinalis senen. Petro knorren doctori. S. p. d. Grate sue-
e runt vobis lre tue quib⁹ nouitates germanicas significasti & die-
tarum institutiones. Scimus nos eē tibi charos qui om̄ia vt ami-
co communicas. Estq; nobis non parua voluptas te tenere memoriā ve-
teris amicitie: vellemus nationē tuam vti sano. consilio & nō repente ad
nouitates prorumpere: multo labore parta est pax ecclesiastica: facile rū-
petur si volueritis. At erit non nobis solum dānosa sed etiam vobis. Cū
volueritis refarcire non poteritis leuiter. Quod nobis dicis imputari de
reseruacionibus ac pensionibus: nescim⁹ quid id sibi velit. nisi fortasse de
vno monasterio prope cōstantiam quod impetrauit p̄thonotarius de la-
pide: de quo nobis pensio centum florenorū assignata extitit: id ille aie-
bat placere principi patrie: nec erat cōtra cōcordata cum electio ibi cano-
nica nō fuisset. De alia pensione nunq; nos intromisimus. De reseruatio-
nibus est verum q; habemus bullam pro duobus milibus florenis. Cre-
debamus nationem illam nō egreferre si nos qui in ea nutriti sumus tan-
tum in beneficiis haberemus. Et nihilomin⁹ diximus pape: & scripsim⁹
archiepiscopis moguntino: treueren. & colonienf: nos illa bulla nullate-
mus vti velle: vbi cōcordatis cum natione aduersaret. Itaq; nescimus cur
nobis aliquid imputari posset. Cōmendamus tibi vnionem ecclesie vt fa-
cias quemadmodū cōsueuisti quia nihil pace melius. Contra prutenos
sedes apostolica vsa est suis armis: restat vt vestris vtamini. Si qua in re
natio ipsa graue. potest recurrere ad sedem apostolicam. Credo nō sper-
nentur preces sue. Fuimus locuti sanctissimo domino nostro de iuramē-
to tuo. sanctitas sua viue vocis oraculo nobis dixit q; iuramentum illud
suspendebat ad effectum vt posses romane ecclesie vtilius seruire. Et ita
poteris affirmare te non eē obnoxium iuramento. Age igitur vt cōsue-

uisti: nos semp inuenies paratissimos ad ea que tibi grata sint & inclyte nationi vtilia. Cupimus vt nos commissos facias principi marchioni alberto cuius eximie virtuti omnia debemus. Vale ex roma die. vii. nouēbris.

Captata beniuolentia petit amicum suū nomine audire.

Neas cardinalis senens. Fran. **EPISTOLA CCCLXV**

e cisco duci mediolanensi illustri. Salutem plurimam dicit. Quis in curia ferenissimi imperatoris & aliis in locis vbi moras traxi: semper honoris & glorie tue cupidus fuerim: illisq; pro mea virili consulere studuerim: vt testes sit magnificus eques scena de curte & alii quos tua excellentia ad imperialem maiestatem & romanā curiam aliquando trāsmittit: fateor tamē me nunq; aliquid egisse propter quod presumere debeam gratiam quātumcunq; minimam ex tua mansuetudine deprecere sed audaciam petenti quam mea non prestant merita tua liberalitas & in omnes beneficia concedit: que cum vel ignotis prodesse solet: mihi vt existimo non claudet aures: neq; ego illam implorare auderē nisi me necessitas vrgeret: sed cum vocatus ad cardinalatus honorem eos non habē: redditus qui huic dignitati cōueniant: cogor ad eos recurrere quos pro sua singulari bonitate mihi bene velle arbitror. Inter quos excellentiam tuam veneror. nam & amici quos mediolani habeo hec mihi & litteris & nunciis indies confirmant. Quibus ex reb; cōmisi prefato scene integerrimo amico meo. vt aliqua meo nomine mansuetudini tue exponat. Cui precor & benignas aures impertiri & pces suas quas vice mea attulerit bono animo exaudire velis: nam & opus pietatis exercebis & me seruitorem tuum magis ac magis obligatū habebis. Ex roma quarto nonas decembris. Anno. M. cccclvii.

Instruit de mente sua apud principem exequenda.

EPISTOLA CCCLXVI

Neas cardinalis senensis scene de curte. Salutē plurimam dicit.

e Raphaelem capinū nobilem adolescētē (quem ad nos misisti) recepimus in familiam nostram: & tui causa & sui libenti animo: nam & nos tibi obnoxii sumus & in omnibus morem gerere cupimus: & ipse pre se fert modesti & prudentis indolem iuuenis. Vtinam hi sim; qui virtuti sue satisfacere possimus. Quod pmittis te apud illustrissimū ducem procuraturum nostri causa non est apud nos dubium: nouimus animum erga nos tuum & amicum verum te esse nō ambigimus. Si bona principis mens in ea re fuerit tua non deerit opera. Ita nobis psum est. Scribimus excellentie sue litteras quarum exemplaria cum presentibus ad te mittimus. Si putas reddendas esse reddito: si minus vtere cōfilio tuo & rem nostram pro tua circumspectione curato: nos tantū volumus qntū licet. Pauperes nati sum; & in hanc vsq; diē viximus tenues: nunc si aucta est dignitas non tamen accreuerunt opes. Confidimus in

bonitate summi vt q nos nunq̃ defituit neq̃ in cardinalatu deferet: qñ non hī sumus qui Maria montesq̃ cupimus. Satis nobis fuerit non egerē. Quod illustrissimi ducis auxilio futurū confidimus & tua sollicitudine. De maxima illa concubina non est q̃ mirere: lata est romana curia & omniū rerum capax: boni & mali apud nos versantur: hic superbia & builitas: hic auaricia & largitas: hic luxuria & frigiditas: hic libido & continentia. hic summa virtus & summum viciū. Sagena hec est in mari missa omniū genere piscium plena. Triticum adhuc simul & palea in area est: & magna fatuitas & summa sapientia simul habitant. Quid mirā si opa aliquando preclara effidimus digna laude: aliquando sic agimus vt reprehendi vel a minimis valeamus.

De palatio budaen. & aliquid contra basilienſe consilium.

EPISTOLA CCCLXVII

Mbroſius camaldunē. Reuerendissimo ac sacratissimo impatori Sigismundo ſemper auguſto fidelitatem & ſubiectionem. Habeo gratias ingentes maiestati tue demētissime princeps q̃ priusq̃ pannonia diſcederem pulcerrimi & magnificentiſſimi omniū quod vnq̃ viderim ſpectaculi te eſſe participem voluiſti. Inſpeximus ſumma cum admiratione precipuoq̃ ſtupore edificatum abs te palacium tātaq̃ occurrunt ſingulariter miranda vt quod magis mirari quod primū predicare debemus non occurreret. Tam multa ad ſe trabebant atq̃ in ſe rapiabant obtutum effectumq̃ noſtrum. Deniq̃ ſtructure moles tam vaſta eſt vt nullam toto orbe maiorem reperire poſſe arbitremur. Eius omnia membra adeo magnifice tam decenter inſtructa ſunt vt ad gratiam nihil poſſit accedere: ſinguleq̃ vt dictum eſt partes ſecum de pulcritudine & magnificentia certare vident vt quod primū admiremur non occurrat: niſi q̃ ſimul omnia inſpecta excedunt omnē admirationē: vixq̃ arbitremur perſis illam formoſiſſimā regiam de qua tam multa predicant bnie tue cōferendam. Tranſimus ad contuendū peripatū illum ſpacioſiſſimū proſpectum omnino mirabilem plerunq̃ voluptatis. Neq̃ bis contenti piſcinas quoq̃ & hortos circuire plena occurrebāt oculis. Pauca de multis que me mouent in vnum congreſſi execratione digna tueq̃ ſerenitatis oculis legenda ſubieci. Equidem conſideratis ſcandalis que indies ex huius perpetuatione concilii prodeunt huius ſententię ſum vt pro ſermo & rato habeam nihil a tua pietate poſſe fieri vel deo gratius vel acceptius ſeculo vel eccleſie matri vtilius q̃ huius enerationis abominatio nis pro viribus moliaris. Et oro ne tua me pietas temeritatis arguat ita ſentientem. Nam ſi ex abundantia cordis os loquitur ego iſtam ſententiam ex altu cordis eructo. Deus aut̃ noſter omnipotens ſerenitati tue q̃ ad pacē ſunt inſpirari dignet annosq̃ tuos bñdicere religioſiſſime princeps & auguſte piſſime. Ex vnienna. Anno. M. cccclvii.

Commendat causam suam & spondet operas suas in reciprocum.

Neas cardinal' seneñ. S. p. d. **EPISTOLA CCCLXVIII**

c Gumforto iuriscōsul'to ac serenissimī dñi ducis mediolani secretario. Ex leponsiis hac p̄terita hyeme sup̄ te prepositure mee lras ad te dedi vt illustrissimō principi duci mediolani p̄ me loquereris te rogans obsecrās: nihil exinde respōsi a te suscepi: qđ non tibi sed tuis occupationibus imputo. Scripsit aut̄ mibi paucis ante diebus qđ moreret me diolaneñ. antistes de tua erga me optima voluntate dixitq; tuum esse cōsilium vt cesaris lras ad ducem impetrarē. Factum est vt ambo sualists. Lras defert vir vrbānus & tuus meiq; amātissimus Laurētius de rotella cōcanonicus meus tridentinus. Is te alloquit̄ & meam agitabit causam. Precor illi cōsilio & auxilio vt sis. Vtq; reprobes quod ep̄lis de te mibi prefatus repromisit antistes. Habeo in te quicquid spei habeo. Fiam voti campos si me iuueris. Sin deferas nil est qđ sperem. Scio mores quie vestre & aliarū. Nemo aliquid obtinet nisi magnis fultus amicis. Ego & si iusticiā prosequar: nisi te habea: ad quem recurrā habeo neminē. Nec te quo iure teneam video qui nullis beneficiis mibi obligaris. Sed confido in tua humanitate. Similiterq; studia & officia quibus debiti sumus paria fiduciam prebent vt opera cōsilio: auctoritate & gratia tua amice vtar. Ego si quid intelligam aut ad voluptatē aut ad cōmodum: aut ad amplitudinē tuam p̄tinere: etiam non rogatus faciam nec ad me vnq; p̄ te vel pro tuis frustra scribes: si modo qđ petieris in mea fuerit potestate. Vale & spem meam imple. Ex vrbe sexto idus Iulii.

Excusatio precū non exauditarū. **EPISTOLA CCCLXIX**

Neas cardinalis seneñ. preposito spirensi. Salutes plurimā dicit.

c Accepimus litteras tuas quibus rogas vt ius nostrum in p̄benda ecclesie maioris vuormaciensīs in nepotē tuum transferre velimus. Complacuisse certe tibi cui libenti animo tanq; singulari amico & homini virtuoso gerimus morem: nisi preuenti fuisset. Scripserunt em̄ nobis. Decanus & cantor vuormaciensīs: qui negocia prepositure nostre gerunt de vacatione prebende bñmōi: multumq; suaserūt vt ius nostrum illi dimitteremus qui per capitulū ad possessionē quīs de facto erat admissus: cui iam prepositurā nostrā arendauerāt. Deinde etiā sup̄ uenerunt lre illustris principis comitis palatini p̄ eodē dictam p̄bendam petentes. quibus inducti aim inclinauim⁹ ad cōplacēdū p̄fato possessori siue vt rectius dicamus intruso. Nā quīs sp̄eti fuerim⁹ a capitulo: qđ tñ natura litigiosi non sumus: decreuimus bonū p̄ malo rependere. Rogamus aut̄ te vt equo anio feras: si hac vice precibus tuis non annuim⁹: cui sicut p̄diximus alioꝝ scripta preuenerint: deinceps si quid occurrerit qđ tui causa facere possimus: nō erimus requisitioni tue quoquo mō aduersi. Sed quantū vires nostre tulerunt & tibi & amicis tuis conabimur rem gratam facere. Datum rome die. xxii. Iulii. M. cccc. lvi.

Annuis precibus & petis se excusare de grauamine germanice nationis.

EPISTOLA CCCLXX

Neas cardinalis senen. decano vuormaciēsi. S. p. d. Cognouimus
e que scripsisti de prebenda que nup vacauit in ecclesia vuormaciē
ii. Suades ne nos de illa intromittamus & ius nostrum possessio
ri tradamus: cum nosq vtile nobis sit dictam prebendā obtinere fm statu
ta ecclesie: neq dispensari aduersus ea cōsuetum sit. multū tribuimus cō.
silio tuo: & crede quia non est mens nostra grauare ecclesiam illam: necliti
giosi sumus vt velimus supra modum cōtendere. Nos si eam prebendā
obtinuissēmus non ppter ea violare statuta vestravoluissēmus aut aliqd
vobis afferre grauamen: sed iuxta cōsiliū tuum fecissēmus: & confidi
mus q non fuisset capitulū vestrū de nobis male contentū. Verū vtrūq
res se habet: q̄uis cōsiliarius. Palatini nullum ius babeat in predicta pre
benda & nobis spretis in ea se intruscrit: tamē quia vir nobilis est & illu
stris. Palatinus pro eo scribit: tuq plurimū id suades. & Iohannes tolner
etiam bortatur: erimus contenti transferre ius nostrum in predictū con
siliarium si cum eius procuratore qui hic est cōuenerimus: & deniq cōfi
de quoniā ecclesiam vestrā iuuare atq extollere: nō deprimere aut quo
quo modo ledere intendimus. Verum quia capitulū ecclesie sancti An
dree animo deliberato nobis spretis & litteris nostris contēptis ad pos
sessionē prebende per nos acceptate alium intrusit. intendimus experiri
de iure: quis sit potior. Itaq rogo ne mireris si litem pro parua re ingre
dimur. quia contemptū potius q̄ prebendā animo metimur: quā etiam
si obtinuerimus alteri eiusde; nationis resignabimus. Postremo scribit
nobis Iohannes tolner querimonias factas esse apud aliquos germanie
prelatos de reseruatiōib⁹ cardinaliū quas habent in partibus illis: nesci
mus an ppter nos & g̃tam nostrā is rumor fiat. Nos quide; sup. xxiij.
annos in alamania seruiuimus & semp bonorē illius nationis p virili no
stra pmouimus: & nunc ad cardinalatū q̄uis insufficientes vocati: id co
namur: id studemus: id tota mente querimus: quod illi nationi vtile de
corumq̄ esse putamus. cum nōnullis aliquando vebementer contēden
tes ita vt in sacro collegio nos magis germanū q̄ italū esse dicāt. Qui
bus ex rebus non sumus arbitrati germanice nationi futurū odiosum. si
beneficia in ea p duobus milibus ducatoꝝ in annuis redditib⁹ obtinue
rimus. Et q̄uis in bulla reseruatiōis nostre fiat mentio de monasteriis.
nunc tamē intentio nostra fuit ad ea monasteria litteras trahi que p cō
pactata reseruari nō possent: & ita sanctissimo dño nostro dixim⁹ adiciē
tes q̄ pro nullo monasterio vnq̄ litigaturi eēmus: sed solum id recipere
mus quod cum bona gratia principum in quorū territorio esset habere
possemus. Itaq non exultamus aliquos prelatos occasionē habere vt
de nobis conqueri possent. Quapropter rogamus te qui soles cum plu
ribus cōuersari: vt mentē nostram omnibus dedares: & presertim archi

episcopo moguntino: apud que non dubitamus nos haberi commendatos cum & nos sui status & bonoris quantum vires nostre ferunt semper defenso sumus. Datum rome die. xxii. Iulii. M. cccclvii.

Frustra conatur impetrare ut clerus communis senensis, per confirmationem studii vniuersalis contribuatur & auisat de exercitu congregato.

EPISTOLA CCCLXXI

Neas cardinalis senensis. Balie senensis. S. p. d. Que ornameto splendori glorieque isti ciuitati vestre patrie nostre esse possent: nunquam tedium nobis esset aut querere aut si in patrie nostre esset exhibere. Eapropter cum nup nup nobis scripsisset ut per studio legum aliarumque facultatum in urbe vestra reformando. Sanctissimo domino nostro verba faceremus utque clerus vestre ditionis ad eam rem certam pecunie quantitatem conferret impetrare conaremur. Fuimus cuestigio cum eodem sanctissimo domino nostro Oratore vestro spectato viro leonardo ad id accersito. Perorauimus causam: ut arbitratum oportere: sed non exorauimus. quomodo aut pietas domini nostri ad eam rem responderit non ambigimus Leonardum prefatum collegio vestro significasse. Itaque non est cur plura circa hec dicamus: Illud adiicimus quod nosse magnificencias vestras non inutile arbitramur. Hodie hic ex neapoli aduenerunt: quibus certior fama sit. Comitum Jacobum piccininum ab indytorage aragonum pecunias non paucas accepisse: quibus copias suas instruere possit ad regni metas exire. Ferunt eum aduersum Sigismundum malefactam arma moturum instate vrbinate comite. Sed mille sunt hominum insidie: nec sagitta semper eum tendit qui directa videtur. Sapient magnificencie vestre & quod ex vultu fuerit cogitabunt. Nos pro debito nostro nec respiciamus. vestre significando putamus: cuius tranquillam quietem indefinenter optamus. Datum rome die. xxii. Iulii. M. cccclvii.

Petit pro captiuo ut benefacta cum malefactis pensatis liberum emittant.

EPISTOLA CCCLXXII

Neas cardinalis senensis. Balie senensis. S. p. d. Accepimus litteras vestras quibus cognouimus que de comite Jacobo piccinino & eius tractatu suspicamini. Fuimus sepe cum spectabili oratore vestro de eadem re locuti & eadem videbant nobis formidanda que vobis si homo ille regnum exiret. Nunc scriptis vestris communiti statuimus de re illa certiore pontificem facere. Sed cum pro dogra nos impediret ne presentiam domini nostri accedere possemus: scripsimus quod nobis videbant apostolice maiestatis & rogauimus ut orator vestro audientiam preberet qui latius loqueretur. Placuit id clementie sue. Oratorque vestrum mox post cedulam nostram audiuit: & ita semper omnibus respondit quemadmodum de patre optimo & diligentissimo conseruatore vestre libertatis sperandum erat. Scribet omnia seniorissimus senatus vestro leonardus orator. Itaque non est cur nos ea repetamus. Sumus & erimus solliciti in his que vestre rei publice tranquillitatem respiciunt. Postremo quia fratres patrieque in vincula coiectus

accepimus: virum fama datum & qui ornamentū ciuitatis vestre nō par-
hactenus fuit. Rogamus in eius iudicio benefacta eum malefactis pensa-
re velitis. & boiem in vita relinquere qui suis scriptis vestrā urbem illu-
strauit & in futurū splendore ei maximum adiciere potest. Quod si fece-
rit omnes collegiū nrm cōmendabunt in quo plus beneficii q̃ iniurie
recordatio valuerit. Datum rome die. xliiii. Iulii. Anno dñi. M. cccclvii.

Capitae beniuolētiā & offert cōmendatum nepotem suum.

Neas cardinalis seneñ. epo. **EPISTOLA CCCLXXIII**
e tridēting. S. p. d. Redeuntē in alemāniā Nicolaū crevul capellanū
nrm & cōpatriotā: tu; cū tridēto trāsitur? sic: nolui? sine nris ad-
telhis dimittere: quib? intelligas nos veteris amicitie & quō si ad sacros
ordines p̃moti fuimus: memores eē. cupidol. p̃ magnope aliqñ aliquid
agere qđ tibi gratū existat. Reliqua de nostra erga dignitatē tuā volūta-
te & de statu romane curie: ide; Nicolaus plenius referet: cui velis tanq̃
nobis plenā credentie fidē prebere. Insup quia nepos noster Franciscus
grām expectatiuā habet in ecclesia tua. Rogamus vt in euentu vacatio-
nis alicuius p̃bende auxilio sibi esse velis ad obinendā possessionē: quē
admodū de tua erga nos beniuolentia & amicitia veteri plene cōfidim?
Datum rome kl. Augusti. Anno. M. cccclvii.

Refert noua italie & vrbis romane.

EPIS. CCCLXXIII

Neas cardinalis seneñ. Nicolao cardinali sancti Petri. S. p. d. Re-
e uertitur ad partes germanie. Capellanus meus Nicolaus crevul
quē in agendis suis dignationi tue quantū valeo cōmendatum
efficio: diu nibil noui de tua dignitate accepi. Puto eam bene valere quā
do in contrariū nibil accipio. De platis germanie & dietis eorū multa hic
dicunt non bona. Tuam dignationē nibil latere opinor. Nisi tua circū-
spectio illis obuiet rebus: nescio quis alius occurrere possit. Ego tamē te
in hac curia presentē potius esse vellem. Quis parum est q̃ cardinales rei
publice consulere possint. Sed iuuaret me sepe in p̃ntia tua esse. & pro ve-
teri more dulces miscere sermones. Fortasse aliquādo nō tederet digna-
tionem tuam in curia moram traxisse. Quis sit status harum partū non
dubito per familiares tuos dignationi tue scriptum esse. Referam tamen
paucis quomodo res se habeat. Dominus noster in primis bene valet.
Roma quo; p̃ter solitum bucusq̃ sana esse videt. Obiit cardinalis ne-
apolitanus in curia potius medicorū q̃ aeris gravitate. Vrsini & comes
euerus adhuc inter se armis contēdunt: q̃ res facit vt annus vberim? ste-
rilis videat. Huc accedit idignatio quā potifex cōtra vrsinos accepit: tra-
ctatur concordia nescio q̃ facilem habebit exitum. Comes iacobus picci-
ninus qui hactenus in regno fuit nunc susceptā a rege aragonū magna
pecunia exiturus regnū dicit: & contra Sigismundū malatestā quē rex
odit arma motur? q̃ cū p̃fecturus ē comes vrbinas. alii arbitrant̃ nec fin-
gi p̃ malatestas: vt improuisi senēles inueniāt. Quicqd egerit piccinin?

si regnū exierit: arbitrant omnes totā italiā rursus in arma tūturā. A cō
hoc mō geret bellum cōtra tūrcos: nec melius in germania res se habēt
quādo imperator & rex hungarie sicut nostri inter sese acerrima cōtentio
ne depugnant: deus ecclesie sue melius consulat. Comēdo me dignatio
ni tue ad eius mandata omni tempore paratum. Ex roma kl's. Augusti
M.cccclvii.

Comēdatoria singulariū amicorū. **EPISTOLA CCCLXXV**
Neas cardinalis senen. archiepo saltzburgen. Salutē plurimā di.
c. cit. Nicolaus creul capellanus n'r dilectus vēturus est ad dignita-
tem tuam quā rogamus in agēdis suis comēdatū habere velis
ab eo intelliges romane curie statū & quō res italie sese babeāt. Itaq; nō
est opus de his aliqd scribam? Nō sum? immēores bñficiorū q̄ a digna-
tione tua pcepim? dū in germania essem? & quō in saltzburga sepius a
tua dignatione gratanter accepti & bonorati fuim?: ob quā rē erit nobis
semp curavt tibi & eccleie tue p nra possibilitate vicē repēdam?. Insup qd
duo sunt in tua curia nobis a longo tpe dilecti Iohannes lauterbach? &
Iobānes troster viri boni & fidelissimī: eos dignationi tue quoad possu-
mus effici? comēdato: reputaturi nobis impēsū quicqd in eorū pso-
nis boni p te collatū fuerit. Datū rome kl'. Augusti. Anno. M.cccclvii.

Gratulaf de liberatione epi varadien. cuius nomine regi scripsit & ab
aplico scribi impetrauit.

EPISTOLA CCCLXXVI
Neas cardinalis senen. Iohanni troster. S.p.d. Fecisti pbe q̄ no
c. bis ex hungaria vniēnaq; singula scripsisti q̄ tum gerebant: audi-
uimus inuiri illarū partiū tribulationes velit deus vt tandē prin-
cipes indyete domus austrie inter se reroncilienē. Illud autē libenter intel-
leximus qd de epo varadiensi viro optimo significasti: cuius innocētia
libertatem cōsecuta est. Nihil pfecto hoc tpe nobis iocūdius significari
poterat: tu de nobis sibi oīa vera dixisti. Nam cum audiūm? capturā ei?
vehemēter pbatissimī p'ris fortunio cōmoti fuim?. scripsimusq; mox re-
gie maiestati q̄ nobis de patre sincero & optime merito testificāda vide-
bant. Rogauim? etiā pontificē maximū vt lras ad regē daret quibus re-
laxatione epi peteret: easq; bis obtinuim?. Primas p casualē quendā ta-
bellariū misim?. Secūdas vō p Laurētū rouarellā destinauim? qui nūci?
aplicus ad regē pfectus ē: q̄ quis tarde hinc venerint testimoniū tñ pre-
bebūt n're in ep̄m charitatis. Postremo q̄ suades fecim?. Cōgratulatorias
em̄ eplās eidē epo & misim? & mittem?. Itaq; nō est cur verearis officiū
n'rū requiri posse. Derebus curie n're supsedim? scribere: cū Nicola? n'r
creul te cōuentur? sit: ex q̄ cuncta vel minima q̄ in italia gerunē habun-
de cognosces. Reliquū est vt bene valere studeas. archiepoq; fideliter ser-
uias apud quē tua obsequia non erunt sine p'mio. Nos autē semp tui me-
mores erimus. Vale & li Iacobus lotron? istic est: mille ei salutēs n'ro no-
mine dicto. Ex vrbe roma kl'. Augusti. Anno. M.cccclvii.

Familiaris vt bene valeat.

EPISTOLA CCCLXXVII

Neas cardinalis senenſis. Iohāni lauterbachio. S. p. d. Ex Nicolao
e nſo creul tibi amiſſimo cognoſces q̄ apud nos gerunt: & quo
nos in te animo ſumus. Nā quēadmodū te iam pridē dileximus
ita & nūc amamus: cupimusq; tibi bene eē: & ſi quādo aliquid p te ſace
re poſſemus: nō eēt in nobis mora: cōfidimus tibi bene futurū apud ar
chiep̄m ſalzburgenſem. Qui p ſui ſingulari virtute ſeruitis tuis debita pre
mia nō negabit. Vale igiſ & nos eidem archiepo ita offeras vt intelligat
nos ſibi coplacenti cupidos eē. Datū rome kl̄. auguſti. M. cccdvii.

Cōſolatoria ſup morte filii.

EPISTOLA CCCLXXVIII

Neas cardinalis ſenenſis dño de roſenberg. S. p. d. Magno mero
e re affecterūt nos iſte amicorū quibus clariſſimū & ſpectatiſſimum
filii tuū Henricum diem clauſiſſe extremū cognouimus. Dolui
mus certe illū in flore ſue iuuentutis ex hac luce migratiſe: cuz multa & p
domo tua & p indito regno bobemie ſacere poterat: tuꝝ vero iſtud mo
leſtiſſimū fuit q̄ ſenectuti tue & baculū & ſolamen creptū eē videbamus
Sed cum cogitamus animi tui ſapiētiā: nō dubitamus quin cōſolati
onem ipe rerū mortalium vſus tibi prebeat. Frequēter accidunt hec: ſepe fi
lii patres in morte precedūt: raro eſt ſenex qui plures ex ſuis filiis nō pre
miſerit. Toleranda ſunt hec: nec dolore cōſiliū eſt: vbi dolor nihil aſfert
preſidii. Acquieſcendū eſt diuine voluntati omnia deus in vſum melio
rem cōuertit: nihil ipe perperā: nihil temere agit. Ille ſapiēs homo ē qui
ea vult q̄ velle deū nouit. Nos filii tuū in eo ſtatu in eo tpe vocatū a deo
nō ambigimus: in quo illi melius fuit exuiſſe hominē. Itaq; q̄uis nō du
bitamus magnificentiā tuā quieto eē aio: & ea velle q̄ deus voluit: tamē
pro nſo officio rogamus vt hec humana equa mēte ſeras: & quod reſtat
eui cū reliquis tuis filiis dulciter ac ſuauiſter traducas. Id erit nobis ſupra
q̄ dicere poſſumus acceptū. Diligimus em̄ ſummo peſonam tuā: nec
obliuioni dare poſſumus quāta nos charitate in vnienna quondā com
plectebaris: & deniq; ſemp nobis ante oculos eſt humanitas illa atq; vr
banitas: quā nobis & Procopio rabenſteino oñdiſti in crūmenauiſa em̄
nos ardēti charitate & vt aiunt euſcerata dilectiōe ſuſcepisti: vt omī tem
pore nos & tibi & natis tuis & bis qui naſcent ab illis obnoxios eē pu
tem⁹: & hoc quidē oſtēdem⁹ ſi vnq; ſeſe facultas obtulerit. Reliq; referet
nicola⁹ creul capellan⁹ nſ dilect⁹ quē tue magnificētie cōmēdam⁹ cui tāq;
nobis credētie fidē plenē adbibere vel. Datū rome kl̄. auguſti. M. cccdvii.

Post regiā maiestātē recomēdatam reſert grates ep̄ſcopi varadienſis.
de emancipatiōe.

EPISTOLA CCCLXXIX

Neas cardinalis ſenenſis. Ladislao regi bungarie. Salutē pluri
e mā dicit. Cū ſuperioribus diebus Iohannes varadienſis ep̄ſcop⁹
apud budam in vincula coniectus eēt. Idq; tuo iuſſu factum dice
retur: egre id mihi duplici de cauſa fuit. Nam & preſulis integerrim⁹ ac

mibi amicissimi infelicitati compatiebar: & bohonem tuū parumper ob
 nubilarī dolebam: cū episcopū de tua serenitate optime meriti & doctri
 na peditum singulari tua sublimitas in carcerem retrusisse affirmaretur.
 Scripsi itaq; mox excellētie tue que mibi in ea re facienda videbatur pro
 gloria tua: quēadmodū fideles famuli benignis dominis suis consilere
 aliquando solent. Scripsit etiam sanctissimus dominus noster semel atq;
 iterū. Nam qui varidiensem pōtificē & virtute & nōmine optime peditū
 intellexisset: nō poterat ei (cum indigna ferret) nō opitulari. Nescio an
 huiusmōi lre tuam sublimitatē adierint. Illud nunc relatū est q; tuā bene
 curiam gaudio replevit nō sine precipua & ingenti laude tue sublimita
 tis. Nam cum eps idem nō tuo motu: s; aliquorū potētum impulsu, qui
 bus nō facile resistere poteras in captiuitatē ductus affirmaretur: nunc il
 lud plane dicitur quod innocentē platū quē alieno impulsu cepas: tua
 sponte solūmodo relaxasti: ex qua re patefacta ē animi tui innata probi
 tas & epi innocentia liquefacta. Quippe sanctissimus dñs nŕ: totusq; car
 dinaliū cetus rectitudinē animi tui & singularē prudentiam magnis ex
 tollunt pconū. Ego vero qui eundē epīm iam dudū virum pbatissimū
 eē cognoui eiq; singulari amicitia sum coniunctus non solum laudo circū
 spectionem & bñficientiam tuam: sed gratias quas possum tue serenitati
 ago p salute boī amicissimo restituere. Intelliges nō me minus ea de cau
 sa tue glorie obligatū q; ipm epīm. Eram etiam ante seruitor sublimitatis
 tue multis de causis obnoxius: sed accedēte hoc bñficio: nihil est qđ iam
 mibi reliqui sit: quin totum qđ possum maiestati tue debeam. Ex roma
 nonis augusti. Anno dñi. M. cccclvii.

Capitat beniuolentiam & capellanū suū cōmendatum faciat.

Neas cardinalis senensis. **EPISTOLA CCCLXXX**

e Electo vuratisslauiensi. Salutē plurimam dicit. Reuertitur ad par
 tes istas dilectus capellanus nŕ Nicolaus creul: canonicus vura
 tisslauiensis: tibi iam pridem notus: ab eo senties quēcunq; apud nos ge
 runtur: & quis animus noster erga te sit: qui & tibi et domui tue nobilis
 sime tāto magis afficimur: quāto indies patris tui fratŕ & tua erga nos
 merita magis recolimus. itaq; nō erimus in scribēdo longiores. Tm di
 gnationi tue Nicolau cōmēdamus. Rogantes si qua sunt que p nos tui
 causa fieri possint: ita de nobis confidas: quēadmodū verī amici inter se
 cōsueuerunt. Datum rome nonis augusti. M. cccclvii.

Mere familiaris.

EPISTOLA CCCLXXXI

Neas cardinalis senensis. Henrico senfieleben Salutē plurimā di
 cit. Per Nicolau nŕm cauonici vuratisslauiē. qui nunc in alemā
 niam reuertitur: non putamus necessarium eē multa scribere. Ita
 em repente facturus est iter vt multī eū precessuri sint. Visitabit em quo
 cūq; in loco suo ex more cōpatres atq; cōmatres. Nec dubitamus eū cū
 ad te venerit quin volūntates italicas melius referre q; ab eo discere vale.

25. Itaq; parimus verbis. Tm̄ rogamus vt in re illa varinienſis eccleſie ſi quid ei committendum videtur id pro tua prudentia facias. Eſt enim vutatiſſiam petiturus vt ait: & a nonis habebit litteras ad epiſcopum illum credentiales: vt ſi opus fuerit eis vti poſſint. Reliqua ex eo audies quem fortaſſe licentiatum in decretis habebis. Vale: & amicis noſtris nos effici cōmendatos. Datum rome nonis auguſti. M.ccccdvii.

Refert noua italie & ſe q̄ntulus ſit i toto polliceſ.

Neas cardinali ſenē. Iohi cardinali EPI. CCLXXXII
e ſci angli. S.p.d. Que ſupiorib; dieb; apd nos geſta ſunt: ea ſā p a-
lias lras tue dignati ſignificauī. Nūc ſubiiciā q ſecuta ſunt: ex in-
de ſcies quid ſperandum ſit: quidue timēdā cōmuni chriſtianorū cauſe.
Dñs noſter ſanctiſſimus nonnullam aduerſus vſnos indignationem
induit adeo vt etiam nepotem ſuum eccleſiaſtice militie ducem cōtra ſi-
los miſerit: caſtrūq; ſancti Gregorii ab eis extorſerit: nunc concordia tra-
ctatur. Expectamus exitum rei pacemq; magno pe cupimus. Nam bel-
la huic ciuitati caritate; annone non paruam inducunt. Fuit ipſe ſanctiſ-
ſimus dominus noſter bis diebus aliquantiſp egrotus: nunc diuino mu-
nere cōualuit: cuius prudentia nō eſt dubium: quin reipublice ſalubriter
cōſulat. Nepotes eius q patriarchā legatū in orientē ſecuti fuerant: atq;
ibi ob quedā malefacta coprehēſi nudiusquart; redire: vtq; ſe crimie pur-
gent patriarchā criminant: ſed dño nro & ſacro collegio cognita eſt illi;
legati integritas atq; cōſtancia: nec ſiniſtri quicq; de eo facile credit. An-
tū nepotes ipi culpabiles ſint vt legati nunciū tradūt: id alii inueſtigant.
Ego & accuſatores eorū equis auribus accipio. Rex ara-
gonū bellū habet cōtra ianuenſes acerrimū: & nūc vna nūc altera pars na-
ues in mari pdis: ſed ipa ianua miro afflicta eſt: que nō regis tm̄ ſed etiam
ſuorū exulum armis premitt. Permus dux eius magno vir animo & ma-
nu pmpreſſiſſimus: miſeros ciues tenitat: qui ſe nō alio mō q morte impe-
riū poliurū affirmat: & nunc hūc nunc aliū ciuem ad necē rapit: qui ſuis
cōſiliis aduerſat. Rex aut p hos dies vt fama eſt inſigne opidū Scarlinū
nomine in tuſcia lucratus eſt: ſi verū eſt qd hodie mrcatoribus ſcriptum
ferunt. Id erat in poteſtate dñi plumbanenſis. Ob quam rem ſunt qui ar-
bitrant nō quieturū regē niſi & plūbini dominio potiat. Qd ſi obtinu-
erit locū habebit oportuniſſimū vñ ſenē. Horētinos ac ianuenſes cū ve-
lit laceſcere poſſit: atq; vtinā nō ex hoc pax italica p̄turbet: hoc eſt italia.
Que aut in germania gerunt optie nouit dignatio tua. Cupio ſcire vbi
loco; atq; gerū ſis qd agas q̄bñ valeas & q ſpes ſit reb; agedis. Sūt em
q dignatio; tuā exiutante ſe reliquie affirmant q res mibi moleſtiſſima
eſt. Eapropter ſuadeo hortor & obſecro vt ſanitatis curam geras: cureſ-
q; vt aliqñ reuertaris huc lectus & ſoſpes: quod omes amici tui maxime
cupiunt. Ego vtroq; nihil magis deſidero q te in domo tua rome ſepe vi-
dere & alloq; ac p veteri cōſuetudie māſuetudie tua & benignitate pſtūi

g ii

Non offero me dignationi tue: aut familie tue vel amicis aliquid apud summū pontificē procuraturū. Nam & minimū est quod possum & dignatio tua potētissimos cardinales hab; qui eius negocia fidelissime gerunt. Itaq; non est cur mea indigeas opa. Ego tñ quantulus sum & tuus tēper fui & ero. Ex roma nonis augusti. Anno dñi. M. cccclvii.

Excusatio contra murmur grauaminis germanice nationis.

Neas cardinalis senen.

EPISTOLA CCCLXXXIII

c Martino mayer. S. p. d. Iocūde nobis fuerūt lre tue: quas in causa decani moguntini ad nos scripsisti: erāt in eis plures ptes quibus breuiter rñdebimus. Congaudes de nra ad cardinalatū promotiōe nō est ea res nobis dubia. Siquidē noster honor tuus bonor est: & hāc dignitatē nō minus tibi creditā q̃ nobis ēē: equū est te arbitrari quando inter nos verā est & stabili amicitia que iubeet inter amicos omīa estimari cōmunia. Quippe si quando aliquid occurrerit in quo vel tibi vel cōsanguineis aut amicis tuis prodesse possumus ostēdemus nos memores ēē veteris beniuolētie & dulcis vsure quam simul in multis locis habuimus. Que scripserunt nobis principes electores: & tu etiam pro decano moguntino non pbaudiuimus: nametſi prepositurā vuormacieū. apud nos libetē retinuissemus: concordauimus tamen cum procuratoribus eiusdē decani de pmutatiōe vt tam dictis principibus q̃ tibi & ipi decano quem iādudum cognouimus & amauimus: rem gratam faceremus dāmus nūc opam vt lre expediant oportune. Illud aliquantulū durum est qđ in calce lrarū tuarū scribis querelas. s. magnas fieri de romana curia q̃ nationē germanicā multis in cōmodet modis. Quattuorq; capita tangis. Vnū ē qđ decreta cōstantien. & basilien. cōciliorū cōpactataq; nationis minime obseruetur: & quīs in hoc articulo oīa cōtineri videātur: tamē specifics qđ electiōes canonice facte nō cōfirmēt qđ magna vis pecuniarū ab his qui bñficia cōsequūtur extorqueat qđ sub colore indulgentiarū & decimarū variisq; modis ex alemania pecunie hauriunt: & deniq; subiūgis de grā nra quā obtinuim⁹ de bñficiis in cōmēdam habendis quā insolitā ēē asseueras. Cogimur ad hec non nibil rñdere: & in primis quidē fatemur qđ scribis indytā. s. nationem vtam olim fuisse florentē & suis virtutibus romanū imperiū meruisse. Adiciū⁹ tñ & illud excellentissimā bti Petri sedē postq̃ ille martyrio coronat⁹ ē: sp̃ rome fuisse in q̃ q̃ sederūt: vicariatū xpī tenuere: clauēq; ligādi atq; soluēdi penes se habuerē: siue greci: siue itali: siue germani aut ex alia gēte fuere: nec nūq; regni celestis introire ianuā potuisse qui romanorū pontificū auctoritatē cōtumaciter contempnere: nec hodie illis gloriandū esse qui auctoritate propria leges sibi cōstituunt: quib⁹ p suo libito romane sedis iussiones spernere possint. Hos em catholica veritas nisi respuerint ante obitu ignis eterni mācipio sine intermissione deputat. Fatemur insuper aliquando in romana curia quam regunt homines aliqua fieri q̃ digna ēēnt emēda

tionē: nec dubitamus ip̄os romane vr̄bis p̄sules etiā inq̄tum homies
 falli errare: labi ac decipi posse. Sed vt ad q̄relas tuas veniam? dicimus ti
 bi: dignū eē vt cōpactata cū v̄ra natiōe seruent. Idq̄ sp̄ predicauim? & in
 futuri p̄dicare nō omittemus. Siquidē natiōi tue a q̄ plurimū sum? bo
 norati: nō minus q̄ n̄re afficiūmur. Verū cū dicis decreta basilien. concilii
 nō custodiri. Idq̄ putas iniuriosum eē natiōi indignā dicimus eē quere
 lam tuā. Propter decreta em̄ basilien. cōcilii inter sedem aplicam & nati
 onē v̄ram discidiū cepit: cū vos illa prorsus tenēda diceretis aplica vero
 sedes oia reiceret. Itaq̄ fuit deniq̄ p̄positio facta: in qua nos. impatorio
 noming interfuiū? eā certā legē dedit deinde inuolabiliter obseruandā
 per quā aliq̄ ex decretis cōcilii p̄dicti recepta vident aliquā reiecta. Itaq̄
 nō iuste agis: si p̄ omnia seruāda eē decreta cōtendis. Sed venio ad electi
 ones quas passim cōtēni refers hoc nos non inuenimus ita eē vt asseue
 ras: nā postq̄ ex alemania buc venimus plures ecclesie cathedrales eius
 dem nationis vacauerūt: in quibus vel postulationes facte vel electiōes
 fuere. De postulatōibz n̄bil ē q̄ obici possit: nam ille ex gr̄a pendente
 etiā vetusto iure: liberatq̄ ē pontifici maximo eas admittre vel reicere.
 Electiones aut̄ si canonice fuerint cōpactatorū vigore confirmationem
 merent: nec repellī p̄nt: nisi de vtiliori p̄sona. Romanus pontifex de con
 silio frat̄ suoz sancte romane ecclesie cardinaliū duxerit p̄uidendū: sed
 neq̄ hic ē aliquid q̄d rep̄bendi merito possit. De tpe dicimus quo roma
 nā curiā sequimur. Neq̄ em̄ (iam biennio t̄m est q̄ hic sum?) vlla electiō
 buc allata est: que rite et canonice facta cōperta sit. Nam traiectē. electio
 de qua magni rumores habiti sunt: in p̄sonā ex cōicatam ceciderat. Alie
 vero alios defectus habuere. Itaq̄ vides nō eē cur v̄ra natio circa electiō
 nes iustā querelaz habeat. Q̄d deinde subiungis extorqueri multā auri
 ab his qui dignitates vel alia b̄nficia assequunt: nō est cur de hac sede cō
 queramini: s̄ potius de cupiditate & ambitiōe v̄roz hoim: q̄ currētes p̄
 ep̄atibz iueniētes p̄petitores his q̄b? palatiū p̄: certatim pecunias offerūt
 Illi vero q̄ alloqui pontificē p̄nt: nō sunt oēs siles angelis: sed q̄les in ale
 mania. Galliaq̄ multos rep̄as: rapiūt em̄ q̄d offert nō extorquent: ro
 manus aut̄ p̄sul solus in thalomo suo nūc hos nuncillos audit: & illos
 promouere solet q̄ magis cōmendant: nec scit nec etiā arbitrat̄ pecunie
 causa hos aut illos cōmendatiōe p̄ferri. Nec sibi plus auri dat q̄ concor
 data p̄mittant: nisi fortasse aliq̄n occasiōe expeditiōis cōtra thurcos: ali
 quando sup̄ annata recepit: quod sibi p̄fecto non fuit in tanta necessitate
 negandū: babes ergo in hac pte r̄sionē n̄am de pecuniis indulgētariuz
 miramur fieri q̄relā. Nā ille postq̄ collecte fuerāt p̄fecto romani p̄ntificē
 arbitrio nō alteri īerāt distribuende. De decimis q̄ credimus nō eē indi
 gnum q̄d refers. Nam si alie natiōes p̄ expeditiōe cōtra thurcos haben
 da decimas exhibent: non videmus cur etiā teutrones nō cōtribuant
 Laudam? t̄m in ea re debitos adhiberi modos. Ceterū cū tota questio de

pecunia vertatur: dicimus hanc vetustissimā esse querelā: q̄ nunq̄ auferri potuit: semp̄ em̄ sunt boies pecuniarū auidi: & quodāmodo insatiabiles: qui cū multa lucrari velint: exponere aliquid sacrilegiū putāt: nec vlla gens ē que aio equo ex regiōe sua asportari aurū ferat. Hōgari alemanos ea potissimū causa detestant: q̄ in regno suo negociantes multū auri asportāt. Eadē querela est polonoz: eadē danoz. In alemania q̄s q̄ plures gētes reperiem⁹ quaz altera inculant alterā quasi argēti sui extortricem: nec curie vestroz pōtif. cū accusatiōibus carēt. Pater itaq̄ sōge lateq̄ hoc genus q̄relarū. Verū quia dicis germaniā vřam quondā ditissimā fuisse: nūc vero prorsus exbaustam: & omni ere vacuum eē: nos cōtra sentimus illudq̄ audacter dicimus: nūc germaniā ditiorē fuisse q̄ hodie: nūc ornatiorē: nūc armis potentiorē: si vni dño paruerit. Nanq̄ si legamus vetusta tpa: inueniemus germanos olim ritu vixisse barbaro: vestibus vřos laceris. Venatiōi tm̄ & agrorū culture dedisse operam: feroces quidem homines & belli appetētes: sed argenti prorsus inopes: quibus quippe nec vini vsus erat. Ipsaq̄ germania intra mare & danubium: rursusq̄ intra rhenū & albi cōtinebatur: nūc vero quātū transgressa sit suos limites nō ignoramus. Nam plus fere ē q̄ extra nacti estis in gallia: rena: norico: vindelico atq̄ in ipsa scythia seu sarmatia q̄ qd̄ int̄ habuistis. Quid memoremus nobilissimas vrbes vřas & splendidissimas: ditissima tēpla: opulentissimos principes ac prelatos: certe nō videmus prouinciā cē que cōputatis om̄ibus vřam supet: q̄ si resurgeret aliquis illoz theutonū qui tpe Iulii cesaris vixit: germaniā pagraret: vt arioni stis: profecto diceret nō eē eam terram quā olim viderat: negaretq̄ suaz eā patriā: cū vinearum & arborū fructiferarū consitiones: vestitus boim: urbanitatē ciuiū: splendorē vrbiū: tantāq̄ nitidam politiam apud vos contueretur. Verū hanc mutationē quis fecit in vobis nisi religio xp̄i. Cultus quippe xp̄iane religionis a vobis barbariem omnē expulit: atq̄ ita expoliuit: vt iam greci ipsi barbari: vos aut̄ recti latini appellari mereantini. Cultū aut̄ salutifere religionis si verū fateri vultis. Roma vobis & apostolica sedes dedit que predicatorum ad vos mittens idolorum relinquere cultū: & verū deum colere docuit. Plus ē hoc Martine q̄ aurū & argentū: plus est qd̄ accepistis q̄ quod datis. Itaq̄ decet vos accepti beneficii memores eē: quod quidē tantū est vt nulli possit thesauri cōpensari. Trāsimus modo ad eam eplē tue partē q̄ nos cōcernit: dicis nos & alios plerosq̄ sancte romane ecclesie cardinales insolitas apud nos reueruationes habuisse: indeq̄ multos exoriri rumores. Nos & metensem olim cardinālē: & alios nōnullos similibus vřos gratius comptum habemus: & ab illis litterarum nostrarū formam extraximus. Reprehēdis q̄ he littere compactatis aduersari videant: dicimus nihil in eis eē cōtra ea que concordata vocantur: nisi fortasse illud recenseatur: q̄ etiā monasteria referuari videntur: in quibus electioni locus eē debet. Nos de hac

parte abunde satisfecimus domino nostro. Duo em̄ diximus eius beati-
tudini. Primū q̄ nullius monasterii electionē impedire vellemus. Alterū
q̄ nullum monasteriū acceptaturi essemus contra voluntatem eius prin-
cipis in cuius ditione situm eēt: & ita procuratoribus nostris dedimus
in mādatis. Quod si putas etiam collegiatarum prepositurarum electi-
ones confirmandas eē: neq̄ debuisse nos earū reseruaciones acceptare:
longe falleris: nam concordata ipsa dignitates primas post pontificales
& in collegiatis ecclesiis principales apostolice sedis dispositioni pmit-
tunt: in aliis autē bñficiis inferioribus habet ipsa sedes suos menses q̄ si
sup̄ huiusmodi bñficiis ac dignitatibus reseruaciones obtinuimus: acce-
pimus a summo pontifice quod nobis concedere potuit sine cuiuspiam
iniuria. sed arbitraris fortasse bñficia que in germania sunt: germanis po-
tius cōmitti debere q̄ extraneis nec nos aliter sentimus. Sed cū nos iam
annis supra. xxiiii. germaniam incoluerimus: nō reputamus extraneus
existimari debere: cumq̄ imperatori ipsiq̄ nationi longo tempore sum-
ma fide magnis laboribus seruiuerimus: & nūc ad cardinalatum recepti-
ca curemus q̄ nationis ipsius bonori atq̄ vtilitati conducant: & ita pror-
sus agamus vt nationi germani potius q̄ itali putemur. Non iudicau-
mus tribus illis prouinciis moguntine: colonienfi: treuerensi: indignū
videri aut graue censerī: si annuo duo milia ducatorum in eis obtinere-
mus ex illis beneficiis que sedes apostolica conferre haberet. Putauisse-
mus etiam maiora in eadem natione cui semp̄ seruiuimus sponte offerri
sed nō sumus nos insatiabiles. Cōtentamur eo q̄d pro debiti status con-
seruatione sufficiat: nec plura circa hoc. Qz autē opas tuas ad id offers vt
gr̄e n̄re fructū consequamur: agimus tibi gr̄as qui partes amici non ne-
gligis. Idē rogā vt interueniente casu oportuno prius efficias. Scis q̄
sit mēs n̄ra & quō gr̄am n̄ram restrictā eē volumus: si qua p̄posita va-
cauerit aut ecclesia parochialis magni redditus velis ita efficere vt ad cō-
plemētum gr̄e n̄re puenire possimus. Deniq̄ requiris an aliquid dicen-
dum faciēdū sit circa eā partē q̄ nationē v̄ram & apostolicā sedē cōcer-
nit. Rōdemus futurū eē ad principes electores nunciū ap̄lici Laurentiū
rouarellam cū eo poteris sup̄ hac re plenius loqui: sibiq̄ cūcta cōicare: q̄
pro sua circūspectiōe nō ignorabit: qua via sit in talib⁹ incedēdū. Nobis
tū illud cōsiliū videret q̄ plati & principes v̄ri si qua in re grauamia sibi
nō digna inferri putāt: legatos suos ad romanum pontifice mittere non
postponerēt. Et q̄ sunt illa in quib⁹ grauaretur exponerēt: peterētq̄ de-
bitam fieri reformationē. Nam sedes ista pro sua insita māluetudine ve-
stris votis (q̄ quidē rōne subnixa eēnt) nunq̄ denegaret assensū. Nos
autē etsi parū valemus: studia tamē nostra sp̄ in eo dirigemus: vt indyte
natiōi germanice dum equa postulauerit mos gerat. Vale optime archi-
epo moguntino cui pro veteri noticia sumus affectissimi em̄ce. cōmēda-
tos. Ex roma die. viii. augusti. M. cccclvii.

Congratulatur epi^o epi^o varadiensi e vinculis emancipato.

Neas cardinalis ieneñ **EPISTOLA CCCLXXXIII**
e eñ varadien. S. p. d. quantū de captiuitate tua indigna et acerba
dolumus tñ modo de liberatiōe gauisi & summope exbilarati
sumus. Quippe nō solū dignationi tue cuius bonitas ac innocentia ma-
gnifice patefacta ē: verū etiā serenissimo regi Ladislao cōgaudem⁹ cuius
bñficiētia & animi rectitudo indies magis ac magis elucescit. Nāq³ sicut
nobis relatū est: cū psona tua in arce budensi reteta fuit: minime anim⁹ re-
gius ad eā rem inclinatus erat: sed seduxerūt eū eo³ cōsilia qui tue virtu-
ti inuidebāt: nec rex adhuc iuuēculus & in regno nouus magnis consul-
toribus aduersari audebat: cessit furori loco & tpi. Illud tñ cauit ne quid
in corpus tuū emuli tui molirent^r. Sed nūc q³ sua mens fuerit apte liquet.
Nam qui alieni cōsilio atq³ importunitate dignationē tuā in carcere cō-
fecit: idē suapte ingenio libertatē tibi restituit. O quā rem nemo ē qui nō
intelligat capturā tuā ab emulis tue probitatis. Liberationē vero ac salu-
tem a solo rege pcessisse. Est igit^r qd & tu serenitati regie quēadmodum
hactenus fecisti: ita & in posterū summa cū integritate seruias. Nos autē
& ceteri qui te amamus gr̃as referam⁹ qd nos quide³ minime neglige-
mus. Eram⁹ hactenus occupati vt liberationē tuā his aplicis & nris pecu-
rare⁹ quas his regio culmini trāsmisimus: quarū primas mox intelle-
cta nouitate trāsmitti curauimus. Alteras vero Laurētius rouarella nun-
cius aplicus secū attulit. Cui etiā verbo pcuratio tue salutis nobis annitē-
tibus cōmissa fuit. Sed intelligimus eū tuā dignationē iā restitutā libera-
ti inuēturū qd quidē gratissimū est: nā & regratiari regi q³ supplicare. Iō-
gē est pstantius & bonor tu⁹ maior pculdubio reddit: cū nō pēib⁹ sed in
nocētie libertatē tuā cōcessam ēē manifeste liqueat. Rogamus igit^r dein-
ceps bono aio sis & iocūde viuas de nobis vero tanq³ de veteri & fideli
amico fiduciā obtineas sciens q³ votis tuis que quidē nra in prāte fuerit
nunq³ deerimus. Vale & reuerendissimis patrib⁹ strigonien⁹ & sancti
angeli cardinalibus aplicē sedis legatis si qñ cū eis cōuenies memonaz
nri facito. Datum rome die. x. augusti. M. cccclvii.

Excusatoria de grauamine nationi germanice illate: & precatur pace³
cū Ladislao inire & cōtra tburcos gladium vibrare.

Alixtus eps seruo **EPISTOLA CCCLXXXV**
e rum dei. charissimo in xpo filio Friderico romanorū impatori sp.
augusto Salutē & apostolicā bñdictionē. Qñuis aplicē sedis sicut
placuit altissimo p̃sides: ea nos sp cura tenuerit: vt indyte natōi germa-
nice p̃nā possibilitate cōplacerem⁹: & oib⁹ illic ad nos cōcurrentib⁹ faci-
les ac benignas pbeam⁹ aures. nup tñ sicut nobis relatū ē: nōnulli ex ve-
nerabilib⁹ fratrib⁹ nris ac dilectis filiis nobilib⁹ viris romani impii electo-
rib⁹ & aliis pleriq³ principes ac plati natiōis eiusdē dieta quadē sine cōue-
su inter se celebrato oratores suos ad te miserunt: qui de nobis deniq³ cu

ria nostra non paruum querela facientes inter cetera exposuisse feruntur
q̄ nos diuersis modis nationē ipsam aggrauātes que inter te nomie na
tiois & antecessorē n̄m felicē recordatois Nicolau papā .v. cōcordata fue
runt: minime adimplere aut obseruare curemus. Quibus ex rebus & si
nō dubitem⁹ serenitatē tuā p̄ sua erga romanā ecclesiā eximia deuotiōe:
illoꝝ q̄relas acriter ac debite cōfutasse: dignū tñ putabimus sup̄ his que
nobis obiciunt⁹ sinceritatē & innocentia n̄ram tue sublimitati p̄cipuaz
ac manifestā efficere vt si qñ posthac similes q̄rimonie ad tuas aures de
ferant⁹: habes ex n̄ris l̄ris qd̄ in murmuratibus ac detrahentib⁹ hoibus re
spondere atq̄ obicere possis. Equide cū nos oēs xp̄iani orbis nationes
benigne quantū cū deo possum⁹ tractare curem⁹: p̄cipue tñ germanicos
principes ac platos singulari quadaꝫ charitate & p̄cipuo p̄secuti sumus
affectu. Neq̄ em̄ nos latet quo fauore amplectendi sunt ecclesiarū presu
les: & seculi principes bonore p̄ueniendi: vt illos fratru & istos filioꝝ lo
co sua cuiq̄ dignitate seruata habere debemus. Sunt euāgelia sacra sem
per añ oculos mētis n̄re: sanctorūq̄ patrū decreta sedulo in aīo volum⁹.
Nouim⁹ quid ep̄is liceat: quid principes deceat: quid officio summi sa
cerdotis incūbat. neq̄ cordi n̄ro quicq̄ tenacius heret q̄ ita sacros cano
nes obseruare: vt idonei ministerioꝝ xp̄i dispensatores inueniamur. No
ta est oibus ap̄lice sedis auctoritas: manifesta cuiq̄ prime sedis dignitas:
vulgata p̄ orbē vicarii dei potestas. Cui dictū est a dño. Pasce oues me
as: & qd̄cūq̄ ligaueris sup̄ terrā: erit ligatū & in celis: & reliqua quib⁹ in
euangelio. Romani presulis eminētia dininitus declarā. Quibus ex re
bus nō est: cur aliquis opa n̄ra criminari possit tanq̄ latius euagemur q̄
nobis liceat. aut tanq̄ in alienā messē falcē mittere videant⁹: cū nō bui⁹
aut illius puincie sed vniuersi orbis p̄sulatū in ap̄lice sedis specula conse
cuti sum⁹: que cū ita sint: scim⁹ tñ eos q̄ vocati sunt in partē sollicitudinis
nō eē turbādos: suamq̄ cuiq̄ iurisdictionē n̄li forsitan abutant⁹ seruādā
eē nō ignoramus. Eapropter ita nos gerere in hac vsq̄ diē curauim⁹: ne
qua de nobis cuius boīm querela cōpetere possit: nec putamus aliquos
eē qui se lesos aut sp̄retos a nobis dicāt: nisi fortasse aliqui fuerint q̄ desi
deria sua nō recte metiētes: tūc se cōtēptos ac grauatos arbitrant⁹: cū pe
titiōib⁹ eoꝝ iniustis nō annuim⁹. S; audiim⁹ rumorē eē tanq̄ nos aurū
ex nationē tua supra quā deceat extorqueam⁹. Iniuriānt⁹ p̄fecto nobis: &
a vero lōge recedūt: qui talia dicūt nihil vnq̄ n̄ro noīe ab his extortū ē:
quib⁹ bñificia cōtulim⁹ vt illi garriūt. Nihil exactū: nihil petītū: p̄ter ama
tā vetusto iure debitā. At si q̄ contra thurcos pecuniaria nobis subsidia
obtulerūt: nō recusauim⁹ nec recusare quidē debem⁹: p̄ tanta xp̄iane reli
giōis necessitate. Pecunias autē bñmōi & al̄s vnde cūq̄ veniētes: non vsur
pam⁹ nobis. Nō recōdim⁹ in archa: nō exponim⁹ in localib⁹: nō consumi
m⁹ in deliciis: in defensionē fidei cōuertim⁹ & in oppressiōe p̄fide thur
coꝝ gēcis ad n̄m exterminiiū sp̄ intēte. Innumerabiles sunt et intolera

les nobis q̄s indices subim⁹ exp̄sc. nūc in orientē legato classis nr̄e: nunc
in albania scā derbecbio fortissimo xp̄i atlete indefessoq; bellatori: nūc
legat⁹ & oratorib⁹ i diuersas mūdi ptes emissis nūc istis nūc illis p greciā
& aliā laborātib⁹: ne defituti picitarent pecunias mittim⁹: nec fuerunt
inanes huiusmodi sumpt⁹. Licet em̄ nobis in dño gliari q; p mīstros su
os torpētib⁹ ac pene dormiētib⁹ cunctis ferme xp̄ianis principib⁹ nobis
tūmō instantib⁹ atq; vrgētib⁹: thurcorū supbissima cornua & insolētissi
mas acies apud būgariā cōfregit: magnūq; illū et potētissimū exercitum
pstrauit: q; sibi nū būgariā mō: s; germaniā totā galliā at; italiā pterere:
legēq; xp̄i fundit⁹ euertere pmittebat. Itaq; liberauit dñs pplm suū sub
p̄sulatu nro: plebēq; suā ex ip̄is qdāmō faucib⁹ crudelissimi siue imanissi
mi draconis eripuit nūc q; classis nr̄a rhodū tuet. Cyprū mīthilenē cbiū
& omnes in orienti xp̄iani nominis insulas q; sine tali p̄sidio baud quocūq;
thurcoꝝ nauibus indies incurstantib⁹ resistere potuissent: qd̄q; laudabil⁹
est ac diuino nobis munere cōcessum: nō tū quas diximus insulas: lega
tus noster sua prudētia & armorum robore tutatus est: sed alias pleralq;
thurcoꝝ dño seruientes: ad aplīce sedis deuotionē obedientiāq; redegit
nouissimeq; nō pauca eorundē thurcoꝝ nauigia ad oppugnandas chri
stianoꝝ insulas exeuntia: potēter inuasit. debellauit: in potestate recepit
Nec albania ingruētes barbaroꝝ impet⁹ proximis dieb⁹ inclinare potuiss
set: nisi nraꝝ interuenissent ecuniaꝝ auxilia. q; scā derbecbio missim⁹. In
his nos reb⁹ pecunias cōsumim⁹: in his p̄fundim⁹ quicq; vnde cūq; cor
radere possimus auri vel argēti bonorē dei nō nrm̄ q̄rimus p salute po
puli nobis cōmissi laboram⁹: nō p priuata vtilitate nra. Curamus ne no
stro tpe xp̄ianū nomē spurcissimū thurcoꝝ pedes cōcalcare possint. S; nō
sunt beconera que nos soli portare queamus: v; sedes aplīca valet p
seip̄am tolerare: facim⁹ tū qd̄ possumus: & quiescētibus aliis q; nobis au
xilio eē deberēt: instam⁹ acceleram⁹: vrgem⁹: nibil omittimus ex his q; fa
cultates nr̄e pmittunt. Necessaria nobis detrahim⁹ vt incubēti necessita
ti pro pte nobis possibili subueniamus. Quēcū ita sint audēt tū nōnulli
parū quidē religiosi & ad cōe bonū minus intenti nos redarguere q; ab
his pecunias rec pimus qui pmouēt quīs sponte ablatas in classem cō
tra thurcos emissam. Qd̄ q̄nīque agūt iam plane prospicis. S; aiūt ple
riq; cōcordata de quib⁹ mentionē supra fecimus p nos minime obserua
ri: affirmātes electiōes. Eporū aliorūq; platorū nos pūpendere: ac pror
sus abdicere: qd̄ pari mō neq; vere neq; iuste nobis obiciūt: neq; em̄ electi
ones prelatorū in germania factas quouis pacto cōtemnim⁹: neq; ex cō
cordatis oēs passim electiōes cōfirmare tenemur: sed illas tūmō que ca
nonice expiuntur: qd̄ quidē a nobis diligētē custoditū ē. Nūq; em̄ ali
quā electiōē repim⁹ quā repim⁹ eē canonicā. Viros autē q̄plures illis ec
clesiis siue monasteriis p̄fecim⁹ in quib⁹ electis etiā min⁹ canonicē p̄tēde
bant. Qz si alig sunt q; cōfirmationē petētes nō obtinuerūt: sunt aut pau

cūsum: sciant se idcirco ex sua petitione cecidisse: quia nec canonica fuerat
eorū electio nec promotio ecclesiis ad quas vocabant fuisse utilis. Potesta
te aut illa q nobis ex diuino atq bñano iure simulq cōcordatis ex predi
ctis cōpetit puidēdis ecclesiis de psona magis idonea etiā si canonica in
ill electio facta repiat: adhuc nō sum⁹ vli: nec vti pponim⁹: nisi ex magna
et vrgētissima cā. Sup reſuatiōib⁹ aut ceterisq bñficiis puiſiōib⁹ de qb⁹
ſiliter accepim⁹ qrelas corā tua ſerenitate fuiſſe ppoſituras: nō sum⁹ me
mores aliqd a nobis eē cōceſſum cōtra cōcordata pdiēta. Qz ſi quid tale
factū eſt vt ſepe in multitudine ſcārū ac negociorū aliqua tranſeunt: neq
bñ geſta neq bñ reuiſa: nō eſt intentiōi nrē aut ordinariisq menſibus de
rogare: aut cōcordatis ipſis cōtrauenire. Quinimmo q̄uis liberima ſit
aplice ſedis auctoritas: nulliſq̄ debebat pactiōum vinculis cohereri: ex
mera tamē liberalitate noſtra: ex zelo quē gerimus ad pacē: ex charitate
qua te tuāq nationē pſequimur: concordatis ipſis locū eē volumus: ne
patiēmur ea temere violari dū romana ſedis gubernacula retinebimus.
Si quid p̄terea eſt qd ipſi natiōi moleſtū videat. ex his q̄ prodeūt ex no
ſtro ſolio. Idq̄ fortasſe dignū emendatione cenſet: poſſumus em & nos
vt hoies aliquādo labi atq̄ errare in his maxime q̄ facti ſunt nō decet epi
ſcopos aut alios quosuis mortales ſup aplicā ſedē auctoritatē ſibi vēdi
care: aut illos imitari quoquo mō q̄ peſſimo more deteſtabiliq̄ exēplo
ſn p̄niciē eccleſiaſticae hierarchie in cōfuſionē myſtici corpis xpī in aſarū
ſuarū ruinā: leges ſibi cōſtituūt: p̄ q̄s licitū ſibi eē arbitrantur aplicē ſedis
mādata cōtēnere: ac p̄ ſuo volūtatis arbitrio eccleſiaſtica diſponere ſpūa
liaq̄ negocia. Nā qui talia p̄ſumūt alieni ſunt: deñ patrē ſuum appellare
nō poſſunt: qui matrē eccleſiā recognoscere nolūt: ſz tanq̄ mēbra vel pu
trida vlarida a reliquo corpe recidi debēt. Nulli em̄ p̄miſſa facultas eſt:
vt cōtra romanā eccliam oīm fidelū matrē ac magiſtrā recalitrare poſſit
vſ ſe ab illius impio ſubtrahere. Comedendus eſt vna in domo p̄ſcalis
agnus: manere oportet in archa regnante diluuiō: cui cura eſt ne pereat.
Vnus deus: vna fides: vnum baptiſma. Vnus xpī vicarius in terris ē: q
celos bñ merētibus apit: claudit aut malignantibus. Siquis aut arbitrat
ſecū nō bñ agere aplicā ſedē: recurrere ad eā d̄z: grauamē ſuū exponere:
remediū petere: nūq̄ pia mī filiorū deſiderio deerit: qd viderit ad ſalutes
eorū p̄tinere. Et tu ergo ſereniſſime impator: ſi quid arbitraris tue natiōis
platos bñe qd p̄ nos emēdari debeat: admone eos: bortare & vrge vt ad
nos veniētes ſuas nobis neceſſitates exponāt: grauamia referāt: deſide
ria p̄ferāt. Nā votis eorū q̄ a rōnis tramite nō diſcordet: tāto libētius an
nuemur: q̄nto cōſidētius eos ad nos recurſum bñe videbim⁹. Ceterq̄ qa
chariſſimū in xpō filiū nēm Ladislaū hungarie ac bobemie regēz illuſtrē
nōdū recōciliatū tibi eē p̄cepimus: ſed adhuc inter te atq̄ ipm̄ lites eē fe
runtur pingētes: q̄uis non dubitamus p̄ te te ſapia ea dūtaxat ſeu q̄rere
ſeu velle q̄ ſint equitati ac iuſticie cōſona: qa tñ diſcordia v̄ra tātomagis

non angit: q̄nto magis xp̄iane reipublice damnu resultat. Serenitatē tuā
 rogam⁹ vt ante tuos ponas p̄mū cū q̄ cōtēdis. & vbi p̄tēdis: q̄a cū carne
 tua cū sanguine tuo: cū fratre tuo: & in dōmo tua: in agris paternis: i heredi
 tate auita bellū geris: in quo nec p̄dere nec vincere tutū est. Cōsidera q̄
 tu impator es aduocatus ecclesie: p̄tector fidei catholice: primus inter se
 culi principes. Primus q̄ arma p̄ defensiōe religiōis n̄re induere debeas
 Considera q̄ tu ille es in quē omniū xp̄ianorū oculi coniecti sunt: qui si
 (quēadmodū tibi ex officio incūbit) aduersus impiā thurcorum gentē
 arma promouens: vniuersos ferme reges ac principes vt te sequant⁹ p̄
 uocabis: labentemq̄ rem christianā magnifice subleuabis. Sin vero do
 mi māseris aliis occupatus curis: nemo erit qui bellū xp̄i gerere velit: e
 risq̄ tuip̄e causa cur nostro tēpore fides catholica negligat. Intellexisti q̄
 fecerunt thuri sup̄ioribus annis: vt constantinopolim orientalis impiū
 caput: ac totius grēcie colmē inuaserunt: vt vrbes q̄ plurimas incēderūt:
 vt xp̄ianū sanguinē effuderūt: vt altaria euerterūt: vt sanctosq̄ religas ca
 nibus obiecerūt: vt imagines dei n̄ri glorioseq̄ matris eius aut lāceis ef
 foderūt: aut sputis lutoq̄ deturparūt. Scis q̄ nūc cogitāt q̄ parant q̄ mol
 liunt: nullū illis studiū audentius: nulla cura p̄pensior est q̄ vt ea agūt p̄
 que possint xp̄ianā gentē funditus perdere: vincula: verbera: neces: fide
 lib⁹ oib⁹ cōmināt. Prope ē eorū gladius & adesse festināt t̄pa: & tu inte
 rim ac patruelis tuus: arma q̄ merito in hostes fidei verterent: cōtra sub
 ditos & vasallos v̄tos exercetis. Dices fortasse quicūq̄sem nisi mema
 gna necessitas impulisset: sed parate fuerunt insidię mibi: hereditas mea
 in piculo posita est. Coactus sum arma p̄ defensiōe capefcere. Inuit⁹ pu
 gno cū sanguine meo: possibile est qd̄ ais nihil inficiamur age: sint vera
 que refers oia sit iustissima tua causa: at iustius ē p̄ xp̄o pugnare et maior
 necessitas ē hereditatē xp̄i q̄ tuā defendere. Si tua perit est ad huc vbi sal
 ueris. Si perit xp̄i hereditas (qd̄ tñ nullo pacto futurū putam⁹) & tuam
 hereditatē perire oportet: & xp̄iane reipublice fundamēta corruere. Co
 gita igitur de cōmuni piculo prius: & maiora minoribus antepone. Ex
 quirito omnes vias quibus cur patruele tuo quantū sanguine iungeris:
 tantū dilectōe & affectu sincero copuleris: nec illi imputes quoquo que
 per alios etati tenere subgeruntur. Audiuimus dilectum filiū nobiles
 virum Ludouicū bauarie ducem inter te & ip̄m patruelē de pace acturū
 in austrā descēdisse. Credim⁹ & dilectū filiū n̄m Iohannem cardinalem
 sancti angeli apostolice sedis legatū quēadmodū tibi scripsimus eisdem
 tractatibus inter fucurū. Age flecte animū & amplectere bona mēte cō
 cordiam: noli oia que tibi debentur exquirere: esto contentus his que
 potes obrinere. Nec graueris pro bono pacis de tuo iure pauca dimitte
 re. Deus p̄ cuius causa pacē accipies: maiora tibi retribuet. Cōmēdabūt
 oēs tuā sapientiā que furori temperantiā arrogantie humilitatem: duri
 ciē mansuetudinē: tenacitati largitatem obiecerit. Sit finis aliquando di

nilis & intestine discordie vt tan de cū patruele tuo reconciliatus : & tu & ipse ceteriq; germanice terre pceres: quoq; consuevit in armis eē inuicta virtus vnitis iam viribus ac cōcordibus animis in tburcos militaria signa feratis. infelices xpianos qui p greciā captiui merent : a iugis seruitutis eximatis ac regiā ciuitate que de Constantino cesare nome habet q̄ turpiter pridē amissa fuit: tam gloriose recuperetis. Hec scripsimus tue serenitati nō sine fiducia singulari: pro ea qua tibi & indytenationi tue ingenti charitate sumus affecti. Tuū est vt hec tam bono animo recipias q̄ sunt a nobis optimo corde plata. Datū rome apud sanctū Petrū pridie kl's. Septēbris. M. cccclvii. Dictata p Eneā cardinālē senen.

Excusat rōne se pces nō posse exaudire. | EPIS. CCCLXXXVI

e Neas cardinalis senensis. Bartolomeo etenſi artium & medicine doctōri pbiſico archiepi moguntini. S. p. d. Reddidit nobis vigandus lras tuas que gratissime fuerūt tuā bonā valitudinem indicantes. Voluiſſemus petitioni tue morē gerere: sed nos nō decet cōtra primarias preces impatoris aliquid attentare: quia illas impetrāuimus & sepe defendimus: & impatorie maiestatis honorē tueri debemus qui ab illa p̄moti & magnificati sumus. Si qua alia in re possem tibi cōplacere eēt id nobis voluptati. Vale ex roma die. xxviii. octobris. Anno. M. cccclvii.

Certiorē reddit amicū largum esse animū sibi complacēdi.

Neas cardinalis senen. EPISTOLA CCCLXXXVII

e Nicolao arzimboldo. S. p. d. Quis raras ad telas dederimus. Nam he secūde sunt: postq; cardinalatus honorē cōsecuti sumus Nihil tamē minus te amam⁹ & reueremur. Est indelibilis memoria illius dulcissime consuetudinis quam simul florentie habuimus. Recordamur quanto fauore nos mediolani: dum legatione cesarea fungeremur: proſequeris. Neq; oblitū sumus eorum que rome in coronatione imperatoris vna agitauius. Que omnia suauissimam mibi reddunt recordationem tui nominis. Ad hec accedūt amplissima in me merita Casparis ſeblicks cancellarij cesarei: que suis necessariis & amicis mirumimmodum nos obligatos tenent. Hec scribimus ſemel pro multis vicibus: vt ſcias nobis animū esse complacendi & tibi & tuis omnibus. Nam quotiens tuo nomine requireremur: totiens in memoriā charissimi amici non sine voluptate quadā reuocamur. Ex te aliud nihil petimus nisi vt nos ames ex veteri consuetudine: & illustrissimo principi duci mediolani cōmendatos efficias. Cuius clarissima virtus omnē inuidiā ſupauit. Vale ex vrbe romana. iiii. nonas decēbris. M. cccclvii.

Respondet francorum regi super materia episcopatus tornacen.

Ius episcopus seruus EPISTOLA CCCLXXXVIII

p seruorum dei. Charissimo in christo filio Karolo regi francie illuſtri Salutem & apostolicam benedictionem. Que ad nos de con

ditionibus tornacen. ciuitatis tua serenitas scripsit: nō diffitemur ita esse
vt scribis: abundans em̄ multitudo populī est in regnī tui p̄sibus: que
māsit in tua & p̄genitorū obediētia seculis multis: p̄betq; tibi oportuni
tate loci cōmoda p̄multa & magna. Qd̄ vero adiūgit ecclesiā ipaz p̄mis
sam tibi in p̄sonā cardinalis cōstantien. fuisse in eo vel tua maiestas infor
mata vere nō est: vel qui de ea nos cōpellarūt n̄ra n̄ra interpretati bene nō
sunt. Viuentiū beneficia cuiq; promittere mos n̄ nō est: nec fuisse in hūc
diē (adiutore deo) meminim⁹. Recordamur oratorib⁹ dixisse cū vacare
illā cōtingeret: rem facturos de qua cōtentari merito posses: daturos autē
cui velles cā ecclesiā nec diximus vnq; nec cogitauimus. Adueniēte tñ
obitu translātī epī facere maiestati tue rem grātā in animo gessim⁹ p̄ obi
tum nō vacauit. Senex grandeuus incōmoda multa p̄ferre in ea ciuitate
nō valens: p̄catus ē illuc robustiorē transferri. fuit iusta & pia eius petitiō
Rare vel nulle supplicatiōes h̄mōi a sede aplicā solēt repellī. Si doles ho
minē duci burgūdie subditū illic eē p̄positū: minor culpa bec n̄ta est q̄
fuerit p̄decessorū n̄orū qui plures burgūdos illic statuerūt. Nos rem no
uam nō fecimus: veterē & v̄itatā sumus secuti. Hoc quoq; ad transferē
dum tullem. pr̄iores nos fecit: q̄ si cū serenitas tua intelligit: tota tor
nacen. dyocēsis sub dominatu ē burgūdoz: nec putamus videri incōue
niens posse: si ex dominio illo dare ēps: intra cuius limites maior est &
amplior iurisdiccionis illius pars. Nā q̄ tua serenitas q̄rit & his & aliis
rebus fecernere cōmoda regnī tui & cōsanguineoz tuoz nobis parum
cordi eē. In hoc credimus euenire tibi quod nobis: vt em̄ tu cōplacere tē
bi a nobis sepe nō putas: sic nos sepe exaudiri a te vota n̄ra nō cernimus
Nō tñ propterea de tua in nos volūate sinistrū aliqd̄ credimus: cogita
mus semp̄ causas tibi aliquas eē p̄pter quas nō fortasse posses que volu
imus. Accusamus necessitatē mente: & animo equissimi sumus. Par offi
cium te requirimus charissime fili nec vellemus quotiēs tibi obtempatū
nō est: toties de aio n̄ro iudiciū faceres. Meminimus in grām tuā multa
fecisse honore tuo multa multis dedisse. Si sp̄ nō dedimus nō sp̄ eē apo
stolica sedes pōt vt vult. Multa illā circūspicere oportet: multa metiri. ita
semp̄ actiōes suas dirigere: vt reddere illarū rōnem deo & hoib⁹ possit
Postremo q̄ nobis denūcias te p̄missurū nō eē vt idē tullem. tornacen. ec
clesie p̄fuit. Nihil in hoc aliud r̄ndem⁹: nisi maiestātē tuā sane intellige
re qd̄ regē catholicū deceat. Et nos cōstanter sperare te si factū n̄m dili
genciū cōsiderare volueris: nihil dissimile a claris p̄genitoribus tuis eē
facturū: quos nō minus veneratio in ecclesiā dei & obediētia in sanctā
sedē aplicā q̄ cetera gloriosa facta illustrarūt. Ipsam autē translationē cum
facta solēniter sit: mutare sine re p̄beniōe nō possumus. Vnum a te peti
mus charissime fili: vt detractoribus sedis aplicę semp̄ non credas: multa
illorū passionibus tribuas p̄ certo babeas nos serenitatem tuam amare.
Illi cum possumus obsequi cupere nec pretermisuros vnq; occasionem

aliquā eē in q̄ tue bonitatē placere cū deo possem⁹ q̄ si in aliq̄ p̄iudicatus
tuis iurib⁹ putas: pati sum⁹ tue celsitudini iusticiā cū oī benignitate admi
nistrare. Datū ro. ix. decēbris. Anno. lx. p̄tificat⁹ n̄rī anno tertio.

Ad eundē in eadem causā. **EPISTOLA CCCLXXXIX**

Ius episcopus seruus seruorū dei Charissimo in xpo filio karolo
p̄ regi francie illustri Salutē & apostolicā b̄ndictionem. Nisi tua si
gnata manu & tua fuisset impressa sigillo: nūq̄ tuā putauissem⁹
epistolam quam tuo nomine Michael secretarius tuus nouissime ad nos
detulit. Multa em̄ continet que a tua prudentia & tuo scribendi more vi
dentur aliena. Sed neq̄ portitor neq̄ signum neq̄ subscriptio patitur vt
tuas litteras esse dubitemus: que tanq̄ abs te miſse reddite sunt: eas ob
res cogimur respondere & nostram excusare innocentia. Neq̄ em̄ nos
sumus qui vel tuam serenitatem vel alium quēpiam odio persequamur
aut odii causa quicq̄ agamus. Nos quidē tuā mansuetudine; sp̄ amau
mus: semp magnificauimus: semp obseruauimus. Tū propter maiorē tu
orū gloriā & magnifica gesta. Tum propter modestiā & religionē quas
in te itas didicimus. Neq̄ sane vnq̄ in aio n̄ro fuit quicq̄ agere qd̄ tibi
aut incomodū eēt aut molestū: sed aliter tibi psuasum est vt scripta tua o
stendunt tam nobis q̄ sacro collegio n̄ro directa. Ignoscat bis diuina bo
nitas qui talia suggerūt quorū magnū est peccatu: summa iniquitas: mala
mens: malus animus. Illoꝝ ē qui tuā excellētiā aduersus nos imitare
aut cōmouere nitunt̄: similes illis sunt qui filiū tuū a te alienauerunt. illi
em̄ carnalem patri filium abstulerunt: bi nobis sp̄ialem auferre nituntur
sed minime obtinebūt si tuā constantiā & moderatiōē retinebis: & no
stris vocibus auscultabis que non tā n̄re sunt q̄ dei & filii eius xpi cuius
vicariatū non nostris meritis sed sua dispensatiōe in terris gerim⁹. Au
di ergo nos fili & in charitate accipe que ad tua scripta respondem⁹. Scri
bis de tornacensi ecclesia ad quas translatum esse: tullen episcopus; baud
equo animo fers: putaſq̄ tibi iniuriam factam q̄ preces tuas no exaudi
uerimus quas pro cardinali cōstantie ad nos porrexisti: & plurima sub
iungis que paulopost capitulatim attingemus: sed prius q̄ hoc agimus
rem gestam accipe: sic em̄ & tua & nostra causa melius cognoscetur. Fue
runt oratores tui vel bis vel ter prius q̄ vacaret ecclesia tornacensis: dixe
runtq̄ nostrum antecessorem ecclesiam ipsam dispositioni tue reserua
se. vt contingente vacatione illi prouideret de persona tibi accepta:
petieruntq̄ vt nos idem efficeremus: cum tue solennitatis plurimum
interesset in ea ciuitate que tua esset. episcopum presidere tue maie
stati fidem & acceptum. Idem egere nobiscum dūcis burgundie lega
ti non semel sed iterum atq̄ iterum: dicentes dyocesim tornacensem fe
re totam & reddituum maximam partem in potestate ipsius dūcis con
sistere: ad quem magnopere pertineret episcopum tornacen. eū creari q̄
sibi amic⁹ & charus esset: propter magnas & opulentas fādrīe ciuitates

vicinas anglicis: in quib⁹ status sui robur cōtinebatur: adūciētes retroactis
 tēpibus maxime a lxx. annis citra nūq̃ in ea ecclesiā p̃fuisse: qui non ex
 charis ducis burgūdie fuisset. & q̃ vnus alter p̃motus ab Eugenio tan-
 dem trāslatus extitit ad ecclesiā narbone. cū pace illic potiri nō posset.
 Intellexim⁹ rem vtrūq̃ arduā atq̃ perplexā: nec vel tuis vel ducis orato-
 ribus quicq̃ certi p̃misimus: sed negātes n̄i moris eē p̃ aliquo nomina-
 tim ecclesiā cathedralē reseruare: n̄dimus cōtingēte vacatiōe nos eccle-
 sie illi ita p̃uisuros: vt nulli causa q̃rele merito eē debeat. Cūq̃ tui orato-
 res p̃ cōstantien. cardinali reseruari ecclesiā peterēt: burgūdi vero p̃ ep̃o
 traiectē. dixim⁹ apte nulli duas ecclesias commissuros prout ip̃i esrigita-
 bant. Hec sunt p̃missa n̄ia: hec acta vobiscū sunt añ vacatiōe: eratq̃ no-
 strum desideriu vt nūq̃ hec vacatiō n̄ro tpe intercederet: cū videremus
 absq̃ turba & molestia huic ecclesie p̃videri nō posse. Verū nobis senas
 ex mantua reuersis reddita sunt autērica scripta & mādata: p̃ q̃ tornacen.
 & tullen. ep̃i ex iustis causis desiderabāt inuicē ecclesias suas designare:
 & ad alterutra transferri: admisiimus nos resignatiōes: & translatiōes feci-
 mus de fratru n̄rorū cōsilio. Deinde cū viterbiū eēmus: anteq̃ translatiō-
 nes p̃dicte effectū sortite fuissent: nūciatus ē nobis obitus ep̃i tornacen.
 cōmisimus causam vt sit vni cardinali: & facta ē relatio in cōistorio libe-
 re & grauer oēs fratres n̄i snias suas dixere: placuit oibus tullen. ep̃m
 ad ecclesiā sic vacantē transferri: nihil sine cōsilio & matura deliberatiōe
 fratru egimus: omnia eis aperuimus: que vel tui vel aliū oratores in hac
 cā exposuerāt: q̃q̃ p̃ sese cūcta nossent: fecim⁹ b̄ac trāslatiōē suadentib⁹
 fratrib⁹ quoz̃ alig affirmauerūt tullen: olim ep̃m tue serenitati et fidelem
 & acceptū eē: ac p̃ ei⁹ mediū tibi vt duci burgūdie cōplacitū iri. Cūq̃ pa-
 ter ille antiquus qui multis annis cū laude tornacen. administraret eccle-
 sie: in extremis vite sp̃se sue de hac p̃sona p̃uidendū eē cēseret: non vide-
 bat⁹ eius vel votū vel cōsiliū spernendū: Fecim⁹ ergo b̄ac p̃uisionē: nec vi-
 dim⁹ aut fratres n̄i viderūt p̃fata loci & tpm qualitate vilius posse p̃ui-
 deri: q̃ si bec tue serenitati nō placet: nō est tñ q̃ ea in tuā cōtumeliā facta
 eē diuidices: cū nos te amemus & honoratū semp eē velimus. Si iam ad
 partes tue ep̃le reuertamur eisq̃ quoad possumus satisficiam⁹. Dicis in
 primis te nūq̃ cessaturū quousq̃ tua dep̃catio exaudiat: nō oportebit
 te diu contēdere si ea petieris q̃ cum honestate concedere valeamus. Est
 em̄ lucrū nostrū cū tibi ceterisq̃ regib⁹ iusta petētib⁹ cōplaceam⁹. Dic⁹ te
 loq̃ de re tui dominū. Iuriscōlulti duplex dominū tradūt. alterq̃ directū:
 alterq̃ vtile. Ciuitas (vt aiūt) vtroq̃ iure ad te pertinet. diocesi dir̃cio em̄.
 Nā vtile ducis ē qd̄ multipluris faciūt: nec tua excellētia ep̃atib⁹ b̄acten⁹
 vim fecit q̃ in ducatu burgūdie vacauerūt q̃uis asseras et vere asseras p̃n-
 cipatū illū sicut & standia a tua corona depēdere. Dicis te instare p̃ car-
 dinali p̃ p̃sona digna et b̄n merenti. Nihil contra personam eius dictum
 est. Laudamus hominem & quouis honore dignū censem⁹: cui cardi-

natalus insignia misimus. Rubrum pileum. quis egreferimus. si verū est
 qd aliqui retulere eum. sin tua curia nō vti cardinalatus insignib⁹ quasi
 non acciperet cum honore decēti. qd si ita est. decet tuam excellentia⁹ q
 dicit se cardinales amare in hac re ita prouidere. ne dignitas cardinalatus
 in tua curia minor vel abiectior q̄ in aliis videat. Dicis non decere cardi
 nalem pati repulsam. nō patiet si ea petierit q absq̄ alterius iniuria cū dei
 beneplacito concedi pnt. Dicis eccliam fuisse referuatā & rem banc a pre
 decessore nro Calixto p̄concessā. cum Calixtus obiit omia eius p̄missa
 interierunt. si vixisset in hanc diem tui mos gestus esset. nunc de eo nihil
 possumus iudicare. sciunt docti resuationes tuas ad nra tpa non extendi.
 Dicis tuos oratores ipatiēter a nobis auditos fuisse & vacuos remissos.
 Si legati nū ita i tua curia benigne viderent & audirent sicut tui in nra:
 multo frequētius q̄ faciant nuncū nri ad te accederēt. sed tui q̄tiēs volūt
 die noctuq̄ nos adeunt & q̄ volunt dicunt. nū vix plurib⁹ in mētib⁹ tui
 copiam habent. nec a tuis curialibus benigne vident. quāq̄ tua maiestas
 in omī audiētia modesta est & p̄humana. Nescimus quis ille est qui se dī
 cat a nobis impatienter auditum. Duo cardinales ex tua natiōe interfue
 runt quādo vltimū in hac re oratorē audiui⁹. Rothōgen. & auinionen.
 ipsi testari pnt quia vsq̄ in finem omī cum mansuetudine boiem audiui
 mus. q̄q̄ respondēdo aliqua eius verba parum moderata reprobēdim⁹.
 Remisimus illum vacuū in petitione tua. sed plenū in suis. Nam gr̄tias
 quas a nobis petiuit cunctas intuitu serenitatis tue cōcessimus. libentius
 tuas q̄ suas audiuissem⁹. sed rei difficultas non patiebat. Ille cum satisfā
 cere tibi nō posset satisfecit sibi. & immemor accepte gr̄e nos criminatus
 est. Dicis neq̄ adrianū Karoli magni neq̄ leonē ottonis ita intercessiōes
 rēnuisse. vt nos tuas repulimus & q̄ nemo cōsecrabat eps nisi laudatus
 & inuestitus a tuis p̄decessoribus. Quid fecissent illi duo romani pontifi
 ces in hoc casu nescim⁹. qd fecim⁹ ipsi scimus & facti nū rōnem reddere
 possumus. Karolus & Otto romani impatores fuere. & hoc priuilegiū a
 romana sede obtinuerūt qd refert p̄pter ingentia merita. & quia ita tpa
 poscebant & arrianorū aliorūq̄ bereticorū factiōes quas impatoris mal
 leo cōterere oportuit. sed cum priuilegiū vergeret ad noxam reuocatum
 est. & successores illoꝝ impatoꝝ illi renūciauerūt in cōuentu vornatiē.
 Nam sicut Ezechias serpentē Eneū a Moysē erectū in beremo abstulit.
 idq̄ confluūt qm̄ ydolatriā inducebat. Ita & priuilegia auferenda sunt q̄
 p̄pter vtilitatē publicā concessa inueniunt esse damnosa. Subiungis q̄
 neq̄ Calixtus neq̄ Nicolaus neq̄ alius simile aduersus te agere attēta
 set eius qd nos fecimus. De mortuis nō est nostrū iudicare quid facturi
 fuissent in humanis agentes. nos certe aduersus te nihil ex p̄posito egi
 mus. nec tibi aduersi sumus neq̄ acta nostra attētata dici debet q̄ fiunt in
 senatu ap̄lico. in loco que⁹ dñs elegit in prima mundi sede in beati Petri
 auditorio. in ip̄ius saluatoris tribunali. Videant ne ipsi attētatores sint

qui nobis resistunt. & decreta nra impugnāt & aplice aduersant mada-
tis. Dicis pter spem tibi euenisse q̄ in re tam honesta aduersantē romanū
pontificē rē. Vide quid dicas. si tu id vis q̄ papa non putat faciendū. nō
roman⁹ pontifex tibi aduersat. sed tu ei aduersaris & pri ac mgro tuo cō-
tradicis. cuius est de honestate iudiciū longe magis q̄ tuum. Dicis si tā-
dem ita fier vt ceptū est. te nō ab re putaturū aduersus te cōceptū odium
absit a tua bonitate ista bec cogitatio. quecūq̄ agemus in iusticie trutina
suspendemus. & nos non vnq̄ aut odium aut grā ex tramite recto detur-
pabit. mitte bas suspitiōes. neq̄ his aures adhibeto qui pessimum virus
tuis auribus instillare conant. velis cuncta pensare. neq̄ hominibus sue rei
affectatis neq̄ etiā tibi ipsi credito. Audi viros deum timētes. & an liceat
tibi iudicare sedis aplice iudicia. plene cognosces & intelliges. nihil nos
in tuā ignominia aut molitos esse aut moliri uelle. Adicis tandem bona
& digna bono regi verba. Absit inquis inter quos decreta patrum pa-
cem & charitatē seruari volunt scintillam crescere dissidii. Idem votū nos
facimus. nec nostra culpa inter te nosq̄. vnq̄ suboriet dissidiū. Faxit diui-
na pietas ne castam tuam & piam mētem delatores eludant. & ne tibi fā-
la proveris ostendant. Dicis te obsequētissimū & obediētē sancte sedis
romane filiū. hic petimus ne molestie pauca feras patris verba. audies ver-
ba charitatis & fidei neq̄ mouearis. si amaritudinis aliquid habent. cui-
cia fient & suauissima si bono corde audient. Dicis te filiū obediētē pce
fili si hoc parum pnegamus. si filius obediēcie es. cur pragmatica sanctio
nem tenes atq̄ defendis. Eugenius te hortatus est vt illam dimitteres
que non est fm deum. Idem petiit Nicolaus. idem rogauit calixtus. tres
romani pontifices sancti ac venerandi ptes mō nūciis & legatis. nūc itē
te rogauere. vt pragmaticam relinqres magni in ecclia dissidii ac mali. tū
nunq̄ audiuiisti in hac parte vocē ecclesie romane. Vbi ergo tua obedi-
cia vbi deuotio vbi religio. plus regni tui aliquib⁹ platis q̄ rōne h dei au-
seultasti. loquimur cū fiducia sine felle sine arrogātia. amor in te nō loqui
vrget. deus in terris p filium suū iēsum xp̄m crucifixum aplicam sedem
erexit. & primū ac summū tribunal esse voluit. nulla potestas est q̄ huic
equari possit. bec de oibus boibus ac dignitatib⁹ iudicat eam solus iudi-
cat deus. Nō est de grege dñico qui romanū pontificē suū eē pastore ne-
gat. Audi quid dicat dñs. qui nō colligit metū dissipat. Certe cū xp̄o nō
colligit qui cū vicario eius nō seminat. Pragmatica sanctio quā tui subdi-
ti obpauant. nō est ex aplico semine. quippe q̄ neq̄ auctoritate aplica neq̄
cōsiliū generalis alicui⁹ auctoritate firmata ē. Nāetsi decreta aliquorū cō-
siliorū in ea inserta sunt & pontificū sanctiones. nihil tū ita reatum est vt
pmulgatū fuit. sed vel additiones facte sunt vel mutilatiōes. q̄ platis tui
regni facere baud q̄q̄ licuit & sine damno aiarum suarū illis vti non pnt.
Tacemus q̄ multa laicalibus manib⁹ pragmatica cōcedit. q̄ neq̄ hūana
neq̄ diuina iura permittunt. Patere hoc dici fili. neq̄ inuitus audias veri

tatem. tui aliqui antecessores pragmaticam ferme silem ordinauerunt. videntes id sine sede apostolica facere non posse abstinuerunt. Sequere vestigia maiorum tuorum. et dimitte hanc pragmaticam quam christianissimi tui antecessores ignorauerunt. & siquid est quod reformandum sit in ecclesiastico regni tui statu. consule apostolicam sedem quam tuis honestis desideriis nunquam deerit atque hic modo filium te obediens consules & regno. Dicis te nunquam preces porrexisse nobis nisi honestas mutant tempora & neganda reddunt multis ex causis. & multa faciem bone si habet quod diligentius inspecta iniusticiam continent. Addis te ad iniuriam recepturum nisi quod postules impetres. Iniurius eris ipse. si sine causa te passum iniurias dixeris. et perferam ab ea sede que mater est iusticie et equitatis. Postremo per amicitiam per charitatem per pacem quam erga te seruare debemus multo perogitas. ut precibus tuis annuere tornacefi. ecclesiam cardinali constantien. committam. & tullen. episcopi translationem reuocem. Non egemus tot adiurationibus aut tot precibus. nostrapte natura tibi more gereremus. si res ipsa ferret (sed audiuisti quomodo res gesta est) iam tullen. translatum est ex consilio vniuersi senatus apostolici. & tue ecclesie alter perfectus. quomodo fiet quod petis sine iniuria. Iam vero ventum est ut peti quesitum ius sit. id sine cause cognitione auferri non debet. quod si (ut oratores tui dixere & lre tue sonant) preiudicium tibi factum putas. & hanc translationem iure estimas reuocandam iudicium tibi rectum equumque offerimus. Causa hec de maioribus est & ad sedem romanam pertinet. persuade tibi. & nullatenus dubites. si causa cognita inueniremus ita esse ut arbitraris. facile obtinebis ab hac sede quam voles. Nihil enim magis optamus quam tue serenitati per iusticiam complacere. Hec ad tuas lras. ad ea quod secretarius tuus exposuit non censemus respondendum. Ea enim dixit que de tua mente nullo modo esse putamus. Datum rome. apud sanctum petrum. Anno incarnationis dominice. M. cccc. lxi. viii. kal. aprilis pontificatus nostri anno. iii.

Hortatur burgundie ducem oratoribus principum alie votiui pbeat auditum de passagio contra thurcos conater.

EPIS: CCCXC

Ius eps seruus seruorum dei. Dilecto filio nobiliviro Philippo duci burgundie. Salutem & a. b. Inualecente magno thurco fidei christianae aduersario. & infinitos pene christianos saluatoris nostri iesu christi sanguine in crucis patibulo abunde effuso liberatos in suam seruitutem redeigente. felicitis recordationis precessores nostri. maxime Nicolaus quintus & Calixtus tertius curam assumpserunt. ne thurcus iste perualeret per viribus puidendi. & quia sperabant in europa posse tantum efficere. quod reges & principes christiani se voluntarios & fideles christi milites in hoc necessario tempore ostenderent. quosque eorum ad asiam & orientis partes misit dilectum filium Lodouicum de bononia. fratrem ordinis minorum de obsequia regulari. ut is per sua prudentia rerum locorum hominumque noticia christianos orientis & alios christianorum amicos excitaret. ad faciendum similiter arma per

b ii

thurcum. Nos autē cum in p̄decessorū p̄dictorū labores diuina ordinatio
 ne successimus mantua acceden. Simili spe ibidem xpianorum exercitum
 adunandi. eundē fratrē Ludouicū misimus cum instructionib⁹ oportu
 nis xpianos & amicos xpianorū cōcordandi & vt in thurcos eos vires
 cōiungerent incitandi. data ei spe nos in europa nullatenus defuturos.
 accedens frater Ludouicus om̄ia sibi p nos cōmissa diligentissime & pru
 dentissime est executus. qui vt optimā illorū regum & principum obe
 dientiam & deuotionem quā habent ad hanc sedem ap̄licam intelligere
 possemus curauit secum aduenire dilectos filios Michaelem imp̄atoris
 trappessundarū Nicolaum regis p̄sarū costopam ducis georgione mā
 nethem assenbecb soldani mesopotamie moratbum verbrecht in arme
 menia dñm. oratores & nūcios. qui nobis lras attulerūt suorū dñorū. ex
 primētes fauorem ad p̄sumptuosissimi thurci destructionē & simul mo
 tiuam nostrorū desideriorū executionē. Qm̄ vō taliū regum & principū
 cōclusiones ad bonorē dei & fidei nostre tuitiōē tendunt. ideo volum⁹
 tuam serenitatē participem fieri ip̄isq; iniunximus vt cum p̄fato fratre
 ludouico nuncio & oratore nostro ad tuam veniant celsitudinē. & singu
 la que nobis verbo & scriptis responderunt plene referāt. Desideramus
 itaq; a tua excellentia vt tam ip̄m Ludouicū q̄ ip̄os orientaliū oratores
 etiam nostra cōtemplatione ad tuaz admittas audientiā. & suorū dñorū
 ad ea que xp̄i sunt deuotionē attente cōsideres. attendatq; tua nobilitas
 q̄ non minus q̄ oriētis reges obligatē ad similia & maiora in sequentis
 hostis destructionē p̄viribus impendenda. & de hoc nos acipos simul &
 totam eccl̄iam ratam & consolatam reddes. eosdēq; q̄ntotius ad nos re
 mittas votiuē expeditos. Cōmisimus autē dicto fratri ludouico vt nostro
 nomine celsitudinē tuam reddat certiorē. nos in oib⁹ mātue ordinatis
 p̄nos & paratos sine defectu futuros q̄ntum ad nos attinet quinetiā vl
 tra q̄ ibi cōclusa sunt & nos cōcernunt om̄ia nobis possibilia in dei laudē
 adiiciemus. Dato ro. apud sanctū Petrū. Anno incarnationis. M. cccc.
 .lx. ydibus Ianuarii pontificat⁹ n̄ri anno. iiii. sic signatū A de bis p̄pato.

Hortat contra thurcum agere bellum & refert q̄nto auxilio potētissi
 me hierusalem obtinere & eum regem terre sancte constituere.

Lustrissime dux burgundie. **EPISTOLA CCCXCI**

I Ego Dauid imp̄ator trappessundarū post plurimā salutē. libēcer
 ad te scribo de his q̄ hic apud nos occurrūt vt cum certior factus
 p̄ tua religiōe & amore erga fidem n̄ram possis deliberare quid tibi agē
 dum sit. Nup̄ em̄ ego & reliqui xpiani principes qui in istis summis re
 gionibus sedus atq; ligam iniecimus inter nos. bellum gerēdi p̄ thurcos
 & ego filiam catonianis fratris & p̄decessoris mei vxore dedi asambeck
 qui filius fuit carailuch potentissimi principis. Et hoc feci vt ipse firmus
 sit & fidelis in liga quam nobiscum fecit. & vt p̄seueret in bello gerendo
 contra thurcum qui tenet cōstantinopolim cum quo bellum iam gerere

incepit multasq; illi regiones & opida pugnando cepit q; ppe cōfinia sua erant. nunc vō reuersus est in patriā suam. Itaq; nos m̄ ipsi pati sumus & expectamus aduentū vestrum cōtra infideles. quēadmodū dñs papa ad nos scripsit & p suum oratorē nobis significauit. q; vos latini principes debeatis inire cōsiliū in ciuitate mātuana vt faccretis exercitum ptra infideles. Quod si faciētis nos pati sumus. Ego cum. xxx. biremib⁹ & cum. xx. milibus hominū. Asambeck p̄mptus est exire ad bellum istud cum quinq;ginta milibus hoim ad bellandā & subiungādā bursum & totā nataleam. Quapropter rogo illuminatissimā dominationē tuam vt placeat tibi dare aliqđ principū huic bello ex p̄tibus bungarie. Nam si vos aliqđ impedimentū etiā parū thurco interetis. vt ipe ad diuersas partes distrabat nos adeo ipm vrgebimus ex latere nro vt facile destrui & debellari possit. Et si dñatio tua deliberat ad hoc intēdere & venire & ali quem tuorū mittere. nos oēs orientales principes p̄mittim⁹ tibi prestare omne auxilium opem & quicquid in nobis erit ad recuperandā hierusalē. & te illius regem cōstituemus. Et vt scias qui sumus qui cōfederati sum⁹ & hoc tibi p̄mittim⁹. Ego in primis qui paratus sum (vt dixi) cum. xxx. biremibus. &. xx. milibus hoim. Georgi⁹ rex p̄sarū p̄mptus est cum. lx. milibus hoim. Gorgora dux georgiane patus est cū. xx. milibus equitū Bendian rex mirigrelie cum suo filio p̄mptus ē cum. lx. milibus hoim qđ illi facile erit. Rabia cū suo fratre & suis baronibus cū. xxx. milibus hoim Natio gitborū & aranorū. p̄mittūt militare sub vexillo georgii regis p̄sarum. Dardebeck dñs armenie minoris cū. x. milibus hoim. Asambeck affinis meus (vt dixi) infidelis p̄misit nobis dare transitum & p̄sonaliter venire cum quinq;ginta milibus hoim. Sunt etiā nobiscū cōfederati duo alii infideles dñi. Caromanus & dñs Sinoppi qui cōtinue querunt quō possint se vindicare de thurco cōstantinopolitano & terras suas recuperare. aliud imp̄ntiarum ad dñationē tuam non scribo. nisi q; cōmendo tibi Michaelem de algeorii baronē & oratorē meū quē ad te mitto. cui fides plenam sup istis reb⁹ adhibeas qui verbis oēm intentionē & deliberationem nrām exponet. Iterū te oro vt ne p̄mittas hoc nrm piū negotiū & inceptū frustra fieri. qm̄ a deo factū credim⁹. Ego ex illo tpe q; amicitia cōtraxi cū hoib⁹ tuis qui ad has partes puenerūt. sp̄ mibi agnit⁹ es. tuicq; honoris. & dignitatis fautor sp̄ fui eroq;. Vale in xpo. Data trappessunde in palatio nro residētie. Anno dñi. M. cccc. lix. die. xxii. Aprilis.

Assertio p̄missorū. & dedarat ligā orientaliū principū cōtra thurcum.

Llustrissime dux burgundie. EPISTOLA CCCXCII

i Ego gorgora dux georgiane mitto ad te plurimā salutē. Qm̄ intellexi te eē fidelissimū xpianū & desiderasse sp̄ aliquid agere qđ bonori & amplitudini eēt sancte fidei nrē sicut tui fecerunt antecessores. Ideo multū desidero tuā h̄re amicitia. Nam ego xpianus sum & p defensionē & amplitudinē illi⁹ scissime fidei mori cupio. nec quicq; libenti⁹ facio

b iū

1692
1493
1430
5063

q̄ bellum cum infidelibus gerere. maiorū meoꝝ. vestigia & cōsuetudinē
imitando. Post enī obitū patris mei multa cum illis bella gessi. & se-
piissime gratia dei de illis victoriā habui multas ciuitates ipsoꝝ debel-
lando cepi. & nisi his sup̄ioribus annis bella q̄dam inter me & alijs prin-
cipes xpianos finitimos meos orta fuissent. maiora p̄fecto cōtra infide-
les gessissem. Sꝫ imp̄tiaz qm̄ m̄dato dñi videlicet Ludouici n̄i phar-
che pacem feci cū oibꝫ xpianis finitimis meis. oīno decreui oēm meā fa-
cultatē & vires oēs adhibere contra thurcos & quēadmodū p̄misi dño
patriarche n̄o. ego p̄sonaliter cum. xx. milibus equitū ad hoc bellum cō-
tra infideles aggrediari q̄d vt facili⁹ fieri possit. nō solū pacē sꝫ fedus & ligā
feci cum oibꝫ principibꝫ xpianis qui in istis sunt regionibus. vt cōibꝫ
copiis thurcū q̄ tenet cōstātinopolim inuadamus. Confederati em̄ sum⁹
ego & georgi⁹ rex p̄larū. Dauid imp̄ator trappessunde. bendian rex mi-
nigrelie. Rabia dux anocassie. Bedebeth dñs armenie minoris. & alii dñi
orientales. habemus etiā nobiscū in n̄a cōfederatiōe. iiii. potentes princi-
pes infideles qui thurci cōstātinopolitani sunt inimici. caramanū. f. et is-
mailberch filiū quondā dispendiariū. & assembech filiū quondā ca-
railuci. qui assembech cum confinia habeat ex ista n̄a parte cum thurco
cōstātinopolis p̄misit nobis dare aditum ad inuadēdum nataliā. et no-
biscum p̄sonaliter venire cum omni sua potetia. et in primis cape ciuitatē
bursie. et illam possideat p̄ se et potiat oēs nos capitulis et pactiōibꝫ cō-
clusimus cū hac. f. cōditione. vt ipse sit semp̄ amicissim⁹ xpianoz. Et si vos
latini principes et ppli venietis ad recupandā domū sanctāz hierusalem.
ipse debeat prestare vobis oē quod poterit auxilium et fauorē. Q̄ ob-
rem nos hec om̄ia pacem ac ligam ex parte nostra fecimus q̄ a quingētis
annis citra in his n̄is regionibus nō sunt audita. idq̄ fecimus p̄suali. tuꝫ
autoritate dñi patriarche n̄i. cum l̄tis dñi pape quibus ad nos scripsit le-
et omnes principes latinos in ciuitate mantue debere cōuenire. et ibi cō-
gregato consilio in exercitum preparare contra infideles. Nos v̄o quia id
vehemēter cupimus. vt possimus vos vna nobiscum vnire ad hanc rem
p̄ficiendam mittim⁹ n̄os oratores cum dño patriarcha n̄o. ad vos om̄s
principes latinos. et p̄sertim ad te qm̄ accepimus te et om̄es de domo
tua diu multumq̄ desiderasse terram sanctam recuperare. et vt possitis ex
ipsis n̄is oratoribus intelligere quem animū habeamus omnes. ad hoc
negociū fidei. et quid p̄ nos actum sit hoc tpe. Cupim⁹ etiā et rogam⁹ vt
n̄os oratores certiores faciatis vt ipsi postea referre possint an pati sitis
et p̄mpti sumere hoc bellum iustissimū vt sciamus quo tpe ad arma p̄-
gredi debeamus. Hoc vnum vobis pollicemur in vna estate debellare et
auferre totam nataliā et quicquid dñs othonianos. i. ipe thurcus con-
stātinopolitanus possidet ex nostro latere. Alteram v̄o partem domi-
nii sui que grecia est quam mare euxinū diuidit vobis expugnandam re-
linquimus. quod vobis facile erit. nam ipse thurcus in medio positus

duorum exercituum cum resistere minime poterit cito succumbet. & no-
men suum e terra delebimus. Quas ob res te ante omnes alios principes
latinos oro. vt super hoc velis cogitationē & curam suscipe. & non sinas
hanc comoditatē quam vobis offerimus pterire. nec dedigner[is] nos imi-
tari qui omnibus rebus postpositis fidei vtilitati intendimus & vacamus
Quod si banc rem (quā absit) neglexeris. nihil a nobis actum esset. nam
hac cōditione nos obligati sumus ad hoc bellum si vos dñi latini vna no-
biscum eritis. Alioquin soluti sumus ab ista liga & cōfederatione. Omnia
enim nostra concilia & rationes dependent a lris dñi pape. p dñm patri-
archam ad nos allatis. quas veras esse p̄supposuim[us]. Et finaliter hoc vno
considerato q̄ si hoc tpe cum a nobis lris. iuuati & adiuti nihil facietis.
hic iniquissimus thurcus interim tantas vires & animos sumet. vt quan-
do ipsi resistere volueritis. nullo modo poteritis. & omnes nostri conat[us]
si vos non responderitis inanes forent. eritq̄ fere impossibile iterq̄ nos
in istis regionibus tam p̄is voluntatibus vniri sicut nunc sumus. Mul-
ta eēnt dicenda que p meum oratorē poteris agnoscere. cui fidem indu-
bitatam p̄stare poteris. habeamq̄ eum oro cōmendatū. Vale in xpo. Data
in carcedo. Anno. M. cccclix. nouēbris.

Assertio predictorum.

EPISTOLA CCCXCIII

Llustrissime dux burgundie. Ego georgius rex p̄sarum te pluri-
mum saluto. & vt intelligas que res geste sunt imp̄tiarum p nos
in oriente istas lras ad te scribo. Scias igit me & omnes principes
xpianos qui moramur in istis regionibus fecisse inter nos pacē & fedus
ac ligam. et cōiurasse inuadere cum omi nro conatu et potentia thurcos.
sed p̄sertim illos qui sunt in cōstātinopoli. qm sunt xpianorū inimicissimi
In qua quidē liga nos singuli apparatū et copias n̄as obtulim[us]. Ego p-
misi p̄sonaliter exire cum. xl. milibus hoim. Dauid impator trappesun-
darum obtulit et patas habet. xxx. biremes cum viginti milibus hoim.
Bendian rex mirigrelie oēm suam potentiā exhibuit. Gorgara dux ge-
orgiane p̄sonaliter veniet cum. xx. milibus equitib[us]. Rabia dux anocastie
cum suis fratribus et bai onibus p̄misit nobiscum. et ipse veniet cum omi
sua potentia. Berdebech domin[us] in armenia minori pollicitus est ad hāc
nostram expeditionē. xx. milia hominū. Sunt etia in dicta liga. et alii po-
puli gitbharani et sasoni et tres domini potentes thurci. qui p̄mptissimi
sunt mouere bellum domui otbonianorū hoc est thurco dño cōstantino-
polis quoq̄ vnus est Garamanus. alter Ismailbech filius quondā stipendia-
riū. tertius aliembecb rex mesopotamie filius quondā carailuci. qui et po-
tens et capitalis inimicus thurci cōstantinopolitani ē paratissimus ad im-
plere omnia que p̄misit. Que quidem omnia supradicta inter nos capi-
tulis penis et aliis vinculis promissimus. rataq̄ fecimus hac. s. cōditione
adiecta. si vos latini vos monebitis et nobiscum vna eritis ex vestris pti-
bus bellum thurcis inferendo. alioquin si vos nō intēditis hoc bellum

b iiii

saſſe. nos ad exoluenda ea que promiſimus nullo modo ſumus obli-
gati. quobrem rogo vt omnibus rebus poſtpoſitis. velis ad hoc bellum
intendere. nec te diſtrahāt aut diuertant a tam ſancto ppoſito alia q̄cunq;
ſint obſtacula quemadmodū ego feci. quī ſi difficultatibus q̄ mibi occur-
rebant intendere voluiſſem. nūq̄ domino patriarche nro paruīſſem. cui⁹
opera & mādato hec noſtra liga & cōcordia inter nos facta eſt. Nunc vō
licet in quibuſdā rebus tpalibus mibi dāno hec cōcordia fuerit. tñ cōten-
tiſſimus ſum illud pegiſſe. cum ſpirituale a deo premium propter hoc ex-
pectem. Impñtiarū aliud ad te non ſcribo qm̄ mitto ad te oratorē meum
vnacum dño patriarcha nro cuius verbis fidem adbibear. qm̄ ex ipſo oia
poteris cognoscere babeaſq; eum cōmendat⁹. & vt des illi tuas ſas re-
ſponſionis te oro. vt poſſim intelligere tuam ſentētiam & opinionē. Va-
le in xpo. Data in caſtris nris prope tentorium. Anno. M. cccc. lix. die. v.
nouembris.

Oratio legatorū orientalium principū ad ducem burgundie ad belluſ
cōtra thurcum cōgregandum. **EPISTOLA CCCXCHII**

Cce magi venerunt ab oriente ad ſtellam quam viderunt in occi-
dēte. Si bodierna die xpianiſſime princeps de priuatis rebus aut
parum neceſſariis eēm apud tuam dñationem verba facturus nō
auderē profecto ſine animi cōmotione quadā aut formidine dicere. Nō
enim ignarus ſum q̄nta tue ceſſitudinis diuina ſapiētia toto terrarū orbe
celebrata ac diuulgata. & mee tenuitatis minime ſum oblitus. Ceterum
quotiens breuis huius orōnis noſtre neceſſitatem & publicam ſanctiſſi-
me religionis vtilitatem mecum conſidero. totiens animi timorem atq;
formidinem abiicio. Vellem noſter religioſiſſime princeps. vt dignitati
ac magnitudini rerum de quibus imprenſiariū agitur par eēt oratio &
ingenium. Sed qm̄ neceſſitate muneris mibi iniuncti id recuſare non po-
tuit. fretus incredibili benignitate ac ſapientia dominationis tue. que acu-
mine ingenii ex paucis multa p̄cipere ſolet. vtcunq; potero dicam. Et di-
cam breuius q̄ tanta res dici poſſit. quid ſc; afferant quid petant hi darif-
ſimi orientalium principum oratores. quos apud dominationē tuā aſta-
re vides. & tuā preſentiā auguſtiſſimā intueri. Magnificus dñs Michael
de alguri orator ſereniſſimi domini Dauid impatoris trappesundarum
excellentiſſimus conſul. Nicolaus orator georgii Alexandri magni re-
gis perſarū diligētiſſimus in rebus agēdis. machometus machometiſta
orator aſerimbrecb thurcumani regis meſopotamie infidelis ſtrēnuus
miles. Cuſtodam orator bellicoſiſſimi gorgore ducis georgiane littera-
tiſſimus. moratus vaurbercb armenie minoris orator. Et in primis reli-
gioſiſſimus pater & dñs dñs frater Ludouicus patriarcha anthiocenus.
orator ſanctiſſimi dñi noſtri pape. qui quoniā ab ineunte etate in regio-
nibus orientis verſatus ſit. tanto vſu rerum diuinarum & humanarū pol-
et. vt conſilio & auctoritate ſua (qua plurimū valet) apud illas exteras

nationes effecerit. vt omnes vniuersalem pacem & vnitatē amplecterentur
& huius legationis potissima causa fuerit. Sed quia propter moram diu
turni tēpōis q̄ apud illas gentes versatus est. non recte tenet vsum & cōsue
tudinē latini s̄monis. licet in aliis linguis sit peritissimus. & ipsi orato
res sint latine lingue penitus exptes. Idcirco voluit & mandauit vt ego
vicē omniū mea voce latine corū s̄niam explicarē. mibi vō causam aduē
tus eorum ad. d. tuam diligentius considerāti. nimirū illud euangelicum
dici posse videt. Ecce magi venerūt ab oriente ad stellam quam viderūt
in occidente. non aurū nō t̄bus. nō mirram (que caduca sunt) afferentes.
sed alia quedam multo maiora deferentes. pacem sc̄q̄ & vniōnē cum occi
dentalibus denūciantes. xp̄ianos ad cōmunes fidei nostre defensionē &
amplitudinē exhortantes. & te ad decus & ad gloriam & immortalitatē
tue domus illustrissime exsultantes. Ad stellam inquā veniunt occiden
talem hoc est ad tuā dñationē que cum fidei lumē xp̄istianissimū semper
extiterit. tum vō istis diebus tanto splendore effulsit. ad orientē vsq̄ cho
ruscans. tunc fama puulgatissima om̄ gentium & nationū. tuꝝ p̄dicatio
ne. Reuerēdissimi dñi patriarche vt orientales principes & nationes illu
minans. noua cōsilia inire nouasq̄ res moliri p̄ amplitudine sanctissime
fidei xp̄iane docuerit & oratores suos clarissimo lumine ad tuam vsq̄ p̄
sentia augustissimā p̄duxerit & (vt speram⁹) amplissimo lumine vniuersū
orbē illustrabit. Nō em̄ casu aut repetino quidē cōsilio vel temeritate ali
qua ducti hi oratores ab illustrissimis principibus eorū & p̄plo missi ve
niunt ad. d. tuam. sed matura deliberatione & diuina dispositione ducun
tur. Nam quēadmodū magi illi ab oriente ad saluatōrē n̄m deū verum
& autōrē religionis xp̄iane puenerūt. inītiū ipsius surgētis fidei signifi
cantes. sic ex hisdem regionibus principes ad te dei n̄i verū imitatores
p̄pium pacificū & religiosum principē patronū & cōseruatorē illius san
ctissime fidei cōfugiunt. p̄clamant. & inuitant. vt p̄ vetusta cōsuetudine
tua vna secum nō solum illam tuearis q̄ a barbaris ignominose vexat &
lacerat. sed ex onerare & amplificare velis & domum sanctam hierusaleꝝ
a fedissima infidelium seruitute liberare. quēadmodū eam superioribus tē
poribus religiosus viris coli inhabitariq̄ curasti. Nam licet nonnulli prin
cipes xp̄iani pace eorū dixerim regio nomine ierosolomitano soleat in
signiri. tu tamē ne v̄bis sed re illum titulū iam pridē tibi attribuisti ac v̄
dicasti. tum aspera contra infideles gerendo bella. tum xp̄ianos boies ibi
degentes ac cōmorātes opibus annuisq̄ sumptibus sustentādo. Sed cūꝝ
becluce meridiana clariora sunt. & in ore omniū gētū & nationū versen
tur. non ero in presentiarū in his exponēdis occupatus. Veniā ad sanctā
p̄pamq̄ deliberationē principum orientalium qui superioribus annis tum
propter antiqua odia que inter se exercebāt accerrima gererent bella. tuꝝ
autore & p̄suasore. R. d. patriarcha pacem & vniōnē expetiuerunt. fedus
ac ligam omes iecerunt. & tum cōtra ceteros xp̄iane religionis inimicos

tum maxime contra thurculentissimū & immanissimū thurcū cōstanti
nopolitanū xpiani nominis inimicissimū. admirabili quodā consensu cō
iurauerunt. q̄ facile se deliberaturos hoc tempore p̄ copto habent. si mo
do ex istis occidētis ptibus bellum vel paruum illi moueat. Cogitantes
igit ipsi principes diu multumq̄. ad quem potissimū occidentis princi
pem p̄ tanta re pagenda mittere deberēt. occurrebat in primis illustrissi
ma. d. tua que multa p̄ fide & xpianorum vtilitate cōmuni clarissima san
ctissimaq̄ facinora pegit. Itaq̄ cōmuni omniū vtilitate atq̄ snia postq̄ rē
mature inter se examinauerūt. cōmunibusq̄ copiis maximū exercitum
compauerunt. nonnullisq̄ principibus infidelibus thurci tñ cōstanti
nopolitani inimicissimis onera secum adscitis. ac confederatis. decreue
runt tandem mittere suos oratores cum litteris & nunciis ad omēs prin
cipes occidentis. sed in primis ad illustrissimam potentissimāq̄. d. tuam
tanq̄ ad autorem & principem huius belli felici auspicio gerendi. Man
dauerūtq̄ ipsis oratoribus. vt primo denūcient tibi quid ipsi principes
in oriente perfecerint. Deinde te orent & p̄testent vt cum sis sacri baptis
matis fonte renatus. & christi saluatoris nōmine insignitus. & inter xpia
nos principes maximus ac potētissimus. tante cōmoditati tibi diuinitus
oblate deesse nolissimo ad defendēdum & amplificandū xpianū nomen
cū summa laude & gloria nois tui te p̄mptissimū ac benignissimū p̄beas
Hec magnanime princeps oblatio nō ē p̄fecto cōtēnēda. nec vllō pacto
negligēda in tāta p̄sertim aniorū gentiū omniū orbis terrarū cupiditate
atq̄ ardore belli suscipiendi. contra impiissimos hostes saluatoris nostri
iesu xpi & violatoris gentium. Verum quia xpianum nomen e terra de
lere & penitus extinguere omni conatu viribusq̄ nituntur. nec aliud cō
modius tempus expectare oportet. ecce remotissime gentes a nostro cli
mate se offerunt. orant. obtestantq̄ (quod nunq̄ auditum nec lectum su
periori tēpore ausim affirmare) te ipsum eligunt oriētales. inter tot prin
cipes occidentis. te omnes principes. te omnes populi & nationes occi
duarum partium sequent. te deniq̄ omēs xpiani sitibundo pectore & ac
cincti armis expectant. cū principio opus est. A deo em xpianorū omniū
animi quos audiuius ad hoc iustissimū bellum suscipiēdum sunt para
ti atq̄ inflāmati. vt si principium aliquod fiet. ingens & incredibilis bo
minum multitudo confluet ad militandū sub fortissimis signis ac ve
xillis illustrissime. d. tue. Quid dicā de sanctissimo nostro pōtifice pio. ii.
homine (vt omnibus p̄spiciūm est) ingentis animi ac sapientie. qui pro
suis in repub. xpianam meritis. nunc in terris pro altero colit deo. profe
cto dies nocteq̄ nil aliud cogitat. nil aliud molit nisi quō modo: qua via
quibus mediis thurcum ipsum immanissimū aggredi possit. cuius qui
dem rei testimonio sunt & clarissime legationes. quas vt primū pōtifex
maximus declaratus est ad omnes orbis terrarum principes & nationes
diligentissime misit. & ipse preter valitudinē suam asperissimo biemis tpe

dimissa vrbe man tuam se contulit. quo facilius ibi celebrato consilio. co
 paratisq; singulorū principum & populorū copiis contra conatus impiū
 thurei insurgeret. Principio itaq; opus est. qui igitur hoc principium fa
 ciet non principium tm̄ sed totam rem p̄fecisse videt. Sed hec & hmoi il
 lustrissime princeps. d. tue p̄ tua singulari sapientia consideranda relinq̄.
 Reuertar nunc ad oratores nostros. nihil ipsi postulant. nec pecuniā nec
 subsidium regionum suarū. sed vt tu quem occidentales sequent̄ ex hū
 garie oris atq; cōfiniis thurco cōstantinopolitano bellum inferas. Ipi vō
 orientales ex alio latere thurcie (quam nataliam appellant) ipm vrgebūt
 adeo vebementissime. vt virtute duorū exercituum ex diuersis lateribus
 pressa ceruice manus victas p̄bere cogat. sed de hoc satis. Nam quid ipi
 petant quid offerant quid polliceant. q̄ etiam res sit facilis. si mo aliqd
 principium iaciāt satis certioratam. d. tuam & lris & verbis arbitramur.
 Itaq; ne idem sepius recensendo aures tuas in rebus arduis occupatas vi
 deat obtundere. illa cōsulto p̄tereō. Illud vō qd̄ ppriū est huius otomis
 nre & votum ac desideriu omniū xpianorū minime p̄mitto orare. s. &
 obsecrari vt animi tui religionem & pietatem erga deum nrm̄ (quam sp̄
 in pluribus difficilibusq; rebus oñdisti) nunc gloriose princeps p̄ fide.
 pro salute omniū xpianorū animū ostendas. suscipe patrocinū fidei san
 ctissime. Sentiant & male expiant hostes. crucis potentiam & felicitates
 tuam in re militari. Et vt finem aliquādo faciam. cum nullus sit preter te
 cui huius belli gerendi p̄nuncia sit demandanda. qui pietate. religione.
 qua nō minus fortuna & potentia q̄ sapientia. & ingenio atq; magnitu
 dine excellis. qui deniq; rei militaris glia omnes facile supas qui scis pa
 ci imponere finem & parcere subiectis. & debellare supbos. Incumbe ora
 mus p̄ immortalem deum ad hoc suscipiēdum. defende religionē & fidē
 xpianam ab incurribus barbarorum. Vindica sanguinē tot xpianorū bu
 mi sp̄sum. & qd̄ magis dolendū animas tot fidelium xpianorū inspur
 cissimam ac fedissimā sectā Machometi. plaplas atq; imposterū euentu
 ras ad fidem sanctissimā reuoca barbaricū impetum ac rabiem inauditā
 qua ritu ferarumq; omni humanitate sublata in xpianos turculentissime
 seuitum est. compesce atq; cōtere. Neq; eo aio quo aduersus alios hostes
 pugnare soles. sed cum indignatione quadā atq; ira. velut si seruos tuos
 contra. d. tuā repetere videres. Vliscere etiam aliquado princeps iustissi
 me tantā ignominia immissam xpiano pplo & saluatori & deo nro. q vt
 nos redimeret p̄ciosissimū ac sanctissimū sanguinē effundere nō dubita
 uit. in direptione inclyte olim vrbis & nūc infelicitissime cōstantinopolis.
 Expugnata em̄. & in seruitutē redacta ipsa vrbe. q̄ fedissime ac crudelissi
 me gesserūt truces. q̄nta cedes & cruor manauerit dictū incredibile
 est. hoies p̄tim trucidati. p̄tim acerbissimo seruitutis iugo subacti sunt. tē
 pla dei religiosissima polluta. & tetro machometi ritu sedata. sc̄tōꝝ statue
 in frustra diuise. Imagines vō pietibus depicte parti luto p̄ti sterconibus

deturpate. & in primis ipsius beate Marię virginis & mris. vt fide digno testimonio accepturus es imago. p hoc nefas ignominiose tractata. altaria diruta. relige martyriū porcis obiecte. sacerdotes occisi. matrone & puellę speq; sacre virgines rapte. Nobiles vrbis intervina & epulas ipsi? thurcorū ducis crudelissimi iugulati. simulacrū saluatoris nostri in cruce pendens. in derisionē atq; contētum spūto. luto ac feditate iactatū. O fides o pietas. quis hec credet. Sunt tñ & hec. & multo neq; bandiora in obprobrium fidei nostre ab illis canibus gesta. nec quicq; augēde crudelitatis cōfictum est cā. Sed sic feres habuit. vt ab his qui tantis facinorib; interfuerunt fideliter est relatū sanctissimo. d. nro summo pōtifici & sacro collegio cardinalium. Sed quid vetera recensemus. q̃li desit aliqd indignum recenter & nudiustertius ab ipsis ppetratum. q̃t die de xpianis triūphāt. nouas villas opidaq; nāciscunt. non em cōtenti sunt victoria miserrime vrbis cōstantinopolis. vbi ptra ius fasq; supbe impant. crudeliter dñant. sed in nos neq; banda dictu molunt noua cōsilia in pectore suo volutant vt p̃prium sibi cōstituant impium. leges cōmutāt. & sua sanxiunt. oīa iura diuina & humana puertunt atq; cōtamināt. xpī vō cultores & ei? morte & sanguine redempti ad decus & ad libertatē nati. & aio quovicti esse solent. q; turpissime pervim p arma sub seruli atq; intollerabili iugo premunt. Quas ob res inuictissime princeps si cōtra furorē & rabiem insurgas. primū a deo immortalī cui? res agitur supra q̃ humana lingua dici possit. mirūimmodum glorificaberis. Deinde amicis tuis. & his qui pro tua celsitudine te colunt & obfuant charior indies efficiet. Inimicis vō tuis (si qui fortasse sint) terrorem & formidinē non paruam incuties. Et demum deo nihil acceptius. nihil in terris pstantius. & maximo xpianissimoq; principi dignius agere posses. q̃ omnia missa facere & omni cura & cogitatione de omni republica xpiana bene mereri. Omnes pfecto xpī cultores qui sunt. quicq; futuri erūt vt grati vt memores vt iure optime esse debebunt. glorie ac sapientie tue fauebunt. & q; reipublice xpiane tantū consiliū. ingenū tui ostenderis. in tanto ac tam cōmuni bono. immortales atq; ingētes gratias habebunt. nomenq; tuum ad sydera tollēt. Adde etiam q; n iuxta p̃horū sniam omnibus qui patriam cōseruauerūt adiūuerint. auxerint. certū est in celo diffinitū locum esse. vbi beati sempiterno euo fruant. quid tibi piissimo ac xpianissimo principi pro maximis atq; amplissimis meritis in rempu. debebit. pfecto immortalia atq; mul p̃petua vtriūsq; vite p̃mia cōpabis. Et stella que in occidente clarissima visa est. que semper in fide xpiana resplenduit. orientales illuminabit & oratoribus iter ostendet. & penni lumine vniuersum terrarū orbem illustrabit per infinita seculorum secula Amen.

Conat ducem burgundie instigare cōtra palatinū reni & ep̃m maguntinū ppter trium principū captiuitatē.

EPISTO. CCCXCV

Ius ap̄s seruus seruorū dei. Dilecto filio nobili viro duci burgun-
p die. S. & a. b. Scripsimus sup̄iorib⁹ mēſibus chariſſimo in xp̄o
filio Friderico romanoꝝ impatori auguſto q̄ potuim⁹ accurati⁹
vt cauſam deſenſionis eccleſie moguntine amplecti vellet ac opam daret
liberatioi venerabilis fratris noſtri Gregorii epi meten. & dilectorū filio-
rum Karoli marchionis baden. & Vdalrici comitis vuirteburgen. qui ſu-
periori eſtate rebus aduerſe geſtis a Friderico comite palatino reni capti
extiterunt. Requiſiuimus ſuam ſerenitatem vt aggredi vellet bec opa in
quibus & laudem & gloriam ſibi parare poſſet. Reſcripſit nobis nup ſua
ſublimitas animūq; p̄mptum quidē & optime diſpoſitum demōſtrauit.
Adiecit autē inter cetera nōnulla de puerſo p̄poſito palatini p̄dicti. eūq;
accenſum contra honorem noſtrū & apoſtolice ſedis eē ſignificauit. q̄q;
poſt inducias nureberge inſitas inter ipſos idem palatin⁹ aſtu & dolo nō
nullis principibus & prelatis ac cōmunitatibus ſe cōiungere & colligare
nixus eſt eo cōſilio. vt apoſtolica impialemq; dignitatē p̄ damnabili ſua
libidine p̄fundere & peſſundare poſſet. Suadet impator obuiandus eſſe
tante iniquitati. & ad conſeruatiōē vtriuſq; dignitatis pre ceteris vnam
& expeditā viam nobis obtulit. qua via vna opa occurri poſſit maligni-
tati palatini & cōplicum. & liberatio epi meten. aliorūq; captiuorū p̄cura-
ri. Ea eſt vt nos ſimul cum ipſo impatore cōmuni nomine nobilitati tue
aut dilecto filio Karolo nato tuo. cōtra palatinū & ditberū de yſenbereb.
& comitem de katzenbelleboge. & illis cōberentes ac ſequaces. capita-
neatum cōmittamus iſaſq; apoſtolicas cum cenſuris & penis eccleſiaſticis
ad cohercēdum rebelles & hoſtes cōcedam⁹. Placuit nobis & placet im-
peratoris cōſilium. idq; amplecti animo decreuimus. Sed quia neſcimus
que ſit in hac re intētiō tue nobilitatis. deliberauimus prius ad te ſcribe-
re vt nobis ſignifices quid intendas. Nam ſi nouerimus tibi cordi hanc
rēm eſſe alaci animo. capitaneatum h̄mōi. vt impator cenſet deferemus.
Nobis em̄ gratum ſupra modum futurum eſt. vt nobilitas tua aut filius
tuus onus ipm̄ aſſumat. & vt aſſumere volet affectuoſe hortamur ac re-
quirimus. Id etiam poſtulantes vt ſup̄ eam rem tuam intentionē nobis
notam facias: ſi eam acceptandā duxeris. nos conſeſtim iſas apoſtolicas
ad te tranſmitteremus. Conſidentes nihilomin⁹ q̄ ppter hoc non deferes
religionem xp̄ianam. quin ei cōtra t̄burcos (vt ſepe pollicitus es) auxilia
oportuna ipſe preſtes. Erit igit̄ prudentie tue examinatis rebus id conſi-
lii cape. qd̄ dignū ſit tanto principe. & qd̄ tibi & domui tue laudē & glo-
riam afferat. Ceterū ex ipſis impatoris iſis leto animo accepimus eū de-
creuiſſe. noſtra p̄ſertim cōtemplatione cōcedere tibi regalem inueſtiturā.
ſup̄ quo in tui fauore ſepius ad celſitudinē ſuam ſcripſiſſe meminim⁹. Et
non ſolum hoc facere deliberaſſe. ſed etiam affinitatē tecum cōtrahere rō-
ne filii ſui & filie tui nati. ac tibi vicariatū imperii in terris gallicanis vl-
trarenū cōcedere ſtatuiſſe. qd̄ p̄fecto nobis eſt gratiſſimū. Idq; ſerenitati

sue & generositati tue prosperū & felix eē optam⁹. ad pacē & ppetuā cōso-
lationē vtriusq; vīm ac sedis aplice & xpiane religionis cōseruationē &
augmentū. Datū ro. apud sanctū Petrū. Anno incarnationis dñice. M.
cccclxii. xiiii. kal. Februarii. pontificatus nostri anno quinto.

Hortat ducem burgundie vt voto & pmissis satisficiat. & secum bel-
lo interlit contra thurcos.

EPISTOLA CCCXCVI

Ius episcopus seruus seruorū dei. Dilecto filio nobili viro Philip-
po duci burgundie. S. & a. b. Rumor ad nos delatus est nobilita-
tem tuā que magno & alto animo. Italiam petere cū valida classe
ac deinde in expeditionē cōtra thurcos immanēq; beluam machometē
xpianum sanguinem sine fine sicientē nobiscum proficisci pmisserat. mu-
tato consilio domi remanere. certumq; bellatorū numerū qui tuam vicē
implant mittere. Dubia res nobis est nondū veritate cōpta. nescimus an
quod refert credere debeamus. fidem exposcit scribentis auctoritas. de
quo & timor exorit qui & magnus est & hñe se grania testimonia dicit.
Concrescat cōstantia tua & votum & pmissio & honor & ipsa rerum ne-
cessitas. nouimus te cōstantem esse ac pseuerantē in pposito. diu medica-
ri soles ac deliberare anteq; aliqd magni decernas. decretū incōcūsus ser-
uare. Non est verisimile qd de pfectione tua iam pridē consulto statulisti
nunc mutatū ire. Scimus autē multos & magnos viros postq; audiuere
te venturū conatos fuisse tuam pfectionē impedire. multasq; tibi vel rō-
ries vel causas exposuisse cur non eēt veniendū. Inter q̄s & soror tua no-
bilissima & charissima & amantissimus filius tuus (vt relatum est) dissua-
dentes iter verba facere vehemētibus precibus teneras lacrimas ac suspi-
ria miscentes. nec te tamē flectere potuerunt. Mansisti penes tuam sniam
solidus & immutabilis sicut annosa quercus borealibus frustra cōcutiē
spiritibus. aut aspera cautes assiduis incallum agit procellis. nec loco suo
dimouet. Ita & cōstans animus tuus eo principe dignus. suasionibus
quibuscunq; reiectis vsq; in banc diem ppositum suum tenuit. Non est
credibile pseuerantiam tuam nunc perisse. Accedit votum publice factū
quod sui natura inuiolabile est tanq; deo debitu. Vouete inquit scriptu-
ra & reddite. Non est fallendum numen dei. Si seruāda est hominū fides
q̄nto magis deo pstringere vota impune non cedit. Ipse deus dñs est &
iudex. nec decipi potest. tua nobilitas non consuevit homines fallere ve-
rax & dicti sui tenax. Non est cur credamus te modo in voto tam solenni
tam publico. tā sancto a tua bonitate recedere ac mutare naturā. Obstant
& promissa tua ferrariē. epō nomine nostro ad te misso facta. Tenes me-
moriam que illi dixisti. cum te lectulo decumbentē & egritudine laboran-
tem inuenit. affirmasti sanitatem cum illo ad te missam & omnia facturū
tuam nobilitatē pro defensione fidei. missurūq; in breui legatos cū po-
testate concludendi tam de trāsitu tuo q̄ de rebus aliis ad expeditiones
necessariis. Venere legati tui viri prestantes & in p̄silio tuo primarii. qui

nos tybure cōuenientes . inter prima colloquia percunctati sunt a nobis
an adhuc pfecturi essemus quod tibi p ferrariensem episcopum fuerat si-
gnificatum . hoc est an psonaliter contra thurcos in bellum pfecturi esse-
mus. Respondimus nihil nos eē mutatos. venturoq; tibi pculdubio fu-
turos comites. quo dicto subintulere legati se habere in mādatis vt affir-
marent nobis excellentiam tuam aut venturam ad nos esse . & in sancta
profectione ituram aut itinere morituram . Credimus oratorib; tuis . &
adhuc credimus. Secuta est promissio in cōsistorio publico facta. asserue-
runt oratores tui in magno cōuentu rome coram nobis te prorsus ven-
turum. nec vllō pacto remansur; domi. nisi tale impedimentum intererit
quod toto mundo iudice legitimū estimetur. vulgata est per orbem sa-
ma nobilissimū ac potētissimū burgundie ducem statuisse vna cum ro-
mano pontifice bellum thurcis inferre. totisq; conatibus defensionem re-
ligionis amplecti. Audiuit tota xpianitas hanc tuam promissionem. ere-
xere exinde animos veneti. atq; in thurcos multo q̄ prius audatiores ef-
fecti sunt. Vngaris spes pulcherrima iniecta est. qua se eādem de immanis-
simis hostibus vlciscantur. regnumq; suum perpetuo thurcorum mole-
stia liberetur. Grecia tota omnis illyricus tractus de libertate cogitare ce-
pit. thurcorum animos nō paruus inuasit metus . Tanta est nominis tui
estimatio . quis nūc arbitretur generositatem animi tui post tot promis-
siones ac spem tantam de re prestitam velle mutare consilium. tristesq; si-
deles christi populos reddere. & letosq; crucis hostes . Nullus intercessit
impedimentum quod mundus legitimū iudicat . imo nec tu ipse excu-
sationem vllam iudicasti insufficientem. quippe q̄ neq; senium neq; debili-
tatem tui obīceres atq; idcirco te commemorari conatibus asseruisti. Nūc
te ob has causas aut alias remansurum putet. qui excusatum senserit non
excusante mundo. Vbi bonor vbi estimatio tua remanet. quid dicet po-
pulus. Nonne illusos se om̄s christiani censerent. Indyta francie domus
honore sp̄ ceteris reb; anposuit. nec tu frācie sanguis vnq; fuisti p̄dignus.
Nunqd aduersus bonorē sepe facere magna subiisti pericula. aut nūc po-
tissime q̄ bacen; p̄stātissimus & p̄missi dictiq; tenax atq; obsequatissim;
fuiisti. Nihil ap̄ te iuuenē honore cbarius fuit. nō est q̄ mō in etate ma-
tura & cū maxime sapis honoris cōtemptorē putemus. cuius nobis sola
vel paucis aliis relicta est semp voluptas. cōfidimus preterea te pro tua
prudencia non ignorare. q̄periculosa sit tua domi remansio . q̄tum
rebus gerendis noceat. q̄tum christianos debilitat. q̄tum robur adifi-
ciat hostibus . Nam quia audito aduentu tuo exterriti erant: cognita
remansione cornua erigent. & in sanctum euangelium ferocius insul-
tabunt . nobisq; amantissime fili si verum fuerit quod arbitrari non pos-
sumus mutati consilii tui fama baud paruum afferet. Nam q̄ de victoria
belli spem prope certā cōcepam; te nobis deficiente rem dubiā cernim;
Veremur ne tuū exempluz seqntes socii remissiores efficiant . atq; qrent

cum hoste cōditiones vt est natura mortaliū regni q̄ fidei tenacior. Nec
tua auxilia sine te tuū satis implere officiū poterūt. nullus exercitus tuus
tantus est quanti tuipe. nihil tantū valet in bello q̄ auctoritas & sepe iam
vincit opinio. Tu si nobis desis cui? nomē est apud formidādos & apud
nostros honoratissimū. facile intelligis q̄ntū rebus gerēdis officias. Nō
est igitur cur opprimeris te cōsilio mutato velle domi manere. qui sepe di-
xisti. etsi tibi moriendū eēt in hac p̄fectione venturū te. tū q̄uis si venias
(vt cōfidimus) in dño vita tua longior erit & validi corporis. & redibis cū
gloria domo victor hostiū. xpiane religionis cōseruator. In domo timē-
da est ira dei. scis quotiēs infirmitates quasi monitiōes q̄dam te inuasere.
tu teipm monitū dixisti fuisse. vide quid agas. caue ne monitiōes dñi ir-
ritas facias. nec p̄feras humana mādāta diuinis. Nos quidē nisi aliud au-
diam? expectam? excellentiā tuā cū desiderio. & te venientē pcupide vi-
debim? & amplectābimur. tecū p̄ficiscemur in hostes quib? tota italia co-
mes erit. Decretū em̄ nrm̄ de decimis vicesimis & tricesimis & indulgē-
tijs ab om̄ibus italie potētib? receptū est. & oēs auxilia p̄ suis facultatib?
pmittunt. nec florentini defunt viri prudentia potētes & opibus. q̄uis
de his aliquādo fuerat dubitatū. nūc certū est eos egregie in thurcos de
expeditione laturos opē. Nobilis vir Frācis? Sfortia dux mediolanens.
vnū ex filiis suis se nobiscū pmittit. & cum eo equitū peditūq; validum.
Successura sunt om̄ia te vcturo quēadmodū speram? ex voto. qd̄ si deo
pmittente ppter pctā nra tuus aduētus fuerit impeditus nō tñ iter nrm̄
retardābimus. Et q̄uis nō fuerit p̄fectio nra pmis̄a nisi te veniente. ibim?
nihilomin? nec fraudābim? sue spe pplm xpianū. faciem? qd̄ pmisim? &
vltra q̄ pmisim? ē. nemo dicitur? ē. hoc pmisit pius pontifex & nō fecit.
Iturum se dixit & non inuit. Magnifica verba ptulit & nō compleuit. Ibi-
mus autore dño mare intrābimus. in hostes nauigābimus. p̄victoria no-
minis xpiani. p̄ defensione fidei totis viribus nitēmur. Non grauis etas
nos retinebit. nō impedita morbis arcticis mēbra. nō p̄simonie ecclesie
cura. non picula maris. nō mortis metus. Scimus moriendū nobis esse.
nec honestius vnq; vitam finiri posse q̄ in exercitu p̄ xpo saluatore & ei?
lege decertante. Si xpiani principes ppliq; auxilio fuerint. neq; pro fide
laborantes deseruerint. nihil est qd̄ de victoria desperemus. Si minus nō
deerit vt cōfidimus. ipse deus & saluator iesus xps cuius res agit. Con-
suevit em̄ diuina pietas in se sperātes baudquaq; deferere. cui tam facile ē
cum paucis q̄ in multis vincere. & ibi cepit diuinum repeditū p̄sidiū.
vbi humanū deficit auxilium. In deo spem nostram collocābimus. ipse si
vult victoriā nobis elargiet. Etsi aliter maiestati sue placuerit. satis erit
nobis p̄ defensione religionis q̄rum facultatis datum fuerit eo p̄cessisse.
Iustus est dñs deus: nec vltraq; possunt homines exigit. Nobis cauendū
est ne diuine voluntati aduersēmur & ne pplōs illulisse videamur. Cūq;
vulgata sit nostra p̄fectio. dabimus opam vt opinioni hominū satisfacia

mus: diuineq; voluntati p nostris viribus pareamus. tuam nobilitatem
exorantes: ac p viscera misericordie dñi nostri ihu xpi in charitate vera perfe-
cto corde obsecrantes: vt & tu ipse idem facias nec pmissis tuis deo maxi-
me nobisq; factis deficias. Memineris dñi dei tui et quanta susceperis ab
eo bona: nec velis ingratus videri nec verba cuiuspiam pluris picias q̃
dei mandata. Consule honori tuo & anime tue: nec expeditionē frustra-
re quam fideles de te populi habēt: noli anferre spem quā nobis p̃buisi
consolare nos & vniuersam plebem xpianam: vt deus & pater dñi nostri
ihu xpi & deus totius consolationis consoletur te in om̃ibus aduersita-
tibus tuis feliciter. Et qđ reliquum est tēporis in hoc seculo deo offer &
cōsētra: vt tandē in altera vita sui regni participem te faciat. Cupimus su-
per his vt q̃primū nobis r̃deas. Datū senis. viii. kl. Aprilis. Anno. M.
ccclxiiii. pontificatus nr̃i anno sexto.

R̃ndet excusatoī & minis palatini. **EPISTOLA CCCXCVII**

Ius eps seruus seruorū dei. Nobili viro Friderico comiti palati.
p no sacri imperii electori salutem. Qz te dilectū de more filium nō
vocamus neq; b̃ndicimus tibi: faciunt opa tua: q & ecclesie mo-
guntine bona ad te detrahēs aduersus aplice sedis m̃adata dītero puato
& anathematizato iūgere arma nō es verit̃: ea vltērī? publica edicta po-
nere ne quis litteras nostras in tuis tentoriis vel publicare ṽl exequi au-
deat: mortem ei cōminatus qui cōtra fecerit: quod nihil est aliud q̃ p̃me
sedis & ihu xpi vicariū rebellare. Quibus ex reb? quīs non a nobis ipso
tamen iure excomunicatus es. & extra xpi ecclesiā factus. Neq; dile-
ctus filius appellari potes: neq; b̃ndictionis capax haberis: nec tua te tu-
entur edicta: nec inhibitiones quibus apostolica decreta prohibes ad te
deferri. Non flumina non montes: non muri aut alie queuis munitiōes
excomunicationis ad te aditum impedire possunt: dei fulmē est aposto-
licum anathema: cui nulla possunt arma resistere. Tu longam epistolam
ad nos scripsisti vt excusares quod fecisti: sed quanti momēti sint que dī-
cis deus nouit & tu ipse scis: nec ignoramus: iudicat te cōscientia tua: que
te causa mouerit dītero tuo prius inimico auxilium prestare contra iusti-
ciam: om̃s intelligunt. Potes multa dicere: sed veritas in suo loco mane-
bit. Petis ne credamus inimicis tuis: neue causam tibi demus querendi
remedia quibus defendi possis: & arrogāter aliqua per minas subneſte-
re videris. Nos solum operibus credimus: & ea que palam videm? non
possumus non credere: tua offensio notoria est & manifesta rebellio. Si
te volueris emendare vt bonum filium decet apostolicis obedire prece-
ptis: vtemur pii patris officio: nec redeuntem filium aspernabimur: quin
potius vitulum saginatum apponemus: sicut in euangelio erga filium
prodigum fecisse legimus bonum patrem familias: q̃ si perges apostoli-
cam sedem impugnare & eius decreta contemnere: senties romanam eē
maiores ecclesiam q̃ vel tu sis: vel quicunq; alius qui tibi opem offerre

voluerit. Prudens es & nosti que possunt aduersus te fieri & plane intelligis: quia nō potest vinci veritas: & q̄ iniuste agenti nulla satis tuta pos-
sunt inueniri p̄sidia. Datū rome. vii. kal. marcii.

Notificat parisiensibus se papam electū: & precat̄ pro se orare vt di-
gne subministret.

EPISTOLA CCCXCVIII

Ius eps seruus seruorū del. Dilectis filiis vniuersitati studiū parisi
p en. Salutē & apostolicā benedictionem. Pius & misericors deus
noster vniuerle conditor creature: qui sapiētia fundauit terrā: oia
ordinans celestia & terrestria: sacrosanctā romanā ecclesiam ea cōplectit̄
charitate: vt p̄ successiuam viciorū suorū mutationē: nulla aduersus eā
procella: nullus preualere possit spūs tempestatis. Sane felicitis recordatio
nis Calixto papa. iiii. p̄decessore nostro de huius mortalis vite valle. viii.
idus augusti ad celestem patriam euocato: & ipsius funeris ac exequarū
celebratione solenni ac debita subsecuta. Nos vna cum fratribus nostris
sanctē romane ecclesie cardinalibus de quorū numero tunc eramus: ro-
me in apostolico palatio apud sancti Petri apostolorū principis basilicā:
in quo dictus p̄decessor habitauerat: ac debitū nature p̄soluerat: modo
ac tempore cōgruis p̄ futuri creatiōe p̄tificis curauimus cōuenire: nobis
q̄ cū eisdē fratribus sub deliberatiōis magne negotio quā tante rei qua-
litas exigebat aliq̄ diu tractatibus: tandem ipsi fratres licet potuissent in
alios maioris meriti consentire: tamen sanctū spūs (a quo sancta romana
& vniuersalis ecclesia xpi spōsa regit̄) insuasiōe ipsorū animos sic afflan-
te: ad p̄sonam nrām dirigentes: vnanimiter vota sua nos tūc ticuli sancte
sabine presbyterū cardinalē: nescimus q̄ occulto hoc nobis tremēdo iu-
dicio: ad celsitudinis apostolice fastigiū cōcorder elegerūt. Nos aut̄ im-
becillitatis nr̄e conficii: nostrā paruitatē virium ad tanti oneris sarcinam
digne p̄ferēdam agnoscētes: postq̄ diu quid agendū foret cogitauim⁹
tandē considerantes romani pontificis electionē non ab hominib⁹: sed a di-
uina inspiratiōe p̄cedere: cuius nō licet resistere volūtati: sperātesq̄ eum
qui ab initio fundatiōis ecclesie infirma mūdi elegit vt confunderet for-
tia: vires suas nobis ad tanta gubernacula subministraturū: cupidi bene
agere & p̄desse potius q̄ p̄elle: in spū humilitatis colla submisim⁹ iugo
apostolice seruitutis. Quapropter deuotiōem vram precamur: quaten⁹
omnipotentē deum instantius exoretis: a vñsq̄ omnibus exorari cure-
tis: vt nos p̄ suam grām roboret & dirigat in agendis. Nos em̄ p̄ nostre
erga vos mētis affectu dispositi sumus: in casibus occurrētib⁹ vestram
deuot̄ onē specialiū grām progatiuis & aliis bñplacitis q̄tum cū deo
poterimus conseruare. Datum rome apud sanctū Petrus. Anno incarna-
tionis dominice. M. ccc. viii. pridie nonas septembris. pontificatus no-
stri anno primo.

Vocat personaliter congregationi mantuane interesse: aut legitimo
impedimento prepedito oratores cum pleno mandato illac mittere

EPISTOLA CCCXCIX

Ius episcopus seruus seruorum dei Charissimo in christo filio Karolo francorum regi illustri. Salutem & apostolicam benedictionem.

Ut persolueremus omnipotenti deo & fideli populo vim ab infidelibus patienti id cuius causa ad hanc sedem sumus assumpti: de venerabilium fratrum nostrorum sancte romane ecclesie cardinalium consilio & assensu per certas nostras litteras quas celsitudini tue presentibus mittimus: omnes reges & principes catholicos ad dictam solennem mandatu e vel utini in proximis kal. Iunii celebrandam: apostolica voce duximus conuocandos: statuendo concedente altissimo eo loco eodem tempore ibidem personaliter adesse: impedimentis posthabitis que circumstant nos vndique. Et si erga ea mens tua fuerit semper ad tuendum nomen sanctum dei: & non apostolice sedis nec cuiusquam alterius exhortatione multum egueris: tamen quia hec non solum nobis est cordi: sed dominico gregi in primis necessaria: sublimitatem tuam hortamur in domino: & per illud sanctum baptismum in quo in christo renatus es: & nomen christianum geris: requirimus ut velis per os nostrum vocatus: abiectis respectibus omnibus qui per honorem dei non sunt attendendi: ad eadem loca & ad dies prescriptum personaliter interesse. Etenim cum vicarius Ihesu christi in terris hoc agat: quem recte vadentem sequi christianis populus debet: non debent principes terre grauem sibi ducere laborem ab illo susceptum amplecti. Habitus es charissime fili deuotissimus princeps fidei: et religionis nostre precipuus nec immerito ob christianum nomen egregie apgenitoribus tuis defensum nomen christianissimi ab illis hereditarium habes. Accedit potentia singularis qua ideo omnipotens deus insigniri te voluit: ut esset qui tempore necessario quale nunc imminet: illam ad protectionem sui gregis conferret. Erit (ut in domino confidimus) aduentus tuus maxime ad hoc salutare opus utilitatis: non eo solum quod sapienti consilio tuo dirigere tantam molem gloriosissime poteris: sed quia gentes et regna audientes christianissimum regem francorum relictis sedibus suis ad augendam et tuendam communem causam altissimi cum romano pontifice conuenisse: erubescunt ipsi exemplum tuum non sectari: ut pene ob hoc ipsum plus momenti ceteris omnibus allaturus appareas. Pro deo igitur charissime fili: pro commendatione eterna nominis tui per compassionem fidelis populi continue feritati iurcorum sanguinem suum si deliter dantis: exaudire clementer velis pias nostras habendi preces: et fletus et lachrymis oppressos: nobis impositas: hec enim vera sunt opera regum: hic capus in quo honeste decertare et triumphum vere salutis reportare cum gloria possunt. Cetera fluxa sunt et caduca: vix solide laudis in se habentia: etiam persepe ingrata. Quod si casu aliquo quod deo non placeat cendum nobis erit tua presentia: et per oratores complere hoc munus constituas: requirimus eo casu celsitudinem tuam: ut cum pleno mandato illos transmittere velis: non ad decernenda solum ea quorum causa vocatus es: sed ad componendam pacem vel in-

dicendas treugas cum illis cum quibus esset tibi forsan contentio: vt de
mum pacatis vtiq; fidelibus concordius ceptum opus prosequi possu-
mus. Speramus tamē concessurū omnipotentē deū: vt tua serenitas po-
tius per seipam q̄ per oratores suos sit affutura. Attento q̄ mantuanam
ciuitatē tui potissimū causa delegimus: vt vel serenitas tua qd̄ primū ex-
petimus: vel saltem principes aliqui de latere tuo illuc accedere facili⁹ va-
leant. Hortamur quoq; & requirimus vt p̄ p̄ncem nunciū velit sublimi-
tas tua optatū nobis r̄sum dare. Datū ro. apud sc̄m Petrū. Anno incar-
natiois dñice. M. cccclviii. tertio idus octobr̄. p̄tificat⁹ n̄ri anno pmo.

R̄sio regis francie.

EPISTOLA CCCC

Eatissime pater pacis abhinc diebus beatitudinis v̄re litteras p̄
latorem p̄ncium suscepimus: earūq; tenorem attente intellexim⁹.

Et quidē in primis persoluende sunt ipsi pietatis fonti gratiarū
actiones amplissime qui hoc tēpore forte tristissimo: ad refartendas ec-
clesie sue sp̄ose immaculate: p̄tes labefactas eandē beatitudinē vocare di-
gnatus est. Attollēdū quoq; plurimū propositum eius saluterū & pie
exhortationes sincero animo amplectende. Verum cum hec res q̄ nulla
maior pro seipsa satis exorare videat: & principes catholicos ad id per-
suasos nimirū eē credamus: matura & salubri deliberatione concilii: non
parum egre conspiciat conuocationē solennem prelatorum p̄ncipum
& aliorū virorū notabiliū eccl̄asticorū & seculariū regni nostri intra di-
etam assignatā facere: & tunc que deliberata cōclusaq; extiterint: per no-
stros solennes oratores debita potestate suffultos: eidem beatitudinī pa-
tescere plane decreuimus. Porro et si in rebus humanis fluxis quidem
& caducis persepe soleant turbationes accidere. In illius tamē misericor-
dia & pietate sperandum est qui nescit abesse pie sperantibus in se: quiq;
tantam ecclesie sue dedit potestatē: vt quanto grauissimis p̄secutioib⁹
impiorū seuius impugnatur: tanto postmodū ipsius miseratione adiuta
potentior consurgit in aduersis. Beatitudinē vestram cui hoc sanctū p̄-
positū pie credimus celitus fore inspiratum: ad ecclesie sue felix ministe-
rium dirigat & cōseruet is cuius vices in terris geris pius & misericors
dñs. Scriptum. r̄.

Collaudat de collisione pragmatice constitutiois: & hortatur contra
thurcum bellum inire.

EPISTOLA CCCC

Ius episcopus seruus seruorū dei. Cbarissimo in christo filio Lu-
douico regi francie Salutes & aplicam benedictionem. Accepi-
mus ex litteris venerabilis fratris nostri Iohannis episcopi atre-
batenſis quanta eum charitate complexus sis: & q̄piū erga nos & ro-
manam ecclesiam geras affectum: & q̄ ad tollendum de regno tuo con-
stitutionem illam que pragmatica dicta est: volenti & erecto sis animo.
Laudamus deum & sue maiestati benedicimus: qui talem tibi mentem
dedit. Nam quid aliud dicere possum⁹: nisi q̄ dei beneficio ex maximis

periculis liberatus es: & in hec tempora referuatus vt esses qui suscepto
regno paterno sublati erroribus libertate sancte romane ecclesie instau
reres atq; restitueres: & maiorū tuorum equata gloria christiano no
mini quietem fundares. Benedictus dñs qui tue p̄sone custos fuit: & sp̄i
ritum tuū erexit vt cogitares que pia & omni laude digna sunt. Sic ma
gnus Constantinus: sic duo Theodosii: sic Karolus magnus: & plures
ex tuis p̄genitoribus: immortale nomen & inextinguibilem consecuti
sunt gloriam: quia romanā ecclesiam matrē suā debito sunt bonore pro
secuti: quorum te vestigiis inherentem & diligimus totis precordiis &
laudamus: & omnis te posteritas celebrabit. Illud aut̄ inter cetera cōmē
damus: q̄ absq; cōuentu & cōsultatione multorū pragmaticā auferre cō
stituiſti: quēadmodū idem episcop⁹ nobis significauit. Sapis certe & re
gem te magnū ostēdis: qui nō regaris sed regas. Optimus em̄ princeps
est: qui per se recta cognoscit & opatur: qualem te esse confidimus. Nec
scriptura que ait: vbi multa cōsilia ibi salus multorū multitudinē requi
rit: sed cōsiliorū maturitatē & digestionem que res in paucis magis q̄
in multis reperiuntur. Neq; em̄ aut honestas aut iusticia multitudini fa
cile suaderetur: que variis affectibus agitata ad prona frequenter inclinat
confusio: subita est consulentiū multitudo: neq; bene res se habet: vbi
suffragia numerant̄. non ponderantur. Sepe em̄ fit vt maior pars melio
rem vincat. Facis que te decet: qui sciēs pragmaticā eē absq; deo: eā de
regno tuo eliminare decreuisti. Nec vis in deceptionē ducere an fieri
debeat que tuispe faciēda nouisti. Hoc est regē esse & bonum regem.
& quem boni ament: mali timeant. Nam qui p̄ alios reguntur: nec per se
intelligunt que sunt agēda: cōtemptui sunt. Probamus igitur & cōmen
damus admodū que de tua liberatione circa pragmaticam episcopus at
trebaten. scribit: hortamurq; vt que proposuisti in animo: citu effectu fa
cias: neq; cū possis bodie bñfacere cras faciam dicas. Hilarem datorē di
ligit deus que iusta & honesta sunt nolunt moras. Fac tuam sapientiam
sicut nos cognoscimus: ita & mūdus omnis q̄primū cognoscat: neq; ali
quis dicere possit diu noluit: quia diu deliberauit. Qz si prelati tui & vni
uersitas aliquid ex nobis desiderēt: te mediatore ad nos recurrant: nam
si quis vnq; pontifex fuit gallice nationi affectus vt multi fuerūt: nos cer
te inter primos repiemur: qui nomen & gentē bñmōi bonoremus & di
ligamus: ne vnq; postulatib; honestis aduersabimur: scimusq; dignū esse
vt fratrib; nostris coepiscopis in multis differamus: eosq; bonoremus
pariterq; viris doctis & qui docti eē cupiunt in vniuersitatib; literarū
studia sectantibus subueniendū eē non ignoramus. Ab his em̄ catboli
ca fides defenditur & doctrine lumen propagatur. Age igitur fili: p̄fice
quod in animo geris: & confide nos tibi & regno tuo animo concessu
ros: que ratio & p̄noestas suadebit. Ceterum quia regina Cypri ad nos
ex regno suo deiecta & ex terris p̄fecta est: & ad tuā credimus serenitatē

proficiscetur: consiliū & auxiliū petens: nam regnū eius soldani egipti
gente occupatū est. Et quia (sicut accepimus) machometus thurcorū
dñs greopin & trapesuntem & multas alias in alia ciuitates ac prouinci
as de nouo tibi subiecit: & in europā victor ac tumens eo proposito re
uertit vt xpianitatē proterat & cōculcet: serenitatē tuā rogamus & tien
tes petim⁹. vt respicias in quo statu est catholica fides: quo ex vno latere
thurci: ex alia saraceni vrget. Pone ante oculos lamētabiles xpianorū vo
ces: qui p asiam & greciā in medio nationis puerse cōstituti miserabilibus
modis affligunt. Cogita in quo loco ē sacru dñi sepulcrum: qđ inspicere
absq; machometorū volūtate nō possum⁹. Sancta terra q nobis lucē fidei
prebuit nūc in tenebris est: totus oriēs plenus est spurcia machometi
ca: que etiā in europā suū virus effudit: inde grecie: inde hispanie pte oc
cupata: nec dies ē in qua mille xpianorū aie pereāt. Rhodus in piculo et
nobilis insula maris quondā dicta pelopōnesus in potestate thurcorū est
paucis exceptis locis. Epirus tota ad eos cōfluxit bulgaria vualachia &
rauēna ex pte thurcis parēt. Hūgaria vulnus expectat: quia multis ann
ēta dadibus nō pōt tātos belli motus sustinere: nec ē qui cōsoletur eam:
timet victorē machometē iam spoliis oriētis & asie viribus auctum. Ti
memus sane illi genti: timem⁹ & aliis qui sunt in hostiū circuitu. nec nos
lum⁹ qui succurrere possumus: voluim⁹ oculos nros mō huc mō illuc. et
lustratis omnibus xpianorū prouinciis: nemo regū: nemo principū no
bis occurrit: q tāte rei sūuenire possit: nisi tu solus quē pius deus sui po
puli saluatore (vt cōfidimus) bucusq; saluauit incolumē: nec permisit in
manus te psequentiū incidere. Tu dei ope berediciarū regnū in pace cō
lēcutus es mortuo patre. Philippus burgūdie dux clarus & potens tibi
obsequētissimus ē: et ceteri duces et comites regni gloriant: et tibi sine
cōtrouersia parēt. Ex anglia (si volueris) nihil tibi aduersabit. hispaniā
habes amicā. Omnes p circuitū te venerant et colūt et legationes ex io
ginq; partibus ac ex ipsa italia te bonoratū et salutātū veniūt. Magna
est gloria tua: magnū est dei donum. Intellexit diuina pietas cogitationes
tuas et multa cognouit in animo tuo proposita eē ad pmune bonū: nec
dubitamus quin cū eēs exul quodāmodo a regno tuo tecū sepe dixeris.
O si paterno in folio aliquādo sedear: quāta faciā tibi deus grata. Certe
nō patiar tuā bereditatē thurcorū insania laniari. Audiuit te deus et oia
tibi aduersa repulit: planauit iter tuū: et te in aucto regno collocauit ex
celsum prē regibus terre. Oia tibi tranquilla dedit siquid aliquādo intra
te deo pmisisti id seruato: si nō pmisisti (qđ nō est verisimile) recognos
ce bñficia q accepisti a dño deo tuo: qui te filiū regē creauit: et regnū cū
diu ex terris fuisti summa cū gloria restituit: ostēde te grātū diuine pieta
tis: et p tātis bñficiis vicem repōde: tolle vt facturū oratori nro spopodi
sti pragmaticā constitutionē: et hoc facto qđ nō est difficile: erige te totū
in exiliū xpiane religionis contra thurcos. Stude vt expeditio aduersus

hostes xpi fiat. Exhibe te huius rei ducem et caput. Nec dubita cuncta erunt tibi prospera: hoc ē negociū te dignū: tibi hec gloria seruata ē. Nihil est in quo te laudabilius exercere possis: hereditaria hec tibi prouincia est. Nam pugnare contra thurcos et vincere et terram sanctā recuperare: et fidem saluare: et romanā ecclesiā honestare: francorum regū prorsus est: et hec tu comodissime prestare potes: vera francorum soboles sapientia: et rerum experientia predicus: in opulento et pacifico et potentissimo regno sublimatus. Omnium oculi in te respiciunt: omnes afflicti te inuocant: et nos preter te non videmus qui hec possit prestare. Ideo ad te vnū recurrimus xpiane fidei defensorem. Tu ergo et a nobis et a toto xpianoꝝ populo rogatus et in primis a deo cōmonitus prepara te huic prouincie ad quam feliciter dirigendam omnia obtinebis a nobis que a iusto et pio xpi vicario et beati petri successore obtineri debent. Datum rome. xxvi. octobris. Anno. M. cccxi. pontificatus nostri anno. iiii.

Responso Ludouici regis francie.

EPISTOLA CCCCII

Vdovicus dei gra francorum rex Tibi sanctissimo & beatissimo patri nro Pio pape. ii. Obedientiā filialem & plenos deuotionis affectus. Deū solū sciētes eē: cuius puidētia bñ consiliū rebꝝ humanis: meliusqꝫ regna & vrbes religione cingi atqꝫ defendi: qꝫ armis & mēbris: te vicariū dei viuētis ea ueneratione prosequimur: vt sacra pferatim in ecclesiasticis rebus tua monita veluti vocē pastoris audire: illisqꝫ parere prompta mēte velimus. Quapropter beatissime pater & si cōstitutio quedā in regno nro quā pragmaticā vocant: magno platorū conuentu: magna temporis deliberatioe cōclusa fuerit & iam callū obducta quietū prope fixerit statū: tu tñ tuis ad nos lris illam a regno nro auferri explodi: abrogariqꝫ flagitas: nobis quoqꝫ dilectꝫ & fidelis cōsiliariꝫ nri iobannes eps attrebacen. quē cū ptāte legati de latere ad hoc nrm regnum misisti: cōmemorauerit ea ad qꝫ per ipm tibi nro nomie pollicēda: vouenda & pmittēda: nos anteqꝫ regnū suscepissemus religiois iustinctus quidam deduxerat: nos nra pmissa exequi accedēte moderatrice regꝫ ecclesiasticarū tua auctoritate studemus ac volumus. Et id quidē tanto volumus aio propensiori quanto nobis regnū francie florens et bello vacuū tuē deus et ptegit. Oibus itaqꝫ victimis potiorē obediētiā intelligētes assensum sumus his qꝫ tuo noie nobis apta sunt: ipam. s. pragmaticā sanctio nē: tibi tueqꝫ sedi ee infensam: vtpote qꝫ in seditiōe et scismatis tpe: atqꝫ per seditionē sectiōisqꝫ a tua sede figurā nata sit: & qꝫ dum tibi a quo sacre leges oriunt & manant quantūlibet eripit auctoritatē: omē ius & omne legem dissoluit. Illud em exoric qđ idē cōsiliarius nri nomine tue sanētatis astruxit: vt dū p pragmaticā ipam summe in ecclesia tue sedis auctoritas minuiē: dū prelati in regno nro quoddā licēcie tēplū p illā pstruēt: dū cōgruēs vnitas ad alia regna pformitasqꝫ tolli videt: abrogāda sit ipa pragmatica pellēdaqꝫ a regno nro. quippe qꝫ aduersus tuā sedē oim eccle

siarum matrē ab inferioribus prelatiſ lata ſit tanq̃ vt ſcriptura loquitur.
 Quō ſi eleuet virga cōtra leuantē ſe: aut baculus qui vtiq̃ lignū eſt: que:
 quidē bāſſime p̃ſ: licet pleriq̃ docti hoies cōſutare niterent atq̃ diluere
 multaq̃ nos debortarent abrogare ſanctiōē ipam. Te tñ principē toti:
 us eccleſie te antiſtitem ſacroꝝ: te dñici gregis paſtorē proſitemur & ſci:
 mus: teq̃ iubentē ſequimur. Tibi & beatiffime Petri cathedre conſenti:
 mus & iūgimur. Itaq̃ ſicut mādāſti pragmaticā ipam a nō regno nōꝝq̃
 viennē. delphinatu & omni ditiōe nra p̃ p̃ntes pellimus: deiicim⁹: ſtre:
 pituſq̃ abrogamus. Et quā qualēue añ pragmaticē ipſius editionē circa
 eccleſiarū beneficiōrū aliarūq̃ rerū ſpūaliū diſpoſitiōē cenſuram: mode:
 rationē in regno nō oimq̃ ditiōe nra tui predeceſſoris Martinus. v. et
 Eugenius. iiii. romani pōtiffices habebāt & exercebāt: talē eandemq̃ no:
 ſtro adiutori beatiffimo petro tibi⁹ ipſius ſucceſſori reddimus preſtam⁹
 & reſtituimus cū ſummo impio: cū iudicio libero: cū poteſtate nō coarta:
 ta. Tu em̃ cum ſcias quid autoritate diuinitus tibi tradita poſſis: quas p̃
 regni nri & eccleſiarū in co tranquillitate poſtulabimus no negliges res
 neceſſarias poterisq̃ ſemp qd optimū fuerit iudicare. Vtere igitur dein:
 cept in regno nō p̃tate tua vt voles: atq̃ illā exerce: na: vt hoim mēbra
 nulla cōtentione capite vno atq̃ una mēte ducunt: ſic tuis ſacris decretis
 eccleſie prelati in regno nō & delphinatu conſonantiā & obedientiam
 plenā refundent. Quod ſi forte obnitenē aliqui aut reclamabūt: nos in
 verbo regio pollicemur tue beatitudini atq̃ p̃mittim⁹ exequi ſacere tua
 madata: oim appellationū aut appellationis obſtaculo: proxiſ exduſo:
 eoſq̃ qui tibi cōtumaces fuerit p̃ tuo iuſſu cōprimemus & reſrenabim⁹.
 Datū turonis ſub magno ſigillo nō die. xxvii. mēſis nouēbris. M. cccc.
 lxi. & regni nri anno. i. Sic ſignata p̃ regē in ſuo cōſilio verone ſoilloit.

Dat priuilegia tranſeuntibus per terras & dominia principū vt ſint li:
 beri a grauaminibus.

EPISTOLA CCCCIII

Ius eps ꝛc. Franciſco ſforcie duci mediolanē. Salu. & a. b. Bñ co:
 p̃ gnitū putamus eē tue nobilitati: p̃ſum ſanctūq̃ propoſitū noſtrū
 ſuccurrēdi fidei catholice: et populi xpiani tutele cōſulēdi.] dvnū
 opus mēte agim⁹: id totis ſenſib⁹ ſum⁹ cōplexi & (qd antea inauditū ē)
 propriū corpus p̃ ſalute ouīū nobis cōmiſſarū exponere decreuim⁹. In:
 uitauim⁹ xpī fideles toto xpiano orbe: miſiſim⁹ ſas cum pleniffimis indul:
 gentiis: p̃mia vite eterne propoſuim⁹ ſequenti⁹ nos ad hoc certamē di:
 ninū. Quo ſit vt p̃ſidam⁹ de benignitate dei q̃plures xpianos vndequa:
 or cōnēturos: q̃ p̃ſulē romanū paſtorē orbis: patrēq̃ aiaz in bella pro de:
 ſenſiōe ſcti euāgelii vadentē ſequenē. Decet nos ad hāc partē pie etiā re:
 ſpicere et curam gerere: vt qui crucem tollentes iuxta preceptum domi:
 ni vias noſtras ſecuturi ſunt: humaniter et benigne recipiantur: et vt ipī
 bñ ſuſceptōs ſe videant et ceteri ad id auxilium veniendum animentur.
 Hortamur itaq̃ nobilitatem tuam: cui non dubitamus hoc ſanctū opus

cordi eē: vt in terris et dominiis tuis has facias ordinationes: mandesq; diligentissime obseruari. Primo vt peregrini omnes siue cruce signati fuerint siue nō: qui ad hanc expeditionē venturi sunt: in omnibus terris et locis tuis omni humanitate et gratia tractent: et sub grauibus et formidabilibus penis nemo psumat eos dicto vel facto ledere seu molestare. Monete eorundē venientiū tam auree q̃ argentee et ere: expendant et recipiantur: videlicet p valore et precio et podere earū: nec a quoq; possint vel debeant recusari. Victualia cuiuscūq; generis ac panni & alia vtē filia humano vsui necessaria: vendant solito p̃cio: nec carius extimentur q̃ hactenus cōsueuerūt. Vectigalia et gabelle non exigant ab eis dē. nec passus fluminū aut portarū seu portuū et scasarū soluere cōpellant. Deniq; omni grā humanitate et beneficentia eos tractari facias. Decet em̃ fideles ad tā necessariū bellū p xpo vadētes omī auxilio ope & fauore p̃leg. Datū petrioli dvoceſis senen. Pōtificatus nostri anno sexto.

Copia cuiusdā brevis ad eundē.

EPISTOLA CCCCIII

Ileste fili intelleximus ea q̃ significata nobis tuo noie fuerūt p̃ dilectum filiū Ottonē oratore tuum. In nobilitatē tuā iam adeptas eē ciuitatē ianuen. qd̃ nobis singularē attulit leticiā. Quecūq; em̃ tue generositati & prospe succedere intelligimus: nō minori gaudio nos afficiunt q̃ si nos ad ipsos spectaret. Oramus deū immortale: cuius benignitate tue felicitati omnia aspirant: vt noua hec dominū accessio felix sit & fausta: tibi liberisq; tuis stabilis & diu pmanens: vt quo potētia tua auctior erit eo et gloria et felicitas sit amplior et maiora fidei xpiane labētī subīdia impēdere possis: ac exinde vniuersē italie totiusq; xpianitatis paci et quieti cōsulat. Nos em̃ nō sine diuino numine hec tāleta tibi venire arbitramur: vt qui optimam partem geris ad amplectendum defensionem populi fidelis: opes et facultates babeas: quibus possis ea que predare concepisti exequi & adimplere. Ceterū vt proxime tibi scripsimus florentini lente admodū & cunctanter se habent in executione eorum que ex tua declaratione polliciti sunt: hortamur tuam nobilitatē cui scimus eos merito plurimum tribuere illos coborteris et inducas: vt sine dilatione faciant q̃ promiserūt. Angustia em̃ t̃pis & summa necessitas que instat nibil segniter aut tarde fieri postulat.

Copia cuiusdā breue ad episcopū vintemiliē. gubernatorē perussique admodū exigat steurā ab illis.

EPISTOLA CCCCIV

Arissime in christo fili noscitur serenitas tua: quo mentis seruiore: quo ardore animi amplexi sumus tutalam populi xpiani vt etiā quod prioribus seculis inauditū est propriū corpus quib; senio & morbis affectū: pro salute nobis cōmissi gregis laboribus & piculis obiectare non formidemus: sed magno animo pium sanctumq; propositum iādiu publicatū adimplere omnino intendimus. Cūq; res operosa sit: & nemini dubium eē debeat magnā molein sumptuum nobis sub

cundam esse: ad quam nequaquam substantia nostra est suffectura: quā quan-
tacūq; sit: cū corpore simul equo animo exponere decreuimus. Requisi-
uimus a xpianis oibus & p̄cipue a nostris & apostolice sedis subditis o-
portuna subsidia. Inter quos requisiti perusini polliciti sunt certā pecu-
nie & frumētī summā impendere in subsidiū quous maiora ab ea ciuitate
expectari debuissent: que opulēta et potēs et inter alias nra et ecclesie ro-
mane maxima singularia beneficia at indulga cōsecuta est. Cōtenti tamen
eramus eo qd polliciti erāt arbitrātes bona fide eos adimpleturos in tē-
pore que xpo obtulerāt. Sed multū nostra decepta opinio est: & cū tem-
pus adimplendi promissū instat: cernimus parusinorum dicta factis non
respondere: vt appareat cos simulare nobiscū egisse & verba dari volu-
isse. Cūq; eorū promissā certis fucatis coloribus et exquisitis velamen-
tis palliare conentur: rem in longū protrahunt: dum labatur tempus vt
vel nihil faciant eorū que promiserunt vel parum ac pene nullum fructū
afferant opi. Sed nos non hi sumus qui veros filios a falsis et veram de-
uotionem a simulata non cognoscamus. Dolemus tamē vt par est et an-
gimur animo qd perusini quorum vt eos decet precipuū studium in hoc
sancto opere futurū opinabamur: nō bona fide nobiscū incessisse videan-
tur sed nihil agunt. Cum deo res agitur qui falli nō potest: et vt est scruta-
tor cordium premia diligētibus se in veritate: penā vero reprobis statu-
it. Et quia causa a nobis iuscepta talia est vt p̄ eius auxilio xpianos om̄s
ob periculi magnitudinē nō solum inducere sed compellere etiā merito
debeamus: presertim subditos nostros. Et ne perusini se nobis verba de-
disse iactēt: volumus vt eis iterum cōmemores beneficia & priuilegia q̄
a sede apostolica pre ceteris ecclesie ciuitatibus obtinēt ostēdas quantū
deo immortalī debeant q̄ eos in summa felicitate & quiete locauit. Ape-
rias necessitatem fidei catholice demonstres fauorem nostiū. Deniq; q̄q;
nobis p̄miserunt obseruare vel negligant vel contemnunt: ne se nos lu-
dificasse glorientur: volumus eis mandes nostro nomine vt vsq; ad me-
dium mensem maii instantis quindecim milia ducatorum auri de came-
ra soluisse debeant. Quod si recusauerit vel distulerit: dedares ipso facto
singulares personas ipsius ciuitatis ex cōmunicatas: & ciuitatem ecclesi-
astico subiacere interdicto. Et nihilominus decernimus & mandamus:
vt persone dicte ciuitatis earūq; bona vbi libet constituta tam mobilia q̄
immobilia in nostris & dicte ecclesie ciuitatibus et tenis capiātur & de-
tineantur que ex nūc huic opi applicamus & cōfiscamus. Tu vero hanc
rem toto pectore cōplectaris: atq; ita te erigas vt intelligamus te nō pati
vt bonis verbis & pollicitationibus possis illudi. Datū petrioli vt supra

Responsio ducis mediolani: & pollicetur in persona propria contra
tburcum ire.

EPISTOLA CCCCVI

l Iteras tuas beatissime pater vt grauissimas & ornatissimas ita ar-
dentissimi desiderii plenas xpiane q̄ reipublice studiosas nō mi-

noni delectatione q̃ dolore: summa tamen cum reuerēcia vti par est legi
atq; accuratissime plegi. In quibus cū tam pie atq; eleganter xp̃iane reli-
gionis fideiq; catholice calamitatem nō modo vt lris fat erat narratam:
verū sculptam effigiatamq; aduertere: nō potui nō vehemēter dolere et
angi. Nam o tpm n̄forū ignominia singularē. O perpetue etatis n̄re
infamia. O execrabile apud posteros nomen eorū qui viuūt. Hi populi
quos Cyrus vniuersa asia subacta in citeriorē scythiam primus ducere au-
sus est: qui vere a thamari vidua fusi prostrati & ad interemptionē dele-
ti sunt: regis capite in v̄trem sanguinis missio: cū ex probatione illa: satia-
te humano sanguine quē sitisti. Quos inde post tpm spacia a p̄se maiori
cū apparatu maioriq; exercitu terra mariq; in greciā ductos q̃ quisq; a-
lius quarūvis ante se aut post se etatū nationū gentiū duxerit: Temisto-
des parua manu vicit: fudit: & in asiam redire coegit: Alexāder macedo
subegit. Et qui nō mō a romanis olim rerū dñis: verū etiam a quibusuis
aliis impatoribus nō secus ac femine fugati in potestate acti & pecorum
more domiti sunt: eosdē populos eē dixi. Nā etli tburci illi p̄isci bis se
populis immiscuerūt: eorū mollicies & vetus patrie cōsuetudo atq; habi-
tus desides illos effeminatosq; reddiderūt: ita vt nomē dumtaxat tbur-
corum apud eos māserit virtus mox etiā in secūda generatiōe extincta est
Quoties em̄ post ea tpa a finitimis vici sunt. Et ne lōga exēpla petam⁹
cū patrē n̄orū memoria: eius qui hac etate tburcis imperat auus: sepi⁹ a
tāberlano sulus: tandē captus & catbenis nudus iniectus est: nūc tandem
prochdolor nō mō in europā trāsire ausi sunt: verū nobilissima illi⁹ par-
tem & apud quam imperiū olim fuisse ferunt cum plerisq; aliis nō igno-
bilibus nationibus occuparūt: diripuerūt: ferro igneq; vastarunt: templa
dei sanctissima & vetustissima propbanarūt: cū maxima nō populorum
mō: verū etiam p̄cerum & ip̄orū quoq; principū immanissima strage: cu-
grauissima & ignominiosa nomis dñi n̄i ihu xp̃i iniuria velut sanctitas
tua distinctius copiosius seriosius scribit. Errata debinc mea ex illis cum
facile recognouerim: & q̃ multis me de⁹ optimus: maximis donis gra-
tius b̄ficiis auxerit: nullo cum grato studio fuerim profecutus. Et quod
mibi grauius succensendū fore existimo: cū cōtumax illi vt ais rebellisq;
fuerim: multaq; in legē suam supbe deliquerim: qđ neq; negare possum
& facile fateor: nullo saltē digno ope satisfecerim: dolui quidē: atq; vehe-
menter ingemui. Cū tñ quibus p̄cellis quibusue piculis Petri nauicula
agites lre tue me attentū reddiderunt: etli pleraq; alia hoc vnum vel ma-
xime lenito dolore in spem pariter delectationeq; me vertit: q̃ intelligā
te quasi celo ad hanc rem dimisso rectore ad salutis portū: & quidē inco-
lumē eā reducere fore. Accedit ad hoc potentissimi illius principis Phi-
lippi ducis burgundie votū insupabile laudeq; immortalī dignissimum:
cui⁹ virtus potetia auctoritas ad spem ip̄am plurimū cōferunt. Verū ne
eplē modū excedam: ad eā partē me cōferam: vnde ois l̄rarū tuarū vides

oriri intentio. Hortatur me sanctitas tua: ac multis & quidē robustissi-
 mis teq; ipo dignissimis argumētis: suadet pia atq; iusta arma pro salute
 publica in machometē monstrū spurcissimū cape: magnanimitq; Philip-
 pi imitari exemplū. Et vel in primis supremā maiestate tuā sequi: que &
 eternam filii dei representat & vices illius gerit i terris. Fateor beatissime p̄
 nullā eē ad eternā felicitatē aut expeditiorē aut certiorē viā: aut fama &
 glia digniore q̄ qd̄ supest mibi vite. p̄ noīe & glia illius exponere q̄ b u-
 manā se induit carnē: & mori elegit quo humanū genus nō mortale mō
 pro pctō: sed mortuū factū ad vitā reduceret sempiternā. Fateor me Phi-
 lippo maiorē natu nō eē. Verū rei militaris scia virtute auctoritate felici-
 tate propriūq; necessariūq; impatoris muerib; nō mibi mō. sed oib; mul-
 tarū etatū impatoribus p̄ferēdū eē. Nūera clarissimas ei; victorias: gētes
 domitas: nationes subactas: populos sub imperiū missos: & tandē rex ab
 eo gestarū gloriā ante oculos pone: quāq; testis ē germania: testis gallia:
 testis britania: q̄q; scititati tue lōge notiores eē q̄ mibi certior sint. Et fa-
 cile inde intelliges eū dignū eē in quē moles tanti & tā amplissimi imp̄ii
 deferat: et cui; auspiciis xpiana arma & signa militaria moueāt. Hūanī-
 simū eū atq; modestissimū p̄ncipē & dignitatē tuā demētissimā ac sapi-
 entissimā scio. Sed uereor ne vires meas pace vtriusq; dixerim supra mo-
 dū existimātes opiniōe fallami. Nolim tñ beatitudo tua dictū hoc opinē:
 quo equū hūeris meis fugiā on? imponi. quoue parere tibi fortassis re-
 cusem. Oarebo em̄ ibo q̄ iusseris: & oia pagā q̄ xpianū boiem & tue san-
 ctitatis studiosissimū decet: tum ob reuerentiā clauū: timorē dei & pie-
 tatē in proximū. tum q̄ innata quadā dignatiōe afficior q̄ etas nra tāta
 & tam insigni ignominia notata sit. Opinaris ne beatissime p̄ q̄q; vel na-
 ture mee comodius v̄l cōsuetudī apti? q̄ exercitiū castrēse: p̄tīm in q̄ ab
 adolescentia mea educat? suz & vsq; ad hāc etatē vsat? pax m̄ fateor & in
 p̄mis italica placet. p̄ q̄ edificāda p̄suāda āplificāda: nullā opa: nullū stu-
 diū: nullā idustriā aut p̄termisi aut p̄termisur? suz. v̄x ociū tāq; nature
 mee inimicū abhorrēdū sp̄ fugiēdūq; istituū: q̄ velut scribis testat q̄ medi-
 ci in hāc nouissimā q̄ me ad exitiū p̄pe iuasit ualitudinē icidi. Neq; vxor
 ris igit̄ aut natoq; blādimēta: neq; delectatō p̄ncipat? neq; delicias mo-
 lities in ociū me cōpellū: neq; labores & picula q̄b; assuetus suz a capes-
 sendo bello hoc abhorrebūt neq; necessariorū aut amicorū cōsilia mentē
 ab instituto diuertēt: quin xpī crucē sequear: quin facultates oīs meas et
 ipsam quoq; vitā p̄ xpiana religiōe tue da exponā. Sed sup̄ oia p̄ eterna
 felicitate adipiscēda: quā p̄ prophetas primū de?: inde p̄ filium: nunc per te
 his oib; p̄ponit: q̄ caput suū cōtra blasphematores & inimicos fidei ca-
 tholice deuenerit. Cōsueui beatissime p̄ ab ānis et min? gub? fidelia ami-
 corū in necessariorū cōsilia: & qd̄ attēte studiose diligētē audire indeq;
 p̄ priuatis aut publicis negociis: qd̄ meli? arbitrat? suz eligere deliberare
 disponere: facere. Nunq̄ satis apud me pbata ē eorū cōditio: q̄ cū apud

eos summa impii vel regiminis sit regi maluit quod regere. Existimat ne de
 mentia tua apud me esse quicquid in eum furorē uel dementiā vergeret quod di
 gnitatis mee curā quod salutis publice studiū quod felicitatis desiderium dissuade
 re auderet: aut me tate fortassis ignauie: vecordie desidiē ut cāfacile i fal
 soꝝ suoꝝ sūiaz trahent: de qua me pius hanc meris stupiditatē auertat: neque
 status et mei iacturā formido. Est mihi ut tu dicis vxor et tute ac reꝝ expe
 rientia p̄dita: nō min⁹ dilecta quā desiderata a p̄p̄lis. Est & galeaci⁹ p̄moge
 nit⁹ me⁹ iā gr̄adis & supra etatē prudēs. Sūt & veneti nō sedere solū mi
 bi sed amicitia singulari beniuolētiā quod cōiūcti. Florētinos eo loco bēo quod
 tuipe dieis. A xp̄ianiſſimo francoꝝ rege in oēm casum fauorē reb⁹ meis
 auxilia: subsidia: p̄ſidia: p̄stolarer. Cū ceteris v̄o finitimis nulle mihi con
 tentiones: nulle similtates: nulle inimicie sunt. Et sup̄ oīa dei mihi filius
 spero p̄ cui⁹ gr̄ia & noīe pugnatur⁹ suꝝ optimū defensorē. Itaq; neque etas
 neque mollitū delicias: cupiditas: neque domi reꝝ meꝝ met⁹: neque pecunia
 rū defectus quibus te inueniēdis optimā opaz nauatur⁹ existimo: a sanctis
 ſimo me desiderio tuo atq; ab inititūto meo diuertent. Vereor tñ b̄tissi
 me p̄ se ne circa duō nos breuitas t̄pis vrgeat: & quod ad tantū apparatū ter
 ra mariq; disponendū quātus huic maxime expeditiōis moli necessari⁹
 est: parū ad ver v̄sq; primū spaciū datū eē existimē: & quod quia plerisq; ma
 lis p̄stine egritudinis reliquiis teneor: quod nisi quotidie magno studio &
 diligētia curarēt in maximū me piculū traherēt. Instituerūt medici adbi
 bito magni examinis cōsilio balneis illas curare atq; p̄sumere pollicētur
 quod illis me ad salubrē & integrā valitudinē restituerē: quod si factū ut spero
 fuerit aliaq; (quā de qua auertat) legitima cā nō aduenerit: institui quātū super
 est mihi vite p̄ defendēda xp̄ianoꝝ religiōe: p̄ fide catholica amplianda
 p̄ dei euāgelio cōseruādo: p̄ machometis idolatria ex sc̄issimis dei tem
 plis iā nō solū p̄p̄banatis sed adulteratis: pessundatis: dirutis: expellēda
 deducere. Nā si Decius p̄iter & Decii fili⁹: p̄ senatus populiq; sui victo
 ria: si plerisq; alii romani p̄ patria: si innumerabiles pene oīm etatū gētiā
 nationū pro mortali dūtaxat gloria sese deuouerūt: quid nobis facieduz
 quibus celestis gloria ac beatitudo eterna proponitur. ibimus p̄fecto in
 expeditionē hanc: & partē nostrā pro incorruptibili corruptibilē: pro ce
 lesti terrestrē: pro eterna mortalē: p̄ perpetua caducā exponem⁹. Et quod
 pro tua singulari prudentia magnaq; reꝝ exp̄ientia oportune te deside
 rasse existimem: quod ad hanc maximā expeditionē necessaria sint: tua tñ sin
 gulari bonitate & demētia fret⁹: velut quod rei bellice studioſissim⁹ fui dicaz
 quid sentio. Primū quod in bellis suscipiēdis cōsiderādū ē: & magno cōsi
 lio explorandū: quāta sit inimicoꝝ potētia: quāt⁹ & gl̄is exercitus: quod sit
 eoꝝ militū di disciplina atq; industria: quod locoꝝ situs: quib⁹ v̄l se valeat ex
 teris p̄ſidiis auxiliisq; tueri vel impugnare hostes atq; repellere. Debinc
 ita se ad bellum parare: ut optima spes de victoria babeatur. Tburcoruz
 quidē potētiā a deo spernendam: ut que ad victoriā necessaria sunt

negligamus nō cenſeo: neq; vt ab inferēdo bello deſiſtamus timendam.
Vide quid capitula iſtinc ad me tranſmiſſa: debinc illa eadē diligētius ac
maiori ſtudio a viris (vt par eſt credere) inimicarū viriū & facultatū ex-
pertis: examinata atq; digeſta on̄dant. Trecēta milia militū tburcoꝝ im-
peratorē ductuꝝ fore affirmāt: pleroſq; deinde alios machomete ſecte re-
ges: tum ob eoꝝ pſidiā: tum q; ſibi ac rebus ſuis gētib; pplis regnis ti-
mebūt: tburcoꝝ ruinā deſolationēq; paſſuros nō recte exiſtimant. Ad q
līe tue eos populos inermes: effeminatos: imbelles eē rōdent. Fateor q;
beatiffime pater maximā eoꝝ partē eiꝝmodi eē. Verū in armis bellicis
q; expeditionib; vti facile meminiffe poſſumus multos etatis noſtre an-
nos cū maxima xp̄ianoꝝ ſtrage verſati ſint: arma habet ad eminus comū-
nuſq; pugnandū. Pro eoꝝ lege atq; impatore non mō parere imperio ſ;
mori quoq; docti atq; parati ſunt. Hinc p̄terea & ad inuadēdū & ad fugi-
endū equos agiles: corpora q; eoꝝ agilia. Adde etiā caſtris ſexdecim vt
plures affirmāt pugnatoꝝ milia quos zanectarios vocāt robur firmamē
tumq; militie pbalangis: inſtar armis aſuetos: rei bellice exptos: diuerſa
rum nationū diuerſarūq; gentiū mercede cōductos. Huic ſicut nō timē-
do ita nō ſpernēdo exercitū quales p̄ adipiſcenda victoria vires oppo-
nēde ſint: qualeſq; exercitus cōducēdi: et ſi cū Philippo ceteriſq; in tuiſ
līis noiatis ſatis erit gentiū italicarū caꝝ. ſ. que in hāc expeditionem du-
cent ad monſtrū hoc virulentū et ſetidū cōculcandū: te nō puidiſſe mō
ſed puidiſſe certior ſum. Noui em̄ ſicut acūmē ingeniū ita et maxiaꝝ regū
expientiā: ita ſingularē ac prope diuinā ſapiam tuā. Itaq; aliarū te natio-
num xp̄ianarū principē potētatiſq; ad ſupplēdas exercitū vires aut
vocallē aut vocaturū nō dubito. Et q; cōmonitiones has pſumptione
certe nō carere q; mineruam inſtrui velim plane cognoſco fideliter tamē
benignitati tue dictas pie atq; humane ſuſcipias oro. Si igit; vt ſoles cete-
ra omnia: ita hec quoq; recte inſtituiſti: nō mō europa machometeā ido-
latrām depellemus: verū xp̄iana ſigna in aſiam traducemus: iſlm dei ſa-
crariū recupabimus. Heſu nomē ſicq; catholicā ſanctūq; euangelii in
ea loca reſtituem;: in quib; p̄ aplos tradita olim atq; propagata fuerant:
deſideratū triūphū romā ad ſedē tuā reportaturi. Capitoliū q; oblite-
rata laurea barbaricis orſetaliū populorū ſpoliis cingemus qbus tandem
lateraſ. Petriq; baſilicā exornabim;. Vex qm̄ huic expeditōi p̄ntiā tuā
preſtatuꝝ affirmas: cogitāti mibi atq; ipm̄ accurate pēſanti: qd vtilitatis
ad hāc rem gerēdā: qd ue detrimētū ea ipa aſſerre valeat: multis hinc atq;
inde argumētis: & qdē firmiſſimis agitata: mēs negē nō trahi in varias
diuerſaſq; ſnias: hoc vnū quietē mibi ipam ſpeiꝝ optime plenam reddit
q; intelligā rem hāc a te mature vt eiꝝ mos expoſcit grauit̄ ſtudioſe dilī-
gēter p̄ſideratā. Itaq; quicq; a te excogitatū deliberatūne fuerit: id mibi
nō humano ſed diuino cōſilio factum eē perſuadebo. Datum mediola-
ni. viii. kal. nouēbris. Anno. M. ccccxviii.

Hortatur rationibus ne virum prohibeat ire contra thurcum.

EPISTOLA CCCCVII

Ius episcopus seruus seruorum dei. Dilecte filie nobili mulieri blan-
p ce mediolani ducisse. Salutem & apostolicam benedictionem.

Virum tuum aduersus impios thurcos arma sumere iubet deus
hoc enim ei scribimus vide ne obstes. Periculosum est diuine voluntati re-
sistere. Periclitatur xpiana religio. In foribus hostes assunt. Prope ad ra-
dicem posita est securis: nisi vigilamus: nisi forti aio resistimus hosti: actum
est de nomine xpiano. Spes magna salutis in tuo viro sita est si sumpserit
arma & scutum ductoremque se xpianis pbuerit: liberabit dominus in manu eius
populum suum & immanissimum draconem conteret. Quod si prouinciam
hanc retulauerit: nec diuine vocationi paruertit: ceteri quoque se subtrahant:
impedieturque sua culpa xpianefidei expectata defensio: quod de sua ma-
gnanimitate baud quatenus putamus: cui magna semper et preclara cordi fue-
runt. Te ipsam veremur ne viri proposito aduerseris ne retentes ire volen-
tem: obicietque more mulierum mille picula amantis est ab amato non posse
diuelli. Ccedimus ista coniugio nec miramur acerbam tibi futuram eius
absentiam: sic maritalis exposcit affectio: sed maior est christi caritas. Si
plus virum quam deum diligis non es deo digna. In euangelio hoc legisti.
Deo nihil negari potest. Caue ne tui amoris causa virum a deo senigas. Odi-
re hoc esset non amare. Noli esse impedimento bis que diuina maiestas
ordinat. Recordare quot accepisti a deo bona: nec velis ingrata videri.
Deus hunc tibi quem diligis virum dedit: audebis ne pro paruo tempore repo-
scenti negare. Ccedimus in multos annos: in paucos menses concedenti non
permittes. Caue ne celestem maiestatem offendas: in cuius manu est virum tuum
auferre cum velit: nihil ei negandum est qui potest cogere. Siue veniat con-
iunx tuus ut ea faciat que iubetur: siue deleat peccata sua hoc itinere & sue
saluti consulat: tu quoque meriti sui particeps: si pro seruitio dei mari-
ti absentiam equo animo tuleris. Proponet tibi & coniugi moriendum esse
aliquando: et quod etate prouecti ambo diu simul in hoc seculo esse non pos-
sitis. Fugit vita mortalis & quasi sumus cito euanesceat: querenda est altera
que neque molestias habet neque finem. Illic thesaurizandum est illuc aspiran-
dum. Si virum tuum in prouinciam sibi decretam iusseris ire: aut ire vo-
lentem non impediueris & illi & tibi optime cōsules: ambo post hanc vi-
tam cum christo regnabitis: alioquin & illi & tibi timemus. Hortamur igitur
ne viam viri impediās: ne absentiam parui temporis inuita sustineas. Redibit ne-
dubita cito ad te gloriosus: gaudebisque & tui & sui causa. Ambo in hoc
opere celestis vite premia consequimini: & qui fuistis in hoc mundo feli-
ces: in altero eritis beati pius & misericors deus in aio tuo ponat que sue
sunt beneplacita voluntati. Datum rome.

Mandat electum episcopum assumere et nullis aduersis contraire.

EPISTOLA CCCCVIII

Ius 22. Dilecti filii. Salutē & apostolicā bñdictionē. Cōmissa no-
bis desup cunctorū fideiū cura: nos vigilare cogit: ne satban diui-
sionis auctor aduersarius noster pualeat: & creditas nobis oues
aut macet aut dissipet. Hinc ē q̄ cause ecclesiastice libertatis & iurisdic-
tionis conseruande contra vos per dilectum filium electū leodiē. domi-
num vestrū mota: & ob hoc ecclesiasticū interdictū positum: offeratisq̄
vt intelleximus ea que ad huius differētie sublationē oportuna credun-
tur. Dignū arbitramur vt vices nostras in ea causa taliter interpona-
mus q̄ ecclesia leodiē. releuetur & diuinus cultus resumat atq̄ inter
vos & ipsum dominū vestrum bona pax & concordia fiat & conseruet.
Ob quā rem feliciter pagendam mittemus de proximo virū probatum
sufficiens de hac potestate fulcitum. Quapropter vos in cbaritatehorta-
mur: atq̄ apostolica auctoritate districte precipientes mandamus ne per
vos aut per vestros seu alium quēq̄ dicto domino vestro electo: seu ali-
is quibuscūq̄ in hac causa aduersariis moueatis guerras: aut via facti con-
tra ipsos quicūq̄ attentare presumatis: sed venturum ad vos nostri ex par-
te expectet sine sanguinis effusio (si quod abiit interuenerit) deu: of-
fendat: & causam ipsam difficiliorem desperatamq̄ reddat. Datum rome
apud sanctum Petrum sub anulo piscatoris die. ii. Ianuarii. Anno domi-
ni. M. cccc. lxiij.

Penitet olim composuisse tractatum de duobus se amantibus.

Tractatum de amore olim sen- **EPISTOLA CCCCIX**
t su pariterq̄ etate iuuenes cum nos scripsisse recolimus Karole fi-
li dilectissime penitentia immodica pudorq̄ ac meror animū no-
strum vebementer excruciat: quippe qui sciamus quicq̄ ptestati expres-
se fuimus duo contineri in eo libello: apertam videlicet sed beu lasciuam
nimis prurientemq̄ amons historiam: & morale quod eam cōsequitur
edificans dogma. Quorū primū fatuos atq̄ errātes video sectari q̄pluri-
mos. Alterū beu dolor pene nullos. Ita imprauatū est atq̄ offuscātū infe-
lix mortalīū genus. De amore igit̄ qua scripsimus olim iuuenes cōtēni-
te: o mortales atq̄ respuite: sequimini que nunc dicimus & seni magisq̄
iuueni credite. Nec priuatū hominem pluris facite q̄ pontificē. Eneam
relicite. Pium suscipite. Illud gentile nomen parentes indidere nascenti:
hoc christianum in apostolatu suscepimus. Porro si quem descripsimus
Euriali lucretieq̄ amorem deuoti vt accepimus. O miseri. O insipientes
p̄legiis buc propensius iam am accedite. Quando quidem non duo-
rum modo: sed omnium amorem: immo vt poete fingūt deum amoris
cupidinem quanto valemus ingenio quanto possumus artificio descri-
bemus. Si artem queritis o scriptorum nostrorum curiosi lectores: plus
artis profecto hic q̄ ibi reperietis. Si fructum: si compendium: si orna-
tum hic totus est fructus compendium totum: de ornatu aliorum detur
iudicium.

Idimus effigiem lasciuī nuper amoris
Que nimum mentem mouit imago meam
Nec barbam malis: nec corpore tegmen habebat
Nudus terga manus pectora crura pedes
At bumeris ale suberant & flexilis arcus
Lumina sub tenero ceca supercilio
Cur puer imberbes nulla lanugine malas
Cur melius nulla corpore veste tegat
Lumine cur careat pharetram cur gestet & arcum
Cur habeat pennas calliopea rerer
Sic ego. Sic retulit quesitas ilico causas
Maxima pegasei calliopea cbori
Qui sapit euitat malefana cupidinis arma
Et tñ pueros intrat ineptus amor
Sive q̄ est puero similis qui cepit amare
Et perit mente. pingitur inde puer
Pingitur & nudus. nullum seruare pudorem
Et meminit simplex & manifestus amans
Pingitur & cecus quia non bene cernit honestum
Nec scit quo virtus quo ferat error amans
Vel quia que peccet credat secreta latere
Cuncta nec in sese lumina versa videt
Sic est omnis amans sic se sic omnia nescit
Consilium famam federa iura deos
Aurea q̄ curuo torquebat spicula cornu
Pungere corda feris significatur amor
Qz leuibus volucres bumeris suspendeat alas
Causa est: buc illuc q̄ leuis errat amans
Vel q̄ amor cursum non semper seruat eundem
Nuncabit & paruas postredit inde moras
Dixerat & pressis ommutuit orsa labellis
Effudi tales protinus ore sonos
Quam vidi effigiem pharetram gestabat & arcum
Fax tamen in dextera non fuit vlla sua
Sed quoniam veterum finxere poemata vatū
Quos ego quid temere comemorasse putem
Dic quare nam cedas fertur gestare cupido
Dic precor armatas cur habet igne manus
Quesitam verbis respondens mufa duobus
Sic leuiter causam reddidit. Vrit amor
Accipe lasciuī quenam sit amoris imago
Carole cyprice gloria magna soli

Vt melius miserum caueas dum noris amorem
Et redeas ad te dum mea metra leges

Non insule igitur ut est apud lactantium quidam poeta triumphum cupidinis describens non modo potētissimū deorū cupidinē sed etiam victorem facit. Enumeratis enim moribus singulorū quib⁹ in potestatem cupidinis ditioneq; venissent: instruxit pompā in q̄ iupiter cū ceteris diis ante currum triumphantis ducit catbenatus. Eleganter id quidē a poeta figuratū: sed tamē non multum distans a vero. Qui enim virtutis ē expers: quicquiditate aut libidinibus vincit malis. non cupidini ut ille finxit sed morti subiectus ē sempiternē. Stultus autē marci tullius inquit lactantius qui gayo verri adulteria obicit: eadem enim iupiter quē colebat admittit qui pelodio sororis incestum. At illi optimo maxio fuit et foror et cōiunx. Quis est ergo tam excors qui hūc regnare in celo putet: qui ne in terra qdē debuit. Aspice quoq; phos vite mgros moresq; eorū et vitā diligēter inquire: et inuenies paucis exceptis iracundos: cupidos: libidinosos: arrogātes: pteruos: et sub obtētu sapiētie sua vicia palliātes: cum domi faciāt ea q̄ in scolis arguissent. Mētor fortasse accusadi gta. Nōne idipm tullius fatef et qrit in hec vba. Quotus quisq; phorū inuenit: q̄ sit ita moratus: ita anio et vita institut⁹ ut rō postulat qui disciplinā nō ostērationē sciētie legē vite putet. qui obtēpet ipe sibi et decretis pareat suis. Videre licet alios pecunie cupidos: alios gñe: multos libidini seruos: ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio. Hec dicero. Qua de re coacti sunt q̄ plures: bi vō maxime qui sequunt in venerem. inq; libidinosos et molles: imo in brutales veneris mundi q; amatores taliter exclamare.

Prudentius

Ha venus ad nutum trabis omnia numina celi
Astra mouens alioq; rotas errore planetas
Accendis gelidam sub fratris lampade pbebem
Tu fera: tu ceta: ceci tu ianua leti
Corpora tu maculas animas in tartara mergis
Abde caput tristi: iam feruida pestis abyssio
Occide prostibulum: manes pete: claudere auerno
Inq; tenebrosū noctis detrudere fundum

Arbittrenius

Combussit frigium pastorem pergama grecos
A veneris surgens faculis amor ignis et ira
Canduit albidēs veneris mellisq; fauilla
Hoc sale sal hominū salomon insulos amari
Demeruit: morem qui amaro gessit amor

Iuuenalis

Sunt qui vicia berculis inuadunt et de virtute loquuti
Quem agitant ego te euentem sexte verebor

Infamis varillus ait: quo detereor te.

Loripedem rectus derideat ethiopem albus

Lactantius. Igitur qui docet tamen nec facit: ipsis preceptis suis detrahunt pondus

Quis enim obtemperet cum ipsi preceptores doceant non obtemperare. Bonum est recta & honesta percipere sed nisi & facias mendacium est. Et est incongruens atque ineptum: non pectore sed in labiis habere bonitatem.

Seneca in epistolis. Plerique philosophorum tales sunt ut sint deserti in conuictum suum.

Quos si audias in libidine in avaricia in ambitione perorantes: iudicium suum pfectos putes adeo redundant ad ipsos maledicta in publicum missa.

Quos non aliter intueri decet quam medicos quorum tituli remedia habent pices venena. Quosdam vero nec pudor tenet vicio sed patrocinia turpitudinis sue fingunt: ut etiam honeste peccare videantur. Faciet enim sapiens qui non probabit ut etiam ad maiora transitum inueniat. sed relinquet mores bonos sed tamen optabit & quibus alii utuntur in gloriam aut voluptatem uter agent de rei causa.

Lactantius in institutionum libro tercio aristippo cirenaicarum magistro cum thaidem nobili scorto fuit consuetudo.

Quod flagitium quis ille philosophus doctor sic defendebat ut diceret multum in se & ceteros thaidis amatores interesse quod ipse haberet thaidem: alii a thaide haberet. Opulenta & bonis imitanda sapientia.

Huius viro liberos in disciplinam daret: ut discerent habere meretricem. Aliquid inter se & peditos interesse dicebat: quod illi sua bona perderent ipse gratis luxuriaret.

In quo plane sapientior meretrix fuit que sic philosophum habuit plenone: ut ad se omnis iuuentus doctoris exemplo & autoritate corrupta sine ullo pudore concurreret.

Quid ergo interfuit quod philosophus ad meretricem famosissimam comearet: cum eum populus & riuales sui viderent omnibus peditis nequiorum. Nec satis fuit ita viuere sed etiam docere libidines cepit: ac mores suos de lupanari ad scholas transtulit: differens voluptatem corporis esse summum bonum. Que doctrina execrabilis & pudenda non in corde philosophi sed in sinu meretricis est nata.

Referat turbico fidei nostre veritatem & collidit errores machometi atque sectam suam.

EPISTOLA CCCCX

Ius episcopus seruus seruorum dei. Illustri machometi principi

p turbicorum. Timorem diuini nominis & amorem. Scriptum ad te aliquando tua salute & gloria propter communem multarum gentium consolationem & pacem.

Hortamur ut benigne audias verba nostra nec prius dantes quam iudices: nec prius iudices quam singula diligenter intelligas. Accipe quod scribimus in bonam partem & usque in finem patienter audi. Si bona sunt que suademus amplectere. Sin mala respue & in ignem mitte. Neque idcirco epistolam reicias quia christiani hominis est: & eius christiani qui ceteris preest. Non enim te odio persequimur: neque tuo insidiamur capiti quibus nostre religionis hostis existas: & armis christianam vergeas plebem opibus tuis non tibi sumus inuensi: diligimus iubente domino inimicos nostros. & persecutoribus nostris

gratiam. Sapientibus & insipientibus debitores sumus & omnes cupimus fieri saluos

grecos: latinos: iudeos: saracenos: oibus optamus bona. Sed scimus vera bona neminē assequi posse. qui extra euangeliū degit: & a xpo dño nostro est alienus. Noli aut aures claudere aut oculos auertere: cuz xpm nominamus quē machometea lex in qua natus es & virum sanctum & prophetam magnū: & virginis filiū: & miraculis darum dicit. Multa tibi per eum & maxima bona aduenient si ei credideris & eius sacris insitiari volueris. Horresces hec cuz principiū accipies. sed audienda est tota lex. deinde iudiciū p̄ndū. Audi: quo tendimus. Multa tibi & tuis p̄genitoribus cum xpianis bella fuerunt. Multus sanguis effusus est. Multe vrbes delete. Sacre edes incense. Rapte virgines. Violate matrone. Vastati agri. Scelera p̄petrata sunt. querūq; in mentē venire possunt dum tburc & xpianus vter impet gladiō contendit. Tibi & fama & opa ipsa loquuntur: ingens desiderū est xpianos sub iugum mittere: & imperiū latini nominis obtinere. Et sunt fortasse qui hoc facile suadet: & omnia tuis armis peruis dicunt: & alii tuas vires amplificantes xpianas attenuant. alii in diuisionibus & odiis que gentē nostrā excedunt spem collocant: baud difficile existimantes eos vinci ab exteris posse: qui domi dissidēt. Nos nō ita ignarū te credimus n̄arum rerum. quin scias quanta est xpiane gētis potentia q̄ valida hispania: q̄ bellicosa gallia: q̄ populosa germania: q̄ fortis britania: q̄ audax polonia: q̄ strenua hungaria: q̄ diues & animosa & bellicarū perita rerū italia. Sola hungaria diu p̄genitores tuos & teipm fatigauit. Otuagesiā iam annū aduersus hungaros tburcorū signa ferunt: & adhuc circa sauum ac danubium herent. vna te gens tuaq; vires agitat: quid facias si tibi cum italīs aut gallis aut germanis res fuerit amplissimis & robustissimis populis. Fortasse est qui dicat iustinianū imperatorem constantinopoli sedentē misso in italiam bellifario: cū parua manū militum p̄ditam romam & reliqua loca vsq; ad alpes recuperasse: nec te iustiniano minorē esse. Caue ne te fallant adulatores: domestica regum & assidua pestis: facilem prīces magna de se loquentibus aurē prestant atq; idcirco sepe decipiunt. Rarus est qui non se vciō maiorē credat. Iustinianus vniuerse grece & illirici & asie & libie dñs erat: & italīā non acquisiuit: sed recens perditā recupauit: & a gotbis gente barbara: non ab italīs abstulit: nondū amor imperii romani in mētibus italīs refrigerat: neq; vllus erat qui barbaricū iugū equo anio ferret: cuncti arma p̄ imperio & pro patria magnis animis susceperūt. nec tam bellifarius italīs libertatem restituit q̄ itali suum decus vendicarunt. Tui p̄genitores nūq; aut possederunt italiam aut viderunt: nec tibi ius vllum in ea est q̄ si pergas italiam inuadere senties tibi cum viris bellum esse. Fatemur res daras tui maiores egere nec tua minora sunt opa qui constantinopolim expugnasti: & peram e regione ianuensum. coloniā & peloponesum: magna ex parte in dedicationem accepisti: & in rastia & in vualachia non paueum agri adeptus es: & sepe tuos hostes fudisti. & hoc anno. Synopem vetustam

urbem metis eupatoris patriā & eius tyrānum cepisti: & trapezunte dire-
 pta incolas eius & imperatorem in captiuitatē abduxisti. Et Iohannē cassa-
 num prelio congregatū ausum superasti. Magna hec tibi videntur nec nos par-
 ua dicemus. At iulius cesar cum de victoria pontica triumpharet in cur-
 ru quo veuebas hec verba iussit inscribi. Veni: vidi: vici: imbelles eas ge-
 tes & parui momenti existimans. quas pompeius paulo ante domuerat:
 & tu hac estate superasti. Alia est italorū natura: alie vires: alia ingenia: alii
 animi. nesciunt subesse qui soliti sunt preesse: & nunc tota italia armata ē
 equis & hominibus plena. nec pecunia caret: que neruus belli dicitur. Nō
 pugnabis contra feminas: aut italiam: aut hungariā: aut aliam in occiden-
 ti prouinciam ingressus: ferro bicres geritur non asiaticis sudibus cali-
 beus torax pectora tegit. equi simul & homines tecti pugnant ordines
 seruant: nec vano metu paudent. Fortior sit necesse est & manu promptior
 & animo prestantior qui eos loco depellat. Nec xpiana discidia desiderio
 tuo conducere putes: aut in his confidas: vniunt christiani omnes. si quā-
 do te audiant interiora xpianitatē accedere: nec tu melius christianorum
 paci consulere potes: quā validis & magnis copiis xpianitatem inuadens:
 cessabunt priuata odia ubi publica senserunt: & coniunctis viribus aduer-
 sus comunem hostem arma sumunt. Nec tu necesse arbitreris ad propul-
 sandas tuas incursiones ad comprimendū tuum impetum: tuasque vires
 elidendas: totam xpianitatē vniendam esse: quā fatemur difficile. Sed vna
 ex quattuor nationibus satis fuerit superque satis tuas copias profligare. Atque
 ut de aliis taceamus quā plures esse in tuo palacio arbitrantur qui terram ita-
 liam intrauerunt & vires & ingenia noscunt: ipsos audi atque interroga: an
 equari tuis viribus italia possit. an vinci tuis armis. an tuo impio subiici.
 Plus negotii romanis fuit italiā acquirere quā orbi reliquo frenā impone-
 re. Dicit aliquis quod supra tetigimus intestina odio que nostrā gentem
 exagitant: introitum tibi in italiam posse prebere et si vnus principum te
 excludat: alterum inclusurū daturumque aditum. Sunt diuisiones sane &
 inimicitie & similitudines inter italos plures & graues & piculose: & vtiā
 non essent. Sed nullus est qui dominū pati non xpianum velit omnes in
 fide orthodoxa mori volunt. Nulli animus est a religione recedere. Nō
 hic inuenies quod tui maiores apud grecos qui contendebat de imperio
 duobus: nunc vni nunc alteri minus potenti auxilia ministrare donec
 ambos eneruatos & exhaustos elecere: & sibi principatū arripuere. Alie
 sunt italie potestates: alii regum oculi: alia ciuitatū consilia venetorum respub-
 lica sapientia diues & auro christo deuota: ut nostra fert opinio prius euer-
 tetur funditus quā hostē religionis in italiā patiat intrare. atque hec quidē p-
 sese quā statuerit nullis adiuta vicinis tuas opes euertet tantū terra mar-
 que potest. An florentine urbis magnificentiam ignores & vires et opes et
 quātus ē in ea religionis cultus: quāta erga Iesum reuerentia: quātus amor
 credis ne fieri possit ut hec ciuitas italiam diuerse religionis boibus aperiri

finat. Sunt alie multe vrbes insignes: multi principes clari & magni. Nihil de regno sicilie dicimus qđ armis hac tempestate concutit: non possumus magno nobis de illo pmittere: licet tamen hoc asserere qđ qđ duo reges de ipso litigent & bello decertēt: maluerit tñ vterq; regno priuari qđ tuis auxiliis victoria potiri qđ si a te alter pfugerit toti⁹ italie in te odia concitauerit. In gallia cis alpina qđ et ipsa pars est italie dux mediolanēsis in armis excellit et potētia: par regibus habet. Nec parue sunt ducis mutine vires aut ianuesis qui liguribus preest mari. Non contēendus ducis sabaudie opulentus & validus in italia principat⁹. Adest marchio mātuanus. Sunt alii cōplures vrbū domini: quibus nihil pōt esse molestius qđ nobilē italiā vane supititionis ritu fedari. De nobis & ecclie romane ciuitatibus & puinciis tacemus: quādo nostram tibi pfessionē baud ignoram esse confidimus: quibus sola curā est seruande & ampliande fidei domini nrī Iesu. Hec si accepisti āb aliis gaudemus: veritatem em accepisti. Si minis bortamur hec discutias & verū vestiges: inuenies nihil nos esse metitos. Nō foliū sibile vt qđā ait de euāgelii pagina recitam⁹. Difficile est atq; adeo difficile vt impossibile dici qat: te tua in lege pmanētē: voti cōpotē fieri sicut autē imperiū xpianorū desideras. Dices qđ plimos tibi xpiani nos subesse: & dereliquis idē speras: nō ē par ratio. paucissimi sub tuo imperio xpiani sunt: qui ad veritatē ambulent euāgelii. Omnes aliq sunt errore imbuti. Quis xpm colant armeni: iacobite: maronei: & alia quedā nomina grecia romane ecclesie vnitate aberant: cum tu cōstantinopolim inuasisti: neq; adhuc decretum florētinum acceperāt & in errore stabant: neq; de sancto spiritu: neq; de purgatorio igne consona recte fidei sentētes. Pauci fortasse inopes verī xpiani: necessitate non voluntate tibi obediunt. At vrbes italie potentissimas non ē tuum cogere: validiores sunt qđ tuis queant exercitibus supari. Nosti que tibi acciderunt cum taurinū inuasisti: quod nostra etas belgradū vocat. Pauci cruce signati innumera biles tuas copias prostrauerūt. Non est de italīs speranda victoria quib⁹ aduersa fuit in bungaris pugna. Quocirca vt eo tandem veniamus quo nostra festinat oratio & id dicamus quod ad scribendū compulit: tuamq; gloriam & tuam salutē tibi deniq; ostendamus. Adhibe his paucis animum. Si vis inter christianos tuum imperium propagare et nomen tuū qđ gloriosum efficere. non auro: non armis: nō exercitibus: non clauibus opus est. Parua res omnium qui hodie viuunt: maximum et potentissimum et clarissimū te reddere potest. Queris que sit non est inuentu difficilis neq; procul querenda: vbicq; gentium reperitur id est aque pauxillū quo baptiseris et ad christianorum sacra te conferas et credas euāgelio. Hec si feceris non erit in orbe princeps qui te gloria superet: aut equare potētia valeat. Nos te grecorum et orientis imperatorem appellabimus et quod modo vi occupas et cum iniuria tenes: possidebis iure christiani te oēs venerabunt et suarum litium iudicem facient. Oppressū vndiq;

ad te veluti comune patrociniū confugient: ex toto fere orbe ad te pue-
cabitur: multi sponte sua sese tibi subiciant: tribunalia tua sequent: & tri-
buta prestabunt. Licebit tibi surgentes extinguere tyrannides. iuuare bo-
nos: oppugnare malos: nec romana ecclesia te argueret recta via vaden-
tem. Eadem erit erga te caritas primæ sedis que in ceteros reges: & tan-
to maior quāto eris ipse sublimior. Facile hoc pacto sine sanguine sine ar-
mis multa poteris nasci regna. vuladisslaus lituante princeps vituldi frat-
rē cū aspiraret ad regnū poloniæ: essetq; infidelis vt voti sui compos fieret:
xpianus effectus est & regnū obtinuit: cui nūc fili? casimir? regnat: alter
fili? q etiā apud hūgaros regnauit in bello p genitorē tuū gesto superat? oc-
cubuit. Quid reris de te fiet xpianis initiato sacris. Magnus erit ad te cō-
cursus & felicitatis genus existimabit inter subiectos tuos annumerari.
Quippe vt arbitramur si xpianus fuisses: mortuo Ladislao hungarie ac
bohemiæ rege: nemo pter te sua regna fuisset adept? Sperassent hungari
post diuturna belloꝝ mala sub tuo regimine pacē & illos bohemi secuti
fuissent. Sed cū eēs nre religionis hostis elegerūt hūgari viri fortes & fi-
delissimū: religionē poti? cu bello retinere q; ea pdita pacē psequi. Quot
sunt in epiro: in pelopōneso: in macedonia: in reliq; grecia: in dalmacia: in
insulis: egei: carpathi & yonii maris: q tuū impiū nō alia de cā refugiūt: ni-
si q; alien? es a xpī ritu. & hī mō ad nos mō ad alios recurrunt: opēq; pe-
tunt: extrema oīa subituri priusq; te circūcisum & alienigenā: dñm ferant
& nos eos aliqñ argēto aliqñ frumēto aliqñ rebus aliis subleuam?. Q d
si baptizat? eēs & nobiscuz ābulares in domo dñi cū cōsensu: nec illi tuū
impiū tanto tpe formidarent: nec nos eis aduersus te ferrem? opē. Sed
tuū poti? brachiū in eos implorarem?: q; intra ecclesie romane nōnūq; vsur-
pant: & cōtra matrē suā cornua erigunt. Et sicut nri ācessores Stephan?
Adrian? Leo aduersus Hærsulphū & desiderii gētis longobardere-
ges Pipinū & Karolū magnū accersuēt. & liberati de manu tyrannica
imperīū a grecis ad ipsos liberatores tñstulerūt. Ita & nos in ecclesie neces-
sitatibus tuo pto cinio vteremur. & vicē redderem? accepti bñfici. O qn-
ta esset abundātia pacis quāta xpiane plebis exultatio: quāta iubilatio in
omni terra. redirent Augusti tpa: & q poete vocant aurea secula renoua-
rent. Habitarēt pardus cum agno: & vitulus cum leone. Gladiū verterē-
tur in falces in vomeres ac ligones rediret oē ferrū: excolerēt agri: euela-
lerēt aspera dumus: terra nitesceret: vici reparent? et vrbes resurgerēt tē-
pla deo sacrata q; ceciderūt emergerēt: collapsa monasteria et plena viris
religiosis diuinis oīa laudib? ptonarēt. O quāta tibi redūdaret felicitas
q; ad eterni pastoris ouile cūctas redigeres oues. O quātū te oēs amarē
obseruarent: extollerent qui cōmunis oīm pacis et salutis fuisses auctor.
Diceret aliquis hanc pacē hanc vnionē hanc cōem leticiā hī posse sub tua
lege. Enat q; hoc cēset: mltos reges mltos ppos vnitos ēē optet: priusq;
tua legē vbiq; diffeminēs: nec si vnias corpora vnias animos: sciunt xpiani

nam legem sanctā esse & verā & salutarē: nec dimoueri ab ea pnt. q̄nis
aliqui aut libidine ducti aut auaricia tracti: aut voluptati illecti: aut metu
mortis attoniti aut cruciatu supati. nōnunq̄ circūcidant: & in tuos ritus
concedāt: quos si corda posses inspicere: intelligeres neminē eē qui libe
ter cōsultoq̄ recesserit ab euāgelio. Quidimus supra q̄ntū pcellant xp̄ia
ne generis vires. Et q̄ difficile sit tot nationes xpm colentes euincere. Nō
est qui pacem speres sub lege machomethea: in q̄ non est salus: difficulta
res expimētis ipe vides q̄ et si multis xp̄ianis bisq̄ oīno nō veris impas:
minime tñ eis tuam legē psuadere potes minus psuadebit veris q̄ nō in
argumētationibus rōnū: sed in solo ferro fundata est: & q̄ vicere disputā
do nō sperat: & vici formidat. Nō sunt xp̄iani qui vlt̄ bello supari possint
vel disputationib⁹ decipi. qñ & armis excellunt & rōnibus munitissimi
sunt: nō solum diuine scripture: sed etiā phice. Impossibile ē sub lege ma
chomethea vnionē fieri: sub xp̄iana facile fieri pōt. Et id magna ex parte
in tua voluntate consistit. Tu vn⁹ si annuas: thurci oīs annuēt. Nec syri
aut egiptii aut arabes aut libies aduersabūt: tecū quicqd ē intra belle spō
tū & euphratē & quicqd possides in europa cōuerter. Quid faciet bacu
lus egiptiorū arūdiueus. qñ xp̄ianū te viderit effectum. Quid imbellis
arabs quid nudus aser. Omibus his ethiopes imminēt. p̄lytero iobānī
parētes. q̄ xp̄ianus est nō poterūt & illis & reliqs xp̄ianis obistere. Nilī
cursum retinere pnt ethiopes. & cōgregatā aquā dimittere q̄ rūpat agge
res. Et totā inundet egiptū: atq̄ submerget cū sydius appareat arcturi by
spani & siculi facile mauritaniā inuadūt et cathalani euz ianuēsi bus. Scis
quantū valeant occidue classes: et quātus est terror vel tiriis vlt̄ alexādrī
nis vel ceteris orientibus qñ xp̄iane triremes ad eos nauigāt. Tua certe
auctoritas et animi magnitudo: et in bellis felicitas apt̄ oēs ammiratōnī
est q̄ machometeā sequunt legē. Qz si te nobis adiungeris breui totus
orbes reuertet ad xpm: vna tñ voluntas pacare orbē pot. Et ea tua ē si ad
baptismi grām se cōuertat. In te est crudelib⁹ bellis imponere finē et tāntū
p̄stare mortalibus bonū quantū effari nō possum⁹. Queret aliquis quō
quiescet orbis: thurcis ad xpm cōuersis: qñ nec ipi xp̄iani inter se cōcor
des existunt: et mlt̄a p̄ italiā germaniā galliā: et reliqs puincias deseruiūt
bella. Dixim⁹ dissidere inter se cōcordes existūt. Et multa p̄ italiā germa
niam galliā nte gētis boies nō negam⁹ et pluribus locis ferro cōtendit
diuino olim consilio sub Octauiano ppter reuerentiā saluatoris qui tūc
fm carnē natus est ea pax in orbe fuit q̄ nec antea nec postea visa est. Dif
ficile est et ppe modū impossibile quiescere in terris oīa: vbi boies sunt
affectibus subiecti reprobis. Illum ambitio exagitat: hunc cupiditas tra
bit: libido aliū impellit: multa est inter mortales belli materia: sed nō sunt
tā atrocia inter xp̄ianos plia q̄ inter thurcos et xp̄ianos. Christian⁹ cū
xp̄iano de agri possessione: de regno: de impio: de gloria contēdit: cum
thurco de religiōe: de libertatē: de vita. Inter xp̄ianos qui bello vīcunt

positis armis nec vitam nec libertatē amittunt: & multis etiam patrimonia dimittunt. principes imperio priuant: inferiores dominū mutant. reliqua tenent. In preliis que geruntur aut cum thurcis aut cum saracenis qui succubunt si vitam non amittūt in seruitutē redigunt. & multi etiam religioni renunciare cogunt. Hec acerbissima sunt & immanissima bella que si tollant quod in te situm esse monstrauius pax maxima exorietur & vniuersalis quies. Non sunt reliqua bella huic compata facie quodāmodo pacis habent & oculi: nec illa tam multa erunt quando vnus assit qui solo nutu compescere possit iniurias: qualiter te futurū nō ambigim⁹ si cum tua potentia christianis efficiaris. Vides ne quantū tibi laudis affert baptisimi lauacrum quantū cum christo sublimis & conspicuus redderis. Quis prohibet aquam quid metuis. Voces fortasse aulicorū times tuorū: quorū non dubitamus dicturos tibi aliq̃s: quid cogitas quid agis: quorū sum te tua voluntas trahit. Vis baptisari vis xpianus fieri. Nescis quod piculū adis. oēs te thurci deserent: & vbi existimas fieri magnus fies nullus: & thurcus natus thurcos deseres inter thurcos creuisti: thurcorū te manus extulit: thurci asiam & greciam gubernant: thurci exercitiis prestant: qui si vel minimā famam tue mutationis acceperint: euestigio sumptis armis te deiecto: imperatorē alium substituēt tu nudus & expulsus euaseris: apud xpianos medicabis panem: nam quis thurcus est quē sue religionis peniteat: moriemur omnes priusq̃ nostri pp̃bete iugum excutiamus. Nō sunt parua que isti obiciunt adbibenda est & huic parti medela: quā nemo teipso melius inuenerit. Nosti tuos homines & quibus puincias comiseris: non ignoras quāta sit cuiq̃ fides: & quis anim⁹ non te latet non sit sine piculo magnū facimus & memorabile: vilia sunt que paruo emunt: diligentia hic & labore opus est. p̃uestiganda sunt amicorū consilia: nocenda subditorū ingenia: & his vtendū est quos fidos & prudentes videris. Seruiūt tibi non pauci ex xpianis nati. qui quousq̃ circūcisi sunt nō tñ xpiani nomē oderūt. His exercitus bis p̃fecturas reddere potes qui tui sint amantissimi: & ita regnū ordinare: vt quādo velis presto sint omia tui subditi magna ex parte greci sunt & armeni vt diximus. Incubite qui etsi aliquot erroris habēt: xpiano tñ noīe censet. nec aliud magis cupiunt q̃ te silem eis esse: & illum deum colere quē colunt ip̃i: sperarent meliori esse loco futuros qui nunc mancipia quiliissima sunt: tributa exoluunt gratia: iniuriis afficiunt quotidianis ad bellum ducunt inuiti & inermes cedibus exponunt: priuant liberis & vxoribus: miserissima res est postq̃ filios educauerunt: eos p̃dunt: rapiunt in palatiū pueri circūcidunt & machometeis ritibus imbuunt. Vident infelices parētes non mō corpa liberos: verū aīas etiā ire p̃ditū & angustiatī inter tot calamitates plorare non p̃sumūt: maiora mala timētes. Nemo horū te diligit neq̃ em natura fert vt eos amemus a quibus patimur mala q̃ si te xpianū cerneret: mirū modū diligeret felicitatē tuā cuperet: et oibus studiis

tuā gloriā q̄rerent. et filios suos et seipos q̄libetissime tibi donarent ma-
 gna ē hoꝝ mltitudo: et p̄ sua religione cōstantia. Qz si prudēter eos tra-
 ctaueris. nihil tibi de religione tburcoꝝ verēdū erit. Per medios int̄ xp̄ia-
 nos sese vidētes tue poti⁹ voluntate cēsentiēt. fortunas et dignitates ser-
 uaturi q̄ mortis piculo se subiiciāt. Nō suadem⁹ rem nouā aut insuetam:
 tritum ē iter qđ oñdemus. Multi hoc et magni reges ingressi sunt. Apđ
 francos et gētilis et idolatra xp̄ian⁹ effectus ē clodone⁹. et sil⁹ cū eo regnī
 p̄ceres baptisari non recusarūt. Apud hungaros Stephan⁹ n̄tis inicit⁹
 sacris oēm illā gentē xp̄o acquisiuit. Apđ velogotas q̄ lōgo tpe in hispa-
 nia regnauerūt et vsq̄ in bec tpa eiusce gētis sanguis impat. Ricardus le-
 mugilli filius suadēte leādro ipalēsi ep̄o arriane renūciauit heresi. et cū oī
 gente sua catholicā fidē cōplexus ē. Apud lōgobardos agilpb⁹ suafu cō-
 iugis theudelinde reliquit idola: et cū oī pp̄lo xp̄iane sese legi subiecit.
 Apud byberos qui sunt in asia impante constantino maiore: rex gentis
 cum cōiuge et oī nobilitate atq̄ plebe ad p̄dicationē vni⁹ captiue mu-
 lieris relicto idoloꝝ insania baptisatus est. Sed quid moramur: et nō exē-
 plum illud adduximus qđ oīm maximū cōstantinus ip̄e impator ac mo-
 narcha viā apuit quā tu et tui filles ingredi absq̄ vlla cunctatione posset.
 Oēs qui cum p̄cesserāt impatores excepto Philippo gētilis fuere: iouē
 mercuriū: appollinē: bercule: et alia q̄ sunt mōstruosa noia tāq̄ deos co-
 lebāt. Senatu et oī romano pp̄lo stulticia xp̄s erat. Proponebant passim
 edicta q̄ xp̄ianos cōpbendi iubebāt: et nisi sacrificarēt idol⁹ crudelib⁹ mo-
 dis interfici. Nil vill⁹ erat noie xp̄iano. Infame gen⁹ et maleficū habebat
 oīm qui xp̄o crederēt sub nerone: sub domiciano sub diodetiano crude-
 lissima i xp̄ianos defuit p̄secutio. ac cōstātin⁹ accept⁹ imp̄ii fastib⁹ postq̄
 p̄suasus est a siluestro p̄decessore n̄ro in simulacris demonia coli erynum
 em̄ deū eē cum patre et sp̄ū sancto xp̄m Iesum et in euāgelica t̄mō lege
 salutē inueniri. nō ē cūctat⁹ xp̄i fidē amplecti. nō dixit senat⁹ in aduersus
 erit: resistet pp̄ls: copiasq̄ duces alienabunt impio deiciat. Sed alto anio
 iactans in deo sp̄em suā edidit q̄ publice xp̄m coli iussit: et eaz fidē teneri
 ab oibus impio subiectis: quā b̄ti apli Petr⁹ et Paulus rōanis tradidissēt
 nec p̄pterea sinistri aliqđ sibi accidit. S; tūc potissimū excellēs et gl̄iosus
 euasit: cuꝝ in vexillis suis crux dñi n̄ri ih̄u apposita resplēduit. Viderat p̄
 quietē in aere signū crucis. et vocē audiuerat dicētē i hoc cōstātine vince
 paruit: vexillā cruce⁹ erexit: ciuilib⁹ bell⁹ finē iposuit supauit hostes barba-
 ros afflixit imp̄iū āplauit: pacē subdit⁹ dedit: eccl̄ias apuit: p̄cilia sacerdo-
 tū celebravit. hereses eliminavit: lucē quā accepat ab euāgelio cūctis gēti-
 bus cōicauit. Magnific⁹ et excelsus sup̄ oēs cesares inuēt⁹: grecis et lati-
 nis n̄tis celebrat⁹ impauit ānos sup̄ .xxx. sedē imp̄ii apđ bisantiū erexit.
 Et ampliatis ciuitatis menibus multisq̄ tū publicis tū priuatis edificis
 magnificē cōstructis de suo nomine cōstantinopolim appellauit: et ple-
 nus dierum apud Nicomedia; edito testamēto in quo filios imperiū suc-

tellos reliquē: vt xpianū decet factis ecclie receptis evita decessit. Quid
erat quod ille amplius in terra posset optare: impio potius est oim ma-
xima vita ei & lōga fuit & paucū obnoxia morbis: inimicos humiliatos
vidit: & qd boibus dulcissimū esse solet. heredes aplissime fortune filios
dimisit. Nec alienū fuerit tantū impatorē qui xpianā fidē tātope amplia
uerit in alio seculo: cum xpo regnare vt est credere cui seruiuit dum hic vi-
ueret. Qd si oibus q patriā auxerint iuuerint defenderint: certum est esse
in celum diffinitū locū in quo beati euo sempiterno fruunt: sicut plū do-
ctissimi tradiderūt: multo id certius de illis sperā dū ē qui p lege dñi vel
seruā davel augēda summis studiis cōtenderūt. sicut de constantino oñsūz
est: cum sicut in terra felicē fuisse didicimus ita & in celo btm credimus.
Eodem pculdubio euētura tibi esse cōfidimus si nobiscum sapiens xpm
colas & magnū constantinū imiteris: quēadmodū romani cum suo impa-
tore xpiani sunt effecti. ita & thurcivna tecū baptizabūt: eritq tuū regnū
sup oia q sunt i orbe: & nomē tuū nulla filebit etas. Latine te lre & grece
& barbare celebrabūt nō inter mortales erit q te potētia aut glia pcedat
Magna sunt b q pmittim? maiora q sequunt de regno de potētia b? se-
culi. de glia būana sum? locuti. Caduca hec & incerta sunt & fluxa. omēs
morimur: oia nata occidūt: & oia orta senescūt: brevis est būane pspērita-
tis cursus cito regnū deficit: nulla potētia lōga ē. Gloria quoq clari nois
quīs de maximis rebus diu pseueret: finit tñ aliqn: & cū tpe deficit: nihil
est inf mortales nō mortale: pterit oia tps: esto duret p mltā secula nomē
q dulcedo post obitū laudis: aut dānatus ē hō in altera vita & nihil ei p-
dest fama q remāsit aut saluat? ē: & ea nō eget bñitudine: donat? eterna q
oi ex pte plenissima est filios ac nepotes: pclara maioz noia iuuant: et no-
bis qz dū viuim? dulce ē talē hereditatē posse relinqre. q sit posteritati so-
lotium. Et id quidē aliquo mō bonū: sed meliora querēda sunt et stabilia
bona: que nostra sint: neq vnq nos deserant. Philosophi quos pipathe-
ticos vocauit antiquitas tria bonorū genera posuerunt & alia esse animi
dixerūt alia corpis alia externa. Stoici ea dūtaxat bona existimarūt q aim
excolerēt. Hoc facit iusticia: prudentia: moderatio: fortitudo: & que sunt
alie in animo dotes: egregiam corporis formam: roboris multitudinem
nobilitatē dientelas opes: inter bona non acceperūt: que neq sunt in po-
testate nostra neq possessori felicitatē prestant. Sed neq ille quattuor vir-
tutes que principales existimant tranquillam homini mentem reddūt:
nisi aduniant alie tres quas theologicas appellant: & in animo site sunt:
spes: fides: charitas. Tristis est & in anxietate moratur & torpet & ang-
tur & nihil boni operat? qui spe future vite priuatus est. Sine fide impos-
sibile est placere deo qui est vltimum hominis bonum & finis in quem
tendimus. Charitas diuino amore feruet curiosa est anime nostre & pro
ximo consulit: quem iubet lex vt tanq nos ipsos diligamus. Si ergo ani-
mi bona cupim? & moralib? virtutib? opus ē & theologicis: neq in his

vlla est nobis cum tua lege contentio. Alia sunt in quibus discrepamus.
 Fatebitur tua lex & vitam eternā in altero seculo recipi: & in his itinerib⁹
 ad eum pueniri dicet fidē necessariā esse: verū nō eam fidē quā nos recipi
 mus amplectetur. Laudabit charitatē sed alia eius officia dicet q̃ xpian⁹
 Sine spe nō posse bene boi esse fatebit: sed spei finē longe diuerſum a no
 stro recipiet: pax erit in boibus: bellum in rebus. Fateſcat hec nūc p̃tentio
 & quō vera & eterna bona ex fide xpī cōsequi possis: & anie tue cōſulere
 q̃ immortalis ē oñdam⁹. Et si em̃ bui⁹ ſeculi q̃ dicunt bona cōcupiſcis: &
 inter mortales magnus videri vis: nō tñ aie tue oblitū te credim⁹ nec ex
 illoꝝ numero cenſem⁹: q̃ cum epicuro & aliis quibusdā delirantib⁹ p̃bis:
 extingui aiam ſil' cuꝝ corpe putauerūt. nec rurlum te ſine deo eſſe ceſem⁹
 ſicut olim de calceis in hispania traditū eſt qui nullū collebant deum. Et
 de pitagora quē ferunt dicere ſolituꝝ eē: nō liq̃re ſibi an deus aliquis eſſet
 q̃ diſputatio adeo impia iudicata ē: vt ab artheniſib⁹ auſtor eius eiectus
 ſit. Et libri in quibus ea cōtinebant exuſti. Poſſidoni⁹ ſcripſit epicuꝝ ni
 bil de deo ſenſiſſe: ſed ea q̃ de diis locutus ē inuidie depellēde cā dixiſſe.
 Stultoꝝ hec ē aſſertio ſicut in p̃p̃ha legim⁹ dixit in ſip̃ies i corde ſuo nō
 eſt deus: Haud egdē te adeo rudē exiſtimam⁹ vt celū credas rectore care
 re: & hāc pulcerrimā mūdi machinā caſu emeriſſe: & om̃ia fieri fortuito.
 Sed arbitramur te deū n̄m cōſiteri: & in eū credere q̃ celū creauit & terrā
 & oīa q̃ in eis ſunt: & q̃ q̃ creauit nō negligit. Necte ignorare cenſemus
 incorruptibiles eē aias hoim: & cū en̄is corporib⁹ migrāt in alias regio
 nes transferri: & bonas leta ſortiri loca: malas ad ſuppliciuꝝ rapi: qd̃ nō ſo
 lum in euāgelio n̄o ſcriptū ē & in p̃p̃bis: ſed tua q̃q̃ lex idē docet: quib⁹
 in hoc mūdo tp̃alia q̃ putant bona caſu quodā fortuito euenire nō recte
 arbitrat. Socrates & Plato & Areſto. p̃hoꝝ principes: de mūdi regimie
 de immortalitate aniaꝝ: de deo eadē crediderūt que chriſtiani quib⁹ aliq̃
 noue legis archana que nōdum edita erant ignorauerūt. Platonis in epi
 ſtolis hec verba legunt. Credēdum eſt aut ſemp̃ veteribus ſacriſq̃ ſermo
 nibus nobis aſſeretibus animā eſſe immortalem: iudiceſq̃ habere ac pe
 nas dare maximas cum a corpore fuerit ſeparata. quod intelligēdum cū
 male vixerit. Non eſt hic locus apud te altius examināduꝝ: qui pro tua
 lege deum eſſe intelligis qui om̃ia videt & om̃ia iudicat: & aias corpo
 rea mole ſolutas: p̃ ſuis opibus in alio ſeculo vel p̃mia recepturas v̄l ſup
 plicia nō dubitas. Que cū ſint ſtultū cogiſcis terrenis reb⁹ ita aliquē inbe
 rere. vt celeſtia negligat: & dū corpori itudet: aiam p̃dat. Breue eſt oē qd̃
 viuimus euum: etiā li matbuſalē: aut etiā neſtoris annos poſſimus at̄in
 gere. quicquid eternitati compatur momentaneū eſt. Quotus hodie re
 perit q̃ centeſimū videat autūnum. Quotus qui octuageſimus impleat
 annū. vita boiſ vt inquit p̃p̃ha in ip̃is ſeptuaginta annis in potētatib⁹.
 aliqñ ad octuaginta p̃tendit vltērius labor & dolor. Quotus iterum ex
 eis qui naſcunt ad p̃fectam p̃uadit etatem: q̃ multi moriunt̃ infantes: q̃

pueros extinguunt morbi paucissimi iuuentutē supant. Angustissima est
vita hoīs & incerta. mille instāt in oēs horas picula. mille mortē sauces vi
te nē insidiant. minima res cursu nīm interrūpit. Alieno h̄ arbitrio sum⁹
vocat nos de⁹ qñ vult. & vbi vult. & cū mīme credim⁹ tūc citamur. pem
ptoria monitione. nec licet puocare aut h̄ niti. parēdū ē altissimo dño. &
villicatōis rō reddēda. sapiū q̄ ita vitā instituūt. vt vocati alacri aio abeāt
& coram iudice qui nihil ignorat impāuidi p̄sistant. in die illa tremēda &
amara valde. in q̄ nihil ampli⁹ mereri l̄. & oīs spes ac met⁹ ex his q̄ acta
lunt p̄det. nec supplicare iuuat neq̄ negare. Est igit̄ de aia curandū. q̄ p⁹
banc vitā aliā habet vitā in q̄ vel dolet vel gaudet. qd̄ p̄dest hoi si vniuer
sum mundū lucret. inquit in euāgelio dñs. aie vō iue detrimentū patiat̄:
aut quā cōmutationē dabit hō p̄ ania sua. bac viuim⁹. ac sapiū⁹. bac deo
siles sum⁹. hec melior ps n̄r est. rebus oībus p̄ciosior. hec dimisso corpe
in alias regiones ingredit̄. corpus in terra iacet. & in puluere cōuertit̄. &
vsq̄ ad vltimū maximūq̄ iudiciū sensu carebit. tūc vō p̄ meritis q̄ illi cu⁹
aia fuere cōia. vel ad gl̄iam vel ad penā refuget. Quid Nino. p̄dest late p̄
asiā impasse. qd̄ Semiramidi. qd̄ Dyonisio. qd̄ Herculi ad indos vsq̄ pe
netrasse. qd̄ ydātbirse scitbie atq̄ aīe iugū imposuisse. qd̄ nabuchodonō
soro ad gades vsq̄ prexisse. qd̄ osiridi dimissa egypto. p̄ syriā & asiā in
traciā duxisse copias. qd̄ agamēnoni yliū exussisse. qd̄ cyro p̄sarū impiū
cōstituisse. qd̄ Alexandro magno illū eueruisse. & vsq̄ ad bypsūm in oriē
tē. & ad iaxartē fluuiū septet̄rionē versus arma tulisse. qd̄ Hanibali italiā
vexasse. qd̄ scipionib⁹ cartaginē deleuisse. qd̄ pōpeio oriētales reges de
bellasse. qd̄ iulio cesari subacta gallia romanū imperiū inuassisse. qd̄ bunō
rum regi aīe p̄anoniaq̄ potica aq̄legiā in italiā subuertisse. qd̄ tamerla
no tot aīe syrieq̄ vrbes incendisse. atq̄ anū tuū p̄lio supasse. qd̄ genitori
tuo amirati. sepe de grecis. sepe de hungaris triūp̄basse. qd̄ ceteris regib⁹
atq̄ impatorib⁹ res magnas & claras gessisse. p̄dest si absq̄ cognitioe ve
ri dei mortui sunt. & nūc eorū anie ap̄ inferos cruciant̄. laudant hic & ar
dent illic. Que sane voluptas in cruciatu eē pōt. q̄ dulcedo gl̄ie in dolori
bus. dura vox est eorū qui vel in t̄bauro p̄balaridis b̄tudinē eē dicūt. nō
bene cōhabitāt dolor ac voluptas. nec vllus ē in felicitate meror. In celo
plena felicitas ē. ap̄ inferos plena miseria. cū eo veniū ē nihil iuuat gl̄ia q̄
p̄cessit. & fama seculi. Studēdū igit̄ ē vt p⁹ obitū (q̄ p̄ oēs se horas infert.
certus & incert⁹) aiab⁹ n̄r bñ p̄sulam⁹. Preueniedus ē piis opib⁹ dies
mortis. & oēs act⁹ n̄r ita dirigēdi. vt deo placeam⁹. Ip̄e ē em̄ finis oīm &
summū bonū. ad qd̄ alpiram⁹ & ip̄a b̄tudo cui⁹ cupiditas oīb⁹ mortali
bus inest. q̄rendū ē iter ad eā. Id̄ recta fides oñdit. & opatio iusticie. quia
nec iusticia sine fide nec fides sine iusticia sufficit. iust⁹ ex fide viuūt vt scri
ptum est. & sine fide nemo est accept⁹ deo. Tua lex vt aiunt. in sua quēq̄
religione saluari hoīem cēset. si alioquin caste iusteq̄ viuāt nisi machome
tea traditione relicta ad aliā trāsiēt. dicunt & in tua lege scriptū eē (est ei

sibi ipsi sepe contraria) nulli salutē parere nisi in ea. nos contra sentim⁹ & cer-
ti sum⁹ viā vite soli xpiano si bñ agat apta eē. Ait em̃ vītas nra in euāge-
lio. qui crediderit & baptizatus fuerit saluabit. qui nō crediderit cōdena-
bit. tu g̃ si futurū credis seculū. si vis fieri salu⁹ si aie tae bñ cōsultū cupis
vt fidē roane ecclie extra quā nō ē salus & baptisimū recipias optet. His
duabus clauibus fide & baptismo apiunt padis porte. illis tñ qui appo-
site ad fidē viuunt. nā sine opibus fides mortua ē. Euāgelio pbēde sunt
aures & xpi doctrina secūda q̃ nullū fallit. Dicis nolle tue legi nram ppo-
nere. aut machometē relinque ppham magnū. rogauim⁹ ab initio vt be-
nigne audires. idem nūc petim⁹ & nunc maxie attetis aurib⁹ & pia mēte
opus ē. & iudicio recto qñ ad radicē arboris infructuose admouem⁹ secur-
rim. Audi seriē rerū. nosse hystoriā fidei. pbe aures vero. cui praro ē in al-
tis edibus locus calistenē p̃m crudelib⁹ modis lacerū in custodiā rapuit
alexander. quia vera loquēs diuinū cultum hominī denegauit. & dicim.
philippi laudes cōmēorantē. lancea transsodit. timent hoies exempla &
vidētēs melius adulatoribus succedere q̃ recta monētibus ad nuges se
cōuertunt. & q̃ placeāt loquunt. Antbigon⁹ aliquñ vnus ex successorib⁹
alexandri qui regnauit in asia. inter venandū mutata veste. relictis comiti-
bus. errabūdu apud agrestes homiēs in vili tugurio pnoctauit incogni-
tus & cōbibens. de seipso. tanq̃ de altero pcunctatus astantes omia q̃ fe-
cerat mala ab eis audiuit. Mane q̃situs atq; inuentus. cum veste allatā &
regium ornatū vidisset. date inquit purpura. quāvt primū in diu. vex de
me nisi hac nocte nūcq̃ audiui. Et augustus mortuo varo. idcirco seipm.
supra modū dolere aiebat. quia nō eēt a quo verū audiret. Ad pauperes
p̃hos relegata ē inquisitio veri. qui p̃pterea sapiētie amatores vocant q̃
veritati fununt & nolunt decipi. turpe est cuiq; hoī errare. maxie regi. q̃ si
p̃ seipm nō satis intelligit. ppe habet mgfos q̃s interroget. tm̃ placeat au-
dire nec pudeat discere q̃d ignoras. Tria sunt boim genera vt inquit he-
fiodus. primi & optimi sunt qui p̃ sese oia noscūt. His pximi q̃ recta mo-
uētibus auscultāt. Tertiū pr̃sus damnādi sunt qui neq; ipsi vidēt neq; vi-
dētibus credunt. sed nulla in re piculosis errat q̃ in bis q̃ ptinet ad fidē
neq; vtilius inuenit verū. Recte ad antipatrū de alexandro scribit aresto.
mouens ne p̃ tot exercitiis victoriisq; & subiugatiōe orbis terrarū glo-
rie ē. sed cogitet q̃ si quis de deo recte cognoscat. nō minori gl̃ia dignus
est. q̃ ipse p̃ tantis rebus gestis tantaq; potentia. Et in etibis sapientem
inquit esse amicissimū deo. sapiēs aut nemo existimādu est. qui a recta fi-
de est alienus. In bis vō q̃ sunt fidei neq; tuus legifer satis intellexit. neq;
tu in banc vsq; diem satis didicisti. An vō recta monentē audire & sequi
velis. futurus dies ostēdet. si vō hec q̃ a te scribim⁹ audieris. signū erit ad
discendū pati. si feceris q̃ monem⁹ eris pculdubio sapiēs. Nemo sapiam
contēnit. nemo odit. nemo est qui nolit eē sapiēs. Verus primus sapiētie
gradus est nolle errare & vex q̃ libentissime audire. maxie in bis reb⁹ vñ

homini est salus. sicut ē religio q̄ ordinat̄ ad eternā vitā. Audi ḡ verū
circa religionē. Si non scribimus verum argue scribētes & despice tanq̄
stultos. sed noli falsum dicere nisi cognoueris falsum eē. Et narrabim⁹ bre
uissime ab initio mundi vsq̄ ad obitum saluatoris nr̄i legis archana. dein
de aliqua de tua lege dicemus. eaq̄ cōferem⁹ adinuicē. & q̄ntum interlit
ostēdemus. Conabimurq̄ q̄ntum ex alto dabit̄ lucem tibi ostēdere. per
quā possis ad eam lucem puenire. q̄ illuminat oēm boiem venientem in
hunc mundū. Cum creasset deus in principio celū & terrā & maria & lu
cem & solem & lunā & alia sydera. & plantas & herbas. & volucres & pi
sces in quadrupedū genus inexterminabile vt scribit̄ in genesi principio
ac reptilia ac alia atantia. Postremo adā creauit & in suū aut in eū spira cu
lum vite et posuit euj in paradiso deliciarū. et fecit adiutoriū sibi sibi eam
ex costa eius eductam. et data licētia q̄ possent ceteros plantationū degu
stare fructus vt abstinere a plātatione prudentie impauit. et ambos cu
puaricati eēnt ex paradiso deiecit. atq̄ in eis humanū gen⁹ morte dānauit.
iussit laboriosā vitā et erūnis plenā agere. ab his ppagata creatura rō
nalis. cū rursus aio rebelli diuinā maiestate cōtēneret. et in vicia q̄ plabe
ret. aq̄q̄ diluuiō deleta ē noe cū cōiuge et sex alijs aiabus in archa saluat⁹
est. et ab his oēs boies qui mō sunt et post diluuiū fuerūt originē ducunt.
Tres filii noe sem cham et iaphet redeūtib⁹ aquis in locū suū humanā gē
tem repauerūt. adeo vt tradit̄ priusq̄ noe moreret̄ q̄tuor milia hominū
ex suis et filiorū labis exiuisse. ex quib⁹ etiā iniqui emerferūt. Nembro
tes filius chaz & qui cū eo in cōtumeliā dñi turrim babel edificare cepe
runt. In ea diuisum ē labium vniuerse terre & cōfusione impeditū op⁹. se
cuta est pctm pessimū pentapolitana submersio. & abrahā & loth inuenti
religiosi in semine abrahā bndicte sunt gentes. & circūcisionis pactus cū
eo pcussum ē: fuit em iustus & placuit deo in opibus suis: cū filiū ysaac di
uino impio imolare nō detrectasset: neq̄ ysaac p̄ris viā deseruit cui natus
est iacob. qui alio noie dictus est isrl. & bñic. xii. filii fuerūt a gbus duode
cim tribus emanarūt: is cognito q̄ ioseph quē putabat extinctus magn⁹
& potēs eēt in egypto cū reliquis filiis ad eū migravit. multiplicatū ē illic
iudeorū semen. & in gētem magnā cu3 creuissent israhelites: surrexissetq̄
rex alius qui ioseph & opa eius ignorare grauissimis laborib⁹ oppressi
sunt & cōtumeliis innumerabilib⁹ affecti. Et miserante deo p man⁹ moy
si & aaron seruitutē effugerūt. et sicco vestigio rubro mari traiecto p an
nos. xl. cibo celesti vitā in deserto egerūt. & circa montē sinay diuinā leges
in tabulis lapideis acceperūt. Acquisita est terra pmissionis sed non tota
in manu Moysi. Post obitum ei⁹ mirabilia fuerūt opa iosue & aliorū iu
dicum. inter quos etiā ppbe claruerunt viri excellētissimi. Successerūt
deinde reges & alii propbete in populo dei et non sine celesti munimine
cōseruata est gens hebreā. et ppbete quidē interpretati legem salubria
tradidere precepta. virtutem extolles. et vicia emulnantes. et multa

per illos scripta sunt diuinitus reuelata. que de futuris noticiam p̄buere
non tñ pauca perpeſſi aduerſa iudei. cum legem dñi cōtemnerēt & in tra
ditionib⁹ patrū nō pmanerēt. ceperūt eos chaldei & in ſeruitutē redege
runt. & nūc ſyri nūc arabes nūc egiptii in eos arma verterūt. multe fuerūt
eorū tribulatiōes multe calamitates ac miſerie. ſed de oībus liberauit eos
dñs. cū ad deū clamaueſt & tota mēte redierunt. q̄a cor p̄tūtū & hūiliatū
non deſpicit diuina maietas. Hec vt arbitramur cōia tibi nobiſq; ſunt. et
in alcorano machameteo magna ex parte continent. Verax igit̄ & tuo
& nō iudicio lex iudeorū verax moyſes & Dauid & Salomon. & Yſaias
& Hieremias. & Ezechiēl. & Daniel. Veraces omēs p̄phete dñi. vera iu
deorum fides qui ante xpm in lege manſerunt. mendaces omnes gentes
que coluerunt idola. Notus ante xpm ſolū in iudea deus. Nihil hic vſq;
contēdimus. cōcedis bec niſi fallimur omnia. In his que ſequunt̄ diſcor
dia erit. Sed nos in luce ambulamus neq; offendimus ad lapidei pedes
noſtros. & ne de cetero tu quoq; offendas magnope cupim⁹. & vltra ne
decipiaris lumen offerimus. Tu creatura dei es & ouis eius ſed errabun
da extra cauſas. in alienis pascuis procul ab ouili dñico letiſerit carpiſ ci
bum. & peſtifera aleris herba. nos boni paſtoris exemplo qui relictis no
ragintanouem ouibus in deſerto vnā que aberrauerat ſecutus eſt. te q̄
rimus. & in viam ſalutis optamus reducere. Dolemus te virum excellen
tem. nobilitate maiorū illuſtrem. geſtarū rerum gloria clarum. impio ma
gno preditum. & pluribus nature dotibus eminentem. non incedere in
viis domini. non poſſe mandata eius. non eē in lege ſua. Compatimur ti
bi. & tuoꝝ ſubditorū infelicitatē deploramus. qui tecum pereunt. nec te
credimus libenter errare. cuius naturam bonam eē cōfidimus. Ignoran
tia veri te retinet. tui te parentes & ſeipſos p̄ ignorantiam decipere. cum
pro genitoribus laboris. Sed timēda eſt ſcriptura que ait ignorans igno
rabitur. Qz ſi ceteris in rebus p̄cipuam curam. exactam diligentiam. ſum
mum ſtudium adhibes. ne quis fallat te. circa religionē potentiſſime cu
randum eſt ne fallaris. in qua tanto cautiorem te eē oportet. Q̄nto in ea cū
maiori periculo delinquē. Ceterarū rerum ignorantia. bec que ſunt tem
poralia in hoc ſeculo adimere poteſt. Religionis error alterius vite bona
id eſt anime felicitatē eripit. q̄d ne tibi accidat ſi nobis aures & fidem pre
ſtiteris. facile adiumento erimus. Audiuiſti ea que de veteri teſtamento
diximus. nunc de nouo agendum eſt in quo plurimū diſcordamus. Au
di que ſubiungimus. Sic & tue legis tenebras odio habebis vt ſperam⁹.
et noſtre lucē amabis. Duo in veteri teſtamento vaticinia repiunt. quoꝝ
alterum illud eſt quia nō auferet ſceptrū de iuda neq; dux de femore ei⁹
donec veniat qui mittēdus eſt ſiue vt chaldei dicunt. meſſias. Alterum ē
quod ait. cū venerit ſanctus ſanctorū ceſſabit vñtio veſtra. his vaticiniis
predicatum eſt in aduentu chriſti iudeos ex regnum amiſſuros eē. et ſacer
dotium. ſicut et factum eſt. Regnū quod iudeoꝝ fuerat ydumei accepe

runt: regnate nunc primo herode antipatris filio genere ydumeo & ali
 enigena xps ex maria virgine natus est dei filius: verus deus & ver^o ho
 mo: qui sacerdotiū iudeorū ad xpianos trāstulit. Petro sibi successore di
 lecto: in quē pontificis maximi p̄tatem transfudit. Neq; vltorius ap̄d iu
 deos pastoralis ouīū cura p̄mansit: dicēte dño ad Petrū. Pāce oues me
 as. Pastor ip̄e bonus & p̄tēfex magnus xps. pastores deinceps & p̄tē
 fices xpianos nō iudeos eē cōstituit: quīs Petrus & alii plures ex iude
 is nō amplius iudei: summū pontificiū acceperunt: atq; in hunc modum
 iudaica cessauit vntio & translatū est sacerdotium. Quo facto & lex ipsa
 translata ē: dicēte ap̄lo: quia translato sacerdotio: necesse ē vt legis etiā
 translatio fiat. Deus igit qui multifariā multisq; modis olīm patrib⁹ in
 prophetis locutus fuerit: nouissime p̄ filiū suū quem cōstituit heredem
 vniuersorū: p̄ quem fecit et secula: allocutus homines nouam legē edidit.
 et noua dedit p̄cepta: quibus seruatis vitam merētur eternā. In tpe igit
 qd̄ in altissimo trinitatis cōsilio ab eterno fuerat diffinitū: regnate apud
 bebreos Herode: impante apud romanos Augusto: quiescente mundo
 & aduētū dñi mirabili & inaudita priorib⁹ seculis pacē bonorū. missus
 est gabriel angelus de celo q̄ marie felicē cōceptionē & sacratissimū par
 tum annūciaret: sed añ p̄cursor natus ē Iohānes: q̄ p̄niam p̄dicaret & vīā
 dño prepararet: cōcepit virgo de spū vt p̄dixerat angelus: & fuata digni
 tate virginītatis: filiū simul & dñm pepit. Natus est xps & saluator. viii.
 kl̄as ianuarias. & in ip̄is kl̄is circūcisus ē: & iuxta vocē euāgelicā hiesus
 appellatus: q̄ salutē attulit būano generi. Plurima de infantia saluatoris
 scripta sunt: nec dubiū est quin ois etas signis & miraculis plena fuerit:
 sed ecclesie n̄re grauitas & acre iudiciū ea t̄m recipit q̄ certa sunt: apocri
 pha p̄termittit. Duo decimus saluatoris annus memoriā habet: q̄a tem
 plum ingressus cū legis doctorib⁹ disputauit: & aliq̄ ex pte splendorē sue
 dignitatis oñdit: sed circa tricesimū annū fulgor ille plen⁹ emicuit: tūc em
 baptizatus ē a Iohē: & Iohannē ip̄se baptizauit: & p̄na vox audita est.
 Hic ē filius meus dilectus in quo mibi cōplacui. Cōuertit aquā in vinū
 & in innumerabilib⁹ choruscauit miraculis. Elegit sibi discipulos q̄s vo
 camus ap̄los: & circūiens regionē & mētes hoīm & corpora sanauit egro
 tantium: & faciens ip̄e q̄ docebat toto triēnio p̄dicauit euāgeliū p̄ iude
 am & vicinas prouincias beatissima vox eius intonuit. Que vita hoīm
 eē deberet ostēdit: & precepta tū vetera innouauit: tum nona prioribus
 vtiliora instruit: ab dita & obscura q̄ erant in veteri lege multa reuelauit.
 & abscōsos prop̄hetarū aperuit sensus: & q̄ de se p̄dicta fuerāt palā expo
 suit: mysteriū san̄cte trinitatis oñdit: vnitātē in trinitate mōstrauit: docēs
 tum patrē: tū filiū: tum sp̄m̄ sanctū diuinis honorib⁹ prosequendū: et hos
 tres vnū eē deū. Predixit nō mō mortē suā: verū etiā genus mortis: & q̄
 tertia die resurgeret: et q̄ ascēsurus in celū. reditur⁹ eet in fine seculi iudi
 care viuos et mortuos. Comp̄bensus ē sicut ip̄e voluit: et traditus Pila

to presidii qui eum neci daret: testes in eū citati sunt nec ē inuēta mortis
 causa. q̄a pctm̄ nō fecit: nec reatus ē dolus in ore eius. maximū crimē ob
 iecerūt: q̄a filiū dei se fecit: et regē dixit. et propter veritatē oculus ē: cru
 cifixus atq̄ sepultus. & iuxta v̄bum suū resurrexit a mortuis. Et. xl. die
 bus cū discipulis cōmoratus: cū eos cōfirmasset & cori oborasset atq̄ in
 orbē terre ire iussisset euāgeliū disseminaturos. Tandē vidētib⁹ illis eleua
 tus ē & nubes suscepit eū ab oculis eorū. Ascēdit ad celū & sedet ad de
 xterā dei p̄ris: & inde vēturus ē iudicare viuos & mortuos. & redditur⁹
 vnicuiq̄ fm̄ opa sua. Interea spūsanct⁹ ab eo missus oīa suggerit ecclesie
 q̄ necessaria sunt ad vitā eternā: hoc nos xp̄iani firmiter credim⁹. Hec est
 fides n̄ra quā cūctis gētib⁹ p̄dicam⁹: & impiis oībus cupim⁹: bec ab apo
 stolis & eorū iuccessorib⁹ p̄ fideles man⁹ inuicē & incorrupta ad nos
 vsq̄ delata sunt. Hec vos thurci & saraceni magna ex pte negat⁹. et si em̄
 xp̄m ex virgine natū & sanctū virū: & dei flatū: & propbetā magnum: &
 mirabiliū opm̄ effectorē: & adhuc viuente cōstemi: deū tñ & dei filiū eē
 inficam⁹: nec sibi nec sancto sp̄ritui diuinitatē cōceditis: & trinitatē p̄lo
 narū in diuis respuitis: & xp̄i mortē deridetis: quē translātū & aliū sibi si
 milē loco suo interfectū arbitram⁹: nec ei⁹ aduētum i extremo iudicio ex
 pectatis: & alia nō pauca xp̄iane legis reiicitis. & plurima creditis q̄ apd
 n̄ros risū digna vident⁹: & q̄ nō dimittim⁹ intacta. Et q̄ nos credim⁹ non
 solū ex noua lege sed ex veteri mutuamur. Vos machometi & alcoran⁹
 ei⁹ fidē t̄mōdo adhibetis: & boiem mortuū sine cōteste: sine rōne: sine
 miraculis sequim⁹: nos viuo credim⁹: viuūt em̄ v̄to testimonio xp̄s. nos
 deo p̄stam⁹ aures: & signis & rōib⁹ sacris ducimur testimoniis. Qz si nos
 audies demonstrabim⁹ breuiter n̄re legis sp̄lē didā lūcē: & tue obscurā cali
 ginē detegem⁹: sed op⁹ ē p̄is & attetis auribus q̄n̄ fidei sublimitas attin
 git et magni dei p̄adunt archana. Sepe locis et ianib⁹ fabulis te p̄ntem
 adhibuisti: et leuiore audisti narratiōes: nō ē cur bec graua contempnas
 aut ea nosse recuses: ex quibus tua pēdet salus. Non ē aīa nobilis cui nō
 insit veritatis amor. non ē homo q̄ nolit saluus fieri. Audi ergo q̄ gene
 rosus es. audi q̄ te saluari p̄nt. Quid ē inter xp̄ianos thurcosq̄ cōtrouer
 sie: in quo simūl cōtendim⁹: q̄ discidiū cā: Sane nō aliud discordie tons ē
 nisi quia circa diuinitatē nō eadē sapim⁹: de p̄re: de filio: de spūsancto cō
 tēdimus: hoc ē precipuū discidiū: quo sublato facile oīa p̄temnent: attin
 gemus becat q̄ sit inter nos de diuinitate dissensio latius exponemus.
 Nos in deo tres dicimus p̄onas: patrē et filiū et spūsanctū. vos vnā t̄m.
 quā nec patrē nec filiū dicitis: sed deū t̄mō appellatis: et hūc vnicū eē di
 citis. Creatorē celi et terre et oīm q̄ in eis sunt. nulla ē de vnitate cōtentio
 nō latet nos verba Moysi dicētis in exordio legis. Audi isrl̄ dñs de⁹ tu⁹
 vnus ē. Et rursus in lege scriptum ē. Ego sum dñs deus tuus: q̄ te eduxi
 de terra egypti: nō erunt tibi dii alii p̄ter me. Et rursus. Ego sum qui suz.
 et si querierint nomē meū: vade et dic eis. qui est misit me ad vos. Et in

tantico Exodi dicif. Dñs oipotēs nomen eius. que testimonia vnū esse
deū et vnū dñm manifeste declarāt: et vnā ptātem et vnā naturā: nomen
fatemur idem qđ vos: hic amicitia ē atq; cocordia vobis vnus deus est.
Nam de nature: dñs prātis nomen ē nobis vnus. dicitis pñcipiū oim
rerum eē deū. nos idem affirmam⁹: in quo igit̃ dissentim⁹: multa sunt q̃
de deo aliter xpīani dicunt: aliter saraceni seu thurci. Vos deū corporeū
dicitis: nos incorporeū. vos fortuita esse q̃ hic in terra gerunt arbitrami
nec curare de his deū. nos gubernare eum q̃ creauit oia non dubitamus.
Vos deū patrē in diuinitate negatis: nos patrē et filiū cognoscim⁹. vos
sp̃m sanctū ex diuina maiestate reicitis: nos ponimus veneramur. Mitta
mus ala. bec aggrediamur in quo plus pōderis ē: nos xpm dei filiū dici
mus: vos negatis. Cur negatis: sane quia hec vxorē habet deus ex q̃ fi
lium procreare posset. Qz si vxor fuerit filiosq; geuuerit: mūdus qui vni
us imperio regitur: in plures diuisus dominos diu stare non posset. In
vnitate concordia est que seruat impia: in pluralitate discordia que ma
xima regna subuertit. sed quis tam rudis: tam uercors: tam demēs christia
nus est: qui generare deum ex cōnubio et pmixtione femine arbitretur:
nō sumus adeo bebetes christiani: vt tantū nephas admittamus. Sarace
nis suaderi hoc posset. qui deo et corpus et caput et manus et cetera mē
bra cōcedūt: nos deū sp̃m eē asserimus incorporeū: immortalē: eternum
et incomphēsilē: qui dum seipsum intelligit in mēte sua vbum concipit:
quod nos filiū dei eē dicimus: nec aliud ē in deo seipm nosse atq; in
telligere q̃ deum eē: nihil etenim in deo nisi de⁹. Deus aut cuius ē verbus
nominam⁹ patrē: et pcessum ipsius verbi generationē filii dicimus. Nec
veritas hec de verbo dei apud xpīanos tm illuxit. Gētilēs plī añ christi
aduētum eadē q̃ nos asserimus nonnulli affirmauerūt: si quidem platonici
in suis libris aptissime dixerunt: qđ in principio erat verbū: et verbū erat
apud deū. et deus erat verbum. hoc erat in principio apud deum. Omnia
per ipm facta sunt: et sine ipso factum ē nihil. Et reliqua ferme oia cōpro
bant de verbo dei que Iohānes in euāgelio suo tradit vsq; ad incarnatio
nē verbi quā ignorarūt. quia nodū natus erat xps: et alta legis mysteria
absēderat deus a sapiētibus huius seculi: que reuelauit paruulis. Qz igit̃
tur platonici verbū dei nomināt et deū eē dicunt: nos filiū vocamus ex
deo genitū et deum eē fatemur: nec ruīnam mundi ex filiū generatiōe ti
memus quando vnus dumtaxat filius est. pater et filius vnum sunt. vna
potestas. vna voluntas: vna maiestas: nec verbum conceptum ab intelle
ctu concipiente discordat. Obscura hec videbuntur: atsi voles presto
erunt qui lumen afferant et apertissima omnia reddant. Et tu solem hūc
corporeū cernis qui noctē abiens efficit. rediēs hic a seipso lucis pducit
radios. Hec productio generatio quedam est in sole: et radii solis filii so
lis non inconuenienter vocantur. que similitudo quīs multifarie est in
ēptā. Nam solis plaris sepe vidimus radios: deo vnus est filius: in eo

in cōuenit: q̄a vna ē et solis et radioꝝ substātia: et vna ē p̄ris et filii diuini-
tas atq; eētia: q̄uis cōpatio corpaliū reꝝ nulla satis cū diuis equiparari
pōt: sed accipe testionia: et q̄ rōne nō capis: cede aucti. Ver⁹ testamētū et
iudeis et xpianis et saracenis cōe ē. Eructauit (inqt Dauid ex p̄sona dei)
cor meū lib̄a bonū. hoc ē qd̄ dei filiū dicim⁹: et vñgenitū p̄ris eterni: nō
ex carnali cōiugio aut būano cōplexu: sed ex corde dei. i. ex intellectu. p̄-
ductū asserim⁹. Et rursus fili⁹ me⁹ es tu: ego hodie genui te. Hodie dicit:
quā deo nec heri p̄terit: nec cras iminet: sed hodie sp̄s adest cui p̄ntia sunt
oia. Iteꝝ añ lucifer⁹ inqt genui te: vt intelligas q̄a nō loq̄t de Salomone
Dauid: sed de p̄r: de filio deo: q̄a añ lucifer⁹ nemo fuit. Etem in li. sapie le-
gimus sapiam q̄ dei fili⁹ ē dicēte. Nōdū erant abissi & ego iā cōcepr⁹ erā
añ montes et colles ego parturiebar. Nunq̄ em̄ p̄r sine filio fuit: nec sine
p̄re fili⁹. & hoc ē qd̄ in euāgelio inqt iohes. In principio erat v̄bū: & ver-
bum erat apud deū. & de⁹ erat v̄bū. Que mysteria p̄funda & alta cū non
intelligeret Ari⁹ nec Machometes cōprehēderet: negare maluit dei ve-
ritatē: q̄ suā iḡrantia cōfiteri: & suas leptias ip̄ru dēter ingerere: q̄ aliorū
sapiam hūilr discere. Stulta s̄ & dānosa p̄tinacia ē: deo ei & p̄p̄lis oꝝ cre-
dere et si qd̄ ē c̄rōez n̄ capim⁹: dem⁹ cū paulo dicere. O altitudo diuitiaꝝ
scie & sapie dei q̄ incōphēsibilia sunt iudicia ei⁹ & iuestigabiles vie ei⁹. Fa-
tē iuriscōsulti: nō oim q̄ a maiorib⁹ snis iustituta s̄. rō: reddi posse: et tñ le-
gī pendū ēē q̄a n̄ sine cā p̄dita fuerit q̄ntomin⁹ archana dei l̄ agnosce p̄li
me s̄t occulte cāe ad q̄s nulla potuit curiositas hoim p̄uere: sicut oclī nō
ēue ad solē: ita et n̄r intuit⁹ ad ea q̄ s̄t diuitat⁹. Nō ē ḡ mirādū si neq; ge-
nerationē filiū neq; sp̄s sc̄i p̄cessionē: neq; trinitatē i diuitate itellexit car-
nalis bō v̄l arri⁹ v̄l machometes: sed illd̄ in eis dānabile ac detestabile fu-
it: q̄ sacre scripture diuisq; testionis nō acquerunt. Nā quid op⁹ ē argu-
mētis vbi de ip̄e loquit⁹. De p̄thagoricis traditū ē q̄ in disputādo. soli
si erāt dicere: ip̄e aut̄ erat p̄thagoras: tāq̄ ei⁹ auctoritati nō liceret aduer-
tari: q̄ntomin⁹ deo q̄ verax ē: et ois bō mēdax: s̄ negabis hec ēē dei q̄ as-
serim⁹ testionia. De his posteri⁹ asserim⁹: nūc de sp̄s sc̄o agēdū est. cui tua
lex diuos honores abrogat: nō ē b̄mōi erroris machometes inuētor: ar-
rii et nestorii et macedonii bec olim demētia fuit: q̄s sacra patꝝ cōsilia dā-
nauerūt: sed eoꝝ vir⁹ ap̄d egyptios et arabes aliq̄ diu latuit: et postremo
auctore machomete et ingro eius Sergio late diffusum est: ne mouearis
dū vera loquimur: caue ne seq̄ris cecos: disce sp̄m sc̄m ēē deū: et certā fore
in trinitate p̄sonā. Dixim⁹ paulo ante deū patrē dū se cognoscit verbū cō-
cipere et filiū gignere: nūc qd̄ sequē. Adūcim⁹ cognitōi annexā ēē appe-
ritiūā quandā opationē: cui⁹ p̄ncipiū volūtas ē. Inter opatōes vero q̄s
volūtas p̄ducit: p̄cipua ē amare. adbibere b̄causes et mentē erige: in deo
perfectā et absoluta sateri cognitionē oportet: et amorē pari mō cuius p̄-
cessus p̄ appetitiūā opatione exp̄mit: sicut et vbi generatio p̄ intellectuā
et alia ē opatio q̄ itelligit alia q̄ appetit. Intellectiua ex his cōplec̄ q̄ sunt

quodāmodo in ipso intelligente: nā sicut sensibilia i sensu: ita intelligibi-
 lia in intellectu dicim⁹ eē. Appetitiua at cōplemētū accipit sūm qndā ordi-
 nē vel motū ad eas res q obiciūt appetitui & occultū quoddā pncipiū
 sui mot⁹ h3: ea vō q a pncipio ferunt archano spūs nomē acceperunt: nā
 & vētos spūs dicim⁹: & in scripturis pcellarū spūs appellant: qā non ap-
 paret afflatis spūs initiū. Respirationē et & arteriarū motū ab intrinse-
 co & occulto pncipio manāte vocam⁹ spm. atq; hoc mō cōgruētī qdas
 similitudine qstū diuina hūanis v̄bis iudicari pnt: diuin⁹ ipe amor a p̄e filio.
 q; pcedēs spūs dict⁹ est. In nobis duplici ex cā pcedit amor. aliqn ex cor-
 poreā: & materiali natura. & is plerūq; imūde & menti noxi⁹. Aliqn ex
 ipsa proprietate spūal nature: cū bōa intelligibilia & rōni cōuenientia ada-
 mam⁹ & p̄ pur⁹ ē amor & laudabil⁹ & aīe salutaris. In deo corpālis amor
 seu material locū nō h3: s; ille tm repit q simplex ē & niti dissim⁹ & puris-
 sim⁹. quē spm̄scm appellam⁹. Nec nos intellectuāli & scō amore q; p̄e
 quimur: nisi qd intellectu cōcipim⁹. Cōceptū at vt diximus q sit intellectu
 verbū ē. atq; ita necesse ē amorē ex v̄bo oriri. Amat em de⁹ qd de seipso
 intelligit. i. v̄bū qd cōcipit intelligēdo. Verbū at dei dicim⁹ filiū dei. q &
 ipe patrē nouit & amat: atq; ita fit: vt amor ipe cui sanctus spūs ē nomē ex
 p̄e filio q; pcedit. sitq; cū p̄e & filio piter de⁹. Nā sicut diuinū intelli-
 gere eēntie diuinitatis ē: ita & amare: & sicut deus se sp̄ intelligit: ita & se sp̄ aat
 et oīa amat: suā bonitatē dū amat. Rursusq; sicut dei fili⁹ q ē verbū dei in
 natura diuina subsistēs p̄i coetern⁹ p̄fect⁹ et vn⁹ de⁹ ē: ita et spūs sanct⁹ de⁹ ē
 p̄i et filio coeq̄lis et coetern⁹. Et qā oē qd subsistit in natura intelligibilia
 apud nos psona dī apud grecos ypostaf. p̄s ē vt tres psonas in diuinitate
 ponam⁹: qā tres sunt subsistētes p̄i et verbū et spūs sanctus. Neq; psonas
 dicim⁹ eē p eēntiā diuersas s; p solas relatōes distinctas: q ex p̄cessioe ver-
 bi et amoris pueniūt. Atq; i hūc modū xpiana religio diuinitus illustrata.
 distinctas tres psonas cōfitei i diuis: nō tres deos: sicut machometes fal-
 so opinat⁹ ē: sed p̄em et filiū et spm̄scm eē ab eterno deū asserim⁹: nec tm
 ipm patrē q fili⁹ ē: nec filiū q p̄ ē: nec spm̄scm q p̄ est aut filius. Vna ē ei
 p̄is et filiū et spūs sancti eēntia in q nō ē aliū p̄: aliud fili⁹ aliud spūs sanct⁹
 quīs in psonis: aliū patrē: aliū filiū: aliū spm̄scm diuina docēte auctoritate
 dicam⁹. Nec similitudo i bis q creata sunt summe deest trinitatis. Inuisibi-
 lia dei (sicut apls ait) p ea q facta sunt intellecta cōspiciunt: sempiterna
 quoq; virt⁹ ei⁹ ac diuinitas: relucet qppe in aīa nra & qdam diuine trinitatis
 imago. Est em aīa nra substantia quedā incorporea et rōne p̄dita: et actus
 quidē siue forma organici corporis: q dū corpus mouet et regit sui memi-
 nit: se intelligit: et se diligit: quibus in rebus quedam apparet trinitas me-
 morie: intelligentie et amoris. Tria bec ad seipsa referuntur: quia non est
 amor sine memoria: nec memoria sine noticia. Nam quis meminit aut
 amat quod nescit. Inespabilia sunt bec a semetipsis: et tamen quodlibet
 eorum et simul omnia vna eēntia sunt: et vna vita in animavna. Differūt

quia memoria non ē intelligentia vel volūtas: nec intelligentia volūtas
siue amor. Qz si hec diligēter inspicias: inuenies summe illi⁹ trinitatis at
q; vnitatis vestigiū & imaginē quandā q̄uis imparē. Quicunq; em̄ sem
piternā et inēmutabilē naturā p̄ mēoriā remiscit: intuet̄ p̄ intelligentiā:
amplectit̄ p̄ dilectionē: p̄fecto repit̄ in seipso summe trinitatis imaginē:
non tñ oīno similē sed quālecunq; ita vt in similitudine magna inuenia
tur dissimilitudo: etsi em̄ bō meminit: intelligit et diligit: non tñ mēoria
est: nec intelligentia nec dilectionē: sed sunt hec in eo et in vna substantia: non
sicut accidētia in subiectis q; pnt abesse: sed substantia liter existunt in ani
ma: & vnus homo est qui habet hec tria: nō ipse est hec tria: in simplici ve
ro natura q; de⁹ est q̄uis vnus sit de⁹: tres tñ p̄sone sunt vt dictū ē: & ipse
deus ē & tres p̄sone: sed illud satis ad rem nostrā est: quia tria hec aliquo
mō vnū sunt. Repit̄ & sub aliis noībus & alio mō in nra natura illi⁹ sum
me & ineffabilis trinitatis imago. Nam mens & noticia ei⁹ & amor tria
quedā. mēs em̄ nouit se et amat se: nec amare se pōt nisi etiam nouent se.
duo qdā sunt mēs et noticia ei⁹. Duo et sunt mēs et amor eius. Cū se no
uit mēs et se amat: manet trinitas. s. mēs amor et noticia: et hec tria q̄uis
distincta inuicē sint: vnū tñ eē dicunt: quia in aīa substantia liter existūt. Et
est ipa mens q̄si parēs: et noticia ei⁹ q̄si proles ei⁹: mens em̄ cū se cognō
scit noticiā suā gignit: et ē sola parēs sue noticie. Terri⁹ est amor q; de ipsa
mēte et noticia procedit dū mēs cognoscēs se: diligit se: nō em̄ posset se
diligere nisi cognosceret: amat em̄ placitā prole noticiā suam: et ita amor
quidam complexus est parētis et prolis: nec minor est amor parente et
prole. i. mente et noticia: cū tantum se diligit mens: quantum se nouit et
quanta ē. Considerat hec rationalis homo: et videns tria in vna essentia
concurrere: extendit se ad contemplationem creatoris et intelligit vnita
tem in trinitate et trinitatem in vnitate. Et vnum deum colit: vnam eēn
tiā et vnum principium sicut et patriarche et prophete atq; apostoli tra
diderunt. Sed audiamus tandem ipos et diuine legis auctoritatem et te
stimonia in medium afferamus: sine quibus omnis est vana argumen
tatio: deum patrem omnes sacre littere cōfidentur: et dei nomen pater nī
tatem ad omnia refert: etsi filium dicimus: non possumus patrem nega
re: de filio adducta sunt testimonia legis: ergo et pater ostensus est: sicut
et saluator ait. Philippe qui videt me: videt et patrem meum. Nunc de
spiritu sancto quod cepimus prosequendum est. In Genesi legimus: qd
spiritus domini ferebatur super aquas. Quis tunc dominus nisi deus fu
it. Et cuius spiritus nisi dei. Et quomodo dei spiritus nisi deus: Deus ē
quicquid dei est. Nec aliud illi immixtū est. Incompositus est: simplex
est et purus deus. In Job scriptum est. Spiritus domini fecit me: et spira
culum omnipotentis dei viuificauit me: dei sunt hec opera non homis.
quid facit boiem nisi de⁹ aut viuificat boiem nisi deus: Est igit̄ spūs dñi
propter qd dictū ē in ps. Spūs dñi repleuit orbē terrarū: et hoc quod p̄

met omnia: quis hic spūs nisi deus: cui celum sedes est: & terra scabellus
 pedibus ei⁹. Et apud poetas deum nanq; ire p omnes terras. tractusq; ma-
 ris. celumq; pfundum traditū est. Et rursus est ne dei sedes nisi terra. pon-
 tūs & aer & celum & virtus propter quod recte inquit Dauid quo ibo a
 for tuo. oñdens nō ē locum in quo possit fugere spm dñi qui est vbicq;.
 Esse aut vbicq; implere & cōtinere mūdum: soli deo tributū est. Deus igit
 sanctus spūs est: qui hec pagit & futura pñoscit & pñdicit. sicut scriptum est
 Respōsum accepit symeon a spūscō ga nō moreret nisi videret xpm do-
 mini. Nō est cur deū negem⁹ qui dei efficit opa. Nō igit solus pater de⁹
 est: neq; solus fili⁹. s; spūscōs cū pñe simul & filio de⁹ ē. quia nō aduersa ē
 rōnī trinitas psonarū. in vnitāte diuinitatis: quē admodū supius oñsum ē
 Sed iam trinitatē ipam & sacris codicibus demonstramus & moysen an-
 te omnes audiamus. cuius hec sunt verba. In capite libri quem genesim
 nostri vocant. In principio creauit deus celum & terram. Terra autē erat
 inanis & vacua & spūs dñi ferebat sup aq̄s. tria cōmemorat. deum. prin-
 cipium & spm. Ideo in deo patrē intelligimus: in principio filium: in spi-
 ritu domini spūsanctum. Et accipiat hoc in loco principium pro filio. si-
 cut in psalmis de suo filio dicit deus. Tecum principiu in die virtutis sue
 in splendoribus sanctorū ex vtero añ luciferum genui te. Atq; ita in exor-
 dio nascēsis mundi. trinitas ipsa in diuinis psonis adducit. hic si placeret.
 interferi posset de beloym fm Hieronymū ad Marcellū. cēptās dyabolus
 primos parētes. interposito serpēte & suadēs vt edāt de ligno pbibito.
 eritis inquit sicut dii. sciētes bonū & malū. qđ pñde accipiedum ac si di-
 ceret. eritis sicut diuine psonē quib⁹ ignotū ē nībil. & cū eiecit adā de pa-
 radiso inq̄t dñs. Ecce adam factus sicut vnus ex nobis quibus nobis pñ
 sc; & filio & spūsancto. Sed manifesti⁹ eadem trinitas oñdit cū dicit. Fa-
 ciamus hoīem ad imaginē & similitudinē nrām: cū ait faciam⁹ & nostrā:
 plures psonas inducit: cum dicit imaginē vnitatē diuinitatis oñdit. nec
 solitarius est cum dicit faciam⁹. neq; alieno a se loquit⁹ qui nrām ait. Duo
 sunt pluralia vba faciam⁹ & nrām: vt videat pñ cū filio & spūsancto misce-
 re fmonē: qđ nō sono vocis sed intellectu q singularia sunt. quia vnus est
 deus. & vna exp̄ssa ē diuinitatis eēntia. Dixerat creauit deus celum & ter-
 ram. mox subiungit faciam⁹. & nrām. vt pluralitas in psonis intelligat⁹.
 Idem & psalmista canit regius dum ait. verbo dñi celi firmati sunt. & spū-
 oris ei⁹ ois vtr⁹ eorū. Quid manifesti⁹ dici potuit in cōditiōe celorū tres p-
 sone cōcurrūt. dñs. verbū & spūs. dñs patrē exprimit. in verbo filiū acce-
 pim⁹. spm is quē sc̄m vocamus. Et rursus pphā vt trinitatē psonarū
 in diuinitate cognoscas. ter deū puocat in bñdictione. Bñdicat nos inq̄t
 deus de⁹ nr. bñdicat nos de⁹. & metuāt eū vniuersi fines terre. Trina dei
 cōfessio. trinitatē exprimit psonarū. et cum sub dīc. metuānt eum vniuer-
 si fines terre. vnitas apicitur diuinitatis. In ps̄ quoq; xlii. multum exp̄sse
 trinitatē innuit. cū dicit filio. sedes tua deus in seculū seculi. et postea sub

dit. propterea vnixit te deus de⁹ tuus. i. p^r et sp^u sanctus. et cū sequit^r. pre
participibus tuis. mysteriū incarnatōis apit: de quo suo loco psequimur.
ysaias in visiōe sua clamant ia itro ducit seraphin: sanctus. sanct⁹. sanctus.
dñs deus sabaoth. ter sanct⁹ ad tres psonas refer^r: et semel dñs et semel
de⁹ dicit^r. quia vn⁹ ē dñs et vn⁹ ē de⁹. Et rursus idem vates ex psona xpī
loquit^r et dicit. Dñs me⁹ misit me et sp^us ei⁹: dñs me⁹ ingt. i. p^r misit me:
. filiū. et sp^us ei⁹ qd ē sanctus sp^us: q^s hic nō intelligit trinitatē: nō latuit
prophetas hoc mysteriū. Possent et alia plura hmoi testimonia ex veteri
testamēto afferri: qⁱ trinitatē plane oñdunt: plani⁹ tñ locut⁹ ē in euāgelio
dñs. qⁱ cum in orbē mitteret discipulos. Euntes ingt docete oēs gētes: et
baptizantes eos in noīe p^ris et filii et sp^u sancti: tres noīauit personas.
In nomie dixit nō in noibus. vt eēntie vnitatē in psonar⁹ trinitatē mon
straret: et Iohānes euāgelista qⁱ de pectore dñi veritatē batusit in epla sua
ingt. Tres sunt qⁱ testimoniū dant in celo. p^r: verbū et sp^u sanctus. et hī
tres vnū sunt. Et ap^ls Paulus. misit ingt sp^um filiū sui in corda v^ra. Et alibi
Sp^us eius qⁱ suscitauit ibm habitat in nobis. Et itez ex ipō ingt et p ipm
et in ipō sunt oīa. ipsi honor et gl^ra. ex ipō dicit propter patrē. et p ipsum
propter filiū. in ipō propter sp^um sc^m. Zo dicit ex ipsis aut p ipsos siue in
ipsis. nec in ipsis sed ipsi honor et gl^ra ingt. vt trinitatē simul et vnitatē
cognoscerem⁹. Atz his testimoniis et auctoritatib⁹ illuminata ē desuper
xpiana religio. Summa em fiducia cōfite^r et p^rdicat vnū eē deum: qui est
causa cārum: principiū et finis oīm rerū: et oīs auctor creature et summū
bonū. et nihilomin⁹ tres psonas in deo recognoscit: et trinitatē in vnita
te venerat^r. Cui qⁱ aduersat^r: salutis exptem se reddet. et ambulat in tene
bris et veritas nō est in eo. Tu vero si sapias de tenebris emerges: et can
dida luce p^rfusis: sacratissimā trinitatē et cognoscēdo coles et colēdo co
gnosces: nec aduersaberis sacrosancto euāgelio in quo legit^r. Verbu⁹ ca
ro factū est. Negat tu⁹ legifer incarnationē. verbi. nā cur ingt factus ē de⁹
bomo et in ligno crucis passus. qui alio modo genus humanū redime
re poterat. Negat tua lex xpī necem: et alium suo loco interfectum existi
mat: nec deum incarnatū cognoscit: nec crucifixum aut mortuum. Nos
vtrunq⁹ p^rdicamus: quia factus ē homo deus: et passus est: et propter sa
lutem hominis bec facta eē testamur. Ait em de seipso dñs: venit filius ho
minis saluare quod pierat. Constabat primū parētis errato oēs homines
culpa teneri. clausa erat paradisi porta: nec mortalib⁹ patebat in celū adit⁹
Decebat summā dei bonitatē hominē qⁱ ceciderat reparare: nec misē⁹ esse
perpetuo sinere. qⁱ ad beatitudinē perf^ruendā creatus fuerat: sⁱ obstabat
iusticia dei qⁱ p p^rcto satisfactiōē exigebat: dign⁹ erat infinita pena. qⁱ ma
iestatē offenderat infinitā. nec bō tāti erat vt infinitā posset redimere cul
pam. stabat hinc diuina iusticia vltionē petēs: illic diuina bonitas miserēdu⁹
eē cōtēdēs. Audiēda fuit vtraq⁹ vox: qⁱ vniuerse vie dñi miscdia et veri
tas: qⁱ re et si poterat de⁹ aliter hūane imbecillitati cōsuleret: ē em omps: hic

tamē cōueniētissim⁹ fuit modus quē elegit. vt assumptā hūana natura
ip̄e penas solueret. Fact⁹ ē de⁹ hō: vt hō fieret de⁹. veritas de terra orta ē.
et iusticia de celo p̄pexit: cōiūcta ē hūanitas diuinitati vt acciperet de ple-
nitudine bonitatis: q̄ sue defectū suppleret infirmitatis. Fuit hic modus
saluādi hūani generis diuini bonitati cōueniēs: satisfactū ē iusticie simul
et misericōdie. satisfactū ē amorī et odio. Placuit hoc diuie potētie: q̄ oēm de-
fectū n̄m sua virtute supat: placuit & sapie q̄ nihil frustra nihil nō decēter
ac cōueniētissime facit. Et licet necessitate absoluta q̄ necessariū dicim⁹ si
ne aliud eē nō pōt: incarnatio verbī necessaria nō fuit: eo t̄m mō quo ne-
cessariū accipit id quo cōueniētius & cōgruenti⁹ puenit ad finē: dicē nō
pudet: ad repationē hōis incarnatōez filiū dei necessariā fuisse. Ego sum
deus: ego sum dñs: & non est absq̄ me saluator: ex p̄sona xp̄i ingt ysaias.
quia nō poterat hō saluare seipm. Et necessariū fuit: vt hō fieret de⁹: et de-
us hō saluaret hōiem propter qd pulcerrime & ad ppositū aptissime in-
quit. ex n̄ris p̄fessorib⁹ vn⁹ in hūc modū de mysterio diuie incarnatōis.
Suscipit a maiestate hūilitas: a vtute infirmitas: ab eternitate mortalitas
& ad depēdendū cōditōis nature debitū: natura inuolabilis ē vnita pas-
sibili: deusq̄ ver⁹ & hō verus in vnitate tempat: vt qd n̄ris remediis cō-
gruebat. vnus atq̄ idē hōim deiq̄ mediator: & mori ex vno & resurge-
re posset ex altero. Nisi em̄ eēt verus de⁹: nō afferret remediū: nisi eēt ve-
rus hō: nō pberet exēplū. Intelligis q̄ cōueniēter fili⁹ dei: carnē assumpsit
rit vt de⁹. & mortē obiret vt hō. Sed quis testimonia antiq̄ legis: non ne-
gabimus: p̄sto sunt. ecce inquit ysaias. Virgo cōcipiet & pariet filiū & vo-
cabit⁹ nomē ei⁹ emanuel: qd interpretat⁹ nobiscū de⁹. Quō nobiscū de⁹: ni-
si quia verbū caro factū ē: & habitauit in nobis. Et itē ei⁹ dē p̄phē ver-
ba sunt. Puer natus ē nobis: et filius dat⁹ nobis: cui⁹ imperiū sup bume-
rum ei⁹: et vocabit⁹ nomē ei⁹ admirabilis: cōsiliarius: de⁹ fortis: p̄ futuri
seculi: princeps pacis. An nō sic mysteriū incarnatōis plane oñditur: et q̄
futura erant tanq̄ p̄terita manifestant. Puer ingt natus ē nobis: quia na-
tus ē in hūana puitate: et datus est fili⁹. quēadmodum Iohānes ait. quia
sic deus dilexit mundū vt filiū suū daret vnigenitū: datus ē xp̄s ex di-
uinitate: natus ex humanitate: natus ex virgine: cui⁹ imperium sup bu-
mecum eius. qd est impiū xp̄i: nisi lignū crucis: in quo pependit. mun-
dum vicit. aereas potestates debellauit. et subacto triumphatoq̄ dyabo-
lo regnum suū potenter intrauit. Oportuit enim xp̄m pati. & sic intra-
re in gloriam suam. vt habetur in euangelio Luce. Imperium igitur sup
bumerum eius fuit: quia crucē suam suis gestauit bumeris: quīs eo fati-
gato Symon cyreneus angariatus sit eam tollere. dicit⁹ admirabilis. p̄p̄
signa & prodigia que fecit. lūman cecis: auditum surdis: claudis ambu-
lationem: debilib⁹ fortitudinem & mortuis vitā restituens. Consili-
arius appellatur. propter euangelica consilia: q̄ adiecit antiq̄ue legi. De⁹
asseritur: ne putares purum hominē: natum: nam deus humane nature

coniunctus est. Fortis: quia spoliavit infernū: et portas ereas confregit: et
veſtes ferreos diſſipauit. pater futuri ſeculi: quia celū aperuit electis et re-
gnūm boī preparauit eternū poſt hanc vitam in celeſti iſrlm. Princeps pa-
cis: quia nato xpō clauſum ē apud romanos tēplum ianī: et mira pax eſt
orta: et gloria in excellis deo cantauerūt angeli: et in terra pax hominib⁹
bone voluntatis. Vnde dicit et alio loco idem yſaas incarnationē verbi
dicens. Dñs em̄ iudex nŕ: dñs lucifer nŕ: dñs rex noſter: ipſe veniet et ſalu-
uabit nos: qđ p inde accipiendū eſt: ac ſi dicat. carnē accipiet et morte p
nobis ſubibit. Et rursus. Vere tu es deus abſconditus: deus iſrl. ſaluator
abſconditus inquit. quia in carne lauit. ſaluator iſrl. quia ſua morte nŕas
mortē redemit. Et ne putes tpalem eē ſalutem: ſaluatiōis genus addidit
iſrl. ſaluatus eſt inquit in dño in virtute dñi. et ſubdit ſalute eterna quam
conſecuti ſunt oēs qui ex iſrl xpō crediderūt: aptiſſimū teſtimoniū yſaie.
ſed audi Hieremiā ſua ſunt hec verba. Ecce dies veniēt. dicit dñs. et ſuſci-
tabo germē iuſtum ex ſemine dauid. et regnabit rex et ſapiēs erit: et faci-
et iudiciū et iuſticiam: et in diebus illis ſaluabit iuda et habitabit iſrl. con-
fidenter: et hoc eſt nomē qđ vocabūt eum: deus iuſtus nŕ. Cōſidera vba
et attēde myſteria. Suſcitabo inqt germen iuſtū. i. xpm ſanctū et iuſtū: ex
ſemine dauid ſm carnē quia ex proſapia regia et de ſanguine dauid. ma-
ria mater dñi nata ē: et regnabit rex: quomodo regnabit: tane quēadmo-
dum ipſe apud Mattheū in euangelio dicit. Data eſt mihi om̄is poteſtas
in celo et in terra. quod eſt regem eſſe. et ſapiens erit ait ſapientia. ſ. creata
que hominis ē. et increata qđ dei ē: et que ē ante ſecula: et faciet iudiciū
diſcretiōis et iuſticiam diſcuſſionis nūc diſcretiōis dum elegit. ex mor-
talibus quos vult: et alios ſud arbitrio dimittit: et in fine ſeculi iuſticiam
diſcuſſionis: quādo reddet vn̄cuiq; ſm opa ſua. In diebus illis ſaluabit
iuda. i. quicunq; crediderint et baptizati fuerint ſalui erunt. et habitabit
iſrl. confidenter in ſtatu eccleſie triumphantis: et hoc eſt nomē qđ voca-
bunt eum deus iuſtus nŕ: vt ſcias quia xps ex ſemine dauid natus ē: non
ſolū bō ſed etiā deus ē: nec alteri qđ xpō hec verba cōuenire pſit. Accedat
et alius propbeta Baruch noīe. Quid ille ait: Hic ē inqt deus nŕ et exci-
tabit alius aduerſus eū. Hic adinuenit oēm viam diſcipline. et tradidit il-
lam Jacob puero ſuo: et iſrl dilecto ſuo: poſt hec in terris viſus eſt: et cum
hominibus cōuerſatus ē: docēt hec oīa incarnationē verbi et hominem
factum dei filium manifeſtant. Nunc de morte audi et eos cōtemnito
qui xpm volunt eē tranſlatum et nōdum mortuum. Sed incredibili de-
mentia citra diem ſupremū iudicii cum omnib⁹ angelis interficiendū
putant. O nephandā audaciā et ſtulticiā aliis inauditam. dimittimus
angelos quorū ſubſtātia incorporea eſt et immortalis. xpm interfectum
negant et aiunt interficiendum: ac dauid ex pſona xpi: que nō rapuit tūc
inquit exoluebam: quia non peccauit et penas dedit: et pro alieno deli-
cto mortem ſubijt. Quod manifeſtius yſaas oſtendit dicens. Vere lan-

guores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras. attritus est propter scelera nostra. disciplina pacis nre super eum: et liuore eius sanati sumus. Omnes em nos quasi oues errauimus: & vnusquisq; in via sua declinauit: et deus posuit super eum iniquitate. i. penam pro iniquitatibus expiandis omniu nrm. Et subdit. oblatu e quia ipse voluit: & no aperuit os suu. Et paulo post. tradidit in morte anima sua: et cu sceleratis deputatus e: ipse multos peccata tulit: & pro transgressoribus rogauit. Si vidisset propheta passionem xpi: vix potuisset apertius loqui. Nec Hieremias tacuit tormenta domini qui eu in ligno crucis ita loquentem inducit. O vos oes qui transitis per viam: attedite et vi. si est dolor sicut dolor meus? Et ipse saluator de se ait. ecce ascendimus ierosolimam & filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis: & condemnabit eum morte: & tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum & crucifigendum: & tertia die resurget. Et iterum alibi. Sicut moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis. vt omnis qui credit in eum non pereat: sed habeat vitam eternam. Et ne de morte dubites scribit euangelista. Cum accepisset Hiesus acetum dixit. Consummatum est: & inclinato capite emisit spiritum. Prophete xpm moriturum & a mortuis surrecturum predixerunt euangeliste: & obuisse in cruce: & sepulcrum resurrexisse tertia die affirmant. certa res est. nihil ambiguitatis habet veritates omnia consonant. resurrexit dñs: ascendit ad celum & venturus est iterum & faciet iudiciu in fine seculi. Tua lex hec non recipit: quia non sapit de xpo que scire oportet. Cuius alterum aduentum non solum euangelium sed antiqua etiam vates ostendunt sicut paulo ante de Hieremia diximus: cointestis eius e Daniel dicens. Ecce in nubibus celi quasi filius hominis veniebat: & vsq; ad antiquum dierum puenit. Et sequit. Et dedit eis potestatem & honorem & regnum: & oes populi tribus & lingue fient ei. Quibus verbis veri doctores iudiciu xpi facile inueniunt in fine mundi. Et ipse xps de seipso loquitur. Dico vobis q; vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus israel. Et in actibus apostolorum legimus constitutum esse xpm a deo patre viuorum & mortuorum iudicem. Hec nos de deo sentimus hec & firmiter credimus: hec salubriter predicamus eternam vitam promittentes oibus qui xpo credunt & in trinitatis nomine baptizati opera faciunt euangelio digna. Queris que sit ista vita eterna: quid agat illic homo: qui voluntate letetur. & quam beatitudinem assequatur: respondemus cum euangelio Iob. Hec est vita eterna vt cognoscant te verum deum & quem misisti ibi xpm. summa ibi felicitas erit videre deum in sua natura. et eius perfrui bonitate. gaudium mentis nostre erit: hac satiabimur: hac implebimur: hinc summa felicitas erit habere deum & deum cognoscere. Videmus enim nunc per speculum vt ait apostolus tunc facie ad faciem: & in tubilo: teste Iob. In facie domini videbimus lumen: & satiabimur eius apparuerit gloria eius. & erimus sibi similes sicut

ait Iobes. Nec oculus vidit inq̃t ysaias nec auris audiuit nec in cor hois
ascēdit: q̃ p̃misit dñs diligētibus se. Et apl's. nō ēē dignas cōpassiōes bu-
ius seculi: dicit ad futurā gl̃iam q̃ reuelabit in nobis. Tua lex in alia vita
flumina lactis & mellis & vini p̃mittit: & cibaria delicata et vxores mul-
tas & cōcubinas et virginū coitus: et angeloz in turpibus obsequiis my-
steria: & quicqd caro deposcit. bonis hec paradisus & asini potius q̃ bo-
minis est. Nam quis mortalis est hominis habēs faciem: qui p̃ omnem
vitam suam corpi seruiat: quis nō aliquādo in mētis secessum abie: quis
nō pascit intellectum aliquādo & a sensibus recedit speculando. An nō
est honoris & glorie voluptas multo iocundior & diuturnior q̃ vener?
An non dulcior ē bñ acte vite laus q̃ cibis ipse vel potus. Bibit sapiens
atq; edit vt viuat: tua lex ideo vitā appetendā homini existimat vt edat
& bibat. Sicut in hoc seculo carneus fuit legiser tuus ita & in futuro car-
ni studendum putauit: neq; curauit satiare mentē cui omne studium fuit
implere ventrem. atq; in ea re summū bonum esse putauit: quod neq; gē-
tiles pbilozophi p̃ter paucos admisisissent: inter quos summa fuit de su-
premo bono dissensio. Alii in doloris priuatione felicitatem posuerunt
vt Didonius. Alii in honestate voluptati cōiuncta. vt Calypso & Sino-
machus. Alii in scia vt Erilus: Alii in sola virtute atq; honestate. vt zenō
& stoici. Alii in bonis ai & corporis et fortune: vt Aristoteles & piparetici
Soli aristippus & epicurus & eoz scola summū bonū in voluptate loca-
uerunt: atq; bis tua lex cōformis ē q̃ fex oim phoz & fetidū scenū fuere.
nec tñ illi in eo errore fuerūt vt hanc felicitatē in altero seculo expectarūt
quib⁹ future vite spes nulla fuit mortalē animā existimantiū: nñ phi sum-
mū bonū nec in terra nec in sensu: sed in celo et in deo q̃rendū censent: &
eo satiandā mētē existimāt. Et natura instituit nos vt celū aspicientes eo
votis oibus aspiremus. sicut ē illud poeticū. Os boim sublime dedit ce-
lūq; videre Iussit: et erectos ad sidera tollere vultus. Quis nescit finem
bis prestare q̃ sunt ad finē: oia hec corporea oblectamenta eo repta sunt.
vt spes bonis conseruari et in suū finem qui ē deus p̃ hec adduci posset.
Quis autēderet aut biberet aut p̃creandis liberis opam daret: nisi esset
in bis aliqua delectatio. at hec nō est finis bonis qui ad deū factus est: &
nisi ad deum veniat nunq̃ quiescit: nec p̃ carnales delectatiōes ad deum
ipm pueniē: sed q̃nto bis magis immerfus est bō: tātō ē ab ipso deo remo-
tior: q̃ aliquñ eo beator existit: quāto angelice diuineq; nature magis ac-
magis adheret. Nec curat carnalia desideria q̃ bonis fruitur spiritualib⁹
sicut ignis & aqua simul esse non possunt: sic delicie spirituales carnalib⁹
non coheret: trabunt ille ad se humanā naturam & totam in se rapiunt
nec sentire sinunt que caro appetit. Gustato spiritu desipit omnis caro:
vt inquit vnus ex nostris. Tua lex in paradiso voluptates admittit: q̃s
nec Solon nec Ligurgus p̃misit i terrā. Quot felicitates de cibo et potu
et aliis voluptatib⁹ oriuntur: q̃s in padiso neq;bas fuerit noiare. Aut em̃

gignere sine fine boies & impleret oia nuncq morituri: aut frustra eēt
permixtio maris & semie sine fructu: q etiā in hoc mūdo dānat. Dic qd
ergo seminis op⁹ est si nō ē coit⁹. Dicim⁹ & nos qd op⁹ coit⁹ si nō ē ge-
neratio. ppter voluptatē dices. at hec feda voluptas ē & indigna q padī-
sum nō ingredir. nā quō illic pmissa erit hec turpitudine: q hic tāq obice-
na pbiber: & tū ppter sobole aut euitādī maioris mali cā pmittit. Ipp-
crates diuine vir scie: venereū coitū partē eē quendā morbi teterimi ex-
istimabat. quē nū comicalē dixerūt. Quis igit babēs aliqd būani pudo-
ris: ac vt vbis cuiusdā gētilis vtamur: voluptatib⁹ istis duab⁹ coeūdi atq
comedēdi: q boī cū sue atq alino cōes sunt gratuletur: nō sunt hec q pia-
mēs in celo regrat. Dicis itē: nō erit plena felicitas in padīso si aliqd de-
fuerit oblectamētī gen⁹. q vt existimas cū variis reb⁹ oblectē boies: sal-
tatione: venatiōe: piscatiōe: ludō: lucto: cātu: cibo: potu: venere: & aliis q
plurib⁹. eadē oia in padīso tuo reqres: & cū virgilio dices. Que grā cur-
ruū armorūq fuit viuīsq cura. nitētes. pascere equos eadē lequit tellure
repostos. Vana hec pbia ē: quā nulla vnq ciuitas. vnde instituta recepit:
nos vt dixim⁹ mētīs gaudia & spūales delicias qrim⁹. Btudo nra quā
expectam⁹ in altera vita: est ipa dei visio: q nihil optabilius inueniri pōt.
Videbit em beat⁹ anim⁹: & q sunt in celo: & q sub celo: qd erit qd ei⁹ aipe-
ctum fugiat: q videbit videntē oia. Que nunc vident obscura de deo: de
trinitate: de incarnatiōe verbī: de pcessiōe sanctī spūs: de sacramētis ecclīe
de ceteris arcanis: tūc apta erūt & manifesta: nullū deerit oblectamentū
nihil requireret vltra plen⁹ animus. nā quid pleno op⁹ est: nihil illi deest q
nihil cupit. desideria nra implebit optim⁹ ac maximus de⁹: in quo oia bo-
na sunt: nec vllū cupiditatib⁹ nris relinquet locū. Erit deus oia in oibus
qui sine fine videbit: sine fine amabit: sine defatigatione laudabit: q lin-
gua dicere: vel quis intellectus cape sufficit illius supne ciuitatis quanta
sūt gaudia angelorū choris interelle: cū beatissimis spirītib⁹ glīe cōdito-
ris assistere: pntem dei vultū cernere: incircūscriptum lumē videre: nullo
mortis metu affici: incorruptiōis perpetue munere letari. Neq illic beati-
tudo būani corpis in epulis erit. aut in vīno. aut in coitū. Ex redundātia
beatitudinis anime glorificabit corpus ipm & similitudinē eius induet
Fulgebit tanq sol in conspectu dei: tenuitati eius nulla resister materia:
leuitas & agilitas infinita spacia in ictu oculi pmeabit. nihil erit quo am-
plius ledi posset. Inuiolabile erit & impassibile: more aīe. Et ita tot⁹ ho-
mo exultabit & dicet cū propheta: cor meū & caro mea exultauerunt in
deū viuū. Nec frustra erit differētia sexuū aut artus reliqui supfluent. re-
surgent viri & femine integris mēbris: & non solum in specie: sed in iplo
indiuīduo humane nature pfectio reintegrabit. nec tamē animales ope-
rationes aderunt: nec cōmixtio maris & semie: quia cessabit causa ppter
quā fuerat introducta. Erit em completa multitudo hominū a deo prestī-
nata. nec vllus erit carnalis appetitus: nec pulsabit tentatio inimici: nō pa-

tebit inſidie locus cum peruentū fuerit ad triumphū. Pax ibi fiet in cō-
 ſuſa: & quies & ſumma cōcordia vigebit. Vides inter tuam & noſtram
 bñtudinē quantū intereſt: nra felicitas nobiliori boiſ pñ. i. aie rñdet: tua
 xiliori. i. corpi. nra mētalis eſt: tua carnalis. Nra fulgēs & nitida: tua ob-
 ſcura & fetida. Noſtra cū angelis ipſo deo cōis ē: tua cū ſuibz & alijs pe-
 coribus. Noſtra docti oēs laudant tuam vituperant. Nra celo digna eſt:
 tua etiā in terra reprobēdit: ſed dices in ſacris etiā codicibz cōiuiū repe-
 riri: q̄ futura videtur in celeſti iſm potu ciboz plena. Inquit em̄ yſaias.
 Faciet dñs exercituū oibz populis in mōte hoc cōiuiū pinguiū. Et in
 ſapia legimus. Miſcuit vinū & poſuit menſam. Et iterū. Venite & come-
 dite panē meū: & bibite vinū qđ miſcui vobis. Et in eccliaſtico. Cibauit
 illū deus pane vite & intellectus: & aq̄ ſapie potauit illū. Et dñs apđ Lu-
 cam. Ego inquit diſpono vobis ſicut diſpoſuit mibi pñ meus: vt edatis
 & bibatis ſup menſam meā in regno meo: oia bec & bis ſimilia ſpūalem
 bñt intelligentiā: quia de mēſa ipſa ſapie nō corporalis vñ cibz vñ por⁹ aſſu-
 miſ: ſed mētalis qui ſuauiſſimus eſt ac mūdīſſimus: & hic eſt quē nos ex-
 pectamus in futuro ſeculo. Tanto ē igit̄ nra dignior q̄ tua felicitas: q̄n-
 to nobilior & diuine bñtudinī propinquior: ſed attingamus nonnullas
 rōnes excludunt: dicite legifer tuus: q̄ tetigit eū deus manu ſua inter hu-
 meros: & vſq; ad medullā dorſi eius penetrauit frigus: qđ pinde eſt ac ſi
 corporeū eē deum affirmet: quia tactus nō ē niſi p corpus: nos incorpo-
 reum dicim⁹ deū. Ait em̄ yſaias ex ore dei. Celū & terram ego implebo:
 qđ nō poſſet fieri ſi corpore⁹ eēt: & propterea dicit in ps David. Spirit⁹
 dñi repleuit orbē terrarū. ſpūs ingt dñi: nō corpus dñi. Et Ioñes in euan-
 gelio. ſpūs ē deus. Pñi deum purū actū dicunt eē principiū oīm rerū: na-
 ture oīno ſimplicis & eterne: q̄ ſi corporeus eēt: eēt cōpoſitus ex elemē-
 tis aut alia materia: & poſterior ſuis pñibus: neq; ſimplex: neq; purus: ne-
 q; origo rerū. Et creaturas bñt ſeipſo excellētiorez angeloz. ſ. nobiliora
 ſunt em̄ ſpūalia q̄ corporea: qđ ē opinari abſurdū: ne dicam⁹ aſſerere: nec
 ſimul ſtare pōt: vt cā cārum ſit deus ſicut pñi volūt & recte volūt & com-
 poſitus inueniat: eēt em̄ ab alio cōpoſitus: & illū nos potius diceremus
 deū qui cōpoſuiſſet: nō ē igit̄ corporeus de⁹. quia cōpoſitus nō eſt. Nec
 mouemur: quia in ſacris lñis: & caput & manus: & pedes & oculi: & digi-
 ti: & cor: & vterus & hñdī attribuant̄ deo: vtñ em̄ ſpūs ſanctus qui loq̄-
 tur in ſcripturis vocabulis q̄ ſunt in vſu p ſimilitudinē qñdam. ſicut dicit
 Ezechiel ex ſona dei. Ego viſionē multiplicauī & in manib⁹ pphetarū
 aſſimilatus ſum eis: eſt em̄ naturale boi p ſenſibilia ad intelligibilia pue-
 nire: & oīs nra cognitio a ſenſu capit exordium. Atq; idcirco ſpūalia no-
 bis in ſacris codicib⁹ ſub metapbora corporalium exhiberet: qđq; ita ſit.
 vt etiā rudes aliquid capiant qui alioquin eſſent diuine ſapientie mi-
 nus idonei auditores. Dixit præterea tuus machometes. omniū pñtorū

causam esse deum: & exdamās bis verbis vtitur. O deus quibus vis bonam: quibus vis malā viam pbes. Nos mortale pctm auersionē quādam eē dicimus ab vltimo fine: nec possibile censemus deum qui vltimus finis est voluntatē cuiuspiam a se auertere: eēt em̄ sibiipi cōtrarius. et si deus omnia diligit quecunq; fecit. vt est illud Sapie. Diligis omnia que sunt: & nihil odisti eorū que fecisti: quō consentaneū est: vt peccati causa sit ipse deus. Cui dixit in ps David. Odisti omnes qui opantur iniquitates. Et in Ecclesiastico legim⁹. Omne detrimētū erroris odit deus: cōtraria sunt amor & odium. Audi vltorius intolerabilem tue legis errorem. si nobis inquit aduersa incubunt incubuerunt & ceteris. Sunt em̄ iste dies casus atq; fortune: negat diuinā providentiā curare mortalia. Nos de diuina sapiētia dicimus: q; attingit a fine vsq; ad finē fortiter & disponit omnia suauiter: nec summe dei bonitas cōuenit ea negligere q; creauit. ppter qd inquit p Matheū dñs: omnes capilli capitis vestri numerati sunt. Addit machometes angelos creatos ex flāma ignis & peccare & mortuos esse nos cū propheta dicimus. q; deus fecit angelos suos spūs: & creauit eos ex nihilo: & philozophos nobiscū sentientes habem⁹: qui oēs angelos quos vocant intelligetias incorporeas eē dixerunt: nec peccatū in angelis reperiri posse censemus: qui deū in essentia vident omnia vident: et omnia intelligunt ad suam pfectionē necessaria: nec est in eis ignorantia peccati mater. Nec subiectā corruptioni naturā angelicā arbitramur. in qua non est materia que separi possit a forma. sed ipsa forma per se subsistit incorruptibilis et immortalis. Origenis preclari excellentis ingenii viri: sicut multa extant preclarissima op̄a: ita q; nonnulli errores peruersissimi reperiunt: inter quos vnus ille est: q; demones p dei misericordiam liberandos esse aliquando a penis asserit. Hunc secutus est Machometes: qui saluandos per alcoranum malos angelos affirmat. Nos cum ysaiā de omnibus damnatis siue hominibus siue angelis vnā sententiā habemus: q; vermis eorū non morietur: & ignis eorum nō extinguetur. Et saluator in euangelio damnatis in vltimo iudicio ignem eternum re-promittit dyabolo & angelis eius preparatū. Quid q; tuus lezifer animam humanā portionē asserit anime dei: sic nonnulli philozopbi palam tradiderunt et manichei secuti sunt. Nos humanam animā ad imaginē et similitudinē dei factā dicimus: sicut scriptum ē in Genesi. Faciam⁹ hominē ad imaginem et similitudinem nostram: quod de anima dictum est non de corpore: q; si anima hominis portio eēt dei: esset vtiq; deus: nec esset homo non deus: quod dicere stultissimū est. cum manifestū sit labi hominis animam a bonitate in maliciā: a veritate in errorem: a gaudio in tristitiam: a sp̄e in desperationem. quod ē a dei substantia penit⁹ alienū. Nec illud verū ē: q; in vestra lege tradit⁹: animas hoīm ex materia pductas eē oēs. Asserunt em̄ philozopbi ab extrinseco eē homi intellectum sed q; innatus sit spūs vite iussu dei. Et theologi rōnales animas omnes

ex nihilo creatas dicunt. et Adam cū factū vidissent feminā: hoc os ingē-
de ossibus meis: & caro de carne mea. non dixit anima de aīa. Et prophe-
ta in ps. cant. Qui finxit sigillatim corda eorū. ponit em corp anima: ga-
sedes eius in eo est. Et deus sibi aīarū productionē reservauit propter ea-
rum dignitatē. quia p̄ Ysaīam ait. Omnē flatū ego feci. qđ intelligitur de
flatu spūali: qui ē rationalis aīa. Preterimus qđ celū ex fumo factū dicitis.
qđ si verū eēt corruptiōi subiaceret. Preterim⁹: qđ solē & lunam equales
ab initio virtutis & luminis tuus propheta testat. Nos dicim⁹ celum ex
nihilō creatum: & duo luminaria magna fecisse deus ab initio. luminare
maius ut p̄fesset diei: & luminare minus vt p̄fesset nocti. Ad illud trāsim⁹
qđ in vīa lege dulcissimū & saluberrimū eē putatis. Vxores multas du-
cere. qđ si deo placuisset: creato hominī ab initio nō vnā tm̄ sociam pre-
buisset sed plurimas. Nec dixit deus. Relinquet homo patrē & matrem
& adhibebit vxoribus suis. sed vxori sue dixit. Nec amicitia inter virum
& vxorē vera eē pōt vbi non ē equalitas. cū vir pluribus misceatur. mul-
lier vero vni tm̄ adhibeat: cuius est in alias plures distractus amor. Nec
propterea numerus hominū augetur quia plures vni nubant semine: nā
totidē viri priuati cōiugio sine prole decedunt: & presertim cū mulieres
numero pauciores existant. Iniqua insup res vī & naturali aduersa liber-
tati vnus vrbis ciuium alios multiplici matrimonio vti. alios in solitudi-
ne degere. Nec propterea laudanda consuetudo: qđ in veteri lege plerof-
q; sanctos viros pluribus vxoribus fuisse cōiunctos legimus. quia non
id ex lege aut ex voluptate fecerunt. sed diuina quadā dispēsatōe: et ad
sobolē procreandā q̄ cresceret in cultu dei. Tacemus de diuortio quod
permittit apud vos cōtra legē euangelicā: et de adulterio et fornicatiōe
et aliis sceleribus que licet antiqua lex detestat: et noua prorsus abhomi-
net: apud vos tm̄ concessa vidētur. Non ē qđ oīa tue legis errata percur-
ramus: qñ neq; nobis scribēdi nec tibi legēdi satis ē otī. Et tu ipse p̄ tuo
ingenio multa intellig⁹: adeo stulta eē: vt nulla possent rōne defendi. To-
ta de deo questio hic ē oīa referunt: totum in hoc consistit: vt xpm̄ ihs̄m
deum eē credamus: quo cōcesso necesse ē eius legi obedire: et eius v̄bis
credere: qui verax est et mētiri non pōt. In eius lege trinitatē: de qua su-
pradiximus in vnitāte diuinitatis compimus: et incarnationē verbi: et
processionē spūs sancti: et reliqua omnia q̄ retulimus vsq; ad extremū iu-
diciū. Qz aut xps̄ deus sit: iā supra oñsum ē ex veteri lege atq; prophe-
tis. Licet etiā ex tua lege monstrare: que prophetā et sanctū virum fuisse
xpm̄ asserit. Si ppheta et sanctus: ergo verax. si verax et deus: nam deus
seipe testatus est dicēs. Ego et pater vnum sumus: et qui videt me videt
et patrem: et si creditis in deum et in me credite. et alia multa huiusmodi
per que diuinitas xpi colligitur: et equa cum patre et spiritus sancto maie-
stas. Bene est igitur vt legē nr̄am amplectaris que verax est et salutaris a
deo data: et tuam relinquas in qua nō veritas neq; salus: homo illam tu-

lit: pccis & ignorantia plenus. Intellexisti quanta adducimus ex veteri lege testimonia quibus deus ostendit. & homo xps Iesus & p nra salute supplicio crucis affectus. Audiuiti sacrosancti euangelii attestationes: & ipsi xpi voces q tua lex sanctus habet. Quid igit obstat baptismo: quis prohibet aqua: quid moraris ingredi: iam tandem salutis iter cum pcellentibus viris & magnis impatoribus ad eternam salutem sub xpo puenies. Diximus de constantino seniore & Philippo qui rempublicam tenentes in xpm credere: post constantinum creati cesares idem iter secuti sunt & in fide nra dormierunt: excepto Iuliano apostata qui ex monacho cesar factus transiuit ad ydola. q vitam laxiore pmittebant. sed ille in bello parthico penas dedit & sagitta cosossus in incertum missa: coactus est cades dicere. Vicisti galylee: sic em p cotumeliā vocabat xpm. Fuerunt & aliqui scismatici & heretici: qui & si xpiano nomine non tñ recta inceserunt via. Impatores xpiani nullo errore polluti inuēti sunt iouinianus. gratianus. iustinianus. valentinianus. iustinus. duo theodosii. archadius honorius. karolus magnus. ludouicus. & plures frāci & theutonici. tres othones. henrici aliiq. & non pauci sub aliis noibus. Preterimus alios reges fama claros: qui vel in galia vel in hispania vel in anglia vel in aliis puinciis xpianis sacris initiati fuerunt. & in dño mortui ad vitam credunt migrasse beatam: cum his non est cur te pudeat xpi iugum subire & sub eo regnare. p quē reges regnāt & legum coditores iusta decernunt. Multos inuenies reges qui te colentē xpm honorabūt. et si em aliqui horrebāt reges xpi nomē: & ppter ydola xpianos psequant: postea tñ ppter xpm ydola deleuerūt. Honesta hec societas est cū q te vocamus in viā veritatis & pacis: illa nihil dignitatis habet cum q te tua lex in deum rapit: nam pter othomanorū familiā de q natus es & illustres progenitores tuos: quis ē qui magnopere laudari inter saracenos queat. Celebrat saladinus quidā: & aliqui pauci nomē habet: q res memoria dignas gessere. At xpianorū excellentissima noia omēs bystorias impleuerunt: noti sunt in syria & in egypto & in asia. godefridus. baldunus. hobamundus. cancredus. conradus. philippus. & alii admodū multi qui ab extremis galliarū & germanie finibus cum ingētis copiis hierosolimā petiere: iterq sibi p medios hostes ferro pauere. Hos tibi comitēdamus: cum his te xpo iungere cupim: honestiores hi socii sunt q egiptii effeminati: aut imbelles arabes. Tua origo (sicut accepim) scythica est: inter scythas multos fuisse viros in armis claris mēorie tradit: q vectigalem asiam pluribus seculis tenuerūt. & egyptios ultra paludes eiecerūt. Non sunt compandi aut egiptii aut arabes scythico generi. non est fortis & gnatio eorū societas. Mirandū est tantū potuisse suis fascinationibus arabes. vt audaces & prestātes scythas in suā societatem adduxerūt. Quid dicimus societatem: non est hec societas: seruitus est quādo eorum legi subiectus es: que vniā lex eēt & non deceptio ac pflugium. Conformior tibi cum xpianis societas erit: fortibus viris facile amicitur fortis. & tu

virtuti placet. Pulcra & stabilia sunt inter equales cōfordia: si eadem religio est idemq; cultus dei. Age igit. accipe xpianos socios accipe fidem & baptis̃m: qui te hic faciet in terris magnum quoad vixeris: & post obitum in celo beatum reddet. Audisti promissa euangelica: & quomodo cuncta que diximus veteris legis auctoritate probātur. Sed times ne te decipiamus: recordaris cui legislatoris qui asserit legem & propbetas a iudeis: euangelium a christianis esse corruptum: tūcumq; de veritate vel noui testamenti vel veteris remansisse. q̃tum alkorano continetur. Exploratum id forsitan arbitraris & verum esse: atq; idcirco testimoniis nostris non adbibes fidem: nec baptisari audes aut in christum credere. Utinam tam bonus fuisset tuus legifer q̃ callidus. tam verax q̃ versutus. tā iustus q̃ iniquus. tota est artificiosa & fraudulenta lex eius. nam qui diuinū sibi abesse auxilium non ignorabat: ad humanas confugit astutias. cupiebat legem edere que sibi nomen daret. famamq; etiā per flagitia exoptabat ut nicostratus ille qui diane ephecie templum incendit. & ania duertens antiquam & nouam legem: quis honesta esset: duram tamē vulgo videri & seruatu difficilem: fieri posse existimauit ut innumerabiles populi in suas traditiones concederēt. nam gentiles q̃uis laxiori lege teneretur q̃ christiani. continentia tamē & modestiam & frugalitatem commendabant & philosophis auscultabant virtutū amatoribus neq; sinebant suos ciues corrupti viciis aut voluptate marcescere. creuit igitur secta saracenorum licentia viciorum: placuit vxores ducere quot mailent. caldemq; dimittere cum displicere cepissent: habere cōcubinas q̃piures. & in omne libidinis genus posse prouolui. indulgere ventri cuncta que vellet & ori preter vinum. vniuersis immergi voluptatibus. Etsi enim aliqua ieiunia in lege tua precipiuntur: id etiam ad irritādam voluptatem factum est. Nā saraceni diem ieiunantes. nocte q̃longa est epulantur & bibunt: nec alia nob causam vini vsus interdictus est: nisi quia noceret in ardēti terra qualis est arabia: & maior est infigidis voluptas poculis. Hoc vnum ergo machometis inuentum fuit: vt legem propagaret suam: ea precipiēs que grata essent auditoribus: & maxime plebibus que iumentis similes existunt. nec fefellit eum opinio in hac parte. Placuit noua lex & breui tempore ita coaluit. vt in multis populis. gentibus ac linguis reciperetur: cui fundamenta in voluptate iacta fuerunt. Verum sicut agricola nō imprudens postq; vineam plantauit fossam circumducit & sepem: ne destruat a feris ita & machometes suam legem conseruare ac munire statuit. Ania duertit homo sagax duobus modis suum dogma cōuelli posse atq; confundi. auctoritate. s. & rōne. Atq; aduersus hec duo que poterant inueniri remedia non neglexit. auctoritati apposuit. quod paulo antea retulim⁹. antiquā. s. & nouam legem deprauatā esse. nec quicq; veri restare nisi qd alkoranus haberet. Romani arma obiecit. iubens ne quispiam de sua lege disputaret. neue rōnem quereret. in eum qui cōtra niteret serpo vindi

erandū esse. atq; bmoī vallo suam legem callidus Veterator cōmuniuit: sed non est hic adamancin⁹ murus neq; ferreus neq; ex viuo lapide. Fragilis materia ē creta & luto munita domus. facile oppugnabit neq; resistet telis nris. Facile ruunt edificia in arena fundata. aggrediamur hec telis tue legis munimēta. Corruptionē in primis sacrarū litarū oblicitis. hoc ei pbandum fuerat qui factum asserit: nobis satis erat negare factum. libet tecum aliter agere. & aptam tui legislator calumniā ostendere. Lex iudaica quā Moyses & pphe tradiderunt anteq; machometes nascere⁹ plurib⁹ seculis scripta fuit: & multis in locis p̄mulgata: & in alias translata linguas: nec fuit vn⁹ interpretes sed plurimi. Rogāte ptolomeo pbiladelpho. Ioh. presbyteri legem interpretati sunt & consona dixerunt. Aquila etiam & theodosion & symachus & alii vetus testamentū traduxerunt. Facta est antiqua lex & greca & latina multis etatibus anteq; tua p̄mulgaret. Implete sunt omnes bibliothecae moysaica & aliorū ppbarū traditione. Alexandria. rome. athenis. cartbagine. syracusis. toleti. Lugduni. & in oibus locis que insignia essent: siue apud grecos siue apud latinos. vetus testamentum ex bebraica veritate traductum. & habebat & publice legebat. quis ille iudeus tam potens fuit qui corrumpere legem ubiq; gentium potuit. Nōdum natus erat xps. cuius Ioh. interpretum editio facta est. q̄ tpe nulla erat causa corrumpēde legis. cum nulla esset cum dbristianis nondum natis de lege cōtentio. nec ppter alios oportebat legi aliquid detrabere. qui legem non acceperant. nec ppter se qui talem acceperant & laudabant. Si qua corruptio interuenit. in ea potuit interuenire que apud bebreos remansit. non in ea que inter latinos & grecos diuulgata est. & p infinitas diffusa puincias q̄q; nec iudaica corrupta est q̄ vsq; in hanc diem cuius greca & latina traditione concordat. difficilis ac pene impossibilis fuisset corruptio in tot manibus. Machometi leue fuit vnum codicem corrumpere et illum tanq; verum bis tradere qui sibi ab initio crediderunt. q̄ si multi sunt hodie apud vos codices vnius continentie. non tamē idcirco veritas in eis est. Ab vno em̄ qui falsus erat. emanantes omnes falsitatem cōtinent. quia non defluunt ex amaro fonte dulces riuuli. Querimus ex te magne princeps. si te iudice duo rationū codices afferant. quorum alter ex altero transcriptus existat & in eo de quo est facta transcriptio. Sempronius mille debere talenta scriptus est. in exemplari duo milia. cui potius fidem dabis. an non exemplo magis q̄ exemplo. Hebrei parētes antiquae legis existunt. & apud eos exempla legis habentur. apud alios exemplaria. Rursus ex te querimus. quattuor inueniunt rationum libri apud quattuor negociatores. scium. gaium. titum semproniu. In eo quē sempronius producit. creditor ipse lucii in centum talentis scriptus inuenitur. in aliis debitor. cui credes. quid respondebis. an non tres libros vni preferes. Certe non dubitabis pferre. Si ita iudicas soluta questio est. Quattuor libri vet⁹ hnt̄ testamentū. vn⁹ ē hebreorū. alter gentiliū. et terci⁹

xpianorū. vltimus saracenoꝝ q̄ a ceteris discrepat. Mendax em̄ ē nā reliq̄
coformes inueniunt. Nam & greci qui gētiles erāt añ xpi aduentū: & la
tini añ machometē vet⁹ testamētū nō alio mō habuerūt q̄ nos bodie ha
bemus. Hoc fortasse ificiari posses q̄ nō repiunt bodie gētiles q̄ biblio
thecas hēant veteres. Sed interroga iudeos inuenies vera esse q̄ dicimus
& ad huc extat iosepb⁹ hebreus: q̄ trāslationē antiq̄ legis in manu ptole
mei quē noīauim⁹: gētilis hominis attestat factas: ex q̄ postea traductiōes
emanarūt: q̄ vsq̄ in hanc diem pseuerāt & hebraice vītati cōcordāt. Stul
ta est igit̄ machometis fictio & turpis inuētiō: nec quicq̄ h̄i vīfīle: nec tā
cōfutatōe q̄ irrisione digna est: qd̄ dicim⁹ de veteri testamēto idē licet
de nouo intueri: qd̄ nec ab vno scriptū ē: nec in vna lingua: nec in vno lo
co: nec in vno tpe: & tñ vna sn̄ia ē: & vnica ꝑ cordia. Qd̄ greci bñt: hoc lati
ni: hoc hebrei: hoc syri armeni: hoc oēs barbari xpm colētes: q̄uis bereti
ci aliq̄ ad tuēdos errores suos corrūpere nōnullos codices ausi fuerunt.
Quid ages qd̄ dices: cui fidē adhibebis: an soli saraceno: an latino: an gre
co: an hebraico: Multo antiq̄or ē xpiana lex q̄ saracena. Audita ē in omī
terra euāgelii tuba: sicut scriptū ē. In oēm terrā exiuit son⁹ cor⁹: & i fines
orbis terre vba cor⁹. Vulgata est & recepta lex xpi ꝑ totū romanū impe
riū. priusq̄ tu⁹ legifer ꝑdiret in lucē. Et idē euāgelii qd̄ nūc habem⁹ oēs
gētes suscepe. Nec fuit maiorib⁹ nris aut facultas corrūpēdi rē adeo vul
gatā aut necessitas cū non eēt machometes cū q̄ de fide cōtenderēt. Cor
ruptio ei necessaria fuit q̄ nouā legē edere voluit: veteri & noue cōtrariā
nec dubiū faciet iustus iudex qn xpiano maior fides adhibēda sit vl⁹ xpi
legi q̄ saraceno. Ipe em̄ cōseruator ē sue legis: & manet in traditiōe patrū
Saracenus ab ea recessit & inuētiōes sequit̄ nouas q̄s sui maiores igno
rauerunt. Euāgelia apd̄ nos q̄ttuor recepta sunt: q̄ summa diligētia vigē
ti studio. & acri disculsiōe: sc̄ti patres i generalib⁹ cōciliis nō pus ample
xi sunt q̄ eē verissima multis modis recognouerūt: nō ē igit̄ q̄ tu⁹ legifer
de corruptōe sacraꝝ l̄traꝝ possit obicere. De ciuitate dñi q̄ ē ecclia inq̄t in
psal. dā. Fundauit eam in eternū. Nō eēt fundata in eternū ecclia: si funda
mentū ei⁹ qd̄ ē euāgelii violari aut corrūpi potuiss̄. Nec verū fuisse qd̄
ait ppha baruch loquēs de lege dei: lex q̄ in eternū. Nec illd̄ stare qd̄ di
ceret in eternū pmanet vbi tuū: & in seculū seculi vītas tua. Nec isaias ve
ra fuisse de xpo locut⁹ dicens. Sup̄ soliū dauid & sup̄ regnū eius sedebit:
vt cōfirmet et corroboret illud in iudicio et iusticia vsq̄ in sempiternū.
Nos gabrieli angelo credim⁹ qui de xpo Marie virgini sic ait. Dabit illi
dñs deus sedē dauid patris ei⁹: et regnabit i domo iacob in eternū. Quō
regnat xps in domo dauid nisi ꝑ fidē. Quomodo ꝑ fidē nisi ꝑ euāgelii
Quomodo ꝑ euāgelii in eternū si corruptū est euāgelii. mendax lingua
falsa calumnia. Ego vobiscū sum inquit dñs vsq̄ ad cōsummationē seculi
Et osee pphie verba ad eccliam conferunt. Sponsabo te mihi in fide vsq̄
in sempiternū. Et ad petrū vicariū suū inquit saluator. Tu es Petrus et

super hanc petram edificabo ecclesiam meam: & porte inferi non preualebunt
aduersus eam. Et iterum. Rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua. Preua
luissent porte inferi & defecisset fides Petri: si falsum esset euangelium quod se
quimur. Sed menet fides magni pastoris in ecclesia romana: que nunquam in
uenta est errasse: neque errabit in eternum. Magistra est enim & mater omnium fi
delium & disciplina veritatis. Caue machometes caue magne princeps ne
sequaris errorem Porphyrii seculi: qui tue legi consona dixit. Is ex christiani
finu ad idola transiens ait se deos consuluisset quid de christo sentirent: et illos
respondisse bonum virum fuisse christum: sed peccasse discipulos eius qui diuinita
tem ei attribuerant quam sibi perperam nunc ergo gasset: hoc deorum testimonium est
idolorum: quod tu demonia esse non dubites. An non intelligis fraudem: an non vi
des tui legiseri & demonum esse unum argumentum: unam collusionem: unam fallaci
am: & christo dyabolus inuidere eiusque glorie & maiestati detrabere. Cuius
consilio atque sua ut tua lex edita est: euangelice atque moysayce contraria. Di
ces pariter moysi christianam legem moysayce aduersari. Nam que iussit Moyses
plurima vetat: & permittens que ille vetuit. Nescis autem que legis archa
na que diu grauida fuit: nouam in utero gerens & cum statutis diuino
consilio tempus venit eam peperit. Vidit Hieremias per spiritum legem
hanc nouam cum ait. Ecce dies venient dicit dominus: & feriam domum israel
& domum iuda sedus nouum: non secundum pactum quod pepigi cum patribus
eorum: sed hoc erit pactum quod feriam cum domo israel. Post dies illos dicit dominus: da
bo legem meam in visceribus eorum: & in corde eorum scribam eam: & ero eis in
deum. Nouum sedus inquit: quia baptismus circumcisioni successit: & legem
meam inquit scribam in corde eorum: quia vetus lex in tabulis lapideis scripta
fuit. Noua per charitatem in corde hominum radicata: & ero eis in deum: quia no
ue legis auctor et promulgator christus deus & homo est: antiqua per Moysen
innotuit tantum hominem: & adueniente perfecto euacuatum est imperfectum: nec amplius
in preputio nobiscum deus: sed in corde pascitur: dicente apostolo. Licet circumci
damini nil prodest vobis. Nec ulterius ceremonie legis habet locum. venit
enim ille de quo loquitur in Deuterio. Moyses. Prophetam de gente tua suscita
bit tibi deus: ipsum sicut me audies. Et subdit. Ponam verba mea in ore eius:
loqueturque ad eos omnia verba que precepero illi. De christo bec propheta lo
cutus est ex ore dei quod verum erat os: in cuius aduentu legata & ceremonie
defutura erant: sicut apostolus Mattheum scriptum est. Lex & prophetę usque ad iohannem
Sacramenta enim que veteres obseruabant: annuntiatiua erant venturi christi: qui in eius
aduentu completa cessauerunt: & alia instituta sunt: virtute maiora: veritate
meliora: actu faciliora: numero pauciora. Et sicut sacerdotum mutatum est
sub cuius administratione lex erat: ita & legem mutari oportuit. Non est igitur
aduersa veteri noua lex que in eius veteris conclusa erat. Et adueniente christo
& euangelii luce clarescente patefacta circumcisioni & aliis ceremoniis antiqui
tus obseruatis: sicut prescriptus erat finem imposuit. Est autem christiana
lex tanto dignior quam iudaica: quanto nobilior est oraculum dei quam hominis. Co

gnoscis iā (nisi fallimur) veritatē et maiestātē nre legis: nec vtilitatē igno-
ras: incipisq; de tua diffidere et ardes desiderio disputandi: velisq; latius
cuncta discutere. Sed obstat legisfer tuus et inquirere verum pibet: et in-
terminat et damat: non est mea lex que disputationi subiicienda sit. **Ca-**
ue ne quid loquaris arma sunt in manu tua: dum mihi credis multū im-
peri adeptus es: qui non audiunt meā vocem gladio cōterendi sunt. En
sis mee legis dignitatē tuē. In arabia ortus eius fuit. ex paruo principio
quantū creuerit vides. Egyptū adieci mee legi: et syriā et mesopotamiā:
et libyam et numidiā et mauritaniā. et partē byspanie: et diuitē asiam: et
doctam greciā: et fortē traciā: et nobilē macedoniā. Sūt et alie q̃ plurime
regiones sub imperio mee legis. que armis non verbis q̃site sunt: mulie-
bre est vba verbis reuellere: viri ferro decertant: si nō fuisset vera mea lex
nō dedissent superi impio nō necmō dñationi nre tantos successos atq;
p̃sp̃eritates. Amat nos deus et legis odorem sentiens gratulat: et sternit
iter victoris nris. Scis q̃ feliciter sepe in hostes pugnaisti: et modo in pō-
to et sepe in grecia. En fili quid cogitas: qd moliris: tot triūpbis sub mea
lege illustratus xpm sequis cui⁹ cultores strauisti totiens: et intericionem
vix cecidisti. **Caue** ne meā linquēs legē: relinquareis a deo. Credim⁹ his
te vrbis nō parū cōmoueri: et aliquē inesse in tua mente timorē. Sed au-
di q̃inanis est timor. Ois qui malū facit inquit in euangelio veritas odit
lucem. Fures noctu domos pfodiūt: et in obscuro adulteri latitat: nō ad-
hibent testes qui peccant: nolunt deprehendi mēdaces. Cum bis sentit tu⁹
legifer. Verē ne disputādo sue legis vanitates innotescāt. Verē ne pu-
denda sua detegant. Prohibet disceptari verbis. armis defendi suā legē
iubet: nec aliā iudicē q̃ ferrū deposcit. Multūq; gloriat de sue legis incre-
mēto: diximus cur creuerit plebes voluptas allexit: neq; inficiamur mul-
tas tue gentis victorias partas et ingētia confecta bella. Et tuipse in pre-
liis darus euasisti. Vicisti hostes nō paucos & triūpbasti sepe. fuisti tamē
etiam aliquādo victus. Parua xpianorum manus tuas ingētes copias vt
ante diximus apud confluētes sanum ac danubiū paucis ante annis dele-
uit: non milites veterani: non duces in bellis ante probati: non viri nobi-
les armis potētes & equis: sed pauci cruce signati: ex agris collecti: iner-
mes & nudi: fide tm̃ armati: ferro fulgētes & auro tuos fuderunt exerci-
tus. Qz si victoria veritatē legis ostendit: hoc vno prelio satis admonēba-
re: in quo multi fugerunt paucos: tue victorie nihil mirabili habēt ad q̃s
nunq; line grandi tuorum prerogatiua ventū est. Sed quid agimus non
his argumentationibus stat recta fides vici fudi hostes imperium teneo.
Si scilicet arguere vera fuit sub alexandro magno tot victoris illustrato:
& sub eius successoribus religio: q et in grecia & in asya & in syria: & in e-
gypto & in lybia & in perside & in scithia & in indig regnauere: imperio
per arma quesito. Vera etiam romanorū fides vsq; ad priorem constantinū
qui orbem sibi ferro subiecerunt: et omnes domuyre quas adiere gētes,

Scimus tñ & alexandrū & eius beredes: romanos & q̄ sub eis erāt: iudeis
 exceptis. idola coluisse: alii iouem: alii martē: alii mercuriū: nōnulli solem
 & alia sydera: multi etiā vt egyptii aīalia bruta colebāt: quis nescit inquit
 vnus ex poetis voluit bitūme. q̄lia demēs egyptus portēta colat: cro-
 codillon adorat. Et qđ stultū fuit. & alliū & porros & cepe inter numina
 posuerūt. Predara tñ egyptiorū victorie memorant: sicut de osiridi p̄di-
 tum est qui victū pagrauit orbē: & deos egyptiorū recipiemus: vt verā
 eorū religionē fatebimur q̄a vicerit. Nō. nō sic rō suadet neq̄ sic iudei sen-
 fere: qui victi ab assyriis & ab antiocho & a romanis & in seruitutē du-
 ctī: nō tñ victorū leges de his acceperūt: sed victi & angaritati & mille mo-
 dis opprēsi in sua lege māserūt. Nec nos xpiani cū plio supamur aut aliis
 calamitatib⁹ affligimur: legē nrām aut relinquimus aut accusam⁹: sed ar-
 bitramur pium deum: nos tanq̄ filios ppter pctā que cōmittim⁹ verbe-
 rare: quia nō parem⁹ euangelio: nō suamus legē nrām: neq̄ manem⁹ in
 traditione scōrū patrū: sed victi fragilitate aberram⁹ & labimur vt boies
 Ipse vō lapsos corrigit & plagis mltis nrās iniquitates emēdat. Cognosci-
 mus errata nrā: & p̄siderātes q̄ secum⁹ minorē eē penā q̄ delictū nō igno-
 ramus. Si cadimus in bello: si amittimus regnū: si iugo seruitutis oppri-
 mimur dicim⁹ cum Daniele p̄p̄ba. Deū eē in celo q̄ reuelat mysteria: mu-
 tat t̄pa: & trāffert regna vt vniuersi cognoscāt: qđ dñs excelsus in regno
 boim⁹: & cui voluerit dabit illud. Nouim⁹ deū & iudeos & xpianos pos-
 se cum velit: & voluisse aliquā: alteri⁹ scēte boibus subiicere ppter offensas
 ppli: qui eū ad iracūdiā puocauit: s; pueri ad eū nō desperam⁹ misericordiam
 cōsequi. Quis em̄ irascit deus vt inqt p̄p̄ba nō tñ obliuiscit misereri. Pi⁹
 est & benign⁹ nec deserit clamātes ad se. Absit aut vt ppter victoriā me-
 liorē eē credam⁹ religionē victorū. Sic em̄ fatendū eēt: oēs qui vicerūt be-
 breos melius de deo sensisse q̄ ipi victi: qđ neq̄ tu diceres neq̄ tu⁹ legi-
 fer qui defensionē sue traditionis in armis collocat & oē genus rōcinatio-
 nis effugit: maximū iniquitatis indicium. Nō sic brūs Petr⁹ q̄ donat⁹ a xpo
 dño celestis regni clauib⁹ & pastor cōstitut⁹ gregis xpiane: paratus se ait
 rōnē oib⁹ reddere de ea q̄ erat in ea fide: nec aliter suos auditores edocuit
 beatus Laurētius martyr. Mea nox inqt obscurū nō b; sed oīa in luce cla-
 rescunt. Et in euēgelio: nō pbat dñs eū q̄ lucernā accendit & sub modio
 ponit: sed sup cādelabꝝ eam esse vult: vt luceat omib⁹ qui sunt in domo
 & predicari verba sua sup testā iubet: & de seipso dixit. Ego palam locu-
 tus sum mundo. Deceptores & pseudo prophete in angulis: predicāt &
 volunt occulta esse que dicunt: at iuramēta taciturnitatis exigunt. Sicut
 rome accidit in his qui bacchanaria celebrabant. In occulto em̄ deo suo sa-
 crificātes nullū flagitium libidinis omittebāt q̄ si alia non essent aduer-
 sus tuam legem iudicia: hoc vnū sufficere potuit: quia prohibuit eius la-
 tor in disputationem venire. Sciebat non equa esse neq̄ vera que tra-
 diderat. Videbat veterem & nouam legem contra se stare: intuebatur

philosophos acutissimas rationes sibi aduersas esse nec spirauit in cœtu hominum aut in scholis virorum excellentium sua deliramenta posse defendi. Aniauerit homo sagax et ingeniosus in malo: gentiles qui deos colebant damnatos esse: & iam prope modum exterminatos: nec iudeis locum esse quorum lex translata esset cum sacerdote ad christianos. Cum statuisset nouam legem idemque sibi nomen daret: sperauit quod modo euenisset iratum deum christianis. qui sua legis mandata transgrediebant aduersus transgressores victoriam concessurum atque idcirco sue legis defensionem in armis collocauit. quam alioquin hominibus gratam propter licentiam voluptatum non ambigebat: dyaboli hoc fuit inuentum: antiquus bane viam sue nequitie serpens excogitauit: qui cum vidisset sese procul eici ex christiana religione augescere: idola deleri: nec amplius deorum multitudinem locum esse: sed unum tantum deum adorari cum patre & spiritu sancto biesum christum beradio impante: machometis spiritum excitauit: eumque sibi ministrum elegit hominem vanum prius idolatram: fortuna pauperem: mente superbum: natione arabem: consilio vltus quorundam iudeorum & christianorum peruersorum: inter quos fuit sergius spiritu ambitionis inflatus legem tertiam edidit: ex veteri et noua confictam: multis ineptiis extrinsecus adiectis. Legem diximus quia ipse legem vocat: nos blasphemiam rectius appellabimus: rugasti frontem auertisti oculos: borruisti: turbatus es: subiratus es: dum hec dicimus. At si veritatis amicus es. audienda est veritas: neque tuus legifer si tibi amicus est veritatem interdicet. quod tanto magis amica est: quanto salubrior: et hoc ab ipsa natura conuenientior. Audi verum & discere quod sit appellata lex. Legem dicunt esse populi quod ratione percipiunt. Et sunt qui nihil aliud legem esse affirmant quam rectam rationem a diuino numine ductam. Quicquid igitur rationi aduersum est legis nomine caret. At tuus legifer rationari de sua lege prohibet. & solum arma illi suffragari vult: non est igitur dicenda lex nisi ex illis quarum conditores apud Ysaïam dominus maledicit. Docet nos David cognoscere legem domini: dum ea quae propria sunt exponit. Attende & videbis an machometea lex de celo & a nomine tracta diuino an aliunde. Lex domini inquit populi immaculata conuertens aias testium domini fidele sapientiam prestat parvulis. Immaculata est lex domini: quia mala quaeque excludit: neque libidine nec turpitudinem vllam admittit. Sic apud eundem populetur: eloquia domini casta dicuntur. Et apud iob legimus: non inuenietis in ore meo iniquitate: nec in faucibus meis stulticia personabit. Et apostolus lex sancta inquit & mandatum sanctum & iustum & bonum. At quod machometea lex immaculata quod supra & adulteria & omnes libidinum maculas ac seditates admittit. Dices quia ieiunia quedam precepit & orationes & elemosinas. non damnamus hec: absit ut ea mala dicamus. Inuentor est eorum machomete esse negamus absque machomete sciebamus hec esse bona. Ieiunauit Helyas ieiunauit christus: orare et frangere esuriens panem suum & egenos & vagos in domum ducere: multo antiquius est quam tue legis inuentum. Multi nos legiflatores ad opera pietatis

inuitarunt. Verum adulterari: fornicari: seruire ventri: & in sceno volupta-
tum iacere: solus tuus legifer inter bona collocat. Solus machometes est
qui turpia docet & flagicia precipit quibus hereticoꝝ more vt facilius deci-
piat bona simul & mala comiscet. At lex q dñi dicit vt inquit pph̃a aias
couertit ad vltimū finē. At lex machometea nō couertit ad deū sed auer-
tit ab eo. Dicit em̃ dñs deus. Estote sancti quia ego sanctus sum. Macho-
metes vxores inquit ducite & concubinas quot placet: nam ego q dragin-
ta virorū in meis lumbis vires habeo & vxoribus atq; ancillis pmiscor
plurimis. Quid de testimonio fidei. Cum data ē moysi lex dñi in monte
synai. fulgura & coruscationes apparuerūt & signa de celo q testimoniū
legi prebuerūt. Lex xp̃i mirabilis admodū multis cōfirmata est: dicente
ip̃so. Si opa nō fecissem in eis q nemo alijs fecit: peccatū. Infidelitatē nō
haberent. Et ppter ea de veteri q couertit ad suū creatorē ad summū bo-
num: & noua lege inquit David. Testimonia tua credibilia facta sunt ni-
mis. Et in euāgelio Luce cū ea finē legim⁹. Illi atq; pfecti p̃dicauerūt vbiq;
deo coopante & sermonē cōfirmāte sequētibus ignis. At machometis
legem q signa q miracula p̃bant. Audiam⁹ eum. Nō sum mihi inquit
nisi in virtute gladii: & q non suscepit meꝝ p̃phetiā occidat: aut reddat
tributū precii p infidelitate sua quid hoc nunquid manifeste negat se mi-
raculorū virtute carere: & facta falsaq; eē om̃ia signa demonstrat: q tui legis
doctores in populis p̃dicant. Nō habet igit tua lex testimoniū nisi in ar-
morib⁹: sed id nō ē fidele: vt añ docuimus: Ad vltimū trāseamus & quō sa-
pientiam p̃stet paruulis. i. pplis tua lex aduertamus. Sapiētia (vt antiq;
tradiderunt) diuinarū & humanarū rerū sciam cōtinet: estq; admodū sa-
pida & dulcis: dū amorē diuinitatis mētibus nr̃is instillat: ppter qā ingt
psalmigraphus. Qd dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo.
Tua lex neq; de deo sapit neq; de celestibus: neq; terrena satis intelligit:
q putat sup̃is cure non eē. Magna olim & florida in alexād̃cia phoꝝ sco-
la fuit: & multi p syriā & alyā viri doctissimi claruerūt: quorū noia ad nos
vscq; puenerūt. At postq; lex machometea cursum habuit paucissimi no-
minant q nature archana p̃scrutati excellētes euaserint: quia nō p̃stat par-
uulis sapientiā tuus pph̃a aut tua lex: cuius fundamentū voluptas est &
tutela gladii. Inter nos vō liberaliū artiū studia admodū florent. Legitur
publice philosophia: audit in scolis theologia. Nullum doctrine genus
ptetermittit: gymnasia itarum in pluribus italie ciuitatibus clarissima re-
periunt nec transalpes in hispania in gallia in germania in britania colle-
gia desunt virosq; excellentiū. qui sapientiā p̃stant paruulis. Est em̃ ingens
xp̃ianoꝝ cura vt indocti erudiant & veritatē intelligant in nr̃a lege: que
nunq; mēta ē: diuinit⁹ cōprehēsa. At legifer tuus nō mō mēta sed le-
uiter sed indocte sed imprudēter sed insipide mendit: & sibi p̃ sepe con-
trari⁹ ē: quēadmodū sue legis inspector plane intelliget. Innumerabiles
sunt eius ineptie & annales fabule & pueriles nuges: de quibus libet hoc

loco pauca referre que de ceteris iudiciū pbeant. Exponēs machometes capitulū alchorani quod dicit filiorū israhel. in hac sniam loquit. Sit laus ei qui seruū suū ab oratorio qđ est belcarata ipa est domus melche vsq; in oratoriū sancte domus hierusalē nocte vna trāstulit. Circa quam benediximus deum. O vos homies audite & intelligite: cum abii a vobis venit ad me Gabriel sero post psalmodiā vespertinā que vltima est et ait. O machometes iubet deus vt se adeas: cui respondi & vbi eus visam & ait gabriel: vbi ipse est: & iumentū ilico adducit magnitudine inter asinum & mulum elberabil vocis hūane vocis capace. Et vna non amplius hora iter egit annos quinquēginta milium: & ait gabriel ascēde animal. & ito ad sanctam domū: ascendere volentē fugiebat iumentū & iussū est stare: quia machometes ascensurus esset nunquid accersitus est inquit: et respondente gabriele accersitū esse: nō sinā addidit: nisi pro me deum roget: obtuli preces deo meo p iumento: qđ me insidēte suauī gressu incessit: ponēs vngulā pedis anterioris in horizonte sul visus. & minori spacio qđ iētus implet oculi. ad sanctam domū pueni: comes aderat gabriel qui duxit me ad domū sanctā in ierlm & vicinā rupē: dixitq; descende qm ex rupe in celū ascēdes: & colligato illic iumēto portauit me bumer suis in celū: & cū applicuissē ad celum mūdi & ad portā eius: pulsauit Gabriel: & questiū est quis esset: & rōdit gabriel ego sum: & iterū querenti quis tecū adest: rōdit machometes & subdidit ianitor: nunquid vocatus Et ait gabriel vocatus: & apta est porta & vidi angelos: & bis genua flectens orauī pro eis. Et accepit me rursus Gabriel & vexit ad secundū celum: & fuit distantia inter celum & celū: quantus ister quingētoꝝ annos & sicut in primo celo ita in hoc celo pulsātū extitit: & rñsum pari solenitate ad septimū vsq; celum pcedit: equā celorū distantia pones. Et ait in septimo celo vidisse se angelos populū: & longitudinē angeli cuiusq; instar mundi fuisse: & aliquos mille vicibus extensiorē: & inter eos vnum aliquē inuenisse cui septies centena milia eēnt capita: & in quolibet capite totidē ora. Et in quolibet ore lingue totidē q septingenis mille milibꝫ ideomatibus laudabāt deum. Et rursus alterū angelū oñdisse qui fletet: & quesuissē cām fletus: & cum ille dixisset culpas eē. orauī p eo: & tunc cōmēdabat me gabriel alii angelo & ille alii: donec fui in cōspectu dei: & tribunali eius adhesi: tetigitq; me manu sua deus inter bumeros et frigiditas manus eius puenit vsq; ad medullas dorsi mei. His nugis atq; deliramentis implet machometes aures populī / Sed audiamꝫ alterā fabulam in libro cui titulus est de doctrina machometis: duo angeli notant arabes et naraches: quos ille asserit iussu dei in terras descendisse: vt genus humanū regerent atq; instruerēt tribꝫ mādatīs acceptis. Primū ne quēq; occiderēt. Alterū ne quid iniuste decernerēt. Tertiū ne vinum biberent. Cum aliqꝫ diu rexissent et iam ex toto orbe ad eos iudicia deuoluerent: mulier quedā decētī forma et oīm pulcerrima aduersus maritū suū cām

habēs iudiciū ab eis petit: atq; vt fauētes hēt iudices. vñ apā se prandū
babeant multis pēibus inuitat. Nō abnuūt angeli parat splenditū cōui-
uium. epulas & pocula mulier ipsa ministrat: apponunt fercula multipli-
cia & cum his vinū: qđ cum angeli recusarent instante sepius muliere: &
multas obliuente blādicias tandē biberūt & inebriati vino in hospitā in
caluerūt. eiusq; cōcubitum postularunt: spōdet mulier ea cōditione vt al-
ter eorū ascensum in celum oñderet. alter descensum: placet conditio illa.
Vt iter didicit mox in celū reliētis atq; irrisis angelis quā deus recogni-
tam inter sydera collocauit: cui lucifer est nomē. Angeli ad iudiciū euoca-
ti catenis ferreis in puteo pfundissimo religati sunt vsq; in diē iudicii p-
manuri: cum elegissent in hac potius vita q; in altera plecti. Hec est sapia
machometis quam docet paruulos hec eius tbeologia: hec doctrina di-
uinitus reuelata. Mira hominis audacia ne dicamus stulticiā seu dementi-
tiam. Quot sunt in his fabulis deridenda somnia. Non obiurgamus iu-
mentiverba quādo & asinā sacre littere locutā produunt: & gentiles bouē
Sed quid est q; vna hora iter quinquaginta milia annorū pergatur: meti-
re hec & diligēter cogita: an corpori nondum glorificato id possit accide-
re: quo iuit: vbi fuit quid circuiuit: non adhuc celum ascenderat: quibus
in locis tantū spaci pagrauit: nec iumentū eum tulit: quis tulit eum: vn-
de venit: quomodo venit: nihil horū dixit: quid peccauerat iumentū vt
precibus egeret: cui non est lex alia nisi nature & illi paret: quid ostiarius in
celo collocatus rogamine machometis egebat: an non satis felix erat:
fortasse altius cupiebat ascēdere: tanq; non iit illic pfecta oim beatitudo:
& regnet adhuc ambitio. Distantiā celorum ostendit: & sperarū quāta sit
crassitudo demonstrat: quingentorū annorū iter ex celo in celum ponit
& patere spissitudinē. Quid hoc: quis credat gentiliū fabulis simile som-
nium est. Aiunt illi dyonisiōq; quēdam geometrie sciētie nobilem in pa-
tria senectam diem obuisse: ppinquos funus ei duxisse: ad quos pertine-
bat hereditas hos consecutis diebus cum iusta pagerent: inuenisse in se-
pulcro eius eplām dyonisiōdori noie ad supos scriptā: que diceret eum a
sepulcro ad infimā puenisse terram: esseq; illic vsq; quadraginta milia sta-
diōq;. Nec defuerunt geometre (vt plinius ait) q; interpretarent significare
eplam a medio terrarū orbe missam: quo deorsum a summo longissimū
esset spacium & ibidem pile medium ex quo consecuta computatio est:
que circuitum terre id est totius pile ambitū ducenta quingenta quinq;
milia stadiorum pronūciauit. Sed armonica ratio que cogit rerum natu-
ram sibipsum congruere eodem plinio teste: addit huic mensure stadiorū
septēmilia. Heraclotepes huiuscemodi rerū solertissimus indagator: vni-
uersum terre ambitum: ducentorū quinquaginta duorum milium stadiorū
prodidit. Hipparchus stadiorū paulominus viginti quinq; milia adiecit
Reperiunt & aliorū sentētie admodū dissonē: neq; in banc vsq; diē mor-
tali cuipiā satis exploratā credimus terre mensurā: cui? neq; septētrione

nec meridie verius cogniti fines sunt. At tuus legifer maiora concepit
animo qui tanq̃ celum ascēderit: quingentorū annorū itinere distare celū
a celo p̃didit: quoniā tanta esset crassitudo sperarū: hoc idem asserit rabi
moyses bebreus genere phus: qui apud egyptios claruit. At phi quos
nostri probant non ita sentiunt nec ptolomeus alexādrinus astronomo-
rum facile princeps de crassitudine lunaris spere cum tua lege cōcordat.
in qua iter annorū sexaginta nouē & aliquorū mensū ac dierū posuit mili-
bus passuum viginti quinq̃ seu stadiis ducētis pro qualibet die cōputa-
tis. Alii vō astronomi qui hec diligēter indagauerūt: sperā solis plus q̃
sexcētis vicibus supare lunā tradiderūt: rursusq̃ martis sperā q̃uis sole al-
rior est & longe maiore habet ambitum. sp̃ciūssitudinē tñ multis vicibus
supari. Improbū humane mētis ausum: verū ita subtili argumētatione
comprehensū vt pudeat aliquos non credere plurimi hec incerta respuūt.
Tue legislatori fortasse credendū fuerit: nō quia illuc angelo bono defe-
rente cōscēderit. sed quia cum puerō ceciderit q̃ si hac de causa fidē ex-
petit credimus alioquin cum sacra scriptura dicimur: celum sursum & ter-
ram deorsum & cor regis inscrutabile est. Sed alia pcurramus angelos se
vidisse affirmat: eosdemq̃ corporeos: si mundo maiores angeli sunt: ne-
cessarium est aliquā eorū partē extra mundū eē. At phi mūdi circōflexu
omnīa cōtineri dicunt: nec quicq̃ exterius esse. Tuus legifer q̃n aliquid
solito plus adbibit: sōpōi dedit: quicqd̃ somniavit p̃ vero retulit: & oīa
sibi licere putauit: quo errore & angelos corporeos: & peccare & egere
veniam & se rogasse pro eis dixit. Simili somnolēta tactus se sup̃ hūme-
ris affirmauit manu dei: eius gelu vsq̃ dorī medullas penetrauerit: q̃ oīa
supius confutata sunt. Quis illud patiēter audiat q̃ angeli dei vino ineb-
riati specie mulieris decepti cōcubinatū eius appetierint: q̃ iter in celum
edocti ad conspectū magni dei puenit & honorifice accepta inter astra
locū obtinuerint: angeli penas dederit. atq̃ idcirco vinū homini interdi-
ctum q̃ tanti mali causa fuerit. Cōmemorat hec tuus legifer: & tāq̃ ex pe-
nu dei recepta boibus inculcat. Vide q̃ grauitē: q̃quere: q̃perite loquē:
poetarū figmēta q̃ pueris legunt: inter archana legis inserit. Pueri nostri
nō sine risu audiunt: cuius rapte in celum scie referunt: & in astra cōmutate
q̃ maior et minor vrsa vocant: pigri circa sarraea boete lucētes: Credim?
p̃ tua sapia te iam paruifacere atq̃ cōtenere tue legis figmēta. Sed mirar?
vehemēter q̃ indies aliqui relicto dogmate xp̃iano ad tuū migrāt: et af-
ferētes iniquā legē n̄am: amplexi tuā circūcidunt: et tuis inicianē sacris
et qui trinitatē p̃dicabant. nūc detestant: et qui xpm cruci affixū colebāt
et laudabūt: nūc derident. Sunt qui hoc agunt nō dubitā. Sed quinas
boies sane aut libidinis serui aut ambitionis: et quibus nullus erat locus
in nostra lege. Spreta a nobis et eieci tanq̃ vilia et inuilia mācipia ad te
transuerūt: nec tamē illos inextinguibilis cōscētie vermis rodere cessat
Qz si posses eorum introspicere corda: intelligeres procul dubio eos aut

vite future spem nullā breuiant admodū esse anxios: quia fontē aque viue
reliquerūt xpm Iesum. & nesciunt quo pacto redeāt: maius suum pecca-
tū existimātes q̄ dei misericordiā. Sed quid miraris si ad opes cōsequen-
das: ad voluptates exhauriēdas: nō nulli tue legi sese subiciūt: non ē hoc
nouū nec dignū admirationi. Idem quoq; & saraceni faciunt qui sepe ad
vos migrant. Illud est mirabile: illud stupendū: illud magnopere celebra-
dum q̄ tot milia populorū xpiano insignita nomine: sub tuo impio de-
gunt: grauiā tributa pendunt: nūc liberis priuant nunc cōiugibus oppri-
munt: durissima seruitute lacerant: vexant mille modis: nec tñ xpiane le-
gi renūciant. Qz si tuā acciperēt: mītiūs ferrēt imperiū: fierēt liberi: bono-
res & opes sperare possent: sed malūt tolerare seruitutē iugum: & in squa-
lore & miseria viuere q̄ xpm negare. Hoc stupēdum est & diuinū opus:
& qd te p̄cipue mouere debet nō q̄ pauci a nra lege aberrēt: sed q̄ tamul-
ti in ea pseuerēt: & q̄ tanta sit vel in aduersis cōstantia miraculū est: facit
hoc bonitas legis: & securitas eterne vite quā nemo sapiēs p̄nti postpo-
suit. Quid tu hic dicas: quid contrahiscere: aut mutare poteris. Vera est
xpiana lex: ex vtero recepta moysayce ex p̄p̄lis ex diuinis oraculis: deus
auctor eius est: filius dei eaz tradidit: ex ore dei manifestata est pura est &
nitida & immaculata & sancta. p̄fecta ex omī pte: nullā h̄z rugā: nūq; defi-
cit: nūq; claudicat in ea q̄ querit inuenit: qui petit accipit. & pulsanti api-
tur. Ipsa est fons clementie: iusticie culmē. pietatis speculū. māuetudinis
& misericordie plena. p̄ ea martyres innumerabiles sunt occisi: senes: iu-
uēnes: pueri: matrone: virgines: vidue: innupte puellae: crudelia carnificū
nō expauescere tormēta: sciētes beatos ēē mortuos qui moriunt in dño
Preterimus signa & p̄digia que certitudinē xpiane legis ostētāt. Quis
viros cōmemorare queat ex xpiano genere diuine & humani iur̄ excel-
lentissimos p̄fessores. vera mūdi lumina: sciētie fontes qui vsq; ad mortē
in fide xpi pseuerātes: p̄clara volumina ediderūt. q̄ tanq; sydera qdam do-
ctrine humanas mētes illustant. Et q̄ nam villo in loco lex est q̄ alterū ha-
beat Augustinū: alterū Hieronymū: alterū Ambrosiū: alterū Gregoriū.
Et nec grecos p̄tereamus q̄ religio virū vnq; habuit qui origeni copari
posset: quis hic in plerisq; locis errauit. Quis Iobāni crisostomo exeq̄bi-
tur: quis magno basilio: quis cyrillo: quis eusebio: qs gregorio nazāze-
no: Non sufficiet dies si numerare p̄gimus illustres nre legis doctores si
ue viuos siue mortuos. q̄uis non sint mortui sed nūc maxime viuūt &
tanq; stelle infirmamēto lucent: qui fidem sacratissime trinitatis elucida-
runt. Quid dicemus de religiosīs domib⁹ in quibus angelica ducit vita:
& pro p̄c̄toribus assidue effundunt preces dño: nec vnq; cessant diuine
laudes ac psalmodie. Benedictus mīrificis apud nos multorū monacho-
rum doctor & pater exiit: apud grecos magn⁹ basilius secuti sunt bern-
ardus abbas clareuallis. & bruno qui carthūsam instituit: quotidie san-
ctorum virorum apud nos augetur numerus: edificant noua monasteria

149

animam lucrificas: sic thurcorum populo bene cōsules. sic tue cogitatio
nes adimpleri poterāt: sic tuū nome in secula celebrabit: sic te omīs gre-
cia omnis italia: omnis eūropa demirabit: sic latine te littere sic grece sic
hebraice sic arabice omīs barbare celebrabunt: sic nulla etas de tuis laudi-
bus cōticescet. sic pacis auctor & fundator quietis appellaberis. sic te thur-
ci animarū suarū repertorem & christiani sue vite cōseruatorem voca-
bunt: sūte egipci: libici: arabes: & quecūq; sunt alie gentes extra christi-
caulas. aut his auditis tuā viam sequantur. aut tuis & xpianis armis par-
uo negotio domabunt. Et si noluerint in nostra lege te socium habere
experientur dominū in sua: nos te iuuabimus et omnium eorum allistem
te diuina gratia legitimū principem constituemus. Hec sunt que tibi
cum baptismo premia promittuntur. His te bonis diuina pietas procul-
dubio cumulabit obsequentem euangelio qd si respueris cōsilia nostra
peribit tanq; fumus gloria tua: et tu more hominū reuersus in cinerem
totus morieris. Christus regnabit in eternū cui ē bonor et gloria in secu-
la seculorum. Amen.

Oratio pii pape. ii. babita in cōuentu mantuano sexto kalendas octo-
bris. Annodm. Mcccdix.

EPISTOLA CCCCXI

1469 d Vm bellum bodie aduersus impiam thurcorum gentem pro dei
bonore ac salute reipublice christiane suasuri simus. Bene est ve-
nerabiles in christo fratres ac filii dilectissimi priusq; vos verbis
aggrediamur. diuinitatem ipsam cuius in primis auxilium expetendum
est: paucis in hunc modum affari. Protector noster aspice deus et respice
in faciem populi tui. Respice super hanc familiam tuam p qua dominus
noster Iesus christus non dubitauit manibus tradi nocentū et crucis sub
ire tormentum. Miserere plebis tue: et ne des hereditatem tuam in perdi-
tionem quam prope modo instare videmus. Surrexerunt em̄ iniqui et
impīi qui te non nouerunt. Venerunt gentes in hereditatem tuam pol-
luerunt templum sanctum tuum: posuerunt hierusalem pomorū custo-
diam. Vineam tuam exterminauit aper de silua et singularis ferus depa-
stus est eam. Nos quis hoc in loco tuo vt arbitramur ad tuendam reli-
gionem tuam cōuehimus: nihil tamen possumus nisi ades et presidium
affers: nihil sine te valet humana fragilitas: tua est potestas: tuum imperiū
tua omnis virtus. Tu fundasti celum et terram mare et omnia que in eis
sunt. Idem ē tibi velle quod posse. Nihil est quod tue valeat resistere vo-
luntati. Adiuua nos in te vno sperantes et te solum deum pura mente co-
lentes. Fac nobiscum signum in bonum et mitte nobis auxilium de lo-
co sancto tuo. Da nobis cor vt faciamus voluntatem tuam. et in prece-
ptis tuis ambulemus. Scimus quia non dees tu domine deus opem tu-
am suppliciter implorantibus: sed nos ipsi desumus nobis. Frigent pe-
ctora nostraingere colorē:ingere flāmas: vre corda et renes nros vt tuo
ignē succēsi: q tibi sūt placita meditemur ac sedā et peccatricē thurcorū

gentem (si tua voluntas est) de xpianoꝝ finibus eliciamus. Vos autē magnanimi et generosi pceres qui adestis: ne claudite ꝑcamur aures: ne diuertite mentē. Aperte deo interiora vestra qui mox volentibꝫ vobis in anias vestras illabet: et vos sibi templū atqꝫ habitaculū sibi faciet. Audite nos sua vice loquētes. Verba nra vba dei sunt: qꝫ filii sui iesu xpi quis indigni vices in terris gerimus. ipse nos sari iubet: ipse in ore nro vba ꝑposuit ipse nos bellum suadere in thurcos impat. Nō vos hodie cardinales aut epos aut minoris ordinis sacerdotes smone nro cōpellabimꝫ quos constat armis ineptos esse et piaculū et sacrificiū fuerit: nisi ꝑ seipsoꝝ in cā fidei qꝫ sunt ab eis expetenda: hoc est aurū et ofones sua sponte obtulerit. Vos illustres duces: vos marchiones: vos comites: vos regum: ac principum oratores: vos fortes et exercitatos in bellis viros verba nra cōmonifaciant: vos tangēt: vos requirēt quibus datū est: arma sumere nō vt inter vos dimicetis: sed vt eccliam vt religionē vt fidem xpianā barbarorū et infidelīū incurſibus defendatis. Potestas em̄ vt inquit paulus gladiū portat et vindictaꝫ maloꝝ. Laudē vō bonoꝝ videtis in quo statui: in quo discrimine sumus: et quātum a thurcis vrgemur: ꝑmimur infestamur: nō ignoratis: nisi arma sumētes eoꝝ impetū retēditis: baud dubiū quin lex euāgelica et om̄is nra religio pessundet. Audite igitꝫ viri fortes atqꝫ atētas aures adbibete: bellūꝫ suafuro qđ hodie nobis nimis incumbit. Tria vt nra fert opinio: principaliter explicāda et suadenda sunt. Primū est vt causas iustas atqꝫ vrgentes ostendat ꝑpter q̄s pugnare oporteat. Scđm vt facultates adesse doceat belligerendi et certam quodā modo victorie spem faciat. Terciū ac postremū vt magna secuturos prenia victores ꝑtēfaciat. In his hodie nobis elaborandū est: atqꝫ in his tota nra cōsumēto. De causis belligerendi primū dicere oportet que due sunt ꝑcipue et maxime. Prima est vt susceptas iniurias vliscētes res amissas recuperare. Altera vt futura (qꝫ ꝑpe imminere videmus) ꝑicula euitē. Ostendamus que nā sunt illa que amisimus quas nobis et deo nostro iniurias intulerūt thurci. Inflicta xpianitati vulnera: illatas cōtumelias iniustā notam facile cognoscetis: si que fuit olim xpiana religio et que nūc sit oīno estimabitis. Cognoscite hoc rogamꝫ et quātū gloriari possitis aniaduertite. Sacrosanctum euāgeliū quod ablati idolorum spurciciis saluator noster mundo inferuit novū duntaxat terre angulum aut vnā puīciā sed vniuersum ferme orbem impleuit: quēadmodū regius ꝑꝑbeta multis ante seculis de beatis aplis futurus ꝑreviderat dicēs. In oēm terrā exiuit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Per hos em̄ euāgelium mūdo innotuit quos ex piscatoribus saluator ipse ꝑdicatores effecerat dicēs. Venite post me faciam vos piscores hominū. Nec vana promissio fuit. Piscati enim sunt apostoli: non subipsis: sed xpo domino vniuersum ferme orbem. Omnes reges om̄es populi in eorum seu retia seu sagenas inciderunt. Impletum est em̄ illud Danielis vaticiniū dicētis

Omnes reges omnes tribus omnes lingue seruiēt ei. Verius xpo q̄ au-
gusto virgilianū istud attribui potest super garamantos & indos profe-
ret imperiū. Iacet ex ara sidera tellus: extra anni solifq; vias vbi celifer at-
las: axem humeris torquet stellis ardentibus aptus. Nam circa tempora
Constantini magni natum ex maria puerum. Indi simul & hispani cole-
bant. Nec septentrio nec meridies xpm ignorabat. Vt & romani p̄sulis
tanq̄ Hiesu christi vicarii maria & terras penetrabat. Pax alta per omēs
& tranquilla quies xpianos ibat: iacebat pardus cū agno: et leo cū vitu-
lo accubabat. Gens sancta: gens electa: populus acquisitionis xpiani ba-
bebantur. Tributa ex gētibus accipiēs et in capite populorū positi. Hec
fuit olim o xpiani maiorum vīorum gloria: hoc imperiū: hec autoritas.
Nunc quo nos thurci & saraceni redigerunt paucis animaduerte do-
cebimus. Indi q̄uis xpiani ferunt et armeni per asiam dispersi & pariter
ethyopes: in multis tamē versant erroribus: & ignorantes quā nosse de-
buerant xpī leges: ignorant a dño. Quid reliquū est: asie atq; affricę xpī
nomē atq; legem in pacato prosequit odio. Cepit hec calamitas sub He-
racleo cesare. Nam cum aperta esset omnibus via salutis per xpī dei filiū
qui annis antea circiter sexcentis mortem nostram inoriendo destruxe-
rat: inuidens humano generi dyabolus: & nimium dolens xpm vbiq; re-
gnare pseudo prophetam excitauit. In arabia Machometū nomine con-
leratū hominē qui se dei nunciū ementitus cōtraria euāgelii legem con-
didit: de qua paulo suo loco dicemus. Degenerauerat iam apud grecos
imperii & romana virtus sub aliud translata celum elanguerat: que res
xpianos opes paulatim euertit. Manserunt tamē in asia coplures xpiani
vīq; ad tempora Pipini francorum regis: qui anno abhinc circiter de ma-
gno noie apud germanos & gallos regnauit. Tunc vero digressi a sci-
thia thurci: capadociam: pontū: bithiniam: troadem: cilicias: & oranem
minorem asiam occuparunt: et nostra negligētia potētes facti non soluz
veros xpianos ex asia pepulerunt: sed transmissio nauibus belleponto
macedoniam: traciam: atticam: boeciam: pboudem: achaiam: acharnami-
am: epirum: pormam: et vtrancq; missam armis inuase re. et in ego ac ia-
nio mari ciclades et alias p̄ plures insulas subiacētes hos xpianos ad tri-
entis terminos posuere. Ad meridiem barbari ex affrica non solum infe-
ri maris insulas: sed ipsa quoq; italie litora classibus iri festant. In occide-
te magnam bithice partem quam granatam vocant mauri occupant. et
hispanos agitant reges. Ad septentrionem gelidamq; arcton luctuani:
polonis contermini magna ex parte ritu gentiliū viuūt. Veteres bun-
gari ad ortum chaniis iacentes: et tartari cum quibus liueni pugnāt:
christum prorsus ignorant: et vltimi noruegii populi cum semiferis ho-
minibus bellum gerunt. Hi sunt termini vestri o christiani sic circumdati
estis: sic in angulum coartati potentissimi quondā domini et orbis pos-
seditores. En quantum imperiū amisistis: quot nobiles vrbes: quot diti-

simas prouincias perdidistis: Inter quas etiā iudeam neglexistis: terraz
nobile. terrā sanctā: terrā lacte et melle fluentē: terram in qua primi nr̄e f̄i
dei flores apparuere. Heu pudor: heu dolor: fons & origo nostre salutis
Syon ad hostes defeat. Templū illud salomonis fama clarū. In quo dñs
totiens p̄dicauit. Bethleem in q̄ natus ē. Iordanē in quo baptizatus est.
Thabor in quo transfiguratus est. Caluariā in q̄ crucifixus ip̄sius crucis
possidēt inimici: sepulchrū dñi gloriosissimū: lectūq̄ illū purpureum cro
cos spirantē & suauissimis fragrantē odoribus: in quo propter nos vita
nr̄a obdormiuit in dño. nisi hostes velint inuisere nō potestis. At sarace
ni machometem hñt in potestate: in qua si vera ē fama: falsi prophete ca
daueri arda ferrea conditū: vī magnetis pēdet in aere. Vos v̄ro infeli
ces ac miserrimi xp̄iani sepulbro dei v̄ri & vr̄be clarissima hierosolima
priuati estis. Tacemus alexandriā thebas: mēpbim: ac om̄nē egyptū: ta
cemus antiochiā in qua primū xp̄ianorū nomen est auditū: tacem⁹ ephe
sim & alias apostolicas sedes in asia p̄ditas. Tacem⁹ septē ecclesias ad q̄s
Iobānes scripsit apocalipsim. Hierosolimā noui ac veteris testamēti ma
trem in hostiū eē potestate. Satis flere et dolere nō possumus. pro q̄ recu
peranda nullus labor euitari deberet: nullū declinari bellū. Nam si p̄re
petendis rebus iustā belli causam veteres putauerē: quis vnq̄ inscius in
duit arma q̄ vos xp̄iani: quibus tot vr̄bes: tot prouincie sunt erepte: tot
adempta regna: tantū ablactū imperiū. Iudei cū federis archam amississent
pro recuperatione nullū bellī periculū vitauere. Greci ob raptā belenā de
cennale bellū gessere. Cartaginēses propter fines paululū ampliandos
cruentissima plaia cū cyrenensibus cōmisere: pro quibus etiā phileni frā
tres interierūt. Romani sepe sociorū causa sumptis armis in pugnam exi
ere. Reuoluite hystorias nullum vnq̄ bellum tot causas habuit: quot vo
bis aduersus thurcos occurrūt. Sed quid ad nos vetera dicat aliquis: to
lerauerūt hanc infamiā proauī nostri: cur nos illis meliores sum⁹: cur tan
ta glorie cupipitas vt maiorum iniurias nō sanguine vindicemus. Esto
patres vestri negligētes fuerint: bonorēq̄ suū paruifecerint. An propte
rea vestrū negligetis & duplici notari turpitudine hereditaria. s. v̄ra pati
emini. an potius magnificis opibus deterfa progenitorū infamia glori
osum nomē acquirere conabimini. Sed negligamus si sibi libet antiquaz
ignominiam: vetusta damna: nec nos vr̄geat quod nos pupugit ānos.
Transcat omnis asia: omnis affrica. Europam saltem inspiciamus & no
stri tēporis rationē reddam⁹: an parum nr̄a etate nr̄a culpa perditū ē cō
stantinopolim oriētalīs imperiū caput & totius grecie columen: non pa
tres nostri sed nos ip̄si amisimus. Qui dum torpentes in ocio domi sede
mus vsq̄ danubium & sanum thurcorum arma penetrare permisimus.
Capta est nobilissima vr̄bs regia culpa nostra. quam pausamas prim⁹ cō
didit. Constantinus magnus restaurauit: & in emulationem antiquē o
p̄e amplificauit & magnificauit. In ea gentis imperator & ip̄se Constan

tinus nomic interceptus est: turba ingens trucidata: templa dei magni
polluta sunt. Inter que nobile opus Iustiniani sancte Sophie vocatum.
tetro Machometis ritu fedatum est. Beate virginis matris domini & ali
orum sanctorum imagines delere sunt: alta & dirupta relique martyru
porcis obiecte: sacerdotes occisi: matrone & puelle ipseque sacre virgines
ad libidinem rapte. Nobiles viris inter vina & epulas ipsius thurcoru
ducis iugulati. Saluatoris nostri simulacrum in cruce pendens in deri
sionem atque contemptum precedentibus qui dicerent. hic est christiano
rum deus. in castra delatum: sputo luto atque omni feditate iactatum. No
ua sunt hec & sub oculis nostris gesta. Flebunt: & tamen exultari non
possumus: cum vitulis marinis cum druso dormimus: letargum pati
mur qui tot contumeliis agitati e somno surgere non valeamus. Heu fu
rias: heu artes demonum. Pugnare potius inter se christiani volunt: qu
thurcos adordiri. Civilia bella magis cupiunt quam externa: & sepe paruis
de causis cruentissima committunt prelia. Pulsatus modo villicus: mo
do feruus. magnos traxit in arma reges. In thurcos qui deum nostrum
blasphemant: ecclesias nostras diruunt: & omne christianum nomen per
dere satagunt: nemo audet arma sumere. Omnes in arcum prauum da
ti sumus: declinauimus omnes: simul inuiles facti sumus: non est qui
faciat bonum non est usque ad vnum. Sed cogitabitis melius viri prudentes
& fortem induentes animi occupare que sunt amissa: & acceptas iniuri
as vindicare conabimini. Ac tantum de priori belli gerendi causa sit di
ctum. Nunc alteram attingamus: hoc est ut futura & prope imminencia
nostris ceruicibus mala euitemus. Possent fortasse aliquo modo tolera
re preterita si finis malorum esset: & non maiora impedirent discrimina.
Sed quo pacto sperare quietem ab ea gente possumus: que sanguinem
nostrum litit. Que occupata grecia in hungariam. i. in viscera nostra gla
dium adegit. Iuuenis est aduersarius noster etate florida: obusto corpo
re: animo uasto: tumido cursu victoriarum. quas sibi nostra negligentia
peperit: vanus est: deceptus est: si quis arbitratur adolescentem quietu
rum esse: auro abundantem: armis assuetum: & dominandi cupiditate
inflammatum. Ponite hanc spem nunquam ille arma deponet: nisi aut vi
ctus aut omnium victor extiterit. Proxima illi queque victoria: gradus e
rit alterius: donec subactis occidentalibus regibus: deleta christi euang
gelio: machometicam legem ubique gentium inserat. Neque arbitremini
longam moram prius quam vos adeat. Nam vicine ille gentes tot bellis attri
te nisi opem fertis amplius carpere non audebant. Soli fideles hungari
perseuerant: non tam diu stabunt nisi adiuti. Et hi quidem muri loco vobis ad ori
entem remanserunt: quod diruto neque thurcones neque bohemi: neque poloni satis
tuti erunt. Non asperi montes non alta flumina iter impediunt. Nihil erit
victa hungaria thurcis inuium: nihil insuperabile orbis imperium que
rentibus. Per caruos & forum iulii terrestribus copius facilis in italia pate
nii

bit transitus. Naualis exercitus ex vallana quā thurci possident: vni⁹ no
etis nauigatione brundisium patet et in superiori pte et in inferiori aperta
est thurcis italia. Vtinā mēdaces et falli pphie simus in hac parte. Sed cre
dite nos foliū recitare sibile. Veniēt veniēt thurci nisi obuiā imus et au
ferent vobis locum et gentē. Nō timēt hec fortasse hispani et galli neq
theutones qui rbenū accolūt: neq anglici oceano circūfusi. Ac pruden
tes reipublice gubernatores: bellū foris q̄ domi malunt: et remotissimā
laudent miliciā. Perniciosa et funesta sunt q̄ gerim⁹ in nr̄is laribus bella.
Romanis vrbis domitoribus nulla suscepta calamitas durior q̄ in italia
fuit. Nec illi banibal felicius q̄ in africa vicerūt. Credite nobis proceres
credite nobis. Nō est cur amplius dissimuletis: non ē cur amplius disse
ratis arma sumere. Si agros vros: si focos: si liberos: si vxores: si liberta
tem: si fidem ipam in q̄ baptizati et renati estis retinere cupitis: bellū no
bis credite bellū geratis oportet. Neq nos bellū iniustū suādemus q̄ ei⁹
locū temem⁹ de quo scriptū ē iusticia et iudiciū preparatio sedis tue. Nec
plura de primo et principali mēbro. Audistis viri pstantissimi ac nobi
lissimi quas ob causas in thurcos pugnare oporteat. Nā et suscepte in
iurie id exposcūt et in futurū xpianorū indēnitati cōsulendū est. Nūc qd̄
erat fm nr̄i ordinis mēbrū. i. an possitis hoc bellum gerere et an victoria
spērada sit aiaduertite. Cū xpianis nobis sermo est: qui diuitē italiā: no
bilē galliā: fortē hispaniā: bellicosam ac populosam germaniā incolunt.
his arma: his equi: his homines: his pecunie abunde suppetunt. His vi
res longe maiores q̄ thurcis assunt. Audimus tamē nōnullos eē q̄ thur
cos supra modū extollunt: nec superabiles putant tot pliorum victores.
Nos magnas eē thurcorū opes fatemur: sed multo minores q̄ fama fe
rantur: neq nostris quouis modo compando. Illi em̄ etsi oēs conat⁹ ad
hibeant supra tamē ducēta milia hoīm non educēt. Sed quos homines
imbelles atq̄ inermes ex assanis et grecis mixtos nostris quanti faciat asi
anos. Remus ille virgilianus cui⁹ illa sunt verba. O vere pbride neq em̄
pbriges ite p alta dindīma vbi affueris bifforē dat tibia cantum. T impa
na nos buxasq̄ iuuant beredintea matris dee. Sinite arma viris et cedi
te ferro. Greci quoq̄ illustres quondā aie haud quāq̄ vigorē antiquum
retinēt. Degenerauerūt ferme oēs qui thurcis parent neq in armis neq
in lris pristinū referunt spiritum. Ceciderunt omnia cum imperio. Non
stant simul fortia pectora et feruitus qui fortes viri in castris thurcorum
militant ex christianis sunt ad summam quadraginta milia: nigre atq̄ in
felices anime que vbi vos armatos viderint furis agitate suorum scele
rum et vltorem deum ante ora cementes ferrum stringere nō audebunt
Reliqua turba in prelio nulli est vsu: nisi cede sua fatiget hostes. Percur
rite gesta maiorum. Asiana bella muliebria putauerunt. Alexander ma
gni alexandri propinquus cum bellum gereret in italia. Frater meus in
quit in assia cum feminis pugnat. Mibi autem cum viris certamen est. Ju

lius cesar cum de pōticibus gētibus triūpharet que asiam incolūt: in cur-
 ru suo hec verba iussit scribi. Veni vidi vici: ac si solo aspectu superandos
 diceret asianos. Gotfridus & alii qui secum in asia militarunt parua sepe
 manu innumerabiles hostiū copias deleuerūt: ac ipos thurcos tanq̃ pe-
 cudes maētauerunt. Sed arbitramini fortasse meliores hodie thurcos eē
 victa grecia q̃ solim fuerint. Ad quales sint pugna thaurinēsis ostendit an-
 no abhinc tercio gesta. Tharinū vocauere prius opidum ad confluentes
 sanū & danubiū situm. Hoc euo nostro alii albam alii beldradū vocant:
 propter situm: non magni momēti castellū: id cunctis viribus suis thur-
 ci expugnare adnixi sunt. Pagnatū est inter diu noctuq̃ summa conten-
 tione. Erant christiani milites qui oppidū tuebant pauci cruce signati:
 non nobiles aut diuites: non bellis assueti: non armis testi: sed rudes in-
 cōpositi agrestes. Et bi tamē thurcos vicere: nō tam ferrū q̃ fidem hosti-
 bus opponētes. Ab his tumidus ille thurcorū impator insupabilis an-
 tea creditus & terror gentiū appellatus in acie victus: ab obsidione deie-
 ctus: castris exutus: turpē arripere fugam cōpulsus est. Quid iohānis de
 bimiad victorias referam? Quid Georgii albanī triūphos cōmemore-
 mus: cuius conspectū nunq̃ ferre thurcorū acie potuere. vnus nobis ex
 emplo sat est. Iohannes vintimili⁹ qui cū trecentis militibus in epirū p-
 fectus suppetias nepoti ferēs supra decē milia hostium fudit: strauit: dele-
 uit. Hi sunt hostes vestri o christiani. Cū his vobis hominib⁹ pugnādū
 est qui neq̃ ferire neq̃ feriri nisi in terga nouerūt. Q̃q̃ & si fortissimi es-
 sent & bellacissimi. In deo tamē sperandū erat qui cause sue nequaq̃ de-
 esset. An modo scriptū est: in deo faciemus virtutē & ip̃e ad nūc dēdu-
 cet inimicos nros. Orabat Moyse in mōte & populus vincebat in acie.
 Sol retinuit cursum suū ne victoris Iosue retineret cursum. Madianitarū
 plenissima & munitissima castra cū trecētis viris dissipauit Gedeon. Am-
 monitarum numerosum exercitū cum paucis militibus superauit Iephte
 Superbissimos philisteos solus humiliauit Sampson. Nec in manu femi-
 ne cum de⁹ voluit victoria defuit. Potentes in armis cbananeos extermi-
 nauit Delbora. Sisaram interfecit Ibael. Et Holofernem obruncauit Iu-
 dith. Multa sunt huiuscemodi in veteri lege. Nec noua magnificis caret
 exemplis. Constantino magno pugnam timētī: signū crucis in celo mon-
 stratum est: & vox diuinitus audita que diceret. In hoc Constantine vin-
 ce. De Theodosio piissimo imperatore illi sunt versus. Omnium dile-
 cte deo cui militat ether. Et coniurati veniunt ad dāssica venti. In brita-
 nia que nunc anglia nuncupatur vt autor est Beda barbarorum ingētes
 copias pauci admodum christiani et inermes alta voce canentes alleluia
 deleuerunt. Non est abbreviata manus domini: q̃uis elongata est a no-
 bis misericordia sua propter peccata nostra: sed propiciabilis est domi-
 nus deus noster et multus ad ignoscendum: si redierimus ad eum et ip̃e
 ad nos redibit. Facile per obedientiā placabimus quē per contumaciā

irritanum? qui vt primū nos vident humiliato corde: mox odiū in nos
cōceptū vertet in hostes et nobis victoriā mittet. Hanc deam eē veteres
putauere: quā iupiter mitteret. Illā vero tanq̃ regi deorū obtēperantem
ad eos ire quos iusserit: et in eorū parte consideret. At hoc verū est sicut
ait Augustin⁹. Nō de illo ioue quē deorū regem p̃ sua opinione sinxe-
runt: sed de illo vero rege seculorum q̃ mittat non victoriā que nulla
est substantia: sed angelum suū: & faciat vincere quē voluerit. Sicut in ca-
stris assirioꝝ accidit Ezechiā regē obsidētib⁹: in quib⁹ angelus dñi cen-
tum & octuagintaquinq̃ milia hoim vna nocte interfecit. Hec victoria
id est hic angelus: oib⁹ proculdubio de celo mitti⁹ qui pro causa dei re-
cto & magnanimo pugnant. Verū cū in eo hoste nobis pugnandū est q̃
deo nō prorsus aduersat. libet hoc loco pauca de saracenorū lege refer-
re: quā thurci sequunt: vt cōfidentius pugnam iniatis: quo fediores ac
magis impios cognoueritis. Sceleratissima ē machometea lex: q̃ nō so-
lum xpī diuinitate respuit: sed innumerabilibus aliis scatet errorib⁹. Nā
q̃ vt p̃teream deliramēta & ineptias illas: quibus angelos corporeos de
flāma ignis creatos intertinōs affirmat: & origeni colentens demones
aliquando saluandos tradit: & celum de fumo factū & lunam eque splen-
dulle cum sole: sed volitantis angelis gabrielis ala tactam fulgorem ami-
sisse. Quis illud tolerare queat q̃ mundū cum Democrito sentiens sor-
tune casuq̃ submittit & diuinam providentiam aufert? Quid q̃ sacro-
sanctam trinitatē respuit & impossibile ait deum habere filium? Et quis
xp̃m ex virgine natum consentit: iustum & sanctū hominē qui cunctas
curauent egredines: deum tamen eē cum Arrio negat: nec pro nobis
obiisse cenlet: sed sublatum a deo in fine seculi moriturū & tū deniq̃ sur-
recturum: iudeos aut̃ alium sibi similit̃ crucifixisse delirant: nec sanctispiri-
tus dignitati glorieq̃ consentit: quem creaturā cū Nestorio macedonio
q̃ metit̃. Et omne fidei meritū auferēs. In sua quēq̃ secta saluari homines
peribibet. Alioq̃ recte viuētē nisi a sua lege abierit. Et quia nō cōstant
inter se mēdaciā. Alio loco neminē saluari alserit extra legē a se traditam.
In q̃ beato Paulo cōtradiccēs. Circūcisionē seruari p̃cipit. Et vini tū con-
suetudinē phibens: ceteras voluptates indulget: supra & adulteria cuꝝ
captiuis & emptis mulieribus admittit. Vxores plurimas: & cum bis di-
uortia passim cōcedit. Nec cōcubit⁹ nature aduersos inbibet. Postremo
hō & bestialis future vite beatitudinē sola carnis voluptate metit̃. En sa-
pientem hominē q̃ se dei prophetā audet nominare temerator antique
legis: corruptor noue: p̃stitor aīaz: verus p̃curator orci. Et primus sa-
thane satelles: cuius auditores inferni mancipia sunt quales thurcos esse
nō dubitamus: aduersus quos armis cōtendere sacrificiū deo fuerit & ac-
ceptissimū spectaculū. Ceteroꝝ q̃a diuinitateꝝ xpī vt diximus impia sarace-
noꝝ & thurcoꝝ secta prorsus excludit: non ab resuerit hoc in loco maie-
statē eius & gloriā in mediū asferre cūctisq̃ palā facere xp̃m quēꝝ colim⁹

et cuius causa bellū suademus verū deū esse sibiq; tūra deberi et diuīos
honores. Aggrediamur igit̃ hūc articulū. Sp̃ em̃ conandū est vt veritas
magis atq; magis elucescat. Agem⁹ aut̃ pingui minerva nō more p̃bore:
quos vix illuminatissime p̃nt̃ intelligere metes: vt quisq; cū p̃ximo suo
loquit̃ ita & nos hōdie vobiscū loq̃mur. Cupim⁹ em̃ etia a piscatoribus
intelligi q̃ fide a piscatoribus accepimus. In primis aut̃ illud assumimus
quod omnes ferme concedunt: deū. s. vnū esse a quo oia condita sunt &
gubernant̃ vniuersa. Docēt t̃m viri sapientes mūdi machinas & tantū re
rum ordinē: quantū in mūdo cernim⁹ stare nō posse nisi & vn⁹ eēt rector
oibus imperas. Recipim⁹ igit̃ cōfessa maiorū qui mūdialis machine re
ctorem et quidē vnū eē fatent̃: eūq; deū vocāt: quo nihil mai⁹: nihil meli⁹
aut inueniri aut excogitari queat: hūc nos xpm̃ eē luce clari⁹ ondē: ad
qd̃ efficiendū tutissima & aptissima via ex miraculosis ei⁹ opibus patet.
Nā & ipe interrogatus a iudeis an xps eēt. Loquor vobis inquit & nō
credicis mibi: opa q̃ ego facio in noīe patris mei ipsa testimoniū p̃bibeāt
de me. Facestant igitur dyaleticorum syllogismi & oratorū inductiones:
iosa nobis xpi opa xpi diuinitatē ostēdant: religionisq; nostre fidem con
firmant facta nō verba. Ponat̃ igit̃ ante oculos nostre mentis homo qui
vocatur ad nuptias aquam in vinū cōuertat: quo cūq; iter faciat egrotos
solo verbo sanitati restituat: mutorū linguas in eloquiū soluat. Claudis
gradīedi facultatē tribuit. Cecis lumē: surdis auditū p̃beat: paliticorum
mēbra cōsolidet. Respersos elephātie maculis repurget ac nō solū vires
imbecillis adiciat: sed ipsos quoq; mortuos in sepulcro quadriduanos
tanq̃ somno solutos ad vitā reuocat. Secreta & cogitationes homi
nū intelligat: futura prenunciet: demonia eiiciat: super aquis siccis pe
dibus ambulet: ventis imperet atq; mari. Postremo volens iuxta sermo
nem suū prius habitū: captus a iudeis. crucifigatur: interficiatur: sepeli
atur: & tertia die resurgēs: tractandū palmandūq; corpus suū discipulis
offerat: edat & bibat cum eis. Et tandem post quadraginta dies videntī
bus illis in celum ascendat. Quid hic post tot signa dicemus? An non in
terrogatus a discipulis Iohannis: Tu es qui venturus es an alium expe
ctamus? Interrogatores ipsos ad miracula remissit. Certissima quippe di
uinitatis argumētatio est miraculorū ostensio. Qz si nōnulli philozop̃o
rum naturam ipsam deam eē putauerunt: cur nō magis deus ille creden
dus est: qui nature dominium se habuisse miraculis patefecit. Dicat for
tasse aliquis Moysen: Helyam: Heliseum: ceterosq; prophetas & ipsi
us Christi discipulos: signa & portenta fecisse: ac nature cursū retinuis
se: non tamen fuisse deos. Verum est id quidē: sed neq; illi deos seie dixē
runt. Mentiri em̃ & miracula facere supra naturā q̃ xps fecit nulli ē dātū.
Sicut apud Iohannem testatur cecus a domino liberatus. Scim⁹ inquit
quia peccatores hoc est mēdaces deus nō audit. Et nicodem⁹. Rabi
scimus inquit quia a deo venisti. Nemo em̃ pōt̃ hec signa facere q̃ tu fa
n̄ iai

cis nisi esset et eo deus. Ad hec que retulimus & alia quæ plurima de xpo
miracula sacrosancta quatuor euangelia tradunt quattuor vberissimi testes
affirmant. Accedunt epistole doctoris gentium Pauli et actus apostolorum. Ex quibus
palam sit ea signa xpm fecisse per que nature dominus ostenderetur. Fuit igitur cum
deus & ipse verax: neque enim medicibus deus coniungitur. Si verax xps igitur
& deus: qui de se ipso dicit in euangelio. Ego sum via veritas & vita: & qui
videt me videt & patrem. Et rursus. Ego & pater vnus sumus. Et alio loco.
Pater clarifica me ea claritate quam habui apud te prius quam mundus fieret.
quibus verbis se deum esse manifestissime testatus est. Quod si quis euangelio
non credit: non videmus cur Moyse credat & aliis antiquæ legis scriptori-
bus. Credunt greci herodoto: tucididi: pollibeo: xenophonti: diodoro. cre-
dunt romani liuius: salustius: trago: cornelio: suetonio. Credunt & alii suis
historicis. Cur nos non credimus nostris? Quod illi minime cum nostris
comparandi sint: illi enim nullius autoritate recepti sunt sanctum euangelium
multa patrum consilia prius approbauerunt quam legendum ecclesiis traderet.
Ad cuius robur etiam martyres accedunt qui pro testamento domini sua
corpora tradiderunt & lauerunt stolas in sanguine agni. Inter quos etiam
virguncule magno miraculo non expauere supplicia. Accedunt & sanctis-
simi doctores qui cum essent perspicacissimi nequaquam euangelio credidisse-
rent: nisi veram eius historiam cognouissent. Sicut apud grecos Diony-
sius ariopagita: Iohannes chrysostomus: Gregorius nazanzenus: Cyril-
lus atbanasius: magnus Basilius: & alii quæ plures. Apud latinos quattuor
doctores fama illustres: Gregorius: Ambrosius: Hieronymus: Au-
gustinus: & ultra illos Ciprianus carthaginiensis: Ysidorus hispalensis: Hi-
larius pictauiensis: Eusebius versalensis: & proximi euo nostro. Thomas
aquinas & Albertus magnus natione sueui: & alii pene innumerabi-
les qui fide xpi diuinitate non more philosophorum qui sibi ipsi aduersantur.
Sed omnes vno ore loquuntur: ut sine deo putanda non sit tanta vnitas
atque concordia. Confert & multum romanorum auctoritas qui cum essent sapi-
entissimi atque potentissimi quondam domini et orbis possessores collum
euangelio nunquam submisissent: nisi aut rationibus victi: aut miraculis tra-
cti. Quis propterea viros fortes eosdemque prudentes hispanos: gallos ac
germanos euangelium suscepisse crediderit: nisi magnis rationibus persua-
sos. Sane cum lex gentium mollis esset christianorum durior: nemo hanc sub-
ire voluisset nisi auctorem eius deum esse didicisset. Sed illud omnem ambigu-
itatem excludit: omnem titubationem auertit: omnem credendi moram expellit quod
multis seculis prius quam xps carne indueret: natiuitas eius ex virgine san-
ctimoniam vite: miraculorum patratio: legis editio: captiuitas tormentum: per-
pessio: crucifixio: mors: resurrectio: in celum ascensio & reliqua que de ipso legi-
mus: ita in prophetis scripta reperiebantur: sicut postea gesta sunt. Lege
ysaiam: Hieremiam: Danielelem: Ezechielem: Dauid: Salomonem: & alios
prophetas quorumque de Christo iam facta commemorant: euangeliste eadem

diuino afflati spiritu. Propheeta futura predixerunt deum & hominem in
Christo recognoscentes. Nec sibilanti contemnenda est auctoritas: que
logo tempore ante natiuitatem dominicam vaticinate vt Firmianus &
Augustinus affirmant: plura de Christi deitate cecinerunt. His coniungit
bonestissima lex Christi omni ex parte venerabilis ac modesta. Nam qd
aliud episcopus docet q̃ celestem agere mortales in terris vitam: Iubet
enim nos deū colere festos dies sanctificare: proximos quasi nos ipsos dili-
gere: pauperū misereri: viduas & pupillos atq; oēs imbecilles protegere
Infirmos & in carcere clausos visitare: mortuos sepelire: castis nedū ma-
nibus sed etiam oculis esse: adulteris: stupra: fornicationes: iurgia: lites:
ebrietates fugere. Primos in cenis accubitus & omnes mundi pompas:
omnes blandicias deuitare. Reges ac parentes honorare: magistratibus
ac sacerdotibus obedire. Postremo thesauros veros ipsamq; felicitatem
nō in terra sed in celo querere. Hec lex Christi est: hoc preceptū: hoc te-
stamentū eius. Coniūgite nūc omnia simul. Christus ex virgine natus:
castissimam vitam ducit signa & miracula facit: nature imperat: legē per-
fectissimam edit: quo orbis cōsensu recipiē deum se dicit & hominē: pro-
phete: martyres et doctores sibi astipulant. Quid hec inferunt simul iun-
cta nisi verum eē testimoniū Christi de seipso: et ipsum verū atq; indubi-
tatum eē deum. Machometem arabicum: falsum mendacē: perditum: ac
omnino respiciendum qui hec negauit. Verus igitur Christus: deus verus
verus deus et homo xps misertus hūani generis primi parentis culpa vt
iam primi damnati: vt nos redimeret: ex arce celesti & altissimo dei thro-
no splendor eterne glorie figura substantie dei moderator orbis: iudex
futuri seculi ad nos descendit. Neq; rapinam arbitratus est se eē equales
deo: sed formam serui accipiens: exinanivit seipm factus obediens vsq; ad
mortem: mortem autē crucis. Neq; ista sine suppliciis atq; tormentis: sed
dorsum suū vt inquit vsq; ad flagella. Maxillas suas ad palmas.
Genas suas a feditate sputorū nō auertit. Speciosus forma pre filiis ho-
minū: speciem atq; decorem amisit: ductus est tanq; ouis ad victimam:
& inter latrones deputatus est. Diuiserunt sibi vestimēta eius: & super ve-
stem suam miserunt sortem. In siti sua potatus est aceto: & spineam coro-
nam posuerunt super caput eius: Nō fuit dolor sicut dolor suus: a plan-
ta pedis vsq; ad verticem nō erat in eo sanitas: nec tamen eiulatus emisit
sicut agnus coram tondente stuit. O homo o christiane o qui fidelis vi-
deri vis. Et cur ista Christū tulisse existimas: Iustus erat: & dolus inuen-
tus nō est in ore eius. Cur tot suppliciis subiicitur innocens: Pro te do-
luit homo. Peccata tua ipse portauit homo: et tu suo liuore sanatus es ho-
mo. Bonus pastor animam suam posuit pro ouibus suis: & mortem tu-
am morte sua redemit. Et quas tu illi gratias reddis: Quid facis quid co-
gitas vt gratus inueniaris: Thurci nomē suū blasphemant: altaria sua

diruunt: legem suā hereditatē suā perdere conantē: & tu domi iacēs in ocio
O reges: o duces: o viri potētes: surgite iam tandem & xpi dei vestri reli
gione ac honorē defendite: qñ nec opes nec vires vobis q̃ thurcis mi
nores sunt: & certissimi estis pugnaturis vobis p lege dñi diuinū auxi
lium implorantes minime defuturū. Nec plura de secundo & principali
articulo. Tertiū & vltimū modo si placet q̃ breuissime absoluam⁹ hoc
est q̃ premia cōsecuturi sint aduersus hostes fidei pugnaturi. Audite ad
hibite aures fortissimi milites: magna sunt & inestimabilia bona: q̃ hui⁹
bonestissimū belli victores adipiscemini. In primis qcūq̃ in hoc bello ac
quiretis: arma: equos: vestes: argentū: aurū: seruos: ancillas: agros: vrbes
provincias: regna: iuste & licite p nra distributione possidebitis: & vltra
hoc clarissimū nomē & famā eternā cū viris illustribus cōsequimī. Sunc
hec quidē more gentiū expetenda. Nec maiora quesuere romani greci
barbari belligerētes. At vobis o procures p̃mia longe maiora pmittunt.
Nam regni celestis possessio & xpi hereditas vobis offert: & hec quidē
nō solū vincentibus verū etiam fortiter occubētibus. Nā quid pdecesso
res nros vrbano: eugenio: innocēcio: alexandro atq̃ alios fecisse cō
stat: xpianos oēs cruce signabimus in hanc expeditionem ituros & pu
gnaturis pro lege dñi plenissimā oīm peccatorū suorum veniam largie
mur: & apostolicis clauibus paradisi portas aperiemus. Omnibus inqt
rator qui patriam iuuerint: auxerint: defenderint: certū est eē in celo dī
finitum locū in quo beati euo sempiterno fruātur. Verius & cert⁹ hoc
illis promittitur qui religionē christianā & orthodoxam fidem tuebun
tur: & aduersus impios thurcos inuictis animis bellum gerent. Festine
mus igitur ad hoc bellum in quo morientes veram inueniemus vitam.
Non hec quā viuimus vita est: sed potius mors que fugit velut vmbra:
& nunq̃ in eodem statu permanet. Sicut lilia & flores deficiunt. Leuissi
ma res est que hominē extinguit. Bestiole minime nobis insidiantur: &
paruule serpentis morfu & aranee nōnunq̃ ictu perimus. Anacres poe
ta acino vne passe & Fabius senator in haustu lactis vno pīlo strangula
tus ē. Nihil fragilius humana vita que tum incerta tum breuissima euū
nīm vt q̃ longissimū sit teste David in ipsis septuaginta vel octuaginta
finitur annis. Quid amplius labor & dolor. At esto nestoreos viuas an
nos & Matusalem impleas etatē. Quid tibi postq̃ cursus pactus ē: Bre
ue est quicqd finis: & stulticia est in his spem ponere que p̃tercūt. O ho
mo moriendus ē quisq̃ es: & hec relinquēda q̃ sunt in terris charissima.
Nemo natus nō morit. A morte mortales appellamur. Nemo nīm no
uit an borā victurus sit: & tñ hec terrena diligimus q̃ mox relicturi sum⁹
quin poti⁹ transitoria p perpetuis cōmutamus: & hoc thurcēse bellū ag
gredimur p qd possum⁹ immortales fieri: & ad illam ciuitatē hierusalem
peruenire: quā summus rerū opifex mira pulcritudine & artificio inchar
rabili molitus est. In qua deū ipm facie ad facie videbimus: & ipsius boni

tate fruemur: in qua sanctos intuebimur angelos & oim spiritū beatorū
ordines q̄i cōcūes & cōtubernales habebim⁹: in qua nīl nos latebit
eorū q̄ vbiq; sunt. Liberatus em̄ hac terrena cōpage animus. oim regū sei
entiā nō vt sensīt Plato recupabit. sed vt Aristoteli & nr̄is placet doctōri
bus cōsequitur. Illic nīl timebimus nec planete nec comete nobis for
midabiles erūt: quos p̄horrescant reges. Sedebimus (vt p̄pheta testat⁹)
in pulcritudine pacis: in tabernaculis fiducie: in requie opulēta. Inuenie
mus sabbatū sine vespo. i. requiē sine fine. renouabitur vt aquila iuuet⁹
nr̄a: que nullo senio nulla tēporis lōgitudine corrūpetur: satiabimur ap
parente gl̄ia saluatoris nostri quem sine fine videbimus: sine fine amabi
mus: sine fatigatione laudabimus. O igitur nobile bellū. o felix p̄mīum.
o expectabile pugnā. ex qua siue vincimus siue vincimur semp reges
euadim⁹. & cum deo nr̄o triūphantes lucidas paradisi sedes querimus.
pro quibus cōsequēdis Stephanus p̄thomartyr lapidibus celsus est. Pe
trus & Andreas in cruce suspensus. Paulus securi p̄cussus. Bartholome
us viuēs cute nudatus. Sebastianus sagittis p̄fossus. Laurentius flāmis
exustus. Sed nō hec ex vobis viri fortes supplicia requirūt: minori p̄cio
celū p̄mittitur: pugnate tm̄ fortibus animis pro lege dñi: & oīa consequi
mini: de quibus scribit Paulus: quia nec oculus vidit nec auris audiuit:
nec in cor hoīs ascēdit q̄ p̄misit dñs diligētibus se. O stulti et tardi ad cre
dendū in his q̄ sacre promittūt iur̄. dīgitō dei reuelate atq; cōscripte: o si
adessent nūc Crōdesius. Baldeuinus. Eustachi⁹. Hugo magnus. Boe
mūdus. Tancredus & alii viri fortes: qui quondā hierosolimā p̄ medias
thurcorū acies penetrātes armis recupauerūt: nō sīnerēt p̄fecto tot nos
verba facere: sed assurgētes vt olim corā Vrbano sc̄do p̄decessore nostro
de⁹ vult de⁹ vult: alacri voce clamarēt: vos taciti sinem oīonis expectatis:
nec hortamētis nr̄is moueri videm⁹: & fortasse sunt inter vos qui aiunt.
Multa hic p̄tīfex loquit⁹ vt nos mittat in aciē et corpa nr̄a hostib⁹ oblici
at gladiis: sacerdotū hic mos est: alligāt aliis onera grauissima que ipsi di
gitō nolūt attingere. Nolite ita putare filii: nemo patrū vestrōrū memo
ria in hac sede sedit qui pro fide xpi maiora fecerit q̄ nos iuuantibus vo
bis: et dño fauente facturi sumus. venimus huc vt videtis nō parum de
biles: neq; sine piculo nr̄i corpus: neq; sine damno teriarū ecclesie: plus
defensionē fidei q̄ patrimoniu beati Petri fecimus. et q̄ valitudinem
et quietem nostram Accēuerunt expense mirū immo dū. redditus autē
apprime diminuti sunt: neq; gloriā dī referim⁹: teder pudetq; nos
plura facere nō potuisse. O si q̄ fuerant iuuenili in corpe vires: be nūc ad
essent: nō iretis sine nobis ad bellū: neq; piculū sine nobis subiretis: ipsi
ante signa p̄cederemus: ipsi crucē domini portarem⁹: ipsi vexillum xpi
perfidis hostibus obiceremus beatosq; nos ipsos arbitrarem⁹: quibus
datum esset pro Hiesu mori. Et nunc si cōfietis nō recusabimus egrotus
corpus fessamq; animam in hac felicē expeditiōem xpo deuouere. Per

castra per acies: p medios hostes si suaderis lectica vebi generosum pu-
tabimus: nec magnifica verba ignauo psequemur animo: cōsulite quid
magis xpiane rei conducatur: nihil aduersabimur de corpe nro: de psona:
de pecunia nra. Vestrū iudiciū amplectimur. Metimini vires aplicas: esti-
mate qd temporalia: quid spūalia simul conferant. Et qd vobis videtur bu-
meris nostris onus imponite: nihil recusabimus: duos habet ecclesia the-
sauros: spūalem alterum materiale alterum: vtrunq; liberaliter erogabi-
mus: & illum qui nunq; exbauriri & hunc qui nunq; impleri potest. Im-
presentiarum tamen nihil aliud ex vobis petimus nisi vt bellum contra
thurcos gerendum decernatis: de pecuniis conquirendis: de ducibus eli-
gendis: de classibus instruendis: de sede belli: de tempore expeditionis.
postea disseremus. Neq; difficilis consultatio erit: qn nec arma: nec equi
nec naues nec pecunie: nec fortissimi milites: nec peritissimi duces xpia-
nis desunt. Adsit tm cōmūis voluntas huius bonestissimi belli gerendi.
Quam vt mēibus vris inferat ille rogamus: qui cum patre & spiritus san-
cto sine fine regnat Hiesus xps amen.

Bulla de professiōe in thurcos. Et de prerogatiuis eiusdem passagii.

CCCCXII

Ius episcopus seruus seruorum dei. Vniuersis et singulis christi-
p fidelibus. Salutē & apostolicam benedictionem. Ezechielis pro-
phete magni sententia est. Venientem gladium nisi annunciaue-
rit speculator animarum: que perierint sanguinem de manu eius requi-
rendum fore. Q uod veriti sancte memorie predecessores nostri Nicola-
us quintus. et Calixtus tertius ab eo tempore quo thurcorum effrenata
rabies constantinopolim expugnauit: venturū ad interiora xpianitatis
hostilem gladium clamare nō cessauerūt: cōmonere xpianos: principes
ac populos: quāto in piculo esset nra religio nisi occurreretur hostibus:
priusq; amplius inualescerent. suadere vt arma sumerent defensionem ca-
tholice fidei subirent: furentibus bestiis obuiam irent: nec sinerēt imma-
nem draconem Machometem fideles deuorare animas. Videbant fero-
cem illius animū occupata constantinopoli mīnime quieturum: cuius in-
explebilis eēt dominādi cupiditas. Nec dubiū quin oriēti subactō im-
perio ad occidētales aspiraret. Annūciata est in tempore futuro calamitas
sed non fuit credita. Non fuerunt audite sanctorum pastorum voces: vt li-
les admonitiones: surda pertransiuit aure xpianus populus. Hungari
tm sub Calixto vigilantes arma sumpserunt: qui de tuendo regno solli-
citi: dum suos fines obseruant custodiunt nros. Ex ipsis hūgaris ac theu-
tonibus & aliis vicinis non pauci q̄uis magna ex pte paupes et sm secu-
lum ignobiles: indyti vero in cōspectu dei crucē dñi assumpserūt: & ma-
gno in hostes spiritu prexerunt: quorū potissime ausibus apud albam
greecam quam nostri belgradum vocant. thurcorum ingentes copie pro-
nigate fuerunt: et machometes ille terribilis ac verox turpem arripuit

fugam. Nationes alie tanq̃ n̄b̄il ad eos thurcoꝝ facta p̄tineret: in suis se-
dibus quiete manserunt. Nos deinde (sicut dño placuit) q̄uis indigni
tāto munere Calixto successimus qui mox in aplatus initio Mantuanū
conuentū indiximus: in quo de cōmuni vtilitate: de cōibus xpianorum
consiliis ageremus. Venit in mentē qđ p̄ ysaiam scribit̃. Sup̄ montē ex-
celsu m̄ ascende tu qui euangelizas syon: exalta in fortitudine vocē tuam
qui euangelizas iherlem: exalta noli timere. Dictū id nobis putauimus. Sa-
tisfecimus (vt arbitramur) p̄cepto. Affuimus in tpe p̄finito nō sine sum-
ptu & labore graui. Oñdimus fidelibus xpianis vulnera sua: & que pas-
si fuerant & q̄ passuri videbant̃: nisi seip̄os aduersus thurcos defende-
rent. Clamauimus q̄si tuba exaltauimus vocem nostrā. Audiuit ois ec-
clesia: sed nō exaudiuit verba nr̄a. Nō fuit plus pōderis nr̄is q̄ p̄decesso-
ris vocibus. Frustra conati sumus. Incassum abire labores. Interea quan-
tum creuerunt thurcoꝝ vires difficile dictu est. auditu miserū. A mari pō-
tico vsq̃ ad amnem sanū & ab egeo pelago vsq̃ ad danubium nobilissi-
mas interiacētes puincias sue possessionis fecere. Trāsiuerūt & ip̄m da-
nubium vualachieq̃ magnā partē occupauerūt. Penetrauerūt & sanum
atq̃ agros hungarie longe lateq̃ vastauerunt. Hoc anno bosnam inuase-
runt vniuersumq̃ regnū sibi subiecerūt & insulam lesbon. Quāta vero
crudelitate in subactis vrbibus atq̃ puinciis vsi sunt: borret animus dice-
re. In constantinopoli grecoꝝ impator obruncatus ē: & caput ei⁹ basta-
suffixum p̄ castra delatū. Fastianis principibus eruti sunt oculi. In lesbon
multitudo puberū palo transfixa: in bosna regē qui salutē pactus sese de-
derat cum patruo suo machometes ip̄e humano sanguie insatiabilis sua
manu (vt fertur) iugulauit. Quis nobiles viros: quis sacerdotes cōme-
morauerit ad cedem rapros: senes ac iuuenes i plateis immariissime tru-
cidatos: vbiq̃ cruor celorū vilis: vbiq̃ morientū gemitus auditus. nul-
la reuerētia matronarū: nulla virginū. Redum relatu ē quāto hoc genus
boim in libidinē sit immersum. Cui omnes abominatiōes gentiū pseu-
do propheta quē venerantē indulsit. Quid de sacrosanctis ecclesiis dice-
mus: Templū illud sancte Sophie iustiniani opus toto orbem memorabi-
le machometis spurciis reseruatum est. Reliqua sacraria aut diruta sunt
aut polluta. Altaria dissecta atq̃ protrita: imagines sanctorū delete aut
luto fedate. Nulla saluatoris christi aut gloriosissime matris eius sta-
tua sine singulari probro dimissa. Simulacrum crucifixi per derisionem
in castra delatum: saxi & luto petatum: & tandem in sceno relictum. O
domine deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templū
sanctum tuum: posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilib⁹
celi: carnes sanctorum tuorum bestiis terre. Effuderunt sanguinem eorū
et non erat qui sepeliret. Q̄uis non potest ledi tua maiestas: nec tua glo-
ria minui: decet tamen seruos tuos: decet nos miseros christianos: que
tuam velut in cōtumeliā fiunt: totis conatibus auertere atq̃ vlcisci. Non

culit phariseos adulterantem sambrilem zelo incensus domini Madianite
scortum & illum interfecit. Vidit Matathias sacrificantem idolis bebreū
& doluit: & contremuerunt renes eius: & accensus est furor eius sicut iudi-
cium legis: & insiliens trucidauit eum super aram. Sed quis est zelus noster
que cura religionis? Blasphematur sancta trinitas: conculcatur euange-
lium: sacra nostra prorsus abiiciuntur. Christianum nomen funditus era-
dicatur: & subicimus. Nemo est qui pro communi salute assurgat. Stac-
mater ecclesia dolens & gemens: & non est qui consoletur eam. Et quid
dici de nobis potest infelicibus christianis nisi propheticum illud: Facti
sumus obprobrium vicinis nostris: subannatio & illusio his qui in cir-
cuitu nostro sunt. Maiores nostri Hierosolimam perdidere & omnem
asiam & libiam. Nostro tempe grecia est amissa & europe maxima pars.
In angulum orbis redacta christianitas est. Dei & domini nostri Iesu
christi sepulcrum nisi saraceni velint videre non possumus. Questus cau-
sa nobis illud ostendunt. Patriarchales sedes veneratu dignissime Con-
stantinopolitana: antiochena. alexandrina & hierosolimitana iugo serui-
tutis oppresse a saracenis occupantur aut a thurcis. Non sine dedecore
& ignominia christiani nominis romanam ecclesiam matrem omnium
fidelium ac magistram: quam beati apostoli Petrus & Paulus suo marty-
rio dedicauerunt: nunc nobis eripere Machometes interminatur: & faciet
nisi tandem excitemur a somno & conatus eius studemus eludere. Ve no-
bis christianis principibus: ve nobis: ut quid nati sumus videre cōtriti-
onem populi nostri: & cōtritionem sacre religionis. Videmus fratres no-
stros in manus inimicorum rapti: & diuersis excarnificari suppliciis: & non
mouemur. Videmus indies christianorum provincias ab infidelibus in-
uadi & non angimur. sed in domo quiescimus. Quot iam regna ab euan-
gelio sunt aliena: que gens iam non hereditauit terram domini et non ob-
tinuit spolia eius. Siue orientem respicimus: siue meridiem: siue in arcton
vertimus oculos: omnis ecclesie compositio ablata est. Ancillam vide-
mus que fuit libera et domina gentium. Ecce sancta nostra et pulchritudo
nostra & daritas nostra magna ex parte desolata. Coinquinauerunt eam
thurci & saraceni & alie fedissime gentes. Quid nobis adhuc viuere: nisi
cogitamus de tanta infamia surgere: ac pristinum recuperare decorem.
Commouemur vebementer dum talia mente volumus angimur: cruci-
amur. Nec animo possumus esse quieto: nisi principes christianos p tu-
rela sacre religionis aduersus impios thurcos arma sumere videamus.
Pastoralis officii nostri est: quis nescit dominici gregis curam gerere: qui
eius loco successimus: cui dictum est a domino. Pascite oves meas. Oves
Christi fideles populi sunt: his consulere nos oportet: his protegere: &
totis conseruare conatibus: ne luporum aut aliarum bestiarum moribus
pereant. Sed quid agat infelix pastor: ubi luporum innumerabiles turme
gregem inuadunt: iussique canes insurgere latrare ac defendere causas ob

audiunt ac diffugiunt. Hec impresentiarum conditio nostra est. Tburci
 tanq̃ lupi & immanes bestie ouile dominicum id est christianaz plebem
 lacerare conantur & lacerant. Vocamus in auxilium principes tanq̃ cu-
 stodes christianę plebis. Aures claudunt: nolunt audire vocem pastoris
 Post sua quisq̃ desideria pergit. Quid agemus soli: ne lupos hoc ē thur-
 cos aggrediemur. Non sunt vires nostre que tantam vim ferre queant.
 Nimirum creuit thurcorum potentia. Nec potest eorum imperium de-
 leri nisi christianorum magno conatu magnisq̃ classibus & exercitibus.
 Non habet apostolica sedes vnde ista cōquirat nisi christiani reges chri-
 stianis populi opem offerant. At hoc eis hactenus suadere non potui-
 mus. Conuentum fecimus: legatos misimus. Omnia tentauimus que
 visa fuerunt ad excitandos animos pro tempore necessaria. Non profe-
 cimus. Quomodo nunc proficemus? Quid ergo? Negligemus ne fi-
 dei defensionem? Miame quidem. Pastor bonus inquit in euangelio
 veritas animam suam ponit pro ouibus suis. Mercennarius autē & qui
 non est pastor: cuius non sunt oues proprie: vidit lupum venientem &
 dimittit oues et fugit: & lupus rapit et dispergit oues. Admonemur his
 verbis: quidnam agere debeamus. Extrema omnia tentanda sunt pro sa-
 lute domini: gregis. In grauioribus morbis grauiora adbibent reme-
 dia medici. Idem & nos facere conuenit: non decet pastorem suas oues
 relinquere. Occurrere lipis oportet etiam si sit anima pro gregē po-
 nenda. Pastor bonus imitandus est dominus noster Ihesus: & optimi
 preceptoris vestigiis inberendum: qui verbo quod docuit opere adim-
 plenit. Alios hactenus exhortati sumus defensionem fidei suscipere:
 atq̃ in bellum ire: missuri legatos & alia facturi que nostre facultates
 sufferre possent: mansuri pro necessitatibus ecclesie apud septa ouium
 que restant nondum expugnate. Nunc maiora promittimus et quan-
 do aliter excitare christianorum torpentia corda non valeamus. nos ipso-
 rum periculis obiectabimus: nostrumq̃ caput aduersus thurcos offeremus
 in bellum: & quantum nobis ecclesia romana & patrimonium beati Pe-
 tri ministrare poterit: tantum pro fide catholica protegendā expone-
 mus & profundemus in hoc itinere. Nec soli proficiscemur in hostes.
 Clarissimo genere natus & amabilis deo princeps Pbilippus burgun-
 die dux in hanc expeditionem venturum se offert: non sine delecta
 militum manu & exercitu valido. Potentis & dari venetorum ducis
 Christoferi mauri ingens & formidanda classis superioribus mensi-
 bus in greciam nauigauit: rotamq̃ fere Peloponnesum vi atq̃ armis
 eripuit hosti. Ischumemq̃ peninsulo qui sex milibus passuum inter duo
 maria patet vndecim (vt aiūt) diebus excitatis: muris ac turribus dan-
 sit: memorabile factum: & inter preclara veterum opera numerandum.
 Hec eadem classis (vt promissum est) nobis non deerit. Spondent
 quoq̃ & ceteri ytalie potentatus pro sua religione & in commune bo-

non affectione. precipua tam sancto digna ope auxilia. Fauēte nobis al-
 tissimo maritimū bellum feliciter absoluemus: qm̄ non sunt thurci pares
 in pelago venetis. Ex altera parte in terra pugnabūt. Hūgari genus ho-
 minū in bello ferrox: & iam thurcos vincere didicerūt. Inditus rex gētis
 Mathias iam coronam & pacē in regno cōsecutus: ingētes poterit deri-
 uare atq; in preliū ducere copias: hec nobis certissima sunt belli presidia.
 Cū his ibimus: cum his dei plūm decertabimus. Erunt & albani nobis-
 cum & multi p greciam (vt speramus) & al's hosti subactas puincias a
 thurcis deficientes: castra nra sequent. Christiani em̄ sunt: oderuntq; ma-
 chometem. Nosti parēt coacti metu: qui nō est diuturnus magister offi-
 cii. Vt primū spes libertatis affuerit aduersus insolentes dñs cornua eri-
 gent. Nec deerunt in alia metus vt sunt in omni gēte atq; in omni puin-
 cia male pacati homines. & nouitatū cupidi qui tepus expectāt. Mō erit
 facile thurcis tot locis occurrere. Difficile defendit qd vndiq; a multis op-
 pugnat. Qd si quis innumerabiles hostiū copias esse dixerit: nec puta-
 uerit in castris fidelibus parem numerū cogi posse. Respōdemus multū
 inter se distare homines & alios natura imbelles eē: alios feroces Virtus
 spectanda ē magis q̄ numerus. Nō est in multitudine exercitus victoria
 belli. De celo fortitudo concedit. Tam facile deo nro est in paucis vince-
 re q̄ in multis. Nostra causa dei ē: pro lege dei pugnabimus: ipe deus cō-
 teret hostes ante faciē nostrā. Audimus susurrare aliquos. Nō desunt q
 murmurantes aiunt. Quid ages in bello senex egrotus sacerdos. Nō est
 bellare tuum. nec potes. nec debes ferire gladio: qui loco eius suffectus
 es cui pcepit dñs vt gladiū in vaginam mitteret. Reges tuo iussu tenen-
 tur enses exerere tuum ē iusta bella gerētibus bñdicere. Fatemur nō cō-
 uenit nobis em̄dere sanguinē: qm̄ p alios possumus iusticie fideiq; ne-
 cessitati subuenire: q si religio in picolo est & absq; nro non potest ferro
 defendi. nō est nobis vetitū qd Samueli & Helie legit fuisse permissum
 Sed nec ē hoc propositū nostrū vt gladio pugnemus in bello. Nam quo
 pacto strinxerimus ensē qui vix manū ad bñdicendū pp̄m possumus
 eleuare. Orationē pugnabimus non ferro: precibus adiuvabimus preli-
 antes non brachiis. Erimus in alta puppi aut in aliquo monte pp̄inquo
 dum preliabitur & nostris benedicemus: hostibus vero maledicemus.
 quēadmodum de Moyse legitur in bello amalechitarum quo orāte vin-
 cebat israel. cessante orare succūbebat. Orabimus & nos sine intermissio-
 ne pro bellatoribus nostris: hoc prestare poterimus: hoc sedulo faciem⁹
 Cor cōtritum & humiliatum non despiciet dominus. Possemus & hoc
 ipsum domi manētes facere nec minus valerent preces: sed non est sola
 orationis causa: que propriam sedem relinquere cogit & in bellum tra-
 bit. Vt alios excitemus pergitur. Exemplo nostro q̄ plurimos inuita-
 re studemus. Sequentur & nos venerabiles fratres nostri sancte romane
 ecclesie cardinales. quēadmodum ad hoc ipsū qui validi sunt sponte se

obtulerūt. Sequent & epi complures & alii minoris ordinis sacerdotes
 & clerici. non oraturi tm̄: uerū etiam pugnaturi cum res ipsa postulauerit.
 Exptas quoq; belloꝝ & robustissimas militum cohortes & fortia pecto
 ra iuuenum ex agris ecclie ducem? ad prelium: qui nobis ofone pugna
 tibus ferro pugnent. Ibimus extenso dominice crucis vexillo: Sacratissi
 mum xpi corpus precedet & sanctarū reliquiarū arcula. Saluatorē in bel
 la vadentē sequemur. Ipsi coberebimus: ipsi preces assiduas porrigem?
 ab ipso salutem implorabimus. Miserebit nostri (vt arbitramur) piissim?
 Iesus: nec populum suum in hostium manus venire pmittet: cuius p̄cio
 sissimus sanguis in ara crucis effusus a maligno nos hoste liberauit. Et
 quis erit christianorum tam feri. tam lapidei. tam ferrei pectoris. qui au
 diens romanum pontificem beati Petri successorem domini nostri Iesu
 christi vicarium: eterne vite dauigerum. patrem ac magistrum vniuerso
 rum fidelium. cum sacro senatu cardinalium clericq; multitudine in bellis
 pro tuenda religione proficiscētē. libens domi remaneat. Et que pote
 rit excusatio quenq; iuuare. senex. debilis. egrotus in expeditionē pgit:
 & tu iuuenis sano ac robusto corpore domi delitescēs. Summ? sacerdos
 Cardinales episcopi preliū petunt. & tu miles. tu baro. tu comes. tu mar
 chio. tu dux. tu rex. tu impator in edibus p̄priis ociaberis. Siccine puer
 ti hominum officia patieris. vt que sunt regum sacerdotes agant. & que
 nobilitati conueniunt subire clerum oporteat. Necessitas ire nos vrget.
 quia non possumus alio pacto pro diuine legis defensione xpianorum
 animos comonere. Vtinam & hoc modo comoncamus. Non pgimus
 in bello tanq; nostri sit officii: sed quoniam aliter consulere fidei nō valem?
 Nescimus an hoc sufficiens remedium erit. Mandauit dominus b̄to Pe
 tro vt titubantes fratres sua cōuersione confirmaret dicēs. Ego rogaui p
 te Petre vt nō deficiet fides tua: & tu aliquādo cōuersus confirma fratres
 tuos. Quod Petro dictum est: & nobis dictum intelligimus. Confirma
 re fratres qui titubant debemus. Confirmabim? vos fratres & filios (vt
 speramus) hac profectioe nostra & ita non pualebunt porte inferi aduer
 sus eccliam dei nobis cōmissam. An denegabitis nobis auxilia vestra. &
 caput vestrum. patrē ac magistrū in hostes p̄fiscētē: fideles xpiani re
 linquetis. En quāta gloria vobis erit crucē domini cum sacratissimo cor
 pore Iesu. ipsumq; romanum p̄sulem sine vestris presidis in hostem per
 gere. Noscite reges ac principes officium vestrum. Idci co gladium geri
 tis vt ecclesiam fidemq; tueamini. atq; vt malos & iniquos homines de
 bita pena coerceatis. Et qui nam homines peiores q; tburci reperiunt.
 qui fidem sancte trinitatis abiiciētes. & saluatorē christum verum deum
 esse negantes: ab obminabilem machometis cōplexi legem in omia scēle
 ra plabunt: & iam maximam orbis partem suis nequissimis abusib?
 fedauerunt: & legem conant euangelicam dissipare. Aduersus hos gla
 dium dedit vobis diuina maiestas. In hos illum exercere debetis ac diui

nam vlcisci contumeliam. An non pudet tam diu: tam fedam gentem: tunc
turpiter in christianos esse grassatam. An bellum non satis iustum: non
satis necessarium esse putatis: aduersus nationes que couenerunt disper
dere vos & sancta vestra. Accingamini iam tandem: & quonia sine nobis
ire non voluistis: ite nobiscum: sumite arma & scutum & venite in auxili
um nostrum. Imo vo vestrum & vniuersę reipublicę christiane. Exemplū
de Philippo recipite quem nec domesticę delicie (quibus prouincie sue
plurimum abundant) nec suorum preces. nec itineris longitudo aut diffi
cultas. aut senectus ipsa ex pposito suscipiendi contra thurcos belli vsq;
in hanc diem desicere potuerunt: neq; fauente domino in futurū deliciet
Imitamini hunc nobilissimū principem: memēote professionis vestre
quam in baptismate subistis. Cogitate q̄tum deo tenemini & q̄tum p
ximo. Reddide vicem pro susceptis beneficiis. Estote grati altissimo qui
vos creauit ex nihilo. Nec animalia bruta aut lapides: sed homines ratio
nales esse voluit. Et cum primi parentes culpa dānati essetis ac mancipia
facti demonū misit filium suum in similitudines carnis peccati qui mor
te sua mortem vestrā deleret. Stupenda & inextimabilis charitas vt seruū
redimeret: filio suo nō pepercit. Dominus Iesus in cruce pro nobis inter
latrones pependit. Innocens agnus cū sceleratis deputatus est. Specio
sus forma p̄ filiis hominū euerberat: laceratus ab impiis: deformis ap
paruit. A planta pedis vsq; ad verticem non erat in eo sanitas: neq; spe
cies: neq; decor. Si placuit patri qui ppter peccata nostra tradidit illum.
Propiciatorem em̄ proposuit cum per fidez in sanguine suo. Iniquitates
nostras ipse portauit: & liuore eius sanati sumus: qui cum inimici eēmus
reconciliati sumus deo per mortē filii eius. O crudelis christiane: o ingra
te: o mentis inops: nōtes ne ista audire & non anio cōmoueri: & nō cupe
re p̄ illo mori qui p te mortu⁹ est. De bonore illi⁹ agi⁹ qui te de dyabolica
fuitute p̄ciosissimo sanguine suo redemit. De xp̄i noie disceptat. de fide
catholica de baptismo. de ceteris eccl̄ie factis. de sacro sc̄to euāgelio. Ad
uersus hec om̄ia thurci militant. Hec euertere ac p̄orsus delere cōnātur:
& tu nihil cōtra moliris. Quid agis iners: redde te gratum deo: & cogita
q̄nam pacto creatori redeptoriq; tuo aliqua ex parte satisfacias. Et quo
niam peccator es. redime tuas iniquitates hac tam sancta & salutifera p
fectione. An diuidias bonitatis domini & patientie & longanimitatis
eius contēnis. An ignoras quoniam bonitas dei ad p̄niam te adduxit.
Cui ne fm duriciā tuam & impenitens cor. iram tibi thesaurizes in die
ire: & reuelationis iusti iudicii dei: qui reddet vnicuiq; fm opa eius. Con
uertere & agito penitentiā ab om̄ib; iniquitatibus tuis: & nō erit tibi
ruina. Propterea expectat dominus vt misereat tui: proiice p̄uaricatiōes
antiquas & fac tibi cor nouum: & spiritū nouū & veni. Milita pro domi
no ne morte moriaris eterna. Cogita de proximis tuis & fratribus xp̄ia
tis: qui vel sunt in captiuitate thurcorū dura fuitute pressi: vel captiuari

indies atq; in seruitute rapi verent. Si homo es: humanitas te trahere debet. vt opem feras homini indigna ferenti. Si xpianus: pietas euangelica qua iubemur proximos tanq; nosmetipos diligere. Considera pximorum tuorū xpifidelium erūnas. in quos thurci defecūnt. Filii e complexu parentum & infantes ab vberibus matrum eripiunt. Violantur vxores in conspectu virorum. Senes tanq; inutiles occidunt. Iuuenes tanq; boues aratro iungunt & terram vomere vertunt. Miserere fratrum tuorū. Affer opem iam dura ferentibus. Quod si nihil horū te trahit at saltem de tua salute cogita. Nec te tutum idcirco existimes quia mansionē fortasse procul a thurcis fortitus es. Nemo tāremotus est qui reperiri queat. Si vicinum dimiseris in periculo qui ante te proximus est igni: dimitteris & ipse similiter a vicino qui retro te habitat. Tales oportet nos esse in alios: quales ergo nos illos cupimus inuenire. Nolite auxilia gallorū sperare theutones: nisi & vos bungaris. Nec vos galli. byspanorū. nisi theutonicis opem fertis. Qua enim mensura metieritis eadem remetiet & vobis. Nec propterea sibi quispiam blandiat quoniam principatu palleat aut regno. Constantinopolitanus imperator & Trapezuncius & rex bosne et rascie domini: & alii q̃plures principes capti & crudeliter occisi: quid sit expectandum edocent. Nihil tam cōtrarium machometi q̃ nomen regum orientis adeptus imperium ad occidentale festinat. Nouam erigere monarchiam conatur: vni thurcorū imperio: & vni machometee legi cūcta submittere studet. Si potestis talia ferre principes ac populi christiani manete domi. nec iam de subuertenda formidabili thurcorum potentia cogitare. At si seruile iugum horretis: si cōtumeliam dei et proximi tolerare nequitis: si pudet semiuiros asiaticos grecorū gentem (quod nunq̃ antea fuerūt) subegisse. eoq; supbie prorupisse. vt europā sibi totam breui tempore parituram sperāt. Si cor virile vobis est: cor nobile cor altum. cor christianum. sequimini vestigia patris vestri: sequimini castra nostra. Venite in auxilium fidei. Venite in auxilium fratrum vestrorum. Opponite vos murum pro domo dei. Cogitate de vestra salute. de vestra gloria. nolite permittere vt sine vestris auxiliis pficiscamur in thurcos. Mittite subsidiarias acies: iunate xpianū exercitum. Quāto fortiores ibimus. tantocius (auxiliante domino) cum victoria reuertemur. Nec putetis insupabiles thurcos esse. Vincti & possunt & sepe victi fuerunt. Quantum valerēt arma thurcorum belgradus ostendit. Minor est thurcorum potentia q̃ fama feratur. Imbellem atq; inermem multitudinem ad prelium ducunt. quam tanq; pecudum gregem dissipare libet: Nec ipsa thurcorum agmina grauioris armature vsum didicere. Raras loricas rariōres toraces induunt. Nec galleas more nostro lucentes ostendunt. Raro tegunt corpora ferro. A cinate vtunt & arcu. Parma se protegūt & galeis pilosa q̃dam materia durāq; cōtextis. Quod si latinas inciderint acies. rigentes calibe feratasq; bastas & catbafractos equos

& manu balistarū sagittas: intelligēt cū mulieribus se bac tenus pugnasse
nunc cum viris esse certandum. Diximus que nobis bac tenus promissa
sunt auxilia: & q̄nta spe victorie pcedamus. Quod si vos quoq; cōtūx-
eritis arma & auxiliares addideritis turmas: unito alacriores ibimus. Nec
dubium quin orientales ingressi prouicias tanto maiore ad nos cōcur-
sum inueniemus deditū se populorū: q̄nto validior fuerit noster exer-
citus. Si mouebimini vos xpiani occidentales: & aniarū vestrarū pastore
secuti fueritis: mouebunt & multi ex grecia atq; asia xpiani. qui verū eē
chr̄sti vicarium romanum pontificē non dubitant. Iamdudum non fuit
in oriente romanus presul. Vt primū innotuerit aduētas se latinā classē
romanum vebētem presulem: innumerabiles turme non dubitamus ad
visendum beati Petri successorem: cum fletu & lacrimis sacros osculaturi
pedes accurrēt seq; & sua promittent ei. Hac spe freti venerabiles fra-
tres ac illi delectissimi: bis rōnibus persuasi: bis consiliis moti: venerabi-
libus fratribus nostris cardinalibus bocipm suadētibus corpus nostrum
caniciemq; nostram: & seniles ac debiles artus huic sancte expeditioni cō-
secramus. dominoq; cōmendamus: statuētes circa nonas Iunias (que p-
xime intant) anchonā petere atq; in eius porta nauem pscēdere: & cum
ea classe quā interim nostro & aliorū sumptu poterimus instruere. adria-
ticum ingredi pelagus: & vltius recto itinere aduersus hostes fidei p-
ficisci. Non dubitantes quin Philippus burgundie dux maritimis arma-
tus copiis ad idem tempus presto adsit. Veneti q; validam classē (de q̄
dictum est) expeditam in mari habeant: & tam ille q̄ isti sese nobis cōiun-
gant: sub vexillis ecclesie ac viuifice crucis signo aduersus impios thur-
cos autore domio feliciter pugnaturi. Cruce signati aut qui suis aut mit-
tentū sumptibus in hac pia expeditione militaturi sunt: vt nauigia equo
precio ad trañciendum venetis habeant curabimus. Ea propter vos oēs
& singulos cardinales. patriarchas. archiepos. epos. abbates & cuiuscūq;
cōditionis viros ecclesiasticos. religiosos & seculares qui de sorte domi-
ni effecti estis. Vos quoq; impatore. reges. duces. marchiones. comites.
cōitates. barones. nobiles. milites. ciues & alios quoscūq; fideles siue in
vrbibus cōmoremini siue in agris: per viscera misericordie dñi nři Iesu christi
p passionē eius qua nos redemit: p iudiciū extremū in quo stabitis ante
tribunal eius accepturi vnusquisq; p̄m opa sua. Per spem vite eterne quā
repromisit dominus diligentibus se obnixe monem⁹: requirim⁹ & obse-
cramus: vt q̄ cōmode potestis: in banc sc̄tām expeditionē nobis auxilia
prebere nō differatis: sed in tpe predicto ad nos mitratis. Veniat p seipm
qui validus est & cōmode potest. Qui vō non venit mittat alium aut ali-
os iuxta vires suarum facultatū. Si neq; alium potest mittere. de bonis si-
bi a deo collocatis: q̄tum p̄m scientiam suam potest per fideles manus in
hanc expeditionem contribuat: aut in cistis reponat que ad hoc opus in
singulis dyocēsis constituant. Nec dubitet quispiam magna premia

confecturos a domino eos: qui hoc sanctus opus & tanecessarium pro
 suis viribus adiuuerint. Manifestum em exploratumq; est omnibus: qui
 sacrosanctam religionem fidemq; orthodoxam adiuuerint, auxerint, de
 fenderint, certum esse in celo diffinitum locuz in quo beati euo semper
 fruunt. Credendum est semp sacris veteribusq; smonibus: post hanc
 vitam migrandū esse in alteram asserētibus. Et qui pie in hoc seculovixe
 runt legemq; domini suauerunt in altero vitam beatam sine fine cōsecu
 turos. alios vō miseram infallibile pphetiū illud est quod neq; oculus
 vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit que pmissit dñs dilige
 tibus se. & q; (Paulo teste) non sunt condigne passiones huius seculi ad
 futuram gloriam que reuelabit in nobis. Iustissimus est retributor domi
 nus: qui nec bona sine pmiō nec mala sine pena preterit. Cōfide in deo
 & nō cōfundemini. date de bonis vestris ei qui dedit vobis: & centū ac
 cipietis p vno & vitam eternam possidebitis: quam vt certius consequi
 valeant qui nostris exhortatiōibus obediētes hoc sanctum opus & ne
 cessarium iuxta possibilitatem suam adiuuerint. Nos de omipotentis dei
 misericordia. & beatorū Petri & Pauli ap̄lorum eius auctoritate confisi:
 de plenitudine potestatis celitus nobis cōcesse: om̄ibus vere penitētibus
 & confessis qui in hanc expeditionē nobiscum venerint: aut per hunga
 riam aut aliam viam contra tiburcos arma protulerint: & p annum aut ad
 minus per sex menses si amplius nō potuerint in bello pseuerauerint: ple
 nissimam om̄iū peccatorū suorum remissionē et veniam elargimur: ita
 vt pro satisfactiōe delictorū et penarum que fuerant imponendē: succe
 dat labor itineris atq; militie. Nec sacerdos aliam pniā cōfictibus in
 iungat qui venturi sunt. Volentes eos qui (vt pmissum est) ad hoc sc̄m
 opus proficiscē: omnem gratiam et indulgentiā consequi: quaz nostri
 predecessores pficiscētibz in subsidium terre sancte et in anno iubileo
 romam petētibus dare cōsueuerunt: non dubitātes quin anime illorum
 quos ad hoc bellum pficisci bona mente cōtigerit. cum beatissimis san
 ctorum Patrum et angelorū dei spiritibus post hanc vitam in celestib⁹ se
 dibz collocent: et cōsortes impetū xpi facite eterna felicitate fruāt.
 Quod si forsitan anno nō exacto ip̄orū aliquos post iter arreptum in pse
 cutione tampi et tam sancti opis ex hac luce migrare cōtigerit. volumus
 et cōcedimus. vt tales nihilomin⁹ p̄fatam indulgentiam integraliter con
 sequant. Similiter et eos qui nō venientes alium vel alios suis expensis
 sm suarū virium facultatē transmiserint vice sua ad annum aut admin⁹ ad
 sex menses in hoc bello militaturos: ita vt nō solum mittentes indulgen
 tiam et gratiam b̄mōi cōsequant sed etiā missi. Et vt omnis etas et sexus
 et cuiuscunq; p̄fessionis homines huius sancte indulgētie participes esse
 possint. volum⁹ vt p̄sone quorūcunq; monasteriorū seu locorū religiosorū
 marium siue mulierū cuiuscunq; ordinis seu p̄fessionis existant: que pro
 singulis decem suppositis claustrī sui vnum bellatores destinauerint hac

eadem indulgentia & gratia plenarie gaudeant & missus ipse gaudeat. Idem cōcedimus & indulgemus vniuersis fidelibus qui non valentes p se singuli alium mittere duo siml'tres ve aut quattuor aut plures vsq; ad decem vnum miserint: qui vice eorū in bello pugnaturus aut aliud opus vtile factururus interfuerit: volentes vt & ipse pariter gratie particeps fiat si per annum aut ad minus per sex menses cōtinuauerit: aut post iter arrip- tum in via decesserit. Insup qui commode venire aut alium per se vel cū alio aut aliis mittere non valens: q̄tum per ebdomadam cum familia sua exponere consueuerit in archa in sua ciuitate vel dyoceli ob hanc causam constituenda imposuerit: indulgentias huiusmodi pariter esse quae. Vo- lumus autem & apostolica auctoritate mandamus: vt quicūq; huic ope- ri tam sancto se obligauerint: salutare signum viuifice crucis vestibus im- primant: & in humeris suis illius memoriam portent: cuius passione ab eterna damnatione redempti sunt ipsum imitantes cui ob nostram redē- ptionem crux imposita fuit: cum factus est principatus super humerum eius: & qui nos admonens ad sectanda vestigia sua. Qui vult inquit ve- nire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me. Ne vō hec nostra profectio & ipsuz profectiois tempus fideles popu- los lateat mandamus omnibus & singulis per totum orbem metropoli- tanis in vim eius quam nobis debent obedientie vt ipsi primum in eccle- siis eorum cantata missa solenni spiritus sancti: & conuocato populo has nostras litteras publicent: & in circuitu ecclesiarum processiones faciant. Deinde copias earum autenticas suffraganeis suis q̄totius mittant: illos monentes vt & hoc ipsum in suis ecclesiis cum deuotione & diligentia fa- ciant. Ceterum in tanto christiane religionis discrimine q̄tum a tūrcis impresentiarū cernitur imminere: nulli dubium esse debet: quin christia- ni omnes tam reges & principes q̄ alii potentatus & priuati homines: ad defensionem catholice fidei & sancte legis euangelice iuxta possibili- tatem suam cum bonis & corporibus suis de necessitate salutis viriliter assurgere & indefinenter assistere teneant. Ea propter fideles ipsos biesu christi cultores: vniuersos & singulos cuiuscūq; status & conditionis fuerint: siue pontificali siue impatoria vel regali prefulgeant dignitate: harum serie monemus ac requirimus: & in vim promissionis facte in sa- cri susceptione baptismi: & in vim iuramenti prestiti cum dignitatum sua- rum insulas susceperunt: & per obedientiam nobis debitam: eis & eoruz singulis mandamus: vt hanc sanctam expeditionem ad quam pfecturi sumus: non sine maximo corporis nostri dispendio: modis quibus pos- sunt q̄celerrime adiunare & promouere festinēt: ab illo cuius causa agi- tur exuberantia suscepturi premia: & in presenti vita & in futura. Negligen- tes autem negligēt & in extremo iudicii die minime inter illos inueniē- tur quibus dicturus est dominus. Venite benedicti patris mei percipite regnum. Nam quo pacto cum christo regnaturus est: qui temporale re-

gnum aut delicias aut voluptates pro christo non vult relinquere: cum
dicat ipse xps in euangelio. Qui diligit patrem suum & matrem suam aut uxorem
aut filios plus q̄ me: non est me dignus. Considerate ista fideles christiani:
& mente reuoluite diligenter: ne ignorantes ignoremini: & tandem
peniteat non adiuuissse in periculo consuetam Iesu christi religionem &
fidem. Caueant sibi qui tales extiterint. Tu vero quicumq; fueris christia
ne fidelis: qui pro tuis facultatibus expeditione contra turcos subeun
dam adiuueris. Benedictus esto in ciuitate. & benedictus in agro. bene
dictus fructus ventris tui. & fructus terre tue fructusq; iumentorum tuorum
& armorum & gregum: benedicta horrea tua & benedicite reliquie tue.
benedictus esto ingrediens & egrediens. Det dominus inimicos tuos
qui consurgunt aduersus te corruentes in conspectu tuo: & mittat domi
nus benedictionem super cellaria tua & super omnia opera manuum tuarum
& abundare te faciat omnibus bonis & constituat te in caput & non in cau
dam. Tibi autem qui nolens audire verba nostra: non modo iuuare opus
sanctissimum ad quod anelamus negligis: verumetiam volentes adiu
uare impedis aut deterres. Non solum nouissima illa tremendi examinis
dies coram redemptore tuo cui omnia dedit pater in manu: ad sempiter
num supplicium est expectanda: sed misera interim per omnem vitam time
da calamitas. Iustum est enim veri dei iudicium. Iuste ultiones sue. Con
siderat semitas pedum tuorum: nec falli in faciem potest. Paratam vo bo
norum & malorum operum gerens mercedem nec irremuneratam quod
bene. nec impunitum quod male gesseris esse permittet. Fidelis autem
populi sui & sancte ecclesie sue & legis sue catholicam fidem perturbans
vbicumq; eris inuenieris ab eo & que diuine voces iniquis denunciant:
erunt tuo capiti horis omnibus trepidanda: ne videlicet maledictus sis
in ciuitate: maledictus in agro & ne mittat dominus super te esuriam &
sitim & increpationem in omnia tempora tua. ne egestate. febre. & frigo
re te percutiat: ne sis semper calumnia sustinens & oppressus cunctis die
bus & stupens ad terrorem eorum que videbunt oculi tui: ne det tibi do
minus cor pauidum & deficientes oculos & animam errore consumptam
& ne sit tibi vita tua quasi pendens ante te: & ne timeas nocte ac die & non
credas vite tue. Aduersus vo banc iram domini dei cui potestas nulla tua. no
men nullum tuum: nec terrenum privilegium poterit preualere. Sagitte eius
acutę penetrant ad intima cordis: & carbones desolatorum animarum nocentem
exurunt: Vos vo infelices pirate & infelices latrones qui vel terra vel ma
ri dyabolo militantes in christianos latrocinia exercetis: si cuntes ad hanc
sanctam expeditionem: si redeuntes ab ea impedire: carpere vel spoliare
quocumq; pretextu eritis ausi. Vos inquam cum adiutoribus vestris: cum
faucibus ac receptoribus anathema estote: & ab ecclesia christi penitus
alieni. Vos quoq; qui sciēter his venditis aliquid emitis ab his aliquid por
tum aut loca eis conceditis: cum eis publice vel occulte comunicatis: pariter

anathema estote. In vos autē vniuersitates locorum & ciuitatū mādā⁹
per ecclesiarum p̄latos interdicti sententiam ferri. nolentes vllum priuile
gium sedis conciliorū vē q̄cūq; verborū vim habeat: vos ab hac pena
defendat: etiamsi de verbo ad verbum inseri vel particulatim illud expri
mi & recenseri oporteret. At tu dñe deus qui nosti corda hominū & re
nes illorū scrutaris. & nihil ignoras eorū que fiunt: si bene agunt xp̄iani
principes priuatq; homies: si de tuo honore solliciti sunt: si expeditioni
quam p̄ tuēdo euangelio p̄paramus que prestare possunt auxilia nō de
negant. A diuua eos: dirige gressus eorū diesq; multiplica: retribue mer
cedem pro benefactis p̄serua eis regna & principatus: patrimonía & pos
sessiones auge. & tandem ad pingua pascua tua & diuites mensas accer
sito. Qz si corde indurato sua potius q̄ tua querētes: priuatas causas ma
gis q̄ publicas curāt. auaricie student: voluptatibus ac delitiis indulgēt.
& nos ad tua bella videntes nolunt associare aut auxilio iuuare cui pos
sunt: quā potius opem ferre volentes impediunt: aut conuerte illos dñe
& sana quod infirmum est: aut qđ noxium est ne noceat cobibeto: angu
stias nostras aspicias pie deus de excelso sancto tuo: & nosti quia p̄ter glo
riam nominis tui & preter salutem gregis dominici nil aliud querit vox
nostra. Memento domine Iesu xpe: qm beato Petro & successoribus ei⁹
claves regni celorū tradidisti: volens quecūq; ligarent ab eis in terris li
gata esse in celis: q̄ soluerent soluta. Ecce assum beati Petri successor. Im
par meritis auctoritate non minor: indignus vicarius tuus. Respice ad
preces nostras et exaudi nos de alto solio tuo. Benedicito quibus ip̄i be
nedicimus: et quibus maledixerimus maledicito. Ne memineris iniqui
tatum nostrarū antiquarū cito anticipent nos misericordie tue. A diuua
nos deus salutaris noster: et p̄pter gloriā nominis tui domine libera nos
et p̄pici⁹ esto peccatis nostris p̄pter nomen tuum. Da felicem cursum ce
ptis nostris. Ultio sanguinis seruorū tuo qui effusus est a thurcis introe
at in conspectu tuo. Aut gemitus cōpeditoꝝ: et redde inimicis nostris se
ptuplum in sinu eorū impropertū qđ exprobrauerūt tibi. Respice super
populū tuum benignis oculis. Fac nos ire cum p̄speritate ad bellum tu
um ac reuerti felices. Da nobis victoriam de tuis hostibus: vt tandem re
cupata grecia p̄ totam europam dignas tibi cantemus laudes: tibiq; p̄pe
tuo seruiamus et omnis terra te adoret et nomini tuo psallat in secula se
culorum. Datum rome apud sanctum Petrū. Anno incarnationis dñice
M. cccc. xlii. xi. kal. nouembris. Pontificatus nostri. Anno sexto.

Oratio Enee filii ad Calixtum papam offerendo obedientiam impe
ratoris.

EPISTOLA CCCCXIII

Olent pleriq; om̄s beatissime pater maxime pontifex qui ad tra
s dendam obedientiā huic sacrosancte romane sedi mittunt: nō so
lum persone sedenti in ea: sed eius etiam qui se mittit amplissimis
verbis exponere laudes. Idem nūc et mibi faciendum eet qui cum colle

ga meo pstanti & optimo iuris interpte Iohanne binderbach cesario no
mine obedientia ad te defero. At cum sim certus in hac tui summi psula-
tus adeptione: qua diuinitus inspirata cuncti fatent: confluisse ad te buc
q plurimos. tum principum. tum ciuitatu legatos. tui cosocios & dicedi
peritos no sum nescius illos tn tibi & romane eccleie cōgratulāter & apli-
cum sacrum senatū qui delegit: & pietatē tuam: q demandatū munus ac-
cepit magnifice atq ornatissime comēdasse. Per hosce vt arbitror hoies
& veteris pspie tue alta nobilitas: & maior tuorū illustria facta: ac omīs
vite tue cursus: ita in lucē pdiere: vt nemo i hoc auditorio subtilis & vebe-
rē preclare sis natus: q scolaris acutus fueris: q disputator subtilis & vebe-
mens: q doctus doctōr & eminens: q promidus apud reges cōsiliarius:
q iustus in magistratib⁹ iudex: q castus in eccleia pbyter: q sanctus & ama-
bilis epus: q verax & incorruptus cardinalis. Non est igit cur tps in ex-
ponendis feram tuis laudibus. Nametsi vita tua in hanc vsq diem hmoi
fuerit: vt vel milies dictitata delectet nō sum tn ego q tuas eximias a: pe-
ne diuinas virtutes: equo pconio celebrare possum. Neq tu is es qui ru-
mculos qres & inanes aures ppli captes. sufficit tibi cōscientia tua. que
nō ab homie sed ab ipso rege seculorū iusto iudice qui nō fallit caronā ex-
pectat meritoz. Nos igit de tua beatitudine nihil aliud dicemus: nisi qa
tu veluti sydus qddā clarissimū & saluberrimū e celo missum credimus.
sub q beati Petri nauicula q misere mergit felicitē emerget. Cōsuenit em
terra hispanie nobilissima vñ tibi origo est: idustrio: ip & fortissimos vi-
ros ablici sedi atq ipis dare: quēadmodū damasi & theodosi manifestāt:
quib⁹ te nullo pacto censem⁹ minorē & nūc potissime: cū ex vrbis illi⁹ im-
perialis. Senarū mīs mee: sarrum cultrici & oculi: tamacrem defensionē.
& certissimā cōseruationē animaduertim⁹. De cesare vō a quo sum⁹ missi
dicere nō nihil corū temeritas vrget. quo nesciunt verbis extollere suos
dños nisi deprimant alienos. Sed horrem⁹ ingredi cum paruo nauigio
magrū mare: neq em nra oīo est: q maiestātē tanti priacipis: p sua digni-
tate valeat explicare: cum non vno tm: sed quattuor ex fontibus nri Fri-
derici laus abunde manat. Ex romano impio cui pēst. Ex natōe germani-
ca: q sibi p ceteris obsequit. Ex domo austrie q se genuit. & demū ex pso
na ppria q corpis & animi dotib⁹ egregie pollet. Si quis igit Fridericus
nūm vt par est. comēdare voluerit. Huic pmo vetustas impii & amplitu-
do & auctoritas & ptās & magnificētia & glia in mediū deducenda erit.
deinde qd sibi velit ingēs Danielis statua ppter ferreas tibias qvis im-
peria cōterētes. Quid gradis Ezechieleis iporet a gla cur assyriorū regna
mūtēt ab ytalā balaam enarrādus omīs aquile volatus. vt cretensem illū
iouem stulte creditum deum. Et theocū vt troianos reliquos. vt potissi-
me pium Eneam. in bellis adiuuaret. vt regib⁹ albanis aliquādo fauerit
vt romanos rerum dños: gentēq togatam. vt grecos impatores. vt ger-
manos cesares victores hostium: & mūdi deuictōres effecerit. Quēcūq

enim de romano imperio preclare dicunt ad rectore eius pculdubio cu
 laude redundant. Nam sicut apli petri & siluestri & leonis & alioru pon
 tificum laudabile nome: te qui loco eorum sedes agit sublimē: & augusti
 primi & constantini magni: & karoli victoris: & alioru cesarum excellens
 gloria. Fridericu nostru qui eis successit in altum tollit. Scdo exponēdu
 erit q̄longa & lata sit germanica natio: q̄religiosa: q̄verax: q̄iusta: q̄pro
 missi tenax: q̄pp̄iosa: q̄diues: q̄nta illic nobilitas: q̄fortis & experta mili
 tia: q̄ntus ecclesiaru ornatu: q̄nta gloria cleri: q̄nta principum magnifi
 centia: q̄ntus splendor vrbiu: que celi facies que terra vbertas: cum p
 uinciarum & populi decus cum principe sit comune. Tertio describēda
 succurrit ynclita domus austrie ex qua hic Fridericus prognatus est. Ma
 ter & ipsa regum & impatoru: que sepe vngarie sepe bobemie & aliquā
 do polonie reges dedit demonstranda & q̄ntus fuerit magnus ille rudol
 pbus impator: qui & bononiā romane ecclesie dono dedit. Et otto karo
 lum potentissimū bobemie regē qui austriam & styriam romano impio
 surripuerat ancipiti bello victum interemit. Tum duo alberti occurrerēt
 duo marci filii: duo fulmina belli: quorum alpbonsum de nauu: vastes
 imperii vsurpantem. apud renum magno prelio vicit & occidit. Alter im
 pios buissitas ecclesie nostre seu bella mouētes quasi malleus contriuit.
 De patre Ladislai loquor inditi regis bungarie ac bobemie: cesaris no
 stri patruo: deniq; admirāda probata te nihil satis dici posset. Ponēdi an
 te oculos essent Ernesti leopardi. Friderici & alii q̄plures anime cōdidis
 sime huius excelsę familie: quarum virtutē admirari magis q̄ recēdere va
 lemus. Postremo quia non imitanti maiores dedecus est paterna laus fi
 lio: ad Fridericum ipsum conuertenda erit oratio. De mansuetudine sua.
 de religione. de iusticia. de prudentia faciendum verbum: exponendum
 eius iter in terram sanctam: declarandus felix reditus: enarranda paucis
 consilia: commēdanda pietatis opera: dicēdum quo pacto: ad imperium
 vocatus fuerit. Ad coronam regni germano apud ciuitatem aquensem.
 Impialem in hac vrbe summo cum honore suscepit vt coniugē nobilissi
 mam ex domo portigalie duxerit. Alpbonsi pclarissimi regis neptem.
 Vnde sibi omnes hispanie potētissimos reges affinitate cōiunxit: vt neu
 tralicatē ecclie romane nocētissimam: ex natione sua sustulerit: vt obe
 dientiam germanici populi magno abore maiori sumptu atq; industria
 tuis predecessoribus Eugenio & Nicolao restituerit. Vnde secuta est q̄
 nunc fruimur & quam tantope commēdauius ecclesiastice societatis
 vnitas: q̄uis eius rei gloriam pleriq; in alios detinet: quorum opa ea fuit
 que solet illorum esse qui fugatim ab aliis sessumq; termini intercipiunt.
 De his ergo & aliis q̄plurimis rebus cumulātissime putandum illi erit.
 qui Fridericum nostrum digne pro meritis laudare decreuerit. Sed non
 sunt hec onera que nostris bumeris cōmitti debeant. Satiū est tacere q̄
 maiestatem tanti principis reum vt nostra est oratione pcurrere. Preter

mittimus igitur morē ab alijs seruātū & obmissis hoc loco tuis ac cesaris
nostri laudibus. ad ea veniemus q̄ corā te dicere ac agere iussi sum⁹. Mu-
nusq; nrm q̄s breuiter absoluem⁹. Sane cū accepisset Frideric⁹ impator
sanctissime atq; indelibilis memorie. N. papam. v. p̄decessorē tuū ex hac
mortali luce migrasse. cōplens illum dies luxit. Non quide⁹ cuius causa
quem p̄ suis gloriosis opibus & animi rectitudine in concilio beatissimo.
rum spiritū & in regno dei cum Petro & Paulos iam receptū nō dubita-
bat: sed p̄pter tempu. xpianam. cui mortē. N. hoc tpe funestissimā existi-
mabat: timēs ne p̄ successoris electione sacri senatus opinionēs in diuer-
sa tendētes. incōsutilem xpi tunicam scinderēt: & imminētī ceruicib⁹ nris
hostili gladio vires addicerēt qd̄ licet de tanto lumine nō eēt credibile:
quia tñ acciderāt aliqñ peiora nō fuit absōnū formidare similia: sed quē
admodū ex prematura & infausta migratōe tui p̄decessoris merore acce-
pit cesar ingentē ita ex tēpestiua & felici vocatione tua summū gaudium
maximāq; leticiā adeptus ē. Nonit em̄ te cesar cū adhuc in minorib⁹ age-
res: & cū se visitatū in hac vrbe sue coronationis adisses q̄tum intellectu
& poctrina: & p̄sertim ciuili sapia q̄ mūdi gubernatrix existit: q̄ntū cū ma-
gnitudine & vite sanctimonia valeres diligēter expēdit: te vnum eē iudi-
cātic. q. b. p. lucū iuris meriti aliqñ teneres: qd̄ nūc ex p̄cordi volūtate sa-
cri senatus impletum cognoscit & gaudet. Accum serenissima cōthorali
sua leonora prudentissima & sanctissima femina q̄ de tuo pontificatu ma-
ximo incredibiliter exulter festos dies agit illos: quia secum serio trium-
phat q̄ tu solus es: qui post gregoriū. xi. per annos. lxxx. & amplius sine
cōpeditore certus & indubitat⁹. b. p. successor inueniaris. Ea p̄pter letus
de nuncio tue assumptiōis cesar: solici⁹ p̄ debito recognitionis nos dua-
bus de causis ad te misit. Prima est vt p̄ vetusto more sanctitatē tuam re-
center assumptā. suo nomine veneremur. Secunda vt defendēdam cōtra
thurcos catholicā eccliam tue b̄tutidini cōmēdemus. In primo negotio
nō est cur imoremur: faciat impator qd̄ se decet: accipiat tua pietas qd̄ ti-
bi debet. Nos igit̄ iussione pentes ei⁹ noie: qui sacro romano impio p̄si-
det: sanctitatē tuā dñi nostri Iesu xpi locum tenentē in terris ac in gracijs
& ducem vniuersalis ecclesie: recognoscimus te certum & indubitatum
beati Petri successorem & pastorē dominice gregis. Te sanctorū euāge-
liorum verum interpretem. Te doctorem salutarem. Te clauigerū eter-
ni regni celestis profiteamur. Tibiq; omne⁹ reuerentiam & obedientiam
exhibemus: quam romanorū impatores p̄decessoribus tuis canonicē
intransib⁹ prestare comp̄ti sunt siue iure siue cōsuetudine suadentes: q̄
q̄tura nobis premissum sit p̄senti sacra littera docebit. Nunc de scda
nostre cōmissionis causa transigere oportet hoc est de tuendo noie xpia-
no cōtra thurcos: nō dico teucros. Nunq̄ ḡ bic erroris plabor: vt genti
barbare atq; immūdisimo nomini eorū attribuas qui romani populi pa-
tres habent. Theucricū em̄ idem & troyani fuerunt: a quib⁹ exortū genus

meandrum & gens Iulia pfecta romanum fuderat imperiū. Thurci autē
 etſi nunc occupant loca in quibus fuit ylion & neptune troya. ſcite tamē
 ab origine ſunt: qui regnante apud francos pipino in aſiam migrare.
 Eamq; pedetētim puinciam ſui iuris fecere Gens ſpurciſſima & ignomi
 niola: fornicaria in cūctis ſtuproꝝ generibus: tunc quidē ydoloꝝ cultrix
 nunc impiū machometi ſectatrix. Hec hoſtis peſſima nſe religiōis. Q. uō
 autem debachati ſunt tempibus noſtris thurci in grecia. & quo impetu
 conſtantinopolim expugnaverunt. Galatbas deleuerint. Raſtiam q̄ ſupe
 rior olim miſia dicebat oppreſſerint. In peloponeſum. In euboeam cum
 exercitu venerunt cunctiſq; per circuitum chriſtianis vincula. verbera. ne
 ces cōminati ſunt. non eſt propoliti noſtri nunc cōmemorare. Satis enim
 & in ratiſpana & in franckfordia & in nouaciuitate: & aplici & ceſarei &
 aliorū principū legati ruīnam grecie eccleſie nſe vulnera deſleuerunt. In
 hoc etiam adlutorio nō me fugit ſepe de his rebus ofones habitas eē: &
 ab illis quidē diſertiffimis viris: quibus ſi velim eꝑri dicendo manifeſte
 de ſapiētia. Nunc vō nō verbis nec lacrimis: ſed armis regum & pplorū
 eſt opus. Que aut̄ baſtenus aduerſus hanc thurcoꝝ inſoletiam: p̄ tutela
 fidelis ppli tentauerit impator: optime nouit tua beatitudo. Nec te latet
 p̄miſſa fuiſſe vngaris ſubſidia que p̄terierunt. Sed qua iam rōne pturba
 ta ſunt eius conſilia: & quibus artibus impedita ſit hoc anno in thurcos
 expeditio malo tecum cogites q̄ extra me publice audies. Illud tñ nō re
 citabo q̄ franckforden. conſiliuz faciēda decreuit: duabus cōditionibus
 ſubnixi fuiſſe: altera vt certitudo classiſ ytalice: que cum terreſtri exercitu
 cōcurreret ſuo tpe haberet: altera germanoꝝ cotrouerſie q̄ poſſent impe
 dire pactum de medio tollere. Primā cōditionē irritam fecit tui prede
 ceſſoris obitus. Secunda ne poſſet impleri ab his procuratum eſt: qui ex
 publico malo p̄prium cōmodū querunt. Atq; ita dum xpiani cunctanē
 thurciſq; pperant religionem nſam funditus delere nitunt̄ q̄ nō cōtenti
 viciffe greciam vngarie nobili regno imminent. Vngari vō magnanimi
 & fideles ppli annis ſupra. lxx. hunc hoſtem ppeſſi nunc victi nūc victoꝝ
 reſ ſuum ſanguinem tutati ſunt. qui cum nos ſuant. optimates ſuos cuſq;
 regibus & pontificibus miſerunt. Nulla domus in vngaria eſt digno no
 mine que duobus nouiſſimis bellis contra thurcos habitis egregium &
 fortem aliquē virū nō deplorauerit: hodie vō nō eſt hoc regnū qd̄ thur
 corū impetum ſuſtinere poſſit. Attenuatum atq; externa indiget ope le
 gati eius & in frāckfordia & in nouaciuitate cum ceſare ſupos atq; boieſ
 teſtati ſunt: ſi reliquoꝝ xpianoꝝ pſidia ſentiunt ſe iterū atq; iterū belli pe
 ricula ſubituros. Sin relinquant̄ a nobis leges accepturos: q̄s thuci de
 derint. Neq; em̄ conſilium eoꝝ eſt ſine ſpe victorie: vrbes & agros igni:
 vxores & filias lupanari ſua & liberorum capita hoſtili ferro cōmittere:
 quocunq; tandem modo ad hoſtes vngaria defecit: ſiue ytaliā: ſiue ger
 maniam percurrere ac predari voluerit in vtranq; terram patenti porta

aditum habet. Murus vō vngaria est & antemurale fortissimū: siue clipe
 us nre religionis: sub quo longe iam em̄ pteci sumus. At hic nūc clipe
 nobis subtrahit. Murus vō bombardis arietibus & quatit & nos de re
 medio aia nulla remordet. O in gratitudinē nr̄am quā nūc vicem defen
 soribus nostris reddim⁹ vngaris. O stulticia: ppli xpiani. o cecitate atq;
 amentiam ab externis inuadimur hostibus: & nos in ciues arma cōuertimur.
 Sed digne patimur p nr̄is iniquitatib⁹. Nulla intra nos concordia
 nulla obediētia est. neq; spūali neq; tpali paremus capiti. Iacet spreta reli
 gio iusticie: Nullus bonos. fides pene incognita: s; rex quisq; sibi aut pō
 tifex eē videt⁹ quot capita tot snt. Scindit in tertū studia in cōtraria vul
 gus. Illic germaniā mille cōturbāt lites inter galliā & angliā vet⁹ odiū
 viret. Hyspanie reges inmutat ambitio. ytalīā magno labore pacatā. No
 uis iam turbo cōcutit. Noua exurunt apud senas incendia: quid sperem⁹
 bis moribus pcuratores machometi sumus: nam ipse patefaciamus
 hosti: & terga nudamus q̄ feriat: quid tanta inter nos est inuidia & mali
 uolentie pestis. tātum venenū tanta rabies vt videre videat cōplures no
 stre religionis hoies fuire thurcis malle: q̄ xpianū ferre aliq̄e princeps
 tot demum sunt in xpiano populo vestigalia: tot pecuniarū extorsiones
 tot rapine tot principum ne dictam tyrānorū nr̄orū in subditos cōtume
 lie: vt magnopere verear: ne veniente thurco & onera relaxanti. Plebes no
 stre libeci anio celsa submittant: maxime vō si vt est callidus hostis liber
 tatem de fide fecit. Sed o xpianū pplim: o plebē electam: o vineam dñi sa
 baotb: o xpi hereditatē: o testamentū: o regnū dei q̄ nūc redacta es xpia
 na societas: ex quattuor p̄iarchalib⁹ ecclesiis xpiana subnixā fides in or
 bem vniuersum palmites extēdit: maiores nr̄i duas p ignauiam & secor
 diam cum hierosolimitana sede turpiter pdiderunt nos tertiam. & illam
 quidē: que post romam scāta fuit in qua tot nobilissimi impatores tot san
 cti pontifices daruerunt tot generalia cōcilia celebrata: tot sacri canones
 editi: tot sacratissime leges promulgate sunt non minori damno: maiori tū
 delidia pr̄sus amissimus. Euāgelium saluatoris qd̄ in omnē terram into
 nuit: sola iam audit europa: ne ipsa quidem om̄is. In occidenti saracenis p
 mimur. Septentrionis magnam partem ceca gentilitas inuasit: ex oriente
 qua grecia p̄tendit thurci nos pepulere: ppe est nisi vigilam⁹ nisi cōsur
 gimus. Nisi deus adiuuat nisi tua sanctitas vt tempest animose occurrat
 vt et huc tuum thronum: et quicqd̄ restat xpiani nois machomet⁹ occu
 pat qui iam sine resistantia terre dñs ac maris eē videt⁹. Aduersus hāc pe
 stiferam bestiam et aduersus bec mala conatus est impator: vt nostri reme
 dia cōquirere sunt precepta: sunt eius vt ante dixi consilia: non pposito
 cadit: neq; animo deficit: deceptus est non defatigatus. Hac vō successit
 alia aggrediet⁹ via: q̄cunq; sibi vt impatori romanorū vt aduocato eccl̄ie
 vt p̄tectori fidei orthodoxe. vt austrie duci: vt religioso p̄icipi vt homi
 ni christiano incumbere videntur: procuranda religione minime poster⁹

gabit. Sed quoniam *pp*ulsare *t*hucos: & illatam *c*hrisiane plebi cōtume-
liam vlcisci omnino opus est omnium fideliū magnoq; sumptu & magnis
viribus indiget. Supplex orat tuam beatitudinē cesar que *c*hris̃ti vicariū
gerit: vt anteq; hostis appropinquet magis vna secum ad ea intēdas ani-
mum. per que *c*hrisiane potentatus inter se pacem tenentes. aduersus in-
fideles arma cōuertant: & cōmunem hostem ex europa deturbēt. Quod
licet difficile videat̃ hac infelici cēpestare nostra in qua tantopere diuisi su-
mus nihil est tamē quod diligentis hominis studium non perficiat. Vi-
gilanti. instanti. vrgenti. pro voto cōcta succedunt labor improbus om-
nia vincit. Incidisti beatissime pater in hac luctuosa & vt ita dixerim fasti-
diosa tempora: que fidem catholicam pene concussam: & vndiq; laniatā
*c*hrisianā plebem ostendunt. Tu ne cede malis: sed contra ardentior ito.
quo difficilius eo predarius ages: non est impossibile si tibi credis con-
stantinopolim: totamq; greciam de manibus *t*hurcorū eripere: si modo
bis itineribus incedam? que sunt apertissima: neq; mare neq; terra *c*hris-
iane potentie *t*hurci sunt pares & hominibus & equis & nauibus & curri-
bus & quibuscūq; armis & rei militaris pericia superiores sumus & au-
ro. Qz si armē *x*pianum robur fugient hostes sicut stipula a facie venti.
Sarmaciaq; nostris relinquent spolia sine vulnere & sanguine. Mira res
neq; facultas nobis deest: qua possumus *t*hucos exterminare: neq; vo-
luntas. Nam viribus multo q̃ illi prestamus: & nemo est *c*hrisiano noie
insignit? q̃ nolit perire *t*hucos. Quid igit̃ obstat. cur stam? cur nō exur-
gimus cur nō defendim? plebē nram: cur nō *pp*ulsam? iniuriā. Sed vnū
nobis de istis vnum inquirendū est: quo habito facile terrebimus & con-
sternemus hostem. Hoc vnum est ordo sine quo nihil est quod valeat ri-
re explicare. Ordine caremus beatissime pater: & modo at nūc tua inter-
est & nostri cesaris: & adherere rebus agendis. Nisi enim vos duo lumi-
naria magna. Vos primi orbis capita: vos sal terre & mundi presules or-
dinē ponitis quo *c*hrisiane vires in hoc opus vniant̃: non est q̃ vel nos
speremus vel *t*hurci timeant *x*pianum cōstari exercitum. Age igit̃ sum-
me pontifex fortem sume animum: erige nobilissimā mentem: laudatissi-
mum illud in omni gente vulgatum: quod in assumptione tua votum
emissisti ante oculos semp habeto. Intelligis q̃ cesar *p*mittit clarissimum
illum aragonie regem potentia & sapientia incomparabilem in hoc opus
valentissimum habes Philippo duci burgundie nobilissimo & piissimo
maximis rebus compando: nihil magis cordi est q̃ pugnare in *t*hucos.
Hungari auxilia expectant: belli fortunam sub tuo vexillo iterū expituri
in germania multi sunt principes qui corpa sua aduersus hos hostes de-
nouere. Carolus rex francoꝝ & re & nomine *x*pianissimus. suorū *p*geni-
torum vestigia non deseret: quoꝝ fortia facta omnis decantat ecclesia: ne
queꝝ fortes vt opinor angloꝝ manus decurrunt. Castellanis & portugalē
libus rerum gestarū gloria clarissimis innatum est *p* fide certare. Volun-

trahunt & p̄cepti om̄s p̄p̄i p̄ xp̄i fide arma suscipe: sed oēs in te oculos
direxere. om̄s ex te modū atq; ordinē expectāt. Exurge igit̄ aperī eccl̄ie
thezaurū: ap̄i celi portas p̄mitte dignā labore mercedē. Effunde largiter
sp̄alia dona in xp̄i milites mitte op̄arios in messē dñō dīctissimā merē
Hoc tuum est opus: hoc est in quo deo possis & boībus cōplacere. Scio
multos tibi deberi titulos postq̄ celum poteris: sed nullius illustrior sa
crofago tuo inscribi poterit: q̄ si p̄dite sub p̄decessore tuo cōstantinopo
lis recuperator & vitor cōmunis in v̄rie vociteris. Atq; vt apte dica; quod
sentio. Hec certissima via est p̄ quam xp̄iani reges & fideles cūctē natio
nes: tibi vt xp̄i vicario ceruices suas libenter inflectant: si defensionē fidei
nūc fortiter & magnifice suscipias & quēadmodū fouendo ytaliam pace;
iuuando & sapientissimos legatos designādo spem dedīti exterminan
dum thurcoꝝ sedem & impiā gentē totis conatibus erectus atq; intētus
esse videre. Pleraq; alia ad rem banc ydonea semotīs arbitris: cū tue pie
tati videbīs latius exponemus.

Oratio enee corā sanctissimo & senatu cardinaliū impatore coronato
presente & eius nomine ad passagium inducendum.

Oyses vir dei beatissime **EPISTOLA CCCCXIII**
m. pater maxime pontifex cum sibi successorem ordinaret ioseph filii
Num diuinā vocem ad se dicentē audiuit: p̄ hoc si quid agendū
erit. Eleazar sacerdos consulēt dñm. ad verbum eius egreditur & ingre
ditur ipse: & omnes filii israhel cum eo & cetera multitudo: quibus ver
bis non populi solum sed reges & principes mouent: magnis in rebus
summi sacerdotis consilium querere & imperium sequi. Quod postmo
dum & in nouo testamento ac in tempore gratie multis exemplis & au
toritatibus ē firmatū. Sicut & cōstantini magni & theodosii & iustiniani
& alioꝝ xp̄ianoꝝ cesarū gesta testant̄. Eam ob cām cupidus atq; auidissi
mus cesar diuinus Fridericus roman⁹ impator augustus filius tuus obse
quētissimus: suo tpe aduersus impios machometi cultores generale pas
sagium fieret. atq; in illud suum studium suasq; curas omnes cōuertere: te
prius magni dei vicarium: xp̄iane plebis sacratum religionis magnū ca
put p̄fectum ducem: optimum rectorem veracem magistrū: cōsulendum
audiendum & sequendum censuit. Cuius p̄uidentiā nostre autoritas
mouere p̄tās implere pōt: quid sit agendum. Venit igit̄ bodie ad te tu
umq; sacratissimū senatum cesar sup̄ vn̄iuersali passagio: cum tua beatitu
dine locuturus. Coronatus ē iam triplici corona: eiusq; regni tua bene
ficētia rex cōfirmatus cuius potentiā Daniel ferro compauit: cui⁹ limites
solus claudit oceanus cui⁹ fundator romulus: cōfirmator iulius: ampli
ficator augustus. Approbat dñs Iesus fuit: cuius autoritas in terris nisi
tue cedit nulli. Cuius officiū est p̄cere subiectis: & debellare superbos.
Quid aliud cogit q̄ passagiū: p̄ qd̄ & xp̄iani fortiores: & inimici christi
nominis credunt̄ imbecilliores. Princeps inquā sapiēs: que sunt digna

principi cogitabit. Reges apud modos ut herodotus inquit apud omnes
ut Cicero sensit iusticie fruede causa creati sunt. velut iniuriarū ppulsores
qui si prelatū auscultare volunt ceterisq; p̄bis recta mouentibus obedi-
re. Procuracione reipublice non ad suam sed ad eoꝝ qui sibi cōmissi sunt
utilitatē gerere dicunt: atq; hoc est q̄ de passagium cesarem & sollicitum &
anxium fecit. sup̄ qua re dicturus eo q̄ mihi sua maiestas impat oꝝonem
meam in tres partes diuidam. In prima dicens quid sit passagium qd̄ q̄-
ritur. In secda cur petat. In tertia facile ne passagium fructuosum sit futurū
quibus in rebus si longior fuerim cum rerum magnitudini verba cōpan-
tur sic fortasse breuior videbit. ero tñ reuera breuis qm̄ empedocle teste
sola breuitas cōmendat indoctos: sed iam primū absolua. passagiū vo-
cabulo nihil aliud designamus qm̄ expeditionē militare numerosissimā
aduersus infideles p xpianos indictam: quā si consequunt cruci signati.
plenariā pccōrū omniū remissionē merent. Appellatq; passagiū fm̄one
yitalico quasi trāsitus. Nam sicut aues qdam gregatim certē anni t̄pibus
de regione in regionē transeunt: dicunt quoq; passagiū facere: & xpiani
nōnunq; sumptꝝ armis turmatim incedētes: atq; in hostes fidei ex aplice
sedis iussu p̄siliētes. & visi & dei dicti sunt passagium habuisse. Neq; ve-
rum passagium videri pōt: nisi multoꝝ fiunt populoꝝ: qui migrare ma-
gis nouas sedes quesituri q̄ bellaturi videant. Sicut cymberonū in yta-
lia inundatio ac gothoꝝ & hunoꝝ excursio: habemus quid sit passagiū
Nunc cur petat exponamus. Tria sunt que cesarem passagiū cupidū red-
dant. Cōmiseratio. utilitas. atq; honestas rei. Vnde vō cōmiseratio pro-
deat. paucis (aduerte) docebo. Quis infirmat inquit ap̄lus & ego nō in-
firmor. Qui vidit afflictos & non affligit: cuius pectus adeo durū est: ut
dolentibus nō condoleat: gemētibus nō cōgemat. Tristantibus nō con-
tristet. Cesar quidē postq; discretionis attigit annos: cepitq; noscere n̄e
fidei sacram: mox religionis induit zelum. cepitq; rebus omnibus diuini
cultus augmentum preponere: qd̄ sibi & sue nature bonitas & nobilitas
sanguinis suadebat. Nam domus austrie princeps inter quos plures ac
reges ac impatores floruerunt: tunc sibi p̄spere succedere sperauerūt: cuꝝ
diuino nomini bene & cōstanter famulati fuissent. Quoꝝ vestigia Fride-
ricus secutus defunctis parētibus q̄primū tutelam exiuit: ut locum vide-
ret in quo nostra redemptio celebrata est: adhuc adolescēs transmare na-
uigauit: cōtextiq; pelagus digitis aspexit locum vbi natus saluator no-
ster xpus. Vbi positus in p̄sepio: vbi p̄ntatus in templo: vbi baptizatus:
vbi temptatus: vbi predicauit. vbi lazari suscitauit: vbi cenauit: vbi cap̄tꝝ
vbi derisus: vbi iudicatus: vbi crucifixus: vbi sepultus est: & vnde ascen-
dit in celum. Quid multa dicam osculatus est cesar terram vbi fuerūt pe-
des eius qui nos redemit: sed quo tunc animo fuisse arbitraris cum spur-
cidos illic saracenos immūdos horridosq; dominari videret: sanctissima
loca possidentes: quid aliud dicere poterat nisi p̄peticum illud. Deus

venerant gentes in hereditate tuam. Polluerunt templū sanctum tuum
posuerunt hierlm in pomori custodiā. Et iterū. Quō sedet sola ciuitas ple
na populo facta ē vidua domina gentiū: princeps puinciarum est sub tri
buto. Proch quantū vrgebat angebatq; cesarem ciuitatis huius oppres
sio: et illorū qui sunt trans mare christianorū cōculcatio. Sed quid grecia
litterarū mater. Inuētrix legum: cultrix morū & oim artium bonarū ma
gistra: quē nō miseret gentis illius afflicte oppressē pessundate: cuius im
perium nō sub Alexandro macedone solū suisq; successoribus. Sed sub
athenienē sibus thebanis ac lacedemoniensibus olim florentissimū et po
tentissimū fuit. Nunc vbilibet effeminatis thurcis seruire coacta ē: quid
regnū illud hungarie nobilissimū: terra antiqua: potens armis atq; vbe
ra plebe. Heu quanta passi sunt hungari diebus nostris: qui dum nostrū
seruant sanguinē: fūdunt suū quorū pectora nostri sunt muri: obligamur
recte omnes christiani hungarice geti qui pro nobis mortificantur tota
die: & facti sunt sicut ouis occisionis. Et cum presentē illorū regez pu
erum pupillum. orphanū: Ladislaum nobilissimū & regum & imperato
rum prolem: qui suo regno suisq; subditis: auxiliū nunc tam sanctitatem
tuam q̄ cesaream. sue preces sue lachryme moueāt: nam illi genti postu
lat auxiliū: que toto christiano populo affert presidium. accidit vt aliarū
calamitas prouinciarū massagete & scitarū q̄ plures populi liuoniam ve
xant. Mauri vero paruū byspanorū occupant regnū: siciliam iammiari
in siluas ciprum rethum crethum. siciliam q̄re & ipi ytalie littora barba
rorum sepe classes inuadunt aspernantq; christianos. O nostrā maximā
negligentiā. o tēpora. o mores. Dum gentiles fuerūt cesares idolorū cul
tores augebatur in dies credentiū numerus. Nūc cum christiani sunt re
ges impatores duces minuitur cultus christi: qui totum fere orbem cō
pleuerat: in angulum europe deductus est. Africam & aliam amissimus
Europa quoq; cōculcauit cur hoc refriguit ardor: tepuit charitas. Proch
dolor maior est saracenorū ardor in sua perfidia q̄ noster in fide zelus. cer
nimus christianorū iniurias & tacemus. Opprimē iugulatur nra religio
& auertimus oculos: sed alius est cesaris animus. aliamq; arbitrat tuam
esse mentē: nam qui nō defendit oppressos: aut amicos: aut patriam de
feret q̄d ne tibi neue sibi quispiam imputet passagiū expedit in quo ma
gnam vtilitatem eē intelligit subuenire laboribus. Hūgaros liberare gre
cos a seruitute p̄pagare. diuinū cultū sanctam terrā ex manibus impuro
rum vendicare. Monstrumq; illud & abominabile idolum Machome
ti exterminare. Vnde placētes immarcessibilē celestis regni coronā a di
piscantē. En magnam vtilitatem: sed nō est vera vtilitas honestatis. Maio
res nostri iustum bellum gerere honestam rem censebant. Erat autē belli
equitas sanctissimi senatus pro iure descripta denunciata que bella indi
cta iusta putabant. In quibus qui viriliter pugnasent: non viuentes solū
sed occumbentes que bonore dignos gloriososq; iudicabant. Quid de

hoc bello dicemus qđ non terremus homo. sed diuinus imperator indi-
cat. In quo nō impiū sed diuini cult⁹ ppagatio quē. In quo fides catholi-
ca defenditur: & honor saluatoris nostri: qui cū in forma dei eēt nō rapi-
nam arbitratus ē esse se equalē deo sed formam serui accipiens: seipm exi-
naniuit factus obediens vsq; ad mortē: mortē autē crucis: vt nos de dy-
bolica seruitute redimeret: & tumet aduersus eos. Machomet inflatur:
cornua erigit. & nos quiescimus. An nō arma p Christo sumemus: qui
pro nobis sumpsit humanitatē. Maxima eēt ingraticudo nostra: si nō ad
incertam mortē p Christo iremus: qui certam pro nobis tulit: si non illi
vitam offeremus a quo suscepim⁹. En bellū honestissimū in quo patris:
in quo domini: in quo magni dei causa tuemur. In quo q vitam tēpora-
lem amittit: acquirit eternam: & famam clari nominis adipiscit sempiter-
nam. Quid plura tñ obestis: vt nō sit glorioꝝum pugnare p fide vt infā-
me sedūq; sit nō pugnare: quādo necessitas vrget sicut iam crassantibus
vndiq; in fratres nostros saracenos: & nomen Christi magna crudelitate
atq; immanitate psequētib⁹. Et tantū de sedā pte dictū in q cur passagiū
petere monstrandū fuit. Superit nūc de possibilitate pgregandi pas-
sagiū deq; spe fructus dicere plurimi sunt beatissime pater: qui cū nomi-
nari passagiū audiūt. Ecce vetus fomnū iniquū: vetus deliramentū: ina-
nes fabulas. Verū Urbanus antecessor tu⁹ cū vexaret a paganis orienta-
lis ecclesia. Saraceni qui thilū cōculcarēt: motus Alexii qui cōstantino-
polim tenebat & aliorū xpianorū qui sub tributo thurcoꝝ vitam egebāt
precibus et igni laborioso itinere in galliam profect⁹ maximū exercitus
cōgregauit. Atq; hominū trecēta milia vt Otto frisingen. scribit non su-
tūis auctor in greciam: asiam syriamq; transmisit. quib⁹ mille saracenorū
vires obistere valuerūt quādo & antiochiam expugnauerūt & hieroso-
limā obtinuerūt. Vnde adhuc Urbanus qui cōuocauit passagiū & Goē-
fridi q indixit illustre nomē habet. Sed pensē⁹ bodie spes bona possit
haberi passagiū: qñ nemo sciens impossibilia tentat. Neq; aggredit qsq;
qđ allegui desperat. Magnū facinus spes nutrit. Quid bicndem⁹: duo
cōsiderāda sunt: vnū an xpiani facile possint in passagiū trahi. Alterū an
an inchoato passagio spes sit magna vincēdi. Nā quis omnīū bellorum
dubius sit exitus. Nunq; tñ cōmittendū est bellū sine spe quadā & argu-
mēto victorie. Ne (sicut Octauian⁹ cesar puerbiū habuit) aureo pisci-
ri bamo videamur, in quo maior dāni q̄ lucri rō possit bñ difficile: ergo
primū videat xpianos qui inter se sunt discordes: aptisq; fragrat odiis in
vnā passagiū summā ducere. Sed quid multi obitare putāt passagio sa-
pientia cesaris cōducere indicat: Omninoq; si pax xpianos haberet: in cal-
sum quietos principes atq; torpentes populos excitarem⁹. Neq; viles
bello man⁹ inuenirent timerent mortes ferrū: neq; signū neq; tubā ferre
possent. Nūc vō excitata bellis populo vltro sese offerret: facilius ex bel-
lo vocat bellū q̄ ex ocio miles. Bonū est viro sicut ppbeta testat cū por-

tauerit iugū ab adoleſcētia ſua: q̄s xpianoruꝝ eſt poſtq̄ pugnare oportet
 qui non potius in thurcos q̄ in xpianos ſtringere gladiū velit: Placebit
 oibꝫ arma in ſaracenos uertere patriā vt quietā relinquunt. Et fortasſe
 vnica parādī xpianos via ē conuocatio paſſagii. Marciales em̄ & feroces
 europe ppli neſciētes quieſcere: niſi aduerſus exteros plient: in ſe man⁹
 vertūt. Qua rōne ductus olim catbo excidi carthaginez diſſuadebat ne
 pacem habētes in circuitu romani in ſe ſe ruerent. Sicut & reges iſrl victi
 hoſtib⁹ mutuis recidere vulnerib⁹. Iā pacē q̄ vt bēant xpiani: bellū in de
 xteris ē trāſſerēdū. Ad quā rē neq̄ germanoꝝ illuſtris anim⁹: nec cor no
 bile gallice gētis: neq̄ mēs ſublimis hiſpanoꝝ: neq̄ honeſti cupid⁹ italo
 rū deerit ſpūs. Oēs qđ tua iubet ſcītitas: cōſtātī aio exequēt. Quis dubi
 tat fieri paſſagii qđ rōani pōtificis autoritate decretū & impatoris man
 dato fuerit puocatū: videor videre rē pfectā. Nec me dubiū h̄ vllū. ſi tu
 verbū apponiſ: ceſar adiicit manū. Nā ſi q̄s obedire neglexerit vel cuiſ
 iuſſib⁹ vel ceſaris impio cōpelleſ. ſed dicit fortasſe q̄ſpam q̄ bracci⁹ quis
 hoſtis eccleſie aliqñ tñ vir ſenſat⁹ frequēti ſmone uſurpare ſolebat: trib⁹
 potētiffime reb⁹ bellū indigere. Et boꝝ triū vnū eē pecuniā. Vbi q̄ corro
 dem⁹ aurū ad tantū & tālōginquū bellū neceſſariū ſi: & modi in p̄mpto
 bui⁹ inueniem⁹ argētū q̄s vulgare nō expedit. Illā dicere poſſum. Ciuita
 tes q̄ ob eā cām bellū ſuſcipiūt: vt ſine minis in pace viuūt: libenter paſſa
 gii cotribuāt curas vt pacē nihil inſidiāꝝ hñtem cōſeq̄ pñt: non erit diſſi
 cile cōuocare paſſagium. Nec rurfus ſpes magna victorie deerit. Nouit
 maieſtas imparoria thurcorū: aſſyriorū: egyptioꝝq̄ gentē: imbecilles: in
 ermes: effeminati ſunt. Neq̄ aio neq̄ cōſilio mārciales ſaumacida erunt
 ſpolia ſine ſudore & ſanguie. Quis trūcatos mitratosq̄ thurcos: aut bra
 chatos timeat egyptiacos. q̄s rabsaces ad Ezechiām regē loquēs baculo
 arūdineo cōfractō compauit. Qz ſi aliquādo noſtri exercitus victi ab eis
 ſunt: neq̄ viribus neq̄ re militaris peritiē: ſed innumerofitati hoſtiū aſcri
 bendū eſt. Qm̄ ſi chriſtianoꝝ copie tot fuerūt vt opprimi tot ſaracenoꝝ
 multitudinem nequeant: & q̄ paſſagii nomē expoſcit: certa nibilomin⁹
 in manibus erit victoria ſicut priſca cxēpla nos inſtruūt. Iuuabunt & di
 uiſiones eoꝝ & odia q̄ in thartaris habent aſſidua certamina. Iuuabit &
 gētis illius deſperatio. Nam & machometū cui maxime credūt ſectā ſuā
 in octingētos vſq̄ annos augēdam. Exinde diminuēdam aſſerūt p̄pbe
 taſſe qui ſub eradio ceſare malignari accepit: poſtq̄ ſupputant annū .xl. et
 octingēti: & hoc thurcos admodū territat: xpianos eleuat. Nā etſi falſus
 prop̄heta Machometus ē: nō eſt tñ falſum vaticiniū eſtimandū: qđ biere
 mie ſacris ſmonib⁹ cōſonū eē videm⁹: dū quinq̄geſimū ca. libri ſui quaſi
 tuā ſcītate ac ceſarē hortat⁹. Nolite tacere ſup iniquitates ei⁹ qm̄ tps vltōis
 eſt dūmodo viciffitudinē ſp̄e retribuet ei. Poſſem ad banc tñ plura dedu
 cere: ſed neq̄ doctiſſimis tuis aurib⁹ neq̄ reuerēdiſſimis ſapiētiffimisq̄ pa
 trib⁹ q̄ aſſidēt danda ſunt verba: ſatis eſt nobis abſoluiffe ea q̄ pmiſimus:

ea que cesarea dignitas dicturū me voluit. Intelligis xpi deūderiū suū integrū propositū cesaris mentē intueris: totū tñ & p̄silio & iudicio tuo relinquit. Cesar cū eēt hac vice apud tuam beatitudinē noluit hanc rem intactam relinquere: que sibi ab ineunte adolescentia semp cordi fuit. al̄s aut cōciliū generale petiūisset aut informationē decreta aut aliud quisp̄ am cesari suscepta ex tua sacra manu imperiali corona: nihil antiquius visum est q̄ de passagio tecum agere. Qā si fortasse prima frōte arduū videatur. Nihil tñ est tam difficile qā querēdo nō fiat facile: virtus circa difficile opatur. Asperis in rebus & vir nōcīt & gl̄ia querit: q̄ magno aio et fortiter & excellēterq̄ geruntur. Nescio quō pleniori bucca laudare solemus: clari & illustres sunt tituli tui beatissime presul qui vnionē seceris iubileū induleris cesarē coronaueris. Passagii tñ titulus et dignior et diuturnior omnibus erit. quē ne successorī relinquas: et cesarea sublimitas suadet et ois xpianitas orat et tibi coronato cesare q̄uis multa incubantē nihil tamē est de quo vel vtilius agere: vel gloriosius q̄ de passagio.

Gregorius beymburg denūciatur excommunicatus.

EPISTOLA CCCCXV

Ius papa. ii. Dilectis filiis burgimagistris et cōsulatui oppidi nuremberg. Salutē et aplicam benedictionē. Saluator humani generis in hunc veniens mundū: vt ex mortalibus genitus: dei filius et sibi p̄summi patris sui regno coheredes efficeret. Vnū ex omnibus fidelibus in eum credētib⁹ regnū cōstituit: idq̄ vnam ipsius ecclesiā nūcupauit. cui⁹ ipse caput eēt et regnator sempiternus. Visibile vero humanis oculis p̄ntiam sui p̄ admirabile ad patrē omnipotentē ascēsum: mūdo subtraēturus Petrū ap̄lorum principē eiusq̄ legitimōs successores. vicarios sibi cū plenitudine potestatis ad proprie gubernationē ecclesie substituit tribuens omnimodā p̄tpalē successionē vicariis ipsis in terris ac in celis omnia ligādi solūēdiq̄. Precipiensq̄ districte ip̄os audiri: et in eorum iussionib⁹ p̄mōstrari. Qz si qui transgressores veneno imbuti eos nō audirēt: h̄mōi oēs p̄ exclusis a suo regno eiectisq̄ a sancta ecclesia inter et̄nicos et publicanos cū p̄ditionis et mortis filiis voluit cōputari. Cū em̄ nullū regnū vt ip̄ius dñi n̄ri verbis didicimus in se diuisum stare possit: quo nam mō sacrosanctū stabit eccl̄ie regnū: si illi qui xpi sup̄mi regis vicario parere cōtēnūt: de regni nō valeāt sorte depelli. Aduersus hoc in quassabile fundamētū et ecclesie firmā petrā berelis quedā a paruo tempore citra sensum vela suboriri pullulant: que sub ouīū vestib⁹ lupos rapaces intrinsecus celans sub appellatiōis specie eccl̄ie fatagit vnitatē cōuellere. Nā si q̄ xpi vnice⁹ vicari⁹ canonib⁹ sacris etiā et iurisc̄ripto inherēdo decreuit statuitq̄ et fuari vt dignū ē: precepit calūniatores malivoli et pueri subterfugere iusticiam p̄sumentes p̄ ludibria friuolarū appellatiōnū ad futurū cōsiliū: ceu ad id q̄ nūq̄ est: ac supra christi vicariū eē aut reperiri nequit: obedientiam q̄ est de necessitate ecclesie et salutis vniuer

forum improbe declinat ac temere. Hanc igitur dyabolico spiritu & instructu nouitate exorta considerantes: in totius ecclesie catholice non tam eneruationes sed euerfione in motuano conueto sepe & multum de discussam de venerabili fratre nostro sancte romane ecclesie cardinalium plurimum aliorum presulum & peritorum qui aderant: maturo consilio & consensu illiusmodi appellationes damnamus. Atque ita appellantes. Notariosque ac testes & adherentes omnes excommunicauimus: leseque maiestatis heresis crimina penes eorum ipsorum diffinimus: in idem: prout in aplicis litteris superinde cõfectis plenius continetur. Ceterum his omnibus non obstantibus quidem ex patre dyabolo mendaciorum artifice natus Gregorius de beymburg nomine: auaricie contaminatus illuue et supatus ardoribus qui est fuitus idolorum. De mense augusti proximo preterito a nostra solenni declaratoria sententia qua senis existentes: impium Sigismundum ex principibus austrie obnotorium sacrilegium propter hostile persecutionem in personam dilecti filii nostri Nicolai. filii sancti Petri ad vincula sancte romane ecclesie presbyteri cardinalis & episcopi brixinensis. & rapinam bonorum ecclesie illius perpetratum: iurisdictionis penas declarauimus: incurrisse a nobis ad futurum concilium improbam nefariam temerariam seditiosam denique appellationem dictauit. Et illius interpositionis per dictum Sigismundum facte: ipse dictator in originali instrumento florentie ad valuas ecclesie affixo testis inscribitur. Quod quia loquax ille presumptuosus & princeps mendax atque turbulētus temerarius ob istud facinus excoicatus existit: criminaque & penas incidit lese maiestatis atque heresis adeo ut ultra execrationem bonore omni & bonis iure sit priuatus. Deuotiones vestras in domino requirētes admonemur: homini pestiferum hominem per tali excoicato habeatis & priuato a vestrisque ciuibus omnibus haberi mandetis. Ipsumque non solum vitetis: sed percul eiiciatis ab oppido & dominio vestro: & bona quicunque habet apud vos tam mobilia quam immobilia filico vestro applicetis & alia omnia faciatis que contra hereticos de iure canonico fieri mandant. In quo vos nobis ostenditis exhibebitisque catholicos sicut plene confidimus: & deo gratos ciues in tale perniciosis ecclesie christi persecutore vos fideles & sancte romane ecclesie obediētes ostendendo. Nobisque in hoc eo magis deuotiones complacerebunt: quanto scimus plurimum esse deo charum: & ecclesie sue parētele ac in primis necessarium quod perfugus iste pestiferque sacrorum contēptor ab omni expellatur conuersatione & consortio christianorum: facite nobis quid egeritis per litteras vestras rescribat. Datum rome apud sanctum Petrum sub anulo piscatoris die .xviii. octobris. M. cccdx. pontificatus nostri anno tertio.

Abfoluit vratisslauiensem & namslauiensem iuramento homagium Gregorio bodibrat regni bohemie nomine prestito. CCCCXVI

Ius episcopus seruorum dei venerabilibus fratribus creten. ad regnum polonie terramque slesie ac prussie nuncio & oratori sedis apostolice & gnezenesi archiepiscopis. Salutes & apostolicam benedictionem. Hodie motu proprio ex iustis ac fidem catholicam concernentibus causis. Dilectos filios clericorum capitaneos consules

p iii

comunitate vurarissauicn. & vniuersitate oppidi. Nampsalu ab homa-
gio prestando Georgio de podibrat ad nrm & sedis aplice bnplacitum
absolutos fore dedaramus: ac eos in nostram et aplice sedis protectione
suscepimus: mandantes singulis xpifidelibus cuiuscunq; status seu gra-
dus existant sub penis & censuris ecclesiasticis: ne pfato Georgio contra
vurarissauicn. & nampsla. vigore dicti homagii auxiliu fauore & consi-
liu prestent: quinimo eis tanq; catholicis & sancte matri romane ecclesie
obediētissimis omni cōsilio fauore ac potētia assistant. put in nris lris de
sup cōfectis plenius continet: quocirca fraternitati v're per aplica scripta
mandamus: quatenus vos vel alter vestrum & si postq; pntes lre vobis
pntate fuerint p vos vel aliū seu alios ipsas lras ac omnia & singula in il-
lis cōtenta in dicti regni ac aliarū partiū vicinarū ecclesiis: Dominicis &
festiuis ceterisq; diebus qn & quoties vobis videbitur solēniter publice
tis: & exponatis seu publicari & exponi faciatis: vt melius & clarius in-
telligatur etiam in vulgari. Et nihilominus quassibet psonas quas excō-
municationis sniam occasioe cōtraueniendi pdictis lris nobis incurrisse
cōstiterit quoties vobis oportunū eē videbit. Tamdiu dñicis festiuisq;
diebus in ecclesiis cū maior inibi ppli multitudo cōtrauenerit ad diuina
excōicatos publice nūcietis: faciatq; ab aliis nunciari & ab omnibus ar-
tius euitari donec a cōtraueniēdo desisterint & lris predictis obedierint
Ipseq; psona excōicate ab hmōi excōicationis snia: absolutionis bnficiū
meruerint obtinere: nō obstātibus omnib; illis que in pdictis lris volui-
mus non obflare. Aut si dictis psonis vel quibusuis aliis cōter vel diui-
sim a dicta sit sede indultus q; interdicti suspēdi vel excommunicari non
possunt per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de
verbo ad verbum de indulto huiusmōi mentionē. Contra dictores per
censuram ecclesiasticā appellatione postposita compescēdo. Datū rome
ad sanctū Petrū. Anno incarnatiōis dñice. M. cccclxiii. quarto kl's Apri-
lis. Pontificatus nri anno quinto.

Refert grates de munere oblato & poesim precōiunifata reddit con-
fertq; de vula dissao quo iure regum hungarie occupauerit.

EPISTOLA CCCCXVII

Euerēdissimo in xpo patri dño sbigneo sacrosancte romane ec-
clesie. tñ. sancte Prisce presbytero cardinali ac pōtifici cracouiensi
dño suo colēdissimo Eneas eps senen. S. p. d. seq; cōmendatum
facit. Heraldus alfonsi regis portugalie Nicolaus bizastruū tuas mī-
bi expectatissimas lras: cūq; bis aduersus byemis & aquilonis ferocem
spm armaturā egregiam reddidit vestē pelliceam mardurinam. In hac re
gio ne non solum vtilē verū etiam necessariam. Confiteor magnū mu-
nus non tam recipiente q; mittente dignū. Referrem tue liberalitati gra-
tias nisi scirem male reddi beneficium verbis quod factis acceptum est.
Sed cum sim ego ex bis episcopis quos nostra italia nutrit: quibus ecce

sic fraudose magis q̃ fructifere sunt: cogor tecum id agere q̃ privati ho-
 mines erga reges facitant. Nam cum nec equos nec tabulas pictas nec
 theuromata remittere possint: animū illis offerūt. Sūme igitur & tu ani-
 mum meū q̃uis hunc tibi iam diu dicauerim: neq̃ rem modo nouam af-
 feram. Sed quid moror partem beneficii magnam reddidit qui libenter
 accepit: ego non modo libenter sed cupide donum tuū admisi: non tam
 q̃ preciosum est q̃ q̃ a te missum claro & prestatissimo patre qui me nū-
 q̃ vidisti: & tamē amare dignatus es. Sed hoc misso ad litteras transeo
 earum quia plurime partes sunt pro captu meo ad singulas ex ordine re-
 spondebo. In capite epistole tue qm̃ diu ad me non scripseris veritum te-
 nis: ne tarditatem scribendi tuam sinistrorsum acciperem. Rationēq̃ red-
 dis cur tam diu super epistolis meis ad te olim missis rescribere distuleris
 Ego & si mille annos tacuisses: nihil tamē de te sinistri cōcepissem: neq̃
 te mihi mutātū credidissem. Taciturnitatis aliam q̃uis causam q̃ muta-
 tionē animi reputassem. Scio em̃ te virum constantem & in amicitia soli-
 dum: qui neq̃ more adolescentulorū modo amas modo odis: neq̃ con-
 tra Theophrasti precepta postq̃ amaueris de amico iudicas. Expēdis ho-
 minē diu anteq̃ recipias: receptū toto admittis pectore: & quasi te alte-
 rum colis: neq̃ si deceptus sis statim abs te hominē repellis: diffuere in-
 utile amicitia quā rūpere soles. Quis ergo conscius mihi sim: non eē in
 me virtutē que tuā sustinere amicitia possit: est in te tamen moderatio q̃
 illā facile ruere nō sinit. Huc accedit qm̃ litterarū causa inter nos beniuo-
 lentia nata ē que licet in me tenues sint: postq̃ tamē amare cepimus: ni-
 bil illis detractū est: auetē magis sunt quādo neq̃ me senē discere pudet.
 Itaq̃ persuadeo mihi me tibi esse: qui ab initio fuerim siue scribas siue ta-
 ces. Cū silere te video tuas occupationes accuso: cū scripta tua recipio di-
 lectionem tuam commendo. Cur ego deniq̃ te tacentem arguerim qui
 sum ipse nimis erga te tacitus: accipio libens tuam purgationem: vt ex-
 culationem meam tu quoq̃ admittas. Scio q̃ multe sint dignationi tue
 pontificales cure: que sunt tibi cum tuo rege negocia: noui te cardinālē
 esse: & in polonia post regem primus hominem nulla sine te placita fieri
 graua queq̃ iudicia tuam sententiam expetere: neq̃ belli neq̃ pacis cō-
 silia sine te discuti: pono ante oculos tuos quantum inter nos fluminū
 ac terrarum est q̃periculosa itinera & obsesta latronibus q̃pauci ex te ad
 nos veniant quibus cōmitti tuto littere queant. Ago meam causam diu
 tuam defendo: da mihi & tu veniam tacenti obsecro: non inuenio facile
 homines qui ad te recte proficiantur: nec audeo cuiquam scripta cre-
 dere: nec sum oculos vt scriberem q̃ frequentissime possim: nunc ce-
 laris conciliū: nunc apostolice sedis mandata me detinent: nō sunt tū
 tot mea neq̃ tāardua negocia q̃ tuā: necesse est silentio tuo me parcere:
 ne si te scribēdi tardū arguerim: me pigrū ostendā & desidem. Cōdone-
 mus igit & tuā negligentia cōpenslem? si tū aliqd est qd̃ tibi ad incertiā

valeat imputari: sit tamē ex preterito tibi mihiq; venia: neq; in futurum
licentiā per tue taciturnitatis causam accipiamus: fac qđ modo fecisti: su-
rare tibi regi & regno & reipublice subtrahere manū. Enece aliquādo te pbe-
itidem faxim ego: neq; cesar neq; romanus pful: neq; si reuixerit genitor
meus siluius: in me tantū imperiū possidebit: vt tibi nō aliqñ subferuiā:
scribam: & qua possum arte litteratoria absentē me tibi presentē reddam
Plurima mihi de comoditate līarum & scite & prudentissime cōmemo-
ras: & docte scribis: & vere vnicū est hoc inter absentes amicos solatium
cōiungit eplā quos terra mariq; dīstūgit. Nusq; tam procul amicus a-
biit vt līarum beneficio adiri nō possit. O maximū & diuinū līarū donū
qđ nō modo logere cedētes amicos: sed quos aut nunq; vidim⁹ bomies
seu viuētes siue mortuos in nīm reducit alloquīū: & quos carne intueri
nō possumus: mētibus offert cōspiciēdos. O sanctos illos ac memorabi-
les viros siue senices siue alii fuerūt bui⁹ muneris inuētores quo p̄se
viros etatis & intueri possumus & affari. Licet mihi si velim nunc Ale-
xandrum nūc Dariū cernere possum Hanibalē. Scipionē cesareꝝ Augu-
stum videre: illos mihi Curcius aut Atrian⁹ ostendet hos Liuius Sueto-
niusq; mōstrabit: dat cuiuis docto Platonē Aristotelē Ciceronē Senecā
Tertullianū: Cyprianū: Lactantiū: Hieronymū: Gregoriū: Augustinum
Ambrosiū & infinitā q posteritati scripserūt turbam audire loquentem.
En quāta mortuorū turba nondū mortua est: nō vidi ego te vnq; corpo-
reis oculis: ex amicorū tamē līs scio qua statura: quib⁹ oculis: quib⁹ ma-
nibus: quo pede quo capillo es. Ex tuis aut eplīs ad interiora p̄gredior.
& que neq; pingi neq; fingi pnt: inspecio tue mētis impet⁹: omes animi
tui motus annoto. Quid speres intelligo: quid metuas video: qre
congaudeas quaq; tristeris aduerto. Totū te mihi tue līe exprimūt: nec mi-
nus apud te mearū viriū eē cōsidero dū mea scripta reuoluis: me intus et
in cute noscis. Democritus actiōis vmbra dixit orationē eē. nec aliā eplā
stola est q̄uis em raro viuāt homines vt scribat: sentiūt tñ ita viuendum
eē: nec fieri pōt quin animū suū prodat is q plurima scribit: & sic sepe vir-
tutis p̄conia comemoret q vicia sectatur. Vtāmur igit̄ hac vicissitudine
scribēdi: & quātū negocia sinūt inuicē suauib⁹ eplīs colloquamur. Id er-
go tibi de me spondeo: & tenebo si reddi vicē cognouero. Transeo nūc
ad volumen eplārum mearū qđ tua dignatio multis verbis & probat et
magnificat: minime ego mihi tantum arrego quantū tribuīs: longe ego
ab illis abusum quibus me comparas: parem q facis sentio & tenuis ē mī
bi vena dicēdi: qbreuis & inornata verborū suppellex: nulli de me ma-
gis q̄ mihi credo: fateor tñ quia nudus sum & aperte loquor: non vtor
phaleris: vestē omnē reiciō: nec laboro cū scribo quoniā nō attingo res
altiores & mihi nō cognitās: trado que didici. facile se ceteris intelligen-
dum prebet: qui seipm tenet: prebere alteri lucē nequit qui libi tenebro-
sus est: fugio nodositatem & longas sententiarū períodos. Si assunt ele-

gantia verba nō refugio illa cōtexere: si minus nō quero remotius: pre-
sentibus vtōr vt intelligar: id solū mibi studiū est: p̄cipio tamē rudem &
incōptum sermonē meū eē neq; dignū q̄ doctas aures puls3. Eapropter
cum meas epistolas ad te mitti petiūsses substici. Diuq; dubitauī an tibi
probato & doctissimo viro meas ineptias aperirēm: videbatur leue pō-
dus quod tuas manus incideret: pudebat me multoꝝ erroꝝ neq; ad huc
cupiam feceram copiam. Et quīs aliquē eplē mee vulgo legerentur nō
ego illas in lucē dederam: sed quī me cū conuiuūt familiares nūc bas nūc
illas furati ex manibus librarioꝝ in volumen redegerāt ediderūtq; sōda
libus existimātes aliquid eē quod nihil erat. Nam quī preter cōmentari-
os in Alexandrū grāmaticū & Brunelli poete fabulas & Biridani vul-
garium dyalecticorū sopbismata & troyanam quandā hystoriam nihil vñ
q̄ legissent: lucē esse in tenebris putauerunt. Atq; vt ceci ducatum mo-
noculo prebēt sic rudes isti primas eloquētie partes mibi tradiderunt: q̄
nondū merui inter proficientes discipulos numerari. Tuli bñc honores
& quīs sciebam nō posse durare inanē gloriā: nolui tñ ipm me cōfunde-
re. Impertiebar his qui ad me veniebāt quantū poterā lumis: et si lactis
aperire fontes nō poterā: amicoꝝ tñ sicim pura limpha sedabam: nō ma-
gna dabam mala: nō ministrabā: nō erāt p̄ciola quē tradebā: at neq; dāno
sa. Cūq; ingenia inuenissem sublimia quē haustus capere nobilissimos
apta viderentur: his vnde biberēt scaturigines viuas ostendi. Quintilia-
ni. Ciceronis & aliorum quos italia sequitur vestiganda flumina docēs.
Patiebar igit apud nouos eloquētie auditores equo animo scripta mea
reuolui: quibus cōtemptui eē non poterā. At cu3 tu ea petiūisti qui oīm
poetarū & oratoꝝ op̄a rimatus es qui omnē secularē atq; ecclēsiasticā
sapientiā calles: cui nōta sunt quēcūq; latīna lingua maxime admiratur:
nō videbā quo pacto meas tibi nugas traderē: quē rara eē confidunt ne
gociatores ea in nūdinas ferunt. Oratium vetuit tali cum voce Quirin⁹
post mediā noctē visus cū somnia vera in siluā non ligna feras infamus.
Intelligebam non sine mei nominis iactura lecturum te opus quod fla-
gitabas. Verū cū illud semel atq; iterū peteres: elegi etiam cū damno fa-
me mee tue voluntati parere. Misi ad te librum: non vt iudicares q̄ a me
ip̄o censebatur insulsus minus vero vt laudares q̄ meo iudicio vitupe-
randus erat: sed amico: sed patri: sed domino nolui quicūq; negare. Existi-
maui autē cum primam librī legisses paginam: statim te satietas caperet:
dixitq; libro cū manu misi: perge audacter: sed scito te nō sine magno dis-
crimine tuo doctas cardinalis aures aditurum. Aut ille igni te dabit: aut
ad forma copulam mitteris: quid em̄ aliud meis scriptis augurer: q̄ ille
suis qui ait sunt textura piper cum amara tura crocum. S3 accidit mibi qd̄
nuper in vnienna cupiam cennensi monacho ordinem diuī Francisci p-
fessio. Is pataui studens cum accepisset egregios in austria magistros qui
oratoriam docerent: cupidus eius artis ad summum ediscēde: cuius pri-

ma elementa teneret in salutatis amicis festinus in austriam migravit: nō minus avidus pegrinas hauriendi doctrinas: q̃ ille qui etbyopiam adiit ut gymnosophistas & famosissimā solis mēsam videret in sabulo. At cū viennā ingressus gymnasia p̃bilozopporuz percurrisset: tantū eam scōlam fecit ut qui venerat auditurus mox cathedram ascenderet audiendus & quos queritabat magistros hos discipulos informaret: simile mihi cūuenit. Expectavi contemptum: exstimationē sum consecutus. Credebam vituperari & accipio laudem: timui odium: amorem reporto. Quid dicam: Tene ingenii tardioris imperitumq; iudicem predice: qui lippis oculis album pro nigro recipias: dicasq; malū bonū: & bonum malum. Seat contra epistola summa eruditōe plena: cuius an sententias graues: an summa: exornationem magis demirer besito. Vniuersas quas libro meo laudes accumulas: vnica epistola tua complexa ē: tue sunt quas mihi virtutes ascribis. Quid ergo est qđ meam erexit in laudē: nolūisti me cōtristari. Inuenisti epistolas quibus me poetam vocitēt q̃ plures: dixisti intra teipm. Grande hic homo de se iudicium facit: qui grande sibi non sē vīsurpat. Meministi eorum que Flaccus de poetis ait. Ingeniuz cui sit: cui mens diuinior atq; hos magna sonaturū des nominis huius bonorem. Sciebas Ciceronis verba que in oratōe prolicimo archia ponuntur dum ait. At qui sic a summis hominibus eruditissimisque accepimus ceterarum rerum studia & doctrina & preceptis & arte constare poetam natura ipa valere & mentis viribus excitari: & quasi diuino quodā spirītū affari quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellabat poetas q̃ sit deorum aliquo dono aut munere cōmendati nobis cē videantur. Cogitasti ergo si mea scripta p̃ merito reprobēderes: grandem me molestiam habiturum: qui cum sanctis ascribi poetis cuperem: & inter vetustissimū edoctis genus meipsum collocarim: tua sententia nedū poete titulis sed neq; mediocris sc̃ipitoris nomine dignū me reperirē: nisi opinioni mee faueres. Putasti me animo cadere: spem ponere: stilum deinceps scripturamq; omnē negligere. Nolūisti me vulnere tali confodere: prouidisti q̃ amico vtilia credidisti: volūisti me scribere: ingeniiu exercere: conari indices magis ut si nō essem modo quod vellem: fierem aliquando qui possem. Nolūisti deinde meis epistolis que iam currere per germaniam ceperant opinionem demere. Ago gratias humanitati tue: que de suo iudicio qđ de mea fama maluit hesitari. Nomini meo vel cū tuo detrimento consulere volūisti. Videor videre cōmendatione tua ingentem meis epistolis fauorem accedere. Quis enim postbac illas carpere audeat: q̃s nouerit tuo testimonio comprobatas: Ego equidem q̃ a te modo scriptum est in capite voluminis collocabo: ne quis mea prius legat scripta q̃ tua nouerit auctoritate legenda. Et si enim Apollinis illud responsus memorie teneo: quo se quēq; noscere iubet. Gaudeo tamen nomen meum quocunq; pacto illustrari. Cur non laudari falso malū q̃ vero vitu

perari: potis est tua commendatio facere: vñ me ceteri quocūq; commen-
dent. Non omnia nomen ad verum habent: multa erecta sunt: & ha-
bentur in precio quo rectius vilipensa iacerent. Multum in omni re for-
tuna dominatur. Hec pro libidine sua nunc obscurat mortalia: nunc ee-
lebrat. Neq; in poetis ac ceteris scriptoribus vim perdidit. Plurimi eius
beneficio magis q̃ propria virtute claruerunt. Nonnulli cum essent di-
gni memoria nominis sempiterna: fortune malignitate depressi nequa-
q̃ emergere potuerunt. Quid si meis scriptis tuo beneficio non for-
tuna (que nihil est nisi diuina vel prouidentia vel promissio) sed deus
ipse subtraheret: nunquid letabor: nunquid gloriabor: & tuo nomini fate-
bor me omnia debere qui me reddideris immortalē. Vtemeneus quo-
niam in epistolis incidit epicuri: Atticus ciceronis: Lucillus senecae: eter-
nam memoriam consecuti sunt. Tu quia mediū inter scripta mea veni-
sti: mihi mortalitatem eripis: & qđ illi ex alienis acceperunt: hoc tu meis
epistolis prestat. Quid nū igitur & amem: te obseruem: tibi omni officio
seruire studeam. Sed dixi me tuum ab initio: nō muto sententiam. Illud
me discutere amplius conuenit quod supra de poetis est tactum. Neq;
enim idcirco poeta; prius q̃ sacris ordinibus initiatus essem me appel-
laui: quoniam vel mantuano vel peligno vellem videri similis: aut par al-
teri cuiquam veterum: quos vates & claros & sanctos vocant: mentis di-
uine participes: sed ita hoc nomen mihi ascripsi: quēadmodum in vna
epistola Seneca suscipit: qui omnibus versus facietibus hoc nomē cōe-
dicat: quis absolute pñciatū apud grecos Homerū: apđ latinos Virgi-
liū denotet. Edidim⁹ & nos aliqñ versus: scripsimus elegias eglogas: la-
tirā quoq; dictauim⁹: nō tñ poete nomē ppria temeritate suscepim⁹: nec
prius hoc titulo sumus vsi q̃ nos Fridericus cesar apud franckfordiam:
visis quibusdā eplis nris laurea nos donauit. Quēadmodū autē qui iuri
aut canonico aut ciuili operam dederūt: postq; magistratū acceperunt: cū
litteras ad amicos missitant: aut decretoꝝ aut legū doctores se inscribūt:
itē & nobis poete nomē assumere licitū arbitrati sumus: ne vel cōcessum
bonorem vel cōcedentem cōtemnere videremur: & nos cū manū seru-
le subduximus & lucū nouim⁹ martis & quas torqueat vmbras eat⁹:
& quantas iaculetur monichus ornos: videbamus nro vti iure si eius ar-
tis titulos assumeremus in qua non paruam etatis partem cōsumpsisse-
mus. Sed fuit alia non minor ratio que me hoc nomine frequentius vti
coegit. Eteñ cū venissem in austria in secretariū cesaris assumptus: of-
fendi omnes qui periti apud viennenses habebantur: poeticam veluti
rem nñciosam & abhominabilē detestari. Cepi ergo eos arguere: dispu-
tare sepe cū eis: oñdere poeticā qui recte vterent⁹ bis frugifera eē: nomē
q̃ talis doctrine habendum & honorabile & sanctū. Tumq; ne quis me
nomen horrere crederet qđ laudarem poetam me scribere cepi. Neq; di-
misi titulū illum doneq; ad ecclesiā veniens sacros ordines subiui: et ad

sacerdotium timotus que seculi pompa saperent postergari. Habes cur
me poetam dixerim: & quid de me ipso sub tali titulo senserim. Nunc
quonia de poetica admodum perite non nihil disputasti: non erit ab re quod mi
hi de poetica tene dum videatur in medium proferre. in cuius defensione se
pe scripsi: sepius aduersus contentiosos sermones serui quos in hac epi
stola succincte repetam. Omnes qui poetice sunt infesti: si modo alii sunt
imbuti doctrina: his argumentationibus in ea vtuntur. Plato (qui fuit
omnium philosophorum proculdubio excellentissimus) ex ea ciuitate quas
finxit cum mores optimos & optimam reipublice statum exquireret poe
tas eduxit: quod minime fecisset si vtilis fuissent: non sunt igitur admit
tendi poete. Cicero in tusculanis cum de dolore disputat. Vides ne inquit
poete quid mali afferant: lamentantis inducunt fortissimos viros: molli
unt animos nostros: ita sunt deinde dulces vt non legantur modo: sed etiam
ediscantur. Sed ad malam domesticam disciplinam vitamque umbratilem
& delicatam cum accesserunt: etiam poete neruos omnis virtutis elidunt.
Totum hic comprehenditur: quod dici contra poetas potest. Pergunt
tamen qui verbosiores sunt atque amplius aut mansuetiorem musam inse
stantur. Boetius inquit vir sane peritissimus & vite sanctioris philoso
phiam inducit sibi loquentem: que scenicas meretriculas & poeticam & ora
toriam videtur appellare: que dolores egrote mentis non modo vllis reme
diis non fouent: sed dulcibus insuper alunt venenis: hominesque mentes assuefaci
unt morbo non liberant. Catbo qui fuit romanorum feruorissimus: Marco
nobilitati velut probum obiecit quoniam poetas in provinciam duxisset
duxerat enim ille in echoliam ennii. Hieronymus clarum iubar ecclesie
verberibus sese cesum ab angelo scribit: quonia Ciceronianus magis quam
christianus esse videretur: quid si virgilianum aut terentianum illum ange
lus inuenisset. Carpuntur ab eo nonnulli episcopi qui codices euangelii
cos postponentes lectione poetica se oblectant. Quo pacto insuper poetas
amplectemur: quorum scripta non solum hominum sed deorum quoque & stu
pra & adulteria commemorant potare: amare: scortari: adolcentes instru
unt: quis maior ad imitandum quam deus inueniri potest: aut quis eum co
arguat qui se dei secutum exempla demonstrat. iouis exemplo teneram
corrupisse virginem. Terentianus se ciberas iactitat. Multum est cum deus autor
habet. Pictura inquit ille bec merat. Iouem quo pacto dante misisse aiunt
quondam in gremium imbrem aureum. Ego met quoque id spectare cepi: & quia
cossimile luserat iam olim ille ludum impedio magis animus gaudebat mihi
deum se in boies peruisse atque in alienas tegulas venisse claculum per implu
uium fucum factum mulieri. At quem deum quod templa summa sonitu concutit
Ego hoc homuncio non facerem. Ego illud non feci ac tubas. Facessant ergo
poete qui talia de diis referunt. que sibi turpes indigna lenones duceret.
Quid agat cum ea legerit imberbis iuuenis: cereus in vicium flecti sic na
tura iubet velocius: & cum nos corrumpunt exempla magnis cum subeant

animos autoribus. Nō erit igit̃ bene instituta ciuitas: q̃ poetis nō ocdu-
serit iangas. Sic mecū sepe cōtendisse aliquos memini. Quib⁹ ego in hūc
modū rñdere cōsueui. Quid vos mihi ciuitatē Platonis obiciātis: q̃ nul-
la vnq̃ in puincia sedē reperit: quid curet ex ea se ciuitate poetarum cho-
ros exulare: q̃ neq̃ in celo neq̃ in terra visa ē vnq̃. At cū poetarū fictiōes
bicipitis plerūq̃ parnasi somnia referant: non possum non admirari: cur
somniaiores ex ciuitate somniata Plato deduxerit. Cur ego nō exulare
ex ea ciuitate voluerim quā cōditor eius inhabitare nō possit. Aut equi-
dem suā ciuitatē necesse fuisset Platonē relinquere: aut secū introducere
poetas. cū fuerit ip̃e poeta. Cui⁹ apud Macrobiū versus nōnulli referunt̃
magis petulci q̃ tantī viri grauitati conueniant. Nec Cicero illam ingre-
di ciuitatē pmitteret: que poetas repelleret: cū & ip̃e tres libros de tepo-
ribus suis carmine cōscripserit. Sed licet laudet ip̃e Platonē de sua ciuitā-
te poetas excludentē: nō tamē ip̃e de roma cui se omnia debere fatef̃ po-
etas excludit. Archiam poetā egregiū dñi cū gradus negaret in ciuita-
te retinendū: quis illū defendit nisi Cicero. Extat eius oratio de qua su-
pra memini in qua hec verba ponunt̃. Sic igit̃ sanctus apud nos huma-
nissimos boies hoc poete nomē: qđ nulla vnq̃ barbaries violauit. laxa
& solitudines voci rñdent: bestie sepe immanes cantu flectunt̃ atq̃ cōsi-
stunt: nos instituti reb⁹ optimis nō poetarū voce moueamur. Ecce cū ad
seriū: cū ad verū ventū est: nō abigit ex sua ciuitate poetas Cicero sed re-
tinendos & admittēdos: & bonoribus cumulādos suadet. Quid de Bo-
ecio dicam: Quis risum teneat cū damnari a poeta poeticam audiat: An
nō ip̃e ē Boecius tamaxime poeta: cum poeticas carpit musas: qui phi-
lozopiam secum versib⁹ agentē & vtentē fictiōibus introducit. Quot
apud eum fabule sunt: Quot metrorū genera: Dū poeticā damnat Boe-
cius similis illi videt̃ qui iurabat nō ex iurandū. Sed altior Boetio mēs
fuit q̃ vel poetarum hostes apprehēdant: vel hac epistolari disputatione
possit exponi. Quippe aut legēdi sunt poetarū libri aut ip̃e toto fugiēd⁹
orbe: cū sua cōsolatiōe Boeti⁹ apđ quē phia (cū de pudētia dīsserit) ma-
gni dei familiarē suū appellare Lucanū nō veret̃: & illius inserere mortui
fniā victrix causa deis placuit: sed victa Catboni. Nec me Catbonis au-
dioritas frangit cui nec nobilior auscultauit: neq̃ senat⁹ cessit apud quez
maximo sp̃ bonore poete sunt habiti. Habeo clarissimorū viroꝝ copiaz
quos Catboni valeam obiectare. de quib⁹ posterius dicā. Ad Hierony-
mū transeo cui⁹ optare q̃ viuūt oēs fieri p̃siles: sic em̃ & sanctimonia vite
& eloquētie copia oēs valeremus. Scatet hic vndiq̃ poetarū dictis: neq̃
vel tractatū eius referes vel eplam vbi nō tulliana redeoleat eloquētia. sic
de ceteris ecclesie doctoribus licet inuenire: quorū facundiam que muta
fuisset alioquin illustrauere poete. Sane Hieronymus cum secularibus
plenus litteris eēt: gentilesq̃ disciplinas quasuis ebibisset: tum se verberi
bsū affectum dixit: permitto id omnes agant cum poetas omnes vide-

rint:legerint:didicerint:tum secularū studia litterarum abiuret. nil obsto:
nil aduerfor:neq; ego is sum qui pontifices maximos relictis euangelio
rum codicibus:aut titire tu patule aut arma virūq; canētes laudauerim.
Sint non solū etati.verūetiam dignitati sua cuiq; studia. Sicut em gram
maticam atq; dyalecticam episcopū didicisse non discere voluerim: lic po
etas illi notos optauerim:noscendos iam minime suaferim. Sed Hiero
nymi quid sit iudiciū inferius exponemus. Vltimū quod isti grauius
putant illud asserunt:quia poetas plurima tradere demonstrant:quibus
non solide mētes capte delabunt:siue cum deorum mentionē efficiunt:
siue cum voluptates commendant.De diis autem non eēt cur poetis sit
irascendū:tēporis illud nō psonarū est viciū. Etas eorum dei vnus baud
plenam noticiam habuit. Gentiles fuerūt qui iouem:iunonē:saturnum:
martem p diis habuere: neq; id errons poetas magis q; pbi lozophos
inuasit.Socrates.Plato.Arcstoteles.Zeno.Elcander.Dyogenes. Ari
stippus:diis litauere. Quid mirū si poete hos deos collaudant:quos sua
credidit etas:celū incolere:publicus error excusatiōi est:si non licet poe
tas legere quia:deorū faciūt mentionem:neq; philozophos intueri licet:
quorū scripta deorū nominib; sunt referta:sed quis bodie tābebetis est in
geniū:q; ppterea ioui sacrificet aut tburificet herculi: qm deos illos poe
tarū carmia vocitāt: oēs pueri ēt q nōdū ere lauānt:boies illos fuisse im
puros atq; nepharios didicere:de qbus sane rectius poete q; pbi scribūt
Referētes em turpia illoz facta:manifeste nobis oñdunt diuinitatē lōge
ab his fuisse delirasseq; oēs veteres q eis aras diacuere.Qz at voluptates
approbāt:dolorēq; sumū eē malū sentire vident: amores referūt:apotā
tiones cōmēdāt & laute fercula mēse magnis extollūt vocibus: nō ē qd
mouere nos debeat. Inducūt poete diuerfas psonas tenētesq; legē artis:
cauent ne forte seniles mādēt. Iuueni ptes pueroq; viriles. Alius sarda
napalli sermo. Ali;arbatis erat.intererit dauus ne loquatur.An audax pi
tbias catboni seueritas gayo cesari clementia tribuet. Ali; bonis fauebit
litteratos reget amica cōsilia pbebit:peccare timentes amabit.breuioris
mēse laudabit dapes:salubrē iusticiā cōmēdabit. Ali; virtutis inimic; ce
dis auidus:nulli ridus:vētri atq; veneri deditus:colēntanea suis monib;
verba pfundet.Oportet em poetā eorū exēplar intueri quorū psonas in
mediū pfert:atq; illinc viuas deducere voces. Cū vero ex psona sua poe
ta loquit:tum qd patrie debeamus:q amicis edocet:quo sit amore pa
rens:quo frater amandus & hospes:qd sit officij senatoris:qd iudicis:
qd ducis in bella vadentis:mōstrat q laus & quanta bonis sit viuere par
uo:quo virtus quo ferat error iudicat:omnes ad summū bonū viā para
re cōtēdūt:si quis aut callem non rectū aperit:& aut in voluptate aut in
bonoribus aut in potētia felicitatē asserit vestigandam. Non ē qd mire
mur quando & pbi lozophorū in hac ipa re multas hereses esse constat.
Eapropter cū vehemētī quodā impetu cōmotus in tusculanis Cicero

poetas acius morior disset: qui fortes viros muliebriter ferre dolorem traderet: mox tamē sese correxit: et quasi durius eēt inuectus penitēs ait Sed quid poetis irascimur? virtutis magistri philozophi inuēti sunt qui summū malū dolorē dicerēt. At si vitare poetas idcirco volum⁹: q̃a aut eiulantem berculem aut querentē suas penas prometheū siue priamū filiorū necē: aut andromatheī viri obitū deplorantē referūt. Vereor ne sacre derogemus hystorie: que Dauid sanctū virum & acceptū deo: mortem filii impatienter tulisse cōmemorat. Fili mi Absolon inquit ille Absolon fili mi: quis mibi tribuat vt ego moriar pro te Absolon fili mi: fili mi Absalon: Nihil est quod apud poetas neges esse legendum: cuius non simile sacra volumina cōtineant. Mundi principiū paricidio cōtaminatur. Preuaricantes filii dei diluuiō causas prēbent. Sodomā & gomorram turpissima libido subuertit. Ebrietatem & incestus venerem Lotb somnolentus ostendit. Isaac ab vxore decipitur: a fratre supplantatur Esau. Rachelis nuptias bis septem annis venatur Jacob. videbaturq; illi pauci dies pre magnitudine amoris. Vēditur a fratribus Ioseph Iudas ex nuru filios accepit. Samson in sinu meretricis obdormit. Filias septe sacrificat. Innoxium effundit sanguinem Achalia. Transi iudicium facti: inspicere regum. Inuentus iuxta cor dei Dauid tradimentum adulterium homicidiumq; committit. Sororem viciat Amon fratrem interficit. Absalon regno patrem deicit: ad concubinas eius ingreditur. Inter concubinas atq; vxores corrumpitur Salomon: lapidibus ruitur Nabuth iniquis dum regem regit Iesabel non est quod epistole committī possit quantum sceleris sacra nobis hystoria manifestat. Legimus tamen banc fructumq; de his fugimus: cum malam vitam male finitam & bonos bonorum reperimus exitus: nec secus in aliis gentium hystoriis aut in narrationibus accidit poetarum. Ob quam rem credo abunde probatum esse: non idcirco vitari poetas oportere quoniam turpe sepe cōmemorent. quando & honesta frequētius incultant. Superat nunc ad exempla descendere virorum illustrium: qui poetas ardentē amant ac eorum operibus sunt delectati. Quippe non singularium modo virorum sed publico ciuitatum consensu commendatos poetas accepimus Orpheum qui fuit ex vetustissimis oegriū filius: tracem poetam adeo vetustas coluit: vt imaginem eius in templo Pieridum collocauerit. Que sicut Arrianus auctor est vsq; in Alexandri tempus perseuerans. Cum viciisset illos ille triuallos: subiecisset illirios: thebas dirimisset. athenis pacem dedisset continue sudasse visa est: significans vt Aristander diuinatō ait. Ingentem instare laborem poetis q̃ Alexandrini essent: & Alexandri res gestas versibus commissuri. Homerum vt Cicerō tradit colophonū ciuem suum esse dicunt. hi suū vendicant. Smirniū vero suum esse confirmant. Itaq; etiam delubrum eius in oppido dedicanerūt. atheniēses sacratissimis solonis legib⁹ innituti: adeo poetas in

honore babuerunt: vt nō senatū solum: verū etiam belli curam eis crederent: bello enim quo cū spartanis acerrime dimicatū est: duos duces delegerunt Periden spectate virtutis virum: & Sophoclen scriptorē tragicarum: qui diuiso inter se exercitū & spartanorū agros vastarunt & multas asie ciuitates atbeniensū imperio adiecerunt. Quid de spartanis eisgem dicam: qui quis essent duris lygurgi formati legib⁹ & morib⁹ asperi: bello tamē contra meslenios occupati: cū iuberentur ducere militie ab atbeniensibus petere: biq⁹ Tirteum poetam claudū pede misisse parem poete non recularunt: sub quo victi duobus preliis: victoriam hostibus proculdubio reliquissent. nisi cōposita Tirteus carmine exercitū pro concione recitasset: in quib⁹ hortamēta virtutis damnoꝝ solacia: belli cōcilia scripserat. Itaq⁹ tantū ardorem militibus iniecit: vt non de salute sed de sepultura solliciti tesseras insculptas suis & patrū nominibus dextro brachio illigarent: vt si oēs aduersum preliū consumpsisset: & temporis spacio confusa corporū lineamēta eēnt: ex iudicio tituloꝝ tradi sepulture possent. Atq⁹ sic animatis militibus commissa pugna victores tandem lacedemones euaserint. Vides vt grecie ciuitates apd se natos gaudent eē poetas. Ne latine minus letant suis vatib⁹. Notum est illud carmen Mantua virgilio gaudet verona catullo. Corduba lucano & seneca gloriatur orato venulium pacuio brundistum statio burdegalis. Peligni nasone mēorāt. Agnates iuuenalē biblis marcialē florētini quis mater na voce locutū: tamē apud senatum dantē inter maxima ciuitatis pconia ducūt. Quippe veteres etiam diis suis quos celū colere putabāt: cure suas ille poetas affirmāt. Cū Lisander lacedemoni⁹ obsideret athenas a libero patre per quietē monit⁹ perbibet: vt delicias suas sepeliri sineret. Iacebat tūc inburnatū corpus Sophoclis tragici: de quo supra mentionē fecimus. Quo compto Lisander inducias dedit: vt claro poete congrue fierent exequi. Simonides apd hospitē suū in thessalia cenans castoris ac pollucis monitu tridiniū ruinam euasit. Sed pgrite regū ac ducū exempla referamus Solon qui leges (vt tactū est) atbeniensib⁹ dedit: vt salaminā insulam quaz mergarēses sue ciuitati surripuerant vēdicaret: progressus in publicū etiam cōtra naturam suam poetam se simulans: insolitis sibi versibus cōtra mergarēses vt arma sumeret suis ciuib⁹ p̄suasit themistodem illū summū atbenis virū: cū ex eo q̄reret: cuius vocē libētissime audiret: respōdisse aiūt: ei⁹ a quo sua vtr⁹ optime p̄dicaret: excellentē profecto poetam significans: in cuius verbis indita virtus sicut in auro gemma plucet. Alexander aminte filius diues habitus: cui ante omnes Iouidelfico statuas aureas misit pindarū: lircūq⁹ poetam apprime dilexit Arcbelaus qui ab eo regnū macedonie accepit. Euripedi tragico cōsiliorū summū credidit: cui⁹ sup̄ma nō cōtent⁹ p̄sequi sumptu funeris: & crines tonsus ē: & merorē quē animo cōcepat: vultu publicauit. Cum transiret in asiam magn⁹ Alexander quis mltos rerū suarū scriptores secū babe-

ret: cum tñ in sigeo tumultū inspexisset achillis. O fortunate inquit do-
lescens: qui tue virtutis preconē humerū inueneris. Et vereyt ait Cicero
nam nisi illi ars illa extitisset: idē tumulus qui corpus eius cōtexerat. no-
men etiam obruisset. Idē quoq; Alexāder cū thebas dirueret: pindari de
quo supra meminimus: & domū & stirpē teste arriano ob reuerētiā poe-
tici nois cōseruauit. Lisimachus ex successorib⁹ alexātri philippide poe-
ta comico familiariter vsus est. Cernitis vt greci pceres poeticā veneran-
tur: accipite modo latinos africanus prior quiti enni statuā imponi suo
sepulchro iussit. Alter scipio terentiū comici ex cartbaginēsi captiuitate
redemptū: in triumpho suo quē rome egit: pileatus duxit tanq̃ libertate
donatū lucullus archiā poetā ingentibus honorib⁹ cumlauit. Dictator
gilla gallos atq; byspanos poetas: donis q̃ pluribus cōsecutus est: nec se-
dultatē mali poete indignā premio duxit. Metellus pius etia; cordube-
natis poetis ac pingue ac pegrinū sonātib⁹ aures accōmodo dauit. Pōpēius
magnus theophanē mitileneū rerū suarū scriptorē in cōtione militū ciui-
tate donauit. Nemo ēvt Cicero testat⁹: tā musis aduersus qui nō mādari
versib⁹ eternū suorū laborū pconiū facile patiat⁹. Itaq; ille gai⁹ mari⁹ quīs
maximus impator: natura tñ ferox & inurbanis morib⁹ eximie luciū plo-
cium dilexit cui⁹ ingenio putabat ea q̃ gesserat posse celebrari. Iulī⁹ autē
cesar non mō poetas dilexit sed in collegio poetarū ascribi voluit. Neq;
actio poete succensuit: quīs sibi collegiū intranti nō assurgeret: cum a la-
tronibus captus donec pecunias cogeret obseruaret: ofones ac poema-
ta que scribebat teste plutarcho eis legebat. Et qui minus ea vebemēter
laudassent: fatuos ac barbaros appellabat augustus octauian⁹ q̃ benign⁹
q̃ liberalis in varrū: virgiliū: flaccūq; fuerit. nemo qui vel primas didice-
rat lras nescit. Fuitq; ipē vt trāquillus phibet poematū nō imperitus: de-
lectabatq; comedia veteri: & sepe eā exhibuit publicis spectaculis. Inge-
nia nanq; seculi sui oibus modis fouit recitātes. & benigne & patiēter au-
diuit. Nectm carmina & hystorias: sed etiam ofones & dyálogos. Com-
poni tñ aliquid de se nisi & serio & a pstantissimis offendeat. Vespasia-
nus qui dirum in saluatore nro cōmissum piaculum expiauit: ingenia &
artes vlt maxie fouit: prim⁹ e visco latinis grecisq; rethorib⁹ annua cōtena
cōstituit: pstantes poetas necnō & artifices coemit. Titus quem generis
humani delicias vocauerūt: latine & grece lingue peritissimus: vel morā
do vel in fingēdis poematibus promptus & facilis fuit. Seuerus cesar ap-
pianum poetam qui genera ac naturas & captionē piscium versu descri-
pserat: p singula metra aureo numo danauit: vnde aurea post appiam nū-
cupata sunt. Gratianus litteris baud mediocriter institutus: carmē face-
re: ornate loqui: explicare cōtrouersias rethorū solitus erat. Quid nobis
tot tantiq; viri greciq; latini: idonei ne videntur quos catboni platoniq;
opponamus. Sed dicitis fortasse etbnicos istos esse nec vocem habere
que apud eccliam audiat. Transeo ad nros quos reuellere nemo possit.

Dauid quem tota canit ecclesia: nunquid poete officio fungitur: metro
 apud hebreos canens. Salomon quoque & aliqui prophetarum versuum me-
 suris utentes: poetarum locum & nomen obtinent. Quid christiani autem doctor
 exercitus & orator inuictus apostolus Paulus: nunquid ad grecum scribens
 epimenidis versiculum reddit. Cretenses semper mendaces male bestie ve-
 tris pigri. In alia quoque epistola meandri senarium ponit. Corruptum mo-
 res bonos confabulationes male. Et apud athenienses in martis curia dispu-
 tans aratum ut Hieronymus scribit testem vocat. Quid tertullianus: quid
 Cyprianus. Lactantius. Firmianus. Ambrosius. Augustinus. Gregorius
 & ipse de quo sepe locuti sumus Hieronymus: nulla istorum opuscula le-
 ges in quibus nihil poeticum redoleat: quis cyprianum firmiano narrante
 nonnulli momorderint quod aduersus demetrianum scribens: testimoniis usus
 sit prophetarum & apostolorum: que illi ficta & comenticia esse dicebant: &
 non potius philosophorum & poetarum quorum auctoritati ut ethnicus con-
 traire non poterat. Nempe Augustinus de virgilio grauissimum testimo-
 nium prebet: dum in primo de ciuitate libro propterea inquit eum paru-
 li legunt: ut videlicet poeta magnus omniumque preclarissimus atque optimus
 teneris exhibitus annis: non facile obliuione possit aboleri: sed id Oraculum
 quo semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Negat clarissimus
 ecclesie doctor obliuioni esse dandum virgilium: nunquid ergo & legē-
 dum suadet. Nec Hieronymus ab hoc sensu est alienus: qui necessitatis
 in pueris esse asserit Virgilium tenere in manibus: quis id crimen in epi-
 scopis dixerit esse voluptatis. Quis propterea centenas damnare presumpse-
 rit: quarum ex altera homeri versibus apud grecos altera ex virgilio car-
 minibus apud latinos incarnatione saluatoris. predicatione. signa. mor-
 tem. resurrectione. & in celum ascensionem poetico more conscripsit. An
 non dignus laude legendus cunctorum ore dicetur. Inuictus presbyter
 qui sub constantino cesare bystoria domini saluatoris versibus explicauit:
 nec timuit euangelium maiestate sub metri mittere leges. Quid de appollio-
 nari syro dicam: qui heroicis versibus hebraicam scripsit antiquitatem,
 ut socromeni placet & imitatus meandri comedas euripidisque tragedias
 & lyram pindari euangelicas lectiones poetico scemate conclusit. Quid
 nil legatur si sit in manibus aduersatus christiane religioni iulianus apo-
 stata: cum peruassisset imperium: tunc se plurimum nocere putauit: cum le-
 ctionem homeri ceteraque grecorum studia christiano populo prohibuisset
 Cui & nostri hostes concordare videntur. En prudus inepta ne dicam fera-
 lis vox illorum est qui poetas omnes asserunt eliminandos. Exeant ipsi
 potius & qui litteras humanitatis abhorrent: fugiant homines sibi que si-
 milibus brutis associant. En quid ais dicet quispiam diuo Hieronymo
 maledicis sanctissimum oburgare audes virum: speculum christiane religio-
 nis obnubilare contedis. Hieronymus si nescis quo nemo durus in poe-
 tas inuehit. Demonum cibus est inquit carmina poetarum: secularis la-

pientia: rethoricorū pompa verborū: hec sua om̃s suauitate delectant: &
 dum aures veribus dulci modulatione currētibz capiunt: aiam quoq;
 penetrant & pectoris interna deuincunt. Verumvbi cum summo studio
 fuerint ac labore perfecta: nihil aliud nisi inanē sonum & sermonū strepi-
 tum suis lectoribus tribuunt: nulla ibi securitas veritatis: nulla iusticie re-
 sectio reperitur. Studioſi earum in fame & veri & virtutū penuria perseue-
 rant. Non me latet ad damasum de filio prodigo talia scribere Hierony-
 mū sed lege totā epistolā: non subsideo in probemio: nihil iudico nisi to-
 ta lege p̃specta prosequor magni verba doctoris. Inuenio illum bis ver-
 bis non poeticam solum sed rethoricam p̃biam & omnē secularem sapiē-
 tiam detestari: quia plus floris q̃ fructus habeat nec viam vite in veritate
 docet: fallatq; sepe legentem. Ne ego inficias eo si de gentilibus tñ poe-
 tis ac philosophis verba fiant: quos ignorasse xpm & crucis premiū pa-
 lam est. Sunt tñ in illis cōplurima vite documenta: q̃ nobis turpia disua-
 dent: & honesta demōstrant: vtq; aliquid in mediū pferamus. Quid illis
 Iuuenalis versibus ad virtutē suadēdam dici potuerit efficacius. Oran-
 dum est vt sit mens sana in corpe sano. Fortē posse animū mortis terrore
 carentē. Nesciat irasci cupiat nihil & potieris. Herculis exūnas credat se-
 uosq; labores. Et venere & cenis & pluuiā sardanapalli. Et alibi. Esto mi-
 les bonus tutor bon⁹ arbiter idem. Integer ambigues si quādo citabere
 testis. Incerteq; rei falleris: licet imperet vt sit. Falsus & adimoto dicitur p-
 iuria thauro: summū credo nephas animā pferre pudori: & ppter vitam
 viuēdi perdere causas. & paulopost. Pone ire frena modūq; pone & aua-
 ricie miser inopum sociorū integer vite scelerisq; purus inquit Orati⁹: nō
 eget inauris iaculis nec arcu nec venenatis grauida sagittis fulce p̃bare-
 tra. Quoscuq; serant tutum esse bonis viris iter ostendit: quis iustū illo
 melius conscribit. Iustum ait & tenacem ppositivirum: nō ciuium ardor
 praua subentū: nō vultus instantis tyranni mente quatit solida. Quid vir
 gilius sibi vult: dum inferna loca describit & elisios campos: nisi virtutis
 amorem odium suadere vicioꝝ. Hic inquit apud inferos quibus inuili
 fratres dum vita manebat: pulsatusue parens & fraus inuexa clienti: aut
 qui diuitiis solet incubuere reptis: nec partem posuere suis: q̃ maxia tur-
 ba est quicq; ob adulteriū cessi: quicq; arma secuti impia: nec veriti dñorum
 fallere dextas ac beatorū sedes. Audi quibus assignet hic manus aito b
 patriā pugnando vulnera passi: quicq; sacerdotes castidum vitā manebat:
 quicq; pii vates & phebo digna locuti. Inuenta aut qui vitam excolue-
 re per artes. Quicq; sui memores alios fecere merendo. Quid thoscus ille
 apud tragediā senecam: nonne sororia his de inferno refert: quod quisq;
 inquit ille fecit patif auctorē scelus repetit: suoq; premiū exemplo nocēs
 Statius quoq; malefactis instare suppliciiū asserit: sed videt hec ait videt il-
 le deus regnator & ausis sera qui de manet iratū. Deq; inferis inqt stridor
 ibi & gemitus penarū atroq; tumultu seruet ager tāq; legisset euāgelium

vocemq; saluatoris audisset: mittite illum in tenebras exteriores. ibi erit
fletus & stridor dentiũ. Quid postremo sibi Lucanus querit du3 Catbo
nem hammonis responsa continente inducit: versusq; illos in eum fudit
Ipse manu sua pila gerens precedit baneli militis ora pedes monstrat to
lerare laborem non iubet: nulla vebit̃ ceruice supinus: Carpentē sedens
somnia parcissimus ipse vltimus haustor aque. Cum tandē fonte reperto
indigna cogat̃ laticis potare iuuetus: stat dũ lixa bibat & paulopost. hũc
ego per syrtē libiesq; extrema triũpbũ ducere maluerim q̃ ter capito
lia curru scãdere: pompeii q̃ frangere colla. Jugurte nõne apte & magna
voce. O boies inquit sic vobis cura virtutis. Alacres subite laborẽ: vinci
te sitim. famem. somnũ: sic itur ad astra. Quid dicimus noscere ista bonũ
an malum putamus. Hec ne magnus ille Hieronymus fugienda suadet.
Pretereo pho3 libros doctrina salutari plenus quos auide legim⁹: q̃uis
nõnulla veneni semina in se babeant: nec Hieronymus om̃i lectione secu
laris sapientie abstineũdum precipit: sed docet ille vt ante dictũ est dama
sum quo pacto sint seculares pbilosopbi ac poete legendi. Tipus inquit
secularis sapientie in deuteronomio sub mulieris captiue figura describi
tur: de qua diuina vox precipit vt israhelites si eam habere voluerit vxor
em: caluiciũ ei faciet: vngues prefecet: pilos auferat: & cum munda fuerit
effecta: tunc transeat in victoris amplexus. hec si sm litteras intelligimus
nonne ridicula sunt: itaq; & nos hec facere solemus quando & pbiloso
pbos legimus: quando in man⁹ nostras libri veniunt secularis sapientie.
Si quid in eis inutile reperimus ad nostrum dogma cõuertimus: si quid
võ sup̃fluum de idolis: de amore: de cura seculariũ rerum: hec radim⁹ bis
caluiciũ inducimus. Ponit & banc similitudinẽ alio loco Hieronym⁹: ad
magnũ oratorẽ verbis rome scribens. Et adiciẽt. Quid ergo mirum si &
ego secularẽ sapientiam propter eloquiũ venustatẽ & membrorũ pulcri
tudinẽ de ancilla atq; captiua israhelites facere cupio: & quicquid in ea
mortuũ est idolatrie voluptatis erroris libidinũ vel p̃cido vel rado: & mi
xtus purissimĩ cordis corpori vernaculos ex ea genero dño sabaoth: &
labor meus in familia xpĩ proficit: hec est libera vox & ex proposito diuĩ
hieronymi sentẽtia. Interrogatus ille pbilosopbos ne christiani poetæ sue
queant salua consciẽtia legere: non omnibus legere negat: sed illis negat
quibus animus est in eorum lectionibus quiescere. Sequimurq; & nos
hoc iudiciũ damusq; sancto doctori manus. Nam cum variũ multifor
mes sint poete: non omnib⁹ que ab ipsis dicunt̃ adhibẽdam mentẽ sen
timus: sed cum excellentiũ virorum dicta aut facta cõmemorãt: tota mẽ
te moueri atq; inflamari debemus: vt tales ipsi sumus quales ipsi fuere.
Cum võ improborũ hominum mentionẽ incedunt fugienda est illorum
imitatio: auresq; claudendi non secus atq; ipsi ferunt ad lyrenarum cãtus
clausisse. Accomodatissimus est ad hoc propositũ quum greci miran
tur magnus basilius sic ille (vt aretinus transfert) de poetis iudiciũ tulit.

Nos igitur inquit laudamus poetas: non cum scurras aut amantes aut ebrios aut diæces imitant: neq; cum diuite mensa cantuq; dissoluto felicitatem diffiniunt: minime vò cum de diis aliquod dicunt mentionem. Deinde apium introducens vt em̃ ex floribus ceteri quidam nihil sumunt inquit preter odorem & colorẽ: apes etiam mella sciunt inde excerpere. Ita qui non solum festiuitatẽ sequuntẽ verborũ: si uictum aliquem ex poetis percipere possunt: & subiungit. ille em̃ nec pariter om̃es flores ademit. nec li quos ademit eos totos assumit & nos quoq; si sapimus cum id excerpimus quod veritati amicum consentaneũq; sit: cetera om̃ia trãsgre diemur. Neq; stis cõtentus prosequẽs adiicit. Et quoniã ad banc nostrã vitam per virtutẽ ascendit: virtus autẽ ipsa multum a poetis: multum ab historicis: multũ etiã a philosophis laudat: eorum verbis maxime est inherendum. At quoq; basilius ex quodã viro sequi ad vestigandas poetarum mentes acutissimus habebat audiuisse cum diceret totam boneripoesim laudem esse virtutis: omniaq; illius poete buc tendere: nisi si quod interdum incidens sit. Sic de poetis secularibus magni & sancti viri diffiniunt. Ecclesiasticos aut quos plures esse manifestũ est: quibus hesitatione legendos approbant: venerandũq; nomen eorum & dogma scriptũ: qualis fuit hilarius Hieronymi coctaneus: & qui dulces hymnos in ecclesia conscripserunt. Nonnulli autẽ nostri temporis qui vt docti videantur: quecunq; non didicerũt damnant: digni sunt quibus cum Hieronymo dicamus ne vespentiũ dentibus inuideant. edentuli & oculos preparũ talpe contẽnent. Traxit me diues ad disputandũ materia: & dum epistolam credo scribere tractatum edo sed claudio sermonẽ de poetis: cetera contra garrulos sapientiẽ tue non deerunt: si quis cõtentus bis esse noluerit. Nunc ad vltimã transeo partem in qua pro rege Ladislao facis apologeticũ: multa in laudem tanti principis scribis que dicta sunt aduersus eum: non minus ornate q̃ caute reuellens. Cogitavi & ego futurum hoc cum librum epistolarũ ad te direxi. Neq; inutile reputavi aduersus scripta mea te dicere: que ipse non tam vĩa sed tanq; audita retulisses. Sic em̃ veritas facilius inuenit. Tu ergo modo quibus & prudentissime & fundadissime regis causam tuearis: das tamẽ mibi cãm nõnulla vt rememorem: tecumq; paulisper contendã: non quia te velim impugnare sed quia magis instrui cupiam. Nam etsi magni viri fuerunt quibus aures prebui: & quorum dictis bystoriã struxi: meam plus tamen tuo nomini tribuo. Tum quia rebus de quibus locutus sum interfuisti: Tum quia & nature & dignitate & etati tue mentiri alienum est. Sed audis pauca que me obilliter tuis dictis impellunt: dixi prioribus meis epistolis nobilissimum adolescentem vuladisslaum polonie regem suorum concilio victũ regnum hungarie occupasse: hoc durum & a vero remotũ tua dignatio esse contendit: assertq; rationes que iustum illũ hungarie regem possint ostendere: quarum maxima illa est quia defuncto alberto. regina & vni

uersi regni accole vuladislauꝝ regē accersuerint cuius ope & auspicio ca-
 tholica fides & regni populus ab infestatione thurcorum defendi possit
 qui tunc vngarie vicini clades ꝑ plurimas inferebant. Addis & oratori-
 bus qui ob eam causam milli fuerant apertum dictum aperte extitisse:
 quia regina pregnans ex Alberto remansisset: non licere regem extermin-
 ium regnum transire: illosq; confutasse: quicquid petitionibus rerum
 obiceretur victis insuper & decreti copiaz quo regni prelati & proceres
 quęcunq; aduersus coronationem vuladislai dici posset inania esse diffi-
 niunt: fateor omnia ista ita gesta esse vt scribis neq; de tuis dictis adimo
 quicq;. Sed audi quid me moueat: dicis Albertum hungarie regem fuisse:
 mortemq; relicta vxore obiisse: natumq; Ladislaum eius filium: addo
 ego & coronatum regem priusq; q̃ vuladislauꝝ eius hungariam ingre-
 deretur. Quid hic dicentis. Nunquid regum filii solum patrum tene-
 re debent. Quis excluso regis filio regnum possidens non dicitur occu-
 pator. Aut successioni locus est apud hungaros aut electioni: cum rege
 mortuo filius in promptu est. Si patri succedit filius non video quid iu-
 ris in vuladislauꝝ popularis electio transfuderit. Si regem electio facit:
 attribuo tue parti victoriam. Mibi tamen qui regni se mores affirmant
 succedere patribus apud hungaros in regno filios in iussu populi dicunt:
 idemq; romanꝝ pontificē diffiniuisse apostolicis demonstrat apicibꝫ. Ne-
 q; menti mee satisfacit quod de thurcis in medium proponit: tanq; neces-
 se fuerit pro regni salute: pro christi nomine tuendo: regem habere qui
 regeret. Namq; si hec permittimus: rarus patri succedet in dominatu fi-
 lius. Poterat vuladislauꝝ si celo fidei succensus erat: si vicinorum saluti
 consulere volebat: si tanta eum charitas mouebat: & hungaris succurre-
 re & pupillo infanti regnum conseruare: ac veluti tutor vicini regis re-
 gnum administrare. Sed vteris tu mecū ea purgatione qua trogus pbi-
 lippum macedonem defendit: cum regnum nepotis vsurpasset. Itaq; in-
 quit ille Philippus diu nō se regem sed tutorem pupilli egit. Ac vbi gra-
 uiora bella imminabant: seruumq; auxilium in expectatione infantis erat
 compulsus a populo regnum suscepit. Melius tamen ligurgus qui cum
 fratre suo polibiti spartanorum regi successit: regnumq; sibi mendicare
 potuisset. Cerulo filio eius qui natus posthumus fuit cum ad etatem
 adultam venisset: regnum summa fide restituit. Sed pauci sunt quos do-
 minandi non frangit cupiditas: placet cunctis prouerbiū cesaris. Si vio-
 landum ius est: regendi causa violandum est mihi. Non videtur aut ma-
 ter aut populus aut iustas belli metus ius infanti auferre atq; alteri con-
 cedere potuisse: nisi tua sapientia nouis me rationibus instruxerit. Scio
 illud quod dicis regnum polonie longe lateq; florentissimum esse neq;
 viros illi: neq; opes deesse. Constat inter omnes qui terram circue-
 runt polonos & fortes homines esse: quibus qui dominatur inter christianos
 & clarissimum nomen habet: abundat diuitiis potentissimis creditur sa-

tis illi superq̃ satis bonoris est: si quicq̃ mortale pectus satis existimat.
 Ac diues asia xerxi non sufficit: greciam imperio cupit adiungere. Ale-
 xander victo dario babilonia capta: egypto subacta superatis indis estu-
 at infelix augusto limite mundi vt gyare clausis scapulis paruq̃ scapba.
 Hanibalem nō capit africa: addit imperio hispaniam: pireneum transiit
 superat alpes: ingreditur italiam: nihilq̃ actum a se putat nisi vexillum
 in capitolio ponat. Atbila rex hunorum totius scitibice gentis solus im-
 perium tenens inuasor germanie: galliarum populator: vastator italie:
 inopem miserumq̃ se iudicat nisi primas mundi gentes: romanos ve-
 rogataq̃ sibi subiiciat. Sed quid miramur viros. Conditrix babilonise
 semiramis non contenta quosq̃ amro regni terminos tuert ethiopiam
 imperio adiecit: indisq̃ bellum intulit. Quo preter illam Dionysiu ber-
 culem & Alexandrum armatus intrauit nemo. Infatiabilis est domina-
 di cupiditas. Nulli satis ampla sua potestas videt. Semper in alieno me-
 lior leges agro: vicini formosior coniunx: pinguius apud alios pecus
 apparet. Nimirum si vuladissaus adolescens: alio sanguine natus: spi-
 ritu fretus: nobili glorie cupidus: hungarie regnum affectauit. Huma-
 nus est hic morbus adeoq̃ communis vt iam vicio detur. Animus pa-
 terna hereditate contentus si quis ē cui sua placent: inter principes ocio-
 sus: paci deditus: nulli molestus. belli execrator. En inquit deses ho-
 mo est meticulosus. pusilli animi. ventris semiq̃ seruus. monachum esse
 non regem oportuit: mulieri non viro seruimus. Huiuscemodi sepe vo-
 ces regum atria implent: inde commoti quibus feruet animus iuuenes
 iniusta bella suscipiunt. Qz si vuladissaus hac re ductus in hungariam ve-
 nit: secutus est vt philosophi volunt erroneam viam: vt populi sentiunt
 laudabilem & gloriosam: dignus qui fortibus vmbris animum mere-
 tur. Hec placuit ad tua scripta referre: non quia impugnare illa velim: sed
 vt solutionem eorum a te suscipiam que mihi dubia superant. Nam et
 si multe sint & maxime laudes que vuladissao regi suisq̃ prelatis vel
 pceribus attribui possint: cupio & hoc illis ascribere preconium sine cō-
 trouersia posse q̃ hungariam non humano solum sed etiam diuino iu-
 re sibi subegerint. Qz uod vero presente rege victos & etiam prostra-
 tos a polonis tburcos astruis: sequor testimonium tuum: quibus Julia-
 nus cardinalis sancti angeli qui tunc in hungariam legatum apostoli-
 cum agebat: suis litteris omnem belli victoriam in Iohannem translu-
 lerit. quem ego ad pontificem patauensem scribens habui testem. Ce-
 teraq̃ de vuladissao refers. nullo apud me dubio sunt. Cognoui ex om-
 nibus qui eum nouere fuisse illo in adolescente vastum animum: singu-
 larem prudentiam: summam liberalitatem: ingeniū pspicax: administran-
 de iusticie grandē curā nullā in eo desideratā ex his q̃ regie virtutes ap-
 pellant: ob quā rē optare si fas ēt: cū tua dignatioe in hac vsq̃ diē vixisse
 illū: meli' vt arbitror regno bugarie melius xpiano sanguini successisset.

q̃ iiii

Neq[ue] fortasse memorabilis illa ciuitas bisantina orientalis ecclesie caput
grece columen: in potestate thurci redacta: cum tam magna christianorum
clade fuisset que per constantinū primū instar romane vrbis amplificata
fatali quodam solebat dicere decreto sub vltimo constantino deuicta &
spurcie saracenorū tradita est quaz viuo vuladislao nec intueri impator
audebat. Sed obiit ille vt ais rex darissimus cum maiori q̄tum credim[us]
non polonie solum sed hungarie & totius ecclesie dāno. Verumq[ue] illud
ostendit quod ad sorore scribere methodoꝝ anneus seneca tradit: mor-
tale esse mortaliū omne bonum. Vale & iam non epistolā sed libruꝝ cum
vacauerit legito. Ex noua ciuitate austrie sexto kalendas Nouēbris. An-
no dñi. M. ccccliii.

Mittit lras summo pontifici p̄sentandas. EPIS. CCCCXVIII

Neas episcopus senē. Iohanni capistrano ordinis minorū pro-
fessori. Salutem plurimaz dicit. Nicolaus capellanus meus lras tibi
restituet: quas cesar romano pontifici ac duobus cardinalibus
& magistro Henrico senfileben procuratori suo in romana curia scribit.
Ego quoq[ue] eisdem cardinalibus lras dedo quēadmodum frater Philip-
pus exposulauit: quarum exemplaria simul recipies. Intelligesq[ue] & quo-
modo ab impatore & quomodo a meipso scriptum sit: tuum erit scripta
hec quātotius ad romanā curiam dirigere: ac curare vt magistro Henri-
co signent: qui ea apostolice sedi offerat ac responsum exigat: si qua dein-
ceps vel pro dignatione tua vel pro fratribus curare me volueris: quoad
facultas fuerit non deerit volūtas. Vale in xpo optime in orōnibus tuis
meis memor. Ex noua ciuitate.

Significat bobemos rockezanam in archiepiscopum petere.

Obannes capistranus ordinis minorū professor. Enee episcopo senēsi. EPISTOLA CCCCXIX

Quando capellanus tuus me cōuenit tandem a me summe roga-
tus abiit: vt meis precibus & supplicationibus idageret: vt tu de die &
tempore recessus hinc ad nos mei me certiorē faceres: expectaui sitiens
& magis prestolor. Fertur em̄ hic cōuentum ipsum buc ad nos vniennā
translatum iri: cum non videat in ciuitate noua omnes principes cū ora-
toribus hospitari posse pro cōmodo suo. Ea de re te iterum atq[ue] iterū ex-
oratum velim: vt dubiū me clarescās & quid acturus sim certiorē red-
das de principibus qui buc cōuenerunt. Etsi mihi persuadeam te non la-
tere: hoc tamen dicam. Cum serenissimo rege Ladislao intrauerunt gu-
bernator bobemie & plures barones de hungaris episcopus variadisi
tm̄: expectant ceteri sed adhuc incertus est eorum aduentus. Erit nō alie-
num vt significem tibi rem detestabilam: ac cuiq[ue] bono viro solo auditu
abborrendam. Queritant nōnulli bobemorū summas preces diuo cesari
porrigere: quibus fauorē & gratiam suam impetrēt: vt ad. S. d. n. litteras
summo studio petentes confirmationē nefandi heresiarche rokezane in

archiepiscopum pragen. dirigat & hoc pacto fieri poterit vnio ecclesie quam iuste bene recte & sancte procedere intendant. Tu mi pater p tua singulari equitate & prudentia iudica. Quid aut ad banc rem facturū velit catholica fides cogita: ego indignitate tacitam non equo animo fero. Postremū vt me de his que acturus sim admoneas te oro vebementer. Vale longissimo tuo cui me vnice cōmendo.

Determinat congruū tempus veniendi ad dietam in noua ciuitate celebrandam. Refertq; post nouitates italie obstacula ne contra tburcū cōcludant.

EPISTOLA CCCCXX

Larissimo verbi dei predicatori fratri Iohanni de campistrano ordinis minorum professori. Eneas episcopus senen. & apostolicæ sedis legatus indignus. Salutē plurimā dicit. Dabis mibi veniam pater optime si tue responsurus epistole non plurali quēadmodum vsus modernorū habet: sed singulari te numero compellauerim. Sic enim & Hieronymi & Augustini & omnium veterum obseruantia fuit: meo iudicio q̃ nostri tēporis cōsuetudo multo melior atq; cōuenientior. Quid enim absurdius aut ineptius esse potest: q̃ si vnum allocuturus homines audite inquam. Maiores certe nostri hoc viciū inter barbarissimi species numerassent: sed mitto hec que te minime fugiunt: & ad ea venio que tuis in litteris continē. Scripta tua iocundissima & acceptissima mibi fuerunt: que te sospitem ac suo more letum in austriam remeasse nunciarunt atq; in urbem venisse tibi dedicissimā flauiam quam nūc vniennam dicimus. Scio te illic magno exceptum gaudio: multumq; illa in plebe proficere. Est enim vnienna aptissimus ager cui & cōmittere semen domini & multiplicatum sperare non frustra possis. Quod queris de tuo ad cesareꝝ transitu paucis absoluam. videbit te libenti animo quouis tēpore maiestas impatoria: ac velut apostolum christi veneranter amplexabitur. Erit quoq; presentia tua diue auguste ad singularem leticiam que quoniā multa de pcellenti doctrina: viteq; tue sanctitate ex auditu didicisti: magnope cupit tuis aliquādo sermonibus interesse: videre ac audire te predicantē ac dulcedinem celestis eloquiū degustare: quacūq; igitur die huc te contuleris: & bonorifice & iocunde ac studiosissime p beniuolentia cesaris & auguste desiderio recipieris. Non tamen vt mea fert quidem sentētia semper eque frugifer tuus aduentus erit. Multū est in tempore positum tempus seminandi & tēpus colligendi. Venisti in tempore quod est omnium primū inquit ille. Et apud alium scriptū est. Fati plus etenim valet bora benigni q̃ si te veneris cōmendet epistola marti. Fateor ego tuam presentia in hac ciuitate & in hoc populo semper futuraꝝ vtilem: sed multo magis ecclesie dei consules: si congregato consilio huc venias. Nam quēadmodum frankfordie mētes hominū ad tuendā religionē tuis sermonibus erexisti: ita & in loco si qua tepido & somnolentia fuerit: te vrgente atq; increpante pelletur. Ego & animi mei secretum aperiam & ali

quando dicam manifeste quod sentio: nō sum sine magno metu: ne ruāt
edificia nostra que apud franckfordiam ereximus. Titubāt vt video mē
tes principum. torpent reges. languent populi. nauicula piscatoris gran-
dioribus elisa pcellis in medio mari pene demergit. Flant hinc atq; illinc
contrarii venti scindunt vela. frangit malus. carina debiscit. nulla remigi-
bus cura. neq; magistro spes salutis esse videt. Omnes quasi attoniti te-
pestatī cedimus. Opus erit igitur sermone tuo: calcarī tuo igne tuo exci-
tandi. vrgendi. incendiī sumus. nisi compellimur benefacere. nostra
pte ingenio nihil est qđ de republica cogitemus: atq; vtinam vel cōpulsī
aliquando vigilemus. Aderunt hic nih fallor ex alemonia ex bohemia
ex hungaria multi proceres. Ex ytalīa quoq; atq; ex ipsa gallia nonnulli
aduentabunt: agerur tuende religionis nostre negociū: que mediata sunt
que conduſa sunt frāckfordie in manus recipient. Tum que mens prin-
cipes nostros babeat intelligem? si feruere videbimus animos. agemus
deo nostro gratias. qui suam nolit ecclesiam nostris diebus exterminari.
Laudabit oratio tua fortes ac magnanimos proceres plenosq; spei red-
det ac bene vadentes in cursum prouocabit. At si vel timidos vel discor-
des populi nostri duces inuenieris: tunc tuo funderis officio: tūc sine ces-
satione clamabis: at qđ tuba exaltabis vocem tuam: accusabis ignauiam.
supbiam criminaberis. auariciā detestaberis. He sunt em̄ tres pñitiosissi-
me pestes que religionem nostram thurcoꝝ gladio pene subiiciunt: qđ si
humiles. si solertes. si liberales essemus. exercitum facile congeremus. qđ
nedum thurcoꝝ sed omniū infidelīū potis esset audaciam proterere: sed
alios retinet ambitio ne cuiusq; impio subesse velint. Omnes iā ōnis mor-
bo laboramus. quo vt est apud Arestotilem in politicis grauiter ferebat
si non regnaret qđ nesciret priuatus esse. Sed ille fortasse gnarus impan-
di fuit. Nos quis domui nostre vtiliter preesse nesciamus: in alios tamē
magistratū affectamus: alios in deliciis natos in plumis enutritos in vo-
luptatibus merſos vecordia domi pstratos habet: bi neq; famem neq;
sitim neq; labores vllos pferre possunt: rempublicā pīre malint qđ ethere
turbido domum exeāt: neq; si generis humani impedire ruinam possint
id agent si vnus diei propterea fuerit voluptate carēdum. Aliis nihil fa-
tis est quod habēt. vnicum studium est rape: & ad se cuncta trahere: que
mari ac terra vebunt: nihil magnifice nihil splendide agitant. quicquid
agunt tardī ac morosi sunt: semp considerantes in eo quem numū expē-
dant: atq; boc ipm cum querelis agunt & cuncta maiora qđ oportet se fa-
cere existimant. Tristius haud illis monstrū (vt nobilissimi poetē verbis
vtamur) nec senſor vlla pestis & ira deum stigiū sese extulit vndis: virgi-
nei volucrū vultus sedissima ventris. pluies vniceq; manus & pallida ip-
ora fame. Sic ille sub arpiarū forma descripsit auaros: difficile est cum his
hominū monstris imo certe impossibile rem xpianorū hospitem esse. Rui-
mus atq; in precipitiū labimur. nisi has bestias. aut occidim? aut nostris

ex finibus impulsamus. aut pire oportet. aut mutare prae. aut puerle in
troducunt morem. Tuae erit igitur haec provincia tua erit cum hisce bestiis
congregari. si quas nostrum consilium huc aduenerit: ego quidem non ambigo
aduenturas quam plurimas. Theatrum hoc in loco futurum est ludos circenses
habebimus aiunt ediles nostri spectacula magnificentissima se edituros
qualia neque iulii caesaris neque gnei pompeii: neque posteriorum caesarum fuisse tra-
dunt: nescio cuiusmodi erunt bec: nescio an producent bestiarum orbis mon-
stra: an solimodo que apud nos habent fere. Nam & ite horribiles ac
tetrerrime sunt: possunt iam exaudiri gemitus ireque leonum uindicta reculan-
tum. & fera sub nocte rudentum. Senigerique sues: atque in praeseptis uersi
seuire: ac forme magnorum uulnere lupo: quos hominum ex facie dea le-
ua potentibus herbis induerat arte in uultus ac terga ferarum. Lytus quoque
archadum deus nescio quomodo ad nos conuolauit qui sui cultores conuer-
tit in lupos fortassis & bohemiam nobis aliquam ex apocalypsi bestiam mittet
que arcum bicornis ambiat. Si fuerit uenatio nostra uel mediocris mul-
ta in casses nostros dabitur praeda implebitur arcus feris diuersis nisi acutus
oris tui gladium dimicauerit. Nemo est qui talibus bestiis obuia eat. neque
tu hanc pugnam infamem duces: quia intestabiles uelint leges qui cum
bestiis pugnant. iam supra. xxx. annos huiusmodi bellum geris. nunc
italie. nunc gallie. nunc germanie bestias insectari: & alias quidem occidis ali-
as in humanam redigis formam. Nam quas citius quasue lytus ex hominibus
ueneno suo feras effecit: has tuus sermo accipiti gladio penetrabilior ex
feris iterum homines reddit: quod si uictrix tua uirtus theatrum exierit
spes certissima maioris uictorie dabitur: tunc enim exercitum aduersus
hostes externos parare poterimus: cum domesticis fuerint separati: absit
auaricia. fatescat ignauia. eiiciatur superbia: nihil est quod tuncorum poten-
tiam formidemus. vincat se quisque. necesse est ut sui potens suisque dominus
sit qui superare alios contendit. Est igitur mea sententia si uoci mee placet au-
scultare. Huc te demum conferas cum principes ad diem constituta com-
parauerint. Eadem quoque maiestati caesaree quam de re hac consultam habui
mens est: medio tempore pulcherrimam excoles uienne uineam: ubi iam
torcular erexisti quod uina in cellam domini purissima exprimit. Hec ad
questum tuum quous tua prudentia per se melius omnia noscat. Nunc de
nouitatibus pauca subiiciam ytaliam nostra excepta etruerie uniuersa quies-
cat sed angulus ille patrie mee turbuletur: domini de piciliano qui ex familia
uirsuorum dicunt rupto federe prius fasque senensis agrum populati sunt. Co-
mes euersus eius fidei cuius nois illis auxilio est: neque tamen sunt iuncti pares se
nescibus esse possent: sed habet occulta subsidia. Sunt qui clanculum pecu-
niam subministrant. Veneti mille equites misere: qui senensium partes ad-
iuuant. His karolus gonzaga praefectus est. Sigismundus dux exercitus se-
nensis. habet. pugnatum est utrinque summa vi. patria mea & igne delet. uici-
ni quasi ludum respiciunt. Solus romanus pontifex eius licet arbitratorem

se fecit sed hic propter aduersam valitudinē parum bastennus p̄fecit. Spe-
ro tñ eius sapientiā hoc incendium prius extincturam q̄ vltra serpat. Ia-
nuenses quasi clarissimus ille rex aragonum & sicilie sibi fuerit iniuriat⁹.
cum grandi & admiranda classe in portum vltq; neapolitanum nauigau-
re: ac veluti incussuri metum: tum regi tuz regno se ostenderunt. Et quo-
niam parum dilectos in terra catbelanos crediderunt metus aliquos p̄-
cerum sperauere. Rex autē alphonsus quem neq; secunda extollere neq;
aduersa deprimere consueuerunt: forti animo contra restitit vrbem ac
portum magnifice cōmuniuit: bombardis ac aliis machinis hostes ap-
propinquare probibuit: regni procures nunc terrendo nunc cohortan-
in fide retinuit. Adeoq; prudenter & accurate cuncta disposuit: ne vel mi-
nimus toto regno tumultus exortus fuerit. Eiecti igitur e spe sua ianu-
enses. relicto rege. giliū paruam insulam in etrusco maritelaconi op-
positam: que regi parebat occupauere. Burgum castri leonis quod &
in tuscia eiusdem regis deprecati sunt. Rex interea ipse claissem non par-
uam armauit: qua Ianuensium t̄remes infecuta: ex his septem appre-
hendit atq; excussit. Veneti & qui nunc ducatu mediolanensī potitur
Franciscus Sfortia vicecomes. Florentinorum quoq; respublica inter se
sedus iniere quod omnibus ytalie cōmunitatibus volunt esse cōmune.
Bursius dux Mutine. vnus etiam ex confederatis habetur. A iunt &
ianuenses inscriptos esse. Sunt qui dicunt & romanum pontificem con-
federationi consentire atq; accedere rogatum respondisse: qui pater sit
omnium cōmunis eum nō debere filiorum vinculis alligari. Laudasse
tamen ytaliā esse vnanimē q̄ eo modo thurcorum conatus facile pos-
sit elidere. Alphonsus rex de quo ante locuti sumus q̄uis pacem ytalie
complexus fuerit: de federe tamen nihil adhuc recepit: neq; puto magna
nimum illum regem sapientia & auctoritate p̄deditum: equo animo ter-
re: nunc pacem nunc colligationes se nescio fieri: sibiq; demū quas ne-
queat immutare leges offerri. Cognoscit & ipse statum suū: & que sue
dignitati conueniant mente reuoluit. Missi sunt ad eum legati trium po-
tentiarum: cunq; his profectus est cardinalis sancte crucis apostolice se-
dis legatus: quem affirmanum appellant. Illius prudentia auctoritate ac
vite mundicia memorabilis: qui melius inter regem & oratores eo mis-
sos arbitrator concordie gerat. Rex ob eam causam caietam se cōtulit atq;
sibi legationes audit: nescio quid inde speret: quia tñ indylo illo regi res
alte ac magnifice sp̄ cordi fuerūt. fortasse vt aduersus thurcos bellū gere-
re possit qd est vnicū eius p̄politū: vnionē ytalie cōplectet. Veneti pacē
cum thurcis habent: quam coacti fecerunt: ne ciuitates orientis amittēt.
Id manifestant leges vtrinq; dicte: q̄tum ad xp̄ianos ptinet parū bono-
rificae: nequeo meditari quid actura sit illa respu. si de bello gerēdo cōtra
thurcos agam⁹: neq; de rauennēlib⁹ qd dicā scio. Om̄s de dominio reci-
nendo q̄ de fide seruāda sollicitiores existunt. Cedit fides bonori numis

honor: quid em̄ salutis infamia numis inquit ille ematur ytaliam. Tota xp̄ia
nitas se regiat emptore pebunt omnia thurco: si dabit aurum. venalis est
nostra religio. Caramānus p̄ hos dies ad cesarem nostrū lras dedit: quaz
exemplar tue paternitati cu3 p̄tibus edo: videt ille aduersus thurcos in
flamatisissimus si xp̄ianorū arma cōcurrere sentiat: vetuste lre sunt & augu
sto mense signate: multa interea interuenire potuerunt que principis ei⁹
abalienarunt animū: nihil ille faciet nisi ex cōmodo suo Nam quo pacto
saracenus cum damno suo xp̄ianorū signa sequat: quando nec xp̄ianus
cum periculo xp̄ianis assistit. Iohannes comes bistriceñ. qui nunc guber
nat hungariam vnicus thurcorū metus ac fortissimus nre religionis gla
dius. xxxii. milia thurcorū superioribus diebus apud sanderolum cōfixit
Fritzbegū ducem exercitus vinctum abduxit. cedem magnā fecit. agros
hostium vsq; ad ipam zopbiam ferro & igne vastauit. Machometus autē
thurcorum impator hoc accepto vulnere magnum constauit exercitum:
iamq; intra bulgariā in campo sedet: binc biduum inde pyrotham respiciē
ens eo3 p̄posito: vt proximo vere regnum būgarie populet. Nihil sibi
dubius quia terram ac gentem sibi subiiciat. Idem quoq; & bungari ti
ment nisi ceterorū xp̄ianorū manibus adiuent. Hec nouissime scripsit
Iohannes iste cesaree maiestati: tantū est qd de nouitatibus scribere pos
sum. Cupio te cum fratribus bene valere: & in ofonibus quas diuine pie
tati dies noctesq; porrigis mei memorē esse. M. cccdxv.

Corrigit dyalogum confectum in quibusdam punctis.

Neas ep̄us senen. Iohan. **EPISTOLA CCCCXXI**
e ni troster. S. p. d. Legimus tuas lras Iohannes amātissime pcurri
mus dyalogum tuum oblectati sumus vebemēter quia te pitum

disertum factumq; cernimus: non tñ tantū nobis arrogamus q̄tum tri
buis. Neq; em̄ quam in te cernimus dicendi vena ex nostro fonte ditata
est aliunde tibi copia venit: qd si fateri volumus aliqd in te nostrum fuis
se magisteriū: illud quoq; cōcedere oportebit qm̄ supati a discipulo sum⁹
Est dyalogus tuus & tersus & limatus: aptis copositis verbis: sententiisq;
grauibus refertus: cuius lectores necesse est de te grande iudicium faciāt
creuisti admodum breui tpe: cresceq; si p̄gis: virum te clarum reddes: or
nabis tuam patriam: nomēq; tibi afficies: quod nō theutones solum sed
galli quoq; atq; ytali celebrant. At ne putes q nō viderimus a nobis adu
lantium more digna atq; indigna laudari: annotauim⁹ qdam pauca que
nostro iudicio visa sunt emēdationis egētia: scis quia facilius aliena q̄ no
stra vicia cernimus: nihil errare sapiētis & p̄fecti est boīs: errata cognosce
re vel rudes querunt. Audi ergo que nobis nō detestanda sed nobis me
lioranda in tuis dictis visa sunt. In epistola que dyalogum antecedit: bec
annectis verba. de amore quid sentirem scriberem: dixisses elegātius qd
sentirem de amore & scriberē: habent enim sentirem & scriberem conce
tum: dum simul exeunt venustum & in cōpinuū. Simileq; illud est quod

ais. ex vulcano veneretq; natum. Nam & Cycero in eo versu calumpniam
tulit cum de epibus suis scribens illud expressit verbum. O fortunatam
natam me consule romam antoni gladios potuit cōtemnere si sic. Omnia
dixisset: inquit Iuuenalis & Salustius. O fortunatam natam repetēs atq;
irridens. Nam inquit Cicero: fugiende sunt huiusmodi voces q̄ apud
eruditos insulse ac ridicule sonant. Cum de porta cornea effidis mētionē
si futile somnium tuum nihil veri habere intelligis: non recte locutus es.
veris enim hac porta facilis datur exitus vmbriis vt maroni placet. Sed
vera somnia existimari maius nihil imitandum est. Alcores nūq̄ fallimur
apud veteres legimus: non vt tu ais hybernalīa algora. Archiregnū bu-
norū q̄ archibunorū: potius dictum videri poterat: hungaros prete-
rea nunc non hūnos appellare debemus: quomō eam incolunt terram q̄
olim pānonia dicta est: et si nos aliquādo aliter diximus in errore cōmu-
ni fuimus. Hūni em̄ aliquādo pānoniā tenuere: sed illis eliminatis subin-
trant hungari ab extremis sythiæ partib⁹ veniētes: quēadmodū in ior-
dano licet intelligere. Sunt & bodie vitra tanaīm ad paludes meethidas
populi qui hungari dicunt eamq; linguam loquunt quam nostri circa
budam & bystrū: nec teucros vō vocabulo noīamus qui anno proxime
decursō cōstantīnopolīm expugnauere: quīs eam regiōē occupēt que
quondā teucroꝝ fuit: turco noīe appellādi sunt & hi scythiaꝝ soboles ha-
bent. vt etbicus pbs in cosmograuiā sua cōfirmat: ppe eā accersam accur-
ram. limatius dicendū fuit: ppius eā accurrā accersam: nisi bene auspīcar
multa nimis interponis priusq; adicias verbū illud qd̄ potissimū est: ca-
ptant quo factō & q̄ sequunt. Subnectens amoris cām primitiuā antece-
dentē coniunctamq; cōmemoras: dyalericoꝝ bi termini sunt. Haud q̄q;
oratorū: siue hystoricoꝝ infuriatum & inamoratū quīs latine dici posse
fatemur: melius tamē furiosum amorosumq; dixeris: neq; nos latet virgi-
lium furiata mēte cerberū posuisse. Ex demone nisi ex mliere nisi nō bel-
le dictum videt: nō bene subiūgis infestium: qd̄ minus importat oīonē
augeri nō diminui oportet. Si vos ergo thoꝝ cum dixeris prius amatā
fugiendā: necessariū erat añq; buc plabereris pmittere necellitatē: q̄ si
forte cōpellaris apud amicam iacere: lucem admittē & reliq̄ que nō inuile
cōsulis: suffultros parū latine videris dicere q̄s pcul citra posuisse poteris
existimari. Suadeo vt ad alias pluresq; animū adūgas remediū hoc & si
naſonis est. parū tamē honeste apponit: & a te preſtīm sacerdote: cuius
est nihil suadere qd̄ crimini pximū sit. Inde clericis cōiungatis primo ca-
pitulo. oratori satis erat omisso capitulo: calixtū atq; gregorium astipu-
latores inseruisse inde clericis nō belle dicit orator. ppositioes nisi cogat
metri necessitas vel inuitet ornatus a suis calibus nō disiungimus. Hoc
babuimus qd̄ ad tuū dyalogum diceremus: tu perge atq; vt facis castali-
das amato sorores. Et vale optie. Ex noua ciuitate. vii. ydus Iulias. An-
no dñi. M. cccc. llii.

Excusat se q̄ Paulum vergerium aliter misit q̄ prius statuisset.

Neas eps seneñ. Antbo. **EPISTOLA CCCCXXII**

e nio panormite. Salutem plurimam dicit. Paulum vergerium qui arrianum transtulit insignis atq̄ elegantissime vates: cum superioribus diebus ad indyctum Alphonsum sicilie & aragonie regem: vt tu spe olim rogasti mitterem: iussi eum in tuas manus dari ac per se reddi maie stati regie: tibi quoq̄ ad eam rem litteras misi. cognoui postea recta via librum in potestatem regiam venisse: neq̄ te illum vidisse: que res vt accipis egre te habuit: cum inter amicos diceres. Eneas in vno filio duos cōpatres quesuit. Equidem Anthoni nimirum si & tibi & regi pro tanto munere fecisse rem gratam putauī: neq̄ enim alius preter me fuit: qui arrianum hoc tempore latinum haberet illius manu conscriptum qui transtulit. At nunc cum meus ordo pretermisus sit: nec regis sentio gratiam & te mihi succensere intelligo. Sed quid ego ad hec: quis magnificatio tantum regem non tamen fame percam arbitror: si eius erga me beneficentiam non experior: scio quia me odio non habet. si non amor. nō sum solus eius expers beniuolentie. Tu vō etsi nunc subiratus es: cum omnia plene cognoscis: dices me nihil errasse & in tuam me rursus amicitiam suscipies: eius noticie memor que inter nos senis fuit: verum quia nō respondisse mihi regem questus est mercator meo nomine apud te: nescio quis id fecerit: scito imprudenter actum esse. Neq̄ enim ego mihi responderi optaui: qui scio quanta inest superbia regibus: sed ad impatricis iras nō nihil mea causa responsum petentis exquirebam: nihil tamē exinde moueor. Ego quecunq̄ accidunt in meliōre recipio parte: si sit quod quero. deo gratias ago. si mitius existimo me non recte opinauisse: neq̄ placuisse superis quod nolebam qui pro iocundis optima prebent. Ego quocunq̄ in me animo fuerit rex ille magnificētissim⁹: ac nū seculi clarissimū iubar: semp eius nomē in celum tollam & comēdabo gesta eius que priscos duces fama claros non modo equare: sed supare intellige. Neq̄ mirabor nunq̄ si mei memor neq̄ cultor est: qđ ego & statui regio cuius ē parua cōtemnere: & mihi ipsi ascribo cōscius mee & vilitatis & ignorantie. Sed vale tu etli quid est erga me rubiginis in tua mente. deponito. mea erga te sinceritas minime imminuta est. Cum his mitto tibi sententiā eius oblationis quam dux burgundie apud ratispanam fecit. Ex noua ciuitate dic. xxix. Iunii.

Nō vult se in orthographia quēq̄ seq. **EPIS. CCCCXXIII**

e nio episcopus seneñ. Nicolao voleterrano prothonotario regio. Salutem plurimā dicit. Nimiū mihi credis Nicolae a mātissi meis: si meis ex his quas raptim & incōsulte scribo sequēdā orthographiā putas: minime ego is sum qui sine menda scribam: labor & erro maxie circa iuncturā itaq̄. Nolim auctore me decipiari: etiā si expposito dixerim hoc atq̄ illud ita scribēdū est: q̄rito meliores & q̄ certiora tradāt

De pthonorariatu certum est quia nō debet aspirari: nō dico mīcrōnem
quia ex tractatu casparini quē nunc trāsscribi facio vt ad te mittam: plenī
rem intelliges. Vale ex nouaciuitate. iiii. kal. maias. M. cccc. liiij.

Cur captus fuerit pedagogus regis hungarie.

Neas epus senen. Domi-

EPISTOLA CCCCXXIII

e

nico cardinali firmano .S.p.d. ceterorū līe quibus dictim vītor

ad rñdēdum me quidē inuitant: tue aut quas nup accepiuehemē

rer vrgent atq; compellunt: que propter captiuitatē Casparis qui pridē
illustriissimi regis hungarie pedagogus extitit: estimationē meam in di-
scrimine adductam eē demonstrant. Nisi enim quo pacto sese res habeant
meis scriptis oñdero. vereor ne de me sinistra que concepta ē opinio no-
xium edat partum: qui me sine culpa & tibi & ceteris sancte romane ec-
clesie cardinalibus dominis meis efficiat odiosus. Accipe igit rem gesta
& an sim culpabilis tu iudica. Caspar de quo sermo est humili loco natus
admodum paup litteras apud vūiennam didicit vt est mos patrius mē-
dicando se nutriens: emerfit non sine labore. vicit fortunam virtus: voca-
tus est in cancellariam austriae. Deinde sibi in aulam sumpto credita ē La-
dislai regis puericia: cum iusiurandū presticisset nibil se cōtra cesaris aut
honorem aut vtilitatē facturum: & qđ ceteri familiares iurant. auertere
quoad possit. quis incōmoda cesareo culmini imminētia pmīssisset. susce-
pta pedagogia fuit circa puerum diligens: lris & moribus illum p captu
instituit. Factus igit cesari & omni curie charus: intrauit consilium: sedit
cum principibus: in mensa regia cibum suscepit. Cūq; vacasset in austria
ecclesia vna ex maioribus iurispatronat: multiq; illam barones magniq;
nobiles peterēt: prelatus omnibus caspar: eccliam munere cesaris cosecu-
tus est: quous & alia prius bñficia non modici valoris obtinuisset. Erat igit
in curia potens Caspar: nomenq; parū non habebat & bonitatis &
doctrine. Nec dubium putabā quin breui ad epalem ascēderet apicem.
laudabilis bucusq; hois vita dignaq; diligi. Sed nescio quō posthac mu-
tatus est: quidue homini in mētem venerit: vt maiora cupe & in digna se
negocia agitare cepit. Intelligēs em australes nouandæ rerum cupidos
occulta cum eytzingero colloquia iniuit qui cesari capitalis inimicus ba-
bebat. Cūq; venisset ex hungaria eps argen. nomine Paulus multa cū
eo apud grecium de abducēdo rege Ladislao dāculum ptractauit. In no-
ua insup ciuitate cū barone quodā de alto monte cōsiliū habuit emit-
tendi ad portam pueri: vbi parati essent qui eum equites abducerēt atq;
nihil horum pcessisset lras puero dictauit quas scriberet australibus mā-
dans eis vt ceptum ppositum contra cesarem retinerēt: inuitūq; sese ytalī
am petere scirent. In roma quoq; non nihil tentasse cōfessus est: sed omīa
superat q; florentie aggressus est facinus. Cum cesar ex vrbe rediens illac
transitum faceret: expectabant ibi cesarem vngaror & australium orato-
res: inter quos aug. epus iaurinen. huiusmodi cum Caspare apud eccliāz

sancte crucis colloquium habuit. hic inquit locus est in quo nostrum regem libertati reddere possumus. Fides publica data est non cesari tamen: verumetiam Ladillao. Suade igitur puero cum cesar adire voluerit usque ad portam eum sequatur. eo cum venerit velle se diebus aliquot florentie immorari dicat equique retrouertat: quod si cesar ad exitum voluerit eum compellere presto erimus: vim regi fieri indignum esse dicemus. Fide civitatis implorabimus puer ipse coactum sese vociferans ad misericordiam populos commovebit prius tamen apud senatum urbis dabimus opera: presto ad portam armatos habeat quibus cohiberi cesaris violentia possit. Civis hic est quem hunc de negotiantem novimus is se operam senatus impaterum pollicetur. Tu regis animam prepara: nos hanc provinciam cum magistratibus civitatis suscipiemus. Annuit Caspar atque ad regem profectus ex condito cum ea disposuit: fuissetque peractum facinus: nisi apud florentinos plus quieti concilia quam sediciose valuissent. Nam civis ille de quo pontifex saurinen. fecerat mentionem cum de tali negotio magistratus alloqueretur gravibus verbis reprehensus atque correptus: ad episcopum rediens impeditas cogitationes exposuit: non tamen coquieuit Caspar sed regem cum bononiam pervenisset in hanc sententiam summo pontifici propria manu psuasit scribere. Accepi Sanctissime per aduersus fideles nostros qui pro mea in austria liberatione laborant: sanctitatem tuam nonnullos processisse: que res mihi aduersa est. Precor igitur quicquid contra me actum est reuoces. Id erit enim officii tui: cum scriptum sit Pupillo & orphano astabis: id nisi feceris: compelles me maiores iudices appellare. Alia fuerunt epistole verba effectus autem quem refero. Clausa epistola est & signata missa est Augustino episcopo: an vero beatissimo pape Nicolao reddita sit sua sanctitas novit: me quidem latet. Hec omnia suspicante non tamen sciante cesare hactenus gesta sunt. Cum eamus ferrarie: velletque cesar nauigio venetias petere: consiliis erratorum Caspar eum adit: marinas atque nauseam sibi mouere: ac nocentissimas esse iterumque terrestri itinere terrissimum si placet cesareo culmini dicit: obtenta licentia & cum patrum venisset receptis vniuersis que secum attulerat: et que in italia coemerat bonis: veronem versus iter testinus direxit: ut qui per tridentum & vallem atbellis ad unum transire decreuerat: unde consensa nauis in danubium nauigans vueniam denique perueniret. Tenuisset proculdubio propositum nisi tabellarius quidam cesaris ex verona veniens: hunc se obuium habuisse dixisset: tunc enim duo post eum equites cum familia missi sunt: qui non longe a tridento ipsum comprehenderunt: vincumque duxerunt venetias: ubi omnia que supra memorata sunt: sponte confessus est: suamque manu conscripsit. Ibi primum casus hominis ad meam noticiam venit: nam cesar me vocans cuncta mihi exposuit: voluitque meas in manus hominem dare: quia sedis apostolice legationem in austria me nosset habere. Indo lui certe aduersam amici fortunam: Caspare multis iam annis amicissime vilius. eram: rebarque virum bonum esse & omni beniuolentia dignum: ex

horum ergo cum intellexi que de ipso narrabantur: multūq; mecum ipse
accusauī conditionis humane defluxum: que nihil certi nihil fixi habet:
caduca & fluxa omnia sunt: bodie leti sumus: cras mesti erimus: modo
sublimes: modo infimi reperimur. Cæsari autem respondi auctoritatem
mibi nullam apud ytalos esse: utq; misericorditer ageret cum presbytero
potrexī preces. Ductus est deinde ad nouam ciuitatem Caspar hic rur-
sus requilitus sum hominē ad me recipere: iudiciūq; super huiusmodi
criminibus agitare. Grauis res mibi visa est. At cū legati auctoritate fun-
gerer: non videbam quo pacto cæsaris petitionem recusare possem. Ha-
bita vero deliberatione: iudicem me dixi futurum: si rite & iuxta canoni-
cas sanctiones procederetur. Personam autē rei nolui custodiendam assu-
mere: qui non haberem locum in quo eum oportune recluderem. Placu-
it cæsari responsio mea: qui neq; se plus velle ait: q̃ sacri canones ordina-
rent. Adductus est autē semel ad presentiam meam Caspar presente no-
tario marescallo & procopio equite bohemię q̃ ultro sese peccasse con-
fessus vniuersa que supra de ipso scripta sunt ex ordine cōfirmauit: & ac-
ceptans me sibi iudicem deputatū vt sui miserer: seq; cæsari cōmendarē
cū multis lachrymis flagitauit. Iussi eum boni esse animi: quia quantum
honestas pateretur saluti sue consulerem. Post hec redusus est in carcere:
non squalido aut tetro sed lucido & spaciolo: q̃uis securo & optime mu-
nito. Ibi & locum secessus habet & plumas in quibus iacet & breuiarius
per quod oret. Cibus ad eum bis in die defertur: ex his bibit & comedit
que familie cæsaris apponuntur. Fateor misera vita est sed hanc frequen-
ter suis delictis homines asciscunt. Iudicis in eum non principis habeo
potestatem: legem me scriptam nō meum sequi arbitrium conuenit. Qz
si libera mibi potestas esset: cum sim ego peccator in conspectu dei: di-
gnusq; graui fulmine: prestarem me Caspari qualem mibi vellem deum
esse. Nec difficilis venie reperir: cuius dies noctesq; indigentē me nō
scio. At modo iudex ligatas habeo ad leges manus neq; seuire in Caspa-
rem debeo: neq; illū per indulgentiam impunitum remittere: dum pars
est que iudicium petit. Facio igitur nisi fallor quod mibi incumbit. Ea-
propter vellent aliq; qui cæsari proximiores sunt & in consilio primi cas-
parem torquere vt plura confiteretur. Idq; per me sibi licere deposcunt:
negani me quicq; permissurum nisi quod iudiciarius ordo requireret.
Sic homo vsq; in hanc diem intactus est: q̃uis sua culpa custos eius capi-
te plexus sit: quem ipse ad relaxandum sese induxerat. Inter hec habitū
sunt q̃ plurimi tractatus pacis cum australibus. Modo rex ladissaus mo-
do hungari: modo bobemi liberationem eius efflagitarunt: quibus bo-
mo neq; negatus est neq; concessus: mibi dum talia pendent: non est vi-
sum expedire aut officii mei esse sollicitare processum. Taceo igitur neq;
plus quero q̃ queror. Cæsari tamē sepe vt captiui misereatur verbum fe-
ci: que libenter extra miseriam viderem: cum sui cui exceptis criminibus

Gaudeo: tum propter me ut optus hoc non leue deponerem. Sic res in banc
usque diem deducte sunt: si sum culpa dignus acce tuum iudicium excutiat.
Male ut arbitror mecum agunt qui mihi in hoc negotio quod tuis vel modi-
cum imputant redduntque pro bono malum dicentes lucem tenebras & te-
nebras lucem. Veritas tamen enatabit: nec me reor falsa calumnia oppri-
met. Sum mihi conscius & quicquid reliqui sentiant. Gaudeo consien-
tia mea hec volui ad scripta tua dixisse: quibus me nonnullorum vocibus
male notatum scribis. Siquis dignationi tue deinceps incusauerit: habebis
que possis pro defensione mea oblicere: spero autem quia non cuique mihi
detrahenti credas. Quotum vero ad litteras sacri collegii attinet: ego illas
diuino cesari reddidi: & que visa sunt ad rem addenda verba bis terque sub-
iunxi: maiestas sua deliberaturam se ait & sacrosancto senatui que melio-
ra cogitauerit mensuram. Ago tibi ingentes gratias quod negotia bobemica
me rogante. S. domino nostro exposuisti. Vale ex noua ciuitate die. xii. mensis
Nouembris. Anno. M. cccc. liii.

Pogius de scola Epycure factionis que regnat in theutonia id est bal-
neo naturali dominorum de Baden

EPISTOLA CCCCXXV

Ogius florentinus ad Leonardum aretinum. Salutem plurimam
p dicit. Si vales: ego quoque valeo. Per quandam contribulum me-
um ad te scripsi ex Constantia decimo kalendarum Marcias: ut
opinor epistolam quandam: quam si recepisti profecto ad risum te debu-
it promouere. Erat enim longiuscula locis referta & salibus: dicebam mul-
ta de litteris hebraicis quibus operam dabam. Plura iocabar in docto-
rem ipsum ut captus eorum est qui ex iudeis christiani efficiuntur. Utque
leuem insulsum atque inconstantem. Litteras vero ad doctrinam ut ru-
dem incultam atque agrestem facieis quibusdam leniter perstringebam:
verum suspicor eam epistolam & item alteram quam Leonardo aretino
dabam vobis redditas non esse. Nam medijsfidijs que tua est diligen-
tia in officio litterarum: rescripsisses postmodum aliquid & vel saltem mecum
congratulus es hanc nouam noue doctrine disciplinam: ad quam per-
discendam me sepius es hortatus: qua etsi usus nullius esse conspicua ad sa-
pientie facultates: profert tamen aliquid ad nostra studia humanitatis: vel ex hoc
maxime quod morem Hieronymi in transferendo cognoui: has vero litte-
ras ex his balneis ad te conscripsi ad que cum me contulissim: incerta re-
manus curauim de causa rem dignam putauim ut eorum situm atque amenita-
tem simul & mores harum gentium tibi describerem & consuetudinem bal-
neandi. Multa quoque dicuntur ab antiquis rerum scriptoribus de balneis pu-
teolanis ad que vniversus populus romanus causa voluptatis perfluebat
Sed nequaquam arbitror illa ad huius iocunditatem accedere potuisse: aut cum
his nostris fuisse companda. Nam voluptatem puteolanam magis affere-
bat locorum amenitas & villarum magnificentia quam festiuitas hominum aut balne-

orum vsus: hec vero loca cū nullā vel admodum paruā prestent animi relaxationē: reliqua omnia imēsam tribuunt iocunditatem: vt persepe existimem & venerem ex cipro & quicquid est vbiq; deliciarum ad hec balnea cōmigrasse: ita diligēter illius instituta seruantur. Ad vnguem eius mores ac lasciuia representant vt q̄q; non legerint belio gabali contionem: tñ ipsa natura satis docti satis instituti esse videantur. Sed qm̄ balnea hec tibi sum descripturus: nolui p̄termittēre viā qua huc itur ex constantia: vt cōiecturare possis qua parte gallie sunt situata. Prima die nauicula per rhenū veniens ad oppidū schaffhusen milibus passuū quattuor & viginti. Cū deinde propter ingentē fluminis descensu per abruptos mōtes & cōfragola saxa iter cēt pedibus cōficiendū: super renū nomine keyserstul hoc est eorū lingua cesaris sedes hunc locū opinor ex eius nomine propter ipsius oportunitatē. Est em̄ colle excelso imminēs flumie: quidū parco ponte galliā cōiungit germanie: quondā romanorū castra fuisse: hoc in itinere rem vidim? casum ex alto mōte scopulis interruptū magno fragore ac sonitu & ipsemet casum suū queri ac lamentari possis existimare. Cū mibi venit in mentē illud eorū que ferunt de nili descēsu tam p̄cipiti: nec miror accolae circū vicinos propter admirabilē ipsius strepitū & fragorē surdos putari: cū huius fluminis terrores ex eo loco existimari possit instar nili. tribus vero stadiis rumor exauditur. Oppidum est deinde Baden satis opulentū: qd̄ est balneū alemanorū lingua situm in cōualle mōtibus circū imminētibus penes quoddā flumē ingens rapidissimi cursus: qd̄ in rhenū fluit lōge ab oppido milibus passuum sex. Prope oppidū stadiis quattuor est villa sup̄ flumen pulcherrima in vsū balnearū fabricata. Area pampila est media parte ville & circum hospicia magnifica. multarū receptacula gentium. Singule domus sua habēt balnea interius: in quibus abluunt bi soli qui ad eas diuertere: balnea enim publica tum priuata sunt numero. xxx. publica tñ duo existunt palā ab vtraq; parte aree. lauacra plebis & ignobilis vulgi ad que matres atq; viri pueri nupteq; puellae: & omniū circūfluentū sex descēdit. In bis vallis quidē intercuris vtpote inter pacificos cōstructa viros a feminis se iungit. Ridiculū est videre vetulas decrepitas simul & adolēcentes nudas in oculos omniū agras ingredi: verenda & nates oībus ostētantes hominibus. Risi sepius hoc t̄p̄redarū spectaculi genus. mentē reuocans ad florales ludos: & mecūmet istorū simplicitatē admiratus sum: qui neq; ad hoc oculos aduertunt: neq; quicq; suspiciant aut loquunt mali. At vero balnea que in domibus sunt priuatorū perpolita sunt: & ipsi viri feminisq; cōmunia: tabulata quedam eos secernūt: & in bis fenestrelle perplures demisse quibus & vna potare simul colloqui & vtriq; videre atq; tractare queant: vt eorū si equeus est consuetudo. Nec desup cingūt deambulatoria in quibus conspiciendī confabulandiq; causa homines consistunt. Nam cuiuslibet visendi colloquendi iocūdi ac laxandi animum.

gratia aliorum balnea adire & prestare, adeo vt cum exeant & ingrediun-
tur aquas femine maiori parte corporis nude conspiciantur nulle aditus
custodie seruant: nulla ostia prohibent. Nulla suspicio inhonesti plurib⁹
in locis idem qui viris & mulieribus quoq; ad balnea ingressus est vt se
pissime accedat & virū feminūde femine: & feminā viro nudo obuiam
ire. Masculi capstribus tantūmodo vtunt. At vero femine lintheis in-
duuntur vestibus crurū parte tenus ab altero latere scissis ita vt neq; col-
lum nec pectus nec brachia aut facertos tegāt: in ipsis aquis sepe de sim-
bolis edunt composita mensa desuper aquam natante: quibus viros as-
sistere consueuerūt. Nos quidem ea in domo quibus lauabamur semel
vocati sumus ad eam consuetudinem. Equidem symbolum cōtuli inter-
esse nolui: licet sepe rogatus non permotus pudore qui pro ignauia ba-
betur ac rusticitate: sed iustida sermonis fatuum quidem mihi videbatur
& hominem italicum adesse. Preter has multiplices iocunditates est & a-
lia non mediocris: pratum est ingens post villam secus flumen multis ar-
boribus contractū. Eo post cenam conueniunt vndiq; omnes tamuarii
ludum faciunt: quidam choreis gaudent: cantant quidā, plurima pila lu-
dunt: non quidem more nro: sed viri ac mulieres pilam tintinabulis ple-
nam: alter ad alteram dilectiorem proficiunt: tum concurritur vndiq;
ad illam excipiendam: qui illam accipit potior habet. Isq; eam iterū pro-
ficat ad personam sibi acceptiorem. Cum illam multi expedāt porrectis
manibus atq; ipse modo ad illam simulet se iacturum. Multi preter hos
ioci fiunt: quos longum esset recensere. Hos autē retuli vt ex paucis com-
prebendas quantum hec sit schola epycure factionis. At qui ego hunc
locum illum esse credo: in quo primū hominem creatum ferūt: quē gau-
dem bebrei vocāt: hoc est bortum voluptatis. Nam si voluptas vitā be-
aiam efficere possit: non video quid huic loco desit: ad perfectam & omī
parte consummatā voluptatē. Qz si que virtus aquarum sit queris: tum
varia est & multiplex: tum vero illa est admirabilis earum virtus & pene
diuina. Nego vlla etiam in orbe terrarum balnea ad secunditatem mulie-
rum magis accommodata. Itaq; cum plures sterilitatis cause accesserint mi-
ra illarum virtute experiuntur. Seruant enim diligenter precepta quib⁹
adhibentur remedia ad eas que concipere nequeunt. Inter cetera illud
est memoria dignū innumerabilis multitudo nobilium pariter & igno-
bilium ducenta mille passuum huc venientium, non tam valitudinis cau-
sa q̃ voluptatis. Omnes amatores: omnes proci: omnes quibus in deli-
ciis vita est posita: huc concurrunt vt fruantur rebus concupitis. Multe
corporum simulent egritudines: cum animo laborant: ita videbis innu-
meras forma prestantes sine viris sine cognatis duabus ancillis & seruo.
Aut aliqua affini anicula quam leuius sit fallere q̃ nutrire. Singule autē
quoad possunt vestibibus auro argento gemmisq; veniunt ornate: vt non
ad balnea sed ad celeberrimas nuptias eas diceres accessisse. Hic quoq;

virgines vestales: vel vt rectius loquar florales. Hic abbates: monachi:
 fratres: sacerdotes: maiorib; licentia ceteri veniunt: & simul quandoq; cum
 mulierib; lauantes & sertis quoq; comas ornantes omni religione abiecta:
 oibus vna mens e tristitia fugere: querere hilaritatem: nihil querere nisi
 quemadmodu leti viuunt: gaudiis fruunt. Nō de cōmuni diuidēdo agitur
 sed de cōmunicādo diuisa. Mirabili dictu ē in tanta multitudine. Est em̃
 vere hominū mille in tamuariis moribus: turba tamebria: nullā discordiā
 am oriri: nullam seditionē: nullū dissidiū: nullū murmur: nullū maledictū.
 Cernūt viri vxores tractari. Cernūt cū alienioribus loqui: & quidem so
 lam cū solo. Nihil bis pmouent: nihil admirant. Omnia bona ac dome
 stica mente fieri cogitant. Itaq; nomen zelotipi quod quasi omnes mari
 tos nostros oppressit: apud istos locum non habet. Incognitum est id
 verbū inauditū. Nesciūt hoc genus morbi. nomē quo hec passio appel
 letur nō habēt. nec minor eius rei nomē apud istos nō esse: cuius rei cau
 sa nō subsit. Neq; em̃ quisq; est in istis inuent⁹ qui zelotipus esset. O mo
 res dissimiles nostris qui semp omnia accipimus in deteriores ptes: qui
 vsq; adeo calumniis delectamur & obsecrationibus: vt si quid p vllam
 videmus coniecturam: statim pro manifesto crimine attestamur. In iudeo
 persepe istorū quieti & nostras exequor animi puerilitates: qui sp queri
 mus: semp appetimus: qui celū: terram: maria puerimus ad pecuniā eru
 endam: nullo cōtenti questu: nullo lucro faciati: dū futuras expauescim⁹
 calamitates: cōtinui calamitatib; anxietatibusq; iactamur. Et ne miseri fi
 amus nunq; miseri eē desistim⁹ semp inbiātes opibus: nūq; animo nun
 q; corpi indulgemus. At isti paruo contenti in diē viuūt quoslibet dies
 festos agunt nō appetētes diuitias: minime futuras opibus: gaudēt suis
 non pauent futuris. Siquid aduersi euenit bono animo ferūt. Ita hac so
 la dictante sententia vixit dum vixit bene: sed hec omittamus. Neq; em̃
 propositū est meū vel vos collaudare vel nos reprehēdere. Volo episto
 lam totam iocunditate plenā esse: vt eius voluptatis quam presens in bal
 neis percepi. Tu quoq; abunde & litteris meis porciunculam aliquam
 consequaris. Vale mi Leonarde iocundissime & earum litterarum Le
 onardo aretino (cum amicorum inter se communia omnia sint) partici
 pem facito: verbis meis omnes salutate.

De condemnatione Hieronymi heretici in cōcilio constantiē.

EPISTOLA CCCCXXVI

Ogus Salutem plurimam dicit Leonardo aretino. Cum pluri
 bus diebus ad balnea fuissem scripsi ad Nicolaum nostrū ex ipis
 balneis epistolā quam existimo te lecturum. Deinde cū constan
 tiam reuertissem paucis post diebus cepta ē causa Hieronymi quē here
 ticū ferūt quidē publice. Hanc vero tibi recensere institui: tum ppter rei
 grauitatē: tum maxime ppter eloquentiā boīs & doctrinā: fateor me
 nemine vidisse vnq; qui in causa dicendi preferatū capitali magis acce

deret ad facundiam priscorum quos tantopere admiramur. Mirum est vi-
 disse quibus verbis: qua facundia quibus argumentis: quo vultu: quo
 ore: qua fiducia responderit aduersariis. Ac demum causam porarit vt do-
 lendum sit tamnobile ingenium: tanq̃ excellens ad illa heresis diuertisse
 studia si tamē vera sunt q̃ sibi obiciunt: nō em mea interest tantam cau-
 sam diiudicare: acquiesco eorū sententiis qui sapientiores habent. Nec
 tamē exultimato me in oratoris more singulatim causam referre: longū
 id eēt & multorū dierū opus pertingam quosdā locos illustiores quib⁹
 viri doctrinam possis p̃spicere. Cum multa in hunc Hieronymum gesta
 eēt quibus argumēta hereticus atq; ea testibus firmata tandem placu-
 it: vt publice singulis que sibi obiciebantur responderet. Ita in contio-
 nem deductus: cum iuberetur ad illa respondere: diutius recusauerit: asse-
 rens se prius causam suam agere: q̃ responderet male dictis aduersariorū.
 Ita se prius pro se dicentē audiendū esse asseuerabat: tum ad emulorum
 suorum probra in eum congesta deueniendū: sed cum hec conditio sibi
 denegaretur: tum stans in medio contionis. Que nam est hec iniquitas
 inquit vt cum. cccxl. diebus quibus in durissimis carceribus fui: in sordi-
 bus: in squalore: in stercore: in compedibus: in rerū omnīū inopia aduer-
 sarios atq; obtrectatores meos semp̃ audieritis me vnā boram audire
 nolitis. Hinc est vt dum illis singulorum aures paterent atq; in tam lōgo
 tēpore vobis persuaferint me hereticū hostem fidei ecclesiasticorum per-
 secutorem: mibi autē me defendendi nulla detur facultas: vos me prius
 improbum hominem iudicaueritis in mentibus vestris q̃ qui forem po-
 tueritis cognoscere: atq; inquit homines non dii estis: non perpetui: sed
 mortales: labi: errare: falli: decipi: seduci potestis. Hic mūdi lumina: hic or-
 bis terrarū sapientiores eē dicuntur: maxime vos decet elaborare: ne qd
 temere: ne quid incōsultē neue qd preter iusticiam faciatis. Equidem ego
 homuncio sum: cui⁹ de capite agitur nec pro me hoc loquor: q̃ mortalis
 existo. Verū indignū mibi videt̃ sapientia aliquid tot viros aduersum
 me statuere p̃ter equitatē: non tam re q̃ exemplo nociturū. Hec & mul-
 ta preterea orate differens strepitu & murmure plurimorū: sermonem
 eius interpellante. Tandem decretū est vt primum ad errores qui in eus
 cōserebant rīderet. Deinde loquendi que vellet daretur facultas. Lege-
 bantur igitur ex pulpito lingula capitula accusationis. Deinde testimo-
 niis cōfirmabantur: tum rogabatur: an quid vellet obicere incredibile
 dictū q̃ callide responderat: quibus se tueretur argumētis nihil vnq̃ pro-
 culit indignū bono viro: vt si id in fide sentiebat: qd verbis profitebatur
 nulla in eum nedum mortis causa inueniri iusta possit. sed nec quidem le-
 uillime offensionis omnia esse falsa dicebat: omnia crimina conficta ab e-
 mulis suis. Inter cetera cum recitaretur illum sedis apostolice detractore
 oppugnatorem romanī pontificis. Cardinalium hostem: p̃secutore pre-
 latoꝝ: & clerī xp̃iane religiōis inimicū. Tū surgēs q̃rebunda voce: & ma-

nibus porrectis. Quo nunc me vertam inquit patres conscripti: Quorum
auxilium implorem: quos deprecor: quos obtestor: vos ne. At isti persecuto-
res mei vestras mentes a mea salute abalienauerunt. cum vniuersorum hostem me
esse dixerunt: eorum qui me sunt iudicaturi. Nempe arbitrati sunt si etiam que
in me finxerunt: leuia viderent tamen vos vestris sententiis oppressuros cõem-
oim hostem atque oppugnatorem: qualem me isti falsissime mentiti sunt ita si
eorum verbis fide dabitis: nihil est quo de mea salute sperandum sit. Mul-
tos salibus perstrinxit: multos ledoribus: multos persepe in re mesta ride-
re coegit iocando in illorum obiurgationes. Cum rogaret quid sentiret de
sacramento: inquit antea panem in consecratione & postea verum Christi cor-
pus: & reliqua secundum fidem. Tum quidam aiunt te dixisse post consecrationem
remanere panem. Tum ille. Apud pistorum inquit panis remanet: Alii qui-
dem ex ordine predicatorum acrius inuebunt. Tace inquit hypocrita. alteri
per conscientiam suam contra se iurati. Hec inquit tutissima est ad fallendum
via: quendam precipuum aduersarium nunquam nisi canem aut asinum appellauit. Cum
vero propter criminum multitudinem ac pondus: res ea die transigi nequi-
ret in diem tertium dilata est. Qua die cum singulorum criminum argumenta recita-
ta essent: ac subinde plurimis testibus affirmarentur. Tum surges ille qui inquit
aduersarios meos tam diligenter audistis: conueniens est: ut me quoque dicen-
tem equis animis audiat. Data tamen licet multis perstrepetibus facultas
dicendi. Hic primum adeo exorsus deprecatur est eam sibi mentem dari: eam si-
bi dicendi facultatem que in comodum ac salutem anime sue verteret. Deinde
scio inquit. R. d. plures fuisse excellentissimos viros: indigna suis virtuti-
bus perpeissos: falsis oppressos testibus iniquissimis iudiciis condemna-
tos. Incipiens autem a Socrate quem iniuste a suis condemnatum retulit: nec
cum posset euadere voluisse ut duorum que asperissima hominibus viderentur
metum demeret carceris. scilicet & mortis. Tum Platonis captiuitatem. Anaxa-
gorem fugam ac Zenonis tormenta: multorum preterea gentiliu iniquas do-
nationes Rupiliu exilium Boecii simul & aliorum quos ipse Boecius refert
indignam mortem commemorauit. Deinde ad bebreorum exempla transi-
it. Et primum moysen illum liberatorem populi: legulatorem sepiissime a suis
calumniatum esse dixit: tanquam seductor esset: aut contempitor populi. Ioseph
insuper a fratribus venditum ob inuidiam: post ob stupri suspensionem in vincula
coniectum recensuit. Preter hos Ysaïam Danielem & ferme prophetas
omnes tanquam contemptores dei tanquam sediciosos iniquis circumuentos sen-
tentis. Hinc etiam Susanne iudicium: multorum preterea qui cum viri san-
ctissimi exstitissent: iniustis tamen sententiis perierunt. Postea ad Iohannem
baptistam. Deinde ad saluatorem nostrum descendens: falsis testibus fal-
sis iudiciis condemnatos inquit omnibus constare. Deinde Stepha-
num a sacerdotum collegio interfectum. Apostolos atque omnes morti
damnatos: non tanquam bonos sed sediciosos populorum concitatores: con-
temptores deorum: & malorum operum effectores. Iniquum esse condemnatum

ut iniuste sacerdotem a sacerdote: & id factum fuisse docuit iniquissime a
sacerdotum collegio. Atq; id exemplo probauit. Iniquissimum vero a sa-
cerdotum concilio id etiam accidisse monstrauit. Hec discrete & magna
cum omniū expectatione differuit. Atq; cū omne pondus cause in testi-
bus sitū esset: multis rationib; docuit nullam his testibus fidē adhibendā:
prefertim cum non ex veritate sed ex odio ac maliuolentia & inuidia di-
xissent. Tum odii causas ita explicuit: vt baud procul fuerit a psuadendo
Ita em̄ verisimiles: vt excepta fidei causa: parua illis testimoniis fides ad-
bibita eēt. Comote erant omniū mentes: & ad misericordiam fledebantur:
addiderat em̄ se sponte ad concilium venisse ad se purganduz: vitam
suam & luctū exposuerat: officii plena ac virtutū. dixerat hunc morem
p̄sulis doctissimis viris ac sanctissimis fuisse: vt in rebus fidei intices sen-
tentis disceptaret: non ad p̄fundandā fidem: sed ad veritate; reperien-
dam. Ita Augustinū & Hieronymū dissensisse: nec solum diuersa sensisse
sed etiam cōtraria: nulla heresis suspitione. Expectabant autē oēs vt vel
se purgaret retractando obiecta: vel erratorū veniam postularet. At ille
nec se errasse asseuerans: nec se retractare aliorum falsa crimina velle osten-
dens. Tandē descendens in laudationē Iohannis bussi dudum ad ignem
damnati: virum illum bonū: iustum: sanctuz appellans: & illa morte indi-
gnū: se quoq; paratū q̄dvis supplicii adire forti animo ac constanti se-
cū inimicis cedere: & testibus illis impudenter mentientibus: qui tamen
aliquando coram deo: quē fallere nō poterant esse rationem eorum que
dixissent reddituri. Magnus erat circūstantius animi dolor. Cupiebant
em̄ virū tam egregium saluari: si bona mens affuisset. Ille autē in sententia
sua perseverans: vitro mortē appetere videbatur: laudans Iohannē bus-
si: ait em̄ nihil illū aduersus ecclesiam dei statum sensisse: sed aduersus ab-
usus clericorum aduersus superbiam: fastū ac pompam p̄latorum. Nam
cū ecclesiarum patrimonía primo deberentur pauperibus cum hospiti-
bus deinde ecclesiarū fabricis indignum illi bono viro videri disperdi il-
la meretricibus cōuiuuiis equorum ac canum sagine cultui vestimentorū
& aliis rebus indignis religioni Christi. Hic autē maximi ingenti fuit. cū
interrumperetur sepius oratio sua variis rumoribus lacescereturq; a nō
nullis eius sentētias carpentibus neminē eorū intactū reliquit: pariterq;
omnes vliscēs vel erubescere coegit vel tacere. Surgente murmure sile-
bat. turbam quādoq; increpans: postea orationē proseguat. Orans atq;
obtestans vt eū loqui paterent: cū non amplius se eēnt audituri. Nunq̄
ad hos rumores expauit mēte firma atq; intrepida. Illud vero admirabi-
le memorie argumētū. cccxl. diebus fuerat in fundo turris fetide atq; ob-
scure cuius asperitatē ipsemet questus est: asserens se vt bonū & fortem
virum decet: non propterea ingemiscere q̄ indigno perpeffus ē: sed mi-
rari aduersus se inhumanitatem: quo in loco nedum legēdi sed ne viden-
di quidē habuit facultates. Mitto anxietatem mētis: qua oportuit illum

quotidie agitari q̄ omnē memoriā excutere debuisset. Cum tot doctissi-
mos ac sapientissimos viros in testes suarū opinionū allegauerat tot do-
ctores ecclesiasticos in mediū ptulit in suam suā vt satis superq̄ satis suis-
set: si toto hoc tpe summo in ocio summa quiete sapientie studiis opam
dedisset. Vox eius suauis apta resonans erat. Quadā cū dignitate gest-
oratori? vel ad indignationē exprimendā vel ad comouendā comierati-
onē: quā tñ nec postulabat nec consequi cupiebat. Stabat impavidus: in-
trepidus: mortē nō contemnes solū sed appetens vt alterū Cathonē di-
xisses. O virū dignū memoria boim sempiterna non laudo si qd aduer-
sus instituta ecclesie sentiebat: doctrinā admiror plurimarū rerū scientiā:
eloquentiā dicēdi suauitatē & argutiua rñdendi. Sed vereor ne hec oia
in pestē suā sibi fuerint a natura concessa. Datū deinde spaciū penitēdi bi-
duo: multi ad illū accessere viri eruditissimi vt ipm a sua snia dimouerēt.
Inter quos cardinalis florētinus cum adiit vt illum flecteret ad viam re-
ctam. Sed cum pertinaciū in erroribus perseverabat per concilium be-
resi damnatus & igni combustus iocūda fronte & alacri vultu ad exitū
suū accessit non ignēm expauit: nō tormenti genus nō mortis nullus
vnq̄ stygorū fuit tam constanti animo: tam forti mortē perpeffus q̄ iste
appetisse videtur. Cum venisset ad locū mortis seipsum exiit vestimen-
tis. Cū procubens flexis genibus veneratus est palum: ad quē ligat⁹ fuit
primū funibus madentib⁹ cū catbena nudus ad palū constrictus fuit: li-
gna deinde circūposita pectus tenus non minuscule: sed grossa paleis in-
teriectis. Cū flāma adbibita canere cepit ymnū quendā quem fumus &
ignis vix interrupit. Hoc modo vir (preter fidē) egregius consumpt⁹
est. Vidi hunc exitū: singulos actus perpexi: siue pfidia: siue perinacia
hoc egerit: certe ex philozophiē scola interitū viri descripsisses. Longā
tibi cantilenam narraui ocū causa. Nihil em agēs aliquid agere volui &
res tibi narrare parū dissimiles bystoriis priscorū. Nam neq̄ mutius ille
tam fidēti aio passus est mēbrū vti q̄ iste vnūuersum corpus. neq̄ Socra-
tes tam sponte venenū bibit: q̄ iste ignē suscepit. Sed hec satis pce verbis
meis: si longior fui: res tñ maiorē narrationem poscebat sed nolui nimis
eē loquax. Vale mi iocūdissime Leonarde. Constan. iiii. kl. Iunii qua die
hic Hieronymus beresis penas luit. Vale meq̄ dilige.

De crudeli amoris exitu Guisgardi & Sigismūde Tancredi solernita-
norū principis filie.

EPISTOLA CCCCXXVII

Leonardus aretinus bindactio Ricassolano viro prestantissimo sa-
lutem. Cum sepius mecum egisses vt fabulam illam Boccacii de
Tancredo principe solernitano: eiusq̄ filia Sigismunda vulgari
sermone scriptam in latinum conuerterem: recepi me tandem esse factu-
rum: ea maxima suasiōe inductus q̄ Franciscum petrarcham virum cla-
rissimū aliam eiusdem libri fabulam marchionis videlicet montis ferra-
ti in latinum vertisse agnoueram. Recepta igitur ea re tempora quedam

occupatissima interuenerunt: per que differre que pmiseram configit. Itaque nunc tandem eam fabulam ut uoluisti latinum per me factum ad te mitto. Et ne mora hec dilatioque interposita sine uisuris transiret: aliam de meo adiunxi fabulam selaici & anthiocii filii contrario penitus exitu euentumque concludam eam vulgari sermone scripsi: ut unam de vulgo sumerem: aliamque per eo reddere non miuus amenam. Tu igitur eas leges ceterisque legendi copias facies si in eo digne videbimur que in manus exeant aliorum. Vale.

Tancredus fuit princeps solernitanus: vir mitis quidem ac benigni ingenii. si modo in senecta manus suas amantius sanguine non fedasset. Hic toto uite spacio sobolem non suscepit preter filiam unicam: longaque melius secum actus esset sine ipsam quocumque suscepisset. Filiam uero hanc ut unica erat sic unice dilexit eaque eximia charitate affectus. Et si multi puelle eius coniugium affectabant: tamenque egre diuelli a se patiebat ultra legitimos annos illam domi retinuit. Tandem uero filio campani ducis in matrimonio collocata: non multos post annos marito defuncto uidua est ad patrem reuersa. Erat hec formosissima corpe atque pulcherrima vultu plenaque nature venustatis. Ingenio autem & intelligentia maiore quam fortasse mulieri conueniret. Moram igitur trabens apud patrem: & utpote magna mulier multis delitiis affluens: quandoquidem animaduertebat: patrem propter eximiam sui dilectionem de altero sibi tradendo coniuge minime cogitantem: & contra pudorem erat hoc ab eo postulari. Secum ipsa statuit ut si fieri posset occulte amantem aliquem generosi animi sibiipsum conquirere. Erat paterna domus plena nobilium ignobiliumque: ut aule magnorum principum esse consueuerunt: quorum multorum pensatis moribus uitaeque & forma: demum ad inuicem quendam nomine Guisgardum humili natum genere: sed moribus egregium nobilem: super omnes alios mentem deflexit: eumque frequenter intuens: & indies magis ac magis illum probans: ardenter amare iuuenem cepit. Ipse quoque nequaquam ingenio tardus: deprebensa mulieris mente: ita illius amore incensus est: ut cunctis aliis prehabitis curis: de illa sola noctesque diesque cogitaret. Per hunc immodum sese mutuo amantibus cum nihil magis optaret mulier quam in unum conueniri nec cuiusque alteri mentem suam aperire de ea re vellet talem demum viam excogitauit. Iuueni scribit & quid facere illum velit per litteras monet. Eas uero illas vano arundinis baculo includit eamque arundinem quasi iocans iuueni dat iubens ut eam ancille suae tradat per commodum instrumentum ignis suscitandi. Guisgardus autem arundine suscepta: cogitans non ab re sibi traditam fuisse: domum abiit: arundinem quoque patefacte: litteras reperit: quibus lectis: & quid illa fieri vellet edoctus: incredibili leticia profusus est. Confestimque dare operam cepit. quo ad illam quemadmodum ipsa ostenderet proficisceretur: Erat iuxta principis edes antiquum antrum: desuper foramen. Etenim iam diu ipso antro nullus utebatur vepres arbutaque vestierant. Ex antro aditus erat secretus ad cubiculum: in quo tunc temporis mulier degebat licet magno

robore possis clausus & obseratus. Et quia penitus in desuetudinem venerat nemo eius aditus tenebat memoriam. Sed amor (cuius oculis nihil absconsum est) reduxerat hunc in mentem amantis mulieris: que sagaci consilio annexa affixa: ne quem consciū facti haberet ipsa (licet per se) longo conatu aperiendi ostii inuenerat facultatem. Inde ipsa sola antrum descendens ac foramen illud vnde lumen infundebatur speculabatur per eum locum: vt ad se veniret Guisgardus scripserat. Altitudinis etiam mensura litteris denotata quo ille parato instrumento descendere posset. Guisgardus igitur his omnibus p mulieris litteras cognitis q̄ causa exequeret: funem nodis capistrisq; impigre preparauerat: per que descendere & ascendere valeret: corioq; indutus: quo a vepribus tutior fieret: nullo penitus comitante vel cōscio nocte in sequenti ad foramen peruenit: ligatoq; funis altero capite: ad arbutum quoddam in ore foraminis natum: per funem sese dimisit in antro: vt optabat consistens mulierem prestolabatur. Mulier vero vbi dies alluxit: neq; prius ardescēdi factas aderat sinxerat se requietis somni indigere: ac eo pretextu comitibus ancillisq; dimissis. Ipsa intus sola ostium aperuit: repertumq; in antro iuuenem cupietissime in complexum recepit. Ingressisq; subinde mulieris cubiculum inenarrabiles dictu ceperunt voluptates: sumptaq; infecuturum tempus: quo amores eorum secretius foret ingeniosa forma Guisgardus in antrū reuersus est. Mulier autē obserato ostio ad ancillas iam suas comitesq; regreditur. Facta deinde nocte Guisgardus per funem ascendens foramen ipsum vnde descenderat egressus: nemine penitus sentiente domum suam repetiit. Cūq; id iter audicisset frequēter eo reuersus cum amante muliere: ipse non minus amans congregiebat. Sed fortune tam longe voluptatis inuidia tristissimuz tandem euentum duorum amantium in luctum amarissimum acerbissimumq; conuertit. Cōsueuerat enim Tancredus sine vllō comite in cubiculum filie descendere: ibiq; sermone aliquo instituto: cum ea aliquādo morari ac postmodum abire. Ex hac igitur consuetudine cum sorte die quadam per meridiem in cubiculum filie Tancredus descēdisset nemine ibi reperto. Propterea Sigismunda (sic enim filia vocabat̄) vt ancille in hortis erat notens eam ex suis delectationibus auocare cum fenestre cubiculi clausa: ac peristromata lecti dimissa essent: iuxta lectum ipm in postrema parte super puluino quodam sedit redinatoq; ad lectum capite ac pistrōmate an se tracto soporari cepit. Cum ita dormiret Sigismunda & in fausta p̄ eundem facta Guisgardū ad se venire fecerat: relictis in horto ancillis pedetentim in cubiculum se recepit. Clausoq; cubiculo (nec viso p̄re) ostium antri reserat. Guisgardoq; intromisso super lectum vt consueuerant: ludentes plaudentesq; consistere. His excitatus Tancredus: cum vigilat̄us esset: sensit & vidit omnia que fiebant. Sūmoq; dolore cōctus p̄rimū exclamare voluit: postea meli' illi visum ē silentio latere: quo cautius

at magis tecto de decore suo: vt iam ceperat animo supplicum sumere.
At duo amantes securi protinus: ac nullius in li die gnari cū satis diu vo-
luptatibus perfuncti eēnt: tandē surgentes. Guisgardus quidē in antru;
Sigismūda obserato postea ostio ad ancillas reuerſa est. Tancredus eadē
qua venerat solitudine: cubiculo filie egressus: incredibili dolore iustu-
sus in suū cubiculū abiit. Missiq; per noctē famulis qui foramen illud cu-
rodirent: per qd Guisgardus exiturus erat corio indutus quo compre-
benſo principi presentatus lachrymans Tancredus sic eū allocutus est.
Benignitas mea Guisgarde quam erga te habui: nequaq; hoc dedecus
& iniuriā in meis fieri rebus a te merebatur. vt ego sum bodie meis ocu-
lis conspicatus. Ad hec Guisgardus nil aliud respōdit q̃ bec. Princeps
inquit multo maior ē amoris potestas q̃ tua aut mea. Imperauit igitur
Tancredus vt secreto custodiret. sequētī mox die: signara omniū Sigis-
mūda: cū varia ac diuerſa Tancredus cogitasset in cubiculū filie quē ad-
modū cōluenerat post prandīū descendit. Remotisq; arbitris lachrymās
ita cū illa locut⁹ est. Cū viderē mibi ita Sigismūda & bonestate & virtutē
tuā satis perspectā habere & cognitā persuadere animo meo nullus po-
tuisſet vnq; iam modo cōsuasisse sed ne cogitaſſe quidē de pudicitia tua
alieno viro prostituēdo: nili hoc ipsum piopriis oculis prospexiſſem. Ita
q; breuiſſimū hoc vite ſpaciū qd ſenectuti ſupeſt mee in luctu ſemp ac me-
rore dego: refricantē memoria; animo flagiciū p te cōmiſſi. Atq; vtinam
poſtq; ad tantū ſcelus deſcenſura eras virum ſaltē delegiſſes talem qualis
nobilitati tue congruebat. Sed ex tanta multitudine eorū qui aulam fre-
quentant noſtrā Guisgardū tibi delegiſti humili ac ſordido genere pro-
creatū: & a nobis ob inopiā parentum ſuorum ab ipſa adoleſcētia (quaſi
quadā cōmiſeratioe) nutritū. Quāobrem. qua me verā neſcio. vt quid
cōſiliū ſumam. Nā de Guisgarde quidē. qui hac nocte meo iuſſu capt⁹:
apud me custodit. quid faciendum ſit ipſe mecū ſtatui. de te aut incertus
ſum cōſiliū nec ſtatuerē ad huc potui: quid agere debeam: cū ex altera par-
te dilectio quā ego maiorē q̃ vllus vnq; parens erga te habui me retra-
bat: altera vero ex parte iuſta indignatio tua culpa nagiūm q; impellat:
quorū alterū vt ignoſcam alterū vt ſoluā adhortatur. Sed priuſq; certū
aliquid ſuper te ſtatua: quid de hoc respondeas audire cupior. His dictis
vultum dimiſit inſtar pueri lachrymans vapulantis. Sigismūda vero
poſtq; Guisgardū captū & amores ſuos patefactos intellexit: incredibili
dolore percuſa vix a ſeminili prolatu ac vociferatione ſeſe potuit cōtine-
re. Magnitudine tñ animi femineā vincens fragilitate; Conſtanti vultu
fronteq; elata reſpondit: ſecum ipſa ſtatuens e vita decedere velle: quādo
quidē ei⁹ amans Guisgardus vel deceſſiſſet: vel certe deceſſurus eēt. Ita
nec veniā petere nec placare patris iram perrexit: ſed fortu inuiſtoq; ani-
mo vitā deſpiciēs ad hūc modū locuta eſt. Tancrede neq; negatiua equi-
demineq; deprecatura ſum: quoniā alterū mibi prodeſſe non poteſt: alte

rum nolo vt proficit. Præterea nulla penitus in re captare beniuolentiam :
aut indinare mansuetudinē tuā cōstitui: sed factū plane confitēdo: verbis
efficacibus verissimis rōnibus purgare famā meā primo: deinde pari ma-
gnitudine animi, facta verbis cōsentanea ostendere. Fateor igit̃ amasse
Guīsgardū & donec vita suppetet (qđ erit perbreue) nūq̃ amare illum
desistā quin etiā post morte sensus aliquid remanet: tūc quoq̃ illum ama-
bo: sed in eius amorem nō tam cupiditas muliebris me impulit: q̃ negli-
gentia tua. Cogitare profecto debuisti Tancrede: cum tu e carne sis: fili-
am quoq̃ tuam e carne genuisse. non aut̃ lapideā aut ferream meminisse
etiā debuisti. q̃uis in senecta tu nunc sis: quales & q̃uiolēti sint in iuuen-
ta nature feruores & impetus. Et licet melioribus annis magnā vite par-
tem in armis militiāq̃ profueris: considerare nihilominus debeas quan-
tum oīa deliciēq̃ non in iuuenibus modo: sed etiam in senibus possint
Sum igitur femina vtpote a te genita & etate iuuenis & vtrāq̃ de causa
concupiscibilis desiderii plena. Cui quidē cupiditati innumerabiles insu-
per flāmas addiderūt: ex parte quadam nupta dum eē in huiusmodi cu-
piditatis explende voluptates. His ego stimulis noctes diesq̃ vrenti-
ribus: cum resistere nequirem tandem succubui. Adhibita nihilominus
diligentiā quantū fieri humano consilio potuit: ne infamiā res ista ti-
bi mibiq̃ afferret. Cui nempe voto pius amor & fortuna benigne annu-
erat: occultamq̃ viam mibi ostēderat: per quam latenter & a carne nullo
alio consilio ad optatū desiderii peruenire. Hoc aut̃ vnde cūq̃ tibi indi-
catum sit: vel vnde cūq̃ cognoris equidē nō inficior verū esse. Guīsgar-
dū verū nō fato vt solent mulieres sed cogitate deliberatēq̃ quez amare
delegi: sagaciēq̃ consilio introduxi: & cōstanti p̃seuerantiā fructū amoris
mei longo tēpore summo cū gaudio suscepi. qđ a te mibi de ignobilita-
te illius obicitur q̃ minus peccatū a me foret: si nobilē aliquem delegis-
sem. In hoc falsam opinionē vulgī consecutus es nec vides te non Guīsg-
gardum: sed fortunam accusare: que frequenter indignos ad alta leuat:
dignosq̃ humi deprimit atq̃ pessundat. Verū vt omittam? hoc & prin-
cipia rerū contēplemur. Certū est nos omēs homines ab vno homine ori-
ginem habuisse: virtus sola equaliter nos natos distinguit: & quorum
opa extollunt: eos nobiles & claros reddit: & q̃uis vulgi opinio ignara
quidē atq̃ indocta aliter sentiat: veritas tamen suo demoueri loco baud
quoq̃ potest. Itaq̃ is est vere nobilis existimandus cuius opera virtuo-
sa conspiciuntur: & qui aliter eum appellant non illi detrabit quem ap-
pellat sed ipsum ignorantie stulticiēq̃ condemnat. Intueare igitur Tan-
crede nobiles tuos: vltamq̃ vniuscuiusq̃ mores examina. aliaq̃ ex parte
Guīsgardi mores vitamq̃ recēse. Certe si iudicare volueris non dubito
quin eū nobilissimū fatearis: contra q̃o nobiles istos tuos longe abest a
nobilitate. Egdē de Guīsgardi virtute atq̃ p̃stantia: nulli? vltiori? magis
q̃ tuis assentionib? & p̃dicationib? credidi: quis vnq̃ vsq̃ adeo laudatus

est a te velle in cunctis operibus qui ad exercitationes pertinet virtutis nec
sane immerito. Nam nisi mecum fallabatur iudicium nulla laus illi tributa est:
quam non mirificetius etiam quam a te dictum est adimpleret. Dices ergo me
tibi hominem ignobilem delegisse. Certe falsum dices. Atque si inopem di-
cis concedo eadem id cum dedecore tuo: quod virum prestantem familiarem tui mul-
tis afficere primis studuisti. Verum inopia generositate non tollit quod o-
pera impediat. Multi denique reges principesque fuerunt: nati sunt ab initio te-
nues atque inopes. Multi etiam nunc inopes atque propriis manibus opus fa-
cientes: vel pastoritiam exercetes. Iam ipsi & sui diuitiis abundarunt. Quod
autem extremo loco dixisti ambiguum tibi de me esse sciam: nec statuere ad-
huc potuisse quid sit agendum. Pone queso hanc ambiguitatem. Si in Guis-
gardum seuire constituisti: verte in me crudelitatem tuam: que delinquendi cau-
sa atque principium fuit: equidem nec penam de corpore nec formido: addo & il-
lud. In Guisgardum quicquid a te factum erit: etiam si in me idem non feceris:
mea tamen manus ipsa efficiet. Nunc muliebri more lacrymas sparge etiam
vno eodemque ictu illum & me (si ita meriti videmur) interfice. Sensit ma-
gnitudinem animi Tancredus in filia concitari: non tamen estimauit ad ex-
tremum ut verba significabant esse facturam: itaque ab illa digressus: cum secum ipe
latauisset nullo modo in filiam seuire alieno sanguine cogitauit amoris in-
cendium in illa restringere. Precepit ergo custodibus quod Guisgardum obser-
uabant: ut per silentium natus sine ulla tumultu iuuenem strangulant: corque
illis detractum ad se deferret. Id cum fecissent Tancredus patera aurea cor-
illud impositum deferri ad filiam iussit: cum his verbis. Pater tuus hoc tibi
dono mittit: ut consoletis te de ea re quam tu plurimum amas: quemadmodum
& tu cum ea re quam ipse plurimum amabat consolata es. At Sigismundam fir-
mo parendi proposito post patris a se digressum herbas radicesque vene-
nosas distillauerat: earum distillationem seruauerat ad mortis viam si quid (ut
formidabat) de Guisgarde contigisset. Ad quam postquam patera est delata &
verba desuper dicta inteto vultu recepto dono patera desuper apertam cor aspe-
xit: & verba secum ipsa reuoluit statim baud ambigua fuit: cor illud esse Guis-
gardi. Itaque ad famulum quod donum detulerat conuersa inquit. Non aliter profecto
sepulcrum quam aureum tali conueniebat cordi: & in hoc quod deceter factum est a
patre: his dictis ad motum cor ad labia osculata est: deinde subiunxit. Cunctis
rebus super usque ad hoc extremum vite mee: reperi erga me teneram admodum pa-
tris mei charitatem. Verum nunc multo magis quam vnquam aliis: iam ad extremam
gratias quas pro tanto munere sibi debeo pro mei parte illi referes: conuersa post
hec ad pateram quam strictis tenebat manibus cor ipsum intuens sic locuta est.
O iocundissimum ac suauissimum hospitium voluptatum mearum. Pereat illius cru-
delitas qui ut te oculis conspiciam facit. Nam satis erat mente & animo
intueri pependi cursum tuum & quem tibi fortuna dedit & factus es sine. Et
ab inimico tuo id sepulcrum habuisti: quod tua merebatur presentia. nec quicquam de
erat funeri tuo propter lacrymas eius: quam tu tamardencer (dum viueres)

dilexisti: quas vt assequere deus parati meo posuit in animo: vt te ad me mitteret & ego persoluam eas: licet siccis oculis statuisset mori. His vero solutis vt anima mea coniungat efficiar quo em comite mibi iocundius esse posset iter aut tutius: perluadeo em mibi animu tuu hic adesse & circūbee volitare: loca sue voluptatis cōtemplantē. Cūq; adhuc amore mei te neatur ne mibi prestolatur: ac sine me abire non vult. His dictis nō aliter q̃ si fons quidē in oculis affuisset: nullo clamore edito vt femine solēt: s; tacite in patera inclinata maximā vim lachrymarū pfudit. Innumerabilia simul oscula mortuo cordi infligēs. Que aderant ancille quid cordis id eēt: aut quid sibi vellēt verba illius ignorabant. Cōmiserationem tñ affēte lachrymabant omēs: causam ab ea sciscitantes tam vebementis doloris cōsolabantur certatim vt q̃q; maxime. Ipsa vero cum satis sibi deplorasse visa foret: sublato vultu ac siccatis oculis ait. O amantissimum mibi cor persolui equidem tibi officiū meū: nec aliud restat iā: nisi vt te comitem sequar. subindeq; acceptū poculū illud mortiferū impauida bausit. Cū vero potasset lectū superascēdit: paterā cū corde manibus tenēs: amātiq; cor cordi suo appropinquante; mortē iam tacite prestolabatur: sed que illā circūstabant mulieres atq; ancille q̃q; nescirēt quid poculi esset: qd biberat: tamē ex actu ipso lamentoq; suspicantes rem omnē propere ad Tancredū detulerant. Qui & ipse formidans: ne quid durū in seipsam filia moliret: cōfestim in cubiculū eius descēdit: sed tarde quidem & sero ferre auxiliū & consolari afflicta conatus intellecta mortis necessitate miserabiliter seipm ac filiā deplorabat. Cui Sigismūda loquēs. Cōserua inquit Tantrade lachrymas tuas: ad casus illos qui per te optati non sint. nec mibi eas impēde: quia nec desidero illas neq; volo: & quis vnq; pter te plorauit. id ipsum qā fieri corrupit: Sed tamē quicquid etiā nūc supeſt eius charitatis quā erga me habuisti extremū hoc munus oro. precorq; corpus vt meū cū Guisgardi corpore vno atq; eodē sepulcro collocetur vt postq; tacite ac abscondite cū eo me viuere noluisse: mortuā salte palam atq; apte: cū illo (vbicūq; eū proieceris) reponas. Magnitudo doloris atq; gemitus pcluserat Tancredi fauces nec rñdere poterat. Sigismūda vero sentiens finē vite supuenire stringēs ad se Guisgardi cor velatis oculis omēs valere iubēs expirant. Hūc accerbū habuere Guisgardi & Sigismūde amores. Tancredus vero post multos ac miserabiles gemitus ductus sera penitētia publico & doloroso salernitinorū funere in eodem sepulcro ambos sepeliri fecit.

Vindicta illate violencie quā de se extorsit Lucretia romana speculū pudicitie.

CCCCXXVIII

Lucretia spuria lucretii filia & collatini latini vxor a sexto tarquinio regis tarquini filio per vim cognita ipa cōfēntiente: solum infamia metuit: ne tarquinus sicut minabatur ibi occise iugulatū seruū ei sociaret. Vocatis ad se patre & viro cis rem narrat: vltione promitti fa

ait & demum Te vult occidere vetant pater & coniunx eiusmodi verbis.
Noli te afflictere lucretia satis magnū argumentū dedisti te adultero
non consensisse: tibiq; vim illatam quam penam eius expectas que vltro
quod celare poteras accusas. Hoc adiuuat vita precedēs tua: q̄ non solū
in hominū oculis: sed etiam in secretis domus penetrabilibus & fugali-
tatem pudicitiam coluisti: an recolis mea lucretia. cum paucis ante dieb⁹
vnacū improbo illo adultero: prima facie buc aduenim⁹ tu inter seruas
lanificio es reperta. interea improuisa. incauta. nec virū nec hospite tunc
expectans. ea dies illa deprehensio castitatis tibi victoriam dedit. Regis
nurus & filias cōmessationibus occupatas inuenimus: tu illis plara es: ti-
bi incorruptibilis gloria pudicitie parata ē. Nos iniuriā vltime mur: que
mesta violentos comp̄ssos improbi iuuenis ptulisti: dū ille mala gaudia
ex inuita capiebat: videbis leta meritū regia de ple suppliciu. Cur coacta
prebuiſti sibi de libidine nebanda solaciū. tua morte. tuoq; cruore vis te
rorem animū eius satiare. An tibi non satis non crudelitas patris imani-
tas filiorū: iste corruptor tui corporis quot cedes expleuit in gabios. quot
ibi interierunt innocentes. si ipsum odis. si sibi ex aio suppliciu exoptas
fac viuas. fac vt te videat in suis penis exultare. fac q̄ cum se viderit in vi-
sum & infamem pariturū: te cuius corpus attigit videat integro fame lu-
mine supeſse. Noli lucretia viduare cōiugem. orbare parente. & filiis ma-
trem auferre. Opta vitam. vt aspicias aliquādo vindictam nō habes vn-
de mori velle debeas. pollutum est corpus: sed integer animus: nulla sine
consensu culpa cōtrahit. Quis nescit te non potuisse resistere. nudā dor-
mientē. incautā. & nihil tale verentē: armato iuueni ad homicidiū ppara-
to. potuit ille etate florida. & auctoritate regia. quālibet aliam pmulcere.
& secum in illecebras trahere. rigidum vō pectus tuū mollire non potuit
Solut ille cum duo tm̄ cētis violentiā tulit: & in corpus tuum adulteriū
patrauit atq; p̄fecit. Tu qd muliebris fragilitatis est: iniuriā ptulisti: men-
tem intra cōcubitus violentiā pudicissimā cōseruasti: si gloriā queris: ni-
hil hīc glorie potes adicere: q̄ iuueni amanti & auide libidinē suā explēti
te nō mulierē carnē: sed statuam marmoream p̄buiſti. Adde chara lucre-
cia q̄ tu nō mortē vllō violento cōsensu: sed infamiā effugere voluisti.
Tunc em̄ demū patientiā p̄buiſti tyranno: cum se tibi iugulade seruū nu-
dum occisurum iuxta corpus tuum minatus est: te pater te vir culpa ab-
soluunt: noli sola teip̄am illa quam vocas culpa damnare: infamiā morte
fugemus: tu famā corruptis tristitiā vite nobis morte illata finimus. Tu
vindictę gaudia mortē p̄pans: nō expectas deniq; scelus aliqd: dū man⁹
nobis inuicim⁹ expiamus: tu innocentia occupata: morte corruptura es:
Vir pater brutus & alū cōiuncti qui te culpa absoluit: ne te occidas ve-
rant. Cur te occidēdo iudiciū ipor̄ dānes: si te occidis culpā tibi qua ca-
res: quāue fugis incurris. Nunq̄ imputabit innocēs: q̄ se nocētē suppli-
cio afficit. Rñsio lucretie anq̄ se ense pfodiat. Nolite me p̄ scitissime tu

quoque luce quondam mihi charior coniux: morti prohibere nisi me occidero
namque fides erit me potius infamiam quam mortem vitare maluisse: quod vnum credat
quod ille me suicidio terruerit: meque magis consociandi serui ignominiam suspi-
ciosam timuisse quam mortem: nisi moriendi fortitudine audaciaque probaui.
Restabit me miseram turpissima labe infamie lucrecia potius adultera volu-
isse viuere: quam pudicam mori: nonne videtis: quod me non vite vultis: sed infamie
conseruare: consulitis quod promissistis iniurie. Sanctitate matrimoniales choros
facite quod ultro tanti flagicii securos reddat aliarum somnos: si negligentius
hoc egeritis vagabit effrenis libido: & nedum viris absentibus: sed etiam
in maritos complexibus? romane mulieres proteruas iniuria iuuenum comprimere
tur. Etenim quam mulier erit tuta: violata lucrecia: tu autem charissime coniux.
quo poteris ire in meos amplexus: qui te non tenere uxorem tuam: sed scortum
tarquinii recorderis: & tu pater sanctissime: quo me tuam filiam appellabis: que
pudicitiam quam sub optima tua disciplina ab infantia didici: tam infeliciter amisi
tamque iniuriose corrupti: me miseram videbo ne natos intueri quam ventrem adul-
ter oppressit: quod si semen infelix infaustum visceribus inbebat meis: an expe-
ctabo donec ex adulterio mater fiam. Noli mihi splendorem exacte vite ante
oculos ponere: quod si quicquam sine te tot annis immaculatam suavi infelicissima
vna nocte dum accipio non hospitem: sed hostem amisi: non est ulterius mea vita
iocunda: sentio quod pudicitie studium oportunam me fecit iniurie: non formam sed
castitatem meam expugnare voluit nequidius adulter: si hunc fructum continentie
tulit: quod pollutum stuprum & adulterium manet: nisi quod non meretrix lupanaribus
inducatur: sed passim ubique diuolans sedam pstitutor. Heu mihi poterit ne iste
animus insons & sine culpa flagicii ulterius cum isto corpore corrupto permanere.
Non putatis ullam esse corporis corrupti voluptatem: fatebor occultum ne-
phas: parce pares: peccet maritus: & vos dii castitatem mentium indulgete. Non
potui fateor tantam animo concipere tristitiam: nec ab illo complexu mentem adeo
reuocare: quin suberit male obedientium membrorum illecebre: quin agnoue-
rim vestigia maritalis flame: illa tristis & ingrata: licet qualiscumque cum vo-
luptas ferro vlciscenda est. vestrum autem erit: si quid in vobis romani spiritus &
scelus istud vlcisci: extinguat quicquam huiusmodi aliquid voluptatibus. Nimis sunt vi-
res veneris: nolo quod vnum tantum facinoris imago ante oculos vite mentis agat
nihil muliere mobilius egritudine animique motus nedum mollit: sed nedum
extinguit tempus si distulero. forsitan incipient flagiciose placere. Dimitte
ferro transfigam hoc pectus quod ille violentus amauit: in quo primum excitamentum
libidinis infixis mamillis digitis correctauerit suis. Nolite me ad mei mi-
sericordiam excitare: si vite parco: iam adultere parcam: si parcam adultere: iam par-
cam adulterio: si parcam adulterio iam placebit adulterium: namque placebit adulter
inceptum est in me flagicium si vite morte prohibeam ne aliquando viuet inceptum ex-
plere: nunquam scelus remanebit ubi incepit. Credant omnes mei infamiam timu-
isse non mortem: quod testibus probare non possum. languie meo ratum efficiam. I mi-
anie incorrupte imaculate testibus innocentie mee. apud minoyes & abaroth

tis tribunal: ibique plenam regiam violatæ pudicitie & polluti corporis accusabis
Tuque terrestris corpus: quia tibi càm adulterii pepisti: effunde aiam effunde
cruorem: hoc omen ut breuiter incipiat superbi regis & ifauste plis excidium. Tuque
vir quondam charissime: tuque perfectissime quæ conspectu pudore & infelicitate
libenter mea effugio vosque amici valete: nulli romane mulieri detur in exem-
plum Lucretia ut sibi persuadeant impudicis licitam fore vitam.

Comendat fratres beati Francisci de obseruatia. **EPI. CCCCXXIX**

Neas epus senensis. Dominico car. firmano. S. p. d. Quis scribente
celare ad negocia fratrum beati Francisci de obseruatia commendate
modestius fuerit me silere: quia tamē ob memoriam diui Bernardi
ni cōterranei mei huic familie singulariter afficior: nequeo me cōprime-
re: cogor assistere sancte familie: neque mea patrocinia his negare possum:
que non me solum sed omnes christi fideles suis oronibus ac pijs operibus ad-
iutant: utinam esset in me auxilii copia & aliquid posset patrocinium meum:
perfecto nihil his de seruis denegarem. Nam etsi sum ipse peccator & ini-
quitate circumdatus: diligo tamen eos quorum vitam castam mundamque video:
quia quanto minus est in me virtutis: tanto eos iuuare attentius debeo:
quorum probitas in aperto est. Ut si nequeā meis actibus deo placere bonum:
saltem commendationibus reddar acceptus: sicut enim pauidi ac pusillani
mes in prelio seculari milites fortium virorum virtute saluantur: ita & in bea-
ti Petri nauicula prudentes & animosi naute: vecordes atque ignauos ser-
uiant remiges: facit hoc religio beati Francisci que apud obseruantes ha-
betur. Hec enim veluti letissimum militum manus undique christianorum lu-
strat exercitum: nunc istam nunc illam parem tuetur: arcet insidias: impe-
tum frangit hostium: semper armata: semper in vigilia: semper in negotio:
nobis ut otium pariat. Scimus quantum sub Bernardino senensi iam sup-
er hierusalem curie hec religio ecclesie catholice profuerit: quantum modo
sub fratre Iohanne capistrano utilitatis attulerit: & quid hec religio aliud
agit: quod que iubere nouimus euangelium fentes ac tribulos ex agro do-
minico diuellit: semen bonum seminat: zizaniā & lolium sarculo veri-
tatis præcidit: exterminat auariciā: pellit libidines: fulminat illecebras
voluptates: strangulat ambitiones & odia fugat: ignauit ac secordie sti-
mulum adigit: & aperiens in ecclesia diebus singulis os suum penitentiam
suadet: & viam domini in veritate docet. Hec sunt opera fratrum qui de
obseruantia nuncupant. Nescio cui hec non placeant. Credo que non sunt
omnino præcisa ab ecclesia membra: omnibus horum gratam esse cōuer-
sationem: nec me dubium habet quin sancta sedes apostolica his christi mili-
tibus afficiat. Nam & romani prefules quæ plurima huic familie priuilegia
contulerunt: quibus ab infestationibus hostium perseueraret illa. Sed audio
nouissimis diebus non nihil suggestum beatissimo patri nostro Nicolao con-
tra aduersus huiusmodi sanctam sacram congregationem. Fertur enim sanctita-
tem suam litteras Eugenii predecessoris sui: que in fauorem horum de

Ayuntamiento de Madrid

premit altum corde dolorem: quis scio constantiā eius immobilē neq̄ ti-
mendum ēē que semp aplīce sedis dignitatē ac eminentiā pdicauit retro
cedere linguam. Decet tñ summi potēstatis pudentiā bis bñfacere: eosq̄
cōsolari qui de romana ecclīa sunt benemeriti: qualem bunc Iohannē
cum suis tratrib⁹ nemo qui sapiat inficias ibit. Hec bona venia dixisse vo-
luerim: tua dignatio que libera voce dico in partē recipiat meliorē: meq̄
suo more cōmendatū habeat. Ex nouaciuitate die. xi. Ianuarii.

Rephēdit scribentē insolito latino. **EPISTOLA CCCCXXX**

Neas eps seneñ. Ambrosio spānochie. S. p. d. Cincurellus pape
c tabellarius tuas lras ad me detulit: quas rectius dixerim lituras.

Nescio grece an hebraice scripsisti. Latine quidē minime: non in-
tellexi vnicū verbum: nec penes me quisq̄ fuit qui tuos caracteres co-
gnosceret: p inde est igit̄ ac si nihil ad me scripsisses: reseruo penes me scri-
pturam tuam: vt cum rome veniā: tibi reddam & a te petam expositionē
Interim nō est qd possim rñdere nisi mibi glosulas miseris. Vale & scias
me deinceps latinās lras non vnūcinos mercatorios didicisse. Ex ratispo-
na die. iiii. Anno dñi. M. lliii.

Tractatulus de educatione liberorū p Eneam siluium editus. ad La-
dislaum nobilissimū hungarie & bobemie regem.

Erenissimo principi dño **EPISTOLA CCCCXXXI**

s Ladislao pānaniorū ac bobemie regi & potētis austrie duci. dño

suo. Eneas eps tergestinus. Si quem virtuti opam dare: totumq̄
se bonis prebere actibus oportet: bunc esse te Ladislac rex indite nemo
qui sapiat inficias ibit. Maximis nanq̄ regnīs & amplissimis principati-
bus postq̄ tutele finieris annos expectaris impaturus: quibus nisi con-
summate prudētie fueris diu dñari nō poteris. Regna virtuti parēt & re-
sistunt vicis. Sicut olim impatoris ignauiam roma nō tulit: sic bodie re-
gis desidiā hungaria detestat. Nulli magis q̄ regnanti opus est sapia
quo pacto recte gubernauerit alios. Et quem pprius subuertit error rex
inspiens se pdit & pplm. Sapiēti in melius omia cedunt. Per me inquit
sapiētia reges regnāt & legum cōditoris iusta decernūt. Tu ḡ dum pue-
rum agis: & cum natu grādīs fueris: optimis te pceptis imbui sines. Ad
quas res puocare te q̄ maiorū tuorū exēpla debebūt: qui romano impio
cū maxima laude puerūt paterni atq̄ mīni pgenitores. Et qui te genuit
diue atq̄ indelende mēorie pāter Albertus: quibus dedignare fedissimū
fuerit. Maiorū qui regna suscipit: & virtutes q̄ suscipiat consentaneū est.
Succedis in nobilitate: cura vt morū simili modo successor fias. Nobili-
tas sanctis vestita moribus laudi dat. Nihil ē nobile qd viciōsum. Quis
em̄ generosum dixerit bunc quo indignus genere est: & preclaro nomie
tantum insignis. Sane & animalia muta quis laudatis orta pentibus ne-
mo generosa optat nisi fortia. Sic hoies appellari nobiles iure nequeunt
nisi virtute ppria cōmendati. Miserū ē vt Iuuenalis ait: aliene incubere fa-

me: ne collapsa ruant subductis lecta columnis. Ad virtutem autē cape-
scendam huiusmodi studia plurimū adiuventi prebent. Nec cuiq; magna q̃
regi doctrina congruit. Quod intelligens romanus impator francoꝝ re-
gi cui tunc amicitia iunctus erat: p̃ epistolam magnopere studebat liberos
vti suos literis erudiri curaret. Illiteratumq; regem nil aliud q̃ coronatū
asinum esse dicebat. Nec ego romanorum principes dum respublica flo-
ruit illiteratos esse compen: sed domi atq; militie & in senatu & in exerci-
tu dominatam esse doctrinam: manifestumq; omnibus est postq; exclusē
sunt littere omnes elanguisse virtutes. Nam & armate quoq; militie in-
firmata est manus: & ipsius principatus quasi p̃cisa radix. Socrates qui-
dem (vt est a boetio relatum) fortunatas esse respublicas opinabat: si re-
ctiores earum studere sapientie contigisset. Soli nanq; p̃fecti sunt homines
qui ciuiles cum p̃bia partes querunt immiscere: sibiq; gemina vendicāt
bona. Nam & eorū vitam qui cōmuni seruit vtilitati: & summa cum tran-
quillitate nullis obiecta fluctibus: p̃ sapientie studia versat. Principibus
ig̃r & qui regnaturi sunt expiundū est totis viribus: vt & publica confi-
ciant negotia & p̃bia vendicet: quēadmodum pro temporibus attinere
videbit. Sic em̃ p̃cieles ciuilia tractauit officia: sic archita tarentinus: sic
dyon syracusanus: sic rabanus epamunidas: quoꝝ duos (teste plutarco)
platonēs cōstat fuisse discipulos. Pretereo ntos scipiones fabios. Catho-
nes. marcellos cesares: quibus summa laus summa eruditio fuit. Ad bo-
rum ergo te modū: cum tēpus adierit cupimꝰ regnaturū: vt fatigata ma-
gnis calamitatibus hungaria: ac seuis erroribus concultata bohemia: te
duce respirent: splendoriq; pristino restituant. Quod p̃culdubio conse-
quemur: si spem quam de te prebes secuta res fuerit. Odorē nanq; bonū
de te hausimus sicut odor agri pleni cui dñs bñdixit. Magnū est future
p̃bitatis indicium: quia nec videre nec audire turpia potes. Nemo tibi nō
modestus sodalis placet. Morales bystorias totis hauris auribꝰ: indiesq;
fieri melior p̃ceptoris tui monitu niteris. Sic mihi qui te instruit teq; ob-
seruat & amat maxime: vir tum doctus tum p̃bus de te locutꝰ est calpar.
cuius hortatu libellum hunc de te scribere sumus aggressi. Precatus em̃
summo studio nos fuit: vt aliquid scriberemus ad eruditionē institutio-
nemq; tuam: aptum & compendiosum. Optauissēmus hoc oneris alteri
fuisse mādātū: qui & pulciora & meliora q̃ nos tradere potuisset. Neq;
em̃ tu es quem mediocria deceant: neq; nos sumus qui sublimia prestare
valeamus. Sed neq; obsequiū tibi neq; preceptoris tuo voluntatē negare
debuimus ne vel maiestati tue vel dilectioni sue videremur aduersi: nūc
presertim quādo saluatoris nostri natalitia celebramus: in quibus mos ē
fidelibus xpianis inuicem munera misicere: donādū; quidē tibi aliquid
hoc tpe fuerit. Sed quid est quod elargiri tibi nostra paup̃tas queat. Nō
possumus cum piscatore dicere: surge & ambula: quia nec huiꝰ meriti su-
mus: nec tū deo fauente hoc indiges auxilio. Sed aurū & argentū nō est

mibi expiri licet & dicere. Quid igitur tibi donare aliud possumus quam tui quod magistri precibus flagitamus: prestant auro atque argento virtutum precepta quibus si quis equos vestimenta lapillosque pretulerit: is equo aut lapidi quam sapienti viro similior est. Ex his igitur succinctum opusculum tue seruituti deuoueram quod tibi nascente domino iuxta representationem ecclesie totannis institutum dono daremus. Nescio quo pacto in manibus creuit opus: obscuritatem dum fugimus, breues esse desinimus. Est tamen operi modus: nec fastidienti plixitati nec tenebrose obnoxio breuitati. Tu parum munus ex paupe domo benignus suscipe bonique consule: paruusque precio non utilitate perlabis. Hoc enim libello quem in partes quatuor diuisimus: quod regis pueri: quod iuuenis: quod viri quodque senis esse studia dicant: ut ex claris auctoribus accepimus tue sublimitati monstramus. Speramus enim has omnes etates non ingressurum te modo: verum etiam egressurum: ad quas beate beneque dirigendas. quod defuerit scriptis nostris (non quippe id paucum erit) ex aliis fontibus hauries. Vale.

De puerorum ingenio naturali. Et quomodo natura ipsa ceca est sine disciplina Rubrica prima.

Moibus qui ad virtutis culmen ducendi sunt pueris: naturam in primis bonam & discipline capacem esse oportet. Sed hanc prestare neque tuum est neque humani studii solius dei munus est celestemque bonum. Pauci repiunt quibus natura indocilis sit. Sicut enim aues advolatum. Quintilianus ait: equi ad cursus ad scienciam gignunt: sic hominibus est propria agitatio mentis atque solertia. Ebetes vero atque indociles non magis secundum naturam quam prodigiosa corpora & insignia monstris edunt. Et quibus alius alium prestat ingenio: nemo tamen reperit qui nihil sit studio consecutus. Sed accipimus naturam tibi esse rectam & docilem: superest igitur ut disciplinam & exercitationem suscipias. Sicut enim ceca est sine disciplina natura: sic sine natura macerata est disciplina: in utraque parum momenti fuerit si subtraxeris exercitium: sed hisce tribus absolutio comparatur. Accede igitur fauente numine & acceptis discipline regulis exercitationem virtutis amplectere: Quod in duobus precipue pueris sunt erudiendi.

Primum prius. Nam in matris utero quidem formari corpusculum prius deinde animam infundi dicemus. Eruditionem deinde mentis annexamus: interdum mixtim agemus. Quidam fieri utrumque simul censent ab infantia: & primis ut aiunt vnguiculis incipere debere institutionem pueri. Sed preterita sunt hec tempora tibi (utinam non ignaue) ad etatem tuam festinandum est: ad hec te puerum habemus: audi precepta que damus pueris: dum te alloquor tecum comoneo: & preceptores tuos qui tuam curam gerunt omnes alloquor. Meminisse namque illos oportet eorum quod ad troyanum cesarem plutarchus scribit: qui publico sermone discipulorum delicta in preceptores refundi commemorat: deprauatum enim neronis ingenium: non defuerunt qui senesce ascriberet. Socrates cum malo inductum bone indolis puerum aspexisset

pedagogum eius percussisse tradit. Relatum est a babylonio dyogene. Leonidam Alexandri preceptorem quibusdam illum viciis imbuisset: quod robustum quoque & iam maximum regem ab institutione pueri sunt persecuta. Insulsi ergo atque anio deliri sunt. qui filiorum suorum curam quibusque & sine ullo delectu committunt. Ego illos aut eruditos esse voluerim quam primum est: aut se non eruditos scire. Nihil enim prius est his qui paululus aliquid ultra primas litteras progressi: falsam sibi (ut quintiliani verbis utamur) scientie persuasionem induerunt. Recte igitur Philippus macedo Alexandro filio suo primas litterarum elementa ab Aristotile tradi voluit: summo illius etatis preceptore. Nescio quid error Leonice locum fecit. Recte etiam Peleus Achillis cure Phenicem precepit ut ei dicendi pariter & agendi ductor foret & magister. Oportet autem preceptorum vitam nullis obnoxiam esse criminibus: irreprehensos mores optimum expimentum ut nec habeant vicia quae verant. Non sint austeritate tristes: nec communitate nimia dissoluti: quos nec odire nec contemnere iure possis: quorum summo plurimum de bonesto sit: ne ab his vicia discas quae postmodum sit opus dediscere: in quibus exuendis magna difficultas est: & onus dedocendi grauius est quam docendi: propter praedictum Timotheum clarum in arte tibiarum duplices ferunt ab his quos alius instituisset solitum exigere mercedes quam si rudis discipulus accepisset. Tecum certe actus est optime. qui tales sortitus es magistros: quorum si precepta tenueris: & optimi viri possis in clarissimi regis assequi famam. Horum officium est ut sicut coloni suis arbusculis circumponunt sepes: sic tibi consona laudabilis vite instituta admonitionesque circumferant: unde rectissima morum germina pollulant: honestas enim fons atque radix est legitima disciplina. Tecum tamen monitis non plagis agant: quibus enim cedi discipulos sit receptum. & Crisippus non improbet. Iuuenalisque verba ferant. Metuens virge iam gradibus Achilles corabat patris in montibus. Maius tamen apud me podus habet. Quintilianus atque Plutarchus quod ad honesta pueros studia non plagis aut verberibus: sed monitis & rationibus ducendos aiunt: verbera suos decent non liberos. Nobilibusque pueris & maxime regum maiorum laudes ac vitupera quam verbera commodatam afferunt. Illa ad honesta committant: haec a turpitudine cohibent. In utroque tamen adhibendus est modus ne quid nimis sit. Pueri namque in modicis celebrati laudationibus intumescunt: nimis autem affectu iniuriis franguntur: antiqui deficiunt: at ex plagis odia surgunt quae ad virilem etatem usque perdurant. Ad discendum autem nihil magis aduersius est quam preceptores odisse: quos tu si recte facere volueris non minus amabis quam ipsa studia: & praesentes esse non quidem corporis si mentis tue iudicabis: multumque & pietas studio confert. Audi rursus Iuvenalem Di maiorum umbris tenuem ingit & sine podere terram: Spirantesque trocos & inuicta perpetuum ver. Qui preceptorem sciti voluere pentis. Elic loco.

De cura corporum & qualiter nutriendi sunt pueri.

Ex preceptoribus satis dictum est. Nunc videndum arbitramur quomodo illi corpori tuo curam praebere debet. Quam consuetudinem puerile corpus

accepit: eundē seruare succedēte tpe cupis. Cauendū ē igit̃ ne nimis mol-
 liter enutriat̃ ne somno plus q̃ satis ē: aut quieti indulgeat. Mollis edu-
 catio quā vocamus indulgentiā: neruos oēs & mētis & corpis frangit.
 Vitanda ē plumarū mollicies: herere sericū carnī nolim: interdū grosso li-
 nouendum est: sic fiunt mēbra solidiora: & laboris magis patietia. Cūq̃
 sis natura pulcerrim⁹ & digna sceptro soboles: studendū ē vt gestus for-
 meri deant: vt recta sit facies ne labia detorqueas ne linguā sugas: ne vi-
 cium ebrietatis effingas: ne seruile imiteris vernalitate: ne supin⁹ sit vult⁹
 ne deiecti in terrā oculi: ne inclinata vtrilib⁹ ceruix: ne inducte rustice ma-
 nus: ne status indecorus: ne sessio irridenda. Cilioꝝ motus apte retinēd⁹
 recta sint brachia: neq̃ in p̃ferēdis pedib⁹ rusticia. Nihil p̃t placere qd̃ nō
 decet. Nouit hoc Philipp⁹ alexādrī pater: qui cū multos q̃s bello cepat
 venūdans: sublatā impeditaq̃ tunica sederet nequaq̃ decore & vnus ex
 his q̃ venūdabanē clamaret. Ignosce mibi Philippe: nā a p̃re mibi amici-
 tia tetum est. Vñ sibi amic⁹ eēt hō interrogat. Et illo p̃pius accedēte atq̃
 submissa voce dicēte: parūper inferius clamidē demittito: ita em̃ ineptus
 sedes istum ait Philippus dimittite. Nā q̃ beniuolus atq̃ amicus eēt late-
 bat. Seruādus ē igit̃ in motu oisq̃ statu decor. In q̃ re tācuriosi greci fue-
 runt: vt gestus legē cōscripserūt: quā cironomica vocauerunt: eā socrates
 p̃bauit. Plato in pte ciuiliū actionū posuit. Crisippus in p̃ceptis de edu-
 catione liberorū non omisit. Sunt etiā corpis qdam certamina q̃ minime
 contēni debet: sed ei⁹ rei p̃ceptores audiēdi sunt: vt q̃ntum satis erit i his
 elaborēs: q̃ & apta qdam mēbroꝝ cōpositio sil⁹ & robustitas acquiritur.
 Bona em̃ in pueris corpis habitudo bona q̃z senectutis fundamēta iacit.
 Cūq̃ regem inesse plis sepi⁹ oporteat: militarib⁹ certaminib⁹ exercere
 pueros couenit: quē regni gubernacula manēt. Bellū em̃ educatū in um-
 bra corpis habitu dīnē repudiat. Macillētus aut̃ miles & bellis assuet⁹ in
 certaminib⁹: pugiles feroces & struētas plio p̃pulsat acies. Non g̃ ab re
 fuerit te quē sepe cōtra thurcos pugnare necessariū erit: arcuz in puericia
 tendere: fundam iactare: rotare: sagittam dirigere. Hastam iacere: equos
 ascēdere: curstare: saltare: interesse venationib⁹. nā cisci nandi piciam. Ni-
 bil est turpe discere qd̃ licet honeste facere. Audiuirgilium de pueris yta-
 lorum q̃ referat. Natos ad flammam primū deferim⁹: seuoq̃ gelu duram⁹
 & vndis: venatu inuigilant pueri siluasq̃ fatigat flectere eq̃s ludos & spī-
 cula tēdere cornu. Ceterū nec puero ludos interdixerim q̃ non sunt ob-
 sceni: ludere cum equalibus pila: quēadmodū tibi Iohānes binderbach
 vir doctus p̃cepta cōscripsit: & laudo & p̃bo. Est trocus: sunt & alii pue-
 riles ludi: qui nihil turpitudinis hnt: q̃s tibi nōnunq̃ p̃ceptores p̃mitte-
 re debent vt sic laboris remissio fiat: & alacritas exdite. Non est semper
 litteris seriōsisq̃ rebus incūbendū: nec immēsi labores sunt pueris adii-
 ciendū sub quibus defessi corruant: & alioquin pondere molestiq̃ pressū
 doctrinam minus mansuete p̃cipiant. Plante nanq̃ cum modicis alunt

aquis: multis suffocant. Nosticorū vitā nrām in duas ptes ēē diuisas: in stu-
diū ac remissionē. Sic vigilie somnū pax bellū estas byems operosi festiq; di-
es laboris pdimētū ē ocīū. Itaq; nec labor ē sumere nimīū. nec ocio nimis
indulgere oī. Hostes. n. disciplinaz vt a platone dictū ē labores et somni.
Quali cibo & potu pueris vti cōuenit.

C Orpalia puerorū exercitia qui regnū expectāt q̄lia debēt ēē: qua-
lesq; ludi iam tenes. Nunc de cibo potuq; dicam. Modicus ac tē-
peratus cibus. vt Hieronym⁹ ad rusticū scribit: & carni & anie vti-
lis est. Assit igit rō vt tales & tantas assumas escas: quibus nec corp⁹ one-
retur: nec libertas anie pregrauet. Et q̄uis cibi refutandi sint qui difficul-
ter digerī pnt puidendū tū est ne delicatis assuetus cibariis comunia de-
mum fastidias. Non semp est in vrbibus degendum. Eris nōnunq; in ca-
stris. in siluis. in desertis locis vbi necessarium erit grossioribus vti cibis.
Sic nutriendus est puer: ne cum tpus expostulet: bouinas carnes abbor-
reat. Adde & bellatori bmoī futuro cōuenit porrigere dapes: nō q̄ delica-
tum sed q̄ robustū corpus efficiāt. Si quis p̄terea passulis. amigdalīs. cō-
fectis ex succaro cibis. p̄tis auiculīs. bedulis. agniculis lenioribusq; semp
mensis vtatur: quibus demum mensis releuari restaurariq; poterit si ce-
perit egrotare.

De supfluitate in esu quarundam patiarum.

Tingā nūc aliquid qd multi ex tuis subdit⁹ reprobāt. Quis em̄
a vel australis est vel hungarus vel bohēm⁹: qui de frugalitate mē-
sarum libetē audiat disputantē. Quid em̄ est qd in his regionib⁹
maiorib⁹ offerat pconius cibariorū luxurie & laute glia mēse. Quid ē qd
familia magna pbet magisq; pdicet: q̄ diuitis cenē numerosa fercula. Ille
magnificus inquit: ille celebrādus: illi voluppe seruierim: cui⁹ cul: na sp̄
fomat: semp victa est: cuius gule nulla obstant precia: qui splendide ce-
nat: & raris & longe quesitis vtitur ferculis. Cuius cellaria redundāt fer-
culis patentq; omnibus. Sic bystriones loqui sic parasiti scurrēq; solent:
quibus viuendi cura in solo palato cōsistit. Et qui sardanapalli sequētes
ingluuiem: gruis collum mallent habere q̄ suū. Sed nihil est optime pu-
er indolis: quod eque effugere sapientem oporteat: q̄ viuere ad ostenta-
tionem: populares aures sequi: non aut veram rationē vsq; adeo viuendi
ducem habere. Sprennendi sunt inanes rumusculi: fugiendi assentatores.
Non est appetenda laus q̄ ore ab infani manat. Clarili imus patruelis tu⁹
Fridericus cesar: qui nunc monarchiam tenet imperiū. tanq; sapiens tam
sobrium se ostendit: non vino non cibo se implet: castigata prandia casti-
gatas agit cenas: non curat hic quid de se bibuli ferant. Sapientum nanq;
non ebriorum pconia venatur: sed ne longius euagemur. Quid sibi vult
tanta ferculorum numerositas: que diueritate carnum atq; saporū dele-
statione cōuiuas quasi captiuos tenet. Nōne morbi ex nimia saturitate
cōcitant. Quot sunt qui postq; gule voluptatem expleuerint: vomitus

cogunt sustinere molestiam: vt qđ turpiter ingesserunt turpius egerant
Atterent ministri tui si sapient coram te non plurimas epulas: noli prefi-
nre numerum: qui te regunt & sanitatis & virtutis & maiestatis & tem-
poris & loci considerationē habeant. Impatoriam domū iulius cesar nisi
solenne cōuiuiū fuisset tribus voluit ferculis cōtentari. Cesar augustus in
summo fastigii culmine secundo pane & pisciculis cōtent⁹ iubilus erat
Dicit aliquis: quid nero: quid caligula: quid vitellius. Nunqd cōmessa-
tiones in modice frequētam⁹: baud inficiamur: sed imitari optimos non
pessimos & gloriosos nō illaudatos decet. Rursus adiciat aliter in ytaliam
vbi famem calor extinguit. aliter in germania vbi frigus comedēdi puo-
cat appetitum regulanda est mensa. Neq; hoc negamus. At nō multum
comedere cuius ardet stomachi rabies: sed varia ilum sumere preciosaq;
pibemus. Meminisseq; te volumus dicti cōuiuarū vocabuli. Non em
vt greci: sic & maiores nostri cōpotationes cōmessionesq; voluerūt: qđ
vini cibiq; grā cōueniat: sed cōuiuia vt simul viuerēt. Socrates mltos p-
terea velle viuere dicebat vt ederent & biberent: se aut ppter ea & edere
& bibere vt viueret. Ad quē modū quicunq; se limitauerit is pfecto nō
magnos sumptus in cenis hēbit. paucis nanq; & minimis rebus natura
cōtenta est. Aristoteles vir clarus & inditus cū de voluptate gustus atq;
tactus. i. cibi & veneris disputaret ab his pfiscerent sensibus delectatio-
nes solas hominibus cōmunes esse cum bestiis asseribat. Atq; idcirco in
pecudum haberi ferarumq; numero quisquis esset bis voluptatibus im-
peditus. Cetera ex rebus aliis pdeuntes homini cū pprie sunt sicut apđ
macrobiū in saturnali⁹ Eustachi⁹ affirmat. Quis igit bñs aliquid būani
pudoris voluptatib⁹ bis duabus coeundi atq; comedēdi gratule⁹: qđ cō-
munes sunt cum asino & sue. Sed de venere adolescentē magis qđ puerū
cōmone facē optebit. Interim cū cenarū sumpt⁹ rēphēdim⁹. Catonis pmo
venit in mente: qui cum apud romanū pplm in pdigalitate & in modi-
cos sumptus inueberet. Qz inquit difficile est advētem ofonem habere
qui aures nullas habet zc.

Ne pueri imoderati sint in bibendo: & qđ turpe est eis vinū appetere.
Erum cū delectatio gustus plerosq; nō min⁹ in potu qđ i cibo de-
v tineat. Cauendū ē tibi ne vel multibib⁹ v⁹ optimibib⁹ fias: oēmq;
inebriē vitabis. Sit moderata bibitio nō que mentē grauet sed qđ
sitim auferat. Multū succi in pueris ē: lacte sunt & sanguine plenī: raroq; si-
tim sentiūt. Appetitorem vini puero nibil turpi⁹ ē. Vñs vini sicut Valeri⁹
ait romanis olim feminis ignotus fuit. Quid pueris feremus ne pueros
baebari mentes aut vini surgentē ingenitū iugulabim⁹ mero. Qzuis cheu-
rónico more in vas vino miscere aquam: mibi tamē nulla rōne pñsum
fuerit fumosum vinum nisi aqua castigatum puerorum mensis apponi
debere. Relatum est mibi ex bohemis proceribus quendam fuisse qui li-
beros ab infantia suos atq; ab ipsiis in cunabulis solius. Maluit aut

reuolui magnis & crebris haustibus assuefaceret. Sic em̄ aiebat. Postq̄ vi-
ri fuerint multūq̄ biberint: nullius vini potentia mentem amittunt. Sic
fortasse nutritus fuerat Cyrus iunior qui cum lacedemonios vt secum so-
cietatem inirent hortaret̄. Cor sibi dicebat longe grauius esse q̄ fratri.
Nam & plus meri q̄ ille biberet & melius ferret. Stulta & inanis cautio
ne sis aliquando ebrius semper ebrium esse: non perdunt qui sic nutriti
sunt mentem: cum maxime bibūt: sed stultam adherentēq̄ semper ebie-
tatem continuant. Non ibi memoria est: non viuorū ingenium: non bo-
narum cupido artium: non glorie non honestatis studium. Verum ne cū
istiusmodi beluis conficiantur videamur: quibus inter homines locum da-
re scelus arbitramur: ad Platonē trāseamus & quam ille diuinus vir devi-
ni potu sniam tulerit audiamus. Hic em̄ non passim haurienda vina sed
modicis & honestis inter bibēdum remissionibus refici integrariq̄ ani-
mos ad instauranda sobrietatis officia sapienter existimauit: nec diffugie-
das esse oīno vini potationes: quia nullus cōtinens prorsus aut tpatus
satis fideliter videri pōt: cuius vita nō inter pericula viciorū & in medijs
voluptatum illecebris explorata sint. Nam tui libentie gregē omnes cō-
uiuiorum incognite sunt: quiq̄ istorū oīno experts sicuti eum forte ad pci-
piendas has voluptates aut voluntas tulerit: aut casus indixerit aut ne-
cessitas impulerit: mox deliniri & capi: neq̄ mentem eius aimq̄ cōsistere
necesse est. Muniēdus est ergo puer aduersus vini maliciā: nō fuga sicut
egyptii faciūt: neq̄ ingurgitatioe sicut bobemis placuit sed animi vigore
& constanti pntia: & vltus moderatiōe tpatus fiat & cōtinēs. Vtimur autē
vino nō nobis vtī dominef: s; vt calefacto s; refectoq̄ anio si qd in eovl
frigide tristitie vel torpentis verecūdie fuerit diluamus: qd tūc faciamus
cum modicū & tolerabile vinū sumim⁹. Sint ḡ cōiuiua q̄ tepnte sunt &
in cibo & potu castigata: suisq̄ regulis limitata: sobria sine luxuria. ne vel
anime vel corporis officia ppediāt. Nō sit illic tristitia nec vult⁹ nubile: assit
& aliquñ risus. Nō laudo. Crassum quē semel in vita risisse Cicero scribit.
Nam saluatorē nrm risisse nunq̄: alteri⁹ q̄ boīs officiū fuit. Assit in cōui-
uio grauitas sed leticiā nō excludat. Assint voluptates sed lascitiā nō in-
ducant: Assit musica oblectamēta sed nihil turpitudinis afferant.

De corporalibus delitijs compescendis.

Eterū q̄ corpus ad huc tractam⁹ cultū: succincta Platonis snia re-
ferenda est. His tantū indulgeri corpi vult: vt p̄bie misteriu psta-
re possit. Qd dictū: prudēter putam⁹: si reipublice curā sub p̄bie
studio volum⁹ cōtinere. Nā qui corpus optime curant: animū vō q̄ eius
seruitio vtī debet negligunt: nihil ab his differūt: qui vt organa pfectissi-
ma possint habere omī studio cōquirunt: artem vō cuius gta cōparāt or-
gana omnino despiciūt. Contra seruādum est. Nam castigare & cōpescere
eius impetus velut imanem quādam beluam oporteret: & eius aduer-
sus animam temerarios motus ratiois babena cobibere. Pitagoras cum

intellexisset ex familiaribus suis quēdam exquisitis vt pinguis fieret in
dulgere cibariis. Hic inq̃t nō cessat molestiorē sibi carcerē fruerē. Gneuf
vo Pompeius cui magno cognitione fuit cum aduersa valitudine labo-
raret: iussit medicus vt turdo vesceret. Illum suū frustra q̃suerē. Erat em̃
preter anni tēpus. Cūq̃ ex familiaribus quidā dixisset fore vt apud Lu-
cillum turdū. quem penes annū integrū nutrireñt inueniri possent. Tū
ille q̃uis egrot⁹: & inquit nisi Lucillus studeret deliciis: viuere Pompei⁹
non posset: ac dimisso medico paratu facillimis ac vilibus vsus ē. Illud so-
lum cibo curandū est: vt necessitas corpi tribuat: vt possit esse laboris pa-
tiens. Itaq̃ ventri nō ad voluptatē: sed ad sustentationē porrigere opor-
ret. Nam qui cenas sp̃ atq̃ coqs mente agitant epularūq̃ g̃a terras ma-
riaq̃ p̃scurant: miserabili admodū fuitute premunt: & grauissima dño
tributa pendunt: mihi lenius patientes: q̃ qui apud inferos penas dant
veluti ignem diuidentes & cribro aquā ferentes. ac p̃solum vas implere
anbelantes sicut Basilus ait. Queris tū quid de vestitu ceterisq̃ corpis
cultibus sentiamus: absoluaui paucis quid arbitrer faciendū. Tōderi aut
animari vltra q̃ necessitas sit aut miserorū est (testimonio dyogenis) aut
iniuriarum itaq̃ occupatū esse in corpis ornatu aut leuis est boīs aut om-
nino vani: aut illi⁹ qui p̃barū insidiat virginū matronarūq̃ castitati. Ob-
seruandum est sup̃uacue molaris ne plus corpi tribuas q̃ anime cōmo-
dum sit: turpeq̃ regi fuerit p̃pter nimīa corpis curam effeminatū videri.
Est aut adhibēda in omni cultu mūdicia: nō odiosa nec exquisita nimis:
sed agrestēq̃ fugias & inhumanā negligentia. Nam demosteni & borte-
sio p̃bro datum est: quia vestitu & cetero cultu corpis nitido venusto ni-
mūq̃ accurato fuisse tradunt. Puero tū & viro regi dignitas habenda est
Nedum iactantie rumorem fugit in avaricie labat infamias: qua nihil est
in principante detestabilius.

Qz nihil est in terra preciosius nihil p̃stantius illuminato intellectu.

2 Absolutis breuiter bis que de corpis cura dicenda sensuim⁹: ad in-
stitutionē mentis festinat oīo. In qua re p̃suadere volumus nihil
esse q̃d homines in terra possideant preciosius intellectu. Cetera
quidē humane vite bona pusilla sunt atq̃ indigna: que multis laborib⁹
insectemur. Pulcra nobilitas sed alienū bonū. Preciose diuitie: sed fortune
possessio: venusta gloria: sed incōstās. Forme decēs sed caduca puoq̃ du-
rans tpe. Optāda sanitas sed p̃mutationi p̃sus obnoxia: cōcupite vires
sed egritudine aut senectute facile cōtabescunt: Nihil p̃stantius intellectu
& rōne. Hoc nullus fortune tollet incurfus: nulla calūnia distrabet. Cūq̃
reliq̃ oia tpe minuant: sciam & rōem senectus auget. Bellum singula tra-
bens atq̃ omīa ferens: solam doctrinā nequit eripe. Megarā cum deme-
trius captā solo eq̃ssset. Stilphonē p̃bm illic oīm nudum interrogauit: an
suorū quicq̃ amisisset. Cui stilphon baud equidē inq̃t: bellus em̃ nulla ex
virtute spolia ducit. Ac socrates cum Gorgias p̃contaret: an perlasq̃ regē

felicem esse putaret. Nescio inquit quantum virtutis habeat & discipline. Perinde ac bisce non autem fortune bonis persistat beatitudo. Acci hoc dictus est & memorie commendato Ladissae rex olim ditissime quis regna tibi maxima debent: non tamen felix dici poteris: nisi virtute perditus & anie magis quam fortune bonis abundaueris. Regna namque & opes non magis possidentium sunt quam cuiuscunque: sed ut in seculari ludo nunc huc transeunt nunc referunt illuc. Sola virtutis & viventi & mortuo stabilis est & firma possessio. Iureque divitiis Solon inquit. Et nos non permutabimus cum virtute divitias. Tibi ergo cum divitiis affluant: curandum est ne virtutes desint sine quibus nedum regis sed nec viri nomen quisque mereat. Sicut hyemi necessaria per serenitatem pare consuevit: ita & boni & optimi ad senectutem virtutis viaticum in puericia vendicare debent. Quis novit humanae vite variabiles casus. Nihil est sub luna fixum nunc divites homines sunt nunc pauperes: nunc regnant nunc serviunt: nunc sanitate gaudent nunc egorant. Nemo scit mane quo vespere vebat. Nemo tam diuinos habuit fauentes crastinum sibi ut polliceri possit. Ob quam rem Theseus ut scriptum apud Eutripidem Cicero refert: sic dicere solitus erat. Nam qui audita a domino meminisse viro futuras mecum commentabar miseras: aut mortem acerbam aut exilium mestam fugam: aut semper aliquam molem meditar mali: ut si qua iniecta duritas casui foret ne me impati cura laceraret repens. Sed nulla res est quae aduersus nouercatis fortune impetus certius quam pietas solamen prebeat. Hinc iunior Dionysius cum electus tyrannide & in exilium actus interrogaret quid sibi Plato & pietas posuissent: ut eam munit animo facileque ferrem fortune mutabilitatem. Siue igitur aduersus nobis siue secunde res fuerint: ad pietatem quae est virtutis studium recurrere debemus: cuius potissime reges puenit amatores existere. Plurima sunt necessaria regi: qui sicut Aristoteli placet lex est quidam aiata. Magna est regni pondus: quia non enim sui curam rex habere debet ut saluus fiat: sed populusque ut creditum sibi multitudinem recte dirigat per iusticiam in viam salutis & pacis. Scriptum est enim: rex insipiens dissipabit populum: sapiens autem ciuitates ditat. Vere quod Vegetius inquit. Nullus est quem oporteat vel plura vel meliora scire quam princeps: cuius prudentia debet omnibus praeesse subiectis. Ideoque salomoni cum tanti ponderis grauitate in se sentiret: optionemque habuisset: ut quod vellet a domino postularet. Dabis inquit suo tuo cor docile ut iudicare possit populum tuum: & discernere inter bonum & malum. Philippus autem macedo cum Alexandrum filium suum commoueret: iubebat eum ut & Aristotelem obseruaret & pietas studeret: & adiecit. Ne multa huiusmodi agas quae me penitet egisse.

Quod pietas studium sicut omnibus sic & regibus utile esse dinoscitur.

Vemadmodum tibi iam persuasum esse putamus puerum qui regnaturus
quod sit necessarium est pietatis studium. Pietas vero omnium nostrum artium: quam Plato donum. Cicero inuentum vocat absque ulla haud facile percipi potest. Hec te primum ad diuinum cultum. deinde ad ius bonum quod situm est in genere humani

societate tuā ad modestiā aim erudiet: & ab anio tanq̃ ab oculis caliginē remouebit. vt om̃ia sup̃a prima media & vltima videas. Quis igit̃ lris in sūdare noluerit q̃n tantus ex his fructus p̃cipit: in quib⁹ est boni ac mali noticiā: q̃ nobis p̃terita referāt: p̃ntia moderent: futura inducāt. Sine lris ois etas ceca ē. Nec alieno carere ducatu pōt illiterat⁹ princeps. Cūq̃ adulatorib⁹ plene sint regū aule: q̃s verū p̃ncipi dixerit. An nō p̃ducibile ē regē lras nosse. vt i p̃hos libris ipe vītātē sibi vēdicet. Demetri⁹ qppe vale ri⁹ Ptolomeū regē monebat: vt libros de regno impioq̃ sibi coparet atq̃ plegeret. Que. n. amici n̄ audēt monere reges. Hec i libris sc̃pta repiunt̃.

Quo tempore pueri litteris tradi debent.

Anda est igit̃ summo studio lris opera: sed quesitū olim fuit: quo tpe tradi lris pueros oportet. An septimū annū non placebat theodosio: qm̄ illa pueri etas & discipline capax & laboris paties videret̃. Idē q̃ p̃cepit herestbotenes: sed aristophones atq̃ crisippus qb⁹ & gentilian⁹ assentit̃: nullū tps cura vacare voluerūt. Fuit igit̃ ab ijs cunabilis incipiendū vt nutrices etiam nō nibil tibi cōtulissent q̃s si fieri posset sapiētes. Crisippus optauit: ne qd ab illis cōtagionis cōtrahi posset: deteriora nāq̃ p̃ntiati⁹ berēt: & bona facile mutant̃ in peius. Matern⁹ p̃mo sapiētia conditus & elegātia sepe filiis p̃fuit: vt de cornelia graccorū m̃te pleriq̃ scribūt: cuius eloq̃ntia in filiis redundabat. Multū interest facunde sint an rudes: prudētes an stulte q̃ pueros nutriūt: siue m̃tes sint siue alie queis. Sed tu nutricis iaz euasisti iugum: m̃tem clarissimā & vltra modū eloq̃uentissimā prius amissisti q̃ nouisse potuisti: sed omitamus p̃terita q̃ magis culpari q̃ reformari possunt: ad tps in q̃ nūc es veniamus.

Qualibus precipue instrui debent pueri xpiani.

Redimus te instructum esse vt xpianum decet: ofonem sc̃ire dominicā. Salutationē beate Marie virginis Iobānis euāgelii: symbolum fidei: collectas quoq̃ plures. Que sint mort⁹ peccata: que spiritus sancti dona: que magna precepta dei: que opa misericordiē: que deniq̃ saluande anime & in celum referende sit via: persuasum tibi non ambigimus: post hanc vitam repiri aliam: que bonis leta dulcisq̃: malis amara sit & molesta. Hoc enim non sacri solum codices: sed ipse gentiles quoq̃ ostendunt littere. Socrates em̄ vt apud Ciceronem legimus: duplices esse vias duosq̃ cursus animarū a corpore excedentiū diserebat. Nam qui humanis viciis atq̃ flagitiis inquinauissent & totis se libidinis dedissent: vel in republica violanda fraudes inceperant: his deuium quoddam iter esse seductum a consilio deorū: qui aut̃ integros se castosq̃ seruassent: essentq̃ in corporibus humanis vitam imitati deorum: his ad illos a quibus eēt profecti reditum facile patere. Quid nos dicem⁹ quibus euāgelia p̃dicata sunt. Et q̃ saluatoris incarnationē tot miraculis cōfirmatā sc̃ire magis q̃ credere videri possum⁹. Nos quidē si recte sapim⁹ hanc humanā vitā nibil esse arbitramur: nec bonum quicq̃ existimandū

esse censebimus qđ ad vitam alterā non suppeditat vtilitatē. Non itaq;
dignitatē nō amplitudinē maiorū: non corpis vires: nō formam: nō ma-
gnitudinē: nō a cunctis hoīb. habitos honores: nō ipsum impium: nō
quicquid dici pōt in hac vita excellens: sed vltra pcede spes nostrę debe-
bunt: & ad alteri? vite pparationē cuncta moliri. Que aut illa sit vita aut q
pacto illa viuaf: plus negocii eēt ostendere q̃ nos impntia suscepimus.
Maiores etiā auditores q̃ ipse sis ad p̃cipiendū res ipa requirit. Sed hoc
solum dixisse sufficiat: si quis oēm post creatos hoies felicitatē mente cō-
cōcipiat: simulq; in vnu cōgerat vniuersum: parua quidē partē illorum
honorū ad equare comperiet: sed illius vite bona om̃ia humana simul col-
lecta: magis abesse q̃ vmbra; & somniū a veris rebus. Ad hanc porro vi-
tam sacri ducunt sermones p̃ occulta nos erudiētes: ad quorū p̃fundum
sensum dum tibi p̃ctatem venire non licet: non est ab re vt in aliis docto-
rum tñ virorū libris erudiaris. Est em̃ & poetis sicut basilus ait actorib;
& scriptorib; ceteris & oib. hoīb. inherēdū: vnde nobis ad ingenii
exeritationē aliqua sit vtilitas accessura. Sic deum p̃ceteris oēs colendū
līe damitat. Huic te primū dabis cōmendabilq; hic tuus est auctor: tuus
pater: tuus dñs: tuic om̃ia debes. Cūq; oēs homies deo referre gr̃as de-
beant: tu illi maxime regratiari & seruire teneris: cuius munere factum ē
vt rex nasceris: poteras vnus ex plebe aut vnus ex rure nasci. Sed inscru-
tabile dei iudiciū in sublimi te solio collocavit. Non efferrī debes: non
tumescere: nō supbire: qđ tibi datum est: alteri dari potuit. Quāto maior
es natu tanto debes te humiliter gerere: subicere collum regi vni inter
esse diuinis officiis. Nam cui diuinus cultus est cordi: facile reliqua fa-
mulant. Primū q̃rite regnum dei scriptura dicit: & post hec om̃ia adiciē-
tur vobis. Romani q̃uis gentiles erant om̃ia post religionē ponenda du-
xerunt: etiam in quibus summe maiestatis cōspici decus voluerunt: nec
dubitauerūt sacris impia seruire: ita se humanarū rerum futura regimina
exntia: si diuina subessent bñ atq; cōstanter fuissent famulata. Quid nos
veri dei noticiā bñtes facere debemus. Caue ne tibi religionē putes esse
subiectam q̃uis maximi principis nomine gaudes. Nō dñs sed filius ec-
clesie. sacerdotis impio in bis q̃ dicta sunt dei subiectus es. Theodosius
cesar q̃uis potētissimus eēt & romanū gubernaret impium. Ambrosio
tamē Mediolanē. ecclie p̃sulatum tuenti collum subiecit. imperatamq;
penitentiam pegit humiliter. Constantinus aut maximam sacerdotio re-
uerentiam exhibuit. Iudiciū sup̃ episcopis in concilio niceno ferre nō vo-
luit asserēs deos: ab hoīb. nō esse iudicandos. Nec mirū. Ait em̃ in epi-
stola sua Clemens. qui beato Petro in apostolatu successit. Om̃es princi-
pes terre & cunctos homies sacerdotibus obedire: aut capita submictere
debere. Eos aut a solo dño iudicādos: qui sui sunt & nō alteri. Et quis ē
qui alterius iudicet seruū. Nam si ista nō patiunt hoies. nec deus deorū
& dñs dominantū bec vllatenus patiet. Sic sanctissimus ille p̃sul beatus;

Petrū eterne vite clauigerū pdicasse amēorat. Tu g̃ p̃fbr̃s q̃ dei ministri st honorabis: nō sines opp̃mī: nō guari: nō affici q̃busuis iniuriis: nec dices inept⁹ sacerdos ē: indign⁹: imūd⁹: nihil ad te iudicē h̃: nō erit inultum quod cōmiserit scelus. Tu dignitatez & sacramentum veneraberis: nec audies disculos enormesq̃ iuuenes qui tibi per adulationem sec⁹ nuntuntur psuadere.

Cum quibus expedit pueros cōuersari.

Egrit hic loc⁹ vt q̃les tibi iuuenes cōuiuerē ministrareq̃ pueros
r iusta rōne velim⁹ palā fiat. Et hinc em̃ pōt⁹ vtilitas dominic⁹ redū dare. Sint g̃ q̃ tibi assistūt morib⁹ instituti: nullū sit in eis viciū nō vtanē vocib⁹ deprauatis: facile em̃ imitandis turpib⁹ ac prauis oēs sumus. Et in puerbio dī. Si claudō vicinus habitaueris & ip̃e nōnūq̃ claudicabis. Multū ē in teneris cōsuefcere sūt Virgili⁹ ait. Caueāt aut̃ pceptores tui: ne q̃s tibi adolescens assentator adhereat. Est em̃ pestiferū genus boim q̃ laudāt q̃cūq̃ laudiūt laudari: & rursus cū vituperāte vituperant: negāt li q̃s negat: & affirmāt nisi audiūt affirmantem: atq̃ vt polipus ad spem subiecti soli colorē mutat: ita & isti ad voluptatē audientiū sniaz variant: pati et aduersus iusticiā & aduersus deū testificari: si placitū eē putarint audiētī. Abigat⁹ ex tuis edib⁹ l̃s pest⁹. Sint veraces tecū pueri veracē dī: pudici: modesti: cultores & sanitatis: n̄ ficti: nō fallaces: nō pcinaces: nō vinolēti: nō crapulosi: nō iniuriū. Ex his qdā hungaricū qdā patriū qdā bobemicū: oēs aut̃ latinū s̄monē norint: vicissimq̃ obloquāt. Sic absq̃ labore & q̃si p ludū hec oia pdisces ydeomata: & alloqui tuos subditos per teipm poteris. Nihil est q̃ suo principi fauorez populi cōdicit q̃ gra sermonis. Et indign⁹ qdāmmo regno videt⁹: q̃ cōquerentes aut aliquid expostulātes regnicolas nō intelligit. Auo tuo materno maximī cordis regi tantū profuit linguas nosse cōplures. quātū p̄i tuo nocuit ignorasse. Meriditatem q̃ regnauit in ponto: quis nō cōmēdabit qui viginti duabus gentibus quib⁹ impauit absq̃ interpte loquebat. Nec ego te plus australibus pplis affectū q̃ bobemis bugarisq̃ voluerim. Tui sunt om̃s equali studio dirigēdi: indignā rem agit teste Platone: qui vnā partē rei publice sic curat: vt alterā deferat. Q̃ ue res maxime sepe calamitatis causa pncipib⁹ fuit. Atq̃ rō hec potissima ē q̃ nobilissimā ytalie puinciā subtraxit impio. Quia cōtenti patrio solo reges theuthonici nimisq̃ suis affecti larib⁹ ytalie regimē neglexerūt. Regna nō min⁹ amor q̃ ferrū tuetur sed amari qui non amat impossibile fuerit: amoris aut̃ conciator lingue cōmerciū. Tibi ergo cū per etatem licet intentū est vt audire per te subditos intelligere & affari possis. Contingunt sepius aliqua que tibi soli referre subditi velint: nec interpreti confidunt. Princeps insuper qui p aliū semp loquit⁹ nihil recti magis q̃ regis nomē merec. Mulieri vt Homerus inquit taciturnitas decus affert at non item viro.

Quibus modis sermonis vsus in pueris formari debeat.

Vne quia de sermone incidit sermo. Quibus modis in puero ser-
monis vsus formari debeat dicendū existimamus: vt cū virilem
togam induerit: non solum loqui sed ornate loqui prudētēq; va-
leat: q; regi negligendū nemo putauit: maxima nāq; preconia sibi com-
parant: qui loquendo ceteros superant atq; hec vna res fuit q; vlixem est
q;uis imbellem pugnaci p̄fecit aiaci. Achilles nanq; postq; interemptus
est arma nō forte brachiū sed florida ligna tulit. Haud igit̄ recte Cicero-
nis illud nōnulli carpunt. Cedant arma toge. Concedant laurea lingue:
nam vt idem Cicero dicit. Cū idcirco homines a bestiis differant q; aliqui
possunt: qua demū laude dign⁹ ē: qui in ea re ceteros supant: in qua bo-
mines bestias antecellunt. At vos lingue q;uis erudite sermone magis
q; taciturni principis morē probamus: nō tñ impeditatū puerū loqui
comēdamus. Qd̄ em̄ inconsulto ac temerarie dictū factūne fuerit: id pul-
erum eē neq;. Inp̄cogitati sermones nedū pueroq; sed viroq; quoq; plu-
rima leuitatē atq; incuria reueriti sunt. Cōsiderata vō p̄meditatio oratio
nem vagari nō sinīt. Quid dicā de pueris: qñ illustres oratores Perides
& Demosthenes se alloqui populū recularūt: quia impatos se eē dicebāt.
Siquis vō ex tpe sinat dicere extreme causam garrulitatis instituit. No-
lo tibi nimīā puero sermonis patere licentiā. magne sapiētie tempestinū
silentium est. Nonnunq; sermone p̄stantius plures dixisse q; tacuisse pe-
nituit. Quod silentio retentum est effertur facile: quod semel edideris: re-
uocari nullo modo potest. Nā semel emissum (teste flacco) volat irreu-
cabile verbum. Quid ergo dicemus: cum & silentii & orationis magna
utilitas sit: tenere te mediū volumus. neq; tacere semper: neq; loqui tem-
per. Non exigimus pitbagoreum id quinquēnale silentiū: neq; terstitis
loquacitatem. linguam dicebant veteres debere nō esse liberam nec va-
gam: sed vinculis de pectore immo & de corde aptis moueri & qñ gu-
bernari. nam: qui sunt faciles leues & importuni locutores: horū orōnes
bñ existimatū est in ore nasci nō in pectore. Vlixem cōtra homerus sapi-
enti facundia p̄dictū vocē mittere ait nō ex ore sed ex pectore. Nempe
verborū cohercēde petulantē vallum positū est dentiū: vt loquēdi teme-
ritas non cordis tñ custodia cobibetur: sed & quibusdā quasi excubiis
in ore positis sepiatur. Cauendū est ne obiici possit id epichamii. Cū lo-
qui nesciret tacere non potuit. aut salustianū. Loquax inquit magis q; fa-
cundus. Opus est vt loquendi vires radices agant: tum cū tēpus aduo-
carit sancti libertas detur. Nimia taciturnitas loquendi facultatē adimit.
Sicut em̄ qui longo tpe coniecti in vinculis fuerint: si posterius soluant̄:
ob vinculorum consuetudinē nequeunt ambulare: ita qui sermonē diu-
tius astrinxerunt: si quando loquendū ex improuiso fuerit cōmutescūt.
Vt aut̄ recte formare sermonē possis: qđ attinet puero nō nihil dicendū
est. Formanda est in primis vox ne feminea exilitate frangatur: neue sili-
tremat: aut nimīū boet: expressa sint verba: suisq; litteris totis enuncient̄

non excitant extreme syllabe: nō audiat vox in faucibus: atq; expedita sit lingua & os: absolutius exp̃ssiorq; sermo. Noia quedā p̃ceptores tui versutq; offerēt tibi affectare difficultatis ex plurib⁹ et asprime coeuntib⁹ inter se syllabis cōcatbenatos: & velut cōfragosos q̃cissime vt vuluas atq; prouincias. Nam & Demostenes cū lingue tardioris esset acceptis in ore lapillis solus sibi p̃nūciabat orōnes: quibus emissis facillime ac ex polite demū in senatu concionabatur.

Quales orōnes quos ornatus pueri scire debent: & q; turpiloquia caueant: que solent bonos corrumpere mores.

Is postq; postq; p̃ceptis institutus fueris equales tuos orōnis
b ornatu grauitateq; supare contendas: victor euadas tum in boc: tum in omni landabili exercitio: dolebis vinci: vincere gaudebis. Licet em̃ ipa viciū sit ambitio: frequēter tamē causa virtutū fuit: & ille nimis cōmendāus ē puer quē laus excitat: qui vict⁹ flet: quem gloria iuuat. Absit autē in omni sermone turpido: qm̃ actionis vmbra: vt ait Democritus extat oīo. Corrūpunt atq; bonos mores testante ap̃lo cōfabulationes male. Qd̃ ex merādo receptū Hieronym⁹ astruit. Et qm̃ plerūq; sermones qui festiuitatē hñt: latēter aliqd̃ admittūt mali: vt venena mele pm̃ixta bibant: in omni turpiloquio imitandus ē Ulixes: qui seras affixit auribus: ne sirenarū cātus exaudiret. Assit in colloquendo facilitas: in obuio cōpellēdo suauitas: in rñdendo benignitas. Nā graues in colloctionib⁹ mores digna in se odia cōtrahūt. Absit in cōtentiōib⁹ p̃tina: cia: vincat prudētia: obtineant rationes: non solum vincere: sed forte vinci speciosum est. Tenenda est Euripedis sentētia: qui duobus colloquētib⁹ cum alter fuerit eum longe sapientiorē affirmat qui verba frenat. Absit in omnib⁹ verbis iniuria. Nam mentiri seruille viciū est & cū ceteris mortalibus odio insectandum. Quātoq; dignior est q; mentit⁹: tāto scelus est detestabilius. Omē em̃ viciū Iuuenalis inq̃t tāto prestantius in se crimē habet: quāto maior qui peccat habet. Sit insup sermo tuus neq; hūilis neq; dep̃ssus nimis neq; tumid⁹ aut arrogā. q; tumet oīo icuilis est: q; tenuis ē nūsq; mouet: quēadmodū corp⁹ nō solū icolume: verū etiā bone habitudinis ēē oī. Ita & orōne nō mō nō egram. sed et robustā ēē cōueit. Maiora sunt bec q; possis cape: patebit tñ & his suis tps. atq; bāc fmonis materā quā natura mīstrat grāmatica dirigit. acuet dyaletica. rectorica illustrabit. p̃bia p̃diet atq; pficiet: quib⁹ de reb⁹ suo loco dicef.

Vt memoriā puer exerceat.

T cum loquendi facultas cuius verba & sentētie laudētur absq;
e ope memorie esse non possit: opus est vt memoriā puer exerceat: hoc ingenii signū in pueris ē: triplicēq; virtutem habet: sine labore pcipit fideliter retinet & facile imitat. Huic diebus singulis est cōmittēdū siue sint versus siue sentētie granes ex illustrib⁹ auctoribus. Memoria nanq; penū sciētie dicitur ac disciplīne & in fabulis musarum

mater appellat: q̄a gignit & nutrit: h̄ac tu in vtraq̄ pte iuuabis siue natu-
ra memor siue obliuioſus fueris. Aut em̄ roborabis abundantia aut sup-
plebis defectu ac verſib⁹ p̄bis beſiodi. Sic em̄ ait paruula ſi tentes ſupra
dixiſſe puſillis. Idq̄ frequenter pagas gradis cumulat aceruus.

Hic comendat exercitium grammatice artis.

Via vero grammatice doctrine cutuſuiſ oſtiu⁹ eē dinoscit: ac plus
q̄ in reſſu habet q̄ in fronte: promittit deſperataq̄ videri pōt: niſi
ab ephebis pueriſq̄ p̄cipiat: admonere te paucis volum⁹: ne h̄ac
cōtemnas arte: q̄ ſi regio culmine min⁹ dignā. Nihil em̄ ex grammatica
nocet: niſi qd̄ ſup̄uacū ē. Cui⁹ maximos viros conſtat fuiſſe ſtudioſiſſi-
mos. Oñdit hoc in eplis ad filiū ſcriptis Marcus tullio⁹ orator: idēq̄ con-
ſul & patrie tutor Iulio⁹ ceſar ſumm⁹ imp̄atori: adeo diligēs hui⁹ artis fuit
vt em̄datiſſimos ſcripſerit de analogia libros. Auguſtus q̄ octauianus
p̄perit⁹ grammatice fuerit in eplis ad ipm̄ ceſarē ſcriptis manifeſtat: q̄ teſte
Quintiliano em̄dati⁹ dici calidū q̄ caldū mauult: nō q̄ id ſit latinū: ſed
quia ſit odioſu⁹. Nō q̄ pudeat te diſcere qd̄ maxim⁹ orbis principes ma-
gno nanciſci ſtudio curauerūt. Dixeram⁹ ſupra doctrinā regib⁹ neceſſa-
riam eē: q̄ ſi par⁹ mihi babes fidei: regi⁹ p̄pheta te comoneat. Et nūcre
ges intelligite p̄cipit ille: erudim⁹ qui iudicatis terrā. Quō erudiri & diſ-
ciplina diſcere poteris niſi toti⁹ eruditōis initiu⁹ & fundamētum accepiſ
qd̄ ē grammatice: Sed dediſti tu haſten⁹ huic opam arti: nec inuit⁹ p̄cepto-
ris tui monitis auſcultati: nō tñ adhuc p̄fectus grammatice euafiſti: p̄giſ
em̄ adhuc diſcere p̄fecti⁹: quib⁹ ex rebus decreuimus tibi nōnulla de grā-
matica ſcribere: nō q̄ velim⁹ ipe te grammatice docere: ſed breuiter ipſos
fontes oſtendemus: ex quorum potu veri grammatice fiunt: ad quos vt
tui p̄ceptores te ducant tanto magis optam⁹: quāto id magis tibi con-
ducibilius arbitramur.

Q̄ grammatica habet tres partes principales.

Grammatica ſicut gntilian⁹ ait in latinū trāſlata ſratur⁹ deſignat.
habetq̄ ptes tres recte loquēdi ſcientiā poeticā & alioꝝ auctoꝝ
enarrationē: ſcribēdiq̄ rōnē. Detingamus ex his aliquid qd̄ tibi
audire ſit vtile & nobis dicere non indelectabile. Prima pars eſt recte lo-
quēdi ſcientia. Rectā locutionē hoc iō accipim⁹ loco ā verbis aptis & ri-
te cōiunctis enūciat⁹ quicq̄ al⁹ vicioſa & procax minusq̄ iuſta fuerit. Si ex
go grammatice recteq̄ loqui volumus: noſcēdus ē verboꝝ vſus. Aliq̄ no-
ſtra ſunt: aliqua pegrina: aliqua ſimplicia: aliqua cōpoſita: aliqua propria
aliqua trāſlata: aliqua vſitata. aliq̄ ſita: atq̄ in his tota viſ recte loquēdi
cōſiſtit: vt his apte cōpoſiteq̄ vtamur. Nra dicunt oia que ab ytalicis in-
uenta ſunt: vt amor: lectio: ſcriptio. pegrina ex oib⁹ prope gentibus re-
cepta repiunt: vt a gallis Reda ab hispanis gurdy qui vulgo ſtolidi repu-
tant. Ex theutonicis marchio. Infinita vero ex grecis: vn de roman⁹ ſer-
mo vt plurimū verſus eſt. Et in verbis quidē grecis vtendum eſt declina-

tione latina quousq; patitur decor vt plato palemo: nō platon palemon
 q; dicatur: quia rectus in on latinus exire nō cōsuevit. Nō tñ admodum
 absurde greca quoq; dedinatio nonunq; recipit & presertim in carmine
 vt apud Virgiliū. Audiat hoc tñ vel qui venit ecce palemon. Et nobis
 idem alabimedo duo pocula fecit. Et orphea quem in medio posuit &
 phillida amo ante alias: Et aulay in medio libabāt pocula bachi. Nec pa-
 tiebant antiqui in as greca nomina masculina finiri p rectū. ideoq; apud
 plerosq; reperitur Enea .pelea. anchisa. hermogora. at mō viciū esset nisi
 peleas eneas anchises hermogoras diceret. vt iam latinū declinatio gre-
 ca vsum obtinuerit. Simplicia verba sunt amo lego. probus territus: &
 his similia. Cōposita vero vt adamo plego: improbus perterritus. fiunt
 quoq; cōpositiones aliqñ ex duobus vt pterrītus: ex per & territus. ali-
 quando ex tribus vt imperterrītus: ab in per & territus. Putat quoq; ci-
 cero capressis ex eo fieri qđ est cape si vis. Et sunt qui lupcalia interpre-
 tentur. ludere p caprū. Iungunt aut verba ex duob; latinis integris vt
 supfui & subterfui: q̄uis ex integris an cōposita sint queri possit: aut ex
 integro & corrupto vt malivolus. Aut ex corrupto & integro vt nocti-
 uagus. Aut ex duobus corruptis: vt pedissequus. Aut ex nfo & pegri-
 no vt biduum. Aut ecōtra vt anticbato. Aut ex duobus pegrinis vt epi-
 redia & antixps. Epi greca prepositio est. Rede gallicū vehiculum: neq;
 grecus inde neq; gallicus dixit epiredium. Romani sū ex alieno vtroq;
 fecerūt: propria vero verba illa dicunt que illud seruant ad qđ primū de
 nominata sunt: vt flumē qđ aquarū multitudine fluit semp. Torrens qđ
 inundatiōe tumescit: siccitate deficit. Atq; in his cognoscēdis recteq; lo-
 candis nō parua diligētia opus est: vt edem p tēplo dei p domo magni
 viri: nō ecōtra dicamus. Aut laborē pro dolore aut dolorem pro labore
 ponamus. Translata vō dicunt que aliā natura intellectū: aliū loco pre-
 bent veluti gēma: s̄m naturā preciosum lapillū significat: ex loco transla-
 ta in locū significare guttā potest: quā viciis putata mittere solet: seu pul-
 lulantē primo veris tepore ramusculū. Transfertur aut verbū ex loco in
 quo primū fuit: in aliū in quo aut propriū deest aut translātū pro pprio
 melius eē videtur. Compellitq; nos verba transferre aut necessitas: aut
 vtilitas. Necessitas vt iam de gēma diximus. nec em̄ nomē aliud habuit
 rusticus: q; se monstrantē primo ramusculū siue guttam liquoris exinde
 manantē appellaret. Necessitate quoq; durū hominē dicimus atq; aspe-
 rum: quia nō habemus propriū quod demus his effectibus vocabulū:
 vtilitas bisariam diuiditur: quia vel significantius vī ornatiū q; propri-
 is trāllatis vtīmur. Significantius dum dicimus hominē incensum ira:
 aut inhamatū cupiditate aut errore lapsū. Iratū em̄ & cupidū & erran-
 tem proprie licuit sed min⁹ significanter. Ornatus causa multa interponi
 trāllata solēt: vt lumē ofonis. gener⁹ claritatē: contionū pcellas: eloquē-
 tiē fulgura. Modicus tñ atq; oportun⁹ translatois vsus illustrat ofonem.

frequēs aut & nimius obscurat & tēdio complet. Cōtinuus vero in allegoriā exit atq; enigmata. Nec parū iudiciū necessariū est: vt que cōtinua que vel deformis translatio sic cognoscatur. Hōesta profecto mibi atq; iocūda diuī Augustini translatio videt: dum in sermone innocentum inquit. Qui vero dicunt martyrum flores: quos in medio frigore infidelitatis exorcos: velut primas erumpentis ecclesie gēmas quedā persecutio: ns priuina decoxit Cicero castratam morte. Affricani rempublicam inepte dici existimauit. Quid si illū audisset qui p̄stacum ait monetare verba: quia voces emulari n̄as conatur. V̄itata sunt verba que cōmuni tērantur vsu: & his tutius vti possimus. Cicero dicit que primo dura fuerunt vsu molliri nec tēpore suo satis audacter vrbānū dicebant. nec viuo quīntiliano practicā ac bec hodie trita sunt quis antiquorū vel scandaluz vel gebennam dixisset: sed ista nobis lectio euangelica tradidit. Hinc id Horatii verū reddidit. Multa renascē que iam cecidere caduntq;: que nūc sunt in bonore vocabula si volet vsus. Quē penes arbitriū est & ius & norma loquēdi. Ficta vocabula sunt que sibi quisq; nouiter fingit vt apud Horatiū. inimicat vrbes: hoc est inimicitias facit. Idem quoq; verbum fingere videt alio loco: volucrisq; sati tardauit alas hoc est distulit. Seruius ait quibusdā verbis olim sacerdotes amasculari fuisse moris vt amplius coire nō possent: verbū est ex masculo fictū: sed nō licet omnib; verba fingere verba noua. Qd̄ em̄ ait Flaccus licuit semp; licebit signatum presente nota producere nomē: vt silue folijs patronos mutant in annos prima cadunt ita verborū vetus interit vsus. Et iuuenū ritu florēt mō nata vigentq;: ad eos referendū est: qui iā orando atq; scribendo magnum sibi nomē fecerūt. Sicut tibereti; q; primū dixit obsequi & beat; inuentor messalia atq; mirabiliū excogitator. Aug; q; mediocri sunt ingenio nō inuēire vocabula s; inuētis vti debebūt. in oib; at v̄bis siue noua sint siue antiq; siue n̄a siue aliena siue ppria siue trāslata: null; bonor fuerit nullaq; laus nisi bñ reb; accommodet. Cūq; duo sūt tantūde significātia eo vti p̄stat qd̄ meli; sonat vt facili; intelligat vt bñtudine q; poti; dicas

De variatiōe dictiōnū & declinatiōe tēporū & casuum.

Ognita vero natura verborū diminutiōes declinatiōes deriuati
c onesq; p̄noscere oportebit. Memineris scabellū ex scamno: vinū ex villo: ex paruo pusillū. Ex pinna qd̄ est acutū bipennē que securis est vtrinq; habens aciem. At ex recto qui bos ē fieri bouem & a lauando fieri lotū atq; illotū: variāt nāq; plurimū dictiōes & i casib; & tpi; bus & in nūeris & in modis: vt bec tradita sunt apud grāmaticos admodū diffuse. Nec p̄positio cōiūcta v̄bis sp̄ eūdē remanere patit sonū vt cadat excidit: calcat exculcat testionio si: fuerūt q; pepegī ex v̄bo pasciscor descendere putauerūt qd̄ mime verū ē. Pasciscor nāq; p̄terito tpe pact; sum ex se format: nō pepegī qd̄ qntilian; ab eo affirmat p̄ficisci qd̄ e paco. Inuentū est em̄ in duodecim tabulis pact; cuius ē sile cadunt. at hoc ex ca-

do sumitur: sic ergo & pacit dixeris ex paco. Cado cecidi pteritū habet, paco pepegi. Ad hec adiciēda sunt genera ne masculinū dixeris qđ femi- ninū sit aut neutrū aut cōe. Post hec qđ maius ē cōnexiones verborū & nominū quo pacto fieri debeāt. Sciendū est vt apte pnomina picipiaq; locant. ne aduerbia ppositiones interiectionesq; negligant. Cauendūq; tōtis animi viribus erit. vt in omni verborum pñuciatōe barbarismi se- ditas absit.

Barbarismus cōmittit in cōmixtione idiomatū.

Arbarismus quidē ex multiplici manat fonte. Ex gente vt si lati-
b na in oratione vocabulum astrum vel hispanum vel theutonicū
miscas: quod nō sit vsu latinum. Ex natura vt si insolenter min-
citer ac crudeliter loquaris: barbare nanq; dixisse videberis ex alteratiōe
dictionum vt si detrabas vel addas vel varias syllabas vel litteras aut de
loco suo transeuntes. vt tīnga placentinus qui percula pro gula dicebat.
duplīcis ab bortenſio barbarismi notatus vicio. Hoc tamen apud scripto-
res carminum aut veniā sepius aut laudem meret. vt virgilius. Nec spes
libertatis erat nec cura peculi pro peculii. Et alibi. Cingite fronte comas
& pocula prior gite dextris: prior gite tanq; prior gite dixit. Et iuuenalis
adiiciens syllabam de nerone sic ait. Quales sunt epulas ipm gluisse pa-
tamus in duperatorem: pro imperatore metri mensura deposcit. Quedā
sunt verba que si proferant singula viciosa sunt. iuncta vō sine reprehē-
sione dicuntur. Nam & dua & tre & pondo barbare sapiunt. Et duapo-
do & trepo dō recte dici. Quintilian⁹ affirmat. Nec barbarism⁹ absuerit si
q longa ē syllaba breuiter pñuciaueris: aut correptā pduxeris qđ poe-
tis aliquādo pmissum est. vt italicam fato profugus lauināq; venit. Virgī-
lius em italicie primā syllabam que breuis est vbiq; pductam facit.

Qualiter & quādo cōmittit viciū soloecismi.

Oloecismi quoq; viciū multifariā cōmittimus vt cum suum rei
s non reddit genus: vt si hunc arborem dixeris quod semineū est.

Corricē tamē & amarū possumus & amarā dicere cui sit vtriusq;
virgilius auctor: si verbo vel participio vel prepositioni non redditur su-
us casus soloecismus adest: si vnum ad te vocans venite dicas: aut si plu-
res a te dimittens ita loquaris abiaut si dicenti quem video ita accurris.
aut reus eris soloecismi si magnum peculiolum aut grandem te dixeris
equulum possidere quis improprie loqueris non tamē cōmittis soloe-
cismum. an & aut cōiunctiones sunt: si tamen requiras: hic aut ille fuerit
in viciū cadis. Nec minus peccabis si pro illud ne feceris nō feceris di-
cas. Quia licet ne & non aduerbia sunt: alterū tñ negādi alterū vocandī
est. In sacra tamen scriptura repertum est. Non furtum feceris cum fur-
tum fieri probibetur: sed ibi quoq; vt in poetis multa licenter qđ signata
magis dicuntur. Quedam sunt que singulariter dumtaxat effertur.
quedam pluraliter em. Quedam per paucos casus dici volunt: cōmutata

verò soleo cismū habēt. Nec em̄ nex mibi instat dicere licet: neq; mortes imminēt: q̄uis & hoc aliquādo pmittat si referat ad plures. Nā vnus vnā tm̄ mori mortē potest. Nec paterno mani sacra factio dicendum est. sed paternis manibus. Habent aut̄ nonnulla soleo cismi faciē nec tamē viciosa sunt: vt tragedia tibiētes. Ludi floralia & megalēsia stemata: bec nominant̄ frequētiōra quidē apud poetas: sed oratoribus quoq; permixta sunt & nomina feminina quibus mares vtunt̄ & neutra quibus femine vt silla: catilina: iugurta: messalia: galba: dolobella: agrippa: gliceriu: dortium: philortium: eustochiu. Nec viciū habēt. In quibus oib; si qs vicio carere vult quattuor em̄ noscere oportebit. rationē: vetustatē: auctoritatē: cōsuetudinē. de rōne primū est transigendū tē.

De analogia & etbimologia.

Actionē que de grāmatica pot̄ analogia prestat aut etbimologia:
r Ex his tm̄ nō tantū ratio q̄ exemplū valet: quia cōsuetudinē seruiunt: ob quam rem inepti sunt qui pertinaciter deriuatiōibus aut similitudinibus magis herant q̄ cōsuetudini: vt qui audaciter dicere volunt: nō audacter: & conire nō coire: & frugalis nō frugi. licet omnes oratores aliud sequantur. Analogia ex latini greco in latinū translata pro portio nuncupatur: potestq; dici similiū ratio. Huius vis est vt illud qd̄ dubiū est: ad aliqd̄ simile referamus de quo non querit̄ vt incerta certis probemus vt si queramus: sintis femininū sit an masculinū: simile illi sit panis: si dubiū est domu dicendū sit an hac domo: similia sint anus manus. Si scire cupias an serueo es: sit media syllaba longa vel breui. erunt illi similia prandeo spongeo pendeo que spondere prandere pendere faciunt: media m̄q; pductam retinent. Sed multa est in his deceptio. Repertum est apud lucillū feruit aqua & feruet nunc ad om̄ia vt sit feruio. is. it. Virgilius quoq; feruere litora late: media correpta dixit. Nos etiā in domo sumus: nō in domu dicere solemus. Lupus & lepus nō minus conformia sunt q̄ panis & funis: lepus tm̄ epichenū: lupus masculinū ē q̄uis barro lupū feminā dixerit: Enniū secut̄ & fabiū pictorem.

De etbimologia que verborū requirit originem.

Etbimologia que verboꝝ exquirīt originē multam habet eruditionem. Hanc alii notitiōē appellarunt: alii veriloquium: s; qui vim potius intuiti sunt originationē vocitaret. Eius exinde marcus telius in se posuit tamen se esse hominem frugi probare voluit: non quia esset abstinent. Nam id quidē mentiri non poterat: sed quia vtilis multis id est fructuosus vnde sit dicta frugalitas. Huius etbimologie qui dam nimis studiosi verba paululum dedinata variē & multipliciter aut correptis: aut productis: aut abiectis: aut detractis: aut mutatis de loco literis vel syllabis ad suum vsum reducere conantur. Ita vt in paruis ingeniis a fedissima vsq; ad ludibria dilabātur: vt sunt qui hominē propterea appellari putant: quia sit humo natus: tanq; primi mortales ante no-

men imposuerint terre q̄ sibi. Licet em̄ genesis testimonio arde nomen
deus indiderit: nō tamen bumū appellauit sed bumī vocabulum postea
natum est. Alia verba quasi ab aere verberato & stellā quasi luminis stil-
lam. Et celibes veluti celites: quia grauissimo vacent onere: et vniennam
quasi biannam dici stultissima ratione iudicant: quia duobus annis sulci
cesaris obsidionem pertulerit. Cum viuentē Iulio nondum condita fue-
rit: et in eius initio non vnienna: sed flauianum appellaretur. Sed cui non
venia dabitur quando teste Quintilianō magnus varro deceptus ē. Is
em̄ agrum propterea dictum putat quia in eo aliquid agat. Et graculos
quia gradatim volant. Quintilianus autē alterū ex greco duci: alterū ex
vocibus suis denominari confirmat. Nec desunt qui propterea merulā
dici censeant: quia sola volat: quasi mera volans. Sed nō est in oībus ori-
ginatiōibus auscultandū: nisi fuerint ab illustribus oratoribus approba-
te: vel manifestā deriuatiōē pre se tulerint. vt consul a consulendo vī ad
iudicando. Nam & hoc cōsulare veteres vocauerunt. Vnde ast illud ro-
gat vt boni consulas idem bonū iudices. Nec te lateat etymologiam vt
predictū est seruire consuetudini. Hinc triquatā siciliā nō triquadri-
am. Et meridiem nō medidiem dicimus. vetusta verba maiestas quedā
vt ita dixerim religiose cōmendat. Nam q̄ sunt a vetustate repetita: non
solum magnos assertores habēt: sed etiā asserūt grauitatem orationi nō
sine delectatione: cū & auctoritatem antiquitatis habeant: & quia inter-
missa sunt gratiā nouitati similiter pariūt. Sed opus est que crebra sunt
nec manifesta: quia nihil odiosius affectiōe nec vtiq̄ ab vltimis & oblit-
teratis repetita t̄pibus. Meminisse oportet fauorini philozoppi: qui vt
est dictū apud agelliū denotibus adoleſcētī verborū cupidissimo pleras-
q̄ voces nimis prestat & ignotissimas in quotidianis cōmunibusq̄ ser-
monibus exprimēti. Ennius inquit & fabricius & comētanus antiquis-
simi nostri & his antiquiores Horacius. Trigimera & plane & dilucide
cum suis fabulati sunt. Neq̄ aruncoꝝ aut siccanoꝝ qui primi coluisse ita-
liam dicunt quicq̄ dictasse pegrini reperim⁹: sed etatis sue verbis locuti
sunt. Tu autē pinde ac cū matre euandri nūc loquere smone ad huc mul-
tis annis iam desito v̄eris. quia scire atq̄ intelligere neminē vis q̄ dicas
Nōne hō inepte vt qd̄ vis cosequaris abunde taceres. Sed antiquitates
tibi placere ais q̄ honesta & pulcra & sobria & casta sit. Viue ergo mori-
bus preteritis. Loq̄re verbis p̄sentibus. Ad id quoq̄ a G cesare excellen-
tis ingenii ac prudentie viro in primo de analogia libro scriptū ē. Habe
semp in memoria atq̄ in pectore vt tanq̄ scopulū sic fugias inauditū atq̄
insolens verbū. Adhibēda ē igit̄ moderatio ne vel nimia sint vel nimis
obscura vel oīno refutata q̄ a vetustate v̄ba reperiunt. Quis em̄ nūc nox
pro nocte: aut ym p̄ eū diceret: at bec bñt duo d̄cim tabule sic em̄ illic scri-
ptum fuit. Si nox factū surtū fuit: si ym siue occiderit iure cesus esto.

Quos autores imitari licet & a quibus est autoritas requirēda.

Veritas ab oratoribus vel hystoricis peti solet. Nec minus a poetis quando non magis hoc quam illud modulatio metri deposcit. Qualia sunt immo de stirpe recisum & aeris quo congeslere palumbes. Et filice in nuda ex quibus scimus stirpem masculini generis: et palumbem & filicem feminini esse: cum metrum in mutatione generis nil requisierit. Sumorum autem in eloquentia virorum iudicium pro ratione & velut erretur honestus est magnos duces sequentibus. Sed hoc quoque videndum est ne nimium antiquos imitemur aut nimis obscuros. Nam & si potest videri nihil peccare qui utitur his verbis que summi auctores tradiderunt multum tamen refert non solum quid dixerint animaduvertere: sed etiam quid persuaserint. Oratio preterea cuius summa vis est perspicuitas quamque viciosa fuerit si egent interprete. Quis modo nocte concubina dixerit & hac noctu filio pendebit euturia tota quamvis utriusque sit Ennius auctor. Quis lucrum & habundum ut Catbor: Quis gladiola sicut messala pronuciauerit.

De usu loquendi & deriuationibus terminorum.

Vperat igitur consuetudo certissima loquendi magistra. Cui & rationes cedunt & vetustas & auctoritas omnis parere cogit. Vtendum est finone ut numero cui publica forma est. Nam pene ridiculum fuerit: malle finonem quo locuti sunt boies quam quo loquuntur. Exposcebat ratio ut inuidere te sicut videre te dicerem? quod actum in menalippo dixit. Quis non florilegium inuidet meum? Cicero tamen dicit hoc consuetudine prohiberi iduare: unde idus dicte sunt: vetusti entruscorum populi idem esse aiebant quod diuidere: unde vidua quasi valde iduaria: id est diuisa: aut a viro diuisa. Hodie nemo dixerit iduare quamvis nobis idus sit iduasque consuetudo dimiserit. Nec die quinte vel die quinti copulate per aduerbio quisque scribere ausus fuit quamvis pompeiana versus suffragetur auctoritas: qui est ex attelliana que matibia inscribitur dies hic sextus cum nil legi diequarte moriar fame die pristinae. Eodem modo auctoritate non indoctorum veterum reperitur dictum quod significabat die pristina: non idem priore quod nunc pridie dicitur: consuetudine magis hoc quam illa probante. Sed est hic quoque iudicium necessarium: ne passim vulgus imitemur. Constituendum est in primis quid sit ipsum quod consuetudine appellamus. Nam si ex eo quod plures faciunt nomen accipiat: periculosum dabit preceptum ut Quintilianus ait: non orationi modo: sed quod maius est vite. Unde enim tantum boni in pluribus que recta sunt placeant. Non in multitudine sed in paucitate sapientia reperitur. Nec eloquentia populi: sed est paucorum. Maximus est eorum numerus qui comas nutriunt & in gradus frangunt. Et qui perpotant in balneis qui summo studio cenas insectantur: qui lucris illicitis qui libidini seruiunt. pauci qui ab his abstinent: absint: ut illos imitemur: istos fugiamus quam multi sunt qui verba latina depravant. Pro eo quod est amare atque insequi veneris cupiditate: feminas hominamque huius terre populus dicit. Sumptus qui sunt ab itinere

tibus ceralia vocant. Quando venturum quendam significare vult ipse inquit non venie sed erit dico venire. Quid igitur sequemur ne istos quia plurimi sunt: & loquendi consuetudinem ex multitudine recipiemus? fateatur hic error. Non enim quod viciose quis multis insiderit pro regula sermonis accipiendum erit: quia non vicia sed mores boni consuetudinem faciunt. Sicut ergo viuendi consensum bonorum sic & loquendi consonantiam eruditorum appellari & imitari consuetudinem oportebit. Succincte tibi & admodum breuiter que sunt fontes prime partis grammaticae: non expressimus sed indicauimus quibus potare te tui poterunt: debebuntque preceptores prietiani & aliorum qui signate locuti sunt libros aperientes. Nos interea secunda partis intentio que sit in medium afferamus.

Quod peritiam loquendi nullus assequitur nisi poetas hystoricos & oratores perlegerit diligenter.

On catenae sunt inter se discipline: nec vnquam quisque adipisci potest nisi lumen alterius consequatur. Quis enim recte loquendi peritiam habet nisi poetas viderit hystoricos & oratores perlegerit? Quod ratio nis est quod auctoritatis est ac consuetudinis in grammatica: unde nisi ab his sumitur, vult ergo secunda huius discipline particula non solum praefatos auctores legi atque intelligi: sed omne scriptorum qui disertis fuerint & probati discuti genus. Non propter hystorias modo: verum etiam propter verba que frequenter ab autoribus sumuntur: ideo conducibile & necessarium est: ut ad colligendos preceptores tui non parum diligentes sint: veteres instituamus ut ab Homero atque Virgilio lectio incipiet: quis ad intelligendum eorum virtutes opus esset firmiori iudicio. Sed huic rei superest tempus. Neque enim semel legentur. Interea vero & subtilitate heroici carminis animus periculis affurget: & ex magnitudine rerum spiritum ducet & optimis imbuet: quod Augustinus quoque probat in primo qui de ciuitate dei inscribitur libro. Sed tibi non video quomodo greca tradere possit cuius rei preceptor abest. Dicerem autem etiam illa tibi addiscenda si facultas adesset. Nam & ad regnum hungarie melius dirigendum cui greci complures subsunt non parum conducere & ad latinam orationem multum tibi luminis afferret littere grece quas non pauci latinorum imperatores maxime didicerunt. Plus enim apud me valet magni Carthagenis auctoritas qui vel senex grecis litteris operam dedit: quam gaymarii qui eas litteras turpe putauit discere quarum magistrum seruient: sed nobis voluntas adest: facultas abest. ideo de latinis dicamus: quorum non tanta inopia est ut cum his efficere latinam orationem non possumus & pleniorum & ornatiorum.

Quomodo germanie partes poetas despiciunt & theologi colunt.

Cur tunc mihi de poetis eorumque lectiones suafuro: mihi turba illorum insultabit qui videri magis quam esse theologi volunt. Quid tu nobis ex italia poetas adducis inquit: sanctosque germanie mores enervata poetarum lasciuia corrumpere properas. Nunquid obiectum est ut

probrum a romanis tuis marco nobiliori q̄ in etholiā consul poetā En-
 nium duxit. Nūquid tuus Cicero quē sequeris quē imitaris in tūcula-
 nis questionib⁹ recte poetas edoctos a Platone comemorat ex ea ciuita-
 te quā finxit: cum optimos mores et optimū reipublice statū exquireret.
 Quid Boetius: nūquid poetarū musas scenicas meretriculas appellauit?
 Quid diuus Hieronym⁹ inquit propterea se verberatū ab angelo dicit:
 quia lris incūberet secularib⁹. Abi tu pcul a nobis atq; poetas tecū refer-
 to. Neq; ab his iuriste qdā discrepabat: quorū doctrina nō in textib⁹ sed
 in glosis beret: q̄q; nihil ornati⁹ in iure ciuili reperiri censent. Autentico
 rū libris quib⁹ pauca rñdētes dicim⁹. Si oēs qui sunt boies in germania
 idē sentiēt: libētius migrabim⁹: q̄ cū tāta ignorātia aut cecitate morabi-
 mur. Sed sunt et his in regionib⁹ viri docti q; poetas & oratores magno
 pere colūt: nec argumētis mouent aduersariorū. Lic; em̄ detractores no-
 bilior tulerit nō tñ detrahētī multitudini cessit: imitatusq; ipm ē Africa-
 nus maior: qui nō content⁹ poetā dilexisse statuā eiusdē Ennii suo & ma-
 iorū suorū sepulcro imponi iussit vt si decertatū de autoritate fuerit plus
 pōderis in africanō nobilioreq; dixerim q̄ reliqua ppli multitudo pos-
 sit hēre. Nec difficulter auertit Platonis auctoritas q̄ a Cicerone refert.
 Audi q̄ Cicero subiūxit bec ei⁹ vba sunt. Sed qd poetis irascimur: virtu-
 tis magistri pbi inuētī sunt: q; summū malū dolorē dicerēt. Atq; lubinde
 refert exēpla pborū q̄ multa: q; doctrinā introduxerūt pniciosā. Qua er-
 go ratione poetas excludit Plato: eadē philozophos oportuisset expel-
 lere. Quid de theologis dixerim: Quis error in fide nō a theologis pro-
 sectus: Quis arrianam induxit vesaniā: Quis grecos ab ecclesia sepa-
 rauit: Quis bobemos seduxit nisi theologi: Romani quondā omē me-
 dicorū genus ex vrbe pepulerūt: quia multa in his facinora sunt reperta
 postmodū vero castigatis fontibus innocentes receperunt. Quid orato-
 res: Nonne ait Cicero ciuitates cōplurimas propter facundiā malorum
 hoim funditus fuisse deletas. At licut nec oratores: nec medici. nec theo-
 logi nec philozophi: omēs propter aliquos malos respui debēt: sicut nec
 vniuersi poete propter nōnullos vicia sunt abhorredī. Alioquin & ipse
 Plato fuisset ex ciuitate quam formauit eiiciendus. Cū & tragedie dedi-
 tus fuerit & carmina eius apud Macrobiū ferantur: ex quib⁹ cōstat ipm
 fuisse poetam: nec Cicero in ea ciuitate mansisset qui nō solum poetarū
 maxim⁹ cultor fuit: sed libros quoq; tres de suis tēporibus poetico mo-
 re carminibusq; descripsit. Quod ex boetio videtur obiectū non tam fo-
 lutionē q̄ risum meretur. Quis em̄ caciinnū retineat: cum damnari poe-
 tam a poeta referatur. An nō est ipe Boetius vir poeticus: Nā ipa pbia
 que cū eo loquit: vt plurimū versibus agit & nōtionibus. Quot sunt ibi
 fabule: quot metroq; genera. Similis illi videt Boetius qui iurabat non
 ee iurandū. Sed nec hoc Boetio imputamus: magno tū pbo tum poete
 isti sentiūt: sed aliā illi fuisse mente existimam⁹: de qua nunc dicere longū

esset. Ad Hieronymū veniō cuius optare qui viuūt om̃s sequi vestigia.
Sic em̃ eloquētia vitēq; sanctimonia cūcti eēmus p̃diti. Qd̃ opus ē illum
oblicere qui postq; gētilia studia plastratus ē oīa: tñ demū verberib⁹ affe-
ctum se dicit: feci me iudice hoc in negotio sicut in re familiari puerbi⁹
est florentinorū. Sic illi aiūt. Cū domū vndiq; oppleueris: tūc vt recte vi-
uas memēto. Si caret hic vndiq; poetarū dictis: nec versus ē vsq; ei⁹: qui
nō tullianā redoleat eloquētiā q̃nis & ciceronē & seculares quosuis co-
dices abnegauerit. Sic de ceteris ecclesie doctorib⁹ dixerim quorū sicut
dīam q̃ muta fuisset alioquin illustrare poete. Nec mirū cū doctor xp̃i
ant̃ exercitus & orator inuictus apl's Paulus poetarū volumina plegerit
quorū versus in eplis eius inserti reperiunt̃. Nā qd̃ ad Tytū scribit Hie-
ronymo teste. Cretēses sp̃ mendaces male bestie ventris pigri versiculus
est epimenidis poete. Alibi q; Menā dri senariū posuit. Corrūpunt mo-
res bonos cōfabulatiōes male. Nec mirū si apud latinū metrū nō seruat
ad verbū expressa translatio. Cū Homericus eadē lingua versus in pla-
vix cohereat. Latus ad disputandū campus & materia diues. Possent in
fini pene adduci qui stas seculares & p̃sertim poetas cōfirmāt legēdos.
Nempe Cyprianus vir eloquētia clarus & martyrio firmiano narrante
mordet q̃ aduersus Demetrianū scribēs testimoniū vsus sit prophetarū
& aploz que ille ficta & cōmētariā eē dicebat. Et nō potius phoz & po-
etarū: quoz autoritati ethnicus cōtraire non poterat. Sed quid opus est
alios post Paulū citare testes: aut cui fidē prebebit: qui Paulo nō credit.
Sequat̃ quisq; si vult errorē suū: nos cū Paulo ceterisq; sanctis & erudi-
tissimis viris poetarum lectionū nedum non vitabimur: sed amplecten-
dam ceteris modis legib⁹q; suademus.

Qz nō omnibus poetis dictis adhibēda est mens.

On em̃ possim quosq; poetas legi atq; his herere totos puerō,
n rum p̃cipimus aios. Nā cū pleraq; in his amatoria victiosaq; sint
nō oībus q̃ ab ip̃is dicunt̃ adhibēda est mens. Sicut nec theolo-
gi nec phi oēs audīdi sunt. Sed cū excellentiū virorū dicta aut facta cō-
memorant tūc tota mēte moueri & inflāmari lector debet: maximeq; aō-
nari: vt ip̃e talis sit quales illi fuerunt. Cū vero improborū boim mentio
incidit: fugiēda est illorū imitatio. Audi Basilīū sanctissimū atq; peritissi-
mū virum. Nos inquit ille laudamus poetas: cū non iurgiā referūt: neq;
cū scurras aut amantes aut ebriosos aut dicates imitantur: neq; cū diuite
mēsa cantuq; dissoluta felicitatē diffiniunt. Minime vero cum de diis ali-
quid dicūt & maxime cū de illis ita narrant quasi plures sint atq; discor-
des: & paulo plus eadem bec dicenda sunt ait de ceteris scriptoribus: &
tunc maxime cū ad voluptatem leguntur. Et iterum: sed tunc potissimū
oratores amplectimur: dum aut virtutes extollunt aut vicia esulminant.
In lectionibus igitur poetarū & aliorum scriptorū imitari apes decebit.
Vt em̃ ex floribus ceteri nibil sumunt preter odorem & colorem. Apes

vero etiam mella sciunt inde excerpere. Ita qui non solum festiuitate se-
quuntur: verborum aliquem fructum percipere possunt. Nec insuper a-
pes omnes pariter flores adeunt: nec si quos adeunt eos totos absoluunt
sed eo ablato quod operi suo apertum sit: reliquum omne valere sinunt.
Non possumus facere qui diui Hieronymi rursus vtamur testimonio:
vt inde remedium prebere doceam? vnde vulnus fuit inflictū. Hic cum
in epistola ad oratorem vrbs scripta non ignorasse Paulum gentiles lit-
teras & vsum poetarum carminibus ostendisset: mox ita subiungit. Le-
gant em̃ in Deuteronomio domini voce preceptum mulieris captiue: ra-
dendum caput supercilia omnesq; pilos: & vngues corporis amputan-
dos esse. sicq; eā habendam in coniugio. Moxq; de seipso subiicit. Quid
ergo mirum si & ego sapientiam secularem propter eloqui venustatem
& membrorum pulcritudinem de ancilla atq; captiua israelitā facere cu-
pio: & quicquid in ea mortuū est idolatrie: voluptatis: erroris: libidinis:
vel prescindo vel rado: habes iam formam legendi poetas & autores ali-
os. Cum em̃ id ex his exceperis quod veritati consentaneū sit: cetera oīa
transgredieris: & velut in rosis legendis sentes vitabis. Ita quantū vti-
ter scriptum est accipiens: reliqua que nocere possunt declinabis. princi-
pio namq; cuiusuis discipline quenam illa sit desiderare oportet & ad fi-
nem dirigere. Et quoniā ex hac vita per virtutem ad meliorem per duci-
mur: virtus aut̃ q̃ multum a poetis multū ab hystoricis multo etiam ma-
gis a philozopbis laudatur: eorum verbis maxime inherendum est. Nec
em̃ parum habet vtilitatis consuetudo quedam & familiaritas virtutum
mentibus puerorum & animis infusa recentibus: cum valde inherere so-
leant & pene indelibiliter: que in tenera etate discuntur. Vnde Oratius:
Quo semel imbuta recens seruabit odorem Testa diu. Sic ex lectione ve-
terum & nouorum qui scribunt prudenter autorum duplex te autori-
tas comitatur. Nam & vitam studio virtutum efficies meliōrē: & gram-
maticam peritiāq; sermonis optimorū & ornatissimorum verborū &
sententiarū magnam suppellectilem tibi cōparabis.

Qui autores quīue poete pueris sint legendi.

Ed accipe rursus a nobis aliam regulā: & qui sunt autores tibi le-
gendi dum puer es noscito. Sunt poete: sunt hystorici: sunt p̃phi:
sunt oratores. Nam theologos in aliud tēpus referuamus: q̃uis
& bonū multi sine periculo vt post dicemus tradi puero possunt: qui t̃a
& ipsi philozophoꝝ nomine cōtinent. Nihil em̃ est qd̃ ignoratū p̃philo-
zopia p̃tereat. In poetis legendū qui tibi credendi sint p̃ceptores iudi-
ciū assit. Inter heroicos Virgiliū cunctis p̃ferant: cuius tanta eloquentia
tātaq; est gloria: vt nullius laudibus crescere: nullius vituperatōe minui
possit. Apud quem dicendi singula genera que quattuor eē putant bre-
ue: copiosum siccum: & floridū studiosus lector inueniet. Lucanus gran-
dis autor hystorie: & Statius admodum limitatus preteritū iri nō debet

Ouidius ubiq; tristis: ubiq; dulcis est: in plerisq; tamen locis nimia laetitia: predarissimū tamē opus eius: cui metamorphoseos nomē indidit propter fabularū peritiā quas noscere nō parui fructus est: nullo pacto postergandum est. Ceteri qui carmine scribunt heroico: remotissimi ab his sunt: versificatorumq; magis q̃ poetarum nomine sunt appellandi Claudianū & qui argonauticum scripsit minime contemnendos iudica uerim. Satyri apud nos hodie tm̃ tres inueniuntur: Oratius: Iuuenalis: Persius. Potest & Marcialis coquus satyrus videri: sed carmen satyre legem preterit. Horatius vir fuit multe eloquentie: doctrine Virgilio parum minor utilis est ubiq; siue odas: siue poetriā: siue sermones: siue epistolas legeris. Sunt tm̃ in eo quedam que tibi nec legere uoluerim nec interpretari. Iuuenalis alto ratis ingenio plerq; nimis licenter locutus est. In aliquibus autem satyris tam religiosum se p̃buit ut nostre fidei doctoribus in nullo cedere iudicatur. Persius nimis obscurus est: utilis tamen Marcialis perniciosus: quīs floridus & ornatus: ita tamen spinis densus est: ut legi rosas absq; punctione non sinat. Elegiam qui scribunt omnes puero negari debent: nimium enim sunt molles. Tibullus propertius catullus & que translata est apud nos Sappho: raro namq; non amatoriam scribunt: desertosq; conqueruntur amores. Amoueantur igitur: aut ad firmitus etatis robur reseruentur. Comedi plurimum conferre ad eloquentiam possunt: cum per omnes personas & affectus essent. Ex isto genere tm̃ duos habemus Plautum atq; Terentium. Tragedie quoq; perutiles sunt: sed latinum hodie preter Senecam (qui fuit magni Senece nepos) nullum habemus nisi Gregorium corario ventum qui memneret fabulam que apud Ouidium habetur in tragediam vertit. Cūq; in oratione grauitas & elegātia requiratur: illam in tragediis hanc in comediis reperiēs. Animaduertere tamen preceptorem oportet: dum tibi comedos tragedosq; legit: ne quid uicii persuadere videatur. Sed personas que loquuntur & effectus qui sequuntur considerari ponderariq; iubeat.

Qui oratores legi debent & q̃ Cicero pre omnibus.

o Ratorum qui legi possunt maxima turba ē: sed omnium candidissimus est Cicero: qui iocundus incipientibus & apertus ē satis. Nec prodesse tm̃ sed etiā amari pōt. Cūq; de officiis libris tibi nedū utiles verū necessarios arbitror. Scripsit & Ambrosius ad eius imitationē de officiis nō despiciedū opus qd̃ cū illo legēdū aptissime putauerim ut q̃ fidei nre ex Cicerone nō cōsonāt ex Ambrosio moderamē accipiant. Sunt ope Lactantiū limatissima. Nihil Hieronymi nō expolitum Augustini sunt emendatissimi libri: gregorio uti nō inutiliter potes. Nostri temporis Leonardus aretini: Guarini veronensis: Poggii florentini: Ambrosii monachi camaldulensis volumina tersa sunt: legentibusq; fructifera. Sunt & bystorici legendi pueris Liuius atq; Salustius: quīs ad

eorum intelligentiam profectu sit opus. Iustinus & quintus curcius & quem petrus paulus transtulit arrianus: in quibus vt non fabulosa sunt Alexandri gesta percurri debebunt: quibus adiungi Valerius hystoricus & philozopbus simul non indignus. Suetonius puero non est committendus. Ex genesi quoque ex regum libris: ex machabeis: ex iudith: esdra: hester: ex euangelis: ex achab: apolorum hystorie non sine magno fructu recipiuntur. Hystoria namque vt dicit Cicero est testis temporum: lux veritatis: magistra vite: nuncia vetustatis. Vtilissimum ergo est hystoricas complures nosse. atque in his se exercere: vt aliorum exemplo vel vtilia sequi vel noxia vitare scias. Non tamen vsque ad superuacuum laborem te volumus occupari: sed receptas aut a claris autoribus memoratas satis est hystorias didicisse. Nullo autem pacto vel bobemorum hystorias vel hungarorum atque his similes si me penes autoritas fuerit tradi puero permiserim. sunt enim ab indoctis scripte multas ineptias continent: multa mendacia: nullas sententias: nullos ornatus. Nam quod ait Plinius nullus est liber tamalus: ex quo non possit aliquid vtilitatis excerpti: ac propterea scriptorum genera quis lectioni committere videatur: non ad pueros referri: sed ad viros iam doctos debet. Pueri namque nisi ab initio rebus optimis imbuantur: ingenia deprauant. Nec possunt verum adipisci iudicium. Tantumque de secunda parte grammaticae satis dictum esse putato. Sed tamen pueris bonos auctores non ingeri: simul neque omnes tibi de necessitate audiendos nos arbitrari: & omni curandum studio duxerimus ne cumulatio laboris nimium odiosas tibi litteras reddat.

Quod reges & principes erudiri debent in scribendo.

Ertiam grammaticae partem superius in orthographia dictum est contineri: doctrina bene scribendi leuiuscula res fortasse videbitur: si tibi de hac quoque parte precepta tradiderim: quasi ridiculum sit. Regem scribendis se litteris occupare: beneque scribere ac velociter ac honestus vero negligi soleat. Sed non est alienum hanc etiam regi puero tradi partem: quae ad cognitionem & intelligentiam autorum non parum luminis praebet. Veteres quidem caesares relatum est complures scribendi peritissimos extitisse. Maximus pontifex qui nunc romane praesidet ecclesiae Nicolaus quintus ornatissime scribit. Et antecessoris sui similis virtus fuit Eugenii quarti. Nec patruelis tui gloriosissimi principis cesaris Friderici scriptio: quaeque reprehenderit. Quis enim raro principem scribere oporteat: cauendum tamen est dum scribit: ne muscarum litteras sed margaritas potius pingere videatur. Quae res alfonsum maximi & aliquando excellentissimi reges laudes nonnihil obnubilat: dum litteris quae de curia scribuntur suum proprium nomen adiciens serpentes figuret an litteras ignorat. Quod viciū vt tibi desit: aspice quod circa orthographiam monemus. In tenui labor est Virgilius ait non gloria.

De forma litterarum seruanda in scribendo.

Rhograulam in duas diuidimus partes: altera est vt nitide: alte-
 ra vt recte scribas. In primo videndum est vt elementa in suis ca-
 racteribus affinganē. vt neq; macra sint neq; corpulenta: vt q ro-
 tunda que quadrata que oblonga: que retorta sunt: suam formam custo-
 dian. Et hic quoq; duplex modus est: alter modernus: alter antiquus: ve-
 rustatum forma litterarum legibilior est mundior: castior ac grecis a qui-
 bus originem duxit ppinquior. Quęcunq; modū sequi puer voluerit in
 eo necessarium est exemplum dari sibi pulcerrimū atq; emendatissimū.
 Optima nanq; semp ad imitandū pponi debent. Quę si non possumus
 attingere: hoc tamen prestant ne cum vltimis despiciamur. Prouidendū
 quoq; non inutiliter fuerit: vt versus ad scribendum assumpti sententias
 habeant non ociosas: nec nomina barbara contineāt: sed honestū aliquid
 moneant: ex clavis electa poetis & autoribus fama celebribus vt sic puer
 quasi per ludum pphari discat & scribere. In secunda parte que rectam scri-
 pturam intuet plures tradunt regule: noscende sunt vocales: consonantes:
 mutę: liquide: & duplices litterę. Consideranda sunt verba simplicia qui-
 bus signentur elementis: vt cōpositoꝝ sil' obseruatio fiat. Sed hoc q; multā
 patit exceptionē: pluresq; fiunt & in declinationibꝫ & cōpositionibꝫ ne-
 dum litterarum: verū etiam syllabarum mutationes. Verba vō simplicia
 quibus scribēda sint litteris: vsu magis q; regula discimus. In qua re ma-
 gnum prebet adiuuamen lectio poetarum. In quibus mensurari versus
 breues aut longas syllabas demonstrantes: aut duplicari lras aut detrabi
 iubent. Hac ratione perdoctum est oppida p littera duplicata scribi opor-
 tere: quia poete longam eius primam syllabam ponunt: vt est illud Vir-
 giliū. Tot congesta manu prerupitis oppida saxa. Breuis em prior syllaba
 fuisset si vnum tm p sibi retinuisset vt est oportet. Oportunus aut quis
 ab eo descendat duplicare p voluit: sicut vsus doctoꝝ manifestat. Regule
 vō que de mutatione litterarū tradi solent: cōpositionem plerūq; respi-
 ciunt: que cum prepositionibus fieri solet. Expedit ergo nosse quomo-
 do ad ppositio cum diuersis dictionibus componat: & aliquādo d mu-
 tat in sequentē litteram a qua dictio incipit cui iungit: vt curro accorro:
 fero afferro: gero aggero: ludo alludo: nuncio annūcio: porto apporto: ri-
 deo arrideo: surgo assurgo: tollo attollo. De ceteris cōpositionibus que
 cum dictionibus fiunt ab his litteris incipiētibus. s. cum ad prepositione
 componant: aliquando aut perdit vt aperio ex ad & perio: agnitus: aspe-
 ctus: ascendo: asto: ascribo: astruo qđ vbiq; seruandum est: quādo dictio
 ni iugitur ad que. a. g. n. f. p. f. t. siue qua consonante incipit. In ceteris vō
 immutata d manebit: vt adhibeo: adhereo: aduoco: adquireo: non vt ple-
 riq; volunt acquireo. In quo forsitan hodie consuetudo rationem vicerit
 Ad & sum quādo simul cōponunt: sunt qui adsum & qui assum scribūt
 & tam docti hinc atq; inde sunt: vt in vtrāq; partem videri possit valere
 consuetudinem. Absum & apsum: optimus & optimus: vt quintiliano

placet scribi potest. quia b & p sonum cognatum habent. Preteritum & o
verbi absum & affui reperitur scripta & abfui: sed hoc rationi magis co-
gruit. Ab autē prepositio non consuevit b perdere cum quacunque dictio-
ne societur: vt abdo: abitio: abero: abripio. Qd si b mutat in consonantē
sequentē ex ad potius q̄ ex ab facta opulatio videtur. Amitto tamen nō
abmitto scribere consuetum est: & abporto s̄ interposito figuratur cum
sit ex ab & porto.

Quomodo consonantes geminari possunt & littere mutari.

Osse autē oportet scriptorem nullam consonantē geminari posse:
n si sequatur aut precedat consona: nisi L fuerit ante R que sequit̄
aut precedit vt affluo. affringo: suffragor: non dicimus translu-
mo q̄uis ex trans & sumo compositum sit. Possunt tamen tres conso-
nantes inuicem concurrere si nulla geminat vt obsecus strutio sextus.
Nam. x. duarum consonantium vim tenet c s simul g s. Ex p̄positio quā
du dictionibus adiungit̄ ab s̄incipientibus: non patit̄ s simul concurre-
re sed abicit illam. vt exurgo: exigo: exanguis: extinctus. At si cuz dictio
ne cōponatur ab s̄incipiente x mutabit in f vt effugio: effero: effrigo. In ce-
teris nec mutat nec mutat: vt excurro: exquiro: expello: extendo: extex
Nec alia reperitur ab L dictio inchoans que cum ex cōponat̄. E vō pre-
positio plerisq̄ dictionibus adiungit̄: ad quas ex componi non potest:
vt si dictionis prior littera d fuerit: vt educo vel cōsona vt euoca: euacu-
euebo: vell vt eluo: vel n vt enitor: vel m vt emineo: vel r vt eruo: nec ge-
minantur quouis modo tales consonantes q̄uis eiicio per duplex inscri-
batur: quia secundum i vocalis est non consona: seruatq̄ verbum eiicio p̄
totam declinationē i duplex vnum scilicet consonans & aliud vocale nisi
cum e littera sequit̄: vt eieci. In prosa quoq̄ verba queuis a iacio venien-
tia per duplex i scribi debent: vt eiicio: reiicio: abicio. In carmine vō ad-
uertendum est: an longa sit an brevis prior syllaba: si longa est duplicatur
si brevis simplex erit. Quisq̄ enim horum verborum vsus apud virgil-
lium reperitur. Titere pascentes a flumine reiice capellas. Nec est in quin-
to pede proceleumaticus: vt quibusdā visum est onidius. Quid mihi li-
nor edax ignauos obiciis annos. Apud statium. Pectoraq̄ inuersis obicit
fumantia muris. Et iterum. fontibus intentos abicit monstratq̄ cruorem
Atq̄ alibi. Abicit tectorem culmie summo. Conicio quoq̄ per duplex
i scribi. Quintiliano placet: in & con quando componunt cum dictioni-
bus ab L vel M incipientibus N in sequentē mutant litterā & geminat̄:
vt ludo: illudo: colludo: ruo: corruo: immuto: cōmuto: immitto: est autē
con p̄positio inseparabilis que non inuenitur nisi in cōpositione: & quā-
do dictioni sociat̄ que vocalem vel aspirationē habet in principio: amit-
tit n vt cohereo: coherceo: cobortor: fallit in hoc verbo comedo: compo-
sico ex con & edo: vbi propter consonantiam meliorem non abicitur n
sed cōmutatur in m.

Quomodo variant lre & deriuent dictiones a supinis & ppositiōib?
 Vb & ob si dictionibus iuncte fuerit ab. r. p. c. g. f. vel. m. incipien
 s tibus in sequentem consonantem. b. mutari consueuerunt: gemi
 nationeq; facere vt succurro: occurro: succido: occido: succumbo:
 occubo: succedo: occino: sufficio: officio: suggero: summitto: ommitesco:
 suppono: oppono: surripio. Ab bis tñ excipiendē sunt aufero: aufugio:
 in quibus. b. mutat in. v. Item abrogo: abrado: abrodo in quibus manet
 integra. Sub si verbo quatio adiungatur. b. mutatur in. c. fitq; sucquatio.
 Itē omitto nō ommitto vñ obmitto scribendū ē. Operio & eius passiuū
 operior simplicis p. scriptiōe tentat. Opperior: deponēs pp. duplex re
 quirat. Opinor: opinio: opitolor: opulētus vnum p. deposuit. Ob quoq;
 nonūq; r. sequente non mutatur euphonie causa: vt obruo: obrepo: ob
 ripio. Obscurus ex ob & cura confectum non mutat b. sed propter con
 sonantiam accessit f. Sic & in obsceno sit ex ob & ceno composito. Si vo
 ob & sub cum alijs q; vt pmissum est dictionibus componunt: in cōuul
 sam b. referunt lram: vt subdo & obdo. Dis q; & di ppositiōes insepa
 biles in solis cōpositionib; reperiunt: dis quidē cū dictionib; a. b. c. p. fa. l.
 cōsonante vel f. cōponi pōt: vt discerno ex dis & cerno: dispono: distrabo
 disjuncto: disuo: seruaturq; sine mutatione s. in verbo diffundo mutatur
 in f. & geminat: sic & diffiero & diffido: diminuo quoq; ex dis & minuo
 sed variat s. in m. que duplicat. Neq; pōt cum bylee verbis sic incipienti
 bus di componi nisi cum minuo: & tñ simplicis. m. fa. ibi. diminuo. Cuz
 ceteris di sepi? q; dis copulat: vt diduco: diluo: dinumero: digradior: di
 ripio. Trans prepositio composita cum dictionibus. a. b. d. m. vel. l. con
 sonante principiū habētib; n. & s. amittit. vt traduco: rano: traicio. In
 uenitur tamen & integre. vt transmigro & transduco: que videri possunt
 nō esse composita. N. lra neq; ante. b. neq; ante. m. neq; ante. p. locari pōt
 siue composita dictio fuerit siue simplex: vt summa p. duplex. m. Rom
 bus: pompeius: cōmunis: immunis: combibo: computo: imputo. In cō
 positis quoq; p figuram thesesim diuisis vt enūq; prudēs nunq; potēs
 vsus doctorū habet vt. m. ponat loco. n. q; uis videri posset ad suam natu
 ram in prepositione reuersam q; dum separta est quāq; sequēs dictio sup
 dictas in principio lras habeat nō mutant: vt in binis in pontificio in ma
 gistratu. Contra vo sit vt. f. c. d. q. s. t. in simplicibus ac compositis dictio
 nib; iuxta se perire nō sumant. m. vt confus: linq; cancer: mendax: centū
 anfractus quēcunq; q; cunq; tātūde: idē idē. In grec; q; dictionib; q; p ph.
 figurant idē seruandū est. Sed scribi. m. pñciari n. peritiores vplūt pom
 philus nimpba. Circum ppositio quādo cōponit cum dictione a vocali
 incipiente: integram seruat. m. vt circueo scribat pñcietur circueo. Cuz
 prepositio per. c. u. m. scribi debet. Atsi aduerbium temporis fuit per. q.
 .u. o. m. vt quintiliano visum est. Verum & quondā non condam scribi.
 Caiū cneū figurare. Caiū gñeū pñnciare vetustū moris fuit. Et sunt qui

hoc etiam seruant docti viri & vetustatis amatores. Ex quo fit vt nō semper vocis verum depositum reddāt sē: sed alterius altera sonū nōnunq̃ exhibet vt amantiū & amentū p t scribamus: & sonū c. pferamus. Litiū tamē & vitium qui sunt litis & vitis genitiui plurales nō mutant vocem ne litium. ii. viciū viciū putent. Ecōuerso fm quintilianū gaiū mulierē si gnificat: sed c. virum. Idem quintilianus quicquid scribendū censuit: vltorinus quicquid quasi diuisum sit & repetitū quid. qđ Casparino p gamensi magis placuit. Idcirco nō iccirco docti scribūt quasi nil aliud sit q̃ circa id. Quicq̃ tamē scribif non quicq̃ & inde nequicq̃. Sepe etiam cotingere solet q̃ c. in. g. mutet: vt in dictionibus numeroꝝ si pcellerint n. vt quadringēti ac si precedit. n. perseverat immobilis. c. vt trecenti ducenti. Interponunt & aliquando littere vt sonus melior fiat C. vt sicubi ex si & vbi t. vt idētidē ex idem & idem. p. vt emptum quod ab emi venit. b. vt ambio ex particula. m. in pfecta & co. f. vt obscurus ab ob & cura. l. vt obliquis ex ob & equus. r. vt dirimo ex di & emo. v. psonans vt bovis ex bos nominatiuo. k. lra inutilis est quintiliano teste cum in omnibus loco sui. c. lit. Vfus tamen habet vt karolus. kalende p. k. nō. c. scribantur Et quoniā orthographia multū cōsuetudini seruit: non est ab illa recedē dum: cum non scribēdi solum sed loquēdi quoq̃ atq̃ viuendi modum: quam boni doctiꝝ viri cōstituant: magistrā habere cōsuetudinē deceat. Aduerbiū interrogandī. cur per. c. potest & q. duplex. v. desiderat: vt quur. Grece dictiones que ab. r. principiū sumūt aspirari debēt: vt rbetor rbodus rbadamancus. Aspirat quoq̃ rbenus rhodanus. Priscis nanq̃ remporibus tam germani q̃ galli grecis litteris utebant & a grecis bec flumina nomina habent.

De aspiratione.

Via vō de aspiratione mentio intercessit: psequemur latius banc q partem. Omnia q ab ipso descendunt aspiranda sunt in principio & p. y. & v nō. p. scribenda: vt hyperbole byberboreus hypotera hypocrita. Similiter que ab ypos veniūt aspirationē habēt: sed per latinū .i. & p. duplex scribunt vt bippotentibaurus bippomanes bippodamia bippolites. At si bippus in finē compositionis cadit aspirationē amittit: cetera seruant vt pbilippus quod est a pbilos & amor & bippus equus quasi amator equorum. Hypo vō greca prepositio est que apud nos sub significat. Apud latinos nulla coniona aspirat. Seruius tamē excipit pulcer. Antiqui quoq̃ sepulcrum aspirabāt. Inchoa & inchoo aspiratū inueniūt: quia papias ex greco deriuatū putat. Seruius latinū esse contēdit Mibi & non mīchi. Nihil & nō nichil scribēdū ratio suadet. cum. c. nusq̃ aspiretur q̃ in pulcro & vt quidam volunt in inchoo & sepulcro. Quatuor preterea sunt cōsonantes que nostro more in grecis vocabulis aspirant. c. p. r. t. vt cbremes pbilosopb? retbor tbrafo. Que ab archos veniūt omnia aspirant vt archidyaconus archipresbyter architriclinus archieps

omnia aspirantur vt archidiaconus: archipresbyter: architridinus: archiepiscopus: patriarcha: monarcha. Similiter que a cyros veniunt: vt chyromatia chyromanticus chyroteca. chirologia. Que detorquentur ad nos ex grecis dictionibus in quibus f. sonare videtur: per pb. scribēde sunt vt pbebus pbeton pharus orpheus. Excipiūt filius & fama que licet a grecis dilapsa sint per f: tamē scribunt. Dicitur em filius a pbilos. i. amator: vel a pbilos qd est amor & fere grecū est & in prima syllaba nibil a greco differt: ac prima psona dicunt illi fero is: it. Et fama ex pbim greco verbo qd est dico: quia ex multorū dictis siue sermonibus oris fama. Quēcūq; veniunt ab etber & etbra & ethereus aut ab etbus & ethica & ethicus: aut ab orthos vt orthographia orthographus. aut a techā vt bibliotheca cyrotheca: aut a theos vt theologus theologia: aut a thesis vt sintheſis bipotibelis p t. scribi & aspirari debēt. Contra vō q a prothos anticato metatq; veniūt vt prothonartyr prothonotarius anticthesis anticatho catologus metamorphoseos methaplastus.

Grecā nuncq; transit in consonantē atq; idcirco deripiunt q yberus yberusalem yberemiāq; scribunt. Quis em aliena sunt verba nostro tū i. nō alienū volunt. Inter m. & n. nulla ratio patit locari p. maleq; a multis scribit columpna: tirampnus: contempno: autumpnus. Autumnus vero scribendū est: p. nō indiget. Sic somnū somnus amnis omnis solēnes summū. Mnestheus apud Virgiliū m. ante n. in principio seruat. At contempſi cōtemptū: prompsī promptū: dempsī demptum. Carpsī carptum emi emptum: compsi comptū p. retinent. Pessimus per duplex. ff. nō p. x. scribi debet: cū suplatiua in ximus nulla nisi maximus & proximus terminent. Moralia siue imitantia verba tam p. ff. duplicatum vt patrisso matrisso: fratrisso: q̄ p. z. scribi possunt: patrisso matrisso fratrisso. Nitor niteris verbū quādo ad conatum corporis refertur per x. nixus. ad animā vō relatū nixus p. vniciū s. preteritū format. At ista tibi de generaliorib; orthographie regulis scripisse sufficiat. Quod reliquū est de singulis vocabulorum scriptionibus ex autoribus frequenti lectiōe ipse tibi vsus ministrabit.

Qz pueri docendi sunt in rhetorica & dyaletica.

Nter grammaticę studia solent & rhetoricę precepta monstrari. Nam & dū leguntur oratores & poete: ipsius vis rhetoricę panditur. Sunt ibi scolares sunt ornatus: sunt sententie: vituperantur laudanturq; homines. Assunt iudicia: suasioes. Nulla rhetoricę pars est in poetis atq; hystoricis non exculsa. Sed in his vsus est. Regule apd oratores traduntur Ciceronem potissimum atq; Quintilianum. Est & Areſtotelis rhetorica hoc nostro sculo in latinū translata admodum utilis. In his te exercebis: ceteros fugito. qui seducere magis q̄ docere videri possunt. Sicut is qui nuper apud vniennam nouam rhetoricam edidit. in qua tametsi plurima ex Cicerone que sunt vera atq; vtilia cōmiscuit:

deprauatis tamen exemplis & verbis fecit: vt nec vtilia sint nec vera que docet fugiendus est hic: & abhorrendi si que sunt ei similes. Et in fonte fuerit potius q̃ in riuo potandum. Erunt ergo tibi non nulla artis rethorice tradenda p̃cepta: ex p̃batis & fama cultis autoribus recepta: vt scias oratoris officiu qd̃ sit: & oronis p̃tes inuenire disponere eloqui m̃orari: & nunciareq; rite possis. At q̃a te non tã bonũ oratorẽ q̃ p̃fectũ regẽ desideamus: nõ exigim⁹ a te Ciceronis aut demostenis eloquẽtiã: optare mus tamẽ te illa fore ornatũ: plurimũ nanq; tibi & splendoris & vtilitatis afferrent. Sed quoniã multa sunt que necessario iminent regibus edicẽdane alterũ oblit alteri: satis erit regi sacundia mediocris. Verum cuz inter p̃cepta rethorice silere dyaletica non consueuerit. Sũt enim quodã modo inter se cõuertibiles. Nam & ambe tum querere tum rationẽ reddere & defendere & accusare conant. Non ab re fuerit regem puerũ dyaleticis initiari p̃ceptionibus: atq; ita doceris: vt logice quam differẽdi diligentem rationem. Cicero diffinit cognitis p̃tib⁹ & diffinire & partiri & colligere sciat. Colligendiq; facultatem triplici diuersitate tractari non ignorat: quia vñ vers ac necessariis vel tantũ p̃babilibus aut aperuillime falsis argumentationib⁹ disputatio decurrit. Non tñ in hac re quoidam vniuerne magistros imitatione dignos dixerim. Nimis em̃ multum temporis in sophisticis in cauillosis exponunt argumentis: vt apud eos logicẽ studium non vtilitate sed morte terminet. Ob quã rem non probat inofficiosi heremũ suppliciũ neq; sextum pompeium Cicero: qui nimis magnam nimisq; multam opationem in geometria posuerũt. Neq; qui se totos dyaleticis ac iuri ciuili dederunt. Quis em̃ artes bmoĩ in veri inuestigatione versant: earum tamẽ studio a rebus gerendis abduci cõtra officium est. Quia virtutis omnis laus vt ille dicit in actione consistit: fugienda est omnis artis supuacua imitatio: que licet nihil mali videat habere: vacuum tamen laborẽ deposcit & abvtili negotio detrahit. Qualis fuit illius qui teste gntiliano grana ciceris ex spacio distante missa in agrũ continuo & sine frustratione inferebat: quem cum spectasset alexander: donasse eum dicit eiusdem leguminis modio: quod quidem primũ fuit illo tpe dignissimum.

An puero regi musica scientia sit cõmittenda.

Veri pot an musicẽ regi puero sit doctrina tradenda: cum vel parum vel nihil ad rem publicã gubernandã videat afferre. Neroni p̃bro dictum est & augusto: quia musicã nimis studiosẽ sectent. Et augustus quidẽ correptus abstinuit. Nero pamphilius insecutus est artem. Cum pialtem quẽdã Philippus macedo inter cenandũ vellet emẽdare: ac depulsandis cordis cuz eo dislerere: ait psaltes. Sup id abs te mali rex auertant. vt bec q̃ ego melius teneas ipse. Cõtra tbemiltodes dux grecicũ: dum in conuiuio recusasset lyram: habitus est indoctor. Socrates

phorā fons instrui lyra non verebatur in senio nāq; indoctus a musis atq; a grecis abesse verbum fuit. Exercitus lacedemoniorū musicis instructus modulationibus victoriā reportauit graccus suoz tempoz orator preci prius: consonantē sibi musicā cōsonare volebat. Quid David: nōne buis artis peritus fuit: cōcentuq; lyre laborāti sauli subuenire solebat. Hāc certe doctrinam ligurgus quoq; cōmendauit: quis leges lacedemonis durissimas dedit. Hinc apud veteres moris fuit in cōiuiis vt laudes be rorum atq; deorū ad citbarā cantarenē. Quid ioppas ille virgilianus: nō ne canit errantē lunam folisq; labores. Et cicero quibus confirmat autor eminētissimus musicum esse cum diuitiarū rerum cognitionē cunctam. Quid nos in tanta rerum varietate dicem? cum alii suadeant banc disci plinam alii dissuadeant. Sed certe non ars despici: neq; illius reprobēdiē vsus: sed nimis vsus excludendus est. Non esset huius discipline medio cris fugienda cognitio: si pceptores non viciosi repirēt. Plurimū nāq; spūs reficit & ad tolerantia laboris: exbilarat mētes nō imoderatus neq; lasciuus musicorū cōcentus. Hinc pitagoricis mos fuit: & cum irent cu batum & cum mane surgerent siquid tristicie foret: vt lyra suauiter cōcre pante diluerent. Artis autē huius rectorē alii pitagorā: alii moysen: alii tu bal predicant. Sed miror ego de pitagora fuisse gentiliū opinionē: cū ne mo poetarum nō orpheū musicē peritissimū referat: qui pitagoram non annis sed singulis antecessit.

An iuuenibus tradenda sit geometria in arismetica.

St & geometria teneris etatibus ostendenda. Nam & ingenium acuit & animū ad piciendū celerem reddit. Hec & arismetricam secum trahit: cum sit in numeros & formas diuisa. Et numerorū quidem noticiā etiā regibus necessariā nemo negauerit. Itaq; simul geometriā & arismetricā puerum insectari regem non dedecet. Qz si quis geometriā duxerit cōtēnendam: syraculanorum vocibus obrui potest: qui contra marcellum vrbi machinas admoventē vnus acbime nidis ingenio & geometrie viribus oblidionem protrahere longius po tuerunt. Est preterea in ea multum eruditionis: multumq; cautionis af fert: cum sepius ea que dyaletice concedenda videntur: ars bec minime concedat. Nam quis ita proponenti non credat: quoz locorū extreme lineae eandem mensuram colligunt: eorū spaciū quoq; qā bis lineis cō tinetur par sit necesse est. Ad id falsum est. Nam primū refert cui? sit for me illius circuitus. Reprehensi quoq; sunt a geometricis vt refert quin tiliani bystoria: qui magnitudine insularum satis magnificari nauigatio nis ambitu crediderunt. Nam vt queq; forma pfectissima est: ita & capa cissima est. Ideoq; illa circūcurrens linea si efficit orbem: ampli? spaciū complectetur q; si quadratum paribus horis reddat. Rursus quadrata triangulis: & triangula plus spaciū equis lateribus q; inequalibus con tinebunt. In collibus autē & vallibus etiā imperito patet plus esse soli q;

foli celi iugeri mensurā ducentos & quadraginta longitudinis pedes eā dimidio q̄ iu latitudinē patere notissimū est: & quis sit circuitus & quā- tum campi claudet expe dituz colligere. Sed tenteni & actoceni in quāq; partem pedes idem spacium termināt sed multo ampli⁹ claudunt. Que- libet vtilia captu sint atq; delectabilia: nimitū tamē impendi tps hisce arti- bus non suaserim: quia etsi sunt per illas transeuntibus vtilēs: diutius ta- men circa eas noxie fieri possunt.

An puer in astrononomia sit instituendus & rex precipue.

Ea astronomie moderata lectio regi puero negari debet: q̄ celos
n ostendit & archana superū mortalib⁹ pandit. Huius noticia ma- gnis sepe ducibus adiumento decoriq; fuit perides atbeniēsis cū solis obscuratione territi milites essent: meditarent q̄ fugā: redditus eius rei causis exercitum retinuit & victor euasit. Gallus quoq; suspicius cuz in exercitu lucii pauli propter lune defectionē militū animi: velut prodi- gio diuinitus facto terrerent: naturali rōne monstrata: securos reddidit animos. Nec dyron syracusanus cum ad delendā dyonisiū tyrānidem ve- nisset: quia platonis discipulus fuerat & astronomie peritus tali casu ter- ritus est. Qd si niceas in syciliā veniens non eodem cosus metu: pulcerri- mum atbeniensium exercitū perdidisset. Imbuendus est igitur & hac do- ctrina puer sine qua neq; poete plenius intelligi possunt. Semp aut cauē- dum est: ne sic vni iungamur arti vt reliquas deseramus. Neue naturali- bus inherētes studiis ac contēplationibus eoq; que moralia sunt postpo- namus: & rebus abducamur agēdis. Quereret aliquis forsitan quo pa- tto discenda sunt hec: & an tradi & percipi simul possunt. Negabunt ali- qui: quia confundat animus & fatiget tot disciplinis in diuersum tendē- tibus. At hi non satis pspiciēt quantū natura valeat humani ingenii: que ita est agilis & velox: vt in omnem (vt ita dixerim) partem spectat. vt ne quidem possit agere aliquid vnū tm: sed vti plura: non eodem die modo quin & eodem teporis momēto: vim suam impendit reficit: ac etiā re- parat animos varietas ipsa. Quis vō non obtūdatur si per totam diem vnus artis vnum magistrū ferat: sed in mutatione recreabit spūs: sicut in varietate moderata ciborum reficit stomachus. Agricole simul arua vi- neta oleas arbuta colunt: pratis: pecoribus: auib⁹ & animalibus curam accōmodant. Cur non pueri diuersas eodem tpe non momento dixerim disciplinas ediscant: quorū ingenia multo dociliora sunt q̄ iuuenū. Cura bunt igitur qui te puerum regunt: per diem diuersos vti magistros au- dies. Et nunc grāmaticē nunc dyaleticē nunc alteri discipline incūbas: nec suam locis suumq; corpis exercitiis tempus negabunt.

Quid eligendum sit & quid fugiendū puero. Capitulum vltimum.

Eterum discipulis butusmodi quis plurimū intellectus illumina-
c tur: nō tamē quid bonestum: quid turpe: quid iustum: quid iniu-
stum: quid eligenduz: quidue fugiendum sit prorsus ostenditur.

Obumbrata sunt in poetis & oratoribus atq; bystoricis non penitus ex
pressa signa virtutū. Quibus ex rebus altius volādus & ad p̄biam ip̄am
tot affectibus trāsmigrandum est. de qua fecimus tibi in principio men-
tionē. At hic dicit forsitan ex cōtubernalibus tuis quispiā. Quid tu agis
enea: dum puer artibus insudat: quarū septē supius meministi. Quid rur-
sus bucremittamur: sed nesciet hic quid p̄bi nomen importet: cuius con-
stat inuentorē fuisse p̄tagoram. Namq; vt antea viri boni & docti sapien-
tes appellarent: fugit hic arrogantia: p̄bimq; se dici hoc est amatorē sapiē-
tie non sapientē voluit. Hinc amor sapiētie interpretata est p̄bilosophia. Sa-
pientia vero non solum artes septem complectitur supra memoratas: sed
omniū diuinā humanarūq; rerum ac causarum: quibus be tres cōtinē-
tur scientiam p̄stet. Ob quam rem non qui septē artes liberales p̄currit
aliquis p̄bus appellabit: p̄bie tamē partem adeptus erit. P̄bilosophi ab
initio solis naturalibus causis intendebant. Taleteq; milesiū sequebant.
qui primus de illis tradit disputasse. Successit deinde socrates qui mora-
lem p̄bilosophiā euocauit de celo. Ex quo factum est vt bisariam p̄biam
diuideret: & altera quidē naturalis: altera moralis appellaret. Sup̄uenien-
te v̄o diui Platonis ingenio: tertiu adūcere membrū placuit: & rōnale nū-
cupatur. At nos buculq; de morib; qui sunt ex p̄bia recipiēdi parum di-
ximus. Eapropter in calce libri nō aut in calce studiū: puerū rursus ad mo-
ralem p̄biam remittimus. Hec enī quis sit erga diuinā maiestātē cultus:
quō parētib;: quō natu grandiorib;: quō peregrinis magistratib;: mili-
tibus: amicis: vxoribus: ciuib;: rusticis: seruīs vtendū sit: certa rōne mō-
strabit. Hec te rex indite docebit auariciā cōtēnere: que pecunie studiū
habet q̄ teste salustio nemo sapiēs cōcupiuit vnq;. Admonebit in mulie-
rib; seruare modestiā. Caros habere liberos & p̄pinguos: minime se-
uire: venerari seniores: legibus obtēperare: iracundiā cōpescere. cōtēnere
voluptates: misereri oppressis inopib;: conferre dignis p̄mia: ius suum
vnicuiq; reddere: punire nocentes: & qd̄ maximū est in p̄speris fortune
successibus te leticia non sicut effundi. Nec in aduersis casib; tristitia de-
primi: viamq; prestabit q̄ tibi recte viuere possis & subditis vtiliter impe-
perare. Nec enī sunt hec puero dandenda: sed modo librorū delectus fiat
vt dulces & apti facundi limatq; sibi tradant: vt supra de p̄teritis dixim;
quibus adici possunt tūculane questioēs tullii de senectute: de amicitia:
& quicquid est illi de morib; scriptū. Vtilis seneca capiēdus in ep̄lis plu-
rimis: & in cōsolatiōe boetius. Nec negauerim absq; his q̄ plura doctorū
viroꝝ reperiri volumina q̄ tuto pueris exhiberi p̄nt: sed iudiciū p̄cepto-
ris exigo: vt limatos tersosq; nōt libros: & in auctoritate receptos. Sed
quonia hec p̄bilosophie portio quā vocant ethicam: nullum humane vi-
te tempus dimittit intactum sed viuēs ipsa gubernat viros & senes quā-
ta puero tradenda: quibus ex locis recipienda sint satis pro parte credi-
mus esse monstratū. In ceteris libris sicut etates ip̄e requisauerint: si lon-

gius fabricator maxim⁹ orbis & alic conditor deus vitam pduxerit: lo-
quendum neruosi⁹ erit: nisi post tot insignes quos tibi legendos dixe-
rimus autores: tacere potius q̄ dicere quicq̄ amplius existimauerimus.
Tu tñ interim qđ tibi puero conducere doct⁹ est: sic te exercere ac discere
studere: vt aliarum huius opusculi partium cupidissimus videret. Va-
le ex noua ciuitate. Mense february. M. ccccl.

Refert gtes p̄motori singulari amici sui. **EPI. CCCCXXXII**

c Neas eps seneñ. alto & potenti viro Petro de noxeto comiti pa-
latino. S. p. d. In eo loco ad quē te tua virtus euexit vt primus ro-
mani pontificis latus stiparis multa abs te acta sunt que me tibi
maximope deuincunt. Nullum tamen & ex oib⁹ tuis opibus qđ mibi
vel iocundius vel acceptius fuerit: q̄ Iobānis nostri campisii subleuatio:
quē diu iacentē humi calcatus: fortune pedibus inopia pressum tua ope
tuorq̄ studio & ingenti conatu iam erectum & inter principes ecc̄ie col-
locatum suis lris accepit. Fecisti p̄be qđ bonū virū qđ amicū qđ te decuit
Nam p̄be discipline imbutus: in omni genere doctrinarū apprime peri-
tus: ingenio p̄spicaci faciēdia triti: moribus mansuetus amicitie tenax (si
verū fateri velimus) nimis diu inter infimos habitus est: nam siue hois
virtutes penfitas: siue obsequia que romane curie nunc apud bungaros
nunc apud theutonicos pluresq̄ gentes prebuit mente reuoluas nō est
cur ei quisq̄ preferri debuit: sed habet iam tandē virtutis iam bene mibi
serū videri debet qđ nō sit. Quo longior miseria fuit: eo dulcior felicitas
adueniat. Pauci sunt qui vitam omne feliciter agant. Alios prima: alios
postrema tpa fortunata recipiunt. Recte cum his agitur quib⁹ pars vite
posterior leta ē. Eos fortuna hostes habet quos ex felicitate in erumnas
precipitat: quibus miserrimū est fuisse felices. Ac noster campisius dum
inuenis fuit: dum ferre labores potuit: sudare: algere acriter pugnauit.
Nunc victor factus senū leuius feret. Iam secur⁹ est. iam tutus ē a tegete
& baculo. Gaudeo illi mibiq̄: tibi gr̄as ago cuius & consilio & ope res
gesta est. Nihil est q̄ tibi nō debeā. Tuus sum quātus sus. Multa sunt in
me tua bñficia q̄ sepe me iuuisti extulisti maxie. Ac p̄us mediā mei partē
fouebas. Alterā que in cāpisio viuebat incultā relinquebas. Nunc agrū
totū excoluisti. Integer totus gaudeo: diuina tibi pietas benigna sit: teq̄
cū maximo p̄fule diu beatūq̄ nūq̄ te deserat: terrā tibi viuētī subternat
morienti celum aperiat. Vale & me maximo pōtifici facito cōmendatū:
ex noua ciuitate pridie idus maias. M. ccccliii.

CCCCXXXIII

Oratio de laudatissima maria: q̄ Iesum humani generis saluatore⁹ ge-
nuit: nec min⁹ claustra pudoris post partum retinuit. ab enea vt fert co-
posita: postq̄ ad summā in terris dignitatem vocatus: digne pius nomi-
natus est: quam Antonius koberger ciuis Nurebergenfis: nō in cō-
petenter in libri huius calce ponē iussit.

Ergo theutonicis multum celebrata sacellis
 Mater & ipsa dei mater & ipsa hominis
 Virgo latinarum spes & tutela meorum
 Virgo quam multo gallia thure colit.
 Virgo nec hispanas paulum laudata per vrbes
 Cui patet & celum tota terra patet
 Virgo que magnum potes exorare tonantem
 Et potes irati celi sistere dei
 Ipse ego peccati seruus scelerisq; minister
 Et mandatorum fractor vbiq; decem
 Ad te confugio: fateor mortalia septem
 Sepius admisi crimina modo penitet
 Ille licet nulli veniam negat autor olympi
 Et reduci brachia semper tendat amans
 Quis tamen offensi vultum quis iudicis audeat
 Intercessore nudus adire sui
 Ergo meos genitrix semper miserata labores
 Nunc etiam nostris casibus asser opem
 Ipse mihi de te natus sine crimine culpas
 Condonat veteres prohibe orq; nouas

Pii. ii. pontificis maximi cui ante summū episcopatum primum qui-
 dem imperiale secretario: tādē episcopo deinde cardinali senen. Eneas
 situius nomen erat: familiares epistole ad diuersos in q̄druplici vite eius
 statu transmississe. Impensis Anthonii koberger Nuremberge impress.
 finiunt. xvi. kal's Iunii. Anno salutis christiane 22. M. ccccxcvi.

1517
 1496
 ———
 21

1517

1663
 1496
 ———
 167
 1607

**NVMERVS ET ORDO EPISTOLARVM IN HOC
OPERE CONTENTARVM.**

- Preconizatio Eneæ filii poete laureati in prologo
Congratulatio amico de prosperitate successus. Epistola. i.
Cilie comes impatori reconciliatur. ii.
Impator platos suos reuocauit ex concilio Basiliensi ppter sedus euge-
nii pape cum rege aragonum et duce mediolanensi. iii.
Lias studere suadet q̃a maxime decorant tam principes q̃ minores. iiii.
Agricultura laudatur. v.
Conuersationem suam notam facit. vi.
Represalia dissuadet. vii.
Amicitia & dilectione notificat & se excusat q̃ tam raro scripsit. viii.
Excusatoria cur non visitauerit amicum. ix.
Quales magistratus esse debeant. x.
De supbia gallicorum. xi.
De cilia an sit duplex. xii.
De rege Ladislao. xiii.
Reprehendit fingens se scripsisse de mendatio. xiiii.
De filio suo. xv.
Pena patenter ferenda est pro culpa. xvi.
Hortat amicum vt pro se possessionem benefici accipiat. xvii.
Exhortatoria ad vniõem ecclesie. xviii.
Accusat loco munitione & amicitie officium apit. xix.
Que sit homini patria & petit p̃motionis auxilium. xx.
Regem aragonum laudat. xxi.
Commendat salutem anime. xxii.
Quales scribe cancellarie. xxiii.
Hortat vt sententia impatoris equo animo feratur. xxiiii.
Dissoluit argumenta p̃ parte eugenii facta. xxv.
De noua ciuitate & aliquid de amicitia. xxvi.
Regratiatoria & aliquid de studio humanitatis. xxvii.
Hortat ad rescribendum. xxviii.
Redit in beniuolentiam. xxix.
Commendat causam suam. xxx.
Gratulatur beniuolentia magni viri se nactum esse. xxxi.
Vocat cum desiderio amicum. xxxii.
Dolet de amici & patris absentia. xxxiii.
Magnificat beniuolentiam. xxxiiii.
Nimphiplexim libellum se effecisse significat. xxxv.
Excusat yronice non scribentem. xxxvi.
Preceptum bene viuendi. xxxvii.
Significatio buius dictionis turpis per antifrasi. xxxviii.
Damnat verbosa volumina. xxxix.

Promouet cōducendum in officium.xl.
 Dat fidem scriptis.xli.
 De incerto curialium statu.xlii.
 Rex aragonum se cingit in auxilium rhodis contra thurcos.xliii.
 Nouitates de thurcis.xliiii.
 Quomodo vxor ducenda & principibus seruiendum sit.xlv.
 De monte veneris.xlvi.
 Refert grates quia: cōmendatum habetur negocium suum.xlvii.
 De rebus tridentinis.xlviii.
 Leges dicit esse variabiles.xlix.
 Relegat cōtinentiam ad pbilosophos.l.
 Laudat constantiam amicorum & aretinum defunctum.li.
 Bello turcorum & bungarorum rex Polonie & cardinalis sancti Angeli
 ceciderunt.lii.
 Lamenta ecclesiam suam alteri collatam ppter fictam sui mortem.liii.
 Pacem ecclesie concilium & nouitates exponit.liiii.
 Remedium ad resarciendam ecclesie pacem.lv.
 Prohibet ne de epātu trisingen. sine cōsensu impatorꝝ cuiqꝫ pvideat.lvi.
 Laudat legatum qꝫ pecuniam renuit.lvii.
 Laudat amicum quia diligenter rem cōmissam curauit.lviii.
 Diuitibus non expedit condicere bellum.lix.
 Commendat pugnantem pro sanguine daro & pro iusticia.lx.
 Secretarius appellat ideo multa scribenda obtracet.lxi.
 Suadet moribus coaptare non iuris subtilitate vtendum esse.lxii.
 Nouitates bungarie & de cōtentu nurembergen.lxiii.
 Laudat eloquentiam: eamqꝫ ad britanos vsqꝫ prouectam.lxiiii.
 Tacurnitatem excusat & neutralitatem difficulter tollendam dicit.lxv.
 Suadet seruari aurum & priuata negocia cōmendat.lxvi.
 Dolet de amici captura & morte cardinalis acquilegien.lxvii.
 De morte cardinalis acquilegien.& de rebus concilii.lxviii.
 Promotoriales littere.lxix.
 Fama non est contemnenda.lxx.
 Promotoriales littere.lxxi.
 De dietis germanicis.lxxii.
 Promotoriales littere.lxxiii.
 Nduocatum nouum denunciat.lxxiiii.
 Promotoriales littere.lxxv.
 Promotoriales littere.lxxvi.
 Probat veram scientiam discere mori.lxxvii.
 Hortatur legatos regni bungarie vt Ladislaum absqꝫ conditione regem
 recipiant.lxxviii.
 Cōgula iobi de aych pmo i epm eysten. & qꝫt viuat admoet.lxxx

Petit in figne regis anglie pro amico. lxxx.
 Hungari ipreto Ladislaao regni herede vero regis.
 Polonie filium intruferunt. lxxxī.
 Fortune qualitas cur non omnibus est equalis. lxxxīi.
 Consolatur amicum super fuga amasie. lxxxīi.
 Et si se indignū laudis dicat profitef tamē se ex laude iocundari. lxxxīi.
 Refert grates de biblia compata. lxxxv.
 Suadet pacem particularem vbi vniuersalis haberi non potest & phibet
 mendaciis vti. lxxxvi.
 Delphin regis francie filius alsatiam obsedit & suiteses apud basilcam
 miserabili clade prostrauit. lxxxvii.
 Mori etsi formidabile sit omnibus tamen necesse est. lxxxviii.
 Spondet pmouere causam quoad se vires sue extendunt. lxxxix.
 Refert grates de muneribus oblati. xc.
 Commendat vitam aggrestem et cōmoda ruris. xci.
 Incepat eum qui non bono proposito amicam nuptui dedit & suadet
 castitatem. xcii.
 De rebus hungarie & ecclesie auizamentum. xciii.
 Suiteses superbi non se iusticie coaptant sed ipsam iusticiam sibi famula
 ri volunt. xciii.
 Hungari quanto renuunt Ladislaum: tanto inter se discordant vt eligāt
 alium. xciv.
 Persuadet legationis fungi officio. xcvi.
 Amicitie diuoluite causam exponit. xcvi.
 Grates refert de plurimis beneficiis susceptis. xcvi.
 Vxorem prostitutam viro suo conciliare conatur per mediam personam
 modo congruo. xcix.
 Grates refert defendendi honores suos. c.
 Concordiam inter polonos & australes persuadet tali medio. ci.
 Homines variis vsibus delectant differenti modo. ci.
 Inundatio danubii & grando in modum oui. ci.
 Triplicis pblematis resolutio. videlicet vtrum prudentia sit idē babi
 tus cum sciētia morali &c. Scdm cur poete nostris reponibus sint adeo
 pauci cum videantur multum vtiles et necessarij. Tercium cur viles cu
 tes cadauerum. antique cammific & cera in cancellariis vendūtur pro
 optimis muneribus. ci.
 Tibizando scribunt poete ex rōne etiam principibus. cv.
 Amoris illiciti medela & remedium. cvi.
 Frisingen. ecclesia desponsat domino Heinrico schlick. cvii.
 Somnium de fortuna describit. cvii.
 Prosperitatem sui status denūciat cum desiderio eiusmodi successus. cix.
 Consolatur amicum merentem ex morte sue coniugis. cx.

Poësim laudat & iuris scientie prefert. cxi.
 Zozimū rogatu tractatum de duobus se amantibus composuit. cxii.
 Prologus in eundem tractatum. cxiii.
 Hystoria de Eurialo & Lucretia se amantibus. cxiiii.
 Epitaphium mittit epō patauē. sup mire laudis lapide tumbalī. cxv.
 Promotoriales littere. cxvi.
 Promotoriales littere. cxvii.
 Ladislaus commendat summo pontifici ne emulis suis regnum hungarie confirmet. cxviii.
 Consolatur merens sup morte amici. cxix.
 Oratoria ars ex grecis in ytalos & mō ex ytalīs in theutunos venit. cxx.
 Grates refert de innumerabilibus bñficiis presertim de equo veloci propinato. cxxi.
 Assentit precibus et spondet efficere rogatum. cxxii.
 Epistola plus audet viue vocis oraculo referre mētis conceptum de pulcra puella. cxxiii.
 Redarguit consanguineum auxiliū a se petentē. cxxiiii.
 Captat beniuolentiā & petit libros aliquos sibi accommodari. cxxv.
 Heraldorum nomen aut officium vnde ortum habet. cxxvi.
 Pallagium qd difficile conduci possit in effectum arguitur pluribus ex rationibus. cxxvii.
 Excusatio regis datie quare ad dietam non venit. cxxviii.
 Rex aragonum spodet ire contra thurcos. cxxix.
 Dialogus p bobemos thaboritas de sacra cōione sub vna specie. cxxx.
 Oratio de pstatinopolitana clade & bello p thurcos cōgregado. cxxxi.
 Gaudet beneualere amicū et se incolumem scribit. cxxxii.
 Hortat genitricē suam fouere & amicum studio lraꝝ cōducere. cxxxiii.
 Hortatur vices suas paulolongius complere aduentum suū citius spondens. cxxxiiii.
 Nouitates scribit & aliis significare iubet. cxxxv.
 Ladislaum bobemiā intrare suscepturus coronam significat. cxxxvi.
 Expetit si statum ytalie scriptis notificari. cxxxvii.
 Iterum hoc expetit: & quid papa & cardinales de clade constantinopolitana sentiāt. cxxxviii.
 Congratulat pspertati successus & petit certior fieri de clade constantinopolitana. cxxxix.
 Hortat papam vt christianos defendat contra thureos & innotescit que pre manibus sunt inter hungaros & australes. cxl.
 Constantinopolitana clades veridice refert. cxli.
 Auctoritatem absoluendi impetrat vicario. cxlii.
 Excusat se cur patriam vt dixit non reuisat. cxliii.
 Promouet pirkamer ptra knorren de ecclesia sancti lanrencii. cxliiii.

Impetrat cuidam cesaris gratiam. cxlv.
 Significat amico infirmitates suas. cxlvi.
 Sperat iadissauum regem hungarie. cum cesare pacem confirmare. cxlvii.
 Patauieñs eps electus p̄pedit p̄firmari p̄p̄ cesaris indignationē. cxlviii.
 Gratulat̄ de promotione amici in episcopum. cxlix.
 Promouit quēdam in consiliarium cesaris. cl.
 Baro de puchaym cesari conciliatur. cli.
 Spondet ad patriam suam redire etiam multis piculis obiectis. clii.
 Nouitates alamanie notificat. cliii.
 Offert se patronum in gerendis voluntarium. cliiii.
 Passagium p̄sua det contra tburcos ex clade constātinopolitana. dv.
 Promotoriales littere. dvi.
 Conciliat̄ capitulo prageñ. ecclesie quomodo se habeant. dvii.
 Hortatur fortiter aduersa ecclesie tolerare. dviii.
 Dux venetū reddit certū impatorē roanū de clade p̄stātinopolitana. dlix.
 Supintendens yconomo instruit̄ quid agendum. clx.
 Rata habet facta ab amico nomine suo. clxi.
 Ad nicolaum quintum pontificem maximum de clade vniuersalis eccle-
 sie. de situ & fertilitate hungarie. & aduersis prutenis & de cruciferis
 ordinis tbeutenicorum. clxii.
 Impator summo pontifici spondet auxilio esse contra tburcos. clxiii.
 Spondet se citius patriam visurum. clxiiii.
 Biennam ciuitatem describit. clxv.
 De miseris curialium tractatus. clxvi.
 Gaudet de reditu amici. clxvii.
 Rep̄bendit cardinalē & ad vniones ecclesie cesarē tractatū scribit. clxviii.
 Laudat treugas in regno hungarie fieri & aliqua de vnione & passagio
 contra tburcos inserit. clxix.
 Exponit quo episcopus patauieñ. cesarem honorauit. clxx.
 Consulit que sunt agenda in causa frisingē. ecclesie. clxxi.
 De coemendis politicis & aliquid de Petro noxetano. clxxii.
 Dubitat an vxorem ducat cum sit inops. clxxiii.
 Pollicetur diligentiam suam apud senatum venetianum. clxxiiii.
 De morte leonardi aretini. clxxv.
 Fedus inter venetos & ducem mediolani. clxxvi.
 Epistola iocosa. clxxvii.
 Petit confirmari priuilegia beremi camaldulen. clxxviii.
 Littere promotoriales & cōmendaticie. clxxix.
 Dolet de amici absentia. clxxx.
 Grates refert de promotione & reddit certiorē de munere & litteris nō
 p̄sentatis. clxxxi.
 Gratulat̄ de scripto fmone etrusco & pollicet̄ p̄mouere ipsum. clxxxii.

Nouitates & iocos scribit. dxxxiii.
 Accepit Anthoniū luscum dono mittendū. dxxxiiii.
 De transitu impatoris in ytaliam. dxxxv.
 Excusat ducem mediolanum non vocatum ad congregationem p̄ concilio decernendo. dxxxvi.
 Snadet regni hungarie pacem. dxxxvii.
 Consolatur principem infirmū. dxxxviii.
 Hortatur ad pacem hungarie. dxxxix.
 Hortatur ad rescribendum. cxc.
 De vtilitate litterarum. cxci.
 Laudat Fridericum cesarem. cxcii.
 Petit rescribere litteras. cxciij.
 Excusat se q̄ non scribit. cxciij.
 Excusatoria taciturnitatis. cxcv.
 Comendat causam frisingen. ecclesie. cxevi.
 Offert opas suas in causa frisingen. ecclesie. cxvii. |
 Comemorat opas & ytalas nouitates. cxviii.
 Exhortat̄ ad responsū rescribendū. cxcix.
 Agit gratias pro consiliariatu. cc.
 Refert quomō ab imis ad altiora conscendit. cci.
 Enee senen. tituli sancte Sabine cardinalis epistole. Refert grates de promotione ad cardinalatum. ccij.
 De eodem. ccij.
 De eodem. ccij.
 Promotionem suam amico notificat. ccv.
 De eodem: & se totū offert gratitudinis loco. ccvi.
 De eodem formale exemplum. ccvii.
 Auxilio amici sperat onus impositu ferre cōgruius. ccviii.
 Promotionē suam notificat amico singulari. ccix.
 De eodem & reuocat amicū ad curiā sibi sedem cōgruam. ccx.
 Promotionē suam notificat amico. ccxi.
 Nouitates. ccxii.
 Refert gtes & agere spōdet se indignū. ccxiii. (sic. ccxiii)
 Indignū officii se agnoscens exorat deum p̄ vita que tate dignitati par
 Amicitia nō abstulit dignitas adepta sed aucta cōstans est. ccxv.
 De eodem. & seruatū locū pro aduentu suo pollicet. ccxvi.
 Offert se promotorem quantum possit. ccxvii.
 Cōfidit in deo qui dignitatē dedit in sufficiētia vires tribuat. ccxviii.
 Cobibet vltiorē p̄motiō; q̄ mauult paup̄ amari q̄ diues odiri. ccxix.
 Nouitates de terremoto cometa & thurcis. ccxx.
 Pollicet se promotorem in requisitis. ccxxi.
 Promotionem suam notificat. ccxxii.

Congratulatur promotioni. cccxiii.
 De eodem notabiliter optat salutem plurimam. cccxiiii
 Promotionem suam notificat. cccxv.
 Se offert vsui tanq̃ frater. cccxvi.
 Refert grates congratulatori suo. cccxvii.
 De consolatione sup̃ morte amiei. cccxviii.
 Congratulatio super promotione amiei. cccxix.
 Suadet sedus inire cum summo pontifice. cccxx.
 De eodem & debita reposcit exolui. cccxxi.
 De eodē & credita reposcit. cccxxii.
 De eodem & petit responsum. cccxxiii.
 Congratulatur promotio optans salutem plurimam confisus de patroci
 nio & se suaq̃ offert vsui pro arbitrio. cccxxiiii.
 Denunciat promotio vtrorūq̃ amiei. cccxxv.
 Pollicet diligentiam super cōmendatis. cccxxvi.
 Grates refert de congratulatiōe p̃motionis sue. cccxxvii.
 Petit claustrales pro se deū exorare vt collato bonori digne preesse pos
 sit. cccxxviii.
 Expedire dicit oratorem habere apud sanctissimuz: & incarcerationū eman
 cipare. cccxxix.
 Notificat suā promotionē & se offert ad beneplacita obsequiosum. ccl.
 Consiliatur amico quomodo consequatur notabile commendatū mo
 nasterii. ccli.
 Refert grates dero per procuratorem suū de charitatio subsidio & pre
 cipit satagere vt detentus emancipetur. cclii.
 Gratanter suscipit carmen de eius preconiiis cōpositum. ccliii.
 Amicitiam suam notificat: & se cōmendari exorat principi. ccliiii.
 Congratulatur p̃moto ex virtutibus enarratis e merito. cclv.
 De eodem. cclvi.
 Iniuste damnatum excusat. cclvii.
 Demandat procuratori vt legatum summi pōtificis prouisum recipiat
 audacter illi assistat. cclviii.
 Scribit ne taciturnitas affectionē diminuat. cclix.
 Nouitates refert & dire egisse cum captiuo reprobēdit. cd.
 Cōmendatoria cum clausula credentie. ccli.
 Decima & indulgentia predicat cōtra tburcos. cclii.
 Se offert promotorem. ccliii.
 Se gratam refert obsequia prestare. ccliiii.
 Hortatur bono christianitatis consulere: & imperatorem ad id inducere.
 Cupit scire quomodo valeat. cdvi. re. cdv.
 Promotionem suam notificat & se cōmendatū haberi exorat. cdvii.
 Pollicetur gratitudinē promotionis sue. cdviii.

Hortatur vt rex bobemie grates referat pape & cardinalibus de sua promotione. cclix.

Postulatur pragensis ecclesie sponsus. cclx.

Spondet facile obtinere quod prestare potest. cclxi.

Littere credentiarum. cclxii.

Congratulatur promotioni sue in cardinalem. cclxiii.

Constantiam sue amicitie refert. cclxiiii.

Gratissimus est de amicitia regis adeptus. cclxv.

De morte comitis scilicet & presagio cometes. cclxvi.

Petit regi neapolitano comendari. cclxvii.

Reprebendit consolari nolentem sup morte filii. cclxviii.

Refert grates congratulatori promotionis sue. cclxix.

Laudat industriam viri & nouitates rescribit. cclxx.

Refert summum pontificem bene valere. cclxxi.

Sua det regem bobemie postulare vt cancellarius suus ecclesie pragen. preficiatur. cclxxii.

Admonet comissa diligenter exequi. cclxxiii.

Offert opam suam quoad potest. cclxxviii.

Petit cesarem induci ad bellum contra thurcos. cclxxv.

Nouitates ytalie scribit. cclxxvi.

Informat amicum de gestis in rebus suis. cclxxvii.

Preconia regis aragonum enumerat. cclxxviii.

Refert metum de thurcorum feritate. cclxxix.

Refert noua regi scripsisse. cclxxx.

Equo animo fert fortune ludum. cclxxxi.

Nouitates ytalie. cclxxxii.

Pollicetur rogato operam dare. cclxxxiii.

Refert bella ytalie. cclxxxiiii.

Comendatur nuncius pape captiuos redimendus. cclxxxv.

De eodem. cclxxxvi.

De eodem & consolatur sup morte amici. cclxxxvii.

Petit ad possessionem epatus variniensem per procuratores suos induci plerumque captans benignitatem regis. cclxxxviii.

Recommenda illis ecclesie Ratispanensis prouentus: & eum qui electus succubuit. cclxxxix.

De eodem. ccxc.

Grates refert de promotione & efflagitat iterum promoueri annectit etiam nouitates vrbis. ccxci.

De eodem. ccxcii.

Hortatur vice sua promotiones principum ad regem polonie impetrare. ccxciii.

Petit patrocinari vt promotio regis impetret. ccxciiii.

Hortatur concordie imperatoris & regis hungarie intendere. ccxcv.

Petit auxilio esse vt promotiones impetrentur. cxcvi.
 Pollicetur pecunias concedere p̄redimendis litteris. cxcvii.
 Significat concordiam factam & exorata auxilio esse pro possessione ee-
 desie assequenda. cxcviii.
 Credentiarum littere. cxcix.
 Comendatorie littere. ccc
 Cōtra negātes auctoritatē summi pōtificis a xp̄o institutā esse. ccc.
 Preconizat scripta alterius. cccii.
 Ex humilitate se indignū cardinalatu confert. ccciii.
 Spondet comendato p̄ficere & sibi prodesse. ccciiii.
 Prologus in eplam Iohannis Chrysostomi. cccv.
 Epla Iohannis chrysostomi in exilio cōstitutū. cccvi.
 Preconizat scripture ornatum. cccvii.
 Refert nouitates italie. cccviii.
 Refert grates de rescriptis materiā scribendi querens. cccix.
 Conqueritur de odio imperialis cancellariū & petit promoti ones p̄ can-
 cellarium austriae cōmitti. cccx.
 Excusatoria q̄ preposituram nō impetraverit. cccxi.
 Arguitur de negligentia. cccxii.
 Hortat in rebus suis non ita negligenter agere. cccxiii.
 Conquerit p̄motiōes suas a cācellario neglectas. cccxiiii.
 Et si se tāta laude indignū sciat mauult laude q̄ vitupio trāsgredi. cccxv.
 Conquerit lras p̄motoriales p̄ cancellariū neglectas. cccxvi.
 Preposituram amico impetrauit. cccxvii.
 Excusat quare non scripserat. cccxviii.
 Consulāt cōquerētibus grauamina vrbis cōtra alamanos. cccxix.
 Petit se cesari cōmēdatū fieri ob neglectas lras p̄motoriales. cccxx.
 Denegatā dispēsatō; vt i sacris cōstitut⁹ nubat significat. cccxxi.
 Cōmittit diligentiam sui p̄fect⁹ & indulgētias impetrauit. cccxxii.
 Notificat animū de se sentientium. cccxxiii.
 Excitat ad satagendum tempore congruo et instanti. cccxxiiii.
 Hortat vt rex fidēs puerlet bis q̄s lōga expientia nouit. cccxxv.
 De eodem & petit regis nuptias esse faustas. cccxxvi.
 Comendat se foueri in causa varinien. ep̄atus. cccxxvii.
 Petit creditum sibi restitui. cccxxviii.
 Creditum repetit vt fideiussoria liberetur. cccxxix.
 Congaudet redempto ex vinculis & se totū pollicet. cccxxx.
 Pollicetur promotionem. cccxxxi.
 Excusat se de gestis contra varadien. cccxxxii.
 Compatitur merenti super morte amici. cccxxxiii.
 Dispensationem sup bigamiā obtinere non potuit. cccxxxiiii.
 Pollicetur germanice natiōi proficere non nocere. cccxxxv.

Magnificat xenia ex agra mitentibus et mallosto q̄ v̄bis ḡt̄ce. cccxxxv
 Excusat se q̄ cōmendatū suam p̄tulit iusticia exigēte. cccxxxvii.
 De morte diui Ladislai regis. cccxxxviii.
 Hortat̄ circa plura de diligētia & cura. cccxxxix.
 Admonet promotionem redis sponsi exigere ad regem polonie vt epi-
 copatum varinien. consequatur. cccxl.
 Indignatur papa episcopo herbipolen. propter pecuniā sublatā & be-
 ler iniuriatum. cccxli.
 Littere credentiarum. cccxlii.
 Laudat diligentiam legati & mandat cōcordiam inter impatorem & re-
 gem hungarie coronati. cccxliii.
 Deliberatione habita pollicetur respondere. cccxliiii.
 Hortat̄ notabilibus rōnibus ad concordia cū impatore & excusat se de
 rumoribus aggrauatiōis germanice natiōis. cccxlv.
 Cōsulat̄ meliōre esse pacē certam q̄ desperatā victoriā. cccxvi.
 Petit adiuuari ad consecutionem epatus varinien. cccxvii.
 Emittunt̄ plura apostolica scripta cōtra murmurantes de grauamine na-
 tiōis germanice. cccxlviii.
 Hortat̄ ad excusationē grauaminis germanice nationis. cccxlix.
 Hortat̄ audire suo nomine loquentem. cccl.
 Excusatoria grauaminis germanice nationis. cccli.
 Murmur grauaminis germanice nationis referatur & rationibus nota-
 bilibus enervatur. ccclii.
 Destinatur legatus ap̄licus ad nuptias Ladislai regis. cccliii.
 Hortat̄ legatū q̄ celeriter nuptias regis adire. cccliiii.
 Scribit se bene valere nec sup̄fluis curis augi velle. ccclv.
 Negat se altiorē gradū ambire & collaudat poetice metrificatē. ccclvi.
 Mestus ex morte amici cōsolat̄ bis mediis. ccclvii.
 Mortē amici denunciat. ccclviii.
 Pollicet̄ opas suas amico & cōcordatis ecclie minime derogare. ccclix.
 Denunciat desideris amici satisfactū. ccclx.
 Pollicet̄ amice sexingētos florenos p̄ dote aut ingressu religiōis. ccclxi.
 Refert mortē amici & se cōmēdari orat. ccclxii.
 Cōcordatis ecclesie p̄mittit opam dare ne violent. ccclxiii.
 Excusat se cōtra concordata ecclesie fecisse. ccclxiiii.
 Captata beniuolētia petit amicū suo noie audire. ccclxv.
 Iussit de mēte sua apud principem exequēda. ccclxvi.
 De pallatio buden. & aliquid cōtra basilien. conciliū. ccclxvii.
 Cōmēdat cām suā & spondet opas suas in reciprociū. ccclxviii.
 Excusatio precum non exauditarum. ccclxix.
 Annuit p̄ciū & petit se excusare de ḡuamie germanice natiōis. ccclxx.
 Frustra conat̄ impetrare vt clerus cōiūctis feneh. p̄ cōfirmatōe studii vni-

uersalis contribuat & auidat de exercitu congregato. ccdxxi.
 Petit p captiuo vt bñfacta cum mñfactis litteris emittant. ccdxxii.
 Captat beniuolentiā & offert comendatu p pote suum. ccdxxiii.
 Refert noua italie & vrbis romane. ccdxxv.
 Comēdatoria singulariū amicoꝝ. ccdxxv.
 Gratulae de liberatōe epi varadien. cui⁹ noie regi scripsit et ab aplico scri
 Familiaris vt bñ valeat. ccdxxvii. bi impetrauit. ccdxxvi
 Consolatoria sup morte filii. ccdxxviii. (one. ccdxxix.
 Post regiā maiestete recomēdatū refert gtes de epi varadien. emācipatū.
 Captat beniuolentiā & capellanū suū comēdatū facit. ccdxxx.
 Mere familiaris. ccdxxxi.
 Refert noua ytalie & se quātalus sit in toto pollice. ccdxxxii.
 Excusatio cotra mormur grauaminis germanice natiōis. ccdxxxiii.
 Cōgratulae epo varadien. e vinculis emācipato. ccdxxxiiii.
 Excusatoria de grauamine natiōi germanice illate & precat pacem cum
 Ladislao inire & cōtra thurcos gladiū vibrare. ccdxxxv.
 Excusat rōne se pces nō posse exaudire. ccdxxxvi.
 Certiorē reddit aicū ex bōrib⁹ collat⁹ si largū pplacēdi eē aim. ccdxxxvii.
 Rñdet francoꝝ regi sup materia epatus tornacen. ccdxxxviii.
 Ad eundem in eadem causa. ccdxxxix.
 Hortat burgūdie ducē oratoribus principū alie votium prebere audi
 tum de passagio cōtra thurcos conantes. cccxc.
 Hortat cōtra thurcū agere bellū & refert quanto auxilio potentissime
 bñlm obtinere & eum regē terre sancte constituere. cccxci.
 Assertio pmissōꝝ & declarat ligā oriētalū principū ptra thurcū. cccxcii.
 Assertio pdictorum. cccxciii.
 Oratio legatoꝝ orientalium principū ad ducē burgūdie ad bellum con
 tra thurcum congregandum. cccxciiii.
 Conat ducē burgūdie instigare contra palatinū rbeni & ep̄m mogunti
 num propter triū principū captiuitatē. cccxcv.
 Hortat ducē burgūdie vt voto & pmissis satisfaciāt & secum bello in
 terfit contra thurcos. cccxcvi.
 Rñdet excusatiōi & minis palatini. cccxcvii.
 Notificat parisiensibus se papam electū & p̄catur pro se orare vt digne
 subministret. cccxcviii.
 Vocat psonaliter cōgregationi montuane interesse. aut legitimo impe
 dineto oratores eū pieno mandato illac mittere. cccxcix.
 Responsio regis francie. cccc.
 Collaudat de collitione pragmatice cōstitutionis & hortat contra thur
 cum bellū inire. cccci.
 Responsio Ludouici regis francie. cccci.
 Dat priuilegia transeuntib⁹ p terras & dōminia principū. vt sint liberi a
 grauaminibus. cccci.

Copia cuiusdā breue ad episcopū

Breue ad epū vintemiliē gubernatorē perusii quē admodum exigit
steueram ab illis. ccccv.

Ratio dug mediolani: & pōlice in ppria psona cōtra thurcū ire. cccvii.

Hortat rōnib⁹ ne pbibeat virū ire cōtra thurcos. cccvii.

Mādat electū epm assumere & nullis aduersis cōtraire. cccviii.

Penitet olim cōposuisse tractatū de duob⁹ se amātib⁹. cccix.

Referat thurco fidei nostre veritatem. & collidit errores machometi atq⁹
sectam suam. ccccx.

Oratio pū pape in conuētū mantuano edito. ccccx.

Bulla de pfectione in thurcos & de pꝛogatiuis eiusdē passagii. ccccxii.

Oratio Enee ad Calixtū papā offerendo impatoris obedientiā. ccccxii.

Oratio Enee coram sanctissimo & senatu cardinaliū impatore coronato
pnte & eius nomine ad passagiū inducendū. ccccxiii.

Excomunicatus denūciat Gregorius beymburg. ccccxv.

Absoluit vratissauieñ. & nāssauieñ. a iuramēto homagii Gergio body
brat regni bobemie noie prestitō. ccccxvi.

Refert gr̃es de mūere oblato & poesim pconizat. cōfertq⁹ de vladislao
q⁹ iure regnū bugarie occupauit & ladišlāu vꝛq⁹ regni beredē. ccccxvii.

Mittit lras summo pōtifici pntandas. ccccxviii.

Significat bobemos rokezanam petere in archiep̃m. ccccxix.

Derminat pꝛuū epus veniēdi ad dietā in noua ciuitate celebrādā atq⁹ re
fert p⁹ nouitates ytalie obstacula ne p thurcū pꝛegati pꝛudāt. ccccx.

Corrigit dialogū cōfectū in quibusdā punctis. ccccx.

Excusat se q⁹ paulū vergereū aliter misit q⁹ pri⁹ statuisset. ccccxii.

Non vult in orthographia se quenq⁹ sequi. ccccxiii.

Cur captus sit pedagogus Ladislai regis. ccccxiiii.

De balneo naturali dominoꝝ de baden q⁹ uoluptuosum sit. ccccxv.

De cōdemnatione Hieronimi heretici in cōcilio Constantiē. ccccxvi.

De crudeli amoris exitu Guisgardi & Sigismūde Tancredi solernitano
rum principis filie. ccccxvii.

Vindicta illate violentie quā de se extorsit Lucretia romana speculū pu
dicitie. ccccxviii.

Cōmendat fratres minores de obseruantia. ccccxix.

Reprehēdit scribentē insolito latino. ccccx.

Tractatulus de educatōe liberoꝝ p Eneam siliiū editus ad Ladislāu no
bilissimū bugarie & bobemie regem. ccccx.

Refert grates pꝛmotori singularis amici. ccccxii.

Conclusio epistolarum metrico carmine de laudibus beate Marię virgi
nis Hiesu Cbristi gerule. ccccxiii.

Finis tabule.